Holokaustas Kelmėje

Tinklaraščio https://dingonerandu.blogspot.com/ kopija
Kopija atlikta 2025.05.16

Viso tinklaraščio kopiją HTML kodu galima parsisiųsti:

1 šaltinis: https://archive.org/download/dingonerandu_2025.05.16/dingonerandu_2025.05.16.zip
2 šaltinis : https://www.dropbox.com/scl/fi/hdxdom7twciernmj0yztq/dingonerandu_2025.05.16.zip?rlkey=huxhvlbm4bkexu9gtrf3137vl&st=bwes1ptc&dl=1
3 šaltinis: https://drive.usercontent.google.com/download?id=1LiqkYWTwexl-DB4wrJ6q3VN31_Ebl1Vi&export=download&authuser=0
4 šaltinis: http://e.pc.cd/Eeey6alK
5 šaltinis: https://1drv.ms/u/c/1a4acfbf73bf0235/EXA603AsRVxErMSoAAKHTQYBt9O8O5Xj58tkiYQapCKuZw?e=XgdU7X

Viso tinklaraščio kopiją PDF formatu galima parsisiųsti:

1 šaltinis: https://archive.org/download/dingonerandu_2025.05.16_202505/dingonerandu_2025.05.16.pdf
2 šaltinis : https://www.dropbox.com/scl/fi/0g2jmt0eq05v49ol7y9no/dingonerandu_2025.05.16.pdf?rlkey=kqh72b2xeb3y6zdgxiapofago&st=0aziluyf&dl=1
3 šaltinis: https://drive.google.com/uc?export=download&id=1BGNno0AHnMColL1frXjvFQaCCxFrERLJ
4 šaltinis: http://e.pc.cd/oYBy6alK
5 šaltinis: https://1drv.ms/b/c/1a4acfbf73bf0235/EfFfztvvEV1PqLd_F1bTITAByDTgVFAYZP8g_pXzV5Ocw?e=J21sTq

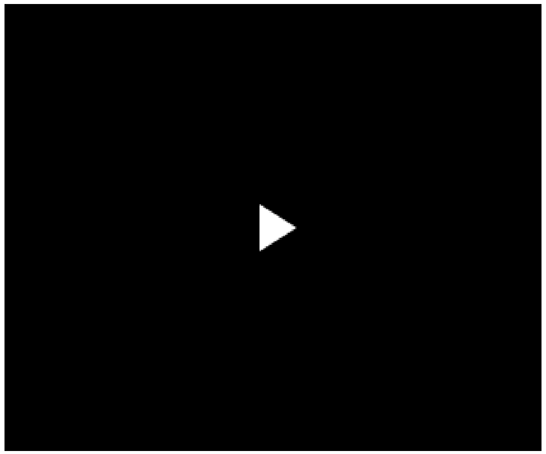
...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

Skirta sunaikintų Kelmės krašto žydų bendruomenių atminimui

- KELMĖ
- LIOLIAI
- TYTUVĖNAI
- ŠAUKĖNAI
- KRAŽIAI
- UŽVENTIS
- VAIGUVA

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
Kelmė - Jakovas Zakas
Kelmė - Chaja Rozienė
Kelmė - Chanan Levin
Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
Kelmė - Icchokas Meras
Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
Kelmė - Šmuelis Chalozinas
Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
Kelmė - Dora Šapira-Nydel
Kelmė - Iserlis Nissan
Kelmė - Leiba Bretas

Ten, kur žolė drėgna ir tanki,
Šulinys stovi susimąstęs.
Kiekvieną naktį merginos ateina
Su kibirais rankose vandens.
Po Saule, lyg baltieji lokiai,
Dienos dygsta dideliame sode.
O žvaigždžių tolybėse
Berniukai šoka ratelį.
Iš stepių pučia vėjeliai,
Ir mažytė ugnelė rusena.
Merginos vaikšto per žolę
Su kibirais rankose.
Mėnulis blyškėja, vis labiau.
Kažkur naktyje – būgnų dundesys.
Ten, kur žolė drėgna ir tanki,
Šulinys stovi susimąstęs.

Lyrics of Di Krenitse by The Klezmatics

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

- gruodžio 2023 (1)
- gruodžio 2022 (1)
- balandžio 2022 (1)
- vasario 2022 (1)
- sausio 2022 (2)
- lapkričio 2021 (1)
- rugsėjo 2021 (1)
- rugpjūčio 2021 (1)
- liepos 2021 (2)
- birželio 2021 (1)
- gegužės 2021 (2)
- kovo 2021 (1)
- vasario 2021 (5)
- sausio 2021 (2)
- gruodžio 2020 (4)
- lapkričio 2020 (2)
- spalio 2020 (5)
- rugsėjo 2020 (2)
- gegužės 2020 (5)
- balandžio 2020 (2)
- sausio 2020 (9)
- gruodžio 2019 (12)
- lapkričio 2019 (9)
- spalio 2019 (7)
- rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SARAŠAS

2022-12-12

Knyga apie Kelmės žydus

קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Autoriai: *Batševa Levitan-Krubelnikaitė ir Ida Markus-Krubelnikaitė*

Parsisiųsti

2022-04-11

Papildymas asmeniniais puslapiais:

Antanas Pocius

Jonas Švėgžda

2022-02-07

Papildytas Kazio Riškaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

Romualdas Kolokša

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

Šio tinklaraščio tikslas yra kuo tiksliau atkurti liudijimuose minimus asmenvardžius, vietovardžius ir papildyti aprašytus įvykius kitais persipynusiais liudijimais iš įvairių šaltinių. Todėl bet kokios pastabos, komentarai ar papildoma informacija yra visada laukiami, kaip ir senos giminių ar rastos internete nuotraukos, kurios yra susijusios su minimais asmenimis ir aplinkybėmis.

Laiškus galima siųsti adresu: gromateleparasiau@gmail.com

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
- Kelmė - Jakovas Zakas
- Kelmė - Chaja Rozienė
- Kelmė - Chanan Levin
- Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
- Kelmė - Icchokas Meras
- Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
- Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
- Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
- Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
- Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
- Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
- Kelmė - Dora Šapira-Nydel
- Kelmė - Iserlis Nissan
- Kelmė - Leiba Bretas

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Parsisiųsti visą šio tinklaraščio kopiją

Parsisiųsti HTML kodu (rekomenduoju, nes tai yra tiksliausia originalo kopija):

šaltinis (archive.org)

1 šaltinis

2 šaltinis

Parsisiųsti kopiją PDF formatu:

šaltinis (archive.org)

1 šaltinis

2 šaltinis

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės miestas iš katalikų bažnyčios bokšto, 1931 m.
Iš knygos "Senoji Kelmė"

- Vaclovas Rimkus - straipsnis "Siaubingas Birželis"
- Stefanija Baldauskaitė - "Tėvynę laidojant verkti negaila" (ištraukos iš dienoraščio)
- O.71 - Leiba Koniuchovskis - 47 - Kelmė - liudytojas Jakovas Zakas

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

- O.71 - Leiba Koniuchovskis - 48 - Kelmė - liudytojas Chaja Rozienė
- O.71 - Leiba Koniuchovskis - 46 - Kelmė - liudytojas Chanan Levin
- Janinos Meraitės-Geršienės prisiminimai
- Icchoko Mero pasakojimas (video įrašas rusų kalba)
- Batševos Krubelnikaitės-Levitan prisiminimai
- Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
- Šmuelio Chalozino prisiminimai
- Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje
- Nacių policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmės rajone 1943 m. kovo mėnesį
- Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
- Libos Chalozinaitės prisiminimai
- Frumos Miasnikaitės prisiminimai
- Basės Bekerman prisiminimai
- Doros Šapiraitės prisiminimai
- Nissan Iserlio pokalbis su istoriku Dov Levin Izraelyje (1965.11.03)
- Leiba Brett atsiminimai (video įrašas anglų kalba)
- Teresės Česnaitės dienoraštis
- Onos pasakojimas apie jos suėmimą už pagalbą besislapstantiems žydams
- Adomo Jurgelio, gyv. Pavandenėje, trumpas antikomunistinio veikimo aprašymas
- P.Sargautas - „Nepasislėpsite ir už vandenyno“ (Ištrauka iš knygos „Štai jų tikrasis veidas“ 1963 m.)
- Ištrauka iš knygos „Holokaustas Žemaitijoje“, A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Jonas Vadeikis - straipsnis "Siaubinga vasara"
- Jonas Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“
- Vyt. Pikturna - apybraiža „Kruvini siuntiniai“
- Vaclovas Rimkus - straipsnis "Fašistų naguose"
- Vaclovas Rimkus - straipnis „Savita etninė grupė“
- Vaclovas Rimkus "Kelmės žydų draugijos"
- Virginijus Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- V. Nartautas - „Nuvertę ponų jungą...“
- Vita Morkūnienė - „Trys iš sušaudytos giminės“
- Adolfo Žemecko bylos (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3) nuorašas

- Šaferis Hiršas-Cvi (Mykolas)
- Alekna Liudas
- Dovydaitis Pranas
- Duobkasių liudijimai
- Iš Užkurio Kazimiero bylos apie Vaiguvos žydų sunaikinimą Kelmėje
- Paul Shannon straipsnis "Buvę naciai trokšta ramybės" (Panama City News Herald, 1985)
- Kelmės policininkų, bėgusių į Vokietiją 1944 metų vasarą, žūtis (B. Morkaitis "Kelmės krašto policija", 2015)
- Stasys Laucius "Kelmė seniau ir dabar" (laikraštis "Ateitis". 1943 m. rugpjūčio 31 d.)
- Kelmės miesto 1939 m. planas ir kiti planai su sklypų valdytojų sąrašu
- Kelmės masinių žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmės žydų aukų sąrašas sudarytas 1965 metais. Viso 483 asmenų pavardės.
- Kelmės gimnazija ir gimnazistai
- Hanos Volpert (Hannah Wolpert) iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV
- Foto albumas
- Kelmė spaudos puslapiuose
- Žemėlapiai
- Telefono abonentų sąrašai
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (iš ancestry.com)

Asmeniniai puslapiai:

- Barkauskas (policininkas, Kelmės policijos nuovados viršininkas 1941 m. antroje pusėje)
- Dzislovas Gintila (1941 m. birželio mėn. Kelmės sukilėlių būrio organizatorius ir vadas)
- Kazys Riškus (vėlesnis Kelmės sukilėlių būrio vadas)
- Grigaravičius Aleksas (Raseinių policijos nuovados vachmistras)
- Juozas Čėsna (Kelmės valsčiaus valdybos viršaitis)
- Leonas Krajauskas (stambus Kubiliškės dv. ūkininkas)
- Adomas Jurgelis (1941 m. birželio mėn. sukilėlis)
- Petras Marcinkus (Kelmės sukilėlių būrio narys)
- Mykolas Jokubaitis (Kelmės sukilėlių būrio narys)

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

- Stasys Jokubaitis (Kelmės sukilėlių būrio narys)
- Jurgis Matulevičius (Kelmės sukilėlių būrio narys)
- Petras Špukas (Kelmės sukilėlių būrio narys)
- Leonas Kaffemanas (Kelmės sukilėlių būrio narys)
- Vytautas Butkus (Kelmės sukilėlių būrio narys)
- Robertas Gedvila (Kelmės sukilėlių būrio narys)
- Petras Zaborskas (Kelmės policijos nuovados viršininkas nuo 1943 m.)
- Pranas Pipinas (Šukys) (policininkas)
- Stasys Jokubauskas (policininkas)
- Antanas Matukas (1934-1940 m. buvęs Kelmės policijos nuovados viršininkas)
- Povilas Armonavičius (Kelmės valsčiaus partorgas)
- Stasys Buzys (milicininkas)
- Jonas Saliamonas (Graužų vnk. ūkininkas)
- Regina Salemonaitė (Jono Saliamono duktė)
- Antanas Prekeris (buvęs Verpenos dv. savininkas)
- Pranciškus Bagučanskas (policininkas)
- Vladislovas Bartkus (policininkas)
- Jonas Žemaitis (gydytojas)
- Antanas Pocius (Kelmės gimnazijos mokytojas)
- Jonas Švėgžda (Kelmės gimnazijos mokytojas)

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Bronislovas Klimašauskas - apybraiža "Žmogžudys surado globėjus", "Švyturys", 1964 m.

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

- O.71 - Leiba Koniuchovskis - 54 - Tytuvėnai - liudytoja Basė Bloch
- Bronius Kimašauskas, "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Elenos Rimulaitienės atsiminimai.
- Tytuvėnų masinių žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio mėn. 9 d.)
- Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB)
- Įvairūs liudijimai (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Asmeniniai puslapiai:

- Eigelis Vladas
- Dabulskis Benediktas (Benius)

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

- Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai" (Marijos Javnaitės-Voronovos prisiminimai)
- J.Audronaša - "Jis šaudė į galvas"

Pradinis puslapis

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

- O.71 - Leiba Koniuchovskis - 51 - Kražiai - liudytoja Elke (Jelena) Flaks
- "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės atsiminimai)
- V. Rimkus "LAF pašaukus"

Asmeniniai puslapiai:

- Bronius Kaminskas

Pradinis puslapis

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

- Edmundas Žemaitis, "XX amžiaus inkvizitoriai", 1961 m.
- V. Rimkus, "LAF Užvenčio valsčiaus partizanai" (sąrašas)
- V. Rimkus, "Žeberių partizanai"

Asmeniniai puslapiai:

- Romualdas Kolokša (Užvenčio vls. sukilėlių būrio vadas)
- kun. Vilhelmas Prancūzevičius (Francūzevičius)
- kun. Šantaras Stanislovas

Pradinis puslapis

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
Kelmė - Jakovas Zakas
Kelmė - Chaja Rozienė
Kelmė - Chanan Levin
Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
Kelmė - Icchokas Meras
Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
Kelmė - Šmuelis Chalozinas
Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
Kelmė - Basė Iciksоn-Bekerman
Kelmė - Dora Šapira-Nydel
Kelmė - Iserlis Nissan
Kelmė - Leiba Bretas

[Įvairūs šaltiniai internete]

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

- Iš Užkurio Kazimiero bylos apie Vaiguvos žydų sunaikinimą Kelmėje
- V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai" ("Komunistinis žodis", 1964.10.10)

Asmeniniai puslapiai:

- Baltrušaitis Aleksandras

Pradinis puslapis

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
Kelmė - Jakovas Zakas
Kelmė - Chaja Rozienė
Kelmė - Chanan Levin
Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
Kelmė - Icchokas Meras
Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
Kelmė - Šmuelis Chalozinas
Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
Kelmė - Dora Šapira-Nydel
Kelmė - Iserlis Nissan
Kelmė - Leiba Bretas

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

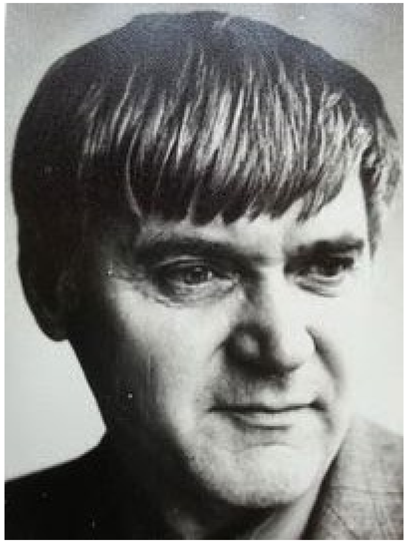
PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Siaubingas Birželis

Vaclovas Rimkus

„Bičiulis“, 1989 m. birželio 13 d.
[originalus straipsnis]

Vaclovas Rimkus (1929-2013) pedagogas, kraštotyrininkas, Žemaitijos istorinio ir kultūrinio paveldo tyrinėtojas, kraštotyros muziejaus Užventyje įkūrėjas

Užplūdo Lietuvą profanai.

Mus valdė Stalino naganas

Ir komisaras su žvaigžde,

Kai siautėjo NKVD.

("Savaitė", 1942 m. rugsėjo 5) ***[pilnas eilėraščio tekstas su daugiau aprašytų aplinkybių]***

Taip pavaizdavo 1941-uosius metus *Stellos* slapyvardžiu pasirašęs kelmiškis poetas Stasys Laucius eilėraštyje "Iš piliečio bloknoto". Iš tikrųjų brutalios stalininės deportacijos birželio 14-15 dienomis keliasdešimt tūkstančių tautiečių pagal iš anksto sudarytus sąrašus, be teismo, apkaltinus juos liaudies priešais, buvo sugrūsti į gyvulinius vagonus ir ištremti į Sibiro platybes kančioms ir pražūčiai. Kita tautos dalis žiauriausiu būdu buvo nukankinta Rainiuose, Juodupėje, Pravieniškėse, Petrašiūnuose ir t.t. Bene vaizdžiausiai šias teroro akcijas pavaizdavo kelmiškis dailininkas Zigmas Petravičius (ilgai mokytojavęs Kelmės progimnazijoje) savo kūrinyje "Raudonasis maras Lietuvoje 1941 m.". Paveikslo spalvos - sutirštintos, kraupios, vaizdai persunkti krauju - giltinių būriai skuodžia laukais su dalgiais, o

[Kelmė - Onos pasakojimas](#)
[Kelmė - Jurgelis Adomas](#)
[Kelmė - Alekna Liudas](#)
[Kelmė - Dovydaitis Pranas](#)
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)](#)
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.](#)
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis](#)
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)](#)
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“](#)
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"](#)
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.](#)
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“](#)
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)](#)
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."](#)
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“](#)
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"](#)
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)](#)
[Kelmė - Duobkasiai](#)
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos](#)
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo](#)
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)](#)
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų](#)

Šaltinis http://lietuvai.lt/wiki/Vaclovas_Rimkus rugiuose pasislėpusi verkia vieniša lietuvaitė...

Dar 1940 metais liepos 12 d. areštuoti ir įvairiuose šalies kalėjimuose bei lageriuose buvo kankinami mokytojai Pranas Litvinas, Kazimieras Matulevičius, rajono agronomas Albertas Lekas (žuvo Sibire), Kražių kunigas Stanislovas Rimkus (nukankintas Petropavlovsko kalėjime), buvęs Minupių pradinės mokyklos vedėjas ir Užvenčio mokyklos mokytojas, rašytojas Antanas Skripkauskas ir kiti.

Liakas (Lekas) Albertas.
Nuo 1926 LŠS narys.
Nuo 1937 dirbo Kelmės r. agronomu.
Nuo 1937 Kelmės šaulių būrio,
1939 šaulių kuopos vadas.
Šaltinis: "Lietuvos kariuomenės karininkai", 9 t.

1941 m. birželio 14-15 d. lietuvių trėmimas į Sibirą buvo žiauri stalininio genocido apraiška, kuria buvo siekiama sunaikinti mūsų tautą. Panašiai deportuoti iš užimtos teritorijos karačajai, kalmukai, čečėnai, ingušai, balkarai. Tuomet vien iš dabartinės Kelmės rajono teritorijos buvo ištremta apie 300 mokytojų, ūkininkų, įvairių partijų bei organizacijų narių. Iš Šaukėnų valsčiaus išvežta 80 žmonių, Vaiguvos valsčiaus - 48, Užvenčio valsčiaus - 15 (iš jų - 5 inteligentai), Kelmės valsčiaus - 13 šeimų, iš Stulgių apylinkių - 7 inteligentai. Tiksliai nežinoma, kiek ištremta iš Tytuvėnų bei Kražių valsčių, Pašiaušės apylinkių.

Prieš 1941 m. deportaciją į Šiaulių apskrities Vaiguvos, Šaukėnų ir Užvenčio valsčių centrus iš apskrities centro atvyko speciali komisija, kuri su valsčių partine ir tarybine valdžia suderino tremiamųjų sąrašus. Paskui į Šiaulius buvo iškviesti po kelis valsčių partinius aktyvistus. Grįžęs į namus, valsčių aktyvas jau rado atsiųstas žmonių vežimui mašinas. Valsčiuose grupės buvo išskirstytos ir prasidėjo trėmimai.

Iš Šaukėnų valsčiaus ištremta žydo Joškės Rozentalio iš Sukiškių šeima (jo žmona Hanė dirbo Šaukėnų pradinės mokyklos žydų komplekto mokytoja). Sendvario dvaro savininko Voldemaro Stefanavičiaus šeima (kartu išvežta ir jų augintinė Vanda Jakutaitė), Pavainiškio dvarininkė Eugenija Dolubovskienė su dukra, žemvaldžio Henriko Sakalausko šeima (žmona Marija ir sūnus Jonas), buvusio Šaukėnų valsčiaus savivaldybės sekretoriaus Kazimiero Karkalo šeima (žmona Adolfina ir vaikai: Vytautas, Alfonsas, Algimantas), Šilo-Pavėžupio dvarininko, buvusio Lietuvos žemės ūkio ministro Stasio Putvinskio-Putvio žmona Darija, dukra Julija, sūnus Rimantas (tėvas buvo areštuotas dar 1940 m. liepos mėnesį, mirė Gorkio kalėjime 1942 m.), Šaukėnų dvarininkas Antanas Gorskis su šeima, Gaugarių dvarininkas Stanislovas Janavičius su šeima, iš Kerėžių dvaro - 115 metų senelis Vladas Survila. Be to, išvežtos Marijos ir Vlado Hriškevičių, Antano Grigo (5 asmenys), Vaclovo Kozmino (4 žmonės), Henriko Žultovskio (5 asmenys), Donato Dobkevičiaus (4 žmonės), Petro Balčiūno (4 žmonės), mokytojo Jono Bijeikos (6 žmonės), Vlado Blaževičiaus (3 žmonės), Vadovskių ir kitos šeimos, Petras Bindokas, Jadvyga Hiksienė, Vladas Mineika, Ona Kačkauskienė, Vaclova Linderienė, Tadas Arčinskas, Mykolas Galevskis, Stasys Peleckis, Teofilius Dzindzelėtas, Juozas Kadys, Teodoras Čyžas, Aleksandas Jankus-Jankevičius ir kiti.

Tą ankstyvą birželio 14-osios rytą Kelmės gyventojai išsigandę stebėjo, kaip iš įvairių valsčiaus vietų riedėjo sunkvežimiai. Apie 4 val. ryto išvežė Kelmės mokytojų Latkauskų šeimą. Stasys dirbo pradinės mokyklos mokytoju, buvo jaunalietuvių sąjungos Kelmės apylinkės vadas. Žmona - Bogumila Masiulytė-Latkauskienė buvo baigusi Vytauto Didžiojo universitetą Kaune, parašiusi diplominį darbą "Kelmės apylinkės piktžolės", Kelmės vidurinėje mokykloje dėstė gamtą ir geografiją. Su jais išvežė ir trejų metų sūnų Algimantą - bei dvejų metų dukrelę Onutę. Kelmiškis ūkininkas Juozas Mockus, gyvenęs Naudvario kaime, buvo ištremtas su žmona, Kelmės vidurinės mokyklos mokytoja Judita Rimaite-Mockiene ir trimis mažamečiais berniukais:

Mindaugu (gimusiu 1936 m.), Algirdu (gimusiu 1939 m.) ir Gediminu (gimusiu 1940 m.). Iš Biliškių dvaro ištremta buvusio Kelmės progimnazijos direktoriaus Antano Liaudansko šeima: jis pats, žmona Sofija Lukšytė-Liaudanskienė, sūnus Stasys, dukra Irena ir 79 metų tėvas Julijonas. Į Sibirą išvežtos Kelmės dvaro savininkės Adolfina ir Sofija Gruževskaitės, iš Suvartuvos - 1939 m. mirusio gydytojo Jono Gruzdžio našlė žmona Kristina, iš Graužikų - visuomenės veikėja Emilija Putvinskienė ir jos sūnus, agronomas Vytautas Putvinskis su šeima. Iš Kelmės taip pat ištremta mokytoja Judita Merkienė, jos sūnus, baigiamosios klasės moksleivis Eugenijus Merkys, kelmiškė Emilija Bytautaitė-Šilingienė su dukrele Raminta (ji mirė Irkutsko srityje), mokytojai Jonas Rusas ir Liudvika Rukienė, Narbutų šeima bei daug kitų.

Iš Vaiguvos valsčiaus buvo ištremta Galkevičių šeima. Jų dukra Jadvyga mokėsi Šiauliuose, bet tą siaubingą dieną buvo parvykusi į namus ir pateko į baudėjų rankas. Išvežė juos į tolimą šiaurę, tėvą atskyrė nuo šeimos, uždarė į lagerį. Be to, iš Vaiguvos valsčiaus išvežė Užgirių I dvaro savininko agronomo Marcijono Janavičiaus šeimą (žmoną Oną, sūnų Henriką ir dukrelę Onutę), atsargos kapitoną J. Prelgauską iš Gerdžiogalikės, Vladą Tallat-Kelpšą ir Pocių iš Gerdžiogalos, Akmenių dvaro savininkę Gabrielę Hurčinienę, Pakėvio dvarininką Naikauską ir jų šeimas.

Užvenčio valsčiuje buvo paimtas ir išvežtas senelis Gutkauskas iš Guravos, Užvenčio pradinės mokyklos mokytojas Albertas Šliažas, Užvarmio dvarininko Adolfo Babrauskio (mirusio 1940 m.) šeima: žmona Bronislava ir dukros Janina su Bronislava (suimtos Kelmės vidurinėje mokykloje) ir dar kelios šeimos.

1941 m. išvežtas buvęs Kražių pradinės mokyklos mokytojas, "Jaunosios Lietuvos" sąjungos Kražių skyriaus pirmininkas Kostas Botyrius su žmona Ona ir vaikais: Ramučiu, Milda, Nijole ir Rene. Taip pat ištremtas buvęs ilgametis Karklėnų pradinės mokyklos vedėjas Juozas Brundza. Kražių valsčiuje išvežtas Galinių pradinės mokyklos vedėjas Adomas Adomaitis, iš Kasčiukų kaimo kilusi mokytoja Aleksandra Girdvainytė-Nausėdienė kartu su savo vyru, poetu, kultūros istoriku ir vertėju Vladu Nausėda ir trejų metų dukrele Nijole, dar kelios kitos šeimos.

Tytuvėnų, valsčiuje deportacija palietė Tytuvėnų dvaro (dabar Tytuvėnėliai) savininkus: ekonomikos mokslų daktarą Eugenijų Remerį (mirė 1943 m. Kuibyševe) ir dailininkę Sofiją Dembovskytę-Remerienę. Ištremtas taip pat miestelio mokytojas Kazys Kairaitis ir daug kitų.

Iš dabartinio Kelmės rajono 1941 m. ištremtas Donatas Sveikackas, jo žmona Juzė ir dukra Laimutė, taip pąt Butkienė su dviem vaikais, Radzvilai, Beresnevičienė ir kiti.

1941 m. birželio 22 d. hitlerinei Vokietijai užpuolus Tarybų Sąjungą, irgi žuvo daug nekaltų vietos gyventojų tai nuo besitraukiančių raudonarmiečių, tai nuo hitlerinės kariuomenės. Pirmomis hitlerinės okupacijos dienomis vyko masinės represijos ir žiaurus susidorojimas su žydų tautybės piliečiais, kurių dabartinio mūsų rajono teritorijoje sušaudyta apie 1650.

Vaclovas RIMKUS

Kraštotyrininkas

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Jakovo Zako liudijimas apie Kelmės žydų bendruomenės sunaikinimą

Liudijimą užrašė Leiba Koniuchovskis 1948 metais jidiš kalba, kuris vėliau buvo išverstas į hebrajų kalbą, o dar vėliau ir į anglų. Šis tekstas yra verstas iš hebrajų kalbos, naudojantis originaliu jidiš tekstu ir anglišku vertimu. Yad Vashem centro dokumentų archyve visi L.Koniuchovskio užrašai turi bendrą dokumentų grupės kodą O.71. Šio liudijimo numeris yra 47.

Kai kur tekste asmenų vardai, pavardės, vietovių pavadinimai ir kita svarbi informacija yra tikslingai palikti tokie, kokie jie yra užrašyti hebrajiškame vertime, tam kad vėliau būtų galima juos patikslinti. Šalia originalaus teksto laužtiniuose skliaustuose yra vertėjo patikslinimas, versija arba komentaras.

Kai kurios tekste panaudotos Kelmės istorinės nuotraukos yra kaip pagalbinė iliustracija ir nėra susijusios su aprašomais įvykiais.

* * *

JAKOVAS ZAKAS *[kaimo gyventojai jį tarmiškai vadindavo **Zrielkiuks**, nes jo tėvą pagal vardo skambesį vadino **Zrielkis**]* gimė Kelmėje 1920 metų vasario 3 dieną.
[ta pati gimimo data įrašyta Jakovo Zako pabėgėlių stovyklos Vokietijoje registracinėje kortelėje]
Jis pabaigė žydų hebrajiškos mokyklos septynias klases ir dirbo elektriku. Jakovo tėvo vardas **AZRIELIS**, mamos - **SARA**. Iki Antrojo Pasaulinio karo pradžios, 1941 birželio 22 dienos, ir iki Kelmės žydų išžudymo jis gyveno savo gimtajame mieste.
[Zakas, Izraelis, javų pirklys, Petro Ruzgio g-vė 17. Pagal 1938 m. telefonų knygą]

Geografinė padėtis

Kelmės miestas yra kelyje tarp Šiaulių ir Raseinių (55 km nuo Raseinių ir 43 km nuo

Jakovas Zakas (Zrielkiuks),
(1920 - 1984 m.m.)
šaltinis [https://www.yadvashem.org]

Šiaulių), Vilbėno ir Kražantės upių santakoje.

Gyventojai ir jų veikla

Pačioje karo pradžioje Kelmėje gyveno 2500 žydų ir mažesnis skaičius lietuvių. *[istoriko S. Buchovecko komentaras apie tuo metu Kelmėje gyvenusių žydų apytikslį skaičių]*. Daugelis žydų užsiėmė prekyba, mažesnė dalis - amatais, o pats mažiausias skaičius - žemės ūkiu. Tarp didžiausių žydų verslų buvo šios įmonės:

ICCHOKAS *[ICIKAS]* ŠAPIRO - malūnas ir lentpjūvė;
MENDELIS ROZINAS kartu su **NACHUMAS UDVINAS** turėjo malūną ir lentpjūvę;
MAUŠA UDVINAS (Nachumo tėvas) - elektros stoties savininkas *[Vytauto Didžiojo g-vė, pagal 1938 m. tel. knygą]*;
CHANANAS *[ELCHONAS]* RUBIKOVIČIUS - krakmolo dirbtuvė;
MEJERIS MORDCHELEVIČIUS - saldainių gamyklėlė;
Broliai **MEJERIS-MOTA** ir **LEIZERIS ŠTERNAI** - urmo prekių parduotuvė *[Vytauto Didžiojo g-vė 25, pagal 1938 m. tel. knygą]*;
MAUŠA ŠAFERIS - geležies dirbinių prekyba *[Dariaus ir Girėno g-vė 90, pagal 1938 m. tel. knygą]*;
FRIDMANŲ šeimai priklausė geležies ir ūkinių prekių parduotuvė;
IZRAELIS GURVIČIUS - audinių parduotuvė;
ŠABSAS BEKERIS - audinių ir drabužių parduotuvė;
EFROIMAS MILNERIS - odų dirbtuvė *[Raseinių g-vė 38, pagal 1938 m. tel. knygą]*;
ABROMAS PODLASAS *[BERĖ-HIRŠAS PODLESAS]* - odų dirbtuvė;
ZALMANAS ORELIS - odų dirbtuvė;

[Kelmės telefono abonentų sąrašai iš įvairių metų knygų]

Apskritai žydų ekonominė padėtis prieš karą buvo patenkinama.
Svarbus žydų pajamų šaltinis buvo garsios Kelmės žydiškos

mokyklos *[jašivos]*, į kurias mokytis Toros ir išminties atvažiuodavo vaikinai iš įvairių Lietuvos miestų ir viso pasaulio, ypatingai iš Amerikos ir Palestinos. *[konsultanto komentaras]*

Kelmės miestas
iš katalikų bažnyčios bokšto, 1931 m.
Iš knygos "Senoji Kelmė"

Aplink Kelmę buvo keletas ūkių, kurių savininkai buvo žydai:

Miesto ribose **ZUNDELIO LUNCO** ūkis *[Kražių g-vė 69, pagal 1930 m. tel. knygą]*;
Miesto ribose **EFROIMO MILNERIO** ūkis *[Raseinių g-vė 38, pagal 1930 m. tel. knygą]*;
ABROMO ZAKSO ūkis **VAIDŽIAI** kaime tarp Kelmės ir Šaukėnų;
SIMONO OŠERIO ūkis **MAŽŪNAI** kaime *[Vl.Putvinskio g-vė 35, pagal 1935 m. tel. knygą]*;
JENKELIO *[JAKOVO]* CHALOZINO ūkis **LICINAVA** kaime;
***[ABROMO]* BERMANO** ūkis **KATLOWEIZNĖ [KATILIAUSKIŠKĖ?]** kaime;
CHACKELIO *[CHACĖS]* KUŠELEVSKIO ūkis **PADUOLĖ** kaime;
MAUŠO-LEIBOS MENDELOVIČIAUS vandens malūnas **BLEKARNĖS** dvare *[Paverpenis]*;
MAUŠO GELMANO ūkis **LAUKODUMA** kaime *[Bažnyčios g-vė 10, pagal 1938 m. tel. knygą]*;

[daugiau apie Kelmės žydų verslininkus Jakovo Bunkos paramos ir labdaros fondo svetainėje]

Iki karo pradžios lietuviai gerai elgėsi su savo žydų kaimynais. 1940 metų vasarą Raudonajai armijai užėmus Lietuvą, visi ūkiai, didesnės įmonės bei parduotuvės buvo nacionalizuoti, tačiau bendrai žydų ekonominė situacija nepablogėjo. *[konsultanto komentaras]*

Žydų kultūrinis gyvenimas *[komentaras iš istoriko Stanislovo Buchovecko straipsnio]*

Prieš įžengiant Raudonajai armijai, mieste buvo septynių klasių hebrajų pradinė mokykla, didžioji ješiva ir aukštoji Talmud Tora mokykla *[aukštoji religinė mokykla-seminarija]*. Pabaigę mokslus ješivoje, studentai tęsdavo mokslą aukštojoje mokykloje, kurią pabaigę, gaudavo rabinų įšventinimą. Ješivos vadovas *[Mashgiach?]* buvo Rabinas **SADOVSKIS**. Aukštosios Talmud Tora seminarijos vadovas buvo Rabinas **DANIELIUS MOVŠOVIČIUS (Siderer)**. Ješiva buvo didelio Beit Midrašo (studijų namų) pastate. Aukštoji Talmud Tora seminarija buvo atskirame pastate. Beit Midrašo kieme stovėjo senovinė medinė sinagoga su nuostabiai išpuoštu Šventosios Arkos altoriumi. Be to, Kelmėje buvo ir draugija "Tiferet Bachurim" ("Šlovė jaunystei"), įsikūrusi atskirame pastate.

Kelmės senoji ir naujoji sinagogos

Talmud Tora aukštoji rabinų seminarija Kelmėje
Ji stovėjo prieš Šaulių namus,
kitoje Vytauto Didžiojo gatvės pusėje
([tiksliau apie vietą - čia])
([šaltinis])

Dalis pabaigusių pradinę mokyklą mokinių išvažiuodavo mokytis į hebrajiškas mokyklas Šiauliuose arba Kaune. Kita dalis tęsdavo mokslus lietuvių gimnazijoje pačiame mieste. Didžioji dalis jaunuolių priklausė sionistiniams judėjimams, tačiau užėjus sovietams nedidelė dalis jų prisijungė prie komunistinio jaunimo judėjimo **KOMSOMOL** *[komjaunimas]* ir dalyvavo sovietų valdžios politiniame bei ekonominiame gyvenime.

[[daugiau apie to meto Kelmės komjaunuolius]] ir
[[daugiau apie Kelmę iš tuometinės spaudos]]

Miestelio žydai buvo labai religingi, tokiais liko ir sovietmečiu. Prieš sovietų okupaciją Kelmėje buvo žydų liaudies bankas, "Gemilut Hasadim" (savišalpos kasa) ir kitos savitarpio pagalbos organizacijos.

[[1943 metais publikuotas straipsnis "Kelmė seniau ir dabar"]]

Karo pradžia

Pirmą vokiečių įsiveržimo dieną, 1941 metų birželio 22 d., sekmadienį, į Kelmę atplūdo pabėgėliai iš Tauragės. Jų pasirodymas mieste sukėlė žydų tarpe paniką. Daugelis jų užrakino savo namų duris, užsklendė langus ir išbėgo iš miesto. Pirmadienį, 1941 birželio 23 dieną, kilo dar didesnė panika, nes

Rabinas Danielius Movšovičius
šaltinis [https://photos.yadvashem.org/]

spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

komunistų partijos ir sovietų pareigūnai skubiai traukėsi iš Kelmės. Dviejų dienų bėgyje mieste žydų beveik neliko. Jie bėgo į kaimus pas pažįstamus lietuvių ir žydų ūkininkus. Apie 10 km nuo Kelmės, kelyje į Šiaulius, šimtai žydų iš Tauragės ir Kelmės pėsčiomis ir vežimais traukėsi į Sovietų Sąjungos gilumą. Kelias buvo užgrūstas pabėgėliais ir tai trukdė Raudonajai armijai judėti greičiau, todėl kariškiai privertė civilius atlaisvinti kelią. To pasekoje žydai iš apylinkių nebegalėjo greičiau evakuotis. Kai bėgantys pasiekė **Padubysio dvarą** *[šiandien **Bazilionai**]* jiems kelią užkirto lietuviai iškėlę nacionalinę vėliavą su išpiešta svastika. Kai kurie iš jų puolė bėgančius žydus su kirviais, dalgiais, kastuvais ir kitais įrankiais. Jie pasitiko žydus šaukdami: *"Prakeikti žydai, pagaliau atėjo diena, kada mes jus visus sunaikinsime !"* Tą pačią dieną kaimiečiai užmušė visą žydų šeimą iš Tauragės: žmoną, vyrą ir du jų vaikus *[žr. Chajos Rozienės liudijimą]*. Apylinkėse vis dar buvo Raudonoji armija.

Šventa Toros Arka Kelmės sinagogoje

Filmuota dokumentinė medžiaga, kurioje matosi keli sugriautos Kelmės kadrai.

1941 m. birželio 25 dieną, trečiadienį, vokiečiai užėmė Kelmę. Miestas buvo visiškai sudegęs ir sugriautas. Vokiečiai pradėjo persekioti žydus, verčiant juos grįžti į sugriautus namus. Dalis žydų liko slėptis pas pažįstamus lietuvių ūkininkus kaimuose arba apsigyveno žydų ūkiuose.

Civilinė administracija

Netrukus, po vokiečių įžengimo į Kelmę, mieste pasirodė šimtai lietuvių iš aplinkinių miestelių ir kaimų. Jie nekliudomai pradėjo vadovauti ir įsteigė civilinę valdžią. Miesto viršaičio postą užėmė **JUOZAS ČĖSNA**, ūkininkas kilęs iš kaimo, esančio 5 km nuo miesto *[Preikurai]*. Jis vadovavo miestui Antano Smetonos

*Kelmės gyventojai praūžus karo frontui.
Centre pasirėmęs asmuo
ant rankos turi užsirišęs baltą raištį,
reiškiantį priklausymą
lietuvių partizanams.*

*Kelmės aukštoji visuomenė (1935 m.)
Ketvirtas iš kairės sėdi viršaitis Juozas Čėsna,
penktas - 1934-1940 metais buvęs
Kelmės policijos viršininkas Antanas Matukas,
antras iš dešinės sėdi Kubiliškės dvaro savininkas
Leonas Krajauskas.*

valdymo metais iki sovietų okupacijos, kurios metu buvo nušalintas nuo pareigų. **JUOZO ČĖSNOS** pavaduotoju buvo paskirtas vokiečių kilmės lietuvis iš Kelmės **ŠIDLAUSKAS**. Policijos viršininku tapo **BARKAUSKAS**, ūkininkas iš **KOCHINISKIS *[KAKONIŠKĖ]*** kaimo, esančio 3 km nuo Kelmės. Jis tarnavo policininku Antano Smetonos valdymo metu. *[Liolių policininkas Kazys Stonis tardyme liudijo, kad bent nuo 1943 metų Kelmės policijos viršininku jau dirbo kitas asmuo, pavarde Poškus (LYA f.K-1 ap.58 b.22516/3 l.11-12.)]* Lietuvių *"partizanų"* būriui vadovavo **KAZYS RIŠKUS**, siuvėjas iš Kelmės.

[tuo metu veikusią vietinę valdžią aprašė mokytojas Jonas Vadeikis]

*[Ištrauka iš knygos "Lietuvių tautos sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d." (2011 m.) psl. 339: "Kelmėje sukilėlių būriui priklausė maždaug 50 asmenų. Kražių valsčiuje veikė net keli sukilėlių būriai. Manytina, kad Raseinių apskrityje veikę sukilėlių būriai buvo suformuoti ir pradėjo veikti **jau pasitraukus Raudonosios armijos daliniams**."]*

Pirmas civilinės valdžios potvarkis buvo draudžiantis žydams gyventi pas lietuvių ūkininkus. Buvo leidžiama gyventi tik žydų ūkiuose. Administracija perspėjo kaimiečius, kad tie kurie priims į savo namus žydus, bus baudžiami mirtimi kartu su visa šeima. Beveik visi žydai apsigyveno žydų ūkiuose.

Antras potvarkis buvo paskelbtas 1941 m. liepos 1 d., antradienį, kuris skelbė, kad visi vyrai nuo 14 iki 60 metų

Iš knygos "Senoji Kelmė"

Kelmės policininkas Barkauskas su žmona
Iš knygos "Senoji Kelmė"

amžiaus privalo persikelti į lagerį, įrengtą miesto pakraštyje esančioje žydo **ZUNDELIO LUNCO** namų valdoje. *[Zundelio Lunco ūkiniai pastatai galėjo būti kažkur tarp dabartinės J.Smilgevičiaus g. ir Dariaus ir Girėno g. atsišakojimo, priešais katalikų bažnyčią. Žr. apytikslę miesto schemą. Suimtus vyrus kaltino slepiant ginklus ir kad jų tarpe yra daug komunistų, kurie šaudo į vokiečių armiją].* Ne visi vyrai pakluso įsakymui ir liko su savo šeimomis, tačiau *"partizanai"* ėjo per ūkius ir jėga vertė juos keltis į lagerį. Prieš uždarant vyrus daržinėje, jie buvo suvaryti į turgaus aikštę, kur prieš juos vienas vokietis pasakė tulžingą antisemitinę kalbą. Jis besiklausantiems žydams ir lietuviams pasakė, kad žydai privalo būti izoliuoti, nes jie yra pagrindiniai karo kaltininkai.

Daržinė jau prieš karą buvo aptverta spygliuotos vielos tvora. Aplink stovyklą stovėjo lietuvių partizanai, kurie saugojo, kad niekas nepabėgtų. Ūkio kieme buvo pastatyta karo lauko virtuvė. Rytais suimtieji gaudavo riekę duonos ir kavos, o vakarais tik kavos *[tais laikais kava vadinosi sumalti skrudinti miežiai, užpilti karštu vandeniu]*. Pietums duodavo skysto, lieso viralo, kuriame plaukiojo kelios bulvės. Kiekvieną rytą suimtieji buvo varomi įvairiems sunkiems ir sekinantiems darbams. Jie buvo saugomi sargybinių ir vedant į darbą, ir dirbant. Suimtieji valė griuvėsius, ravėjo gatves bei atliko visus kitus juodus darbus mieste.

Daržinėje žmonės miegojo ant žemės, bet ten buvo labai mažai vietos, todėl jaunimas surado vietą pastogėje ir ten gulėdavo ant lentų. Suimtuosius pakeldavo 6 val. ryte ir, išgėrus kavą, varydavo į darbus. Lietuvių sargybiniai dažnai versdavo žydus garsiai melstis ir giedoti religines giesmes, kurių metu sargyba pratrūkdavo kvatoti. Pietų metą žydus varydavo atgal į stovyklą vienai valandai, o po to vėl į darbus iki 18 valandos. Sargybiniai nurodinėdavo ir skubindavo suimtuosius dirbti greičiau, mušdami juos ir sadistiškai tyčiodamiesi. Po darbo žydus dažnai varydavo prie Kražantės upės praustis. Keletą kartų sargybiniai vyrus vertė bristi į upę su visais drabužiais ir pakiliai dainuoti sovietiškas dainas bei giedoti religines giesmes.

Moterys, vaikai ir vyrai virš 60 metų, ligoti ir silpni asmenys buvo palikę kaimo ūkiuose. Moterys dirbo ūkio darbus. Ten sargybos nebuvo, tačiau dažnai "aplankydavo" lietuviai, kurie plėšdavo iš moterų ir vaikų viską, ko tik užsigeisdavo. Stovykloje laikomi vyrai turėjo ant savo drabužių užsisiūti geltonus žvaigždės formos lopus, primenančius Dovydo žvaigždę. Ūkiuose

likę taip pat turėjo prisisiūti geltonus lopus. Tik retais atvejais moterims buvo leidžiama aplankyti savo vyrus, vaikus ir tėvus lageryje.

Kazys Riškus,
(apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: USCIS Genealogy)

Pirmosios aukos

Ketvirtadienį, 1941 m. birželio 28 d., dieną po to, kai vokiečiai įžengė į miestelį, jie suėmė ješivos mokinį **MAUŠA BENIAŠAS** ***[BENJEŠAS]*** *[jį apkaltino slepiant sprogmenis]* ir mirtinai nukankino.

Jurgis Matulevičius,
apie 1948 m, Australija
https://www.naa.gov.au/

Jaunuolis **BENJEMINAS ORELIS**, odininko sūnus, naktį nukrito nuo daržinės pastogės ir išsinarino koją. Miesto gydytojas **JONAS ŽEMAITIS**, apžiūrėjęs vaikiną, atleido jį nuo darbo. Tai atsitiko 1941 liepos 10 d., ketvirtadienį. Lagerio vyresniuoju buvo paskirtas vaistininkas **MORGENŠTERNAS**. Kiekvieną dieną vienas iš žydų suimtųjų turėjo likti stovykloje ir ją sutvarkyti. Tą dieną Jakovas Zakas grįžo iš darbo pasiimti stovykloje pamirštų įrankių. Kieme jis pamatė tris jam pažįstamus lietuvius. Tai buvo batsiuvys iš Kelmės **JURGELIS ADOMAS** *[1944 m. suimto Jurgelio Adomo anketoje parašyta, kad jo profesija - elektromonteris (LYA, f.K-1, ap.58, b.P-15955, l.6)]*, ūkininkas **MERKELIS JUOZAS** ir lietuvių gimnazijos mokinys **MATULEVIČIUS JURGIS**. Jie aiškinosi kodėl

Benjaminas neišėjo į darbą. Tą dieną eilė tvarkyti stovyklą buvo **ŠIMONUI ŠEVELOVIČIUI**. Trys žudikai privertė du žydus, Benjaminą ir Šimoną, iškasti duobę netoli daržinės. Kenčiantį Benjaminą jie privertė šliaužti ant pilvo iki duobės ir ten jį nušovė. Po to jie įsakė Šimonui palaidoti savo draugą Benjaminą. Suimtieji žydai sugebėjo įtikinti stovyklos vadovybę leisti jiems palaidoti Benjaminą žydų kapinėse. Žudikai skyrė 10 minučių Benjamino kūnui iškasti iš laikino kapo. Benjaminą rado gulintį veidu žemyn, nes jis buvo palaidotas tik sužeistas.

[Šmuelis Chalozinas savo liudijime papasakojo daugiau šio įvykio aplinkybių. Jis teigė, kad lietuviai tą kartą norėjo tik pagąsdinti ant nugaros duobėje gulintį Benjaminą, tačiau kulka kliudė jaunuolį. Atkasus kūną, jis buvo rastas gulintis ant pilvo, nors Benjaminas buvo užkastas gulintis ant nugaros. Iš to Zakas ir kiti liudininkai padarė išvadą, kad Benjaminas buvo užkastas sužeistas, bet dar gyvas.]

Adomas Jurgelis
šaltinis www.myheritage.lt

2-oji Kelmės gimnazijos laida 1942 m.
Šaltininis http://istorija.jggimnazija.lt/?p=78

Mergina **FRIDA KELCAITĖ** *[žinutė Čikagos laikraštyje DRAUGAS]* sovietmečiu priklausė komunistinio jaunimo judėjimui *[komsomol]*. Karui prasidėjus, ji pabėgo į netoliese esantį Laukuvos miestelį. Lietuviai ją atpažino ir grąžino atgal į Kelmę, į partizanų štabą, kuris buvo įsikūręs lietuvių gimnazijoje *[buvusioje Kelmės dvaro spirito varykloje, vėliau ten pat buvusioje progimnazijoje, o dar vėliau prieš karą, pasak Liudo Aleknos, ten buvo įsteigti senelių ir neįgaliųjų globos namai.]*. Tą dieną Jakovas Zakas su draugu **EMANUELIS ROZENFELDAS** plovė gimnazijos klases. Du lietuviai, gimnazijos dešimtos klasės mokiniai ir **FRIDOS** bendramoksliai, **MYKOLAS JOKUBAITIS** ir **VYTAUTAS BUTKUS** ją žiauriai sumušė. Du jauni žudikai nusivedė ją prie Kelmės dvaro esančios žvyrduobės ir nušovė. Prieš nužudydami jie leido jai surūkyti cigaretę. Vėliau jie gyrėsi savo "didvyrišku poelgiu".

Iš A.Žemecko 1948 m. balandžio 18 d. tardymo protokolo (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.32-33)

Mykolas Jokubaitis,
(iš Vytauto Didžiojo Universiteto
Medicinos fakulteto
medicinos skyriaus studento liudijimo,
išduoto 1942.10.14)
(šaltinis LYA f.K-1, ap.58, b.734/3)

> [...]
> KLAUSIMAS: Ar pažinojote Kelmės gyventoją **Judelevičiūtę** ?
> ATSAKYMAS: Taip, pažinojau. 1939 metais aš su **Judelevičiūte** kartu mokiausi Kelmės gimnazijoje. Ji žydų tautybės.
> KLAUSIMAS: Ar žinote, kur dabar yra **Judelevičiūtė** ?
> ATSAKYMAS: Aš žinojau, kad **Judelevičiūtė**, kuomet mokėsi gimnazijoje, draugavo su **Jokubaičiu Mykolu**. 1941 metų vasarą **Jokubaitis Mykolas Judelevičiūtę** sušaudė. Apie tai jis papasakojo Jokubaičiui Stasiui ir kitiems draugams. Aš nežinau, už ką jis ją sušaudė.
> [...]

Beveik kiekvieną dieną vokiečiai ateidavo į stovyklą "pasilinksminti". Jie vertė žydus giedoti giesmes, mušti vienas kitą ir atlikti įvairius akrobatinius pratimus. Vieną kartą jie *meshulach* *[labdaros rinkėjui]* **KAPLANUI** liepė nusiskusti pusę barzdos. Po to jam liepė surinkti iš visų žydų siddurim *[šventas knygas]*, tallises *[ypatingi šaliai užsidedami maldos metu]*, tefillin *[maža odinė dėžutė pritvirtina ant kaktos apeigų metu, į kurią deda lapelius su užrašytais Švento Rašto posmais]* ir sudeginti visus šiuos šventus daiktus stovyklos kieme.

11 žydų aukų

Liepos pradžioje į stovyklą atvyko keli "partizanai" ir pasiūlė, kad ligoniai, norintys pasitikrinti pas gydytoją, jiems praneštų, ir jie tuo pasirūpins. Tai buvo sekmadienis, diena, kuomet suimtųjų nevarė į darbą. 11 žydų susigundė ir paprašė nuvežti pas gydytoją. Ginkluoti lietuviai nuvarė 11 žydų į kapines, privertė juos iškasti duobę ir visus sušaudė. Po kelių dienų liudytojas Jakovas Zakas turėjo galimybę pamatyti 11 nužudytųjų brolišką kapą, esantį žydų kapinių pakraštyje prie upės.
Lietuvis **STASYS BARTKUS**, gyvenęs netoli kapinių, savo akimis matė 11 žydų aukų egzekuciją ir vėliau apie tai papasakojo Jakovui Zakui.

Tarp nužudytų buvo *[skliausteliuose yra asmens amžius]*:

BENJEMINAS PUPKINAS (50);
MAUŠA ŠAFERIS (55);
ŠLEIMĖ ICIKAS ŠAMESAS (46); *[Neaišku, kodėl yra du vardai. Galbūt J.Zakas neatsiminė tikslų vardą ir pasakė du galimus variantus?]*
JOSELIS JUDELEVIČIUS (33-35);
ZALMANAS ORELIS (virš 50);
HIRŠAS LEVINAS;
ŠMUELIS ŠAMESAS;
IZRAELIS LEIBA PODLESAS; *[Neaišku, kodėl yra du vardai.]*
ir Žydų liaudies banko Kelmės skyriaus vedėjas **MERAS** *[Lietuvos žydų liaudies banko, Tauragės (dabar - Vytauto Didžiojo gatvė) g-vė 3], [Mero duktė, Janina Meraitė Geršienė, tvirtina, kad jos tėvas buvo nužudytas kitomis aplinkybėmis].*

[Knygos "Kelmė - Išrautas medis" 55 psl. autorės Ida ir Batševa Krubelnikaitės pateikia tokį asmenų sąrašą:
BENJEMINAS PUPKINAS;
MAUŠA ŠAFERIS;
ŠLEIMĖ [ir?] ICIKAS ŠAMESAS;
JOSELIS JUDELEVIČIUS;
ZALMANAS ORELIS;
HIRŠAS LEVINAS;
LEIBA PODLESAS;
ROZENFELDAS;
MAUŠA UDVINAS;
PERAZAS;
TARTEKAS. *]*

[šias žudynes savo prisiminimuose mini ir kelmiškis Vincas Gurskis]

Pirmosios masinės žudynės

Sekmadienį, 1941 m. liepos 27 d., lietuvių partizanai paskelbė registraciją tų, kurie nori dirbti žemės ūkio darbus aplinkiniuose kaimuose. Daugelis sutiko su pasiūlymu, tikėdamiesi kaime gauti maisto ir susitikti su savo šeimomis, esančiomis žydų ūkiuose. Septyni žmonės iš lagerio, tarp kurių ir liudytojas Jakovas Zakas, buvo įdarbinti taisyti nutrauktos telefono linijos tarp Kelmės ir **SKAUDVILĖS**. Jie nakvodavo kaimuose. 7 žydai dirbo prižiūrimi lietuvio *[elektrikas **PRANAS DOVYDAITIS**]*. Pirmadienį, liepos 28 d., kaip įprastai jie išėjo į darbą. Po valandos darbo pas juos motociklu atvažiavo vienas iš pašto tarnautojų *[galbūt tai buvo Kelmės pašto viršininkas **GRAŽYS**. Žiūrėti į "Tėvynės" laikraščio iškarpą]* ir liepė visus septynis žydus grąžinti atgal į lagerį Kelmėje. Ten jie sužinojo apie prieš dieną vykusią registraciją.

Tą pirmadienį, žydai, kaip visada, buvo varomi valyti griuvėsius. Sekančią

PROVINCIJOS BENDRADARBIAI RAŠO

Vokiečiai suteikė pagalbą

Joniškio buv. raudonieji „vadovai"

Bubių žydiškojo teroro budeliai

1941 metų laikraščio "Tėvynė" skyrelyje
"Vokiečiai suteikė pagalbą"
minimas Kelmės pašto viršininkas Gražys

dieną, antradienį 1941 m. liepos 29 d., apie 3:30 val. ryto į stovyklą atėjo du ginkluoti lietuviai ir pranešė, kad reikia 20 stiprių vyrų ypatingam darbui. Jie paaiškino, kad reikia išgilinti prūdą **DIRVONIUKŲ** kaime pas ūkininką **KAREIVA JONAS**. Darbas truks nuo 4 val. ryto iki tol, kol pabaigs darbą, o likusią dienos dalį jie bus atleisti nuo visų darbų. Po šio "geranoriško" pasiūlymo beveik visi vyrai sutiko eiti, nes mieste jie turėjo sunkiai dirbti ištisą dieną. Be to, visi norėjo ištrūkti į kaimą. Du lietuviai išrinko tik 25 sveikus ir jaunus vyrus. Jie buvo nuvaryti prie Kelmės dvaro žvyrduobės ir priversti kasti didelę duobę. Kai duobė buvo iškasta, visus juos sušaudė. Stovykloje buvo girdėti šūviai, bet niekas nesuprato šios žiaurios tiesos.

Tarp 25 aukų buvo:
KAPELIS UDVINAS;
ŠAJA BAKŠTAS (Šiaulių rabino sūnus);
TEVJE PRAZAS;
broliai **MEINĖ** ir **ŠMUELIS MERGELIASAI** ***[MARGOLIAI]***;
DOVYDAS TARTAKAS;
KALMANAS ŠERAS ir jo brolis **VELVELIS** bei kiti.

[Knygos "Kelmė - Išrautas medis" 83 psl. autorės Ida ir Batševa Krubelnikaitės pateikia tokį asmenų sąrašą:
KAPELIS UDVINAS;
ŠAJA BAKŠTAS (Šiaulių rabino sūnus);
TEVJE ROZENFELDAS;
broliai EMANUELIS ir ŠMUELIS MARGULIAI;
KALMANAS ŠERAS ir jo brolis VELVELIS bei kiti. *]*

Dviejų lietuvių žudikų, išvedusių iš stovyklos 25 vyrus, vardai:
JUOZAS MERKELIS, ūkininkas iš kaimo esančio apie kilometrą nuo Kelmės;
STEPONAS MIKALAUSKAS iš **PUPŠČIAI** kaimo esančio 5 km nuo Kelmės *[2 km nuo Maneikių?]*.

Povilas Meškauskas, g. 1907 m.
LYA, f.K-1, ap.58, b.27740/3

Tą patį antradienį, 9-tą valandą ryto, aštuoni ginkluoti lietuviai atėjo į stovyklą ir išsivedė 60 vyrų. Jiems buvo pažadėta, kad jie dirbs nacionalizuotuose ūkiuose, tačiau vietoje to visi buvo nuvesti prie žvyrduobės ir sušaudyti. Po dviejų valandų, 11-tą valandą, lietuviai vėl įžengė į stovyklą ir išsivedė kitus 40 vyrų. Vėl buvo meluojama, jog jie yra vedami į kaimą darbams, tačiau juos nuvarė prie žvyrduobės ir sušaudė. Tą pačią dieną apie 13 val. ketvirta 40 vyrų grupė buvo nužudyti ten pat. Taip žudynės tęsėsi iki pat vakaro, kol stovykloje liko tik 36 vyrai, kurie nesuprato, kas atsitiko išvestiems *atseit į darbus* jų draugams. Jie kartais girdėdavo šūvių serijas, tačiau neįsivaizdavo, kad jų artimieji ir šeimos nariai yra sistemingai žudomi. Jie buvo įsitikinę, kad tai tik "nekaltos" šaudymo pratybos.

Vienas vyrukas kiekvieną vidurnaktį išeidavo iš stovyklos dirbti į Kelmės pieninę ir grįždavo kitą dieną per pietus. Šį kartą jam sugrįžus, vyras papasakojo likusiems, kad išvakarėse visi žmonės išvesti iš stovyklos, buvo sušaudyti prie žvyrduobių. Apie tai jam slapta papasakojo pažįstamas lietuvis. Tik dabar daržinėje esantys vyrai suprato, kad lietuviai jiems melavo ir žydus išvedė ne darbams kaime, o tiesiog į mirtį.

Tarp žudikų, kurie dalyvavo skerdynėse, Jakovas prisimena tik šiuos:

1. **ADOMAS JURGELIS** - batsiuvys iš Kelmės *[1944 m. suimto Jurgelio Adomo anketoje parašyta, kad jo profesija - elektromonteris (LYA, f.K-1, ap.58, b.P-15955, l.6)]*;
2. **VYTAUTAS BARACEVIČIUS** - Kelmės gimnazijos mokinys;
3. **LIUDAS ALEKNA** - buhalteris valsčiaus valdyboje;
4. **KAZYS RIŠKUS** - vietinis Kelmės gyventojas, partizanų vadas;
5. **JONAS BARČAUSKAS** - iš **GINEIKIŲ** kaimo;
6. **JULIUS TYLA** - Kelmės kooperatyvo parduotuvės vedėjas;
7. **POVILAS MEŠKAUSKAS**- Kelmės kooperatyvo parduotuvės kasininkas;

Dalyvavo ir daugiau, tačiau jų pavardžių Jakovas Zakas nebepamena.

To pačio lemtingo antradienio vakarą, 1941 m. liepos 29 d. 18 valandą, į daržinę įžengė gimnazistai PETRAS ŠPUKAS ir MYKOLAS JOKUBAITIS. Abu 10 klasės mokiniai. Jiems reikėjo aštuonių savanorių ypatingam darbui. 36 likę vyrai, kurie jau žinojo, koks likimas ištiko tuos, kurie anksčiau buvo išvesti, pradėjo slėptis. Kiekvienas norėjo būti paskutinis. Gimnazistai prasitarė, kad šios dienos bėgyje visi išvesti vyrai buvo sušaudyti. Jakovo buvęs vaikystės draugas **PETRAS ŠPUKAS** pasakė, kad jo tėvą sušaudė elektrikas **JONAS PIKTURNAS**. Taip pat **ŠPUKAS** pridūrė, kad prie žvyrduobių buvo sušaudyti visi **VAIGUVOS** žydai (vyrai, moterys ir vaikai) bei didžioji dalis tų, kurie buvo žydų ūkiuose. Dar jis pasakojo, kad Kelmės rabinas **KALMANAS BEINAŠEVIČIUS** *[BEINAŠOVIČIUS]*, kuris prasidėjus karui pabėgo į

Vaiguvą, buvo sučiuptas ir atvežtas kartu su Vaiguvos žydais. Jis turėjo egzekucijos metu klūpėti prie duobės krašto. Žiūrėdamas į šaudomus žmones, rabinas tyliai meldėsi. Kai visi jo tautiečiai jau buvo išžudyti, jie nužudė ir jį patį.

Buvusioje ponų Gruževskių dvaro teritorijoje aprašytų įvykių metu stovėjo viena iš daržinių, iš kurios vesdavo suimtuosius sušaudymui. Kita, Zundelio Lunco daržinė, buvo netoli Kelmės miesto centro. Šaltinis http://www.kelmesmuziejus.lt

> *[Yra pagrindo manyti, kad rabino Kalmano Beinašovičiaus malda egzekucijos metu buvo ne egzekucijos vykdytojų sumanymas, o suteikta galimybė paties rabino prašymu. Apie panašias aplinkybes minėjo Dovid Katz savo pokalbyje su Mariumi Ivaškevičiu (skaityti ir žiūrėti čia).]*

[Apie Vaiguvos žydų sunaikinimą]

Gydytojas Leiba Kaganskis

Du gimnazistai išsivedė aštuonis žydus iš daržinės ir nusivarė link Kelmės gimnazijos. Tarp jų buvo ir liudytojas Jakovas Zakas. Gimnazijos kieme stovėjo keturi vežimai pakrauti likusiais nuo nužudytųjų daiktais. Jiems liepė iškrauti vežimus ir sunešti jų mylimų tėvų, brolių, seserų ir draugų daiktus į gimnazijos rūsį. Benešant Jakovas atpažino savo tėvo kostiumą bei paltą, taip pat ir kitų artimųjų drabužius. Vežimuose atvažiavo ir patys lietuviai, kurie visą dieną šaudė žydus. Jų marškinių rankovės buvo užraitytos, o rankos, drabužiai ir batai - kruvini. Kieme stovėjo šulinys, prie kurio jie prausė savo veidus, plovė rankas, batus. Vandens balos aplink šulinį buvo raudonos nuo kraujo.

Po to, kai belaisviai sunešė visus daiktus į rūsį, juos parvarė atgal į lagerį. Prie šulinio Jakovas matė visus pažįstamus lietuvius iš Kelmės, kurie dalyvavo žudynėse. Visi buvo girti. Jie didžiuodamiesi skelbėsi, kad tik prieš kelias valandas baigė sušaudymą žydų iš Vaiguvos, iš žydų ūkių ir visų tų, kurie buvo išvesti iš lagerio. Jie žadėjo nebežudyti daržinėje likusių 36 vyrų. **VYTAUTAS BARACEVIČIUS** papasakojo, kad žinomas gydytojas **KAGANSKIS LEIBA**, kuris buvo kilęs iš kaimo netoli **VILKAVIŠKIO**, prieš sušaudymą maldavo palikti jį gyvą, nes jis dažnai be užmokesčio gydė šaudžiusių šeimas ir žadėjo toliau juos gydyti dykai. Supratęs, kad jo maldavimui žudikai yra kurti, jis bandė bėgti iš duobės, bet **BARACEVIČIUS** pats jį nušovė.

Tą patį vakarą, apie 21 val., aštuonis žydus išvedė iš daržinės ir vėl nuvarė į gimnaziją. Šį kartą jie turėjo nešti alų iš netoliese esančio sandėlio į gimnazijos salę antrame aukšte ir tiekti jį ant ilgų, ištaikingų stalų, papuoštų lyg turtingų vestuvių proga. Už stalų jau sėdėjo žudikai su savo šeimomis. Kai kurie vilkėjo geresnius nužudytųjų drabužius. Lietuvių *inteligentija*, su viršaičiu **JUOZU ČĖSNA** priešakyje, taip pat dalyvavo baliuje. Salėje ūžė nuo žmonių balsų, ore

Buvusi Kelmės progimnazija,
kurios rūsyje buvo laikomi nužudytųjų daiktai.
Šiame pastate karo pradžioje buvo įsikūrusi laikina Kelmės valsčiaus valdyba.
Vėliau ten pat antrame aukšte vyko aprašytos išgertuvės.

Žydų mokyklos mokinių
procesija Kelmės gatve, 1930-ieji metai,
šaltinis [Beit Hatfutsot muziejus]

sklido cigarečių dūmai, buvo tvanku. Visi dainavo lietuviškas dainas, gėrė ir valgė iki soties. Žmonių balsų gaudesys maišėsi su dainomis ir garsia muzika, sklindančia iš patefono bei radijo imtuvo. Aštuonis žydus privertė nešioti alų savo giminių ir draugų žudikams. Vienas girtas aktyvistas, matydamas žydus, sušuko: *"Žiūrėkite, čia yra dar likusių žydų !"*. Jis išsitraukė pistoletą, bet draugai nuramino jį ir liepė žydams išgerti po sklidiną bokalą alaus. Ašaros sruvo iš jų akių, sukeldamos tarp girtų niekšų juoko protrūkius.

Po šios baisios puotos visi aštuoni vyrai buvo parvaryti atgal į daržinę. Sargyba keitėsi dažnai. Kai kurie iš jų, būdami girti, pasakojo, kad prie duobės vyrai ir moterys turėjo nusirengti iki apatinių drabužių. Jie mėgžiojo moterų elgesį prie duobės, kaip jos klūpodamos laužyta lietuvių kalba maldavo nežudyti. Kiekvienas iš niekšų kvatojo, bandant pamėgdžioti nelaimingų moterų verksmą.

Prisivalgę ir girti naujai stojusieji į postą papasakodavo vis naujų žydų šaudymo detalių. **ŠPUKAS**, JOKUBAITIS ir **BARACEVIČIUS** pasakojo, kad žudynių metu buvo du vokiečiai, kurie patys nešaudė, bet stovėjo šalia ir viską stebėjo. Jie buvo žudynių planuotojai ir organizatoriai. Jie taip pat pasakojo, kad mažus vaikus pametėdavo į orą ir šaudavo į juos. Vaikai krisdavo į duobę pusgyviai, pasiutusiai kratydami savo mažas kojas. Didesnius vaikus mesdavo į duobę, prieš tai sudaužydami jų galvas į akmenį.

Sekančią, liepos 30 dieną, trečiadienį, *"partizanai"* iš lagerio išvežė po žudynių likusius aukų asmeninius

daiktus.

[Šiaulių apskrityje leistame laikraštyje "TĖVYNĖ" panašiu metu atspausdintas skyrelis]

Likusių žydų gyvenimas po masinių žudynių

Jakovą Zaką su jo draugu **EMANUELIU ROZENFELDU** *"partizanai"* išvežė darbams į **VANAGINĖ** pas ūkininką **KLIMAS**. Netoli nuo tos vietos buvo du žydų ūkiai, kuriuose glaudėsi išlikusios žydų moterys su vaikais. Jos padėjo ūkininkams dirbti ūkio darbus. Miesto lageryje likusius 34 žydus ir toliau diena iš dienos varė valyti griuvėsių, taisyti kelių ir kitų panašių darbų. Beveik kiekvieną vakarą *"partizanai"* ateidavo į žydų ūkius ir imdavo iš ten esančių viską, ko norėjo.

Trečiadienį, 1941 m. rugpjūčio 20 dieną, Jakovas Zakas su ūkininku Klimu išvažiavo į **LYDUVĖNAI** parvežti kalkių. **LYDUVĖNUOSE** ir netoliese esančiame žydų miestelyje **PADUBYSIS** taip pat buvo stovyklos su ten laikomais žydais. Jakovas jiems papasakojo apie žudymus Kelmėje. Jo atnešta žinia sukėlė paniką tarp žydų ir daugelis jų išbėgo iš miestelio. Apie šį pabėgimą ir kas perdavė žinią sužinojo vokiečių komendantas. Jakovą areštavo. Po suimtojo ištardymo komendantas įsakė grąžinti jį į Kelmės lagerį. Prieš parvarant atgal, Jakovą uždarė areštinėje Kelmės mieste, kuriame jis išbuvo iki ketvirtadienio ryto. Tą pačią dieną jį su sargyba grąžino atgal į lagerį *[Zundelio Lunco daržinę]*.

Frontas jau buvo toli Sovietų Sąjungos gilumoje. Vokiečių Kelmėje nebebuvo, net mažos komendantūros miestelyje nepaliko. Jie žinojo, kad gali pasikliauti lietuviais vasalais, kurie žydų žudymo darbą atliks tiksliai ir kruopščiai.

Antros masinės žudynės

Sekančią dieną, 1941 m. rugpjūčio 22 d., penktadienį, apie 16 val., *"partizanai"* pradėjo vežti iš visų ūkių žydus į Kelmės dvarą, prie žvyrduobių. Keli Kelmės stovykloje likę vyrai matė iš ūkių važiuojančius vežimus prikrautus daiktų. Paskui vežimus ėjo senukai ir moterys su vaikais. Po kurio laiko iš duobių pusės pasigirdo salvių pliūpsniai, o vėliau pavieniai šūviai.

Į vyrų stovyklą atvedė papildomai 14 vyrų, kurie visus tuos mėnesius kasė durpes **NORUIŠIAI** kaime pas ūkininką **ANTANAS JANKAUSKAS**. Vyrams dabar buvo aišku, kad atėjo jų paskutinė valanda. Kilo didelė panika. Kiekvienas pradėjo naikinti viską, ką turėjo vertingo. Daužė savo laikrodžius, kad jie neatitektų į žudikų rankas. Stovyklos sargyba buvo sustiprinta. Žudikai atidarė daržinės vartus ir grasino nušauti kiekvieną bandantį prisiartinti prie išėjimo. Grasino sušaudymu ir garsiai verkiantiems. Nežiūrint į tai, keturiems žydams tą dieną pavyko išsigelbėti:
ūkininkui **JAKOVUI CHALOZINUI**;
IZRAELIUI NACHUMOVIČIUI;
CHANANUI LEVINUI;
Mėsininkui **HIRŠUI ŠEVELOVIČIUI**, kuris tą dieną buvo atėjęs į miestą.

> *"Knygoje "Kelmė - Išrautas medis" psl. 59 aprašoma, kad A. Jaunkausko ūkyje 14 žydų buvo įdarbinti kasti durpes. Prieš pirmą žydų žūdynių akciją 1941 m. liepos 29 d. Jankauskui buvo įsakyta grąžinti žydų darbininkus atgal į Kelmę. Po įvykdytų žudynių paaiškėjo, kad visi pas ūkininką dirbę žydai liko nesušaudyti, nes A. Jankauskas, darbininkų neperdavė, o pasirūpino, kad jie liktų ir toliau pas jį dirbti. Deja, antrųjų žudynių metu, 1941 m. rugpjūčio 22 d., šie 14 vyrų buvo*

sušaudyti kartu su kitais likusiais Kelmėje ir jos apylinkėse žydais."

Penktadienį, apie 18 val., žydai buvo perkelti iš lagerio į Kelmės dvarą *[dvaro teritorijoje stovėjusią didelę daržinę]*. Apie 20 vyrų, įskaitant ir liudytoją Jakovą Zaką, uždarė tam išskirtoje daržinėje. Į daržinę jau buvo suvaryti žydai iš kaimų. Juos netrukus atskiromis grupėmis varė prie žvyrduobės. Tolumoje buvo galima matyti daug moterų, vaikų, senių stovinčių lauke prie žvyrduobių. Aplink stovėjo ginkluoti "partizanai" ir saugojo juos. Siaubinga egzekucija truko iki pat vakaro. Tykaus vakaro ramybę drumstė prie duobių stovinčių moterų ir vaikų klyksmas. Tamsų dangų užklojo lietingi debesys. Lynojo. Daržinė, kurioje laikė uždarytą Jakovą su kitais, stovėjo apie pusę kilometro nuo žudynių vietos.

Apie 19:30 žudikai iš daržinės pradėjo vesti paskutinius likusius žydus ir varyti juos link duobės. Jie surinko dešimt žmonių grupę. Žmonės buvo visiškoje neviltyje, ėjo nuleidę galvas, su pilnomis akimis ašarų. Daržinėje pasiliko paskutiniai dešimt žydų. Prie daržinės vartų stovėjo du ginkluoti sargybiniai, **ŠPUKAS PETRAS** ir **MERKELIS JUOZAS**, abu geri Jakovo pažįstami. Jie "pažadėjo", kad paskutiniai dešimt nebus nužudyti. Jakovas susitarė su draugais, kad jis prieis prie vartų pakalbėti su sargybiniais, po to duos ženklą ir visi užpuls žudikus, įtemps juos į daržinę ir pasmaugs. Tačiau jam berūkant ir šnekantis su sargyba, pačiu lemtingiausiu akimirksniu davus ženklą, nei vienas nepajudėjo iš vietos ir stovėjo lyg įbesti į žemę. Vėliau vyrai teisinosi, kad jie yra praradę bet kokį norą toliau gyventi be savo nužudytų šeimų.

Lauke jau buvo tamsu. Lietus nesiliovė lyti. Į daržinę įsiveržė keturi *"partizanai"* ir išsivedė paskutinius dešimt žydų kartu su Jakovu. Suimtieji buvo fiziškai išsekę ir visiškoje neviltyje, viskam abejingi ir be noro toliau gyventi. Jie pyko ant visko ir visų. Paskutinieji dešimt lėtai, vos vilkdami pavargusias kojas per purvynę, artinosi link žvyrduobės. Tą akimirką Jakovas pagalvojo apie savo artimuosius, kurie dabar gulėjo šaltoje duobėje. Ir staiga jį užvaldė kažkoks neapsakomas troškimas gyventi, noras, nepaisant visko, išsigelbėti. Jis atsisuko į savo draugus ir pradėjo raginti juos visiems vienu metu bėgti. Žudikai, kurie vedė pasmerktuosius, uždraudė Jakovui kalbėti jidiš kalba. *"Aš einu mirti, todėl turiu teisę paskutinėmis savo gyvenimo minutėmis su draugais kalbėti savo gimtąja kalba."* - piktai atšovė Jakovas ir daugiau lietuviai prie jo nesikabinėjo. Jakovas ragino draugus sprukti į visas puses ir taip bandyti išsigelbėti, tačiau vyrai jau buvo susitaikę su savo žiauriu likimu. *"Kas yra Dievo nulemta, to nepakeisi."* - atsakė vyrai ir atmetė Jakovo raginimą.

Dešimtį žmonių atvedė į lauką prie žvyrduobės, kur jau stovėjo keletas dešimčių žydų. Jie stovėjo ir laukė savo sušaudymo eilės. Kai kuriuos privertė nusirengti iki apatinių, kiti dar buvo apsirengę. Nuregtuosius lietuviai žudikai privedė prie duobės krašto ir iš nugaros iš automatų nušovė. Sunku žodžiais atpasakoti šiurpų genamųjų verksmą ir klyksmą, tą pasmerktųjų siaubą ir pragarą. Daug į duobę krito tik sužeisti, iš kurios sklido mirštančiųjų dejonės ir aimanos. Jau buvo tamsu ir smarkiai lijo. Iš abiejų duobės pusių švietė prožektoriai, apšviesdami dar stovinčius prie krašto ir jau įkritusius žmones. Vaizdas buvo, kaip ne iš šio pasaulio...

Vienas Jakovo ir jo draugų sargybinių buvo **MIKALAUSKAS STEPONAS** iš **PUPŠČIAI** kaimo apie 5 km nuo Kelmės *[2 km nuo Maneikių?]*. Jis stovėjo šalia Jakovo. Sargybinis uždegė degtuką, kad prisidegti cigaretę. Degtuko liepsna apšvietė niekšo veidą. Akimirksniu Jakovą persmelkė mintis veikti ir bandyti bėgti, kad išlikus gyvam paliudyti pasauliui apie lietuvių žudikus, apie tai, ką jie padarė Lietuvos žydams. Jis staiga nutraukė šautuvą nuo sargybinio peties ir smogė juo žudikui per galvą. Sargybinis parkrito. Jakovas iš paskutinių jėgų pasileido bėgti miško link. Paskutinių dienų, o ypač paskutinių valandų, įvykiai buvo išsekinę beveik visas jo jėgas. Jis peršoko per griovį šalia kelio ir parkrito netoliese esančiame bulvių lauke. Tarp prie duobės *dirbusių* žudikų kilo sąmyšis. Jie pradėjo šaudyti į miško pusę. Jakovas gulėjo prisiplojęs prie žemės tarp bulvių vagų ir klausėsi kaip daužosi jo širdis. Žudikai pasileido bėgti miško link, bet tamsoje jie bėglio nepastebėjo. Jakovas gulėjo tik kokius

keliasdešimt metrų nuo žudynių duobės. Lietuvių žudikai skubiai grįžo atgal, nes pabijojo, kad ir kiti likę stovėti suimtieji gali pasileisti bėgti. Gulėdamas Jakovas aiškiai girdėjo klyksmus ir aimanas siaubo apimtų žydų, genamų prie duobės krašto, o po šūvių salvės, sužeistų ir mirštančių agoniją *mirties duobėje*. Jakovas iš lėto nušliaužė iki miško pakraščio, iš kur jis girdėjo šauksmus savo devynių draugų, atvarytų kartu su juo. Ir vėl pasigirdo šūviai, po kurių stojo visiška tyla...

[Apie nužudytų žmonių skaičių]

Stebėdamas iš nuotolio, Jakovas suprato, kad lietuviai ruošiasi grįžti į miestą. Jie susirinko aukų drabužius, pasiėmė prožektorius ir patraukė Kelmės pusėn. Kelias valandas Jakovas gulėjo pamiškėje. Viską gaubė aklina tamsa, lynojo silpnas lietus. Jo galvoje vis dar aidėjo sklindantys artimų ir pažįstamų balsai. Jie, niekšų nutildyti amžiams, gulėjo lyg šiukšlių krūva žvyro duobėje. Iš tos duobės karta iš kartos lietuviai ir žydai kasė žvyrą statyboms. Namai, kuriuos pastatė, liko lietuviams, o žydams - šalta duobė.

[žinutė laikraštyje "TĖVYNĖ" Nr. 14 1941.09.26]

Vėliau, vaikščiodamas po kaimus, Jakovas sužinojo daugiau šiurpinančių detalių apie tai, kas tuomet vyko prie duobės.

Ūkininkui **GAJAUSKUI** iš **PAKARČEMIS** kaimo, esančio 5 km nuo Kelmės, buvo liepta su savo vežimu vežti žydus iš netoli nuo jo namų buvusio **KATILIAUSKIŠKĖ** ūkio į žudynių vietą. Tuomet nemažai kaimiečių savo vežimais vežė žydus į mirtį. **GAJAUSKO** vežime sėdėjo jo kaimynas ūkininkas **ABROMAS BERMANAS** su nėščia žmona **DVOIRA**, kilusia iš Vaiguvoje gyvenusios **KAPLAN** šeimos. Tame pačiame vežime buvo jos brolis **JUDELIS KAPLANAS** su žmona **IDA (IDA KAPLAN-MARKOVIČ)**. **BERMANAS** buvo aplinkinių kaimynų gerbiamas žmogus. Jam **GAJAUSKAS** tyliai sušnabždėjo, kad jis bėgtų ir gelbėtųsi. **ABROMAS BERMANAS** atsisakė tai daryti paaiškindamas, kad jis nepaliks savo mylimos žmonos, kuriai už kelių dienų prasidės gimdymas. Bevažiuojant, vežimus lydintys *"partizanai"* kalbėjo nelaimingiems žydams, kad jie yra vežami į **PADUBYSIS**, kur visi bus apgyvendinti stovykloje. Kai vežimai atvažiavo į Kelmės dvarą, visiems pasidarė aišku, kad jie yra atvežti į mirtį. Tuo metu **BERMANO** žmona **DVOIRA** pajuto sąrėmius ir paprašė *"partizanų"*, kad jie pakviestų akušerį.

"Užsičiaupk, rupūže, ir kentėk. Greitai tau nebereikės jokio daktaro!" - šaukė ir grasino jai žudikai.

Lauke netoli duobės jau stovėjo keletas žydų. **DVOIRA** gulėjo ant žemės susirietusi iš skausmo. Ašaros riedėjo jai iš akių, kuomet ji su dideliu gailesčiu žvelgė į pasiruošusius mirti žydus. Ji girdėjo šūvius sklindančius iš netoliese esančio lauko. Moteris atsisuko į šalia stovinčius žudikus ir maldavo nužudyti ją prieš pagimdant, tačiau jie su pykčiu atkirto: *"Pirma pagimdyk, o paskui mes užmušime dar vieną žydą!"*. Po to, kai **DVOIRA** pagimdė, jie nušovė ją ir įmetė kartu su vaiku į duobę. Visa tai **GAJAUSKUI** pasakė jo kaimynas, *"partizanas"* **JUOZAS MERKELIS**. Žudikas girdamasis jam iki smulkmenų pasakojo apie savo "didvyriškus" darbus. Vėliau ūkininkas visą tai papasakojo Jakovui.

Leonas Krajauskas,
Kubiliškės dvaro savininkas
(iš knygos "Senoji Kelmė")

Lietuvis **LEONAS KRAJAUSKAS** iš **LAUKODUMOS** kaimo ***[KUBILIŠKĖS** dvaras, kuriame gyveno ponas Krajauskas, buvo šalia Laukodumos]*, esančio 3 km nuo Kelmės, pats nušovė savo kaimyną **BORUCHĄ LUNCĄ. BORUCHAS** sužeistas įkrito į duobę ir norėjo išsliaužti iš jos, bet **LEONAS KRAJAUSKAS** jį pribaigė pistoleto šūviu. Apie tai Jakovui pasakė kaimiečiai, kuriems girdamasis pasakojo pats žudikas.

Kartu su Kelmės žydais buvo nužudyti, visi **LIOLIŲ** ir **VAIGUVOS** žydai bei šeimos iš žydų valdomų ūkių. Žudynės vyko netoli Kelmės dvaro. Vienas masinis kapas tapo nuo seno esančioje žvyrduobėje, o kitą duobę šalia iškasė kaimiečiai iš aplinkinių kaimų. Keletui žydų iš ūkių pavyko pabėgti prieš antrąją egzekuciją. Juos pas save paslėpė pažįstami kaimiečiai, bet iš pabėgusių gyvi išliko tik keletas. Kai kurie buvo išduoti *"partizanams"* pačių kaimiečių, kiti buvo suimti lietuvių policijos ir *"partizanų"*, kurie kaimuose vykdė išlikusių žydų *medžioklę*. Jakovas Zakas papasakojo apie kelis tokius atvejus.

1. Jauna mergina iš Laukuvos **LĖJA KELCAITĖ** su motina ir dar keletu moterų buvo nuvežtos į Telšių getą. Prieš pat Telšių geto likvidavimą Lėja pabėgo ir grįžo atgal į Laukuvą pas pažįstamą ūkininką, kuris ją nuvedė pas kitą ūkininką. Antrasis ūkininkas nesutiko jos priglausti, todėl apie 1941 metų Kalėdas ji nuėjo pas geraširdį ūkininką **MYKOLAS JASINSKAS**, kuris priėmė merginą ir tuojau pat pranešė apie ją Jakovui Zakui ir jo draugams, kurie slapstydamiesi klaidžiojo po apylinkę. Lietuvių policininkai šioje vietovėje aktyviai ieškojo Jakovo ir jo draugų, todėl buvo pavojus, kad jie gali aptikti Lėją. Gerasis ūkininkas liepė jai slėptis kitur ir ji persikėlė pas kitą pažįstamą pavarde **BUTKUS.** Pas jį mergina slėpėsi septynis mėnesius. Čia ji sugydė savo nušalusias kojas ir atgavo jėgas. Už pusės kilometro nuo **BUTKAUS** namų ji surado savo pusseserę **RIVKA MENDELEVIČIŪTĖ** *[žinutė Čikagos laikraštyje DRAUGAS]*, pasislėpusią pas kitą ūkininką. Lėjos pusseserė, tikėdamasi išgyventi, pasikrikštijo. Rivka turėjo paslėpusi vertingų daiktų, kurie priklausė Lėjos tėvams. Daiktai buvo paslėpti pas kitą ūkininką, taip pat pavarde **BUTKUS *[Veronika ir Jonas Butkai]***. Lėja atėjo pas pusseserę ir paprašė grąžinti dalį jos tėvų daiktų. Tuomet Rivka pasiūlė jai pasikrikštyti, bet, kai Lėja nesutiko tai daryti, Rivka atsisakė grąžinti jai daiktus. Vėliau Lėja išėjo pas Rivkos seserį

Lėja Kelcaitė, 1938 m.
Iš knygos "Senoji Kelmė"

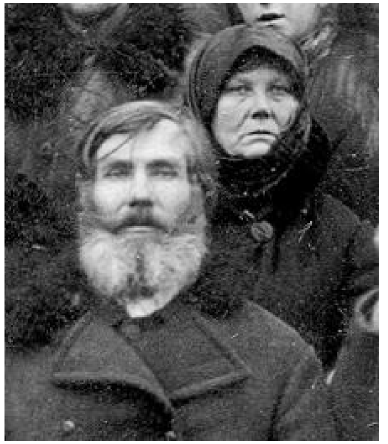
FRIDA MENDELEVIČIŪTĖ, kuri slėpėsi **ZAKELIŠKIAI** kaime netoli žydiško **PADUBYSIS** miestelio. Ten gyveno dvi labai tikinčios (*nabožnos*) moterys, kurios priglaudė abi merginas. Moteriškės mokė jas poteriauti, kad vėliau jas pakrikštytų. Merginos neturėjo kitos išeities ir kiekvieną sekmadienį eidavo į bažnyčią. Kartą, joms grįžtant iš bažnyčios, vienas vaikinas lietuvis palydėjo jas namo. Jis atpažino Fridą ir pranešė apie ją Raseinių policijai. Sekančią dieną atvyko policininkai ir suėmė Fridą, Lėją bei dar vieną merginą iš Kelmės **JACHĖ GILVIČIŪTĖ** *[Knygos "Kelmė - Išrautas medis" 22 psl. ši mergina paminėta vardu **Chaja**]*. Vėliau kaimiečiai pasakojo, kad jas išvežė į Kauno IX fortą ir ten nužudė. Viena iš tų *nabožnų* moterų, merginų globėjų, vėliau pasakojo Jakovui, kad po arešto merginas uždarė Raseinių apskrityje, **ŠILUVOJE**. Moterys kartu su vietiniu kunigu aplankė jas ir pakrikštijo. Kunigas dar bandė jas gelbėti, bet veltui. **RIVKA MENDELEVIČIŪTĖ** išgyveno ir po karo įsikūrė savo tėvų ūkyje **BLEKARNĖS** malūne. Ne vieną kartą minėtos *nabožnos* moterys siūlė Jakovui pasikrikštyti, sakydamos, kad žydai yra žudomi dėl to, kad jie nukryžiavo Kristų. Jakovas nesutiko to daryti ir atšovė joms, kad per tokio išdaviko, kaip Kristus, nuodėmę žydai ir kenčia. Po šių žodžių moterėlės nuo jo atstojo ir daugiau nebesiūlė krikštytis.

2. Kelmiškė žydaitė **MANKA MILNERAITĖ** pabėgo iš ūkio kaime dar prieš visus surenkant sušaudymui. 1942 metų kovą Jakovas sutiko ją naktį beklaidžiojančią ir neturinčią kur prisiglausti. Tuo metu buvo labai šalta. Jakovas ėjo su savo draugu **HIRŠU CHALOZINU**. Abu buvo ginkluoti. Tamsoje pamatė kažką beeinant. Liepė stot ir iškelt rankas aukštyn. Kai prisiartino arčiau, jie atpažino Milnerio iš Kelmės dukterį. Abu draugai nulydėjo ją pas gerai pažįstamą ūkininką **MYKOLAS NUTAUTAS** iš **SIRVIDUKAI** kaimo už 8 km nuo Kelmės. Ūkininkas buvo geras žmogus, bet labai *biednas*. Buvo sutarta, kad mergina pagyvens pas jį kelias dienas, kol jos draugai suras jai saugesnę vietą, bet ji nelaukė ir išėjo pati viena. Sekantis ūkininkas, pas kurį atėjo Manka, buvo **KAZIMIERAS RAKAUSKAS**

Mykolas Jasinskas
ir jo žmona
Petronėlė Jasinskienė-Kazlauskaitė
prieš karą.
Šaltinis: www.myheritage.lt

iš **GANYPROVA** kaimo netoli **KRAŽIAI**. Kazimiero kaimynas **ZACHARAS** ***[ZAKARAS?]*** *[daugiau čia]* pastebėjo merginą ir pranešė apie ją Kražių policijai. Manka buvo labai pavargusi, sušalusi ir pas ją priglaudusį ūkininką giliai užmigo. Sekantį rytą policija apsupo namus, suėmė merginą ir išvežė į Raseinius. Ten ją uždarė į kalėjimą ir, palaikę kažkiek laiko, sušaudė. Daugiau merginos nužudymo aplinkybių Jakovas nežino.

Rivos, Chanos ir Leizerio Mendelevičių gelbėtojai Jonas Butkus ir Veronika Butkienė, apie 1937 metus

3. **MINA LEIBOVIČIENĖ** pabėgo iš **Cholozinų** ūkio prieš antrąją žudynių akciją. Ji pasislėpė pas ūkininką **DAMANSKIS** *[daugiau čia]* iš **BERŽINIŠKĖ** kaimo esančio 8-9 km nuo Kelmės. Pas ūkininką Mina buvo paslėpusi keletą savo asmeninių daiktų. Po savaitės **DAMANSKIS** pranešė apie Miną Kelmės policijai ir ji buvo suimta paties ūkininko namuose. Policininkai ištempė moterį į ūkininko lauką ir sadistiškai mušdami mirtinai nukankino. Miną užkasė ten pat lauke, bet Damanskis iškasė moters kūną ir perlaidojo savo kaimyno lauke. Ten pat, pas Damanskį, slėpėsi žydas **IZRAELIS NACHUMOVIČIUS** *[Minos Leibovičienės svainis (sesers vyras); iš čia ir iš čia]*, kuriam, policijai apsupus namą, pavyko pabėgti. Policininkai šovė į jį pavymui, bet nepataikė. Vėliau jis atsidūrė Šiaulių gete ir jame dingo be žinios. Daugiau apie Izraelio likimą Jakovas nežino.
4. Kelioms moterims buvo pavykę pabėgti iš **LICINAVOS** ūkio. Pagyvenusi moteris **BASĖ BRAUDIENĖ** (duktė Bensiono, g. 1890, iš LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.47), **DVOIRA MIASNIK** su dukra **FRUMA**, **LIBA KARABELNIK** *[pasak Frumos Miasnikaitės, ten buvo ir **CIPA KARABELNIK** su dukterimi **Malka**]* ir dar kelios moterys pasislėpė pas tą patį ūkininką Damanskį, kuriam jos paliko pasaugoti savo daiktus. Jis moteris paslėpė netoli nuo namų esančiame miškelyje, savaitę nešiojo joms maisto, tačiau vėliau nusprendė pasisavinti jų turtą ir įskundė. Tą dieną, kada buvo užmušta Mina Leibovičienė, *"partizanai"* apsupo miškelį ir jas visas suėmė. Moterys buvo uždarytos Kelmės areštinėje. Vietinis kunigas įkalbėjo jas pasikrikštyti. Moterys už didelę pinigų sumą ir vertingus daiktus *"partizanų"* buvo paleistos ir išgyveno iki karo pabaigos. *[• Liba Karabelnik su savo dviem mažamečiai vaikais buvo nužudyti 1941 m. vasaros pabaigoje netoli Liolių. • 1957 m. rudenį savo namuose buvo aptikta pasmaugta Basė Braudienė (g. 1894 m.). Plėšikas ieškojo jos namuose paslėptų vertingų daiktų ir moters užkluptas pasmaugė ją. Basė Braudienė yra palaidota kažkuriose Kauno žydų kapinėse.]*
5. **EMANUELIS *[MEINĖ]* ROZENFELDAS** su broliu **MAUŠA** bei dviem savo tetomis **ANA ZILBERGYTĖ** ir **TAIBĖ ŠAPIRIENĖ** slėpėsi pas turtingą ūkininką **SALIAMONAS JONAS**, kuris gyveno **GRAUŽAI** kaime apie 3 kilometrai nuo Kelmės. Ūkininkas pažadėjo pasaugoti jų daiktus, tačiau praėjus dviem savaitėm po antrųjų žudynių, jis nusprendė pasisavinti turtą ir pranešė apie jo ūkyje esančius žydus. Policija juos rado besislepiančius tvarto pastogėje, suėmė ir sušaudė, o po to užkasė ten pat ūkininko valdoje *[buvusiame Aukštmiškio miške. Vieta google.com žemėlapyje.]*. Apie šį atsitikimą Jakovui papasakojo **VLADAS URBELIS** iš **PAKARČEMIS** kaimo. *[daugiau apie šį įvykį spaudoje]*

Jonas Saliamonas
Šaltinis: Čikagos laikraštis
"Draugas" 1970.06.29 numeris

6. Paauglys pavarde **KACAS**, išsigelbėjęs iš Kražių žudynių, vieną 1942 metų vasaros naktį užėjo pas ūkininką **PRANAS KASPARAS**, gyvenusio už 1,5 kilometro nuo Vaiguvos. Jis paprašė ūkininko ko nors pavalgyti. Pranas priklausė *"partizanams"* ir nušovė Kacą šalia savo namų. Apie tai Jakovui papasakojo ūkininkas **VINCAS PETRAUSKAS** iš gretimo kaimo.
7. Ūkininkas iš Kelmės **ZUNDELIS LUNCAS** kartu su savo šeima buvo **MAUŠO GELMANO** ūkyje, Laukodumoje. Kai žydus pradėjo rinkti antram žudynių etapui, Zundelis kartu su Mauša Gelmanu, jo dviem sūnumis ir dukte **SARA GELMAN** pabėgo. Sara pabėgo į Šiaulių getą ir ten dingo be žinios. Likusieji pasislėpė pas kalvį **MEŠKAUSKĄ** gyvenusį **GAŠTYNAI** kaime esančiame 6 km nuo Kelmės. *"Partizanai"* sužinojo apie ten pasislėpusius žydus ir sučiupo juos. Suimtieji buvo nuvaryti į Kelmę prie žvyrduobės ir sušaudyti. Apie tai Jokovas sužinojo iš paties Meškausko ir aplinkinių gyventojų. Jakovas yra įsitikinęs, kad kalvis neišdavė žydų partizanams. Šį bjaurų darbą galėjo padaryti kažkas iš jo kaimynų.

Ona ir Pranas Meškauskai
http://www.jmuseum.lt/

Jakovas susitinka su Chalozinų šeima

Pabėgęs iš žudynių vietos, Jakovas ištroškęs ir alkanas gulėjo gretimame

miškelyje iki sekančios dienos vakaro (1941.08.24 sekmadienio). Aplinkiniai kaimiečiai jį pažinojo, todėl Jakovas turėjo būti labai atsargus. Jis nuėjo pas **PRANAS BALSIS [PRANAS BALSYS?]** gyvenančio **AUKŠTMIŠKIS** kaime, pas kurį išbuvo dvi savaites. Pranas jam pasakė, kad *"partizanai"* jo labai ieško visoje apylinkėje. Išeinančiam į kitą vietą Jakovui ūkininkas davė šautuvą, šovinių ir pistoletą. Sekantis priglaudęs bėglį buvo **VLADAS URBELIS** iš **PAKARČEMIS**. Ūkininkas buvo geras Jakovo pažįstamas ir svetingai jį priėmė. Pas šį ūkininką Jakovas praleido 12 dienų. Vladas dažnai važiuodavo į Kelmę ir iš ten jis parvežė žinią, kad Jakovo policija labai ieško. Ūkininkas bijojo toliau slėpti savo namuose bėglį, todėl surado vietą pas savo marčios motiną **KASPARIENĘ**, gyvenančią 8 kilometrai nuo Kelmės **BERŽINIŠKĖS** kaime. Ten jis dvi savaites slėpėsi tvarte, kol jo nepastebėjo Kasparienės kaimynė. Iš ten Jakovas buvo priverstas persikelti pas ūkininką **ANTANAS KAZLAUSKAS** gyvenančio 6 km nuo Kelmės **NAVASTRONĖ [USTRONĖ]** vienkiemyje. **KAZLAUSKAS** buvo geras Jakovo tėvo pažįstamas ir jį maloniai priėmė. Pas ūkininką Jakovas rado savo tėvų paliktus saugoti daiktus. Kai ką iš jų Jakovas pasiėmė su savimi, o likusius daiktus atidavė ūkininkui, kaip padėką už pagalbą. Pas šį ūkininką jis slėpėsi tvarte ant šieno tik dvi savaites. Iš ten jis nuėjo pas Kazlausko svainį **Mykolą Jasinską** ir išbuvęs pas jį tris dienas grįžo pas Kazlauską. Jasinskas apie Jakovą pasakė netoliese gyvenančiam kalviui **ŠTABOKAS** ***[Dominykas Štabokas, 1888-1948 m.m]***. Štabokas papasakojo Jasinskui, kad šioje apylinkėje slepiasi **ŠMUELIS CHALOZINAS** su broliais ir tėvu **JAKOVU CHALOZINU**. Chalozinai prieš 3 metus nusipirko **LICINAVOS** ūkį ir gerai sugyveno su savo kaimynu Štaboku. Licinavoje buvo įkurtas žydų getas, iš kurio Jakovui Chalozinui kartu su žmona, trimis sūnumis ir dviem dukterimis prieš vežimą į žudynių vietą, pavyko pabėgti. Kalvis Štabokas Šmueliui Chalozinui pasakė apie Jakovą Zaką. Netrukus abu bėgliai, praėjus dviem mėnesiams po jų tautiečių išžudymo, pagaliau susitiko. Džiaugsmui nebuvo ribų. Tą patį vakarą jie nuėjo aplankyti Šmuelio pusseserių **IDA** ir **BATŠEVA KRUBELNIKAITĖS [KARABELNIK]**. *[žinutė Čikagos laikraštyje DRAUGAS]* Po kelių savaičių abi seserys pasikrikštijo. Merginoms pavyko išgyventi iki karo pabaigos ir net po karo jos išliko katalikėmis.

Chalozinų šeimos vaikai

Kazlauskų šeima prieš karą,
iš dešinės ketvirtas sėdi
Antanas Kazlauskas
Šaltinis: www.myheritage.lt

Tą pačią naktį abu draugai nuėjo aplankyti Chalozino brolius ir seseris, o vėliau ir jų tėvų, kurie slėpėsi pas **Kasparienę Beržiniškės** kaime. Būti kartu buvo pavojinga, todėl Jakovas nusprenė slapstytis vienas ir grįžo atgal pas **Kazlauską**. Broliai ir

seserys Chalozinai išsiskirstė mažomis grupėmis ir slėpėsi pas įvairius kaimiečius. Praėjus savaitei **HIRŠAS CHALOZINAS** atėjo į Kazlausko ūkį pas Jakovą, kad surasti saugią vietą savo seseriai **ŠIMA CHALOZINAITĖ**. Šima buvo puiki siuvėja ir Kazlauskas ją noriai priėmė įdarbindamas siūti. Žinoma, ji dirbo slaptai ir išskyrus patį Kazlauską niekas apie Simką nežinojo *[Kazlauskų šeima buvo gausi ir kartu ūkyje gyveno jau subrendę jų vaikai, todėl apie apie žydų slėpimą žinojo visa šeima]*. Vėliau Jakovas su Hiršu nuėjo pas ūkininką **Jasinską** ir įkalbėjo jį priimti pas save Chalozinų tėvus *[**JAKOVAS ir SARA REIZL CHALOZINAI**]*. Jakovas Chalozinas su žmona ten išbuvo keletą savaičių. Ūkininkas buvo neturtingas ir vieta buvo nesaugi, todėl Chalozinų tėvai patraukė į **SIRVYDUKAI** kaimą *[šiuo metu Sirvydukių k. teritorija priklauso Ustronės kaimui]* pas ūkininką **RAVINSKAS**. Čia jie slapstėsi apie keturias savaites. Tuo tarpu gerasis ūkininkas Jasinskas ieškojo saugesnės ir patogesnės vietos paslėpti sutuoktinius Chalozinus. Jis rado vietą **OBŠKALNIS** kaime pas ūkininką **POVILAS VALČIUKAS**, pas kurį Chalozinų tėvai praleido daugiau kaip metus. Valčiukas buvo neturtingas ir turėjo 7 asmenų šeimą.

Jakovas ir broliai Chalozinai neturėjo pastovios slėptuvės. Jie pasiskirstė dviem grupėmis, bet stengdavosi kartas nuo karto susitikti. Jakovas dažniausiai būdavo su Hiršu, vienu iš trijų brolių. Keturi vaikinai klaidžiojo po nesvetingus kaimus ir kiekvieną dieną ir naktį slėpėsi vis kitoje vietoje. Pirmą 1941-1942 metų žiemą buvo ypatingai sunku. Jie visi jau buvo ginkluoti. Išgyvenimui jie vogdavo iš kaimiečių maistą ir nešdavo Valčiukų šeimai, kuri slėpė Cholozinų tėvus. Kartais jie slapčia pakinkydavo kurio nors kaimiečio arklį ir parveždavo visą prikrautą vežimą. Po tokios *misijos* jie parvarydavo kinkinį atgal šeimininkui ir pastatydavo į vietą. Viską darė labai atsargiai, kad ūkininkai to nepastebėtų. Kartais jie lankydavo savo tėvus ir ta proga, pavargę nuo nepaliaujamo klaidžiojimo, ilsėdavosi.

Pirmoje eilėje jaunystėje Dominykas Štabokas su žmona.
Antroje eilėje jaunystėje Antanas Kazlauskas su žmona.
XX a. pradžia
Šaltinis: www.myheritage.lt

Dominyko Štaboko (1888-1948)
sūnaus Stanislovo Štaboko (1922-1996) vestuvės
Šaltinis: www.myheritage.lt

Pirmasis keršto aktas

DIRVONIUKAI kaime gyveno Jakovui pažįstamas ūkininkas **JONAS KAREIVA**. Kaimas yra už pusės kilometro nuo žudynių vietos ir už pusantro kilometro nuo Kelmės. Pas šį ūkininką Jakovo tėvas **AZRIELIS ZAKAS** ir dėdė **VELVELIS ELIAŠEVIČIUS** prieš nužudymą buvo paslėpę didelę dalį savo daiktų. Jakovas žinojo apie tai. Vieną iš paskutinių rudens dienų jis su Hiršu Chalozinu nuėjo pas Joną Kareivą pareikalauti daiktų. Pakeliui aplankė savo tautiečių žudynių vietą. Prieš įeinant į namą, jie paslėpė savo šautuvus. Į kišenes įsikišo pistoletus ir įėjo pas ūkininką vidun. Ūkininkas juos sutiko "draugiškai" ir pavaišino. Jakovas pasiskundė, kad jo dabartinė padėtis labai sunki ir jam nėra iš ko gyventi. Jis paprašė kai kurių tėvo daiktų. Kareiva atidavė keletą, bet Jakovas žinojo, kad pas ūkininką dar yra dėdės auksinis laikrodis, ir paprašė jį grąžinti. Ūkininkas dvejojo. Tuomet Jakovas išsitraukė pistoletą ir pagrasino jį nušauti. Vyras nebeturėjo pasirinkimo ir atidavė Jakovui laikrodį. Kareiva pasiūlė abiem jo svečiams užeiti kitą dieną ir tada jis atiduosiąs visus likusius daiktus.

Šveicariškas laikrodis lietuviškame facebook.com sendaikčių aukcione (asociatyvi nuotrauka)

Šauliai Kelmėje prie Vilbėno užtvankos, 4-as dešimtmetis, šaltinis https://www.limis.lt (asociatyvi nuotrauka)

Kai nelaukti svečiai išėjo, Jono Kareivos dukra nuėjo pranešti policijai, kad naktį į jų namus įsiveržė **Zrielkiuks** *[Jakovas Zakas]* su dar 14 žydų bei rusų ir juos apiplėšė. Policija su *"partizanais"* pradėjo ieškoti Jakovo ir jo draugų. Kelmėje buvo išklijuoti skelbimai pranešantys, kad tas kuris padės sugauti **Zrielkiuką** arba išduos jo slėptuvę, bus apdovanotas 5000 vokiškų markių ir 80 *taškų [talonų pramoninėms prekėms pirkti]*. Visi apylinkės gyventojai drebėjo iš baimės sutikti Jakovą ir jo draugus.

1941 metų pabaigoje *[greičiausiai lapkričio mėn., nes tuo metu įprastai kaime vykdavo kūlimo darbai, kurie yra paminėti šiame pasakojime]* Jakovas su Hiršu Chalozinu nusprendė atkeršyti Jonui Kareivai. Tam reikalui jie į pagalbą pasikvietė jauną merginą iš tolimo kaimo, abiejų gerą draugę **BRONĖ NUTAUTAITĖ**. Vieną vėlų vakarą jie trise Bronės vežimu nuvažiavo link Kareivos namų ir sustojo apie pusę kilometro nuo jų. Mergina su vežimu ir arkliu liko laukti gretimame miške. Tuo tarpu vaikinai nuėjo į Kareivos ūkį. Įėję į kiemą ir prisėlinę prie namo, pro langą pamatė už stalo gausiai prisėdusių žmonių būrį. Aplink stalą sėdėjo apie 15 vyrų, moterų ir vakarieniavo. Ant stalo buvo degtinės ir visokio valgio. Kieme stovėjo kuliamoji mašina, nes tą dieną pas Kareivą buvo sukviesta talka. Jakovas savo draugui pasiūlė grįžti ir ateiti kitą kartą, bet Hiršas nesutiko. Jis sugalvojo planą, kaip susigrąžinti daiktus iš lietuvių. Jakovas su pistoletu vienoje rankoje ir granata kitoje atsistojo prie priekinių durų. Hiršas nuėjo prie galinių durų ir pasibeldė. Duris atidarė samdomas bernas. Priešais jį atstatęs pistoletą stovėjo Hiršas. Bernas pasakė, kad nieko nežino apie tuos daiktus ir patikino, kad name nėra nei policijos, nei *"partizanų"*. Hiršas pareikalavo

pakviesti šeimininką. Bernas įėjo vidun ir netrukus į lauką išėjo pats Kareiva. Hiršas sušvilpė ir Jakovas pribėgo prie jo. Vaikinai pagrasino ūkininkui, kad jei jis tučtuojau negrąžins Jakovo tėvo ir dėdės nuosavybės, jie nušaus jį *kaip šunį*. Po to abu kartu su ūkininku įėjo į vidų ir ten visiems esantiems žmonėms įsakė pasitraukti į kampą. Jie prigąsdino, kad lauke yra daugiau jų bendrininkų ir bet kuris prisiartinęs prie durų bus nušautas. Jakovas su Hiršu išsivedė ūkininką su bernu į lauką ir nuėjo tvarto link. Ten jie rado visus Jakovo tėvo ir dėdės paliktus daiktus, tame tarpe ir daugiau kitų nužudytų žydų daiktų. Vaikinai pasiėmė pas ūkininką rastą mėsą, lašinius ir maišą miltų. Atsisveikinimui Hiršas vožė Kareivai *į snukį* už įskundimą policijai. Jie nusivedė ūkininką į trobą ir pagrasino jam bei visiems talkininkams, kad jei kas ryšis išeiti iš namo anksčiau, nei praėjus valandai ir jei kas nors praneš policijai, tas bus nušautas, o jo namas padegtas. Po to Hiršas ir Bronė atvažiavo su vežimu į kiemą ir sukrovė į jį visą mantą. Apie vidurnaktį jie visi trys atvažiavo į Bronės Nutautaitės sodybą. Jakovas atidavė savo tėvo kostiumą Valčiukui už pagalbą Hiršo tėvams.

Nežiūrint į grasinimus, policija sužinojo apie šį įvykį ir pradėjo *pasiutusiai* persekioti Jakovą su draugais. Jie buvo priversti laikinai palikti tą vietovę ir nueiti į **GEDVAINIAI** kaimą pas ūkininką **BUTKŲ**. Ūkininkas buvo geras Jakovo šeimos pažįstamas. Jis sutiko paslėpti Hiršo seserį **LIBA CHALOZINAITĖ**, bet praktiškai jis slėpė dvi Hiršo seseris. Jos abi kas dieną keisdavosi viena su kita. Kiti Hiršo broliai klaidžiojo atskirai ir palaikė ryšį su Jakovu ir Hiršu per tėvus ir pažįstamus kaimiečius. Tokiomis žiauriomis sąlygomis keturi jauni vyrai kovojo už savo gyvybes. Jie buvo mirtiname pavojuje, beteisiai, persekiojami policijos bei *"partizanų"* ir pastovioje baimėje, kad kaimiečiai juos gali išduoti žudikams.

Chana Pelcaitė (1926.06.08 - 2014.11.24)
šaltinis https://www.yadvashem.org
Nuoroda į Chanos Zak (Pelc) kapo nuotrauką

Tragiška Hiršo Chalozino ir jo tėvų mirtis

Vieno kilometro atstumu nuo Valčiuko ūkio, kur buvo paslėpti Chalozinų tėvai, buvo didelis **PAKĖVUKAI** ūkis. Jo savininkas, lenkų kilmės ūkininkas **JUOZAS JONAS MACIJAUSKAS**, pas save priglaudė žydų mergaitę *[15 metų]* iš Telšių **CHANA PELCAITĖ.** Dabar ji yra Jakovo Zako žmona. Mergina puikiai kalbėjo lietuviškai bei rusiškai. Ji prižiūrėdavo ūkininko vaikus. Apie Chaną Jakovui ir Hiršui papasakojo vienas rusas karo belaisvis. 1942 kovo 13 dieną, šeštadienį, du draugai susitiko su ja ir taip bendras išsigelbėjusių ratas pasipildė viena jauna mergaite. Tą pačią dieną du draugai nuėjo aplankyti Hiršo tėvų.

Pirmadienį, kovo 15 d., jie susitiko su likusiais dviem broliais Chalozinais. Jie pasišnekėjo ir išsiskyrė. Icchakas ir Šmuelis nuėjo pas savo seseris, o Jakovas su Hiršu - pas tėvus.

Antradienį, 1942 m. kovo 16 dieną, Valčiukas išvažiavo į Kelmę pristatyti valdžios uždėtą šieno ir šiaudų prievolę. Vakarop ūkininkas grįžo. Tuo metu Jakovas šėrė gyvulius. Staiga jis pamatė du civiliais rūbais apsirengusius ginkluotus vyrus, ateinančius pas ūkininką. Hiršas greitai įbėgo į tvartą ir pranešė Jakovui, kad tie du žmonės įtartinai į juos žiūri.

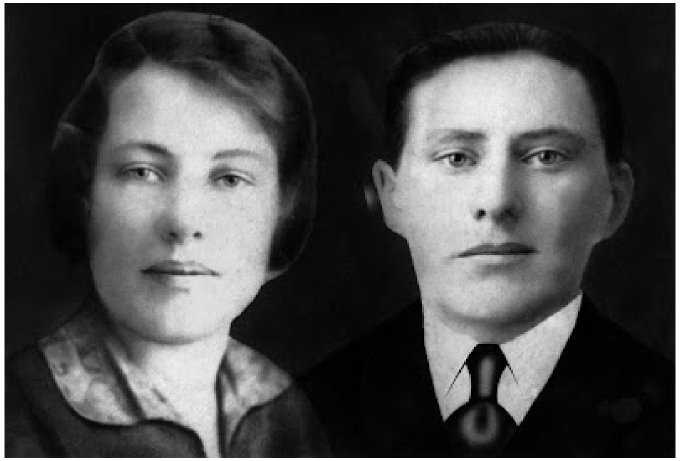

Katerina ir Jonas Juozas Macijauskai

Neprašyti svečiai pasiteiravo šeimininkės ***[ANTANINA VALČIUKIENĖ]*** apie Hiršą. Ji atsakė, kad jis yra geras pažįstamas. Du *svečiai* pradėjo klausinėti šeimininko, kodėl jis pavėlavo pristatyti prievolę. Jie ūkininkui liepė parodyti savo javų atsargas. Po to pareikalavo aprodyti gyvulius, tačiau į tvartą nėjo. Jie suėmė Valčiuką ir išsivežė į Kelmę. Ūkininkas buvo areštuotas. Jakovas tuojau pat pasakė Chalozinams, kad reikia eiti iš šios vietos, nes ji darosi nebesaugi. Hiršas ir tėvai Chalozinai nesutiko su Jakovu. Jie ramino sakydami, kad jis be reikalo panikuoja, o be to jie neturi, kur kitur eiti. Jie įtikinėjo save, kad apklausę Valčiuką, dėl ko laiku nepristatė prievolės, jis anksčiau ar vėliau bus paleistas. Nakties metu Hiršas su Jakovu pakrovė į vežimą grūdus, kad ryte ūkininko žmona galėtų juos nuvežti į miestą ir priduoti valdžiai likusią prievolę. Tuo pačiu metu Jakovas vis bandė įtikinti Hiršą su tėvais trauktis į kitą vietą, nes tai yra blogas ženklas, kad šeimininkas dar iki šiol negrįžta.

Apie pirmą valandą nakties Hiršas atsigulė miegoti, tačiau Jakovas negalėjo sudėti bluosto. Jis nerimavo dėl šeimininko arešto ir tykančios grėsmės Hiršo tėvams. Paryčiais Jakovas dar kartą pabandė įkalbėti juos bent laikinai išeiti, kol padėtis nepasidarys aiškesnė, tačiau Chalozinai ryžtingai atmetė tai, sakydami jog jie neturi kur eiti. Tuomet Jakovas su liūdesiu ir nerimu atsisveikino su jais, prieš tai aptaręs su Hiršu būsimą susitikimo vietą. Ryte **ANTANINA VALČIUKIENĖ** išvažiavo su grūdais į miestą. Hiršas po neramios nakties buvo pavargęs, todėl atsigulė ant šilto pečiaus ir užmigo.

Trečiadienį, kovo 17 dieną, į kaimą atvažiavo sunkvežimis su lietuvių ir vokiečių policininkais iš Raseinių. Jie apsupo visą vietovę. Du iš jų įėjo į Valčiuko trobą ir paklausė šeimininko vaikų, kur yra jų tėvai. Netikėtai jie ant pečiaus pamatė Hiršą. Vyras atsibudo ir išvydo į jį atstatytus šautuvus. Policininkai išvedė Hiršą pakeltomis rankomis ir nusivedė už namo. Hiršas suprato, kad jį ruošiasi nušauti. Jis staigiai išsitraukė pistoletą, bet tą pačią sekundę automatų serija suvarpė jo kūną. Hiršas iš paskutinių jėgų išsilaikė ant kojų ir pradėjo šaudyti į savo žudikus, sužeisdamas vieną lietuvį. Policija atsitraukė. Hirškelė kovėsi iki paskutinio šovinio, o paskutinę kulką jis paleido sau į galvą. Lietuviai įsiuto, nes nesitikėjo tokio pasipriešinimo. Jie įėjo į namą ir, grasindami vaikams, privertė išduoti Chalozinų tėvų slėptuvę. Chalozinai buvo suimti ir išvežti į Raseinių kalėjimą. Ten juos nužudė.

Antanina ir Povilas Valčiukai
(šaltinis)

[Apie tai, kad Hiršas Chalozinas nusišovė, yra aprašyta tik L.Koniuchovskio dviejuose, Jakovo Zako ir Chajos Rozienės, užrašytuose liudijimuose. Hiršo brolis Šmuelis pokalbyje su Dov Levinu šios aplinkybės neminėjo. Be to, nei vienas iš pasakotojų negalėjo būti tuo metu, toje vietoje ir matyti visus įvykius savo akimis. Panašu, kad dalį įvykio smulkmenų J.Zakas arba L.Koniuchovskis sukūrė patys.]

Tų įvykių metu Jakovas buvo už pusantro kilometro nuo Valčiuko ūkio. Jis girdėjo šūvius ir suprato, kad jo draugui su tėvais atsitiko nepataisoma bėda. Tą pačią naktį jis susitiko su dviem Hiršo broliais ir dviem seserimis ir papasakojo apie šią baisią tragediją. Chalozinų vaikams ir Jakovui praradimo skausmas buvo neapsakomas. Jakovas prarado savo brangų draugą Hiršą Chaloziną, kuris jam buvo ištikimas pagalbininkas kovoje už išlikimą. Ūkininkui Povilui Valčiukui ir jo žmonai pavyko pabėgti nuo policijos ir jie 19 mėnesių slėpėsi miškuose iki ateinant Raudonajai armijai. *[Yad Vashem tinklapyje yra aprašytas šis įvykis, kuriame teigiama, kad Antanina Valčiukienė pergudravo policiją (įtikino tyrėją, kad, nepaisant jos prieštaravimų, vyras privertė ją priimti žydus) ir paleista grįžo pas vaikus į namus]*. Visa jų nuosavybė buvo konfiskuota. Ši pora buvo viena iš nedaugelio, kurių gerumą ir pasiaukojimą sunku apsakyti žodžiais. Aplinkiniai gyventojai su nerimu ir baime kalbėjo apie šį įvykį.

[Nacių policijos raportas apie aukščiau aprašytą įvykį 1943 metais Kelmėje]

Ūkininkai, kurie slėpė žydus, nebenorėjo toliau jų laikyti pas save. Policija su *"partizanais"* pradėjo intensyviai ieškoti pasislėpusių žydų. **ICCHOKAS CHALOZINAS** su dviem seserimis liko pas ūkininką **VINCAS PETRAUSKAS**, o **Jakovas Zakas** ir **Šmuelis Chalozinas** patraukė į saugesnę vietą, į netoli Užvenčio esantį **JUNGIRIO** kaimą.

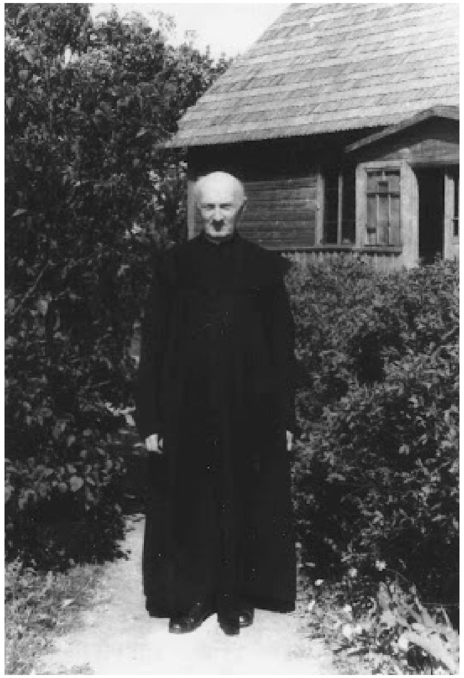
Jakovo ir brolių Chalozinų kova už išlikimą

Jakovas su Šmueliu buvo gerai ginkluoti. Jie ryžtingai ir narsiai klajojo po visą apylinkę, laužydami visus to meto žudikiškus ir rasistinius įstatymus. Jie taip pat bandė surasti daugiau besislapstančių žydų. Su ginklais prie šonų jie žengė į nežinomybę. Priešas tykojo už kiekvieno kampo, už kiekvieno medžio ar krūmo, kelyje ar kaimiečio namuose. Kiekvienas kupstas jiems kėlė įtarimą. Užgrūdinti kovoje už išlikimą, jie vaikščiojo po nepažįstamus kaimus, sukaupę visą valią išgyventi iki išvadavimo dienos. Jakovas buvo apsirengęs odine striuke ir apsiavęs auliniais batais. Šmuelis dėvėjo kaimietiškus drabužius ir ilgą paltą. Žiemą jie kentė šaltį ir sniegą, o vasarą - lietų ir vėją. Hiršas ir Chalozinų tėvai buvo nužudyti. Jakovui kiekviename žingsnyje labai trūko jo paramos. Vietoje Hiršo jo brolis Šmuelis Jakovui tapo pačiu artimiausiu bendražygiu ir ištikimu draugu išgyvenimo kovoje. *[Jie save pasivadino lietuviškais vardais. Šmuelis kaimiečiams prisistatydavo Pranu, o Jakovas - Jonu]*

Šmuelis Chalozinas (Pranukas) (1923-2011) apie 1940 m. (šaltinis)

Jungirio kaimo gyventojai žinojo apie du klaidžiojančius vaikinus ir bijojo jų, todėl draugai nukeliavo link **KRAŽIAI** ir praleido kelias dienas **PUPĖNAI** kaime. Kai ūkininkams tapo vis sunkiau slėpti abu vaikinus, jie nusprendė kreiptis į **KOLAINIŲ** kunigą **POLIKARPAS MACIJAUSKAS** *[Pasaulio Tautų Teisuolis]*. Kunigas turėjo brolį, jau minėtą ūkininką **JUOZAS JONAS MACIJAUSKAS**, kuris gyveno netoli Vaiguvos Pakėvukų kaime.

Kunigas Polikarpas Macijauskas
1891-1965
Apdovanotas 2006 m.

Pas kunigą rado paslėptą pagyvenusią moterį **BASĖ BRAUDIENĖ**. Po kelių dienų poilsio pas kunigą jie nuėjo į gerai pažįstamo ūkininko **VINCAS PETRAUSKAS** namus. Ten jie susitiko su Šmuelio broliu Icchoku ir dviem jo seserimis. Icchokas prisijungė prie Jakovo su Šmueliu ir patraukė Kražių link, o seserys liko pas Petrauską. Ir taip jų klajonės tęsėsi toliau, dabar jau trise Kražių apylinkėse. Po trijų savaičių jie atėjo į **GEDVAINIAI** kaimą, kur slėpėsi **RIVKA MENDELEVIČIŪTĖ**. Kaip jau buvo minėta, Rivka priėmė krikštą ir vengė susitikti su žydais. Po išvadavimo Rivka ištekėjo už savo gelbėtojų ***[Jono ir Veronikos Butkų]*** sūnaus **Rapolo Butkaus** ir apsigyveno savo nužudytų tėvų ūkyje Blekarnėje. *[Plačiau apie Mendelevičių vaikų išgelbėjimą Vitos Morkūnienės straipsnyje]*

Būnant visiems kartu, pasidarė labai sunku ir net neįmanoma rasti prieglobstį pas kaimiečius. Be to, trims buvo didesnė rizika pakliūti į žudikų rankas, nei vaikštant atskirai po vieną. Jakovas nusprendė išsiskirti su savo dviem draugais. Tris mėnesius jis vienas vaikščiojo po **Vaiguvos** vietovę, apsistodamas nedaugiau nei vienai dienai vis kitoje vietoje. Kartais paslapčia jis susitikdavo su broliais Chalozinais. 1943 metais ūkininkams buvo leista parsivežti ir įdarbinti pas save sovietų belaisvius. Nemažai jų vėliau pabėgo į miškus. Taip pat iš belaisvių stovyklų pabėgo nemažai žmonių, kurie klajojo po kaimus ir miškus. Jakovas susitikdavo su jais ir su kai kuriais susidraugavo.

1943-1944 metų žiemą apylinkėje pasirodė žydai pabėgę iš Kauno geto. Jakovas tuomet susipažino su gydytoju **DOLNICKIS**, su jo žmona, motina ir jo seserimi bei jos vyru **KOPELEVIČIUS [KAPELUSHNIK]**. Jie buvo pasislėpę pas ūkininką **ANTANĄ ŠALKAUSKĄ**. Kita grupė iš Kauno geto buvo **MICHAILAS GUTMANAS** *[Michailo Gutmano autobiografija]*, jo žmona **[MANIA GUTMANIENĖ]** ir žmonos sesuo **[CILĖ PAKELČIKAITĖ]** bei mokytoja iš **ŠAKIAI** slėpėsi pas **PRANAS SADYS [ŠADYS?]**. Icchokas Chalozinas ir Jakovas Zakas rūpinosi pabėgėliais iš Kauno geto ir ieškojo vietų jiems pasislėpti pas vietinius gyventojus. Tai buvo vėlų 1943 metų rudenį, kuomet prasidėjo Kauno geto žydų vežimas į koncentracijos stovyklas.

Sėdi Antanas Šalkauskas su žmona, 1963 m.

[Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejuje parengtas tekstas apie žydų grupę, pabėgusią iš Kauno geto]

Tuo pačiu metu lietuvių požiūris į žydus pradėjo blaivėti. Jie vis labiau suprato, kad vokiečių sutriuškinimas yra neišvengiamas, ir tai lėmė didesnį ūkininkų norą suteikti prieglobstį žydams. Pavyzdžiui, Michailo Gutmano žmonos sesuo rado prieglobstį pas vieną iš pagrindinių Liolių žydų žudikų. Po to, kai Raudonoji armija išvadavo Lietuvą, Jakovas turėjo galimybę likviduoti tą niekšą, bet Gutmanas, kuris tuo metu gyveno Šiauliuose, priėmė jį pas save į butą ir gynė už

https://photos.yadvashem.org/

tai, kad jis pagelbėjo jo svainei. Gutmano žmona padėjo žudikui įsidarbinti fabrike "Verpstas" ir tokiu būdu išsisukti nuo šaukimo į armiją.

Pas Raudonuosius partizanus

1944 metų pavasarį Jakovas sužinojo, kad Kelmės apylinkėse pradėjo veikti sovietų partizanai. Jų branduolį sudarė iš lagerių pabėgę karo belaisviai. Per belaisvius, kurie dirbo pas ūkininkus, jis užmezgė ryšį su raudonaisiais partizanais. Jakovas prisijungė prie rusų grupės. Tuo pat metu pradėjo organizuotis ir žydų partizanų būrys, kuriam vadovavo pabėgęs iš karo belaisvių lagerio Raudonosios armijos kapitonas vardu **VIKTOR**. ***[Michailas Gutmanas** savo autobiografijoje rašė, kad buvusių karo belaisvių partizanų grupei vadovavo Raudonosios armijos kapitonas **Viktor Griščenkov**.]*
[apie Kelmės apylinkėse veikusį raudonųjų partizanų būrį]

Iš dešinės: Michailas Gutmanas, Mania Gutmanienė, draugė, Cilė Pakelčikaitė (Manės sesuo), Šmuelis Gutmanas (Michailo brolis, žuvęs 1943 m. prie Alekseevkos, kaunantis 16-os Lietuviškos divizijos gretose). Gauta iš Izraelyje gyvenančio Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

Už išgyvenimą kovojančių žydų nuotaikos pradėjo keistis. Sužibo vilties spindulys, kad artėja išvadavimo diena, o kartu ir atpildas lietuvių *žvėrims*. Tai teikė jėgų atsilaikyti ir nepalūžti. Pas lenkų-vokiečių kilmės ūkininką **LIANDSBERGAS [IPOLITAS LENDZBERGAS ?]** gyvenantį **BUTKIŠKĖ [KATILIŠKĖ?]** kaime slėpėsi penkios žydės: Gutmano žmona su seserimi, dvi Chalozinaitės ir Jakovo sesuo. Šmuelis Chalozinas dažnai būdavo šalia ūkio ir saugodavo penkias moteris nuo galimų pavojų. Liandsbergas buvo geras žmogus ir daug padėdavo moterims bei raudoniesiems partizanams. Jo ūkyje partizanai ruošdavo sprogmenis, kuriuos naudodavo diversijoms prieš vokiečių kariuomenę ir valdžią. Gerai pažinodamas vietinius gyventojus ir puikiai susigaudydamas vietovėje, Jakovas pelnė partizanų pripažinimą ir jie labai jį vertino. Jam tekdavo dalyvauti mūšiuose tarp raudonųjų ir lietuvių partizanų ir su įniršiu šaudyti į Kelmės žydų žudikų galvas. Jakovas raudonųjų partizanų gretose dirbo žvalgybos grupėje ir buvo pelnęs vardą žmogaus, kuriuo galima besąlygiškai pasitikėti. Iš pažįstamų kaimiečių jis rinkdavo partizanams reikalingas žinias ir vykdydavo kitas jam pavestas užduotis. Gyvenimas miške su partizanais jam leido atstatyti savo pašlijusius nervus, kurie iki tol buvo sudarkyti pergyventų įvykių pabėgant iš žudynių vietos ir ilgą laiką slapstantis.

1944 metų pavasario pabaigoje Raudonoji armija sparčiai artinosi link Lietuvos. Kaimiečiai, kurie visą laiką nuo karo pradžios žiūrėjo į žydus priešiškai, pradėjo prieš Jakovą ir kitus pasislėpusius žydus meilikauti ir jiems šypsotis. Jie rūpinosi savo saugumu būsimoje *naujojoje tvarkoje* ir norėjo pateikti sovietams palankų ir teigiamą alibi.

Tomis vilties pilnomis dienomis Jakovas dažnai prisimindavo pažįstamą merginą iš

***Micha Gutmanas** (1911-1982),*
foto. 1944 m.
Gauta iš Izraelyje gyvenančio
Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

Telšių, **Chaną Pelcaitę**. Vieną dieną jis raitas nujojo pas ją į **UŽKALNIAI** kaimą netoli Kražių. Mergina gyveno pas lenkų kilmės ūkininką **STRADUMSKIS**. Grįždamas iš ten, jis sužinojo, kad Raudonoji armija užėmė Kražius. Vietiniai gyventojai bėgo nuo artėjančio fronto, o ypatingai spruko žydšaudžiai, apkvaitę lyg nuodų prisiėdusios žiurkės.

[Benediktas Morkaitis rašo apie bėgusių į Vokietiją Kelmės policininkų žūtį 1944 m. vasarą]

GORAINIAI kaime pas ūkininką **ULINSKY [ULINSKAS?]** Jakovas rado pasislėpusį pažįstamą žydą **FRUMAN** su žmona, vaiku ir uošviene. Jie buvo pabėgę iš Šiaulių geto. Jakovas su Frumanu nusprendė ūkininko vežimu nuvažiuoti į Kražius. Priartėję prie miestelio, vietoje sovietų karių jie pamatė iki dantų ginkluotus vokiečių kareivius. Du žydai skubiai apsisuko ir grįžo atgal. Jie dviem dienom rado prieglobstį **PAKĖVUKAI** kaime pas ūkininką **GIRKANTAS**, kurio namas buvo pamiškėje. Visą naktį šaudė pabūklai ir tratėjo kulkosvaidžiai. Jie džiaugėsi girdėdami sovietinių sviedinių sprogimus miške. Kitą rytą apylinkėje jau buvo Raudonosios armijos kareiviai. Didelis džiaugsmas apėmė Jakovą. Jis žvelgė į kiekvieną Raudonosios armijos kareivį su beribe meile ir norėjo visus išbučiuoti bei padėkoti už taip ilgai lauktą išvadavimą.

Ir vėl vokiečiai

Jakovas su Šmueliu paslėpė savo ginklus. Laimingi ir išdidūs jie pasakojo sovietų kariams, kad yra vieni iš nedaugelio išgyvenusių žudynes žydų, ir ką jie, Lietuvos žydai, pergyveno kuomet juos žudė lietuvių ir vokiečių fašistai. Jų džiaugsmas buvo sumišęs su liūdesiu ir gedulu dėl savo mylimųjų ir draugų netekties. Jie buvo išžudyti be jokios kaltės, vien tik už tai, kad gimė ir gyveno kaip žydai. Sovietų kariai su dviem vaikinais elgėsi draugiškai. Kai kareiviai nuėjo kasti apkasų ir Jakovas su Šmueliu buvo vieni, prie jų priėjo jaunas karys. Jis buvo žydas ir užšnekino lietuviška jidiš tarme. Karys apibarė juos už tai, kad visiems išsipasakojo, jog yra žydai. *"Jums būtų geriau, jei sakytumėte, kad esate lietuviai"*. Šie jauno kareivio žodžiai abiems draugams tapo kaip griaustinis iš giedro dangaus, kaip netikėtas saulės užtemimas. Jakovas su Šmueliu pažvelgė vienas į kitą ir staiga suprato, ką reiškia šie žodžiai. Švytinčią saulę, kuri pradėjo šviesti virš judviejų galvų, netikėtai užgožė juodi debesys ir užtemdė visą išsivadavimo džiaugsmą. Šie kareivio žodžiai jiems atskleidė tiesą. Tiesą, kad išvaduotojai taip pat yra nusistatę prieš žydus!

Netrukus Jakovą suėmė įtariant, kad jis yra vokiečių šnipas. Jį apklausė du tardytojai turintys karininko laipsnius. Su juo elgėsi mandagiai ir netgi apgailestavo dėl jo išgyventų kančių ir žiaurios kovos už išlikimą. Vėliau Jakovui pavyko gauti degtinės ir jie kartu draugiškai išgėrė. Išgertuvės truko iki vėlyvos nakties. Netikėtai prasidėjo vokiečių tankų kontrataka ir sovietų kariai skubiai atsitraukė, palikdami užimtą vietovę. Visi kaimai buvo padegti ir apylinkėje kilo didžiulis gaisras. Kitą rytą Jakovas vėl

atsidūrė vokiečių užimtoje zonoje.

Galutinis išvadavimas

Visą dieną tęsėsi smarkūs ir atkaklūs mūšiai. Jakovas atsidūrė pačioje kautynių zonoje. Jis pradėjo galvoti, kad jo viltis išlikti gyvam taip ir žus kartu su juo pačiu kautynių lauke. Laimei kitą dieną vėl pasirodė Raudonosios armijos kariai, šį kartą visam laikui. Jakovas sužinojo, kad visi raudonieji partizanai susirinko Šiauliuose, ir jis iškeliavo ten pat. Einant mišku jį sustabdė sovietų kareivis ir suėmė kaip vokiečių šnipą. Po ilgo tardymo jis buvo atiduotas į **NKVD** *[Vidaus reikalų liaudies komisariatas]* rankas. Jį įkalino kartu su lietuviais ir rusais, o po trijų dienų išvežė į Šiaulius. Ten būnant, Jakovą pamatė vienas iš raudonųjų partizanų *[Jurgis Baščiulis-Stalionis]*, kuris paliudijo apie jo nekaltumą ir patikimumą. Netrukus Jakovas buvo paleistas. Tuo pačiu metu, po neilgos pertraukos, prasidėjo dar viena įnirtinga vokiečių kontrataka ir visi partizanai bei sovietinė milicija, kartu su Jakovu, buvo evakuoti į netoliese esantį **RADVILIŠKIS** miestelį. Vėliau juos perkėlė į **PANEVĖŽYS**. Panevėžyje Jakovas susitiko su savo draugais, broliais Chalozinais, ir kitais žydais, kurie slapstėsi Kelmės apylinkėje. *[apie mūšius dėl Šiaulių]*

Atpildas

Povilas Armonavičius,
šaltinis "Kelmės krašto policija", B.Morkaitis

Po to, kai Raudonoji armija išvadavo Kelmę, Jakovas su draugais grįžo į gimtą miestą, kuris buvo visiškai sudegintas ir sugriautas. Išlikę gyvi jaunuoliai pradėjo organizuoti raudonąją miliciją. Jie buvo pasiryžę atkeršyti žudikams už pralietą kraują. Kelmės komunistų partijos sekretorius **POVILAS ARMONAVIČIUS** buvo pasišventęs komunistas, nors tai netrukdė jam būti ir užkietėjusiu antisemitu. Šitam niekšui pavyko įtikinti sovietų saugumo organus, kad trys žydai būtų pašalinti iš milicijos. Jis nerimavo dėl galimo keršto protrūkio ir sutrukdė trims jauniems žydams atkeršyti už savo artimųjų ir tautiečių išžudymą. Armonavičius visiems trims surašė pažymas ir išsiuntė į Vilnių, tikėdamasis, kad jie bus paimti į Raudonąją armiją. Vietoje jų į miliciją buvo parinkti jauni, stiprūs ir patikimi lietuviai.

Jakovas su draugais nenuvyko į Vilnių, o apsistojo Šiauliuose. Šmuelis Chalozinas buvo priimtas dirbti kalėjimo prižiūrėtoju, jo brolis Icchokas pradėjo dirbti fabrike "Verpstas", o Jakovas buvo paskirtas Vaiguvos milicijos viršininku organizuoti vietinį milicijos skyrių. Po paskyrimo į postą Jakovas atsikvėpė lengviau. Jo rankos buvo laisvos atkeršyti žydus žudžiusiems lietuviams. Ne vienas besislapstantis lietuvis užsimokėjo už nekaltų žydų pralietą kraują ir visas savo niekšiško gyvenimo nuodėmes. Jakovas kartu su vienu rusu sučiupo žinomą žudiką **STASYS GEDRIMAS**, kurį jie rado vieno kaimiečio namuose, bežaidžiantį su vaiku. Jakovas jį žiauriai sumušė ir nusivedė į milicijos skyrių. Šis žudikas dalyvavo žydų sušaudyme Užventyje, Šiauliuose ir dar viename mieste (kurio pavadinimo nepavyko perskaityti). Tardant Gedrimas neprisipažino ir viską neigė. Kelyje iš Vaiguvos į Šiaulius Jakovas iš nugaros žudiką nušovė.

Apie šį įvykį sužinojo sovietų saugumo organai ir Jakovą suėmė. Kelias dienas jis praleido uždarytas areštinėje. Po šio įvykio tyrimo, jis buvo perkeltas dirbti į pavaldų MGB milicijos skyrių. Ten pat įstojo dirbti ir Icchokas Chalozinas. Jie padėjo valyti apylinkes nuo lietuvių žudikų, kurie vokiečių okupacijos metu dalyvavo žydų, ypač **ŠAUKĖNAI** miestelio žydų, žudyme, ir

ieškoti jaunuolių, kurie slėpėsi nuo paėmimo į Raudonąją armiją.

Vėliau vaikinai perėjo dirbti į saugumo organus savo gimtame Kelmės mieste. Prie jų prisijungė Icchoko brolis Šmuelis Chalozinas. Trys seni draugai, kurie puikiai pažinojo vietovę, labai padėjo sovietų saugumiečiams gaudyti lietuviškus fašistus ir visus, kurie aktyviai dalyvavo žydų naikinime ir besislapstančių persekiojime. Vaikinai darė viską, ką galėjo, kad atsimokėti už savo mylimųjų, draugų ir kiekvieno Lietuvos žydo nužudymą. Jie tapo kiekvieno tos vietovės žydšaudžio ir kolaboranto naktiniu košmaru. Su laiku kaimiečiai pradėjo ieškoti būdų, kaip jais atsikratyti. Patikimi žmonės perspėjo vaikinus apie grėsmę ir ketinimą juos nužudyti. Atkeršiję bent daliai žudikų ir jų pagalbininkų, jie nusprendė visam laikui palikti šį kraštą.

Išlikę Kelmės miesto žydai

broliai **ICCHOKAS** ir **ŠMUELIS CHALOZINAI**, jų seserys **ŠIMA** ir **LIBA CHALOZINAITĖS**;
BASĖ BRAUDIENĖ *[1957 m. rudenį savo namuose buvo aptikta pasmaugta Basė Braudienė (g. 1894 m.). Plėšikas ieškojo jos namuose paslėptų vertingų daiktų ir moters užkluptas pasmaugė ją. Basė Braudienė yra palaidota kažkuriose Kauno žydų kapinėse.]*;
CHAJA ROZIENĖ;
FRUMKA MIASNIKAITĖ;
MALKA KARABELNIK su motina **CIPA** (jos buvo pabėgusios iš Tauragės);
RIVKA MENDELEVIČIŪTĖ ir jos brolis **LEIZERIS MENDELEVIČIUS**;
IDA ir **BATŠEVA KRUBELNIKAITĖS** ***[KARABELNIK]*** (seserys Krakių vienuolyne netoli Kėdainių pasikrikštijo ir liko katalikėmis);
CHANANAS LEVINAS;

Keletas Kelmės žydų išliko, nes karo pradžioje pabėgo į Sovietų Sąjungos gilumą.

Visą šią informaciją apie Kelmės, Vaiguvos, Liolių žydų žudynes, taip pat apie žydų iš žydų ūkių aplink Kelmę naikinimą, aš, Jakovas Zakas, būdamas Łódź mieste asmeniškai papasakojau inžinieriui Leibai Koniuchovskiui 1946 metų vasarą.
Visus faktus, datas, žmonių pavardes ir vietovių pavadinimus, pateiktus patikslintame liudijime, kurį perdaviau būdamas **Möncheberg-Kassel DP** *[displaced persons]* stovykloje, patvirtinu savo parašu ant kiekvieno liudijimo lapo.

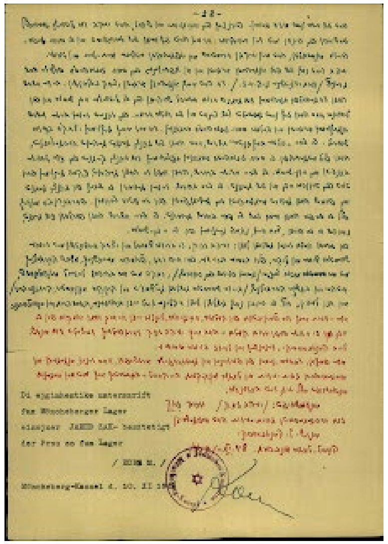
Parašas: **Jakov Zak**
Liudijimą užrašė: **Leib Koniuchowsky**

Möncheberg-Kassel DP stovykla

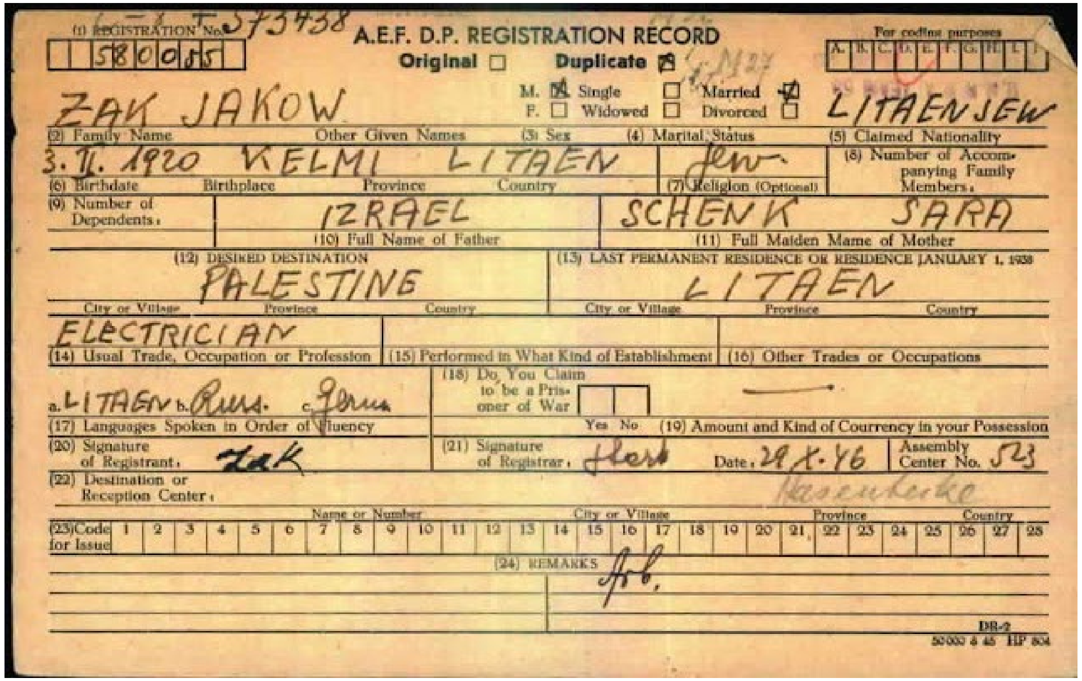
1948.11.07-1948.11.09

Liudijimą patvirtino stovyklos pirmininkas **M.KORN** (parašas) **1948 m. lapkričio 10 d.**

Möncheberg-Kassel DP stovyklos Žydų komiteto antspaudas.

Paskutinis liudijimo puslapis

(1) REGISTRATION No. 580085 — A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD — Original ☐ Duplicate ☒ — For coding purposes

(2) Family Name: ZAK — Other Given Names: JAKOW — (3) Sex: M. ☒ F. ☐ — (4) Marital Status: Single ☐ Married ☒ Widowed ☐ Divorced ☐ — (5) Claimed Nationality: LITAEN JEW

(6) Birthdate: 3.II.1920 — Birthplace: KELMI — Province — Country: LITAEN — (7) Religion (Optional): Jew — (8) Number of Accompanying Family Members:

(9) Number of Dependents: — (10) Full Name of Father: IZRAEL — (11) Full Maiden Name of Mother: SCHENK SARA

(12) Desired Destination: PALESTINE — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: LITAEN

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: ELECTRICIAN — (15) Performed in What Kind of Establishment — (16) Other Trades or Occupations

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: a. LITAEN b. Russ. c. Germ. — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War: Yes / No — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession: —

(20) Signature of Registrant: Zak — (21) Signature of Registrar: [illegible] — Date: 29.X.46 — Assembly Center No. 523

(22) Destination or Reception Center: Hasenkecke

(23) Code for Issue: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

(24) Remarks: Arb.

DP-2

Jakovo Zako registracinė kortelė pabėgėlių stovykloje Vokietijoje užpildyta 1946.10.29
([šaltinis](https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jakov-zak.html))

Jakovo Zako kapas Haifos kapinėse

"Mano vyras, brangus tėvelis ir senelis
JAKOVAS ZAKAS
sūnus gerb. Kohen Azriel ir Sara
(te Dievas atkeršija už jų pralietą kraują)
Iš Kelmės, Lietuva
Mirė 1984 metais spalio 28 dieną
64 metų
Tegul jo siela įsilieja į amžinybę"

Pažymėti ilgi sakiniai išversti pagal žydų tradicijoje naudojamas abreviatūras

** atliekant vertimą pasirodė kai kurie neatitikimai su angliškų vertimu pvz.: kai kurie sakiniai ar net ištisas epizodas nebuvo įtraukti į anglišką tekstą.*

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Chajos Rozienės liudijimas apie įvykius Kelmėje 1941 metų vasarą

Liudijimą užrašė Leiba Koniuchovskis 1948 metais jidiš kalba, kuris vėliau buvo išverstas į hebrajų kalbą, o dar vėliau ir į anglų. Šis tekstas yra verstas iš hebrajų kalbos, naudojantis originaliu jidiš tekstu ir anglišku vertimu. Yad Vashem centro dokumentų archyve visi L.Koniuchovskio užrašai turi bendrą dokumentų grupės kodą O.71. Šio liudijimo numeris yra 48.

Kai kur tekste asmenų vardai, pavardės, vietovių pavadinimai ir kita svarbi informacija yra tikslingai palikti tokie, kokie jie yra užrašyti hebrajiškame vertime, tam kad vėliau būtų galima juos patikslinti. Šalia originalaus teksto laužtiniuose skliaustuose yra vertėjo patikslinimas, versija arba komentaras.

Kai kurios tekste panaudotos Kelmės istorinės nuotraukos yra kaip pagalbinė iliustracija ir nėra susijusios su aprašomais įvykiais.

CHAJA ROZIENĖ gimė Kelmėje 1885 metų birželio 10 dieną. Visą gyvenimą gyveno Kelmėje.
Išsilavinimas: pradinė liaudies mokykla.
Profesija: siuvėja
Tėvas: **MAUŠA HIL**
Motina: **CHANA VAIGOVSKY**

Vietovė

Kelmė yra Raseinių apskrities miestas, 42 km nuo Šiaulių, 14 km nuo Vaiguvos ir 9 km nuo Liolių miestelių. Pro miestą teka maža upė Kražantė. Kelmę žvyrkeliai jungia su Vaiguva, Kražiais ir kitais miestais.

Gyventojai ir jų veikla

Chaja Rozienė [Chaya Roz],
šaltinis https://www.yadvashem.org

Iki karo pradžios 1941 m. birželio 22 d. Kelmėje gyveno apie 2 500 žydų tarp mažesnio skaičiaus lietuvių. Žydai vertėsi prekyba ir amatais, taip pat turėjo ūkių.

[[apie Kelmėje gyvenusių žydų skaičių istoriko S.Buchovecko komentaras](#)]

Tarp didesnių žydų įmonių galima paminėti:

1. **MAUŠA UDVINAS** - elektros stotis;
2. **NACHUMAS UDVINAS** ir **MENDELIS ROZINAS** - lentpjūvė;
3. **JOSELIS UDVINAS** ir **MAUŠA ROZINAS** - nedidelė krakmolo gamykla;
4. **RUBIKOVIČIUS** - nedidelė krakmolo gamykla;
5. **ICCHOKAS ŠAPIRO** - malūnas ir lentpjūvė;
6. **MAUŠA MENDELOVIČIUS** - vandens malūnas Blekarnėje *[Paverpenis]*;
7. **ZALMANAS ORELIS** - odų dirbtuvės;

Kelmės panorama iš evangelikų reformatų bažnyčios, 1937 m.

Dideles pramoninių prekių parduotuves turėjo **NEIHAUSAS, ŠABSAS BEKERIS** ir **MAUŠA GURVIČIUS**. Didelę geležies ir jos dirbinių parduotuvę turėjo **MAUŠA ŠAFERIS**.

Kelmėje žydai turėjo ūkių su dirbamais laukais ir sodais. Ekonominė padėtis buvo nebloga. Dalis žydų bendruomenės pragyveno iš pasaulyje garsių Kelmės ješivos ir Talmud Tora seminarijos. Nemažai žydų gaudavo finansinę paramą iš giminaičių užsienyje.

- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža

Daugelis miestelio žydų turėjo didelius sodus ir žemės plotus. Kai kurios šeimos turėjo savo arklius, galvijus ir paukščius. Chaja Rozienė gyveno miestelio pakraštyje ir turėjo 80 hektarų žemės (apie 800 arų), apie 20 karvių, arklių ir paukščių.

Kelmės senoji ir naujoji sinagogos.
Šaltinis http://www.kelmesmuziejus.lt

Kelmės žydų kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas

Kelmėje veikė žydų liaudies bankas, hebrajų progimnazija ir pradinė mokykla. Po progimnazijos baigimo jaunimas tęsdavo mokslus vietinėje lietuvių gimnazijoje arba vykdavo į hebrajų gimnaziją Raseiniuose ar Šiauliuose. Kelmėje buvo sinagoga ir beit midrašas (studijų namai).

Kelmė garsėjo savo ješiva ir Talmud Toros rabinų seminarija. Iš viso pasaulio žmonės atvykdavo į Kelmę mokytis Toros ir Talmudo. Atvykdavo net iš Amerikos. Kelmės Toros ir Talmudo mokymas buvo žinomas už Lietuvos ribų. Ješivos vadovas buvo rabinas **GERŠONAS MIADNIKAS**. Seminarijos direktorius buvo rabinas **DANIELIUS MOVŠOVIČIUS**. Baigę ješivą, mokiniai pereidavo į seminariją. Iš čia jie išeidavo su rabino pašventinimu.

Lietuvių požiūris į žydų kaimynus

Jis ne visada buvo geras. Pasitaikydavo, kad turgaus dieną lietuviai sumušdavo kokį nors žydą. Čia sėkmingai bujojo iš viduramžių atėjęs šmeižtas, kad žydai žudo krikščionių vaikus ir naudoja jų kraują macams kepti. Lietuvių mokiniai neretai apstumdydavo pagyvenusį, namo iš sinagogos ar Beit Midrašo grįžtantį žydą.

Vietinis judėjimas "Verslas" vykdė aršią propagandą prieš žydus. Po to, kai naciai užėmė Klaipėdą, jie skleidė antisemitinę propagandą Kelmės apylinkėse.

Po Raudonosios armijos įžengimo į Lietuvą 1940 m. vasarą lietuvių santykiai su žydais tapo korektiškesni. Tačiau slapta neapykanta žydams dar labiau sustiprėjo. Didelės žydų įmonės buvo nacionalizuotos, ūkiai taip pat perėjo valstybės nuosavybėn. Ješiva ir Talmud Toros seminarija toliau veikė, tačiau susidūrė su finansiniais sunkumais.

[apie lietuvių ir žydų santykius rašo istorikas A.Eidintas]

1941 m. birželio 22 d., sekmadienį, rytą Kelmės žydai sužinojo apie prasidėjusį karą tarp Sovietų Sąjungos ir hitlerinės Vokietijos. Tą pačią dieną ir kitos dienos rytą dauguma Kelmės žydų paliko savo namus – dalis vežimais, dalis pėsčiomis. Keliuose buvo matyti nuolatinis Kelmės žydų pabėgėlių srautas. Maža dalis gyventojų liko mieste keletą dienų. Kai kurioms šeimoms pavyko pasiekti Sovietų Sąjungą ir taip išgyventi.

Bėgliai apsistojo aplinkiniuose žydų ūkiuose. Vokiečių kariuomenė sparčiai judėjo į priekį, miestelis atsidūrė fronto linijoje. Miestelio centras, visi žydų namai buvo visiškai sudeginti ir sugriauti. Tik miestelio pakraštyje liko 3-4 žydų namai:

1. **CHAJOS ROZIENĖS** ūkis;
2. **IZRAELIO PODLESO** ūkis;
3. **MAUŠO BENIAŠO** ***[BENJEŠO]*** namas;
4. **ZUNDELIO LUNCO** daržinė;
5. **UDVINO** *[nuo čia iki sąrašo galo yra pavardės papildytos iš Krubelnikaičių vertimo "Kelmė - išrautas medis"];*
6. **ROZINO**;
7. **PESIOS GOLDŠTEINAITĖS**;

Tolumoje Kelmės sinagogos griuvėsiai (atpažinti galima iš arkinių langų), 1941 m. Šaltinis http://www.kelmesmuziejus.lt

Vos prasidėjus karui, kaimuose ir keliuose pasirodė "partizanai". *(Tautiškai nusiteikę lietuviai, bendradarbiavę su vokiečiais, toliau rašomi kaip "partizanai" (dvigubose kabutėse), kad atskirti nuo sovietų (raudonųjų) partizanų (L.Koniuchovskio past.)).* Ginkluoti lietuvių jaunuoliai šaudė į atsitraukiančius Raudonosios armijos karius ir tvėrė kelius bėgantiems žydams. Jie mojuodami nacių ir Lietuvos vėliavomis su dideliu džiaugsmu bei sveikinimais pasitiko vokiečių armiją.

Ūkininkai pradėjo varyti žydus iš kaimų ir jie buvo priversti grįžti į miestelį, kurį 1941 m. birželio 25 d. užėmė vokiečiai. Nusivylę ir išsigandę žydai pradėjo grįžti į savo sugriautus namus. Tačiau nebuvo kur eiti. Miestelis atrodė kaip dūmų apgaubtas pelenų laukas. Atvykę žydai nakvojo **Izraelio Podlaso** ūkyje. Miesto "partizanai" sulaikydavo pabėgėlius ir plėšdavo viską, ką jie turėjo. Visus vyrus nuo 14 metų ir vyresnius subūrė **Zundelio Lunco** kieme ir suvarė į daržinę. Aplink daržinę pastatė stiprią ginkluotų lietuvių apsaugą. Moterims ir vaikams iš miestelio leido išvykti ir apsigyventi aplinkiniuose žydų ūkiuose.

Žinios Iš Pavergtos Lietuvos

● Kelmėje sugriauta 90% visų namų. Miesto centras yra visiškai sugriautas. Taip pat nukentėjo visos prekybos įstaigos. Todėl gyventojų aprūpinimas maistu buvęs ypatingai sunkus. Prekybininkams nieko kito nebelikę, kaip atidaryti krautuves užsilikusiuose namų rūsiuose. Kooperatyvui pavykę savo namą šiaip taip aplopyti. Iš sugriautų namų buvę galima daugiau ar mažiau pataisyti tiktai du. Šiaip žmonės gyveną daugiausia rūsiuose. Bet užėjus šalčiams, jų padėtis pasidarė nebepakenčiama. Ištisos šeimos gyvenančios viename kambaryje. Statomi trys dideli barakai, kuriuose galės sutilpti 30 šeimų.

Tauragėje iš 1,500 namų sugriauta 802. Iš 13,000 gyventojų šiuo metu mieste tepasiliko 7,900. Apgadinti namai esą taisomi.

PAIEŠKOJIMAI
Iš Lietuvos

...čiui, Aleksui, Šiauliai.

2. Žinančius apie likimą Nazaravo Vlado, dirbusio Karvelio prekybos namuose, prašau pranešti Lukui Nazaravui, Rozalimas, Bačiūnų km.

3. Kas žino apie likimą Alekso Sabeckio, prieš karą buvusio Pabradės poligone, prašome pranešti Mečiui Sabeckiui, Avižiškių km., Palonų paštas, Kėdainių apskr.

4. Motinos Elenos Racevičienės, gyvenusios Kaune, Vilijampolėje, Mikalavos km., Kalnų g., Nr. 12, ieško duktė Ona Jaruševičienė. Kas žino apie jos likimą, prašomas pranešti: Greiz (Thueringen), Firma Schleber.

5. Kas žino apie veterinarijos felčerį Kriščiūną Vytautą, Vaitiekaus sūnų, prieš karą gyvenusį Žeimių miestely, Kėdainių apskr., maloniai prašoma pranešti Kriščiūnui Vaitiekui, Vozbučių km., Seirijų valsč., Alytaus apsk.

6. Kariai ir buvusieji kariai, žinantieji apie Jono

Iškarpa iš Amerikoje leisto laikraščio "Darbininkas" (1942.02.24)

SEKĖJAI

Kelmės aukštoji visuomenė (1935 m.)
Ketvirtas iš kairės sėdi viršaitis
Juozas Česna,
penktas - 1934-1940 metais buvęs Kelmės policijos nuovados viršininkas
Antanas Matukas,
antras iš dešinės sėdi Kubiliškės dvaro savininkas
Leonas Krajauskas.
Iš knygos "Senoji Kelmė"

Kelmės vietinė valdžia

Kelmės miesto valdžia buvo įsteigta pirmą karo savaitę.

1. Kelmės valsčiaus viršaičiu tapo **JUOZAS ČESNA**;
2. Seniūnas buvo **LOPATA** *[MEČISLOVAS]*;
3. Vietinių partizanų vadas buvo kariškis **KURKAUSKAS** *[Asmuo su tokia pavarde nėra minimas nei viename kitame šaltinyje. Panašu, kad moteris tiksliai neatsiminė pavardės arba ją klaidingai užrašė pats Leiba Koniuchovskis.]*;

Tragišką rolę žydų likimams suvaidino lietuvis **KAZYS RIŠKUS**.

Iškarto po valdžios atkūrimo lietuviai pradėjo *tvarkyti* Kelmės ir aplinkinių ūkių žydus. Juos suėminėjo ir varė į Zundelio Lunco daržinę. Žydams buvo įsakyta ant drabužių prisisiūti geltonas žvaigždes.

[tuo metu veikusią vietinę valdžią aprašo mokytojas Jonas Vadeikis]

Pirmosios aukos

Vykstant mūšiams už Kelmę, užsidegė sinagoga ir Beit Midrašas. Mergina **MAŠA MILNERAITĖ** išgelbėjo Toros ritinį nuo liepsnų ir nubėgo su juo pas savo dėdę **BERLĄ MILNERĮ**. Abu buvo nušauti. Milneris krito negyvas, laikydamas Toros ritinį rankose.

Penki kilometrai nuo Kelmės **KIBUCAI** *[KYBUČIAI?]* kaime **MOTEL POR**, jo žmona **GITA** ir jų sūnus **HESKA** su sužadėtine **MIRIAM MILLER** (**SHIA PUSHKESH** duktė) buvo nužudyti dar prieš pasirodant vokiečiams. Nužudytieji buvo pabėgėliai iš Tauragės.

MAUŠA BENIAŠAS ***[BENJEŠAS]*** nepabėgo iš Kelmės. Atėjus vokiečiams jis buvo nužudytas žydų kapinėse *[jį kaltino slepiant granatas]*.

Rabinas Geršonas Miadnikas (nuotrauka iš Salvadoro Respublikos konsulato Ženevoje išduotos vizos dokumento, 1943 m. Vizos išdavimas užtruko ir jau nebepriireikė, nes rabinas buvo sušaudytas 1941 m. vasarą šalia Kelmės) (šaltinis)

Padėtis Kelmėje ir jos apylinkėje

Uždarytus Zundelio Lunco daržinėje vyrus saugojo ginkluota partizanų sargyba. Lietuviai atvežė lauko virtuvę, kurioje uždarytiems virė skystą viralą. Kiekvieną rytą vyrus varė į įvairius darbus mieste: valyti griuvėsių, užkasinėti kritusių arklių gaišenas, taisyti telefono linijų ir patarnauti lietuvių administracijai. Kai kurie dirbo kaimo ūkiuose. Darbų metu belaisvius saugojo lietuviai, kurie tyčiojosi, mušė ir įvairiai priekabiavo prie dirbančių žydų. Po darbo belaisviai kelias valandas būdavo įvairiais būdais kankinami.

Antros savaitės pabaigoje jaunuolis **BENJEMINAS ORELIS** nukrito nuo daržinės pastogės ir išsinarino koją. Sekančios dienos ryte jis neišėjo į darbą ir liko daržinėje. Lietuvių "partizanai" jį pastebėjo. Jie privertė jį iškasti duobę kieme, o tada liepė atsigulti į duobę veidu žemyn ir nušovė. Kitiems vyrams buvo įsakyta duobėje esantį kūną užkasti. Po kelių dienų buvo leista iškasti vaikino kūną ir palaidoti žydų kapinėse. Atkasę kūną vyrai rado jį gulintį ant pilvo. Tai reiškė, kad vaikinas buvo užkastas dar gyvas. *[Iš L. Koniuchovskio užrašyto teksto yra neaišku, kodėl tokia išvada buvo padaryta. Daugiau detalių apie šį įvykį paliudijo Jakovas Zakas ir Šmuelis Chalozinas].*

Netoli nuo miesto esančiuose ūkiuose glaudėsi moterys, vaikai ir nedidelė dalis vyrų.

ABROMO MEJEROVIČIAUS ūkyje **VAIDŽIUOSE** (10 km nuo Kelmės) *[J.Zakas liudijo ir V.Rimkus rašė, kad savininkas buvo Zaksas]* ;
BERMANO ūkyje **KATILIAUSKIŠKĖJE** (7 km nuo Kelmės);
KUŠELEVSKIO ūkyje **PADUOLĖJE** (3-4 km nuo Kelmės);
MAUŠO-LEIBO MENDELOVIČIAUS vandens malūne **BLEKARNĖJE** (2 km nuo Kelmės) *[Paverpenis]*;
MAUŠO GELMANO ūkyje **LAUKODUMOJE** (4 km nuo Kelmės);
SIMONO OŠERIO ūkyje **KURŠUKUOSE** (3 km nuo Kelmės);
JENKELIO ***[JAKOVO]*** **CHALOZINO** ūkyje **LICINAVOJE** (7-8 km nuo Kelmės);

Šių ūkių savininkams ir jų šeimų nariams leido pasilikti savo gyvenamoje vietoje ir tęsti kasdienius darbus. Atvykę kiti žydai šiuose ūkiuose glaudėsi daržinėse, arklidėse, tvartuose ir sandėliuose. Tam kad padėti šeimininkams pasiruošti žiemai, visi stojo dirbti įprastus žemės ūkio darbus. Sargybos nebuvo ir jie galėjo laisvai vaikščioti po savo ūkio teritoriją, tačiau išeiti už jo ribų buvo griežtai draudžiama.

KUŠELEVSKIO ūkyje buvo jaunuolis pavarde **CVIZONAS [CHVIDENAS ?]**. Jis iš savo ūkio išėjo į kitą. Už šį prasižengimą "partizanai" jį sučiupo ir sušaudė. Tame pačiame ūkyje buvo moteris iš Kelmės **MINA LEIBOVIČ** su savo dviem mažais vaikais. Ją "partizanai" sučiupo beeinančią dirbti į kitą ūkį ir nužudė vietoje. Du jos vaikai buvo palikti Paduolės ūkyje, o antrosios egzekucijos metu sušaudyti. *[Hebrajiškame vertime yra parašyti konkretūs Minos Leibovič vardas ir pavardė, tačiau*

Vaikai darželyje, Kelmėje fotografuota nuotrauka,
aut. I.Rukas, XX a. 3-4 dešimtmetis,
šaltinis https://www.limis.lt
(asociatyvinė nuotrauka)

*angliškame Džonatano Bojarino vertime vardo ir pavardės jau nebėra, o paminėta tiesiog bevardė moteris. Jakovo Zako ir Šmuelio Chalozino liudijimuose yra aprašytos kitokios būtent Minos Leibovič žūties aplinkybės. Kelmės areštuotųjų sąraše ties numeriu 255 yra parašyta **JENTA LEIBOVIČIENĖ**, o apačioje tikėtina, kad yra jos dviejų 6 ir 3 metų amžiaus vaikų vardai. Galbūt čia minima moteris buvo ne Mina, o **Jenta Leibovičienė**.]*

Iš Kelmės pabėgę ir ūkiuose prisiglaudę vyrai, moterys ir vaikai neturėjo nei mažiausio supratimo, kas yra planuojama su jais daryti. Jie tikėjosi, kad su laiku lietuvių banditizmas nurims ir ateityje bus lengviau gyventi ir dirbti iki karo pabaigos.

CHAJA ROZIENĖ su savo suaugusiomis dukterimis **CHINDA** ir **CHENE** glaudėsi **LAUKODUMOS** ūkyje. Jos vyras **MENDELIS ROZAS** su sūnumi **CHANANU** kartu su kitais vyrais buvo uždaryti Zundelio Lunco daržinėje Kelmėje. Chaja kelis kartus išprašė leidimą aplankyti savo vyrą su sūnumi. Jos vyriausias sūnus **HIRŠAS** pirmomis karo dienomis pabėgo į Šiaulius, o vėliau atsidūrė miesto gete. Moteris vylėsi, kad vieną dieną jų šeima vėl bus kartu, tačiau negailestingas likimas lėmė kitaip.

1941 metų liepos 29 d., antradienį, įvyko pirmosios masinės žudynės

Pirmadienį, 1941 m. liepos 28 d., į Laukodumos ūkį, kuriame buvo Chaja su dukromis, atvyko "partiznai" ir įsakė visiems pasiruošti keltis į Kelmės dvarą. Jie aiškino, kad visi ūkiuose esantys žydai bus surinkti į prie Kelmės specialiai įrengtą stovyklą. "Partizanai" iškratė kiekvieną atskirai moterį ir vaiką. Geresni viršutiniai drabužiai buvo atimti ir su visais kitais vertingais daiktais nuvežti į Kelmės dvaro rūsį *[į progimnazijos (buvusios dvaro spirito varyklos) rūsį]*. Apie tos pačios dienos 16 valandą jie pradėjo varyti visus žydus iš Laukodumos į Kelmę. Priekyje ėjo moterys su vaikais, o iš paskos nedidelis skaičius vyrų. Jie visi buvo nuvaryti į ponų **GRUŽEVSKIŲ** dvarą ir uždaryti didelėje daržinėje. Tą pačią dieną į daržinę suvarė visus aplinkiniuose ūkiuose esančius žydus. Ūkių savininkams su šeimomis buvo leista pasilikti savo namuose ir tęsti savo darbus.

Daržinėje ankštai susispaudę žydai neįsivaizdavo, kas jų laukia. Girdėjosi verksmai ir aimanos žmonių, tapusių lyg žaisliukai lietuvių nusikaltėlių rankose. Vėliau "partizanai" pradėjo žmones skirstyti į dvi grupes. Vienus statė į kairę, kitus - į dešinę. Chaja buvo atskirta nuo savo dukrų. Viena iš dukterų spėjo surikti motinai, kad ji neužmirštų nunešti maisto tėvui ir broliui, uždarytiems Zundelio Lunco daržinėje. Pilnomis ašarų akimis Chaja atsisveikino su savo dukterimis. Atrinktos moterys su vaikais "partizanų" buvo grąžintos atgal į ūkius. Chaja Rozienė su kitomis moterimis sugrįžo atgal į Laukodumą.

Apie 1200 vyrų, moterų ir vaikų liko per naktį uždaryti Kelmės dvare. Sekančią dieną, antradienį, Laukodumoje likę žydai dirbo

laukuose ir girdėjo šūvių salves, sklindančius nuo Kelmės dvaro pusės. Chajai širdis plyšo iš skausmo supratus, kad ten yra šaudomi dvare likę žmonės.

Tos pačios dienos vakare žydas iš Kelmės, **HIRŠELIS ŠEVELOVIČIUS**, atbėgo į ūkį ir pranešė siaubingą žinią, kad dienos bėgyje lietuvių "partizanai" sušaudė visus žydus, buvusius dvaro daržinėje, ir didžiąją dalį vyrų, laikytų Zundelio Lunco daržinėje. Pastarojoje yra palikti gyvi tik 36 vyrai. Hiršelis Ševelovičius padėdavo vokiečiams iš kaimiečių gauti galvijų, todėl galėjo laisvai vaikščioti po apylinkę. Tą tragišką 1941 metų liepos 29 dieną Chaja neteko savo dviejų dukterų, vyro Mendelio ir sūnaus Chanano. Žydai buvo vedami grupėmis prie netoli dvaro esančios žvyrduobės. Prieš egzekuciją "partizanai" jiems liepdavo nusirengti iki apatinių, o po to visus sušaudydavo.

Iš lietuvių, kurie išvarė žydus iš Laukodumos ūkio, Chaja prisimena šiuos:

1. [LEONAS] **KAFFEMANAS** - Kelmės gimnazijos mokinys *[taip pat LYA, f.K-1. ap.58, b.15303BB l.11,53,60, SB 59-12]*;
2. **FELIKSAS** *[vardas abejotinas]* **JOKUBAITIS** *[taip pat LYA, f.K-1. ap.58, b.15303BB l.11,44,60, SB 59-12]*;
3. **JUOZAS** *[dėl vardo yra "?"]* **JOKUBAUSKAS** *[taip pat LYA, f.K-1. ap.58, b.15303BB l.251,227]*;
4. [PETRAS] **MARCINKUS** *[taip pat LYA, f.K-1. ap.58, b.15303BB]*;
5. **PENIKAS**;
6. **J. KOGELIS**;
7. **ADOMAS JURGELIS** *[kitur tarmiškai minimas kaip Jurgilas ("Jurgils"), taip pat LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.245,251]*;

Kelmės policininkas
Stasys Jokubauskas g. 1923
(iš knygos "Kelmės krašto policija", B.Morkaitis)

Atgal iš Kelmės vedamus žydus saugojo šie "partizanai":

1. [PRANAS] **PIPINAS** - šaltkalvis iš Kelmės;
2. [PETRAS] **BEREŠNA** - stalius iš Kelmės *[taip pat LYA, f.K-1. ap.58, b.15303BB l.11,44,60, SB 59-12]*;
3. [PETRAS] **ŠPUKAS**;

Kelmės policijos nuovados vachmistras
Pranas Pipinas (Šukys)
(iš knygos "Kelmės krašto policija", B.Morkaitis)

... ir dešimtys kitų, kurių Chaja nebeatsimena.

LIOLIAI

Tai netoli Kelmės esantis vienuolyno ūkis. Jame gyveno penkios žydų šeimos. Atėjus vokiečiams šių šeimų vyrai buvo nuvežti ir uždaryti į Zundelio Lunco daržinę. Moteris su vaikais išvežė į **BLEKARNĖS** ir **CHACE ROL** ūkius. Jie visi kartu su Kelmės žydais buvo sunaikinti per pirmą ir antrą egzekucijas.

VAIGUVA

Adomas Jurgelis [Jurgilas]
šaltinis www.myheritage.lt

Vaiguva yra mažas miestelis tarp Šiaulių ir Kelmės. Jame gyveno apie dešimt žydų šeimų ir vertėsi žemės ūkiu. Daugeliui jų gyvenimas baigėsi 1941 metų liepos 29 dieną. Dalį iš jų "partizanai" nuvežė į Kelmę ir sušaudė kartu su visais kitais. Kiti kuriam laikui liko savo namuose ir buvo sušaudyti atskirai. *[Apie Vaiguvos žydų sunaikinimą]*

PADUBYSIS

Padubysio miestelyje gyveno dvylika žydų šeimų. Jie buvo sušaudyti **RIBUK** kaime *[RIBUKŲ km. prie Lyduvėnų?]. Trūksta tikslesnių detalių. [Tokią pastabą užrašė pats L.Koniuchovskis]*.

Antrosios žudynės

Po kruvinos liepos 29 dienos likusius žydus apėmė visiška neviltis ir apatija. Jie iš sielvarto plėšė nuo savęs drabužius, sėdėjo pasinėrę į gilų gedulą ir verkė dėl amžiams žiauriu būdu nuo jų atplėštų savo brangiausių ir artimų žmonių. Slinko liūdnos ir monotoniškos dienos, nesuteikiančios jokios prasmės gyventi. Žmonės, lyg automatai, vangiai tęsė savo kasdienius darbus laukuose, tarpais prižiūrėdami savo vaikus.

Netrukus pradėjo sklisti kalbos, kad ruošiamasi surinkti visus likusius žydus į vieną vietą, kurioje bus įkurta darbo stovykla. Penktadienį, rugpjūčio 22 dienos antroje pusėje, į Laukodumą vežimais atvažiavo "partizanai", susodino visus vyrus, moteris, vaikus ir nuvežė juos link Kelmės dvaro. Tą dieną visi žydai buvo vežami į dvarą ir iš kitų ūkių. Ten pat buvo atvesti ir likę 36 vyrai iš Zundelio Lunco daržinės *[tai reiškia, kad dvaro teritorijoje esanti daržinė buvo tik laikina žydų surinkimo, o ne pastovi kalinimo vieta]*. Po to visi žmonės buvo nuvesti prie netoli dvaro esančių žvyrduobių ir sušaudyti.

Kelmės gimnazijos I-os klasės mokinės, 1938 m.

Šį kartą, kartu su visais, buvo nužudyti ir žydų ūkių savininkai su šeimomis. Visi jų ūkiai su daiktais ir gyvuliais paliko lietuviams. Smulkesnių detalių apie lietuvių žiaurumus egzekucijos metu Chaja nežino. Kaimų gyventojai šnekėjo, kad žudikai mėtė į duobę dar gyvus vaikus. Daugelis nelaimingųjų buvo užkasta būnant tik sužeistiems. Užkasant duobę, viena mergaitė, kurią žudikai buvo nepilnai užpylę žeme, kelis kartus iškišdavo galvą iš smėlio. Apie tai patys žudikai gyrėsi kaimiečiams.
Kelmė, kuri visame pasaulyje garsėjo savo jašivomis ir jų mokiniais bei didžiais Toros mokytojais, dieną naktį pasinėrusiais į žydų tikėjimo dvasią ir išmintį, po antros žudynių akcijos tapo *Judenrein* *[vok. švalyta nuo žydų]*. Nutilo

jašivos mokinių, rabinų ir mokytojų giesmės. Miestelis buvo visiškai sugriautas, žydų bendruomenė Kelmėje buvo sunaikinta amžiams. Kaimiečiai pasakojo apie septynis jašivos mokinius, vedamus į mirtį. Jie neverkė, tik lyg suakmenėję, akis pakėlę į dangų, tyliai kalbėdami maldą, slinko į savo žiaurią lemtį. *[daugiau apie tą momentą aprašyta čia]*

Kartu su lietuvaitėmis mokėsi ir žydaitės (daugiau apie nuotrauką).
Iš knygos "Senoji Kelmė"

Kelmės hebrajiškos mokyklos mokiniai su tėvais (mokytojais?), 1938 m., (daugiau apie nuotrauką).
Šaltinis https://www.yadvashem.org

> *[**M.Ivaškevičiaus ir Dovid Katz pokalbis** apie pasmerktų žydų pasyvumo priežastis.]*

Kitos žydų aukos

Du broliai **BERMANAI** iš **GARDELIAI [VIJURKAI]** miestelio, esančio 12 km nuo Kelmės, vyko pas žydą ūkininką **JOZEFAS GLAZAS**, kuris gyveno **REIBIAI** kaime, 10 km nuo Kelmės. Priartėję prie kaimo ir sužinoję, kad visus žydus suima, jie apsigręžė ir pasileido atgal. Kartu su Bermanais išbėgo ir Jozefo du sūnūs, **IZAOKAS** ir **VELVELIS GLAZAI**. Lietuvių "partizanai" juos pasivijo ir visus keturis sušaudė. Chaja nežino, kurioje vietoje jie yra palaidoti. Tai atsitiko 1941 metų liepos 28 dieną.

Antrų žudynių dieną Laukodumos savininkas **MAUŠA GELMANAS** pabėgo su savo dviem sūnumis ir dukra **SARA**. Po kelių savaičių lietuvių "partizanai" Maušą su sūnumis surado laukuose ir sušaudė. Daugiau šio įvykio detalių Chaja nežino. Taip pat ji nežino, kur juos užkasė.

Likusi viena Sara kurį laiką viena klaidžiojo laukais. Vienas kaimietis ją kartu su dar vienu rastu vaikinu nuvežė į Šiaulių getą. Sara tik priėjo prie vartų, tačiau net nespėjo pamatyti geto. Ją iš karto nusiuntė į darbus. Tą kartą 70 Šiaulių geto jaunų vyrų ir merginų buvo nusiųsta į kaimą dirbti pas ūkininkus. Kai lauko darbai buvo nudirbti, **SARA GELMAN** kartu su visais kitais 70 buvo sušaudyta. Tai įvyko vėlų 1941 metų rudenį.

Ūkininkas **ZUNDELIS LUNCAS**, turėjęs žemės prie Kelmės, nebuvo uždarytas Kelmės stovykloje. Jis su šeima buvo Maušo Gelmano ūkyje, Laukodumoje. Antrų žudynių dieną jis pabėgo ir apie šešias savaites slapstėsi. Vėliau lietuvių "partizanai" jį suėmė ir nušovė. Daugiau detalių apie šį įvykį Chaja nežino.

JAKOVAS CHALOZINAS turėjo ūkį **LICINAVOJE**. Jis kartu su žmona, trimis sūnumis ir dviem dukterimis liko savo namuose. Jų ūkyje iki antros žudynių dienos buvo įkurta žydų stovykla. 1941 metų rugpjūčio 22 dieną, kai visi žydai buvo gabenami į Kelmės dvarą, Jakovas Chalozinas su žmona ir penkiais vaikais pabėgo ir pasislėpė pas pažįstamus kaimynus ūkininkus. Dvi seserys buvo pasislėpusios atskirai nuo brolių pas vieną ūkininką, o broliai neturėjo pastovios vietos ir klaidžiojo po kaimus. Trečias brolis **HIRŠAS** sutiko vieną išsigelbėjusį vaikiną iš Kelmės, **JAKOVĄ ZAKĄ**. Jie taip pat neturėjo pastovios slėptuvės,

todėl vaikščiojo iš vienos vietos į kitą. Tuo metu jie jau buvo įsigiję ginklų. 1943 metų kovo viduryje "partizanai" su vokiečiais apsupo **POVILO VALČIUKO** namą **OPŠKALNYJE** ir ten surado Jakovą Chaloziną su žmona. Tuo metu jų sūnus Hiršas buvo name ir miegojo ant pečiaus. "Partizanai" rado jį bemiegantį, išsivedė už daržinės ir nušovė. Hiršelis spėjo ištraukti ginklą ir šauti į "partizanus". Iššovęs keletą kartų, vieną iš jų jis sužeidė. "Partizanai" automatų serijomis suvarpė visą Hiršo kūną, tačiau jis kovojo iki paskutinės kulkos, kurią paleido sau į galvą. Ten pat jo kūnas buvo ir užkastas. Netrukus senukai Chalozinai buvo surasti, žiauriai primušti ir nuvežti į Raseinių kalėjimą, kur vėliau juos sušaudė. Šitas įvykis labai įbaugino visus aplinkinius kaimiečius, kurie pas save slėpė žydus.

> *[Apie tai, kad Hiršas Chalozinas nusišovė, yra aprašyta tik L.Koniuchovskio dviejuose - Jakovo Zako ir Chajos Rozienės - užrašytuose liudijimuose. Hiršo brolis Šmuelis pokalbyje su Dov Levinu šios aplinkybės neminėjo. Be to, nei vienas iš liudininkų negalėjo būti tuo metu, toje vietoje ir matyti visus įvykius savo akimis. Panašu, kad dalį įvykio smulkmenų J.Zakas arba L.Koniuchovskis patys sukūrė.]*

[Nacių policijos raportas apie aukščiau aprašytą įvykį 1943 metais Kelmėje]

Kaip pavyko liudininkei išgyventi

Artėjant antrų žudynių dienai, pasklido kalbos, kad ruošiamasi visus žydus iš ūkių surinkti ir vežti į Kelmės dvarą. Penktadienio pavakare solidaus amžiaus Chaja Rozienė pradėjo labai nerimauti. Ji į mažą lagaminėlį susikrovė visus savo būtiniausius daiktus ir pasiruošė išeiti, kur akys mato. Kiti žydai tai pastebėjo ir paklausė Chajos, kur ji susiruošė. Moteris, nenorėdama kelti panikos, atsakė, kad ji greitai grįšianti. Niekieno nepastebėta ji išėjo iš stovyklos ir pasislėpė šalia kelio esančioje pašiūrėje. Čia ji nusprendė pabūti iki vakaro ir sutemus eiti toliau. Netrukus į stovyklą atvažiavo vežimai su ginkluotais "partizanais", surinko visus, moteris, vaikus bei kelis likusius vyrus ir nusivežė Kelmės link. Taip pat ji pastebėjo ir iš kitų stovyklų vežimais vežamus žydus. Chaja su nerimu ir baime laukė iki ateinant vakarui. Vakarop pasigirdo šūvių salvės, sklindančios iš Kelmės dvaro žvyrduobės pusės.

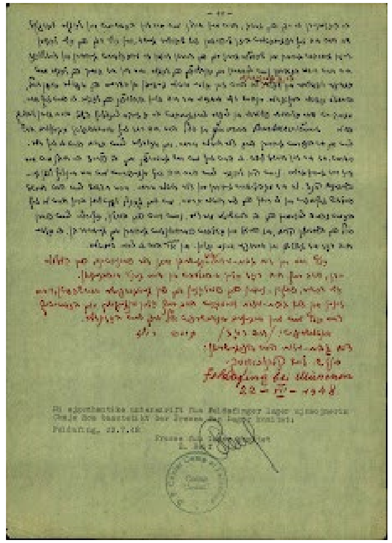
Tą vakarą Chaja pasijuto kaip valtis be irklų. Moteris tapo vieniša svetimame ir žiauriame pasaulyje. Buvo sunku nuspręsti, ką toliau daryti, kur eiti. Kaip bet kuris žmogus, atsidūręs audringoje jūroje ir blaškomas negailestingų bangų, Chaja pradėjo *irtis*, kad išlikti gyvai. Priešakyje jos laukė arši kova, vienišos moters kova žiauriame pasaulyje. Chaja suvokė, kad visa aplinka, visi kažkada buvę pažįstami ūkininkai, jau nebėra jai draugiški. Dabar, jei norėjo išlikti gyva, ji turėjo saugotis visų. Po antrų žudynių nedideliam skaičiui žydų pavyko išsigelbėti. "Partizanai" apie tai žinojo ir persekiojo išlikusius, kad sunaikinti iki vieno jų žvėriškų darbų liudininkus. Keletas išgyvenusių žydų buvo surasti ir "partizanų" nužudyti. Brandaus amžiaus Chajai buvo nelengva vaikščioti iš vienos vietos į kitą, kad išvengti gaudynių. Moteris iš prigimties turėjo nebūdingą žydei išvaizdą ir tai ne kartą padėjo jai išvengti mirties. Taip ji, tarytum laukinis žvėris, be perstojo klaidžiojo nuo vieno ūkininko pas kitą, neturėdama poilsio savo pavargusioms kojoms. Nei vienas pažįstamas kaimietis nenorėjo jos paslėpti ir išgelbėti nuo mirties, nes ir patys buvo mirtinai išsigandę.

Iš kaimiečių Chaja sužinojo, kad Šiauliuose žydai gyvena gete, ir ji nusprendė eiti ten ir surasti savo vienintelį likusį gyvą sūnų. Keliuose ir kaimuose jos tykojo mirtini pavojai. Lėtai slinko dienos. Moteris kentė alkį ir troškulį, jėgas sekino bemiegės naktys, tačiau palengva ji pasiekė Šiaulius. Penkios dienos prieš žydų šventę Roš Chašana *[1941 m. rugsėjo 17-18 d.]* su vieno žydo pagalba ji pateko į getą. Sunku žodžiais nupasakoti tą akimirką, kuomet Chaja susitiko su savo vieninteliu išlikusiu sūnumi Hiršeliu. Hiršelis buvo labai silpnas ir sutikęs savo motiną negalėjo sulaikyti ašarų.

Chajos gyvenime prasidėjo sunkios dienos Šiaulių gete. Ji turėjo išvengti nemažai pavojų per rengiamas akcijas ir žmonių kilnojimus. Tai buvo ypač sunku dėl to, kad ji buvo *atklydėlė* ir vietinei žydų policijai ji buvo svetima. Didelė problema buvo jos solidus amžius. Chaja iš visų jėgų stvėrėsi į gyvenimą vien tik dėl savo sūnaus. Ji gyveno ir kentėjo tik dėl savo vienintelio likusio sūnaus, Hiršelio.

Gete prasidėjus žydų iškeldinimui, Chaja su sūnumi pateko į grupę, kurią perkėlė į **DAUGĖLIAI** lagerį *[Kuršėnų miesto dalis, kurioje apie 1938 metus buvo pastatyta plytinė, bendrovė "Molis". Karo metu ten buvo įkurta darbo stovykla]*. Ten ji išbuvo iki Šiaulių geto likvidavimo, kuomet visi likę žydai buvo surinkti ir išvežti į Vokietiją. Tą kartą Chaja ir vėl nusprendė nelaukti, bet bėgti iš stovyklos. Jos sūnus kartu su kitais jaunais žydais pabėgo į mišką pas partizanus *[sovietų partizanus]*. Jis savo brandaus amžiaus motinai paliko vieno ūkininko, kurį Hiršelis gerai pažinojo, adresą. 1944 metų liepos pradžioje Chaja viena pabėgo iš stovyklos. Ji apsirengė kaip lietuvių kaimietė ir pėsčia nuėjo 60 kilometrų pas tą gerąjį lietuvių ūkininką **JUOZAS BARTKEVIČIUS** ir jo namuose pragyveno apie mėnesį iki kol buvo Raudonosios armijos išvaduota.

Netrukus ji gavo žinią, kad jos sūnus Hiršelis yra gyvas, ir susitiko su juo. Jų džiaugsmui nebuvo ribų. Chaja buvo be galo laiminga po ilgo išsiskyrimo vėl šalia turėti sūnų. Hiršelį paėmė į armiją. Aštuonis mėnesius jis didvyriškai kovėsi Raudonosios armijos gretose ir su jaunatvišku įniršiu keršijo vokiečių žudikams. Netoli Berlyno, visai prieš pat karo pabaigą, Hiršelis mūšyje buvo sunkiai sužeistas ir mirė nuo žaizdų. Senutė Chaja liko vienui viena Europos platybėje. Kažkur ji turi dvi dukras.

Paskutinis liudijimo puslapis

Viskas, kas yra užrašyta šiame liudijime apie Kelmės žydų sunaikinimą, aš, Chaja Rozienė, pati asmeniškai pergyvenau ir papasakojau su visomis įvykių detalėmis. Visas liudijime parašytas datas, faktus, žmonių vardus ir pavardes, geografines vietoves aš pati perdaviau ir patvirtinau visą tai savo parašu ant kiekvieno puslapio.

Parašas: **Chaja Roz**

Liudijimą užrašė: **Leiba Koniuchovskis**, **1948 m. liepos 22 d.**, **Feldafing** *[šalia Miuncheno, Vokietija]*.

Feldafing stovyklos gyventojos Chajos Rozienės parašą patvirtino stovyklos komiteto pirmininkas **E. Reif**

Parašas ir antspaudas

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Chanano Levino liudijimas apie Kelmės žydų sunaikinimą

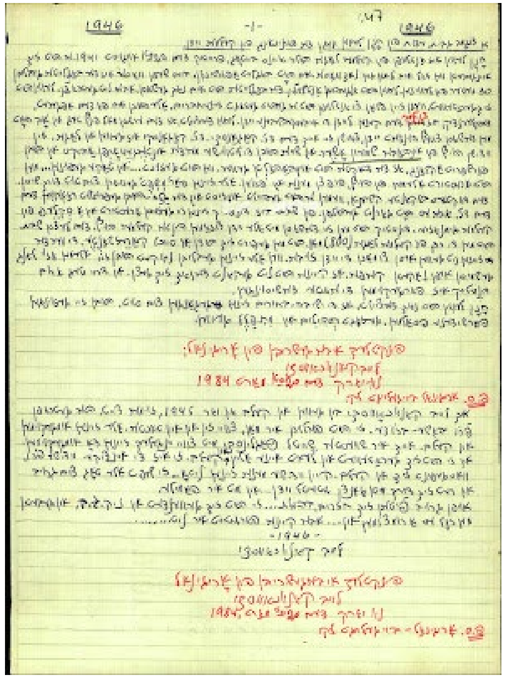
Liudijimą užrašė Leiba Koniuchovskis 1946 metais jidiš kalba, kuris vėliau buvo išverstas į hebrajų kalbą, o dar vėliau ir į anglų (angliškas šaltinis). Šis tekstas yra verstas iš hebrajų kalbos, naudojantis originaliu jidiš tekstu ir angliškų vertimu. Yad Vashem centro dokumentų archyve visi L.Koniuchovskio užrašai turi bendrą dokumentų grupės kodą O.71. Šio liudijimo numeris yra 46.

Chananas iš Kelmės lagerio pabėgo penktadienį, 1941 m. rugpjūčio 22 d., apie pusę antros po pietų. Jis paprašė, kad jam leistų atnešti vandens iš šulinio. Jį lydėjo vienas "partizanas". Tuo metu, kai Chananas sėmė vandenį, sargybinis stovėjo apie 30 metrų atstumu nuo jo. Chananas pasileido bėgti. Sargybinis šovė į jį, bet nepataikė. Prieš savo pabėgimą Chananas pasakė savo draugams, kad ruošiasi bėgti, tačiau jie nepritarė šiam jo planui, sakydami, kad už tai nukentės likusieji.

Levinas pasakojo, kad 1941 m. rugpjūčio 5 d. pirmą kartą buvo sušaudyta 1200 žydų, tarp jų ir gydytojas **KAGANSKIS**. Jis buvo **ŠIMELIO OŠERIO** lageryje *[MAŽŪNUOSE]*.

Lietuvių sukilėliai padėjo šautuvą gydytojo namuose ir paskleidė gandą, kad gydytojas slepia ginklą. Kratos metu jie tikrai rado šautuvą, ir tada buvo suimti visi, kurie buvo namuose, iš viso 15 žmonių. Kunigas, kurio sūnų *[!?]* dr. Kaganskis gydė nemokamai, bandė jį išgelbėti, bet jam nepavyko. Nuo šeštadienio iki antradienio jie sėdėjo kalėjime, gimnazijos rūsyje *[progimnazijos (buvusios Gruževskių dvaro spirito varyklos) pastate]*. Antradienį visi buvo sušaudyti kartu su kitais žydais.

Paskutinį šeštadienį visi Kelmės žydai, iš viso 800 žmonių, buvo nuvesti prie upės maudytis. Žmonės nusirengė ir įbrido į vandenį. Juos nuogus pradėjo mušti. Jie

buvo laikomi iki antradienio, o tada visi sušaudyti.

Chananas taip pat pasakojo, kad ješivos mokiniai ėjo mirti melsdamiesi, skaitydami psalmes ir giedodami giesmes.

Perrašyta žodis žodin iš originalo,
Leiba Koniuchovskis
New York, 1984 kovas

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Yonina Meras-Gersh
(Janina Meraitė-Geršienė)

Atsiminimai apie Holokaustą Kelmėje

Išversta naudojantis šaltiniais:
www.jewishgen.org (tiksli nuoroda);
קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

1941 metų birželio 22 dieną nacistinė Vokietija užpuolė Tarybų Sąjungą. Tuo metu mano šeima gyveno Kelmėje ir nuomojo butą gydytojo **KAGANSKIO** name. Mes į Kelmę atsikėlėme iš Linkuvos miestelio 1935 metais. Mano tėvas **JAHUDA MER**, 46-ių metų amžiaus, vadovavo Žydų liaudies banko Kelmės skyriui. Mano senelis iš tėvo pusės, **MENDELIS MER**, buvo ūkininkas. Jis mirė Panevėžyje prieš Holokaustą. Mūsų mama **MIRIAM LITVEN**, 37 metų amžiaus, buvo paskutinio Kuršėnų rabino **NATAN YERACHMIEL LITVEN** duktė. Mūsų senelius iš mamos pusės nužudė lietuvių žudikai per masines žudynes karo pradžioje Kuršėnuose. Tuo metu man buvo dvylika su puse metų, o mano broliui Icchokui - aštuoni su puse metai.

Karo frontas kaip audra praėjo tiesiai per pačią Kelmę ir mūsų namas visiškai sudegė. Mes likome be pastogės virš galvų. Dvi naktis miegojome krūmuose prie Kražantės upės. Sekančią dieną baltaraiščiai, lietuvių nacionalistai kolaboravę su vokiečiais, įsakė persikelti į **NACHUMO**

Yonina Meras-Gersh (Janina Meraitė-Geršienė) (g. 1929 m.)
Šaltinis http://www.jmuseum.lt/

UDVINO (sūnaus) namą. Kartu su dar keliais žydais, kurie taip pat liko be gyvenamosios vietos, mes apsigyvenome **UDVINO** name, šalia jo lentpjūvės. Tą pačią dieną lietuvių aktyvistai mūsų tarpe buvusiems vyrams įsakė palaidoti **MAUŠĄ BENJEŠĄ**. Jis buvo vienas iš pirmųjų aukų, kurį nušovė vokiečių kariai *[jį apkaltino slepiant rankines granatas]*. Palaidojęs **Maušą Benješą**, mano tėvas iš žydų kapinių grįžo į **Udvino** namą palaužtas ir visiškoje neviltyje. Po kelių dienų, lietuvių nacionalistų paliepimu, mes persikėlėme į **Mažūnų [MAŽŪNAI]** kaimą, kur buvo **SIMONO OŠERIO** ūkis už keturių kilometrų nuo Kelmės. Ten buvo vienas iš penkių žydų lagerių, kuriuose laikė moteris, vaikus ir senelius.

Vieną naktį mano tėvas su kitu banko darbuotoju pavarde **ROZINAS** *[**Geršonas Rozinas**, Žemės Ūkio banko buhalteris ? Žr. į **aukų sąrašą**]* išvyko iš Kelmės. Jie ilgai negrįžo ir mes pradėjome nerimauti. Mano mama, brolis ir aš nusprendėme eiti ieškoti savo tėvo. Po kiek laiko mes jį radome **Naudvaryje**, **ŠAPIRŲ** šeimos name. Ten mes ir pernakvojome kartu su kitomis žydų šeimomis iš Kelmės. Ryte mus pažadino šūvių garsai. Pasimetę puolėme prie lango ir pamatėme, kad kieme grupė baltaraiščių šaudo į orą. Jie įsakė daržinėje miegojusiems vyrams pakeltomis rankomis išeiti į lauką. Netrukus vyrus, vis dar pakeltomis rankomis, nusivarė keliu į Kelmę. Aš stovėjau prie lango ir mačiau aukštą šviesiaplaukį vyrą, kuris ant marškinių rankovės buvo užsirišęs baltą raištį. Jis buvo Kelmės gyventojas pavarde **ŠPUKAS [PETRAS ŠPUKAS]**. Mačiau kaip jis, įrėmęs šautuvo vamzdį į nugarą, nusivedė pakeltomis rankomis mano tėvą. Tėvas vilkėjo savo geriausią tamsiai žalią kostiumą, kuris

Janinos ir Icchoko tėvai
Miriam ir Jahuda Mer. (šaltinis)

jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (עץ כרות - קלם)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

vienintelis išliko po gaisro. Tai buvo paskutinis kartas mano gyvenime, kada aš mačiau savo tėvą.

Kuomet vyrus išsivedė, mes pradėjome pergyventi ir nerimauti dėl jų likimo. Po kelių valandų nežinios **ŠAPIRO** žmona pasiuntė savo sūnų, JOZEFĄ (Ješką), į Kelmę. Jis buvo šviesiaplaukis, mėlynakis berniukas, visai nepanašus į tipišką žydą. Sugrįžęs jis papasakojo, kad matė žydus suvarytus į turgaus aikštę. Kepinant saulės spinduliams jie buvo saugomi ginkluotų baltaraiščių. Berniukas pasakojo, kad vėliau vyrus uždarė į **ZUNDELIO LUNCO** daržinę, kuri stovėjo Kunigiškių gatvės gale *[Dariaus ir Girėno gatvės pabaigoje t.y. netoli katalikų bažnyčios]*.

Su nežinomybės griaužiamomis širdimis mes grįžome į **SIMONO OŠERIO** ūkį ir pradėjome gyventi, kaip *nusikaltėliai*.

Mūsų stovyklos niekas pastoviai nesaugojo, tačiau buvo įsakyta jokiomis aplinkybėmis neišeiti už lagerio ribų, kitaip laukė mirties bausmė. Kartais į lagerį dviračiais atvažiuodavo lietuvių aktyvistai ir, visus surinkę drauge, plėšdavo iš mūsų vertingesnius daiktus. Jie ėmė visus mūsų drabužius, išskyrus tuos, kuriuos turėjome apsivilkę. Todėl, vos tik pamatę, kad atvažiuoja ginkluoti vyrai, tuojau pat skubėdavome užsivilkti kuo daugiau drabužių ant savęs. Kas iš mūsų turėdavo, užsivilkdavo net žieminius paltus. Jie grobė pinigus, brangenybes ir su kiekvienu apsilankymu ieškojo, ką dar galima būtų pasiimti. Aktyvistai šaipėsi ir žemino mus. Ypatingai bijojome JURGIO MATULEVIČIAUS iš **TYTUVĖNŲ** ir MYKOLO JOKUBAIČIO.

Jurgis Matulevičius iš Tytuvėnų. Adelaide, Australija

OŠERIO ūkyje, kaip ir kituose ūkiuose, buvo gyvenamasis namas ir kiti pagalbiniai pastatai. Žinoma, name visiems vietos neužteko, todėl mes su mama miegodavome pastogėje virš tvarto. Apačioje buvo karvės, o mes kopėčiomis užlipdavome į pastogę, kur ant šieno ir miegodavome. Dideliuose katiluose virdavo valgyti visiems lagerio gyventojams. Maitindavomės dažniausiai pieniška sriuba su daržovėmis. Mama papildomai pirkdavo mums pieno iš lietuvių kaimynų toje vietovėje. Mes nebadavome, tačiau pilnavertiškai mitybai maisto trūko.

Sanitarinės sąlygos buvo labai prastos. Mūsų mama, kuri visada pasižymėjo tvarkingumu ir švara, dėl to pergyveno ir kiek galėdama rūpinosi mūsų higiena. Ūkyje buvo vandens telkinys, kuriame kiekvieną dieną ji mus prausdavo ir skalbdavo drabužius.

Vieną kartą į lagerį atvykę lietuvių aktyvistai paskyrė gydytojo **KAGANSKIO** žmoną **[MIRIAM KAGANSKIENĖ]** (ji buvo akušerė) atsakinga už švarą. Jie pagrasino ją nušauti, jei pasklistų kokia nors užkrečiama liga. Taip pat buvo įsakyta

[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]
[Kražiai - Elke Flaks]
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)]
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]
[Įvairūs šaltiniai internete]

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)

Gydytojas Kaganskis Lev Arie
https://photos.yadvashem.org/

Mykolas Jokubaitis,
(iš Vytauto Didžiojo Universiteto Medicinos fakulteto medicinos skyriaus studento liudijimo, išduoto 1942.10.14)
(šaltinis LYA f.K-1, ap.58, b.734/3)

visiems berniukams nukirpti plikai plaukus. Jaunas vaikinas iš kaimo pastatė kieme kėdę ir su rankine kirpimo mašinėle pradėjo kirpti vaikams plaukus. Visi už šią "paslaugą" turėjo užsimokėti.

Tuo metu baisi nelaimė atsitiko mūsų tėčiui ir jis kartu su kitais žydų vyrais buvo uždarytas **ZUNDELIO** daržinėje. Kartą vakare, kai jis kartu su kitais grįžo po sunkių darbų į daržinę, vienas baltaraištis įsakė iškrauti pilną vežimą šieno. Tėvas išdrįso pareikšti, kad jie ką tik baigė sunkų dienos darbą ir dar nieko nevalgė. Jie turi pirma pavalgyti, o paskui galės iškrauti šieną. Tai išgirdęs, baltaraištis smogė tėvui į veidą ir sužeidė jam akį. Tėvo akiniai sudužo ir tikriausiai stiklai pateko jam į akis, nes skausmas buvo didžiulis. Žudikai buvo priversti tėvą nuvesti pas gydytoją ŽEMAITĮ.

Tuo metu, kai mes sužinojome apie tėvo sužeistą akį, skausmas persmelkė mano ir brolio širdis ir toks jis išliko visą mūsų gyvenimą. Net dabar mes nežinome, kas buvo tas žmogus, kuris smogė mūsų tėvui. Žinome tik tiek, kad jis buvo iš Šiaulių. Seniau jis buvo nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininkas. Jis užgrobė **PESĖS GOLDŠTEINAITĖS** namą ir prisiplėšė sau visą jos turtą. Vėliau pasikrovė visus **Pesios** baldus bei kitus daiktus ir nusivežė į Šiaulius.

Netrukus tėvą kartu su **MEJERIU GILVIČIU** uždarė **GRUŽEVSKIŲ** dvaro brome, kuriame baudžiavos laikais kalino ir plakė nepaklusnius ir prasižengusius baudžiauninkus. Mes labai pergyvenome ir buvome sutrikę dėl tėvo tolesnio likimo. Motina išėjo į kiemą ir pradėjo melstis. Prie jos prisijungė keletas moterų. Aš taip pat atsisėdau netoliese ir su skaudančia širdimi stebėjau jas, besimeldžiančias valandų valandas. Po

SEKĖJAI

kelių dienų motinai leido aplankyti tėvą. Prieš tai ji vieną du kartus lankė jį Zundelio Lunco daržinėje. Tuomet ji visada eidavo viena, o šį kartą su savimi pasiėmė mano mažą brolį. Tuo metu, kai jie lankėsi pas tėvą, bokštą saugojo **ROBERTAS GEDVILA** iš Kelmės. Jis buvo ginkluotas šautuvu. Gedvila išvedė tėvą iš bokšto į lauką ir leido jam trumpam pasišnekėti su mano motina ir broliu. Vietoje sudužusių akinių stiklo tėvas buvo užsidėjęs skudurą. Vėliau jį su **MEJERIU GILVIČIU** išvežė į **RASEINIUS**.

Kelmės dvaro bromas

Liepos 28 dieną didelis lietuvių kolaborantų būrys atvažiavo į Ošerio lagerį. Jie vėl pradėjo visus kratyti ir ieškoti vertingų daiktų. Po to visus išrikiavo ir nuvarė link Kelmės. Sakė, kad veda į darbą. Mūsų kolona perėjo visą miestą iš pietų į šiaurę. Mes buvome labai pavargę, dulkini, su prisiūtomis geltonomis medžiagos skiautėmis. Daugelis vilkėjo žieminius paltus. Jie nuvarė mus į didžiulę daržinę Kelmės dvare. Tuo metu ten jau buvo kažkiek moterų su vaikais. Ištisą dieną į daržinę buvo atvedamos naujos grupės moterų ir vaikų iš visos Kelmės apylinkės. Kartu su mumis, tarp gerų pažįstamų ir draugų, buvo ir **PESĖ GOLDŠTEINAITĖ**, **KAGANSKIŲ**, **ŠAFERIŲ** bei **OŠERIŲ** šeimos. Atėjus nakčiai, **MYKOLAS JOKUBAITIS** išsivedė savo bendraklasę **MIRĄ GOLDBLATAITĘ** į lauką. Jis pasisiūlė ją išlaisvinti, tačiau mergina atsisakė eiti be savo mamos ir brolio. Naktis buvo pilna įtampos, oras - tvankus. Žmonės tyliai dūsavo ir dejavo, širdimi nujausdami artėjantį galą. Tik **BUMKE DI MISHUGENE** *[mišiugina jidiš kalboje reiškia durnelė]* kėlė triukšmą ir bėgiojo aplink, mojuodama spalvotais kaspinais, kuriais ji save puošdavo. Keletą kartų sargyba atidarydavo duris ir piktai užrikdami nutildydavo ją.

Mejeris Gilvičius,
gimė 1906 m., nužudytas 1941 m.
(šaltinis)

1947 m. Janina Meraitė (trečioje eilėje šešta iš dešinės)
kartu su gimnazijos bendraklasiais.
Už jų stovi tas pats Kelmės dvaro bromas,
kuriame kalino Janinos tėvą Jahudą Mer.

Liepos 29 dienos ryte į daržinę įėjo ginkluoti lietuviai, visus išrikiavo eilėmis ir įsakė jaunai merginai **HANEI ŠAFERYTEI** paruošti visų esančių sąrašą. Prisimenu, kad **HANĖ** buvo

Hanė Šaferytė
nužudyta 1941 m.

apsivilkusi kelias sukneles vieną ant kitos, o ant viršaus vilkėjo languotą paltą, kuris jai buvo akivaizdžiai per mažas. Ji buvo jauna, graži mergina, aukšta ir šviesių plaukų. Kai sąrašas buvo baigtas, jie pradėjo mus rikiuoti grupėmis ir varyti iš daržinės. Mama įkalbinėjo **KAGANSKIO** žmoną neskubėti išeiti, tačiau ji nepaklausė mamos ir kartu su savo dukterimis **RUTA** ir **TAMARA** išėjo su pirmaja grupe. Mama vis delsė ir išėjo tik su paskutine grupe. Mes stovėjome mūsų kolonos priekyje.

Keletą dienų prieš tai mama labai atsargiai bandė paruošti mus minčiai, kad mes galime būti nužudyti. Ji kalbėjo, kad mes niekam nieko blogo nesame padarę, kad mus gali nužudyti vien už tai, jog esame žydai ir kad mūsų pareiga - mirti garbingai. Po truputį mus pradėjo varyti per žalią žolę į vieškelį. Visą mūsų grupę supo ginkluoti lietuviai. Aš beveik visai nebijojau. Tvirtai laikiausi už mamos rankos ir tyliai kartojau **"Shema Yisrael"**. Staiga nuo mūsų kolonos atsiplėšė viena vienuolikos metų mergaitė iš **VALK** šeimos ir pradėjo bėgti prie kitos kolonos. Vienas iš žudikų, gimnazijos mokinys pavarde **YOKUVONAS [JOKUBONAS]** iš Kelmės, atstatė į ją šautuvą ir sušuko: *"Stok, rupūže ! Šausiu !"*. Mergaitė pradėjo teisintis, kad ji tik norėjo nunešti pieno butelį savo mažai sesutei.

Gydytojo Kaganskio dukra
Tamara Kaganskytė
https://photos.yadvashem.org/

Giesmė Sh'ma Israel. Šaltinis www.youtube.com

Aplink mus buvo plyni laukai, nesimatė nei žmogaus, nei vežimo. Tolumoje aidėjo šūviai. Netikėtai kelyje, kuriuo mus vedė, iš Kelmės pusės pasirodė vokiečių automobilis, Fordas *[labai abejotina automobilio markė, tikriausiai kokia nors iš vokiškų automobilių markių]*. Vokiečiai mašinoje įsakė mūsų grupei

Gydytojo Kaganskio dukra
Ruta Kaganskytė
Iš knygos "Senoji Kelmė"

sustoti. Po kelių minučių keletas moterų su vaikais buvo sugrąžinti nuo žvyrduobių atgal. Juos vedė ginkluotas sargybinis. Jis įsakė mano mamai, broliui ir man bei poniai **GOLIBRODSKIENEI** *[CHAVA, AROMO GOLIBRODSKIO žmona]* su šešių metų amžiaus sūnumi grįžti į daržinę. Daržinėje radome nedidelę moterų ir vaikų grupę. Netrukus prie daržinės atbėgo gimnazijos mokinys **VYTAUTAS ALEKNAVIČIUS** ir įėjęs į vidų pradėjo šiurkščiai atskirinėti vaikus nuo motinų. Banko darbuotojo **ROZINO** penkių metų dukterėčia laikėsi įsikibusi į motinos palaidinę ir klykdama nesidavė atskiriama. **ALEKNAVIČIUS** jėga atplėšė ją nuo motinos ir nustūmė prie kitų vaikų. Aš su broliu taip pat nenorėjome skirtis su mama, bet ji paliepė mums pasilikti daržinėje. Tyliai kūkčiodami, mes atsiskyrėme nuo jos. **ALEKNAVIČIUS** pačiupo savo šautuvą ir nusivedė mūsų motiną į mirtį.

Daržinėje liko penkių metų **ROZINO** dukterėčia, šešių metų **GOLIBRODSKIO** sūnus *[ancestry.com duomenų bazėje berniuko gimimo metai yra 1937 ir vardo inicialas - 'M']*, šešių mėnesių **VALK** duktė, dvi tamsaus gymio sesutės, kurios gyveno prie turgaus aikštės, mano brolis, aš ir dar keli vaikai, kurių vardų nežinojau.

Daržinės pravirus vartus saugojo kažkoks kaimietis, baltaraiščių būrio narys. Kuomet įsitikinome, kad jis nesiruošia mums nieko blogo daryti, mes apsupome jį iš visų pusių ir, be perstojo liesdami rankomis, maldavome pasakyti, kur yra mūsų motinos. Iš pradžių jis sakė, kad jos išėjo į darbą, tačiau vėliau jis nutilo ir iš jo akių prapliupo ašaros. Buvo aišku, kad šis garbingas žmogus tapo per klaidą įtrauktas į žudikų gaują. **Valk** duktė gulėjo ant skudurų krūvos šalia vartų ir verkė. Karts nuo karto aš paimdavau ją ant savo rankų. Po poros valandų vienas iš žudikų grįžo į daržinę vesdamas su savimi **TAIBĘ BAKŠTAITĘ**. Ji priėjo prie manęs ir pasakė, kad dabar ji tapo visiška našlaite, vieniša kaip akmuo. Po to ji nutilo ir nuleidusi galvą atsisėdo ant prie daržinės vartų esančio akmens. Iki šiol yra nežinoma priežastis, kodėl ją parvedė nuo žvyrduobių atgal. Daržinėje liko vaikai iki keturiolikos metų amžiaus ir **TAIBĖ**, kuriai buvo 18 metų ir ji tais metais baigė gimnaziją.

Janina ir Icchokas Mer
po karo 1945 arba 1946 metais
www.jmuseum.lt

Netikėtai vieškelyje pasirodė vežimas, kuriame sėdėjo maždaug aštuoni ginkluoti vyrai. Vežime matėsi sukrauta nedidelė drabužių krūva, o prie vežimo šono buvo pririštas blizgantis vaikiškas vežimėlis. Jis priklausė **IMBERIŲ** šeimai. Vežimėlis buvo tuščias. Kai vežimas privažiavo arčiau, vyrai iššoko iš jo ir priėjo prie daržinės. Jų veidai buvo išraudę nuo degtinės. Tarp jų aš pastebėjau **MYKOLĄ JOKUBAITĮ** [**MYKOLAS JOKUBAITIS**] ir **STEPONĄ MIKALAUSKĄ [STEPONAS MIKALAUSKAS]**. Žvilgtelėjau į tuščią vaikišką vežimėlį ir staiga man pasidarė viskas aišku. Jie nužudė kūdikį, jo motiną, mūsų motiną ir visus kitus. Tą akimirką mane užplūdo begalinės neviltіes ir bejėgiškumo jausmas. Aš užsidengiau akis ir, klykdama nesavu balsu, pasileidau bėgti per visą daržinę iki galinės jos sienos. Atsirėmusi į lentas, daužiau jas kumščiais, kol suvokiau, kad palikau savo mažą brolį vieną kitame daržinės gale. *"Ką gali žinoti, ką tie žudikai yra sugalvoję toliau daryti?"* - šmėstelėjo mintis. Iš visų jėgų nubėgau prie brolio, stvėriau nedidelį mūsų ryšulėlį su drabužiais ir kartu su juo grįžome į daržinės galą. Ten buvo šiaudų krūva, kurioje manėme įsikasus pasislėpti. Tuomet mus pastebėjo **JOKUBAITIS** ir, nutaisęs angelišką šypseną, išblaškė mano baimę tardamas, kad dabar nebėra ko mums bijoti ir kad nieko blogo man nepadarys ir nieko iš manęs neatims.

Jie išvedė mus iš daržinės ir nulydėjo į didelį dvaro namą. Su savimi pasiėmiau didelę pagalvę, kurią tą vakarą man buvo davusi **PESĖ GOLDŠTEINAITĖ**. Mus užrakino namo kairėje pusėje esantį mažą kambarėlį. Ant grindų buvo paklota šiaudų. Mes su broliu įsitaisėme kairiame kambario kampe. Kiti vaikai susėdo ant šiaudų palei sienas. Vėliau mums leido trumpam išeiti į lauką. Prie durų stovėjo ginkluotas vyras su baltu raiščiu ant rankovės. Būnant lauke, prie manęs priėjo lietuvė mergina vardu **STEFA**, kuri gyveno netoliese prie dvaro. Ji papasakojo, kad nugirdo vieno baltaraiščio, gyvenančio gretimame name, pasakojimą apie tai, kaip vokiečių kareiviai važiavę juodu *Fordu* *[tikriausia čia turėjo būti vokiška automobilio markė]* fotografavo žudynes. To pačio merginos kaimyno žodžiais, vokiečiai patarė lietuvių aktyvistams atskirti vaikus iki keturiolikos metų amžiaus ir nevesti prie duobių. Tai turėjo įtikinti kitus, dar likusius lageriuose žydus, ir lietuvius Kelmėje, kad žydai buvo išvesti darbams, o jų vaikai yra

Goldšteinaitė Pesė
https://photos.yadvashem.org/

laikinai palikti, kol sugrįš suaugusieji. Vokiečiai perspėjo lietuvių žudikus, kad likę žydai ir lietuviai mieste gali sukelti riaušes, jei sužinotų jog visi suimtieji buvo nužudyti. Mergina pridūrė, kad ir mūsų likimas jau yra nuspręstas. Mus ruošiasi ne nušauti, bet galbūt nunuodyti. Tai išgirdusi aš su broliu skubiai grįžome pas kitus vaikus ir perspėjome juos jokiu būdu nieko negerti. Po kurio laiko du jauni žydai, kurie buvo laikomi Zundelio daržinėje, atnešė mums puodą kažkokio balzgano skysčio atsigerti. Tikriausiai tai buvo vanduo maišytas su trupučiu pieno. Aš perspėjau visus negerti ir nei vienas neprisilietė prie atnešto puodo.

Michalina Legantienė

Jaunuoliai, kurie atnešė mums indą, vilkėjo išblukusiais marškiniais, ant kurių buvo prisiūtos geltonos žvaigždės. Jų veidai buvo niūrūs ir labai įsitempę. Jie žvelgė į mus su didele užuojauta ir norėjo kažką pasakyti, bet jiems uždraudė kalbėtis su mumis. Tuo metu į dvarą pradėjo eiti lietuvės moterys. Daugelis jų dirbo tarnaitėmis pas žydus. Viena iš atėjusių buvo mūsų šeimos tarnaitė **MICHALINA LEGANTIENĖ**. Moterys patvirtino viską, ką pasakojo mergina **STEFA**. Mes buvome atskirti nuo visų ir nenužudyti, nes taip patarė vokiečiai, kurie fotografavo žudynes. Taip pat jos pasakojo, kad šalia duobės buvo pastatyta jauna mergina, kuri anksčiau dirbo banke ir kad jai buvo įsakyta žymėti popieriaus lapuose visas aukų pavardes. Ji buvo nužudyta pati paskutinė. Iš to pasakojimo aš supratau, kad ta mergina buvo **PESĖ GOLDŠTEINAITĖ**.

Vėliau, tą pačią dieną, šios lietuvių moterys nuėjo pas miesto viršaitį **[JUOZAS ČĖSNA]** ir prašė leisti pasiimti vaikus. Jos žadėjo vaikus pakrikštyti katalikais. Viršaitis atsisakė patenkinti jų prašymus, bet pažadėjo, kad pirmai progai pasitaikius, patrauks sargybą nuo vaikų.

Visą sekančią naktį negalėjau užmigti. Netikėtai į kambarį įėjo gydytojas **BALTRUŠAITIS** ir jaunas kunigas. Žmonės tą kunigą vadino *juodaplaukiu kunigu*. Abu vyrai priėjo prie **TAIBĖS BAKŠTAITĖS** ir kažką jai pašnibždėjo. Išgirdau, kaip kunigas mokina ją poterių. Po to vyrai **TAIBĘ** išsivedė. Nuo to karto aš jos daugiau nebemačiau. Ėjo kalbos, kad ji pasislėpė kažkur vienuolyne. Kiti kalbėjo, kad ji šviesiai nusidažė plaukus ir įsidarbino SS

karininko tarnaite Kaune. Taip pat kalbėjo, kad ji prisijungė prie antifašistinio pogrindžio ir rinko jam informaciją. Galiausiai ji buvo sučiupta ir pakarta.

> ***[Ištrauka iš istoriko Stanislovo Buchovecko straipsnio knygoje "Holokaustas Lietuvoje. 1941-1944 m." (2011 m.)***
>
> *Nacių okupacijos pabaigos nesulaukė ir 1941 m. nuo žudynių duobės išgelbėta (nustumta kažkokio vyro) Kelmės gimnazijos absolventė **Taiba Bakštaitė**. Pasak Z. Kuprienės, "1941 m. liepos mėn. 30 d. ji atėjo pas mane ir šaukė iš skausmo, plėšė rūbus, bučiavo motinos batukus. Tėvai ir giminės buvo sušaudyti. (...) Atrodo, kad ji buvo apsistojusi pas advokatą Atkočaitį", - rašė atsiminimuose jos mokyklos draugė lietuvė. Paskui žydaitė išvažiavo pas giminaičius į Varnius (Telšių aps.). Šviesiai nusidažiusi juodus plaukus ir gavusi fiktyvius asmens dokumentus, kažkur įsidarbino, kad galėtų rinkti nacius inkriminuojančią medžiagą, net buvo užmezgusi pažintį su vokiečių karininku. Tačiau vėliau buvo susekta ir nužudyta.]*

Petronėlė Urbelienė-Unikauskienė
http://www.jmuseum.lt/

Kelmės viršaitis ištesėjo savo pažadą ir sekančią dieną sargybą atšaukė. Tarp žmonių pasklido kalbos, kad netoli Kelmės yra aptikti Raudonosios armijos kareiviai. Baltaraiščiai išskubėjo jų sugauti. Vėl girdėjosi šūviai. Lietuvės moterys skubiai sugrįžo pas mus ir kiekviena pasiėmė po vieną vaiką. Mūsų buvo keturiolika. Keturių mėnesių **VALK** kūdikį pasiėmė bevaikė šeima iš **KUNIGIŠKĖ**. Vietinė vokietė pasiėmė **ROZINŲ** penkių metų mergytę. Visi vaikai buvo paimti, išskyrus **GOLIBRODSKIŲ** berniuką. Niekas nenorėjo jo priglausti, nes jo tėvas buvo įstojęs į komunistų partiją sovietų valdžios laikais. Taip pat niekas nenorėjo imti tamsaus gymio sesučių. Šie vaikai laikinai buvo patalpinti miesto našlaičių namuose *[buvusiame dvaro spirito bravoro pastate, kuriame tuo metu buvo laikinai įsikūrusi valsčiaus valdyba ?]*. Mane su broliu paėmė lietuvė **MICHALINA LEGANTIENĖ**. Mums iš karto pasakė, kad būsime pakrikštyti ir gyvensime kaip katalikai. Pasak moterų, tai buvo viena iš sąlygų, leisiančių išlikti gyviems. Iš pradžių mes pasimetėme ir nerimavome, kad tokiu būdu išduosime žydų tikėjimą, tačiau noras gyventi buvo toks stiprus, kad mes sutikome. Mus nuramino tuo, kad ir žydų, ir krikščionių Dievas yra tas pats Dievas Tėvas. Mes stropiai pradėjome mokytis poterių. **MICHALINA LEGANTIENĖ** nuomojo kambarį **URBELIŲ [URBELIAI]** šeimos name. **URBELIAI** priėmė mane pas save, o brolis liko su **LEGANTIENE**. Po kelių dienų mus pakrikštijo katalikais *senasis* Kelmės klebonas. Jis išdavė krikšto liudijimą, kuris mums buvo kaip *leidimas gyventi*. Man davė vardą **JANINA NIJOLĖ URBELYTĖ**, brolį pavadino **JONAS ALGIRDAS**. Visą savaitę mes gyvenome daug mąž laisvai, kol vieną dieną neatėjo seniūnas *[kitame Janinos liudijime yra paminėta šio asmens pavardė Lopata]*. Jis įsakė mus grąžinti atgal į lagerį.

Sekančią dieną mūsų pasiimti atvažiavo vežimu du žydų vyrai. Kadangi **SIMONO OŠERIO** lageris jau buvo tuščias, tai jie mus nuvežė į artimiausią **MAUŠO GELMANO [LAUKODUMA]** ūkį, trys-keturi kilometrai nuo Kelmės. Ten mes jautėmės labai vieniši, nes nieko nepažinojome. Mus apgyvendino viename iš gyvenamojo namo kambarių, kur stovėjo pusiau sulūžusi lova. Mus perspėjo, kad jei pasirodytų baltaraiščiai ir pradėtų surašinėti esančių asmenų sąrašą, mes turime tučtuojau bėgti ir gelbėtis.

Taigi, kai tik pasirodė baltaraiščiai, mes tyliai ir atsargiai, nesakydami niekam nei žodžio, nešini savo mažu ryšulėliu, išėjome iš lagerio. Aplinkiniais keliais,

Kelmės teismo tarnautojai apie 1935 m.
Iš kairės: pirmas teismo sekretorius Mordosa,
raštininkas Mečislovas Lopata,
raštininkas Jonas Ramoška,
raštininkas Stasys Ramanauskas,
antstolis Noakas (vokiečių tautybės),
raštininkas Vilutis,
kunigas- ?,
teisėjas Kęstutis Štepšys
(iš knygos "Senoji Kelmė")

daržais mes nusigavome iki Kelmės ir nuėjome pas tuos pačius žmones, kurie mus priėmė prieš išvežant į Gelmano ūkį. Ten mes išbuvome apie savaitę, kol vėl neatėjo seniūnas *[Lopata]* ir neliepė ryte sugrįžti atgal į lagerį. Praleidome labai neramią naktį. Neabejojome, kad sekančią dieną jie ruošiasi sušaudyti visus likusius po pirmos egzekucijos žydus. Ryte, aš, brolis ir dvi lietuvės moterys išėjome iš miesto ir patraukėme **LIOLIŲ** miestelio, kuris randasi aštuoni kilometrai nuo Kelmės, link. Ten gyveno mūsų šeimos tarnaitė **JOANA**, kuri dirbo pas mus prieš karą. Mes vylėmės, kad ji apsaugos ir pasirūpins mumis. Mes tos moters neradome, o jos mama nepriėmė mūsų, nes jos namukas buvo toks mažas, kad iš tiesų nebuvo, kur mus slėpti.

Tada mes patraukėme atgal į Kelmę. Viena iš moterų, **URBELIENĖ**, vis stabdė iš Kelmės vežimais grįžtančius ūkininkus ir teiraudavosi, ar kam nors nereikia piemenukų. Ūkininkai klausdavo, ar mes žydukai. Urbelienė atsakydavo, kad taip - jie yra žydukai. Tai išgirdę, ūkininkai atsimojuodavo nuo mūsų ir nuvažiuodavo toliau. Taip tęsėsi ne vieną kilometrą kelio ir sutikdavome ne vieną pravažiuojantį kaimietį, bet nei vienam nereikėjo žydų piemenukų. Visai netoli Kelmės moteris gražiose vežėčiose, kurios pavardė buvo **SANKIENĖ**
[ZOFIJA], įkalbėta savo kartu važiavusios dukters **[TERESĖ SANKUTĖ-TOLIUŠIENĖ]**, sutiko mus priglausti. Jos nusivežė mus į savo didelį ir turtingą ūkį. Po savaitės ponas **URBELIS**, pas kurį aš iš pradžių gyvenau, atvažiavo ir parsivežė mane atgal pas save. Iš pradžių aš nenorėjau važiuoti be savo brolio, bet vyras įtikino mane sakydamas, kad ryte ateis ponia **LEGANTIENĖ** ir pasiims pas save mano brolį Icchoką. Tačiau tai buvo apgaulė, nes **LEGANTIENĖS** vyras, vietinis vokietis, uždraudė jai į namus parsivesti žyduką.

Iš nevilties mano brolis Icchokas vienas pėsčiomis aplinkiniais keliais išėjo į Kelmę. Netoli tilto per Kražantę, šalia žydų kapinių, jam kelią pastojo lietuvių vaikai. Jie šaukė ant jo ir Icchokas išsigandęs parbėgo atgal į Sankienės ūkį. Po kurio laiko jam pavyko nusigauti iki Kelmės. Ten jis pabūdavo trumpam pas įvairius žmones, kol galų gale jį pastoviam laikui priglaudė **DAINAUSKŲ [JUOZAS DAINAUSKAS]** šeima. Tai buvo paprasti ir vargingi žmonės, kurių šeimoje augo šeši vaikai. Ši šeima saugojo brolį nuo visokio blogio, bet po kurio laiko Dainauskai nebegalėjo išmaitinti papildomo septinto vaiko, Icchoko, ir Dainauskas buvo priverstas grąžinti jį pas Sankienę. Ten jis turėjo dirbti piemeniu, o tai buvo sunkus darbas mažam miesto vaikui. Be to kiekvieną dieną tykojo pavojus, kad jis gali būti aplinkinių kaimynų atpažintas kaip žydukas ir išduotas. Brolis neturėjo kitos išeities ir, vyro liepiamas, grįžo.

Iš kairės: Teresė Sankutė-Toliušienė,

Zofija Sankienė, Janina Sankutė-Miškinienė
http://www.jmuseum.lt/

Visą vokiečių okupacijos laiką aš slėpiausi Urbelių namuose. Jie gyveno ūkiškai, turėjo gyvulių ir daržą. Be to jie užsidirbdavo varydami naminę degtinę *[samagoną]*.

Petronėlė Urbelienė-Unikauskienė (dešinėje)
su savo augintine Onute ir
nežinoma moterimi prie savo namelio Kelmėje,
Kalnų g. 14, kur per karą slapstėsi Janina ir Icchokas.
http://www.jmuseum.lt/

Aš sunkiai dirbau kartu su šeimininke visokius ūkio darbus. Kai reikėdavo dirbti lauke, kad manęs neatpažintų kaimynai ir neišduotų policijai, mane apsirengdavo kaimiškais drabužiais, užrišdavo skarą. Su broliu susitikdavome retai. Po kurio laiko sužinojau, kad sesėms **KARABELNIKAITĖMS [IDA ir BATŠEVA KRUBELNIKAITĖS]**, **DORAI ŠAPIRAITĖI** ir **HIRŠUI ŠAFERIUI** *[išsigelbėjęs Hiršas Šaferis pasivadino lietuvišku vardu Mykolas, o vėliau vardu Gari]* pavyko išsigelbėti. Aš buvau labai laiminga, kad be manęs su broliu ir daugiau žydų liko gyvi. Dar labiau apėmė džiaugsmas, kai sužinojau, kad apylinkėje klaidžioja ginkluoti broliai **CHALOZINAI**.

Turiu pabrėžti, kad katalikų kunigai visą vokiečių okupacijos laiką moraliai palaikė mus ir šeimas, kurios mus slėpė. Katalikų tikėjimas suteikė man dvasios pilnatvę ir ramybę visą šį sudėtingą gyvenimo tarpsnį.

Pagaliau 1944 metų spalio pradžioje Raudonosios armijos daliniai išvadavo Kelmę. Taip sutapo, kad vaduojant Kelmę dalyvavo ir mano būsimasis vyras **NISSAN GERSH**. Jis buvo Raudonosios armijos 16-os divizijos karininkas.

Sovietų kariai. Kelmė 1944 m. ruduo.
Fot. Judelis Kacenbergas
(šaltinis)

Po pirmų žudynių iš keturiolikos vaikų išgyvenome tik mes su broliu ir **VALK** šeimos mergytė. Visi kiti vaikai buvo sušaudyti per antrąsias Kelmės žydų žudynes. **VALK** mergaitę pakrikštijo **Teresės [TERESĖ]** vardu. Žmonės, kurie ją užaugino, įteigė jai neapykantą žydams. Prieš išvykdama iš Lietuvos į Izraelį 1982 metais bandžiau surasti **VALK** mergaitę, kuri tuo metu jau buvo užaugusi. Sužinojau, kad ji ištekėjo, užaugino du vaikus ir persikėlė gyventi į kitą miestą. Keletą kartų skambinau jai telefonu. Norėjau jai papasakoti, kaip buvo nužudyti jos tėvai ir kaip jos vyresnioji sesutė rizikavo gyvybe, nešdama jai pieno. Mano liūdesiui, Teresė nenorėjo su manimi bendrauti. Prieš metus sužinojau, kad jos vyras mirė ir ji, mano nuostabai, pradėjo ieškoti ryšio su žydais.

Apie savo tėvą sužinojau atsitiktinai iš vieno vyro, kuris buvo viršininkas sovietų valdymo laiku. Su juo susitikau Urbelienės namuose. Mane pašaukė išlipti iš rūsio į virtuvę. Vyras sėdėjo ir gėrė samagoną. Jis pasakojo, kad buvo uždarytas į Raseinių kalėjimą už bendradarbiavimą su sovietais. Mano tėvą uždarė kartu su juo. Liepos 28 dieną visi kaliniai dirbę sovietams buvo paleisti, tačiau žydų nepaleido. Sargybiniai žydus mušė, bandė nuskandinti, kol galų gale sušaudė. Vyriškis, kuris man visą tai pasakojo, jau buvo visiškai girtas ir, bešnekant su manimi, jam iš akių plūdo ašaros.

Po karo aš kelis kartus važiavau į Raseinius sužinoti daugiau apie savo tėvo likimą. Mano nusivylimui, aš nieko daugiau apie jį nesužinojau. Tuo pačiu metu aplankiau dvi Raseinių žydų žudynių vietas.

Žudynių vietą Kelmėje išsigelbėję žydai vadina *žvyrduobe* arba *pušikėmis*. Ši vieta yra už Gruževskių dvaro, apie du kilometrai į šiaurės vakarus nuo Kelmės. 1941 metų vasarą ten buvo dauba, pusmėnuliu iš trijų pusių apsupta skardžiais. Dešinėje pusėje ant skardžio augo trys pušys. Žudynių vietos parinkimas buvo apgalvotas iš anksto. Tai buvo nuošalyje gyvenviečių ir šalia pravažinėto lauko keliuko. Statūs skardžiai buvo kaip natūrali užtvara, neleidžianti pabėgti esantiems dauboje ir tuo pačiu pamatyti iš išorės, kas ten vyksta. Skardžiai taip pat slopino aukų riksmą. Priešais įvažiavimą prie daubos, kitoje keliuko pusėje stovėjo žemas akmeninis kryžius. Šioje žvyrvietėje buvo iškastos gilios pailgos duobės, kurios ir tapo mūsų brangių ir mylimų žmonių kapu. Po žudynių kūnai būdavo užpilami kalkėmis. Kelmės gyventojai metų metais kalbėdavo, kad po žudynių žemė dar kurį laiką judėjo. Po daugelio metų ši vieta užžėlė sodriai žalia žole.

Po karo sovietų valdžios dėka ši vieta buvo aptverta ir pastatytas paminklas. Kai paminklas pradėjo trupėti, jį pakeitė nauju, ant kurio šabloniškai užrašė: *"Fašistinio teroro aukoms 1941-1945"*. Tvora nebuvo labai tvirta, todėl mes ten lankydamiesi ją patys sutvirtinome ir pataisėme. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, vietinė valdžia pasirūpino pakeisti plokštę su užrašu. Dabar ten yra tekstas lietuvių ir hebrajų kalbomis.

1952 metų vasarą, kaip ir kiekvienais metais, mes lankėme žudynių vietą

Juozas Dainauskas (iš dešinės),
vyras nepabijojęs stoti prieš visą Hitlerio politikos mašiną
https://www.teisuoliuatminimas.lt/dainauskas-juozas

Bronislava Dainauskienė - antroji Icchoko Mero mama

ir pamatėme žemės paviršiuje begulinčius žmonių kaulus, akinių rėmelių dalis, apipuvusį vaikišką batuką. Kaulus užkasėme į žemę, bet po kelių dienų jie vėl atsidūrė ant paviršiaus. Taip kartojosi kelis kartus. Kelmėje sklido kalbos, kad kai kurie žmonės renka kaulus ir neša į buitinių atliekų ir metalo laužo supirktuvę. Tuo metu buvo įprasta rinkti vilnas, arklių karčius, senus skudurus ir priduoti į surinkimo punktą. Už tai žmonės gaudavo talonus, kurie leisdavo jiems nusipirkti įvairių prekių. Mus su broliu apėmė pyktis už tokį mūsų tėvų kapų išniekinimą. Kreipėmės į miliciją, bet veltui. Tada nuėjome pas kunigą ir paprašėme, kad jis apie tai užsimintų parapijiečiams per sekmadienio mišių pamokslą. Kunigas išpildė mūsų prašymą ir nuo tos dienos plėšikai nustojo niekinti kapus.

http://www.jmuseum.lt/

Dainauskų sūnus Petras Dainauskas, kurio kumšio galėjo paragauti bet kas, kas skriaudė mažąjį Icchoką
https://www.teisuoliuatminimas.lt

Kelių metų bėgyje po šių siaubingų žydų skerdynių lietuviai ir toliau šalia tos vietos kasė žvyrą . Su laiku jie nukasė dviejų pušų šaknis ir jos nuvirto. Liko stovėti tik viena pušis, kuri matėsi iš tolo. 1970 metais vietiniai žmonės pradėjo mesti šiukšles į jų iškastas žvyro duobes. Vieta pavirto šiukšlynu. Mes tuo pasibaisėjome. Mano brolis nuvažiavo į Kelmę ir kreipėsi į vietinę valdžią, o po to jis pasisakė šia tema prieš mokinius vidurinėje mokykloje. Mano brolio energingų veiksmų dėka šiukšlynas buvo sutvarkytas ir žudynių vieta apsodinta pušų sodinukais. Pušys sudygo ir užaugo. Jos tapo ilgaamžiu paminklu šioje mums šventoje vietoje.

1941 metų vasarą iš visos dvidešimt trijų asmenų giminės gyvi išlikome tik mudu su broliu Icchoku. Jis tapo įžymiu rašytoju. Jo knygos "Lygiosios trunka akimirką" ir apsakymų rinkinys "Geltonas lopas" buvo pirmosios knygos išverstos į hebrajų kalbą. Novelę "Oazė" jis parašė jau gyvendamas Izraelyje. Tokios novelės, kaip "Lygiosios trunka akimirką", "Ant ko laikosi pasaulis", "Mėnulio savaitė", buvo parašyti remiantis nacių okupacijos įvykiais ir sava patirtimi. Icchoko knygos yra išverstos į dvidešimt kalbų iš viso pasaulio kraštų. Jo knygos yra įtrauktos į Izraelio mokyklų programas ir yra aukštųjų mokyklų studijų testuose. Jis vedė moterį vardu **FRIDA.** Jo dukra **MIRIAM** yra menininkė-tapytoja. Jai davė vardą mūsų nužudytos per Holokaustą motinos atminimui.

Aš baigiau studijas Vilniaus Universitete ir daug metų dirbau medicinos srityje.

Mano vyras **NISSAN GERSH** dalyvavo daugelyje mūšių prieš vokiečių agresorių. Jis buvo sunkiai sužeistas ir tapo karo invalidu. Po karo jis grįžo į Lietuvą ir nerado nei vieno gyvo savo didelės šeimos nario. Aš didžiuojuosi, kad jam likimas suteikė galimybę kovoti su naciais. Visa mūsų likusi šeima *atlikome Aliyah [išvykome]* į Izraelį.

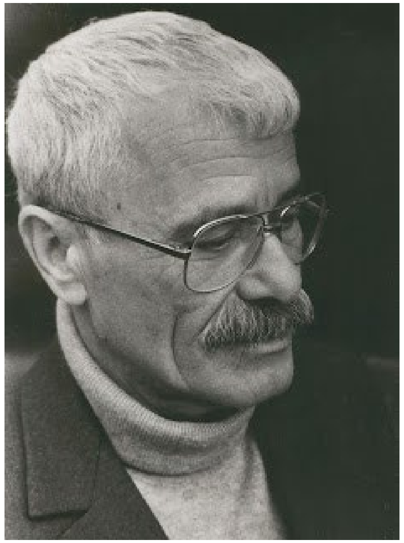

Senasis paminklas
žudynių vietoje Dirvoniukų kaime
https://photos.yadvashem.org/

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Icchokas Meras (1934–2014)

Icchoko Mero liudijimas (video įrašas rusų kalba)

Ištrauka iš antros įrašo dalies nuo 11 min 42 s, kurioje Icchokas Meras pasakoja apie veiksnius, paskatinusius parašyti romaną "Lygiosios trunka akimirką" ir suformavusius tam tikras kūrinio idėjas.

"Norėdamas paaiškinti, apie ką ši knyga, aš turėčiau paminėti vieną lietuvę moterį, Oną Šimaitę, kuri karo metu

labai daug padėjo Vilniaus geto žydams. Ji dirbo Vilniaus Universiteto bibliotekoje. Geto profesūra užsakydavo knygas iš bibliotekos ir ji, naudodamasi šiuo pretekstu, surinkdavo knygas ir nešdavo ten [į geto]. Ji galėjo įeiti į geto ir tokiu būdu palaikyti ryšį. Ji man daug rašė laiškų, tačiau aš jos asmeniškai nepažinojau, mes tik susirašinėjome. Paaiškinsiu kodėl. Vėliau ją vis tik sučiupo. Ji organizavo pogrindinę pagalbos žydams veiklą už geto ribų. Ji gelbėjo kažkokius vaikus, perdavinėjo knygas, padėdavo kultūrinei geto veiklai. Ji labai labai daug ką darė. Galų gale ją vokiečiai suėmė ir išsiuntė į Dachau. Po karo iš tos koncentracijos stovyklos ji nebegrįžo [į Lietuvą]. Jai žydai pasiūlė apsigyventi Izraelyje. Manau, kad ir šiandien čia [Izraelyje] yra žydų, kuriuos ji išgelbėjo. Tačiau ji to nepanorėjo ir iki savo gyvenimo pabaigos gyveno Paryžiuje. Kai buvo išleista mano knyga "Geltonas lopas", kažkas jai ją nusiuntė. Ši knyga ją sužavėjo, nes pirmą kartą ji perskaitė lietuviškai parašytą knygą, kurios tema jai buvo labai artima. Ji su kažkieno pagalba man atsiuntė laišką, kuriame rašė, kad aš esu būtent tas žmogus, kuris privalo rašyti apie kasdienį Vilniaus geto žydų didvyriškumą. Paskui mes pradėjome susirašinėti ir ji savo laiškuose pastoviai užsimindavo apie tai, prašydavo ir reikalaudavo manęs. Ji man pasakodavo visokias istorijas iš Vilniaus geto gyvenimo. Gal dėl šios priežasties, o gal ir ne, tiksliai nežinau... Be abejo buvo dar viena svarbi priežastis. Tuo metu buvo labai daug dokumentinės literatūros apie baisumus, kaip žudė, kaip kankino ir ko tik nedarė su žydais. Tai aprašinėjo visur. Visa tai skaitančiam, galėjo pasirodyti, kad tas žydas iš žmogaus pavirto kažkokiu žemesniu *"padaru"*, su kuriuo atlikinėja visokius eksperimentus. Žudo, kada nori, pjauna, kada nori ir t.t. Šitai man pasidarė nepriimtina. Manyje, kaip žydui, kilo kažkoks pasipriešinimas tam, kas vyksta. Jį [žydą] vaizdavo tik kenčiantį, tik žudomą ir t.t. Aš negalėjau to priimti. Aš mąsčiau taip: juk žydas taip pat yra žmogus. [...] Ona Šimaitė išaukštintai rašė man apie tai, kaip žydai priešinosi dvasiškai. Tas mane labai patraukė. Matomai dar ir dėka troškimo kažką kurti. Visa tai mane paskatino parašyti šį romaną ["Lygiosios trunka akimirką"]. Šis romanas yra neva apie Vilniaus geto, nors ten aš niekur neminiu nei Vilniaus, nei Panerių. Man atrodė, kad aš rašau apie kažką visiškai kitką. Ne apie tą pažemintą, kuris jau nebegali atsikelti. Ne apie tą, kurį šaudo, o jis net galvos pakelti nebegali, o atvirkščiai, apie tą, kuris bet kokiomis sąlygomis išlieka žmogumi. Aš taip maniau. Tikiuosi, kad daugelis mano skaitytojų šitai suprato ir galbūt dėl to šis romanas yra pats populiariausias iš visų mano knygų. Aš šito norėjau. Norėjau žydo personažo pagalba pavaizduoti bendrą žmogaus dvasinį atkaklumą. [...] Knygoje yra aprašyta pirmoji, skaisti meilė geto teritorijoje, kur viskas yra uždrausta. Ten yra ir gėlės, kurias draudžia. Ten ir žudo už tai, kad dainuojama arba suranda natas, arba atneša ko nors pavalgyti. Ten aprašyti žmonės, kurie net mirdami nepraranda savo žmogiškumo. [...] Rašant šią knygą, aš turėjau iš kitų gautos medžiagos. Reikia turėti omenyje, kad aš pats gete nebuvau, todėl man reikėjo suprasti, kas ten vyko. Daugelis, kurie patys buvo gete ir skaitė mano knygą, kalbėjo, kad gete iš tiesų buvo visiškai kitaip. Aš juos suprantu. Tačiau aš norėjau parašyti ne apie tai. Ne apie tą kasdieninį pažeminimą, ne apie socialinės psichologijos realybę. Dalis siužetų yra paimti iš kitų liudijimų ir yra realūs, o likusią dalį teko sukurti. Štai taip ši knyga buvo parašyta."

Rašytojas atskleidė, jog rašant šį romaną, vienas iš pagrindinių motyvų buvo savo kūriniu paneigti paplitusį žydo, kaip pasyvios aukos, kaip visiškai bejėgio *"sutvėrimo"* vaizdavimą. Vidinis prieštaravimas šiai tuometinei tendencijai ir noras polemizuoti su kitais pasakojimais apie žydų likimą karo metais galimai kilo neatsitiktinai, o iš jo vaikystės Kelmės krašte patyrimo. Būtent Kelmės apylinkėje kovoję už išgyvenimą broliai Chalozinai, Jakovas Zakas ir kiti jų draugai parodė visai kitokį žydo pavyzdį, nei jis buvo dažnai vaizduojamas po karo. Ne pastoviai kankinamą, ne pažemintą, ne bejėgį ir praradusį savigarbą, o stiprų, kovojantį už savo gyvybę ir garbę, sumanų ir reikalui esant keršataujantį žmogų. Nežinoti apie Kelmės apylinkėje miškuose vaikščiojančius ir tam tikriems kaimiečiams baimę keliančią žydų grupę, buvo neįmanoma, tame tarpe ir mažajam Icchokui. Tai be abejonės kėlė jo pasididžiavimą savo tauta. Nieko keisto, kad šitoks vaikystėje susiformavęs vaizdinys labai prieštaravo vėliau skaitytiems dokumentiniams šaltiniams bei kitų liudininkų pasakojimams apie jų

išgyvenimus. Tikėtina, kad būtent grupės Kelmės žydų sėkmingas išsigelbėjimas bei pasipriešinimas rašytojui padarė nemažą įtaką pagrindinei romano "Lygiosios trunka akimirką" idėjai ir minčiai.

- [Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje](#)
- [O.71 - Leiba Koniuchovskis - 47 - Kelmė - liudytojas Jakovas Zakas](#)
- [Nissan Iserlio pokalbis su istoriku Dov Levin Izraelyje (1965.11.03)](#)

[Pradinis puslapis](#)

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Bat-Sheva Levitan Karabelnik (Batševa Krubelnikaitė)

Atsiminimai apie Holokaustą Kelmėje

Išversta naudojantis šaltiniais:
www.jewishgen.org (tiksli nuoroda);
קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Praėjo daugiau kaip penkiasdešimt metų nuo tragiškų įvykių, kuomet Vokietija įsiveržė į Lietuvą. Nemažai atsiminimų jau išbluko ir pasitraukė į amžiną užmarštį. Tačiau yra daug įvykių ir atsitikimų, kurie iš pažiūros atrodo nereikšmingi, bet jie yra įrėžti mūsų atmintyje ir nepaleidžia visą gyvenimą. Sunku pamiršti mano vyresniosios sesers Idos sapną, kurį ji susapnavo kelios dienos prieš prasidedant karui. 1941 metų birželio 22 dienos ryte ji atsibudo pilnomis išgąsčio ir baimės akimis. Ji papasakojo, kad susapnavo mūsų tėvo talį *[ritualinis žydų šalis]*, visą aptaškytą krauju. Nors tai buvo tik sapnas, tačiau aš jo iki šiol nepamirštu.

Vis nepamirštu tos dienos, kuomet mes nusprendėme palikti savo namus ir persikelti į savo į giminaičių Chalozinų ūkį. Visi ryšuliai su būtiniausiais daiktais jau buvo išvežti ir atėjo laikas išeiti iš namų. Stovėdama tarpduryje, aš atsigręžiau ir pažiūrėjau į pravirus langus, į užuolaidas, kurias pleveno lengvas vėjelis, į stalą, aplink kurį tiek daug kartų sėdėjo visa mūsų šeima, į apvirtusią kėdę, kurios niekas nebesirūpino pastatyti, į vaikišką kojinytę, pamestą ant grindų. Kažkas lauke mane pašaukė, kad paskubėčiau ir prisijungčiau prie kitų. Mūsų namuose niekuomet nebūdavo tuščia, niekada nereikėdavo užrakinti durų. Visuomet kažkas būdavo namuose - vaikai, močiutė ar dar kas nors. Pirmą kartą mūsų namai liko visiškai tušti, be jokios gyvos dvasios. Buvo keista ir neramu.

- [Kelmė - Onos pasakojimas]
- [Kelmė - Jurgelis Adomas]
- [Kelmė - Alekna Liudas]
- [Kelmė - Dovydaitis Pranas]
- [Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)]
- [Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.]
- [Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis]
- [Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)]
- [Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas]
- [Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“]
- [Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"]
- [Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"]
- [Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"]
- [Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"]
- [Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.]
- [Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“]
- [Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)]
- [Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."]
- [Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“]
- [Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"]

Ruvinas Krubelnikas
(Batševos ir Idos Krubelnikaičių tėvas)
Nužudytas 1941 m.

Liba Krubelnik
(Batševos ir Idos Krubelnikaičių mama)
Nužudyta 1941 m.

Išvažiavus iš namų atsitiko dar daugiau įvykių, kurie giliai įsirėžė į mano atmintį. Trečią karo dieną užsidegė visas Kelmės miestas. Nepamirštu to vaizdo, kuomet iš Chalozinų ūkio, buvusio šešis kilometrus nuo Kelmės, stebėjome juodais dūmais užklotą dangų. Visi žvelgė į dūmų debesis, nuo degančių namų kylančius dangun. Tylėjome, viduje užgniaužę savo jausmus. Vėl ir vėl atsimenu tą patį baisiausią vakarą, kokio dar man nebuvo tekę patirti per mano trumpą vaikystę. Tai buvo tas vakaras, kada mums pranešė, kad visi ryte į atseit darbo stovyklą išvežti žmonės buvo nužudyti. Važiuoti veržėsi daugelis, ypač jaunesni, trokšdmi patekti į pažadėtus darbus. Mano sesuo Ida taip pat kartu su jaunimu stovėjo pirmoje eilėje, bet mūsų motina nutaikiusi akimirką, kai niekas nematė, nutempė ją į namą ir paslėpė viename iš kambarių. Tą rytą Ida priekaištavo motinai už tai, kad neleido jai eiti kartu su jos draugais. O štai vakare, kai sužinojome koks žiaurus likimas ištiko tuos, kuriuos išvežė, Idos išsigelbėjimas atrodė, kaip stebuklas. Iš pradžių niekas nenorėjo tikėti šia baisia naujiena, tačiau palaipsniui atėjo tikrovės suvokimas ir iš visur pasigirdo širdį veriantys klyksmai, aplinkui girdėjosi vien tik verksmas ir aimanos.

Nedidelis būrys moterų su vaikais ir keli vyrai susirinko didžiajame namo kambaryje. Šviesos nedegė. Vakaro prieblanda sklido iš tamsaus, tarytum krauju raudonai nusidažiusio dangaus. Atrodė, kad jį nutapė kažkokio nežinomo dailininko ranka. Paskutiniai šviesos spinduliai skverbėsi pro langus, apšviesdami likusių vienišais žmonių veidus. Atsimenu stalių **BENTZEL BROIDE**. Jis neteko savo brangios dukters **FRUMA** ir visos mylimos šeimos. Aš negaliu atkartoti tiksliai jo ištartų žodžių, kuriuos jis ištarė aplink jį stovintiems ir raudantiems žmonėms. Tikriausiai tai buvo visiškos nevilties šauksmas į Dangų. Stalius persiplėšė savo drabužius. Juo pasekė ir kiti. Sukalbėjome **“El Mole Rachamim”** ir **“Kaddish”** maldas. Po šių sekė **"Ma'ariv"** vakarinė malda. Ši dienos pabaiga liko amžiams ten buvusių žmonių atmintyje.

El Mole Rachamim *giesmė ir vasaros dangus Lietuvoje ([šaltinis])*

Iš tiesų, tuo metu aš buvau jauna, trylikos metų mergaitė, kurios šeima dar nebuvo praradusi nei vieno savo nario, tačiau gedulas, gilus sielvartas ir neviltis užgulė mano širdį taip, kad negaliu to aprašyti žodžiais. Tą vakarą baigėsi mano nerūpestinga vaikystė ir aš staiga ne tik suaugau, bet ir pasenau. Visa savo esybe pradėjau aiškiai suvokti, kas iš tiesų atsitiko, ir kokia yra mano beviltiška ir lemtinga padėtis.

Kelmės panorama iš evangelikų reformatų bažnyčios, 1937 m.

Chalozinų ūkyje, dieną prieš paskutines žudynes, atsitiko dar vienas nepamirštamas įvykis. Tą dieną atvykę į lagerį ginkluoti lietuviai nešėlo ir nejuokavo, o tik davė nedviprasmiškus nurodymus visiems susiruošti daiktus ir sėsti į lauke išrikiuotus vežimus, paruoštus mūsų paskutinei kelionei. Visos moterys pradėjo karštligiškai ruoštis. Dabar, žiūrint atgal, atrodo, kad šis daiktų dėliojimas padėjo žmonėms trumpam išblaškyti siaubingas mintis apie tai, kas jų greitai laukė. Norėjosi kuo ilgiau uždelsti šią lemtingą valandą. Kai Ida motinai prasitarė, kad turi galimybę pabėgti, motina ją padrąsino taip ir padaryti. **VYTAUTAS EITMANTIS** pažinojo Idą iš gimnazijos laikų, nes jis gimnazijoje dirbo sekretoriumi *[angliškame vertime secretary?]*. Jis susitarė su ginkluota sargyba ir jie leido Idai laisvai išeiti iš namo. Aš stovėjau prie Chalozinų namo galinių durų ir mačiau, kaip sesuo praeina pro sargybą ir nuskuba per laukus. Ašaros plūdo man iš akių. Tuomet Vytautas patarė ir man eiti paskui seserį. Aš nuėjau į kambarį, kuriame buvo mama, ir paklausiau jos, ką daryti. Ji paragino mane bėgti. Ir taip mes su ašaromis akyse ir geliančiomis širdimis palikome paskui savęs mamą, mažuosius sesutę su broliu ir mūsų močiutę. Praėjome pro sargybą ir patraukėme link kaiminystėje buvusios Eitmančio sodybos. Kai mes priartėjome prie namo, iš jo išėjo Eitmančio sesuo ir prisiartinusi pasakė, kad negali mūsų paslėpti pas save, nes šeima bijo lietuvių aktyvistų, kurie nubaustų visus, jei sužinotų apie tai, kad yra slepiami žydai. Ji pasiūlė pabandyti nueiti į sekantį ūkį. Kaip šiandien atsimenu vyšnių medžius, augusius iš abiejų pusių kelio į tą sodybą. Ant šakų blizgėjo tiek daug juodų prinokusių vyšnių, kad net nesimatė medžių lapų. Namo languose matėsi žmonių veidai ir akys, stebinčios mus, tačiau niekas durų neatidarė. Aš pasiūliau Idai eiti į kitą vietą, tačiau ji netikėtai pratrūko, kad mes niekur toliau neisime, o grįšime atgal į Chalozino ūkį. Aš atsakiau, kad tikriausiai pastotės šiuo metu jau yra tolokai nuvažiavusios ir mes jų nepasivysime, tačiau ji pradėjo spėriai, vos nebėgdama eiti lauko vagomis atgal. Stengiausi ją sustabdyti, maldavau nebėgti, tačiau ji manęs nesiklausė. Visame kūne jutau didžiulį nuovargį, kojos buvo lyg

vatinės ir bekaulės. Kliuvinėjau ir klupčiojau bėgdama paskui seserį. Kai pagaliau mes atbėgome į lagerį, ten radome dar tebesisukinėjančius kelis ginkluotus ir neginkluotus lietuvius. Mums prisiartinus, jie pažvelgė į mus, kaip į kokius vaiduoklius. Stojo tyla. Tas pats Eitmantis priėjo prie mūsų ir piktai paklausė: *"Ko jūs sugrįžote !?"*. Aš negalėjau praverti burnos, tačiau Ida paaiškino, kad mes tik norime eiti su visais saviškiais. Paklausėme, kur yra mūsų šeima, kurioje *padvadoje* ji važiuoja ? Tolumoje dar vis matėsi nuo vežimų ratų kylantis dulkių debesis. Mes iš visų jėgų pasileidome vytis. Pribėgome prie paskutinio vežimo, tačiau ten nebuvo vietos atsisėsti.

Koloną iš abiejų pusių lydėjo ginkluoti lietuviai. Kai kurie iš jų buvo paprasti Kelmės gyventojai. Vienas ant peties pasikabinęs šautuvą vyras nurodė mums eiti paskui vežimus. Mes jį atpažinome. Tai buvo kirpėjas iš Kelmės pavarde **KARALAITIS *[JONAS KARALAITIS]***. Jis prasitarė, kad mūsų motinai su sesute, broliuku bei močiute pavyko pabėgti, ir mums taip pat patarė bėgti. Ida paklausė jo, kodėl turėtume bėgti, nes visus, kaip yra žadėta, veža į darbo lagerį ? Karalaitis su šalta logika atsakė, kad jei keliaujame į darbo lagerį, tai mes į jį galėsime nueiti vėliau. Jis ėjo kartu su mumis ir vis lėtino žingsnius, tam kad pro mus praeitų kiti sargybiniai. Kai mes likome vieni nuošalyje, jis pasakė, kad mūsų tėvas dažnai ateidavo pas jį kirptis, kad jis neturi jokio ryšio su aktyvistais. Jį aktyvistai pamatė beeinantį mieste ir privertė dirbti šį darbą, į rankas įdavė šautuvą ir liepė saugoti koloną. Vyriškis padavė mums ranką ir paprašė pasižadėti, kad niekam neprasitarsime, jog jis mus paleido. Jis patarė mums pasislėpti miškelyje šalia kelio ir išlaukti nakties, o kitą dieną eiti į kaimiečių ūkius, kur jo įsitikinimu mus turėtų priglausti. Jo prašymas niekam nesakyti, kad mus paleido, tą minutę mums atrodė kažkoks keistas ir neįtikėtinas, kad aš net nusišypsojau. Pažvelgiau į seserį ir taip pat pastebėjau šypseną jos lūpose.

Mes nelaukėme nakties, o iš karto patraukėme link sodybos, kurios šeimininką pažinojome. Mano sesuo buvo pažįstama iš mokyklos dienų su tos šeimos dukra. Pamačiusi mus šeimininko dukra labai sutriko ir pradėjo įtikinėti, kad jų namuose mums nėra saugu, nes jos brolis - karštas nacionalistas ir prijaučiantis aktyvistams. Ji nuvedė mus į kitą ūkį kaimynystėje, kur gyveno **Damanskienė**. Nors ji mūsų ir nesutiko su dideliu džiaugsmu, bet leido įeiti į vidų. Tą patį vakarą į ūkį atėjo ir kiti iš mirties kolonos pabėgę žydai. Dar vėliau atėjo ir mūsų mama su sesute, broliuku ir močiute ***[ETTA BLUMA** - Jakovo Chalozino sesuo, Libos Krubelnikienės anyta]*. Visi susėdome mažame kambarėlyje: kas ant lovos, kas ant kėdžių, o kas tiesiog ant grindų. Aš graudžiai verkiau, nežiūrint to, kad mama buvo šalia. Iš galvos niekaip neišėjo tų į mirtį vežamų žmonių vaizdas. Ypač galvojau apie seną, beveik aklą savo močiutę **Chają**, mamos mamą. Brėkštant mes visi išėjome iš namo ir apsistojome netoliese esančiame miškelyje. Aš nepamiršiu iki savo gyvenimo pabaigos to širdies skausmo, kuomet netikėtai pasirodė ūkininkas **BALTRUKAS** ir paklausęs mūsų, kas mes esame, perdavė mums šukas. Tos šukos buvo mūsų močiutės **Chajos**, kurią jis pasirodo vežė savo vežimu į paskutinę kelionę. Iki paskutinės savo gyvenimo akimirkos močiutė pergyveno dėl savo anūkų. Ji paprašė **Baltruko**, kad jis surastų mus ir perduotų šias šukas, nes kitaip mes neturėsime kuo šukuoti savo ilgų plaukų.

Tą pačią naktį visas būrys išsiskirstė mažesnėmis grupelėmis ir taip prasidėjo mūsų klaidžiojimai po apylinkę. Vaikščiojome iš vienos vietos į kitą ieškodami gailestingų žmonių, kurie priglaustų po savo stogu bent kelioms dienoms. Klajojome nenutoldami nuo **Chalozinų** ūkio ir prašėme pagalbos iš aplinkui gyvenančių ūkininkų, kuriais labiausiai pasitikėjome. Pamenu vieną neįtikėtiną įvykį atsitikusį vienoje iš pirmųjų vietų. Tarpininkaujant **Hiršui Chalozinui** ir pažadėjus atsilyginti už pagalbą, mus su Ida priglaudė jaunų ūkininkų pora. Mes pasižadėjome, kad liksime tik vienai savaitei, bet ir tuo buvome labai laimingos. Jaunoji šeimininkė mus maloniai priėmė ir pradėjo ruošti vakarienę. Ant stalo ji patiekė virtą vištą. Lietuvių ūkininkai įprastai nepjaudavo savo auginamų vištų, bet šį kartą šeimininkė, mums neprašant, pati nukirsdino paukštį. Šeimininkai paaiškino, kad žino jog žydai įpratę valgyti vištieną ir todėl jie paruošė ją vien dėl mūsų.
Paskutinė mūsų prieglauda šioje vietovėje buvo pas vargingą našlę, kuri gyveno su dviem savo mažamečiais sūnumis. Visą tą

SEKĖJAI

savaitę ji labai nervinosi ir pastoviai, su kiekvienu šuns amtelėjimu, šokdavo prie lango ir dairydavosi. Baigiantis savaitei ji pranešė apie sklindančias kalbas, jog ruošiamasi vietovėje ieškoti besislapstančių žydų. Išsigandusi moteris mums parodė lauko gale esančią daubą. Joje rudenį būdavo supilamos bulvės žiemai. Ji patarė mums čia pasislėpti. O jei kartais surastų, turėjome neigti, kad buvome slepiamos tos moters name. Mes sėdėjome toje dauboje ant trupučio šiaudų ir ištempusios ausis gaudėme kiekvieną garsą. Pagaliau prisiartino du vyrai. Mes be galo apsidžiaugėme, kai vieną jų atpažinome. Tai buvo ūkininkas **Eitmantis**. Jis sužinojo apie mūsų sunkią padėtį ir kreipėsi pagalbos į buvusį Kelmės kunigą. Jie abu atvažiavo dviračiais, kad mus išsivežti. Mes labai nustebome, kai pastebėjome, kad mus veža tiesiai į Kelmę. Iš pradžių bandžiau prieštarauti, nes Kelmėje mums buvo pavojinga, bet kunigas nuramino, kad nėra ko bijoti, ir patarė tikėti Dievo planu. Ilgai važiavome viena iš miesto gatvių ir praeiviai atpažino mus, sėdinčias ant dviračių. Jie pradėjo šaukti: *"Žydelkas sugavo !?"*. Pavažiavę keletą metrų, pasiekėme senąsias kapines, esančias šalia katalikų bažnyčios. Čia mūsų geradariai sustojo ir paaiškino mums savo tolesnį planą. Esą jie yra radę labai gerą prieglaudą pas patikimą šeimą, apie dešimt kilometrų nuo Kelmės. Tačiau šie žmonės sutinka priimti mus tik su viena sąlyga - mes turime pasikrikštyti. Iš pradžių ši sąlyga mus pribloškė, tačiau kiek pagalvojusios, sutikome. Mums vis tiek nebuvo kitos išeities. Po kurio laiko mus pakrikštijo ir ilgoje kelionėje dviračiais nuvežė iki sutartos vietos.

Būtų sunku papasakoti tolesnius įvykius neaprašius pačio namo, kuriame mus apgyvendino. Tai buvo mažytis medinis namukas šiaudiniu stogu ir pajuodusiomis sienomis. Maži langeliai buvo beveik palei žemę. Nors mes atvažiavome vakarop, tačiau spėjome pastebėti, kad šis miniatiūrinis namukas stovėjo pamiškėj ir atrodė, kad jis yra pačiame miške. Įėję vidun radome vienintelį kambarį, apšviestą taukine lempa. Vietoje grindų buvo plūkta asla. Pečius užėmė ketvirtį viso kambario. Palei sienas stovėjo lovos, apklotos švariomis, baltomis antklodėmis. Ant vienos lovos, užklotos balta antklode, sėdėjo pagyvenusi moteris, galvą apsigaubusi balta skara. Jos asketišką veidą šiek tiek vagojo raukšlės. Savo griežtu žvilgsniu moteris peržvelgė mus nuo galvos iki kojų. Jos dvi netekėjusios dukterys, viena apie keturiasdešimt, kita apie dvidešimt šešis ar septynis metus amžiaus, sekė kiekvieną savo motinos žvilgsnį ir buvo akivaizdu, kad ši senyva moteris čia yra didelėje pagarboje. Palaiminusi mūsų atvykimą, moteris pareiškė, kad Dievo akivaizdoje mes abi dabar esame visiškai nekaltos sielos. Tai yra todėl, kad krikštas panaikina visas anksčiau buvusias nuodėmes ir jei kartais mes dabar mirtume, tai mūsų, kaip ir kitų kūdikių, sielos nukeliautų tiesiai į Rojų. Po to mes turėjome atsiklaupti prieš Jėzaus, Šv. Marijos ir visų ten buvusių šventųjų paveikslus ir sukalbėti poterius. Mes klūpėjome ant šaltos aslos ir kartojome paskui ją "Tėve mūsų", "Sveika, Marija" ir "Tikiu į Dievą vieną". Po maldų mus pakvietė prie stalo, ant kurio buvo patiekta kiaušinienė su kaimiška duona, o svarbiausia - po stiklinę karštos kakavos !

Tos moters dukros buvo labai religingos. Jos prisiekė, vardan Dievo, niekada netekėti ir iki pat mirties saugoti savo mergystę. Anksčiau jos dirbo tarnaitėmis pas žydus Kaune ir žinojo, ką jie ir jų vaikai valgo. Tačiau tai buvo pirmas ir paskutinis kartas, kai mes gėrėme karštą kakavą. Šios vargingos moterys negalėjo sau lesiti jokios prabangos. Jos turėjo vieną hektarą žemės, vieną karvę, dvi kiaules ir keletą vištų. Mes iškarto supratome, kokie sunkumai joms atsirado, norint išmaitinti dar dvi papildomas burnas. Aiškiai matėsi jų skurdas ir nepriteklius. **ELENA** ir **JULIJA KAUŠAITĖS** buvo vieno tėvo dukterys. Jų motiną vadindavome ***Babūnia***. Ši geraširdinga šeima mums suteikė ne tik prieglobstį, bet ir įskiepijo dvasines vertybes. Tame paauglystės amžiuje, kuomet mes nebeturėjome nei tėvų, nei giminių, nei pažįstamų draugų, vertybės, kurias jos mums suteikė, buvo ypatingai svarbios. Jos mumyse auklėjo kuklumą, santūrumą, nuolaidumą ir nemelavimą. Taip pat mus

Elena Kaušaitė,
viena iš Kaušienės dukterų

mokino artimo meilės ir kantrybės. Šios paprastos kaimo moterys mums įskiepijo šias vertybes visam gyvenimui. Be abejo, visas auklėjimas buvo lydimas gilaus krikščionybės mokymo, todėl mus gausiai supo atitinkamos knygos. Jos atkakliai diegė mums mintį, kad Jėzus buvo pranašas ir kad jį priėmė beveik visas pasaulis, išskyrus žydai. Tai yra pagrindinė priežastis, kodėl žydai taip labai kenčia nuo pat krikščionybės pradžios. Visa tai mus labai veikė ir įtakojo, tačiau labiausiai veikė jų pačių gyvenimo pavyzdys. Šios moterys dalinosi su mumis viskuo, ar tai būtų duona, ar drabužiai. Kai mes sirgome, jos mus gydė. Kai mes liūdėjome, jos mus guodė. Jos suteikė mums savo meilę ir atsidavimą.

Po kurio laiko į šių moterų namus atvedė dar vieną žydaitę, aštuonių metų **DUBALEH SHAPIRA** [DORA ŠAPIRO]. Ją taip pat labai svetingai priėmė, nuprausė, išskalbė jos drabužius ir pamaitino. Vėliau atvedė dar vieną žydaitę, dvidešimt penkių metų **FRIDA MENDELEVIČIŪTĖ**, jos seserį **RIVKA MENDELEVIČIŪTĖ** ir jų pusseserę **LĖJA KELCAITĖ** *[daugiau čia]*. Jas visas maloniai priglaudė, nežiūrint maisto ir vietos trūkumo. Greitai mes visos tapome tokiomis pat uoliomis katalikėmis, kaip ir šios nuostabios moterys. Net ir praėjus daugeliui metų po išvadavimo, vis tiek laikėmės katalikiško tikėjimo.

Po pusės metų gyvenimo šių nuostabių moterų šeimoje netikėtai mes su seserimi sužinojome tiesą apie baisų mūsų mamos, broliuko su sesute bei močiutės likimą. Juos išdavė žmonės, pas kuriuos jie slėpėsi. Šią žinią mums atsitiktinai perdavė mūsų globėjų pažįstami žmonės iš Liolių. Jie mums papasakojo, kad viena moteris su dviem mažais vaikais ir senyva moterimi buvo nužudyti. Tai įvyko prieš pusę metų netoli Liolių. Mums abejoms nebereikėjo daugiau įrodymų, kad suprastume, kas buvo tie nužudyti žmonės. Ši žinia mus tiesiog sukrėtė. Iki tol mes tikėjomės, kad mūsų mama su šeima yra gyva, tik nežinome, kur jie yra pasislėpę. Svajojome apie tą dieną, kuomet visi susitiksime ir vėl gyvensime drauge. Šis tikėjimas mus ramino ir teikė jėgų. Staiga pasaulis visu savo svoriu užgriuvo ant mūsų pečių ir sudaužė paskutinę mūsų viltį. Tą

Lėja Kelcaitė, 1938 m. (nužudyta)
Iš knygos "Senoji Kelmė"

akimirką vėl pasijutau visiškai apleista ir viską praradusi. Jaučiausi panašiai, kaip ir tą dieną, kada sužinojau apie pirmąsias masines žudynes, o vėliau ir apie galutines, tačiau iš tikro šį kartą skausmas buvo kelis kartus stipresnis ir sielvartas buvo daug gilesnis. Ir vėl mums padėjo ir rūpinosi nuostabios mūsų globėjos. Jos šluostė mums ašaras ir kiek galėdamos guodė. Mes jų niekada nepamiršime, kaip ir niekada pilnai nepapasakosime, kiek daug mums Kaušaitės yra padariusios.

Taip pat niekada nepamiršime ir Kaušaičių šeimos artimos draugės, panelės **OULIT GERESHAITEH** [**ALEKSANDRA (OLYTĖ) GRIŠAITĖ**]. Ji taip pat buvo netekėjusi ir giliai tikinti moteris. Olytė buvo išėjusi katalikų tikėjimo mokslus. Ši moteris labai padėjo pabėgusiems iš Kauno geto žydams, kurie kreipėsi į ją pagalbos. Mano sesuo Ida rado prieglobstį Krakių vienuolyne, o mane priėmė pas save panelė Grišaitė, kuri gyveno pačioje Kelmėje. Jos drąsa ir tvirtas tikėjimas suteikė man užtikrintumo, jog gyvendama pas ją aš nenukentėsiu ir būsiu saugi jos namuose. Ji priėmė ir su manimi elgėsi, kaip su tikra dukra, kurios pati panelė Grišaitė neturėjo. Ji rūpinosi mano drabužiais ir maistu, stengėsi aprengti ne prasčiau, nei kitos miesto mergaitės, siuvo ir taisė mano drabužius, kokius tik galėdavo man gauti. Ji troško, kad mums sekmadienį einant į bažnyčią aš atrodyčiau nepriekaištingai. Kuomet aš nerimaudavau, kad mane gali kas nors atpažinti, ji visuomet atsakydavo: *"Jei Dievas saugo mus, tai niekas tavęs nepamatys ir neatpažins"*. Olytė buvo apsišvietusi moteris, kuriai rūpėjo ne tik ši diena, bet ir mano ateitis. Ji pergyveno, kad aš nelankau mokyklos ir veltui eikvoju brangų savo jaunystės laiką, todėl ji surado man privačias

Aleksandra (Olytė) Grišaitė, 1932 m.
Iš knygos "Senoji Kelmė"

mokytojas. Mane mokino dvi vienuolės, kurios kaip atlygį gaudavo pietus. Žinoma, Olytė joms pasakė apie tikrą mano kilmę. Metų bėgyje aš jau buvau pasiruošusi gimnazijos stojamiesiems egzaminams. Olytė norėjo, kad mokyčiausi Kelmės gimnazijoje, bet kiek pasvarsčiusi nusprendė ne žaisti su likimu. Ji nuvažiavo į Raseinius ir ten išnuomojo man kambarį. Pakalbėjusi su Raseinių gimnazijos kunigu, jie man leido laikyti stojamuosius egzaminus. Prieš tai ji man gavo padirbtus asmens dokumentus su lietuviška pavarde. Tie dokumentai man tarnavo daug metų. Su jais sulaukiau išvadavimo ir baigiau universitetą. Raseiniuose sėkmingai praėjau egzaminus ir ištisus metus mokiausi tiesiai vokiečiams palei nosis. Pamokų metu turėjau būti atsargi ir nepasirodyti per daug gerai žinanti vokiečių kalbą, nes kitaip aš bendramokslių ir mokytojų akyse galėjau atrodyti įtartinai. Niekada neišeidavau iš namų, išskyrus kelią į mokyklą ir atgal. Aš savo išvaizda beveik neišsiskyriau iš kitų, nors atrodžiau nevisiškai *arietiškai*. Mano plaukai buvo supinti į ilgas kasas, kaip ir visų besimokančių lietuvių mergaičių. Lietuviškai kalbėjau laisvai, be jokio akcento. Olytė rūpinuosi visais mano poreikiais ir buvo man kartu ir motina, ir tėvas.

Po metų, besimokant Raseiniuose, rusai pradėjo stumti vokiečius atgal. Tuo metu buvo vasaros atostogos. Visame mieste girdėjosi pabūklų griaudėjimas. Aš nusprendžiau vykti pas seserį Idą į vienuolyną. Ten likau iki išvadavimo ir tęsiau mokslus to miestelio gimnazijoje iki pat paskutinės klasės. Geraširdės vienuolės suteikė man galimybę mokytis, nes jos labai vertino išsilavinimą.

Po mokslų išvažiavau į Vilnių ir tęsiau studijas universitete. Man nereikėjo laikyti stojamųjų egzaminų, nes mano gimnazijos baigimo pažymiai buvo labai geri. Per tuos penkis metus, studijuojant daug metų turinčiame Vilniaus Universitete, aš susiradau draugų iš bendramokslių tarpo. Nei vienas net neįtarė, kad esu žydė. Mano gimnazijos atestatas buvo su netikru lietuvišku vardu ir su juo aš mokiausi iki pat universiteto baigiamųjų egzaminų ir diplomo įteikimo išvakarės.

Vieną vasarą, mokslo atostogų metu, aš lankiausi Kelmėje ir susitikau su ten gyvenančia amžinatilsį Basia Braudiene. Ji pasakė, kad yra neišmintinga turėti diplomą su netikru vardu. Ji man padėjo sutvarkyti ir gauti asmens dokumentus mano

tikru vardu. Grįžusi į Vilnių aš turėjau įrodyti universiteto vadovybei, jog esu tas pats žmogus, kurio pavardė įrašyta mano naujame gimimo liudijime, kitaip tariant, kad esu žydė ir mano tikras vardas yra **Bat-Ševa Karabelnik**. Tai pasirodė labai sunkus darbas. Universiteto dekanas buvo šokiruotas, kai apie tai sužinojo. Jis juokais stebėjosi, kaip man *mažutei* užteko drąsos sėkmingai ištisus penkerius metus jį šitaip *maustyti*. Taip aš gavau diplomą, kuriame buvo užrašytas tikras mano vardas.

Vėliau dirbau Kaune knygų leidyklos redaktore ir direktore. Ten aš ir ištekėjau. 1960 metais išvykau į Izraelį. Izraelyje visą laiką dirbau mokytoja, o paskutiniais metais buvau vaikų su specialiais poreikiais mokyklos direktore. Viso gyvenimo džiaugsmas yra mano dukros, anūkai ir sesuo Ida, kuri, mirus jos vyrui, gyvena šalia manęs.

Apmąstant savo gyvenimą ir likimą, drąsiai galiu teigti, kad Izraelis ir vien tik Izraelis yra tas tikrasis atsakymas visiems mano tautiečiams.

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Leiba Koniuchovkis

Aš, Leiba Koniuchovskis, 1945 metų vasarą lankiausi Kelmėje ir sutikau moterį pavarde **BASIA BROIDE *[BASĖ BRAUDIENĖ, duktė Bensiono, 1890-1957]***. Ji neteko savo vyro, dviejų sūnų ir dukters. Visi buvo nužudyti šalia Kelmės. Ten pat buvo nužudyta ir jos sesuo **ŠEITEL PAGLINSKY** su savo dviem sūnumis. Basia išsigelbėjo ir vieniša gyvena Kelmėje. Iš visų žydų moterų tik ją vieną radau mieste. Žydų vyrų mieste nėra. Kiekvieną dieną ji eina prie žvyrduobės ir kalbasi su savo šeima ir tautiečiais. Po žvyrduobes apaugusią žolę ganosi kiaulės ir galvijai. Ji kreipėsi į NKVD ir prašė, kad žudynių vieta būtų aptverta, tačiau niekas jos nesupranta.

Leiba Koniuchovskis,
1946 m.
(parašas)

[Kelmė - Onos pasakojimas](#)
[Kelmė - Jurgelis Adomas](#)
[Kelmė - Alekna Liudas](#)
[Kelmė - Dovydaitis Pranas](#)
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)](#)
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.](#)
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis](#)
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)](#)
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“](#)
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"](#)
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.](#)
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“](#)
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)](#)
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."](#)
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“](#)
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"](#)
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)](#)
[Kelmė - Duobkasiai](#)
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų](#)

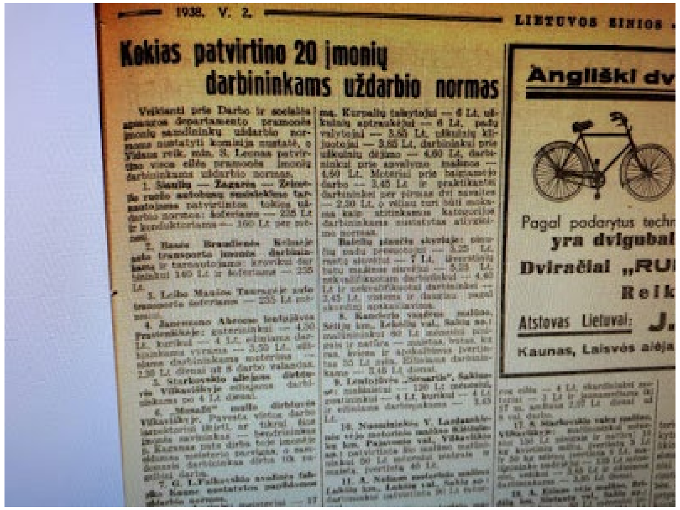

Iš kairės: stovi Margulis Peisė (pusė veido) su savo žmona (suknelė su žirneliais),
pirma sėdi Basė Braudienė (su akinukais),
antra - Basė Jefet su vyru Jefet, ketvirta sėdi Janina Meraitė,
už jos stovi Icchokas Meras (su akiniais),
trečioje eilėje už Icchoko Mero du broliai kelmiškiai Motelis ir Kušelis Finkelšteinai.
(Nuotrauka daryta Jefet sūnaus brit milah (krikščionių krikšto atitikmuo) proga apie 1952 m.)

Papildymas:

Prieš karą Basė Braudienė buvo žymi Kelmės verslininkė, kuri valdė autotransporto įmonę. Ji yra paminėta laikraštyje "Lietuvos žinios" (1938 m. gegužės 2 d. numeryje) skyriuje dėl patvirtintų darbininkams uždarbio normų.

"Veikianti prie Darbo ir socialės apsaugos departamento pramonės įmonių samdininkų uždarbio normoms nustatyti komisija nustatė, o Vidaus reik. min. S. Leonas patvirtino visos eilės pramonės įmonių darbininkams uždarbio normas.
[...]
2. Basės Braudienės Kelmėje auto transporto įmonės darbininkams: krovikui darbininkui 140 Lt ir šoferiams - 235

1938. V. 2. LIETUVOS ŽINIOS

Kokias patvirtino 20 įmonių darbininkams uždarbio normas

Angliški dv

„Lietuvos žinios“ (1938 gegužės 2 d. numeris)

Lt.
[...]"

Po karo **Basė Braudienė** priėmė pas save auginti būsimąjį įžymų Kelmės rašytoją Icchoką Merą, kuris iki tol gyveno savo išgelbėtojų Dainauskų šeimoje Algirdo Dainausko vardu ir pavarde. Taip pat ji globojo ir rašytojo seserį Janiną Meraitę.
Šis dviejų vaikų persikėlimas į naujus namus neįvyko visiškai paprastai ir lengvai. I.Meras savo [interviu JAV Holokausto Atminties Muziejaus darbuotojui](#) pasakojo, kaip vaikystės išgyvenimai paveikė jo atmintį ir žydišką identitetą. Rašytojas pasakoja, kad iki karo jo šeimoje visi kalbėdavo gimtąja jidiš kalba. Karo metu vaiko išgyvenimo instinktas surišo bet kokį žydiškumo atributą su mirtinu pavojumi, todėl gimtoji kalba nevalingai išsitrynė iš jo atminties taip, kad jis nebegalėjo prisiminti ir ištarti nei vieno jidiš žodžio. Net ir po karo, jau būnant saugiam, jidiš kalba rašytojui taip pilnai ir nebesugrįžo į tokią būseną, kad galėtų ja laisvai kalbėti. Icchokas ir Janina, gyvendami pas savo lietuvius gelbėtojus, turėdami lietuviškus vardus ir pavardes bei perėmę lietuvišką savimonę, iš pradžių priešinosi Braudienės įtikinėjimui, jog jie iš tiesų yra žydai ir geriau, kad gyventų su ja. Turėjo praeiti kažkiek laiko, kol karo įbauginti vaikai sutiko persikelti pas savo naują globėją. Vėliau Braudienė visą savo gyvenimą labai rėmė Icchoką ir jo seserį Janiną, padėjo jiems įgyti išsilavinimą ir kažin, ar Kelmės kraštas būtų turėjęs tokį rašytoją, kaip Icchokas Meras, jei ne šios tragiškos lemties moters pastangos.

Apie tolesnį Basės Braudienės likimą aprašė Benediktas Morkaitis savo knygoje "Kelmės krašto policija" *[knygoje moteris klaidingai pavadinta Chaja]*.

> "1957 metų rudenį Kelmės mieste, savo namuose buvo aptikta nužudyta žydų tautybės moteris **Chaja [Basė] Braudienė**, gimusi 1894 metais. Prisimenu, kad po karo turgelyje ji pardavinėdavo sąsiuvinius, pieštukus, kitus mokyklinius reikmenis. Braudienė kelmiškiams buvo gerai žinoma ir gerbiama moteris, ji išliko gyva vokiečių okupacijos metais, kai visi žydų tautybės žmonės buvo šaudomi. Ir štai ji rasta negyva. Šis įvykis tiesiog sukrėtė Kelmės miesto gyventojus.
>
> Milicija greitai nustatė, kad buvęs mano bendraklasis Anicetas Buivydas įsibrovė į Ch.Braudienės butą ir ieškojo aukso, nes kai kas kalbėdavo, kad Ch. Braudienė galėjo turėti aukso. Tuo metu Braudienė parėjo į namus, aptiko vagišių ir jį atpažino. Buivydas puolė moterį, ją pasmaugė ir pabėgo. Pasipiktinę žmonės kalbėjo, kad jis pagrįstai vertas mirties bausmės.

> Buivydo tėvas Povilas Buivydas tarpukaryje dalyvavo pogrindinėje komunistinėje veikloje ir buvo gerai pažįstamas su Respublikos aukštais komunistų partijos vadovais. Jis siekė išgelbėti savo sūnų nuo aukščiausios bausmės. Gruodžio mėnesį Kelmės kultūros namuose Anicetas Buivydas buvo teisiamas. Už pasikėsinimą padaryti asmeninio turto vagystę ir Braudienės nužudymą jam buvo paskirta bausmė - 25 laisvės atėmimo metai. Visą šį laikotarpį A.Buivydas buvo kalinamas, nes amnestijos žudikams nebuvo taikomos"

Basė Braudienė 1957 metais buvo palaidota kažkuriose Kauno žydų kapinėse.

Vincas Gurskis (1931 - 2006).
[*šaltinis*]

Kelmiškis rezistentas Vincas Gurskis savo straipsnyje ["Kelmės pogrindininkai"] aprašė vieną pasipriešinimo tarybų valdžiai epizodą. Jame yra paminėta J.Urbelytė t.y. **Janina Meraitė**, Icchoko Mero sesuo. Tuo metu Janina gyveno pas savo globėjus Urbelius ir turėjo Urbelytės pavardę. Kaip rašo V. Gurskis, 1948 metais Janina, kartu su kitais pogrindininkais, buvo suimta ir nuteista. Bausmę atlikti Janiną išvežė į Kirovo sritį Rusijoje. **Basė Braudienė** nuvyko į kalinimo vietą ir pasak šaltinių, "ištraukė" ją iš ten. Sugrįžus į Lietuvą Braudienė merginai sutvarkė naujus asmens dokumentus su Meraitės pavarde ir globojo ją iki savo gyvenimo pabaigos.

Ištrauka iš V. Gurskio straipsnio:

> "Išdraskytą Kelmės pogrindį ėmėsi atkurti pradžios mokyklos mokytojas Kazys Navickas. Jis tampa valsčiaus OS vadovu, o miesto organizacijai vadovauja gimnazijos mokytoja B.Stumbrytė. Jos nariai, daugiausia gimnazijos moksleiviai, platina pogrindžio spaudą, pašto tarnautoja B.Gotautaitė perima MGB įstaigai siunčiamus laiškus, įspėja asmenis, kurie skundžiami čekistams. Kelmės OS ryšius su rajono štabu palaiko per gimnazistą Povilą Venckevičių.
>
> MGB ieško būdų, kaip iššifruoti Kelmės pogrindininkus. Ieškoma provokatorių, organizuojamas įtartinų asmenų sekimas. Įtraukiamas ir Petrauskas. Kelmės MGB skyriaus viršininko pavaduotojas operatyviniam darbui pplk. Ševatovas paveda kpt. Chorevui palaikyti su Petrausku ryšius, kuriam nurodoma įstoti į organizaciją, stebėti

gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

Navicką ir jo aplinką. Petrauskas pradeda žaidimą ant skustuvo ašmenų. Jo tėviškėje lankosi partizanai, jis jiems perduoda Kelmės pogrindininkų pasiutą žiemos maskuotę, laiškus, popierių, o Chorevo spaudžiamas, mėgina teikti kai kurią informaciją. 1948m. prasideda Kelmės pogrindininkų areštai. Nuteisiami K.Navickas-Vaidila, B.Stumbrytė-Mikalda, gimnazistai L.Mendelevičius-Vaidotas *[Leizeris (Leonas) Mendelevičius]*, S.Steponkus-Šauklys, V.Steponkus-Vyturėlis, E.Ignatavičius-Žaibas, pr. mokyklos mokyt P.Jankauskas- Grandis, A.Pikturna, **J.Urbelytė** ***[Janina Meraitė]***. Iki teismo iš arešto namų pabėga R.Urbelis-Betas, paleidžiami P.Petryla-Studentas ir J.Sindickas."

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Shmuel Chaluzin (Šmuelis Chalozinas)

Mano atsiminimai apie Holokaustą

(papasakota Batševai Krubelnikaitei-Levitan)

Išversta naudojantis šaltiniais:
www.jewishgen.org (tiksli nuoroda);
קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Aš esu jauniausias iš vienuolikos Chalozinų šeimos vaikų. Mes gyvenome savo ūkyje pavadinimu Licinava, apie šešis kilometrus nuo Kelmės. Daugeliui Kelmės žydų atmintyje giliai įsirėžė Chalozinų pavardė, nes hitlerinės okupacijos metu mūsų ūkis, Licinava, kaip ir kiti žydų ūkiai, tapo savotišku getu. Ši susibūrimo vieta egzistavo tik apie du mėnesius. Tai buvo patys ilgiausi mūsų šeimos ir visų kitų tomis dienomis su mumis buvusių žydų gyvenimo mėnesiai. Nežinia, ar žydų subūrimas į getą, buvo valdžios iš anksto numatytas veiksmas, ar taip išėjo savaime. Kai tik prasidėjo karas, daugelis Kelmės žydų instinktyviai paliko savo namus ir patraukė į žydų ūkius aplink Kelmę. Čia jie tikėjosi rasti prieglobstį nuo gresiančio pavojaus.

Mano tėvas, kaip ir kiti žydų ūkių savininkai, tapo pabėgėlių atstovu prieš naują valdžią. Jam leido išeiti iš savo ūkio ribų ir važiuoti į Kelmę, kur jis gaudavo nurodymus susijusius su pas mus gyvenančiais žydais. Jam taip pat leido gauti kai kurių prekių, tokių kaip druska, silkė ir kt. Mano mama, **SARA REIZEL**, buvo

Šmuelis Chalozinas (Pranukas) (1923-2011) apie 1940 m. ([šaltinis])

pakinkyta ruošti sriubą visiems pas mus gyvenantiems žmonėms, o tai buvo nelengvas uždavinys. Iš viso atvykusių iš miesto žmonių buvo apie 100: vyrai, moterys, vaikai, seni ir jauni. Kiekviena šeima įsikūrė kokiame nors daržinės kampe, visuoe gyvenamojo namo kambariuose ir bet kokioje kitoje susigalvotoje laisvoje vietoje.

Mes, keturi broliai *[Aharonas, Icchokas, Hiršas, Šmuelis]* ir dvi seserys *[Chaviva ir Sima]* (kiti 2 broliai ir 3 seserys tuo metu jau buvo įsikūrę Pietų Afrikoje ir Izraelyje), tęsėme įprastus ūkiškus darbus: šienavome, arėme, ganėme gyvulius, ravėjome daržus ir visą kitą.

Praėjus keletui dienų nuo karo pradžios, kai Kelmėje gaisras buvo užgesintas, mūsų kieme netikėtai pasirodė ginkluoti lietuviai. Jie įsakė visiems darbingiems vyrams vykti lagerį. Ten juos visus uždarė į **Zundelio Lunco** daržinę. Aš kartu su vyriausiu broliu **Aharonu** patekome tarp areštuotųjų. Tuo metu man buvo septyniolika metų. Daržinėje buvo labai ankšta, nes į ją uždarė vyrus ir iš kitų žydų ūkių. Šitoks žmonių suvarymas į vieną vietą buvo gerai organizuotas lietuvių kolaborantų darbas. Žinojau, kad mano tėvui ir vyresniems broliams, **Icchokui** ir **Hiršui**, kaip ūko savininkams, leido pasilikti **Licinavoje**. Iškentęs vieną naktį žmonių sausakimšoje daržinėje, nusprendžiau iš ten išeiti. Man pasisekė, kad tokiame dideliame būryje niekas nepastebėjo vienu žydu mažiau. Sugrįžau atgal į namus ir likau ten sekančius du mėnesius, iki pat antrų, paskutinių Kelmės žydų žudynių dienos.

Mano brolis **Aharonas** buvo stiprus ir augalotas vyras. Ant jo pečių gulė patys sunkiausi darbai ir atsakomybė bei sprendimai susiję su ūkio reikalais. Jis jau buvo vedęs ir jo žmona buvo paskutiniuose nėštumo mėnesiuose. Aharonas taip pat galėjo pasinaudoti savo teise ir kaip vienas iš ūkio savininkų grįžti atgal į Licinavą, tačiau kažkodėl to nepadarė ir liko. Savo nelaimei jis susidūrė su vienu iš aktyvistų, kuris, beplėšikaudamas mūsų namuose, kartu su kitais daiktais pasiėmė Aharono išeiginį kostiumą. Pamatęs lietuvį vilkintį jo drabužį, Aharonas užsidegė pykčiu. Būdamas karšto charakterio ir turėdamas didelį teisingumo jausmą, jis nusprendė atsiimti savo kostiumą ir pareikalavo iš lietuvio grąžinti ne savo daiktą. Už tokį "įžūlumą" lietuvis pradėjo Aharoną mušti, o jis duoti jam atgal. Galų gale Aharoną jėga sutramdė ir išvežė į apskrities centrą, Raseinius, kur jį uždarė į kalėjimą. Tai sužinojęs, mūsų tėvas su vieno pažįstamo lietuvio pagalba nuvyko į Raseinius ir bandė brolį

išvaduoti, tačiau veltui. Mes iki šiol nežinome, kas su juo atsitiko. Aharonas niekada nebegrįžo pas mus. Jo nėščia žmona liko našle.

Ruvinas Krubelnikas
(Libos Krubelnikienės vyras)
Nužudytas 1941 m.

Tuo pačiu metu prasidėjo Zundelio Lunco daržinėje uždarytų belaisvių žudymas. Jaunuolį **Benjaminą Orlą** nušovė už tai, kad jis dėl išnarintos kojos negalėjo išeiti į darbą. Sekančius dvylika miestą išlaikiusių žydų sušaudė po to, kai jie pasiskundė bloga sveikata ir neišėjo į darbą. Mano tėvą iškvietė į miestą, kad pasirūpintų juos palaidoti. Jis grįžo vakare, visas palaužtas ir giliame sielvarte. Nuo tos dienos, niekas kitas geriau už jį nenumanė, kas laukia mūsų visų ateityje.

Ir iš tiesų, 1941 m. liepos 29 dieną iš mūsų ūkio išvežė visus jaunesnius vyrus ir moteris. Tą pačią dieną jie buvo nužudyti prie žvyrduobės šalia Kelmės. Neapsakomas sielvartas ir gedulas užgulė likusius lageryje žydus. Tokia pat padėtis buvo ir kituose žydų ūkiuose, iš kurių taipogi išvežė daugelį žmonių, vyrų, moterų senelių bei vaikų ir visus sušaudė. Mes, Chalozinų vaikai, ir toliau dirbome ūkyje, tačiau ant širdies gulė sunkus akmuo, nes jautėme, kad mūsų likimas irgi yra nulemtas ir kad žydų tautos galas - ne už kalnų.

Rugpjūčio 22 dieną į mūsų kiemą vėl atvažiavo lietuviai žudikai. Šį kartą jų tikslas buvo likviduoti paskutinius likusius žydus. Tą dieną jie rinko žmones ir iš kitų žydų ūkių tam pačiam tikslui. Buvo pastatyta ginkluota sargyba palei kiekvieną takelį ir žvyrkelį, vedantį į mūsų ūkį. Jie įsakė visiems susirinkti ir ruoštis vykti į *darbo stovyklą*. Tą dieną mano tėvas buvo Kelmėje. Iš Zundelio Lunco daržinėje buvusių vyrų sužinojęs, kas vyksta, jis suprato, kad atėjo paskutinė mūsų valanda. Tėvas namo negrįžo. Vietoje to, jis nuėjo prašyti pagalbos pas savo kaimyną **Baltruką *[BALTRUKAS]***. Per jį tėvas perdavė mums žinią, kad tučtuojau bėgtume ir gelbėtumės. Ariau lauką, kai atbėgo sesutė Sima ir perdavė man tėvo siųstą žinią. Aš negaišdamas laiko iškinkiau arklius nuo plūgo ir nuėjau pirma pasitaikiusia kryptimi. Troškau tik vieno, būti kuo toliau nuo tos vietos. Suvokiau, kad gyvenimas daugiau niekada nebebus toks, kaip anksčiau. Tą pačią dieną aš sutikau savo tėvus, brolius ir seseris. Taip pat susitikome ir su kitais, kuriems pavyko pabėgti. Tai buvo mūsų pusbrolio **REUVEN KARABELNIK** žmona **LIBA**, su dviem mažais vaikais *[Chindė (6 metų) ir Icchokas (4 metų); iš aukų sąrašo (nr. 165 ir166)]* ir uošviene, **ETTA BLUMA**, kuri buvo mūsų tėvo sesuo. Taip pat pabėgo mūsų giminaitės **CIPA KARABELNIK** su dukra **MALKA**, **MINA LEIBOVIČ** su svainiu *[sesers vyras IZRAELIS NACHUMOVIČIUS]*. Dvi **REUVEN KARABELNIK** dukras, **IDA** ir **BATŠEVA**, radome kaimyno **DAMANSKIO** namuose. Mes iškarto supratome, kad geriausia būtų jei visi išsiskirstytume mažomis grupelėmis ir ieškotume pagalbos pas patikimus kaimynus lietuvius.

Taip mes pradėjome klaidžioti, daugiausia naktimis. Ėjome nuo vieno kaimyno pas kitą. Miegodavome daržinių pastogėse, tvartuose ir bet kurioje įmanomoje vietoje. Labiausiai bijojome policijos reidų. Aš su broliais, Icchoku ir Hiršu, įsiprašėme pas kaimynus lietuvius, kad jie leistų mums prisiglausti nors trumpam laikui. Buvo labai sunku rasti slėptuvę ilgesniam laikui. Lietuvių aktyvistai vykdė pabėgusių žydų paieškas ir gaudynes. Mums pasisekė pasislėpti pas lietuvį gyvenusį netoli Liolių. Ten kartu buvo mūsų tėvai ir **LIBA KARABELNIK** su savo šeima.

Liba Krubelnikienė (Karabelnik)
(šaltinis yadvashem.org)
Nužudyta 1941 m.

Netrukus mums teko patirti ir pirmą lietuvių išdavystę. Šeimininkas mus įskundė ir turėjome iš ten bėgti. Libai nepavyko pabėgti nuo žudikų. Ją kartu su dviem vaikais ir uošviene sušaudė netoli nuo to lietuvio namų esančiame miške. Apie tai mes sužinojome vėliau, tačiau šią žinią slėpėme nuo vyresnių Karabelnik dukterų, kurios tuo metu buvo kitoje vietoje. Kuriam laikui nenorėjome joms sukelti skausmo.

Pas kaimyninius ūkininkus radome prieglobstį savo tėvams ir seserims Libai *[Chavivai]* ir Simai. Mums, broliams, buvo sunku pasislėpti ilgiau kurioje nors vienoje vietoje dėl mūsų žydiškos išvaizdos. Be to daugelis žmonių toje vietovėje mus pažinojo ir bet kuris galėjo išduoti. Tuo metu mes jau atskyrėme draugus nuo priešų. Be gerų ir kilnių kaimynų mes nebūtume išgyvenę. Tokie žmonės kaip **PRANSKUS**, **KLIMAS**, **Tamkaeneh [TAMKIENĖ?]**, **BALTRUKAS**, **MEŠKAUSKAS**, **VALČIUKAS** ir daugelis kitų priimdavo mus be jokių papildomų sąlygų ir su didžiuliu atsidavimu saugodavo. Naktimis, lyjant lietui ar sningant sniegui, šlapi nuo galvos iki kojų, mes tyliai pasibelsdavome į langą. Jie atidarydavo mums savo duris ir įsileisdavo į savo šiltus namus. Pamaitindavo, pagirdydavo, užkaisdavo šiltą vandenį nusiprausti ir paguldydavo į savo švarias lovas. Kai mes pasilikdavome jų namuose, šie nuostabūs žmonės dienomis ir naktimis sergėdavo mus nuo bet kokio blogio. Jų žvitrios akys visomis kryptimis sekė, kad prie namų neprisiartintų nelauktas priešas. Jų ausys buvo jautrios mažiausiam garsui sklindančiam iš lauko. Ypač atidžiai klausydavosi savo ir tolimų kaimynų šunų lojimo. Šie kilnūs žmonės nieko neprašė ir nieko nesitikėjo iš mūsų. Tai buvo tiesiog pagalba, vardan pagalbos, nesavanaudiška pagalba žmonėms, kurių gyvybėms grėsė pavojus. Ir tai yra svarbu pabrėžti, nes lietuviai niekada, švelniai tariant, į žydus nežiūrėjo palankiai. Mūsų kaimynų neužvaldė tuo metu paplitusi neapykanta žydams. Jie priėmė mus su meile ir ištiesė pagalbos ranką, nors tuo pačiu rizikavo savo gyvybėmis.

Mes klaidžiojome iš vienos vietos į kitą. Vėliau prie mūsų prisijungė **DOVIDAS OŠERIS**, kuris pabėgo iš Kauno geto. Aš visą laiką buvau su broliu Icchoku. Kitas brolis Hiršas vaikščiojo su **Jakovu Zaku**, kuriam kažkokiu būdu pavyko pabėgti nuo žvyrduobių ir vėliau jis mus surado. Po kurio laiko su lietuvių draugų pagalba mes apsiginklavome. Tomis dienomis laukuose galėjai rasti nemažai ginklų, kuriuos paliko besitraukianti sovietinė rusų armija. Vietiniai lietuviai tuos ginklus rinkdavo, todėl ir mes apsiginklavome. Buvom pasiruošę apsiginti tuo atveju, jei mus bandytų sučiupti ir duoti atgal žudikams taip, *kaip priklauso*.

Dar būdami savo ūkyje, mes, Chalozinų šeima, ir kitos žydų šeimos, nusprendėme perduoti savo dalį daiktų kaimynystėje gyvenantiems lietuviams, kad juos, dėl visa ko, pasaugotų. Tai buvo patalynė, geresni drabužiai, vertingesni indai, stalo įrankiai, papuošalai. Ir štai vieną dieną užklupo bėda, kai mes pradėjome slapstytis nuo žudikų. Bėgo laikas, po vasaros atėjo

SEKĖJAI

ruduo, po to - žiema, pavasaris. Mūsų drabužiai suplyšo ir virto skarmalais. Batai nuo purvo ir sniego ištižo. Mes kreipėmės į savo kaimynus, pas kuriuos palikome savo daiktus, prašydami drabužių, avalynės ir maisto. Daugelis iš jų mums padėjo ir davė tą, ką galėjo.

Vietovėje žmonės žinojo, kad mes esame ginkluoti. Apie tai žinojo ir lietuvių aktyvistai. Vietinė valdžia sustiprino mūsų paieškas. Visa apylinkė, kurioje mes slapstėmės, tapo ištisu *pavojingųjų Chalozinų* medžioklės plotu.

Beklaidžiodami iš vienos vietos į kitą, iš lietuvių sužinodavome apie kitur pasislėpusius žydus ir stengdavomės per informatorius su jais susirišti.

Iš tiesų susitikimai su besislapstančiais *nelaimės broliais* ir *seserimis* suteikdavo mums gyvenimo prasmės ir sumažindavo vienatvės jausmą. Tokiu būdu mes sutikome **DOVIDĄ OŠERĮ**, *[sutuoktinius]* NISSAN ir YAFA *[ŠEINA]* ISERLIUS. Jie pabėgo iš Kauno geto ir slapstėsi. Dvi Karabelnik mergaitės ***[IDA ir BATŠEVA KRUBELNIKAITĖS]*** prisiglaudė pas labai tikinčias lietuves, kurios jomis pasiaukojančiai rūpinosi, tačiau tuo pačiu lenkė jų dvasią ir auklėjo būti pasišventusiomis katalikėmis. Sutikome savo pusseserę **MINA LEIBOVIČ** ir jos svainį (sesers vyrą) **Izraelį** ***[IZRAELIS NACHUMOVIČIUS]***. Mūsų dideliam liūdesiui, ji ilgai neišgyveno. Ją žiauriai nužudė žmonės, pas kuriuos slėpėsi *[daugiau čia]*. Vieno kaimiečio namuose radome merginą vardu **Chana**, kurią vadinome Anečka [**CHANA PELCAITĖ**]. Kartą, kai jai reikėjo skubios medicininės pagalbos, mes jai suradome gydytoją, kuris pabėgo iš Kauno geto su stomatologe žmona, ***[gydytojo DOLNICKIO žmona buvo odontologė]***, marčia ir žentu *[Šioje vietoje galimai yra supainiota vardinant asmenis. Detaliau papasakojo Jakovas Zakas.]*. Mokytojas *[?]* **MICHAILAS GUTMANAS** taip pat slapstėsi toje vietovėje. Taip pat sutikome mergaitę vardu **Moyanke** iš Kelmės ***[MONKE MILNERAITĖ]***. Ją taip pat lietuviai įskundė ir užmušė. Mes žinojome, kur slapstosi mūsų teta **CIPA** su dukterimi **MALKA**, **Batya Broide** ***[BASĖ BRAUDIENĖ]*** ir **MIASNIK** šeima.

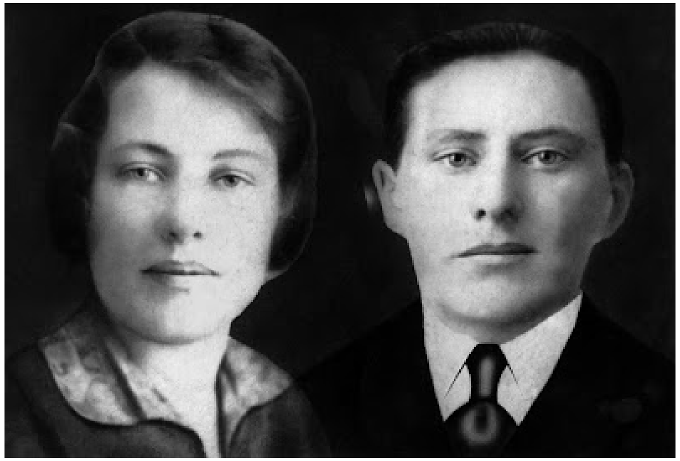

Chana Pelcaitė (1926.06.08 - 2014.11.24)
šaltinis https://www.yadvashem.org
Nuoroda į Chanos Zak (Pelc) kapo nuotrauką

[Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejuje parengtas tekstas apie žydų grupę, pabėgusią iš Kauno geto]

Daugelis šių žmonių išgyveno iki karo pabaigos, tačiau kai kurie žuvo tragiškomis aplinkybėmis. Kiek leido sąlygos, mes stengėmės lankyti besislapstančius žydus. Pavyzdžiui, kartais aplankydavome **NISSAN ISERLIS** su žmona *[Šeina]*, kurie laikėsi *kashrut* dietos. Mes stengėmės jiems parūpinti produktų, kurių gaudavome iš kaimiečių arba patys iš jų paimdavome. Tiekti *kashrut* maisto savo tėvams buvo vienas iš svarbiausių mūsų rūpesčių ir tam reikalui darėme viską, ką galėjome.

Norėčiau papasakoti apie liūdną savo brangių tėvų ir brolio Hiršo likimą. Radome puikią slėptuvę pas neturtingą ūkininką **Valčiuką** ***[POVILAS VALČIUKAS ir ANTANINA VALČIUKIENĖ]***. Vyras savo namuose meistriškai įrengė dvigubą sieną, už kurios buvo beveik ideali slėptuvė. Nežinant buvo neįmanoma atrasti šią slėptuvę, nebent kas nors parodytų, kaip į ją patekti. Mūsų tėvai ten sėdėjo

Antanina ir Povilas Valčiukai
([šaltinis](#))

ištisomis dienomis. Vakarais jie išlįsdavo į lauką trumpam įkvėpti gryno oro ir nusilengvinti. Mes tiekdavome maistą, nes ūkininkas buvo *biednas* ir vos galėjo išmaitinti savo šeimą. Jo geraširdiškumas ir atsidavimas buvo neišmatuojami ir už tai mes jį labai gerbėme. Nešdavome maistą bei drabužius, kuriuos gera valia arba grasindami jėga gaudavome iš priešiškai nusiteikusių kaimiečių, ir atiduodavome Valčiukui. Rūpindavomės, kad tėvams nieko netrūktų. Dažnai juos nakties priedangoje lankydavome. Vieną kartą buvome atvedę pas juos ir savo dvi seseris. Iš esmės Valčiukų namai tapo mūsų šeimos susitikimo vieta, kuri mums atrodė saugi.

Deja tomis siaubingomis dienomis niekuo negalima buvo pasitikėti. Vieną dieną į Valčiuko namus atvyko vienas iš aktyvistų paraginti atiduoti grūdų prievolę. Tikriausiai jis pastebėjo tuo metu ten buvusius mano brolį Hiršą ir Jakovą Zaką. Įtardamas kažką negero, Jakovas išėjo iš ten tą pačią dieną. Prieš tai jis maldavo Hiršą su tėvais eiti kartu, bet Hiršas negalėjo perkelti tėvų į kitą vietą, nes paprasčiausiai kitos vietos nebuvo. Žudikus greitai pasiekė žinia, kur slepiasi paieškomi Chalozinai. Netrukus kaime pasirodė ginkluotas būrys. Jie apsupo namą ir pradėjo šaudyti. Šūviai pažadino Hiršą, kuris tuo metu miegojo ant gulto prie pečiaus. Jis čiupo savo ginklą ir pradėjo atsišaudyti. Kaimynai, kurie vėliau liudijo apie šį įvykį, patvirtino, kad Hiršui pavyko vieną užpuoliką sužeisti. Tačiau nelygioje kovoje jis pats buvo nugalėtas ir mirtinai sužeistas. Aktyvistai gudrumu ir grasinimais privertė Valčiuko vaikus (pačių šeimininkų tą dieną namuose nebuvo) pasakyti, kur slepiasi mūsų seni tėvai. Palikę Hiršo kūną gulėti kieme, jie tėvus nuvežė į apskrities centrą, Raseinius. Po kurio laiko jie buvo nužudyti kartu su **FRIDA MENDELEVIČIŪTĖ**, **LĖJA KELCAITĖ**, **CHAJA GILVIČIŪTĖ** *[iš Jakovo Zako liudijimo **JACHĖ GILVIČIŪTĖ**]*, kurias laikė uždarytas tame pačiame kalėjime. Merginos buvo sučiuptos pasislėpusios **ZAKELIŠKIAI** kaime. Štai taip tą liūdną 1943 metų kovo 17-tą dieną mes netekome savo tėvų. Du metus jiems pavyko išgyventi ir mūsų širdyse ruseno viltis, kad mums tikrai pavyks juos išgelbėti, bet deja veltui. Tą baisią dieną netekome ir savo brangaus brolio Hiršo, kuris buvo protingas, išradingas, atsakingas ir drąsus žmogus. Ši baisi žinia mus visiškai sugniuždė. Galvojome, kad mūsų gyvenime nebėra nei prasmės, nei tikslo, nei krypties, nei vilties.

[Nacių policijos raportas apie aukščiau aprašytą įvykį 1943 metais Kelmėje]

Tačiau laikas nesustojo vietoje ir gyvenimas ėjo toliau. Troškimas gyventi stūmė mus pirmyn ir vertė kovoti už savo gyvybes. Taip, 1944 m. rugpjūčio 12 d., mes, palaužti ir sugniuždyti, patyrę vienatvę ir kančias, pagaliau sulaukėme išvadavimo dienos. Dar nenutilus mūšiams tarp atsitraukiančių vokiečių ir artėjančių rusų, mūsų likusi šeima kartu su bičiuliu **Dovidu Ošeriu** patraukėme į Šiaulius. Patyrėme daug sunkumų, kol pagaliau pasiekėme savo tikslą. Po to,

kai mes tame mieste galutinai įsikūrėme, mums pavyko susirišti su žmonėmis atvykusiais iš Izraelio. Jie nelegaliai organizavo išlikusių žydų išvykimą į Izraelį. Mūsų šeima buvo geriausias pavyzdys tokių išsigelbėjusių žydų.

Mums pavyko įgyvendinti taip trokštamą viltį išvykti į Izraelį. Sunkiai praeinamais keliais, slapta prasmukdami pro sienų užkardas, su padirbtais dokumentais apsimetę lenkų kaimiečiais mes pagaliau pasiekėme savo kelio tikslą. *[Šmuelis Chalozinas Palestiną pasiekė 1946 metų vasarą]* Aš, kartu su broliu Icchoku, dalyvavau Izraelio Nepriklausomybės kare, taip pat ir kituose karuose už Izraelio valstybę. Čia mes sukūrėme savo šeimas ir giliai įleidome šaknis. Begaliniam liūdesiui, mūsų tėvams ir broliams Aharonui bei Hiršui nebuvo lemta patirti laimės gyventi savo šalyje, Izraelyje. Tebūnie šventas jų ir visų Kelmės žydų, žuvusių Holokauste, atminimas !

Šmuelis Chalozinas (1923-2011), vieta - Izraelis

Pradinis puslapis

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

versta iš jidiš kalbos (šaltinis)

Garso įrašo failas.
Užrašytas tekstas.

Pasakotojas: **Šmuelis Chalozinas (ŠCH)**
Kalbino: **Dov Levin (DL)**
Data: 1965 m. sausio 9 d.
Pokalbis Nr.: (12)92
Audio įrašo juosta Nr. 586

Partizanai Lietuvoje

DL: Mano pirmasis klausimas, pone Chalozinai, būtų toks: šiandien dar daug kalbėsime apie jūsų praleistą laiką miškuose ir kaimuose Lietuvoje, Kelmės rajone, bet kaip atsitiko taip, kad jūs nusprendėte, ir jūsų likimas, mūsų dideliam džiaugsmui, nebuvo toks, koks visų Kelmės žydų, kurie, kaip žinome, buvo nužudyti? Kaip tai įvyko, kad sugalvojote pasislėpti ir suorganizuoti būrį? Aš dar nežinau, dar papasakosite, kaip viskas prasidėjo. Ar tai buvo planas, ar atsitiktinumas, kuris vėliau, laikui bėgant, tapo tikrove?

ŠCH: Pasakysiu tau – tai buvo atsitiktinumas.

Šmuelis Chalozinas (Pranukas) (1923-2011) apie 1940 m. ([šaltinis](#))

1941 m. birželio *24* d. vokiečiai įžengė į Lietuvą, į Kelmę. Tiksliau sakant, tai prasidėjo praėjus vos dviem dienoms po to, kai jie kirto sieną. Karas prasidėjo birželio 22 d., sekmadienį, o antradienio popietę vokiečiai jau buvo Kelmėje. Kelmė buvo sudeginta – rusai pasitraukdami padegė miestą.

DL: *[Padegė]* atsitraukdami rusai ?

ŠCH: Prieš pasitraukdami, rusai padegė Kelmę. Kelmė degė. Mano tėvas gyveno netoli Kelmės, jis turėjo žemės. Iš pradžių, kaip bebūtų keista, ir man kilo didžiulis noras bėgti. Kelmės žydai išsilakstė iš miestelio ir ieškojo vietos, kur pirmiausia išsigelbėti nuo gaisro, nes visa Kelmė degė.

Aplink Kelmę buvo keletas *[žydų]* ūkių. Vienas iš jų buvo ir mano tėvo. Todėl nenuostabu, kad pas žydų ūkininkus subėgo jų pažįstami žmonės. Tu juk supranti, kad miestelis buvo nedidelis ir žmonės vienas kitą labai gerai pažinojo.

DL: Ten buvo didelė ješiva ?

ŠCH: Tu ir pats žinai apie tas ješivas.

DL: Taip, iš tiesų, esu girdėjęs apie jas.

ŠCH: Antradienį į Kelmę įžengė vokiečiai.

DL: Atsiprašau, galbūt gali papasakoti apie laikus prieš sovietų okupaciją? Pavyzdžiui, Kelmės žydus, kurie dirbo milicijoje, arba...

ŠCH: Buvo vienas, kuris buvo komunistų partijos vadovas. Jo pavardė buvo **GALIBRODSKY** *[[AHARONAS GALIBRODSKIS ?](#)]*. [4:00] *[[Liudininkas Vladas Nartautas savo prisiminimuose teigia, kad Kelmės kom. partijos vadovas buvo mokytojas P. Petraitis.](#)]*

DL: Gelibrodsky ?

ŠCH: **GALIBRODSKY**. Jis buvo kirpėjas, anksčiau sėdėjo kalėjime pas lietuvius kaip komunistas.

DL: Smetonos laikais ?

[Kelmė - Duobkasiai](#)
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos](#)
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo](#)
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)](#)
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)

Dov Levin

ŠCH: Taip, Smetonos laikais. Užėjus rusams, jis tapo kompartijos vadovu. Bet tokių buvo tik keletas žydų. Galėtum suskaičiuoti juos ant rankos pirštų. O, kas tiksliai, dabar jau tau nepasakyčiau.

DL: Manęs nedomina, kurie iš jų buvo... Mane domina, kaip po to pabėgo. Ar rusai jums padėjo bėgti ?

ŠCH: Ne.

DL: Nei vienas ? Ar kas nors iš žydų išsigelbėjo pabėgę į Rusiją ?

ŠCH: Taip, pabėgo dvi šeimos.

DL: Kokios ?

ŠCH: Tai buvo dvi žydų šeimos. Iš tų dviejų šeimų vienoje buvo du broliai ***[APERIAS]***. [5:00]

DL: Periaš ?

ŠCH: **APERIAS**. Vienas brolis vardu **REUVEN**... Ne ne, atsiprašau, jo vardas **AVRAHAM *[ABROMAS]***. O antro vardas... Dabar jo vardo nebeatsimenu. Šeima tiesiog pasikinkė vežimą ir jiems pavyko pabėgti su šeimomis į Rusiją. Vienas iš šios šeimos, **Abromas Aperias**, sugrįžo. Antrasis brolis turėjo du sūnus. Vienas iš jų žuvo tarnaudamas Lietuviškoje divizijoje *[16-ta lietuviška divizija]*. Spėju, kad jo vardas buvo **SHIMON *[SIMONAS]***. **REUVEN** *[RUVINAS - antrasis Abromo brolio sūnus]* taip pat tarnavo lietuviškoje divizijoje ir grįžo sužeistas į koją. Jis iki šiol ten tebegyvena *[Lietuvoje]*.

DL: Tai yra šios dvi žydų šeimos, kurios pabėgo ?

ŠCH: Žinau dar keletą kitų.

DL: Kokias dar žinai ?

ŠCH: **Galibrodskis** pabėgo, vienas pats, be žmonos ir vaikų *[[Janina Meraitė liudijo apie vieną Galibrodskio sūnų](#)]*. Dar buvo vaikinukas **ABKE MOROVITCH *[ABELIS MOROVIČIUS]*** [6:18], jaunuolis, kuris taip pat tarnavo lietuviškoje divizijoje. Jis irgi pabėgo. Dar buvo **CHAIM-ZUNDKE CHVEIDAN** [6:27], vienas iš lietuviškos divizijos didvyrių.

DL: Aš truputį esu apie jį girdėjęs.

ŠCH: CHAIM-ZUNDKE CHVAIDAN ?

DL: Taip, CHVEIDAN.

ŠCH: Aš su juo susitikau 1944 metais, kuomet lietuviška divizija įžengė į Šiaulius.

DL: Apie tai pakalbėkime pabaigoje. Kas pabėgo, tas pabėgo. O dabar pratęskime toliau.

ŠCH: Gerai, tęsiu toliau. Kas pabėgo, tas pabėgo. Visuotinis bėgimas prasidėjo labai greitai, nes karas kilo sekmadienį, o antradienį jau įžengė vokiečiai. Kai viskas prasidėjo, nebeliko laiko pabėgimui. Iš pradžių dar niekas negalvojo bėgti, o kai nusprendė, jau buvo vėlu. Mano brolis taip pat galvojo bėgti, tačiau sugrįžo, nes buvo per vėlu.

DL: Ką turi omenyje sakydamas per vėlu. Ar jį sulaikė ?

ŠCH: Buvo per vėlu, nes vokiečiai jau buvo netoli Kelmės. Jie apsupo vietovę, ir žmonės buvo priversti grįžti. Po vokiečių atėjimo, tai buvo antradienį, po dienos ar dviejų, lietuvių aktyvistai, geriau vadinkime juos žudikais, pradėjo "tvarkyti" Kelmės žydus. Kaip jau esu sakęs, jie rinko ir kalino Kelmės žydus **ZUNDELIO LUNCO** daržinėje. [8:00]

DL: Ar ZUNDELIS LUNCAS irgi buvo ūkininkas ?

ŠCH: Taip, jis taip pat buvo ūkininkas. Jo laukai buvo netoli Kelmės, o tiksliau sakant, aplink miestelį. Jis turėjo namelį miestelio pakraštyje, o už jo namo stovėjo jo tvartai, kuriuose laikė savo gyvulius, arklius ir atsargas.

[9:10] Galiu pasakyti, kad pirmoji Kelmės žydų auka buvo **MOSHE BENIAS *[MAUŠA BENIAŠAS]***. Jo šeima gyveno miestelio pakraštyje, prie kelio į Šiaulius. Šeima buvo religinga ir jis pats buvo religingas jaunuolis. Lietuviai pasakė, kad jie rado pas jį ginklų. Tiksliau ne ginklų, o granatą ar kažką panašaus, kurią jis slėpė. Suprantama, kad tai buvo netiesa, bet jį nedelsiant nužudė. **MAUŠA BENIAŠAS** buvo pirmoji Kelmės žydų auka.

Sekantys žudymai vyko tuo metu, kada pradėjo rinkti žydus į Zundelio Lunco daržinę. Jie pranešė, kad tie, kurie blogai jaučiasi bus nuvesti pas gydytoją. [10:20] Surinko 12 žydų, nuvarė į žydų kapines ir ten nužudė.

Po to buvo dar viena auka, **BINYOMIN ORL *[BENJEMINAS ORELIS]*** [10:42]. Jis nenorėjo eiti į darbą, todėl buvo įmestas į duobę. Būdavo taip: žmogų įmesdavo į duobę neva tam, kad nušautų, tačiau nešaudė *[pagąsdinti]*. Jį nušovė tiesiai duobėje. Tai buvo pirmosios Kelmės aukos, dar prieš tai, kai prasidėjo masinės žudynės.

DL: Ar buvo pasipriešinimo atvejų *[iš žydų tarpo]* ?

ŠCH: Tuo metu – ne.

DL: O vėliau ?

ŠCH: Aš tau dar apie tai papasakosiu. Dabar norėčiau sugrįžti ir papasakoti apie savo šeimą ir tuo pačiu apie save. Kaip jau sakiau, mano tėvas buvo ūkininkas ir penki ar šeši šimtai žydų iš Kelmės subėgo pas mus. Mano vyresnis brolis vardu **AHARON**... Tiksliai nepasakysiu, kurią dieną, tačiau prisimenu, kad tai buvo pirmosios dienos po vokiečių įžengimo... Jam ištino žandas ir jis išėjo pas dantų gydytoją. Ir štai, kas su juo nutiko. Pakeliui jį sučiupo ir uždarė į tą pačią daržinę.

Sakyčiau, kad antradienį, o gal po savaitės, pradėjo veikti lietuvių policija. Jie pradėjo imti žydus, juos areštuoti. Jie atėjo pas mus, sušaukė, visus išrikiavo ir pranešė, kad visi vyrai, nuo mažiausių iki didžiausių, turi pasirodyti. Pagal juos, vyras yra nuo 13 ar 14 metų amžiaus iki bet kokio vyresnio amžiaus. Jie visus mus surinko, tarp jų ir mane, ir suvarė į Daržinę. Ten radau jau kitus žydus, kurie buvo priversti valyti sudegusio miestelio griuvėsius. Aš pats dirbau visą dieną iki vėlumos, o naktį praleidau ten. Iš mano šeimos ten buvau aš, du mano broliai ir tėvas. Kitą rytą mano sesuo iš namų atvežė pieno. Ji paliko vežimą su arkliu, o pati išėjo pėsčiomis. Aš vietoje jos sėdau į vežimą ir nuvažiavau. Tai buvo pirmas ir paskutinis kartas, kai vokiečiai arba lietuvių policija mane sučiupo.

DL: Vokiečiai jau buvo Kelmėje?

ŠCH: Taip, bet visus suėmimus vykdė lietuvių policija, o ne vokiečiai.

DL: Kada tai įvyko?

ŠCH: Tai turėjo būti pirmąją savaitę po vokiečių įžengimo.

DL: Birželį ?

ŠCH: Sakau, kad tai turėjo būti birželio pabaigoje arba liepos pradžioje. Tiksliau nurodyti datų negaliu, tik tai, ką šimtu procentų prisimenu.

Vėliau buvo paskelbtas įsakymas iš Kelmės lietuvių valdžios (tu žinai, kas yra *valsčius*?) [14:40], kad visi ūkininkai būtų paleisti. Tėvas ir brolis grįžo namo, tačiau kitas brolis *[AHARONAS]*, kuris negrįžo, buvo išsiųstas į Raseinių kalėjimą, ir iš ten jis daugiau negrįžo. Kaip vėliau paaiškėjo, mano brolį Aharoną su kitais jaunais vyrais iš Kelmės išvežė į Raseinių kalėjimą ir ten juos nužudė.

Aš grįžau namo ir ten išbuvau iki liepos 29 dienos, Av mėnesio 5-tos dienos. Tiksliau sakant, namuose buvau iki liepos 28 d., Av mėnesio 4-tos dienos.

> *[čia matomai Šmuelis suklydo, pasakydamas, kad jis namuose buvo iki pirmosios masinių žudynių akcijos, kuri įvyko liepos 29 d. Toliau jis pasakojo, kad iš namų jis pabėgo prieš antrąją žudynių akciją t.y. rugpjūčio 22 d.]*

Tos dienos anksti ryte, dar prieš švintant, apie 2-3 valandą, visas ūkis, kartu su ūkiniais pastatais, buvo apsuptas.

DL: Ar rusai konfiskavo jūsų turtą ? [15:58]

ŠCH: Taip, bet tik po kažkurio laiko. Tai yra, iš visų, kurie turėjo daugiau kaip 30 hektarų. Tais metais rusų valdžia paskelbė įsakymą, kad negalima turėti žemės virš 30 hektarų. Tėvui atėmė 20 hektarų, tačiau rusai mūsų šeimai nieko ypatingo nepadarė.

DL: Kitaip tariant, jūs asmeniškai nenukentėjote?

ŠCH: Ne. Jie iš mūsų atėmė 20 hektarų, padalijo žemes į dalis, bet kiti 30 hektarų liko mums. Tuo laiku du mano broliai tarnavo rusų armijoje, tai yra, iš pradžių lietuvių, o po to *[po okupacijos]* - rusų. Jie iš kariuomenės sugrįžo.

Nuo čia prasideda Kelmės žydų masinė tragedija. Liepos 28 d., Av mėnesio 4-tą dieną, pirmadienį prieš aušrą, pasirodė lietuvių policininkai ir mus visus pasivadino į lauką. Išgirdęs lojant šunį, laukan išėjo mano tėvas. Dabar pasakysiu įdomų dalyką. Jis išėjo laukan vienais marškiniais, tai yra, be geltonos žvaigždės ženklo. Ir kai tik *[policininkai]* priėjo prie namo, jie pradėjo jį *[tėvą]* mušti už tai, kad jis neturi užsisiuvęs Dovydo žvaigždės. Aš turėjau brolį vardu **Cvi** ***[Hiršas]***. Jis vėliau žuvo, bet apie tai dar papasakosiu. [18:00] Jis *[Cvi]* pamatė, kad muša tėvą, ir, gindamas jį, puolė muštis su vienu iš lietuvių policininkų.

[Leonas Krajauskas](),
Kubiliškės dvaro savininkas ir Chalozinų kaimynas, apie 1935 m. (iš knygos "Senoji Kelmė")

Tuo metu mes dar nežinojome, kaip vokiečiai elgsis su mumis *[todėl turėjome drąsos priešintis]*. Mums pasisekė, kad jų *[lietuvių policininkų]* vadas buvo mūsų kaimynas. Nežiūrint to, vėliau jis tapo vienu iš pagrindinių Kelmės žydų žudikų. Bet tą rytą jis neleido policininkams nušauti mano brolio. Po to jie pradėjo viską plėšti. Jie ieškojo auksinių daiktų, papuošalų, kuriuos mes turėjome... Jų vado pavardė buvo **KRAJAUSKAS** [18:55]. Jis *[Krajauskas]* pasivadino mano tėvą į šalį ir pasakė pakinkyti arklį ir viską sukrauti į vežimą. Taip pat jis pasakė, kad jie pasiima su savimi visus tuo metu likusius *[po pirmųjų areštų]* vyrus. Po pirmų areštų jie senus vyrus paleido. Tiksliai neatsimenu, bet pas mus tuo metu buvo likę 14-16 negalinčių dirbti vyrų. Jis *[Krajauskas]* paaiškino, kad vyrus nuveš pas gydytoją, kuris nustatys ar jie gali dirbti, o sekančią dieną juos parveš atgal. Taip pat jis *[Krajauskas]* pareikalavo visų jaunų, netekėjusių merginų, nes neva jam jų reikia darbams. Kelmėje buvo didelis dvaras, kurį taip ir vadino - Kelmės dvaras. Tenai jos visos atseit dirbs. Aš ir mano brolis Cvi *[Hiršas]* įkinkėme du arklius į vežimą ir kartu su senoliais bei merginomis nuvykome į Kelmę. Privažiavę prie Kelmės, susidūrėme su ginkluota sargyba. Mus pasitiko sėdintis ant motociklo ir ginkluotas būrio vadas **KRAJAUSKAS**. Jis liepė visus išlaipinti, nes toliau visus žmones pristatys pats. Mums dviem *[Šmueliui ir Cvi]* jis liepė grįžti atgal. Tai įvyko pirmadienį, liepos 28 d.

> **Ištrauka iš K. Klastausko straipsnio ["Iš pabėgėlio atsiminimų"]() (JAV lietuvių laikraštis "Naujienos" / 1975-02-04 ir 1975-02-05 numeriai)** "[...] Atvyko į Kolumbiją ir "gyvenimo universitetą baigęs inžinierius". Tai Leonas Krajauskas su žmona. Jis Lietuvoje buvo ūkininkas, bet jau tais laikais, kada dar motociklas ir automobilis buvo didelė retenybė, jau Krajauskas Žemaitijos keliais lakstė motorizuotas. Jis pats, matomai įgimto gabumo, pats susitvarkydavo senus motociklus ir ūkį buvo sumotorizavęs. [...]"

[20:58] Tačiau antradienio rytą, apie 4-ą ar pusę 5-os valandos, jie pradėjo šaudyti Kelmės žydus. Pirmąją žinią apie tą dieną vykusias žudynes gavome, kai mano tėvas buvo išvykęs į miestą ir pakeliui sutiko pažįstamą lietuvį. Tas lietuvis jį sustabdė ir įspėjo nevykti į miestą, nes tą dieną šaudomi žydai. Tėvas nepasiekė miesto – jis grįžo tiesiai namo.

Tuo metu buvau pas kaimyną, lietuvį, ir jis man pasakojo, kad grįžo iš miesto ir ten buvo sušaudyti žydai. Sužinojęs, kad mano tėvas išvyko į miestą, iš karto grįžau namo. Tėvas jau buvo namuose, bet niekam nieko nenorėjo pasakoti. Radau jį namie gulintį lovoje, aplink stovėjo šeimos nariai, bet jis niekam nieko nesakė. Kai atėjau, tėvas pažvelgė į mane. Priėjau prie jo ir jis manęs paklausė, ar žinau, kas nutiko. Atsakiau, kad žinau, ir jis paprašė manęs niekam nieko nesakyti, nes tuo metu visi likę

gyvi jau buvo arba našlaičiai, arba našlės.

Tačiau tai paslaptimi truko gal tik 15 ar 20 minučių, nes tėvas netrukus viską papasakojo.

Tai buvo 1941 metų liepos 29 diena, antradienis, penktoji Av mėnesio diena pagal žydų kalendorių.

[šaudė] ...iki aštuntos, pusės devynių... Aš pats antradienio vakarą užsėdau ant arklio ir išjojau patikrinti, ar tai, ką girdėjau, tiesa. Deja, tai buvo tiesa. Iš Kelmės žydų, kurie buvo su mumis Daržinėje, iš viso liko 52 žmonės. Juos paliko nežinia kodėl – jokios logikos nebuvo, niekas nežino, kodėl taip buvo nuspręsta. Jie tiesiog paliko tuos, kurie sėdėjo viename kampe, visiškai atsitiktinai. Net jie patys nežinojo, ar ten buvo 52 žmonės, ar daugiau, ar mažiau. Tai buvo grynas atsitiktinumas.

Jie dar iš tų 52 paėmė kelis vaikinus. Vienas iš jų liko gyvas, tai **JANKEL ZAK *[JAKOVAS ZAKAS]***, kurį jie paėmė tvarkyti nužudytųjų daiktus Kelmėje. [24:00]

DL: Kaip jis liko gyvas?

ŠCH: Jis buvo tarp tų 52-jų.

DL: Bet vėliau?

ŠCH: Jis buvo su manimi.

DL: Tas iš Haifos?

ŠCH: Taip. Jis vienintelis iš tų 52. Daugiau nežinau, ar kas nors dar iš jų išgyveno. Jis pats rado savo tėvo ir brolių paltus. Buvo dar vienas vaikinas, pavarde **ROSENFELD**, **MENKE ROSENFELD** ***[EMANUELIS ROZENFELDAS]***, bet jis žuvo vėliau. Jis taip pat važiavo su Zaku. T. y. ką reiškia važiavo? Jie paėmė juos rinkti daiktus ir vežti ten, kur anksčiau buvo lietuvių gimnazija Kelmėje. Ten rūsyje jie sudėjo daiktus. Kai jie baigė rinkti daiktus, jie juos parvežė atgal.

Buvusi Kelmės progimnazija.
Šiame pastate karo pradžioje buvo įsikūrusi laikina

Po Av 10-os dienos (1941 m. rugpjūčio 3 d.) jie tuos 52 žydus paliko dirbti pas lietuvius ūkininkus, paskirstė juos po įvairias vietas.

Dabar, grįžtant prie mano istorijos. Iki rugpjūčio 22 d. jie prie mūsų, žydų ūkininkų, nebesikabinėjo. Jie mums nieko nedarė.

DL: Kiek šeimų buvo ūkininkai?

ŠCH: [26:00] Ūkininkų buvo, taip: mes, **CHASIA KOSHELVISKY**, **MOSHE GELMAN**, **ZUNDE LUNTZ**, **MENDELSON** ir **SIMON OSHER**. Buvo dar viena šeima, nežinau pavardės, nepamenu. Tai buvo aplinkiniai Kelmės ūkininkai, kurie turėjo savo žemės.

DL: Ar jie dirbo patys?

Kelmės valsčiaus valdyba.
Pastato rūsyje buvo laikomi nužudytųjų daiktai.

ŠCH: Dalis dirbo. Aš tada buvau dar mažas, tik broliai dirbo, mes turėjome lietuvius samdinius ir mes...

DL: Kitaip tariant, jūs buvote patyrę žemės ūkio darbuose?

ŠCH: Taip, taip, labai patyrę. Mes buvome vienintelė šeima apylinkėje, kuri dirbo savo žemę.

Dabar grįžkime prie 1944 m. rugpjūčio 22 d., kuomet įvyko Kelmės žydų bendruomenės visiškas sunaikinimas.

DL: Visiškas sunaikinimas ?

ŠCH: Visiškas sunaikinimas. Išskyrus tuos, kurie pabėgo. Tai buvo penktadienis, Elul mėnesio pradžia, rugpjūčio 22 d., ryte... Norint papasakoti apie 22-ąją, reikia pradėti pasakoti iš anksčiau... Jie privertė visus žydus ūkininkus atleisti visus lietuvių samdinius, bet tuo pačiu metu jie perspėjo, kad jei žemė nebus dirbama... Vienintelis dalykas, dėl kurio galėsite likti, yra tai, kad žemė su pasėliais bus prižiūrėta.

Jakovas Zakas (Zrielkiuks),
šaltinis https://www.yadvashem.org

Dabar, grįžtant prie rugpjūčio 22 d. ryto, mano tėvas išsiuntė mane arti į lauką. Paėmiau arklius ir išvažiavau arti. Tuo pačiu metu tėvas išvyko į miestelį. Atvykus į miestelį, tėvas buvo areštuotas ir pasodintas į tą pačią Daržinę su 52 žydais, kuriuos surinko atgal. Jiems buvo likusios paskutinės gyvenimo valandos.

Mano tėvas pabėgo iš daržinės, įsėdo į vežimą ir nuvažiavo atgal namo. Tačiau vietoje to, kad sugrįžtų į namus, nuvyko pas kaimyną ***[BALTRUKAS]***, kur žinojo, jog yra mano brolis.

DL: ICCHOKAS ?

ŠCH: Taip, Icchokas. Ten jis jį rado ir liepė jam greitai bėgti pas mus, nes pas mus dar buvo moterys su vaikais, plius mūsų šeima, ir pasakyti jiems, kad jo žiniomis šiandien vėl bus šaudomi Kelmės žydai. Aš ariau netoli namų, ariau ant kalvos, staiga matau, kad Icchokas šoka iš antro aukšto, o paskui jį šoka kitas brolis, vardu Cvi. Jie negalėjo išeiti pro duris, todėl jie šoka iš antro aukšto ir bėga. Vienas iš jų bėgo viena kryptimi, o kitas bėgo mano kryptimi, o paskui juos bėga kiti žydai. Čia prasideda Kelmės žydų naikinimo pradžia, t. y. faktiškai sakant, tų, kurie buvo pas mus, suėmimas.

Mačiau, kad namas apsuptas, nes jis stovėjo slėnyje. Vienam iš jų pavyksta pribėgti prie manęs ir jis man sako: *"Klausyk, Šmulikai, mesk viską ir bėk! Vėliau tau papasakosiu, gaila kiekvienos sekundės!"* Norėjau jį praleisti pirmą, kad nebėgtume abu kartu, tai pasakiau: *"Tu bėk, o aš seksiu tau paskui"*. Bet kai jis nubėgo, man jau buvo per vėlu bėgti. Likau arti.

Kaip jau anksčiau sakiau, jie liepė mums atleisti visus lietuvių samdinius, todėl karves ganė dvi žydų mergaitės, viena iš jų gyvena čia, Izraelyje, ji mano... t. y. jos tėvas buvo mano pusbrolis.

DL: Kaip ji išsigelbėjo ?

Chalozinų šeimos vaikai

ŠCH: Aš tau dar papasakosiu. Ji išsigelbėjo ir apie tai papasakosiu vėliau, o dabar norėčiau pratęsti pasakoti, kaip jie surinko žydus ir kaip aš pasprukau.

DL: Nuo čia ir prasideda tavo paties istorija ?

ŠCH: Nuo čia ir prasidėjo. Nuo čia ir prasidėjo pirmieji klaidžiojimai, pirmosios mūsų klajonių dienos. Klajonių, kurios užtruko ištisus tris metus.

Matau, kaip mano brolis pasprunka, o man bėgti jau vėlu, nes policininkas jau artinasi link manęs. Buvau užtikrintas, kad jis manęs neatpažins, kaip žydo, nes retas žydas mokėjo arti. Galbūt tai buvo... Nežinau... Bet kokiu atveju, aš nebėgau. Jis praėjo pro mane, ne... Jis man pasakė, jei prisimeni, kas yra *"Dieve, dėk!"* ? [32:09].

DL: *"Padėk, Dieve!"* ?

ŠCH: *"Padėk, Dieve!"* Aš įsitikinęs, kad jis palaikė mane lietuviu. Policininkas praėjo pro mane ir pasuko prie karvių, ne prie karvių, o jis nuėjo paimti tas dvi mergaites, kad jas nuvarytų pas kitus. Viena iš jų, kuri yra mano pusseserė, praeidama man linktelėjo galva ir aš jai atgal linktelėjau, kad ji nesidairytų. Kai tik policininkas nuėjo, aš iškinkiau arklį, užsėdau ant arklio ir pradėjau joti nuo tos vietos, tolti nuo namų.

DL: O kur, tu pats nežinojai.

ŠCH: Aš nežinojau kur ne tik tą dieną, bet ištisus tris metus.

DL: Iš tiesų, tu to nežinojai.

ŠCH: Aš užsėdau ant arklio ir nujojau. Kaip minėjau, mano tėvas iš miesto namo negrįžo. Jis paprašė mano brolio atnešti iš namų jo *tallit* ir *tephilin*. Galiu pasakyti, kad tai ir išgelbėjo mano sesers gyvybę. Viena iš vyresnių mano seserų *[Chaviva (Liba)]* nešė tėvo prašytus daiktus. Tai buvo dar prieš atvykstant policijai. Ji nuėjo pas kaimyną ir atidavė tėvui jo *tallit* ir *tephilin*. Ten jai tėvas papasakojo, kas vyksta mieste. Ji pasileido bėgti namo, tikėdamasi išgelbėti motiną ir kitą seserį. Prisiartinusi prie namų ji išvydo, kad ūkis jau yra apsuptas. Iš tolo ji matė, kad aš vis dar stoviu lauke ir laukiu. Ji pasileido bėgti link manęs, kad mane perspėtų. Ji nežinojo, kad man jau viską pasakė brolis. Kai pamačiau, kad ji bėga, prijojau prie jos ir, jei kada matei, kaip jojama Pietų Amerikoje, aš užkėliau savo seserį ant arklio.

[Kitaip šį epizodą papsakojo pati Šmuelio sesuo Chaviva]

DL: Kodėl tavo tėvas prašė atnešti *tallit* ir *tephilin* ?

ŠCH: Todėl, kad jis jau žinojo, kad niekada nebegrįš į savo namus.

DL: Tai yra... ?

ŠCH: Jis jau žinojo. Aš tau sakiau. Kada jis pabėgo iš daržinės, jis jau žinojo.

DL: Tai reiškia?...

ŠCH: Kad tai yra *[galas]*...

DL: Jis ruošėsi mirčiai, todėl prašė atnešti jo tallit ir tephilin ?

ŠCH: Nežinau, nenorėčiau sakyti, kad jis galvojo apie mirtį, bet jis buvo tikras, kad namo jau nebegalės grįžti. Vienas iš dviejų, arba jis mirs, arba jis pabėgs.

Aš su seserimi jojome tolyn. Pakeliui buvo toks tvenkinys. Palei jį stovėjo keli medžiai. Aš sustojau ir nulipau nuo arklio. Prie vieno iš medžių stovėjo kaimynas su žiūronais ir žiūrėjo į mus, nes jis žinojo, kad šiandien vyksta žudynės. Pasakysiu tiesiai šviesiai, jis stovėjo ir jam iš akių plūdo ašaros, tam lietuviui, nes jis žinojo, kad tai paskutinės mūsų gyvenimo valandos. [35:59]

Brolis man buvo pasakęs, kur susitiksime, jei man pavyks pabėgti. Tuo keliu ir jojau. Pakeliui sutikau gerą mūsų kaimyną, kuris vėliau pasirodė esąs labai geras žmogus. Aš perdaviau jam arklį, pasiėmiau seserį ir išėjome. Ėjome į mišką, kur, kaip buvo sutarta, turėjome susitikti su broliu, jei man pavyktų pabėgti. Miške radau brolį ir kitą savo brolį, Icchoką, kurį matėte čia.

DL: Icchoką ?

ŠCH: Icchoką ir Cvi *[Hiršą]*.

Ten, miške, išbuvome iki sutemos. Kai sutemo, nuėjome pas kitą kaimyną, nes manėme, kad kažkas dar galėjo pabėgti iš namų ir ten ateis. Kai jau buvo visiškai tamsu, ten atėjo mūsų tėvas. Tėvas su broliu ir seserimi išėjo į kitą vietą. Aš likau su kitu broliu, Cvi. Tiksliau pasakius, tėvas pasiuntė mus apžiūrėti aplinkinius kaimynus, gal kas nors dar pabėgo.

DL: Surinkti žydus?

ŠCH: Taip, surinkti žydus ir pasižiūrėti, kas pabėgo, o kas – ne. Jis mums pasakė, kur pats keliaus. Jis prisiminė, kad turi dar vieną pažįstamą lietuvį, gal jis jam padės, ir ten nuėjo, o aš su Cvi pradėjome ieškoti. Nuėjome pas vieną kaimyną, pas kitą. Pas vieną kaimyną radome antrąją mūsų seserį *[Šima]*. Ji gulėjo pasislėpusi grūduose. Buvo supilta daug grūdų ir ten ją lietuvis paslėpė.

DL: Kluone ?

ŠCH: Kluone. Kai mes ją iškėlėme, ji nekalbėjo ir nevaikščiojo, ir mes iš jos nieko negalėjome sužinoti, kas pabėgo, kas nepabėgo. Mes ją paėmėme ant rankų ir pradėjome eiti su ja. Kai ji atsigavo, papasakojo mums, kad, jos žiniomis, turėtų būti pabėgusi teta, kurią išgelbėjo lietuvis, taip pat kaimynas, ir dar kiti žydai, bet jei jie yra, tai turėtų būti toje ir toje vietoje pas tą ir tą lietuvį.

Kadangi negalėjome jos palikti ir eiti ieškoti su ja, tą vakarą nusprendėme, kad pirmiausia nuvesime ją pas tėvą, ten, kur tėvas nuėjo, pas tą lietuvį. Ten paaiškėjo, kad tėvas, užuot pasibeldęs pas tinkamą lietuvį, pasibeldė pas kitą. Tas kitas buvo to lietuvio, pas kurį jis turėjo eiti, kaimynas. Čia atsitiko tragedija, nes tas lietuvis buvo vienas iš tų, kurie dalyvavo šaudyme, kur jis pasibeldė, ir tėvas jam tuo tarpu pasakė, nes patirties bėgant ir slapstantis neturėjome, jis jam pasakė, kokio lietuvio jis ieško. Taigi, kai atėjome pas tinkamą lietuvį, negalėjome būti ilgiau nei 24 valandas, nes pats tėvas pasakė, kur eina.

DL: Jis save išsidavė?

ŠCH: Pirmąją naktį, o tiksliau pirmąją dieną ir naktį, nors tėvas buvo netyčia išsiduodamas paminėjęs mūsų buvimo vietą, kaimynas vis dėlto mus priglaudė. Antrosios nakties metu tėvas su seserimis ir broliu nusprendė eiti toliau, o aš su Cvi grįžome į vietą, kurioje sesuo manė, kad dar gali būti likusių žmonių.

Kai atvykome ten, radome ne tik motiną, bet ir savo pusseseres. Radome kelias žydų moteris. Nebuvo jokių vyrų, tik moterys. Tarp moterų buvo taip: mano mama, mano pusseserė, mano pusbrolio žmona su dviem vaikais, mano tėvo sesuo, **Miashnik** *[Mijasnik]* ir mano pusseserės vyras. Ne, vis tik buvo vyras, vienas vyras buvo, Nachumas.

DL: Daugiau nei 10 žmonių.

ŠCH: Taip. Su savimi pasiėmėme taip: mamą, pasiėmėme vyrą ir išėjome. Paprašėme lietuvio, kad kitą naktį pasiimsime likusius, kai tik bus galima.

Kadangi ten, būtent ten, kur tau sakiau, kur tėvas norėjo eiti, jis jau negalėjo ten būti. Tėvui kilo mintis, kad jis turi pažįstamą lietuvį už Liolių. Žinai, kur yra Lioliai? Lioliai yra tarp Kelmės ir Raseinių, mažas miestelis. Ten, netoli Raseinių, tai yra nuo Raseinių sakyčiau 20 km, jis turėjo pažįstamą lietuvį, su kuriuo kadaise prekiavo ir galbūt jis mus ten... Tai toli nuo mūsų ir toli nuo žydų gyvenvietės, galbūt tas lietuvis mus priims.

Tėvas su mama, broliu, dviem seserimis ir vyru išėjo pėsčiomis. Aš su Cvi grįžome atgal. Radome lietuvį, nuėjome pas tą lietuvį, jis mums davė vežimą ir pasodinome pusbrolio žmoną su dviem mažais vaikais. Ten radau pusbrolio dvi vyresnes mergaites, **Krubelnikaites**. Abi mergaitės išgyveno. Viena yra Ida, o kita - Basė. Viena gyvena čia pat Givatayime, o kita - Nazarete.

[Batševos Krubelnikaitės pasakojimas]

DL: Ji taip pat buvo kartu su jumis vėliau?

ŠCH: Ne. Ji buvo su mumis tik pirmąsias dienas, bet pasakysiu tau, ji turi didelę tragediją papasakoti. Ji metus buvo vienuolyne.

DL: Lietuvių vienuolyne.

ŠCH: Jos mama su dviem vaikais, jos močiutė, kuri buvo mano tėvo sesuo, mes visi nuvažiavome į Liolius.

DL: Kiek jūsų iš viso tada buvo ?

ŠCH: Tuoj tau tiksliai suskaičiuosiu.

DL: Pavardes.

ŠCH: Nori pavardžių?

DL: Pirmiausia skaičių. Noriu orientuotis ir tave sekti. Atvykote į Liolius. [44:30]

ŠCH: Už Liolių...

DL: Už Liolių, į kaimą.

ŠCH: ... buvo, patys Lioliai yra kaimas, ir tai buvo rugpjūčio pabaigoje.

DL: Tai buvo rugpjūčio pabaigoje, tai turėjo būti...

ŠCH: 22-ą dieną pabėgome. Tai galėjo būti 24-a diena, ne vėliau.

DL: Kiek žmonių atvykote į Liolius?

ŠCH: Tuojau pasakysiu... Viso - 12 žmonių.

DL: 12 ?

ŠCH: [45:15] Tų 12 žmonių vardai yra tokie, jei nori žinoti:

1. **Aš [ŠMUELIS];**
2. **ICCHOKAS** *[brolis]*. Jis iki šiol yra gyvas;
3. **CVI** *[brolis HIRŠAS]*;
4. Sesuo **[CHAVIVA (Liba)]**;
5. Sesuo **[jauniausioji - ŠIMA];**
6. Mūsų tėvas **[JANKELIS (JAKOVAS) CHALOZINAS];**
7. Mūsų motina **[SARA RAZEL-CHALOZINIENĖ];**
8. Tėvo sesuo **[ETTA BLUMA CHALOZINAITĖ-KRUBELNIKIENĖ** (iš Libos Chalozinaitės-Gitlin liudijimo)]
9. Tėvo sūnėno **[RUVINAS KRUBELNIKAS]** žmona **[LIBA KRUBELNIKIENĖ]** su dviem mažais vaikais *[jų vardai seka toliau]*;
10. **CHINDĖ KRUBELNIKAITĖ** (6 metų) *[iš aukų sąrašo sudaryto 1965 m.]* ;
11. **ICCHOKAS KRUBELNIKAS** (4 metų) *[iš aukų sąrašo sudaryto 1965 m.]*;
12. *[Šmuelio]* pusseserės vyras **[NACHUMAS]**.

> *[Šis sąrašas yra patikslintas, papildant asmenų vardais ir pavardėmis. Pats Šmuelis savo pasakojime daugelio žmonių vardais ir pavardėmis nemini.]*

Štai tiek mūsų ten atėjome.

DL: Į Liolius ?

ŠCH: Pas lietuvius už Liolių.

DL: Suprantu, kad galėtumei pasakoti apie kiekvieną dieną, nes kiekviena diena buvo kaip atskiras pasaulis.

ŠCH: Aš tuoj pratęsiu, nes čia įvykiai greitai baigiasi. Viens du ir baigiasi visas reikalas.

Po kelių dienų, kai ten sėdėjome, tėvas pasakė, kad negalime būti pas tą lietuvį visi 12 žmonių. Žinojome, kad ilgai tai nesitęs, nes, pirma, lietuvis yra neturtingas ir negali mūsų išmaitinti. Antra, mūsų ieško. Jis mus pasiuntė, mane su broliu Cvi, grįžti į mūsų apylinkes, t. y. pažiūrėti aplink Kelmę, kas ten girdisi, ar nurimo, ir kaip reaguos mūsų kaimynai, ar jie pasiruošę mus priimti, ar padėti, ar ne.

Išėjome šeštadienio vakarą, sakyčiau. Tai buvo po savaitės ir tai jau turėjo būti rugpjūčio pabaiga, rugsėjo pradžia. Grįžę, mūsų kaimynai mus priėmė geranoriškai, ir mes grįžome, aš su broliu, sekmadienį atgal. Šeštadienio vakarą išėjome, o sekmadienio naktį grįžome. Kai atvykome sekmadienio vakare ir pasibeldėme pas lietuvį, jis mums pasakė: *"Bėkite iš čia greitai, čia nieko nebėra!".*

Kur visi dingo?

DL: Lioliuose ?

ŠCH: Taip, pas lietuvį Lioliuose.

Jis mums papasakojo, kad policija sekmadienį atliko kratą ir nieko nerado. Mes iš karto grįžome atgal. Grįžti atgal, tai nuo ten iki Kelmės 20 km, pirmyn 20 km ir atgal 20 km. Čia mes nieko nepažinojome, turėjome grįžti pas mūsų kaimynus.

Kai grįžome į Kelmės apylinkes, pas mūsų kaimynus, buvo pirmadienis, ir pirmadienio vakarą nuėjome pas lietuvį, pas kaimyną, ir paprašėme, kad jis nuvažiuotų dviračiu ir pažiūrėtų, kas ten atsitiko. [00:48:10]

DL: Prie Liolių ?

ŠCH: Mes buvome pasimetę. Nežinojome, kas vyksta.

DL: Su šeima?

ŠCH: Su šeima.

DL: Su tais 10 žmonių.

ŠCH: [00:48:45] Tas žmogus nuvažiavo ir sugrįžo. Tuo metu likimas mums iškrėtė išdaigą. Kol mes su broliu pas tą lietuvį gulėjome ant šiaudų, kitoje pusėje gulėjo mūsų tėvas su motina. Pasirodo, kad jie taip pat iki čia atėjo, bet nei mes, nei jie vienas apie kitą nieko nežinojome. Tarp mūsų buvo tik keli metrai atstumo, o mes galvojome, kad jie yra vis dar ten *[prie Liolių]* ir jų ieškojome.

Tėvai papasakojo, kas jiems atsitiko, kol mūsų nebuvo. Pasirodo, kad toje šeimoje, pas kurią jie slėpėsi, įvyko barnis. Žentas susipyko su uošviu, todėl jis nuėjo į policiją ir savo uošvį paskundė. Pakeliui namo, jis atsipeikėjo ir pradėjo gailėtis, dėl to ką padarė. Grįžęs žentas pripuolė prie mūsų tėvo ir pasakė: *"Bėk greičiau, nes čia tuojau atvažiuos policija !"*.

[00:49:40] Ir tai kainavo. Jo gailestis kainavo keturias aukas. Iš karto vietoje nušovė du mažus vaikus, pusbrolio žmoną *[vaikų motiną]* ir tėvo seserį *[vaikų močiutę]*. Taigi, keturiais žmonėmis mažiau. Čia mes praradome pirmuosius keturis žmones.

[50:15] Mano pusseserę **MINA SHEVELOVITCH** nužudė, kai ji buvo pas lietuvį su savo buvusiu svainiu **[IZRAELIS**

NACHUMOVIČIUS] (nes jos seserį jau buvo nužudę). Ji ryte atėjo pas lietuvių šeimą, motiną su sūnumi *[Damanskis;* *daugiau čia]*. Sūnus nuvažiavo ir parvežė policiją. Ją *[Miną]* nušovė vietoje, o svainiui pavyko pabėgti. Jie *[baltaraiščiai]* manė, kad kulka jį pasieks ir daugiau nesivijo, bet kulka nepataikė ir jam pavyko pabėgti. Jis nubėgo apie 4-5 kilometrus. Pribėgo netoliese esantį ežerą, įbrido į jį ir norėjo nusiskandinti. Ten aš jį ir sutikau. Taip jau išėjo, kad jo nei nušovė, nei jis nusiskandino.

> *[Kitame,* ***vėlesniame liudijime****, Šmuelis teigė, kad moters pavardė buvo* ***Leibovič****. Moters pavardę Leibovič* ***liudijo ir J. Zakas****. Gali būti, kad Šmuelis šiame pasakojime pasakė mergautinę moters pavardę t.y.* ***Mina Ševelovičiūtė (Leibovičienė)****.]*

DL: Likimas.

ŠCH: Tačiau vėliau jis vis tiek žuvo. Jį nužudė. Kaip tai atsitiko ? Jis nusprendė, kad daugiau nebenori klaidžioti po kaimus, ir išėjo į getą.

DL: Į Šiaulius ?

ŠCH: Jis buvo Šiaulių gete. Vėliau jį įkalino Šiaulių kalėjime ir ten girdėjau, kad jį nužudė.

Taigi, iš mūsų 12-os belikome tik šeši. Keturis praradome ten, už Liolių, o pusseserė buvo nužudyta prie Kelmės. Po visų šių įvykių jis nusprendė, kad už jokius pinigus nebeliks kaime. Šiandien mums lengva apie tai pasakoti. Įsivaizduok, tuomet kaimuose buvo labai sunku būti. Kodėl dabar sakau labai sunku? - Nes vėliau tapo lengviau, 43-ųjų pabaigoje, 44-aisiais tapo lengviau.

DL: Tai logiška.

ŠCH: Bet pirmieji mėnesiai, tai buvo *Raudonosios jūros perėjimas*. Bijodavai savo paties šešėlio. Jis kvietė mus eiti į getą, bet mes nėjome. Bet daugelis grįžo *[į getą]*. Tas pats iš geto, pamiršau jo pavardę, prašė mūsų, kad eitume į getą. Jis sakė: *"Draugai, niekas nežino, kur išgyvensime. Kol esame gyvi, gyvenkime tarp žydų, eikime į Šiaulių getą"*.

DL: Taip jis manė?

ŠCH: Tai buvo jo nuomonė. Mes nenorėjome eiti į getą. Šiuo metu negaliu tau pasakyti, kodėl, nes tuo metu ir pats nežinojau, kas mus sulaikė nuo ėjimo į getą. Tačiau tai *[jam]* baigėsi mirtimi.

[54:20] Tęsiu pasakojimą toliau. Po to, kai grįžome atgal, prie mūsų prisijungė dar vienas. Tai buvo **JANKELIS ZAKAS *[JAKOVAS ZAKAS]***.

DL: JANKELIS ZAKAS ?

ŠCH: Taip. Su Jankeliu Zaku susitikau grįžtant iš Liolių, po ten įvykusių žudynių. Nuėjau pas lietuvį ir jis man sako: *"Nueik į tvartą, pastogėje rasi žydą"*. *[Jakovas Zakas liudijo, kad jį su Chalozinais suvedė kalvis* ***Dominykas Štabokas****]* Užlipau į tvarto pastogę ir radau Jankelį Zaką. Jankelį pažinojau iš anksčiau. Jį pažinojau, nes buvau jo brolio draugas. Mes kartu augome, jis buvo keliais metais vyresnis už mane, o jo brolis buvo mano draugas. Taip jis prisijungė prie mūsų ir kartu klajojome nuo 1941 m. rugpjūčio 22 d., trumpiau šnekant, iki 1943 m. kovo 17 d.

Kodėl sustoju ties šia data? Tą dieną praradau brolį.

DL: Cvi ?

ŠCH: Taip, Cvi ir tėvus. 1943 m. kovo 17 d.

DL: [55:55] Tai buvo po Stalingrado.

ŠCH: Taip, po to.

Tėvą ir motiną buvome apgyvendinę pas lietuvį, kurio niekada gyvenime nepažinojome ir niekada gyvenime nežinojome, kad toks lietuvis egzistuoja *[ANTANINA ir POVILAS VALČIUKAI]*. Nors ir be ypatingos simpatijos lietuviams, bet galiu tau pasakyti atvirai, kad daugelis jų mums padėjo, ypač mūsų kaimynai. Labai mažai, galima suskaičiuoti ant rankos pirštų, kurie mums nepadėjo. Tačiau jų pagalba buvo lydima didelės baimės ir nuolatinės policijos grėsmės.

Tėvą ir motiną paslėpėme pas tą lietuvį. Pusantrų metų bėgyje maistu aprūpindavome juos mes.

DL: Ar tėvas tebeturėjo savo tallit ir tephilin ?

ŠCH: Jis visada turėjo *tallit, tephilin, Siddur [kasdieninė ir šabo dienų maldaknygė]* ir *Machzor [šventinė maldaknygė]*. Jis norėjo, kad šie daiktai būtų kartu su juo.

Vieną seserį *[CHAVIVA (LIBA)]* laikė vienas lietuvis. Kita sesuo *[ŠIMA]* labai gerai kalbėjo lietuviškai, todėl mes jai sugalvojome priedangą. Atnešėme jai siuvimo mašiną, visiškai naują, kuria ji mokėjo siūti, ir taip ji vaikščiodavo siūdama po kaimus kaip lietuvė. Nenoriu sakyti, kad visi lietuviai nežinojo, kad ji žydė, bet, kad būtų aišku, 90 procentų nežinojo, kad ji žydė, nei iš išvaizdos, nei iš kalbos, nei iš nieko.

Lietuviai, kurie slėpė tėvą ir motiną, buvo neturtingi.

DL: Ar turėjote pinigų? To man nepasakojai.

ŠCH: Pinigų turėjome labai mažai, bet jie nebūtų padėję. Suprask, lietuvis, kuris mums duodavo maisto, nereikalavo pinigų. Lietuvis, kuris mus įsileisdavo į namus, jokių pinigų neprašė, nes mes neidavome pas bet kurį lietuvį. Šiandien tai atrodo, kaip savaime aišku, bet tuo metu aš nežinau, ar mes tai aiškiai suvokėme. Eidavome pas vieną šeimą, kuri mus nukreipdavo pas kitą. Mes nėjome tiesiai pas bet ką ir nesibeldėme, todėl dabar žinau tik apie gerus lietuvius. Netrukus pakalbėsiu ir apie blogus. Mes nėjome tiesiai ir nesibeldėme sakydami: *"Duok mums valgyti."* Ne, niekada.

Tarkime, mūsų kaimynas turėjo brolį kitame kaime. Jis iš anksto su juo tarėsi:

"*Kokia tavo nuomonė? Ar laikytum žydą? Ar duotum jam valgyti?"*

"Taip, atvesk."

"Bet, paklausyk, tai mano pažįstami, aš už juos atsakau."

Taip mes ir vaikščiojome vis į kitą vietą. Sakau, per visus tuos tris metus ir dešimt dienų, kurias klajojau, nakvojau ne daugiau kaip devynis kartus pas lietuvius.

DL: ...kuriuos?

ŠCH: Čia buvo didelė išmintis, teisingas kelias, ne išmintis, dabar nekalbu apie išmintį, o intuicija, kad ilgiau neužsibūdavome pas vieną lietuvį. Taip tempėme laiką, dieną po dienos. Savaime suprantama, buvo didelės policijos paieškos.

DL: Jie vis dar ieškojo žydų?

ŠCH: [59:40] Už kiekvieną žydą buvo skiriama 5 tūkstančiai markių premija, už negyvą ar gyvą – tai jiems nebuvo svarbu. Be to, jis dar gaudavo kortelių.

DL: Maisto kortelių?

ŠCH: Ne maisto kortelių. To jiems nereikėjo. Lietuviai turėjo pakankamai maisto, tačiau jiems trūko daiktų.

DL: Drabužių ?

ŠCH: Taip, drabužių.

Taip klajojome nuo vieno lietuvio pas kitą, nenakvodami ir neužsibūdami. Kas kur klajojo? Tėvas su motina buvo vienoje vietoje, viena sesuo *[CHAVIVA (LIBA)]* buvo kitoje vietoje, o kita *[ŠIMA]* klajojo, kartais čia, kartais ten, kartais šen. Iš pradžių vaikščiojome aš, Jankelis Zakas, broliai Cvi ir Icchokas. Tiek mūsų liko iš tų 12 žmonių.

DL: Ar jūs visi keturiese eidavote į vieną vietą ?

ŠCH: Mes vaikščiojome poromis.

DL: Poromis.

ŠCH: Tačiau mes žinojome vienas apie kitą. Mes rinkdavomės pas tėvus, kiekvieną savaitę jiems atnešdavome maisto. Tėvas ir motina nenorėjo valgyti ne-košerinio maisto, bet jie del to neturėjo problemos, nes mes jiems atnešdavome.

Kovo 17 d. *[1943 m.]*, tiksliau kovo 16 d., pas lietuvį buvo mano broliai Icchokas su Cvi ir Jankelis *[Zakas]*. Tuo metu aš buvau pas kitą lietuvį. Po kurio laiko Icchokas su Jankeliu iš ten išėjo, o mano brolis *[Cvi]* nuėjo parnešti malkų. Viskas prasidėjo nuo tų malkų. Matyt taip jau buvo lemta. Iš kur jis ėjo parnešti malkų? Netoliese buvo miškelis. Iš ten atsinešdavo malkas. Ryte jis nuėjo į miškelį, kad paruošti tėvui malkų kūrenimui. Likimas lėmė, kad durys atsidarė, vėjas atidarė duris, o tuo metu pro šalį ėjo to lietuvio kaimyno maždaug 12-os metų berniukas. Jis pamatė, kad žydas kapoja malkas. Jis atpažino mano brolį, kad jis žydas. Jis nuėjo ir pasakė savo tėvui. Tėvas nuėjo į policiją ir juos atvedė. Mano brolis, Cvi, tuo metu gulėjo... Dabar grįžtant atgal: brolis nenujautė, kad jam gresia nelaimė. Jis sukapojo malkas ir atnešė tėvui į namus, į kambarėlį ten, ir atsigulė ant pečiaus miegoti. Jie jį pažadino miegantį, policija jį nukėlė nuo pečiaus. Jis išėjo ir lauke suprato, kad jam atėjo galas. Jis turėjo revolverį. Mes visi buvome ginkluoti.

DL: Iš kur turėjote ginklų?

ŠCH: Iš lietuvių, raudonųjų, kuriuos jie paliko. Jie paliko Lietuvoje daug ginklų. Mes iš lietuvių gavome revolverius. O brolis turėjo vokišką pistoletą. [1:03:15]

DL: *Parabelą [Parabellum]* ?

ŠCH: *Parabelą*.

DL: Tai buvo brangus daiktas.

ŠCH: Kai tik jis pamatė...

DL: Ar jūs pirkote tuos ginklus ?

ŠCH: Negaliu pasakyti. Atrodo, kad ne.

DL: Iš lietuvių ?

ŠCH: Tikrai negaliu pasakyti.

DL: Bet jūs kiekvienas turėjote po ginklą ?

ŠCH: Kiekvienas iš mūsų turėjome po dvi granatas ir *revolverį*.

DL: Kodėl ?

ŠCH: [1:03:52] Tiesą sakant, tai buvo tik tam, kad... Ginklą buvo galima panaudoti tik tam tikru momentu: arba, kad kritiniu momentu išsigelbėtume, arba nusižudytume, arba tuo momentu mesti granatą ir pabėgti. Mes nesileisdavome į kovą, tuo metu ne. Vėliau buvo atvejų, apie kuriuos papasakosiu, tačiau tai buvo vėliau, ne tuo metu.

Kai brolį nutempė nuo krosnies ir išvedė į lauką, jis suprato, kad viskas baigta. Jis nuleido rankas ir bandė išsitraukti pistoletą iš kišenės. Tačiau gavo kulką į nugarą. Nepaisant to, jam pavyko ištraukti ginklą ir šauti į du policininkus. Vieną jis sužeidė į petį, kitą – į pilvą. Trečias policininkas, stovėjęs už kampo, šovė ir pataikė jam į galvą.

DL: Jis juos nušovė ar tik sužeidė ? Nežinai ?

ŠCH: Tik sužeidė. Policininkai liko gyvi, deja.

Policija pradėjo ieškoti kitų žydų name. Šeimininkas turėjo keturis vaikus, bet tuo metu jo pačio nebuvo namuose. Taip jis išsigelbėjo. Nei jo žmona, nei jis tuo metu nebuvo namie, tik vienas dvylikos metų berniukas. Policija pradėjo klausinėti jo, ar name yra daugiau žydų, bet jis nieko neišdavė.

Mano tėvas, išgirdęs triukšmą, pasislėpė dviguboje sienoje, kurią buvome jam įrengę. Tačiau jis pamiršo Siddur *[maldaknygę]* kambaryje.

Policija pradėjo ieškoti visame name ir įėjo į kambarį, kuriame buvo pasislėpęs mano tėvas. Jie rado jo maldaknygę ir tai sukėlė įtarimą. Jie pradėjo dar labiau ieškoti, tačiau nesugalvojo, kad name gali būti dviguba siena ir kažkas joje yra pasislėpęs.

Kai kiti trys šeimininko vaikai grįžo iš mokyklos, tarp jų buvo mergaitė. Jie ją nuvedė prie nušauto brolio ir grasino, kad, jei nepasakys tiesos, taip pat bus ir su jos tėvu. Ji tada išdavė, kad dviguboje sienoje slepiasi mano tėvas ir motina.

Policininkas bijojo atidaryti dvigubą sieną, nes galvojo, kad viduje gali būti pasala. Jis svarstė, ką toliau daryti, nes du iš jų buvo sužeisti.

DL: Trys policininkai.

ŠCH: Du policininkai. Trečias nušovė mano brolį.

DL: Tai buvo tas, kuris nušovė jį.

ŠCH: Trečiasis nušovė mano brolį.

DL: Tas, kuris buvo už kampo ?

ŠCH: Taip, iš už kampo. Brolis dar šiek tiek bėgo. Mes jį radome netoliese. Jis nubėgo apie 50-60 metrų ir ten su peršauta galva ir nugara susmuko.

Jie *[policininkai]* pradėjo šaudyti į dvigubą sieną. Siena pradėjo skeldėti. Bešaudant sužeidė tėvą į koją. Jie ištraukė motiną ir tėvą iš slėptuvės ir pradėjo juos tardyti. Jie norėjo sužinoti, kur slepiasi kiti šeimos nariai, nes žinojo, kad tėvas turi dar vaikų, kurie pabėgo.

Žinoma, tėvas ir motina nieko neišdavė. Jie buvo išvežti į Kelmę, o iš ten į Raseinių kalėjimą. Kiek man yra žinoma, praėjus šešioms savaitėms, jie buvo išvežti ir sušaudyti.

DL: Raseinių kalėjime ?

ŠCH: [1:08:05] Taip.

Taigi mes praradome dar tris žmones. Išlikome tik aš, Icchokas, Jankelis Zakas ir mano dvi seserys.

[Nacių policijos raportas apie aukščiau aprašytą įvykį 1943 metais Kelmėje]

DL: Ir dvi seserys.

ŠCH: Ir dvi seserys.

DL: Bet seserys nebuvo su jumis?

ŠCH: Nebuvo. Aš tau papasakosiu.

DL: Jos buvo kitoje vietoje ?

ŠCH: Taip, jos buvo kitur. Nuo 1943 m. kovo 17 d. abi seserys atsitiktinai susitiko ir buvo kartu.

Tuo metu aš buvau pas kitą lietuvį. Tą dieną, kovo 17-ąją, trečiadienį, *mano* lietuvis nuvažiavo į miestą ir man viską papasakojo.

DL: Ar seserys taip pat keisdavo vietas ?

ŠCH: Taip, jos taip pat keisdavo vietas, bet ne taip dažnai. Viena mano sesuo apsimesdavo nebyle ir kartais praleisdavo kelis mėnesius vienoje vietoje. Kita buvo siuvėja.

DL: Siuvėja.

ŠCH: Mano kita sesuo, kuri prastai kalbėjo lietuviškai, apsimetė nebyle ir labai kentėjo dėl to.

Taigi, kai *mano* lietuvis grįžo iš miesto, jis papasakojo man, kad mano brolis ir tėvas buvo nužudyti. Atsitiktinai šis ūkininkas buvo vienas geriausių žmonių mūsų apylinkėje. Aš žinojau, kad abi mano seserys slepiasi netoliese, bet supratau, jog toje vietoje ilgiau likti nebegalima, nes policija pradės reidą, todėl turėjome bėgti.

Vos sutemus, atėjo mano brolis Icchokas. Jis dar nežinojo, kad aš jau viską žinau, todėl atėjo man pranešti. Mes kartu nusprendėme išvesti seseris iš tos vietos. Tačiau jų lietuvis taip pat buvo mieste ir sužinojo apie įvykius. Jis nenorėjo jų išvaryti, bet, kai sutemo ir mes pasirodėme, jis pagalvojo, kad ateina policija. Jis atidarė galines namo duris ir tarė seserims: *„Vaikai, bėkit!"* Seserys išbėgo pirmos, mes bėgome iš paskos. Jos manė, kad jas persekioja policija. Tiksliai nežinodamos, kur bėgti, jos nubėgo į priešingą pusę. Visame Kelmės valsčiuje pasidarė nebesaugu ir mes ten nebegalėjome būti.

DL: Valsčiuje.

Laikui bėgant, įgijome patirties ir supratimo, kad iš tos vietovės, kur ieško policija, reikia bėgti iš karto į kitą apskritį, arba į kitą rajoną. Nes kol jie susisieks su kita apskritimi, kol jie surinks policiją, tuo tarpu galima nueiti toli. Mes planavome pasiimti seseris ir bėgti į Šiaulių apskritį. Mes norėjome, jei esi girdėjęs apie miestelį Užventis... [1:10:20]

DL: Užventis?

ŠCH: Mes norėjome traukti ten, pakeisti apskritį, palikti šį valsčių. Po didelių pastangų mes susirinkome ir pradėjome eiti. Atsitiktinai tą kovo 17 d. buvo labai šviesi naktis. Policija buvo išsiųsta ant kelių.

DL: Tik dėl jūsų?

ŠCH: Be mūsų daugiau nieko ir nebuvo.

DL: T. y. visa blokada buvo tik dėl jūsų?

ŠCH: Kitų žydų nebuvo.

DL: Jie norėjo tik jus sugauti?

ŠCH: Jie ne tik tą dieną norėjo mus sugauti.

Turiu pabrėžti, kad jei ne mūsų kaimynai, jei jie nebūtų mums davę to pirmutinio palaikymo, mes nebūtume išlikę.

Trumpai tariant, mes nuėjome netoli Užvenčio. Ten užėjome pas vieną lietuvį. Papasakojau jam tiesą. Kaimai tapo... Tai buvo toks geras žmogus, kokį sunku net su žiburiu rasti. Mes juo visiškai pasitikėjome, tačiau jis negalėjo mūsų ilgai laikyti, nes labai bijojo. Tuo metu vyko intensyvi mūsų paieška. Aš su Jankeliu Zaku išėjome į Varnius.

DL: Varnius ?

ŠCH: Ten mes radome kelias žydų šeimas. Iš tiesų ne šeimas, o pavienes pabėgusias žydes. Radome vieną žydę. Negaliu pasakyti, iš kokio kaimo ji buvo. Supratome, kad ir čia mes negalime užsibūti, todėl sugrįžome atgal. [1:13:00]

Dabar pasakosiu kas vyko po 1943 kovo 17 dienos. Tiksliai neatsimenu kurį 1943 metų mėnesį, bet tikrai, kad po kovo 17-os dienos, atėjo žydai iš Kauno *[Kauno geto]*. Apie tai mums pranešė kunigas *[galach]* iš Kelmės. Jis juos paslėpė pas lietuvius netoli Liolių.

DL: Gal atsimeni, kokia buvo jo pavardė ?

ŠCH: Ar to lietuvio ?

DL: Ne, kunigo.

ŠCH: Jo pavardės neatsimenu. *[kun. Radzvilas Alfonsas?]*

DL: [1:13:50] Gal Paukštys ? *[kun. Bronislovas Paukštys]*

ŠCH: Negaliu pasakyti, ar jo pavardė buvo Paukštys, bet jei tau labai reikia, galėsiu sužinoti.

DL: Gal žinai tų žydų pavardes ?

ŠCH: Aš tau papasakosiu štai ką. Galbūt tau bus įdomu sužinoti, kaip tas kunigas norėjo išgelbėti žydų vaikus ? Kai tik pradėjo vesti Kelmės žydus sušaudymui, kunigas surinko žydukus savo rūsyje. Kiek jų buvo, tiksliai nepasakysiu. Lietuvių policija privertė jį vaikus atiduoti, tačiau kelis jam vis tik pavyko išgelbėti ir jie iki šiol tebegyvena. Kelmėje buvo Mer šeima. Tėvas dirbo Žydų liaudies banko *[Kelmės skyriaus]* direktoriumi.

DL: Mer ?

ŠCH: [1:14:39] Taip, Mer. **Jonkė Mer** ***[JANINA MERAITĖ]*** ir jos broliukas, kurio vardo nežinau. Jie buvo maži vaikai. Tas antrasis gal kokių 6-7 metų ***[ICCHOKAS MERAS]***. Jo vardo neatsimenu. Jie vieninteliai, kuriuos kunigui pasisekė išgelbėti.

Dabar išvardinsiu tuos, kurie atėjo iš Kauno geto. [1:15:00]

SHMUEL GOLDBERG *[ŠMUELIS GOLDBERGAS]*. Tas vyras, apie kurį tau žmona pasakojo. Na, tu jį žinai.

DL: Tas, kuris parašė tą knygą ?

ŠCH: Taip.

MICHKE GUTMAN *[MICHAILAS GUTMANAS]*. Jis kilęs iš Palangos. Kaune jis studijavo teisę.

DL: Spėju, kad aš jį žinau.

ŠCH: **Gutmanai** iš Palangos. **Michke** - tikras žydas ir šaunus vaikinas. Kartu su juo buvo jo žmona **[MANIA GUTMANIENĖ]** ir svainė **[CILĖ PAKELČIKAITĖ]** (žmonos sesuo). Taip pat ten buvo gydytojas iš Skaudvilės. Jis su žmona pabėgo į Kauną, o iš ten atvyko į Kelmę. Jo pavardė - **DUSHNITZKY** ***[DOLNICKIS** iš J.Zako liudijimo]*. Žmona buvo odontologė, o jis *[bendros praktikos]* gydytojas. Aš su jais susitikau pas vieną lietuvį netoli Liolių. To žmogaus pavardė - **ŠALKAUSKAS** ***[ANTANAS ŠALKAUSKAS]***. Prie mūsų prisijungė **MICHKE GUTMAN *[MICHAILAS GUTMANAS]***, **SHMUEL GOLDBERG *[ŠMUELIS GOLDBERGAS]***... [1:16:13]

DL: Ar tai tas, kuris dirba Sochnut ? *[Nepelno organizacija Izraelyje]*

***Micha Gutmanas** (1911-1982),*
foto. 1944 m.
Gauta iš Izraelyje gyvenančio
Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

ŠCH: Taip, jis dirba Sochnut. Michailo žmonai ir jos seseriai aš parūpinau prieglobstį pas lietuvius. [1:16:35] Ką reiškia, parūpinau. Kad tu geriau suprastum, ką turiu omenyje, sakydamas, parūpinau, aš tau papasakosiu štai ką...

DL: ...bet tu ir pats turėjai nemažai bėdų.

ŠCH: Taip, tiesa, tačiau, kad ir kaip bebūtų, aš taip pat turėjau ir pusantrų-dviejų metų patirtį.

DL: Tu jau buvai įgijęs pasitikėjimo.

ŠCH: Kartu su pasitikėjimu aš jau buvau išplėtęs nemažą pažįstamų lietuvių ratą. Jau anksčiau tau esu sakęs, kad mes nėjome pas pirmą pasitaikiusį lietuvį, nes jei būčiau ėjęs pas bet kurį, tai manęs šiandien Giv'atayim nebūtų [1:17:05]. Tuo esu visiškai įsitikinęs. Tuo metu, jei kas nors eidavo pas atsitiktinį lietuvį, rizikuodavo gyvybe, nes vienas klaidingas žingsnis galėjo baigtis mirtimi. Vienas tokių atvejų nutiko mažame Kražių miestelyje. Ar žinai tokį mažą miestelį - Kražiai ?

DL: Taip, Kražiai.

ŠCH: 14-15 metų vaikai iš Kražių nuėjo pas atsitiktinius lietuvius. Jie paprasčiausiai nežinojo, pas kurį iš jų gaus prieglobstį. Ar žinai, kas tai yra *šakės* ? [1:17:40]

DL: Taip, šakės.

ŠCH: Jie nudūrė keturiolikmetį su šakėmis. Vienas lietuvis jį subadė. Jie išžudė tuos vaikus.

Aš nuvedžiau Michės Gutmano žmoną ir jos seserį pas vieną lietuvį. Įdomumo dėlei papasakosiu, kaip aš susipažinau su juo. Prisiminiau, kad seniau mano tėvas turėdavo reikalų su lietuviu, kuris buvo užsiauginęs didžiulius, vešlius ūsus. Tik dabar nesijuok. Galvoju, kur man jį dabar surasti. Tie ūsai iš tikro buvo neįprastai dideli ir įspūdingi.

DL: Jie buvo *įžymūs*.

ŠCH: Būtent. Tie ūsai buvo visiems gerai žinomi. Bėda tame,
kad aš nežinojau nei to kaimo, nei jo pavardės. Net ir šiandien

Iš dešinės: Michailas Gutmanas, Mania Gutmanienė, draugė, Cilė Pakelčikaitė (Manės sesuo), Šmuelis Gutmanas (Michailo brolis, žuvęs 1943 m. prie Alekseevkos, kaunantis 16-os Lietuviškos divizijos gretose). Gauta iš Izraelyje gyvenančio Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

aš neatsimenu, kokia buvo jo pavardė. Viename mažame bažnytkaimyje buvo kunigas. Bažnytkaimį vadino **PAKRAŽANTIS** [1:18:43]. Jis yra šalia Kelmės. Ten buvo bažnytėlė su varpine ir jaunas kunigas.

DL: Jei gerai atsimenu, ties ta vietove vyko mūšiai tarp vokiečių ir Lietuviškos divizijos.

ŠCH: Apie Lietuvišką diviziją aš tau taip pat papasakosiu, bet vėliau. Laimė, kad pas šį kunigą buvo vienas lietuvis, kuris kažkada dirbo pas mus samdiniu. Aš nuėjau pas jį ir jis mane supažindino su kunigu. Nuėjau pas kunigą pasišnekėti. Jis mane priėmė labai draugiškai (šimtu procentu). Bešnekant aš jo paklausiau, gal jis pažįsta savo vietovėje gyvenantį vyrą su didžiuliais ūsais.

DL: Jo parapijoje.

ŠCH: Taip, jo parapijoje. Kai aš pasakiau jam, kad ieškau žmogaus su didžiuliais ūsais, jis nusijuokė, nes uždaviau lengvą klausimą. Jis man papasakojo, kur tas vyras gyvena. Kai aš ten nuėjau, šeimininko namuose neradau. Tarp kitko, jis buvo nemažas girtuoklis [1:20:10]. Jo žmona įsileido mane į vidų ir kambaryje aš pamačiau ant sienos pakabintą vyro su didžiuliais ūsais nuotrauką, iš kurios aš jį ir pažinau. Pas šituos gerus žmones aš įkurdinau **MICHKES GUTMANO** žmoną ir jos seserį. Ten jos išbuvo gana ilgą laiką. **ŠMUELIS GOLDBERGAS** nuėjo į kitą vietą. Jis neliko su mumis. Gydytojas ***[DOLNICKIS]*** pasiliko pas **ŠALKAUSKĄ** [1:20:55].

DL: Kokia gydytojo pavardė ?

ŠCH: DUŠNICKY *[Šmuelis neatsiminė tikslios gydytojo DOLNICKIO pavardės]*

DL: DUŠNICKY?

ŠCH: Jis dabar gyvena Amerikoje. Štai tiek iš viso buvo žydų aplink Kelmę. Vieną dieną, tais pačiais 1943 metais, aš nuėjau pas tą patį lietuvį, apie kurį tau jau pasakojau. Pas jį aš susitikau su Jankeliu Zaku. Tas lietuvis man perdavė popieriaus lapelį, kuriame buvo parašyta jidiš kalba. Laišką parašė Jankelio Zako sesuo, NISSAN ISERLIS žmona *[Šeina]* [1:21:45]. Štai tokiu būdu mes su jais susirišome.

DL: Ji buvo iš Kauno geto ?

ŠCH: Ji pabėgo iš Kauno geto į Eržvilką ir iš ten atsiuntė lietuvį su laiškeliu. Ji sužinojo, kad jos brolis klaidžioja kažkur aplink Kelmę. Laiškelyje rašė, kad ji ieško savo brolio ir tikisi, kad ši žinutė jį pasieks. Ji prašė brolio, kad jis padėtų

Nissan Iserlis
(1914.01.01 - 1971.09.14)
šaltinis

jiems persikelti į Kelmės vietovę arčiau savęs, nes prie Eržvilko jie jau nebegalėjo likti.

DL: Ar jos vyras liko Kaune ?

ŠCH: Ne.

DL: Ji buvo kartu su savo vyru ?

ŠCH: Taip. [1:22:35]

DL: Atrodo, kad jis buvo policininkas gete, prie vartų, sargyboje.

ŠCH: To negaliu tau pasakyti. Aš nebuvau Kauno gete ir nenoriu apie tai kalbėti. Tegul kiti tai pasakoja.

DL: Aš jį atsimenu.

ŠCH: Nežinau, nieko nežinau.

Perskaitęs laiškelį, aš iš ten išėjau ir patraukiau į kitą kaimą, kuriame buvo Jankelis. Aš žinojau, kur jis yra, ir ten nuėjau. Pažadinau Jankelį ir perdaviau jam laišką. Nusprendėme surasti kokį nors valstietį, kuris mums padėtų juos parsivežti. Jis *[Zakas]* apsirengė ir mes išėjome. Netoli Kelmės, mūsų kaimynystėje, suradome lietuvį, kuris sutiko ten nuvažiuoti. Jo pavardė buvo **DAVINAUSKAS**

[Garso įraše nuo 1:23:33 labai neaiškiai tariama pavardė. Kitoje vietoje ji tariama, kaip LEVANAUSKAS]

Jis atsisakė važiuoti kartu su Jankeliu, nes jo išvaizda buvo kaip tipiško žydo, juodais plaukais, ir jį galėjo lengvai atpažinti. Jis važiuosiąs tik su manimi. Valstietis nenorėjo prarasti darbo dienos, todėl nusprendė išvažiuoti šeštadienio vidurnaktį, kad sekmadienį jau būtume prie Eržvilko.

DL: Kodėl lietuviai jums padėdavo ? Kokios priežastys įtakojo juos tą daryti ?

ŠCH: Aš tau paaiškinsiu. Iš to, kiek su jais bendravau ir turėjau su jais artimų ryšių, aš susidariau tokią nuomonę. Buvo tokių lietuvių, kurie turėjo pažįstamus, tam tikra prasme, *savus* žydus. Kaip pavyzdį aš tau pateiksiu tą lietuvį iš Pakražančio

[1:24:39]. Jis net nežinojo, kad mano pavardė yra Chalozinas. O aš žinojau, kad jis turėjo ryšių su Kelmėje gyvenusia Rozenfeldų šeima. Jie buvo jo geri draugai, todėl aš pasakiau, kad esu vienas iš Rozenfeldo sūnų. Jis tikriausiai iki šiol galvoja, kad mano pavardė yra Rozenfeldas. Noriu užtikrintai pasakyti, kad jis man padėjo viskuo, ko tik aš beprašyčiau, tačiau tuo metu jis manė, kad padeda "Rozenfeldo sūnui".

DL: O kaip buvo tuomet, kada susitikdavote atsitiktinius ir visiškai nepažįstamus lietuvius ?

ŠCH: Mes niekada neidavome pas visiškai nepažįstamus lietuvius, niekada. Tai buvo teisingas elgesys ir šios taisyklės mes visada laikėmės.

DL: Tu anksčiau kelis kartus esi tą pabrėžęs.

ŠCH: Jei būtume darę kitaip, tai mes niekaip nebūtume išgyvenę.

DL: Vadinasi, jie visada žinojo, kas jūs esate?

ŠCH: Kiekvieną kartą mus kas nors, kam nors rekomenduodavo.

DL: Bet kodėl jie padėjo?

ŠCH: Kodėl jie tai darė ?

DL: Juk ne visiems jūs buvote *savais* žydais.

ŠCH: Ne visiems buvome *savais* žydais, tačiau buvo ir geros širdies žmonių. Buvo tokių, kurie sakydavo: *"Aš visą tai matau, visus tuos šaudymus, žudymus, tačiau nenoriu turėti nieko bendro su tuo".* Kiti sakydavo taip: *"Ką valdžia nusprendė, tą tegul ir daro. Kaip kai kurie lietuviai nori elgtis, taip tegul jie ir elgiasi. Mes nesikišime, nes tai ne mūsų reikalas, tačiau, kad ir kas beatsitiktų, pavalgyti mes jiems visada duosime".* Beje, tai buvo tik tie lietuviai, kuriuos mums rekomenduodavo. [1:26:16] Mes niekuomet nėjome ir nesibeldėme pas atsitiktinį lietuvį, niekada. Dienos metu, kuomet šviesu, aš neidavau netgi pas tą, kurį man rekomenduodavo. Įprastai aš įsėlindavau į jo ūkį ir pasislėpdavau visai dienai taip, kad niekas net neužuostų jog aš netoliese esu. Kur slėpdavausi ? Aš įsėlindavau į tvartą. Jei esi matęs, tvarte karvės stovi pririštos prie ėdžių.

DL: Taip.

ŠCH: Aš nuimdavau dangtį, išmesdavau mėšlą, pasiklodavau šiek tiek šiaudų, įlįsdavau į vidų, užsidengdavau dangčiu ir taip gulėdavau visą dieną. Valstietis galėjo prisiekti, kad pas jį jokių žydų nėra. [1:27:14] Aš nežinodavau, ar jis geras, ar blogas. Bet kuriuo atveju, aš vengiau eiti pas bet kurį be pažinčių.

DL: Tau tekdavo nakvoti po atviru dangumi ?

ŠCH: Klausi, ar teko slėptis po atviru dangumi ? Ar žinai, kas yra durpės ?

DL: Taip.

ŠCH: Laukuose stovėdavo durpių kupetos. Naktį mes jas praardydavome ir įlįsdavome į vidų. Tačiau visų geriausia ir saugiausia vieta buvo lietuvių kapinės. [1:27:55]

DL: Kapinės?

ŠCH: Mes susirasdavome kokio nors turtingo pono kapą (juos laidodavo tokiuose mažuose pastatuose). Atidarydavome mažas dureles ir įšliauždavome vidun. Tai buvo pati saugiausia vieta. Niekas ten neidavo ir niekas nelandžiodavo.

DL: Jiems nejauku būtų ten įlįsti, ko nors ieškoti.

ŠCH: Naktimis garantuotai ten niekas nevaikščiojo, išskyrus sekmadieniais, kuomet galėjo apsilankyti kapinėse šeimos nariai. Kitais atvejais buvo visiškai saugu.

DL: Jūs susikūrėte tam tikrą sistemą.

ŠCH: Tai atėjo su laiku. Kodėl aš tau pradžioje sakiau, kad mes bijojome net savo šešėlio ? Taip buvo tik iš pradžių. Vėliau mes jau turėjome visko, drabužių, maisto. O kaip gi būtume be jų ? Su laiku įsigijome visko, ko reikia. Taip sakant, buvome praėję *profesinius* kursus, jei tai galima pavadinti profesija. Sakoma, kad seną vilką - sunku nušauti. Šioje vietoje aš, kaip žmogus sėkmingai slapstęsis pusantrų metų, noriu tau pasakyti, kad mus be kitų dalykų lydėjo ir sėkmė. Sunku pagauti tą, kurį lydi sėkmė. Tokio žmogaus orientacija ir visas mąstymas buvo sukoncentruoti vieninteliam tikslui - išlikti. Mūsų klausa ir akylumas išsivystė, taip, kad net sunku paaiškinti. Su laiku mūsų pojūčiai pasidarė tokie...

DL: Užaštrinti.

ŠCH: Ypatingai užaštrinti.

Ką dar tau papasakoti ?

DL: Noriu paklausti, ar tau teko panaudoti ginklą ? [1:29:55]

ŠCH: Aš ginklą naudojau tik 1944-ais metais.

DL: Tačiau tavo pasakojime mes dar neatėjome į 1944-uosius.

ŠCH: Ne.

DL: Mes dar tik 1943-ių pabaigoje.

ŠCH: Mes dar 1943-ių pabaigoje. Toliau buvo taip. Prie mūsų prisijungė ISERLIS [1:30:09].

DL: Taip, tiesa. Tu pradėjai ieškoti jam vietos.

ŠCH: Ne, tuo metu aš išvažiavau su lietuviu.

DL: Šeštadienio naktį.

ŠCH: Šeštadienio naktį. Sekmadienio ryte mes atvažiavome į Nemakščius. Ar tau girdėtas toks miestelis ?

DL: Žinoma. Jis yra netoli nuo GARUSHT [?]. [1:30:30]

ŠCH: Galbūt. Ten man atsitiko vienas įvykis. Lietuvis paliko mane ir išėjo nusipirkti cigarečių. Paskui aš supratau, kad jam ne

cigarečių reikėjo, o išgerti. Man tas įvykis kainavo labai daug nervų. Aš buvau paliktas vienas sekmadienio rytą viduryje miestelio, kuomet buvo pilna privažiavusių lietuvių, vaikščiojo policininkai. O mano lietuvis vis negrįžta. Kad įtartinai nestovėti vietoje, aš arklį tai iškinkau, tai vėl pakinkau ir vėl iškinkau, ir vėl pakinkau. Kiekviena sekundė atrodė, kaip amžinybė. Pagaliau grįžta girtas mano lietuvis, **Levanauskas** [1:31:00]. Mes vėl sėdame į vežimą ir važiuojame iki pat to kaimo, kurį savo laiške minėjo ISERLIS. Kai atvažiavome, aš savo lietuviui sakau, kad čia rasime žydų. Jis manęs paklausė: *"Šmueli, iš kur žinai, jau užuodei ?"*

Tada nesivadinau Šmueliu, visi lietuviai mane vadino Pranuku. [1:31:25]

DL: Pranuku ?

ŠCH: Taip, visi mes turėjome lietuviškus vardus. Einant naktį, jei kas nors išgirstų šaukiant vardą, tai turėjo būti lietuviškas, o ne žydiškas vardas, kad niekas neįtartų, jog mes žydai. [1:31:41]. Mes kiekvienas turėjome po antrą vardą. Mane vadino Pranuku, mano brolį - Kazimieru, Jankelį - Jonu. Taip pat ir visos merginos turėjo po kitą vardą.

Kai mes privažiavome tą namą, iš jo išėjo jaunas vaikinukas ir paklausė, ko mums čia reikia. Mes atsakėm, kad norime užeiti ir pašnekėti. *"Prašau"* - atsakė jis. Mes paklausėme: *"Klausyk, ar tu nunešei tą laišką ?"* (iš tiesų kalbėjau ne aš, o mano lietuvis). Jis papasakojo, kad mums kažkas paliko laiškelį, kuriame buvo parašytas šis adresas. Šeimininkas viską neigė, sakydamas, kad nieko apie tai nežino. Kol mes ten sėdėjome ir kalbėjomės, aš išgirdau, kaip kažkas ant namo aukšto vaikšto. Aš ir klausiu šeimininko: *"Čia katės pas tave...?"* Tai buvo mano užuomina. Norėjau parodyti, kad suprantu – kažkas slepiasi pas juos. Namai buvo maži, šeimininkas galėjo žydą paslėpti tik palėpėje, o jei sėdi ten valandą dvi, juk reikia kojas pajudinti. Jei ką nors išgirsdavo, sakydavo: "*Va, katės laksto palėpėje*". Aš šeimininkui sakau: *"Na ir sunkūs žingsniai tavo kačių".* Kai tik aš tai ištariau, jis man parodė, kad nusiųsčiau savo lietuvį į lauką, ir mes galėsime pakalbėti prie keturių akių. Kai lietuvis išėjo laukan, šeimininkas prisipažino, kad pas jį slepiasi žydai. Aš jam paaiškinau, kad to lietuvio jis gali nebijoti, nes jis žino, kad aš esu žydas. *"Pats matai, kad jis čia su manimi atvažiavo juos paimti ir tu jam gali kalbėti viską atvirai".* Pagaliau šeimininkas mane palydėjo ant namo aukšto ir ten aš radau:

moterį iš Eržvilko su dviem vaikais, kitą moterį, kurios vyro tuo metu ten nebuvo, jos vyro seserį su dviem vaikais ir dar vieną moterį, kuri kažkada dirbo Kelmėje ir mane atpažino. Aš ją taip pat atpažinau.

Jie visi žinojo, kad pas ISERLĮ turi apsilankyti. Jie galvojo, kad aš esu Jankelis, nes ISERLIS pasakė, kad atvažiuos jo žmonos brolis. Jie man paaiškino, kad ISERLIS yra kažkur už 12-13 kilometrų nuo čia, o gal net ir toliau. [1:34:11] Bet ten dabar negaliu eiti, nes buvo didelis policijos reidas ir jie visi iš ten pabėgo.

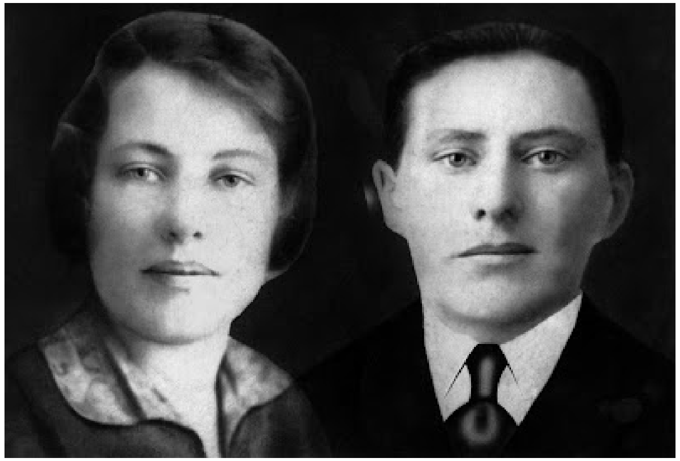
Trumpai šnekant, mano lietuvis su tuo vaikinu vakare nuėjo jų *[ISERLĮ su žmona]* parsivežti. Prieš eidami parsivežti, būtent ta šeima iš Eržvilko, žydai, papasakojo, kad yra dar vienas vaikinas iš Kelmės, vardu **DOVIDAS OŠERIS**, kuris dabar yra Amerikoje.

DL: Ošeris ? [1:34:35]

ŠCH: Ošeris. Aš jį pažinojau. Kai tik išgirdau, kad DOVYDAS OŠERIS yra gyvas, aš parašiau jam žinutę. Rašau, kad esu Šmulikas, toks ir toks, jei neturi vietos, kur pasislėpti ir norėtum persikelti, tai prisijunk prie ISERLIO ir bandysime išgyventi visi kartu. Vienu žodžiu, sekmadienio naktį jie dar negrįžo. Prasidėjo didelė liūtis. Praėjo pirmadienis. Ankstų antradienio rytą ISERLIS atvažiavo su savo žmona ŠEINKA (ŠEINA), o su jais kartu ir DOVIDAS OŠERIS. Ryte mes pavalgėme, atvykusieji šiaip ne taip išsidžiovino, o mano lietuvis ir sako: *"Aš daugiau kaip dviejų žydų nevešiu, nes kelias blogas ir pilnas pelkių".* Jis priimtų į vežimą tik tą moterį ir mane, nes iki čia su juo kartu atvažiavau. Akivaizdu, kad kiti likusieji vieni *[pėsti]* nenueis 60-70 kilometrų. Jie ką

tik atvykę iš geto ir nežino kelio, todėl mes pasodinome Šeiną ir Iserlį į vežimą, o mudu su Dovidu Ošeriu išėjome Kelmės link pėsčiomis. Lietuviui aš paaiškinau, kur jam reikia juos nuvežti, nes vieta jau buvo paruošta iš anksto. Ten jų jau laukė Jankelis Zakas. Vienu žodžiu, antradienio naktį mes atėjome į vieno valstiečio namus. Jo pavardė - **VALČIUKAS** *[POVILAS VALČIUKAS]*. [1:36:23] Jis gyveno netoli kelio Kelmė-Kražiai. Tai buvo mūsų galutinis tikslas. Šis lietuvis, taip pat mums buvo labai geras.

[antra juostos pusė]

Antanina ir Povilas Valčiukai
(šaltinis)

Taigi, atvažiavo **MICHAELIS GUTMANAS** ir jo žmona, su jais - gydytojas Dushnitzky *[DOLNICKIS]* ir **ŠMUELIS GOLDBERGAS**. Po to atvyko **NISSAN ISERLIS** su žmona ir **DOVIDKE OŠERIS**. Vėliau aš susitikau su mergina iš Šiaulių geto pavarde **MAST**. [1:38:18]

DL: ŠOŠANA MAST ?

ŠCH: Taip. Tu pats su ja pakalbėk, ji tau viską papasakos.

DL: Aš jos senokai nemačiau.

ŠCH: Pasakyk, kad tu buvai pas mane, Šmuliką, ji tau viską papasakos. Jei turi kantrybės, aš tau papasakosiu, kaip aš ją suradau. Taigi, Šošankė Mast pabėgo iš Šiaulių geto ir pasislėpė pas vieną lietuvį. Ji turėjo kažkokią pusseserę Kražiuose arba tolimą giminaitę, kurią išgelbėjo lietuvis vaikinas ir, atrodo, vedė ją, to negaliu jums pasakyti, nes tiksliai nežinau. Bet kuriuo atveju, ji buvo pas tą lietuvį. Aš turėjau vieną pažįstamą lietuvį, kuris dirbo malūne svėrėju. Jis sverdavo grūdus. Jis buvo geras vyras ir aš pas jį, progai pasitaikius, užeidavau. Jis man perduodavo šovinių ir visokios vertingos informacijos. Malūnas buvo ta vieta, kurioje susirinkdavo nemažai ūkininkų ir jie tarpusavyje apie viską šnekėdavosi. Kaip jau sakiau, jis dirbo Kražių malūne svėrėju. Vieną dieną, 1943 metais, nepamenu ar spalį, ar lapkritį, aš ėjau pro malūną. Jis mane pamatė ir pakvietė užeiti. Jis daugmaž žinojo, kas mane pažįsta asmeniškai, todėl gali mane atpažinti, o kurie manęs nepažįsta. Kai aš atėjau pas jį, jis man sako*: "Leiskimės žemyn ir pirmiausia šio to užkąskime".* Mums bevalgant, atsiveria durys ir įeina vienas lietuvis apie 70-75 metų amžiaus. Ko jis čia atėjo ? Jis norėjo be eilės, *po blatu,* susimalti savo grūdus. Žiemą vandens malūnai veikė prastai, nes variklius buvo konfiskavę vokiečiai. [1:40:20], todėl ūkininkai davė kyšius malūnininkams, kad jie jiems sumaltų grūdus be eilės. Dėl to pačio reikalo atėjo ir tas lietuvis. Kai tik jis mane pamatė, tarė: *"Aš pažįstu tave, paršeli".* Mano pažįstamas jo paklausė: *"Iš kur tu jį pažįsti ?" "Nuo pat jo mažų dienų".* - atsakė jis ir pridūrė, kad Jankelio sūnus niekada nevalgė kiaulienos. Kai tik jis ištarė *Jankelio sūnus*, o mano tėvo vardas iš tiesų buvo Jankelis, aš atsistojau ir paklausiau: *"Iš kur tu žinai, kad aš esu Jankelio sūnus ?"* Jis tarė: *"Klausyk, gal tu manęs ir nepažįsti, bet aš pažinojau tavo tėvą ir žinau, kas tu esi. Aš tau norėčiau kai ką pasakyti".* Jis paprašė mano draugo nesiklausyti ir tęsė toliau: *"Mano namuose yra viena žydaitė. Ji pas mane atėjo iš Šiaulių geto ir gyvena keletą mėnesių. Ji nori susitikti su kitais žydais. Tu neįsivaizduoji, kokia jai būtų didžiulė dovana, jei aš jai atvesčiau žydą".* Kaip sakoma, atsargų ir Dievas saugo. Aš bijojau ten eiti, nes to valstiečio nepažinojau, o be to jis žinojo, kas aš ir kad esu Jankelio sūnus. Jis man papasakojo, kokiame kaime gyvena, kur jo namas ir kaip ten nueiti. Vienu žodžiu, aš jam pasakiau, kad dviejų savaičių bėgyje užsuksiu pas jį. Ar dieną, ar naktį, tiksliai negaliu pažadėti, o dabar gali eiti. *"Tau nereikės duoti kyšio. Tik tylėk ir niekam neprasitark, kad čia sutikai žydą. Aš pakalbėsiu su savo pažįstamu [malūnininku] ir jis sumals tavo grūdus."* Kai tik jis išėjo, pasakiau savo pažįstamui, kad tučtuojau važiuoju ten, iškarto. Ką reiškia *važiuoju* ? Aš turėjau dviratį !

DL: Ar tu jį buvai nusipirkęs ?

ŠCH: Ne, aš jo nepirkau. Aš jį *susikombinavau*. Turėjau jį pasislėpęs šalikelėje ir, jei reikėdavo nuvykti, kur nors toliau, pasiimdavau. Malūnininkui pasakiau, kad jis to vyro grūdus maltų, bet lėtai, lėtai ir taip jį užlaikytų. Tegul nesumala jų iki pat vidurnakčio, o aš tuo tarpu nuvažiuosiu ten ir pažiūrėsiu, ar jis sakė teisybę. Jei jis tikrai sako tiesą, tada malk jam grūdus be eilės. Neužlaikyk jo 2-3 dienas. Malūnininkas man sako: *"Pranuk, prižadu, aš nuo jo nenuleisiu akių. Jis be mano žinios niekur paslapčia neišeis. Gali drąsiai važiuoti".*

Mūsų grupėje galiojo susitarimas niekada vienam neiti į nežinomą vietą, nepranešus kitiems. Jei kuris iš mūsų dingtų ar būtų nužudytas, mes turime žinoti, kuris valstietis mums pakenkė ar išdavė, kad vėliau, atėjus tinkamam laikui, galėtume su juo *atsiskaityti*.

DL: Iš tiesų ? Jūs taip buvote tarpusavyje susitarę ?

ŠCH: Taip.

DL: Ir valstiečiai tai žinojo ?

ŠCH: Nei vienas iš mūsų neidavo į nepažįstamą vietą pats sau vienas, niekam nepranešęs. Jei vis tik reikėdavo eiti, tai būtinai palikdavo kokį nors ženklą, kad jei jis dingtų, būtų žinoma, kurioje vietoje tai atsitiko.

DL: Ar lietuviai apie tai žinojo ?

ŠCH: Jie žinojo.

DL: Ar jūs jiems taip ir pasakėte?

ŠCH: Tiems lietuviams, kurie buvo mums geri, to pasakoti nereikėjo. Mes jiems negrasinome ir jokio reikalo jiems *duoti grąžos* mums nebuvo. Pažinojome vieną lietuvį, kuris iš pradžių buvo geranoriškas, tačiau vėliau kažkodėl persimainė ir tapo mums priešiškas. Kartą jo geras pažįstamas priėjo prie manęs ir pasakė: *"Būk atsargus su juo. Jis gali tave nušauti".* Nuo to laiko aš laikiausi nuo jo atokiau.

Susitariau, kad jo pažįstamas pakviestų jį į sutartą vietą, o aš tuo metu pasislėpiau rugiuose. Kai jis ėjo pro šalį, aš pasirodžiau jam, išsitraukiau revolverį, atstačiau į jį ir sakau: *"Tau nepavyks manęs pagauti. Žinai kodėl ? Todėl, kad tu niekada nežinai, kur aš esu. O aš tave galiu surasti bet kada. Jei nori, aš tau galiu per kelias dienas įrodyti, kad tu nuo manęs niekur negali pabėgti".* Aš gerai pažinojau jo namus, nes iš pradžių mes pas jį slėpėmės. Jis turėjo dviejų metų dukrą. Aš tyliai įsėlinau pas jį ir per langą išsinešiau jo vaiką. Aš ją nešiojau su savimi ištisą dieną, o paskui pasakiau tam lietuviui, kad aš tai padariau.

Tarp kitko, pasakysiu tau štai ką. Iš tiesų mes negalėjome daryti bet ko toje vietoje todėl, kad visų pirma mes tikėjomės ištikus bėdai, jog lietuviai mus įsileis vidun, o antra, daugelis jų - mūsų buvę kaimynai. Ten jokių žudynių negalėjo būti ir mes to vengėme, nes kitaip būtume atkreipę policijos dėmesį ir dėl to prasidėtų gaudynės. Ta vietovė buvo mūsų paskutinis prieglobstis.

DL: Ar negalvojote nusižengti šiai taisyklei?

ŠCH: Buvo atvejų, kai mes tai darėme, bet ne tame rajone.

DL: Kur jūs tai darėte?

ŠCH: Tuoj tau pasakysiu. [1:46:30]

DL: Palauk truputį ir pabaik pasakoti apie tą lietuvį, kurio dukrą tu pavogei...

ŠCH: Vaiką aš jam grąžinau, tačiau leidau suprasti...

DL: Ką ?

ŠCH: Vakare parnešiau ją atgal ir leidau lietuviui suprasti, kad kitą kartą jis gali ir nebesulaukti savo dukros. Jei nori matyti ją gyvą, tegul mums netrukdo. Jei nepadeda, tai bent netrukdo. Nuo to laiko jis apie mus policijai nieko nepasakojo. Tas lietuvis manęs neišdavė. Mes eidavome jo laukais, tačiau jis apsimesdavo, kad nieko nemato. Vėliau aš kalbėjausi su jo žmona ir jai pasakiau: *"Klausyk, tu juk žinai, kad mūsų gyvybės nevertos nei cento. Jūs mums netrukdote ir mes jums netrukdysime. Bet jei nors vienas iš mūsų dėl jūsų kaltės žus, tuomet žinok, kad ne tik tavo vaikas [nukentės], bet aš jus sudeginsiu. Jei ne aš tą padarysiu, tai tą padarys kiti mūsiškiai. Vis tiek atsiras tas, kas jums kai ką padarys"*. [1:47:50]

Dabar, grįžkime prie **ŠEINKĖS *[ŠOŠANA MAST]***.

DL: Gerai, bet apie ją vėliau. Dabar mane sudomino, ką tu esi lietuviams padaręs. Nesvarbu ar tai atsitiko anksčiau, ar vėliau.

ŠCH: 1944 metų pradžioje padėtis kaimuose buvo tokia: lietuviai parsiveždavo pas save į ūkius karo belaisvius kaip darbininkus [1:48:21] Belaisviai prieš mus nebuvo nusistatę. Jie nežinojo, kas su jais atsitiks, tačiau buvo užtikrinti, kad atėję pas lietuvį bent gaus pavalgyti. 1944 metais mums apsisaugoti jau padėjo desantininkai [1:48:40], kuriuos nuleido iš rusų pusės. Tarp jų buvo minuotojas. Tada mes pradėjome gauti ginklų. Prieš tai mes kiekvienas turėjome po pistoletą, o nuo 1944 metų pradžios jau buvome ginkluoti rusiškais automatais.

DL: Iš kur juos gavote ?

ŠCH: Iš lietuvių *[Iš Nissan Iserlio pokalbio, daugelis desantininkų buvo lietuviai]*. Buvo atvejų, kai ginklus paimdavome per prievartą. Matau, kad tave tas labai domina. Nuo 1944 metų pradžios mes tapome daug aktyvesni. Nori žinoti, ką darėme ? Jei kurį lietuvį reikėdavo pašalinti, mes jį pašalindavome.

DL: Kodėl jį reikėdavo pašalinti ?

ŠCH: Kai kurie lietuviai buvo... Ne, geriau pasakysiu taip. Lietuviai buvo kelių rūšių. Vieniems buvo visiškai vienodai, ar tu gyvas, ar tu miręs. Kiti norėjo tave tiesiog sunaikinti. Dar kiti tau duodavo pavalgyti, bet pasakydavo: *"Išeik, aš tavęs negaliu priimti ir pas save nelaikysiu"*. Tik mažas procentas pasakydavo, kad aš tau padėsiu. Buvo ir tokių, kurie tave paskųsdavo arba įskųsdavo savo kaimynus, kad mus sučiuptų. Tai atsitiko netoli Kražių, kur mes susidūrėme su policija. Tame kaime pas lietuvį buvo du rusų belaisviai [1:51:05] ir jie buvo nusprendę...

DL: Gal kartais pameni to lietuvio pavardę ?

ŠCH: Negalėčiau dabar pasakyti. Turėčiau paklausti savo brolio. Gal jis atsimena ? Minutę... Jis gyveno netoli Kražių. Visiškai tai iš galvos išėjo. Dabar negaliu atsiminti. Jei tau reikia, aš sužinosiu to lietuvio pavardę.

Ten buvo du rusų belaisviai ir policija norėjo juos suimti.

DL: Tie belaisviai buvo pabėgę ?

ŠCH: Vienas jų buvo pabėgęs, o kitas tiesiog dirbo pas tą lietuvį legaliai. [1:51:40]

DL: Kodėl jie norėjo suimti legalų belaisvį ?

ŠCH: Aš nežinau. Šito aš negaliu tau pasakyti. Mums einant pro tą kaimą, išgirdome kaip policija šaudo į belaisvius. Mes puolėme jiems padėti ir susirėmėme su tais policininkais.

DL: Kodėl jūs jiems padėjote ?

ŠCH: Visų pirma, tas lietuvis *[pas kurį buvo belaisviai]* buvo vienas iš mūsiškių ***[IPOLITAS LENDZBERGAS ?]***.

DL: Tai yra, jūs bėgote padėti tam lietuviui ?

ŠCH: Iš dalies, taip. Aš negaliu pasakyti, kad tuo metu mums labiau rūpėjo mūsų lietuvis, nei tie belaisviai.

DL: Kodėl ?

ŠCH: Visų pirma, belaisviai buvo mūsų pažįstami. Mes juos pažinojome iš anksčiau. O antra, tai buvo gera proga susikauti su vienoje vietoje susibūrusia policija. Taip prasidėjo mūsų kautynės su jais.

DL: Ką tu turi omenyje, sakydamas *kautynės* ?

ŠCH: Jie apsupo belaisvius, o mes apsupome juos ir pradėjome vienas į kitą šaudyti. Mūsų būryje buvome: aš, mano brolis, **MICHKE GUTMANAS, LEIBKE BRETAS ir DOVIDAS OŠERIS**. [1:52:50]

DL: LEIBKE BRETAS ?

ŠCH: Taip.

DL: ...o jis ?

ŠCH: Jis gyvas.

DL: Bet jis pas jus atėjo vėliau ?

ŠCH: Jis po kurio laiko atėjo pas mus iš Šiaulių geto. Taigi, prasidėjo susišaudymas. Iš jų du... *[nušauti]*. Vėliau radome vieno nukirstą plaštaką.

DL: Vieno iš jūsiškių ?

ŠCH: Vieno iš policininkų.

DL: Su granata ?

ŠCH: Ne, iš kulkosvaidžio.

Leiba (Leonas) Bretas (Leon Brett)
Nuotrauka iš
Vokietijos Feldafing pabėgėlių stovyklos registracinės kortelės
1946 m.
(šaltinis)

DL: Iš kulkosvaidžio ? Jūs šaudėte iš kulkosvaidžio ?

ŠCH: Mes turėjome lengvą kulkosvaidį. Taip pat turėjome rusiškus automatus su diskinėmis dėtuvėmis, jei žinai tokius.

DL: Taip, taip.

ŠCH: Ir pistoletus.

DL: Jūs visą laiką nešiodavotės pistoletus ?

ŠCH: Žinoma. 1944-ais visuomet turėdavome pistoletus.

DL: Jūs visada su jais vaikščiodavote ?

ŠCH: Būdavo kartais, kad ir nesinešdavome.

DL: Ar tuo metu jūsų taktika kaip nors pasikeitė ?

ŠCH: Tuo metu mes pradėjome vaikščioti tik naktimis. Jei kam nors reikėdavo eiti dienos metu, tai eidavo tas, kurio iš veido negalėjai atpažinti, kad jis yra žydas. Jis apsirengdavo kaimietiškais rūbais. Aš dažnai vaikščiojau apsivilkęs *šaulio* kelnes. Tarp kitko, aš jas dar čia, Izraelyje, tebeturiu. Kažkur esu padėjęs. *[Šaulių sąjungos uniformos kelnės]*.

DL: Kokias kelnes ?

ŠCH: Nuo šaulių *[uniformos]*. Tu juk atsimeni.

DL: Na taip. Jos buvo pilkos.

ŠCH: Ne, jos buvo žalsvos. Tai buvo išskirtinės kelnės.

DL: Teisybė.

ŠCH: Švarkas turėjo keturias kišenes ir stačią apykaklę. Dar būdamas Vokietijoje aš jį turėjau. Kelnes atsiminimui parsivežiau į Izraelį. Kažkur jos pas mane yra. Numoviau jas nuo vieno šaulio. [1:54:27] *[Šmuelis Chalozinas Palestiną pasiekė 1946 metų vasarą]*

DL: Kur jūs paslėpdavote ginklus, kai reikėdavo kur nors nueiti ?

ŠCH: Mes ginklų nepalikdavome be priežiūros. Juos visada saugodavo kuris nors iš mūsų. Jei kam nors reikėdavo persikelti, pavyzdžiui, į kitą vietą, ar nunešti žinutę, ar atsinešti, ką nors, ko neturėjome, tuomet tas visuomet eidavo pasiėmęs tik revolverį arba porą granatų. Šautuvas būdavo paliekamas pas draugą.

DL: Grįžkime prie susišaudymo su policija. [1:54:57]

ŠCH: Iš tiesų tuomet nei vienas iš mūsų nebuvo sužeistas. Žinau iš kalbų, kad vienas policininkas žuvo. Tai įvyko 1944 metais, galbūt 1944-tų balandžio mėnesį. [1:55:40]

DL: Ar belaisviai jums kartais padėdavo ?

ŠCH: Apie tai negalėjo būti nei kalbos. Pasakysiu tau štai ką. Belaisviai turėjo ne mažiau bėdų, nei mes.

DL: Mažiau bėdų ?

ŠCH: Ne mažiau. Nors jie buvo laisvesni, nei mes, tačiau valstiečiai į juos žiūrėjo, kaip į *svetimkūnius*. Belaisvio, kuris buvo pas valstietį, netykojo nužudyti, negaudė, tačiau jis visą laiką buvo prižiūrimas ir nuo jo niekada nenuleisdavo akių. Neatmenu nei vieno atsitikimo, kuomet koks nors belaisvis mums būtų pakenkęs, to nėra buvę.

DL: Anksčiau minėjai keletą rusų diversantų. [1:56:48]

ŠCH: Taip, buvo diversantų. Vienas iš jų buvo žydų jaunuolis, Abraomo Aperjašo sūnus.

DL: Kaip jis ten pateko?

ŠCH: Jis buvo nuleistas parašiutu 1943-aisiais, kažkur vidurio regione.

DL: Leizeris?

ŠCH: Taip, Leizeris. Atrodo toks jo buvo vardas. Jis buvo kartu su kitais trimis, iš kurių du buvo lietuviai. Tie du lietuviai atėjo iki mūsų vietovės. Jie reikalavo iš mūsų informacijos. Mūsų rajone jokių partizanaujančių lietuvių negalėjo būti, nes 99% jų buvo nusiteikę prieš tai... Tačiau žydų grupės galėjo veikti. Miškai ten buvo maži.

1944 metais mes jau buvome suorganizavę grupes, kurios veikė trimis grupelėmis po du ar tris žmones. Pavyzdžiui, trys grupės po du žmones arba trys po tris. Visi veikė susitelkę. Jei vakarop eidavome pas kokį ūkininką, į ūkį ateidavo nedideli būriai. Tuo metu jau nesirinkdavome „gerų“ ūkininkų – eidavome į bet kurį kaimą, nesibaimindami gyventojų.

DL: Kokiu tikslu jūs ten eidavote ? Pernakvoti ? [1:58:38]

ŠCH: Tada, bent jau mums, nakvynė nebebuvo problema. Buvo tikslai.

DL: Ar tuo metu sumažėjo baimė dėl lietuvių?

ŠCH: Taip, lietuvių jau nebijodavome taip, kaip anksčiau. Taip pat pastebėjome, kad naujų lietuvių policininkų beveik neatsirasdavo. Jie jau matė Vokietijos pabaigą. Tuo metu atmosfera keitėsi – lietuviai suprato, kad vokiečiai nėra amžini. Kas buvo 1941–1942 metais, kai visi galvojo, jog vokiečiai čia liks amžinai, jau pasikeitė. Situacija apsivertė, nes rusai pradėjo veržtis atgal. Be to, prasidėjo Vakarų frontas, ir atmosfera visiškai pasikeitė.

DL: Ar "plechavičiukų" buvo jūsų rajone ?

ŠCH: Kas?

DL: Kiek aš atsimenu, Plechavičiaus vietinė rinktinė veikė labiau Rytinėje Lietuvoje.

ŠCH: Aš tau pasakysiu, jei nori žinoti, kas mus persekiojo ir kas mus kankino. Pirmiausia tai tie lietuviai, kurie patys dalyvavo žudynėse, iš kaimų. Be jų dar buvo *šauliai*. Po to buvo...

DL: Šauliai vis dar egzistavo? *[Lietuvos Šaulių Sąjunga]* **?** [2:00:20]

ŠCH: Jie jau nebesivadino šauliais. Bet pirmomis dienomis, kai vokiečiai įžengė, šauliai manė, kad gaus valdžią, taip, taip, ir taps lietuvių tautos didvyriais. Jie pradėjo organizuotis ir dalis iš jų tapo žydšaudžiais.

DL: Jie dalyvavo šaudymuose?

ŠCH: Taip, jie dalyvavo šaudymuose.

DL: O kas dar ?

ŠCH: Jie, po to buvo policininkai kaimuose. T. y., kad būtų aišku, kaip čia Izraelyje kadaise buvo...

DL: Mufta ? *[nesuprantmai]*

ŠCH: Ne.

DL: Muter. *[Gal Nuter ? Neaiškiai]*

ŠCH: Taip, pagalbinė policija. Jie dirbo policijos darbą, tik už tai negaudavo algos. Jie oficialiai turėdavo šautuvą ir buvo policijos pagalbininkai.

DL: Pagalbinė policija. [2:01:30]

ŠCH: Jie dalyvaudavo visuose reiduose. Sakykime, jei vienoje ar kitoje vietoje vykdavo reidas, tuomet visada kartu su policija dalyvaudavo ir tie pagalbiniai, kurie buvo pavojingesni nei patys policininkai. Kodėl ? Ogi todėl, kad su laiku mes jau žinojome, kuris yra policininkas, o pagalbinių mes gerai nepažinojome ir negalėjome atpažinti, kas jis iš tiesų yra. Nebent jis pats kam nors pasigirdavo. Štai su tokiais mes ir turėjome reikalų. Ką tau dar papasakoti ?

DL: Dabar papasakok apie Šiaulių getą.

ŠCH: Ar tu nori sužinoti, kas pabėgo iš Šiaulių geto ?

DL: Ne, ne. Noriu žinoti, ar turėjote ryšių su Šiaulių getu. Prašėte iš jų ko nors, ar kaip?

ŠCH: Atrodo, kad tai buvo 1943 metais, arba 1943 metų pabaigoje, Šiaulių getas mums... Mes turėjome lietuvių, kurie važiuodavo į Šiaulių getą. Ką reiškia važiuodavo į Šiaulių getą? Žydai dirbo Frenkelio fabrike. [2:02:44]

DL: Taip, žinau.

ŠCH: Lietuviai važiuodavo ten mainyti kailius, t. y. žalias odas. Tai buvo vieta, kur žydas galėjo susitikti su lietuviu iš išorės. Mūsų lietuviai nuvažiuodavo. Ką reiškia mūsų? Mūsų pažįstamas lietuvis važiuodavo mainyti kelių kailių ir tuo metu susitikdavo. Ten buvo žydas, pavarde **DAVIDOV**. Su to Davydovo sūnumis mes susirašinėjome. Pačio tėvo mes nepažinojome. Tuoj papasakosiu tau apie tuos dalykus.

Buvo laikas, 1944 metais, kai iš Šiaulių geto dar buvo galima išvesti žydus, tačiau gal neverta apie tai pasakoti ?

DL: Kodėl ne? Aš irgi susisieksiu su draugais iš Šiaulių ir paklausiu jų apie tuos dalykus. Noriu žinoti tiesą.

ŠCH: Tiesa yra tokia...

DL: Šiek tiek aš ir pats žinau. Vėliau papasakosiu tau keletą dalykų apie tai.

ŠCH: Tiesa buvo tokia, kad 1944 metais geto žydas negalėjo įsivaizduoti, kad kaime galima išgyventi, nes jis matė, kaip elgiasi lietuviai. Jo patirtis privertė taip manyti. Jis niekada galbūt nesusidūrė su geru lietuviu, kuris būtų jam padėjęs. Jis nesitikėjo, kad kas nors galėtų klaidžioti po kaimus trejus metus ir išgyventi.

DL: Aš taip pat nebūčiau tuo patikėjęs.

ŠCH: ...bet 1943 metais Šiaulių gete... Davidovas žinojo, kad yra išgyvenusių žydų apylinkėje. Pamenu, kad jis vieną kartą iš Šiaulių geto mums atsiuntė batų. Ar siuntė ir drabužių, aš nepamenu, bet batus mes gavome.

> [**Benjamin Levine** knygoje *They Were Set Ablaze* ("מען האט זיי פארברענט") (ISBN: 978-1-946124-99-9) aprašydamas savo tėvo Misha Levine gyvenimą pirmoje XX a. pusėje, paminėjo Šiauliuose gyvenusį kailių siuvėją Hiršą Davidovą. Knygoje rašoma, kad Davidovas buvo vienas iš devynių Šiauliuose veikusių kailių siuvimo įmonių savininkų. Jo įmonė, įsikūrusi Vilniaus gatvėje 66, samdė 20 darbuotojų ir buvo iš visų didžiausia. Karo metu, kuomet visi Šiaulių žydai buvo suvaryti į getus, vokiečių valdžia leido Davidovui su šeima pasilikti savo namuose ir su savo darbininkais tęsti įmonės veiklą. Valdžiai reikėjo, kad produkcija iš kailių nesustotų. Visi darbuotojai, įskaitant ir Davidovą su šeima, turėjo nešioti geltonas žvaigždes. Įmonė buvo pavadinta *Fabrikas Nr.5*. Į ją vokiečiai suvežė pačias geriausias siuvimo mašinas iš kitų Šiaulių kailių siuvimo įmonių bei kitų užgrobtų kraštų. Žinia apie puikią gaminių kokybę pasklido greitai ir aukšto rango vokiečių karininkai tapo dažnais įmonės klientais. Jie užsakinėdavo kailius savo žmonoms, meilužėms, motinoms. Kiekvieną dieną lankydavosi karininkai iš Wehrmacht'o, Gestapo ir apskrities komisariato. Atvykdavo net iš Kauno Generalkomisariato ar net iš Rygos Reichskomisariato. Tuo metu įmonėje kailius siuvo apie 30 darbininkų.]

DL: T. y., kas tai atsiuntė, jis asmeniškai ar iš geto?

ŠCH: Šito aš nežinau.

DL: Nežinai ?

ŠCH: Šito aš tau negaliu pasakyti. Su Davidovu aš nebuvau asmeniškai susitikęs ir jo asmeniškai nepažinojau. Vėliau jis buvo nužudytas.

DL: Kur, Gete ?

ŠCH: Ne.

DL: Vokietijoje ?

ŠCH: Vienas jaunas lietuvis išvežė jį iš geto, tačiau Kuršėnų policija juos pagavo. Tas jaunuolis vos išliko gyvas. Jei iš tiesų kada nors yra buvę *lamedvavnik* [2:05:30], tuomet tas lietuvis tikrai buvo vienas iš jų.

> [Žydų misticizme ir kabaloje yra tikima, kad kiekvienu duotu laikotarpiu, kiekvienoje kartoje, yra nemažiau kaip 36 teisuoliai *(Tzadikim)*. Tų žmonių niekas nežino ir, pasak kai kurių versijų, net jie patys to apie save nežino. Šių 36 asmenų pagalba Dievas kaskart išgelbėja visą žmoniją, net jei ji nusiristų iki visiško barbariškumo. Teisuoliai neišsiskiria iš eilinių žmonių, netgi gali būti nepatrauklūs ir išoriškai atstumiantys. Kiekviena žydų abėcėlės raidė turi savo atitinkamą skaičių (https://en.wikipedia.org/wiki/Gematria). Skaičių 36 galima užrašyti raidėmis Lamed (ל) ir Vav (ו), todėl teisuolius vadina lamedvavnik-ais (ו"ל). Daugiau apie tai.]

DL: Lamedvavnik-as. Reikia sužinoti jo pavardę.

ŠCH: Aš tuojau ją atsiminsiu... Jo pavardė buvo STABUK. [2:05:40]

> [Akivaizdu, kad Šmuelis, prabėgus nemažai laiko, tiksliai neatsiminė teisingos to jauno lietuvio pavardės. Sprendžiant pagal jo pasakotas aplinkybes, tas jaunuolis buvo ALFONSAS SONGAILA. Šmuelio tėvų ūkio kaimynystėje gyveno kalvis **Dominykas Štabokas** su šeima. Jie tarpusavyje gerai sugyveno ir prieš karą, ir karo metu. Kalvis Štabokas turėjo to pačio amžiaus, kaip ir Šmuelis, sūnų Stanislovą (1922-1996). Panašu, kad Šmuelis sumaišė Alfonso Songailos pavardę su savo kaimyno **Štaboko** pavarde.]

DL: Stabuk ? *Lamedvavnik-ų* nebuvo gausiai lietuvių tarpe.

ŠCH: Aš tau vėliau pasakysiu pilnai jo vardą ir pavardę. Ne veltui jį vadinu *lamedvavnik-u*. Jam kiekvienas žydas buvo švenčiausias. Jis buvo jaunas lietuvis. Rūpinosi keliomis žydėmis iš Užvenčio. Kiekvieną kartą užėjęs pas jį ir pasakęs, kad reikia nuvažiuoti į getą, jis be svarstymo važiuodavo. Šis *biednas* vaikinas pasikinkydavo savo vos gyvą arklį ir važiuodavo į getą. Ten jis susitikdavo su Davidovu. Iš geto jis išvežė **LEIBKĘ BRETĄ** ir dar kelias moteris.

DL: Ką *[dar išvežė]* ?

Alfonsas Songaila po karo
(šaltinis)

ŠCH: Frumaną.

DL: Frumaną ?

ŠCH: Jis išvežė Frumaną iš geto. Jis padarydavo viską, ko tik paprašysi, nežinojo žodžio *ne*, aukojosi rizikuodamas savo gyvybe. Policija jį žiauriai sumušė. Jie jį pagavo kartu su Davidovu ir vos iš ten ištrūko gyvas. Davidovą jie nužudė. Kuršėnų policininkai jį paleido, nes jis atidavė jiems pinigus. Jis manė, kad dabar yra laisvas, tačiau kuršėniškiai iš karto paskambino į Šaukėnų policiją ir perspėjo juos, kad pakeliui pas juos važiuoja toks ir toks žydas su žmona. Jie jį su žmona sučiupo ir, kadangi jis daugiau nebeturėjo, ko jiems duoti, buvo nužudyti. Stabuks *[Alfonsas Songaila]* primuštas pabėgo, palikęs savo arklį ir vežimą. Tai buvo visas jo turtas. [2:07:27]

> *[Kiek kitokias šio įvykio aplinkybes papasakojo pats Alfonsas Songaila http://www.issigelbejesvaikas.lt/content.php?id=10974]*

DL: Ar tai buvo jūsų vienintelis ryšys su Šiauliais ? [2:07:28]

ŠCH: Viena iš su mumis buvusių merginų, **Frumke Mejasnik** *[Fruma Miasnikaitė]*, nuėjo į Šiaulių getą išvesti iš ten savo motiną. Frumai pasisekė ir ji parsivedė ją pas mus.

DL: Taigi, kiek galų gale, jūsų būryje buvo žmonių ? Tu man pasakodamas pamini vis naujas pavardes.

ŠCH: Aš bepasakodamas nuklydau į kitą temą.

DL: Tikrai. Pavyzdžiui, pasakyk man, kiek jūsų buvo 1944 metų pabaigoje, prieš ateinant rusams ? Kiek iš viso jūsų buvo ?

ŠCH: Kiek mūsų buvo ?

DL: Taip.

ŠCH: Aš tuoj tau pasakysiu. Man reikia paskaičiuoti.

DL: Skaičiuokime kartu.

ŠCH: Mūsų buvo 4...*[skaičiuoja]*

DL: Tai yra, jūs du broliai Chalozinai, Jankelis Zakas...

ŠCH: Jankelis Zakas ir dvi mano seserys.

DL: ...ir dvi seserys.

ŠCH: Niske Iserlis *[Nissan Iserlis]*, Šeinke Iserlis *[Nissan Iserlio žmona Šeina]*, Michke Gutman *[Michailas Gutmanas]*.

DL: Ar tu dabar pats skaičiuoji ? Ne ?

ŠCH: Mes keturi, Jankelis Zakas, viso 5.

DL: Palauk. Jankelis Zakas yra kartu su seserimis ir broliais. Seserys ir broliai sudaro 4, prie jų pridedame Jankelį Zaką ir

gauname 5. Toliau pridedame Iserlį ir gauname 6. Su jo žmona gauname 7.

ŠCH: Gutmanas su dviem moterimis, tai yra žmona ir jos seserimi.

DL: Gauname 10. Su Šošana Mast gauname 11.

ŠCH: Su Frumke Mejasnik yra 12. Frumanas yra 13.

DL: Bretas.

ŠCH: Leibke Bretas *[Leiba Bretas]* - 14, Frumano žmona - 15. Jų duktė - 16. Senutė Frumanienės motina.

DL: Mejasnik ?

ŠCH: Ne Mejasnik... Frumano žmonos motina.

DL: Jau turime 17.

ŠCH: Vieną minutę, aš dar prisiminsiu. Jankelio Zako šiandieninė žmona Pelc, Anuške Pelc... Chanke Pelc *[Chana Pelc]*.

Chana Pelcaitė (1926.06.08 - 2014.11.24)
šaltinis https://www.yadvashem.org
Nuoroda į Chanos Zak (Pelc) kapo nuotrauką

DL: Jau 18.

ŠCH: Toliau Dovidke Ošeris.

DL: Ošeris. Jau turime 19.

ŠCH: Kas dar. Dar dvi mergaitės, kurios buvo ne su mumis, bet kitoje Kelmės vietovėje. Jų pavardė Karabelnik.

DL: Karabelnik. Jos dabar gyvena čia, Izraelyje.

ŠCH: Taip, jos dabar gyvena Izraelyje. Dar buvo Frumkes Mejasnik motina.

DL: Kurią ji parsivedė iš Šiaulių geto.

ŠCH: Turime 22. Cipe Karabelnik su savo dukterimi Malka. Cipe gyvena čia *[Izraelyje]*. Gaila, bet jos duktė mirė... Cipe Karabelnik, Malka Karabelnik, Base Broide *[Basė Braudienė]*. Po tiek daug metų...

DL: Base Broide taip pat buvo jūsų rajone ?

ŠCH: Taip. Ja rūpinosi Chaja Roz, kuri buvo šviesių plaukų, paskutinė iš Kauno geto *[iš pačios Chajos Roz liudijimo žinoma, kad ji nebuvo Kauno gete. Matyt Šmuelis susipainiojo]*.

DL: Chaja ?

ŠCH: Chaja Roz.

DL: Chaja Roz ?

ŠCH: Kaunietė, bet tuo laiku ji pabėgo iš Šiaulių geto. Ji buvo Šiaulių gete.

DL: Tu kalbi jau apie kitą grupę.

ŠCH: Jei vardinti atskirai pagal grupes... Cipe Karabelnik buvo kitoje grupėje, Malka...

DL: Ar pastarosios priklausė kitai grupei ?

ŠCH: Visi tie, kuriuos tau dabar paminėjau, buvo Kelmės rajone. [2:11:50]

DL: Vadinasi, iš viso...

ŠCH: Mes, kurie pastoviai visą laiką tarpusavyje bendravome, buvome šie: aš, mano brolis, dvi seserys, Michke Gutmanas, jo dvi moterys t.y. jo žmona ir žmonos sesuo, Leibke Bretas, Davidke Ošeris.

DL: Frumanas.

ŠCH: Frumanas prisijungė atėjęs iš Šiaulių geto, bet jau pačioje pabaigoje. Jį išvedė tas pats lietuvis.

DL: Kokia jo pavardė ?

ŠCH: Stapuk. *[Šmuelis supainiojo savo kaimyno Štaboko pavardę su tikra gelbėtojo pavarde t.y. Alfonsu Songaila]*.

DL: Stapuk. Dar buvo du Mero vaikai.

ŠCH: Teisybė, dar du vaikai. Be šių dar buvo keli iš Kelmės: Rivka Mendelovičiūtė su broliu. Jei tu turi laiko, aš tau galiu papasakoti daugiau apie Mero vaikus, bet jei neturi...

DL: Apie tai vėliau. Tu nuklydai nuo pagrindinės temos ir norėčiau sugrįžti atgal. Papasakok apie jūsų grupę. Kas jai vadovavo ? Ar gali papasakoti apie tai ?

ŠCH: Grupei vadovavo du žmonės. Vienas iš jų buvau aš. Antrasis buvo rusas, karo belaisvis vardu Viktor. Faktiškai tas Viktoras ir buvo vadas.

> *[**Michailas Gutmanas** savo autobiografijoje rašė, kad buvusių karo belaisvių partizanų grupei vadovavo Raudonosios Armijos kapitonas **Viktor Griščenkov**.]*

DL: Kas jis toks buvo ? Karo belaisvis ar desantininkas ?

ŠCH: Karo belaisvis.

DL: Karo belaisvis.

ŠCH: Jis neteko pirštų viename iš mūšių, vykusių 1945-tais.

DL: Tu turi omenyje 1944-tais ?

ŠCH: Iš tikrųjų 1941-tais... Jis taip pat visą laiką slapstėsi... Jam neteko būti lageryje. Tas gojus išmoko puikiai kalbėti lietuviškai. Jis sakėsi, kad jo uošvienė buvo žydė, bet negalėčiau tau to užtikrintai pasakyti.

DL: Kuo jis jums padėdavo ?

ŠCH: Kuo jis padėdavo ? Iš tiesų jis mažai mums kuo padėjo, tačiau atėjus 1944 metams mes pradėjome gauti geresnių ginklų. Be įprastų revolverių mes jau turėjome automatus.

DL: Tarp kitko, ar moterys, pavyzdžiui tavo seserys, irgi buvo apsiginklavusios ?

ŠCH: Ne, jos neturėjo ginklų. Klausi, kuo jis mums padėdavo ?

DL: Kaip jis padėjo jums?

ŠCH: Vadovavimu. Vadovavimas buvo toks, aš tau paaiškinsiu. Jis koordinavo veiksmus, jis buvo informacijos šaltinis.

DL: Vienintelė informacija buvo iš pabėgusių, iš desantininkų?

ŠCH: Iš desantininkų.

DL: Bet desantininkai...

ŠCH: Jie suteikdavo mums žinių ir tuo viskas pasibaigdavo

DL: Ir viskas ?

ŠCH: Ir viskas.

DL: Ir daugiau jūs jokios iš jų naudos negaudavote ?

ŠCH: Ne, jokios daugiau naudos negaudavome.

DL: Nei iš vieno jų ?

ŠCH: Atvirkščiai, jie gaudavo naudą iš mūsų.

DL: Iš jūsų ?

ŠCH: Aš tau pasakysiu, kokią naudą jie iš mūsų turėjo. Kartą vieną desantininką sužeidė ir jie atėjo pas mus. Visi jie buvo gojai. Tiksliai nepamenu, bet galbūt tarp jų buvo ir Aperjašas.

DL: Ar Aperjašas išgyveno ?

ŠCH: Žinoma. Aš su juo buvau susitikęs po karo. Jų padėtis buvo skirtinga, nei mūsų. Jie neturėjo pažinčių tarp Kelmės krašto lietuvių, o mes, tuo tarpu, turėjome dviejų su puse metų patirtį.

DL: Taip, buvote patyrę.

ŠCH: Todėl sakau tau, deja, gal tuo metu trūko proto, gal to nesuvokėme... Nežinau, kaip tą dabar pavadinti. Tačiau 1944

metais pas mus galėjo atsirasti didesnis skaičius žmonių, nes tam buvo vietos, kadangi pagrindinė jėga buvo patikimi žmonės: Jankelis Zakas, aš, mano brolis – tie, kurie gerai pažinojo apylinkes. Reikėjo žinoti kaimus, nes visas judėjimas vyko naktį. Tiesiai keliais negalėjai eiti, reikėjo kirsti laukus, tačiau naujai atvykę... Bet vietos buvo.

DL: Ar jūs prašėte, kad ateitų iš geto?

ŠCH: Kaip jau sakiau, neverta apie tai kalbėti...

DL: Kodėl neverta? Aš esu kalbėjęs su žmonėmis iš geto. Kalbėjau su Jozefu Leibovičiumi. Jis tavo pavardę minėjo. [2:17:14]

ŠCH: Mes prašėme Davidovą, kad siųstų pas mus žmones.

DL: Kas buvo Davydovas, tiesiog žydas ar...?

ŠCH: Nežinau, asmeniškai jo niekada nepažinojau. Jis buvo nužudytas ir paliko daug neatsakytų klausimų.

DL: Aš neklausiu išskirtinai apie jį, bet ar jūsų žinios pasiekė Šiaulių žydus, kad jie gali išeiti?

ŠCH: Nežinau, ar pasiekė Šiaulių žydus, negaliu kalbėti apie Šiaulių žydus. Galiu tik pasakyti, kad mes kreipėmės į Davidovą.

DL: O po Davydovo?

ŠCH: Kitų ryšių gete mes neturėjome.

DL: Kito kontakto neturėjote.

ŠCH: Mes neturėjome kito kontakto, todėl nenoriu kalbėti apie Šiaulių žydus. Nes galbūt jaunimas, jei jie būtų žinoję, draugai, kad yra žmonių kaime, kurie gali ir nori juos priimti ir jie turi kur eiti. Visa nelaimė buvo ta, kad geto žydas nežinojo, kad tokia galimybė yra.

DL: Teisybė.

ŠCH: Jiems reikėjo padėti žengti pirmą žingsnį.

DL: Tai tiesa, jie negalėjo įsivaizduoti tokio dalyko. Iš kitos pusės, Jerušalmis *[Eliezer Yerushalmi]* savo storoje knygoje pavadintoje "Lita" paminėjo, kad buvo tokie broliai *Hilozin*.

ŠCH: Tai apie mudu su broliu.

DL: Aš klausinėjau apie tokius *Hilozinus*, bet niekas apie juos nežinojo.

ŠCH: *Hilozinai* tai - Chalozinai. [2:18:43]

DL: Taip, tačiau tai reiškia, kad vis tik jie kažką apie jus buvo girdėję.

ŠCH: Tuo metu jie jau žinojo. Jie girdėjo apie mūsų suimtus tėvus, nuo 1943 metų, kuomet nužudė mano brolį.

DL: Cvi.

ŠCH: Cvi, kada jį nušovė... Įsivaizduok, koks kilo sujudimas, kai du policininkus sužeidė. Sunku net nusakyti.

DL: Ir dar žydas... [2:19:00]

ŠCH: Ne tik Kelmės policija, visas Šiaulių getas žinojo apie mus. Pavyzdžiui, jei nori žinoti, kartą atėjo du žydai iš Šiaulių. 1943 m. sutikau du žydus, kurie buvo išsiųsti iš Šiaulių geto į Kelmę kasti bulvių.

DL: Taip.

ŠCH: Aš su tais dviem žydais pakalbėjau (su vienu iš jų po karo aš dar kartą susitikau). Mes juos tuomet raginome: *"Bėkite ! Mes čia slapstomės jau du metus".* O jie atsakė: *"Ne"*.

Ką noriu tuo pasakyti? Aš netikiu, kad 1944 metais jie būtų bėgę. Praėjus tiek metų, vis dar esu įsitikinęs, kad 1944 metais dauguma jų nebūtų bėgę, net ir žinodami, kad galima užmegzti ryšį su žydų vaikinais ir prisijungti prie jų, gauti pirminę pagalbą. Kai kurie iš jaunimo žinojo apie mus, galbūt ne visi, bet keletas žinojo. Pavyzdžiui, Leibke Bretas *[Leibos Bret pasakojimo video įrašas]*. Bet jis atėjo pas mus visiškai atsitiktinai. Vietoje jo turėjo būti Hiršas Rozas *[Hiršo Roz mamos Chajos pasakojimas]*. Vėliau, prieš pat galą, Hirške Rozas pabėgo į mišką.

DL: Hirške Roz pabėgo į mišką ?

ŠCH: Amžinatilsis Hirške Roz žuvo.

DL: Raudonojoje armijoje jis žuvo.

ŠCH: Teisingai, Hiršas Rozas. Mes siuntėme vežimą, tą patį vaikiną Stapuką *[Alfonsas Songaila]*, parsivežti Hiršą Rozą ir vietoj Hiršo Rozo atvažiavo Leiba Bretas. Taip pas mus atsirado Leiba Bretas. O kodėl? Nes Hiršas Rozas nusprendė, kad dar ne laikas.

Kadangi jau buvo paruoštas vežimas, jis paklausė: *"Draugai...".* Leiba Bretas buvo jo draugas ir jis pasakė: *"Aš važiuoju, kas bus, tas bus."* [2:21:05]

DL: Taip, tai buvo iš organizuoto jaunimo „Masada“, kuri veikė Šiauliuose. Jie apie tai užsimena. Levis Šalomas išleido knygą „Taip mes mirėme“, kurioje jis mini įvykį, kai Leiba Bretas pabėgo, tačiau detalių neaprašo.

ŠCH: Galiu tiksliai pasakyti, kaip Leiba Bretas pas mus atėjo, nes buvau ten, kai jis atėjo. Tą naktį, kai jis buvo atvežtas iš geto, aš jį sutikau.

DL: Kas turėjo atvežti Rozą?

ŠCH: [02:21:34] Tas vaikinas, Stapukas. *[Alfonsas Songaila]*.

DL: Iš kur jis žinojo apie Rozą?

ŠCH: Mes žinojome, kad jis yra Šiaulių gete.

DL: Ar tu jį pažinojai?

ŠCH: Jis buvo kelmiškis. Mes žinojome, kad Hirškė Rozas yra ten, ir norėjome jį išvesti iš Šiaulių geto. Mes pasiuntėme jam pasiuntinį, kad jis susirištų su juo, tačiau vietoj to... Hirškės Rozo atsakymas buvo tikrai toks, bent jau taip mums pasakojo jaunuolis ar Leiba Bretas, kuris iki šiolei gyvena.

DL: O kur Leibke Bretas dabar yra ?

ŠCH: Amerikoje.

DL: Amerikoje ?

ŠCH: Rozas paprašė palikti jam adresą, tačiau aš niekada neturėjau jokio adreso. Kai jis nuspręs, kad gete nebėra kur dingti, tada jis ir ateis. Tai buvo Hirškės Rozo žodžiai. Bet gerai, kad jis atsiuntė Leibą Bretą. Šiandien nebėra ko ieškoti...

DL: Aš nieko ir neieškau.

ŠCH: Čia aš sau pasisakiau.

DL: Noriu pirmiausia konstatuoti faktus.

ŠCH: Faktas yra tai, ką žinau. Kalbant apie Šiaulių getą, galiu pasakyti savo nuomonę, kuri išliko tokia pat iki šiol: nežinau, ar jei Šiaulių gete būtų žinoję, kad yra patikimas kontaktas, tai būtų daug padėję 1943 metais, bet 1944 metais tai būtų daug padėję. Nes jie matė, kad pabaiga arti ir reikia paskutinę akimirką gelbėtis.

DL: Taip.

ŠCH: Tačiau, kadangi jie neturėjo patikimo ryšio, ieškoti laimės buvo labai sunku. Buvo pavyzdžių, kuomet žmonės išėjo, tačiau buvo priversti grįžti. Jie susidūrė su lietuviais, kurie negalėjo jų priimti. Jie pamatė, kad nėra kur praleisti nei dieną, nei naktį. Tai, mano manymu, buvo pagrindinė problema.

DL: [02:23:32] Ar tau teko girdėti apie tokį Antaną ? Jis buvo advokatas, pusiau žydas, pusiau lietuvis.

ŠCH: Ne, neteko.

DL: O gal teko girdėti apie vieną karo belaisvį, žydą vardu Lazar ? Jis buvo *vlasovietis*. *[Rusų generolo Andrejaus Vlasovo armijos karys.]*

ŠCH: Nesu girdėjęs šios istorijos.

DL: Palauk, palauk, galbūt galiu papasakoti apie jį. Jis norėjo užmegzti ryšį su getu ir perduoti jiems ginklų, bet vėliau...

ŠCH: To nežinau.

DL: Nežinai ? O kai pas jus atvyko Iserlis, ar jis jums papasakojo ką nors apie Kauną, kad einama į mišką, apie tuos dalykus? Apie Augustavo miškus, Rūdninkų giria, apie tuos dalykus?

ŠCH: Ne, negaliu tau pasakyti.

DL: Dar pasikalbėsiu su Iserliu. Tada iš Kauno geto išėjo į miškus apie 350 žmonių. Aš parašiau knygą apie tai, "Pogrindžio

istorija". Gerai, galbūt tau būtų įdomu ją pavartyti ? Vėliau buvo istorija apie tai, kad Jurbarke buvo žydų. Jurbarke ir Raseiniuose buvo bunkeriuose pasislėpusių žydų – ar žinai tą istoriją?

ŠCH: Jurbarke, tai yra Eržvilko žydai. Klausyk, ką tau pasakysiu, apie šią istoriją nežinau.

DL: Ten buvo Raseiniuose.

ŠCH: Jurbarko žydai. Manau, kad kalba eina apie tą patį. Pagal vardus galėsiu nustatyti. Čia yra vienas Jehuda Taršiš. [02:25:00]

DL: Jehudke Taršiš.

ŠCH: Jehuda Taršiš. Atrodo jis išsigelbėjo iš bunkerio. Aš gerai pažįstu Jehudą Taršišą.

DL: Ar jūs kada nors kalbėjote apie tai?

ŠCH: Aš su Jehuda Taršiš susitikau 1944-ai metais. Jis buvo vertėjas *[vok. Dolmetscher]*. Vertė iš rusų į lietuvių kalbą. Pirmą kartą aš su juo susitikau Kelmėje. Jis atvyko kaip vertėjas. [02:25:19]

DL: Kaip jus priėmė rusų armija? Ar jie jus pripažino už tai, ką darėte, kad padėjote?

ŠCH: Nori, aš tau papasakosiu, kaip mus išvadavo ?

DL: Žinoma.

ŠCH: Kai frontas artėjo, mes išgirdome, kad Šiauliai jau paimti. Mes buvome tarp Kelmės ir Užvenčio, toje apylinkėje. Užventis, Kražiai, tose apylinkėse. Mes pradėjome rinktis ten. Tai buvo 1944 metų rugpjūčio 12 d.

DL: Taip.

ŠCH: Pirmiausia, galiu tiksliai pasakyti, kada buvau išlaisvintas. Ketvirtadienio vakarą, būtent su Leiba Bret, mes ėjome arčiau fronto. Ketvirtadienio vakarą mes priėjome prie fronto, gal už 2 km. Iš vienos pusės girdėjome vokiečių judėjimą. Praėjome ir ten jau buvo susirinkę mūsų žmonės. Penktadienio rytą mes buvome ten, tokioje dauboje, ir pamatėme, kad tai nėra gera vieta. Įėjome į tokį slėnį ir rusai mus ten pastebėjo.

Rusai nežinojo, kad mes esame žydai. Jie matė, kad ten kažkas renkasi. Galbūt jie manė, kad tai kiti, nes ten, kur mes buvome, vis dar buvo vokiečiai. Jie pradėjo į mus šaudyti ir ant mūsų pradėjo kristi sviediniai. Apie pirmą valandą, pusę antros, aš pasakiau: *"Draugai, vienas iš dviejų, arba aš būsiu išlaisvintas per pusvalandį, arba ne. Aš einu pas rusus dabar."*

DL: Ar jūs vis dar turėjote ginklų?

ŠCH: Mes turėjome, bet ginklus palikome. Aš pasiėmiau revolverį į kišenę ir pradėjau eiti pas rusus. Man galbūt buvo lengviau, nei visiems iš visos grupės, nes aš jau buvau ten apsipratęs toje vietovėje. Pradėjau eiti pas rusus ir nuėjęs kilometrą, pusantro, aš susitikau su pirmaisiais rusais.

Susitikimas įvyko taip: buvo didelis pastatas ir kai priėjau prie to pastato, pamačiau stovinčius kareivius, bet buvo labai sunku iš tolo atpažinti, ar tai vokiečiai, ar rusai, nes jie buvo apsirengę kaip iš *razvedkes* *[žvalgai su maskuojančia apranga]*, jei žinai. [02:28:27]

DL: Taip, taip...

ŠCH: Žali drabužiai.

DL: *Maskirovkes* *[komufliažas]*.

ŠCH: Taip, ir neįmanoma atpažinti, ar tai vokietis, ar rusas. Ir taip stovėdamas ten, pastato kampe, eina pro šalį nepažįstamas lietuvis. Aš jį pašaukiau ir klausiu: *"Pasakyk man, kas ten yra?"* Jis sako: *"Rusai"*. Sakau: *"Iš kur žinai?"* Jis sako: *"Aš kalbėjau su jais rusiškai"*. Tas senas lietuvis moka rusiškai dar nuo caro laikų.

Kai išgirdau, kad tai yra rusai, aš išėjau. Kai jie mane pamatė, du kareiviai atbėgo su automatais rankose ir mane pasitiko. Prieš jiems pribėgant, aš pakėliau rankas ir pasakiau jiems, kad esu žydas. Jie mane apieškojo ir rado revolverį, ir dar turėjau vokišką granatą su... Ar prisimeni vokiškas granatas?

DL: Kaip kiaušinis ?

ŠCH: Ne, su medine rankena. Ir dar su virvele, kad ištrauktum...

DL: Dar buvo lietuviškos granatos tokios. [02:29:20]

ŠCH: Apie lietuviškas negaliu tau pasakyti. Bet ten reikėjo pasukti, ištraukti tokią virvelę.

Aš ją paslėpiau po švarku. Pasakiau jiems, kad esu žydas. Vienas mane pastatė prie sienos ir liko su manimi, o kitas nubėgo pasakyti, matyt, savo karininkui. Karininkas priėjo, atsidengė *kapiušoną* ir klausia manęs, kas aš esu. Sakau, kad esu žydas. Aš labai prastai kalbėjau rusiškai, bet jis manęs daug nekamantinėjo. Po dviejų sekundžių atbėgo kareivis ir liepė man atsisukti į sieną. Aš pakėliau rankas ir jis man sako: *"Pasakyk man, kas sakoma po* ***"Sh'ma Yisroel"*** *[malda atliekama mažiausiai tris kartus dienoje]*"? Tą akimirką negalėjau kalbėti, atėmė žadą.

Bet po to atsigavau ir tęsiau: *"Šema Izrael Adonai Eloheinu Adonai Echad"* *[Klausyk, o Izraeli, Viešpats yra mūsų Dievas, Viešpats vienatinis...]*. Kai jam pasakiau šią eilutę, jis priėjo prie manęs, apkabino ir pasakė iš karto karininkui, kad tai yra 100% žydas. Jei jis žino šią eilutę, tai yra žydas.

Aš jiems pasakiau, kad... Jis manęs iš karto paklausė, kur yra vokiečiai. Ir kadangi tą naktį iš ketvirtadienio į penktadienį mes perėjome vokiečių frontą, aš mačiau jų tankų su patrankomis koncentraciją. Aš jiems parodžiau, kur tai yra. Jis iš karto davė signalą ant kalvos stovėjusioms dviem patrankoms. Prasidėjo šaudymas. Kai jie pradėjo šaudyti, mes pamatėme, kaip iš miško lenda vokiečių tankai. Tas karininkas man paplojo per petį ir pasakė: *"Dabar, jei nori pereiti pas mus, prašau, eik."*

DL: Ar tai buvo *lietuviška divizija* ?

ŠCH: Ne, apie *lietuvišką* diviziją galiu papasakoti.

Aš jam pasakiau, kad čia yra žydų, už kilometro, pusantro, ir aš noriu juos atvesti, jei jis leis man eiti. Revolverį jis jau buvo paėmęs, paėmė ir granatą. Sakau: *"Leisk man eiti, aš juos atvesiu."* Jis man leido eiti. Aš nuėjau ir juos atvedžiau.

DL: Ar su granata? Jis ją paėmė?

ŠCH: Taip, jis paėmė granatą.

Aš grįžau ir pasakiau draugams, kad esu jau išlaisvintas, atėjau dabar jų pasiimti ir mes visi pereisime pas juos. Karininkas iš karto davė signalą, kad niekas neatidengtų ugnies, ir mums leido pereiti. Taip mes perėjome.

Pirmasis žydas, kurį sutikome – tiksliau, antrasis – buvo žydų karininkas, vyresnysis leitenantas. Jis mus pasitiko pirmoje apkasų linijoje.

Iš ten mus nuvežė prie Bubių. Ten mes nakvojome naktį iš penktadienio į šeštadienį. Šeštadienį mus visus suėmė ir nuvežė prie Šiaulių, suimtus, tirti, kas mes esame.

DL: Kontržvalgyba.

ŠCH: Kontržvalgyba. Ten mus laikė, jei neklystu, dvi dienas, o po to kaip suimtus atvežė į Šiaulius. Šiauliuose mus sutiko desantininkai, kurie mus pažino. Jie taip pat jau buvo išlaisvinti.

DL: Kokia to žydo pavardė? Jis taip pat buvo ten?

ŠCH: Ne, tuo metu aš to žydo nesutikau.

DL: Kokia jo pavardė ?

ŠCH: Aperjas.

DL: Aperjas... Keista pavardė.

ŠCH: To Aperjašo nesutikau. Ten buvo vienas vaikinas pavarde Stalionis *["Kęstučio" partizanų būrio vadas Jurgis Baščiulis, slapyvardžiu Stalionis]*. Su juo buvau susitikęs 1943 metais. Kai sužinojome, kad jis čia yra, pasakėme, kad norime susitikti. Kai jis atėjo, jis mus iš karto išvedė, mums iš karto davė dokumentus ir jis mus paskyrė sargybiniais.

Kestučio būrio vadas
Jurgis Baščiulis (Stalionis)

DL: Kokius dokumentus jis jums išdavė ?

ŠCH: Jis mums iš karto davė dokumentus, kad mes 3,5 mėnesio buvome partizanais.

DL: Ar turi tą dokumentą? Gal tavo brolis turi?

ŠCH: Nemanau, kad kuris nors iš mūsų dar jį beturime. Mes viską sudeginome palikdami Lietuvą kartu su pasais, viską. Gal pas kurį nors jis dar užsiliko ?

DL: Man būtų labai įdomu nufotografuoti tokį dokumentą.

ŠCH: Tokį dokumentą gali turėti Leiba Bretas. Nežinau tiksliai, negaliu tau pasakyti.

DL: Tu turi jo adresą ?

ŠCH: Taip, jis turėjo. Aš, Leiba Bretas turėjo... Nežinau, ar Leiba jį dar vis turi, nes išvykome iš Lietuvos nelegaliai ir viską sudeginome.

Mus tada paskyrė sargybiniais Šiauliuose.

DL: Kaip kareivius ?

ŠCH: Ne, mes buvome kaip apsauginiai, *Gehilfs polizei [civilinė apsauga],* prie *Novater [neaiškus pavadinimas]*, jei žinai. Ten buvo vokiečių sandėliai, strateginėse vietose.

Ir vėliau, kai jau atvykome į Šiaulius, tai turėjo būti rugpjūčio 15-oji ar 16-oji. Ne, rugpjūčio 13-oji ar 14-oji. Ne, turėjo būti rugpjūčio 14-oji, nes rugpjūčio 12-ąją išsilaisvinome, o šabas buvo rugpjūčio 13-ąją. Rugpjūčio 14, 15... Rugpjūčio 18-ąją atvyko Lietuviškoji divizija. Rugpjūčio 18-ąją vokiečiai pasitraukė iš Šiaulių.

Ir kai jie prisiartino prie Šiaulių, prie mūsų pribėgo šiaulietis vaikinas, toks Petlickis. Jis buvo rusų armijos *staršyna [старшина - rus. vyresnysis seržantas]*.

DL: Petlickis ?

ŠCH: Labai geras vaikinas.

DL: Girdėjau, kad jis kažkaip atkeršijo.

ŠCH: Galiu papasakoti ir apie jį.

DL: Aš kaip tik vakar skaičiau apie jį.

ŠCH: Apie Petlickį ?

DL: Taip.

ŠCH: Kas rašo apie jį?

DL: Apie jį rašė Yona Rozenfeld.

ŠCH: Yona Rozenfeld ? Kas jis toks ? [2:35:42]

DL: Jis dirbo Šiaulių NKVD.

ŠCH: Tas Rozenfeld ?

DL: Ne.

ŠCH: Kibuce?

DL: Kibuce...

(iš albumo "Lietuvos partizanai", 1967, Vilnius)

PAŽYMĖJIMAS
Nr. 20 Šiauliai, 1945
Šiuo pažymima, kad drg. Gutmanas Mikolas
tikrai buvo „Kęstučio" partizanų būrio nariu nuo 1944 m. IV mėn. 26 d. iki 1944 m. VIII mėn. 12 d. eilinio partizano pareigose.
Pažymėjimas galioja iki 194... m. ... m. ... d.

УДОСТОВЕРЕНИЕ
№ 20 Шяуляй «...» 11 1945
Удостоверяется, что тов. Гутман Михаил
действительно от « 26 » IV 1944 г. до « 12 » Августа 1944 г. был членом партизанского отряда «Кястутис» и исполнял должность рядового партизана
Удостоверение действительно до «...» ... 194... г.
Būrio vadas / Командир отряда
Būrio komisaras / Комиссар отряда

"Kęstučio" partizanų būrio nario pažymėjimas
išduotas Michailui Gutmanui.
Pasirašė būrio vadas Baščiulis ir
komisaras Bračas.
Gauta iš Izraelyje gyvenančio
Baruch Gutman (Michailo Gutmano sūnėno)

"Kęstučio" būrio komisaras
Benediktas Bračas
(iš albumo "Lietuvos partizanai", 1967, Vilnius)

ŠCH: Lahavot HaBashan.

DL: Lahavot HaBashan.

ŠCH: Teisingai. Galiu pasakyti apie tą Petlickį. Pietlickis nužudė, po išsivadavimo, kelis gojus, bet ne be priežasties. Jis dirbo kontržvalgyboje.

DL: Ar jis buvo iš Lietuviškos divizijos ?

ŠCH: Nežinau tiksliai, ar jis buvo Lietuviškoje divizijoje, bet to vaikino krūtinė buvo pilna *prisagstyta* medaliais. Jo darbas buvo pereiti frontą ir atvesti... Jie tai vadino *liežuviu*.

DL: *Yazyk*. [2:36:34]

ŠCH: Po to, kai jis atvesdavo, gaudavo dviejų savaičių atostogas. Tai buvo jo darbas. Per tas dvi savaites jis važiuodavo į kaimus ir, kuris žydas jam ką nors pranešdavo, jis...

DL: Iš kur jis pats?

ŠCH: Jis šiaulietis.

DL: Jis pats šiaulietis ?

ŠCH: Pirmą kartą jį sutikau rugpjūčio 18 d. Jis jojo ant arklio, o vokiečiai buvo 4 km nuo Šiaulių. Aš stovėjau, jei žinote Šiaulius, prie Šiaulių fabriko. Aš stovėjau ten. Prajodamas pro mane, taip, jodamas ant arklio, visas juodas, vienas, ir visas juodas, pamatė žydų vaikiną. Jam pasirodė, kad čia stovi žydai, o jis dar nebuvo čia susitikęs žydų. Jis sustabdė arklį ir sako: *"Žydai, eikite iš čia, kvailiai! Ko jūs čia stovite?"*

DL: Jidiš kalba ?

ŠCH: Ji-i-di-š-š ! Jis mums sako: *"Bėkite iš čia ! Vokiečiai yra už 4 kilometrų, tuoj jie įeis. Dievas žino, kas čia bus. Aš, sako jis, aš esu*

kareivis, neturiu pasirinkimo. Ko jūs bijote? Eikite iš čia, eikite į Radviliškį." Su tais savo žodžiais jis mums davė pirmąją laisvės pamoką ir mes nuėjome į Radviliškį. Aš atvykau į Radviliškį. Ten mes vėl susitikome ir iš ten pabėgome į Panevėžį.

1944 m. rugpjūčio 13 d. Šiauliuose grupė civilių kalbasi su raitu raudonarmiečiu.
(asociatyvinė nuotrauka)
Šaltinis: Museum Berlin-Karlshorst- Inv. Nr:205457

DL: Ar tau teko matyti majorą Vilenskį *[Volfas Vilenskis]* **?** [2:38:02]

ŠCH: Ką tokį?

DL: Vilenskį.

ŠCH: Vilenskį ?

DL: Ne ?

ŠCH: Esu apie jį girdėjęs, kad jis yra didvyris *[apdovanotas Tarybų Sąjungos Didvyrio medaliu]*.

DL: Taip.

DL: Taigi. Ar jūsų grupė vėliau atkeršijo gojams, ar jūs jau negalėjote?

ŠCH: Pasakysiu jums štai ką. Po to, kai mes išsilaisvinome ir po to, kai mes grįžome atgal į Šiaulius, visoje srityje nuo Kelmės iki Skaudvilės, iki pat Raseinių ir iki Varnių - visi tie gojai, kuriuos mes žinojome, o mes žinojome, nes 3 metus toje apylinkėje vaikščiojome... Tai buvo iš tikrųjų mūsų sritis. Prie Raseinių; aplink Raseinius; aplink Skaudvilę; aplink Varnius ir atgal, aplink Šaukėnus - tai buvo mūsų sritis.

Iš to regiono, kurį mes pažinojome, arba mes patys juos suėmėme, arba... Ką reiškia "mes patys suėmėme" ? Vienu metu mes dirbome Kelmės policijoje *[milicijoje],* kitu laiku dirbome Šiauliuose. Mes juos visus ištempėme. Buvo atvejų, kai mes patys suėminėjome, o buvo atvejų, kai vieną... Kokia jo pavardė... Pamiršau pavardę. Mes jį sudeginome...

DL: Po to?

ŠCH: Taip, po išsivadavimo. Sudeginome daržinėje.

DL: Jums nebuvo leista taip elgtis.

ŠCH: Kartu dalyvavo ir policija *[milicija]*.

DL: Ką tu tuo nori pasakyti ?

ŠCH: Jis buvo... Tai buvo Kražiuose. [02:40:06]

DL: Na gerai, o paskui ?

ŠCH: Jo ieškojo, bet niekur negalėjo rasti.

[Kai surado] jį apsupo. Ten buvo mergina, tarnaitė, dirbo pas jo tėvą. O ta tarnaitė kadaise dirbo pas mus *[Chalozinus]* ir ji man pasakė, kad jis yra šiaudų krūvoje, kad ten jis guli. Kiek stengėmės jį iš ten ištraukti, niekaip negalėjome. Nutaikęs palankų momentą jis pradėjo šaudyti. Tuomet mes jį padegėme ir ten jis sudegė.

DL: Ar tuo metu kartu buvo ir lietuvių milicininkų, ar vien tik žydai ?

ŠCH: Lietuvių buvo, daug lietuvių.

DL: Gerai, apie tai pasakoti galima iki begalybės. Matau, kad jau pavargai.

Dabar apie dokumentus. Už dviejų savaičių gausi visą užrašytą pokalbį. Būk mielas, paklausk savo brolio apie visas tas pavardes, kurių tu šiandien neatsiminei.

ŠCH: Kurių pavardžių tau reikia ? Pasakyk man, kas tau yra svarbiausia.

DL: Šio pokalbio metu aš jau tavęs esu paklausęs. Visus mano klausimus tu surasi parašytus raštu.

ŠCH: Taip, žinoma. Juk viskas bus parašyta.

DL: Duok tai paskaityti ir savo broliui. Gal vėliau atsiminsi dar ką nors.

ŠCH: Ką daugiau ? Pasakyk, kad aš žinočiau, kurie momentai tave labiausiai

domina.

DL: Mane domina Šiaulių getas, ryšiai su Šiaulių getu.

ŠCH: Prie to aš daugiau neturiu ką pridurti.

DL: Gal būt yra daugiau pavardžių žmonių, kurie ten klajojo.

ŠCH: Kažkas iš žydų, kurie klajojo?

DL: Galbūt galima dar kažką rasti.

DL: Viskas. Labai tau ačiū. Per 3-4 savaites gausi tai raštu.

Labai ačiū, pone Chalozinai.

Šmuelis Chalozinas (1923-2011)
vieta - Izraelis

Pabaiga

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą

(nukopijuota iš projekto "Išsigelbėjęs Lietuvos žydų vaikas pasakoja apie Šoa" puslapio)

Šmuelis Chalozinas (Pranukas) (1923-2011) apie 1940 m. (šaltinis)

Gyvenamoji vieta karo metais. Tokios neturėjau: išgyvenau keliaudamas iš vietos į vietą Kelmės apylinkėse, slapstydamasis miškuose kaimynams lietuviams padedant, miegojau valstiečių namuose, tvartuose, svirnuose, kapinėse ir pan.

Aš, **Šmuelis Chalozinas**, gimiau Lietuvoje, Šimaičių kaime, mano tėvo **Jakovo Chalozino** brolio **Šimono** ūkyje.

Mūsų šeima kilusi iš Kelmės, kurios apylinkėse jinai išgyveno 200 metų iki Antrojo pasaulinio karo pabaigos.

1930–1937 metais gyvenome prie Kelmės, apie kilometrą nuo miestelio, **Mažeikinės** ūkyje.

1937 metais persikėlėme į naują ūkį, kurį tėvas nusipirko **Licenavoj**, apie 5 km nuo Kelmės.

Šeima vertėsi žemės ūkiu – augino kviečius, miežius, rugius, linus. Laikė karves, avis. Mūsų žemėse buvo durpynas, tad kasėme, džiovinome durpes ir pardavinėjome miestelyje kaip kurą. Tėvas taip pat dalyvavo valstybiniuose miškų retinimo konkursuose, kirto medžius ir pardavinėjo juos statyboms ir kurui.

Po to, kai karui prasidėjus, praeinant frontui, 1941 metais miestelis sudegė, mūsų vienkiemyje buvo surinkta per šimtą miestelio žydų, kurių dalis buvo išžudyta per pirmąją akciją 1941 metų liepos 29-ąją, o likusieji – per antrąją akciją rugpjūčio

22-ąją. Tą dieną dalis mūsų šeimynos dirbo lauko darbus ir nepateko į rankas sodybą apsupusiems baltaraiščiams, o kiti spėjo pasislėpti. Nuo tada pradėjome slapstytis. Mūsų ūkį **Licenavoj** atidavė vokiečių šeimai, kuri juo naudojosi iki karo pabaigos. Ši šeima pasitraukė kartu su vokiečių kariuomene 1944 metų rugpjūtį.

Po 1941 metų rugpjūčio 22-osios žudynių tapome benamiais, beturčiais, persekiojamais pabėgėliais. Tėvams **Jakovui** ir **Sarai Reizl**, broliams **Hiršui**, **Aharonui** ir **Icchakui**, seserims **Chavivai** ir **Simai** ir man prireikė visokeriopos pagalbos, ir ją mums suteikė kai kurie mūsų kaimynai valstiečiai, gyvenę šalia, paskui atsirado ir daugiau lietuvių valstiečių, pažįstamų ir bičiulių, kurie mums padėjo. Deja, iš mūsų šeimos išsigelbėjome tik keturiese – seserys **Chaviva** ir **Sima**, brolis **Icchakas** ir aš. Tėvai ir broliai **Hiršas** su **Aharonu** besislapstant buvo įskųsti ir nužudyti.

Mūsų bičiulius galima buvo suskirstyti į tris grupes.

Pirmoji grupė. „Imkite maisto, kiek jums reikia, bet apnakvindinti jūsų negalime.“

Antroji grupė. Pagalbą teikė atskiri šeimos nariai, sakysim, ūkio šeimininkas padėjo mums, bet bijojo savo brolio ar samdinių ir pan.

Trečioji grupė. Ši buvo brangiausia ir svarbiausia, nes vieningai padėjo mums visa šeima ar atskiri žmonės (daugiausia kunigai ar jų šeimininkės), – padėjo maistu, drabužiais, vaistais, slapstė, perspėjinėjo dėl skundikų, dėl policijos veiksmų ir pan.

Meškauskų šeima visa visutėlė buvo tokia: šeimos galva **Pranas Meškauskas**, jo žmona **Ona**, dukra **Stefa**, sūnūs **Antanas, Teodoras, Petras** ir Petro žmona **Zosia**. Ištisas būrys žmonių, kurie, be jokios abejonės, buvo artimiausiame – trečiajame rate.

Keli pavyzdžiai:

1. Vienam savo kaimynui – **Viktorui Damanskui** – išbėgdami palikome dalį savo daiktų. Pasitikėjome juo. Bet **Antanui Meškauskui** tapo žinoma, kad jis išduoda žydus. Niekaip nenorėjome tuo patikėti. Norėdami įsitikinti, paprašėme Meškauskus, kai pas juos apsilankys **Damanskas**, palydėti jį, o mes pasislėpsime kelio vingyje ir pasiklausysime jų pokalbio apie žydus. Koks buvo mūsų nusivylimas, kai **Damanskas** paprašė **Meškauskus** padėti jam išduoti žydus, nes žinąs, kad jie turi ryšį su jais.

2. 1943 metų rudenį stipriai sunegalavusi tauragietė, iš Šiaulių geto pabėgusi **Šošana Most**, kurią pažinojau ir kuri slapstėsi kaime prie **Kražių**, mane, nuolat keliaujantį iš vietos į vietą ir gerai pažįstantį kraštą, paprašė pagalbos. Nuvedžiau ją pas daktarą **Dolnickį**, kuris slapstėsi netoliese pas ūkininką **Šalkauską**. Kai grįžome, pakeliui sutikome kaimietį **Zachariją** (nežinau, ar tai jo vardas, ar pavardė), kurio asmeniškai nepažinojau, bet žinojau, kad jis išdavinėja žydus, ir buvo aišku, kad po šio susitikimo netrukus prisistatys policija. Pasukome kitu keliu ir nuėjome pas **Meškauskus**. Papasakojau **Petrui Meškauskui**, kas nutiko, ir jis pirmiausia nusiuntė savo jaunesnįjį brolį **Teodorą** laukan pasaugoti. Jo žmona **Zosia (Karpaitė-Meškauskienė)** davė mums pavalgyti, Petras numovė Zosios vestuvinį žiedą, užmovė jį ant Šošanos piršto, pakinkė arklį vežiman ir nuvažiavo su Šošana Kražių link, kur jinai gyveno. Pakely jį sustabdė policijos užkarda, bet jis įtikino policininkus, kad Šošana jo žmona, ir jie juos praleido. Taip Petras Meškauskas sugrąžino ją slapstymosi vieton netoli Kražių. Aš pasukau kiton pusėn ir pabėgau pats vienas.

3. Per visą karą Meškauskų namai buvo atviri žydams, kuriems trūko maisto, kuriems reikėjo rasti kur pernakvoti. **Meškauskų** šeima padėjo kuo tik galėjo. Jų namuose nuolat lankėsi ir būvojo **Hiršas Chalozinas**, **Jakovas Zakas**, **Sima Chalozin**, **Chaviva Chalozin** ir aš, **Šmuelis Chalozinas**. Pagalbą teikė ne vienas kuris šeimos narys, kaip kad būdavo kitose šeimose, bet visa

šeima: tėvas, motina, broliai, seserys ir svainė **Zosė**. Padėti žydams buvo tėvo nuostata, kurią priėmė visi.

Pagalba buvo grįsta: žemdirbių brolybe, meile artimui, priešinimusi žudynėms – nes niekaip negalėjo sutikti su tuo, kad lietuvių policija žudytų Lietuvos piliečius – žydus.

Už šią pagalbą Meškauskų šeima iš nieko negavo jokio atlygio. Jiems grėsė mirtis ir turto konfiskacija. Todėl aš įsitikinęs, kad ši šeima užsitarnavo Pasaulio Tautų Teisuolių vardą. Mano akyse jie yra Pasaulio Tautų Teisuoliai nuo 1941 metų.

Tai ir yra mano liudijimas.

Ramat-Gan, Izraelis,

2006, balandis

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Chaviva (Liba) Gitlin-Chaluzin (Chaviva Liba Chalozinaitė)

Mano atsiminimai iš nacių okupacijos laikų
(papasakota Batševai Krubelnikaitei-Levitan)

Išversta naudojantis šaltiniais:
www.jewishgen.org (tiksli nuoroda);
קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Aš esu viena iš **Jakovo** ir **Saros Reizl** *[Razel]* **Chalozinų** dukterų. Šeimoje be manęs dar buvo šeši broliai ir keturios seserys. Mano tėvai buvo ūkininkai. Kiek aš save atsimenu, mes gyvenome ūkyje, kurį nuomojome. Broliai ir sesuo (**ABROMAS, LEIBLAS** ir **ETELĖ**), kurie tuo metu gyveno užsienyje, pinigais padėjo mums išsipirkti ūkį ir tapti jo savininkais. Tėvai mus auklėjo būti sąžiningais, kukliais, taupiais, darbščiais ir dirbti įvairius darbus kaime. Tėvų žodis mums buvo šventas. Naciams užėmus Lietuvą, mūsų gyvenimas apsivertė aukštyn kojom. Pas mus pradėjo bėgti žydų šeimos iš Kelmės, nes miestas beveik visas sudegė. Visai nelauktai ir neplanuotai mūsų ūkis tapo getu maždaug šimtui žydų.

Tačiau tai truko neilgai. Po mėnesio didžioji jų dalis, pavieniai žmonės, jaunos poros ir kiti, buvo surinkti ir nužudyti per pirmąsias žudynes. Juos išvežė ir po kelių valandų visus sušaudė prie žvyrduobių. Tarp jų buvo ir mano vyresnis brolis **Aharonas**. Jo žmona jau buvo paskutiniuose nėštumo mėnesiuose. Visus likusius užgriuvo didelis liūdesys ir sielvartas.

Rugpjūčio 22 dieną įvyko antrosios žudynės. Tą dieną tėvas buvo Kelmėje ir sužinojo, ką planuoja daryti su likusiais žydais. Jis negrįžo į namus, o nuėjo pas kaimyną **Baltruką [BALTRUKAS]**. Iš ten jis pasiuntė pranešti mums, kur jis randasi ir kad visi turime tuojau pat bėgti. Namuose aš sukinėjausi be tikslo, galvodama vien tik, kaip išlikti gyvai. Netikėtai pas mus atėjo pats Baltrukas, kurį atsiuntė mūsų tėvas pranešti šią žinią. Aš buvau nedidelio sudėjimo, todėl jis be vargo apgaubė mane savo

dideliu paltu ir, prispaudęs prie savęs, išnešė mane per kiemą už tvarto. Taip niekas to ir nepastebėjo. Aš pasislėpiau netoliese augusiose aukštose žolėse. Drebėjo visas kūnas. Taip ir išlaukiau, kol paskutinis žudikas išvažiavo iš kiemo.

Liba Krubelnikienė (Karabelnik)
(Batševos ir Idos Krubelnikaičių mama)
Nužudyta 1941 m.

Leidžiantis saulei mano broliai pagaliau surado mane. Iš jų sužinojau, kad mūsų tėvai, sesuo Sima ir jie, trys broliai, sėkmingai pabėgo. Ruošėmės trauktis kuo toliau nuo savų gimtų namų. Prie mūsų prisijungė ir kiti giminaičiai. Tai buvo **LIBA KARABELNIK [LIBA KRUBELNIKIENĖ]** su dviem mažais vaikais *[Chindė (6 metų) ir Icchokas (4 metų); iš aukų sąrašo (nr. 165 ir166)]* ir jos uošvienė, **ETTA BLUMA**, mūsų tėvo, Jakovo, sesuo. Visą naktį ėjome be sustojimo. Tikslas buvo nuvykti pas lietuvių ūkininką, kuris gyveno netoli Liolių. Jis buvo geras mūsų tėvų pažįstamas. Ten mes pabuvome trumpai, nes ūkininko žmona pasakė, kad jos vyras persigalvojo ir nebenori mūsų slėpti ir netgi ruošiasi įduoti mus miestelio policijai. Mes visi išsilakstėme į skirtingas puses, kas į kaimus, kas į mišką. Aš gulėjau netoliese esančiame miškelyje, pasislėpusi už kelmo. Visa virpėjau iš baimės, kai išgirdau mūsų ieškančių vyrų balsus. Staiga kažkas užkliuvo už mano kojos ir mane persmelkė mintis, kad jau atėjo man galas. Laimei buvo jau tamsu ir manęs jie nepamatė. Girdėjau šūvius ir žmonių riksmus. Aš nekrutėjau, buvau tarytum suparalyžiuota. Po kurio laiko, kuris atrodė kaip amžinybė, nusistovėjo tyla. Nusprendžiau bėgti iš tos vietos kuo toliau. Ši vietovė man buvo visiškai nepažįstama ir aš klaidžiojau be jokios nuovokos. Užėjau nupjautų kviečių lauką su tvarkingai sustatytomis džiuvimui gubomis *[mendeliais, pėdomis]* ir pavargusi įlindau į vieną iš jų, susiriečiau į kamuolį ir pradėjau laukti. Ryte aš pajutau, kad kažkas baksnoja į mendelį, duria šakėmis. Aš pašokau ant kojų ir pasileidau bėgti. Ūkininkas, kuris matomai atėjo į lauką, kad pataisyti stovinčias gubas, iš nuostabos net atšoko. Jis persižegnojo, pagalvojęs, kad išvydo vaiduoklį.

Nežinau, kiek laiko aš taip klaidžiojau, bet galų gale vakarop mane broliai surado. Jie taip pat slėpėsi toje vietovėje ir buvo pradėję manęs ieškoti. Broliai pasakė, kad **Libą Karabelnik** su dviem vaikais ir uošviene tame miškelyje sušaudė ir kad mūsų tėvai, sesuo Sima ir visi trys broliais yra sveiki ir gyvi.

Nusprendėme sugrįžti arčiau prie savo namų, nes ten buvo daugiau pažįstamų kaimynų. Negalėjome būti visi kartu, todėl buvome priversti išsiskirstyti. Mane paliko pas vieną ūkininką, kuris priėmė su sąlyga, kad aš apsimesiu nebyle, nes lietuviškai kalbėjau su žydišku akcentu, kuris galėjo mane išduoti. Ten aš dirbau visus pavestus darbus namuose ir lauke. Aplinkiniai kaimynai nieko nežinojo apie mano kilmę. Tik tiek, kad aš esu vargšė nebylė mergaitė. Vienatvė ir visiškas atsiskyrimas nuo savų žmonių mane labai slėgė ir gniuždė. Nebylumas tapo tarytum mano antra prigimtimi, tačiau iš visų jėgų buvau pasiryžusi neišsiduoti. Kartkartėmis mane aplankydavo broliai, kurie klaidžiojo iš vienos vietos į kitą. Jie man pranešdavo apie tėvus ir kitus šeimos narius. Broliai, matydami mano tokį visišką tylumą, sakydavo, kad dabar man reikės iš naujo mokintis kalbėti.

Vieną dieną tarp žmonių pasklido kalbos jog lietuviai, bendradarbiaujantys su vokiečiais, ruošiasi vykdyti pasislėpusių žydų paiešką. Mano šeimininkė išsigando tokių žinių ir liepė man išeiti. Ji įdavė man į rankas krepšį ir aš, apsirengusi kaimietės rūbais, išėjau savais keliais. Su kuo tik susitikdavau, visiems apsimesdavau nebyle. Vargais negalais atėjau pas ūkininką, kuris nebuvo katalikas, kaip daugelis lietuvių, bet protestantas. Jis sutiko mane paslėpti pas save ant namo aukšto didelėje skrynioje. Aš be abejonės su tuo sutikau. Naktimis išlįsdavau iš savo slėptuvės nusilengvinti ir vėl grįždavau atgal.

Šeimynykščiai atnešdavo man ant aukšto valgyti. Ten aš praleidau daug dienų ir savaičių vienatvėje, baimėje ir ilgėdamasi savo šeimos. Kartais klausydavausi, kaip visa šeimininko šeima giedodavo giesmes, ir man tuomet suspausdavo širdį neapsakomas liūdesys. Aš pravirkdavau. Jų giesmės primindavo man namus ir kaip mes su visa šeima švęsdavome mūsų šventes.

Kartais mane aplankydavo brolis, nors jis labai rizikavo. Ateidavo kartu su **Jakovu Zaku**, kuris tuo metu vaikščiojo kartu su mano broliais. Kartą broliai nusprendė nusivesti mane pas tėvus, nes nebuvau jų mačiusi labai ilgą laiką. Tai buvo paskutinis kartas, kuomet mačiau savo tėvą ir motiną gyvus.

1943 metų kovo mėnesį mūsų šeimą ištiko didžiulė nelaimė. Mano tėvus, pasislėpusius gerai užmaskuotoje vietoje, surado ir išdavė. Naktį prieš tą lemtingą dieną mano mylimas brolis Hiršelis nusprendė nakvoti ūkininko, paslėpusio mūsų tėvus, namuose. Ūkininko pavardė buvo **VALČIUKAS**. Jakovas Zakas, savo laimei, paskutinę minutę nusprendė iš ten išeiti. Surastus tėvus nuvežė į Raseinių kalėjimą ir po kurio laiko sušaudė. Hiršelis, kuris ypatingai nesislapstė, nuvargęs giliai užmigo prie pečiaus. Surastas, jis pradėjo iš visų jėgų gintis, šaudydamas pistoletu. Tačiau jėgos buvo nelygios ir jį kieme nušovė. Ši žinia mus labai prislėgė. Neįmanoma apsakyti tos širdgėlos, kuomet mūsų viltys išsaugoti visą šeimą, galutinai išsisklaidė kaip dūmas.

Situacija karo fronte persivertė Raudonosios armijos naudai. Vokiečiai pradėjo trauktis atgal. Džiaugsmas ir viltis užplūdo mūsų širdis. Kuomet tapo aišku, kad išvadavimas jau yra pasiekiamas ranka, mes, išlikę gyvi, susirinkome į vieną vietą. Tai buvo Sima, Icchokas, Šmuelis ir Anočka *[Chana Pelcaitė?]*. Nusprendėme eiti link Šiaulių. Ėjome nesustodami. Alkani, ištroškę, išsekę, skarmaluoti ir basi nors ir pasiekėme miestą, tačiau ilsėtis vis tiek dar negalėjome. Turėjome pasukti atgal, nes vokiečiai kuriam laikui nustojo trauktis ir iš pabūklų šaudė į miestą. Tai buvo jų paskutinis laikinas *pasispardymas*.

Kai viskas nurimo, mes grįžome į Šiaulius. Išlikę žydai pradėjo rinktis į miestą. Tarp jų buvo ir mūsų giminaitė **CIPA KARABELNIK** su dukterimi **MALKA**. Po kurio laiko mes susisiekėmee su brigados nariu iš Izraelio. *["Žydų brigada" - britų armijos junginys suformuotas 1944 metų antroje pusėje, kurį sudarė žydai iš Palestinos]*. Jo užduotis buvo surasti išgyvenusius žydus ir padėti jiems nelegaliai pasiekti Izraelį. Mes išsiskirstėme į grupes. Aš, kartu su Cipa, jos dukterimi ir kitais žydais, rizikuodami gyvybėmis, šliaužte prasmukome pro Sovietų užkardas. Kelyje pergyvenę daug vargų, pagaliau pasiekėme netoli Romos esantį uostą Ostiją. Čia rinkosi daugybė žydų iš įvairių išvaduotų vietovių. Buvo organizuojami apmokymai vykstantiems į Izraelį. Tuo metu aš siūdavau kitiems žydams, kurie atvyko ten beveik be nieko. Britai neleido mums keltis į Palestiną. Kilo protesto streikai. Po kurio laiko brigadai iš Izraelio pavyko mus išlaipinti į Izraelio žemę.

Būdama Ostijoje aš susipažinau su savo būsimu vyru, **PINCHAS GITLIN**, kuris buvo vienas iš išgyvenusių Vokietijos koncentracijos stovyklose kalinių. Izraelyje mes vėl susitikome ir apsivedėme. Aš buvau pirmoji iš savo šeimos, kuri pasiekė Izraelio žemę. Sesuo Sima, broliai Icchokas ir Šmuelis atvyko kitais keliais. Iš pradžių jautėmės labai išsekę ir palaužti dėl pergyventų įvykių praeityje. Vėliau pasidarė lengviau, kai čia, Izraelyje, susitikome su savo pusseserėmis **PESYA RIFKA** ir **CHAYA**, kurios atvyko 1930-ais metais.

Štai taip buvau išgelbėta iš nacių grobuonių, kurie persekiojo mane ir mano šeimą per visą okupaciją. Daug kartų aš esu tik per plauką ištrūkusi iš lietuvių žudikų rankų. Čia, Izraelyje, sukūriau šeimą. Man pasisekė, kad savo akimis mačiau, kaip kūrėsi Izraelio valstybė. Mums gimė du sūnūs, Jakovas ir Moišė, kurie užaugę tarnavo Izraelio armijoje ir gynė savo tėvynės nepriklausomybę. Mes turime aštuonis anūkus ir už viską esame dėkingi Aukščiausiajam.

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Fruma Miasnikaitė - Amit

Mano atsiminimai apie Holokaustą
(papasakota Idai Krubelnikaitei-Markus)

Išversta naudojantis šaltiniais:
www.jewishgen.org (tiksli nuoroda);
עץ כרות - קלְם (Kelmė - Išrautas medis)

Kilus Antrajam Pasauliniam karui, 1941 metų birželio 22-ą dieną, aš, kartu su savo tėvais, **DVORA** ir **ALEKSANDRAS MIASNIK**, bei keturių metų sesers dukterimi *[seserėčia]* **LIUBA** pabėgome į Jakovo Chalozino ūkį, kuris buvo už kelių kilometrų nuo Kelmės. Ten mes radome kelias dešimtis kitų žydų šeimų, atbėgusių su vaikais ir seneliais. Gyvenamas namas, tvartas ir daržinė buvo sausakimši žmonių. Ten mums būnant, po trijų dienų, mums pasakė, kad visa Kelmė dega. Taip aš būdama jauna patyriau namų praradimo traumą. Mano tėvą sušaudė per pirmąsias masines žudynes prie Kelmės dvaro žvyrduobių. Mama Dvora kartu su anūke Liuba išsigelbėjo. Mane irgi paliko ūkyje, nes aš dar buvau nepilnametė. Apgaubti sielvarto, gedulo ir neviltyje, toliau gyvenome pas Chalozinus iki 1941 metų rugpjūčio 22 dienos. Tą siaubingą dieną įvyko antrosios masinės žydų žudynės. Sužinojusi, kad visi žydai yra vežami į taip vadinamą darbo stovyklą, mano mama nusprendė kartu su mumis bėgti į mišką. Miškas priklausė kaimynystėje gyvenusiam ūkininkui **Damanskiui [DAMANSKIS; daugiau čia]**. Ten mes radome ir kitus žydus, pabėgusius iš Chalozino ūkio. Tarp jų buvo **LIBA KARABELNIK** su uošviene ir dviem savo vaikais; **CIPA KARABELNIK** su dukterimi **MALKA**; **Batya Broide [BASĖ BRAUDIENĖ]**; **MINA LEIBOVIČ** ir jos svainis *[sesers vyras; daugiau čia]* **IZRAELIS NACHUMOVIČIUS**. Antrą naktį nuo mūsų atsiskyrė ir išėjo Karabelnik šeima. Kiti likome ten pat kelioms dienoms.

Po dviejų dienų kažkas iš Damanskio šeimos atvedė ginkluotus lietuvių nacionalistus ir kolaborantus. Mus suėmė, susodino į

Kelmė. Sinagogos griuvėsiai, 1941 m. birželio 24 d.
Fot. Riemann Helmut (1911-1942)

vežimą ir nuvežė į Kelmę. Vienas iš ginkluotų aktyvistų liepė man lipti iš vežimo lauk. Pasak jo, aš neatrodžiau kaip žydė. Aš nenorom išlipau. Nežinojau, kur man reikia eiti. **Basė Braudienė** padavė man šiltą šaliką, kad nesušalčiau. Vežimas nuvažiavo tolyn ir paliko mane bejėgiškai stovėti viduryje kelio. Po kelių minučių nusprendžiau nepalikti savo mamos bei pusseserės ir sekti paskui, tačiau vežimas važiavo taip greitai, kad aš nespėjau iš paskos ir netrukus jis dingo tolumoje. Ėjau toliau ir po kelių valandų pasiekiau Kelmę. Miesto pakraštyje sutikau vieną moterį, kuri mane atpažino. Ji su užuojauta man patarė neiti į miestą, nes busiu sušaudyta kartu su savo motina, kurią prieš valandą uždarė gimnazijos rūsyje *[buvusiame dvaro spirito varykloje, kurioje kurį laiką buvo ir progimnazija]*. Aš nepaklausiau jos prašymo ir nuėjau į mūsų šeimos gero pažįstamo lietuvio namus, tačiau jis taip pat pabijojo su manimi prasidėti. Kai supratau, kad nuo likimo niekas manęs neapsaugos, nusprendžiau eiti į gimnaziją, kur rūsyje buvo uždarytos mama, dukterėčia, **Basė Braudienė**, **Cipa** ir **Malka Karabelnik**.

Inkilėlių kėlimo šventė Kelmės progimnazijoje. Fotografija I. Ruko, 1932 m. Dabar Prūdo g., tarpukariu mokykla buvo įsikūrusi dvarui priklausančiuose pastatuose.
Kelmės krašto muziejaus archyvas.
Nest box festival in Kelmė Progymnasium. Photo by I. Rukas, 1932.
Presently Prūdo St., in the interwar period – estate buildings. From Kelmė Regional Museum archives.

Kelmės progimnazijos kieme, 1932 m.
Už fotografo nugaros yra progimnazijos pastatas,
kurio rūsyje buvo uždarytos žydų moterys.

Taip aš nuėjau tiesiai žudikams į rankas. Išvydę mane, jie labai nustebo ir negalėjo suprasti, kodėl aš pati nesigelbėju. Visą naktį praleidome rūsyje. Kitą rytą įėjo parapijos kunigas ir atnešė duonos su pienu. Jis pašlakstė mus *šventu vandeniu*, kas jo akyse reiškė, kad dabar esame pakrikštytos. Jis manė, kad būdamos katalikėmis, jie mūsų nežudys. Norėdamos nusilengvinti,

turėjome pereiti per gimnazijos kiemą. Sargybinio vedama, aš išėjau į kiemą, kuris per pamokų pertrauką buvo pilnas mokinių. Mane pamatę bendraklasiai buvo pritrenkti ir bandė sargybą įkalbėti paleisti mane. Buvusiai bendraklasei **Saliamonaitei [REGINA SALIAMONAITĖ]** pavyko tai padaryti ir ji nusivedė mane į savo tėvų namus. Ji taip pat patikino, kad pasirūpins, jog išlaisvintų ir mano mamą. Būnant pas draugės tėvus, man pasakė, kad visas moteris iš gimnazijos rūsio paleido.

Nuo tos dienos prasidėjo mano gyvenimas, jei tai galima pavadinti *gyvenimu*, pilnas baimės, nugarą laužančių darbų, vienatvės ir visiško atskyrimo nuo išorinio pasaulio. Saliamonų ūkyje pabuvau trumpai. Kai didžiausias pavojus praėjo, man surado saugesnę vietą. Jie mane nuvedė pas Saliamonui **[JONAS SALIAMONAS]** pažįstamą seną ir aklą *bajorą [angliškame tekste - "a squire", hebrajiškai - פריץ (fritz)]* ir paliko pas jį už tarnaitę. Ponas *[angliškame tekste "a Poritz"]* nekentė žydų, nes 1940-ais rusų okupacijos metu visą jo šeimą ištrėmė į Sibirą. Dėl to jis kaltino žydus, nes, pasak jo, visi žydai buvo komunistai. Nežiūrint to, jis manęs pasigailėjo, sakydamas, kad aš esu per jauna ir negalėjau visame tame dalyvauti.

Jonas Saliamonas
Šaltinis: Čikagos laikraštis "Draugas" 1970.06.29 numeris

Pas tą žmogų gyvenau pusę metų. Jis mane saugojo nuo visų pavojų. Būčiau gyvenusi ir ilgiau, jei ne jo ūkvedys, kuris žinojo apie mano kilmę ir grasino išduoti valdžiai. Kai padėtis tapo pavojinga, senas ponas, susitaręs su vietiniu kunigu, surganizavo mano perkėlimą pas vieną kaimietį. Šioje naujoje vietoje aš gyvenau labai ilgai. Man jaunai ir nepratusiai buvo labai sunku dirbti pavestus ūkio darbus, kurie mane sekino. Kankino begalinė vienatvė. Užgeso paskutinis vilties spindulys sulaukti kitokio gyvenimo.

Regina Saliamonaitė, Saldaitis, Čiurlys

1943 metais senasis bajoras mirė ir aš pasiryžau nueiti į jo laidotuves. Šis žmogus buvo plačiai žinomas ir visų gerbiamas, todėl jį palydėti į paskutinę kelionę susirinko žmonės iš viso rajono. Būdama gausiame žmonių būryje, aš pajutau, kad kažkas yra pasikeitę. Jie būrėsi aplink mane ir pasakojo man apie vokiečių dideles netektis prie Stalingrado ir kitose vietose. Viena lietuvė moteris, kuri pasak jos buvo prijaučianti komunistams, pakvietė mane gyventi pas save. Aš iš karto sutikau. Tuo metu aš pirmą kartą sutikau besislapstančius **JAKOVĄ ZAKĄ** ir **CHANĄ PELCAITĘ**. Jie pasakė, kad mano mama, mano dukterėčia **Liuba** ir sesuo **RACHELĖ** yra Šiaulių gete. Po to, kai moteris paleido iš gimnazijos rūsio, mama pėsčia kartu su mano mažąja dukterėčia nuėjo į Šiaulius. Pasiryžau jas iš ten ištraukti. Tai padaryti man padėjo ta pati pažįstama moteris, pas kurią tada gyvenau. Aš perkėliau savo mamą ir Liubą pas katalikų vienuoles į Vaiguvos našlaičių namus. Ten jos išbuvo iki pat išvadavimo. Sesuo Rachelė nusprendė pasilikti gete. Iš ten su visai kitai likusiais žydais ji buvo išvežta į koncentracijos stovyklą Vokietijoje.

Pasibaigus mūšiams tarp kariaujančių pusių atėjo ilgai laukta išvadavimo diena. Susirinkau savo daiktus ir kartu su mama bei mažąja Liuba išvykome kurti savo

SEKĖJAI

g. 1925 m. vasario 15 d.
Graužuose, Kelmės vls., Raseinių aps.
(šaltinis "JAV lietuviai", 1998 m., 1 tomas)

naujo gyvenimo Šiauliuose. Tuo metu pas mus sugrįžo sesuo Rachelė, kuri išgyveno koncentracijos stovykloje. Visos kartu bandėme šiaip taip gyventi.

Tuomet sutikau savo būsimą vyrą **AHARON AMIT**, kuris buvo kilęs iš Šiaulių ir taip pat išgyveno koncentracijos stovykloje Vokietijoje. Abu mes nusprendėme ištrūkti į Izraelį. Susirišome su žmonėmis, kurie organizavo nelegalų išvykimą ir taip prasidėjo mūsų pilnas kliūčių kelias. Apsimetę Lenkijos piliečiais, mes pasiekėme Vokietiją. Ten mes prisijungėme prie kibbutz *[kibuco]*, kuriame vyko apmokymai būsimiems naujiems Izraelio gyventojams. 1946 metais gavau leidimą vykti, nes jau buvau paskutiniuose nėštumo mėnesiuose. Atvykau į Izraelį ir apsistojau **Kibbutz Afikim**, kuriame gimė mano vyriausias sūnus **Yair**. Kibuce gyvenau viena, be savo vyro. Kai mūsų sūnui buvo dešimt mėnesių, vyras vargais negalais laivu “Exodus” atvyko iš Europos į Izraelį.

Užauginome tris savo vaikus. Kibbutz Afikim jau gyvenu 46 metus. Mūsų sūnūs vedė ir jau patys yra tėvai. Mano mama mirė Lietuvoje. Vėliau dukterėčia Liuba taip pat atvyko į Izraelį. Tarybinei valdžiai pareiškiau, kad ji yra mano duktė ir kad leistų jai vykti į Izraelį pagal *šeimų susijungimo* programą. Mano prašymą patenkino. Liuba sukūrė savo šeimą ir gyvena Haifoje. Sesuo Rachelė su šeima atvyko prieš Šešių Dienų karą. Šiandien ji gyvena su savo ištekėjusia dukterimi Lėja Kiryat Motzkin.

Mano svajonės išsipildė. Mes išgyvenome. Mums pavyko įveikti visas kliūtis ir išvengti liūdno Kelmės žydų bendruomenės likimo. Tebūnie amžinai palaimintas Kelmės žydų atminimas.

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Batya Itzikson-Bekerman (Basė Icikson)

Mano atsiminimai apie Holokaustą
(papasakota Batševai Krubelnikaitei-Levitan)

Išversta naudojantis šaltiniais:
www.jewishgen.org (tiksli nuoroda);
קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Kilus Antrajam Pasauliniam karui, aš kartu su savo mama, broliu **DODIK**, ištekėjusia seserimi **GOLDA**, jos vyru ir jų pusantrų metukų sūneliu palikome mūsų gimtą Kelmės miestą. Su savimi turėjome ryšulius su daiktais, iš kurių daugiausia buvo drabužiai. Vykome į savo giminaičio **CHACKELIO KUŠELEVSKIO** ūkį *[PADUOLĖ kaime]*. Po kelių dienų Kelmėje kilo didelis gaisras ir mes išvykome iš *[KUŠELEVSKIO]* ūkio. Keliavome į Šiaulius, tačiau mes miesto taip ir nepasiekėme. Pakeliui apsistojome pas pažįstamus Šaukėnuose.

Praėjus kelioms dienoms, lietuvių nacionalistai nusprendė sunaikinti visus Šaukėnų žydus. Jie iš visų surinko daiktus, o žmones uždarė vieno turtingo žydo daržinėje. Ten pat buvau uždaryta ir aš su savo šeima. Vaikus iki trylikos metų atskyrė nuo tėvų ir suvarė į kažkokį namą. Man pavyko atsidurti tame pačiame name su kitais vaikais. Tikėjausi prižiūrėti savo sesers mažametį sūnų, bet išėjo kitaip. Netikėtai pasirodė lietuvis, ant rankovės užsirišęs baltą raištį. Jis buvo vienas iš tų aktyvistų. Pavadino mane ir liepė sekti iš paskos. Aš nesupratau, kur jis mane veda, bet dariau tai, kas liepta. Mes ėjome mišku, o jam pasibaigus, priėjome vienos kaimietės namus. Vyras liepė man ten pasilikti. Turiu pasakyti, kad mums einant, jis su manimi elgėsi gerai ir nepadarė man nieko blogo. Aš nežinau, kodėl tas vyras norėjo išgelbėti būtent mane. Gal jam tiesiog pagailo tokios vargšės mergaitės, kaip aš ? Iki šiol neturiu atsakymo į šį klausimą.

Moteris, pas kurią buvau palikta, netrukus aptiko, kad aš su savimi turiu du auksinius laikrodžius. Ji paėmė juos iš manęs. Apie tai, kad esu pas tą moterį ir apie tuos laikrodžius greitai pasklido kalbos tarp netoliese gyvenančių kaimynų. Tuo metu, kai šeimininkės nebuvo namuose, tarpduryje pasirodė kita moteris. Jos pavardė buvo **Sandaoskeyneh [SADAUSKIENĖ?]**. Ji patarė man palikti tuos namus ir eiti kartu su ja. Paaiškėjo, kad tai buvo sąžininga ir labai tikinti moteris, kuri tenorėjo mane apsaugoti. Karo metu ji man padarė labai daug gero. Ji rūpinosi mano perkėlimu iš vienos vietos į kitą. Tai buvo jos giminaičių arba gerų pažįstamų namai. Taip pat ji pasirūpino, kad aš patekčiau pas Šaukėnų kunigą, kuris buvo geraširdis žmogus ir surado pas save saugią vietą pasislėpti. Jis mane pakrikštijo, nors tą daryti ir nevertė. Tik paaiškino, kad kaip krikščionei žmonės labiau norės man padėti ir bus lengviau pas juos prisiglausti, nes jie laikys mane kaip savą. Iš tiesų taip ir buvo.

Gyvendama pas tą kunigą, iš jo sužinojau apie išdavikišką savo bendraklasės ir buvusios geros draugės iš Kelmės elgesį. Ji atsiuntė kunigui laišką, kuriame rašė, kad ji žino jog aš slepiuosi pas jį ir kad taip elgdamasis jis eina prieš įstatymą. Toliau rašė, kad jei jis neišduos manęs policijai, tai tą padarys ji pati. Šis laiškas mane labai pritrenkė ir užgavo, nes jį parašė mano geriausia klasės draugė.

Tomis dienomis aš sužinojau, kad netrukus po to, kai mane išsivedė baltaraištis ir išgelbėjo, kiti lietuviai nužudė visus Šaukėnų žydus, tame tarpe ir mano brangią šeimą. Jie nužudė ir visus vaikus, su kuriais buvau tame name prieš išeidama. Likau vienui viena, kaip pirštas. Mano sesuo **MINA** pasitiko savo mirtį kurortiniame Palangos miestelyje. Ji ten buvo stovyklaujančių pionierių vadove ir žuvo kartu su visais vaikais.

Pasiryžau iš visų jėgų išlikti gyva. Dariau viską, ką man sakė gerieji ir garbingi gelbėtojai. Klajodama iš vienų kaimiečių namų į kitus, aš dirbau visus man pavestus ūkio darbus, ganiau gyvulius.

Kartą aš nuvykau į Šiaulių getą. Ten aš prisijungiau prie geležinkelio darbininkų. Nakvodavau ne gete, o pas gerosios Sadauskienės dukterį, kuri gyveno Šiauliuose. Kai būti gete tapo pavojinga, man ir vėl padėjo geri žmonės, tokie kaip kunigas, ponia Sadauskienė ir kiti. Jie išgelbėjo mane nuo pavojaus, rasdami saugią vietą kaime netoli Kretingos. Ten išbuvau iki pat išvadavimo, po kurio aš tuojau pat palikau savo globėjus ir išėjau iš ten laisvais keliais. Buvau dar labai jauna ir neturėjau kuo pasikliauti, išskyrus save. Turėjau pati viena susikurti savo gyvenimą ir kažkaip dvasiškai atsitiesti. Tai dariau iš visų jėgų ir valios. Buvau baigusi tik tris gimnazijos klases, tačiau tai padėjo man susirasti įvairaus darbo kontorose, gamyklose ir kitose vietose.

Vėliau persikėliau gyventi į Vilnių. Ten aš ištekėjau ir pagimdžiau dukrą. Vilniuje dirbau centriniame pašte iki 1965 metų. 1966 metais Tarybų Sąjungos žydai pradėjo vykti į Izraelį. Aš degiau troškimu taip pat išvykti, nes žinojau, kad ten gyvena mano dėdė ir kiti giminaičiai. Mano vyras atsisakė išvažiuoti iš Lietuvos. Aš esu be galo jam dėkinga, kad leido man pasiimti su savimi dukrą.

1966 metais atvykau į Izraelį. Buvo nelengva pritapti naujoje vietoje. Pragyvenau dirbdama įvairiausius darbus. Ištekėjau antrą kartą. Mano dukra užaugo ir pagimdė anūkę. Jos gyvena Ramat Eliahu. Mano liūdesiui, prieš kelis metus mano vyras mirė. Vėl palikau viena, tačiau mane guodžia duktė, žentas ir mano anūkė - mano vieninteliai ir brangiausi šeimos nariai.

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Dora (Duba) Needel-Shapira (Dora Šapiraitė)

Mano atsiminimai apie nacių okupaciją
(papasakota Batševai Krubelnikaitei-Levitan)

Išversta naudojantis šaltiniais:
www.jewishgen.org (tiksli nuoroda);
קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Gimiau Kelmėje 1933 metais. Šeimoje buvome du vaikai, aš ir mano brolis **JOZEFAS**. Kai prasidėjo Antrasis Pasaulinis karas, man buvo aštuoni metai, mano broliui - vienuolika. Mes gyvenome miesto pakraštyje. Mūsų šeima turėjo paveldėtą malūną, kurį mano tėvas ***[Icchokas Šapira**, kilęs nuo Linkuvos]* valdė. *[Malūnininkas M. Zilbergas paliko malūną testamentu savo vyriausiai dukrai Taibei]* Mamos sesuo **ANNA ZILBERGYTĖ** gyveno kartu su mumis. Zilbergų šeimoje buvo trys seserys: **TAIBĖ** -mano mama, **ANNA** ir **CHANA ZILBERGYTĖ-ROZENFELDIENĖ**.

Pirmą karo dieną mes išbėgome į kaimą pas mūsų tarnaitės **STASĖS [STASĖ DAMANSKAITĖ]** brolį ir išbuvome ten kelias dienas. Stasė pas mus dirbo tarnaite daug metų dar prieš man gimstant. Nacių okupacijos metu ji įrodė savo atsidavimą ir ištikimybę mūsų šeimai pačiu gražiausiu ir kilniausiu būdu. Mūsų namas per didžiulį Kelmės gaisrą nesudegė ir išliko, todėl po kelių dienų mes grįžome atgal, tačiau ne ilgam. Lietuvių nacionalistai vyrus suvarė į paruoštą lagerį, Zundelio Lunco daržinę. Ten juos uždarė ir kiekvieną dieną varydavo valyti sudegusio miesto griuvėsius bei

Dora Šapiraitė-Nidel, 1948 m.
([šaltinis])

dirbti kitus priverstinius darbus. Iki paskutinės gyvenimo dienos juos kankindavo, žemindavo ir tyčiodavosi iš jų. Likusios šeimos apsigyveno žydų ūkiuose. Mūsų šeima su dešimtimis kitų žydų gyveno **ŠIMELIO OŠERIO** ūkyje netoli **Mažūnų** kaimo **[MAŽŪNAI]**. Iš mūsų malūną atėmė ir perdavė valdyti vokiečių kilmės darbininkui, kuris anksčiau dirbo pas mano tėvą. Jam nelabai sekėsi, nes nežinojo visų malūno veikimo paslapčių, todėl tėvą atvedė iš lagerio, kad jis padėtų dirbti. Miltai buvo visiems labai reikalingi.

Ošerio ūkyje mes gyvenome taip, kaip ir visi žydai kituose ūkiuose. Praėjus mėnesiui nuo karo pradžios, 1941 metų liepos 29 dieną, įvyko pirmosios masinės žydų žudynės. Visus jaunus žmones, vyrus ir moteris, surinko su pretekstu, kad juos ves į darbus. Praėjus kelioms valandoms jie visi buvo sušaudyti prie žvyrduobių netoli Gruževskio dvaro. Po maždaug dar vieno mėnesio, rugpjūčio pabaigoje, lietuvių kolaborantai atėjo išsivesti likusius žydus ir sušaudyti. Aš ėjau kartu savo motina, broliu ir dviem tetomis. Mes sekėme paskui vilkstinę pastočių, kuriose sėdėjo žydų šeimos kartu su pakrautais asmeniniais daiktais. Vienas lietuvių sargybinis įkalbėjo mus pasitraukti iš kolonos ir kur nors pasislėpti. Mes pasukome į šalį ir nuėjome į vieno pažįstamo ūkininko ūkį. Šio ūkininko pavardė buvo **SALIAMONAS [JONAS SALIAMONAS]**. Jam buvo patikėta dalis mūsų šeimos ir mūsų dėdės **ROZENFELDO** daiktų pasaugoti. Mes tikėjomės, kad ūkininkas mums padės ir mus paslėps, bet Saliamonas šiai minčiai nelabai pritarė. Matėme, kaip jis abejoja. Ūkininkas patarė mums dienomis slėptis miške, o nakvoti jo pirtyje, kuri buvo kiek toliau nuo jo namų. Taip prabėgo kelios savaitės. Nuo bado nusilpome. Pastoviai bijojome, kad mus suras. Mūsų buvusi tarnaitė Stasė, išgirdusi apie mūsų padėtį, kažkokiu būdu mus surado ir parsivedė mane pas save į namus. Vėliau ji atėjo ir išsivedė mano brolį, kurį priglaudė viename tolimame kaime.

Vėliau mane pas save priglaudė buvusi mano tetos **Chanos Rozenfeldienės** ūkvedė, **STEFANIJA [STEFANIJA KULEVIČIŪTĖ]**. Ji pasirūpino, kad mane priimtų į miesto našlaičių prieglaudą. Tame pačiame name buvo ir senelių namai. Aš tuose namuose buvau vienintelė žydaitė. Senelių namų direktorius buvo vienas iš kolaborantų ir aiškus antisemitas. Atėjo du valdininkai ir pradėjo mane tardyti. Nenorom aš jiems pasakiau savo žydišką vardą. Būdama dar visai jauna, aš nežinojau, kaip elgtis toje nemalonioje situacijoje. Po to, kai šie du išėjo, mano visas kūnas drebėjo iš baimės, tiesiog kalenau dantimis. Praėjus kelioms dienoms su Stefanija susisiekė policijos viršininkas, tvarkingas ir geras žmogus, kuris jai patarė mane paimti iš prieglaudos dėl

jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

ten tykančio pavojaus. Mane vežiojo iš kaimo į kaimą, iš vienų namų į kitus. Tiksliai neatsimenu, kur man teko tuomet pabūvoti. Visur buvo nesaugu, nes kaimiečiai mane atpažindavo, kaip žinomo **Zilbergo**, malūno savininko, anūkę **[M. ZILBERGAS ir jo žmona DOBRA RUBINŠTEINAITĖ-ZILBERGIENĖ - Doros Šapiraitės seneliai]**. Galų gale aš atsidūriau **ZAKELIŠKIAI** kaime netoli **PADUBYSIS** miestelio. Ten aš pragyvenau kelis mėnesius labai religingoje šeimoje. Mane nepaprastai maloniai priėmė seserys **KAUŠAITĖS**. Tuo metu aš jau buvau pakrikštyta. Stefanija iš anksto tuo pasirūpino, dar prieš mane apgyvendinant prieglaudoje. Jų nuomone, taip buvo didesnė galimybė išgyventi. Tuose pačiuose namuose aš radau dar tris žydų mergaites. Jos buvo vyresnės už mane. Tai buvo seserys **Krubelnikaitės [Ida ir Batševa]** bei **Rebeka [Rivka] Mendelevičiūtė**. Jos taip pat jau buvo pakrikštytos ir tapo labai *nabožnomis* katalikėmis. Šioje šeimoje su manimi elgėsi labai gerai: maitino, prausė, rūpinosi, kad drabužiai būtų švarūs. Taip pat elgėsi ir su kitomis mergaitėmis. Tik buvo viena problema. Ši šeima buvo labai varginga. Visi gyvenome viename kambaryje, todėl labai trūko vietos. Sunku buvo pasislėpti nuo įtarių kaimynų. Dėl tykančių pavojų **Stasė** mane iš ten vis išvesdavo ir vėl parvesdavo.

Kai jau gyvenau pas Stasę mieste, ji netgi pasirūpino, kad aš mokyčiausi lietuvių mokykloje. Tikriausiai aš buvau viena iš nedaugelio mergaičių, kuri nacių okupacijos metu lankė priešų mokyklą, apsimetusi tikrų tikriausia katalikų mergaite. **Stasė** ir **Stefanija** vesdavosi mane į bažnyčią. Man labai patikdavo kunigo puošnūs blizgantys apdarai, grojanti muzika ir visa ten esanti aplinka. Tikriausiai aš buvau per jauna, kad tapčiau giliai tikinčia katalike. Mane žavėjo tik apeigų išorė.

Iš kaimiečių apie mūsų tėvo ir kitų Kelmės žydų nužudymą sužinojome iš karto. Vėliau man taip pat papasakojo ir apie mano mamos, tetų bei dviejų pusbrolių **Rozenfeldų** nužudymą, kuriuos išdavė ūkininkas Saliamonas. Nežiūrint to, kad jis buvo pasiturintis, tačiau jį vis tik nugalėjo gobšumas ir troškimas pasisavinti mūsų turtą. Pasirodo, kad jis taip pat buvo antisemitas, ir būtent jis pranešė valdžiai apie besislapstančius žydus.

> *[Fruma Miasnikaitė liudijo, kad Jono Saliamono šeimoje ją priglaudė ir padėjo išsigelbėti. Saliamonų duktė įkalbėjo sargybą ir savo buvusią bendraklasę Frumą iš kalėjimo progimnazijos rūsyje parsivedė į savo tėvų namus. Vėliau Jonas Saliamonas surado žydaitei prieglobstį pas pagyvenusį aklą žmogų, kur ji išbuvo apie pusę metų.]*

***

Vieną dieną mano teta **Chana Rozenfeldienė** atsisveikino su mūsų grupe ir nuėjo į Kelmę. Atėjusi, ji susitiko su vienu iš aktyvistų pavarde **JOKUBAITIS [MYKOLAS JOKUBAITIS]**, kuris ją atpažino ir netgi užšnekino. Vėliau jis savo pažįstamiems gyrėsi, kad pats *likvidavo tą žydę*. Jis gerai žinojo, kad ji buvo jo bendraklasio gimnazijoje **Emanuelio** motina.

***

Štai taip mes su broliu **Jozefu**, likome vieni. Brolis slėpėsi tolimuose kaimuose ir mes beveik nesusitikdavome. Stasė retai mus suvesdavo. Pamenu vieną įsimintiną atsitikimą, kuomet Stasė atvežė dėvėtų drabužių, kuriuos kunigas išdalino miesto varguoliams. Šie drabužiai buvo nužudytų žydų. Tada mano brolis tiesiog įtūžo ir pradėjo rėkti bei viską aplink mėtyti. Stasė veltui bandė jį nuraminti, sakydama, kad tie

Mykolas Jokubaitis,
(iš Vytauto Didžiojo Universiteto Medicinos fakulteto medicinos skyriaus studento liudijimo, išduoto 1942.10.14)
(šaltinis LYA f.K-1, ap.58, b.734/3)

drabužiai daug labiau priklauso mums, nei kam kitam.

Štai taip aš pragyvenau fašistinės okupacijos metus, be laimingos vaikystės, be tėvų, blaškoma iš vieno kaimiečio trobos į kitą. Kartais mane priimdavo geraširdiškai, kartai - priešiškai ir abejingai.

Stasė buvo mūsų angelas sargas net ir po išvadavimo. Mes su broliu buvome dar nepilnamečiai, todėl Stasės namuose, kurie po karo išliko nesugriauti, gyvenome ir jautėmės, kaip viena šeima. Kol mes mokėmės, ji rūpinosi visais buities, piniginiais ir namų ruošos reikalais. Taip mes užaugome ir subrendome. Pabaigusi vidurinę mokyklą, išvykau į Kauną ir mokiausi bibliotekininko profesijos. Įsidarbinusi miesto bibliotekoje pradėjau pati užsidirbti pragyvenimui. Mano brolis liko Kelmėje ir vedė.

1989-ais metais, likus dviems metams iki savo staigios mirties, mano brolis Jozefas nuvyko į mūsų tėvų žūties vietą buvusioje Jono Saliamono ūkio žemėje. Jis kasinėjo apytikrėje jų palaidojimo vietoje ir rado mūsų brangių ir mylimų žmonių kaulus. Tą vietą jis uždengė paminkline atminimo lenta. Su savo žmona jis reguliariai lankydavosi Kelmės žydų masinių žudynių vietoje. Su vietine valdžia brolis susitarė, kad ši mums šventa vieta būtų prideramai sutvarkyta ir pagerbta. 1991 metais brolis lankėsi Izraelyje pas savo dukterį Ingą, kuri jau keli metai gyveno čia. Ji lengvai pritapo prie naujos aplinkos. Dideliam liūdesiui, netrukus po šios kelionės, brolį ištiko širdies smūgis ir jis mirė.

Aš taip pat ištekėjau. Mes daug vargome Tarybų valdžios metais, tačiau galų gale, trise su mūsų dukra Aviva, išvykome į Izraelį. Šiandien turiu du anūkus ir tai yra pats nuostabiausias dalykas mano gyvenime. Duktė ir anūkai taip pat gyvena Izraelyje. Netgi čia, Izraelyje, aš ir toliau dirbu bibliotekininke ir džiaugiuosi, kad visi mano skausmai ir vargai yra praeityje.

SEKĖJAI

Jonas Saliamonas
Šaltinis: Čikagos laikraštis
"Draugas" 1970.06.29 numeris

Taibė Zilbergytė-Šapira (Doros mama)
(šaltinis www.yadvashem.org)
Nužudyta 1941 m.

Icchokas Šapira (Doros tėvas)
(šaltinis www.yadvashem.org)
Nužudytas 1941 m.

Anna Zilbergytė (Doros teta)
(šaltinis www.yadvashem.org)
Nužudyta 1941 m.

Doros Šapira-Nidel laiškas Kelmės savivaldybei (gauta 2009.04.06) [originalas]

Gerb. Kelmės rajono Pirmininkui

Aš, Dora Šapira-Nidel, gimiau Lietuvoje, Kelmėje. Mano šeimos kartų kartos gyveno Kelmėje. 1941 m. žydų masinių žudynių vietoje buvo sušaudytas mano tėvas **ICCHOKAS ŠAPIRA**. Aš, mano mama **ŠAPIRIENĖ TAIBĖ**, jos sesuo **ZILBERGAITĖ ANNA** ir du mano pusbroliai **MOŠĖ** ir **MEINĖ ROZENFELDAI** buvome lageryje. Varant šaudyti iš lagerio mums pavyko pabėgti į **Aukštmiškio** mišką, kur ir slapstėmės keletą savaičių. Ten mus surado, po ilgų ieškojimų, mūsų auklė **STANISLAVA DAMANSKAITĖ**. Tą dieną ji paėmė mane, o po kelių dienų ir brolį. Kai atėjo paimti kitus šeimos narius, jie jau buvo sušaudyti. Juos išdavė.

Damanskaitė Stanislava
(šaltinis yadvashem.org)

Ilgus metus brolis ieškojo tos vietos, kur buvo sušaudyti mūsų mama ir artimieji ir pagaliau surado. Mano brolis pradėjo kasti ir, suradęs žmonių kaulus, sudėjo kartu į vieną vietą ir užkasė. Toje vietoje jis pastatė paminklą.

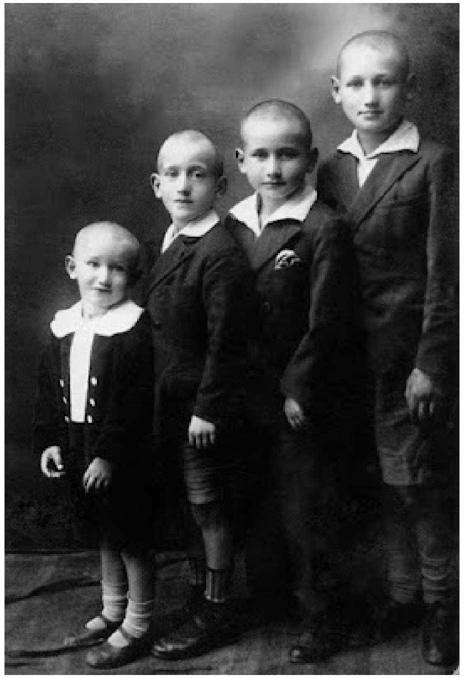
Mano brolis mirė 1992 metais. Šioje vietoje miško nebėra. Vietoje jo yra laukas, kuris priklauso privatiems žmonėms. Ten yra pasėti javai. Nėra jokio takelio ar priėjimo prie paminklo. Kada lankiausi Kelmėje, reikėjo ypatingo prašymo sodybos šeimininkų aplankyti kapą.

Lietuvos provincijoje, 1941 m. kada buvo šaudomi žydai, liudininkų nebuvo. Aplinkui buvo uždaryti visi keliai. Buvo tiktai žydai, kuriuos šaudė ir šaudytojai. Taip pat viskas vyko tame **Aukštmiškio** miške 1941 m. vėlyvą rudenį.

Apie paminklą man papasakojo brolis, nes aš jau gyvenau Izraelyje.

Bijau, kad vieną dieną kam nors ateis į galvą žiauri mintis panaikinti tą paminklą. Prašau Jūsų pagalbos išsaugoti tą šventą mano šeimai vietą.

Iš anksto dėkoju.
Su pagarba Dora Šapira-Nidel

Iš kairės į dešinę:
Mošė, Emanuelis,
Dovydas ir Chaimas Rozenfeldai.
Nužudyti 1941 m. vasarą. (1931 m.)
(šaltinis)

Juozas (Jozefas) Šapira. 1973 m.
(šaltinis)

Vaidilutės Volskytės straipsnis „Pareiga“

(„Kolūkiečio kalendorius“, 1968 m.) [originalus straipsnis]

Vaidilutė Volskytė (šaltinis)

Jau daug dienų klaidžiojo Aukšmišky Šapirienė su septynerių metų dukrele ir paaugliu berniuku, bijodami kam nors pasirodyti, bijodami ką nors sutikti. Juk ne visuomet esi tikras, kad sutiksi draugą... Baigiasi duonos kriaukšlė, o miškas gąsdina kiekvienu nepažįstamu kampeliu.

Ėjo sunkūs okupacijos metai. Tūkstančiams žmonių pražudė jaunystę, nutildė vaikišką juoką, atėmė jėgas, gyvybę. Bet neatėmė tikėjimo žmogumi, jo gera širdimi. Neatėmė tikėjimo tiesos pergale.

Kokiais tai keliais žinia, kad Aukšmiškyje slapstosi gerai pažįstami, artimi žmonės, pasiekė Kelmės miestelio gyventojas **STASĘ DAMANSKAITĘ** ir **STEFANIJĄ KULEVIČIŪTĘ**. "Bobulė", taip vadino S. Damanskaitę Šapirų vaikai... ji augino juos; ji jautė pareigą padėti jiems. Pareiga... Kaip skirtingai supranta ją žmonės! Jeigu šimtai hitlerininkų ėjo, žudė, atlikdami savo "pareigą fiureriui", tai paprasta lietuvė moteris gelbėjo vaikus, atlikdama šventą ir kilnią žmogaus pareigą. Moterys ryžosi eiti ieškoti besislapstančiųjų ir padėti jiems, kaip ten bebūtų. Penkias dienas jos vaikščiojo po mišką. Vis bevaisiai buvo jų ieškojimai. Stefanija smarkiai pasidūrė koją ir buvo priversta grįžti namo. O likusi viena Stasė Damanskaitė tą pačią

dieną sutiko besislapstančiuosius, išvargusius, išsekusius, bet vis neprarandančius vilties.

Tą pačią dieną ji parsivedė į Kelmę mažąją Dorą. Kadangi pati gyveno pas svetimus, mergaitę apgyvendino pas Stefaniją Kulevičiūtę, kuri jau rūpinosi, kur toliau galima būtų palaikyti mergaitę, kol praeis tas baisusis košmaras... Netrukus iš miško atsivedė Juozą. O kai po kelių dienų nuėjo parsivesti jų motinos, miške jos neberado. Neberado ir daugiau čia besislapsčiusių žmonių. Mišką apieškojo hitlerininkai, o žmones, gyvenusius jame, čia pat sušaudė. Ir šiandien nežino vaikai, kuris žemės kauburėlis Aukšmišky jų motinos kapas. Nors daug metų praėjo nuo anų šiurpių dienų, ir šiandien išgelbėtieji žmonės gerai prisimena tas moteris - didelės širdies, pareigingas ir teisias. Per visus okupacijos metus vaikus globojo tai vieni, tai kiti Kelmės rajono žmonės. Ir šalia dviejų gerų moterų pavardžių atsirado naujos: seserys **KAUŠAITĖS**, **ŠIMULIAI**, **ŽUKAUSKAI**, **ADOMAVIČIAI**, - pavardės žmonių, sugebėjusių lemiamu momentu parodyti žmogišką šilumą, atlikti žmogiškąją pareigą.

V. VOLSKYTĖ

Doros Šapira-Nidel giminių kapo vieta ir nuotraukos

[Žudynių Aukštmiškio miške vieta (http://wikimapia.org/)]

[Žudynių vieta (Google maps)]

[Vietos registracija Lietuvos kultūros vertybių registre]

Kiti straipsniai susiję su šiais įvykiais

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Nissan Iserlis įrašytas 1965.11.03 Izraelyje

versta iš hebrajų kalbos (šaltinis)

Garso įrašo failas
Užrašytas tekstas

Įrašo numeris: *(12)135*
Pasakotojas: ***Nissan Iserlis (NI)***
Kalbino: ***Dov Levin (DL)***
Data: *1965.11.03*

Lietuvos žydai Antrajame pasauliniame kare

DL: Pone Iserli, aš atėjau pasikalbėti su Jumis. Puiku, kad kartu yra ir Jūsų žmona. Kalbėsimės apie tą periodą, kuomet Jūs išėjote, o tiksliau pabėgote iš Kauno geto 1943 metų pabaigoje. Netrukus po to Jūs pradėjote slapstytis Vakarų Lietuvoje, Kelmės krašte, iki tol, kol tarybinė armija išvadavo Lietuvą. Iš pradžių norėčiau sužinoti: kada Jūs palikote getą, kaip tai įvyko ir ką Jūs ten sutikote.

NI: Tai atsitiko 1943 metų pradžioje, kuomet mes sužinojome, kad netoli Kelmės, kurioje aš gimiau, veikia partizanų grupė.

Nissan Iserlis
(1914.01.01 - 1971.09.14)
[šaltinis](#)

DL: Ar tu gimei Kelmėje ?

NI: Taip, aš kilęs iš Kelmės.

DL: Jūs sužinojote, kad ten veikia partizanų būrys. Ką Jūs apie tai žinojote ?

NI: Mes nežinojome, ką veikia tas būrys, ar kitokių smulkmenų apie jį. Tačiau sužinojome, kad tarp jų yra mano svainis (žmonos brolis), kuriam pavyko išsigelbėti po masinių žudynių.

DL: Ar tu turi omenyje Jokovą Zaką ?

NI: Taip, tai **[Jakovas Zakas](#)**.

DL: Tu anksčiau žinojai, kad jis yra gyvas ?

NI: Ne, nežinojome.

DL: Tai buvo naujiena apie jį ?

NI: Taip, tai mums buvo naujiena. Vėliau mano žmona, būdama darbe mieste *[Kaune]*, susitiko su vietiniu gyventoju, vairuotoju, kuris ją pažinojo. Jis jai pasakė: *"Žinok, tavo brolis yra gyvas ir yra vienas iš partizanų, kurį vokiečiai medžioja, kad pagauti."* Nuo tos dienos pradėjome mąstyti, kaip mums užmegzti su juo ryšį. Aš buvau Beitar organizacijos narys ir pasitariau su keletu žmonių, kurie man patarė, kad išeiti iš geto *[Kauno geto]* iškart visai grupei yra neįmanoma. Tačiau, jei aš pats noriu užmegzti ryšį, tai turiu tą padaryti vienas.

DL: Su kuo tu tareisi ?

NI: Su MOIŠE LEVINU.

DL: Su "geltonuoju" Levinu ?

[Kelmė - Duobkasiai](#)
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos](#)
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo](#)
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)](#)
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)

NI: Taip, su "geltonuoju".

DL: Jis tau pasakė, kad jei nori, tai bandyk pats ?

Dov Levin

NI: Taip, jis man pasakė: *"Jei nori - prašau, pats sau ponas."* Užtruko šiek tiek laiko, kol mes susirišome ir sugalvojome planą. Ir vieną vakarą mes pabėgome iš geto.

DL: Kada tai įvyko ?

NI: Tai įvyko 1943 metais. Mes patraukėme į Kelmės pusę.

DL: Prieš *Estiją* ar po *Estijos* ? *[1943 metų rudenį Kauno getas buvo reformuotas į koncentracijos stovyklą su griežtu režimu ir apsauga. Po šios pertvarkos iš geto pradėjo vežti žmones į Estijos skalūnų kasyklas darbams. Dov Levinas norėjo pasitikslinti, ar pabėgimas įvyko prieš šį pertvarkymą, ar po jo.]*

NI: Prieš.

DL: *Estija* buvo spalio mėnesį ?

NI: Taip, maždaug tuo laiku.

DL: Su vežimu?

NI: Pėsti. Pati kelionė buvo nelengva.

DL: Tu buvai su žmona ?

NI: Buvome mes su žmona *[Šeina]* ir dar keliais žydais. Jie vėliau pasiliko miškuose prie Jurbarko.

DL: Ar ten sutikote kitų žydų ?

NI: Taip, kuomet mes pasiekėme miškus, ten sutikome keletą žydų, kurie slėpėsi pas vietinius gyventojus. Buvo kelios išlikusios šeimos iš Eržvilko, daugiausia iš Eržvilko ir Jurbarko.

DL: Ar ten sutikote brolius FEINŠTEINUS ?

NI: Ne. Ten buvo žmogus, vardu Zarkinas. Zarkinas – tai buvo žydas iš Eržvilko, jis buvo su visa savo šeima. Jie išsigelbėjo, o dabar, manau, jis gyvena arba Argentinoje, arba Meksikoje. Ten buvo dar kelios šeimos. Mes pabuvome su jais kurį laiką, o vėliau mums pavyko užmegzti ryšį su Jakovu.

Zarkinų šeima, kuri slėpėsi Kedžių kaime.
A.Pociaus šeimos archyvas
("Raseinių krašto žydai. Gyvenimai ir likimai", 2018 m.)

Mes išsiuntėme kelis vietinius gyventojus su žinutėmis, bet tai užtruko daug laiko.

DL: Atsiprašau, noriu tave sustabdyti, atleisk. Ar ten buvo kokia nors „malina“, koks nors bunkeris? Ar žydai vėliau turėjo ginklų? Jehuda Taršiš(as) gyveno ten. Ar žinai apie šį reikalą?

NI: Taip, Jehuda mums apie tai pasakojo, bet tuo metu, kai mes ten buvome, jų dar nebuvo, jie dar nebuvo pasiekę miško.

DL: Bet tai tie patys žydai? Ar žydas iš Eržvilko irgi buvo ten?

NI: Žydo iš Eržvilko nebuvo ten. Buvo vienas žydas iš Jurbarko arba iš Jurbarko apylinkių – neatsimenu jo vardo, bet, kiek žinau, jis dabar išvyko į Izraelį, taip girdėjau. Galbūt Feinšteinas?

DL: Feinšteinas?

NI: Man atrodo, taip.

DL: Du broliai Feinšteinai.

NI: Taip, buvo du broliai.

DL: Jis buvo stovyklos vadas.

NI: Vienas iš jų dabar išvyko į Izraelį.

DL: Reikėtų tikrai paklausti Taršiš(o).

NI: Taip.

DL: Po to atvyko dar daugiau žydų, jie atvyko vėliau, ir jie ten įsirengė bunkerį.
DL: Noriu suprasti, ar šie du pasakojimai susiję? Ar tavo istorija susijusi su kita istorija? Kodėl klausiu: ar tas žydas iš Eržvilko taip pat jau tada turėjo idėjų apie partizanus? Ar tas žydas iš Eržvilko žinojo apie tavo žmonos brolį *[Jakovą Zaką]*?

NI: Ne. Jis manęs nepažinojo, aš jo irgi nepažinojau. Bet kai mes atvykome ir papasakojome, kad ieškome jos brolio, o jis yra aktyvus partizanas, kol radome ryšį, buvome kartu su juo miškuose Eržvilke, Jurbarke – toje pačioje apylinkėje.

rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

DL: Bet tas žydas?

NI: Zarkinas.

DL: Zarkinas?

NI: Taip, Zarkinas.

DL: Jis yra žydas iš Eršvilko ir jis išsigelbėjo.

NI: Taip.

DL: Jis niekada nebuvo gete?

Žydai, kurios slėpė Kedžių kaime.
Iš kairės: Rut Zarkinaitė ir
Izraelio Aukščiausio Teismo Pirmininkas
Izraelis Aronas Barakas su savo žmona.
Iš A.Pociaus šeimos archyvo.
("Raseinių krašto žydai. Gyvenimai ir likimai", 2018)

NI: Jis niekada nebuvo gete. Ten radome dar vieną vaikiną, kuris buvo iš Kelmės. Jį taip pat atsitiktinai sutikome. Svarbiausia, radome vieną lietuvį, kuris ėmėsi žygio. Aplink Kelmę buvo labai pavojinga, bet jis vis tiek surado ryšį. Tada atėjo Chalozinas *[Šmuelis Chalozinas]* ir nusivedė mus į Jurbarko ir Eržvilko miškus, o po to pervedė mus į Kelmės rajoną.

DL: Ar jis *[Chalozinas]* rado jus pas vieną lietuvį?

NI: Pas Zarkiną.

DL: Ar jūs sėdėjote pas lietuvį viršuje, palėpėje, jei neklystu?

NI: Tai buvo tarpinis punktas. Ten buvo adresas, kur Chalozinas turėjo atvykti.

DL: Taip, taip.

NI: Vieną gražią dieną jis atėjo ginkluotas su vienu lietuviu ir pasakė: *„Draugai, einame kartu."*

DL: Bet lietuvis iš karto nenorėjo pasakyti, kad jūs esate viršuje, palėpėje, jei neklystu.

Rita ir Česlovas Rakevičiai ir
jų sūnus Henrikas.
Rakevičiai slėpė Zarkinų šeimą.
("Raseinių krašto žydai. Gyvenimai ir likimai", 2018)

NI: Vieną dieną buvome pas vienus lietuvius. Kitą dieną buvome pas kitus lietuvius. Buvo taip: tai buvo adresas, kur jis turėjo mus sutikti, suprantate? Bet tas lietuvis nenorėjo iš karto atskleisti jam mūsų buvimo vietos.

DL: Dėl atsargumo?

NI: Manau, kad taip.

DL: Žinoma.

NI: Dėl atsargumo.

DL: Ir tada jis *[Chalozinas]* paklausė: "Ar pas tave katės palėpėje bėgioja ?"

NI: Taip. Beje, tas, kuris užmezgė ryšį, buvo to lietuvio sūnus. Jis pasakė, kad tam tikrą dieną jie ateis. Tada mes nuėjome pas tą vaikiną, tą lietuvį vaikiną – juk tokių žmonių buvo vienetai, jie buvo ypatingi.

Šmuelis Chalozinas (Pranukas) (1923-2011) apie 1940 m. (šaltinis)

DL: Kokio amžiaus jis buvo?

NI: Jaunuolis. Jis neėmė iš mūsų jokių pinigų, neprašė jokio atlygio ir savo noru ėjo 100 kilometrų pėsčiomis, kol pasiekė tikslą. Keliose vietose jis paliko raštelius. Svarbiausia, kad tie rašteliai pateko į reikiamas rankas. Jie užmezgė ryšį su juo, ir vieną gražią dieną atėjo ginkluotas Šmuelis Chalozinas mūsų pasiimti.

DL: Kokį ginklą jis turėjo? Ilgą, trumpą, pistoletą ar šautuvą?

NI: Tikrai turėjo pistoletą, bet manau, kad jis turėjo ir automatą.

DL: Automatą?

NI: Automatą – tiksliai nepamenu, ką jis turėjo. Zarkinas turėjo du automatus. Kai ėjome į mišką, vieną jis atidavė man, o kitą pasiliko sau. Zarkino ginklas buvo rusiškas.

DL: Ar tai buvo pirmas ginklas, kurį laikei rankose?

NI: Ne.

DL: Kada anksčiau turėjai ginklą?

NI: Kai buvau Beitar(o) *[žydų jaunimo patriotinė organizacija]* organizacijoje, turėjau ginklą. Ten lankiau apmokymus. Taip pat tarnavau ir Lietuvos kariuomenėje.

DL: Tarnavai Lietuvos kariuomenėje ?

NI: Taip, tarnavau Lietuvos kariuomenėje ir Beitar(e), kur lankiau ginklų mokymus, jaunesniųjų karininkų kursus. Tai buvo 1933–1934 metais. Taip, aš mokėjau naudotis ginklais. Net prieš išeidamas iš geto, nuėjau pas Jehudką (Jehudą) Zvavovičių,

kuris man taip pat davė pamokų, ir mes aptarėme visą kovos taktiką. Jis žinojo, kad aš ruošiuosi išeiti, bėgti iš geto. Jis man davė viską: jei pavyks rasti vietą ir atsiras galimybė, turėjau jam pranešti, ir tada jie pradėtų siųsti kovotojus į tą vietą. Tačiau dėl topografinės situacijos visi kovotojai iš "Kęstučio" būrio nebuvo sutelkti vienoje vietoje. Jie veikė mažomis grupėmis po 8–15 žmonių kiekvienoje grupėje. Atvykęs į šią vietą, aš susipažinau su karininku *Semionu* **Griščenkovu** ***[GRIŠČENKOV]***. Jis buvo karininkas iš Smolensko, mūsų būrio vadas. Taigi aš atvykau kartu su Chalozinu, jo broliu ir su MICHAILU GUTMANU, kuris buvo kilęs iš Palangos.

> *[Jakovas Zakas, bei Šmuelis Chalozinas savo prisiminimuose minėjo partizanų būrio vadą, buvusį karo belaisvį, karininką vardu **Viktor**. Michailas Gutmanas savo autobiografijoje patikslino, kad šio karininko pavardė buvo Griščenkovas, o vardas Viktoras. Iš šių duomenų galima spręsti, kad kalbintas Iserlis suklydo sakydamas, kad karininko vardas buvo Semionas. Tikrasis karininko vardas ir pavardė - **Viktor Griščenkov**.]*

DL: Vadinasi, jis atvyko prieš jus?

NI: Taip, jis atvyko prieš mane. Jis taip pat pabėgo iš geto.

DL: Jis tiesiog pabėgo. Kaip jis pabėgo?

NI: Na, jam į galvą šovė tokia mintis. Tuo metu gete dar buvo ramu – kalbos sklido, bet niekas konkrečiai nesakė. Svarbiausia, kad jis pasiėmė savo žmoną ir pasiekė Kelmę. Naktį jie atėjo pas kunigą Kelmėje.
Jam pasisakė: *„Klausyk, aš esu žydas, pabėgau iš Kauno geto ir prašau tavęs suteikti man prieglobstį.“*

Iš dešinės: Michailas Gutmanas, Mania Gutmanienė, draugė, Cilė Pakelčikaitė (Manės sesuo), Šmuelis Gutmanas (Michailo brolis, žuvęs 1943 m. prie Alekseevkos, kaunantis 16-os Lietuviškos divizijos gretose). Gauta iš Izraelyje gyvenančio Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

Kunigas *[Radzvilas Alfonsas, 1905-1974, apdovanotas ŽGK 2007 m.]* priėmė jį, jo žmoną *[MANIA GUTMANIENĖ]* ir jo žmonos seserį *[CILĖ PAKELČIKAITĖ]*. Deja, visi trys vis dar yra Lietuvoje. Kunigas juos įkurdino uždarydamas slaptame kambaryje. Po kelių dienų jis rado jiems kitą vietą. Tuo tarpu jis taip pat užmezgė ryšį su partizanais. Jo žmona ir žmonos sesuo slėpėsi pas vietinius gyventojus – per tą laiką keitė keletą vietų – o jis prisijungė prie partizanų būrio.

Jis buvo labai drąsus vaikinas, kovotojas ir bebaimis žmogus – toks buvo Michailas Gutmanas.

Kartu su mumis buvo ir kitų žydų. Tai buvo LEIBA BRET, taip pat žinomas kaip Leonas Bretas. Jis pabėgo iš Šiaulių geto.

Vėliau sutikome dar vieną vaikiną, kuris prisijungė prie mūsų – tai buvo DOVIDAS [OŠERIS], kuris šiuo metu gyvena Sovietų Sąjungoje.

[Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejuje parengtas tekstas apie žydų grupę, pabėgusią iš Kauno geto]

DL: Iš kur jis *[Dovidas Ošeris]* kilęs?

Leiba (Leonas) Bretas (Leon Brett)
Nuotrauka iš
Vokietijos Feldafing pabėgėlių stovyklos
registracinės kortelės
1946 m.
(šaltinis)

NI: Jis taip pat iš Kelmės. Radau jį Jurbarko miškuose.

DL: Ar jis taip pat nuolat klaidžiojo?

NI: Jis buvo gete.

DL: Kuriame gete?

NI: Kauno gete.

DL: Ar jis atvyko prieš jus?

NI: Jis išėjo šiek tiek anksčiau nei aš, be jokio ryšio su manimi. Jie turėjo ryšį su kažkokia šeima. Ten aš jį radau. Tada atėjo Chalozinas ir pasiėmė kartu ir jį, o jis prisijungė prie mūsų visų.

DL: Chalozinas iš pradžių nepriklausė partizanams?

NI: Aišku, kad ne. Iš pradžių dar nebuvo organizuotų partizanų.

DL: Nebuvo – taip, teisingai. Lietuvoje, mūsų okupuotoje teritorijoje. Kai tu atėjai, jau buvo būrys, pavadintas Kęstučio vardu?

NI: Taip, jau egzistavo ir jie buvo organizuoti. Dauguma šio „Kęstučio" būrio kovotojų buvo desantininkai – lietuviai ir rusai, kurie baigė spec. apmokymus Maskvoje. Daugiausiai tai buvo lietuviai, kurie mokėsi šuolių parašiutais, kovos būdų. Jie buvo desantuoti, kad sudarytų pagrindinį branduolį.

DL: Kiek jų buvo ?

NI: Gyvoji armija sudarė kelis tūkstančius žmonių.

DL: Ką tu kalbi ?!

NI: Bet jie buvo išsibarstę po visą Lietuvos teritoriją.

DL: Tūkstančiai? – To negalėjo būti.

NI: Gal būt mažiau, kokie du tūkstančiai...

DL: Galbūt mažiau nei du tūkstančiai – mažiau. Galbūt tau susidarė toks įspūdis, kad jų buvo daugiau?

NI: Po išlaisvinimo, t. y. kai mes perėjome fronto liniją, kai pasiekėme Šiaulius, kur buvo „Kęstučio“ būrio štabas, radome ten apie 300 kovotojų. Tai buvo tie, kuriems pavyko pereiti vokiečių linijas ir kurie gavo leidimą tai padaryti. Visi kiti vis dar buvo užnugaryje. Tarp jų radome daug sužeistų ir invalidų.

DL: Ar tuo metu, kai prisijungei, Chalozinas taip pat prisijungė?

NI: Ne – jis jau buvo ten. Chalozinas jau buvo ten.

DL: Ar jis priklausė būtent šiam būriui?

NI: Taip. Chalozinas, taip pat ir Jakovas Zakas, priklausė šiam būriui. Šiame būryje buvo ir Icchokas Chalozinas, Leiba Bretas, kuris atvyko iš Šiaulių geto, ir Dovydas, kuris atvyko iš Kauno geto – visi šie žmonės buvo vietiniai žydai. Po išlaisvinimo, kai gyvenau Šiauliuose, sutikau keletą vaikinų, kurie taip pat buvo šiame būryje, bet jie buvo desantu nuleisti į Lietuvą. Iš pradžių jie tarnavo Lietuviškoje divizijoje *[16-oje lietuviškoje divizijoje]* , bet vėliau buvo permesti su parašiutais.

DL: Ar girdėjote apie žmogų, vardu Srolovičius?

NI: Srolovičius? Iš kokio miesto?

DL: Iš Šiaulių. Jis žuvo Izraelio išsivadavimo kare.

NI: Kas jis toks?

DL: Jis žuvo prie Kinereto. Jo žmona dirba slauge Belinsono ligoninėje.

NI: Ne Belinsono – Šarono ligoninėje.

DL: Šarono – taip, teisingai.

NI: Dovidas?

DL: Taip.

NI: Jis taip pat buvo permestas parašiutu. Ji (jo žmona) man pasakojo, bet ji nežino, jo praeities.

DL: Ne – tai kitas dalykas. Čia jau painioji skirtingas istorijas...

[...]

DL: Ar jūsų būrys buvo pavadintas *Kęstučio* vardu ?

NI: Taip. Buvo žinomas kovotojas pavarde KARPAVIČIUS. Buvo daug tokių, bet aš pamiršau jų pavardes. Daug lietuvių, kurie buvo aktyvūs komunistų partijoje karo pradžioje...

DL: Aš juos žinau. Aš daug žinau apie tą spec. grupę iš Maskvos. Žinau, kur jie mokėsi, kokioje mokykloje ir net kurioje gatvėje. Ar ši spec. grupė taip pat priklausė „Kęstučio“ būriui?

NI: Tai buvo pagrindinis branduolys.
NI: Kovotojų būrys, pavadintas *Kęstučio* vardu. Šio būrio vadas buvo STALIONIS *[tikra pavardė JURGIS BAŠČIULIS]*, lietuvis iš Kuršėnų – jis buvo permestas parašiutu.

Kestučio būrio vadas
Jurgis Baščiulis (Stalionis)
(iš albumo "Lietuvos partizanai", 1967, Vilnius)

DL: O tas rusas, apie kurį minėjai anksčiau? Tu sakei jo vardą.

NI: GRIŠČENKOV *[Viktor Griščenkov]*.

DL: Kas jis buvo?

NI: Aš jį jau radau. Jis buvo mūsų būrio vadas. Aš nesu tikras, ar jis buvo permestas parašiutu, ar jis buvo tarp pabėgusių karo belaisvių.

DL: Iš tų karo belaisvių, kurie pabėgo?

NI: Arba tarp karo belaisvių – supranti? Jis buvo kartu su Semionu.

DL: Kokia buvo jūsų veikla? Ką veikė šis „Kęstučio“ būrys?

NI: Žvalgyba. Buvo lietuvių, kurie užsiėmė žvalgyba.

DI: Informacija?

NI: Svarbiausia buvo informacija. Taip pat vykdė ir diversijas. Pavyzdžiui, minas mes patys gaminome pas vieną lenkų kilmės dvarininką pavarde LIANDSBERGAS **[IPOLITAS LENDZBERGAS ?]** *[Jakovo Zako liudijime yra paminėtas ūkininkas Liandsbergas, kuris gyveno Butkiškės kaime]*

DL: Pas lenkų kilmės dvarininką?

NI: Taip, lenkų kilmės dvarininkas, vardu Liandsbergas. Jo dvare, rūsyje, buvo ginklų sandėlis – slėptuvė, naudojama, kai prireikdavo slėptis, taip pat susitikimų punktas. Jis visada priimdavo mus su maistu, nakvyne ir draugišku požiūriu. Jo rūsyje buvo minų gamybos dirbtuvės.

DL: Kur maždaug tai buvo?

NI: Prie *Krožy*.

DL: Kražių?

NI: Taip, prie Kražių. Pas jį buvo pagrindinis sandėlis. Tai buvo gojus, kuris tiesiog aukojo savo gyvybę. Jei jį būtų sugavę, būtų supjaustę į gabalus – ne tai, kad pakorę.

DL: Kodėl jis tai darė ?

NI: Jis to nedarė dėl kokio nors aukšto idealo ar kokio nors kaltės jausmo – jei galima taip pasakyti.

DL: Tuomet kodėl ?

NI: Dėl neapykantos vokiečiams. Be to, pas jį slėpėsi jo brolis, kuris buvo aukšto rango karininkas Lenkijos kariuomenėje. Per karą, kai lenkai pasidavė ir pradėjo bėgti, daugelis jų pasiekė Lietuvą.

DL: Taip.

NI: Taigi, jis buvo karo belaisvių stovykloje ar kažkur panašiai, o vėliau atvyko pas savo brolį ir ten slapstėsi. Jis slapstėsi ir rusų laikais, ir nuo vokiečių. Dėl to jis jautė didelę simpatiją kovojančioms grupėms, kurios kovojo su vokiečiais. Jis daug nuveikė ir daug mums gero padarė.

DL: Suprantu, kad apskritai jūsų būrio dvasia buvo labiau lietuviška nei rusiška. Faktas, kad būriui buvo suteiktas „Kęstučio“ vardas, o ne rusiškas pavadinimas.

NI: Teisingai. Buvo net merginų, kurios buvo desantu permestos. Buvo merginų, kurias pagavo. Vieną jų sugavo su siųstuvu, paslėptu plaukuose – mažas siųstuvas jos plaukuose.

DL: Taip.

NI: Gestapas ją sušaudė. Tai buvo mūsų laiku, bet ji nepriklausė mūsų grupei. Dar kartą pabrėžiu: dėl topografinių priežasčių partizanų kovotojai negalėjo susiburti į dideles grupes, todėl jie buvo priversti veikti mažomis grupėmis. Pavyzdžiui, viena didžiausių operacijų buvo, kai jie susprogdino tiltą per Dubysą – manau, tai buvo Lyduvėnų geležinkelio tiltas.

DL: Netoli Lyduvėnų?

NI: Taip, Lyduvėnų. Tai buvo strateginis tiltas. Tai buvo strateginis tiltas, ir tai taip pat buvo „Eimatučio“ *[netiksliai transkribuotas pavadinimas]* padalinio, priklausiusio „Kęstučio“ būriui, veiklos rezultatas.

DL: Ar buvai tame būryje, tarkime, nuo spalio–lapkričio mėnesio?

NI: Ne, tuo metu buvau miškuose prie Eržvilko kartu su Zarkinu.

"Kęstučio" būrio komisaras
Benediktas Bračas
(iš albumo "Lietuvos partizanai", 1967, Vilnius)

DL: Taigi, galima sakyti, kad maždaug du mėnesius buvote su Zarkinu?

NI: Taip, atrodo, apie du mėnesius. Buvo žiema, kai persikėlėme į Kelmės apylinkes.

DL: Žiema Lietuvoje galėjo būti gruodis.

NI: Tai galėjo būti lapkritis, gruodis, sausis.

DL: Sausis?

NI: Manau, kad tai buvo sausio arba vasario mėnesį, bet tiksliai datų negaliu prisiminti – juk praėjo daugiau nei dvidešimt metų...

DL: Aš tik noriu nustatyti laiką. Ar tu buvai su tuo žydu iš Eržvilko ir ar tu tada buvai ginkluotas?

NI: Taip, turėjau ginklą.

DL: Kodėl jums reikėjo ginklų?

NI: Ten buvo kita situacija: kai buvau su tuo žydu ir jo šeimos nariais, jis turėjo ginklų – keletą rusiškų automatų. Vieną iš jų jis man davė, nes reikėjo pasirūpinti maistu. Jie turėjo kambarį pas vieną vargšą lietuvį, kuris neturėjo beveik nieko. Taigi, vakarais mes išeidavome ir pas vietinius gyventojus darėme visokius *triukus*, kad gautume maisto.

DL: Kaip tai vadinote?

NI: Kartais tai darydavome draugiškai, o kartais pagrasindami ginklu.

DL: Kaip jūs tai vadindavote: „šnarytije" ar „zagatovka" ***[заготовка - rus. maisto atsargų papildymas]*****?**

NI: Nei taip, nei taip.

DL: ***Zagatovka?***

NI: Taip vadinome jau „Kęstučio" būryje, bet ten mes turėjome kitokį pavadinimą.

DL: Turėjote kitą pavadinimą – įdomu, jei tik galėtumėte prisiminti.

NI: Bet kokiu atveju, tai buvo skirta savigynai ir "ekonominėms" operacijoms?

DL: Svarbiausia – apsiginti.

[...]

NI: Gali būti. Vėliau jį grąžino į frontą. Taip nutiko ir su mumis Šiauliuose, kai vėliau atvykome. Kai perėjome vokiečių linijas ir frontą, buvo ir tokių, kuriuos grąžino į frontą. Taip pat buvo tokių, kurie anksčiau buvo lietuviškoje divizijoje – lietuviai. Taip pat buvo žydų, tačiau buvo ir žydų, kurie buvo permesti parašiutais – buvo KARPAVIČIUS, *Mapačeneropas [iškraipyta pavardė]* ir dar keli, bet tarp jų buvo ir žydų.

DL: Ar tu atsimeni jų pavardes ?

NI: Pažinojau du, bet jų pavardžių nebeatsimenu.

DL: Ar tau girdėta tokia pavardė JAKELIS ? Jakelis buvo būrio vadas tose vietovėse. Atrodo, kad tada jis turėjo slapyvardį, *klička* *[кличка - rus. slapyvardis, pravardė]* Sabonis, o dabar aš atsiminiau jo tikrą pavardę. Jis buvo vieno būrio, veikusio kažkur aplink Raseinius, vadas.

NI: Ar jis buvo žydas?

DL: To negalima žinoti. Jis galėjo būti žydas, lenkas.

NI: Net lietuvis.

DL: Netgi vokietis galėjo būti.

NI: Gali būti, kad girdėjau. Bet mano atmintis ne tokia gera.

DL: Aš stengiuosi klausti apie viską.

NI: Taip.

DL: Ar prisimeni, kai buvai „Kęstučio“ būryje, ar buvo kokių nors įvykių, kai žydai kovojo su vokiečiais ar su lietuvių policija? Ar buvo kokių nors mūšių ar susirėmimų? Turi, ką papasakoti apie kokias nors gaudynes, kurias jie vykdydavo?

NI: Taip.

DL: Tai buvo žinoma – visi kaimiečiai kalbėjo apie jus...

NI: Taip.

DL: Tikriausiai, daug ko apie jus prifantazuodavo.

NI: Aš tau papasakosiu – paklausyk įdomios istorijos: kai frontas artėjo, lietuviai pradėjo bėgti. Kas buvo tie bėgantieji? Tai buvo lietuviai, kurie dalyvavo žydų ir karo belaisvių žudyme. Tai buvo dar prieš jiems pradedant bėgti.

Pirmiausia, kadangi frontas artėjo, jie norėjo fiziškai sunaikinti visus rusų karo belaisvius, kurie buvo pas lietuvių valstiečius. Jie vaikščiojo nuo vieno valstiečio pas kitą ir ieškojo karo belaisvių – jei juos rasdavo, žinoma. Didelė jų dalis pabėgo, bet tuos, kuriuos sugavo, nužudė.

Tada mes išvykome į tam tikrą vietą – tai buvo giraitė netoli Landsbergio giminaičio sodybos. Ten pas juos keletą metų slėpėsi karo belaisvis, o mes gavome nurodymą jį priimti į savo būrį.

DL: Priimti jį?

NI: Taip. Mes nuėjome pas jį, o kai atvykome į vietą, pasirodė didelė grupė lietuvių. Tai buvo policininkai, tariami partizanai *[baltaraiščiai]*, atėję jo likviduoti. Tada mes sunaikinome juos visus.

DL: Kaip vyko mūšis? Ar daug jų žuvo?

NI: Ne daug – manau, 7 žmonės.

DL: 7 žmonės?

NI: 7 arba 8 žmonės – tiksliai neprisimenu – bet jie buvo nušauti.

DL: Ar kuris nors iš jūsų buvo sužeistas tuo metu?

NI: Ne, niekas, nes mes girdėjome, kaip jie artėjo. Jie nebuvo atsargūs ir nemanė, kad bus pasala.

Likus kelioms dienoms iki to, kai frontas jau priartėjo ir aplinkui slėpėsi daug žydų moterų, gavome leidimą surinkti visas moteris ir pereiti su jomis fronto liniją, kad jas išgelbėtume, nes čia jau nebuvo saugu.

DL: Perkelti jas kur?

NI: Perkelti jas į rusų pusę.

DL: Tai greičiausiai buvo 1944 m. rugpjūtį? Kai Kaunas jau buvo išlaisvintas.

NI: Taip, tai buvo 1944 m. rugpjūtis, po to, kai Kaunas jau buvo išlaisvintas, o po to ir Šiauliai.

Kadangi mes juos sunaikinome, visi ūkininkai apylinkėse paskleidė gandą, kad naktį iš parašiutų nusileido rusų desantininkai ir jie juos nužudė. Jie taip pat paskleidė gandą, kad aplink yra daug desantininkų.

Kitą rytą, auštant, visoje šioje apylinkėje prasidėjo gaudynės. Mus ėmė ieškoti lauko žandarmerija („Feldgendarmerie“) ir specialus SS būrys. Jie važinėjo nuo vieno ūkininko prie kito su lengvais šarvuočiais ir vikšrinėmis mašinomis. Įvyko stebuklas – kai jie priartėjo prie slėptuvės, kurioje mes buvome, pradėjo lyti lietus, ir jie pasitraukė.

Tą patį vakarą buvome priversti palikti šią vietą. Mes pasidalijome į dvi grupes: viena grupė – su visomis moterimis ir visais mūsų ginklais. Kitoje grupėje, manau, buvo ir Šmuelis Chalozinas, Dovidas Ošeris ir dar keli žmonės. Mes turėjome sutartą susitikimo vietą.

Kai palikome Landsbergo susirinkimo vietą, susitarėme susitikti pas vieną ūkininką. Tas ūkininkas dirbo rusams kaip šnipas – jis teikė žvalgybinę informaciją ir kitokią pagalbą.

DL: Agentas?

NI: Tarpininkas – jis tai darė iš idėjos.

DL: Ryšininkas?

NI: Taip, ryšininkas – be atlygio.

Kai atvykome pas jį, kitą dieną laukėme, bet Šmuelis Chalozinas ir kiti negrįžo. Nei jis, nei kiti. Pradėjome nerimauti. Mūsų ryšininkas ir dar keli ryšininkai ėmė klausinėti aplinkinių, kas nutiko. Tai šiek tiek užtruko, kol jie atėjo su nelabai gera žinia – paaiškėjo, kad jie susidūrė su vokiečiais.

Vokiečių būriai, kurie vykdė paiešką šioje vietovėje, tęsė paiešką dešimtis kilometrų aplink.

DL: Jie šukavo visą teritoriją?

NI: Taip, jie šukavo visą teritoriją. Mūsų žmonės *[Chalozinas, Ošeris ir kt.]* susidūrė su vokiečiais, bet, laimei, niekas iš jų nebuvo sužeistas. Į juos šaudė, vokiečiai juos persekiojo, bet nesugavo. Kai mes perėjome vokiečių linijas ir fronto pozicijas, tai užtruko kelias dienas. Galiausiai mes vėl visi susitikome, bet svarbiausia, kad niekas iš jų nebuvo sužeistas.

DL: Ar sakydamas "iš jų", turi omenyje Chaloziną ir kitus ?

NI: Taip, Chalozinas, Dovidas Ošeris buvo su juo ir dar keli kiti, taip pat buvo ir lietuvių (gojų).

DL: Ar Jenkelis [Jakovas] Zakas buvo su jais ?

NI: Ne, tą kartą jo nebuvo su jais – manau, kad jo nebuvo ten.

DL: Jis man pasakojo apie kažkokį mūšį – man atrodo, kad tai tas pats įvykis.

NI: Taip, tai ta pati istorija.

DL: Jis man pasakojo apie tai: jie atvyko į kažkokią vietą, kur buvo karo belaisviai. Tai buvo rusų belaisviai, kurie dirbo pas vieną ūkininką. Jie atvyko juos išlaisvinti ir perspėti. Jie atėjo perspėti belaisvių, kad jie pabėgtų, ir tada staiga pasirodė būrys policininkų. Įvyko smarkus susišaudymas iš abiejų pusių ir mažiausiai vienas policininkas buvo nušautas.

NI: Vienas?

DL: Jis sakė *mažiausiai*.

NI: Iš tikrųjų buvo daug – daug daugiau nei vienas. Jei tai būtų buvęs tik vienas, vokiečiai nebūtų darę tokio šurmulio. Bet atvyko ištisas šarvuotas dalinys ir jie iššukavo visą teritoriją.

DL: Jie žinojo, kad jūs ten esate?

NI: Taip, jie mus apsupo. Mes iš savo slėptuvės matėme, kaip jie eina nuo vieno ūkininko prie kito – mes viską matėme.

DL: Ar jie žinojo, kad tarp jūsų yra žydų?

NI: Ne.

DL: O ar ūkininkai žinojo?

NI: Ne – jie sakė, kad tai desantininkai.

DL: Bet ūkininkai apie jus žinojo ? Ir pažinojo Chaloziną?

NI: Taip, jie žinojo. Jie žinojo, kad yra ginkluotų žydų, kurie vaikščioja aplinkui. Tačiau konkrečių detalių – kas ir kur – jie, žinoma, nežinojo. Kai kurie lietuviai mums net tiekė ginklus, be jokio atlygio.

Kartais į bazę Šaukėnų miškuose lėktuvais išmesdavo ginklų ir kitų kovos reikmenų, nors man pačiam tame dalyvauti neteko.

DL: Šaukėnai?

NI: Taip, Šaukėnai.

DL: Bet Chaloziną jie pažinojo.

NI: Visi pažinojo.

DL: Ar jie žinojo, kad jis yra žydas?

NI: Taip, jie žinojo, kad jis yra žydas. Jie žinojo, kad aplink klaidžioja ginkluoti žydai, ir jie bijojo, žinoma, bijojo ten, kur mes

ateidavome. Juk mes buvome ginkluoti.

DL: Ar jie nebandė prašyti rusų, kad reikia „susitvarkyti su žydais“? Ar apskritai buvo kalbama apie tai, kad tai yra „žydų banditai“?

NI: Taip, jie kalbėjo: *„Aplinkui klaidžioja žydų banditai, jie kelia sumaištį ir plėšikauja, todėl reikia jų saugotis.“* Bet kai mes naktį ateidavome pas kaimiečius, kad pas juos praleistume naktį... Ne, mes naktį vaikščiodavome, o dieną būdavome pas juos. Jie mūsų bijojo, nes buvome ginkluoti, todėl jie mums rodė pagarbą ir baimę. Ką jie kalbėjo vėliau arba ką norėjo padaryti – tai jau visai kitas reikalas. Jie žinojo, kad aplinkui klaidžioja ginkluoti žydai, bet jie nežinojo, iš kur šie žydai atsirado, išskyrus Chaloziną. Tačiau buvo vietovių, kur Chalozinai nebuvo žinomi, nes Chalozinai buvo žinomi tik tam tikru spinduliu.

DL: Kokiose vietovėse?

NI: Chalozinų šeima taip pat buvo ūkininkai, jie gyveno gana draugiškai su savo kaimynais. Bet aš kalbu apie tolimesnes vietoves – ten jie Chalozinų nepažinojo.

DL: Koks buvo jūsų veikimo spindulys? Kuriose vietovėse lankėtės? Ar galite prisiminti vietas, kuriose buvote?

NI: Šaukėnuose ir visame Žemaitijos regione, galima sakyti, visoje Žemaitijoje. *[tikriausiai norėta pasakyti, kad jie vaikščiojo tik po Kelmės ir gretimus valsčius]*.

DL: O iki Šiaulių nenuvykote?

NI: Kodėl gi ne ? Žinoma, esame buvę ir ten, bet mes eidavome ne keliais, o miškais.

DL: Ar Šiauliuose?

NI: Pačiame mieste – ne.

DL: Ar žinojote apie Šiaulių getą?

NI: Taip, žinoma, kad žinojome.

DL: Ar bandėte išvesti žydus iš geto?

NI: Bandėme kažką daryti, bet tai nebuvo taip paprasta. Kartą iš geto žmonių gavome batų.

DL: Taip.

NI: Prieš tai gavome batų. Kartą per Bar Micvos šventę sutikau vieną vaikiną, su kuriuo kalbėjomės. Jis man pasakė: *„Tu esi Iserlis? Ach, aš jums tada atsiunčiau tuos batus – prisimeni tai? 10 ar 12 porų batų.“*

DL: Kas yra „Batas“?

NI: Jis dirbo „Batas“ [fabrike].

DL: Frenkelio [fabrike] ?

NI: Taip, būtent iš ten mes gavome.

DL: Kokia jo pavardė? Ar žinai?

NI: Ne, nežinau.

DL: Ar jis buvo iš Šiaulių geto?

NI: Taip, iš Šiaulių geto, bet aš jo asmeniškai nepažįstu. Aš taip pat apie tai skaičiau ir velionio Jerušalmio prisiminimuose.

DL: Taip, teisingai.

DL: Ar jie siuntė siuntinius kelis kartus ar tik vieną kartą?

NI: Tai buvo batai, ir tai buvo labai svarbu – mes neturėjome batų.

DL: Ar ir tu gavai tuos batus?

NI: Žinoma.

DL: Kokius batus ?

NI: Gerus batus.

DL: Ar žinojote, kad jie buvo iš žydų?

NI: Taip, žinojome, kad jie atėjo iš ten. Mes išsiuntėme gojų, ir jis atnešė juos.

DL: Ar kalbėjote su Leibke Bret apie Šiaulius?

NI: Taip.

DL: Ką jis kalbėjo apie Šiaulių getą? Ar ten buvo kokia nors pogrindinė veikla?

NI: Jis pasakojo kažką, bet niekas iš to neišėjo. Jie kažką organizavo, buvo didelis planas pabėgti – daugybė jaunų vaikinų. Keli iš mūsų miesto *[Kelmės]* taip pat turėjo *[planą]* prie mūsų prisijungti. *[vienas iš jų]* žuvo mūšyje prie Berlyno.

[Panašu, kad šis Iserlio minimas vyrukas buvo kelmiškės Chajos Rozienės sūnus Hiršas Rozas. Daugiau apie tai - čia.]

DL: Žinau, tai yra rabino, kuris dabar yra čia, brolis. Jis atvyko iš Vokietijos...

NI: Ne – jis nesusijęs. Tik ta pati pavardė.

DL: HIRŠKE RAZ ?

NI: Ne... Teisingai, jis organizavo veiklą Šiaulių gete. Jis, Leiba Bretas ir dar keli vaikinai kūrė planą.

DL: Ar jie *[raudonieji partizanai]* noriai priėmė atėjusius iš Šiaulių geto žmones? Ar prisimeni jų nusistatymą?

NI: Jis atėjo kovoti. Jis girdėjo apie partizanus, apie Bretą, todėl pabėgo ir surado mus. *[Leibo Breto prisiminimai]*

DL: Ar jis pasakojo, kodėl kiti neatėjo kartu su juo? Ar jis tau kada nors apie tai kalbėjo?

NI: Apie tai beveik nekalbėjome.

DL: Tiesiog noriu tai suprasti.

NI: Dar vienas dalykas: šiame būryje nežinau, ar jie *[raudonieji partizanai]* būtų norėję priimti daugiau žydų, nors mes nejautėme jokio antisemitizmo. Buvo lietuvių, kurie anksčiau tarnavo Lietuviškoje divizijoje.

DL: Taip, taip.

NI: Vėliau jie buvo permesti desantu.

DL: Komunistai ir apmokyti?

NI: Taip, su jais buvo viskas tvarkoje. Negirdėjome nė vieno blogo žodžio.

DL: Vis dėlto nesi tikras, ar jie būtų priėmę daugiau žydų.

NI: Ne, aš nesu tikras, kad jie būtų priėmę – nesu tikras.

DL: Kodėl? Ar buvo kažkokia užuomina? Ar jie kažką leido suprasti?

NI: Ne, bet taip atrodė – toks vidinis dalykas, apie kurį nekalbėjo. Tarsi tai vyko instinktyviai. Jei būtų atvykę žmonės, tarkime, iš Šiaulių geto ar Kauno geto, nežinau, ar būtų atsiradę vietos – tikrai nežinau.

DL: Tu tai jautei? Ar turi tam kokių nors įrodymų?

NI: Ne, neturiu jokių įrodymų. Tai buvo tik tokia nuojauta.

DL: Žinai, ši problema egzistavo ir kituose būriuose, taip pat tose vietose, kur aš buvau netoli Vilniaus.

NI: Taip, buvo tokių atvejų.

DL: Bet aš maniau, kad Žemaitijoje buvo didesnis žmonių trūkumas.

NI: Ne. Jei tai būtų buvęs didelis būrys, koks nors didelis kovotojų susitelkimas, bet dar kartą pabrėžiu: dėl visos šios teritorijos topografinės struktūros. Miškai buvo nedideli.

DL: Taip, miškai buvo labai nedideli.

NI: Taip, miškai buvo nedideli, nebuvo vietos, kurioje būtų galima susiburti. Tai nebuvo taip, kaip Vilniaus apylinkėse.

DL: Tiesa. Ten buvo miškų, besidriekiančių kilometrais, dešimtimis kilometrų?

NI: Taip.

DL: O pas jus buvo priešingai?

NI: Taip, pas mus nebuvo didelių miškų.

DL: Net esant būtinybei, kritinėje situacijoje, nebuvo kur slėptis?

NI: Ne, nebuvo kur slėptis. Pas gojus slėptis vis tiek buvo pavojinga, nepaisant to, kad buvome ginkluoti. Turėjome, be lengvų kulkosvaidžių, ir „MG“ – vokiškų kulkosvaidžių.

DL: Taip.

NI: Ginklų mums netrūko.

DL: Ar kiekvienas turėjote ginklą?

NI: Ne, ginklų mums netrūko.

DL: Problemos su su ginklais nebuvo?

NI: Kai kurie gojai tiekė ginklus. Be to, grupės iš patyrusių kovotojų, kurie baigė specialius diversantų kursus Maskvoje, buvo aprūpintos geriausiais ginklais.

DL: Ar turėjote radijo ryšį?

NI: Radijo ryšį turėjo kita grupė, tačiau ir ten jis buvo ribotas.

DL: Taigi ryšys su Maskva buvo?

NI: Taip, ryšį *[su Maskva]* turėjo Stalionis *[Jurgis Baščiulis]*. Jis siųsdavo pranešimus tiesiogiai. Pavyzdžiui, viena grupė turėjo tikslą iškasti kabelį, einantį nuo Leningrado fronto į Kenigsbergą (Königsberg) *[Kaliningradą]* arba Berlyną.

DL: Į Berlyną?

> *["Kęstučio" būrio radistas buvo L. Rešeliauskas (L.Kerulis, "Raudonųjų partizanų nužudytieji 1941-44", Čikagos laikraštis "Draugas", 1981.01.23)]*

NI: Taip, jie atkasdavo kabelį, pašalindavo visą izoliaciją.

DL: Ir klausydavosi?

NI: Taip, jie turėjo specialius prietaisus.

DL: Taip, esu apie tai girdėjęs.

NI: Prijungę tris laidus, klausydavosi ir iškart perduodavo informaciją radijo siųstuvu. Štabas buvo įrengtas bunkeryje netoli Kuršėnų. Tame bunkeryje buvo įsikūręs Stalionis *[Jurgis Baščiulis]*.

DL: Ar tas štabas turėjo pastovią vietą ?

NI: Beveik pastovią.

DL: Beveik ?

NI: Kartais jį perkeldavo iš vienos vietos į kitą, bet pas kaimiečius jo neįrenginėjo. Štabas, kuriame buvo Stalionis, buvo pastovus, tačiau atsiradus reikalui ar iškilus pavojui, jį perkeldavo į kitą vietą.

DL: Jei aš gerai tave supratau, tai jūsų būrio paskirtis buvo ne tiesioginė kova, o vykdyti spec. operacijas?

NI: Taip, „специальные операций“ *[spec. operacijos]*.

DL: Tai nebuvo traukinių apiplėšimai ar diversijos?

NI: Jei būtų buvęs didelis būrys ar stipri kovinė jėga, žinoma, būtume tai darę. Bet tai buvo neįmanoma dėl vietos apribojimų – nebūtų buvę kur atsitraukti.

DL: Tai jau minėjai kelis kartus, ir tai tikrai būdinga Žemaitijai. Suprantu, kad tai buvo esminė problema.

NI: Buvo daug diversinių grupių, kurias sutikome, tarp jų ir lietuvių merginų – ne rusių, o lietuvių. Kiekviena grupė turėjo savo veiklos metodą, o kiekvienos grupės priešakyje stovėjo karininkas. Mūsų grupės karininkas buvo *Semionas* Griščenkovas *[Viktor Griščenkov]*.

DL: Ar tarpusavyje kalbėjote jidiš kalba?

NI: Taip, kai buvome kartu, kalbėjome jidiš – jidiš, rusų ir taip pat lietuvių kalbomis, nes buvo ir lietuvių.

DL: Rusų ir lietuvių kalbas dar suprantu.

NI: Kalbėjome jidiš. Nebuvo jokios jų reakcijos dėl to, kad kalbėjome savo kalba.

DL: "Nasha i vasha" ***["наша и ваша" - rus. "mūsų ir jūsų"]*****...**

NI: Taip, teisingai.

DL: Kalba, kurios jie nesuprato.

NI: Taip.

DL: Tai buvo savaime suprantama, su tuo viskas buvo gerai. Ar tarp žydų buvo kuris nors vyresnis už kitus pagal atsakomybę ?

NI: Mūsų grupėje – ne, išskyrus būrio vadą.

DL: Kas buvo vadas?

NI: Tai, žinoma, nebuvo žydas.

DL: O iš žydų ar buvo vyresniųjų pagal rangą ?

NI: Ne, visi buvome eiliniai.

DL: O Chalozinas irgi buvo eilinis ?

NI: Tik eilinis.

DL: Ar juo naudojosi ? Juk jis buvo vietinis ir labai gerai pažinojo tą vietovę.

NI: Taip, jis žinojo, žinoma. Buvo žemėlapiai, bet ir jis pats gerai orientavosi.

DL: Ar juo naudojosi, kaip žvalgu ar *„pravdeniku“ [palydovu]*?

NI: Ne, jie nesinaudojo vienu juo. Jei eidavome, tai eidavome visi kartu. Galbūt buvo atvejų, kai jį siuntė į kelias vietas vieną: nueik čia, nueik ten, perduok žinią ar surink informaciją.

DL: Ar jis turėjo geresnę padėtį nei tu, pavyzdžiui?

NI: Tokią pat.

DL: Nepaisant to, kad jis buvo labiau patyręs?

NI: Nepaisant to, kad buvo patyręs, nebuvo jokios aukštesnės padėties ar rango.

DL: Na, rangų, žinoma, nebuvo.

NI: Rangų nebuvo.

DL: O, kaip sakoma, *uvaženye* *["уважение" - rus. pagarba]* arba *stary partizan* *["старый партизан" - rus. senas (patyręs) partizanas]* ar panašiai ?

NI: Tuo metu visi buvome lygūs. Kai mes atvykome į Šiaulius, kai rusai juos išlaisvino, kiekvienas gavome pareigas. Tuo metu labai trūko administracijos darbuotojų, todėl atsakingieji buvo atvežti iš Maskvos – lietuviai, kurie grįžo atgal.

DL: Taip, kadrus jie jau buvo paruošę, tiesa?

NI: Taip, tiesa. Tu būsi vykdomojo komiteto pirmininkas, tu - miesto komunistų partijos sekretorius, o tas – polit. komisaras, šitie bus skyrių viršininkai ir panašiai.

DL: Taip, toks *[išankstinis pareigų skirstymas]* prasidėjo Maskvoje jau 1943 m.

NI: Kiti vaidmenys buvo paskirstyti tarp mūsų, atsižvelgiant į profesiją. Pavyzdžiui, aš buvau buhalteris, todėl man paskyrė dirbti Šiaulių miesto vykdomajame komitete. Pradėjome organizuoti darbą ir dirbti Šiauliuose, miesto taryboje (garaspalkame). Dirbau iki tol, kol pabėgau.

DL: Dirbai buhalterijoje?

NI: Taip, buvau vyriausias buhalteris Šiaulių miesto taryboje (garaspalkame). Turėjau organizuoti visą darbą. Kai pradėjau, nebuvo net pieštuko rašyti ar popieriaus. Reikėjo viską organizuoti nuo nulio – suplanuoti biudžetą ir pradėti sklandų darbą.

DL: Ar vėliau jie pripažino jus partizanais?

NI: Taip. Kai atvykome į Šiaulius, ten jau buvo „Kęstučio“ būrio štabas. Štabo vadovybė įsikūrė geriausioje vietoje, žinoma, nes

miestas buvo sugriautas. Jie rado gerą pastatą, kuris nebuvo sugriautas, tačiau mums dar neleido išeiti. Mes dar kelis mėnesius priklausėme jų štabui. Buvo įvairių kalbų – sakė, kad mus permes parašiutais į užnugarį, tačiau situacija kasdien keitėsi.

Kai prasidėjo vokiečių puolimas Šiauliuose, siekiant išlaisvinti SS divizijas, apsuptas Latvijoje, kartu su štabu mes palikome Šiaulius ir persikėlėme į Radviliškį. Ten buvome dar apie mėnesį.

DL: Ką jūs ten darėte ?

NI: Mus ten tik suorganizavo, bet mes nieko nedarėme, nes buvo kalbama, kad mus permes parašiutais į užnugarį. Tačiau mes vis dar priklausėme būriui.

DL: Ar buvote apsirengę civiliais drabužiais?

NI: Kitokių drabužių tada neturėjome.

DL: Tie patys drabužiai?

NI: Taip, tie patys drabužiai. Kai grįžome į Šiaulius po to, kai vokiečių puolimas ir ataka buvo atremti, kiekvienas gavo savo pareigas. Tada „Kęstučio“ būrio štabe buvo gautos siuntos su drabužiais.

DL: Iš Amerikos ?

NI: Tikriausiai tai buvo Amerikos žydų siuntos, skirtos žydams, bet, žinoma, žydai jų nematė – jas padalino tarp visų kovotojų.

DL: Ar tu ką nors gavai?

NI: Taip, gavau naują amerikietišką kostiumą, apatinius, naujus batus, kojines, net kaklaraištį gavau.

DL: Taip, aš tai prisimenu. O kur buvo tavo žmona visą tą laiką?

NI: Ji buvo pas lietuvius.

DL: Ar partizanai apie tai žinojo ?

NI: Taip, mes viską žinojome – beveik tiksliai, kur yra kiekviena moteris.

DL: Ar jūs rūpinotės jų saugumu?

NI: Taip, Chalozinas tuo rūpinosi.

DL: Kaip tai suprasti? Asmeniškai?

NI: Taip, jis asmeniškai visada rūpinosi. Jis žinojo, kur jos yra, ir pats pirmas nuvykdavo viską sutvarkyti.

DL: Ar tai jis darė prieš prisijungdamas prie „Kęstučio“ būrio?

NI: Taip, jis tai darė dar prieš „Kęstutį“. Tai tiesa.

DL: Bet kai jau buvo „Kęstučio“ būryje, ar taip pat elgėsi?

NI: Taip, taip.

DL: Kodėl?

NI: Faktas. Pavyzdžiui, kai frontas artėjo, mes surinkome visas žydų moteris ir kartu su jomis perėjome vokiečių linijas, gavę mūsų būrio vado leidimą. Tikriausiai jis taip pat gavo tokį įsakymą iš aukščiau.

DL: Tai reiškia, kad jis turėjo ypatingą, nors ir nerašytą pareigą?

NI: Taip, nerašytą. Jis tai darė, nes pažinojo kiekvieną vietovės kampelį, kiekvieną medį.

DL: Taip, aš tai žinau, bet kita vertus, jis buvo partizanas, 24 valandas per parą užimtas savo užduotimis.

NI: Taip.

DL: Kaip jis galėjo tiesiog išeiti, kad padėti tavo žmonai ir kitoms moterims?

NI: Jis išeidavo. Būdavo atvejų, kai jis išeidavo.

DL: Savavališkai ?

NI: Ne, nesavavališkai. Mūsų grupės vadas, mūsų būrio vadas, žinojo apie tai.

DL: Kas jis buvo? Griščenkovas?

NI: Griščenkovas. Vėliau buvo kalbama, kad jis taip pat buvo žydas, bet tai nebuvo patvirtinta. Kalbėjo, kad jis galėjo būti žydas.

DL: Ar jūs vėliau gavote pažymėjimus - *удостоверение* ?

NI: Taip, kai tik atvykome į Šiaulius, iš karto prisistatėme į štabą, ir vietoje mums buvo išduoti laikini dokumentai. Vėliau, kai palikome Šiaulius dėl vokiečių puolimo...

Kai štabas paliko Šiaulius, beveik visi mūsų grupės žydai taip pat buvo perkelti. Mums buvo pavesta saugoti ginklų sandėlius ir

„trofėjus“. Taip pat turėjome saugoti viešuosius pastatus. Kai vokiečiai įsiveržė į miestą ir prasidėjo intensyvus apšaudymas, mes visi persikėlėme į Radviliškį.

DL: O tai, ką pasakojai anksčiau apie mobilizaciją?

NI: Taip, mes vis dar buvome priskirti būriui.

DL: Tai buvo kaip rezervinė grupė?

NI: Taip, dalis mūsų ėjo su štabu, kita dalis gavo užduotis Šiauliuose. Mes buvome atsakingi už ginklų apsaugą, kad nebūtų diversijų, nes buvo sabotažų atvejų. Be to, miestas jau buvo beveik visiškai sugriautas, neliko nė akmens ant akmens.

Kai grįžome į Radviliškį, mums reikėjo grąžinti laikinus pažymėjimus ir gavome partizanų knygeles.

DL: Kokias knygeles?

NI: Partizanų knygeles su visais patvirtinimais. Jos buvo žalios spalvos.

DL: Ar turi kokią nors iš jų?

NI: Kai bėgau iš Lietuvos...

DL: Per tą „pabėgimą“ jas atėmė?

NI: Taip, žinoma. Mes turėjome tas žalias knygeles, mano numeris buvo 81. Vėliau, kai pabėgau, pranešė, kad visi gaus medalius. Buvo numatyta šventė, per kurią visi turėjo gauti medalius. Tie, kurie liko, juos gavo. Gutmanas liko ir jis gavo.

PAŽYMĖJIMAS
Nr. 20 Šiauliai, 1945
Šiuo pažymima, kad drg. Gutmanas Michalus
tikrai buvo „Kęstučio“ partizanų būrio nariu nuo 1944 m. IV mėn. 26 d. iki 1944 m. VIII mėn 12 d. eilinio partizano pareigose.
Pažymėjimas galioja iki 194 m. m. d.

УДОСТОВЕРЕНИЕ
№ 20 Шяуляй « » 11 1945
Удостоверяется, что тов. Гутман Михаил
действительно от « 26 » IV 1944 г. до « 12 » Августа 1944 г. был членом партизанского отряда «Кястутис» и исполнял должность рядового партизана
Удостоверение действительно до « » 194 г.
Būrio vadas / Командир отряда
Būrio komisaras / Комиссар отряда

Kęstučio partizanų būrio nario pažymėjimas išduotas Michailui Gutmanui. Pasirašė būrio vadas Baščiulis ir komisaras Bračas. Gauta iš Izraelyje gyvenančio Baruch Gutman (Michailo Gutmano sūnėno)

DL: Taip, jis prisimintas, atrodo, ir jų literatūroje – Gutmanas. Varčiau kažkokią knygą, kurioje apie jį buvo parašyta.

NI: Geras vaikinas.

DL: Ar pavyko atkeršyti po išlaisvinimo?

NI: Taip, tai buvo padaryta.

DL: Kas tai padarė?

NI: Chalozinas ir Zakis – Jakovas Zakas. Jie įvykdė kerštą maksimaliai.

DL: Po išvadavimo ar prieš?

NI: Po išvadavimo. Nors ir prieš tai kažką darė, bet po išvadavimo tai buvo masiška. Jie areštavo šimtus, net tūkstančius žmonių iš visos apylinkės. Jie turėjo sąrašus. Paprastai lietuviai patys skųsdavo vieni kitus – pavydėdavo, jei kažkas turėjo daugiau žydų turto nei jie patys.

Iš pradžių, kai aš jau dirbau buhalteriu, Chalozinas, Davidas Ošeris ir Jakovas Zakas, pavyzdžiui, atvyko į mano gimtąjį miestą Kelmę ir suėmė dešimtis vietinių gyventojų. Jie juos uždarė į kalėjimą. Jehuda Taršiš(as) tada vadovavo NKVD Kelmėje.

DL: Jis man apie tai truputį papasakojo.

NI: Jehuda ten buvo komisaras, ir ten jie tvatijo, ten jie pjovė juos. Ir broliai juos pjovė, Šmuelis, bet labiausiai tai jo brolis, kuris vėliau įstojo į NKVD ir žiauriai pjovė.

> *[Matomai Nissan Iserlis buvo prastai informuotas, nes Jahudos Taršiš(o) pareigybę ir vaidmenį Kelmės mieste jis paaukštino bei sutirštino. Pats Jahuda Taršiš(as) pokalbyje su Dov Levinu 1964 spalio 13 d. (iš Dov Levino užrašyto dialogo 40-42 psl.) papasakojo, kaip jis įstojo į Raudonosios armijos kontržvalgybos "Šmerš" struktūrą (ji priklausė ne NKVD, o tiesiogiai Sovietų Sąjungos Gynybos ministerijai) ir kokios iš tikro buvo jo pareigos. 1944 metais jis su grupe 30-40 kitų žydų (vyrų ir moterų) pabėgo iš Kauno geto į miškus prie Jurbarko. Ten jie prisijungė prie seniau susibūrusių išsigelbėjusių žydų. Iš viso buvo apie 75 žmonės. Iš šios grupės karo pabaigos sulaukė tik 5 žmonės. Jahuda Taršiš(as) ir dar keletas. Likusius sušaudė, po to kai jų bunkerius-slėptuves aptikto vokiečiai. Kai Raudonoji armija iš Lietuvos išstūmė vokiečių armiją, Jahuda grįžo į Kauną. Sklido gandai, kad visus žydus, kurie yra tinkamo amžiaus, mobilizuos į Raudonąją armiją. Norėdamas to išvengti, jis priėmė pasiūlymą įstoti į "Smerš" struktūrą vertėjo pareigose. Tam, kad gauti aukštesnes karininko pareigas, buvo būtina baigti karininkų kursus Sovietų Sąjungos gilumoje, o Jahuda tokių apmokymų nebuvo praėjęs, todėl jį įdarbino štabe 31-o kontržvalgybos "Smerš" dalinio vado padėjėju. Šis dalinys 1944 metais buvo pusmečiui apsistojęs Kelmės mieste. Kaip pats Jahuda pasakojo: "... su šiuo daliniu mes atvykome į Kelmę. Mes įsikūrėme mokykloje. Tuo metu iškėliau sau tikslą padėti surasti žydų vaikus, kurie buvo palikti pas lietuvius, ir sugrąžinti juos į žydų bendruomenę. Suradome keletą vaikų ir parvežėme juos į Kauną." Ten Jahuda susipažino su kitais išgyvenusiais žydais: vietiniais broliais Šmueliu ir Icchoku Chalozinais, Jakovu Zaku bei keliais pabėgusiais iš Šiaulių geto. Jahudos prašymu, dalinio vadas leido bei suteikė šiems vyrams ginklų. Jo pačio žodžiais: "Kreipiausi į savo dalinio vadą ir paprašiau jo aprūpinti juos ginklais. Jis juos apginklavo, ir jie atgavo savo turtą iš kaimų. Šie žmonės buvo vietiniai, kai kurie iš jų buvo ūkininkai." Už žiaurų kerštavimą lietuviams Jakovas Zakas buvo suimtas, bet Jahuda Taršiš(as) pasistengė, kad jis būtų paleistas. Apie Jahudos Taršiš(o), kaip vertėjo pareigas, minėjo ir Šmuelis Chalozinas pokalbyje su Dov Levinu 1965 m. sausio 9 d. Pasak jo: "Aš su Jehuda Taršiš(u) susipažinau 1944-ais metais. Jis buvo vertėjas. Vertė iš rusų į lietuvių kalbą." (žr. Dov Levin ir Šmuelio Chalozino pokalbį). Pilnas Jahudos Tatšiš pasakojimo audio įrašas.]*

DL: Tai vyko su sovietų valdžios žinia?

NI: Taip, bet jie veikė ginkluoti. Kai Kelmėje gavo ginklų, tai lietuviams atėjo juodos dienos - daug jų buvo suimta.

DL: Ar susitikote su Lietuviškąja divizija?

NI: Taip, mes susitikome su Lietuviškąja divizija.

DL: Kokį įspūdį jie paliko?

NI: Puikų įspūdį.

DL: Puikų kokia prasme?

NI: Ne dėl išvaizdos ar kažko panašaus.

DL: O dėl ko ?

NI: Būtum matęs tuos žydų vaikinus. Juk didžioji dalis Lietuviškosios divizijos buvo žydų vaikinai.

DL: Iš kur žinai?

NI: Šimtų šimtai jų buvo Šiauliuose, juk jie buvo dislokuoti Šiauliuose, priekinėse miesto pozicijose, pirmoje linijoje buvo Lietuviškoji divizija. Aš ten lankiausi kelis kartus, priekinėje fronto linijoje, kai buvo trumpa pauzė. Priešakinėje linijoje buvo mano draugas, jis priklausė „fiat'ų“ būriui, pas rusus tai vadinosi kitaip, pas mus vadinasi „fiat'ais“ – tai prieštankinis ginklas.

DL: P. T. V. – taip vadinosi. *[rus. ПТВ противотанковый взвод; liet. prieštankinis būrys]*

NI: Taip. Jis turėjo stovėti priekinėje pozicijoje. Nepaisant vadų abejingumo ir didelių aukų, kurias Lietuviška divizija patyrė Oriole ir per visus mūšius, kol pasiekė Šiaulius, vis dėlto vaikinai buvo geros nuotaikos ir jų lūpose buvo vien tik kerštas.

DL: Kaip jie su tavimi kalbėjo, jidiš ar rusų kalba?

NI: Tik jidiš. Ne rusų, ne lietuvių – tik jidiš.

DL: Kaip jie jautėsi divizijoje, koks tavo įspūdis? Kokia buvo jų padėtis divizijoje?

NI: Jie nebuvo prislėgti, visi buvo geros nuotaikos. Juk jie grįžo į Lietuvą, nors ir neberado nieko iš savo šeimų, viskas buvo sugriauta, sunaikinta, tačiau juos palaikė ir kėlė ryžtą, kad jie grįžo ir gali atkeršyti, ir iš tikrųjų atkeršijo.

DL: Kaip su jais elgėsi divizijoje lietuviai ir rusai?

NI: To aš negaliu tau pasakyti.

DL: O kaip tau atrodė?

NI: Manau, kad jie jautėsi... Vėliau kalbėdamas su pažįstamais, draugais ir bičiuliais, kuriuos sutikau Šiauliuose, niekada negirdėjau apie kokią nors diskriminaciją ar panašiai.

DL: Jie taip pat galėjo asmeniškai keršyti ten Šiauliuose?

NI: Asmeniškai – ne.

DL: Ne?

NI: Buvo vienas, kuris tai padarė, bet jis buvo nubaustas – toks Petlickis.

DL: Petlickis – girdėjau apie jį.

NI: Taip. Man atrodo, jis vis dar gyvena kažkur. Apie Petlickį taip pat girdėjau.

DL: Taip, jis buvo labai geras vaikinas.

NI: Taip, tikrai puikus vaikinas.

DL: Daug nuveikė šioje srityje...

NI: Jis gavo daug apdovanojimų ir taip pat daug atkeršijo. Be to, žydų vaikinai iš Lietuviškosios divizijos (tuo metu Šiauliuose buvo šimtai žydų, likę visiškai vieni, neturėdami nieko, alkani, basi) – jie dalijosi tuo, ką turėjo. Jie dalinosi savo duonos kąsniu ir padėjo visiems.

DL: Ar pats tai matei?

NI: Taip, mačiau tai savo akimis. Man pačiam pagalbos nereikėjo, nes buvau partizanų būrio narys, turėjome savo virtuvę, bet visi kiti gavo pagalbą – mačiau tai savo akimis.

DL: Kai buvai „Kęstučio" būryje, ar girdėjai apie žydų partizanus mūsų apylinkėse – Vilniaus ar Kazlų Rūdos apylinkėse? Ar pasiekė jus žinios apie Zimaną *[Genrikas Zimanas]* **ar Jurgį** *[„Jurgis" buvo Zimano partizaninis slapyvardis]*, **apie „Mirtis okupantams" būrį?**

NI: Taip, girdėjome, kad yra toks dalykas, bet tikslios vietos ar detalių – ne. Nebuvo konkrečios informacijos...

DL: O apie Chaimą Jeliną girdėjote?

NI: Žinojome tik, kad daug desantininkų iš Rusijos nusileido Lietuvos teritorijoje, jie buvo suskirstyti į kuopas, būrius ir didesnius junginius – tiek girdėjau. Kaip sužinojau? Į mūsų būrį atėjo lietuvis vaikinas, kuris buvo partinis – jis papasakojo apie tai.

DL: O apie getą girdėjote? Apie Chaimą Jeliną, kuris žuvo, ir visa tai, kas vyko?

NI: Ne, mes to negirdėjome.

DL: Apie vaikų akciją („Kinder-Aktionen“)?

NI: Apie tai sužinojome tik, kai vieną kartą buvome pas gojų. Užėjome pavalgyti, ir jis pasakė, kad viena iš jo šeimos narių lankėsi Kaune ir ji matė – tai buvo kovo mėnesį – savo akimis, kaip likviduoja getą ir žudo visus. Tai galite įsivaizduoti, kaip tai paveikė širdį. Vėliau, po išlaisvinimo, kai mes susitikome su žydais iš Kauno geto, paaiškėjo, kad kovo mėnesį vyko „Kinder-akcija“.

DL: Taip, „Kinder-akcija“ ir senų žmonių. Taip pat žudė ir policininkus.

NI: Bet ji suprato kitaip, ji manė, kad jau žudo visus. Tiesą sakant, mes galvojome, kad Kauno getas jau buvo likviduotas kovo mėnesį.

DL: Ir nuo to laiko nieko nežinojote?

NI: Nieko nežinojome.

DL: Neturėjote jokio ryšio su getu?

NI: Ne. Aš ir Dovydas Ošeris slėpėmės pas vieną gojų...

DL: Atsiprašau, kur jis gyvena, Ošeris? Kur jis dabar yra?

NI: Jis Amerikoje.

Aš ir Dovydas Ošeris – manau, kad ir Chalozinas buvo – nuėjome pas vieną žmogų, be pinigų ir be nieko, jis paėmė kelis asmens tapatybės dokumentus, tai vadinosi „Die Pässe“ (vokiškai „pasai“) ir jis vežimu nuvyko į Kauną, kad atvežtų iš geto kelis žydus ir perduotų kelis laiškus, bet kai jis atvyko, jis jau su niekuo negalėjo susirišti. Tai buvo prieš kovą ir jis nieko nerado.

DL: Tai yra?

NI: Taip, jis jau negalėjo susirišti.

DL: Bet jei būtumėte atvežę?

NI: Dovydas Ošeris pirmiausia būtų atvežęs savo brolį, jis liko gyvas, jis dabar yra Vilniuje, gyveno Kauno gete ir aš gaunu iš jo laiškus.

DL: Dovydas Ošeris buvo Kauno gete?

NI: Taip.

DL: Iš kurio jis miesto, tu nežinai?

NI: Jis iš Kelmės – Ošeris.

DL: Vieną kartą sutikau žmogų vardu Ozeris.

NI: Tai ne jis.

DL: Ozerat, Ozerafon, iš Joniškio, Utenos?

NI: Gali būti, bet tai ne jis. Man atrodo, kažkas apie tai buvo paminėta knygoje, bet...

DL: Taip, kad jis buvo desantininkų mokykloje – tai ne jis?

NI: Ne, tai ne jis, jis nebuvo Rusijoje.

DL: Tai ne jis.

NI: Iš pasižymėjusiųjų buvo Karpavičius, kuris buvo spec. grupėje.

DL: Pavardė Karpavičius...

NI: Pirmos klasės antisemitas. Jis buvo komercijos skyriaus vadovas *gorispolkome* – toks antisemitas, kokio dar nemačiau.

DL: Ar susipažinai su juo dar miške?

NI: Karpavičiaus aš niekada nemačiau. Jis buvo visiškai kitoje vietovėje.

DL: Bet vis tiek, jei būtų atvykęs Ošerio brolis, ar būtumėte jį priėmę į būrį? Jūs juk kvietėte žydus atvykti.

NI: Jo brolį būtų priėmę, bet jei jis būtų atėjęs su kitais... būtų sunku. Šiandien sunku pasakyti – sakau tau tiesą. Jei būtų buvusi surinkimo vieta, tai būtų buvęs kitas reikalas.

DL: Laikui bėgant, ar sužinojote daugiau apie kitus žydus apylinkėse? Ar su laiku neatsirado daugiau žydų – vyrų ar moterų? Apie moteris jūs man iš tikrųjų pasakojote, kad jomis rūpinosi Šmuelis Chalozinas.

NI: Taip.

DL: O vyrai ?

NI: Ne.

DL: Neradote ?

NI: Ne.

DL: Ar girdėjote apie bunkerį prie Jurbarko ?

NI: Sužinojau apie tai, kai atsidūriau Šiauliuose.

DL: Man apie tai pasakojo Mošė Koniuchovskis, o gal Leiba *[Leiba Koniuchovskis]*. Aš jį sutikau Italijoje.

NI: Moškė – na ir jo drąsa! Beje, jis paėmė tuos latvius į nelaisvę.

DL: Taip, du belaisvius. Ar tik vėliau apie tai sužinojai?

NI: Kvailysčių kvailystė.

DL: Dabar lengva taip sakyti.

NI: Kaip galima juos suimti ir paleisti? Kur tai girdėta?

DL: Žydiška širdis, aš žinau...

NI: Ką?! Nesąmonė, pamirškime tai.

DL: Aš nesutinku su tuo.

NI: Moške, pasakyčiau, tu esi...

> *[Apie miške prie Jurbarko paimtus į nelaisvę du vokiečių armijoje tarnavusius latvius plačiau papasakota Dov Levino pokalbyje su Jehuda Taršiš(u). 1944 metais Jahuda Taršiš(as) su grupe 30-40 kitų žydų (vyrų ir moterų) pabėgo iš Kauno geto į miškus prie Jurbarko. Ten jie prisijungė prie seniau susibūrusių išsigelbėjusių žydų. Iš viso buvo apie 75 žmonės (įvairaus amžiaus vyrų ir moterų). Apie 30-40 jų buvo apsiginklavę lengvais ginklais (keliais automatais, pistoletais bei granatomis). Miške turėjo išsikasę du bunkerius maždaug 5-6 km vienas nuo kito atstumu, kuriuose slėpėsi į dvi dalis padalinta grupė. 1944 metų vasarą fronto linija tarp vokiečių ir sovietų armijų priartėjo apie 20-25 km nuo jų slėptuvių. Kartą keli žydų vyrai eidami mišku susitiko du beklaidžiojančius ginkluotus vokiečių kareivius. Tai buvo 20-22 metų vaikinai, kurie prakalbo rusiškai ir pasisakė, kad yra latviai mobilizuoti į vokiečių armiją, iš kurios jie pabėgo. Latviai leidosi nuginkluojami ir pareiškė, kad nori prisijungti prie žydų partizanų būrio. Iš pradžių vyrai norėjo juos sušaudyti, kad nerizikuoti, tačiau pasitarę tarpusavyje nutarė juos išbandyti. Latviams liepė ateiti sekančią dieną į tą pačią vietą, tuo pačiu laiku. Išaušus rytojui, gerai ginkluota vyrų grupė išėjo susitikti su latviais. Latviai, kaip buvo sutarta, atėjo į tą*

> *pačią vietą. Tuomet juos priėmė į būrį. Po kurio laiko, kai frontas priartėjo visai arti, apie 10 stipresnių žydų vyrų nusprendė pabandyti prasiveržti pro vokiečių linijas. Į grupę priėmė ir abu latvius. Prisėlinus prie vokiečių apkasų, latviai netikėtai pasileido bėgti link vokiečių pozicijų. Toks jų elgesys buvo visiškai nesuprantamas. Kažkuris iš jų užkliudė paslėptą laidą, nuo kurio užsidegė prožektoriai, apšviečiantys vietovę. Vokiečiai pradėjo šaudyti ir pataikė vienam latviui į koją. Visa partizanų grupė pradėjo bėgti. Už maždaug 2-3 kilometrų žydai susitiko latvius. Vienas jų prilaikė šlubčiojantį antrąjį. Į klausimą, kodėl jie taip pasielgė, aiškaus atsakymo negavo. Žydai taip ir liko nesupratę: ar latviai su tokiu bravūrišku savo poelgiu norėjo prasiveržti, o gal pasiduoti ? Po kelių dienų vokiečiai bunkerius surado ir susprogdino kartu su ten esančiais žmonėmis. Likusius gyvus išvežė į Jurbarką ir sušaudė. Gyvi liko tik apie 5 žmonės, kurie tuo metu nebuvo bunkeriuose. Dvi moterys pakeliui į Jurbarką pabėgo. Išlikę įtarė, kad juos galėjo išduoti tie du latviai, kurie arba pasidavė patys, arba juos suėmė ir ištardė.]*

DL: Taigi, dabar viską apibendrinkime.

NI: Tai yra tai, ką aš atsimenu; buvo ir kitų įdomių detalių.

DL: Manęs nelabai domina kasdienės smulkmenos. Aišku, kad tuo metu kiekviena akimirka atrodė kaip savaitė.

NI: Taip, apie tai nėra ką kalbėti, kiekvieną akimirką mums grėsė pavojus.

DL: Šį vakarą norėjau iš tavęs dviejų dalykų: pirmiausia, užbaigti Chalozino liudijimą, ir mes tai iš esmės padarėme, nes jis pasakojo savo dalį, o tu pridėjai savo dalį, tad viskas susidėlioja. Antra, yra keli įvykiai, kuriuose jis nedalyvavo – pavyzdžiui, jis nebuvo Radviliškyje.

NI: Jis buvo su manimi Radviliškyje. Jis buvo ten, jo brolis buvo ten, Gutmanas taip pat, Davidas Ošeris ir Leibelis Bretas – ne tik mes, ten buvo apie 400–500 žmonių, ir mes net turėjome savo virtuvę.

DL: Kaip Rozas žuvo? Vėliau jį vėl pašaukė.

NI: Rozas gavo darbą administracijoje Kelmės *gorispolkome*. Jis buvo kažkokio specialaus skyriaus viršininkas. Svarbiausia, kad partija norėjo jo atsikratyti, nes jis per gerai atliko savo pareigas, ir tai nebuvo visai pagal jų norus, tai pašaukė jį į kariuomenę – ne į Lietuviškąją diviziją – ir jis žuvo mūšyje.

DL: Prie Berlyno?

NI: Prie Berlyno.

DL: Taip, tai yra užfiksuota kažkur.

NI: Jis buvo Šiaulių gete su Leiba Bretu ir dar keliais vaikinais – nepamenu jų vardų – kurie tikriausiai susibūrė į kažkokią grupę ar tinklą. Apie tai pasakojo Bretas.

DL: Kokią?

NI: Pasipriešinimo grupę.

DL: Jie buvo iš kairiųjų, kiek aš žinau.

NI: Iš kairiųjų.

DL: Gerai, kad būtų buvę dar tūkstantis tokių kaip jie.

NI: Kad būtų, kad būtų, kairieji, dešinieji, dešinieji ir kairieji, vokiečių kulka nesirinko nei vienų, nei kitų.

DL: Kad būtų buvę daugiau tokių kaip Chaimas Jelinas... Taigi, iš esmės tuo ir pabaikime. Galbūt prisimeni pavardes žydų iš Kelmės, kurie žuvo Lietuviškoje divizijoje – ar bent girdėjai?

NI: Taip. Žuvo daug, manau, bet kelis aš jums išvardinsiu. Iš mano miesto buvo: Mošė Feinas, Šimonas Aperiasas

DL: Girdėjau tą vardą – taip. Buvo du broliai, atrodo.

NI: Taip, du broliai, vienas liko gyvas Šiauliuose.

DL: Ar vienas iš jų nebuvo desantininkas? Ne ?

NI: Kai aš buvau *gorispolkome* vyriausiuoju buhalteriu, tai įėjau ir matau, kad kažkoks pažįstamas vaikinas vaikšto ten su pistoletu. Sakau jam, klausyk, juk tu tas ir tas iš mano miesto – tavo vardas Aperiasas. Jis buvo atsakingas už apsaugą, atsakingas už *gorispolkomą* pirmaisiais laikais. Jis man papasakojo, kad buvo desantininkas. Žinoma, jis apsidžiaugė mane pamatęs, sutikęs savo seną pažįstamą. Jis taip pat baigė *komandyrių* mokyklą, mokėsi ten ir buvo desantuotas Vilniaus apylinkėse, Latvijos teritorijoje. Jis buvo partijos narys, o vėliau dingo iš akiračio.

DL: Ar jis buvo iš Telšių?

NI: Iš Kelmės.

DL: Dabar kalbame tik apie tuos žmones, kurie žuvo. Kas žuvo: Mošė Feinas, iš Kelmės buvo Šimonas Aperiasas. Tai jo brolis? *[Aperiaso, sutikto Šiaulių vykdomajame komitete, brolis ?]*

NI: Ne, jo pusbrolis.

DL: Dovydo pusbrolis?

NI: Ne.

DL: Koks jo vardas? Pirmasis vardas? Matkė Aperiazas?

NI: Mordechajus Aperiasas buvo desantininkas.

DL: Taip.

NI: O Lietuviškoje divizijoje žuvo jo pusbrolis Šimonas Aperiasas. Divizijoje buvo du broliai: Šimonas ir Reuvenas.

DL: Taip, apie tai girdėjau.

NI: Lietuviškoje divizijoje žuvo ir Izraelis-Meiras Kacas, mokytojas, baigęs mokytojų seminariją Telšiuose. Jis buvo kilęs iš Kelmės – Izraelis-Meiras Kacas. Taip pat buvo jaunas vaikinas, toks – Šalomas Javnė, jis buvo jauniausias.

DL: Kaip jie iš Kelmės pateko į Sovietų Sąjungą?

NI: Jie iš Kelmės pabėgo.

DL: Ar daug pabėgo?

NI: Tik keli išsigelbėjo.

DL: Kiek?

NI: Tie, kuriems pavyko pabėgti, kelios šeimos jau atvyko ir dabar gyvena Izraelyje. Be to, buvo vienas sunkiai sužeistas ir liko neįgalus žydas iš Kelmės, vardu Icchakas Jefetas (Jafet). Šiuo metu jis gyvena Nazaret Illit. Jis, manau, buvo divizijoje iki karo pabaigos, bet po sužeidimo liko šiek tiek neįgalus.

DL: Labai dėkoju už bendradarbiavimą. Pokalbis baigtas. Po kelių savaičių gausi šio įrašo kopiją, ir jei bus ką pridėti ar pataisyti, visada galėsi tai padaryti.

NI: Supratau.

DL: Jei kur nors suklysiu, galima bus pataisyti – tai nėra galutinis variantas. Labai ačiū ir sudie.

[Ištrauka iš knygos "Partizaninis judėjimas Lietuvoje", P.Štaras, 1966 m.

Kęstučio vardo būrio partizanai (būrio vadas J. Baščiulis) padarė didelį reidą ir persibazavo iš Kazėnų miškų Baltarusijoje į Šiaulių apskritį. Žygyje jie susidūrė su nacionalistų organizuota policija prie Šimonių miško, Žaliojoje girioje ir Pakruojo valsčiuje. Už sėkmingą kovos žygį būrio partizanus radiograma sveikino Lietuvos partizaninio judėjimo štabo viršininkas A. Sniečkus. Būryje buvo apie 50 partizanų, vėliau jis išaugo iki 150 ir daugiau žmonių. Iš artilerijos sviedinio partizanai pasigamino miną ir padėjo po geležinkelio bėgiais Tauragės-Šiaulių ruože, netoli

Tytuvėnų. Užėjus ešelonui, mina sprogo, nuversdama pusę sąstato su automašinomis, cisternomis, kareiviais . Kaip vėliau partizanams pranešė ryšininkai, hitlerininkai užmuštus ir sužeistus kareivius išvežė dešimčia sunkvežimių. Tryškiuose partizanai užpuolė durpyną, kur dirbo apie 30 karo belaisvių, iš kurių 14 prisijungė prie partizanų. Kęstučio vardo partizanų būrys savo kovos veiksmais buvo apėmęs Baisogalos, Šiaulių, Šaukėnų, Šiaulėnų, Kuršėnų, Papilės, Gruzdžių, Radviliškio, Meškuičių, Tytuvėnų valsčius. Vien tik 1943 m. gruodžio mėn. būrio partizanai nuleido nuo bėgių 5 ešelonus Šiaulių-Meškuičių, Radviliškio-Baisogalos, Tauragės-Šiaulių ir Šiaulių-Kuršėnų ruožuose. Šaukėnų miške partizanai išvadavo 30 kalinių grupę, jų tarpe 10 žydų iš Šiaulių miesto. Operacijos metu jie užmušė 10 vokiečių sargybinių. Prie Tytuvėnų partizanai sudegino malūną, kuris malė okupantams miltus, Šaukėnų valsčiuje jie likvidavo hitlerininkų savisaugos štabą, sunaikindami 25 fašistus.

Kęstučio būrio vadovybė užmezgė ryšius su Šiaulių miesto odų fabriko "Batas" pogrindininkais. Buvo sudarytas fabriko partinis komitetas. Pogrindininkai rinko aukas ir šelpė pasitraukusių su Tarybine Armija komunistų šeimas, organizavo sabotažą visuose pagrindiniuose įmonės cechuose, aiškino darbininkams, kad jie prisidėtų prie organizuotos antifašistinės kovos. Sabotažas įmonėje palaipsniui įgavo platų užmojį. Rauginimo skyriuje "atitrūkdavo" nuo sraigtų būgnai, o jiems atstatyti prireikdavo ištisų savaičių. Būgnuose esanti oda "sugesdavo". Pogrindininkai ištekindavo dantračius taip, kad jie greitai subyrėdavo. Visa tai smarkiai mažino produkcijos išleidimą. Odų skėlimo mašinoje darbininkai taip sureguliuodavo peilį, kad būtinai sugadindavo pado odą. Jie karštais dažais dažydavo odas, ir jos pasidarydavo kietos, dažnai trūkdavo. Šiaulių odų fabriko "Batas" partinis komitetas teikė įvairiapusišką pagalbą partizanams.]

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Leiba Bretas (Leon Brett)
Nuotrauka iš Vokietijos Feldafing pabėgėlių stovyklos registracinės kortelės 1946 m.
(šaltinis)

Leiba Bretas gimė 1922 rugsėjo 6 d. ir iki karo gyveno Skaudvilėje. Prasidėjus Antrajam Pasauliniam karui atsidūrė Šiauliuose. Įrašytame liudijime (anglų kalba) pasakoja apie savo šeimą, gyvenimą Skaudvilėje, išgyvenimus Šiaulių gete, pabėgimą iš Daugėlių plytų gamyklos, lietuvių pagalbą, partizaninę veiklą Kelmės apylinkėse kartu su broliais Chalozinais *Kęstučio* raudonųjų partizanų būrio sudėtyje ir išvykimą iš Lietuvos karui pasibaigus.

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės valsčiaus gyventojos Onos pasakojimas apie tai, kaip ji 1944 metų vasaros pabaigoje už bendradarbiavimą su besislapstančiais žydais buvo įkalinta Tauragės kalėjime

* Kalba kiek galima palikta netaisyta

Šių atsiminimų pasakotoja

Tuo metu dar buvo vokiečiai. Kokius tris mėnesius buvo frontas *[vyko aktyvūs karo veiksmai]*. Rusas atėjo prie Dubysos ir Tytuvėnų, o vokietis buvo čia, prie Kelmės. Tai jie ilgą laiką *davėsi ir davėsi* per Dubysą.

Na, ir vieną dieną, vokiečiai pasitraukė ir jų Kelmėje neliko, o žydukai apie tai sužinojo. Belaisviai *[sovietų]* buvo palikti pas ūkininkus. Iš ūkių surinko tik vyresniuosius, gudresniuosius *[aukštesnio rango karininkus]*, kad jie nesuorganizuotų partizanų būrį, o tokius *žiopliukus* paliko. Va toks *Pilypas [gali būti iškreipta Filipenko pavardė]* buvo pas **BABRAUSKĄ**. Babrauskis buvo seniūnas, tai jis nedavė *[išvežti]* ir neišvežė. Nuo jo daug kas priklausė.

Na, ir vieną dieną, atėjo pas mus apsiginklavę žydukai. O tie žydukai pas mus sėdėdavo dieną-naktį, ar sveiki, ar susirgę, *kartas grajdavo [žaizdavo kortomis]*, išgerdavo... *[Tuometu]* tėvas tuojau ištraukė pieno *bankerį* iš šulinio, duonos paraikė, pavaišino *[žydukus]*. Jis jau buvo labiau už rusus ir vokiečių nekentė, nes jį vokiečiai buvo nuskriaudę - turėjo karvę atiduoti, kaip prievolę. *[Tikriausiai Onos tėvui šią skriaudą vokiečių armija padarė I-o Pasaulinio karo metu, kai jis ūkininkavo 120 ha žemėje, tačiau už jos turėjimą mokėjo nemažą skolą, todėl skaičiavo kiekvieną kapeiką, gautą tame tarpe ir už parduodamą pieną, kad išsimokėti.]*

Zrielkiuks *[JAKOVĄ ZAKĄ vietiniai kaimiečiai vadino* ***Zrielkiuku****]* sako: "*Ona, jei*

kartais pas jus partizanai užeitų, mes būsime čia netoliese, miške. Ten pat yra mūsų ginklai". Na, jis visuomet į mane kreipdavosi. Paskui, kada jie nuėjo užimti Kelmės, *partizanai* būsimieji *[pasakotoja nusijuokė]*, grįžo ir sako: "*Hupūže, pYlnas miAstas vokiečiŲ !*" *[Rupūže, pilnas miestas vokiečių]*. Po to tie žydukai išsiskirstė po namus *[pas įvairius ūkininkus]*.

Pas mus lankydavosi ir *[sovietų]* belaisviai *[paskirti dirbti kituose ūkiuose]*, o vienas jų dirbo pas **KRAJAUSKĄ** *[jo didelis ūkis buvo kaiminystėje]*. Krajauskas buvo už vokiečius ir šnipinėjo jiems. Tai tas belaisvis, grįžęs *[pas Krajauską]*, *[spėja, kad]* papasakojo, kad jis buvo Onos tėvų namuose, kad ten žydukai buvo ir kalbėjo apie paslėptus ginklus. Kažkas iš jų *[svetimų, kurie lankėsi]* mane išdavė.

Po dviejų dienų atvažiavo į mūsų namus lietuviai su baltais raiščiais ir klausia: "*Jūs būsite Ona ?*". "*Taip*". "*Jūs areštuota*". O ką ? Aš nieko juk nežinau. Na ir gerai, kad jau areštuota... Jau norėjau bėgti, bet kur tau, rupūže... Matyt toks jau buvo man pažadėtas likimas. *[Prieš tai]* kažkas sakė, kad tolumoje ateina, kažkokie kareiviai, partizanai. Tada man pasidarė taip baugu, kad net rankos pradėjo drebėti. Įbėgau į tėvo kambarį, pačiupau savo *čemodaniuką*, kuriame laikiau laikroduką, kelis drabužiukus. Kišu jį *[iš baimės]* ten, šen. Galėjau įlįsi į *sklepuką* ir būtų *vėjas nepūtęs [būtų neradę]*, bet aš buvau labai persigandusi ir likau *[namuose]*. Tada mane suėmė ir pasodino kaip avį į brikos *[vežimo]* galą. Kada važiavome pro mišką, partizanai *[baltaraiščiai]* manęs klausia: "*Kur tie ginklai čia yra paslėpti ?*". Tuomet supratau, kad esu kažkieno išduota. Kažkas papasakojo, kad man apie tai sakė **Zrielkiuks** ***[JAKOVAS ZAKAS]***. Mane ne vieną suėmė. Suėmė tokį **PRANSKŲ** ***[PRANSKUS,PRANCKUS?]***, **ŠTABOKĄ**, daug *[sovietų]* belaisvių (vieni buvo iš Šmaleriškių). Matyt vokiečiai besitraukdami pradėjo suėminėti visus labiau įtartinus.

Šiame name prieš karą gyveno
Kelmės notaras Stasys Ridzevičius (Vytauto Didžiojo g-vė 28),
vėliau ištremtas į Sibirą.
Antrojo Pasaulinio karo metu šiame pastate buvo vokiečių įkurta ligoninė,
po karo - Kelmės miesto ligoninė, o vėliau tuberkuliozinis dispanseris.
Dabar čia yra užeiga "Malūnas".
Kairėje matosi mažesnis namas, kuriame gyveno
Kelmės šniūrininkas (virvininkas)
Aleksandras Slažinskas su žmona Ona.

Visus mus nuvežė ir uždarė ten, kur Kelmėje buvo *[sovietiniais laikais]* tuberkuliozinis *[dispanseris]*. *[dabar ten yra užeiga "Malūnas"]*. Vyrus uždarė to namo rūsyje, o mane, vienintelę moterį, uždarė kieme stovėjusioje vištidėje. Taip mes išbuvome apie keturias dienas.

Man ten bebūnant, atėjo man pažįstami **Klimuks** ***[KLIMAS, KLIMAVIČIUS?]*** ir **Eitmončiuks** ***[EITMONTIS, EITMANTIS?]***. Aš supratau, kad jie turį ryšį su tais vokiečių policininkais ir yra jų pusėje. Ten, pas tuos policininkus, buvo tokia virėja **SABAITIENĖ**. Ji mane paėmė, kad jai padėčiau. Liepė išplauti indus, po to mane pavaišino. Niekas manęs nesaugojo, bet bėgti nedrįsau. Galvojau, kad gal vis tik kas nors žiūri. Baisiai bijojau. Nusprendžiau, kaip bus, taip bus. Vienas sargybinis vakare atidarė *[vištidės]* duris ir užkalbino: "*Graži merga...*". O aš jam sakau: "*Tai paleisk.*" Jis atsakė: "*Jei tave paleisčiau, tai ir pats turėčiau bėgti*". O jie negalvojo niekur bėgti ir netikėjo, kad čia gali dar kartą rusas ateiti.

Vieną rytą atvažiavo dvi *padvados [pastotys, vežimai]* su pakinkytomis *nusprogusiomis [suvargusiomis]* kumelėmis. Mus

[valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

Šaltinis: [facebook.com](#)

susodino ir *varo ant* Tauragės. Kartu vežė *[sovietų]* belaisvius, Pranskų ir kitus. Paprūdžiuose pro mus važiavo toks **Vaigauskis *[VAIGAUSKAS]*** su labai geru arkliu. Vienas iš baltaraiščių stvėrė *[už apynasrio]* jo arklį ir sušuko: *"Duok šian!"*. Ūkininkas bandė prieštarauti: *"Aš važiuoju dokumentus išsiimti į Paprūdžio mokyklą !"*. Baltaraištis *davė* jam į veidą ir išmetė iš vežimo. Visus mus persodino į Vaigauskio vežimą ir nuvežė į Skaudvilę.

Dabar, kai važiuoju pro šalį Skaudvilės, matau tą patį namą, tą gatvę. Mus visus suvarė į tokį rūsį. Tarp visų - aš viena *boba*. Sėdim ant šiaudų (buvo rugsėjo pradžia, todėl nešalta), o iš lauko girdisi, kaip kitame pastate dainuoja kareiviai. Aš nebeatsimenu, ar jie rusiškai, ar vokiškai dainavo. Mums ten bebūnant, prie langelio priėjo vienas kareivis (gražus vyras, vokiška uniforma). Pasirodo jis esąs ukrainietis (daug ukrainiečių ėjo į vokiečių kariuomenę). Atsistojo prie lango, lyg niekur nieko, rūko ir klausia pro sukreiptą lūpą: *"Кто вы такие ?"* *[rus. kas jūs tokie?]*. Tie belaisviai tuojau prie lango susispietė ir atsiliepia: *"Мы партизаны !"* *[rus. mes partizanai]*. Kokie jie ten *šūdo* partizanai. Slėpėsi po miškus ir tiek. Kareivis klausia: *"А кто эта девушка ?"* *[rus. o kas ta mergina?]* Belaisviai atsako: *"Милосердная сестра."* *[rus. gailestingoji sesuo]*, *[pasakotoja nusijuokia]*. Kareivis jiems įmetė *papirosų* pakelį, degtukų ir nuėjo. Tai reiškia, kad jis buvo ne vokietis. Labai gražus vyras buvo, tiesiog, kaip *lėlė* ! Ukrainiečių tauta *[aplamai]* labai graži, todėl, kad jų klimatas palankus, švelnus ir jų žemė labai derlinga. Ukrainiečiai nuo rusų labai skiriasi.

Kitą rytą mus susodino į tokią mašiną, kurioje vežė linus, ir nugabeno į Tauragę. Neatsimenu, kiek ten išbuvau areštinėje. Dienos bėgo taip, kad viena atrodė kaip penkios savaitės. Turėjau truputį pinigų ir už juos sargai parnešdavo truputį duonos. Baisiai išalkau. Duodavo vandens su keliais *paspirgintais* miežiais, duonos, kaip iš pjuvenų.

Nuvedė mane į tardymą. Klausia manęs: *"Kaip tu čia patekai ? Ar komjaunuolė ?"*
Atsakau: *"Aš ne komjaunuolė, aš - dvarininkė !"*.
Klausia: *"Tai kaip čia atsidūrei ?"*.
Sakau: *"Matyt - kerštas. Gal koks kaimynas keršijo. Esu jauna, piršosi, aš atsisakiau ir taip galbūt supykdžiau kažkurį."*
Jiems užtikrintai kalbėjau, kad esu ne komjaunuolė, o iš turtingų ūkininkų. Matyt jie turėjo kažkokių nors žinių, kad aš ne iš *biednų*. Išvažiuodama spėjau *pasirėdyti [pasipuošti]*. Avėjau tuo metu madingus batukus iki kelių, vilkėjau gražia suknele ir aplamai buvau devyniolikos metų merga *nešpietna*, *kraujas su pienu maišėsi*. Išvežama į ryšulį pasiėmiau viską, ką turėjau geriausio. Ką gali žinoti, gal jau nebegrįšiu. Nežinia, kur atsirasiu. Gal Vokietijoje, gal Amerikoje ? Tuo laiku žmogaus likimas buvo kaip dulkės. Kur papūs vėjas, ten ir nubloškš. Būčiau pakliuvusi kasti apkasų, tai gal būtų senai *subombardavę*.

Areštinėje bebūnant mane nusižiūrėjo vienas sargybinis. Mus išleisdavo į visokius darbus. Kartą kasėme bulves, o po to pavaišino *šnapšiuku*. Grįžom iš darbo nusipraususios, basos, raudonos ir dainuodamos. Ko norėti iš jaunystės ! Čia ne namai... Kaip bus, taip bus... Kas bus rytoj, niekas nežino...

Po kurio laiko mus išvedė *[iš areštinės]* ir išrikiavo. Tuos, kuriuos nuteisė, iš karto nežinia kur išsivedė ir gal būt sušaudė. Ten buvo ir rusų karininkų žmonos. Jos pasielgė gudriai - krito ir "apalpo" (juk neneši jų ant rankų). O kai kariuomenė išėjo, jos vėl atsistojo. Jos buvo *svietą praėjusios [patyrusios]*, gudrios. Kai mus išrikiavo, kalėjimo viršininkas mūsų atsiprašė. Kalbėjo: *"Mes lietuviai ir jūs lietuviai... Turite suprasti, kad tai mūsų pareiga..."*.

Kai jau likusius galutinai paleido, prie manęs priėjo tas pats *sargiukas*. Klausia: *"Kur dabar eisi ?"*

Sakau: *"Nežinau, Tauragės nepažįstu (o tuo metu buvo apie 2 val. nakties)."* (Mus kalėjimo viršininkas buvo perspėjęs, kad nebesisukinėtume apie kalėjimą. Galėjo ir lietuvis, ir vokietis, ir rusas užmušti dėl bet kokio preteksto).
Sargybinis sako: *"Einam su manim. Ten pat ir taviškiai, belaisviai, eina".*
"Gerai, einam" - atsakau. Nuėjome į jo namus.
Vyrai nuėjo į sandėlį parsinešti maisto. Rado sūdytos avienos ir kitko.
Sargybinis sako: *"Aš esu iš Vilniaus ir su tėvais bėgu toliau. Bėgam kartu."*
Jis toks, su *skrybėliuku*, pabučiavo man ranką. O aš niekada negalvojau bėgti iš Lietuvos, nes, visų pirma, čia turėjau savo mylimąjį ir jis man labiausiai rūpėjo. Dar būdama kalėjime susapnavau tokį sapną.

> Esu su savuoju savo tėviškėje, kelias *išgracavotas*, šalia graži *klomba [dekoruotas gėlynas]*, kurią pati padariau iš prisivežto žvyro. Aš šoku su juo. Po to, mes sėdime dviese ant vienos kėdės priešais vienas kitą, sukryžiavę kojas.

Atsibudau verkdama. Baisiai noriu valgyti. O kitą rytą mus ir paleido. Galvoju, kur aš su tuo *lenku* eisiu, kam aš esu reikalinga? Jis turi tėvą, motiną, 14 metų sesutę (miega gležnutė *[galvą padėjusi]* ant rankų). Kam aš svetima reikalinga ? Būčiau daug vargo privargusi. Pasakojo, kad ten Vokietijoje juos uždarė į *lagerius* ir pusė jų išmirė.

Galų gale į tą namą, *[kuriame buvau]*, įeina jo šeimininkė ir klausia: *"Kaip tu čia patekai ?"*
Sargybinis-lenkiukas išvyko su šeima, mano bendrakeleiviai-belaisviai pasiėmė maisto ir patraukė atgal namo, o aš niekaip nedrįsau eiti kartu su jais. Galvoju, esu *mergos gabalas*, kas nors pakely *išdulkins* ir pasmaugs. Kaip bus, taip bus... Vis tiek ne lauke, o troboj sėdžiu.

Šeimininkė klausia: *"Iš kur tu esi ?"*
Atsakau: *"Aš iš kalėjimo, mane atvežė iš Kelmės".*
Ji: *"O aš iš Liolių. Esu Bogužikė. Mano broliai Bogužiai".*
Aš nudžiugau: *"Ar žinai, kad tavo broliai mano seseriai namą tvarkė ?"*
Ji sako: *"Einame pas mane".*
Jos vyras irgi kalėjime, turi mažą vienerių metų vaiką, bobutę. Ten aš jai padėjau bulves iš dažinės sunešti, jei kartais užsidegtų daržinė. Ji buvo pasiruošusi bėgti, pasipjovė avį, žąsų, duonos prisikepė.

Rytą atsikeliu ir matau, kad ji į vežimą krauna visą savo mantą (siuvimo mašiną ir kt.).
Aš jai sakau: *"Aš nevažiuosiu. Žiūrėk, jau į plentą duoda kulkosvaidžiai, kareiviai eina ir eina"* (į einančią kariuomenę "duoda" rusai, o vokiečiai traukiasi). Aš jai sakau: *"Kelias apkrautas kariuomene, įsimaišysime į ją, o bombardavimas didžiulis... Kaip tu nori, bet aš lieku."* Ji parymojo, parymojo ir taria: *"Gal ir teisybę sakai ?"* Kol arklius išsikinkė, kieme jau nebegalėjome būti. Kulkos tik zvimbia pro ausis. Mes įlindome į apkasus. O tuo metu kepė duona, tai aš nubėgau jos pažiūrėti. Bebėgant atgal, netoli manęs į žemę su didžiuliu trenksmu smigo skeveldra. Parsinešiau ją į apkasą ir rodau: *"Va, žiūrėk. Gerai, kad ne į mano galvą".*
Apkasuose buvo toks vienas *didelis komunistas*. Žemės byra jam ant galvos, o jis, kad žegnojasi, žegnojasi. Mes ir juokiamės iš jo: *"Žiūrėk, nors ir komunistas, bet kai bėda, tai vis tiek Dievo šaukiasi !"*.

Po visko ta mano šeimininkė, atnešė man kavos, dešrų ir visokių skanumynų, dėkodama, kad aš ją sulaikiau namuose.
Sako: *"Gerai, kad tu mane subuntijai. Kur aš tokioje audroje būčiau dingusi, su mažais vaikais ir senute motina !?"*

Sakau: *"Būtų sumalę, vokiečių kariuomenė būtų sutrypusi"*.

Paskui, kitą rytą, kai atėjo rusas, girdėjosi tik šautuvų šūviai. Gatvėse kareivis su kareiviu šaudėsi.
Girdime mums sako: *"Здравствуйте."* *[rus. sveiki]*. Supratome, kad vokiečiai atsitraukė ir frontas jau praėjo.

Kitą dieną aš nuėjau kitur nakvoti ir, kiek pabuvusi ten, patraukiau pėsčia iš Tauragės namo. Pakeliui mane pavežė vienas *ruskis*.
Sakau: *"Vežk mane namo, ten gausi šnapso".*
Bet jis tikriausiai norėjo *daugiau*, o aš nesutikau (gražus bernas, *nerušiškos* išvaizdos). Jis kažkiek mane pavežė ir, taręs *больше не буду везти*, išlaipino netoli Liaudanskio trobų, o pats nuvažiavo toliau. Aš pėsčia parėjau namo. O kiek karo metu būdavo, kad išprievartaudavo, pasmaugdavo, užmušdavo ! Valdžios tada nebuvo, pilni miškai partizanų, ruskių, kariuomenė *pašlijusi...*

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Adomas Jurgelis
šaltinis www.myheritage.lt

Adomas Jurgelis, sūnus Juozapo, gimė 1906 m. gruodžio 24 d. Šiauliuose, suimtas 1944 m. lapkričio 25 d., nuteistas 20 metų lagerio darbų, žuvo lageryje pogromo metu.

* * *

Jurgelio Adomo 1944 m. spalio 27 d. apklausos protokolas
(LYA, f.K-1, ap.58, b.P-15955, l.11-12)
[...]
KLAUSIMAS: Kuo verčiasi Jūsų tėvas ?
ATSAKYMAS: Mano tėvas seniau gyveno Vidurinėje Azijoje, Taškente ir Samarkande, dirbo pašte. Į Lietuvą tėvas atvažiavo 1906 metais. Dirbo skalbykloje, kur ten pat dirbo ir mano motina. 1912 m. tėvas persikėlė į Žagarę, kur vertėsi smulkia prekyba. Ten jis gyveno iki 1917 m. Užėjus vokiečiams 1917 metais, tėvo prekyba buvo sunaikinta ir jis su šeima persikėlė pas savo brolį į Kelmės miestą, kur vertėsi žemės ūkiu. Tuo metu tėvas jau turėjo 6 vaikus. Kelmėje tėvas iki šiol tebegyvena. Iki 1927 metų aš gyvenau pas tėvą, o vėliau pradėjau dirbti elektros stotyje, kur dirbau iki 1932 metų. 1932 metais aš įsidarbinau malūne Kražiuose, kur dirbau iki 1938 m.
KLAUSIMAS: Kada Jūs vedėte ?
ATSAKYMAS: Aš vedžiau 1934 metais.
KLAUSIMAS: Ar Jūs priklausėte šaulių organizacijai ?
ATSAKYMAS: Taip.
KLAUSIMAS: Kiek laiko Jūs priklausėte šaulių organizacijai ?
ATSAKYMAS: Priklausiau apie 5 metus, nuo 1929 m. iki 1934 m.
KLAUSIMAS: Kodėl Jūs išėjote iš šaulių organizacijos ?
ATSAKYMAS: Aš išėjau todėl, kad reikėjo mokėti didelį nario mokestį (60 litų per metus), o kadangi aš jau buvau vedęs, tai man buvo sunku.
KLAUSIMAS: Kur Jūs dirbote po 1938 metų ?

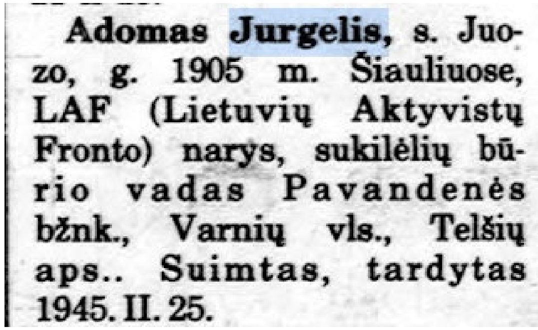
ATSAKYMAS: Vėliau įsidarbinau Varnių valsčiaus Klubokų kaime malūne. Šeimininkė buvo lietuvė Šliagerienė. Nuėjau dirbti į Klubokų kaimą tik todėl, kad darbo užmokestis buvo daug didesnis.
[...]

Vaclovas Rimkus knygoje "Kelmės kraštas" rašė:

"Lietuvoje kūrėsi ir aktyviai veikė LAF-o grupės. Jos buvo Pavandenėje, Vidsodyje, Pašilėje, Karklėnuose, Galiniuose, kūrėsi Šaukėnų, Kražių, Tytuvėnų, Užvenčio valsčiuose. šalia jų buvo paliktos veikti ir anksčiau įsikūrusios mažesnės rezistencinės grupės, kurios tarpusavyje palaikė glaudžius ryšius.

Pavandenės bažnytkaimio patriotai (šauliai ir kt.) 1940 metų rudenį sukūrė gana kovingą partizanų būrį, priklaususį LAF-o sistemai. Į jo gretas įstojo Pavandenės klebonas **Leonas Šapoka**, **Pranas Burka** iš Miksodžio kaimo, **Martinkus** iš Pakalniškių, **Marčius** iš Lenkalių, broliai **Antanas, Povilas ir Kazys Andruškos**, **Elena Jurgelinė**, **Petras Aukštikalnis**, **Antanas Žadeikis**, **Petras Tamoševičius** ir kt. Būrio vadu buvo išrinktas **Antanas Andruška**. LAF-o Pavandenės grupės dvasinis vadas buvo klebonas kun. **L.Šapoka**, kuris iš Telšių vyskupų gaudavo antisovietinio turinio ganytojiškų laiškų ir su jais supažindindavo partizanus. Ši grupė per savo pasiuntinius palaikė ryšius su pogrindine Kelmės gimnazijos moksleivių grupe, Telšiais, Luoke, Karklėnais, Kaltinėnais, Šilale. 1941 m. balandžio 15 d. būrio štabo posėdyje, dalyvaujant **Adomui Jurgeliui, Juozui ir Petrui Mėčiams, Antanui Eimontui ir Stasei Vanagaitei**, svarstyta valdiškų įstaigų ir strateginių objektų perėmimo ir administravimo klausimai karo su Vokietija atveju."

* * *

Adomas Jurgelis, s. Juozo, g. 1905 m. Šiauliuose, LAF (Lietuvių Aktyvistų Fronto) narys, sukilėlių būrio vadas Pavandenės bžnk., Varnių vls., Telšių aps.. Suimtas, tardytas 1945. II. 25.

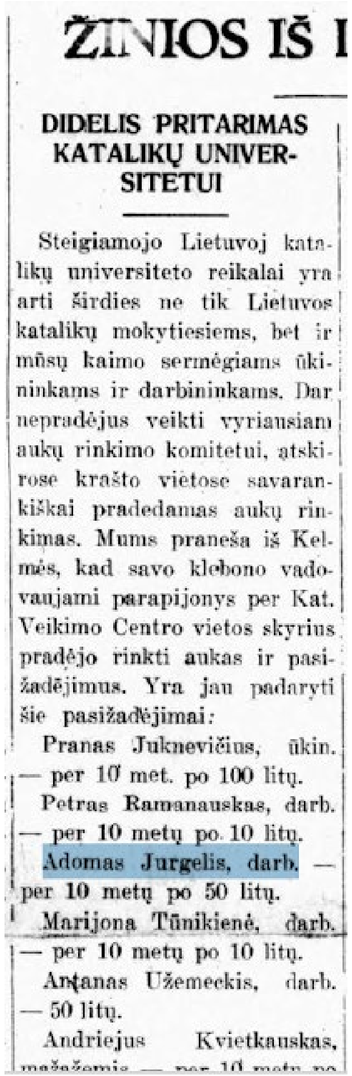
Ištrauka iš laikraščio "Draugas" (1982.06.17) straipsnio "1941 birželio sukilimą prisimenant" (L.Kerulis)

ADOMAS JURGELIS APIE ANTITARYBINĮ PASIPRIEŠINIMĄ PAVANDENĖJE

1941 m rugpjūčio 25 d.
Adomo Jurgelio, gyv. Pavandenėje, trumpas antikomunistinio veikimo aprašymas

Gimęs Šiaulių mieste 1906 m. gruodžio 24 d . Tėvas buvo religingas ir patriotas, tad ir mus, vaikus, auklėjo religiškai patriotiškai. Tokiu būdu ir antikomunistinis veikimas pas mane reiškėsi iš mažens. Lietuvon užėjus bolševikams, širdy pajutau didelį skausmą, pasiryžau geriau žūti, bet bolševikams netarnauti.

Bolševikams užėjus, Pavandenėje dirbo mat. **Januševičius** su sūnumi **Liudu**. Jie, vietos klebonas kun. **Šapoka**, maž[ažemiai] ūkininkai **Lotužiai Antanas** ir **Jonas**, **Urbonas Stasys** ir **Ramanauskis Antanas** atviriau pasisakydavo prieš komunistus, tad su jais ir tardavomės antikomunistiniu reikalu, ypatingai su **Januševičium Liudu**, kuris ir **Telšiuose** gyvendamas

ŽINIOS IŠ I

DIDELIS PRITARIMAS KATALIKŲ UNIVERSITETUI

Steigiamojo Lietuvoj katalikų universiteto reikalai yra arti širdies ne tik Lietuvos katalikų mokytiesiems, bet ir mūsų kaimo sermėgiams ūkininkams ir darbininkams. Dar nepradėjus veikti vyriausiam aukų rinkimo komitetui, atskirose krašto vietose savarankiškai pradedamas aukų rinkimas. Mums praneša iš Kelmės, kad savo klebono vadovaujami parapijonys per Kat. Veikimo Centro vietos skyrius pradėjo rinkti aukas ir pasižadėjimus. Yra jau padaryti šie pasižadėjimai:

Pranas Juknevičius, ūkin. — per 10 met. po 100 litų.
Petras Ramanauskas, darb. — per 10 metų po 10 litų.
Adomas Jurgelis, darb. — per 10 metų po 50 litų.
Marijona Tūnikienė, darb. — per 10 metų po 10 litų.
Antanas Užemeckis, darb. — 50 litų.
Andriejus Kvietkauskas, mažažemis — per 10 metų po

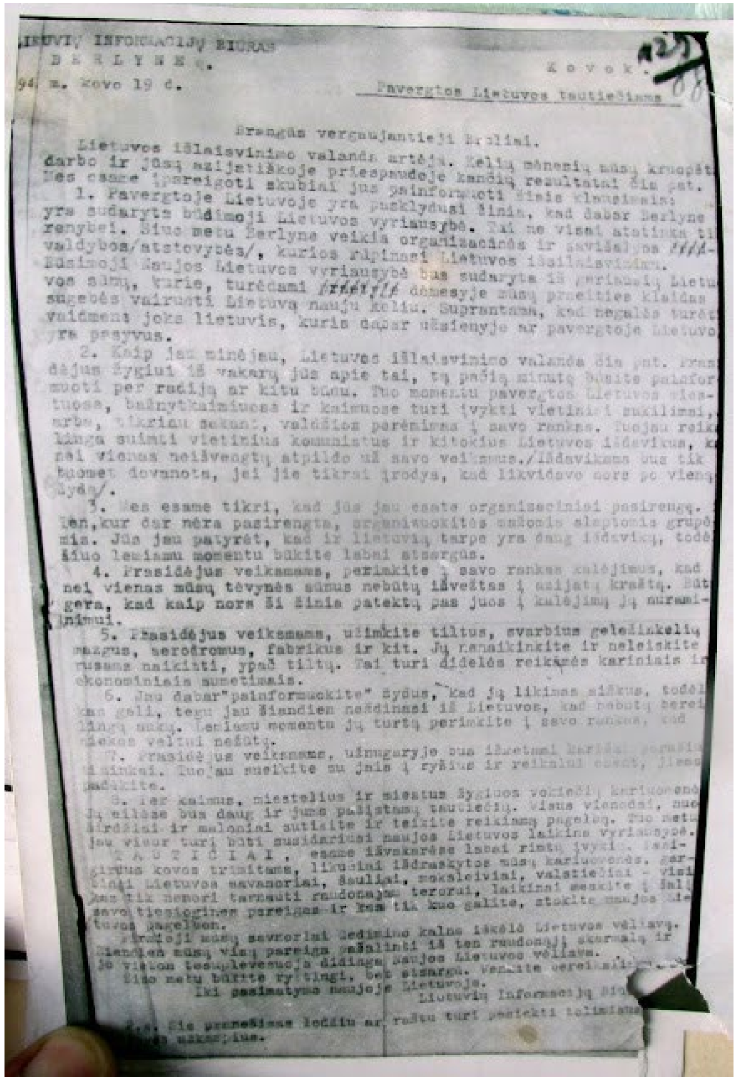
Skiltis laikraštyje "Draugas" (1932-01-07).
Adomas Jurgelis aukoja Katalikų universitetui

nuolat rašinėdavo veikimo reikalu. Kiek vėliau susipažįstu su mokyt. **Būdanu**, gyv. Pavandenėje, **Eimantu Antanu**, buvusiu Nevarėnų pol[icijos] viršininku, **Tamaševičium Petru** ir kitais padoriais žmonėmis, su kuriais ir pradedam organizuotesnį veikimą. Nugirstam, kad ir Varniuose veikiama, vadovauja kažkoks **Mėčius Juozas**. Susipažįstam, gaunam atsišaukimų prieš komunistus, vėliau Juozui duodavome. Sudarom štabą. Į sudėtį įeina klebonas, **Eimantas** ir **Būdanas** kaip patarėjai. Su jais daug tardavausi. **Tamaševičius Petras**, **Pociai Kazys** ir **Juozas**, **Urbonas Stasys** ir **Ramanauskis Antanas**, taip pat ir aš sudarėm aktyvų štabą.

Man, kaip dalinai sąlygos leido, ir žmonai pasiaukojus vienai eiti apyvoką, teko daug važinėtis žinias renkant ir perduodant: į Telšius apie 15 sykių 34 km, į Kelmę - 5 sykius 35 km, į Luokę - 4 sykius 16 km, Karklėnus - 3 sykius 19 km, Kaltinėnus ir Šilalę - 1 sykį 55 km, Parešketį - 1 sykį 15 km. Iš viso esu padaręs apie 29 didesnes keliones. Skaitant abi puses, arkliu padaryta 1752 km. Pašalpų iš niekur negavau, nors avižų arkliui reikėjo daug sušerti. Telšiuose susitikdavau su kun . **Pilipavičium**, **Velavičium** ir moks[leiviais] **Liudu Januševičium**, **Br. Simanauskaite** ir **Stasiuliu**. Janapolėn užsukdavau važiuodamas iš Telšių, susitikdavau su mokyt. **St. Vanagaite** ir **Daukšu**, Kelmėje - su **Kleviniu** ir **Jurgelytėm Monika** ir **Viktorija**, Karklėnuos - su **Ražausku**, Luokėje - su **Viktoravičiais**, Šilalėje - su kun. **Kučinskiu**. Parešketyje turėjome posėdį, kuriame dalyvavo **Rekašius Liudas**, **Seda Juozas**, **Mėčiai Juozas** ir **Petras**, janapoliškis mokyt. **Vanagas** ir iš Pavandenės aš.

Iš Pareškety (pas **Mėčius**) dalyvių buvo sudarytas Varnių valsčiaus aktyvistų štabas; svarstėm ginklų įsigijimo reikalą, medikamentų, narsių vyrų organizavimo, antikomunistinės propagandos ir kitus reikalus. Literatūros gavome iš **Mėčio Juozo**. Prieš rinkimus plačiai paskleidėm. Sausio mėn. gavome iš karklėniškio **Ražauskio Juozo** didelio formato puslapiais knygą. Turiny tarp kita ko - Lietuvos pasiuntinių protestai, replikos bolševistinei Lietuvos vyriausybei ir **Talka Lietuvai atstatyti [LAF atsišaukimas].**

P[areškečio] štabas nutariam atspausdinti: gaunam iš klebono mašinėlę, iš **Januševičiaus Liudo** - popieriaus ir varom. Techninį darbą atlieka **Tamaševičius**. Atspausdinę vežame į visas puses, k. a. mes Varniams, o varniškis - Tverams, Žarėnams, Laukuvai ir kitur. Per kelmiškius gauna Šiauliai, Biržai, Tytuvėnai, Šiluva, Lioliai, net Tauragė ir

LIETUVIŲ INFORMACIJŲ BIURAS
B E R L Y N E.
941 m. kovo 19 d.

K o v o k.
Pavergtos Lietuvos tautiečiams

Brangūs vergaujantieji Broliai.

Lietuvos išlaisvinimo valanda artėja. Kelių mėnesių mūsų kruopšt[illegible] darbo ir jūsų azijatiškoje priespaudoje kančių rezultatai šie pat. Mes esame įpareigoti skubiai jus painformuoti šiais klausimais:

1. Pavergtoje Lietuvoje yra pasklydusi žinia, kad dabar Berlyne yra sudaryta būsimoji Lietuvos vyriausybė. Tai ne visai atatinka ti[illegible] renybei. Šiuo metu Berlyne veikia organizacinės ir savišalpos [illegible] valdybos/atstovybės/, kurios rūpinasi Lietuvos išsilaisvinimu. Būsimoji Naujos Lietuvos vyriausybė bus sudaryta iš geriausių Lietu[illegible] vos sūnų, kurie, turėdami dėmesyje mūsų praeities klaidas sugebės vairuoti Lietuvą naujų keliu. Suprantama, kad negalės turėt[illegible] vaidmens joks lietuvis, kuris dabar užsienyje ar pavergtoje Lietuvo[illegible] yra pasyvus.

2. Kaip jau minėjau, Lietuvos išlaisvinimo valanda šis pat. Pras[illegible] dėjus žygiui iš vakarų jūs apie tai, tą pačią minutę būsite painfor[illegible] muoti per radiją ar kitu būdu. Tuo momentu pavergtos Lietuvos mies[illegible] tuose, bažnytkaimiuose ir kaimuose turi įvykti vietiniai sukilimai, arba, tikriau sakant, valdžios perėmimas į savo rankas. Tuojau reik[illegible] kinga suimti vietinius komunistus ir kitokius Lietuvos išdavikus, k[illegible] nei vienas neišvengtų atpildo už savo veiksmus./Išdavikams bus tik tuomet dovanota, jei jie tikrai įrodys, kad likvidavo nors po vieną žydą/.

3. Mes esame tikri, kad jūs jau esate organizaciniai pasirengę. Ten, kur dar nėra pasirengta, organizuokitės mažomis slaptomis grupė[illegible] mis. Jūs jau patyrėt, kad ir lietuvių tarpe yra daug išdavikų, todė[illegible] šiuo lemiamu momentu būkite labai atsargūs.

4. Prasidėjus veiksmams, perimkite į savo rankas kalėjimus, kad nei vienas mūsų tėvynės sūnus nebūtų išvežtas į azijatų kraštą. Būt[illegible] gera, kad kaip nors ši žinia patektų pas juos į kalėjimą jų nuramį[illegible] nimui.

5. Prasidėjus veiksmams, užimkite tiltus, svarbius geležinkelių mazgus, aerodromus, fabrikus ir kit. Jų nenaikinkite ir neleiskite rusams naikinti, ypač tiltų. Tai turi didelės reikšmės kariniais ir ekonominiais sumetimais.

6. Jau dabar "painformuokite" žydus, kad jų likimas aiškus, todė[illegible] kas gali, tegu jau šiandien nešdinasi iš Lietuvos, kad nebūtų berei[illegible] kingų aukų. Lemiamu momentu jų turtą perimkite į savo rankas, kad niekas veltui nežūtų.

7. Prasidėjus veiksmams, užnugaryje bus išmetami karišk[illegible] [illegible] dalinkai. Tuojau susiekite su jais į ryšius ir reikalui esant, [illegible] padėkite.

8. Per kaimus, miestelius ir miestus žygiuos vokiečių kariuomenė. Jų eilėse bus daug ir jums pažįstamų tautiečių. Visus vienodai, nuo[illegible] širdžiai ir maloniai sutikite ir teikite reikiamą pagalbą. Tuo metu jau visur turi būti susidariusi naujos Lietuvos laikina vyriausybė.

T A U T I E Č I A I , esame išvakarėse labai rimtų įvykių. [illegible] girdus kovos trimitams, likučiai išdraskytos mūsų kariuomenės, [illegible] Lietuvos savanoriai, šauliai, moksleiviai, valstiečiai – visi [illegible] kas tik nenori tarnauti raudonajam terorui, laikinai eikite į šal[illegible] savo tiesioginės pareigas ir kas tik kuo galite, stokite naujos Lie[illegible] tuvos pagelbon.

[illegible] mūsų savanoriai Gedimino kalne iškėlė Lietuvos vėliavą. Šiandien mūsų visų pareiga pašalinti iš ten raudonąjį skarmalą ir jo vieton tesuplevėsuoja didinga Naujos Lietuvos vėliava. [illegible]
Šiuo metu būkite ryžtingi, bet atsargūs.
Iki pasimatymo naujoje Lietuvoje.
Lietuvių Informacijų Biu[illegible]

[illegible] Šis pranešimas žodžiu ar raštu turi pasiekti tolimiausi[illegible] [illegible] užkampius.

LAF atsišaukimas "Brangūs vergaujantieji broliai"
Antros pastraipos gale yra sakinys:
"Išdavikams bus tik tuomet dovanota, jei jie tikrai įrodys, kad likvidavo nors po vieną žydą".

Kaunas, per Luokę - Kaunatava , Tryškiai, Kaunas, Vilnius. Į Telšius atvežiau 3 egzempliorius: 1 kun. Velavičiui, 1 kurijai ir 1 net originalą gimnazijai.

Kovo 23 d. kun. **Velavičius** paskambina. Tuojau kinkau arklį, sėdu ir važiuoju. Gaunu kovo 19 d . atsišaukimą atspausdinimui. Sakosi tik vieną gavęs. Greitai grįžtu, spausdinam rytą kovo 24 d., vežam į Telšius, Varnius ir kitas aukščiau minėtas puses. Iš kovo 19 d. pasiskaitę nutarėm geriau susiorganizuoti. Pasiskirstom apylinkėmis: **Tamaševičius** organizuoja vyrus [šiose] apyl.: Žvirgždžiai, Lapiškiai, Veniai, Liubišiškiai, Mediškiai, Dvarviečiai, Burbiškiai, Žiogė, Reksčiai, Kruopainiai, Gaudkalnis ir dalis Pabiržulio. **Pociai Kazys ir Juozas**: Pagojis, Pavandenės dvaras, Užgludis, Negirbiai, Pakalniškiai... ir Miksodis; **Urbonas** - Lenkaliai, Šūkainiai, Barzdžiai ir dalis Milvydiškių. **Kvietkus Antanas**, gyv. Pabiržuly, organizuoja Pabiržuly, Juodlauky. Mano apylinkė - Pavandenės miestelis, Pasprūdė ir dalis Burbiškių.

Šitaip susiorganizavę laukėm, kada pasirodys vokiečių desantai su ginklais, kad galėtumėm prisidėti, gauti ginklų ir padėti kovoti, bet, deja...

Apie 15 val. buvo pas mane posėdis. Dalyvavo: **Mėčiai Juozas** ir **Petras**, **Vanagaitė**, **Eimontas** ir aš. Svarstėm valdiškų įstaigų perėmimo ir administratorių reikalus.

Pagaliau sulaukiam balandžio 27-28 d. Naktis, kurioje areštuojami "didieji nusikaltėliai", neaplenkia ir manęs. Įsiveržia į kambarį man miegant. Pramerkęs akis pamačiau stovinčius ginkluotus 8 raudonarmiečius ties manim. Išgąsčio neparodžiau, nusišypsojau. Pamaniau, Dieve padėk man. Kratė 3 val. Vertė, kiek begalėjo. Mane nusivedė pas kaimyną **Lotužį**, uždarė į kaminą [taip dokumente] ir tardė, kaip išmanė. Žinoma, ir "glostė". Žmoną tardė namuose. Žmona ir gražiai laikėsi. Išaušus išvažiavom per Luokę į Telšius. Telšiuose tardė 8 paras. Reikia pasakyti, kad aš esu visiškas beturtis, nuomoju 3,5 ha žemės. Iš to gyvenu. 1940 m. rugs[ėjo] mėn. Pavandenės apylinkės komisaras **Zelba Aleks.** ir jo pad[ėjėjas] **Lidikauskis Jonas** prisispyrę siūlė tarnybą. Nenorėdamas bolševikams tarnauti, jų pasiūlymus atmečiau. Tardomas sakydavausi

SEKĖJAI

tikindamas tardytojus, kad aš - paprastas žmogelis: buožės manim nepasitiki ir ar Jums galima tokius biedniokus, vargšus, nieko nežinančius kankinti.

Porą kartų "šaudė", paskui siūlė daug pinigų, kad tik išduočiau. Buvau pasiryžęs geriau žūti, bet neišduoti. 9-oje paroje paleidžia. Pasilieka pasą, liudijimą, 3 fotografijas ir prigrasina, kad niekur neičiau iš namų. Ir nėjau. Tik dviračiu nuvažiavau į Baltrimus Skuodo valsčiuj iš Pavand[enės] 90 km, į Telšius, Kelmę ir kitur draugų nuraminti ir paskatinti energingiau dirbti.

Birželio 19 d . gaunu iš Telšių laišką nuo kun. **Velavičiaus**, kuris rašo:"Adomėli, pas mumis žada būt sekmadienį balius. Mes vaišinsim. Linkiu ir jums pasivaišinti". Tą pat dieną atvažiuoja iš Kelmės gimnazijos mokinys **Matula Jurgis** [MATULEVIČIUS JURGIS], kuris sakydavosi turįs ryšius net su centru. Praneša, kad sekmadienį, ne vėliau pirmadienį, turi prasidėti karas. Šeštadienio vakarą susirenkam Sprudės kalne. Numatom veikimo planą. Išsiskirstę į krūmus ruošėmės nusnausti. Jau kelios savaitės, kaip nemiegam namuose. Ir štai sekmadienio rytą 4 val. išgirstam patrankų gaudesį, trenksmus. Pašokstam, pasiskirstom darbais: vieni telefonų laidus gadinti, kiti sekti rusų kariuomenės judėjimą ir susibūrimus, treti pradėjo komjaunuolius suiminėti.

Aš nuvykstu į Parešketį. Pas **Mėčių** padarome posėdį. Kadangi **Rekašių Liudą**, **Sadauskį Juozą** ir **St. Vanagaitę** buvo išvežę komunistai, tai jų vietoje kooptuojam kun. **Gasiūną**, **Žadeikį** ir **Andrušką Antaną**. Pasidalijam pareigom. Aš sutinku eiti Varnių valsčiaus **TDA štabo pirmininko** pareigas. **Mėčius J.** - pavaduotojas, **Andruška A.** - sekretorius. Nutarėm išleisti įsakymą. Numatėm turinį ir sekmadienį jau buvo atspausdinta (yra pavyzdys). Pirmadienį išklijuojam ir išplatinam net į kitus valsčius. Taip pat pirmadienį jau pradėjome suiminėti mums pavojingesnius komunistus, kad neturėtų ryšio su raudonarmiečiais.

Antradienį gaudome (pastebėję miške) varniškius komunistus, kaip vykdomojo komiteto, kompartijos ir kitus. Suimam, už darom pas ūkininką **Martinkų Povilą** Pakalniškiuose į pirtį ir pastatom sargybą.

Trečiadienį rytą pastebėjome, kad rusai žvalgosi ties Pabiržulio ežeru ir mano paruošti persikėlimą per ten esamą sąsmauką. Sąsmaukos plotis apie 25-30 metrų. Buvo ten 3 didesni laivai. Mes, **Andruška Antanas**, **Andr[uška] Povilas**, **Tamaševičius Petras**, **Aukštiekalnis Petras**, **Milevičius Petras**, **Mil[evičius] Povilas**, **Pranckaitis Stasys**, **Tekorius Bronius**, **Buklys Benius**, **Bagdonas Alfonsas**, **Aleksandravičius Petras** ir aš, pasiryžom trukdyti persikelti. Laivus pasiėmėm į savo pusę, patys pasislėpėm ir laukėm. Ilgai nereikėjo laukti. Tuojau pamatėm 5 rusus. Tuos nuvijom, pasirodė koks 150. Pradėjom šaudyti. Reikia pasakyti, kad turėjome tik 1 šautuvą, 2 granatas, 6 brauningus, šaut[uvams] 200 šovinių ir braun[ingams] 250 šovinių. Apšaudžius tuos 150 rusų, jie pabėgo ir tuojau pasirodo trigubai didesniu skaičiumi būrys. Kadangi pirmą ir antrą kartą pavyko, tada kaujamės ir toliau. Iš kažkur atskubėję varniškiai partizanai **Mėčiui** vadovaujant paima poziciją iš šono. Rusam visi kaip užgrojijom, ir tie pasitraukė, bet neilgam. Tuojau privirto pilnas paežerys, pasistatė kulkosvaidžius ir nuo kokios 5 p. p. val. pradėjome rimtai kariauti. Vieni rusų ruošėsi keltis, o kiti pila iš kulkosvaidžių į mus. Kadangi atstumas nedidelis iš granatos pagąsdinam ir laikom rusus. Kai kurie iš mūsų, pristigus šovinių, pasitraukė. Pasilikom **Milevičius Petras**, **Bagdonas Alfonsas** ir aš. **Bagdonui** sužeidė koją per kelį. Kiek apraišiojęs įsakiau trauktis. Kokią 9 (21) val. nukovė **Milevičių Petrą**. Pasilikau vienas. Ėmus temti rusai persikėlė, pradėjo mane pulti durtuvais. Pabėgau. Frontas ežero sparnuose toli buvo praėjęs pro šalį. Rusus ties sąsmauka išlaikėm apie 9 val. Sako, buvo net keli pulkai.

Ketvirtadienį apie 10 val. ryto pasirodė vokiečiai. Vokiečiams užėjus, dar kovojome su besislapstančiais rusais. Paėmėm belaisvių ginkluotų 68 ir 20 be ginklo.

Sekmadienį, birželio 29 d., atvažiavo **Mėčius Juozas** ir pasisakė, kad jis yra paskirtas valsčiaus **TDA ir LAF vadas**. Su tuo sutikau, nes, kiek man žinoma, **Mėčius Juozas** yra daug dirbęs. Kiek vėliau **TDA** gavo kitą vadą. **Juozas** liko **LAF Varnių valsčiaus vadu** ir, kiek matau, jis yra rūpestingas savo pareigose. Man tenka eiti Pavandenės **LAF grupės vado pareigas**.

1941.VIII.25 A. Jurgelis
(parašas)

P. S. Kiek man yra žinoma iš ankstesnio **A.Jurgelio** veikimo ir partizaninio kovose pasipriešinimo rusams, šis darbų aprašymas yra teisingas ir turiu pridurt, kad vokiečiai, pastebėję rusų sulaikymą ties sąsmauka, visą jų diviziją sunaikino iš artilerijos pabūklų, nes jie nebeturėjo kur sprukt. Tik minėtą rytmetį rusų likučiams bepasisekė persikelt per sąsmauką.

Telšių gimn. LAF vadas (parašas neįskaitomas)
LYA, baudžiamoji byla Nr . P-15955, l. 32-34. Originalas, rankraštis.

* * *

Pavandenėje aidi šūviai

(Ištrauka iš knygos "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d.", antroji knyga, sudarė Antanas Martinionis, 1995 m.)

Telšių apskrities Pavandenės bažnytkaimio buvę šauliai, kiti patriotai jau 1940 m. rudenį ėmėsi antisovietinės pogrindžio veiklos. Spalio pabaigoje atvykus Lietuvių aktyvistų fronto atstovui **Adomui Jurgeliui**, pavandeniškiai buvo įtraukti į vieningą LAF sistemą, apsirūpino ginklais ir sudarė gana kovingą partizanų būrį. Į būrio gretas įstojo Pavandenės klebonas **Leonas Šapoka**, **Pranas Burka** iš Miksodžio kaimo, **Martinkus** iš Pakalniškių, **Marčius** iš Lenkalių, broliai Antanas, Povilas ir Kazys **Andruškos**, **Elena Jurgelienė**, **Petras Aukštikalnis**, **Antanas Žadeikis**, **Petras Tamaševičius**, **Sirtautas**, **Streckis**, **Milevičius** ir kt. Būrio vadu buvo išrinktas **Antanas Andruška**.

A. Jurgelis nuolat palaikė ryšius su LAF padaliniais, veikusiais Karklėnuose, Luokėje, Kaltinėnuose, Šilalėje, Parešketyje (Varnių valsč.) bei Lietuvos išlaisvinimo vanagais, veikusiais Kelmės apylinkėse. LAF Pavandenės grupės dvasios vadas buvo klebonas kun. **L. Šapoka**. Jis gaudavo antisovietinio turinio ganytojiškų laiškų iš Telšių vyskupų ir su jais supažindindavo partizanus, skaitydavo juos parapijos tikintiesiems. Būriui buvo atiduota ir jam priklausiusi spausdinimo mašinėlė, kuria partizanai spausdino atsišaukimus. 1941 m. balandžio viduryje pas **A. Jurgelį** posėdžiavo LAF aktyvistai **Juozas ir Petras Mečiai**, **Vanagaitė**, **Eimontas**. Buvo svarstyti valdiškų įstaigų perėmimo ir administravimo reikalai laukiamo karo su Vokietija atveju. Jau 1941 m. birželio 19 d. ryšininkas **A.Jurgelis** gavo iš Telšių kun. **Velavičiaus** konspiracinį laišką, kuriame jis pavandeniškius įspėjo apie birželio 22 d. prasidėsiantį karą tarp Vokietijos ir SSRS ir pridūrė: "...mes vaišinsim, linkiu ir jums pasivaišinti!"

Tą pačią dieną kiek vėliau į Pavandenę pas **A. Jurgelį** iš Kelmės gimnazijos atvyko moksleivis slapyvardžiu **Jurgis [pats Jurgelis įvardino Matula Jurgis t.y. MATULEVIČIUS JURGIS]** palaikęs ryšius su **LAF Kauno centru** ir taip pat pranešė, kad sekmadienį ar vėliausiai pirmadienį turi prasidėti karas. Išvykus pasiuntiniui, visi Pavandenės partizanai tuoj buvo sukviesti į skubų pasitarimą, kuriame numatė partizaninės kovos planą. Netoli miestelio, Skrudės kalne, šeštadienį vakare ginkluoti vyrai išsiskirstė į savo postus prie Varnių-Užvenčio kelio ir ketino truputį pailsėti, nes jau kelias savaites vengdami arešto,

nemiegojo namuose. Ir štai birželio 22 d., ankstų sekmadienio rytą, partizanai išgirdo patrankų gaudesį, bombų sprogimus, pamatė vokiečių lėktuvų eskadriles. Partizanai nedelsdami pakilo iš slėptuvių - vieni nuėjo gadinti telefono ryšių, kiti - stebėti Raudonosios armijos judėjimą bei kariuomenės susibūrimą, treti - areštuoti komunistų, komjaunuolių bei kitų sovietinių aktyvistų. Pirmadienį buvo suimti aršesni komunistai, kad neturėtų ryšio su rusų kareiviais. Antradienį miške buvo užklupti Varnių valsčiaus bolševikų vadovai: valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininkas **Rimkus**, pieninės vedėjas **Niedvaras** ir kt. Jie buvo uždaryti Pakalniškiuose **Povilo Martinkaus** pirtyje, juos saugojo sargyba. Pavandenės partizanai **P. Burba** ir **Martinkus** areštavo vietos sovietinius aktyvistus **Povilą Martinkų** iš Paberžių kaimo, **Liudviką Martinkų**, Pavandenės apylinkės pirmininką **Jurgį Žilakį**, **Aleksą Zelbą** iš Dvarnyčių, **Vincą Brasą** iš Gaidelių viensėdžio, **Stasį Žilakį**, **Bronių Petrašką**. Vėliau, atlikus tardymą, dauguma areštuotųjų buvo paleisti, tik **Rimkus** ir **Niedvaras** sušaudyti Didmieškyje, o **A. Zelba** sėdėjo Telšių kalėjime. **Adomas Jurgelis** su partizanų grupe prie Biržulio ežero užpuolė ginkluotą besitraukiančių raudonarmiečių dalinį. Partizanai pašalino sargybinį, paskui stojo į mūšį. Kareiviams traukiantis ir keliantis valtimis per ežerą, susišaudymo metu žuvo keliasdešimt rusų kareivių. Vėliau Pavandenės partizanai gaudė ir ėmė į nelaisvę atsilikusius pavienius raudonarmiečius. Buvo areštuota 68 ginkluoti ir 20 beginklių rusų karių. Atkūrus Pavandenės seniūniją ir užtikrinus ramų gyvenimą, partizanai įvykdę savo užduotį, ėmėsi taikaus darbo.

Vaclovas RIMKUS

[daugiau apie mūšį prie Biržulio ežero]

[(LYA, f.K-1, ap.58, b.P-15955, l.239)
Jurgeliui Adomui pirminis mirties nuosprendis buvo atšauktas ir pakeistas į 20 metų lagerio darbų.
Priežastimi tokiam nuosprendžio pakeitimui buvo TSRS Aukščiausio Teismo Karinės kolegijos 1945 m. rugpjūčio 8 d. sprendimas Nr.5481, sutinkant su TSRS Aukščiausio Teismo pirmininko protestu ir remiantis 1943 m. liepos 31 d. TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo sprendimu, kur buvo numatytas tos pačios Tarybos 1943 m. balandžio 19 d. priimto įstatymo 2-os dalies galiojimo sustabdymas.
Būtų labai įdomu surasti ir perskaityti visą šį 1943 m. liepos 31 d. Aukščiausios Tarybos Prezidiumo patvirtintą dokumentą, kuriame galbūt atsiskleistų sovietų motyvas tuo metu laikinai sustabdyti mirties nuosprendžius. Šį dokumentą rasti atviruose šaltiniuose nepavyko. Galbūt jis yra įslaptintas.

Originalus tekstas:
Определением № 5481 Военной Коллегии Верховного Суда Союза ССР от 8 августа 1945 года, соглашаясь с протестом Председателя Верховного Суда СССР и на основании постановления Президиума Верховного Совета СССР от 31-го июля 1943 года и в соответствии с санкцией части 2-й Указа Президиума Верховного Совета СССР от 19 апреля 1943 года, не усматривая по обстоятельствам дела необходимости применения ВМН к осуждённому ЮРГЯЛИСУ, заменен ему расстрел ссылкой в каторжные работы на 20 лет с поражением в правах на 5 лет.]

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Alekna Liudas, sūnus Zigmo, gimė 1908 m., Kelmės valsčiaus Piliukų kaime. Šaulių sąjungos narys nuo 1932 iki 1940 m. Karo metu dirbo buhalteriu Kelmės valsčiaus valdyboje. Suimtas 1944 m. rudenį, nuteistas 7 metams priverstinų darbų Komijoje. Iš įkalinimo vietos grįžo. 1990 m. reabilituotas.

1944.11.20 tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.44)

Apie save galiu papasakoti tai, kad tuo metu, kai vokiečiai 1941 metais okupavo Lietuvą, aš dirbau Kelmės valsčiaus valdyboje buhalterio pareigose. Kelmės valsčiaus viršaičiu buvo **Čėsna Juozas**. Žydų gyventojų šaudyme aš nedalyvavau, į juos nešaudžiau, tačiau su jų nuosavybe turėti reikalų teko. Tuo metu, kai varė apylinkės žydus šaudymui, iš Raseinių į Kelmę atvyko Raseinių policijos viršininkas **Grigalavičius**, kurį aš jau anksčiau pažinojau. Jis seniau Kelmėje dirbo policininku. Jis man pavesdavo vykdyti išparduotos žydų nuosavybės apskaitą. Pinigus priiminėdavo mūsų valsčiaus kasininkas Kančiauskis Pranas (šiuo metu gyvenantis Preikuruose) iš baltųjų partizanų: Riškaus Kazio, Matulevičiaus Jurgio, Baracevičiaus Vytauto, Jokubaičio Mykolo, Berešnos Petro, Krajausko Leono ir kitų, [...]. Jie visi šiuo metu slapstosi. Po žydų sušaudymo dalis jų nuosavybės buvo pardavinėjama pagal sąrašus. Sąrašuose buvo daug žmonių, bet aš pamiršau, kas tą nuosavybę pirko. 1941 metų ar liepos, ar rugpjūčio mėnesį aš perdaviau Grigalavičiui apie **80 000** (aštuoniasdešimt tūkstančių) rublių, gautų pardavus žydų nuosavybę. Aš pats asmeniškai įsigijau bufetą, stalą, lovą ir keletą kitų smulkių daiktų. Visą tai pirkau už pinigus. Su žydų nuosavybe turėjau reikalų, bet pačių žydų aš nešaudžiau. [...]. Trumpą laiką su savimi turėjau brauningą, kurį buvau gavęs iš policijos, tačiau jį vėl atidaviau. Dabar jokio ginklo neturiu.

[...]

Kelmėje iki vokiečių okupacijos 1941 metais gyveno iki 1500 žydų. Šiuo metu jų nebėra, nes juos visus vokiečių valdžia sušaudė. Šaudymo metu niekas sąrašų nesudarinėjo, todėl pasakyti, kiek jų buvo sušaudyta, neįmanoma.

> *[Pastaba. Prasidėjus karui vyko labai greitas pinigų nuvertėjimas. Iš liudijimo aišku, kad tuo metu apyvartoje dar buvo rubliai ir kiekvienam gyventojui buvo akivaizdu, kad rusiškus pinigus neišvengiamai pakeis į vokiškus. Pinigai su kiekviena diena virto paprasčiausiu "popieriu". Karo metu, kaip taisyklė, brangsta bazinės materialios vertybės: maistas, būstas, kuras, namų apyvokos daiktai, drabužiai, brangesni daiktai, kuriuos lengvai galima išmainyti (laikrodžiai, papuošalai ir kt.). Todėl žydų turto pirkimas, be paprasčiausio noro pralobti, dar buvo ir tam tikra "investicija" į vertę turinčius realius daiktus tam, kad išsaugoti savas santaupas. Tokiu būdu, kaip rašo Christoph Dieckmann knygoje "Kaip*

tai įvyko?" (2020 m.) psl. 127-128, žydų žudynės užimtose teritorijose vokiečių okupacijai suteikė stabilumo ir sėkmės.]

1946.10.01 tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.104-105)

Kazys Riškus,
(apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: USCIS Genealogy)

[...] Dirbdamas valsčiaus buhalteriu aš vedžiau žydų gyventojų turto apskaitą. Pirmomis karo dienomis Kelmėje susiorganizavo sukilėlių būrys, kurio organizatorius buvo **Gintila** (buvęs Lietuvos armijos leitenantas). Būrio nariais buvo Jokubaitis, **Riškus**, Jokubauskas, kitų neatsimenu. Iš viso buvo apie 30 žmonių. [...] Dėl kažkokių man nežinomų priežasčių baltieji sukilėliai pridavinėjo valsčiaus valdybai pinigus atimtus iš žydų gyventojų, išpardavinėjo nuosavybę priklausančią žydams, o gauti iš pardavimų pinigai ėjo į valsčiaus valdybą. Visus atneštus pinigus aš įskaitydavau į pereinamąją sąskaitą, kurioje buvo apie 80 tūkst. rublių. Vėliau ši suma buvo pervestą į apskrities viršininko sąskaitą.

KLAUSIMAS: Kokius žydų gyventojams priklausančius daiktus jūs pats asmeniškai pasisavinote ?

ATSAKYMAS: Daiktų priklausančių žydų gyventojams aš nesisavinau. Išpardavime aš už savo pinigus nusipirkau bufetą, lovą ir vaikišką vežimėlį.

KLAUSIMAS: Kas valsčiaus valdyboje vedė gyventojų sąrašus ?

ATSAKYMAS: Vokiečių okupacijos metu valsčiaus valdyboje gyventojų sąrašai nebuvo vedami.

KLAUSIMAS: Tai kaip jūs vykdėte mokesčių surinkimą iš gyventojų ?

ATSAKYMAS: Aš turėjau atskirų ūkių sąrašą ir pagal tą sąrašą buvo išreikalaujami mokesčiai, o atskiro gyventojų sąrašo nebuvo.

KLAUSIMAS: Kas atlikdavo ūkių apmokestinimą ?

ATSAKYMAS: Kiekvienam atskiram ūkiui mokesčius paskirdavau betarpiškai aš, pagal normą ir vokiečių valdžios nurodymus.

KLAUSIMAS: Kiek Kelmės valsčiuje buvo sunaikinta žydų ūkių ?

ATSAKYMAS: 1941 metais Kelmės valsčiuje buvo sunaikinti penki žydų ūkiai. Noriu pridurti, kad dauguma žydų gyventojų gyveno Kelmės mieste ir neturėjo savų ūkių, o dirbo įvairius *[kitus]* darbus. Apmokestinimas tokių gyventojų neįėjo į mano funkcijas ir tuo užsiiminėjo apylinkės mokesčių inspekcija.

KLAUSIMAS: Kiek vokiečių okupacijos metu iš jūsų valsčiaus buvo išvežta žmonių darbams į Vokietiją ?

ATSAKYMAS: Šito aš nežinau. Gyventojų vežimu į Vokietiją darbams užsiiminėjo policija, o gyventojų surašymo, kaip jau sakiau anksčiau, valsčiaus valdyba nedarė.

KLAUSIMAS: Ar buvo atvejų, kai konfiskuodavo ūkį dėl mokesčių nemokėjimo ?

ATSAKYMAS: Tokių atvejų nebuvo, nes mokesčiai vienaip ar antraip būdavo sumokami.

1947.06.16 teismo posėdžio protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.202-205)

[...] Lageryje buvo apie du tūkstančius įkalintų žydų, kuriuos sušaudė "aktyvistai" ir vokiečiai. [...]

1947.10.29 tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.248-255)

[...] KLAUSIMAS: Kur jūs gyvenote ir kuo dirbote tarybų valdžios metais t.y. nuo 1940 metų iki 1941 metų birželio ?

ATSAKYMAS: Nuo 1940 metų iki 1941 metų birželio aš dirbau Kelmės valsčiaus valdyboje buhalterio pareigose.

KLAUSIMAS: Papasakokite apie savo veiklą laikinosios vokiečių okupacijos metu.

ATSAKYMAS: Tuo metu, kai per Kelmės valsčiaus teritoriją ėjo frontas, aš buvau Raseinių aps. Kelmės valsčiaus Palšių kaime. Birželio 25 d. frontas praėjo ir aš grįžau į Kelmės miestą, o birželio 26 d. aš susitikau su buvusiu Kelmės valsčiaus viršaičiu **Čėsna Juozu**, kuris man pasakė, kad reikia grįžti į valsčiaus valdybą dirbti. Tomis dienomis iš Kauno per radiją buvo paskelbta, kad visi įstaigų tarnautojai turi grįžti į savo darbo vietas. Kadangi buvusios valsčiaus valdybos patalpos sudegė, aš su Čėsna, o vėliau ir kiti tarnautojai, susirinkome į namą, kuriame anksčiau gyveno seneliai ir invalidai . Tame name įsikūrė Kelmės valsčiaus valdyba. Viršaičiu tapo buvęs valsčiaus valdybos pirmininkas. Asmeniškai aš priėmiau buhalterio pareigas. Račkauskas Antanas, Vysockis Stepas, Turskis Bolis pradėjo dirbti raštininkais. Viršaičio Čėsnos Juozo pavaduotoju tapo Užkuras Antanas. Visi aukščiau išvardinti asmenys - Kelmės gyventojai.

KLAUSIMAS: Papasakokite, kokiu būdu pirmomis vokiečių okupacijos dienomis Kelmės valsčiuje buvo suburta pagalbinė policija ir kas iš Kelmės gyventojų įstojo į ją.

ATSAKYMAS: Papasakoti apie pagalbinės policijos suorganizavimą aš negaliu, o iš Kelmės gyventojų, kurie įstojo į ją ir tarnavo visą vokiečių okupacijos laiką aš žinau šiuos asmenis: iš pradžių policijos viršininkas buvo **Barkauskas**, vardo nežinau, eiliniai policininkai buvo Mockevičius vardo nežinau, Paulauskas vardo nežinau, Žalpis Karolis, Jurgelis Adomas, Jokubauskas Stasys. Kitų policininkų neatsimenu, nes jau praėjo daug laiko. Be policininkų dar buvo taip vadinami aktyvistai, kurių tarpe buvo Kelmės gyventojai. Pavardes kai kurių aš žinau, tai **Gintila**, vardo nežinau, Jokubaitis Mykolas, Merkelis vardo nežinau. Prieš įstodami į policiją aktyvistai buvo Jokubauskas Stasys ir Jurgelis Adomas. Kitų nežinau.

KLAUSIMAS: Kokiame mėnesyje vyko pirmosios tarybinių žydų tautybės piliečių šaudymas Kelmės mieste ir kas jį vykdė ?

ATSAKYMAS: Pirmas tarybinių žydų tautybės piliečių šaudymas vyko 1941 metų ar liepos, ar rugpjūčio mėnesį. Tiksliai neatsimenu.

KLAUSIMAS: Kiek laiko žydų tautybės piliečiai buvo laikomi uždaryti lageryje iki sušaudymo dienos ?

ATSAKYMAS: Žydų tautybės piliečiai lageryje iki sušaudymo buvo laikomi apie mėnesį. Juos iš lagerio Kelmės policininkai su

[Įvairūs šaltiniai internete](#)

[gruodžio 2023](#) (1)
[gruodžio 2022](#) (1)
[balandžio 2022](#) (1)
[vasario 2022](#) (1)
[sausio 2022](#) (2)
[lapkričio 2021](#) (1)
[rugsėjo 2021](#) (1)
[rugpjūčio 2021](#) (1)
[liepos 2021](#) (2)
[birželio 2021](#) (1)
[gegužės 2021](#) (2)
[kovo 2021](#) (1)
[vasario 2021](#) (5)
[sausio 2021](#) (2)
[gruodžio 2020](#) (4)
[lapkričio 2020](#) (2)
[spalio 2020](#) (5)
[rugsėjo 2020](#) (2)
[gegužės 2020](#) (5)
[balandžio 2020](#) (2)
[sausio 2020](#) (9)
[gruodžio 2019](#) (12)
[lapkričio 2019](#) (9)
[spalio 2019](#) (7)
[rugsėjo 2019](#) (1)

SEKĖJAI

apsauga vesdavo valyti Kelmės gatvių ir dirbti kitus darbus.

KLAUSIMAS: Koks lageryje buvo žydų tautybės piliečių kontingentas ?

ATSAKYMAS: Lageryje buvo vien vyrai.

KLAUSIMAS: Kuriuos iš lageryje buvusių žydų jūs pažinojote ?

ATSAKYMAS: Iš lageryje buvusių žydų pažinojau šiuos: Šaferis, buvęs Kelmės gyventojas, Braude, Judelevičius, taip pat Kelmės gyventojas.

KLAUSIMAS: Iš kur žinote, kad jūsų paminėti asmenys buvo suimtųjų žydų lageryje ?

ATSAKYMAS: Vieną dieną, kai atėjau į darbą valsčiaus valdyboje, viršaitis Čėsna man pasakė, kad trūksta žmonių lageryje saugoti žydus. Jis liepė man eiti ir pakeisti vieną lageryje saugantį žydus žmogų. Pasitaisau, Čėsna apie tai man pasakė vakare, po darbo. Valsčiuje buvome likę tik mes dviese. Visi kiti tarnautojai jau buvo išėję namo. Apie 6 valandą vakaro aš nuėjau į lagerį ir pakeičiau vieną žmogų, jo pavardės nežinau. Mano budėjimo metu iš lagerio daržinės išėjo mano anksčiau paminėti žydai.

KLAUSIMAS: Kuriuos iš suimtų žydų jūsų budėjimo metu išvedė iš lagerio į darbus ir kas juos išsivedė ?

ATSAKYMAS: Mano budėjimo metu iš lagerio suimtų žydų niekas į darbą nevedė.

KLAUSIMAS: Ar jums teko dar kartą saugoti žydų tautybės piliečius ?

ATSAKYMAS: Išskyrus šį vieną kartą, man daugiau neteko saugoti žydų.

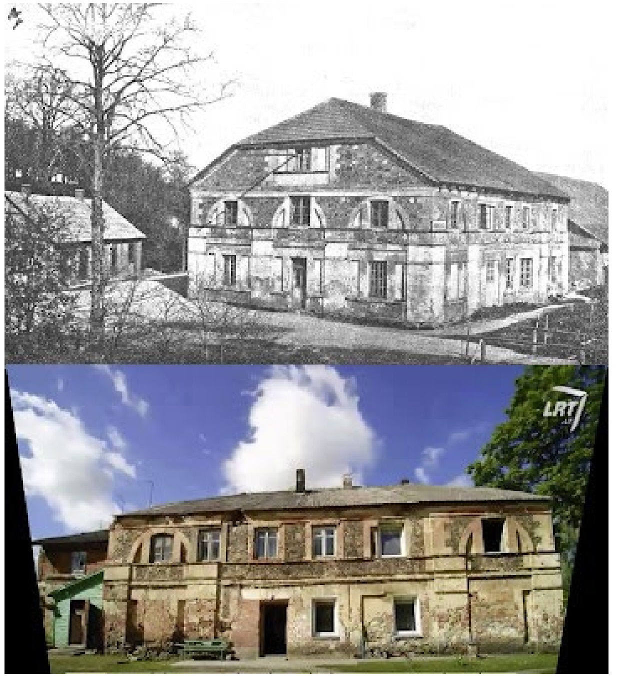
KLAUSIMAS: Kas ir kada sušaudė žydų tautybės piliečius, kurių saugojime jūs vieną kartą dalyvavote ?

ATSAKYMAS: Kas konkrečiai dalyvavo žydų šaudyme nežinau, nes dieną prieš tai aš, sužinojęs iš Čėsnos Juozo, apie tai, kad bus šaudomi žydai, dviračiu iš Kelmės išvažiavau į Palšių kaimą, Kelmės valsčiuje. Ten išbuvau vieną naktį. Kai grįžau į miestą, žydai jau buvo sušaudyti. Čėsna man pasakojo, kad šaudymo metu buvo **trys** vokiečiai. Iš kur jie buvo atvažiavę aš nežinau. Iš vietinių gyventojų šaudyme dalyvavo aktyvistai, tačiau konkrečiai kas, aš nežinau.

KLAUSIMAS: Ar policininkai vežė į valsčiaus valdybos patalpas nuosavybę priklaususią sušaudytiems žydams ir kas tai darė ?

ATSAKYMAS: Iš nuosavybės į valsčiaus valdybos patalpas aktyvistai vežė tik drabužius, priklaususius sušaudytiems žydams.

> *[[Jakovo Zako liudijime](#) yra rašoma, kad sušaudytų žydų daiktų ir konkrečiai jų drabužių sandėliui naudojo gimnazijos rūsio patalpas, o tai yra kažkada buvęs ponų Gruževskių spirito varyklos pastatas, kurį prieš karą kuriam laikui paskyrė progimnazijai. Iš to galima daryti svarią prielaidą, kad karo pradžioje Kelmės valsčiaus valdyba laikinai įsikūrė būtent tame pačiame pastate, stovinčiame ir iki šiol šalia Kelmės dvaro.]*

Buvusi Kelmės progimnazija.
Karo pradžioje čia įsikūrė
laikina Kelmės valsčiaus valdyba.

KLAUSIMAS: Kas iš valsčiaus tarnautojų priiminėjo ir vedė žydų daiktų apskaitą ?

ATSAKYMAS: Niekas iš valsčiaus tarnautojų žydų nuosavybės nepriiminėjo, o daiktus sudėdavo kambaryje, kurio raktą turėjo aktyvistas **Gintila**.

KLAUSIMAS: Kiek laiko praėjo tarp pirmo ir antro žydų tautybės piliečių sušaudymų ?

ATSAKYMAS: Praėjus trims savaitėms po pirmojo sušaudymo, vieną dieną į Kelmę buvo atvarytas didelis skaičius žydų tautybės moterų, vaikų ir senių. Tos dienos vakare žydai buvo sušaudyti. Šaudymo dalyvių aš nežinau. Tą dieną aš buvau valsčiuje, kur be manęs kartu buvo Čėsna Juozas, kasininkas Kančiauskas, raštininkas Turskis ir kiti. Apie 3 valandą dienos į valsčių atėjo policininkas pavarde **Grigaravičius**, atvykęs iš Raseinių. Jį aš pažinojau dar nuo Smetonos režimo laikų. Tuo metu jis tarnavo Kelmės policininku. Žydų šaudymo dieną Grigaravičius atvažiavo į Kelmę pareikalauti pinigų, kurie buvo surinkti pardavus žydų nuosavybę. Kiek jis tą dieną gavo pinigų aš neatsimenu, tačiau iš viso valsčiuje buvo **80 000** rublių, kurie buvo gauti iš vietinių gyventojų už žydų nuosavybę. Tą pačią dieną Grigaravičius išvyko iš Kelmės. [...]

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Dovydaitis Pranas, g. 1883 m., dirbo elektromonteriu Kelmės elektros stotyje.

1946.12.27 (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.139-140)

[...] Alekna Liudas 1941 metais dirbdamas valsčiaus valdyboje buhalteriu turėjo glaudų ryšį su Kelmės valsčiaus viršaičiu, vokiečių vietininku, Čėsna. Alekna ir Čėsna iš Kelmės gyventojų suorganizavo baltųjų partizanų būrį. Čėsna, Alekna, Riškus 1941 metų rugpjūčio mėnesį sukvietė valsčiaus valdyboje visus būrio narius. Aš su darbo reikalais tą dieną užėjau į valsčiaus valdybą, kur Čėsna, Riškus ir Alekna davė Marcinkui ir kitiems baltųjų partizanų būrio nariams nurodymus, iš kokių kaimų rinkti žydų tautybės piliečius. Kaip dabar atsimenu, Čėsna dar sakė, kad reikia visų pirma imti turtingesnius žydus. [...]

1946.12.27 (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.143)

[...] 1941 metų rugsėjo mėn. Lo.ata Mėčys prie daržinės, kuri buvo 500 metrų nuo valsčiaus valdybos, saugojo žydus.

Aš dirbau Škalos gatvėje, 70 metrai nuo daržinių, kuriose buvo suvaryti žydų tautybės piliečiai. Dieną, įsilipęs į stulpą ir remontuodamas apšvietimą, aš mačiau Lo.atą su šautuvu ir baltu raiščiu ant rankovės. Toje vietoje dirbdamas apie pusvalandį, aš stebėjau daržinę, kurioje buvo Lo.atos saugomi žmonės. Visą tą laiką jis stovėjo. Prieš mano darbo pabaigą prie Lo.atos priėjo Riškus ir tuomet jie stovėjo dviese. [...]

> *[Škalos gatvė tiesėsi pro Kelmės miesto centre stovėjusias sinagogas. Pagal tai galima daryti išvadą, kad didysis ir pagrindinis lageris-getas buvo ne Gruževskių dvaro sodyboje, kaip apie tai rašo istorikas S. Buchoveckas knygoje "Holokaustas Lietuvoje. 1941-1944", o pačiame Kelmės mieste po gaisro išlikusiose žydo Zundelio Lunco daržinėse. Lunco ūkiniai pastatai galėjo būti kažkur tarp dabartinės J.Smilgevičiaus g. ir Dariaus ir Girėno g. atsišakojimo, priešais katalikų bažnyčią. Žr. apytikslę miesto schemą.]*

1946.12.28 (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.146-148)

[...] Dirbdamas elektros stotyje elektromechaniko pareigose, man teko remontuoti nutrauktą elektros liniją. Tam darbui buvo reikalinga darbo jėga. 1941 metų rugpjūčio pabaigoje miesto komendanto (pavardės nežinau) įsakymu aš turėjau nueiti į lagerį esantį daržinėje, stovėjusioje 500 metrų atstumu nuo valsčiaus valdybos.

Tame lageryje buvo laikomi vokiečių policijos ir baltųjų partizanų suvaryti žydų tautybės piliečiai. Ten aš turėjau gauti darbo jėgos elektros linijos atstatymui. Kai aš atėjau į lagerį, pamačiau, kad daržinę saugojo Bal.ys Aleksas. Jis turėjo baltą raištį ir šautuvą. Pranešęs viršininkui, ko ir kieno nurodymu aš atėjau, lagerio viršininkas, vokietis (pavardės nežinau), sargybai davė nurodymą išduoti man 10 žmonių, žydų tautybės piliečių. Bal.ys Aleksas asmeniškai man juos išdavė. Aš ištisą mėnesį, kiekvieną savaitę, ėjau į lagerį parsivesti žmonių ir asmeniškai iš Bal.io gaudavau po 10-12 žmonių. Pirmą kartą rugpjūčio viduryje iš Bal.io, jo viršininko nurodymu, gavau 10 žmonių. Tą dieną jie dirbo nuo ryto iki pietų. Pietų metu juos paleisdavo, o paskui vėl vedė visus dirbti iki vakaro. Antrą kartą, rugpjūčio mėnesio antrą savaitę, aš vėl ėjau gauti darbininkų, kuomet taip pat nuo Bal.io Alekso gavau 12 žmonių, žydų tautybės piliečių, kurie man nuo ryto iki vakaro padėjo atstatinėti nutrauktą elektros liniją. Po pietų Bal.ys priėminėjo ir vėl išdavinėjo visus 12 žmonių.

Trečią kartą, 1941 metų rugpjūčio mėnesio gale, aš vėl nuėjau ir iš Alekso Bal.io gavau 10 žmonių darbams. Po to aš juos vakare atgal pridaviau Bal.iui. 1941 metų rugsėjo mėnesio pradžioje aš nuėjau pas valsčiaus viršaitį Česną gauti leidimą paimti darbo jėgos. Česna man atsakė, kad tų darbininkų jau nebėra, nes juos visus sušaudė. [...]

> *[Tos pačios bylos gale yra dokumentas su teismo galutiniu sprendimu (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.168-170). Viename iš nuosprendžių yra parašytas patikslinimas, kas buvo suimtųjų lagerio viršininkas, atseit vokietis. Štai pilna citata:* ***"[A. Bal.ys] 1941 metais ėjo lagerio-geto sargybinio pareigas. 1941 metų rugpjūčio mėnesio laikotarpiu, vykdydamas lagerio viršininko vokiečių armijos kavalerijos leitenanto GENDILA nurodymus, išdavinėjo piliečiui Dovydaičiui po 10-12 lageryje laikomų žmonių [elektros] linijos remonto darbams."*** *Apie šį asmenį, neva vokietį, daugiau galima paskaityti* ***[čia](#)****.]*

[Pradinis puslapis](#)

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Šaferis Mykolas Moisevičius, g. 1917 m., mokytojas, nepartinis, po karo gyveno Kelmės rajono Liolių miestelyje

Kelmiškis
Gari (Hiršas) Mykolas Šaferis

1946.12.30 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.152-155)

[...]

ATSAKYMAS: Taip, aš Šaferis Mykolas, nuo 1941 m. liepos 5 d. iki rugpjūčio 23 d. buvau laikomas nelaisvėje Kelmės lageryje-gete, 500 metrų nuo valsčiaus valdybos. 1941 metų rugpjūčio 23 d. visas lageris-getas, kuriame vokiečių policininkai ir lietuvių baudėjai laikė suvarytus žydų tautybės piliečius, buvo sunaikintas. O aš vakare iš rugpjūčio 22 dienos į 23 dieną iš lagerio pabėgau.

KLAUSIMAS: Ar 1941 metų rugpjūčio mėnesį jūs buvote varomas kartu su 10-12 kitų suimtųjų taisyti nutrauktos elektros linijos Kelmės mieste ?

ATSAKYMAS: Taip, aš pirmomis 1941 metų rugpjūčio mėnesio dienomis kartu su kitais 10 suimtųjų (Mejerovičius, Šamesas, kitų vardų ir pavardžių nebeatsimenu), buvome varomi atstatinėti nutrauktos elektros linijos Kelmės mieste. Iš lagerio mus paimdavo Dovydaitis, kuris tuo metu dirbo Kelmės elektros stotyje. Ten jis ir iki šiol tebedirba. Dovydaitis kiekvieną dieną mus visus imdavo remontuoti elektros linijos. Aš dirbau 4 dienas iš eilės.

[...]

ATSAKYMAS: Iš Kelmės gyventojų, kurie saugojo lagerį-getą buvo Jokubaitis

Mykolas, Kelmės gyventojas; Matulevičius Jurgis, Tytuvėnų gyventojas; Riškus, vardo nežinau, iš Kelmės valsčiaus, kaimo neatsimenu; Alekna Liudas, Kelmės gyventojas.[...]

1941 metų liepos mėnesio pabaigoje aš buvau lageryje, įkurtame daržinėse esančiose 500 metrų nuo valsčiaus valdybos. Mūsų iš ten niekur neišleisdavo. Visi buvome daržinėje. Kažkurią 1941 metų liepos mėnesio dieną prie daržinės, kurioje aš ir kiti suimtieji buvome laikomi, keitėsi sargyba. Mes žiūrėjome pro praviras daržinės duris. Durys buvo visą laiką atviros. Sargybos pasikeitimo metu aš pastebėjau, kad buvusį sargybinį pakeičia man pažįstamas Alekna. Aš dar nusistebėjau, kad, kaip toks mokytas žmogus pakliuvo į sadistų-baudėjų tarpą. Jis tuo metu stovėjo 10 metrų nuo daržinės su šautuvu ir baltu raiščiu. Geriau įsižiūrėjęs, aš įsitikinau, kad tai jis. Jis į sargybą stojo vakare, kai dar buvo šviesu, ir apsikeitė kitos dienos ryte. Praėjus maždaug pusantros dviem valandom po jo stojimo į sargybą, aš kreipiausi į jį ir paprašiau duoti užrūkyti. Alekna atsiliepė į mano prašymą ir, priėjęs prie atvirų durų, davė man užrūkyti papirosą. Jo elgesys su suimtaisiais buvo geresnis, nei prieš jį buvusių sargybinių-sadistų. Išskyrus tą vieną kartą, aš daugiau jo nemačiau saugančio lagerį-getą. [...]

KLAUSIMAS: Ar jūs pažįstate ką nors iš Kelmės miesto gyventojų, kurie buvo priversti kasti duobę ? Taip pat, ar galite pasakyti pavardes žmonių, kurie buvo laikomi suimti kartu su jumis bei išliko gyvi ir šiuo metu gyvena Kelmės arba kituose Raseinių apskrities valsčiuose ?

ATSAKYMAS: Iš Kelmės gyventojų, kurie kasė duobę aš nepažįstu nei vieno. Iš suimtųjų, kurie buvo laikomi kartu su manimi Kelmės lageryje-gete, aš žinau Braudienę Basią, tačiau, pasekoje žvėriško susidorojimo su jos dviem sūnumis ir dukterimis, o taip pat ir dėl senatvės, ji šiuo metu yra psichiškai nenormalus žmogus.

1947.06.16 teismo posėdžio protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.202-205)

[...] Vokiečių okupacijos metu Kelmės mieste buvo lageris, kuriame laikė žydus. Tame lageryje buvau ir aš. Mus žydus, apie 2000 žmonių, daugiau kaip 1800 žmonių sušaudė per du kartus. Pirmą kartą buvo sušaudyta 1200 žmonių 1941 m. liepos 29 d. Antrą kartą, 1941 m. rugpjūčio 23 d., buvo sušaudyta apie 600 žmonių. Dėka to, jog aš vienu metu dirbau samdiniu pas vieną lietuvį, kuris mane užtarė ir paliudijo, kad aš nesu žydas, o lietuvis,

Kazys Riškus
(apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: USCIS Genealogy)

Mykolas Jokubaitis,
(iš Vytauto Didžiojo Universiteto Medicinos fakulteto medicinos skyriaus studento liudijimo, išduoto 1942.10.14)
(šaltinis LYA f.K-1, ap.58, b.734/3)

mane paleido. Be to dalis žydų iš lagerio pabėgo. Lagerį saugojo lietuviai ir vokiečiai.

[daugiau apie Mykolo Šaferio likimą]

Pradinis puslapis

(1941 m.) - Sudarė V. Rimkus
Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Nacių policijos raportas apie įvykį Kelmės rajone 1943 m. kovo mėnesį

Šaltinis: Lietuvos Centrinis Valstybės Archyvas
Bylos pavadinimas: Saugumo policijos ir SD vadas Lietuvoje (Der Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD Litauen)
LCVA R-1399/Ap. 1/B. 61/Psl. 60

Skyriaus vadovas: **Obersturmfiureris Miuleris**
Bylų tvarkytojas ir pranešėjas: **Hauptšarfiureris Štiucas**

[...]
Likviduojant banditų lizdą Kelmės apskrityje, buvo apšaudyti vykdę šią operaciją policijos pareigūnai. Per susišaudymą paaiškėjo, kad tai buvo ginkluoti pabėgę žydai, kurie ilgą laiką slapstėsi pas vieną ūkininką. Susišaudymo metu vienas žydas buvo nušautas, du kiti suimti. Nušautasis žydas buvo ginkluotas rusišku Nagano pistoletu, kuriuo jis nesunkiai sužeidė du policininkus. Tyrimo metu paaiškėjo, kad du suimtieji yra nušauto žydo tėvai. Jie taip pat turėjo ginklą, kurį pasigamino iš šautuvo. Remiantis žydų parodymais, jie jau pusantrų metų gyveno pas ūkininką, kuris juos slėpė sumaniai užmaskuotoje slėptuvėje po savo virtuve ir kas mėnesį už laikymą gaudavo iš žydų 50 RM. Ūkininkas pabėgo.
[...]

Originalo nuotrauka

Originalus tekstas

4.) Juden

Abteilungsleiter: *Obersturmführer Müller

Sachbearbeiter und Berichter: *Hauptscharführer Stütz.

Im vergangenen Berichtsmonat haben sich im Gen.-Bez.
Litauen hinsichtlich der Judenfrage keine wesentlichen
Veränderungen ergeben.

Bei der Aufdeckung von Schleichhandelsgeschäften, die
von den Juden anlässlich ihrer Arbeit in der Entlausungs-
anstalt getätigt wurden, wurde eine Diebesbande von 9
Personen festgenommen, die im Verlaufe der letzten Monate
in der Entlausungsanstalt fortlaufend Wehrmachtsbekleidungs-
stücke und andere Ausrüstungsgegenstände entwendet hatten.
Den Juden konnte eine Beteiligung an den Diebstählen
nicht nachgewiesen werden.

Bei der Aushebung eines Banditennestes im Amtsbezirk Kelme,
wurden die Polizeibeamten, die diese Aktion durchführten,
heftig beschossen. Im Verlaufe des Feuergefechtes stellte
es sich heraus, dass es sich um bewaffnete und flüchtige
Juden handelt, die sich seit längerer Zeit bei einem
Bauern versteckt aufhielten. Ein Jude wurde im Verlaufe
des Kampfes erschossen, zwei andere festgenommen. Der
erschossene Jude war mit einer russischen Nagan-Pistole
bewaffnet mit der er zwei Polizeibeamte angeschossen
hatte, ohne sie schwer zu verletzen. Die Ermittlungen
ergaben, dass es sich bei den beiden Festgenommenen um
die Eltern des erschossenen Juden handelte. Auch sie
waren im Besitze einer Pistole, die sie sich aus einem
Militär-Gewehr hergestellt hatten. Nach Angaben der Juden
lebten sie schon seit 1 1/2 Jahren bei dem Bauern, der
sie in einer geschickt getarnten Unterkunft unter seiner
Wohnküche versteckt gehalten hat, und sich monatlich 50 RM
von den Juden für die Unterbringung zahlen liess. Der
Bauer ist flüchtig.

Vom Gettho in Kauen ist zu berichten, dass sich der
Arbeitseinsatz im Berichtsmonat reibungslos abgewickelt

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Teresės Česnaitės dienoraštis

(1944 liepa - 1949 birželis)

Ištraukos iš Teresės Česnaitės dienoraščio, kuriame ji aprašo įvykius, kuomet jos šeima 1944 metais bėgo iš Lietuvos į Vokietiją ir galų gale visi išvyko į JAV. Aprašomu metu Teresei buvo 16 metų.
Dienoraštis yra išverstas iš anglų kalbos (nuoroda į jau nebeveikiantį originalų šaltinį ir šio šaltinio kopija).

* * *

Tėtukas (Juozas Česna) - 43 metų
Mamytė (Stefanija Česnienė) - 41 metų
Teresė - 16 metų
Aldona - 13 metų
Juozas - 12 metų
Leonardas - 9 metų
Silvija - 7 metų

Gimiau 1928 metų sausio 23 dieną, pirmadienį, 4:20 ryte. (Gimimo liudijime klaidingai įrašyta 1928 m. vasario 2 d., krikšto diena.). Mane pagimdė **Preikurų [PREIKURAI]** kaime, kuris randasi Raseinių apskrities Kelmės valsčiuje. Pakrikštijo mane Teresės Natalijos vardu Kelmės Romos Katalikų Šv. Marijos bažnyčioje. Mano krikšto tėvai buvo **VLAZĖ VARANAVIČIENĖ - DANBRAUSKAITĖ** (mamytės sesuo) ir **STASYS DANBRAUSKAS** (mamytės dėdė). Mano sutvirtinimo sakramento vardas Aurelija, o sutvirtinimo mama Stanislava Gintaraitė.

1944 metų vasaros atostogos nebuvo lengvos. Mes su Aldona išvykome į Joniškį aplankyti mūsų dėdės, kunigo **NIKODEMO ČESNOS**, bet ilgam neužsibuvome. Vis labiau girdėjosi karo griausmas, todėl greitai grįžome namo. Mūsų tėveliai pasiruošė

Teresė Česnaitė

bėgti, tačiau vis nesiryžo. Buvo labai sunku palikti ūkį, žemę ir viską, kas mums taip brangu. Ilgai laukti jie negalėjo, nes su kiekviena diena pavojus vis didėjo. *Raudonoji gyvatė*, ištroškusi nekaltų žmonių kraujo, vis labiau skverbėsi į mūsų brangią Lietuvą.

1944.07.26 (trečiadienis)

3 val. ryte mes išvažiavome iš Kelmės. Kartu su mumis važiavo panelė **JADZĖ PUIŠYTĖ** (Elvyravos pradinės mokyklos mokytoja), **[K.?] ALŪZA** su šeima, ponas **ANTANAS PREKERIS** ir jo tarnaitė Onutė. Su skausmu širdyse mes su viskuo atsisveikinome. Galbūt visam laikui. Tačiau mes turime vykti, pasiryžę geriau mirti iš bado ar nuo krentančių bombų, nei nuo raudonųjų banditų rankos.

Pono Juozo Česnos ūkis Preikurų kaime

[Toliau Česnų šeima su savo bendrakeleiviais nuvyksta prie Kražių pas poną ir ponią ŠAPALUS. Šeimininkai juos priima šiltai ir širdingai.]

1944.07.27 (ketvirtadienis)

Visi trys vyrai (**ALŪZA**, **PREKERIS** ir **TĖVELIS**) išvyksta į Kelmę pažiūrėti, kas ten vyksta. Vos pabaigus likusiems žmonėms pusryčiauti, vyrai, užsirišę baltus raiščius ant rankovių, grįžo atgal. Mes visi buvome labai išsigandę, nes atrodo, kad Kelmėje buvo panika. Plentu iš Šiaulių link Kelmės traukėsi kariuomenė. Po pietų, apie 17:00, po šiltų atsisveikinimų su šeimininkais, mes pasukome link Kaltinėnų. Užklupus nakčiai, mes, neprivažiavę Kaltinėnų, apsistojome pas poną ir ponią **IVANAUSKUS**. Jie džiugiai ir nuoširdžiai pasiūlė mums prieglobstį. Taip malonu širdžiai šioje kelionėje sutikti tikrus lietuvius.

Ponas Juozas Česna su žmona ponia Stefanija
Šaltinis http://www.versme.lt

1944.07.28 (penktadienis)

Apie 5:00 ryto mes iškeliavome toliau ir apie 14:00 pasiekėme panelės GOTCEITIENĖS gimtinę. Čia mus taip pat priėmė šiltai. Būnant šioje ypatingai ramioje ir saugioje vietoje, sunku patikėti, kad kruvinos bolševikų rankos mus čia gali pasiekti. Būtume pasilikę ilgiau, bet mus pasiekusios žinios privertė judėti toliau. Sunku ant širdies, priešakyje nežinoma ir blausi ateitis. Šeimininkai mums buvo svetingi. Nors šiomis dienomis kiekvieno lietuvio širdyje yra neramu, tačiau jie atrodė ramūs.

1944.07.29 (šeštadienis)

[valdytojų sarašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

Gerai naktį išsimiegoję ir ryte pavalgę, mes šiltai atsisveikiname su šeimininkais ir pasukame link Šilalės. Prieš mums išvažiuojant, prie mūsų grupės prisijungia nepažįstama pora iš Šiaulių: vyras yra teismo sekretorius, o moteris - slaugė. Kelyje sutinkame Lietuvos armijos karininkus, kurie mums parodo kryptį. Keletą jų mes pavežame iki Šilalės. Sustojome truputį pailsėti. Miestas pilnas tokių pat kaip mes žmonių. Skaudu, kad lietuviai, kurie myli savo šeimas, savo šalį, už kurią galėtų numirti, šiandien nebeturi savos vietos ir yra priversti bėgti, palikdami viską nežiniai. Iš Šilalės mes pasukame link Kvėdarnos ir apsistojame nakčiai **ŠIMULIS** [Šimulio] ūkyje, esančiame **ŠĖRIKAI** [Šėrikų] kaime. Vieta nėra labai gera, bet žmonės - malonūs. Radome upę ir nuėjome maudytis.

1944.07.30 (sekmadienis)

Apie 5:30 ryte mes išvažiavome iš Šimulių ūkio ir pasukome link **PAJŪRIO**. Sutikome visokių žmonių ir išgirdome visokių nuomonių apie perėjimą per pasienį. Pajūryje mus sustabdo vokiečių sargybiniai, patikrina dokumentus, ginklus ir nurodo tolesnę kryptį. Laimingi, kad taip lengvai praėjome pro pirmą patikros punktą, keliaujame toliau. Pasiekiame **ŽVINGIŲ** bažnytkaimį ir persikeliame per Jūros upę. Netoliese daugybė žmonių kasa apkasus. Sargybiniai mus praleidžia. Apsistojame Gominių kaime pas **VAINUTAS** [Vainuto] viršaitį poną **PALEKA [Paleką]**.

1944.07.31 (pirmadienis)

Gerai išsimiegoję sekančią dieną praleidžiame *be rūpesčių*. Be mūsų 15 žmonių grupės dar yra 25 kiti pabėgėliai. Tarp jų randame **buvusį Kelmės policijos viršininką poną MATUKAS** ir mamos pusbrolį **kun. ANTANAS BERTAŠIUS**. Čia yra daug policininkų, gydytojų, kunigų, ūkininkų ir kitų žmonių. Nauji pažįstami, nauji pašnekesiai, naujos patirtys visiems mums lietuviams, praradusiems savus namus... Kartais pasigirsta juokas, kartais - sunkūs atodūsiai, o kai kuris nubraukia ir ašarą.

[Teresė mini buvusį Kelmės policijos nuovados viršininką [Antaną Matuką](#).]

Iš kairės viršaitis Juozas Čėsna,
Kelmės policijos nuovados viršininkas nuo 1934 iki 1940 metų Antanas Matukas (1935 m.)
Iš knygos "Senoji Kelmė"

1944.08.01 (antradienis)

Atsibudus ryte, išgirstame, kad viršaitis rengiasi pjauti rugius, ir visi pabėgėliai nusprendžia jam padėti. 11 valandą visi išėjome į laukus. Pilname lauke žmonių gaudžia pjovimo mašina. Čia darbuojasi gydytojai, kunigai ir netgi ponios, kurios iki šiol nėra dirbusios kaime laukuose. Visi rišame rugius. Vėliau visų laukė pietūs. Darbus pabaigėme prieš temstant. Gaspadoriui ir gaspadinei nupynėme vainikus ir su dainomis pasveikinome juos. Daugelis ašarojo, atsiminę savo pačių laukus ir rugiapjūtes. Visi drauge vakarieniavome už

SEKĖJAI

valgiais ir gėrimais apkrauto stalo.

1944.08.02 (trečiadienis)

Papusryčiavę mes vėl buvome pasiruošę tęsti kelionę. Padėkoję šeimininkams už nakvynę ir svetingumą, mes išvykstame link **VAINUTAS**. Apsistojame pas ūkininką **BALČYTIS**, jo nemažame ūkyje **PAUPARIAI** kaime. Čia randame ir daugiau pabėgėlių. Nors mus priima šaltokai, tačiau šeimininkas leidžia mums pernakvoti. Pavargę iš kelionės, mes pavalgome ir einame miegoti. Dėl kažkokio nesusipratimo, pora iš Šiaulių atsiskiria nuo mūsų grupės.

1944.08.03 (ketvirtadienis)

Ryte, nepusryčiavę, mes išvykstame pas ponią **ŠIDLAUSKIENĖ**, gyvenančią tame pačiame kaime. Po pusryčių panelė **PUIŠYTĖ** ir ponia **ALŪZIENĖ** išeina apsipirkti. Parsinešė nelabai daug: tik dvi žąsis, kiaušinių ir bulvių. Turime pripažinti, kad kuo toliau važiuojame, tuo mažiau užuojautos iš žmonių randame. Negerai, bet nieko nepadarysi.

1944.08.04 (penktadienis)

Anksti ryte mus, miegojusius ant šieno, pažadina triukšmas. Arkliai įsisuko į šeimininkės avižas. Ponas **PREKERIS** kažką garsiai aiškinosi su šeimininke, kuri po kurio laiko nusileido. Diena praėjo taip, kaip ir visų kitų pabėgėlių, ruošiant maistą ir visą kitą, kas yra bėgantiems svarbu. Vakare mes sužinojome, kad vienas repatriantas parvyko atgal. Vyrai nuėjo sužinoti iš jo kokių nors naujienų. Įdomu - jis įtikinėjo, kad turime palaukti iki rugpjūčio 7 d. Kodėl ? Žiūrėsim, ar atsitiks tą dieną koks nors stebuklas, ar ne ? Lietuvių kariškiai mums yra tą patį minėję.

1944.08.05 (šeštadienis)

Visą dieną gaudžia pabūklai. Su kiekviena salve suvirpa kiekvieno lietuvio širdis. Anksti ryte vyrai išvyko į **NAUMIESTIS**. Po pietų laukėme jų sugrįžtant. Vyrai grįžo nelinksmi. Atrodo šiandien buvo paskelbta, kad pasienis yra uždaromas. Visi, kurie nori praeiti, privalo 10-12 dienų kasti apkasus. Noriu kuo greičiau sužinoti, kaip viskas išsispręs.

1944.08.6 (sekmadienis)

Tai antras sekmadienis mūsų kelyje. Šventadienio nuotaika. Po pusryčių visos moterys su vaikais susiburia prieš kryžių maldai. Nuotaika paslaptinga. Skaudu bėgti iš mylimos žemelės. Bent jau randame valandėlę ramybės pas svetimus žmones, melsdamiesi priešais kryžių. Diena prabėgo greitai. Vakare kartu su panele PUIŠYTĖ ir ponia ALŪZIENĖ skynėme vyšnias. Uogas pardavėme po 15 RM *[reiksmarkių]* už du litrus.

1944.08.07 (pirmadienis)

Šiandien turi atsitikti kažkas ypatingo - apie tai minėjo keletas žmonių.

[Antanas Prekeris](#),
1948 m., Australija
([šaltinis](#))

Truputis naujienų - grįžę iš NAUMIESTIS vyrai pasakė, kad viskas greitai paaiškės ir visi turi pakuoti savo ryšulius. Visi skubėjo, niekas nežinojo, ką ir kiek reikia pakuoti. Ruošėmės iki pat vakaro. Valgant vakarienę prasidėjo šaudymas iš pabūklų, bet šį kartą stipriau, nei anksčiau. Visi klausėsi su nerimu širdyse.

1944.08.08 (antradienis)

Po pusryčių nuvykome į miestelį sužinoti naujienų. Kaip sunku yra būti svetimoje vietoje ir vis kažko prašyti. Yra žmonių, kurie tave supranta, bet yra daug ir tokių, kurie prašo užsimokėti. Grįžę iš NAUMIESTIS vyrai parsinešė lauktuvių - agurkų. Nakčiai jie išėjo pas "uošvienę", o mes, moterys, likome vakarieniauti vienos.

1944.08.09 (trečiadienis)

Slenka viena į kitą panašios pilkos dienos. Miegame, klausomės naujienų ir pastoviai klausiame *"Kas bus toliau ?"*. Šis klausimas mums labiausiai rūpi. Ar mums lemta likti gyviems po šio karo ? Trokštame sužinoti, kaip viskas bus po to. Tačiau įvairios kalbos ir gandai verčia mus nerimauti. Turime vilties, kad vis tiek kažkaip viskas išsispręs į gerą.

1944.08.10 (ketvirtadienis)

Vyrai išėjo į NAUMIESTIS sužinoti naujienų ir grįžo su gera nuotaika. Atrodo, kad žinios yra geresnės. Nuspręsta, kad mes palauksime savaitę ar dvi. Dabar turime tiesiog sėdėti ir laukti. Šiandien, po šiltų dienų, stipriai lijo. Tikimės, kad pridygs daug grybų ir galėsime skaniai pavalgyti. Toliau užsiėmėme savo kasdieniais rūpesčiais. Po pietų ir pokaičio miego vieni sėdo lošti kortomis, kiti išėjo pasižvalgyti į kaimą.

1944.08.11 (penktadienis)

Visi susirangė ant šieno vėliau, nei visada, nes niekam niekur nereikėjo eiti. Po pusryčių išėjome į kaimą ir mainais už žibalą

parsinešėme dvi vištas. Už pusryčių stalo buvo įdomus pokalbis su panele Onute. Keista moteris ! Po pietų lošėme kortomis. Vyrai išėjo pas kalvį, o moterys "pas uošvienę", kiti liko prie vežimų. Diena buvo ūkanota.

1944.08.12 (šeštadienis)

Nieko ypatingo. Viskas vyko, kaip įprastai šeštadieniais. Skalbėmės ir lyginome. Ponai **PREKERIS** ir **ALŪZAS**, pasiėmę kartu su savimi panelę Onutę, išėjo į Naumiestį. Nors jie išėjo anksti, tačiau pietums vis dar negrįžo, todėl mes pradėjome valgyti vieni. Mums bevalgant jie sugrįžo. Panelė Onutė nugriuvo nuo kėdės ir akivaizdu, kad buvo labai girta. Visi pasibjaurėjo. Kai kurie nuėjo nuo stalo, net nebaigę valgyti.

1944.08.13 (sekmadienis)

Atsikėlėme ryte visi neišsimiegoję, nes panelė Onutė per miegus kalbėjo ir niekas negalėjo užmigti. Po pusryčių mama, vaikai ir ponas su ponia **ALŪZOS** išėjo į bažnyčią. Likusieji sukalbėjome poterius ir pradėjome ruošti pietus. Po to mes žaidėme kortomis ant žolės, o šalia ganėsi arkliai. Po vakarienės visi susirinko nutarti, ką daryti toliau: laukti ar ruoštis išvykti ?

1944.08.14 (pirmadienis)

Šiandien miegojome ilgiau, nei įprastai, nes stipriai lijo ir buvo šalta. Po pusryčių pagaminome pietus ir vėl žaidėme kortomis. Neramu, kad darosi vis šalčiau. Kas bus su mumis be namų ir šiltos pastogės ? Galbūt mes klaidžiosime po svetimus kampus iki pat žiemos ?

1944.08.15 (antradienis)

Šiandien - Žolinės, tačiau koks mums, pabėgėliams, skirtumas - visos dienos, kaip viena. Šalta, kaukia vėjas. Mes visi, apsisiautę paltais, sėdime daržinėje ant šieno. Jaučiuosi nekaip, karščiuoju. Tačiau net manęs sergančios neleidžia miegoti name, todėl miegu daržinėje. Blogai jaučiuosi. Šalta ir drėgna. Visų nuotaikos subjurusios.

1944.08.16 (trečiadienis)

Šiandien tėvelis paklausė vieno repatrianto, ar galėtume apsistoti tuščiame ūkyje, esančiame netoliese. Mums leido ir mes po pusryčių ten persikėlėme. Čia daug maloniau, nes visi mūsų daiktai yra kambaryje. Vyrai išvyko į Naumiestį malti rugių, o likę įsikūrėme naujoje vietoje.

1944.08.17 (ketvirtadienis)

Šiandien vežė malti rugius iš kaimyninių repatriantų ūkių į Naumiestį. Mes visą dieną dirbome *namuose*. Ponai ALŪZOS ir ponai PREKERIAI liko pas ŠIDLAUSKIENĘ. Ponia Alūzienė labai nuliūdusi, bet įsitikinusi, kad mes vėl greitai būsime kartu.

1944.08.18 (penktadienis)

Šį rytą ponas ALŪZAS pažadėjo, kad vakare jie ateis pas mus. Papusryčiavę plovėme grindis, atsinešėme šieno ir pagaminome

visai patogias *lovas*. Po pietų sulaukėme svečių. Visi įsikūrė taip, tarytum ruoštųsi gyventi čia ištisus metus. Ką gali žinoti, galbūt nelaukta žinia pakreips mūsų gyvenimus į vieną ar kitą pusę.

1944.08.19 (šeštadienis)

Kiek mes jau praleidome šeštadienių svetimuose kraštuose ? Kiek dar praleisime ateityje ? Niekas nežino. Dienos slenka viena po kitos į praeitį ir niekada nebesugrįš. Kas žino, kas bus toliau ? Mus pasiekia visokios kalbos ir gandai. Kai kurie mums suteikia viltį, kad po kurio laiko mes sugrįšime namo. Kiti sako, kad mums reikia kažkaip nusigauti į Vokietiją. Bet kai pagalvoji, kas mūsų ten laukia ? Gyvename ir laukiame nežinia ko.

1944.08.20, 21 (sekmadienis, pirmadienis)

Mes vis dar gyvename repatriantų ūkyje **PAUPARIAI** kaime. Turėčiau kažką parašyti, bet ką ? Slenka vienodos dienos.

1944.08.22,23,24 (antr., treč., ketv.)

Mūsų visa grupė prisijungia prie ERNTE organizacijos, kurios tikslas padėti dirbti likusių repatriantų ūkiuose. Mes dirbame iš visų jėgų. Vyrai Naumiestyje kelias dienas malė rugius. Už darbą užmokėjo rugiais.

1944.08.25, 26 (penk., šešt.)

Tėvelis dvi dienas pjovė avižas repatrianto **FETINGIS** ūkyje. Likę rišome kviečius ir avižas. Darbus baigėme nusileidus saulei. Visi buvome pavargę.

> *[Tuo metu Šiauliai jau buvo užimti Raudonosios Armijos, tačiau vokiečių armija sustabdė RA veržimąsi ir, sutelkusi dideles pajėgas, 1944 m. rugpjūčio 16 d. pradėjo stiprią kontrataką, kad vėl atgautų Šiaulius. Galimai Juozas Čėsna su šeima ir bendrakeleiviais vylėsi, kad šie mūšiai atneš lemiamą proveržį vokiečių naudai, todėl jie nusprendžia grįžti atgal į Kelmę.]*

1944.08.27 (sekmadienis)

Jau du mėnesius mes keliaujame. Ponas PREKERIS grįžo iš Naumiesčio su leidimu grįžti į Kelmę. Ši žinia mus labai pralinksmino. Mūsų kaimynas repatriantas **FRENKLERIS** rytoj išvyksta į frontą. Šį vakarą mūsų namuose visi susirinkome jį išlydėti. Buvo gėrimų ir smagaus juoko. Visi nuėjo miegoti gana vėlai.

1944.08.28 (pirmadienis)

Šiandien ponas PREKERIS nuvežė mobilizuotus repatriantus į artimiausią vokiečių traukinių stotį. Tėvelis ir ponas ALŪZAS važiavo kartu gauti leidimo vykti į Kelmę. Likę namuose nukirto vištą, nupešė ją ir pradėjo ruoštis kelionei. Nebuvo pakankamai laiko pasiruošimui, todėl buvo nuspręsta išvykti trečiadienį.

1944.08.29 (antradienis)

Nuo pat ryto ruošėmės kelionei. Visą dieną skalbėme ir tvarkėme vežimus. Nuotaika gera, nes mintys apie namus keičia žmogų. Kieme, daržinėje ir name vis dažniau girdėjosi juokas. Nežinia kaip pasiseks kelionė, tačiau širdžiai gera prisiminti namus ir draugus. Kai darbai buvo baigti, visi išsiskirstė miegoti paskutinę naktį PAUPARIUOSE.

1944.08.30 (trečiadienis)

Visa mūsų draugija iš kaimo išvažiavo 7 valandą ryte. Atsisveikinome smagiai, nes važiavome namo. Pravažiavome pro Vainutą ir nakčiai apsistojome 3 km nuo Pajūrio KEBIRKŠČIŲ dvare pas **JUŠKEVIČIUS**. Visur apleista ir netvarka. Keista, kad čia yra tik dvi karvės... Vietovė yra labai graži, bet gaspadinės netvarkingumas labai pastebimas. Negalima jos kaltinti, toks jos būdas.

1944.08.31 (ketvirtadienis)

Apie 8:30 tęsiame kelionę. Pravažiuojame Šilalę, Upyną ir nakčiai sustojame MELNIKAI kaime pas ūkininką **J. VALENTIEJUS**. Tai 10 ha ūkis šalia GIRDIŠKĖ. Šeimininkai patyrė daug nuostolių (vokiečiai iš jų paėmė karves ir arklius), bet jie yra labai nuoširdūs ir pasidalino su mumis paskutiniu pieno lašeliu. Nuostabu sutikti tokius žmones ! Čia jie labai skiriasi nuo sutiktų Naumiestyje. Malonu būtų rasti ir daugiau tokių gerų žmonių.

1944.09.01 (penktadienis)

Ryte apie 8:30 val. mes išvažiuojame iš MELNIKAI kaimo. Pasiekę GIRDIŠKĖ mes aplankome labai gražią, šviesią ir jaukią bažnyčią. Šonuose - įspūdingi ąžuoliniai altoriai. Vėliau mes sustojame STULGIAI ir vakarieniaujame su **DANBRAUSKAI**. Toliau važiuojame link DAUSKURDUS dvarą pas ponią **PRIALGAUSKIENĘ**. Ponas PREKERIS, paskui kurį mes visi važiavome, pasuko į tokį tankų alksnyną, kad nebegalėjome pajudėti, nei pirmyn, nei atgal.

1944.09.02 (šeštadienis)

Anksti ryte visi vyrai, mama ir ponia ALŪZIENĖ išvažiavo į Kelmę. Liūdna likti ir laukti naujienų. Visą dieną mūsų akys nukreiptos į Kelmės pusę, bet grįžtančių vis nėra. Pro šalį važiuoja mašinos link Kražių. Diena praėjo, bet keliauninkai negrįžo. Po vakarienės panelė Jadzė, aš ir šeimininkė nuėjome miegoti į daržinę.

1944.09.03 (sekmadienis)

Visą dieną laukėme sugrįžtančių, bet jų niekur nesimato. Pietūs, bet ir po pietų jų vis dar nėra. Liūdna ir vieniša. Galvoje visokios mintys. Gal kas nors atsitiko kelyje, o galbūt ten rado viską gerai ir neskuba grįžti ? Neramu. Baigėme vakarieniauti, bet keliauninkai dar negrįžta. Kažkas sušunka *"Parvažiuoja !"*. Visi išbėgame ir matome, taip, jie grįžta ! Grįžta su karvėmis, avimis, vištomis ir prikrautais vežimais. Parvežtos naujienos - liūdnos. Miestas sudegęs ir pilnas griuvėsių. Bent jau žinome tai.

1944.09.04 (pirmadienis)

Vakarykštės kalbos tęsiasi iki šiandienos. Atrodo, kad frontas pasiekė mūsų tėviškę, PREIKURAI kaimą. Gerai, kad mes

išvažiavome. Baisu klausytis, ką pasakoja. Jie pasakoja, kad mokykloje viskas išdaužyta, išvogta ir apversta. Kaip gaila... Po pietų ponas PREKERIS, tėvelis ir mamytė vėl išvažiuoja į Kelmę. Mes ir vėl liekame skaičiuoti nuobodžias valandas ir laukti, kol jie sugrįš su daugiau naujienų.

1944.09.05 (antradienis)

Diena praėjo belaukiant. Pradėjus ruošti vakarienę, pamatėme, kad jie sugrįžta. Ir vėl grįžo su dviem vežimais. Naujienos tos pačios. **Frontas yra 5 km nuo Preikurų**. Pabūklai šaudo be paliovos. **Tėvelis vėl pradėjo eiti Kelmės viršaičio pareigas**. Žinoma, ne visiškai pilnai, bet jo raštinė vis tik veikia. Beveik kiekvieną naktį virš galvų lekia lėktuvai, apšviesdami dangų ir kartais numesdami bombas. Nejauku naktį daržinėje.

1944.09.06 (trečiadienis)

Eina dienos, vienodos kaip viena. Po pietų dauguma mūsų išeiname rinkti uogų. Radome gana nemažai spanguolių. Vėliau pakavome ryšulius ir krovėme į vežimus. Kiekvieną minutę turime būti pasiruošę. Galbūt turėsime vėl bėgti link pasienio ? Liūdna būtų vėl važiuoti ta pačia kryptimi su visam.

1944.09.07 (ketvirtadienis)

Ponas PREKERIS, ponas ALŪZAS ir Tėvelis išvažiavo į Kražius sėti rugių. Kartu su jais išvažiavo ir panelė Jadzė. Likusieji vėl išėjome rinkti uogų. Kai parėjome, moterys jau buvo sugrįžusios. Pavalgę pjaustėme obuolius džiovinimui. Nors vieni iš vyrų žadėjo grįžti iš Kelmės šiandien, tačiau jie nepasirodė iki mums einant gultis. Mums bemiegant, Tėvelis grįžo su ponu **LAUŽIKAS**, kuris buvo apsistojęs pas poną **DEMSKIS PALIEPŠAI** kaime.

1944.09.08 (penktadienis)

Nuo ankstaus ryto girdėjosi garsūs patrankų šūviai nuo Raseinių pusės. Šnekama, kad bolševikai artinasi link Viduklės ir nori prasiveržti link Kryžkalnio. Širdyje neramu. Po pietų išėjome už Jauniškės palei kelią rinkti uogų. Nedaug radome. Grįžome leidžiantis saulei. Vos nuėję miegoti, išgirdome propelerių gausmą. Baisu kad nenumestų bombų. Šiandien yra valstybinė šventė. Šventė valstybės, kurią trypia ir niokoja raudonieji barbarai.

1944.09.09 (šeštadienis)

Šeštadienis praslinko, kaip ir visi kiti. Šalta ir ūkanota. Artinasi žiema ir žmonės vis labiau susirūpinę savo ateitimi. Kur mes eisime, atėjus žiemai ? Jau dvi savaitės, kaip mes gyvename čia ir atrodo, kad mes čia užsibuvome per ilgai. Reikia keliauti toliau, bet visi viliasi, kad galbūt karas greitai baigsis ir mes galėsime grįžti namo. Nors pats karas ne tiek ilgai mus tiesiogiai palietė, tačiau mes nuo jo jau pavargome.

1944.09.10 (sekmedienis)

Šį rytą buvo nuspręsta, kad rytoj panelė Jadzė, Mamytė ir Tėvelis vyks pažiūrėti mūsų namų. Nors panelė Jadzė girdėjo, kas atsitiko mokyklai, tačiau ji nori pati pamatyti ją dar kartą.

1944.09.11 (pirmadienis)

Šiandien tėveliai išvyko į Kelmę. Kartu su jais išvažiavo visi vyrai ir mes vėl likome vienos. Viskas buvo gerai, kol neatėjo vakaras. Vakarop atvažiavo kažkokie vokiečiai nakvynei. Jie užsiėmė kitą daržinę. Mes turėjome likti daržinėje prie savo vežimų. Visa mūsų grupė nuėjome kartu miegoti. Kiekvienas durų girgždesys kėlė klausimą: *"kas, jeigu...?"* Mūsų vežimai stovėjo daržinėje, tačiau daugelis mūsų daiktų buvo išsklaidyta aplinkui. Dabar viskas, ką turime, mums yra labai brangu.

1944.09.12 (antradienis)

Mes vis dar vienos ir laukiame mamos su vyrais sugrįžtant iš Kelmės. Diena praėjo besišnekučiuojant su PRIALGAUSKIS šeimyna. Šie žmonės ne tokie jau ir blogi, tik suvargę. Visur matosi netvarka. Jie galėtų susitvarkyti, bet tiesiog tingi dirbti. Šiandien dingo panelės Onutės draugas MALIUKS. Onutė pradėjo labai nerimauti ir kaltino ką tik išėjusius vokiečius. Visi smagiai pasijuokėme iš jos jaudinimosi.

1944.09.13 (trečiadienis)

Gana anksti pasiruošėme pusryčius ir pavalgėme. Netikėtai apie 15:00, iš Kelmės grįžo mama ir pasakė, kad šį vakarą kelsimės pas ponus ŠAPALUS. Vyrai irgi turėjo greitai pasirodyti, tačiau pradėjo tempti, o jie vis dar negrįžo. Pagaliau jie parvažiavo, su gera nuotaika, ypač ponas ALŪZAS. Jie buvo sustoję tarp Kelmės ir Kražių, kur tarp pono Alūzos ir pono Prekerio įvyko konfliktas. Paaiškėjo jų tarpusavio ginčo paslaptis. Atrodo, kad teisybę žmonės sako, jog, kas blaiviam galvoje, tas girtam ant liežuvio.

1944.09.14 (ketvirtadienis)

Ryte atsisveikinę su ponu ir ponia PRIALGAUSKIAIS, važiuojame į SAVITIŠKĘ. Kelyje mus apšaudo, kulkos zvimbia pro ausis. Tai vokiečiai *mankštinasi*. Sukrentame į griovį, bet šaudymas greitai baigiasi ir mes saugiai pasiekiame SAVITIŠKĘ. Ten mums paskiria svirną, kuriame galime apsistoti. Pasiruošėme sau *lovas* ir susinešėme daiktus, vildamiesi, kad tai mūsų paskutinis sustojimas prieš grįžtant į namus.

1944.09.15 (penktadienis)

Naktį buvo neįprastai šalta, bet išaušusi diena yra nuostabi. Pro ūkį teka Kražantės upė. Gera sėdėti ant jos kranto, gėrėtis rudeniu ir stebėti švariame vandenyje besiturškiančias antis. Nors čia yra labai gera, tačiau širdyje sunku, liūdna ir neramu, nes vėl sklinda kalbos, kad frontas vis labiau artinasi ir bolševikai ketina grįžti į savo buvusias pozicijas. Šiandien yra ultimatumo pateikto Vokietijai nuo Didžiosios Britanijos ir JAV paskutinė diena.

1944.09.16 (šeštadienis)

Nieko naujo. Kaip įprastai, Kražantės krantai pilni žmonių, kurie skalbia. Malonu taškytis vis dar šiltame vandenyje. Panelė Onutė prakaituoja, pluša gamindama alų, kurį ji yra pažadėjusi ir turi ištesėti duotą žodį ! Aplinkui visi vaikšto šypsodamiesi ir stebisi, kad ji tiek daug moka. Keli žmonės ruošiasi rytoj vykti į Telšius ir parsivežti iš ligoninės vieną žmogų kartu su vaiku.

Vaikas buvo paguldytas į ligoninę trims savaitėms ir tėvai yra labai susirūpinę dėl jo.

1944.09.17 (sekmadienis)

Gerai išsimiegoję ir papusryčiavę, ruošiamės vykti į bažnyčią, kuri yra už 3 km Kražiuose. Diena graži ir saulėta, bet vėsoka. Pilna bažnyčia žmonių, daugiausia moterų ir keltas vyrų. Kaip gera vėl ateiti į bažnyčią ! Ilgą laiką nuo savo kelionių pradžios negalėjome apsilankyti bažnyčioje. Miestelis pilnas ginkluotų kariškių. Pavakarys praeina be ypatingų įvykių. Panelė Onutė, paragavusi savo nepavykusio alaus, išėjo į Kražius.

1944.09.18 (pirmadienis)

Šiandien aš su tėvais ir Aldona važiuojame pasižvalgyti į mūsų gimtus namus. Ponas ir ponia Alūzos su tarnaite taip pat vyksta į Kelmę. Likę vaikai lieka su panele Jadzia. O taip, čia dar yra apsistoję apie 15 vokiečių karių, kurie užsiėmė pačius geriausius namo kambarius.

Koks graudus mūsų namų vaizdas. Sviedinys pataikė į patį namo vidurį, nugriovęs kaminą ir dalį stogo. Užkūrus virtuvėje ugnį, dūmai pasklido po visą namą, nes nebėra traukos. Visi baldai sulaužyti, nes atėjus frontui buvo ištempti į daržą. Knygos suplėšytos, fotografijos pasklidusios po sodą. Darbo daug, bet aš bandau visur truputį aptvarkyti. Su savimi pasiimu keletą fotografijų. Nakvojame ten pat - PREIKURUOSE.

1944.09.19 (antradienis)

Naktis praėjo ramiai. Atrodo, kad fronto linija toli. Tyku ir ramu. Mūsų namai atrodo tokie nuskurdę. Švilpia rudens vėjas pro karo nuniokotą namą, kur prabėgo mūsų mielos jaunystės dienos. O, kaip būdavo malonu bėgti per žydinčias pievas, skinti rugiageles arba rudenį netoliese miške rinkti grybus. Šiandien visa laimė dingo. Ką mums rytojus yra pažadėjęs, vienas Dievas težino. Aš su Aldona nuėjome aplankyti mūsų pradinės mokyklos už kokių 2 km nuo namų. Čia taip pat siaubingas vaizdas. Tai nebe ta vieta, kurioje skambėdavo laimingų vaikų juokas. Šiandien čia tuščia, apleista. Pastatas be langų ir durų. Knygos koridoriuose išmėtytos. Mes kelias pasiimame ir einame namo.

> *[Kelias iš Kelmės iki Preikurų eina pro Dirvoniukų kaimą, kuris yra netoli žvyrduobių, kuriose guli prieš 3 metus arti dviejų tūkstančių žiauriai nužudytų Kelmės žmonių, tarp kurių keli šimtai vaikų ir tokių, kaip ir pati dienoraščio autorė, paauglių. Teresės tėvas Juozas Čėsna, būdamas valdžios Kelmėje galva ir puikiai informuotas žmogus, vargu ar galėjo nuslėpti nuo savo šeimos žinias apie tai, kokie buvo atliekami "šiukšlių tvarkymo" darbai Kelmės valsčiuje, o ir pati Teresė, sprendžiant iš dienoraščio, buvo pakankamai sumani ir smalsi mergaitė. Matomai, kaip ir įprasta vaikams, ji perėmė iš savo tėvų sąmoningą ir valingą žydų tragedijos užmarštį, kuri padėjo "perprogramuoti" naujos realybės suvokimą taip, kad atrodytų jog jų kraštui "svetimų" žydų ne tik kad nebeliko visiems laikams, bet tarytum jų niekada ir nebuvo. Todėl visame dienoraštyje nerasime nei vienos užuominos, nei vieno paminėjimo, susijusio su Kelmės krautuvininkų, gydytojų, amatininkų ir šiaip kitoniškai kalbėjusių, kitoniškai apsirengusių ir kitokio tikėjimo žmonių egzistavimu ir jų staigiu dingimu.]*

1944.09.20 (trečiadienis)

Šiandien mes kartu su ponu ir ponia Alūzais grįžtame į SAVITIŠKĖ. Naujienos nekokios. Evakuacija buvo paspartinta. Sužinojome, kad rytoj 8:00 išvyksta vokiečių kareiviai. Kai kurie iš žmonių labai nuliūdę. Mes taip pat nesidžiaugiame, nes girdime šnekas, kad apylinkėje yra *banditų* ir nežinia, kada jie gali čia pasirodyti.

1944.09.21 (ketvirtadienis)

Vokiečiai išvažiavo. Širdyje tuštuma, tuštuma... Gaila jų. Jų likimas taip pat nežinomas. Šiandien dar gyvi, o rytoj tik baltas kryžius pažymės jų buvimą šioje žemėje. Vieni jų buvo linksmi, kiti rimti, o dar kiti - liūdni. Liūdnumą galima pateisinti. Jie aiškiai mato, kad karas yra jau pralaimėtas, tačiau tik dėl vieno žmogaus užsispyrimo, jie turi rizikuoti savo gyvybėmis.

1944.09.22 (penktadienis)

Kol budėdavo vokiečiai, mes miegodavome ramiai, tačiau praėjusią naktį mūsų šeimininkas vienoje iš daržinių pastebėjo šviesą. Jis prikėlė visus pabėgėlius. Jautėmės nejaukiai. Ryte paaiškėjo, kad ten nakvojo du žmonės. Kas jie, ko jie norėjo ? Nežinia. Nors vokiečių buvimas nebuvo labai malonus, tačiau šeimininkams ir mums su jais buvo saugiau.

1944.09.23 (šeštadienis)

Nieko ypatingo. Neturiu ką rašyti.

1944.09.24-29 (sekmadienis - penktadienis)

Toliau gyvename SAVIŠKĖJE pas poną ŠAPALĄ. Darbai tie patys. Tapome *turtingesni*, nes kiekvienas iš mūsų kompanijos turi karvę, o kai kas dar ir kiaulę. Tėvai kelis kartus buvo nuėję į mūsų namus. Jie padėjo **BRONISLAVAS SIRUNAVIČIUS** lauko darbuose, sėti rugius, nes šiuo metu tam pats laikas. Netgi aš vieną dieną padėjau dirbti laukuose. Stasė tvarkosi namuose. Bronislovas, jo žmona ir Stasė laikinai prižiūrės mūsų ūkį.

Bronislavas buvo mūsų šeimos ūkvedys ir, kol Tėvelis dirbo viršaičiu Kelmėje, prižiūrėjo mūsų ūkį.

1944.09.30 - 10.02 (šeštadienis - pirmadienis)

Vyrai vyksta į ūkius, kiti atlieka savo pareigas. Kiekvienas dirba savo kasdienius darbus.

1944.10.03 (antradienis)

Aplinkui sklando visokios kalbos, tačiau beveik visi sutaria, kad turime bėgti, kitos išeities nėra.

1944.10.04 (trečiadienis)

Kartu su Tėveliu ir Mamyte vykau į mūsų namus. Nors iš manęs nedaug pagalbos, tačiau noriu namuose padėti viskuo, kuo

galiu. Nuo fronto linijos kartais pasigirsta pavieniai šūviai, po kurių vėl stoja tyla. Naktį praleidome namuose.

1944.10.05 (ketvirtadienis)

Atsikėlę dirbome įvairius darbus. Mama norėjo iškepti duoną ir parsivežti į SAVIŠKIS, bet prieš pietus vis dažniau pradėjo šaudyti pabūklai. Kai keletas sviedinių sprogo netoli mūsų daržo, daugiau apie duonos kepimą nebegalvojome. Pakinkėme arklius ir pajudėjome atgal, kad susitikti su kitais. Pirma pusė kelio buvo sėkminga. Mama net sustojo pasimatyti su ponia **KAREIVIENĖ**, tačiau tą pačią akimirką pakilo pragariškas triukšmas - užgrojo *Stalino vargonai [katiušos]*. Mama grįžo bėgte ir visi mirtinai išsigandę pradėjome kiek galima greičiau judėti link Kelmės (nors labai greitai važiuoti negalėjome, nes prie vežimo buvo pririšta karvė).

> *[Kaip jau minėta ankstesniame komentare, kelias nuo Kelmės iki Preikurų eina pro Dirvoniukų kaimą, kuriame gyveno paminėta ponia Kareivienė. Apie Kareivas taip pat mini ir Jakovas Zakas, kuris iš jų turėjo jėga atsiimti ten savo tėvo paliktus pasaugojimui daiktus.]*

Visi skubėjo iš Kelmės, o mes važiavome priešingai, į miestą. Sutiktieji šaukė mums: *"Ką jūs galvojate ? Kur važiuojate ? Ten sproginėja bombos !"*. Tačiau mes neturėjome kitos išeities, turėjome būtinai pravažiuoti per pačią Kelmę. Tai buvo pats baisiausias momentas mano gyvenime. Aš su mama gulėjome apsiklojusios vežime. Iš baimės drebėdama, žegnojausi ir meldžiausi. Meldžiau, kad mes pasiektume saviškius gyvi ir sveiki. Ačiū Dievui, kad mes pravažiavome Kelmę saugiai. Sustojome pas poną **MOCKUS**, palikome karvę ir išskubėjome toliau. Nebuvo laiko stoviniuoti ir ilsėtis. Pasikėlę ant mažos kalvos pamatėme liepsnas. Viskas skendėjo dūmuose ir liepsnose. Nuo fronto linijos pusės girdėjosi pragariškas griausmas. Kelmė ir vėl degė, nors po pirmo fronto praėjimo nedaug buvo belikę.

Skubiai pavalgę, prisijungėme prie savo grupės. Jie laukė ir labai dėl mūsų jaudinosi. Ponas Alūzas su tarnaite sugrįžo pėsčiomis. Atrodo, kad jie, kulkoms pradėjus švilpti pro ausis, išbėgo iš Kelmės. Mes susirūpinome, kodėl ponas Prekeris negrįžta su pono Alūzo arkliais. Pasikrovėme vežimus. Naktį grįžo ponas Prekeris. Jis taip pat pabėgo švilpiant kulkoms.

1944.10.06 (penktadienis)

Ryte, 8:00, išvažiavome iš SAVITIŠKĖ link KALTINĖNAI. Visur panika, pilnas kelias bėgančiųjų. Naktį praleidome už Kaltinėnų Rutelės kaime. Čia radome labai svetingus žmones. Ten palikome karvę pas **JUOZAS BARTKUS**.

1944.10.07 (šeštadienis)

Pravažiuojame Šilalę ir persikeliame per Jūros upę ties Pajūriu. Nakvojome netoliese už Pajūrio.

1944.10.08 (sekmadienis)

Išvažiavome anksti nepusryčiavę. Apsistojame pas Vainuto viršaitį poną PALEKĄ, pasigaminome pietus ir vėl į kelionę.

1944.10.09 (pirmadienis)

Šiandien yra ypatinga diena, nes 6:00 val. ryto, mes kertame Vokietijos sieną ties DEGUČIAI. Mes praradome savo turtą, praradome savo Tėvynę ir vykstame į nežinią. Šiandien taip pat ir gedulo diena, nes šiandien buvo užimtas Vilnius. Mes lietuviai širdyje žinome, kad tapome be Tėvynės. Vieni tokie, kaip mes, atsidūrė Vokietijoje, o kiti Sibiro platybėse.

1944.10.10 (antradienis)

Keliaujame per Klaipėdos kraštą. Ties Kaukėnais persikeliame per Nemuną. Naktį praleidžiame pas vienus vokiečius. Čia visai kitoks vaizdas. Visur tvarka ir švara, bet mums mūsų tėviškė brangesnė.

1944.10.11 (trečiadienis)

Šiandien turime naujienų. Ponas PREKERIS atsiskyrė nuo mūsų ir prisijungė prie kitos grupės, o prie mūsų prisijungė ponai **JAKUTIS** ir **PAŠILIS**. Mes džiaugiamės atsisveikinę su tokiu bendrakeleiviu. Dabar viskas einasi sklandžiai.

1944.10.12 (ketvirtadienis)

Šiandien pakaustė arklius ir mes judame palei GILIJA upės krantą. Čia viskas, kas yra, yra vokiečiams, bet ne mums - pabėgėliams. Kariavę fronte vokiečiai buvo daug draugiškesni negu šie, likę Vokietijoje. Nakvynei apsistojome ūkyje esančiame 2 km nuo LABIAU.

1944.10.13 (penktadienis)

Šiandien, kaip įprastai, graži diena, todėl nusprendžiame čia pabūti dieną-dvi. Kepame duoną ir skalbiamės, nes sušlapome lietuje ir esame purvini. Užsikūrėme lauke laužą. Jaučiamės gerai įsikūrę.

1944.10.14 (šeštadienis)

Keletas iš mūsų nuvyko į LABIAU gauti žinių. Tai, ką jie išgirdo, buvo nekokios naujienos. Visi lietuviai yra siunčiami į dvarą, esantį 10 km už Labiau. Iš ten vyrai ir moterys neturinčios vaikų yra imami kasti apkasų. Neaišku, kur yra siunčiami likusieji. Graudu pagalvoti, kad galbūt reikės išsiskirti.

1944.10.15 (sekmadienis)

Vis dar toje pačioje vietoje, su pabėgėlių vargais, svetimoje žemėje, tarp svetimų ir nedraugiškų žmonių. Visi stengiasi išsisukti nuo apkasų kasimo, bet kaip - neaišku. Sekmadienis, bet to visai nesijaučia. Šiandien dirbome visokius darbus: plėšėme, siuvome, mezgėme.

1944.10.16 (pirmadienis)

Ryte sužinojome, kad policija liepia iš čia išvažiuoti. Nusprendžiame išvykti 11:00. Ponia BARAUSKIENĖ ir ponia MATUZEVIČIUS

išvyko į miestą ir ten lauks mūsų. Neturime jokių leidimų, todėl nusprendžiame pernakvoti netoli LABGUVA. Pirmą kartą miegame po žvaigždėmis. Pradėjus lyti, sušalome ir sušlapome. Jaunesni miegojo vežime, kiti ant žemės po juo, pasiklojẹ ir užsiklojẹ šiaudais ir apsiaustais. Mūsų gyvenimas panašus į *čigonų*.

1944.10.17 (antradienis)

Ryte išgėrėme karštos kavos, kuri po šaltos nakties mus truputį sušildė. Po to pajudėjome toliau. Vijomės mūsų išsiblaškiusią grupę. Ten mums atnešė specialiai lietuvių pabėgėliams išvirtos sriubos. Buvęs policininkas ponas **MATUZEVIČIUS** gavo leidimus mūsų grupei vykti į **KÖNIGSBERG**. Kitiems leidimams gauti moterys nuvyko susitikti su Lietuvos atstovu LABIAU mieste.

1944.10.18 (trečiadienis)

Vakar moterys grįžo be leidimų, nes jos nebuvo įrašytos kažkokiame sąraše. Be to, vakar vienas *žandaras* mus *išspyrė* iš miesto aikštės. Nakčiai apsistojome mažame miškelyje, tačiau naktis buvo bemiegė, nes ir vėl lijo, o mes neturėjome pastogės. Šiandien moterys vėl ir vėl ėjo gauti leidimų, tačiau nesėkmingai, nes gydytojas išvyko į Karaliaučių. Nors jos laukė iki vakaro, bet jis negrįžo.

1944.10.19 (ketvirtadienis)

Šį rytą panelė Jadzė su ponia BARAUSKAS vėl išėjo prašyti leidimų. Jie parnešė liūdną žinią: gydytojas yra suimtas ir dabar leidimus išdavinės policija. Žinoma, stipresni žmonės bus paimti iš vežimų. Pavalgę pasikinkėme arklius ir pajudėjome TAPIAU kryptimi. Nenuvažiavus toli, nakvynei sustojome viename dvare. Gavome kur pasistatyti vežimus ir patiems prisiglausti.

1944.10.20 (penktadienis)

Mums bemiegant šeimininkė atnešė kavos. Papusryčiavę tęsiame savo kelionę. Miške sustojome papietauti. Gerai *pasiganę* pajudėjome toliau. Vėl radome pakankamai neblogą vietą pernakvoti. Šį kartą pas ūkininką, kuris taip pat ruošėsi išvažiuoti. Iš jo mes nusipirkome bulvių.

1944.10.21 (šeštadienis)

Naktis buvo šalta, bet po pusryčių mes sušilome. Išvykome apie 8:30. Ūkininko duktė mums žemėlapyje parodė kelią link DIRSCHAU. Ji pažymėjo didesnius miestus. Pravažiavę DONNAU miestą, sustojome pavalgyti. Jau beveik buvo vakaras ir mes susirūpinome, kur rasti vietą nakčiai.

1944.10.22 (sekmadienis)

Nakčiai apsistojome daug anksčiau, nei įprastai. Virėme vakarienę. Jaunas darbininkas, lenkas, mums padovanojo dobilų. Mus priglaudęs šeimininkas yra senas žmogus.

1944.10.23 (pirmadienis)

Išvykome ryte apie 9:00. Vakare valgėme duoną užsigerdami kava. Nakvojome dvare, kurio šeimininkė buvo mums maloni, tačiau šeimininkas - nelabai. Turime sekti žemėlapį.

1944.10.24-26 (antradienis-ketvirtadienis)

Pravažiuojame pro daug mažų miestelių, EYLAU ir kitų. Nuspręsta laikytis atokiau nuo didesnių miestų. Kodėl ? Nes mes jaučiame, kad mums svarbu laikytis kartu.

1944.10.27 (penktadienis)

Šiąnakt, pagal *bürgermeister* nurodymą, miegame dideliame ūkyje. Miegojome daržinėje kartu su arkliais. Nieko tokio, nes mes dabar pripratę prie visko. Jau šalta ir kelionė darosi nemaloni.

1944.10.28 (šeštadienis)

Nakvynę radome pas vieną moterį. Miegojome kambaryje, nors jame irgi šalta. Ūkis mažas, bet šeimininkė buvo labai maloni.

> *[Toliau seka trumpas dienoraščio atpasakojimas. Miestų pavadinimai yra netaisyti ir palikti tokie, kokie jie yra užrašyti angliškame dienoraščio vertime.]*

Ponia Stefanija Čėsnienė Vokietijoje (šaltinis)

Čėsnų šeima kartu su bendrakeleiviais tęsia savo kelionę per Vokietijos žemę, nakvynei priimami atsitiktinėse vietose, kur randa nevienodą vietinių žmonių svetingumą. Jų vežimų vilkstinė pravažiuoja Stum, Rehhof miestus, netoli Meves miesto keltu persikelia per Vyslos upę, toliau seka Pehlpling miestas. Galų gale keleiviai pasieka šalia Dirschau (dabar Lenkijos miestas Tčevas) esančią pabėgėlių stovyklą. Čia jie šiaip ne taip gauna *Marschbefehl* (kelionės leidimą), parduoda arklius ir traukiniu išvyksta į Göllschau (lenkiškai Goliszów) miestą. Göllschau miestas juos pasitinka nesvetingai, nes paprasčiausiai ten neturi, kur prisiglausti. Po kelių dienų gavę leidimus, jie išvyksta į Schömberg (dabar Chełmsko Śląskie Lenkijoje). Čia apsistoja pas poną **JONAS BARDAUSKAS** ir lieka ilgesniam laikui. Juozas Čėsna įsidarbina "Kramsta" tekstilės fabrike, kuriame vėliau pradeda dirbti ir Teresė su panele Jadze. Visa likusi šeima pragyvena iš Juozo ir Teresės gaunamos algos. Darbas Teresei nesunkus (dėl amžiaus sutrumpintas 1 valanda), tačiau visą dieną reikia stovėti, prižiūrint dvi stakles. Sunkiau tapo pradėjus dirbti naktinėse pamainose. Kaimynystėje gyvena ir daugiau lietuvių: **PUKELIS**, **RADAVIČIUS** ir kiti.

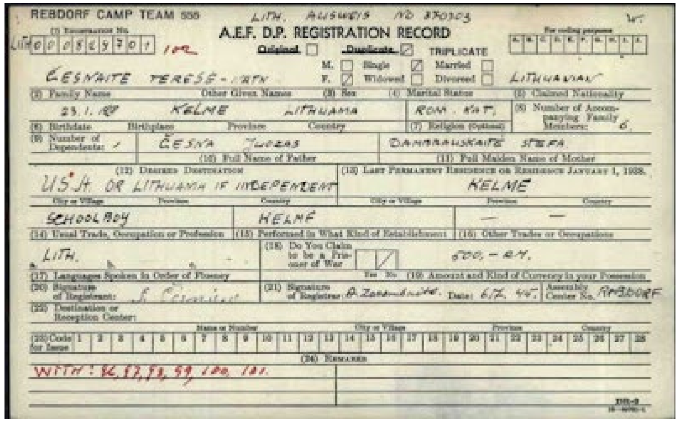
Po 3 mėnesių, kuomet prie miestelio priartėjo fronto linija, pabėgėliai nusprendžia trauktis toliau į Vakarus. Prisijungę prie bėgančių vokiečių, jie vyksta pro Neumarkt, Beilngries, Eichstätt, Mekenlöe ir pasiekia Schelldorf miestelį. Čia jie yra įdarbinami šios vietovės stambiausio ūkininko **PFÄFFEL** ūkiuose. Ten pat apsigyvena ir panelė JADZĖ, JONAS BARDAUSKAS, MARYTĖ SABALIAUSKAITĖ, ponas RADAVIČIUS ir ponas J. POCIUS.

Česnų šeima Rebdorf DP stovykloje prie upės

Taip jiems begyvenant, į miestelį atvyksta JAV kariai ir praneša apie išvadavimą.

Po 3 mėnesių Česnų šeima išvyksta pas savo tautiečius į **REBDORF** pabėgėlių stovyklą, kuri randasi šalia Eichstätt. Juos apgyvendina buvusio kalėjimo pastate (dar anksčiau jis buvo vienuolynu), didelėje salėje su dar apie 40 lietuvių. Dienos slenka nuobodžios, monotoniškos. Maistas darosi *liesas*, todėl tenka jo prasimanyti papildomai, mainant į drabužius. Po poros mėnesių Teresė sužino, kad stovykloje yra atidaroma lietuviškoji gimnazija. Ji su dideliu džiaugsmu užsirašo į ją ir nuo 1945 liepos 31 d. pradeda lankyti 6-tą klasę. Sąlygos mokslui yra sudėtingos, trūksta knygų, o pamokas mokiniai klauso sėdėdami bažnyčios klauptuose. Tuo metu Teresės mama dirbo siuvėja, o tėvas, Juozas Česna, drabužių sandėlyje. Mokslo metus Teresė aprašo, kaip džiaugsmingą ir nerūpestingą laiką, su šeštadieniais organizuojamais šokiais ir iškylomis prie Altmühl upės. Daugiausia laiko ji praleisdavo su savo drauge **REGINA PRIŠČEPIONKAITĖ**. 1946 metų vasarą dviem savaitėms Teresė su **REGINA PRIŠČEPIONKAITĖ**, ponu **PRIŠČEPIONKIS**, **ULBA**, **KIKILAS** nuvyko į Alpes prie Mittenwald.

REBDORF CAMP TEAM 555 — LITH. AUSWEIS NO 370303

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

Original ☐ Duplicate ☑ TRIPLICATE

(1) Registration No. LITH 0 0 0 8 6 9 7 0 1 — 102

ČESNAITE — TERESĖ-LITH — M. ☐ F. ☑ — Single ☑ Married ☐ Widowed ☐ Divorced ☐ — LITHUANIAN

(2) Family Name — Other Given Names — (3) Sex — (4) Marital Status — (5) Claimed Nationality

23.1.1929 — KELME — LITHUANIA — ROM. KAT. — (8) Number of Accompanying Family Members: 6

(6) Birthdate — Birthplace — Province — Country — (7) Religion (Optional)

(9) Number of Dependents: ✓ — ČESNA JUOZAS — DANBRAUSKAITE STEFA

(10) Full Name of Father — (11) Full Maiden Name of Mother

(12) Desired Destination: U.S.A. OR LITHUANIA IF INDEPENDENT — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: KELME

City or Village — Province — Country — City or Village — Province — Country

SCHOOLBOY — KELME — — —

(14) Usual Trade, Occupation or Profession — (15) Performed in What Kind of Establishment — (16) Other Trades or Occupations

LITH. — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War: Yes ☐ No ☑ — 600,- RM.

(17) Languages Spoken in Order of Fluency — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession

(20) Signature of Registrant: [signature] — (21) Signature of Registrar: A. Zaremb... — Date: 6.7.45. — Assembly Center No. REBDORF

(22) Destination or Reception Center:

Name or Number — City or Village — Province — Country

(23) Code for Issue: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

(24) Remarks: WITH: 96, 97, 98, 99, 100, 101.

DP-2

Teresės Česnaitės registracinė kortelė
Vokietijos pabėgėlių stovykloje

1946 lapkričio 20 dieną Teresė prisijungia prie Ateitininkų (religinė jaunimo organizacija) draugijos ir aktyviai dalyvauja jos organizacinėje veikloje. Besimokydama gimnazijoje ji vakarais, padedama pono **MEŠKAUSKAS**, mokosi mašinraščio amato. 1948 metų balandžio 1 dieną Teresė įgyją gimnazijos baigimo diplomą. Po mokyklos mergina pradeda dirbti mašininke, o naktimis su ponu JODELĖ mokosi anglų kalbos. Taip prabėga pilni metai.

Pagaliau Česnų šeima gauna iškvietimą iš savo giminių Amerikoje, pono ir ponios **STANLEY DANBAR *(mamos dėdė DANBRAUSKAS)***. Jos draugė REGINA PRIŠČEPIONKAITĖ kartu su panele JADZĖ PUIŠYTĖ išvyksta į Kanadą dirbti namų tarnaitėmis.

1949.05.03 Česnų šeima sunkvežimiu išvyksta iš **REBDORF** stovyklos į **Schweinfurt**.

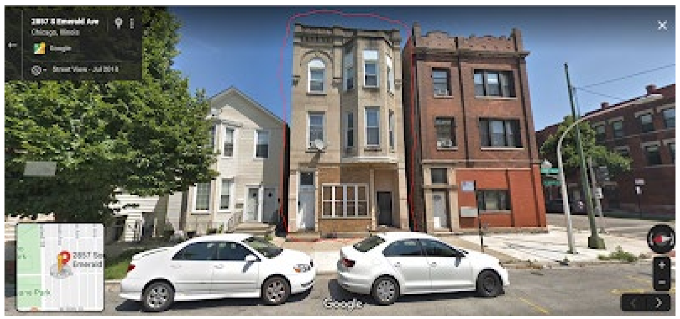
Čėsnų šeima išvyksta iš Rebdorf DP stovyklos.
Ponas Juozas Čėsna stovi penktas iš dešinės (antrame plane)

1949.05.11 17:00 po visų varginančių formalumų ir sveikatos patikrinimų visi Čėsnų šeimos nariai konsulate prisiekia ištikimybe JAV.

Paskutinis emigracijos į Ameriką *kryžiaus kelio* etapas. Amerikietė gydytoja patikrina vakcinacijas, apžiūri gerkles. Raudonasis Kryžius padovanoja dantų pastos, šepetėlius, veido pūdros, lūpdažį, degtukų, muilo ir kitų smulkmenų.

1949.05.28 Čėsnų šeima iš **BREMERHAVEN** uosto didžiuliu laivu "General McRae" išplaukia į Ameriką. Kaip pati Teresė sako: "**Šis gigantas perkels mus per platų Atlantą į mūsų laikiną tėvynę - Ameriką**". Kelionės pradžioje, plaukiant per audringą jūrą, daugelį keleivių kankina prasidėjusi *jūros liga*, tačiau jūrai nurimus, sveikata pasitaiso. Atėjus šeštadieniui suorganizuojami šokiai ir lietuviai keleiviai kartu su laive dirbusiais lietuviais jūreiviais, akompanuojant akordeonui, užtraukia lietuvišką dainą, kuri nuaidi per Atlanto platybę.

1949.06.08, trečiadienį, Čėsnų šeima išsilaipina iš laivo ant Amerikos kranto New York uoste. New York miestas atvykusius pakeri savo įvairiaspalvėmis reklamų šviesomis ir nematyta daugybe automobilių. Netrukus jie traukiniu pasiekia Čikagą, kur minioje sutinkančiųjų jų jau laukia dėdė **DANBRAUSKAS**. Dėdė savo giminaičiams užleidžia savo 5 kambarių butą su virtuve antrame aukšte. Jis pats ką tik išsikėlė į savo naują namą.

Emigrantams *išvirsta akys*, matant tokius naujo buto patogumus. Jie be galo džiaugiasi savo sėkme, nes gyvens seniausioje Čikagos lietuvių bendruomenėje - **BRIDGEPORT** kvartale. Jų adresas dabar: **2857 So. Emerald Ave., Chicago, 16, Ill (Ilinojus)**. Netrukus, po savaitės, Juozas Čėsna gauna darbą Silvercup Bakery (kepykloje). Teresės sesuo Aldona įsidarbina vaikų aukle lietuvių šeimoje. Teresė taip pat greitai susiranda darbą. Tetos draugas padeda jai įsidarbinti stiklo gaminių Marsco Manufacturing gamykloje, kur ji skudurėliu turi valyti stiklus,

Dabartinis vaizdas namo, kuriame apsigyveno Čėsnų šeima (2857 S. Emerald Ave., Chicago, 16, Ill)

skirtus rodmenų skydeliams ir ciferblatams (ši įmonė, Marsco Glass Products, veikia iki šiol toje pačioje vietoje - 2857 S. Halsted). Teresės uždarbis buvo 75 centai už valandą dirbant 8 val. per dieną ir 5 dienas savaitėje.

Tersės dienoraštis baigiasi 1949 metų birželio 15 dieną, kada ji pradėjo dirbti Marsco Manufacturing gamykloje.

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Tėvynę laidojant verkti negėda

(Ištrauka iš knygos "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d.", antroji knyga, sudarė Antanas Martinionis, 1995 m., ISBN 9989-636-04-3)

Stefanija Baldauskaitė pamokos metu Graužikų pradžios mokykloje. 1939 m. Iš Idalijos Šilgalienės asm. albumo ("Lietuvos valsčiai. Vaiguva", leidykla Versmės, 2018 m.)

Politinė kalinė poetė Stefanija Baldauskaitė gimė 1923 m. Brukų kaime, netoli Kražių. Mokėsi Lenkvičių pradinėje mokykloje, 1933-1936 m. - Kražių "Žiburio" gimnazijoje. 1941 metais baigusi Kelmės Vlado Putvinskio gimnaziją, mokytojavo Graužikų ir Verpenos pradinėse mokyklose (Kelmės valsčiuje). 1945 m. enkavėdistų areštuota už patriotinę kūrybą. Kalinta Kaune, vėliau - Pečioros (Komija) lageriuose, kur 1947 m. mirė.

Mokydamasi Kelmėje, S. Baldauskaitė buvo literatūrinio laikraštėlio "Žvilgsnis į gyvenimą" vyriausioji redaktorė. Būrelio susirinkimuose, literatūriniuose vakaruose klausytojus žavėjo savo eilėraščiais, apsakymais. Mokydamasi vyresnėse klasėse, rašė dienoraštį.

Sovietų Sąjungos "nenugalimajai" Raudonajai armijai okupavus Lietuvą, S. Baldauskaitė nepasidavė melagingai "išvadavimo" iš ponų jungo euforijai ir skausmingai išgyveno Tėvynes tragediją.

Jau **1940 m. liepos 7 d.**
savo dienoraščio puslapiuose ji sielvartauja: "...Tėvynę, dainų Lietuvą, šventąją žemę, palietė baisaus likimo ranka. Tą Lietuvą,

kurią aš taip mylėjau, kurią tik laisvą ir nepriklausomą buvau įpratus matyti, dabar pamačiau svetimųjų purvinomis kojomis mindžiojamą. Atėjo minia, minia svetimtaučių, išalkusi kraujo ir mūsų ašarų, ištroškusi nekaltų žmonių kančios, ir sugriovė, sugriovė visa tai, ką buvome laisvo gyvenimo metais sukūrę savo jėgomis, savo darbu. Jie sakosi Lietuvai atnešę laisvę, lygybę bet tykoja kiekvienu momentu apraizgyti vergijos pančiais. Ne tik tykoja, bet jau juos ir atneša...
Ir kaip gaila man Lietuvos, kaip gaila tų tautos didvyrių kaulų, kapuose betrūnijančių! Ką turi jausti, ką turi išgyventi tie, kurie ėjo basi, alkani, ėjo parnešti laisvo gyvenimo savam kraštui, saviems namams?... Dabar, šiomis dienomis, minios dalyvauja mitinguose eina su raudonom vėliavom ir šaukia klaikius "valiavimus". Kur reikia verkti - džiūgauja apmulkinta tamsi liaudis, nesuprasdama nieko seka tuos vilkus avių kailiuose ir eina griauti ne tik bažnyčių, bet ir kultūros, eina atsigerti karšto garuojančio savo brolių lietuvių kraujo. Ir eina, ir sukasi gyvenimo maišaty tie patys lietuviai, kurie kovojo už Lietuvą, kurie, rodos, tikėjo ateitimi ir gyvenimu... Per dvidešimtį laisvo gyvenimo metų lietuvis pamiršo, laisvėj gyvendamas, rusų priespaudos metus. Pamiršo, kokia kaina mūsų garbingieji knygnešiai iš tų pačių rusų krauju pirko lietuvišką raidę, pamiršo, kokioj mokykloj išmoko lietuviško žodžio ir rašto... Kaip gaila, kad viskas taip greit pamirštama... Verkia dabar kapuose protėvių kaulai. Kaulai tų, kurie anoj priespaudos naktyje už savąjį kraują pirko mokslo šviesą, savo gyvybėmis nutiesė mums kelią į Laisvę. Verkia šiandien Lietuva, verkiu ir aš su nutilusių dainų Tėvyne... O, kad aš galėčiau pavirsti Prancūzijos Joana Arkiete! Užsėdusi žirgą, užsidėjusi šarvus skrisčiau per nelaimingą Lietuvą su būreliu Lietuvos patriotų. Parodyčiau priešams, ką gali tas amžius vergavęs ir kančių užgrūdintas lietuvis! Kad galėčiau sėkmingai kovoti, nemirčiau, kol paskutinis mano kraujo lašas nesudrėkintų tėviškės žemės... Laiminga buvo ta Prancūzija ir jos didvyrė Joana: ji galėjo kovoti, galėjo mirti už tai, kas tautai brangiausia. Mums, lietuviams, šiandien draudžiama gyventi ir neleidžiama mirti... Draudžiama gyventi lietuviu, neleidžiama mirti už Lietuvą. Ir nėra baisesnio dalyko, kaip nieko neveikiant laukti amžino pasmerkimo mirčiai... Šiandien pasmerkimo mirčiai turi laukti mūsų Tėvynė, kuri prieš dvidešimt metų, kraujo upėms tekant, laisvai gyventi prisikėlė. Bet tikėk, Tėvyne, tikiu ir aš - atsiras ir tavo dukrų Joanų ar sūnų Margirių ir išvaduosim Tave - nors silpną, bet nemirusią ...

1940 m. rugsėjo 16 d.
Iškilmingai prasideda 1940-1941 mokslo metai. Jie Stefanijai ir jos klasei - jau paskutiniai...
"Posėdį pradedant, nesuskamba gražieji Tautos himno žodžiai, "Internacionalas" jį pavaduoja šiandien... Pasklidus tiems svetimiems lietuvio širdžiai žodžiams, iš akių rieda ašaros. Aš negaliu pakelti paraudusių akių, bet paskui drąsiai pakeliu, nes juk mano ašaros nors truputį panašios į Kristaus, kai verkė Jeruzalės. Pagalvoju ir nusprendžiu, kad Tėvynę laidojant verkti negėda. Matau ašaros spindi ne mano vienos, bet daugelio mergaičių akyse... Atėjo vakaras, vakaras kaip ir visi. Kai kam jis buvo linksmas, nes buvo gimnazijoj pasilinksminimas. Nuėjau ten ir aš. Dainuojant "Internacionalą", vėl žibėjo akys. O pradėjus griežti muzikai, pasidarė baisiai baisiai liūdna. Balkone radau daugiau žmonių, kurie nešoko. Dieve, koks klaikus ten salėje vaizdas... Draugai ir draugės, kurie, atrodo, ir mirti už Tėvynę nebijojo kadaise, šiandien šoka ir dūksta. Jie, matyt, negalvoja nieko... Jiems niekas nesvarbu... Niekas nė negalvoja, kad mirė moksleiviams šiandien Lietuva ir lietuviai šoka savo Tėvynės laidotuvėse..."

1940 m. spalio 23 d.:
"... Ruduo visus lapus jau nuo medžių nudraskė. Nebegali niekur vasaros ženklų surasti. O geras buvo tas rudenėlis!... Jis tėviškės klevus taip gražiai mūsų trispalvėm išdabino, kad jie priminė kadaise plevėsavusias tautines vėliavas... Deja! Tos spalvos jau išbluko, išblyško mūs trispalvė, pamačiusi kraujo priplūdusią mylimos Tėvynės širdį... "

Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai

1940 m. spalio 27 d.:
"... Šiandien Kristaus Karaliaus šventė. Ji primena man praeitį... Ypač ryškiai prisimenu praėjusius metus, kai Gedimino parke iškėlėm savąją trispalvę. Deja, šiandien ji nebepuošia jau mūsų kunigaikščių kalno Vilniuje. Ten šiandien kraujo ir keršto šaukiasi raudonas skuduras. Dieve, jei grįžtų praeitis, rodos, ir vėjo staugimai virstų liūliuojančia dainos melodija, ir ruduo nežemišku pavasario šypsniu nusišypsotų...
Karaliaus šventė, bet kodėl ji tokia niūri?..."

1940 m. Vėlinių išvakarėse:
"... Vakaras. Lauke žvarbus vėjas, sniegas ir lietus. Lyg tyčia blogas oras, ir kapinėse nedaug žvakelių tedega. Sustoju čia prie vieno, čia prie kito pažįstamo kapo. Nuėjusi prie Vlado Putvinskio poilsio vietelės randu **Mykolą** ***[Mykolas Jokubaitis?]***. Skaudu. Abiejų akyse sublizga ašaros. Ant kapo vėjo blaškomos dreba tik kelios žvakelės. Aplink tylu, ramu... Niekas nė neprisimena vyro, kuris dėl Lietuvos ir jos laisvės kovojo... "

1940 m. lapkričio 7 d.:
"... Salėje grojo orkestras. Klasės draugai ir draugės džiaugėsi ilgom revoliucijos švenčių atostogom... Programa silpnai vyksta. Susirinkę *žydpalaikiai* labai boikotuoja tautinius šokius. Tai jiems pavyksta. Rusiškai dainai tie patys tipai sukelia nežmoniškas ovacijas. Prasideda šokiai. Kai kurios mergaitės pasilieka su tautiniais rūbais. Ateina žydas ir išvaro persirengti. Tai labai sugadino ir taip jau slogią mano nuotaiką. Ilgai su Maryte Krečmeraite verkiau prie krosnies. Paskui labai aštriai kalbėjau su direktoriumi. Vienu žodžiu, šis žydo išsišokimas paveikė visus mokinius... Ne veltui bolševikų šventės rytą rado prie salės iš papuošimų vien penkiakampes žvaigždes bešviečiant, prie stiebo raudonoji vėliava irgi per naktį išgaravusi buvo. Nemakščių gatvėj keturios vėliavos, per pusę nupjautos, gatvėj atsidūrė. Bravo vyrai! Kovoja, dirba, gina savo teises, matydami, kad nebetoli laikai, kada už lietuvišką žodį į Sibirą važiuoti reikės... Lapkričio 7 d. rytą virš gimnazijos rūmų iš karto nepastebėjau mūsų trispalvės. Tiesa, ji neplevėsavo, tik ramiai kabėjo, šiek tiek gėdinosi šlykščių pavergėjų žvilgsnių. Gal norėjo ilgiau išsilaikyti?... Daugelis ją matė ir daugelio veidus šventiškas malonus šypsnys nuspalvino. Tą dieną visi ir stebėjosi drąsa ir pasiryžimu ano šaunaus berniuko... "

1941 m. spalio 15 d.
"...Aš - mokytoja, Graužikų *"liktarna"*. Graužikai - Putvinskio tėviškė, to didžiojo lietuvio gimtasis kampelis, jo paties žingsniais išvaikščiotas. Deja, dabar ir jis toks liūdnas atrodo, gelsvai bei rausvai išsipuošusių lapų ir linažiedžių ežerėlių fone pasimetęs... Šėlstanti pavergėjų gauja, prisisiautėjusi per metus ir nujausdama greitą pabaigą, ėmėsi tremties. Jie išvežė dešimtis tūkstančių pačių tauriausių Lietuvos sūnų, jų kaulais nukloti visi pakeliai į Kazachstaną ir šiaurės Sibiro taigas. Lietuvis, kaip nusikaltėlis, apiplėšiamas, apdrabstomas purvais ir tremiamas iš Tėvynės. Tai buvo anais carų laikais. Bet kad ir kaip ten būtų, paskutinių metų vergija nepalyginamai laisvesnė už carų despotizmą. Raudonasis teroras parodė savąjį "rojų", kurį daugelis lietuvių į pragarą išmainytų. Šią vasarą stovėjau prie Rainių kankinio Zigmunto Stabinskio kapo, prie kapo aukos už Lietuvą. Jis dar laimingas, bent jo palaikų nevalkios svetimos šalies šunys. O kur palaidota Graužikų dvaro savininkų **Vytauto ir Elenos Pūtvių-Putvinskių** šeima, jų mažamečiai vaikai Giedrė, Vytenis, Algirdas ir trijų metukų Tautvilas bei Vytauto motina senutė **Emilija Putvinskienė** - Lietuvos šaulių močiutė? Į kurią pasvietę ištremtos kelmiškių **Mockų, Latkauskių, Narbutų, Hurčinų, Liaudanskių** ir kitos šeimos, kurių žinau tik vieną vardą - lietuviai? Grįžo iš Raseinių kalėjimo **Liudas Karpis**, **Vytautas Butkus** ir

Jokubauskas, o **Merkys** nurimo kažkur Dubysos pakrantėj kartu su savo mokytoju **Jonu Rusu**, Kražių kunigu **Stanislavu Rimkumi**, su kun. **Sušinsku** ir dešimtimis bei šimtais kitų. Jiems likimas nelėmė sulaukti naujo gyvenimo... Aš irgi buvau šešis mėnesius čekistų draugų globojama. Saugumo viršininkas, "draugas" **Matulevičius** "švietė" mane, siūlė revolverį nusišauti ir kitokias komedijas krėtė. Gal ir aš būčiau netrukus patekusi į politinių kalinių sąrašus..."

Parengė ir parinko Vaclovas RIMKUS

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

IŠTRAUKA IŠ KYGOS „HOLOKAUSTAS ŽEMAITIJOJE“, ALEKSANDRAS VITKUS IR CHAIMAS BARGMANAS, 2016 M., ISBN 978-5-420-01777-7

Kelmės valsčius

Kelmės (*žyd. Kelm*) žydų bendruomenės žūtis susijusi su Vaiguvos valsčiaus žydų bendruomenės žūtimi. Nors Vaiguva nuo Kelmės už 15 kilometrų ir tarpukariu Vaiguvos valsčius priklausė Šiaulių apskričiai, jos žydų žūtis pateikiama čia.

Kelmė - miestas Vakarų Lietuvoje, tarp Dubysos dešiniojo intako Kražantės ir Vilbėno. XX a. Kelmė tapo svarbiu Lietuvos žydų (litvakų) kultūros centru. Čia veikė pirmoji Mussar *(moralistų*) krypties rabinų mokykla, penkios sinagogos ir maldos namai.

1937 m. iš 3599 Kelmės gyventojų 1302 buvo žydai. 1939-1940 m. galėjo gyventi apie 1350 žydų. Dideliame Kelmės valsčiuje žydų gyventa ir už miesto ribų. Nedidelės žydų bendruomenės būta Liolių miestelyje. Iki 1940 m. žydų gyventa ne mažiau kaip penkiose vietovėse - kaimuose, vienkiemiuose ar dvaruose. Visame valsčiuje, kuriame nemažai žydų vertėsi žemės ūkiu, galėjo būti kiek daugiau nei 1400 asmenų. Iki 1940 m. nemažai Kelmės žydų išvyko gyventi į kitas šalis. Antrasis pasaulinis karas jau pirmosiomis dienomis pasiekė Kelmę. 1941 m. birželio 24 d. dėl Vokietijos ir Raudonosios armijos karo veiksmų centrinėje miesto dalyje sudegė daug gyvenamųjų namų, kuriuose gyveno dauguma žydų. Sudegė ir abi sinagogos, liko nesudegę tik miesto pakraščiai. 1941 m. birželio 25 d. vokiečiai jau pasirodė Kelmėje. Daugelis žydų, netekę namų mieste, turėjo glaustis sudegusių gyvenamųjų pastatų rūsiuose bei ūkiniuose pastatėliuose. Keli šimtai žydų apsigyveno kaimuose, kuriuose buvo jų šeimų valdomi ūkiai: Licinavoje, Lioliuose ir kitur. Chalozinų šeimos ūkyje Licinavoje susibūrė per šimtą Kelmės žydų.

1941 m. liepos pradžioje Kelmėje buvo įsteigtas getas: jam pritaikyta Kelmės dvaro sodyba, tiksliau joje stovinti didelė daržinė ir kelios kitos patalpos. Dvaro rūmuose gyveno geto komendantas vokietis. Ūkiai, kuriuose kelias savaites gyveno daug kelmiškių žydų, tapo netipiškomis laikinosiomis jų izoliavimo stovyklomis (mažaisiais getais). Tokių buvo penkios. Naciai ir jų vietiniai talkininkai labiau kontroliavo tik Licinavos stovyklą, prie kurios buvo kasamos durpės. Čia buvo naudojama nemokama žydų darbo jėga. Kitas stovyklas mažai kas kontroliavo: nevarė į viešuosius darbus, nebuvo nuolatinės sargybos. Valyti miesto griuvėsių ir degėsių bei į pastatų atstatymo darbus lietuviai sargybiniai daugiausia varė Kelmės dvare įkurto geto

[Kelmė - Onos pasakojimas]
[Kelmė - Jurgelis Adomas]
[Kelmė - Alekna Liudas]
[Kelmė - Dovydaitis Pranas]
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)]
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.]
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis]
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)]
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas]
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“]
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"]
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"]
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.]
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“]
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)]
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."]
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“]
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"]
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)]
[Kelmė - Duobkasiai]
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos]
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo]
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)]
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"]
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų]

vyrus.

Po kelių savaičių nuo getų įkūrimo kelios keturių ar penkių ginkluotų lietuvių grupės maždaug dvi savaites ieškojo iki tol dar laisviau gyvenusių žydų vyrų, vežė juos sunkvežimiais ir arklių traukiamais vežimais bei varė pėsčiomis į Kelmės dvaro daržinę.

Istorikas Stanislovas Buchoveckas gana išsamiai išnagrinėjo Kelmės ir Vaiguvos valsčių žydų žudynes straipsnyje „Kelmės ir Vaiguvos valsčių žydų bendruomenės ir jų žūtis 1941 m:". Šią medžiagą dar papildėme liudytojų **Mykolo Andriuškos**, **Petro Marcinkaus**, **Janinos Makarytės**, **Izidoriaus Kvetkaus** ir **Ričardo Blažio** parodymais.

Iki 1941 m. liepos 29 d. Kelmėje vyko pavienių žydų ir nedidelių grupių egzekucijos. Buchovecko surinkta medžiaga rodo, kad viena septynių ar vienuolikos žydų grupė buvo sušaudyta žydų kapinėse. [JewishGen] rašo, kad 1941 m. liepos 29 d. (hebrajų kalendoriuje- 5 Av'o 5701) atrinkti 25 jauni ir sveiki žydai darbams pas ūkininkus. Atrinktieji nužudyti netoli Gruževskių dvaro. Į Kelmės dvaro daržinę buvo atgabenta vyrų ir keletas moterų iš Kelmės valsčiaus žydų stovyklų. Čia atvežti ir 23 Liolių žydai (Vaclovas Rimkus rašo, kad Lioliuose gyveno 10 žydų) keletas iki tol tebegyvenę savo namuose ir užsiėmę žemės ūkiu.

Kelmės valsčiuje yra viena žydų šaudymo vieta, apytikriai už 2 kilometrų nuo miesto centro, tik už 0,5 km nuo įsteigto geto, kad nereikėtų sunkvežimio. Vieni šaltiniai nurodo šią vietovę priklausius **Paverpenio**, kiti - **Dirvoniukų** kaimui. Dar vietinių žmonių vadinta kaip buvusi Pušyne, tačiau dažniausiai - žvyrduobe (ten buvo kasamas žvyras ir molis).

Šioje vietoje 1941 m. liepos 29 d. įvyko pirmosios masinės žydų žudynės Kelmėje. Į žudynių vietą atvyko esesininkai ir du vokiečių karininkai, kurie pribaiginėjo sužeistuosius pistoletų šūviais. Iš lietuvių parinktas žudikų dešimtukas mokėsi šaudyti žmones ir užpilti žemių ant dar vienos sušaudytų žydų partijos.

Kaip rašo [JewishGen], Kelmės rabinui **Danieliui Movšovičiui** buvo leista kreiptis į savo bendruomenę. Jis pasakęs: "Nekelkime panikos, mes turime sutikti sprendimą tyliai". Rabinas privalėjo stebėti gentainių žudynes, jį naciai nušovė paskutinį. Po šio masinio šaudymo stovykloje dar buvo palikti 36 žydai vyrai.

Išsamiausiai pie žydų žudynes liudijo **Mykolas Andriuška**, kuris pats kasė duobes už 2,5 kilometro nuo Kelmės esančiose žvyrduobėse. Kasti duobės buvę surinkti apie 15 žmonių (10- 12 žmonių - Blažys), kurie iškasę 2,5 x 3 x 2-2,5 metro dydžio duobę. 18 valandą baltaraiščiai iš Kelmės atvarę vyrus, moteris ir vaikus, kurie buvę Kelmėje dviejuose getuose.

Liudytojas **Algirdas Turskis** patvirtino, kad žydai buvo varomi iš taip vadinamos žydų mokyklos į masinio žudymo vietą. Kaip teigė Andriuška, atvarę tartum apie 500 žydų. Tada trimis automobiliais iš kažkur atvykę 9 ar 10 vokiečių karininkų, kurių iki tol Kelmėje nebuvę. Šaudymui vadovavęs policininkas Simas. Žydai nedidelėmis grupėmis buvę varomi prie duobės ir šaudomi. Po to liepta užkasti nedideliu žemių sluoksniu ir buvusios vedamos antra, trečia ir ketvirta grupės. Šaudymas trukęs 2-3 valandas. Vokiečiai atvažiuodavę pasižiūrėti ir vėl išvažiuodavę. Taip apie tris kartus. Vienas žydas bandęs pabėgti, baltaraiščiai šaudę, bet nepataikę, tada vokietis paėmęs iš vieno baltaraiščio šautuvą, nusitaikęs ir nušovęs bėgantįjį.

Pamatę, kad į vieną duobę visi netilps, baudėjai liepę šalia kasti kitą duobę. Iškasę vėl 12 x 3 x 2 metrų duobę, kurioje tilpę visi. Nurenginėjami buvę tie, kurie vilkėjo geresniais drabužiais, kiti sušaudyti su viršutiniais apdarais.

Žydų šaudymo faktą patvirtino Kelmės miesto gyventoja **Janina Makarytė**. Varant žydus į šaudymo vietą, ji smalsaudama

įlipusi į medį netoli šaudymo vietos ir stebėjusi apie pusę valandos, kol buvusi išvyta:
[...] *žydų tautybės piliečiai buvo atvaromi į žudynių vietą. Iš Laukodumo ir Gadiliaušiškės - vežami padvadomis. Atvarytus grupėmis prie duobės privertė nusirengti. Varė į duobes, kurių buvo keturios* [**Mykolas Andriuška** teigė, kad buvusios dvi didelės duobės] *ir šaudė. Nepaklusniuosius nušaudavo ir po to įmesdavo. Gydytojas Suralskis bėgo, ir jį nušovė apie 25 m nuo duobės (miežiuose) ir buvo atgabentas ir įmestas į duobę.*

Panašiai teigė ir kiti liudytojai. **Izidorius Kvetkus** dar paliudijo, kad po žydų šaudymo policijos viršininkas įdavęs jam maišą žydiškų knygų ir benzino ir liepęs šias knygas sudeginti sušaudytų žydų vietoje. Tai ir buvę padaryta.

Šiauliuose leistame 1941 m. rugpjūčio 3 d. laikraštyje Tėvynė rašoma, jog Kelmėj žydų klausimas gerai sutvarkytas. Dieną prižiūrimi žydai dirba prie griuvėsių, o vakare patalpinami už miesto į jiems skirtą daržinę. Žodžiu, viskas normalu, kaip civilizuotoje valstybėje. Iš tikrųjų jau buvo įvykusios pirmosios masinės žydų žudynės.

[Komentaras: Ši laikraščio "Tėvynė" žinutė yra cituojama iš kraštotyrininko Vaclovo Rimkaus straipsnio knygoje "Kelmės kraštas" (1997 m.) psl. 161. Ji yra naudojama ne vienoje ir kitų autorių publikacijoje. Apie šią žinutę rašė ir žurnalistė Vita Morkūnienė savo straipsnyje "Trys iš sušaudytos giminės".

Manoma, kad pirmoji masinių žudynių akcija Kelmėje įvyko apie 1941 m. liepos 29 d., o ši įžymi laikraščio "Tėvynė" žinutė pasirodė 1941 m. rugpjūčio 3 d. Laiko skirtumas tarp šių įvykių yra kelios dienos. Kraštotyrininkas Vaclovas Rimkus šiam pranešimui suteikė makabrišką vertinimą, nes rašė įsitikinęs, jog naujienos iš Kelmės buvo perduotos jau po žudynių. Tačiau istorikas neįvertino, kiek laiko užtrunka techniškai paruošti eilinį numerį spaudai ir atspausdinti jo tiražą. Reikėtų atsižvelgti į to meto technines naujienų perdavimo, redagavimo, maketavimo, rankinio surinkimo bei tiražo atspausdinimo karo sąlygomis aplinkybes. Yra didelė tikimybė, kad ši žinutė iš Kelmės laikraščio redakcijai buvo perduota dar prieš pirmąją žudynių akciją, kuomet didžioji dauguma suimtųjų buvo uždaryti į getą, tačiau - gyvi. Laikraštis tiesiog negalėjo paminėti apie žudynes (žinoma, jei būtų norėję), nes beruošiant numerį spaudai, žinia paprasčiausiai buvo jau pasenusi.]

Antroji Kelmės žydų masinė egzekucija surengta 1941 m. rugpjūčio 22 d., kai surinkti ir į žudynių vietą atvežti Vaiguvos (Šiaulių apskrities valsčius) žydai (apie 70 asmenų), tebegyvenę savo namuose.

XX a. Vaiguvoje žydų sumažėjo nuo 137 (1923) iki 90-100 (1940). 1941 m. vasarą Vaiguvos žydų bendruomenę sudarė mažiau nei šimtas asmenų. Alfonsas Eidintas teigia, kad Vaiguvoje gyveno apie 10 žydų šeimų ir apie 70 žmonių, tačiau su vaikais galėjo būti iki 85-90 žmonių.

1941 m. birželį-liepą, iki sunaikinimo, vaiguviečiai žydai gyveno savo namuose, nors ir buvo beteisiai. Dieną prieš žudynes (t. y. 1941 m. rugpjūčio 21 d. vakarą) Vaiguvos žydai buvo suvaryti į sinagogą. Kitą rytą mobilizuota 8 ar 10 pastočių. Jomis apie 70 žydų vyrų, moterų ir vyresnių kaip 14 metų jaunuolių išvežti Kelmės link. Vyresniojo sargybinio pareigas ėjo **Kostas Vaidila**. Žydams, vadeliotojams ir konvojuotojams buvo pasakyta, kad žydai vežami į darbus.

Neprivažiavus Kelmės, pastotes pasitiko du Kelmės baltaraiščiai, kurie pasiuntė vaiguviškius keliuku arčiau šaudymo vietos,

[Įvairūs šaltiniai internete](#)

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

prie žvyrduobių. Likus ne mažiau kaip kilometrui iki žudynių vietos, Vaiguvos žydus išlaipino iš vežimų, atėmė pasiimtus daiktus, iš dalies nurengė. Atlydėję Vaiguvos pagalbiniai policininkai buvo paskirti sargybiniais. Vaiguvos baltaraiščiams teko užpilti žemėmis duobes su lavonais. Žudynės vyko iki vėlaus vakaro. Žmonės buvo šaudomi dviem kulkosvaidžiais. Vokiečių nurodymu, buvo atrinkti net 25 lietuviai šaudyti prie iškastų duobių arba į jas suvaryti iki apatinių drabužių išrengtus žmones. Šioje egzekucijoje vokiečiai daugiausia fotografavo. Žudynėms greičiausiai vadovavo iš Raseinių atvykęs Raseinių geto viršininkas **Aleksas Grigaravičius *[Grigalavičius]*** (remiantis **M. Jakubaičio** ir **A. Žemecko** liudijimais).

Tą pačią rugpjūčio 22 d. baigtos naikinti kaimyninės Nemakščių ir Viduklės žydų bendruomenės (daugiausia moterys ir vaikai). Be tėvų likę 17 Vaiguvos žydų vaikų 1941 m. rudens pradžioje buvo išvežti į Žagarės getą, kur kartu su kitais kalintais žydais 1941 m. spalio 2 d. sušaudyti, o 1941 m. rugsėjo pabaigoje - spalio pradžioje, kažkam įskundus, **Aukšmiškio** miške sušaudyti keturi užklupti žydai.

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Siaubinga vasara

Jonas Vadeikis

„Komunistinis žodis“, 1957 m. birželio 15 d. [originalus straipsnis]

Kelmės mokytojas

1941 m. pavasarį tūkstančiai mūsų rajono vargingų valstiečių pirmą kartą įbėrė grūdą į gautą iš Tarybų valdžios žemę. Šiltas oras su lietaus protarpiais teikė naujakuriams viltį, kad bus geras derlius. Tačiau netrukus visas jų šviesias viltis sudaužė baisūs įvykiai.

Saulėtą birželio 22-osios dienos - sekmadienio - rytą vakarų padangės nusidažė gaisrų dūmais, pasirodė baisūs juodakryžiai fašistinių grobikų lėktuvai, sėdami darbo žmonėms nerimą ir mirtį.

Po dviejų dienų fronto audra jau siautė mūsų rajone. Per vieną dieną pelenų ir degėsių krūvomis pavirto Kražiai ir Kelmė. Ištrūkę iš ugnies, likę be turto ir pastogės, žmonės bėgo į artimiausius kaimus ir sodybas. Tuoj visą rajoną užplūdo fašistiniai grobikai. Ir iš karto jie parodė kruvinus nagus. Įsiveržę į Lenkvyčių kaimą, anapus Kražių, klykiančių vaikų ir žmonos akivaizdoje jie sušaudė valstietį **Skrodenį**, nuo jų kulkų žuvo prie savo sodybos Bielskiškių kaimo valstietis **Druktenis**, Kelmės miesto gyventojai - du jauni broliai **Kalisevičiai** ir daugelis kitų. Įsiveržę į valstiečių sodybas, fašistiniai budeliai žvėriškai grobė visa, kas tik pakliuvo: arklius, vežimus, brangesnius daiktus, maisto produktus, šaudė naminius paukščius.

Ginkluotoms vakarų grobikų gaujoms nusidanginus į rytus, jų užnugaryje ėmė

Jonas Vadeikis (1903-1982)
Iš knygos "Senoji Kelmė"

siautėti buožės ir jų pakalikai - lietuviškieji chuliganai. Užsisiuvę ant rankovių baltus skudurus su juodais, suktais kryžiais, ginkluoti šautuvais bei pistoletais, jie siautė po kaimus, suiminėjo nekaltus darbo žmones, kurių nė vienas nebuvo tikras gyvas sulaukti rytojaus. Netrukus visi Kelmėje išlikę rūsiai, taip pat ir dvaro bokštas buvo kimšte prikimšti suimtų darbo žmonių.

Nacionalistinėms gaujoms vadovavo ir vietos "valdžios" branduolį sudarė buvęs viršaitis **Česna** su keliais sėbrais, jų tarpe iš kitur atklydęs kažkoks tipelis, pasivadinęs lietuvišku komendantu, ir vietinis kunigas **Šniukšta**. Jų įkvėpti nacionalistai darė žvėriškiausias niekšybes, kankino ir žudė suimtuosius. Išlikusioje nuo gaisro vienoje daržinėje buvo laikoma daug nekaltų išbadėjusių žmonių, kurie, telefono vielų rimbais plakami, buvo varinėjami griuvėsių tvarkyti.

Nuvykę į kaimus, kur buvo išbėgę nuo gaisro kitų tautybių žmonės, lietuviškieji nacionalistai juos kankino, gąsdino, šaudė ties galvomis, klikdė jų vaikus, reikalaudami auksinių daiktų. Jų rankomis buvo iššaudyta už Kelmės, Preikurų kaimo link, keli tūkstančiai žmonių - daugiausia moterų, senukų ir vaikų. Jų tarpe žuvo geriausi Kelmės gydytojai. Šios baisios žudynės vyko dviem etapais: liepos ir rugpjūčio mėnesiais. Tokios pat kruvinos žudynės vyko ir Kuprės pušyne. Būdinga, kad budeliais buvo prigirdyti degtine lietuviškieji nacionalistai, prisikimšę kišenes prisiplėštų auksinių laikrodžių, žiedų ir kitokių brangenybių. O jų vadovai prisigrobtą turtą gabenosi ištisais vežimais.

Skaudžias kančias išgyveno tą vasarą ir rudenį valstiečiai - naujakuriai. Jie nepasinaudojo darbu, pavasario metu įdėtu į savo laukelius. Įsiutę dvarininkai ir buožės darė su jais ką tik norėjo. Neskaitant baisiausių pasityčiojimų, iš daugelio buvo pagrobtas visas derlius ir pašaras, daugelis naujakurių prieš žiemos speigus buvo išmėtyti iš gautų butų, kentėjo šaltį ir badą. Išmirė daug vaikų. Žiauriausiu pasirodė buožė **Ragauskas** iš Laukodumos, o buožė **Mockus Dzidorius** iš Naudvario verkšlendavo, kodėl neiššaudė visų naujakurių su vaikais.

Nuo tos siaubingos vasaros jau praėjo daug metų. Kelmės miestas ne tik atsistatė iš degėsių, bet kasmet vis puošiasi naujais, niekuomet čia nematytais mūriniais pastatais. Rajono laukuose šeimininkauja tik darbo valstiečiai, o jų vaikai, vietoj piemenavę ir bernavę ponams, kaip būdavo anksčiau, lanko septynmetes ir vidurines mokyklas. Naujais ekonominiais ir kultūriniais laimėjimais kasmet vis labiau puošiasi mūsų rajonas.

Tačiau dėl šių laimėjimų įtūžusiai staugia pabėgę už Atlanto siaubingą 1941 m. vasarą kraugerių likučiai. Maitinami nešvariais milijonierių doleriais, apsidengę veidmainiška "patriotizmo" skraiste, jie plūsta ir šmeižia mūsų šalį, grasina atominiu karu.

Mūsų darbo žmonės ir viso pasaulio doroji žmonija žiūri į tą jų įtūžusį staugimą, kaip į dvesiančio žvėries paskutinį pasispardymą. O kai dėl atominio karo, tai prieš jį stoja viso pasaulio tautos. Drauge su jomis tarybiniai žmonės aktyviausiai kovoja už tai, kad niekada nebepasikartotų kruvinos 1941 metų birželio dienos. Rajono darbo žmonės niekada neužmirštų, kurie atidavė savo gyvybes už tai, kad amžinai žydėtų Tarybų valdžia. Jie mirė. Bet jų idėjos, jų meilė Tėvynei, savajai liaudžiai, amžinai gyvens.

Rytoj, birželio 16 d., įvyks fašistinio teroro aukų atminimas Pirčiupių kaime. Čia įvyks didžiulis darbo žmonių mitingas, kuris pagerbs fašistų žiauriausiu būdu nužudytus Lietuvos valstiečius.

Ir kiekvieno širdyje dar labiau sustiprės neapykanta fašistiniams žvėrims imperialistams, galandantiems dantis už okeano.

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

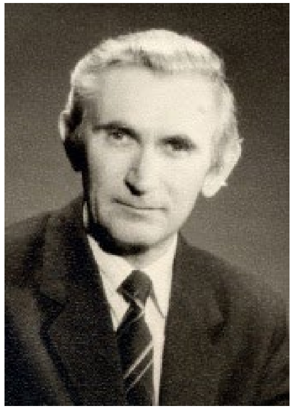
Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ištrauka iš knygos „Štai jų tikrasis veidas“
(sudarė T. Butkus, 1963 m.) [visa knyga]

KRUVINI SIUNTINIAI

Vyt. PIKTURNA

Vytautas Jonas Pikturna (1930-2017) Lietuvos žurnalistas, redaktorius (šaltinis)

... 1941 metų birželis. Geležimi kaustyti fašistų batai mindo Lietuvos žemę, šaudo kaimų ir miestų gyventojus. Lietuva pavirto ištisu kalėjimu. Fašistams uoliai talkininkauja visokio plauko „patriotai". Šie žmonės, užsirišę ant rankovių baltus raiščius, šaudo tarybinius aktyvistus, žydų tautybės piliečius, tarybinius karo belaisvius ir visus tuos, kurie jiems nepatinka. Vienas tokių „patriotų" - **Jurgis Matulevičius** iš Tytuvėnų.

Tuo metu Matulevičius mokėsi Kelmės gimnazijos penktoje klasėje, bet mokslą metė ir išėjo... žudyti žmonių ! Šešiolikametis paauglys mielai priimamas į baltaraiščių būrį. Nežiūrint jaunumo, Jurgio „darbu" vyresni žmogžudžiai patenkinti - jo rankose šautuvas nevirpa sušaudant kelių mėnesių amžiaus kūdikį ar žilaplaukį senuką.

[Galbūt žurnalistas V. Pikturna, rašydamas šią apybraižą, rėmėsi Adolfo Žemecko bylos medžiaga, kurioje buvo įrašyti galimai klaidingi Jurgio Matulevičiaus gimimo metai t.y. 1925-ti. Pats J. Matulevičius pabėgėlių stovykloje Vokietijoje deklaravo, kad yra gimęs 1921 gegužės 10 d. Todėl 1941 metais jam buvo ne 16, o 20 metų.]

Krato Matulevičius suimtųjų kišenes, nuo rankų mausto žiedus, lupinėja auksinius dantis. Sušaudyta daug žmonių. Daug turto išsidalija žudikai. Ne maišais, bet vežimais į motinos namus jis veža medžiagų ritinius, rūbus. Ant Jurgio rankų žiba nužudytųjų brangūs žiedai, o prie diržo kadaruoja sunkus mauzeris, su kuriuo jis nesiskiria nei dieną, nei naktį.

Jurgis Matulevičius, apie 1948, Australija
https://www.naa.gov.au/

Tytuvėniškiai gerai atsimena vieną pokalbį tarp Jurgio ir jo sėbro **K. Tamkaus**. Jie abu, gerokai išgėrę, minėjo neseniai įvykusias masines žudynes, prisiminė sušaudytųjų turtą, ir J. Matulevičius, žiūrėdamas į savo pusbačius, pasakė Tamkui:
- O vieną žydo tuflį, Kazy, tu vis tik man iš po panosės nušvilpei. Dabar nei tau iš jo nauda, nei man. Susitarkim taip - už tą batą - puslitrį statau aš, o tu man tuflį grąžini.

Nesmerkia motina savo Jurgiuko. Štai ką pasakoja Matulevičienės kaimynas J. Sebestijonas, kuris 1942 metų pavasarį paklausė Matulevičienę, kodėl jos sūnus šaudo žmones.

- Mano sūnus šaudo ne žmones, o žydus už tai, kad jie dievu netiki...

Ar begalima „gudriau" atsakyti?

Kaip pasižymėjęs žmogžudys, Jurgis Matulevičius nuo 1942 metų priimamas į žandarmeriją. Apie šio laikotarpio jo veiklą prisimena **E. Jasevičius**. Pastarajam 1942 metų rudenį teko būti vardinėse pas **P. Banį**. Ten Matulevičius kalbėjo:

- Žydus jau iššaudėme, o dabar svarbiausias mūsų uždavinys - išgaudyti tarybinius partizanus. Tam yra specialus Hitlerio įsakymas, kuriuo reikalaujama apvalyti Lietuvą nuo žydų ir komunistų. Šį įsakymą mes įvykdysim, ir Lietuva bus švari kaip stiklinė.

Toliau jis pasigyrė, kad baudžiamasis dalinys Kurtuvėnų miške surado tarybinių partizanų žeminę, kurią likviduojant ir jis dalyvavęs.

- Už tai baudžiamojo būrio viršininkas mane dosniai apdovanojo,- gyrėsi jis,- davė beveik naują kostiumą ir chrominius batus.

Vardinėse Matulevičius kaip tik buvo apsiavęs tais batais.

Siautėjo, talkininkavo fašistams Matulevičius Kaune, Tauragėje, betgi ir savo gimtųjų vietų neužmiršdavo. "Nepasididžiuodavo" grįžęs atostogų jis kartu su seniūnu ir pakiemiais pavaikščioti, patikrinti, ar kuris mažažemių neslepia karvės, ar neskriaudžia „didžiosios Hitlerio imperijos".

Į Kelmę Matulevičius atskubėjo ir 1944 metų rudenį, kai veržliais Raudonosios Armijos smūgiais hitlerininkai buvo atblokšti iki Dubysos. Apsikarstęs ginklais, jis trainiojosi po miestelį ir ilgesingai žiūrėjo Tytuvėnų link - mat, tenai liko nemažai prisiplėšto

turto.

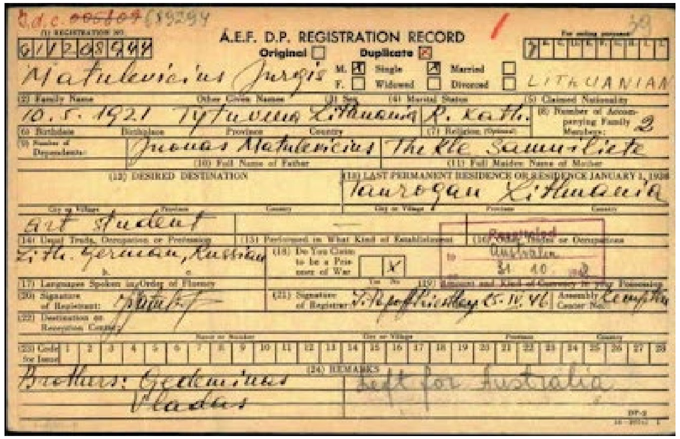
Paskutinėmis hitlerinės okupacijos Kelmėje dienomis Matulevičius suiminėja žmones, siunčia juos į fašistines mirties stovyklas. Jausdamas, kad liaudis jo darbus atitinkamai įvertins, jis, susigriebęs išžudytųjų žmonių brangenybes, sprunka į Vakarus, kur susiranda naujus šeimininkus. Ir štai, karui pasibaigus, iš ten pradeda plaukti laiškai ir siuntiniai.

Tytuvėnų miesto gyventoja Teklė Matulevičienė dabar dažnai parsineša iš pašto siuntinius. Dosnus pasidarė jos sūnelis. Ir ko jam nebūti dosniam - juk išbėgdamas jis išsivežė nužudytųjų turtą. Nesvarbu, kad jis nekaltu krauju aplaistytas - už auksą Vakaruose viskas perkama ir viskas parduodama.

Tie, kurie perkate iš jo motinos užjūrio „dovanas", pagalvokite, kokia kaina jos įgytos.

Jurgis Matulevičius,
apie 1953, Australija
https://recordsearch.naa.gov.au/

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

Original ☐ Duplicate ☒

(1) Registration No.: 6/1/2/08/944

(2) Family Name: Matulevičius — Other Given Names: Jurgis — (3) Sex: M. ☒ F. ☐ — (4) Marital Status: Single ☒ Married ☐ Widowed ☐ Divorced ☐ — (5) Claimed Nationality: LITHUANIAN

(6) Birthdate: 10. 5. 1921 — Birthplace: Tytuvena — Country: Lithuania — (7) Religion (Optional): R. kath. — (8) Number of Accompanying Family Members: 2

(9) Number of Dependents: — (10) Full Name of Father: Juonas Matulevičius — (11) Full Maiden Name of Mother: Thekle Samulikte

(12) Desired Destination: — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Taurogau Lithuania

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: Art student — (15) Performed in What Kind of Establishment: — (16) Other Trades or Occupations: Resettled to Australia 31 10 [illegible]

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: Lith. German, Russian — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War: Yes ☐ No ☒ — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession:

(20) Signature of Registrant: [illegible] — (21) Signature of Registrar: [illegible] 15. IV. 46 — Assembly Center No.: [illegible]

(22) Destination or Reception Center:

(23) Code for Issue: 1–28

Brothers: Gedeminas, Vladas — (24) Remarks: Left for Australia

Jurgio Matulevičiaus registracijos kortelė
Vokietijos pabėgėlių stovykloje. Joje pažymėta,
kad J. Matulevičius 1948.10.31 dieną jau buvo išvykęs į Australiją.
*Asmens užsiėmimo laukelyje pažymėta - **studijuojantis menininkas**.*

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ištrauka iš knygos „Štai jų tikrasis veidas“ (sudarė T. Butkus, 1963 m.) [visa knyga]

Šis straipsnis yra publikuojamas visas, be kupiūrų tik išskirtinai įvykių tyrimo tikslais. Tam, kad sutikrinti minimas asmenų pavardes ir aplinkybes su kitais liudijimais. Tinklaraščio autorius kategoriškai atsiriboja nuo straipsnyje įterptos sovietinės politinės propagandos teiginių.

NEPASISLĖPSITE IR UŽ VANDENYNO

Petras Sargautas

Prie Kelmės kapinėse stovi paminklas. Ant jo užrašas: „Fašistinio teroro aukoms, žuvusioms 1941-1945 metais.“ Taip, šiose kapinėse palaidota daugiau kaip du tūkstančiai tarybinių žmonių, kuriuos, vokiškųjų fašistų vadovaujami, sušaudė lietuviškieji buržuaziniai nacionalistai. Kaip buvo vykdomos masinės žudynės ir kas šių nekaltų žmonių žudikai?

Vos tik fašistiniai barbarai užplūsdavo kurį nors Tarybų šalies kampelį, tuojau imdavo tratėti kulkosvaidžiai, automatai, pokšėti šautuvai. Tai buvo žudomi tarybiniai žmonės. Aktyviausi fašistinių okupantų talkininkai buvo vietiniai buržuaziniai nacionalistai. Jau pirmomis karo dienomis tokia gauja susiorganizavo ir Kelmėje. Čia irgi buvo šaudomi tarybiniai patriotai ir žydų tautybės piliečiai.

Vieną saulėtą keturiasdešimt pirmųjų metų rugpjūčio mėnesio dieną **Juozas Dijokas** gavo, iš pirmo žvilgsnio, paprastą raštelį. Deja, jo esmė buvo sukrečianti. Beskaitant Juozui ėmė virpėti rankos. Jis buvo kviečiamas į policiją. „Vykti ar nevykti“,- dvejojo Dijokas. O gal sušaudys? Juk jau ne vieną darbo žmogų sužvėrėję baltaraiščiai pakišo po velėna.

Atvyko. Be jo čia jau buvo dar keli vyrai. Štai ką pasakoja kartu su Dijoku ten buvęs **Povilas Buivydas**.
- Mus, dvylika žmonių, Kelmės valsčiaus viršaitis **Čėsna** išvarė kasti duobių. Baltaraiščių parinkta vieta buvo maždaug už dviejų kilometrų nuo miestelio.

Čėsna, grasindamas pistoletu, bėgiojo apie žmones, kasančius duobes, ir šūkavo:
- Kaskit greičiau, gyvuliai, nes dar reikės ir sau pasiruošti patalą. Aš jus, komunistpalaikiai, visus iššaudysiu...

Čia pat sukinėjosi ir kiti ginkluoti baltaraiščiai. Pagaliau auštant duobės buvo iškastos. Nacionalistai išstatė kulkosvaidžius.
- Dabar viskas baigta. Sušaudys,- sušnibždėjo **Bronius Gribas**.

Leonas Krajauskas,
Kubiliškės dvaro savininkas
(iš knygos "Senoji Kelmė")

Bet štai Kelmės pusėje pasirodė grupė žmonių. Tai buvo varomi pirmieji pasmerktieji mirti: vyrai, moterys, seneliai ir vaikai. Juos varė iš visų pusių apsupę automatais ir šautuvais ginkluoti buržuaziniai nacionalistai. Jų priekyje, užvertęs galvą, šypsodamasis žengė pagalbinės policijos vadas **Kubiliškių** kaimo dvarponis **Krajauskas**.

Buržuazijos valdymo metais jis turėjo 180 hektarų žemės, laikydavo samdinius ir, žiauriai juos išnaudodamas, krovėsi turtus.

1940-1941 metais Tarybų valdžia jo dvarą išdalijo naujakuriams. Užtat, kai Tarybų Lietuvą okupavo hitlerininkai, jis su didžiausiu įniršiu išvaikė visus naujakurius, atėmė derlių ir kitą jų turtą. Ir vėl jo laukuose plušėjo bernai ir mergos, tik jiems dar į pagalbą buvo atvaryti karo belaisviai. O pats **Krajauskas** išėjo šaudyti tarybinių žmonių.

Šalia Krajausko žengė jo dešinioji ranka - **Edmundas Juknevičius** iš **Gaštynų** kaimo. Tai irgi stambaus buožės sūnelis.

Su automatais bei šautuvais apie **Krajauską** ir **Juknevičių** žmonių šaudymo vietoje sukosi galvažudžiai **Kazys Ričkus** *[Riškus]*, **Kviotkus** *[Kvietkus]*, **Petras Marcinkus**, **Levickis**, broliai **Stoniai** ir **Jokubaičiai**, **Bronius Kemavičius** *[tokia pavardė neegzistuoja, galimai - Klimavičius]*, **Mauragis** ir kiti. Visą dieną šaudė vieną žmonių grupę po kitos. Budeliai, atsiraitę rankoves, darbavosi: sužeistuosius pribaigdavo durtuvais arba šautuvų buožėmis, kitus, ypač vaikus, užversdavo žemėmis gyvus. Prasimanė ir pramogų. Štai pagarsėjęs galvažudys raseiniškis **Grigžulis** *[skaityti komentarą]* paima mažytį vaikutį, išmeta aukštyn ir šauna į jį iš pistoleto. Motinos iš sielvarto laužo sau rankas, raunasi plaukus, alpsta, o kraugeriui to tik ir tereikia. Jeigu kuriam nepataiko,- tas užkasamas pusgyvis. Prieš sušaudant mirtininkams įsakydavo nusirengti, atimdavo brangius daiktus. Tą dieną buvo išžudyta apie pusantro tūkstančio žmonių. O galvažudžiai po „darbo“ Kelmėje surengė puotą, su pasigardžiavimu dalijosi dienos įspūdžiais, ginčijosi, kuris daugiau „nudėjęs“, pešėsi dėl prisigrobto turto. Žmogžudžiai **Juknevičius** ir **Ričkus** net buvo susipešę dėl auksinio laikrodžio. Tik įsikišus **Krajauskui**, laikrodis už „narsumą“buvo atiduotas **Juknevičiui**.

[Aukščiau paminėto asmens iš Raseinių pavardė "Grigžulis" neegzistuoja pavardžių duomenų bazėje ir labai tikėtina, kad ji yra išgalvota. Daugelyje kitų šaltinių yra randama asmens susijusio su Raseinių policija ir

[Kazys Riškus](#),
(apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: [USCIS Genealogy](#))

dalyvavusio žudynėse Kelmėje pavardė, kuri turi sąskambį su paminėta šiame straipsnyje t.y. [Grigalavičius arba Grigaravičius Aleksas](#). Gali būti, kad ši pavardė dėl kokios nors sąmoningos arba nesąmoningos priežasties straipsnio autoriaus arba jo šaltinių buvo parašyta klaidingai.]

* * *

... Nacionalistų štabo būstinė. Čia vyksta jų susirinkimas. Kalba vokietis karininkas.
- Fiurerio vardu reiškiu jums padėką už gerai atliktą operaciją. Tačiau mūsų darbas dar nebaigtas. Reikia kuo greičiausiai surinkti visus žydus ir pristatyti į likvidavimo vietą. Užduotis aiški?
- Aiški! .. - vienu balsu subliauna galvažudžiai.
Budeliai, susiskirstę grupėmis, išvyksta.
- Aš ir su savo arkliu atvažiavau,- giriasi **Juknevičius**.
Drauge su juo važiuoja banditai **Jasaitis**, **Jurgelis**, **V. Brazas** ir **Tyla**. Nuvažiavę į kaimus, kur valstiečiai slėpė žydus, surinko apie 40 žmonių, dar paėmė 6 pastotes, į kurias sukrovė suimtųjų turtą, o juos pačius pėsčius atvarė į seną mirties stovyklą ir sušaudė.

Žobrių kaimo (dabar čia „Vienybės“ kolūkis) gyventojai prisimena be galo šiurpų tų dienų vaizdą. Valstietis **Šimkus** slėpė savo ūkelyje 15-16 metų žydų berniuką. Bet buožė **Pranas Bartkus** pranešė apie tai baltaraiščiams. Atvažiavo dviračiais du ginkluoti galvažudžiai, suėmė berniuką ir nusivarė į beržynėlį.
- Kaskis duobę! -įsakė budeliai.
Paskiau nuaidėjo šūvis...
Užpylę žemėmis lavoną, banditai grįžo pas **Bartkų** pasivaišinti.

Apie buožę **Bartkų** galima ir daugiau papasakoti. 1941 metais besitraukiant paskutiniesiems Tarybinės Armijos daliniams, į **Bartkaus** trobą užeina du tarybiniai kariai. Vienas jų sužeistas. Po kiek laiko pasirodo pirmieji hitlerininkai. Buožė juos pasitinka kieme su išskėstomis rankomis:

- Cvai rus, cvai rus,- rodydamas dviem pirštais į trobos vidų, šnypščia **Bartkus**.

Tarybiniai kariai nepasidavė - kovojo. Sveikasis atsišaudydamas pabėgo į rugius ir pasislėpė, o antrasis buvo žiauriai nukankintas.

* * *

Keitėsi laikai. Vokiečių fašistams ir jų pakalikams vis dažniau ėmė vaidentis mūšis prie Volgos. Pagaliau atėjo diena, kada jie, susikrovę nužudytų tarybinių piliečių turtą, galvotrūkčiais nešdinosi Vakarų link. Jų tarpe - **Leonas Krajauskas**, **Čėsna**, **Tyla**, **Stasys Jokubaitis**. Tiesa, ne visiems pavyko išnešti savo kailį. Tai jiems sutrukdė tarybiniai partizanai. Kai kurie galvažudžiai sulindo į miškus ir toliau tęsė savo kruvinus darbus, žvėriškai kankino ir žudė tarybinius aktyvistus, naujakurius, kol gavo tinkamą atpildą.

O užjūrin pabėgę **Krajauskas**, **Čėsna** ir kiti budeliai dabar dedasi nekaltais avinėliais, atseit, ne jie, o vokiškieji fašistai žudė tarybinius žmones. Daugelis jų net nesivadina tikrosiomis pavardėmis.

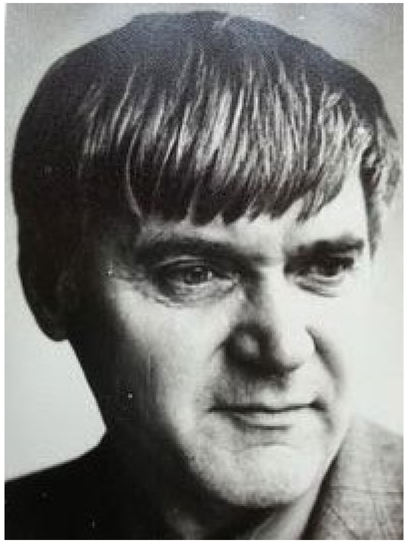
Pradinis puslapis

SEKĖJAI

Fašistų naguose

Vaclovas Rimkus

„Komunistinis žodis", 1967 m. rugsėjo 2 d. [originalus straipsnis]

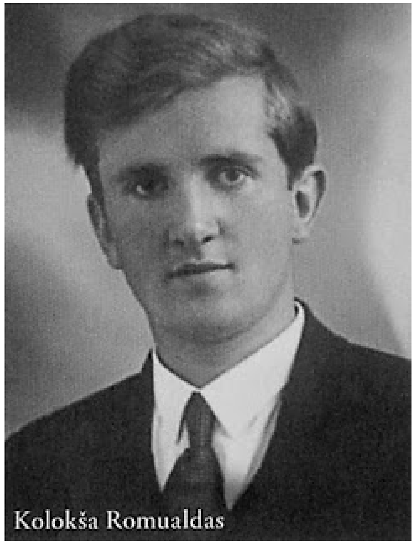
Vaclovas Rimkus (1929-2013) pedagogas, kraštotyrininkas, Žemaitijos istorinio ir kultūrinio paveldo tyrinėtojas, kraštotyros muziejaus Užventyje įkūrėjas Šaltinis http://lietuvai.lt/wiki/Vaclovas_Rimkus

Užplūdus mūsų kraštą fašistiniams grobikams, prasidėjo masiniai susidorojimai su tarybiniais žmonėmis. Hitlerininkų kariuomenė šaudė sutiktus kelyje civilinius gyventojus, ypač tuos, kurie neturėjo religinių atributų: medalikų, rožančių, škaplierių. Štai Lenkvyčių kaime netoli Kražių hitlerininkai sušaudė valstietį **Skrodenį**, klykiančių vaikų ir žmonos akivaizdoje. Nuo fašistų kulkos prie savo sodybos žuvo **Bielskiškių** kaimo valstietis **Druktenis**, broliai **Kalisevičiai** iš Kelmės, Šaukėnų valsčiaus Širminių kaime hitlerininkai nušovė beganantį bandą valstietį **Juozą Rupšį**, Žygaičių kaime - **Povilą Grinių**, Kolainių kaime - **Leoną Ivanauską**, Lauriškės miškelyje - **Petruitį** ir **Simanauskį** iš Rudiškių.

Tolimesnę okupaciją lydėjo ir vietos buržuazinių nacionalistų siautėjimas. Pirmiausia buvo susidorojama su komunistais, komjaunuoliais, tarybiniais aktyvistais ir žydų tautybės piliečiais. Jau pirmąją karo dieną Pavandenio nacionalistai, vadovaujami klebono **Leono Šapokos**, išvystė kruviną veiklą. Jie netoli Šlapgirio nužudė Varnių valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininką **Rimkų**, areštavo **Bronių Petrošių** iš Nagirbių kaimo, **Aleksą Zelbą** iš Dvarviečių, kuris vėliau buvo nužudytas Telšių kalėjime.

Užventyje buržuazinės atmatos **Kolokšas** *[Užvenčio miestelio advokatas atsargos*

leitenantas Romualdas Kolokša], **Čepauskas *[Juozas]*** ir klebonas [Šantaras] suorganizavo baltaraiščių būrį kovai su tarybiniais aktyvistais. Gaujos dalyviai sušaudė prie Želvių miškelio Žeimelio valsčiaus partorgą užventiškį **Steponą Juozapavičių**. Buvo suimta 17 Užvenčio valsčiaus aktyvistų - **Aleksas Jašinskas**, **Povilas Rimkus**, **Juozas Kližentas** ir kiti. Suimtuosius keletą dienų žiauriai kankino, o vėliau sušaudė Kužių miške netoli Kuršėnų.

[Kolokša Romualdas],
šaltinis:
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 9 tomas.
Visa informacija nurodytame šaltinyje:
"1932 06 18 baigė Kauno "Aušros" berniukų g-ją, nuo 1940 studijavo VU.
Kilus Vokietijos-SSRS karui Birželio sukilimo dalyvis, Šiaulių aps. Užvenčio vls. vadovavo sukilėlių būriui, kovojo su besitraukiančiais raudonarmiečiais.
LCVA, f. 631, ap. 7, b. 10890; f. 930, ap. 7, b. 8575; LKKAS archyvas. LKK, t. 4, p. 249 "

Vidsodyje nacionalistai, vadovaujami buvusio šaulio **Telesforo Žilvyčio**, areštavo 21 apylinkės aktyvistą ir kelias dienas laikė klebono svirne. Suimtiesiems teisti buvo sudaryta trijulė iš klebono **Stasio Gudmono**, **Žilvyčio** ir **J. Šimkaus**. Prieš vedant į teismą, suimtieji buvo verčiami atlikti išpažintį. Išpažinties metu klebonas tardė - grasino ir stengėsi palaužti suimtuosius. Po išpažinties dalį atgailavusių paleido, kitus devynis pasmerkė sušaudyti. Tam iš Kaunatavos buvo iškviestas baltaraiščių vadas **Rumbutis**. Bet nacionalistams savo kruvino darbo įvykdyti nepavyko: suimtieji buvo pristatyti į Šiaulių kalėjimą.

Kolainiuose buvo suimami ir varinėjami prie įvairių darbų **Nikalojus Androsovas**, **Ivanas Ananjevas**, **Eugenijus Kravčenko**, **Vasilijus ir Fiodoras Priščepionkai** ir kiti.

Vaiguvos buržuazinių nacionalistų gauja areštavo besislapstančius 7 komjaunuolius ir tarybinį lakūną **Vetrovą**. Aktyvistus keturias dienas išlaikė be maisto ir vandens tamsiame, drėgname rūsyje. Po to išvežė į mišką ir sušaudė. Prieš mirtį komjaunuolis **Kazlauskas** sušuko: *"Jums teks brangiai užmokėti už savo kruvinus darbus!"*. Nacionalistai Vaiguvoje ilgai kankino aktyvistus **Josifą Romanovą, Julių Rezgį, Rimeikį**.

Prie Šiaulių sušaudytas Šaukėnų valsčiaus komjaunimo komiteto darbuotojas, aktyviai bendradarbiavęs spaudoje, **Liudas Verba**, Latvijoje aiszargai nužudė su kitais pabėgėliais besitraukiantį Lygšelio apylinkės komjaunimo organizacijos sekretorių **Seliuginą**.

Kartu vyko masinės represijos ir žiaurus susidorojimas su žydų tautybės tarybiniais piliečiais. Jie buvo izoliuojami, kankinami, o vėliau masiškai žudomi. Apie tai viešai rašė tuometinė spauda. Šiauliuose išeinantis nacionalistų laikraštis "Tėvynė" 1941 m. rugpiūčio mėn. 3 dieną rašė:

[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sarašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža](#)

"Kelmėje žydų klausimas gerai sutvarkytas. Dieną prižiūrimi žydai dirba prie griuvėsių, o vakare patalpinami už miesto į jiems skirtą daržinę".

Laikraštis tik nepaminėjo, kad po kelių dienų daugiau kaip 200 iškankintų ir išbadėjusių Kelmės žydų buvo masiškai sušaudyti už Kelmės dvaro esančioje žvyrduobėje. Šaudant nekaltus žmones, **dideliu žvėriškumu pasižymėjo [M.Jokubaitis](#), [J.Matulevičius](#), [L.Krajauskas](#) ir kiti.**

[Komentaras: [Ši Vaclovo Rimkaus paminėta laikraščio "Tėvynė" žinutė](#) yra cituojama ne vienoje ir kitų autorių publikacijoje, pvz. ją naudoja A.Vitkus ir Ch.Bargmanas knygoje ["Holokaustas Žemaitijoje"](#) (2016 m.). Apie šią žinutę rašė ir žurnalistė Vita Morkūnienė savo straipsnyje ["Trys iš sušaudytos giminės"](#). Tą pačią citatą dar kartą panaudojo ir pats Vaclovas Rimkus knygoje ["Kelmės kraštas"](#) (1997 m.) psl. 161.

Manoma, kad pirmoji masinių žudynių akcija Kelmėje įvyko apie 1941 m. liepos 29 d., o ši įžymi laikraščio "Tėvynė" žinutė pasirodė 1941 m. rugpjūčio 3 d. Laiko skirtumas tarp šių įvykių yra kelios dienos. Kraštotyrininkas Vaclovas Rimkus šiam pranešimui

Mykolas Jokubaitis,
(iš Vytauto Didžiojo Universiteto Medicinos fakulteto medicinos skyriaus studento liudijimo, išduoto 1942.10.14)
(šaltinis LYA f.K-1, ap.58, b.734/3)

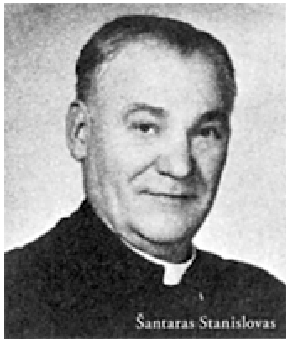
[Jurgis Matulevičius](#),
apie 1948 m, Australija
https://www.naa.gov.au/

suteikė makabrišką vertinimą, nes galbūt rašė įsitikinęs, jog naujienos iš Kelmės buvo perduotos jau po žudynių. Tačiau istorikas neįvertino, kiek laiko užtrunka techniškai paruošti eilinį numerį spaudai ir atspausdinti jo tiražą. Reikėtų atsižvelgti į to meto technines naujienų perdavimo, redagavimo, maketavimo, rankinio surinkimo bei tiražo atspausdinimo karo sąlygomis aplinkybes. Yra didelė tikimybė, kad ši žinutė iš Kelmės laikraščio redakcijai buvo perduota dar prieš pirmąją žudynių akciją, kuomet didžioji dauguma suimtųjų buvo uždaryti į getą, tačiau - gyvi. Laikraštis tiesiog negalėjo paminėti apie žudynes (žinoma, jei būtų norėję), nes beruošiant numerį spaudai, žinia paprasčiausiai buvo jau pasenusi.]

Leonas Krajauskas, Kubiliškės dvaro savininkas (iš knygos "Senoji Kelmė")

Panašiai buvo "tvarkomasi" ir Užvenčio, Šaukėnų, Vaiguvos valsčiuose. Ta pati "Tėvynė" 1941 m. rugpjūčio 17 d. Nr. 8 rašė:
"Nuo rugpjūčio 15 d. iš visos Šiaulių apskrities apygardos miestų ir miestelių pradėta iškelti žydai į tam tyčia parinktus getus, daugiausia esančius miestų bei miestelių pakraščiuose. Žydai iš visų Šiaulių apygardos miestų privalo būti iškelti iki rugsėjo 1 dienos".

kun. Šantaras Stanislovas, 1937-1943 m. Renavo ir Užvenčio parapijų klebonas "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 7 tomas

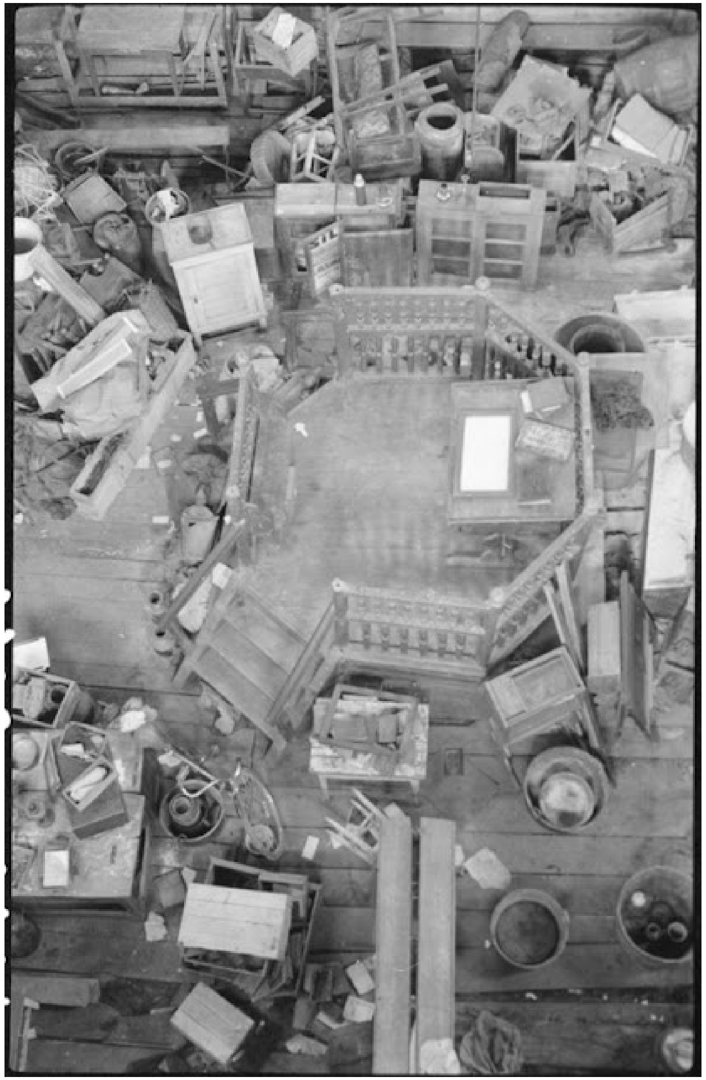
O štai kaip tikrovėje atrodė šis "iškeldinimas". Užventyje suimtus žmones nacionalistai suvarė į bravaro salyklą, kur prileido vandens. Vėliau juos varinėjo gatvių šluoti, išviečių valyti. **Kolokšas** tyčiodamasis guldydavo žmones į purvyną ir vaikščiodavo jų nugaromis. Galiausiai juos išvežė į Želvių miškelį ir šaudė. **Michlei Zakienei** sprogstama kulka nunešė pusę pakaušio. Ji cypė. Duobėje tarp kruvinų lavonų šliaužiojo sužeisti žmonės. Tuo tarpu Užvenčio bažnyčioje buvo laikomos iškilmingos pamaldos. Kunigas **Šantaras** savo pamoksle ragino tikinčiuosius dėkoti dievui, kad Užventis apsigynė nuo "bolševikų smarvės". Baigę savo kruviną darbą, **Butminas**, **Zablockis**, **Juozas Pieža**, **Mackevičius** ir kiti puotavo ir kėlė tostus už "Naująją Europą".

SEKĖJAI

Šaukėnų sinagoga

Šaukėnuose areštuotuosius varė į sinagogą (maldos namus). Prie durų stovėjo užventiškis **Kolokšas** su Šaukėnų bendrininkais **Vaclovu Urniežiumi**, **Feliksu Venckumi**, **Viktoru Pociu** ir kiti. Iš suimtųjų atiminėjo vertingesnius daiktus, maustė žiedus, lupinėjo auksinius dantis. Paskui suimtuosius varė į Šukiškių dvarą, mušė bizūnais ir vertė dainuoti. Dvare pasmerktieji buvo uždaryti į daržinę ir dvi dienas negavo valgyti. Prie durų prieidami baltaraiščiai juokavo: *"Nenusiminkite, būsite lengvesni, mažiau transporto vežant reikės!"* Paskui suaugusius atskyrė ir nuvežė į Kurtuvėnų mišką.
Prasidėjo masinis šaudymas. Apie šias egzekucijas galvažudys **Feliksas Venckus** vėliau pasakojo: *"Aš ir kiti stovėjome netoli duobės. Mums atveždavo po 10 žmonių, o mes juos statėme ant duobės krašto veidais į duobę ir šaudėme. Du žmonės vienu metu šaudė į pasmerktąjį: vienas į nugarą, kitas - į galvą. Šaudėme iš 5-10 metrų nuotolio. Per dieną sušaudėme apie 300 piliečių"*.

Šaukėnų sinagogos išdraskytas vidus
su suneštais daiktais, 1941 m. (šaltinis [Šiaulių "Aušros" muziejus](#))

Laugalio apylinkėje Padubysio kaime fašistiniai žvėrys išžudė visus žydų tautybės kaimo gyventojus, o Dubysos šlaituose sušaudyta daugiau kaip šimtas tarybinių piliečių.

Kražių valsčiuje apie 200 tarybinių žmonių buvo sušaudyta Kuprės miške, o likusieji prie Medžiokalnio.

Kada miestelių getai ištuštėjo, okupantai ėmėsi naujos komedijos - iškelti žydų tautybės piliečius į Žagarę ir ten sunaikinti. Šiauliškė "Tėvynė" 1941 m. rugpjūčio 31 d. Nr. 10 nesigailėdama rašė: *"Iš visos Šiaulių apskrities miestelių ir valsčių, išskyrus Šiaulių miestą, žydų tautybės gyventojai iškeliami į Žagarę. Iškėlimas pradėtas vykdyti rugpjūčio 25 d. ir turi būti baigtas iki rugpjūčio*

29 dienos".

Žagarėje siautėjo ir mūsų rajono išmatos: Užvenčio nacionalistai **Kolokšas**, **Streckis**, **Darkintis**, Vaiguvos budelis **A. Jankauskas**, 15 Šaukėnų žmogžudžių.

Dalis pasmerktųjų, gelbėdamiesi nuo fašistinio košmaro, priėmė katalikų tikėjimą ir tikėjosi išgelbėti savo gyvybę. Tačiau neilgam. 1941 m. gruodžio 8 d. Želvių miškelyje buvo sušaudyta apie 20 persikrikštijusių žydų. Prie duobės krašto buvo pastatyta užventiškė **Cilė Olšvangienė** su penkiais mažamečiais vaikučiais. Budelis **Janavičius** atplėšė du kūdikius nuo motinos ir jos akivaizdoje trenkė vieną į kitą. Tą pačią akimirką paklaikusią motiną pervėrė budelio durtuvas.

Nekaltų žmonių kankinimai ir žudynės tęsėsi visą hitlerinės okupacijos laikotarpį.

Šaukėnų valsčiaus nacionalistai **V. Urniežius**, **Švedas** keršto sumetimais nužudė Ramučių kaimo gyventoją, Švedo dėdę **Juozą Domeikį**, kėsinosi į savo uošvio gyvybę. Šaukėnų žmogžudžiai **Kontvainis**, **A. Pustys** 1944 m. nužudė Šonos kaimo gyventojus **Povilą Lavicką** ir **Stelą Šiautkutytę**. Vaiguviškį **Igną Rybakovą** ir jo brolį **Avikisą** vokiečiai pakorė Šiaulių mieste. 1942 m. vasario 26 d. Šeškupių kaimo valstietis **Kupreščenko** ir du jo slepiami tarybiniai belaisviai buvo pakarti Šaukėnuose. Į egzekucijos vietą buvo suvaryti aplinkinių kaimų gyventojai.

Okupacijos metais gyventojai buvo verbuojami į vadinamąją reicho darbo tarnybą, siunčiami į privalomus darbus. Verbavimas ir vežimas darbams į Vokietiją buvo maskuojamas ir įvairiais būdais grąžinamas. 1942 m. birželio 3 d. Šiaulių arbeitsamte, dalyvaujant dviem Zasės verbavimo komisijos nariams, buvo tariamasi, kaip organizuoti "savanorių" rinkimą. Daktaras **Giunteris**, jo pavaduotojas **Šulcė** kartu su Šiaulių aps. profsąjungos įgaliotiniu **Stukumi** ir kitais sėbrais nutarė birželio 7 d. Šaukėnuose ir Užventyje gerai išpropaguoti darbo jėgos telkimą reicho karo pramonei. Tačiau propagandai nedavus jokių vaisių, vyrai buvo užrašomi ir siunčiami į Vokietiją prievarta. Aktyviai okupantams talkininkavo valsčių viršaičiai.

Vaiguvos valsčiaus viršaitis **Baltrušaitis *[Aleksandras]*** į Saksoniją išsiuntė 4 valstiečius, tame tarpe **Julių Rezgį**. Pakalikas Baltrušaitis, aiškindamas Šiaulių apskrities viršininkui, kaip jis renka "savanorius", 1942 m. birželio 24 d. rašė: *"Nesant savanorių į reicho pramonės telkinius, jie buvo paskirti"*.

Tytuvėnų valsčiaus viršaitis **Povilaitis** 1944 m. gegužės mėn. užrašė išsiųsti į Vokietiją dirbti **Joną Banį**, **Antaną Česnauską**, **Kazį Daveikį**, **Grigaitį**, **Šidlauską**, **Latkauską** ir kitus. Išvežamųjų sąrašą patvirtino Raseinių apskrities viršininkas **Gužaitis *[Pranas]***. **Pranas Banys** kreipėsi į apskrities viršininką, prašydamas, kad paliktų jo sūnų, bet **Gužaitis** atsakė: *"Nieko, Vokietijai žmonės reikalingi, tegul padirbės"*.

Vaiguvos ir Šaukėnų valsčių nacionalistai, talkininkaudami hitlerininkams, į Vokietiją išvežė Dubėnų, Levonuvkos ir Lygšelio kaimų valstiečių šeimas. Senelius išvežė į Suvalkų kraštą, o darbingas šeimas į Ašerslėbinės koncentracijos stovyklą netoli Magdeburgo. Lygšelio ir Vabalių kaimą anksti rytą hitlerininkai apsupo ir liepė per 10-15 minučių pasiimti maisto. Po to visus suvarė prie Rybakovienės pirties Levonuvkoje. Operacijai vadovavo valsčiaus policijos viršininkas **Burakas**. Visus suimtuosius sulaipino į mašinas ir išvežė į Vokietiją. Išvežtųjų tarpe buvo **Leono Rybakovo**, **Sokolovo**, **Bakanovo** ir kitų šeimos. Išvežtųjų ūkiuose įsikūrė ukrainiečių nacionalistų šeimos.

1943 m. prasidėjo priverstinis vyrų ėmimas į vokiečių kariuomenę. Tytuvėnuose 1943 m. gegužės mėnesį šaukiamojo amžiaus

vyrams per valsčiaus valdybą buvo įteikti pranešimai, kad jie atvyktų paskirtą dieną į mokyklą. Netrukus atvažiavo komisiją, kurios sudėtyje buvo Raseinių apskrities viršininkas **Pranas Gužaitis**, vokiečių karininkai, valsčiaus viršaitis **Liaugaudis *[Stasys]*** ir dar du civiliai apsirengę atstovai. Į mokyklą prisirinko daug vyrų, kuriuos saugojo policija. Komisijos priimti, vyrai buvo uždaryti į kalėjimą, mobilizuoti miestelio gyventojai **Belaglovis**, **Viktoras Dambrauskas** ir daug kitų. Varant į kalėjimą, **Belaglovis** leidosi bėgti. Policininkas **Bredulskis** ir jo sėbrai ėmė šaudyti. Vėliau iš kalėjimo pabėgo ir **Dambrauskas.** Tokios vyrų mobilizacijos vyko Tytuvėnuose dar keturis kartus.

Išvežtieji kankinosi koncentracijos stovyklose, kalėjime. Užventiškis **Speranskis**, kurį laiką buvęs uždarytas Kretingos kalėjime, prisimena: "Kameroje buvome po 40-50 žmonių, langai užkalti lentomis, lubos remiasi į galvas, miegame ant plikų narų vienas šalia kito. Čia išbuvome tris mėnesius, tardydavo kas vakarą. Tardymas prasidėdavo klausimu: *"Ką gero padarei bolševikų valdžiai ?"*. Atsakius, kad nieko, pradėdavo mušti. Vėliau pradėdavo kankinti, lupinėdami nagus, badydami panages, kabindami už surištų rankų ant sienoje įkaltos vinies. Porą kartų mane pakabino pariestais keliais galva žemyn. Paskui vėl nuima, muša, kol apalpsti, apipila vandeniu ir egzekuciją kartoja iš naujo".

Vaiguvos vals. Klapatauskių kaimo jaunuolis **Georgijus Romanovas** buvo suimtas ir išvežtas į Kuldigos koncentracijos stovyklą Latvijoje. "Lagerio režimas buvo baisus, - pasakoja Romanovas, - dirbome sunkius darbus: pjovėme mišką, krovėme į vagonus smėlio maišus. Maitino labai blogai: per dieną duodavo 400 gr duonos, kuri buvo avižų ir cukrinių runkelių išspaudų mišinys. Gaudavome kartą per dieną "sriubos", t. y. nesūdyto vandens ir bulvių lupenų. Prižiūrėtojai mus dažnai mušdavo, siautė ligos, daugelis mirė. Grįžęs į namus buvau tiek nusilpęs, kad metus nieko negalėjau dirbti".

Fašistinio pragaro kančias patyrė Dubėnų kaimo gyventojai **Petras Gvozdas**, **Ivanas Markulis**, **Ignas Rybakovas**, **Maksimas ir Zina Titovai**, **Aleksiejus Charnovas** ir daugelis kitų. Ištremtyje Vokietijoje iš bado mirė **Olga Rybakova**, nuo amerikiečių lėktuvų antskrydžių žuvo **Petras Gvozdas** ir **Aleksandra Titovaitė**.

Todėl be žodžių galima įsivaizduoti tą darbo žmonių džiaugsmą, su kuriuo jie 1944 metų rudenį sutiko Tarybinės Armijos karius - išvaduotojus. Baigėsi juoda fašistinės okupacijos naktis, ir visi kelmiečiai vieningai pakilo kurti naujo, šviesaus gyvenimo.

V. RIMKUS
Užvenčio politinio švietimo kabineto vėdėjas, kraštotyrininkas

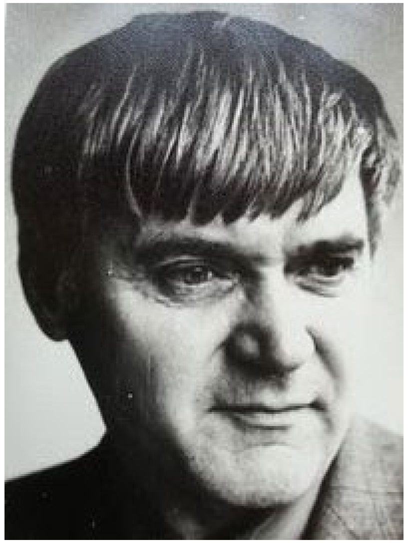
Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Savita etninė grupė

Vaclovas Rimkus

(„Komunistinis žodis“, 1988 m. birželio 11 d.) [originalus straipsnis]

Vaclovas Rimkus (1929-2013) pedagogas, kraštotyrininkas, Žemaitijos istorinio ir kultūrinio paveldo tyrinėtojas, kraštotyros muziejaus Užventyje įkūrėjas Šaltinis http://lietuvai.lt/wiki/Vaclovas_Rimkus

"... Laikas surasti deramą vietą žydų kultūros palikimui". (LKP CK sekretorius L. ŠEPETYS)

Manoma, kad pirmieji žydai Lietuvoje apsigyveno XIV a. ir atvyko iš Vokietijos per Lenkiją. Kaip ir visur, taip ir pas mus jie gyveno atskiromis bendruomenėmis ir nesimaišė su vietiniais. Padaugėjus bendruomenių, imta šaukti suvažiavimus. Atskiri žydų apygardų suvažiavimai vyko ir Žemaitijoje. Vienas toks 1779 m. įvyko ir mūsų Kražiuose.

Galbūt ir mūsų rajone jie apsigyveno XV a., nes nuo seno čia jau būta jų maldos namų - sinagogų, smuklių, vyko intensyvi prekyba. P. Barkauskas ir A. Vabalas turistų žinyne "Vadovas po Lietuvą", išleistame 1938 m., nurodo, kad Šaukėnų sinagoga įkurta dar Vytauto Didžiojo laikais, t.y. XV a. Pagal M. Valančių 1864 metais žydų mūsų rajone dar nebuvo tik Karklėnuose, Pašilėje, Pakėvyje ir Pakražantyje, o kituose miesteliuose jų buvo gausiai. Nesumažėjo jų ir vėliau: 1939 metais iš 3705 Kelmės gyventojų apie 2000 buvo žydų *[istoriko S. Buchovecko komentaras apie žydų skaičių]*. Iš 3375 Kražių gyventojų 1895 m. žydai sudarė trečdalį, t.y. apie 1120. Tytuvėnuose 1934 m. gyveno apie 200 žydų iš bendro 1200 miestelio gyventojų skaičiaus. Užventyje paskutiniais buržuazijos valdymo metais gyveno apie 100 žydų.

Carizmo priespaudos metais žydai daugiausia gyveno miesteliuose: turtingi vertėsi prekyba, perpardavinėjo javus, linus, sėmenis, užsiiminėjo kontrabanda, dirbo namų, tiltų statybų rangovais, laikė smukles, parduotuves, kepyklas, sūrines, plukdydavo mišką, veždavo miestams mėsą, dirbo vežėjais. Neturtingieji žydai buvo kromelninkai, nešiojo po kaimus smulkias prekes: dažus, silkes, adatas, virbalus, kaspinus, pipirus, kamparą ir kitas smulkmenas. Kiti dirbo amatininkais: siuvėjais, kurpiais, kalviais. Kaimuose ypač daug buvo smuklininkų. Pagal 1812 m. Beržėnų ir Zlatarijos dvaro (Šaukėnų apylinkė) inventoriaus aprašymą iš dešimt šiam dvarui priklausiusių karčiamų devyniose dirbo žydai: Slabados-**S. Dvoznis**, Kentrių-**J. Hirša**, Gugių - **A. Hiršovičius**, Vižių - **G. Leibovičius**, Karklynų - **A. Hiršovičius**, Vidsodžio - **Z. Markovičius**, Kryklių - **J. Judelovičius**, Beržėnų - **I. Srolis**, Dvarčiaus - **A. Hiršovičius**. Panašų smuklių tinklą turėjo ir kiti dvarai.

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą rajono ribose veikė keletas žydų valdomų stambių įmonių. Minėtinas Kražiuose **M. Falko** šepečių fabrikas, kuriame dirbo apie 100 darbininkų. Kelmėje dar po karo veikė **Giršovičiaus** muilo fabrikas. 1909-1914 m. čia spaustuvę turėjo **M. Datas**. Netoli Plikšilio (Užvenčio valsčiuje) veikė **Kušmano** lentpjūvė. Jau 1889 m. Kelmėje veikė **M. Lipšico** vaistinė, pašto arklius laikė **B. Leizeris**.

Carizmo metais buvo ir keli stambūs žemvaldžiai žydai. 1889 m. **L. Gordonas** turėjo 260 ha Kotlovščiznos (dabar-Katiliškė, Kražių apylinkėje) dvarą *[jewishgen.org papildymas: "Katiliškės dvarą prieš Pirmąjį Pasaulinį karą valdė **I.Gordono** šeima. Mirus jo žmonai, **Dvoreh-Hindeh (Berman)**, dvaras perėjo į **Michaelio Bermano** šeimos rankas ir išliko visą tarpukario laikotarpį."]*. **F. Kafemanas** valdė netoli Kelmės 200 ha Gaštynų *[apie Kafemanų šeimos visai ne žydišką kilmę aprašė muziejininkė Laima Šimkutė]*, **I. Rozentalienė** - 180 ha Šukiškių (Šaukėnų apylinkė), **G. Zaksas** - 112 ha Vaidžių (Kelmės apylinkė) dvarus ir kt.

Proletarinės revoliucijos Lietuvoje metais neturtingieji žydai rėmė Tarybų valdžios kūrimą Kelmės rajone. O Šaukėnuose valsčiaus revoliucinio komiteto sudėtyje buvo ir **E. Kleinas**.

Didelį vaidmenį buržuazijos valdymo metais rajono žydai suvaidino komunistinėje veikloje. Ypač ženklus kelmiškių komunistų pogrindininkų indėlis į rajono revoliucinę istoriją. 1905 m. Kelmėje gimė revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis **M. Venta** (iki 1927 m. - **Cvikas**). Jis 1923 m. įstojo į pogrindinę Lietuvos komunistinio jaunimo sąjungą, o jau 1925 m. dirbo LKJS Kuršėnų parajonio komiteto sekretoriumi. Nuo 1926 m. - komunistų partijos narys, dirbo revoliucinį darbą buržuazinėje kariuomenėje. Suimtas ir uždarytas į Šiaulių kalėjimą. Iš jo pabėgo į Tarybų Sąjungą, Maskvoje mokėsi Vakarų tautinių mažumų komunistiniame universitete, vėliau dirbo įvairiose Maskvos gamyklose. Žuvo 1938 m., neteisėtai represuotas asmenybės kulto sąlygomis. 1957 m. reabilituotas. Kitas žymus revoliucinio judėjimo dalyvis **B. Fridmanas** gimė 1904 m., irgi Kelmėje. 1932 m. priimtas į Lietuvos komunistų partiją. Dirbo Lietuvos Raudonosios pagalbos organizacijos Centro komiteto instruktoriumi, CK nariu, sekretoriumi. Leido laikraščius „Raudonoji pagelba" ir „Į pagalbą". Už revoliucinę veiklą kelis kartus kalintas. 1940 m. Lietuvos liaudies seimo atstovas. Dirbo LTSR Aukščiausiame teisme, dėstė marksizmo-leninizmo pagrindus Vilniaus valstybiniame universitete.

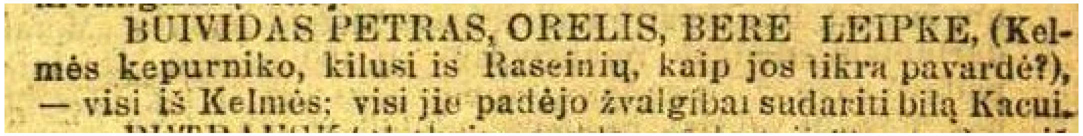
1905 m. Kražiuose gimęs **Ch. O. Kacas** - Lietuvos komunistų partijos narys nuo 1927 m. Pogrindinį partinį darbą dirbo Kelmėje, Telšiuose. Už komunistinės spaudos platinimą 1930 m. suimtas ir nuteistas 5 metams kalėti. Paleistas toliau dirbo revoliucinį darbą Kelmėje. Bandant iškelti raudonąją vėliavą, vėl suimtas ir nuteistas jau 15 metų kalėjimo. 1942-1944 m. kovėsi su fašistais Didžiojo Tėvynės karo frontuose 16-osios lietuviškosios divizijos gretose.

LKP Šiaulių rajono organizacijos sudėtyje nuo 1928 m. pradžios veikė Bubių-Kelmės kuopelė iš 4 narių. Vėliau sudarytas

[valdytojų sąrašu]
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai]
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)]
[Kelmė - gimnazistai]
[Kelmė - foto albumas]
[Kelmė - iškarpos iš spaudos]
[Kelmė - žemėlapiai]
[Kelmė - lietuvių sąrašas]
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)]
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)]
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)]
[Kelmė - žydų sąrašas]
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)]
[Tytuvėnai - Basė Bloch]
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"]
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)]
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė]
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)]
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai]
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas]
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]
[Kražiai - Elke Flaks]
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)]
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]

atskiras Kelmės parajonis iš trijų kuopelių. Kelmės parajonio sekretoriumi dirbo **L. Breinas**, o kuopelių sekretoriais - **M. Leibovičius**, **P. Goras** ir tas pats **Breinas**. Parajonio organizacijoms priklausė **M. Jutkovskis**, **I. Inberis**, **S. Margaulis**, **J. Šteinas** ir kiti. Gal dėl to LKP CK organas „Balsas" 1930 m. rašė, kad Kelmės apygardoje *"...prie organizacijos priklausė vien žydai, labiau smulkiai - buržuazinis elementas" [skaityti komentarą žemiau]*. 1928 m. spalio mėnesį įvykusioje LKP Šiaulių rajono konferencijoje dalyvavo ir kelmiškiai: **L. Breinas**, kaip Kelmės delegatas, ir **O. Kacas**, kaip Telšių delegatas. Už komunistinį veikimą represuota nemažai žydų. 1931 m. kariuomenės teismas Šiauliuose nuteisė po l metus ir 2 mėnesius kalėti kelmiškius komunistus **Glezmaną** ir **Šerą** už tai, kad jie komunistiniais atsišaukimais nulipdė Kelmės bažnyčią ir ugniagesių namus. Komunistų pogrindininkų buvo ir kituose rajono miesteliuose: Užvenčio komunistinei kuopelei priklausė **L. Levinas**, Šaukėnų pogrindininkų gretose buvo **M. Melcaitė**. Įžymus revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis, kompartijos narys nuo 1936 m., **I. Kravičius** prieš Didįjį Tėvynės karą dirbo samdiniu Užvenčio valsčiuje. Betgi žydų tarpe buvo ir provokatorių. Pogrindinis komunistinis laikraštis „Tiesa" 1937 m. paskelbė, kad Kelmės provokatoriai **B. Leipkė**, **Orelis** padėjo žvalgybai sudaryti baudžiamąją bylą **Ch. Kacui**.

> *[Cituodamas ištrauką iš Lietuvos Komunistų partijos leidžiamo laikraščio "Balsas" (1930 m. Nr.2) Vaclovas Rimkus šiek tiek ją sutrumpino, praleisdamas vieną nemažai reikšmingą žodį t.y. žodį seniau. Pilnas tekstas spausdintas 1930 m. laikraštyje "Balsas" Nr.2 yra toks:*
>
> "**Kelmės apygarda.** Seniau prie organizacijos priklausė vien žydai, labiau smulkiai-buržuazinis elementas. Partijos nariai dirbo bendrose organizacijose [kartu su] komjaunuoliais. Komjaunuoliai dabar jau atskirti nuo partijos narių. Paskutiniu laiku kuopelių skaičius padidėjo. Kelmėj organizuotos kelios lietuvių miesto darbininkų kuopelės (Atskirų tautinių kuopelių negalima kurt. Gal tai ne tautinės kuopelės, o vien kuopelės susidedančios iš vienos tautos darbininkų, dirbančių vienoj vietoj ? **Red.**) Organizuojasi kuopelės atskiruose miestukuose. Masinis darbas buvo vedamas nepartinių darbininkų pagalba, kurie šaukdavo žemės ūkio darbininkų ir kaimo biednuomenės pasitarimus. Paskutiniu metu Kelmėj pradėta tvarkytis ir žengti pirmyn."]
>
> *[Pilna žinutė iš laikraščio „Tiesa" (1937 kovo 01 d.) apie Kelmės provokatorius išdavusius Ch. Kacą:*
>
> "BUIVYDAS PETRAS, ORELIS, BERE LEIPKE, (Kelmės kepurininko, kilusi iš Raseinių, kaip jos tikra pavardė?), - visi iš Kelmės; visi jie padėjo žvalgybai sudariti bilą Kacui."*]*

BUIVIDAS PETRAS, ORELIS, BERE LEIPKE, (Kelmės kepurniko, kilusi iš Raseinių, kaip jos tikra pavardė?), — visi iš Kelmės; visi jie padėjo žvalgibai sudariti bilą Kacui.

Dalis jaunųjų žydų priklausė pogrindinėms komjaunimo organizacijoms. 1928-1930 m. Kelmėje veikusiai komjaunimo kuopelei vadovavo **G. Ošeris**. Organizacijos sudėtyje buvo **A. Leibovičius** ir dar keli jaunuoliai. Prasidėjus 1930 m. fašistinės žvalgybos represijoms, komjaunimo organizacija iširo, komjaunuolis **E. Abramas** buvo areštuotas ir mirė Šiaulių kalėjime. Kiti komjaunuoliai veikė pavieniui. Jau nuo 1936 m. **Ch.Šaitelis** priklausė Šaukėnų pogrindinei komjaunimo kuopelei.

[Įvairūs šaltiniai internete](#)

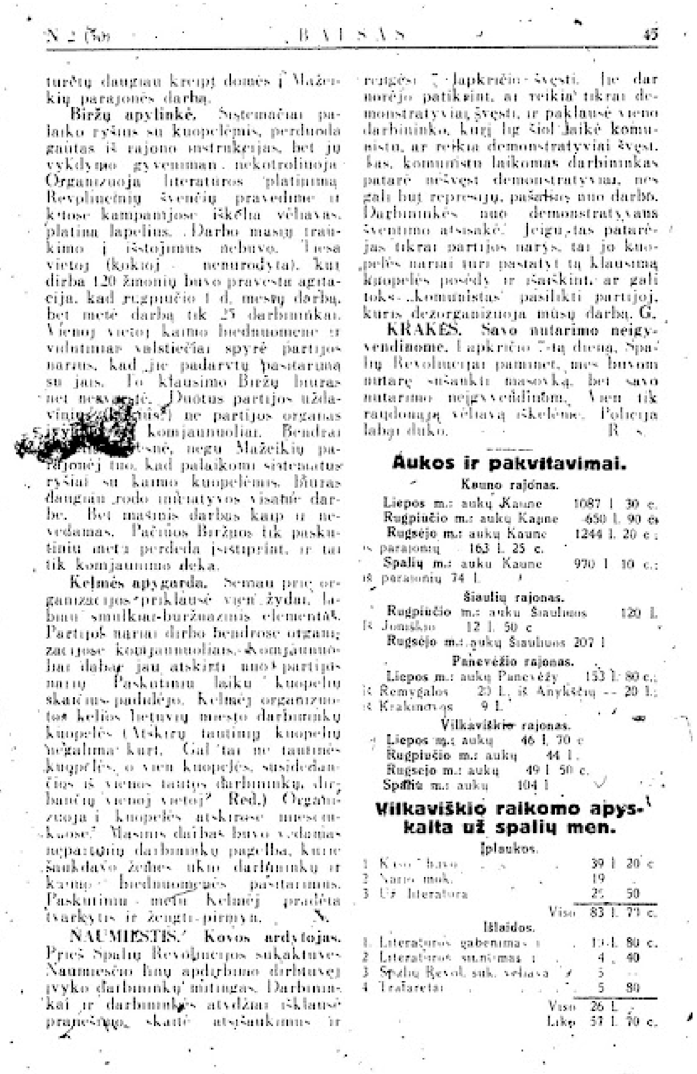
SEKĖJAI

Šaitelio tėvo namuose vykdavo Šaukėnų komjaunimo kuopelės susirinkimai.

Buržuaziniais metais jie turėjo savo švietimo sistemą. Atrodo, kad nuo 1919 m. Kelmėje veikė atskira keturių skyrių (klasių) žydų pradinė mokykla. 1922-1923 m.m. joje dirbo 6 mokytojai. Atskira pradinė mokykla buvo ir Kražiuose.

Vidurinį mokslą turtingųjų žydų vaikai ėjo Kražių gimnazijoje ir Kelmės progimnazijoje. Iki 1925 m. klerikališkoji Kražių "Žiburio" gimnazija žydų neįsileido. 1928 m. gale jau pirmojoje klasėje iš 28 mokinių mokėsi 10 žydų (8 berniukai ir 2 mergaitės). 1930-1931 m.m. iš 179 gimnazistų 27 buvo žydai (16 mergaičių ir 12 berniukų). 1931 m. Kražių gimnaziją baigė **H. Bermanaitė**, 1932 m. - **J. Akramas** ir **O. Sendakas**, 1933 m. **E. Bermanaitė**, **Š. Grodnikaitė**, **J. Icikovičius**, **G. Kirstneris** ir **J. Zivas**. Žydų tikybos mokytojais šioje - gimnazijoje dirbo **J. Vilenskis**, jį pakeitė **J. Smolinskis**, paskui - **S. Kacas** ir **S. Gordonas**.

Kelmės progimnazijoje 1925 m. pabaigoje mokėsi tik 3 žydai (visos mergaitės). Peraugant mokyklai į visą gimnaziją ir gausėjant joje žydų, 1937 m. švietimo ministerija žydų tikybos mokytoju paskyrė Kelmės rabiną **K. Beinešovičių**. 1941 m. Kelmės vidurinės mokyklos pirmąją laidą baigė **Tauba Bakštaitė**, **Mauša ir Izraelis Boneriai**.

N 2 (30) „BALSAS" 45

turėtų daugiau kreipt domės į Mažeikių parajonės darbą.

Biržų apylinkė. Sistemačiai palaiko ryšius su kuopelėmis, perduoda gautas iš rajono instrukcijas, bet jų vykdymo gyvenman nekotroliuoja. Organizuoja literatūros platinimą. Revoliucinių švenčių pravedime ir kitose kampanijose iškėlia vėliavas, platina lapelius. Darbo masių traukimo į išstojimus nebuvo. Tiesa vietoj (kokioj - nenurodyta), kur dirba 120 žmonių buvo pravesta agitacija, kad rugpiučio 1 d. mestų darbą, bet metė darbą tik 25 darbininkai. Vienoj vietoj kaimo biednuomenė ir viduriniai valstiečiai spyrė partijos narius, kad jie padarytų pasitarimą su jais. To klausimo Biržų biuras net nesvarstė. Duotus partijos uždavinius [illegible] ne partijos organas [illegible] komjaunuoliai. Bendrai [illegible] negu Mažeikių parajonėj tuo, kad palaikomi sistematus ryšiai su kaimo kuopelėmis. Biuras daugiau rodo iniciatyvos visame darbe. Bet masinis darbas kaip ir nevedamas. Pačiuos Biržuos tik paskutiniu metu pradėjo įsistiprint, ir tai tik komjaunimo deka.

Kelmės apygarda. Seniau prie organizacijos priklausė vieni žydai, labiau smulkiai-buržuazinis elementas. Partijos nariai dirbo bendrose organizacijose komjaunuoliais. Komjaunuoliai dabar jau atskirti nuo partijos narių. Paskutiniu laiku kuopelių skaičius padidėjo. Kelmėj organizuotos keliios lietuvių miesto darbininkų kuopelės (Atskirų tautinių kuopelių negalima kurt. Gal tai ne tautinės kuopelės, o vien kuopelės, susidedančios iš vienos tautos darbininkų, dirbančių vienoj vietoj? Red.) Organizuoja ir kuopelės atskirose miesteliuose. Masinis darbas buvo vedamas nepartinių darbininkų pagelba, kurie šaukdavo žmones ūkio darbininkų ir kaimo biednuomenės pasitarimus. Paskutiniu metu Kelmėj pradėta tvarkytis ir žengti pirmyn. N.

NAUMIESTIS. Kovos ardytojas. Prieš Spalių Revoliucijos sukaktuves Naumiesčio linų apdirbimo dirbtuvėj įvyko darbininkų mitingas. Darbininkai ir darbininkės atvėdžiai išklausė pranešimą, skatė atsišaukimus ir rengėsi 7 lapkričio švęsti. Jie dar norėjo patikrint, ar reikia tikrai demonstratyviai švęsti, ir paklausė vieno darbininko, kurį lig šiol laikė komunistu, ar reikia demonstratyviai švęst. Tas, komunistu laikomas darbininkas patarė nešvęst demonstratyviai, nes gali būt represijų, pašalinių nuo darbo. Darbininkės nuo demonstratyvaus šventimo atsisakė. Jeigu tas patarėjas tikrai partijos narys, tai jo kuopelės nariai turi pastatyt tą klausimą kuopelės posėdy ir išaiškint, ar gali toks „komunistas" pasilikti partijoj, kuris dezorganizuoja mūsų darbą. G.

KRAKĖS. Savo nutarimo neigyvendinome. Lapkričio 7-tą dieną, Spalių Revoliucijai paminėt, mes buvom nutarę sušaukti masovką, bet savo nutarimo neįgyvendinom. Vien tik raudonąją vėliavą iškelėme. Policija labai duko. R.

Aukos ir pakvitavimai.

Kauno rajonas.

Liepos m.: aukų Kaune 1087 l. 30 c.
Rugpiučio m.: aukų Kaune 650 l. 90 c.
Rugsėjo m.: aukų Kaune 1244 l. 20 c.; iš parajonių 163 l. 25 c.
Spalių m.: aukų Kaune 970 l. 10 c.; iš parajonių 74 l.

Šiaulių rajonas.

Rugpiučio m.: aukų Šiauliuos 120 l. iš Joniškio 12 l. 50 c.
Rugsėjo m.: aukų Šiauliuos 207 l.

Panevėžio rajonas.

Liepos m.: aukų Panevėžy 153 l. 80 c.; iš Remygalos 20 l., iš Anykščių — 20 l.; iš Krakinovos 9 l.

Vilkaviškio rajonas.

Liepos m.: aukų 46 l. 70 c.
Rugpiučio m.: aukų 44 l.
Rugsėjo m.: aukų 49 l. 50 c.
Spalių m.: aukų 104 l.

Vilkaviškio raikomo apyskaita už spalių men.

Įplaukos.

1	Kiso [illegible]	39 l. 20 c.
2	Narių mok.	19
3	Už literatūrą	25 50
	Viso	83 l. 71 c.

Išlaidos.

1.	Literatūros gabenimas	13 l. 80 c.
2	Literatūros siuntimas	4 „ 40
3	Spalių Revol. suk. vėliava	5
4	Trafaretai	5 80
	Viso	26 l.
	Liko	57 l. 70 c.

Originalus 1930m. laikraščio "Balsas" puslapis
šaltinis https://www.epaveldas.lt

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą Kelmėje veikė religinė judaizmo „Talmud Toros" mokykla. Jos vedėju dirbo **N. S. Finkelis** (1850-1924 m.) - žymus dvasinis veikėjas. Jis įkūrė Telšių rabinų seminariją, Vilijampolės rabinų kandidatų akademiją, aukštąją Talmudo mokyklą Chevrone (Palestinoje). O visą buržuazinį laikotarpį Kelmėje veikė viena iš penkių Lietuvoje rabinų ir žemesnioji žydų dvasininkų seminarija - Ješibotas.

Rajone žydai turėjo ir kitas įstaigas. Kražiuose buvo jų smulkaus kredito draugija, Kelmėje - liaudies bankas. Jų rankose buvo sutelkta daug nedidelių įmonių: plytinių, malūnų, lentpjūvių, kepyklų. Ypač daug turtingų žydų buvo Kelmėje: 1937 m. **Hiršovičius** turėjo muilo fabriką, **Maušovičius** - alaus ir limonado dirbtuvę, **M. Udvinas** buvo elektros stoties savininkas,

Martchelovičius valdė saldainių fabriką, **E. Rubikavičiui** priklausė krakmolo dirbtuvė, **Efroikiui** - odos apdirbimo cechai, **G. Šabaševičius** buvo autobusų stoties laikytojas ir viešbučio savininkas, **M. Šajevičius** - kolonialių prekių parduotuvės savininkas ir „Shell" firmos atstovas, **Šechtinas** turėjo kepyklą, kurioje buvo kepama apie 30 rūšių duonos kepinių. **M. Rubikavičius**, **I. Zakas** ir **N. Rozenfeldas** - javų pirkliai. Daug įvairiausių parduotuvių irgi priklausė žydams. **Š. Bakštas** - kolonialių prekių parduotuvės savininkas, **S. Braudei** priklausė galanterijos parduotuvė, **M. Šaferui** - geležies dirbinių parduotuvė, **Gurvičiui** ir **Fleišeriui** - medžiagų parduotuvės, **Goldai** - maisto prekių parduotuvė ir kt. Kelmėje žydai vertėsi ir kitais verslais. Fotografijos saloną „Grožybė" laikė **Ch. Gordonienė**, fotografija pelnėsi salono „Progres" savininkas **L. Daninas**, fotografu dirbo **Eliazaras**. **H. Šablevičius** Kelmėje nuomojo salę iš **Peldavičiaus** ir rodė gyventojams kiną. Šalia turtingųjų buvo ir vargšų. Juodadarbiais buvo **Rafanovičius**, **Šneideris** ir daugelis kitų. Tytuvėnuose koklių dirbtuvę valdė **Lėmanas**, Šaukėnų kolonialių prekių ir tabako parduotuvės savininkas **S. Levinas**, Užventyje dviejų autobusų savininkas - **E. Cvikas**. Čiotiškių dvare sūrių gamykla priklausė **S. Kravicui**, Gumbinės kaimo (Liolių apylinkė) kalkių degykla - **R. Genfleriui**. Vaiguvoje **J. Faivelzono** namuose buvo pirmosios medicinos pagalbos punktas, kuriame dirbo užventiškis gydytojas **P. Girbudas**.

Keletas žydų buvo ir žemvaldžiai. **B. Kafemanas** *[apie Kafemanų šeimos visai ne žydišką kilmę aprašė muziejininkė Laima Šimkutė]* valdė Gaštynų dvarą, dirbo Kelmės kooperatyvo pirmininku, tytuvėniškis **Š. Fleišmanas** turėjo žemės sklypus Kelmėje ir Tytuvėnuose, **L. Rozentalis** - Šukiškių (Šaukėnų apylinkė) dvaro savininkas.

Tarybų valdžios atkūrimą Lietuvoje 1940 m. džiaugsmingai sutiko ir žydų liaudis. 1940 m. liepos 8 d. Kražiuose džiaugsmo mitingo rezoliuciją pasirašė ir **G. Kirstneris**, Šaukėnų valsčiaus žemės ūkio komisijos sudėtyje buvo **T. Rabinovičius**, Kelmėje milicininku dirbo **Kanovičius**, į Komunistų partiją Šaukėnuose įstojo **I. Zakas**. Nemaža jaunimo buvo priimta į VLKJS eiles. Šaukėnuose komjaunimui priklausė **R. Kloras**, **J. Melcas**, **F. Šuldineris**, **F. Furmanas**, **Ch. Šaitelis**, **I. Mejeris**. Užventyje valsčiaus komjaunimo organizacijos sekretoriumi dirbo **I. Lereris**, organizacijai priklausė **Š. Birgeris**, seserys **Malkė**, **Cvikė** ir **Kankė Berelytės**, LLKJS Kelmės valsčiaus Saudininkų pirminėje organizacijoje buvo **R. Bekerytė**, **D. Bekeris**, Kražiuose VLKJS narys - **L. Aronas**.

1941 m. hitlerinės Vokietijos kariuomenei įsiveržus į Kelmės rajoną, lietuviškiesiems buržuaziniams nacionalistams (baltaraiščiams) vadovaujant, vyko masinės represijos ir žiaurus susidorojimas su žydų tautybės piliečiais. Jie buvo suiminėjami šeimomis, izoliuojami getuose arba tiesiog uždaromi į daržines, o vėliau masiškai sušaudomi. Liepos 26 d. apie 480 iškankintų ir išsekusių žydų buvo sušaudyta už Kelmės dvaro, Dirvoniukų kaime esančioje žvyrduobėje. Tytuvėnų baltaraiščių būrys areštavo miestelio žydus ir uždarė sinagogoje. Iš Raseinių atvykęs komendantas **Grigalavičius** vadovavo žiauriam susidorojimui su nekaltais žmonėmis. Kražiuose didžiulė Šiukštos dvaro daržinė buvo paversta žydų getu, o Kuprės miške jiems iškastos duobės. Apie 70 vaikų išvarė ir sušaudė prie Medžiokalnio, Pamedžiokalnio kaime. Panašiai su žydais buvo susidorojama ir Užvenčio, Šaukėnų valsčiuose.

Baltaraiščiai nepagailėjo net gerų specialistų: gydytojų, mokytojų, amatininkų. Taip buvo sušaudytas gyventojų mylimas Kražių gydytojas ir visuomenininkas **O. Šmitas** su visa savo šeima, Kelmės gydytojai **Gurvičius** su žmona, **I. Suralskis**, Tytuvėnų gydytojas **Chvaidenas** ir kiti.

Kada miestelių getai ištuštėjo, nacionalistai ėmėsi kitos komedijos - iškeldinti žydus į Žagarę ir ten sunaikinti. Fašistinis laikraštis „Tėvynė" tuomet taip rašė: "Iš visos Šiaulių apskrities miestelių ir valsčių, išskyrus Šiaulių miestą, žydų tautybės gyventojai iškeliami į Žagarę. Iškėlimas pradėtas vykdyti rugpjūčio 25 d. turi būti baigtas iki rugpjūčio 29 dienos". Iš mūsų rajono Užvenčio, Šaukėnų ir Vaiguvos miestelių likę žydai buvo vežami arkliais į Žagarę. Čia 4 dienas darbavosi aršiausieji

nacionalistai, rodydami savo sugebėjimus žudyti.

Dalis žydų, gelbėdamiesi nuo fašistų košmaro, priėmė katalikų tikėjimą ir tuo tikėjosi (kaip skelbė bažnyčia) išgelbėsią savo gyvybę. Tačiau neilgam. Tarsi pasityčiodami iš religijos, nacionalistai 1941 gruodžio 8 d., t.y. švenčiausios panelės Marijos nekalto prasidėjimo dieną, sušaudė apie 20 persikrikštijusių užventiškių žydų.

Kelmiškio **Ch. Kaco** sesuo ir dvi jo pusseserės žuvo Osvencimo koncentracijos stovykloje. Šioje mirties stovykloje sunaikinta ir užventiškė **M. Lereraitė**.

Pabėgę iš masinių žudynių vietų, žydai buvo gaudomi visą okupacijos laikotarpį ir šaudomi. Jie slapstėsi miškuose, juos gelbėjo lietuviai, vadovaudamiesi žmoniškumo jausmais. Užvenčio miestelio gydytojas **P. Girbudas**, sužinojęs, kad nacionalistai ruošiasi žudyti žydus, prasiskverbė į jų stovyklą perspėti pasmerktųjų. Vėliau jis kartu su valstiečiais **P. Klimu**, **V. Šleževičiumi**, **A. Songaila** įvairiose vietose organizavo slėptuves, kuriose saugojo, šelpė ir gydė dešimtis nekaltų žmonių. Jungirio kaimo (Užvenčio apylinkė) valstiečiui **M. Juškevičiui** pavyko iš Šiaulių geto išvežti advokato **Abramavičiaus** šeimą - **M. Abramavičienę** su motina bei dukrele ir priglausti pas save. Vėliau jų namuose susirinko net 9 pasmerktieji. Sau pasiliko tik du, o kitus perdavė Kolainių klebonui **P. Macijauskui**. Vis tik baltaraiščiai sužinojo, kad **Juškevičiaus** namuose slapstosi žydai ir organizavo kratą. Rado šiene pasislėpusius bėglius, išvežė ir uždarė į Užvenčio daboklę, kurioje vargšų laukė mirtis. Tačiau **P. Girbudas**, susitaręs su prižiūrėtoju, visus išgelbėjo, suteikė medicininę pagalbą, surado jiems nuolatinį prieglobstį.

Pas Labūnavos kaimo (netoli Kolainių) valstietį **V. Šleževičių** rado prieglobstį apie 20 žmonių, pabėgusių iš geto. Policija žinojo apie **Šleževičiaus** veiklą, bet slėptuvių rasti negalėjo ir grasino sudeginti valstietį su visais jo vaikais. **Šleževičiui** padėjo pas jį gyvenęs jaunuolis **A. Songaila**. Jis palaikė ryšius su Šiaulių getu, perdavinėjo žmonių laiškus giminėms, pasikinkęs arklį, veždavo pabėgusius žydus ir juos slėpdavo pas patikimus žmones. Tokiu būdu **Songaila** išgelbėjo apie 40 žydų: **R. Kacevičienę**, tris seseris **Pelcaites**, seseris **Kacaites**, brolius ir seseris **Cholozinus**, **M. Gutmoną** su žmona, **I. Šneidaitę**, **Frumaną** ir kitus. Nemažai žydų išsaugojo ir kitų rajono vietovių gyventojai.

Kelmiškis rašytojas **I. Meras** tarsi visų išgelbėtų rajono žydų vardu savo autobiografijoje rašė: "Aš kaip maldą tariu pavardes tų žmonių, kurie fašistinės okupacijos metais Kelmėje ir jos apylinkėse slapstė ir gelbėjo keletą žydų vaikų, jų tarpe ir mane - tai **Bronė ir Juozas Dainauskai**, **Michalina Legantienė**, **Adomas Urbelis ir Petronėlė Urbelienė, Unikauskienė**, **Šalkauskai**, **Stasė Damanskaitė**, **Stasė Kulevičiutė**, **Elena Kaušaitė** ir jos seserys, **Konstancija Norkaitė**, **Butkai**, **Urbeliai**, **Aleksandra Grišaitė**, **Žukauskai**, **Damanskai**, **Šimuliai** ir daugelis kitų, kurių pavardžių aš nežinau".

Hitlerinės okupacijos metais praktiškai žuvo beveik visi rajono žydai, t.y. apie 1840 niekuo nekaltų tarybinių piliečių. Žuvo šimtai žmonių, bevardėmis liko masinių žudynių vietos. O juk galima jas ne tik geriau sutvarkyti, bet gal paminklų lentose paskelbti aukų vardus ir pavardes. Apleistos ir žydų civilinės kapinės. Išvartyti ir sudaužyti paminkliniai obeliskai Kelmėje, Užventyje, kituose miesteliuose. Kai kurie senieji paminkliniai akmenys galėtų būti įdomūs ir kaip dailės paminklai. Šiandien mes didžiuojamės savo kraštiečiais - revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyviais **B. Fridmanu**, **Ch. Kacu**, Didžiojo Tėvynės karo dalyviais, 16-osios lietuviškosios divizijos kovotojais **L. Levinu**, **Š. Birgeriu**, kelmiškiais **Galibrodskiu** [Aaronas Galibrodskis ?], **Kanovičiu**, "Kęstučio" partizanų būrio gydytoju **Dalnickiu** ir daugeliu kitų, su pagarba prisimename žydų tapytoją ir grafikę **R. Markusaitę-Šalitienę**, kuri .gimė 1896 m. Užvenčio miestelyje, dailę studijavo Miunchene, Paryžiuje, Londone. Gyvendama Berlyne, sukūrė 16-os litografijų ciklą "Kreivasis veidrodis", vėliau - "Hebrajų melodijas". Jos grafikos darbuose aptinkami Žemaitijos vaizdai, Lietuvos ir Rytų Europos žydų tipai. Ji iliustravo L. Tolstojaus, F. Dostojevskio, Č. Dikenso, H. Heinės ir

daugelio žydų rašytojų raštus.

Žinomas taip pat Kelmėje gimęs rašytojas ir publicistas **E. Fridmanas** *[Fridman Eli`ezer Elijahu]* (1858- 1935 m. Tel-Avive). Nuo 1880 m. jis spausdino straipsnius žurnaluose „ha-Lebanon ", "ha-Cefira ", "ha-Melic". 1903 m. Varšuvoje įsteigė hebrajų kalba dienraštį „ha-Cofe", kurį 1922 m. atnaujino kaip savaitraštį Kaune. Savo autobiografiniame kūrinyje "Sefer ha Zihronot" *[Sefer ha-zichronot]*, išleistame 1926 m., **E. Fridmanas** vaizduoja Lietuvos žydų kultūrinį gyvenimą XIX a. antroje pusėje. Buržuazinėje Lietuvoje jis bendradarbiavo žydų periodiniuose leidiniuose.

Minėtinas kelmiškis rašytojas **I. Meras**, pažįstamas mums savo apysaka "Geltonas lopas" (1960 m.), novelių rinkiniu "Žemė visada gyva" (1963 m.), romanais "Lygiosios trunka akimirką" (1963 m.), "Ant ko laikosi pasaulis" (1965 m.), "Mėnulio savaitė" (1966 m.), "Sara" (1982 m.) ir kitais. 1951-1953 m. jis nemažai savo kūrybos paskelbė rajono laikraštyje "Komunistinis žodis".

Reikia paminėti ir visuomenės veikėją kražiškį **N. Fridmaną** (1862-1921). Jis mokėsi Šiaulių gimnazijoje, vėliau baigė Peterburgo universiteto teisės fakultetą. Dirbo advokatu, buvo išrinktas Rusijos III ir IV dūmos atstovu. Pirmojo pasaulinio karo metais rūpinosi pabėgėliais. 1920 m. Lietuvos steigiamojo seimo atstovas: žydų autonomijos kūrėjas.

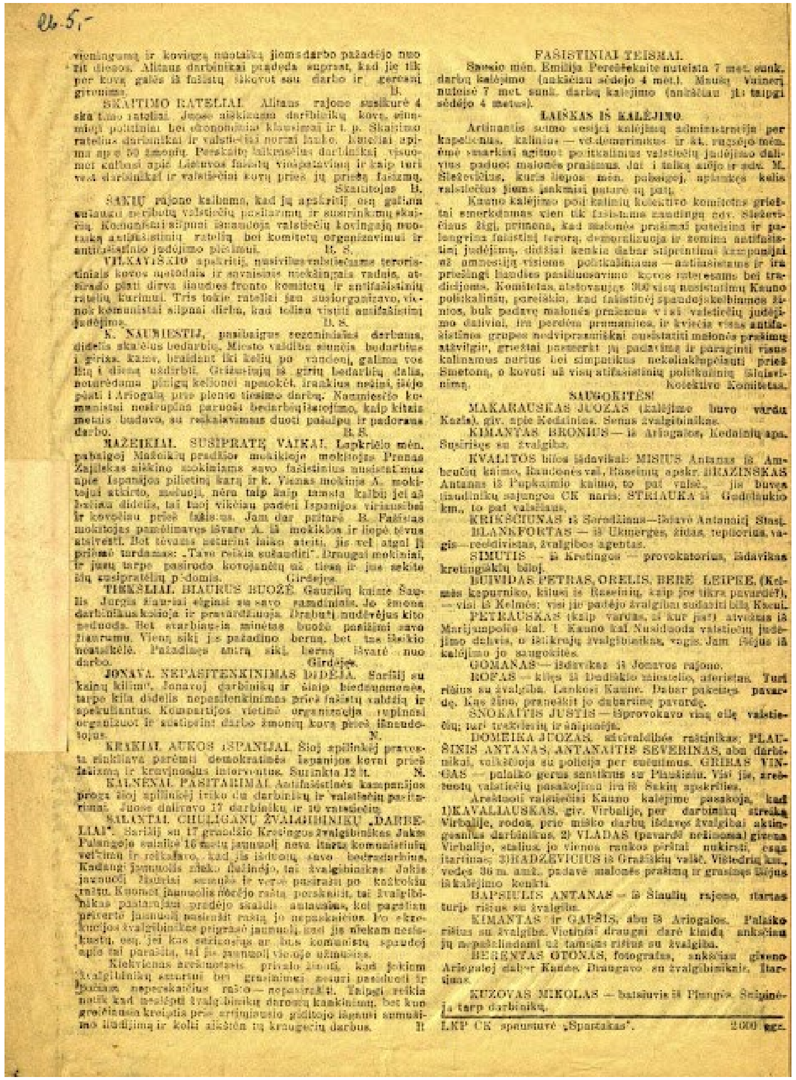
XIX a. pabaigoje Kelmės apylinkėse gimė buržuazinės Lietuvos generalinis konsulas Berlyne, Hagoje - **B. Giršovičius** (1930 m. tragiškai žuvo). **J. Zivas**, 1933 m. baigęs Kražių gimnaziją, toliau studijavo technikos mokslus, dirbo Šiauliuose žydų banke, Didžiojo Tėvynės karo metais gyveno Baškirijoje.

Dar ir pokaryje išgirsdavome apie vieną kitą žydą, išgarsinusį mūsų rajono vardą. Kražiškė **E. Bermanaitė** (ji 1933 m. baigė Kražių gimnaziją), kurį laiką garsėjo respublikos moterų šachmatininkių rinktinėje. Mokydamasi Kelmės vakarinėje (pamaininėje) vidurinėje mokykloje kaip gabi literatė pasižymėjo **J. Meraitė**. 1951 - 1952 m. jos eilėraščius "Festivalio priesaika", "Laiškas", "Kolūkio laiškininkė", "Salomėjai Nėriai", "Laiškas kovojančiam korėjiečiui" ir kitus spausdino Kelmės rajono laikraštis. 1963-1968 m. Šaukėnų vidurinės mokyklos direktoriumi dirbo **J. Šteinas**.

1979 m. gyventojų surašymo duomenimis visame Kelmės, rajone iš 43 tūkstančių gyventojų gyveno tik 16 žydų: Kelmėje - 9, Užventyje - 4, po vieną - Tytuvėnuose, Kražiuose ir kitose gyvenvietėse. Šiuo metu jų dar mažiau.

Rajone gyvenusius žydus primena ir karų bei gaisrų sunaikinti žydų kultūros paminklai. Per 1939 m. gaisrą Užventyje sudegė dvi įdomaus stiliaus senos sinagogos. Tiesa, vėliau jų vietoje pastatyta mūrinė, bet nespėta įrengti (dabar čia - gyvenamasis namas). Didžiojo Tėvynės karo pradžioje sudegė ir įdomus Kelmės XVIII a. medinis architektūros paminklas - senoji sinagoga, kurios vaizdą savo piešiniuose įamžino dailininkas **G. Bagdonavičius**. 1941 m. karo audrose sudegė ir abi Kražių sinagogos bei žydų smulkaus kredito draugijos pastatas. 1944 m. rugpjūčio 6 d. gaisre supleškėjo vienas gražiausių Lietuvoje tos rūšies architektūros paminklų, XVIII a. statinys - daugiabrylė Šaukėnų sinagoga. Įdomus buvo jos interjeras, vidaus įrengimas. 1933 m. rašytojas **A. Gricius**, lankydamasis Šaukėnuose, atkreipė dėmesį į šį statinį ir "Trimito" žurnale, apybraižoje "Didžiosios praeities žemelėje" rašė: "...Nedaug kas Lietuvoje žino apie garsiąją Šaukėnų sinagogą. Garsi ji savo įdomia statyba, ir tuo atžvilgiu skaitoma net tos rūšies pastatų architektūriniu pavyzdžiu. Sinagogos įmantrus stogas matyti gana iš tolo, ir vaikščiodamas miestelyje jį, kyšantį iš medinių menkų trobesių, iš visur pamatysi. Iš oro įdomus pastatas turi ką ir viduje parodyti. Šiaip jau sinagogos vidus, kaip ir visų sinagogų, šaltas, nejaukus, net smerktinai nešvarus, papuoštas nepaprastai gražaus darbo altoriumi. Net stebiesi, kaip jis galėjo čia atsirasti, toje jam netinkamoje aplinkoje. Nepaprastai gražaus medžio pjaustinys - mėgėjo akį ilgam sulaikys. Šaukėnus lanką keleiviai nepalieka neapžiūrėtą ir sinagogą."

Kad seniau žydų rajone gausiai gyventa, kalba esantys arba jau išnykę vietovardžiai: Liolių apylinkėje yra upelis, vadinamas Žydraviu (Šlaunies upelio intakas), kuris teka pro Gaurylių kaimą. Dar prieš Antrąjį pasaulinį karą Kelmėje buvo Škalos (dabartinės Pergalės gatvės dalis) ir Sinagogos (dabar Mičiurino) gatvės. Žydo etnonimas įėjo ir į lietuvių tautosaką. Yra pasakų, mįslių, liaudies šokis "Žydelkėlė ", anekdotų, kurių veikėjai - žydai, kitos smulkiosios tautosakos. Pavasarį, užgavėnių dieną, būdavo paprotys vaikščioti per kaimus persirengėliais žydais, vaidinti, daryti įvairias išdaigas ir juokinti žmones.

"Tiesa" (1937 kovo 1 d.)

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės istorijos puslapiai

Jonas Vadeikis

„Komunistinis žodis“, 1967 m. lapkričio 23 d.)
[originalus straipsnis]

(Pabaiga. Pradžia Nr. 125 (2244).

Joje tam tikrą laiką mokytojavo žymūs žmonės: Jurgis Talmantas - žinomas kalbininkas ir vertėjas, Jonas Graičiūnas - poetas ir vertėjas, senukas dailininkas Zigmas Petravičius, kilęs iš Sirvidų dvarelio. Jo paveikslų rastume Vilniaus paveikslų galerijoje.

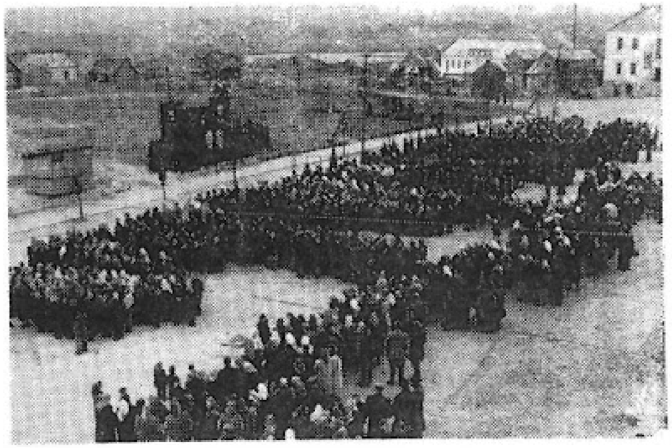
Šiai progimnazijai, kuri nuo 1938 m. augo į pilną gimnaziją, būtinai reikėjo patalpų. Bet šiuo reikalu niekas iš „tautos šulų“ nesirūpino, o Putvinskių vadovaujama vietos šaulių organizacija net pakišo koją. Mat, mirus seniui Putvinskiui 1930 metais, jo abu dvarus pasidalino du sūnūs. Šilo-Pavėžupio ponas Stasys Putvinskis buvo net Smetonos valdžios ministras. Senio Putvinskio vardui įamžinti užsimota Kelmėje pastatyti didelius jo vardo šaulių namus. Tam tikslui, aukas rinko visoje Lietuvoje. Aukojantiems dalino specialiai atspausdintas atvirutes, albumėlius, vaizduojančius Putvinskių šeimą ir jų dvarus. O už tas niekieno nekontroliotas aukas namų nestatė, tik nupirko seną pusantro aukšto mūrinį namuką, kur kadaise buvo diližanų stoties viešbutis ir karčiama. Jį šiek tiek suremontavo ir išnuomojo už solidžią sumą švietimo ministerijai, kad čia patalpintų progimnaziją. Anot kai kurių kelmiečių, progimnaziją nukėlė iš buvusio bravaro į buvusią karčiamą. Suremontavę buvusią diližanų arklidę, Kelmės šauliai čia įrengė gana

Kelmės mokytojas
Jonas Vadeikis (1903-1982)
Iš knygos "Senoji Kelmė"

pelningą kino seansams ir kitoms pramogoms išnuomojamą salę. Štai ir visas naujų lietuviškų ponų nuopelnas jų globojamai Kelmei. Komentarų nereikia.

1940 metų vasarą, griuvus Lietuvoje buržuazinei santvarkai ir susitvėrus Tarybų valdžiai, buvo užsimota Kelmei duoti daug ką naujo. Pirmoje eilėje buvo suprojektuota statyti naują gimnaziją, kuri jau tarybinėje santvarkoje 1941 metų pavasarį išleido pačią pirmą abiturientų laidą. Vos karui prasidėjus, 1941 metų birželio mėn. 24 dieną Kelmė visiškai nudegė, virto degėsių krūvomis ir kaminų mišku. Tuoj čia užplūdo Hitlerio kariuomenė, ėmė siautėti hitlerininkų pakalikai lietuviški buržuaziniai nacionalistai. Žvyrduobėje už Kelmės dvaro jie sušaudė daugiau kaip tūkstantį nekaltų gyventojų. 1942 m. sausio mėnesį per speigus hittlerininkai iškraustė iš likusių nuo gaisro patalpų gimnaziją ir čia įrengė „Soldatenheimą“ (kareivių namus). Gimnazijos klasės išsimėtė po likusias nuo gaisro trobas. Tik rudenį grįžo į senas bravaro patalpas. Pačiame Kelmės dvare savininko teisėmis atsisėdo atsibastęs iš Vokietijos baronas **von Hahren [Haaren]**, kelių karininkų tėvas, būsimasis Kelmės viešpats. Į miestelį ir į apylinkės tuščius ūkius prigužėjo daug vokiškų kolonistų. Protestantų klebonijoje jiems įrengė specialią pigiai parduodamų prekių krautuvę „Nur fur Deutsh“ (Tik vokiečiams). Tačiau 1944 metų vasarą, pasigirdus rytuose patrankų dundesiui, jie spruko į vakarus, kaip žiurkės nuo potvynio. Frontas stabilizavosi prie Dubysos. O tų metų spalio mėn. 6 dieną Kelmę išvadavo Tarybinė Armija. Kelmei prasidėjo nauja, šviesi, tarybinė gadynė.

[Iš [Mykolo Jokubaičio tardymo protokolo](#) (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12):
"1941 metų liepos mėnesio pabaigoje į Kelmę atvažiavo du vokiečiai, kurie davė nurodymą atlikti lageryje laikomų žydų sušaudymą. Jų nurodymu iš mūsų aktyvistų būrio buvo atrinkti dešimt žmonių žydų gyventojų sušaudymui.";
Iš [Liudo Aleknos](#) 1947.10.29
tardymo protokolo (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.248-255): "Kai grįžau į miestą, žydai jau buvo sušaudyti. Česna man pasakojo, kad šaudymo metu buvo trys vokiečiai. Iš kur jie buvo atvažiavę, aš nežinau. Iš vietinių gyventojų šaudyme dalyvavo aktyvistai, tačiau konkrečiai kas, aš nežinau."; Iš [Mykolo Andriuškos](#) apklausos protokolo (LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 83-85):"Kelmės mieste vokiečių okupacinės valdžios karinės atstovybės okupacijos metu nebuvo ir iš kur jie atvažiavo prie žvyro karjero, aš nežinau."]

Kelmė, Tarybų aikštė pokario metais.
Kelmiečiai Spalio švenčių demonstracijoje

Rašydamas šią apžvalgėlę, turėjau tikslą duoti mūsų Kelmės istorijai lyg kokią įžangą. Vaizduodamas jos feodalinę gadynę, naudojaus reta dokumentų rinkinio knyga lenkų kalba „Evangelikų Reformatų bažnyčia Kelmėje“, Varšuva, 1912 m. Varčiau ir kitokius dokumentus vadovavaus senų žmonių prisiminimais. Žinios čia nėra pilnos.

Nuo 1944 metų prasideda Kelmės istorijai patys įdomiausi ir turiningiausi puslapiai iš naujo tarybinio laikotarpio, kada tik per vieną dešimtmetį Kelmei dešimteriopai daugiau duota negu jai davė feodalai Gruževskiai per tris šimtus metų arba lietuviškoji buržuazija per savo visą viešpatavimo laikotarpį. Miesteliukas tuomet išliko toks pat mažas, nesiplėtė. Jo ribos baigėsi sulig kirke rytuose ir sulig dabartiniu vykdomuoju komitetu vakaruose. Ir neturėjo kur plėstis, nes iš vienos pusės buvo protestantų

[valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

pastoriaus ir ponų Gruževskių laukai, o iš kitos pusės - klebono ir buožės Mockaus, „šventos ir neliečiamos“ žemės.

Kelmės progimnazijos pastatas,
prieš tai buvusi ponų Gruževskių spirito varykla.
Šiame pastate karo pradžioje buvo įsikūrusi laikina Kelmės valsčiaus valdyba.

Kelmė neturėjo nė savo herbo. Juo buvo Gruževskių bajoriškasis herbas, išlikęs dar virš jų buvusių rūmų fasado: galais žemyn pasaga su panašiu į vokišką cirenkrencą keturkampiu kryžiuku viduje ir tokiu pat viršuje.

Šio šimtmečio keturių dešimčių įvykiai čia paminėti tik apgraibomis, iš mano paties prisiminimų. Šį darbą tęsti perduodu jaunajai kartai, jauniems Kelmės istorikams ir kraštotyrininkams.

Teužsidega jų jaunos širdys įamžinti visus istoriškiausius gimtojo miesto XX amžiaus įvykius. Džiugu, kad tam medžiaga jau kaupiama.

Jonas Vadeikis

ŠVIESIOJI ŽEMAITIJA

„Mūsų laikraštis“, 1940 birželio 20 d.

Kelmė. 1940 m. birželio mėn. 9 d. Kelmėje įvyko gimnazijos įkurtuvės. Ši gimnazija turi pradžią nuo 1920 m., kada vietos inteligentai katalikai, sudarę Švietimo Draugiją,

[Įvairūs šaltiniai internete]

- [gruodžio 2023] (1)
- [gruodžio 2022] (1)
- [balandžio 2022] (1)
- [vasario 2022] (1)
- [sausio 2022] (2)
- [lapkričio 2021] (1)
- [rugsėjo 2021] (1)
- [rugpjūčio 2021] (1)
- [liepos 2021] (2)
- [birželio 2021] (1)
- [gegužės 2021] (2)
- [kovo 2021] (1)
- [vasario 2021] (5)
- [sausio 2021] (2)
- [gruodžio 2020] (4)
- [lapkričio 2020] (2)
- [spalio 2020] (5)
- [rugsėjo 2020] (2)
- [gegužės 2020] (5)
- [balandžio 2020] (2)
- [sausio 2020] (9)
- [gruodžio 2019] (12)
- [lapkričio 2019] (9)
- [spalio 2019] (7)
- [rugsėjo 2019] (1)

SEKĖJAI

suorganizavo privatinę gimnaziją. Vėliau buvo suvalstybinta, o atliekamas turtas Kelmės R. K. Labdaringai draugijai. 1937 m. susidarius naujai Švietimo Draugijai, prie progimnazijos pradėjo kurtis aukštesnės klasės, kurių išlaikymui iki šiol buvo išleista apie 35.000 litų aukomis, o 1939 m. rugsėjo 1 d. Švietimo Ministerija įsteigė pilną Vl. Pūtvio-Putvinskio vardo gimnaziją. Dabar veikia dar tik 7 klasės, iš viso yra 9 klasės su lygiagretėmis, mokosi 267 mokiniai.

„Mūsų laikraštis“, 1940 birželio 20 d. (šaltinis: https://www.epaveldas.lt/)

Iškilmių dieną, atvykus Šviet. Ministerijos atstovams, vietos, apylinkių ir šaulių pareigūnams, mokykla iškilmingai dalyvavo pamaldose, aplankė a. a. Vl. Pūtvio-Putvinskio kapą. Po to šaulių salėje buvo iškilmingas posėdis, meninė dalis, pietūs be svaigalų, po pietų sportas, vakarienė.

Gimnazijos dir. **K. Ambroziejus**, atidaręs iškilmingą posėdį paskaitė iškilmingą aktą ir sveikinimus. Mokyklos istorinę apžvalgą padarė Kelmės Šviet. Draugijos sekr. **A.Vasiliauskas**. Šviet. Ministerijos atstovas L.Vaitiekūnas kalbėjo apie mokyklos paskirtį: ugdyti asmenybes ir jos kultūrinį spinduliavimą aplinkai. Paskui sveikino Šiaulių gimnazijų vardu dir. p-lė Andriulytė, kuri iškėlė senosios Žemaitijos atsparumą, šventumą ir palinkėjo, kad ji taptų ir šviesaja Žemaitija. Raseinių komendantas pulk. Liormanas pasakė, kad ši mokykla nevirstų kokia spaudimo kasta, bet švietimo žiburys ir visuomenei. Dar kalbėjo tėvų komiteto vardu p. Sartorius, iškeldamas tikybinį pagrindą auklėjimui, ir p. mok. **Mockienė** apie tautinį susipratimą ir savigarbą.

Meninėje dalyje gražiai nuteikė savo kūriniais moksleiviai.

Tik gaila, kad kai kurie žmonės lyg nusistatę prieš kultūrinę vienybę ir gerovę, pasinaudodami šia proga per pietus pasityčiodami kalbėjo apie parapijos labdarybę ir jos veikėjus.

[...]

Pavilbėniškis

Ištrauka iš Vidmanto Lopetos straipsnio "Kelmės ir Graužikų šaulių veikla tarpukariu" (["Padubysio kronikos", 2019 m. (213)])

> **Šaulių namai Kelmėje**
>
> Apie šaulių namų įsigijimą Vladas Putvinskis laiške žmonai aiškino: „Būriui sveika vargti ir rūpintis namų statymu. Kad kartais ne svajotų apie gatavai iškeptus balandžius. Čia pedagogika kaip su vaikais. Jei viską už juos padarysi, tai jie ištvirksta. Spausti reikia, o ne daryti už juos. Jeigu dabar kas nors būriui dovanotų gražius namus, tai padarytų būriui didžiausią nelaimę, kokią tik galima padaryti. Tai užmuštų viltį pastatyti būrį ant kojų.“
>
> Įdomu, kad šaulių namų pastatą Kelmėje išsirinko pats Vladas Putvinskis. 1906 m. pradžioje šiame pastate jis buvo

suimtas, kai atvyko pas notarą parduoti Palendrių dvarą. Tai buvo **Giršavičiaus** namai, kuriuose buvo įrengtas viešbutis. Gerokai vėliau, einant Kelmės miestelio gatvėmis, savo sūnui Vytautui jis nurodęs šiuos namus esant tinkamiausius šaulių namams. [...]

Kelmės žydų draugijos

Vaclovas Rimkus

„Bičiulis“, 1992 m. gruodžio 16 d.
[originalus straipsnis]

Nepriklausomos Lietuvos laikais Kelmėje buvo gana gausi žydų bendruomenė. 1939 m. miestelyje iš 3705 gyventojų apie 2000 buvo žydų , t.y . bemaž 54 procentai *[duomenys apie kitokį Kelmės žydų skaičių]*. Kelmės žydai aktyviai reiškėsi prekybos, pramonės, kultūros gyvenime. Kelmėje veikė aukštesnioji žydų teologijos mokykla rabinams (šventikams) ruošti - jašibotas, buvo keturių komplektų žydų pradžios mokykla, dvi sinagogos, keletas organizacijų, draugijų.

Viena iš seniausių ir gausiausių draugijų buvo 1928 m. įkurta savanoriška Kelmės žydų draugija „Bet-Talmud“. Jos tikslas platinti Talmudo (šventojo rašto) mokslą ir šelpti siekiančius aukštojo mokslo bendruomenės narius rabino vardui įsigyti bei remti beturčius talmudistus mokinius. Tam draugija įsteigė Kelmėje Talmud Toros mokyklą (vedėjas **N. C. Finkelis**), įkūrė rabinų ir žemesniųjų žydų dvasininkų seminariją, įrengė religinę talmudinę biblioteką su skaitykla. Rabinų seminarijos bibliotekos knygų fondą sudarė 5000 litų vertės turtas. Kelmės žydų draugija „Bet-Talmud“ savo veikla apėmė Raseinių ir Šiaulių apskritis. 1939 m. draugijos valdybą sudarė: pirmininkas - Kelmės rabinų seminarijos direktorius **Danielius Movšovičius**, gimęs 1882 m., vicepirmininkas - rabinų seminarijos reikalų vedėjas **Geršonas Miadnikas** (tų pačių metų gimimo), kasininkas - pirklys **Motelis Levitanas** (g. 1876 m.) ir nariai - **Š. Piankas** ir **M. L Kafas**. 1939 m. sausio 1 d. draugijoje buvo 165 nariai. Raudonajai armijai okupavus Lietuvą, 1940 m. rugpjūčio 7 d. draugija buvo likviduota, o 1941 m. liepos mėnesį beveik visi nariai fašistų sušaudyti.

1939 m. spalio 26 d. įkurta Kelmės žydų Hovšo draugija. Jos tikslas - propaguoti ir platinti

hebrajų bei jidiš kalbas, literatūrą ir kultūrą. Draugijos įstatus pasirašė kelmiškiai: **Lazeris Daninas**, **Nochum-Gesel Sadovskis**, **Judelis Meras**, **Movša Efraimas**, **Maušas Goldas**, **Berelis Volpertas**, **Giršas Kaganas**, **Judelis Movšovičius**, **Mendelis Preidas**, **Judelis Sachtinas**, **Michelis Elkonas** ir **Zalmanas Šochetas**. Valdybą sudarė: pirmininkas - mokytojas **Movša Efraimas**, sekretorė - prekybininkė **Fruma Volpertaitė** ir kasininkas - dantų technikas **Giršas Kaganas**. Draugija turėjo viešą biblioteką, kurios knygų fondas - 500 litų vertės, patalpą knygynui. 1939 m. sausio 1 d. organizacijoje buvo 20 narių. TSRS okupavus Lietuvą, pagal 1940 m. rugpjūčio 20 d. nutarimą nuspręsta Kelmės žydų Hovšo draugiją likviduoti, nes, girdi, „esamomis sąlygomis tolimesnis draugijos veikimas nebesuderinamas su valstybės saugumo reikalais“.

Rabinas Geršonas Miadnikas (nuotrauka iš Salvadoro Respublikos konsulato Ženevoje išduotos vizos dokumento, 1943 m. Vizos išdavimas užtruko ir jau nebeprireikė, nes rabinas buvo sušaudytas 1941 m. vasarą šalia Kelmės) ([šaltinis](#))

Rabinas Danielius Movšovičius šaltinis https://photos.yadvashem.org/

Labai komplikuotas buvo Lietuvos žydų amatininkų draugijos Kelmės skyriaus veikimas. Skyrius įsikūrė 1937 m. liepos mėnesį. Pradžioje jo vadovybę sudarė: pirmininkas - **Iseris Šliomas Efraimas** (auladaris), pavaduotojas - **Jakovas Šneideris** (siuvėjas), sekretorius - **Aronas Galibrodskis** (kirpėjas), iždininkas - **Kušelis Kajackas** (apmušėjas) ir narys - **Chaimas Javno** (kepėjas). 1938 m. rugsėjo mėn. skyriaus valdyba buvo atnaujinta. Pavaduotoju tapo siuvėjas **Abromas Leibovičius**, iždininku - siuvėjas **Jankelis Danilevičius** ir nariu - kepurninkas **Davidas Judelevičius**. Tačiau 1938 m. lapkričio 14 d. Valstybės saugumo departamentas gavo slaptą agentūrini pranešimą, kuriame **Iseris Šliomas Efraimas** apibūdinamas kaip komunistinio nusistatymo, draugaujantis su komunistams palankiais žmonėmis. **Aronas Galibrodskis** ir **Davidas Judelevičius** nuo 1928 m. priklausė uždraustai Lietuvos komunistų partijai, todėl 1938 m. lapkričio 19 d. Spaudos ir draugijų skyriaus viršininkas J. Kompaitis Raseinių apskrities viršininkui raštu pranešė, kad Lietuvos žydų, amatininkų draugijos Kelmės skyrius į draugijų registrą negali būti įrašytas, nes trys skyriaus vadovybės nariai - **I. Š. Efraimas**, **A. Galibrodskis** ir **D. Judelevičius** Vidaus reikalų ministerijai yra nepriimtini. Dėl to 1939 m. pradžioje buvo išrinkta nauja draugijos Kelmės skyriaus vadovybė: siuvėjas **Ruvelis Kufas** - pirmininku, siuvėjas **Mendelis Šamesas** - pavaduotoju, elektrotechnikas **Jautelis Movšovičius** - sekretoriumi ir siuvėjai **Srolis Nochmovičius** bei **Abromas Leibovičius** - nariais. Tik tada amatininkų draugijos Kelmės skyrius iš naujo registran įtrauktas 1939 m. liepos 15 d.

Trumpas buvo Lietuvos žydų draugijos „Tiferet -Bachurim“ Kelmės skyriaus veikimas. Jis įsikūrė 1938 m. vasario 17 d. Išrinkta valdyba: pirmininku - mokytojas **Icikas Levinas**, pavaduotoju - **Mendelis Preidas**, sekretoriumi - **Devidas Benjašas** ir iždininku - **Refolis Ošeris Milneris**. Tų metų vasario 25 d. skyrius įtrauktas į Vidaus reikalų ministerijos registrą, o jau kovo 31 d. (dėl nežinomų mums priežasčių) skyriaus veikla nutrūko.

Be to, 1918-1919 m. Lietuvoje veikusiai žydų religinei visuomenės organizacijai „Ceiri Israel“ („Žydų jaunimas“) priklausė Kelmės žydų pradžios mokykla. Draugija išlaikė Tytuvėnų žydų religinę mokyklą-chederą.

Minėtina taip pat Lietuvos žydų organizacija „Makabi“, kurios Kelmės žydų futbolo komanda rengė varžybas su Kelmės, Kražių, Šaukėnų jaunalietuvių komandomis.

Vaclovas RIMKUS

Kelmės futbolo komanda:
pirmas iš kairės Liudvikas Gužauskas,
su kamuoliu Alfonsas Jacenkus, toliau Alfonsas Kidula, Pocius. Apie 1937 m.
(iš knygos „Senoji Kelmė“)

Futbolo varžybos. Apie 1937 m.
Centre Liudvikas Gužauskas, baltais marškinėliais Alfonsas Jacenkus.
(iš knygos „Senoji Kelmė“)

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Stasys Laucius.
Kaunas, 1937 m.
šaltinis

Antrojo Pasaulinio karo metais Kaune leisto dienraščio "Ateitis" 1943 m. rugpjūčio 31 d. numeryje spausdinta apybraiža "Kelmė seniau ir dabar"

Žemaičiuose Raseinių apskrityje, beveik pusiaukelėje tarp Šiaulių ir Tauragės, yra Kelmės miestas, mūsų senovės įžymaus folkloristo ir šviesuolio Stanislovo Rapagelionio tėviškė. Kelmė savo vardą, kaip manoma, yra gavusi nuo kelmyno, kuriame pirmieji tos vietos gyventojai - dvarui priklausiusieji darbininkai, žemdirbiai, amatininkai, verslininkai ir vietos pareigūnai - surėmė sau po keturias sienas. Gal šito fakto įamžinimui ir miesto herbe kelmas užima pagrindinę vietą.

Kelmei statydintis ir plėstis sąlygos buvo patogios: graži pakili vieta, aplink, palyginti, nebloga žemė, pro šalį tekanti Kražantės upė, vieškelių sankryža, Rygos-Tilžės plentas ir didelis Gruževskių dvaras, seniau turėjęs žymios įtakos miesto ekonominiams ir kultūriniam gyvenimui. Ant to dvaro žemės ir išaugo Kelmė. Apie Kelmę ir šiaip buvo daug dvarų ir stambių ūkių. Prekyba mieste visuomet buvo judri, darbo jėgų pareikalavimas gana gyvas, amatininkų klausimas aktualus. Ilgainiui šios aplinkybės Kelmės plėtrai pasidarė tiek palankios, kad prieš pirmąjį pasaulinį karą ji jau tvarkėsi miesto savivaldybės pagrindais, turėjo apie 3000 gyventojų ir jų reikalams būtinas įstaigas. Savaime suprantama, jog prekyba buvo beveik vien žydų rankose, ir iš to jie turėjo gražaus pelno, o darbo žmonės tegalėjo pragyventi pakenčiamai. Apylinkės bajorai čiauškėjo lenkiškai, laikė save mėlynojo kraujo atstovais ir stengėsi gyventi nerūpestingai. Šitai vedė juos prie žydo kišenės *[t.y. skolinosi pinigus]*, nors į lietuviškąjį elementą visados žiūrėjo iš aukšto.

Apie žymesnį Gruževskių vaidmenį Lietuvos istoriniame gyvenime iš autentiškų dokumentų nieko nežinoma, nors jų šeimos generacijoje yra buvę įvairių laipsnių karių, teisėjų ir kitokių pareigūnų. Šiandien reformatų parapija negausi ir kadaise jų

Apybraiža "Kelmė seniau ir dabar",
("Ateitis", 1943.08.31)
Šaltinis www.epaveldas.lt

globėjai Gruževskiai išnykę. Paskutinioji dvaro šeimininkė G.Gruževskienė su dviem netekėjusiom dukterimis bolševikų buvo ištremta, o vienintelis įpėdinis, sūnus Jonas, nuo 1918 m. savo likimą sujungė su Lenkijos egzistencija ir, kaip teko girdėti, šiame kare žuvo. Lietuvių atžvilgiu Gruževskiai pasižymėjo pakantrumu, užsidarę ir mums svetimi. Smukimas ir nesėkmės slėgė juos paskutinį šimtmetį ir privedė prie tragiško galo. Iš buvusios didybės beliko apleisti rūmai ir dėmesio verti mūriniai vartai, kurių antskliaustyje kadaise buvusi 5000 tomų biblioteka, o rūsyje - baudžiauninkams bausti vieta. Dabar dvarą valdo įgaliotinis *[Antrojo Pasaulinio karo metu dvare apsigyveno baronas fon Haren (Baron von Haren)]*.

Medinė katalikų bažnyčia didelei parapijai ilgainiui pasidarė per ankšta ir suseno. Ji buvo nugriauta, o jos vietoje ilgamečio Kelmės klebono kun. P. Janušausko rūpesčiu ir pastangomis prieš pirmąjį pasaulinį karą pastatyta erdvi gotiško stiliaus mūrinė bažnyčia, kurioje atminimui yra paveikslas, vaizduojąs Vytautą Didįjį, palydovų ir vietos gyventojų tarpe priimantį pirmosios Kelmės bažnyčios projektą.

Pačioje Kelmėje sunku ką įdomesnio rasti apie būtuosius įvykius.

1905 m. revoliuciją Kelmė išgyveno audringai. Rusų visuomenės nerimas dėl nelaimingo karo su japonais, marksistinių sluoksnių ir darbininkų bruzdėjimas prieš sosto despotizmą ir socialines negeroves Lietuvoje įgavo grynai tautinį atspalvį ir virto atviru protestu prieš carinę politiką mažumų atžvilgiu, virto laisvės sąjūdžiu. Taip revoliucija buvo suprasta ir Kelmėje. Pirmosios kibirkštys čia buvo įžiebtos karštų žemaičių studentų Sirtauto ir Sipavičiaus. Jų uždegti aktyviai pradėjo veikti ir vietos lietuviai, kurių tarpe ypatingą vaidmenį suvaidino Vincas Laucevičius, Vilniaus Didžiojo Seimo dalyvis, miręs 1924 m., ir jo sūnus Jonas. Buvo sušauktas viešas mitingas, kurio metu kelmiečių vadai paskelbė ir aiškino Vilniaus Didžiojo Seimo priimtas rezoliucijas. Tų rezoliucijų žodžiai kelmiečių krūtinėse virto liepsna, atsišaukimai sujaudino, o proklamacijos sukurstė net prie veiksmų, būtent: viršaičio perrinkimo, ruso mokytojo atstatymo, degtinės parduotuvių uždarymo, bravorų bei spirito varyklų sustabdymo ir maldos už carą kalbėjimo bažnyčioje uždraudimo. Reakcijai atsitokėjus, žinoma, visiems veikliesiems lietuviams teko skaudžiai nukentėti - gauti nuo dragūnų pėros, slapstytis, kalėti ir būti teisiamiems.

Kėlė "revoliuciją" ir vietos žydeliai, net Nikolajaus II portretui akis miške buvo išbadę, bet ji jiems baigėsi laimingai. Atvykusiems baudžiamiesiems daliniams žydų bendruomenė turgavietėje iškėlė puotą. Visi kariai buvo pavaišinti pyragu, žuvimi, konservais, dešromis, degtine ir alumi. Žydų atstovai viešai prisiekė ištikimybe imperatoriui ir jo patikėtiniams. Karininkai ir eiliniai mielai tuštino taures, šaukė carui ūra, gyrė žydus, o apsvaigę suiminėjo ir plakė po kojų pasipainiojusius lietuvius. Tuo baigėsi žydų "revoliucioniškumas".

Nors sąjūdis buvo numalšintas, bet kelmiečiai jau drąsiau pradėjo reikštis lietuviais, lyg tvirtesnį pagrindą pajuto po savimi. Per paskutiniuosius dešimtmečius Kelmės apylinkė davė daug sąmoningos inteligentijos pajėgų - mokytojų, kunigų, gydytojų, karininkų, o laisvės kovoms - savanorių. Buvo įkurtas kooperatyvas, rengiami vakarai, plačiai skaitoma spauda. Pirmasis pasaulinis karas Kelmę užklupo pakankamai tautiškai susipratusią ir pusėtinai pažangią. Nuo karo Kelmė mažai nukentėjo, nors visuomeninis gyvenimas apmirė.

1919 m. bolševikų invazija pasiekė ir Kelmę. Ją okupavo viena kuopa. Bet nespėjus nei apšilti, nei su žydais susibičiuliauti, kaip vieno vokiečių būrio, atvykusio sunkvežimiu, buvo išblaškyta ir išvyta Šiaulių link. Teroro buvo išvengta. Tiesa, raudonieji kepyklas ištuštino ir valsčiaus komiteto kasą apiplėšė, bet žymesnės žalos nesuskubo padaryti; kruvinų pėdsakų nepaliko.

Antrosios bolševikų invazijos metu ir 1941 m. birželio mėn. kovų dienomis Kelmė skaudžiai nukentėjo. Savaime suprantama, neaplenkė jos bendrosios "reformos", moralinis teroras, areštai, nusavinimai, trėmimai, asmeninių sąskaitų suvedinėjimai ir ūkio niokojimas. Ypač siautėjo žydų jaunimas. Vietos komunistų ir besitraukiančių bolševikų karių miestas buvo padegtas ir beveik visas supleškėjo. Beliko tik pamatai, griuvėsiai, aprūkę dūmtraukiai, pakraščių nameliai ir abi bažnyčios, kurios it paminklai tyruose primena čia buvus tirštai apgyventą vietovę. Daugelis nukentėjusių išsiskirstė po kaimus, po gretimus miestus, po visą kraštą, o likusieji gyvena ankštuose bustuose ir greitomis pastatytuose barakuose. Tačiau gyvenimas eina.

Kelmę atstatyti projektuojama pagal naują planą. Be abejo, jai po šio karo bus lemta išaugti moderniu miestu, nes vietos sąlygų palankumas dėl ištikusios nelaimės nė kiek nesumažėjo. Lietuvos ūkinio tarpimo laikais joje buvo: keturi dideli valcų malūnai, linų pluošto apdirbimo įmonė, didelė pieninė, lentpjūvė, odos ir saldainių dirbtuvės, muilo fabrikas, elektrinė, vaidinimams salė, sporto aikštė, du kooperatyvai ir daug privačių krautuvių. Iš Kražių galutinai buvo paveržta gimnazija, įsteigtas vietos muziejus ir įsikūrusios gyventojų patogumui reikalingiausios įstaigos.

Jei Kelmė prieš šį karą buvo pasiekusi tokios pažangos ir 3500 gyventojų, reikia tikėtis, jog geresnis likimas jos laukia ateityje, patrankų gausmui nutilus ir pradėjus kurti pastovias vertybes, žengiant prie visuotinio atkutimo, kartu ir prie kelmiečių gerbūvio atstatymo.

Kelmės kapinėse palaidotas Lietuvos Šaulių Sąjungos kūrėjas ir ideologas Vladas Putvys-Putvinskis, visą gyvenimą šiai apylinkei švietęs savo taurumu, veikimu ir tautinio susipratimo pavyzdžiu.

S.L-s

[Straipsnio autorius, pasirašęs inicialais "S. L-s" (Stasys Laucius-Laucevičius), glaustai aprašė tiek tolimą miestelio praeitį, tiek nesenus karo įvykius bei nupiešė šviesią Kelmės ateitį, akivaizdžiai tikėdamas, kad Vokietija laimės karą ir bolševikai daugiau nebegrįš. Straipsnyje nepraleistos trintys tarp lietuvių ir žydų, bei tarp paprastų lietuvių ir kilmingų luomų atstovų. Apie Kelmės žydų galutinį likimą autorius nieko nemini, o tiesiog nutyli, nors jų greitas ir totalus išžudymas buvo miestelio istorijoje precedento neturintis įvykis ir tuo metu vienas iš reikšmingiausių, kartu su miesto sudegimu, to krašto bendros raidos posūkių. Šis staigus pokytis buvo akivaizdus kiekvienam Kelmės krašto gyventojui. Straipsnis rašytas nacių okupacijos metu, kuomet nebuvo jokio suvaržymo kaltinti žydus ir teisinti jų išžudymą, o netgi atvirkščiai - tai būtų pagirtina okupacinės valdžios akyse. Žinant, kad tas "darbas" ir "pareiga Tėvynei" negalėjo būti atlikti taip greitai ir nepriekaištingai be vietinių lietuvių pagalbos bei būnant patriotu, neabejotinai atsiranda noras ir pareiga pateisinti savus tautiečius. Vis tik Stasys Laucius susilaikė nuo bet kokio detalesnio atviravimo. Autoriui miestelio pokarinis atsigavimas ir perspektyva atrodė šviesi, nors ir be žymios dalies ten anksčiau gyvenusių žmonių.]

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus
Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

Stasys Laucius (Laucevičius) (1897-1965)
Poetas, dramaturgas, žurnalistas, 1926 m.
(iš knygos "Senoji Kelmė")

Stasio Lauciaus parašytos eilės ir publikuotos "Savaitė" (1942 rugsėjo 5 d.)
(Pasirašė vienu iš savo kūrybinių slapyvardžių - **Stella**).

Iš piliečio bloknoto
Stella

Pasikeitė buitis, kaip matom,
Ir pažiūros iš pagrindų.
Po sviesto ir bekonų metų
Dabar gyventi nesaldu.
Čia aimanuojam, čia pakeikiam,
Kad puspadžiam leidimo reikia,
Kad be kleboniško blogai,
Kad su kortelėmis vargai.

Bet, iš antros paėmus pusės,
Trumpos mes esam atminties.

Iš piliečio bloknoto

Stella

1000 IDĖJŲ

226

SAVAITĖ • NR. 12

"Savaitė" (1942 rugsėjo 5 d.)

Juk mes ir visas kraštas mūsų
Palikę buvom be vilties.
Užplūdo Lietuvą profanai.
Mus valdė Stalino naganas
Ir komisaras su žvaigžde,
Kai siautėjo NKVD.

Šlamėjo vėliavos raudonos
Ir dangstė teroro aukas.
Net proletaras, vietoj pono,
Baisėjosi tokia tvarka,
Kai Jankelis lietuvį mušo,
Kai nosį užrietė "katiušos"
Ir krunkė: "Bus buržujui, bus,
Ar jis gabus ar negabus !"

Praslinko jau daugiau kaip metai
Nuo švino ir ugnies dienų.
Jau politrukų nebematom,
Kvailų veidų ir eisenų.
Ir koktūs mitingai pradingo.
Lietuvis jaučiasi laimingas
Be Kremliaus "saulės, be draugų,
O ir pastogėje saugu.

Taip, laikrodis nestovi vietoj,
Mongolai jau toli toli,
O žydams atsidūrus getto,
Laisvai įvertinti gali
Tiek įvykius, tiek ir "veikėjus",
Kurie čia blogą sėklą sėjo
Ir plėšė mūsų vertybes.
Ech, prirašytumei eibes...

Mums ateitis gražiau atrodo
(Žmogus gyvena viltimi).
Dangus jau prasiblaivė juodas,
Krūtinė kažkodėl rami.
Nors laisvė reikalauja kraujo,
Gyvenimą pramtom naują
Aisčių dukroms ir sūnums.
O Apvaizda padės juk mums !

Nuvertę ponų jungą...

Vladas Nartautas

„Komunistinis žodis", 1985 m. liepos 18 d.
[originalus straipsnis]

Šių prisiminimų autorius, kovų ir darbo veteranas V. Nartautas dabar gyvena Vilniuje, o 1940-aisiais, vos atkūrus Lietuvoje Tarybų valdžią, vadovavo Kelmės valsčiaus darbininkų ir valstiečių milicijos būriui, savo akimis matė istorinius pertvarkymus valsčiuje, naujai besikuriančių tarybinių įstaigų pirmuosius žingsnius. Vėliau Jis mušė fašistus 16-oje lietuviškoje divizijoje, o pokario metais dirbo Tytuvėnų valsčiaus ir naujai įkurtos Kelmės apskrities milicijos skyrių viršininku. Artėjant Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 45-mečiui, jis parašė prisiminimų iš tų atmintinų dienų.

Nepamirštamas 1940-ųjų birželis - Lietuvoje nuversta A. Smetonos fašistinė buržuazinė vyriausybė! Pabūgęs liaudies rūstybės, pasigriebęs vertybių už keletą milijonų litų, A. Smetona su šeima ir generolu Musteikiu, net kelnes pasiraitęs, spruko per sieną į Vokietiją, į vokiečių fašistų globą. Tuo laiku dirbau Kaune ir kupini džiaugsmo, kad žlugo buržuazinė išnaudotojų valdžia, su darbo liaudies miniomis išsiliejome į džiaugsmingas demonstracijas. Važiuojant iš Kauno į Kelmę, pakelėse, sodybose, kaimuose ir miesteliuose matėsi džiūgaujantys darbo žmonės. Ir visose Kelmės gatvėse vyravo šventiška nuotaika.

Pirmieji naujo gyvenimo šaukliai Kelmėje buvo pogrindininkai - komunistai Petraitis ***[P. Petraitis iš "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d.", 2 knyga, sud.***

Vladas Nartautas, g. 1912
(šaltinis B.Morkaitis
"Kelmės krašto policija", 2015)

A.Martinionis, 1995 m., ISBN 9989-636-04-3, p. 137], **Bielskis, P. Armonavičius, Karpavičiai** ir kiti. Kelmiškiai su džiaugsmu ir gėlėmis sutiko per Kelmę žygiuojančius Raudonosios Armijos karius. Miestelio stadione, ten, kur šiuo metu yra karių kapinės, įvyko masinis darbo žmonių ir raudonarmiečių mitingas. Po jo kariai surengė koncertą. Tai buvo pirmasis Kelmės darbo liaudies ir tarybinių karių pažinties ir draugystės susitikimas. Suburtas aktyvas, miestelio jaunimas ėmė puošti gatves transparantais, plakatais - Kelmė pasipuošė šventiškai. Darbo liaudis su pakilia nuotaika pradėjo ruoštis liaudies seimo rinkimams, kurie įvyko liepos mėnesį. Iš buvusių pogrindininkų, darbininkų susikūrė valsčiaus partijos komitetas. Jo sekretoriumi tapo buvęs pogrindininkas mokytojas **Petraitis**. Susikūrė ir komjaunimo organizacija: sekretore buvo **Bielskytė**.

Partijos komiteto pavedimu teko organizuoti darbininkų ir tarnautojų profsąjungą. Pirmininku buvo išrinktas **Stragauskas**. Jis dirbo ir valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininku. Naujiems darbuotojams teko staiga spręsti daugybę įvairiausių klausimų. Pirmiausia rūpėjo išsaugoti turtą. Tam buvo paskirti komisarai. Man teko būti krautuvių ir bankų komisaru. Linų fabriko komisaras buvo **Druktenis**, pieninės - **Dagys**, malūnų - **Butkus**, įmonių ir dirbtuvių - **Karpavičius**, kooperatyvo - **Sruogis**, elektrinės - **Baravikas** ir batsiuvių dirbtuvių **Karpavičius**. Buvo organizuotos nacionalizavimo ir žemės reformos komisijos. Abiejų komisijų nariu teko būti ir man. Siekdamas palaikyti tvarką, partijos komitetas darbininkų ir valstiečių milicijos viršininku paskyrė **P. Armonavičių**, o būrio vadu - mane. Milicijos pareigūnais tapo **Putvinskas**, **Butkus**, **Kvietkauskas**, **Trepenskis**, **Galibrodskis** [Aaronas Galibrodskis ?] , **Kanovičius**, broliai **Pečkauskiai**, **Račkauskas, Baravikas, Apočkinas, Šimkus, Brazlauskas, Rudaitis** ir kiti. Nors buvusi policija buvo paskelbta liaudies policija, bet pareigų eiti negalėjo. Įdomus pokalbis įvyko, kai į milicijos būstinę atėjo buvęs policijos nuovada **Matukas**. Būstinėje buvę **P. Armonavičius, Petraitis** ir aš paklausėme:

- Ko, ponas nuovados viršininke, norėjote?

- Matote, dar policija, pavadinta liaudies policija, veikia, o jūs jau suorganizavote kažkokią darbininkų ir valstiečių miliciją iš visokių nematytų darbininkų. Ką Jūs vieni galėsite padaryti be mūsų policijos, a ? Sakau, gal bendrai dirbsime ?

Petraitis su P. Armonavičium atsakė buvusiam nuovados viršininkui, kad darbininkų ir valstiečių milicija jokių kontaktų su buržuazine policija neturės, nes ji gynė turčių reikalus. O mūsų milicija gins darbininkų ir valstiečių reikalus. Greitai mes turėsime mokytą ir daug geresnę miliciją, negu jūsų policija. Matukas su ironija pasiklausė ir pasakė:

- Laikas parodys, kas iš to išeis...

Iš milicijos būstinės buvusį viršininką išprašėm.

Antanas Matukas
Kelmės policijos nuovados viršininkas
1934-1940 m. laikotarpiu

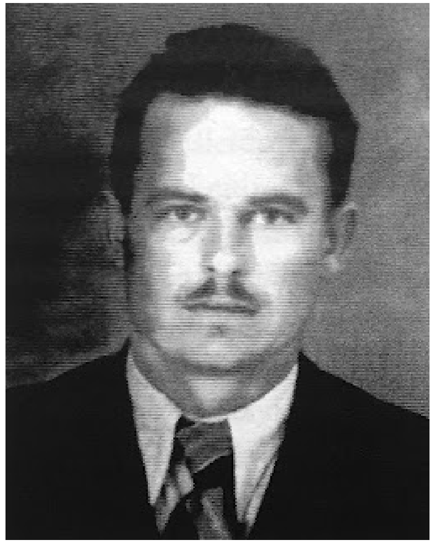
Didelį darbą teko atlikti kaimuose. Vietoj seniūnijų organizavome apylinkes. Stambesnėse gyvenvietėse, bažnytkaimiuose, dvaruose vyko mitingai, į kuriuos susirinkdavo pagyvenę darbininkai, samdiniai, kumečiai ir jaunimas. Oratoriais daugiausiai buvo **Petraitis, P. Armonavičius, Stragauskas, Karpavičius ir aš**. Dvaruose ir gyvenvietėse organizavome aktyvistų grupes ir būrius.

[valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

Kelmėje suorganizavome tūkstantinį viso valsčiaus darbininkų ir valstiečių mitingą. Į jį atėjo ir buvę dvarininkai, buožės ir buržuaziniai nacionalistai. Žinoma, ne iš simpatijos Tarybų valdžiai, bet dėl žingeidumo. Mitinge kalbėjo partijos komiteto sekretorius **Petraitis**, iš Raseinių atvykęs buvęs pogrindininkas **Katkus**, **P. Armonavičius** ir kiti. Teko kalbėti ir man, atskleidžiant dvarininkų ir buožių išnaudotojų veidą. Po mitingo įvyko masinė demonstracija miestelio gatvėmis su transparantais, plakatais, gėlėmis ir muzika.

Po šio mitingo į partijos komitetą atėjo grupė dvarininkų ir buožių pasiskųsti, kad mitinge aš juos labai įžeidęs, pavadindamas juos kraugeriais-karapuzais, dešimtmečiais engusiais darbo žmones, gėrusiais jų kraują. Petraitis šiems lankytojams atsakė: "Ko nusipelnėte, tuo jus ir vadina: kraugeriais-karapuzais". Teko būti ir kalbėti mitinge Raseiniuose, apskrities centre. Labai gausiame mitinge įdomiai, įsimenančiai kalbėjo skulptorius **V. Grybas**. Jis, kreipdamasis į susirinkusius, pasakė:

> - Draugai, socializmas ir komunizmas iš rytų į vakarus ritasi galinga banga per mūsų, Lietuvos, žemę. Čia jis apsistojo visiems laikams. Mes, darbo liaudis, atiduosim visas savo jėgas, kad jis ir Tarybų valdžia klestėtų ir gyvuotų per amžius. Siekdami apginti Tarybų valdžią, prireikus ir gyvybę paaukosim, o komunizmas risis tolyn į vakarus ir jokia jėga jo nesulaikys...

Povilas Armonavičius

Skulptorius **V. Grybas** už komunizmą ir Tarybų valdžią greitai atidavė gyvybę - vokiečių fašistai ir buržuaziniai nacionalistai 1941 m. rugpjūčio mėnesį jį sušaudė.

1940 metų liepos 21 d. Lietuvos Respublikos seimas priėmė nutarimą dėl Lietuvos Tarybų Respublikos įsijungimo į broliškų Tarybų Sąjungos tautų šeimą. Ta proga į Kauną iš visų respublikos miestų, apskričių ir valsčių suvažiavo atstovai - delegatai nuo darbininkų, valstiečių ir inteligentijos. Kelmės valsčiaus delegaciją sudarė **Petraitis, Bielskis, P. Armonavičius, Karpavičius, Stragauskas, Digrevičienė, Bielskytė**. Teko dalyvauti ir man. Šimtatūkstantiniame mitinge visi vienbalsiai pritarė seimo nutarimui prisijungti prie Tarybų Sąjungos broliškų tautų. Tuomet buvo išrinkta 120 atstovų delegacija su J. Paleckiu priešakyje vykti į Maskvą, prašyti, kad Tarybų Lietuvą priimtų į Tarybų Sąjungos broliškų tautų šeimą.

Kelmėje ir visame valsčiuje vyko nacionalizacija. Kol nebuvo paliestas bagočių turtas, sukrautas iš darbo žmonių prakaito, visur buvo ramu, o kai prasidėjo nacionalizavimo kampanija, - sujudo turčiai, keikdami Tarybų valdžią, pasipylė grasinimai aktyvistams. Aktyviai vyko ir žemės reforma - buvusiems kumečiams, biedniokams, mažažemiams

Kelmės valsčiaus žemės ūkio komisija.

Raseinių apskrities Žemės Ūkio Komisijos *"Tiesa" (1940 rugpjūčio 7 d.)*
[...] Kelmės valsčiaus. Pirmininkas Juozas Bielskis, Kuršiukų k.,
nariai: Steponas Paulauskas, Varių [Varėnų] k.,
Kazys Jerulis [Gerulis, pagal "Kelmės kraštas" 138 psl.], Paprūdžio k.,
Vaclovas Buivydas, Kelmė ir
Jonas Šilėnas.[...]
Nuotraukos šaltinis laikraštis "Tiesa" 1940.09.03

valstiečiams dalinome dvarų ir buožių žemes. Kiek tada buvo džiaugsmo! Žmonės, dirbę svetimiems, nemokamai gavo žemės, grūdų, inventoriaus, arklių. Naujakuriai skandavo: "Ačiū, ačiū Tarybų valdžiai!". Teko matyti, kaip, gavę žemės, Jokšas, Miniotas, Laurutis, Armalis, Každailis, Miliauskas ir daugelis kitų sėmė ją rieškučiomis, bučiavo, sakydami: "Tu dabar būsi mano, žemele maitintoja, patys dirbsim, arsim, sėsim, akėsim, patys valgysim savo užaugintą duonelę". Jie visi dėkojo Tarybų valdžiai.

Dalijant žemes, buožės grasino biedniokams: "Statykitės trobesius ant ratų, greit pasikeis valdžia, reikės viską nusivežti, apleisti mūsų žemes". Bet nepabūgo biedniokai grasinimų, duodavo atkirtį. Budo gimtoji žemė dideliems darbams, prasmingam ir šviesiam gyvenimui. Tuo tarpu nepatenkinti Tarybų valdžia turtuoliai, buržuaziniai nacionalistai, klerikalai stengėsi suorganizuoti pogrindį, vadinamojo "LAF" (Lietuvos aktyvistų frontas) gaujas. Jos kūrėsi Vokietijos gestapo ir buvusio Lietuvos pasiuntinio Berlyne pulkininko K. Škirpos rūpesčiu. Iš Vokietijos buvo permesti agentai-šnipai, o Kelmės valsčiuje užverbavo "LAF" vadeivas - buvusį Ramoniškės dvaro savininką **Krajauską** ir buvusį valsčiaus agronomą vokietį **Leką**. *[Ramoniškės vienkiemis buvo šalia Kubiliškės vienkiemio, kuriame gyveno stambus ūkininkas Leonas Krajauskas. Galimai L.Krajausko valdos apėmė Kubiliškę bei Ramoniškę arba V.Nartautas nevisai tiksliai nurodė Krajausko gyvenamąją vietą.]*. Jie ėmėsi organizuoti ginkluotas gaujas. Mūsų milicijos būrys buvo vos susikūręs, palaikė viešąją tvarką, dirbo kūrybinį darbą. Be to, jis dar neturėjo patirties, kaip kovoti su

rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

Liakas (Lekas) Albertas.
Nuo 1926 LŠS narys.
Nuo 1937 dirbo Kelmės r. agronomu.
Nuo 1937 Kelmės šaulių būrio,
1939 šaulių kuopos vadas.
Šaltinis: "Lietuvos kariuomenės karininkai", 9 t.

Tėvynės priešais ir nusikaltėliais. Tuo pasinaudodami, mūsų priešai 1940 metų rugpjūčio pradžioje išdrįso slapta naktį organizuoti Kelmėje, buvusioje šaulių salėje savo sueigą. Gavę žinią, kad į ją salėje renkasi buvę dvarininkai, buržuaziniai nacionalistai, policininkai, su milicijos būriu pastatą apsupome, prie langų ir durų pastatėme sargybinius. Norėdami išgirsti, ką kalba, ką planuoja susirinkę, **aš, Petraitis, P. Armonavičius** ir milicininkas **Kanovičius** pasistatėm kopėčias iki kino aparatinės, kuri buvo antrajame aukšte, langelio... Per jį patekom į aparatinę, ėmėm žiūrėti, kas yra salėje, ir, ausis įtempę, klausytis. Sueigoje pamatėme dvarininkus **Krajauską, Kareivą, Šliagerį, Ragauską, Janavičių, Mockų, Pukelį, Prekerį, Čižinauską,** nacionalistą-tautininką mokytoją **Latkauską**, jaunalietuvių būrio vadą **Rimkų**, skautų šefą **Litviną**, šaulių būrio vadą **Jurgilą** *[Jurgelis Adomas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.244)]*, agronomą **Leką**, buvusį nuovados viršininką **Matuką**, pienininkus **Grigalavičių, Petravičių** ir kitus

> *[Žemiau tame pačiame tekste yra paminėtas policininkas Grigoravičius, kaip dar vienas pasipriešinimo sovietų valdžiai dalyvis. Ši asmens pavardė gana dažnai minima istorinių įvykių Kelmėje ir Raseiniuose kontekste. Įvairiuose dokumentuose tas pats asmuo dirbęs policininku vienur buvo vadinamas Grigaravičiumi, kitur Grigalavičiumi, o šiame tekste dar ir Grigoravičiumi. Tikslūs šio asmens vardas ir pavardė yra **Aleksas Grigaravičius**. Jis kurį laiką dirbo policininku Kelmėje, o prasidėjus karui tapo vienu iš pagrindinių Holokausto vykdytoju Raseiniuose. Daugiau apie jį skaityti čia. Tarp išvardintų antisovietinio susirinkimo šaulių salėje dalyvių yra minimi pienininkai Grigalavičius ir Petravičius. Manau, kad šioje teksto vietoje įsivėlė redakcinė klaida ir vietoje žodžio pienininkai iš tiesų turėjo būti žodis policininkai. Loginių klaidų tekste yra įvelta ir daugiau. Pavyzdžiui, šio teksto gale autorius pokaryje žuvusį savo brolį įvardijo savo paties vardu ir pavarde. Iš to galima spręsti, kad tekstas buvo arba redakcijoje paruoštas gana atmestinai, arba pats autorius painiojosi savo prisiminimuose. Tarp kitko, policininkas Aleksas Grigaravičius iš tiesų turėjo ryšį su pienininkyste. Po karo jis kurį laiką buvo įsidarbinęs Šilalės rajone, Kiaukų kaime pieno surinkimo punkte vedėju ir dirbo iki 1947 metų, kuomet jį suėmė. Galimai šis faktas "sužaidė" išdaigą V.Nartauto atmintyje, nes vis tik nuo aprašytų įvykių buvo praėję 45 metai.]*

Sueigai vadovavo **Krajauskas**. Jis visaip liaupsino fašistinę Vokietiją ir Hitlerį, vis kartojo: "Kai prasidės karas, mus išgelbėti iš bolševikų gali tik Vokietija, Hitleris. O karas bus greitai". Krajauskas tikino, kad negalima sėdėti, sudėjus rankas, ir laukti - reikia nedelsiant veikti, burtis į slaptus "LAF" būrius, naikinti aktyviuosius bolševikų pareigūnus, komunistus, komjaunuolius ir žydus.

Kai **Krajauskas** pasakė: *"...naikinti ir žydus"* - milicininkas Kanovičius ėmė žydžiuodamas keikti:

> - Vet, rupūžės, fašistai - naikins ir žydus. Ko mes laukiame - užpulkime salėje ir suimkime. Jeigu priešinsis - sušaudyti!
>
> - Ką tu, iš proto išsikraustei ? - Kanovičių tyliai ramino Petraitis. - Mes neturim teisės šaudyti, o sulaikyti suspėsim, nes jie apsupti. Geriau paklausykim, ką toliau kalbės.

Leonas Krajauskas,
Kubiliškės dvaro savininkas
(iš knygos "Senoji Kelmė")

Sunerimęs Kanovičius nenorėjo sutikti, sukosi ir už kažko užkliuvo, ėmė bildėdamos kristi dėžės. Išgirdę virš galvų, aparatinėje bildesį, susirinkę iškart sukluso ir metėsi iš salės per atsarginį išėjimą - turbūt suprato, kad sekami. Prie išėjimo sargyboje stovėjo milicininkai **Putvinskis** ir **Galibrodskis**. Šturmu besiverždami, sueigos dalyviai pervertė milicininkus, šie ėmė šaudyti iš pistoletų ir šaukti: "Bėga, bėga!". Kol kopėčiomis nusileidome iš aparatinės, kol subėgo visi prie atsarginio iš ėjimo, susirinkusių neliko nė kvapo - visi išbėgiojo. Visi buvom nepatenkinti tokia baigtimi, bet labiausiai triukšmavo **Kanovičius** ir **Galibrodskis**:

> - Kokia čia mūsų milicija, jei visi fašistai iš po nosies pabėgo ! - nerimo jie.

Visus ramino Petraitis:

> - Niekur jie nepabėgs - visus pažįstam. Paskelbsim liaudžiai, kad žinotų, kas organizuoja gaujas prieš tarybinę santvarką ir darbo liaudį. O juos areštuosim.

Tokia buvo pirmoji mūsų ir, deja, nesėkminga operacija. O po to išaiškinom tris slaptus ginklų sandėlius, nuginklavom ir areštavom gaujų narius. Tik "LAF" organizatoriaus dvarininko **Krajausko** ir policininko **Grigoravičiaus** nesisekė surasti - jie pasislėpė giliame pogrindyje.

Per trumpą laiką Kelmėje buvo atkurta Tarybų valdžia, normaliai dirbo visos įstaigos, prekyba. Turėjom gausų aktyvą, daug jaunimo. Visi dirbo su dideliu pakilimu.

1940 metų rugsėjo mėnesį iš Raseinių į Kelmę buvo atsiųstas milicijos viršininku buvęs pogrindininkas **Palubeckas**. Mes su P. Armonavičium perdavėm jam darbininkų ir valstiečių milicijos būrį ir visą policijos archyvą.

Kelmėje, rekomenduotas buvusių pogrindininkų **Katkaus, Petraičio, Bielskio, Armonavičiaus**, buvau priimtas į Komunistų partiją. Partijos komitetas mane pasiuntė į Raseinius. Čia priėmė apskrities vidaus reikalų skyriaus viršininkas **A. Gudžiūnas**, partijos apskrities komiteto sekretorius **S. Filipavičius**. Pasiuntė mane dirbti Šimkaičių valsčiaus milicijos viršininku.

O paskui buvo nuožmus karas su fašistine Vokietija, kovojau 16-osios lietuviškosios divizijos gretose. Vadavom Panevėžį, Šiaulius, Bubius, Kelmę, Tauragę, Ž. Naumiestį, Vainutą, Gargždus, Klaipėdą, kovojom Latvijoje, Kurše.

1946-1947 metais jau dirbau Tytuvėnų valsčiaus milicijos skyriaus viršininku, buvau pirminės partinės organizacijos

sekretorius. Kartu su tvirtos valios, talentingu organizatoriumi, partijos valsčiaus komiteto sekretoriumi P. Sprauniu, vykdomojo komiteto pirmininku Pranckumi ir kitais organizavome pirmuosius tarybinius ūkius, kolūkius, kovojom su, "LLA" (Lietuvos laisvės armijos) gaujomis. Iš tarybinių aktyvistų, darbininkų, valstiečių organizavome liaudies gynėjų būrius. Banditai žudė niekuo nekaltus žmones, nuo jų rankų žuvo ir mūsų darbuotojai. Daug kartų teko žiūrėti mirčiai į akis, daug sunkesnis mums buvo frontas iš visų pusių, daug kartų mus "teisė" sušaudyti ir pakarti. Bet pamažu visas negandas įveikėm.

Iš Tytuvėnų, kuriant naujas apskritis, partija pasiuntė vėl į Kelmę - buvau pirmuoju Kelmės apskrities milicijos viršininku, pirminės partinės organizacijos sekretoriumi. Čia buvau išrinktas apskrities Tarybos deputatu. Apskrities centro įstaigos Kelmėje kūrėsi ypač sunkiai dėl pastatų stokos, nes miestelis per karą buvo ištisai sudegęs, nebuvo patalpų įstaigoms, butų darbuotojams. Bet viską šiaip taip išsprendėme, su entuziazmu dirbome atkuriamąjį darbą - buvo atstatoma, valoma nuo griuvėsių Kelmė, kilo įmonės. Daug dirbo energingi apskrities vadovai - partijos apskrities komiteto pirmasis sekretorius V. Bieliauskas, vykdomojo komiteto pirmininkas J. Čiulada. O prikelti apskritį iš karo ir pokario sunkumų trukdė ir miškuose pasislėpę banditai. Pamenu, 1949 metų vasarą būrio vadas Vladas Nartautas, mano brolis, su liaudies gynėjais Pučkoriškės kaime, Klimo sodyboje pakliuvo į pasalą. *[Čia yra įsivėlusi painiava su Vlado Nartauto brolio vardu ir pavarde, nes B.Morkaitis knygoje "Kelmės krašto policija" mini būtent Vladą Nartautą, kaip sėkmingai išgyvenusį pokario metus ir būtent šių 1985 metais rašytų atsiminimų autorių.]* Brolį sunkiai sužeidė, jis po kiek laiko mirė. Tokių netekčių turėjome ir daugiau - klasių kovoje žuvo gerų draugų, pareigūnų, niekuo nekaltų žmonių. Visada su pagarba prisimenu visus, kovojusius už naują šviesų gyvenimą. Kai kam nebuvo lemta to gyvenimo sulaukti.

Tiek bendrais bruožais išsaugojo atmintis kelmiškių džiaugsmą, atkuriant Tarybų valdžią 1940-siais, kovas su klasiniu priešu tuomet ir po karo, kuriamąjį darbą.

V. NARTAUTAS

Karo, VRM ir darbo veteranas, pensininkas

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Tave vis tiek tuojau sušaudys

Virginijus Laucius

„Kalvotoji Žemaitija“, 1995 m. rugsėjo 5 d.
[originalus straipsnis]

Išgirdo tuos žodžius, pamatė piktdžiugišką blykstelėjimą akyse 10-12 metų vaikas. Pasmerktos tautos pasmerktas palikuonis, išaugęs iš Lietuvos žemės syvų ir jais vėl pavirtęs žmogus. Kuo jis buvo kaltas, kad gimė žydu ir kad Vokietijoje gimė hitleriškų siaubūnų virtinė ? Jis matė tą patį dangų, tą pačią blyškią mėnesieną, tokį pat Lietuvos sniego žėrėjimą, bet toje pačioje žemėje girdėjo dar vienos labai senos žydų kalbos garsus, mylėjo Dievą, tik vadinamą kitu vardu, bet visi jie - aukos ir būsimieji galvažudžiai - kvėpavo tuo pačiu dosniai Lietuvos žemės visas ertmes pripildančiu oru.

Kažkas jau matavo duobes ir skaičiavo, kiek į jas tilps žydų kūnų, kažkas jau vežė šovinius ir žudikams dalijo ginklus. O žmonės, ir lietuviai, ir žydai išgirsdavo - duobė Pamedžiokalnyje jau pilna moterų ir vaikų, Kuprės miške kulkomis suvarpė vyrus. Girdėjo ir dūsavo. Vieni nežinodami, kaip padėti, o kiti kaip išsigelbėti. Pasmerktiesiems visos pasaulio pusės buvo uždarytos šūvių salvėmis, liko tik keliai į duobes. Žemaitijos kaimų žmonės, skaitydami gausiai platinamus hitlerininkų atsišaukimus, žinojo, jog gelbėdami žydus, kartu su šeimomis atsiguls į tas pačias duobes. O ir gelbėti nelabai buvo ką. Vokiška valdžia veikė tiksliai kaip laikrodis, bet kaip visada būna, ir mirtis nespėja visų vienu metu apglėbti.

Kelmės rajone gyvenantis Vladas Petrošius iki šiol atsimena kupinas vilties ir kartu siaubo dviejų vaikų akis. Vasaros pradžios vidurnaktyje į jų trobos duris pasigirdo beldimas ir už jį dar tylesni balseliai:

- Nebijokite, čia mes, žydukai. Mama liepė pas jus bėgti.

O toje troboje jau gyveno keturiolika žmonių. Ir nė vienam iš jų nekilo mintis, kad tie susigūžę, maldaujantys ir gyvybės trokštantys vaikai suliesins lašinių paltį, nurieks duonos riekę. Tie keturiolika žemaičių buvo katalikai. Bet to paties namo kitame gale gyveno baltaraištis Levickis, kasdien pro šalį pravažiuodavo jo bendražygis Leščiauskas. Šeimos vyresnieji vaikai

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

gerai meistraudavo, tad pas juos į sodybą užsukdavo įvairių žmonių. Petrošiai alksnyne įrengė slėptuvę, o šiaip žydukai kartu maišydavosi su petrošiukais, nes nelabai vieni nuo kitų ir skyrėsi. Žydukai buvo pošviesiai, o petrošiukai vieni tamsesni, kiti - šviesesni. Taip ir "maldavosi" vaikai vieni su kitais. Tačiau kas galėjo pagalvoti, jog nelaiminguosius vaikus reikia saugoti ne nuo vokiečių, o nuo savo kaimynų! Baltaraištis Levickis, aišku, suprato, kokie Petrošių įnamiai. Suprato ir tylėjo. Tačiau susidomėjo kiekvieną sekmadienį į bažnyčią lakstanti davatkėlė, moterėlė, priimanti kiekviena proga švenčiausiuosius sakramentus . Ar ji per išpažintį išpažino, ką padariusi, ar net suvokė savo kaltę? Jos įskundimas tais laikais buvo mirtis vaikams.

Petrošiai, pajutę pavojų, žydukus slapstė pas gimines, vaikai išsiskyrė. Ir štai "padoriems" lietuviams prireikė piemens. Neminėsime tų ūkininkų pavardės. Jie iš tikrųjų buvo uolūs katalikai nebent takų į bažnyčią mynimo prasme. Vaikas žydukas pas juos piemenavo iki rudens. Pasibaigus ganiavai, ūkininkų šeimos galvose subrendo klaikus planas - atsikratyti piemeniu. Po Visų Šventų ūkininkų iškviesti į sodybą atgriuvo baltaraiščiai. Pririšo vaiką prie medžio, o patys troboje „šventė pakasynas“. Kai ištuštėjo buteliai, šeimininkė išpuolė laukan ir nuavė nuo vaiko kojų vilnones kojines pasakydama:„Tave vis tiek tuojau sušaudys ...“

Kokiais sakramentais bažnyčiose beguodė save ši „dievobaiminga“ moteris? Praktiška ūkininkė, supratusi, kad geriau atimti kojines, kol jos nepasruvo krauju? Ar jai širdies gelmėse nebudo nors ir menkiausia kibirkštis atrišti vaiką nuo medžio ir paleisti? Ką ji gavo? Vaiko nešiotas kojines, jo vasaros ganiavos darbą... Ir atpildą.

Jos vaikai irgi žuvo pokario metais ...

„Tave vis tiek tuojau sušaudys“... Kuri moteris išdrįstų vaikui pasakyti tokius žodžius? Ir sušaudė. Vaiką. Žyduką. Piemenį, kuriuo, kai karvės buvo suvarytos į tvartus, reikėjo atsikratyti.

Ir vis dėlto - žmogų. Dalį tos pačios kartos žmonių. Ir gimusios po tų siaubingų žudynių - taipogi.

Kitas vaikas, lietuvių išsaugotas, liko gyvas ir dabar gyvena Izraelyje. Dabar galėjo ten, arba ir Lietuvoje, būti gyvi abu broliai.

Virginijus Laucius

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Trys iš sušaudytos giminės

Vita Morkūnienė

2002 m. kovo 18 d.
(šaltinis)

Žurnalistė, rašytoja
Vita Morkūnienė
(šaltinis)

Išgelbėti buvo sunkiau

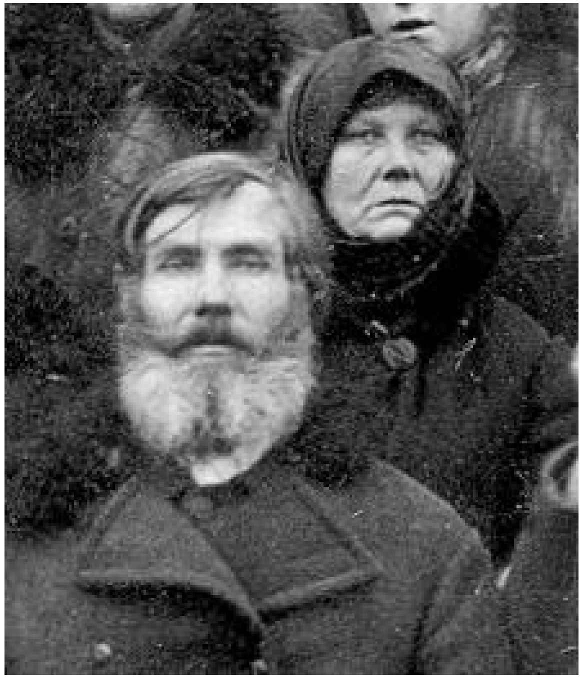
Šiuo metu yra žinoma 2300 Lietuvos šeimų, gelbėjusių žydus Antrojo pasaulinio karo metais. Valstybiniame Vilniaus Gaono žydų muziejuje saugomos 1057 gelbėtojams skirtos bylos. Izraelio Jad Vašem institutas iki 2001 metų spalio 1 dienos Pasaulio teisuolio atminimo medaliais Lietuvoje apdovanojo 497 asmenis. Lietuvos apdovanojimu Žūstančiųjų gelbėjimo kryžiumi iki šiol apdovanoti 456 Lietuvos piliečiai.

Šiaulių apskrities žydų bendruomenės pirmininkas Borisas Šteinas teigia, kad surasti ir pagerbti 1941-1944 metais žydus gelbėjusius lietuvius yra vienas iš svarbiausių bendruomenės uždavinių. Jo žodžiais, tai svarbu todėl, kad Antrojo pasaulinio karo metais Lietuvoje buvo paprasčiau šimtą žydų nušauti, negu vieną išgelbėti. Per kelerius pastaruosius metus Šiaulių žydų bendruomenės, labiausiai jos nario Leibos Lipšico, pastangomis iš užmaršties pavyko ištraukti dar keliasdešimt gelbėtojų vardų. Gelbėtojų paieškose aktyviai dalyvavo visuomenė.

"Šiaulių kraštas" pastaruoju metu taip pat nemažai rašė apie žydų tragediją ir žydų gelbėtojus.

Ši istorija - apie tris išgelbėtus Kelmės apylinkės Paverpenio kaimo

malūnininko Maušos Mendelevičiaus vaikus, jų gelbėtojus Veroniką ir Joną Butkus bei jų vaikus Jadvygą, Aleksą ir Rapolą. *"Aš kaip maldą tariu pavardes tų žmonių, kurie fašistinės okupacijos metais Kelmėje ir jos apylinkėse slapstė ir gelbėjo žydų vaikus, tarp jų ir mane."* Šitaip autobiografijoje rašo iš Kelmės kilęs, šiuo metu Izraelyje gyvenantis rašytojas Icchokas Meras. Tarp I.Mero vardijamų gelbėtojų minimi ir Butkai. Pageluvyje (Šiaulių rajone) gyvena Mikalina Kalinienė - vienintelė liudytoja, pažinojusi ir pasmerktųjų mirčiai ir jų gelbėtojų šeimas.

Rivos, Chanos ir Leizerio gelbėtojai Jonas Butkus ir Veronika Butkienė apie 1937 metus

Medis pakirstomis šaknimis

Šiaulietis Leiba Lipšicas nupiešė Mendelevičių giminės medį. Daugelio šios giminės žmonių biografijos nutrūksta tuo pačiu metu - 1941 metų liepą ir rugpjūtį. *"Sušaudyti Kelmėje... Sušaudyti Laukuvoje... Sušaudyti Kauno IX forte..."*

Žinoma, kad Kelmėje ir jos apylinkėse gyveno kelios giminės kartos. Pirmieji žinomi šios giminės žmonės - Taiba Neimanienė ir Šmuėlis Neimanas Kelmėje turėjo arbatinę, benzino kolonėlę ir viešbutį. Visi jie dar gyveno savaisiais vardais ir tikėjo ateitimi. Jų palikuonys, kaip ir dauguma Lietuvos žydų, vertėsi amatais ir prekyba, turėjo krautuvėlių, malūnų, lentpjūvių.

Mendelevičių šeima.
Iš kairės: Hinda Mendelevičienė, Frida, Leizeris, Chana, Riva ir pats Blekarnės malūnininkas Mauša-Leiba Mendelevičius.
Fotografuota prieš karą.

Viena šios giminės atšaka nusidriekė į Paverpenio kaimą, netoli Kelmės. Čia jau minėtų Taibos ir Šmuėlio sūnus Mauša Leiba

[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sarašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai](#)

Mendelevičius iki karo nuosavybės teise valdė 25 ha ūkį, vandens malūną su gyvenamosiomis patalpomis bei atskirą gyvenamąjį namą su ūkiniais pastatais. Apylinkės žmonių Blekarne vadinamame vienkiemyje Mauša su žmona Hinda užaugino tris dukras - Rivą, Chaną ir Fridą bei sūnų Leizerį. Kaip ir visi tėvai, augino gyvenimui, svajojo apie ateitį - kurį vaiką leis į mokslus, kuriam paliks malūną, o kuriam - žemę. O ateitį užbraukė karas. Lietuvoje, kaip ir visoje fašistų okupuotoje Rytų Europos teritorijoje, prasidėjo masinės žydų represijos ir žudynės.

"Žydų klausimas"

"1941 metais hitlerininkams okupavus Lietuvą, Kelmės miestelio apie 150 žydų tautybės žmonių buvo suvaryti į Paverpenio kaimą. Mūsų namų trobesiai daugeliui kelmiškių žydų buvo paskutinė jų gyvenimo gimtajame krašte vieta. Iš čia juos ginkluoti, sužvėrėję okupantų bendrininkai išvarė į paruoštas duobes. Tai buvo negirdėto žiaurumo ir skausmo vieta. Vien tik iš mūsų giminės buvo sušaudyta 15 žmonių, taip pat tėvai ir seneliai. Čia paskutiniąsias dienas praleido ir įžymaus Lietuvos rašytojo Icchoko Mero artimieji." Šitaip 1993 metais liudijo Riva, viena iš trijų malūnininko Maušos dukterų.

"Žydų klausimas" nebuvo jokia paslaptis. Apie tai atvirai rašė tuometinė fašistinė spauda. *"Kelmėje žydų klausimas gerai sutvarkytas. Dieną prižiūrimi žydai dirba prie griuvėsių, o vakare patalpinami už miesto į jiems skirtą daržinę"*, - [1941 metų rugpjūčio 3 dieną rašė Šiauliuose leidžiamas nacistinis laikraštis "Tėvynė"](#). Tiesa, "Tėvynė" nutylėjo, kad prieš kelias dienas, liepos 26-ąją, apie 2 kilometrus į šiaurę nuo Kelmės buvo sušaudyti 483 žydų tautybės vyrai, moterys ir vaikai.

Kitų Kelmės žydų laukė toks pats likimas.

Į naują gyvenimą pro Butkų vartus

Visi trys Mendelevičių vaikai - Riva, Chana ir Leizeris prisiglaudė Veronikos ir Jono Butkų namuose, gretimame Gedvainių kaime. Visi trys gavo naujus vardus: Riva tapo Irena, Chana - Aldona, Leizeris - Leonu. Visi trys tapo katalikais, tačiau visų trijų likimai susiklostė labai skirtingai. Daugiausiai pavyko sužinoti apie Rivą. Šiauliuose gyvena jos dukra Regina Zakarauskienė. Rivą gerai prisimena jos gelbėtojų giminaitė, vėliau tapusi jai gana artima Mikalina Kalinienė, šiuo metu gyvenanti Pageluvyje (Šiaulių rajone). Pavyko rasti keletą dokumentų, liudijančių vieną kitą svarbesnį jos gyvenimo įvykį.

Mikalina Kalinienė,
pažinojusi Mendelevičių ir Butkų šeimas

Žinios apie Chaną ir Leizerį gana kuklios.

Mažiausiai žinoma apie trečiąją Mendelevičių dukterį Fridą. Mikalina Kalinienė linkusi teigti, kad karo pradžioje Frida taip pat buvo Paverpeny, vėliau slapstėsi pas kažkokią siuvėją Biržuose. Tikra tik viena žinia - 1941 metais Frida Mendelevičiūtė buvo sušaudyta Kaune, IX forte.

Riva: Butkai tapo tikrąja jos šeima

1941-ųjų liepą Rivai buvo 21eri. Ji buvo neseniai ištekėjusi. Jos vyras buvo nušautas su

(1941 m.) - Sudarė V. Rimkus
Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

pirmaisiais - liepos 26-ąją. Mūsų kalbinti žmonės nebeprisiminė jo vardo. Icchoko Mero knygoje "Geltonas lopas" (1960), novelėje "Rytoj rytą" minimi Riva ir jos vyras Motelis (Morduchas) Rubinšteinas. Tačiau, ar toks ir buvo Rivos vyro vardas, galėtų pasakyti tik autorius.

Mikalinai Kalinienei Riva pasakojo, kad kartu su kitomis moterimis ir vaikais ji buvo uždaryta savo tėvo daržinėje, Paverpenio kaime. Suprasdamos, kas jų laukia, jaunesnės moterys viena kitą ragino rizikuoti - bėgti. Senos žydės sakė neisiančios prieš likimą, nes vis tiek joms laikas mirti. Parklupusios, pasikeisdamos moterys po pamatais rankomis išsikasė duobę ir motinų palaimintos pabėgo. Kiek buvo bėglių - Riva neminėjusi. Moterys bėgo į nežinią - kas kur. Riva, Chana ir Leizeris pasibeldė į Butkų duris. Riva Butkų namuose išsislapstė iki pat karo pabaigos. Namuose buvo užtverta antra siena. Tame tarpusienyje Riva laukė ramesnių laikų, gryno oro įkvėpdama tik naktimis. Riva ir labiausiai ją globojęs Butkų sūnus Rapolas buvo bendraamžiai. Greitai jie tapo artimi. Pasak Mikalinos Kalinienės, pasibaigus karui, 1945-aisiais, Riva susigrąžino tėvo malūną. Į Blekarnę parsivežė visą savo gelbėtojų šeimą, kuri dabar buvo ir jos šeima. Netrukus Rapolas buvo pašauktas į kariuomenę. 1949-aisiais jiedu susituokė. Vėliau apsigyveno Šiauliuose, užaugino tris vaikus.

Riva mirė 1994, o Rapolas 2000 metais. Abu palaidoti Bazilionuose (Šiaulių rajone).

Chana: pasirinko vienuolės gyvenimą

Jaunesnioji Rivos sesuo Chana Butkų namuose užsibuvo neilgai. Ją išvežė į Vaiguvą. Dvare, kurios savininkė buvo Rusteikaitė, buvo vaikų prieglauda. Vaikais rūpinosi ir juos aptarnavo vienuolės. Toje prieglaudoje Chana buvo vienuolių pakrikštyta, gavo Aldonos vardą ir buvo globojama iki pat 1944ųjų. 1944-ųjų vasarą, artėjant Raudonajai armijai, vienuolės pasitraukė iš pradžių į Vokietiją, o iš ten - į JAV. Jos išsivežė ir Chaną Aldoną, ir dar keletą prieglaudos vaikų. Žinoma, kad Amerikoje Chana tapo vienuole.

Riva ir Chana nepasimetė, žinojo viena apie kitą. Susitikti joms nebeteko, tačiau iki gyvenimo galo seserys susirašinėjo, skambindavo viena kitai.

Chana nekart prašė sesers atsiųsti jai gintaro trupinėlių, prašė lietuviškų tautinių rūbų. Už tai, ką teko išgyventi karo metais, ji nepyko ant visos Lietuvos. Chana Aldona prieš kelerius metus Amerikoje mirė. Tiksli data ir vieta šiandien nežinomos.

Leizeris: už pogrindinę veiklą kalėjo Intoje

Leonas Mendelevičius yra vienintelis gyvas šios istorijos liudytojas. Apsidžiaugėme sužinoję, kad jis gyvena Vilniuje. Tikėjomės daugiau sužinoti apie seserų Rivos ir Chanos išsigelbėjimo aplinkybes, papildyti šykščias žinias apie gelbėtojus Butkus, apie jo paties gyvenimo vingius. Deja. Leizeris Leonas Mendelevičius "Šiaulių kraštui" atsakė, kad jam tai neįdomu ir jis visai nenorįs apie tai kalbėtis. Neįkalbinėjome, neklausėme kodėl. Tenka tenkintis tais trupiniais, kuriuos pavyko surankioti patiems.

Leizeris (Leonas) Mendelevičius saugumo sumetimais mažai tebūdavo Butkų namuose. Jis gyveno pas apylinkių ūkininkus ir ganė jų gyvulius kaip Butkų atžala. Kai kas iš ūkininkų, gal ir numanydamas, kad Leonas yra žydukas, tylėjo. Tačiau atsirado ir tokių, kurie grasindami ginklu, įdavė jį policijai. Jonui Butkui teko pakratyti piniginę, duoti kyšių ir gelbėti savo globotinį.

Vokiečiams pasitraukus, Leonas lankė Kelmės gimnaziją ir įsitraukė į aktyvią pogrindinę veiklą. Už rezistencinę veiklą 1948

metų pavasarį su grupe draugų buvo suimtas NKGB (Valstybės saugumo liaudies komisariatas). Karinio tribunolo buvo nuteistas 10 metų lagerio. Šią bausmę atliko Intoje. Lietuvos politinių kalinių sąjungos narys. Pažymėjimo numeris 286.

Gelbėtojai Butkai: suprato mirties ir gyvybės kainą

Veronika ir Juozas Butkai su savo vaikais, be kurių nebūtų jau papasakoto trijų žmonių gyvenimo, lyg ir liko šios istorijos šešėlyje. Jie patys garbės neieškojo, kiti jų per daug neliaupsino ir nesidomėjo, kodėl jie, rizikuodami savo ir savo vaikų gyvybėmis, gelbėjo svetimus. Gal jie kitaip suprato, kas sava, o kas svetima, kas amžina, o kas laikina? Kokia yra mirties ir kokia yra gyvybės kaina.

Ta pati Mikalina Kalinienė, paprašyta prisiminti gelbėtojus Butkus, žodžių buvo taupi. *"Tai buvo paprasti žmonės. Ramūs ir darbštūs. Turėjo kažkiek žemės. Jų sodyba buvo graži, tvarkinga, skardiniu stogu. Su jų sūnum Rapolu lankėm Elvyravos mokyklą - jis buvo mylimas ir giriamas, pavyzdingas mokinys. Nei apie Butkus, nei apie jų vaikus neteko išgirsti nė vieno blogo žodžio. Nei jiems gyviems esant, nei po jų mirties."*

Jonas Butkus mirė 1963 metais, Veronika Butkienė mirė 1970-aisiais. Anapilin iškeliavę ir visi trys jų vaikai, savo tėvų išmokyti sunkiausiomis gyvenimo akimirkomis išlikti žmonėmis.

Vita MORKŪNIENĖ

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

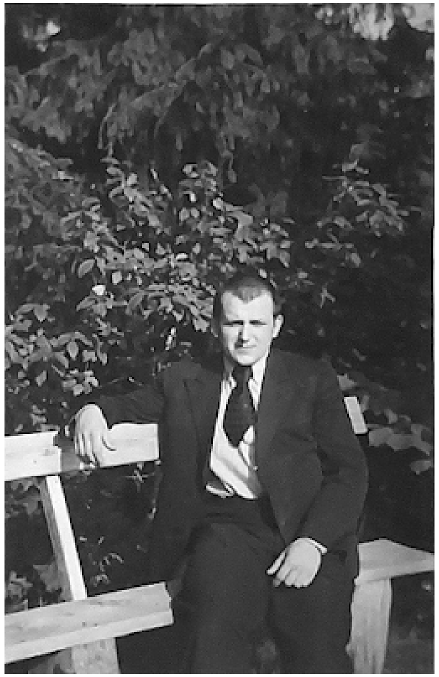
Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Adolfas Žemeckas, g. 1925 m.,
LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3

Adolfas Žemeckas, sūnus Broniaus, g. 1925 m. liepos 14 d. Kelmės valsčiaus, Biliškių kaime

1940-1941 m. baigė Kelmės Vlado Putvinskio pradžios mokyklos 6-šius skyrius (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l. 131-19)

Suimtas 1948 m. balandžio 3 d.
1948 m. birželio 21 d. nuteistas 25 m. pataisomųjų darbų lagerio.

A. Žemecko bylos (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3) nuorašas išverstas į lietuvių kalbą (originalas)

N U O R A Š A S

iš kaltinamojo **ŽEMECKO ADOLFO**, sūnaus Broniaus, gimusio 1925 m. Lietuvos TSR Raseinių apskrities Kelmės valsčiaus Biliškių kaime, lietuvis, TSRS pilietis, išsilavinimas vidurinis, tardymo protokolo.

Kaunas

1948 balandžio 14 d.

1941 metais, karo pradžioje užėjus frontui, aš kartu su šeima iš Kelmės išvykau į Vaitaičių kaimą, iš kur liepos mėnesį grįžau į Kelmę. Ten aš sutikau savo gimnazijos draugus MATULEVIČIŲ JURGĮ, JOKUBAITĮ MYKOLĄ, kurie man pasiūlė prisijungti prie gaujos. Aš su tuo sutikau ir dalyvavau šios gaujos veikloje.

Kiek laiko jūs buvote sukilėlių gaujoje ?

Apie 1941 metų liepos-rugpjūčio mėnesį aš įstojau į Kelmės miestelio sukilėlių gaują ir joje išbuvau iki 1941 metų gruodžio mėnesio. 1942 metų sausio mėnesį aš įsidarbinau Kelmės teisme pasiuntiniu.

Sukilėlių gauja kovojo su Tarybų valdžia, suiminėjo Tarybų valdžios partinius aktyvistus, dalyvavo žydų tautybės piliečių šaudyme, saugojo suimtuosius. Visi sukilėlių gaujos nariai buvo ginkluoti šaunamaisiais ginklais.

Kazys Riškus (apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: USCIS Genealogy)

Sukilėlių gaujos vadas buvo Lietuvos armijos leitenantas GINTILA, kuris 1941 metais išvyko į savo gimtinę netoli Lietuvos pasienio, o jo vietą užėmė RIŠKUS KAZYS, lietuvis, be karinio laipsnio, kuris prieš karą gyveno Kelmėje ir dirbo siuvėju. JOKUBAITIS MYKOLAS, 25-26 metų amžiaus, prieš karą gyveno Kelmėje, **JOKUBAITIS STASYS**, vyresnysis Mykolo Jokubaičio brolis, prieš karą kartu su broliu gyveno Kelmėje, **JASAITIS ALEKSAS**, prieš karą gyveno Kelmėje, **MATULEVIČIUS JURGIS**, gimęs 1925 metais Raseinių apskrities Tytuvėnų valsčiuje [*žr. komentarą apačioje*], prieš karą gyveno Kelmėje ir mokėsi gimnazijoje, **RIMKUS JONAS**, prieš karą gyveno Kelmėje, **LUKOŠIUS PETRAS**, pagyvenęs asmuo, buvęs Kelmės priešgaisrinės komandos viršininkas, **GRIGALAVIČIUS [GRIGARAVIČIUS ALEKSAS]**, **UŽKURAS [UŽKURIS]**, **CIBULSKIS** ir kiti. Kur šie visi mano išvardinti asmenys yra dabar, aš nežinau.

Nuo 1941 metų liepos-rugpjūčio iki gruodžio mėnesių būdamas sukilėlių gaujos būryje, aš dalyvavau žydų tautybės piliečių sušaudyme, vietovėje pusės kilometro atstumu nuo Kelmės, taip pat dalyvavau tarybinių piliečių suėmimuose ir jų saugojime, saugojau karinės amunicijos sandėlius. Vykdydamas tarnybines pareigas, buvau apginkluotas rusišku šautuvu.

1941 metų vasaros pabaigoje aš kartu su **MATULEVIČIUMI JURGIU** bei **DAULIANSKU [DAULIANSKAS]** dalyvavau žydų tautybės piliečių sušaudyme Kelmės užmiestyje. Prieš sušaudymą mes užėjome į Dauliansko butą ir ten išgėrėme degtinės. Po to nuėjome į lagerį, kuriame buvo kalinami žydų tautybės piliečiai. Iš

lagerio visus išvedėme į Kelmės užmiesčio vietą, kurioje jau buvo iškastos jiems duobės.

Šaudėme juos grupėmis po 10-15 žmonių. Tuo tarpu likusieji [*suimtieji*] laukė savo eilės. Šaudymas tęsėsi nuo pietų iki pačio vakaro. Aš šaudžiau iš rusiško šautuvo.

Taip pat, 1941 metų vasaros pradžioje, būdamas sukilėlių gaujos nariu, kartu su **JOKUBAIČIU STASIU [JOKUBAITIS STASYS]**, **JASAIČIU ALEKSU [JASAITIS ALEKSAS]** vykau į Raseinių apskrities, Kelmės valsčiaus, Vaidžių kaimą suimti žydų tautybės piliečių. Ten mes areštavome 10-15 vyrų, o moteris bei vaikus palikome. Vyrus mes atvežėme į Kelmę, kur jie dirbo sandėliuose. Užbaigus dirbti nurodytus darbus, visus atvežtus vyrus mes sušaudėme. Be to aš ne vieną kartą saugojau suimtuosius bei ginklų sandėlius.

Tardymo protokolas yra byloje Nr. 9594/3, psl. 23-26.

Teisingai: Lietuvos TSR Ministrų Tarybos KGB darbuotojas, majoras /G.Čvanov/

*[Tardymo protokole yra parašyta, kad Jurgis Matulevičius buvo gimęs 1925 metais. Tuomet jam 1941 metais turėjo būti 16 metų. Būtent tokį Jurgio amžių nurodė ir žurnalistas Vytautas Pikturna savo apybraižoje **"Kruvini siuntiniai"**. Pats Jurgis Matulevičius atsidūręs pabėgelių stovykloje Vokietijoje **deklaravo, kad yra gimęs 1921 gegužės 10 d.** ir tai labiau tikėtina, kad yra tiesa. Sunku pasakyti, kaip atsirado šis netikslumas tardymo protokole. Gal tą klaidą įvėlė protokolą rašęs pareigūnas ? Gal Adolfas Žemeckas tikėjo, kad sumažindamas draugų amžių iki nepilnamečių, taip gali palengvinti jų dalią ? Gal suimtasis pats būdamas gana jaunas (1941 metais jam buvo 16 metų) iš tiesų nežinojo savo draugų tikslaus amžiaus ir pasakė bet kokį ? Galimai Vytautas Pikturna, rašydamas savo apybraižą apie Jurgį Matulevičių, rėmėsi duomenimis būtent iš šios bylos, todėl Jurgio netikslų amžių jis perkėlė ir į savo straipsnį.]*

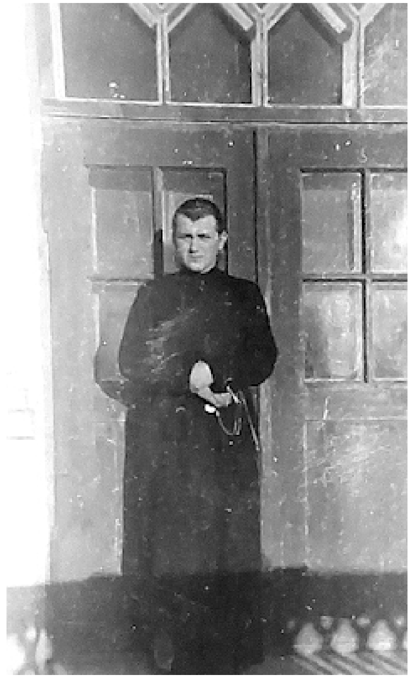
Jurgis Matulevičius,
apie 1948, Australija
https://www.naa.gov.au/

Mykolas Jokubaitis,
(iš Vytauto Didžiojo Universiteto
Medicinos fakulteto
medicinos skyriaus studento liudijimo,
išduoto 1942.10.14)
(šaltinis LYA f.K-1, ap.58, b.734/3)

SEKĖJAI

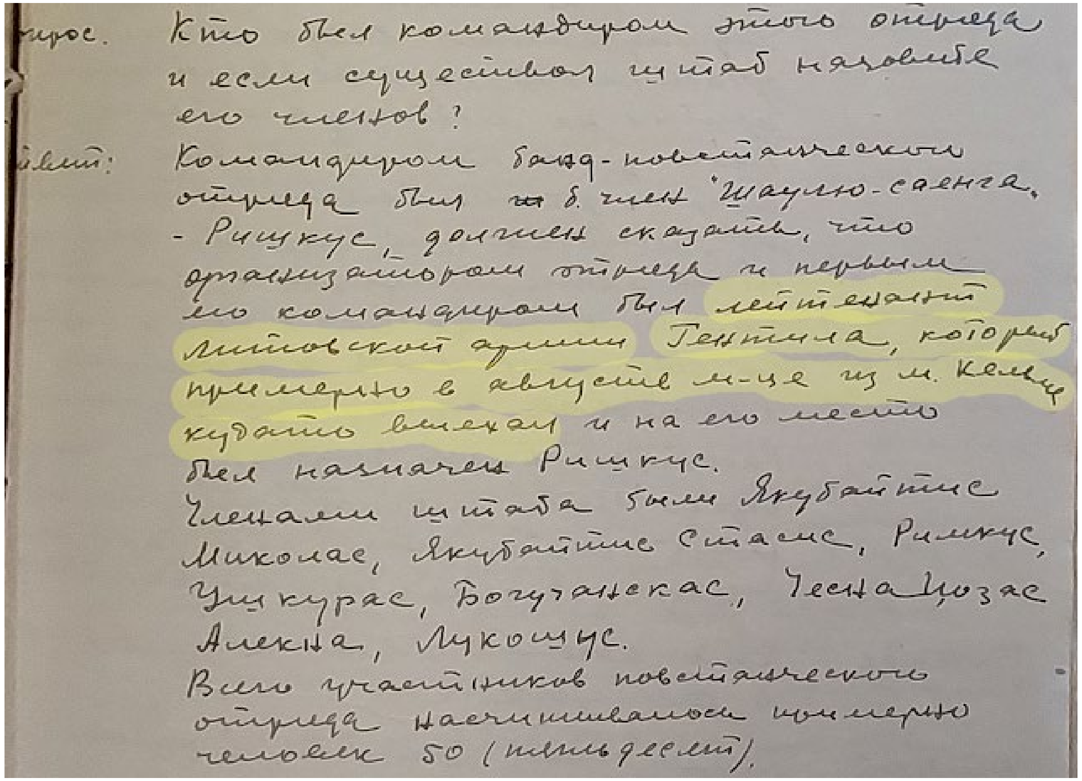
1948 m. balandžio 3 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)

Adolfas Žemeckas

[...]
KLAUSIMAS: Kodėl jūs gyvenate be registracijos ?
ATSAKYMAS: Mano gyvenama vieta yra įregistruota jėzuitų vienuolyne, esančiame adresu Rotušės aikštė 12, bet praktiškai aš ten negyvenu. Vienuolyno adresu mane užregistravo jo administratorius kunigas Smilgevičius, kuris mane žino, kaip Pagryžuvio vienuolyno vienuolį.
KLAUSIMAS: Nuo kurio laiko jūs gyvenate Kaune ?
ATSAKYMAS: Į Kauną aš atvykau 194[?] metų kovo mėnesį iš Vilkijos miestelio, kur taip pat gyvenau kaip jėzuitų vienuolyno vienuolis.
KLAUSIMAS: Kada ir kodėl jūs tapote vienuoliu ?
ATSAKYMAS: Į Raseinių apskrities Pagryžuvio vienuolyną įstojau 1943 metų birželio mėnesį. Priežastimi to buvo tai, kad tais metais mane turėjo pašaukti į vokiečių armiją. Tam, kad išvengti šaukimo, įstojau į jėzuitų vienuolyną. Iš abato Danieliaus gavau pašventinimą ir apsivilkau abitą t.y. sutaną.
KLAUSIMAS: Tyrimui yra žinoma, kad jūs turėjote ir kitų priežasčių išeiti į vienuolyną, ir siūlo papasakoti apie savo nusikalstamą veiklą vokiečių okupacijos metu.
ATSAKYMAS: Patvirtinu, kad į vienuolyną įstojau tik tam, kad išvengti tarnybos vokiečių armijoje.
KLAUSIMAS: Papasakokite, kada jūs įstojote į sukilėlių būrį, kuris veikė Raseinių apskrities Kelmės mieste ?
ATSAKYMAS: Matau, kad tyrimui yra žinoma mano nusikalstama veikla, ir todėl noriu šiuo klausimu pateikti teisingus parodymus.
KLAUSIMAS: Pasakokite.
ATSAKYMAS: Karo pradžioje, 1941 m., kuomet ėjo frontas, aš su šeima iš Kelmės miesto išvažiavau į Burių *[Buriai]* kaimą, kuris randasi 2 km nuo Kelmės. Po to, kai frontas pasistūmėjo, aš su šeima 1941 m. rugpjūčio mėnesį grįžau į Kelmės miestą ir susitikau su savo gimnazijos draugais Jokubaičiu Mykolu, Dauliansku Algiu, Matulevičiu Jurgiu, kurie man pasiūlė prisijungti prie suburto sukilėlių būrio, su kuo aš sutikau ir dalyvavau tolesnėje šio būrio veikloje.
KLAUSIMAS: Kokius uždavinius vykdė sukilėlių būrio nariai ?
ATSAKYMAS: Būrio nariai vykdė sovietų partinio aktyvo areštus, dalyvavo žydų gyventojų sušaudymuose, saugojo suimtuosius ir t.t. Buvo apsiginklavę šaunamaisiais ginklais.
KLAUSIMAS: Kas vadovavo šiam būriui ir, jei buvo štabas, išvardinkite jo narius.
ATSAKYMAS: Sukilėlių būrio vadas buvo buvęs Šaulių sąjungos narys - **Riškus**. Turiu pasakyti, kad būrio organizatorius ir pirmasis jo vadas buvo Lietuvos armijos leitenantas Gentila *[Dzislovas Gintila]*, kuris mažǆdaug rugpjūčio mėnesį iš Kelmės miesto kažkur išvyko ir į jo vietą buvo paskirtas **Riškus**. Būrio nariais buvo Jokubaitis Mykolas, Jokubaitis Stasys, Riškus, Užkuras, Bogučanskas, Čėsna Juozas, Alekna, Lukošius. Viso sukilėlių būryje buvo apie 50 žmonių.

Komentaras:

Istorikas S.Buchoveckas knygoje „Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.“ (345 psl.) rašo, kad *"[...] atrodo, kad pastarasis [Kazys Riškus] 1941 m. liepos mėn., išvykus ltn.* ***D. Gintalui*** *, ėmėsi vadovauti ginkluotam baltaraiščių būriui. [...]"* D. Gintilos išvykimo iš Kelmės laikas yra labai svarbus, nes iš to galima spręsti, ar jis dar buvo mieste tuo metu, kai vyko masinės žudynės. Priminimui, jos vyko 1941 m. liepos 29 d. ir rugpjūčio 22 d. Tarp visų istoriko nurodytų šaltinių, kuriais jis vadovavosi, yra vienintelis su paminėtu D.Gintilos išvykimo iš Kelmės mėnesiu. Tai suimto Adolfo Žemecko 1948 m. balandžio 3 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.19).

Вопрос. Кто был командиром этого отряда и если существовал штаб назовите его членов?
Ответ: Командиром банд-повстанческого отряда был б. член "Шаулю-саюнга" - Ришкус, должен сказать, что организатором отряда и первым его командиром был лейтенант литовской армии Гентила, который примерно в августе м-це из м. Кельме куда-то выехал и на его место был назначен Ришкус.
Членами штаба были Якубайтис Миколас, Якубайтис Стасис, Римкус, Ушкурас, Богуганскас, Чеснаузас, Алекна, Лукошус.
Всего участников повстанческого отряда насчитывалось примерно человек 50 (пятьдесят).

LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.19 fragmentas

Dokumente yra rašoma: ***"Turiu pasakyti, kad būrio organizatorius ir pirmasis jo vadas buvo Lietuvos armijos leitenantas Gentila, kuris maždaug rugpjūčio mėnesį iš Kelmės miesto kažkur išvyko ir į jo vietą buvo paskirtas Riškus."***

Istorikas S.Buchoveckas savo straipsnyje parašė netiesą t.y., kad D. Gintila iš Kelmės išvyko liepos mėnesį. Galbūt tai jis padarė nesąmoningai dėl neatidumo, o galbūt atvirkščiai - sąmoningai, nes tokiu būdu jis nuo D. Gintilos panaikino pagrindinį rimtą įtarimą t.y. dalyvavimą masinėse žydų žudynėse.

KLAUSIMAS: Papasakokite apie savo, kaip sukilėlių būrio dalyvio, praktinę veiklą.

ATSAKYMAS: Aš, būdamas sukilėlių būrio dalyviu, dalyvavau žydų gyventojų sušaudyme, areštuose, o taip pat ne kartą saugojau suimtus tarybinius piliečius ir sandėlį su ginklais bei šaudmenimis. Eidamas į operacijas, buvau ginkluotas šautuvu.
KLAUSIMAS: Patikslinkite, kada, kur ir kokiomis aplinkybėmis buvo vykdomi žydų gyventojų sušaudymai, kuriuose dalyvavote ?
ATSAKYMAS: Aš asmeniškai dalyvavau žydų gyventojų sušaudyme 1941 metų vasaros pabaigoje, kuomet buvo sušaudyta apie šimtas žydų žmonių. Sušaudymas buvo vykdomas už Grušauskaitės dvaro, apie kilometrą nuo Kelmės miesto. Kuomet aš kartu su baudžiamojo būrio nariais atvykau į sušaudymo vietą, duobė sušaudomųjų kūnams jau buvo paruošta. Atvestus iš Kelmės miesto žydus, tarp kurių buvo vaikai, moterys ir senoliai, statė veidu į duobę ir dviejų kulkosvaidžių bei kelių šautuvų ugnimi vykdė sušaudymą. Šaudė grupėmis, tad prie duobės galėjo stovėti 12-15 žmonių. Likusieji laukė savo eilės. Aš šaudžiau iš šautuvo.
KLAUSIMAS: Kas kartu su jumis dalyvavo sušaudyme ?
ATSAKYMAS: Be manęs sušaudyme dalyvavo:
1. Grigalavičius *[Grigaravičius Aleksas]*, buvęs policininkas iš Raseinių miesto. Jis buvo vyresnysis ir vadinosi komendantu.
2. Jokubaitis Mykolas.
3. Jokubaitis Stasys, Mykolo brolis
4. Riškus, vardo neatsimenu
5. Lukošius Petras
6. Jasaitis Aleksas
Kitų dalyvių pavardžių neatsimenu. Mano išvardinti asmenys yra Kelmės miesto gyventojai. Turiu pasakyti, kad sušaudyme taip pat dalyvavo vokiečių kareiviai iš SS dalinių. Kituose sušaudymuose, kurie vyko Kelmės mieste, aš nedalyvavau.
KLAUSIMAS: Kokiose dar operacijose jūs dalyvavote, be aukščiau papasakotos ?
ATSAKYMAS: 1941 metų vasarą aš, kartu su sukilėlių grupe, važiavau į vieną kaimą (jo pavadinimą pamiršau), kur buvo žydų kolonija. Iš ten paėmėme 15 jaunų žydų ir atvežėme į Kelmės miestą, kur jie turėjo dirbti. Po to, kai jie buvo panaudoti įvairiems juodiems darbams Kelmėje, tie žydai taip pat buvo sušaudyti kartu su kitais, už Grušauskaitės valdos.
Be to, aš ne kartą ėjau suimtųjų bei šaudmenų sandėlio sargybos pareigas, o taip pat dalyvavau žydų gyventojų gaudymo operacijose.
[...]

1948 m. balandžio 18 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.32-33)
[...]
KLAUSIMAS: Ar jūs dalyvavote septynių tarybinių žydų tautybės piliečių sušaudyme Kelmės žydų kapinėse ?
ATSAKYMAS: Septynių tarybinių žydų tautybės piliečių sušaudyme Kelmėje aš nedalyvavau.
KLAUSIMAS: Ar pažinojote Kelmės gyventoją **Judelevičiūtę** ?
ATSAKYMAS: Taip, pažinojau. 1939 metais aš su **Judelevičiūte** kartu mokiausi Kelmės gimnazijoje. Ji žydų tautybės.
KLAUSIMAS: Ar žinote, kur dabar yra **Judelevičiūtė** ?
ATSAKYMAS: Aš žinojau, kad **Judelevičiūtė**, kuomet mokėsi gimnazijoje, draugavo su **Jokubaičiu Mykolu**. 1941 metų vasarą **Jokubaitis Mykolas Judelevičiūtę** sušaudė. Apie tai jis papasakojo Jokubaičiui Stasiui ir kitiems draugams. Aš nežinau, už ką jis ją sušaudė.
[...]

Mangirdas Jonas, sūnus Vinco, g. 1921 m.
1948 m. kovo 18 d. apklausos protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.36-37)
[...]

Tais pačiais metais *[1941 m.]*, neatsimenu kurį mėnesį, kuomet buvo suimti tarybiniai piliečiai, aš išgirdau, kad ryte Kelmės žydų kapinėse bus sušaudomi žydai. Kad stebėti sušaudymą, aš su savo broliu Mangirdu Alfonsu ryte nuėjome į kapines, kuriose turėjo vykti sušaudymas. Būnant šalia kapinių, aš mačiau, kaip Žemeckas Alfonsas *[Adolfas]*, kartu su banditu Cibulskiu, vardo nežinau, Jokubaičiu Mykolu, gyvenantys Kelmėje, sušaudė septynis žmones tarybinius piliečius, tarp kurių vieną aš pažinojau - **Judelevičiūtę**, Kelmės gyventoją.
Po tų septynių žmonių sušaudymo, Žemeckas Adolfas ėjo į Kelmės miestą. Aš stebėdamas stovėjau netoli pieninės. Mieste aš dar kartą įsitikinau, kad septynių tarybinių piliečių sušaudyme dalyvavo Žemeckas Adolfas, Cibulskis ir Jokubaitis.
[...]

Mangirdas Jonas, sūnus Vinco, g. 1921 m.
1948 m. balandžio 23 d. apklausos protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.38-40)
[...]
1941 metų liepos mėnesį pasklido kalbos, kad ryte žydų kapinėse bus šaudomi komunistai. Ryte aš buvau savo bute. Pas mane atbėgo vienas žmogus ir pranešė, kad jau šaudo. Jo pavardės aš nepamenu. Man besirengiant, išgirdau šūvius kapinėse. Mano tėvas su Buivydu Povilu nubėgo vokiečių *[žydų]* kapinių link, o aš su broliu Mangirdu Alfonsu (šiuo metu gyvena Vokietijoje amerikiečių okupuotoje zonoje) nubėgome plentu į kalną. Ten atėjęs, aš pamačiau, kad Žemeckas kartu su dar trimis žmonėmis, visi jie rankose turėjo šautuvus. Žemeckas vilkėjo juodą kostiumą. Atstumas nuo mūsų iki Žemecko buvo apie 400 metrų. Prieš juos apie 5-8 metrų atstumu prie duobės stovėjo žydų tautybės tarybiniai piliečiai. Žemeckas ir trys su juo buvę žmonės iššovė salvę ir visi keturi žmonės nukrito į duobę. Po šio sušaudymo Žemeckas ir kiti jo draugai užkasė sušaudytus žydų tautybės tarybinius piliečius, viso septynis žmones, ir parėjo į Kelmę. Žemeckas rankose nešė rusišką šautuvą.
[...]

Mangirdas Vincas, sūnus Antano, g. 1896 m.
1948 m. gegužės 31 d. apklausos protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.45-46)
[...]
Netrukus po to *[sušaudymo]* sugrįžo sūnus Leonas ir papasakojo, kad ten *[žydų kapinėse]* sušaudė žydų tautybės tarybinius piliečius. [...]
Kai baigėsi šaudymas, aš ir Buivydas *[Povilas Buivydas]* nuėjome į kapines, kur buvo iškasti ir užkasti nauji kapai. Tada Buivydas atkasė vieną duobę ir rado vieną pažįstamą Kelmės gyventoją. Jo pavardės aš nežinau. Mes užkasėme tą duobę ir grįžome atgal.
[...]

Buivydas Povilas, sūnus Leono, g. 1904 m.
1948 m. birželio 2 d. apklausos protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.49-51)
[...]
1941 metų liepos pradžioje, kuomet atėjo vokiečių grobikai į Kelmę, aš mačiau kaip Žemeckas Kelmės mieste ėjo apsiginklavęs šautuvu ir ant rankovės užsirišęs baltą raištį, kuris reiškė "lietuvių partizanas". Maždaug po dviejų dienų, anksti ryte, žydų kapinėse, apie 500 m nuo Kelmės, buvo girdėti šautuvų šūviai. Palaukęs dvi valandas, aš išėjau į gatvę, kur stovėjo Kelmės gyventojas Mangirdas Vincas, su kuriuo pradėjome šnekėtis, kad tikriausiai mūsiškius šaudo sukilėliai. Mangirdas Vincas pasiuntė į kapines savo sūnų, kad sužinoti, kas ten šaudo. Jo sūnus, vardu Leonas, ir antras, kurio vardo nepamenu, grįžo ir

papasakojo, kad ten šaudė žydus. [...]
Kai viskas nutilo, aš ir Mangirdas nuėjome į kapines, kur buvo naujai iškastos duobės. Aš ten paėmiau lopetėlę ir pradėjau atkasinėti vieną duobę, kur atpažinau vieną pilietį iš kaimyninio kaimo. Jo pavardės nepamenu. Po to mes grįžome namo.
[...]
1941 metų liepos pabaigoje, kada vyko masinis žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudymas, aš anksti ryte išėjau į gatvę, kur mane sustabdė vienas policininkas, įsakė paimti kastuvą ir eiti su juo. Atėję į kapines *[šiuo atveju, ne į žydų kapines, o į už Dvaro esančias žvyrduobes]*, ten buvo dar apie 20 žmonių su kastuvais. Mus privertė kasti duobes. Vieną 2 metrų pločio ir 9 metrų ilgio ir dvi duobes 7 metrų ilgio. Duobių gylis buvo 2 metrai. Iškasę duobes, apie 5 valandą, sukilėliai pradėjo grupėmis varyti žydų tautybės tarybinius piliečius, kuriuos šaudė ir mėtė į duobes. [...] Iš viso tą kartą buvo sušaudyta apie 1000 tarybinių žmonių. Po sušaudymo sukilėliai išėjo, o mus policijos viršininkas privertė užkasti duobes su tarybiniais piliečiais. Tuo metu, kai buvo vykdomas sušaudymas, aplink kapines *[už Dvaro esančias žvyrduobes]* buvo išstatyta sargyba.
[...]

Braudienė Basė, g. 1890 m., duktė Bensiono

1948 m. birželio 1 d. apklausos protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.47-48)

[...]
1941 metų birželio pabaigoje, tikslios dienos nepamenu, sukilėlių būrio nariai suėmė mano vyrą ir du sūnus, kuriuos vėliau sušaudė sukilėlių būrio nariai. Kitą dieną, aš ir mano kaimynė Miasnikienė Dveira, kurios vyrą suėmė, nuėjome prie daržinės, kurioje buvo mūsų vyrai. Priėjus prie daržinės, mus apsupo sukilėlių būrio nariai, tarp kurių buvo ir ginkluotas šautuvu Žemeckas. Mus jie su ginklais nuvarė į tarybinį ūkį, kur turėjome dirbti darže. Vakare mus paleido. Po to sukilėliai pradėjo žydų tautybės tarybinių piliečių masinius šaudymus. Apie 1941 metų rugpjūčio 25 d. į Beržyniškių kaimą, kuriame slėpiausi aš, Miasnikienė ir dar keletas žmonių, kurių pavardžių aš nepamenu, atvažiavo sukilėliai, visus mus surinko ir nuvarė į Kelmę, į vieną namą, kur aš sutikau ginkluotą šautuvu Žemecką. Jis saugojo namą, kuriame mes buvome iki 12 val. nakties. Po to mus paleido vienas sukilėlis pavarde Riškus. Daugiau Žemecko aš nemačiau.
[...]

Pradinis puslapis

Andriuška Mykolas, g. 1919 m., dirbo gaisrininku Kelmėje

1947.11.22 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.262-266)

[...] Tą dieną, kada buvo sušaudyti žydų tautybės piliečiai (tikslaus mėnesio neatsimenu), aš dirbau valsčiaus valdyboje, kur remontavau patalpą. Apie pirmą valandą dienos prie manęs priėjo valsčiaus viršaitis (pavardės nežinau) su policininku pavarde B...is (vardo nežinau) ir liepė baigti darbą ir eiti prie bažnyčios, kur pasak jų, jau yra susirinkę kažkiek vietinių gyventojų. Nuėjęs prie bažnyčios, aš iš tiesų radau jau stovinčius 10 žmonių su kastuvais. Tarp jų buvo Marcinkus Petras, Blažys Ričardas, Valčiukas Bronius, Buividas Povilas, Baura Vladas. Kitų žmonių pavardžių neatsimenu. Susirinkusius žmones saugojo vokiečių kareiviai ir lietuvių aktyvistai. Mus visus nuvedė į tą vietą, kur buvo numatyta šaudyti žydų gyventojus t.y. apie kilometrą nuo Kelmės ir privertė kasti duobę. Iškasėme iki 5 valandos vakaro. Po to policininkai ir lietuvių aktyvistai pradėjo šaudyti atvežtus žydų tautybės piliečius. Šaudymo metu aš kartu su kitais kasusiais buvau apie 30 metrų nuo šaudymo vietos ir, po to kai policininkai sušaudydavo eilinę partiją žydų, mus visus vertė sušaudytus užkasti. Iš masinio sušaudymo dalyvių aš pažįstu šiuos asmenis: Krajaus.as vardo nežinau, Bau...a Juozas, Marc...us Petras, o kitų dalyvių aš nežinau. Visi išvardinti asmenys anksčiau gyveno Kelmėje.

KLAUSIMAS: Jūs anksčiau minėjote, kad Marcinkus Petras kartu su jumis kasė duobę, o dabar sakote, kad jis dalyvavo šaudyme. Kaip reikia suprasti jūsų parodymus ?

ATSAKYMAS: Vokiečių okupacijos metu Kelmės mieste gyveno du žmonės su Marcinkaus pavardėmis ir abu buvo Petrai. Todėl mano liudijimas yra teisingas. Tas Marcinkus, kuris su manimi kasė duobę, šiuo metu Kelmėje nebegyvena, atrodo, kad jis mirė. 1941 metais iš išvaizdos jam galėjo būti apie 45 metus. Antras Marcinkus Petras Kelmėje pasirodė 1941 metais. Lygtais jis dezertyravo iš Raudonosios Armijos. Vokiečių okupacijos metu antrasis Marcinkus buvo lietuvių aktyvistas ir tą dieną, kai buvo masiškai šaudomi žydų tautybės piliečiai, asmeniškai dalyvavo žydų šaudyme.

KLAUSIMAS: Ką veikė šaudymo metu vokiečių kareiviai ?

ATSAKYMAS: Šaudymo metu vokiečių kareiviai stovėjo apsuptyje t.y. stovėjo aplink tą vietą, kurioje vyko šaudymas.

KLAUSIMAS: Ką iš valsčiaus valdybos darbuotojų jūs matėte žydų šaudymo metu ?

ATSAKYMAS: Žydų šaudymo vietoje iš valsčiaus valdybos aš mačiau tik valsčiaus viršaitį. Atrodo, kad jo pavardė Č...a. Be to, ten buvo policininkai iš Raseinių, tarp kurių buvo policijos viršininkas su pavaduotoju.

1947.11.25 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.278-280)

[...] 1941 metais, pirmais mėnesiais nuo karo pradžios, aš gyvenau Kelmės mieste ir remontavau valsčiaus valdybos namą. Gerai atsimenu, kad ar liepos, ar rugpjūčio mėnesį prie manęs priėjo policijos viršininkas B...is ir valsčiaus viršaitis Č...a. Jie liepė man eiti prie bažnyčios, bet nepasakė kodėl. Kai aš nuėjau prie bažnyčios, ten jau buvo susirinkę 10-15 vietinių žmonių su kastuvais, kuriuos saugojo policija. Po to mus visus nuvedė už Kelmės miesto ir ten liepė kasti 25 metrų ilgio ir 2,5 metro pločio duobę. Po to, kai mes iškasėme duobę, į tą vietą policija ir vokiečiai atvarė žydų tautybės piliečius, iš kurių atėmė visus vertingus daiktus, pinigus bei drabužius ir pradėjo šaudyti. Žydų gyventojų šaudymo metu aš buvau nuo tos vietos 20-30 metrų atstumu ir viską stebėjau. Iš asmenų, kurie vykdė šaudymą, aš gerai pažįstu valsčiaus viršaitį Č...ą, policininką B...is ir kaltinamąjį Mar...ų Petrą. Jie visi asmeniškai vykdė žydų tautybės piliečių šaudymą. Dar ten buvo iš apskrities kažkoks komendantas pavarde **Grigoravičius**. Iš viso tą dieną buvo sušaudyta apie 500 žmonių. Po sušaudymo policija surinko visus iš žydų atimtus daiktus ir nuvažiavo į Kelmę. Kitą dieną visus mus, kurie kasėme duobę, pakvietė į valsčių ir valsčiaus viršaitis Č...a dalino už duobės kasimą po 30 rublių, bet aš tų pinigų neėmiau ir išėjau namo.

Baura Vladas, s. Mėčiaus, g. 1919 m.

1947.08.19 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.226-227)

[...] 1941 metais vokiečiai ir policija Kelmės mieste sušaudė daug žydų gyventojų. Šaudymai vyko kelis kartus, tačiau juos man teko matyti tik vieną kartą. 1941 metų vasarą, kokią dieną dabar neatsimenu, policininkai, o tiksliau policijos viršininkas **Barkauskas**, įsakė man važiuoti su jais kasti duobės. Kartu su manimi taip pat buvo nusiųsti kasti duobių ir kiti Kelmės gyventojai: Dijokas Juozas, Andriuška Mykolas ir eilė kitų, tačiau pavardžių jų nežinau. Vos pabaigus kasti duobę, ten pat prie duobės policininkai ir vokiečiai atvarė didelę partiją žydų ir pradėjo šaudyti. Tuo metu aš buvau 10-15 metrų nuo sušaudymo vietos ant kalniuko ir viską mačiau. Šaudymą vykdė policininkai ir vadovavo jam vokiečių SS karininkai. [...] Po to kai didelė partija žydų gyventojų buvo sušaudyta, aš kreipiausi į policijos viršininką, kad man leistų pasiimti vieną porą batų nuo sušaudytų. Bal...ys trenkė man ir pareiškė, kad mane patį reikia sušaudyti, o ne batus duoti. [...] Be šių asmenų buvo **Jakubauskas Stasys**, pats betarpiškai dalyvavo sušaudyme (vėliau buvo pats partizanų nušautas). [žr. ištrauką iš B.Morkaičio knygos "Kelmės krašto policija"] [...]

1947.11.25 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.272-273)

[...] 1941 metų vasarą, netrukus po to, kai vokiečiai užėmė mūsų vietovę, policijos viršininkas mane, kartu su kitais piliečiai iš Kelmės, išvarė už miesto kasti duobės. Po to kai mes iškasėme duobę, policininkai kartu su vokiečiais prie duobės atvarė žydų tautybės piliečius, iš kurių atėmė visus vertingus daiktus ir viršutinius rūbus ir pradėjo šaudyti. Šaudumo metu aš buvau už 20-30 metrų nuo duobės [...]. Žydų šaudymo metu norėjau pasiimti sau batus, bet Bal...ys man neleido paimti batų. Jis trenkė man vieną kartą kumščiu ir pasakė: *"Tave patį reikia sušaudyti su žydais, o tu dar nori batus pasiimti."* Po žydų sušaudymo mus privertė užkasti duobę. Policija, surinko atimtus iš žydų daiktus ir nuvažiavo į Kelmę. Po to jie gimnazijoje *[buvusioje dvaro spirito varykloje, kurioje vėliau veikė progimnazija]* dvi dienas gėrė. [...]

1947.11.25 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.275-276)

[...] 1941 metų vasarą (kurį mėnesį neatsimenu) Kelmės mieste prie manęs priėjo policijos viršininkas **Barkauskas** ir paklausė, kur aš dirbu ir ar nenorėčiau gerai užsidirbti. Aš atsakiau, kad užsidirbti noriu. Tuomet Barkauskas mane pasiuntė namo pasiimti kastuvo ir įsakė ateiti į valsčių. Kai aš atėjau su kastuvu, Barkauskas mane su mašina nuvežė už Kelmės miesto, o ten jau buvo kiti piliečiai su kastuvais. Tarp jų buvo Andriuška, Dijokas ir kiti. Mums visiems įsakė kasti duobę. Kai duobė buvo iškasta, į tą vietą pradėjo varyti žydų tautybės piliečius. Iš visų atėmė vertingus daiktus bei viršutinius rūbus ir pradėjo šaudyti. Kuomet policija šaudė žydus mes buvome apie 20-30 metrų nuo tos vietos ir viską matėme. [...] Po sušaudymo užkasėme duobę, o policija surinko visus iš žydų atimtus daiktus bei pinigus ir nuvažiavo į Kelmę, kur dvi dienas gimnazijoje gėrė. Po dviejų ar trijų dienų aš nuėjau į valsčių ir policijos viršininkas Barkauskas užmokėjo man už tai, kad kasiau duobę, 30 rublių. [...]

Buivydas Povilas, s. Leono, gim. 1904 m., prieš karą dirbo pas žydus elektros stotyje Kelmėje.

1944.10.18 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.15-16)

[...] 1941 metų rudenį į mano namus atėjo Kelmės valsčiaus viršaitis Č...a ir išvijo mane kasti duobių. Daug mūsų surinko. Kai mes iškasėme duobę, netrukus ten partizanai pradėjo ginti žydus. 1300 žmonių, moterų, vyrų, paauglių ir vaikų. Man pasidarė labai baisu. Norėjau eiti namo, bet policija neleido. Mačiau kaip policija šaudė žmones. Žydus vedė šaudyti partizanai, iš kurių buvo 1. Mar...s Petras, 2. Kvie...us (vardo nežinau), 3. Maur...is (vardo nežinau), 4. Jokubaitis Mykolas, 5. Grigalavičius Aleksas, 6. Barau..is Kazimieras ir eilė kitų, kurių pavardžių aš nežinau, nes buvo iš kitų kaimų. Užkasti varė žmones iš Kelmės. Partizanų šaudomi žydai baisiai šaukė. [...] partizanai nurenginėjo ir surinkinėjo viską, kas brangesnio. [...] Policija mums, kas kasė duobes ir užkasinėjo žydus, liepė ateiti į policiją kitą dieną ryte. Atėjus į policiją, policininkas surašė tokį sąrašą ir padavė mums visiems pasirašyti. O ką jie ten parašė - nežinau. Privertė pasirašyti. [...]

[...] Pirmoje partijoje partizanai sušaudė 1300 žmonių, o antroje - 800 žmonių.

1945.04.11 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.24-25)

[...] Toje vietoje, kur tai įvyko (ar 1941 metų liepos gale, ar rugsėjo mėnesį), surinko 13 žmonių žydų ir sušaudė Kelmės žydų kapinėse. [...]

[...] Antrą kartą žydus šaudė 1941 m. rugsėjo mėnesį. Policijos viršininko įsakymu sušaudė apie 1300 žydų. Aš buvau šaudymo liudininkas. Mus 18 žmonių grasindami šautuvais policininkai atgynė kasti duobę ir nepaleido iš tos šaudymo vietos iki pat šaudymo pabaigos. [...] visi atvesti žydai buvo suvaryti į didžiulę duobę ..., po to į juos šaudė iš šautuvų ir pistoletų. Mar...us į tą gyvą masę ... šaudė nuo pat pradžios iki šaudymo pabaigos. Tą dieną šaudymas truko ištisas 7 valandas, nuo 3 valandos dienos iki 10 valandos vakaro. Sušaudymas buvo žvėriškai žiaurus, nes į duobę buvo suguldyti ir moterys, ir vyrai, ir vaikai, visi kartu. Pabaigus šaudymą, mus sargyba privedė prie duobės ir liepė užkasti sušaudytus žydus. Aš mačiau savo akimis, kad užkasame dar gyvus, kurie vis dar kankinosi. Aš ir dabar matau, kaip viena moteris, žydė, likusi gyva po šaudymo, bandė iššliaužti iš duobėje esančios sušaudytųjų krūvos. Ji buvo žvėriškai pribaigta pagalbinės policijos nario Grig...s (vardo nežinau). [...]

SEKĖJAI

1946.08.15 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.94-96)

[...]1941 metų liepą mane pagavo vokiečių policininkai, kaip komunistų pagalbininką ir uždarė į Kelmės kalėjimą, iš kurio buvau paleistas to pačio mėnesio gale. Grįžus namo, mano žmona Buivydienė Bronė kalbėjo, kad vokiečiai ir lietuvių baltieji partizanai Kelmėje šaudė žydus. Kas iš baltųjų partizanų šaudė ir kiek žydų, ji nežinojo, bet ji matė kaip vedė žydus. [...]

[...] 1941 metų rugpjūčio mėnesį aš dirbau fabrike ir mane vėl pagavo vokiečių policininkai. Mane, kartu su dvylika kitų Kelmės gyventojų, kurių pavardės, kiek dabar atsimenu, buvo Mar...us Petras (tai kitas Mar...us, Kelmės gyventojas), Šimulis Jonas, Baura (vardo nežinau) ir kiti (pavardžių dabar neatsimenu). [...]. Mus atvedė į vietą už pusantro kilometro nuo Kelmės ir privertė kasti duobes. Be mūsų dvylikos žmonių į vietą, kur kasėme duobę skirtą žydams, atvyko keturi lietuvių baltieji partizanai, tarp kurių buvo Jurge..., Jakubauskas, ketvirto pamiršau pavardę. Kai iškasėme duobę, 3 valandą dienos baltieji lietuvių partizanai pasivadinę vokiškąja pagalbine policija, Grig...as, Krajaus...as, Marc...us atvedė prie iškastos duobės 65 žmones ir pradėjo vykdyti šaudymą. Man, kartu su kitais žmonėmis kasusiais duobę, Grig...as pasakė nueiti į šalį ir mes atsitraukėme nuo mūsų iškastos duobės į dešinę 5 metrus. Grig...as atvestiems žydams pasakė stoti šalia duobės ir nusirengti iki apatinių drabužių. Po to aš girdėjau, kaip jis žydams liepė gultis į duobę. Tuo metu baltieji partizanai Grig...as, Marc...us, Krajaus..as stojo į liniją prie duobės ir pradėjo šaudyti į gulinčius duobėje žydus. Aš mačiau kaip Marc...us Petras stovėjo iš dešinės pusės ir šaudė. Krajaus..as stovėjo ir taip pat šaudė į gulinčius duobėje žydus. Įvykdę šaudymą, jie privertė mus, atvestus dvylika žmonių, užkasti duobę, o tuo metu Grig...as, Marc...us, Krajaus..as surinko prieš sušaudymą paimtus iš žydų daiktus ir išvežė. [...]

[...] Tą dieną būdamas prie duobės, kur šaudė žydų gyventojus, aš mačiau, kad baltieji partizanai Grig...as, Marc...us, Krajaus..as atveždavo partijomis žydus ir visą dieną šaudė. Šaudymą pradėjo pirmą valandą dienos ir baigė 11 val. nakties. Kai mes baigėme užkasti duobę policininkas Grig...as paklausė policijos viršininko [...] (pavardės nežinau), kiek iš viso žydų atvežė ir kiek sušaudė. Policijos viršininkas jam, Grig...ui, atsakė, kad iš viso tūkstantis trys šimtai žmonių. Pabaigę šaudymą 11 valandą nakties Grig...as, Marc...us, Krajaus..as ir policijos viršininkas išvažiavo, o mus paleido. [...]

1946.12.27 (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.135-136)

[...] 1941 metų rugpjūčio mėnesį aš dirbau Kelmės linų fabrike. Einantį mane namo sutiko valsčiaus viršaitis Č...a ir nuvarė prie žvyrduobės, kilometras nuo Kelmės, kasti duobės. Aš buvau priverstas eiti. Ten tą dieną atvarė apie dvyliką žmonių. Atsimenu ten buvo Šimulis (dabar jau miręs), Jukura (kur jis randasi nežinau) ir kitus (pavardžių neatsimenu). Kai visus suvarė, mums liepė kasti duobę. Dėl ko ta duobė, aš nežinojau. Mums dar nebaigus kasti duobės, 3 valandą 4-5 policininkai atvarė apie 65 žmones, žydų tautybės piliečius. [...] Po to kai atvedė 65 žydų tautybės piliečius, visus pastatė prie mūsų iškastos duobės, o mus visus, kasusius 12 žmonių, nuvijo į šoną. Atvestus sušaudymui piliečius nuavė ir nurengė iki apatinių drabužių. Tarp atvestų piliečių buvo moterys ir vyrai. Vedė keletą partijų. 65 žmonių grupėje buvo tik vyrai, o sekančiose partijose buvo moterys ir vyrai. Po to, kai visus nurengė [...] vokiškieji baudėjai Marc...us, Grig...as (viso jų buvo 7 žmonės) pradėjo vykdyti šaudymą atvestų žydų tautybės piliečių. Pirmą partiją šaudė 7 žmonės, tarp kurių buvo Marc...us Petras. Aš stovėjau šone ir savomis akimis mačiau kaip Marc...us Petras stovėjo iš dešinės. Tarp šaudžiusių į beginklius piliečius buvo Krajaus..as. Po to mes užkasėme sušaudytus. [...] Kai šaudymas pasibaigė, Grig...as paklausė policijos viršininko, kiek iš viso sušaudyta. Policijos viršininkas jam atsakė, kad tūkstantis trys šimtai žmonių. [...]

Blažys Richardas, s. Juozo, g. 1904 m.

1944.10.20 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.17)

[...] KLAUSIMAS: Pasakykite, Blažy, ar jūs kasėte duobes 1941 metų rudenį su Buivydu ir Šimuliu. Ir jei kasėte, ar žinojote kam jos skirtos ?

ATSAKYMAS: Policininkų prigrasintas ginklu, aš buvau nuvarytas su kastuvu kasti duobės. Daug mūsų su kastuvais surinko. Kai atvedė į vietą, mus privertė kasti duobę. Dėl ko mes, nežinojome. Galvojome, kad kasame dėl savęs. Po to sužinojome, kad atveš žydus.

KLAUSIMAS: Sakykite, Blažy, jūs pats matėte, kaip šaudė žydus ? Jei matėte, tai kas šaudė ?

ATSAKYMAS: Taip, aš mačiau, kaip lietuviai šaudė žydus. O mus, kurie kasė duobes, saugojo vokiečiai [...].

KLAUSIMAS: Pasakykite, Blažy, po šaudymo, ką jūs toliau darėte ?

ATSAKYMAS: Kai lietuvių partizanai sušaudė žydus, mus vokiečiai privertė užkasti duobę.

KLAUSIMAS: Pasakykite, Blažy, ar jums žinoma, kiek kartų šaudė žydus ir kiek žmonių ?

ATSAKYMAS: Kiek žmonių buvo, man sunku pasakyti. Tačiau žinau, kad labai daug. [...]

1946.12.27 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.128)

[...] 1941 metų rudenį mane kartu su dar 10-12 Kelmės gyventojų lietuvių baltieji partizanai nuvarė kasti duobių. Kokią duobę ir dėl ko, man nepasakė. Iškasus duobę, apie 50 vokiškųjų lietuvių baudėjų atvarė apie 100 žydų tautybės piliečių. Tuojau pat juos nurengė iki apatinių drabužių, pastatė prie duobės (tarp jų buvo vaikai ir moterys) ir pradėjo šaudyti. Tarp šaudytojų vokiškųjų lietuvių baudėjų aš atpažinau Krajaus..ą (vardo nežinau) Kelmės gyventojas, Riškus (vardo nežinau), Kelmės gyventojas, policininkas. Tura...as (vardo nežinau), Kelmės gyventojas ir daug kitų, kurių pavardžių neatsimenu. [...]

1947.10.14 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.244-245)

[...] Iš buvusios pagalbinės policijos narių žinau Kevinis, Riškus, Krajauskas, Jakubauskas, Balkys, Jurgilas *[Jurgelis]* Adomas. [...]

[...] Vieną kartą mane, kartu su kitais 12 Kelmės gyventojais, policija nuvarė kasti duobę, skirtą žydų šaudymui. Mane išsivedė du policininkai, Riškus ir Jurgilas *[Jurgelis]* Adomas. Kokį mėnesį mes kasėme duobę neatsimenu. Kasėme naktį. Po to kai iškasėme duobę, mus nuo jos nuvedė 200 metrų atstumu ir privertė laukti, kada policininkai sušaudys atvestus žydus. [...]

Dijokas Juozas, g. 1919 m.

1947.11.22 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.259-260)

[...] 1941 metais, aš su kitais Kelmės miesto gyventojais, iš kurių atsimenu šiuos: Bauras Vladas, Andriuška Mykolas, Marcinkus Petras, Buivydas Povilas, buvau mobilizuotas kasti duobių, skirtų užkasti sušaudytus žydų tautybės piliečius. Asmeniškai mane

šį darbą pakvietė atlikti vienas valsčiaus darbuotojų, kurio pavardės aš nežinau. Jis mane sutiko turguje ir įsakė prisistatyti į valsčiaus valdybą. Aš jo įsakymą įvykdžiau ir atėjau į valsčiaus valdybą. Prieš tai aš grįžau į savo namus ir pasiėmiau kastuvą. Kai aš atėjau į valsčiaus valdybą, ten jau buvo aukščiau mano paminėti Kelmės miesto gyventojai. Tas pats valsčiaus darbuotojas, kurį sutikau turguje, liepė mums eiti su juo. Tas žmogus buvo ginkluotas pistoletu. Į vietą, kurioje turėjome kasti duobę, mus atvedė pirmus, o vėliau atėjo ir kiti Kelmės gyventojai. Iš viso mūsų buvo 15 žmonių. Iki 5 valandos vakaro mes iškasėme didelę duobę. Nuo 5 valandos policininkai mašinomis ir padvadomis pradėjo vežti žydų tautybės piliečius. Šaudymas prasidėjo tuojau po to, kai mes baigėme kasti duobę. [...]

Šimulis Jonas, s. Petro, g. 1896 m.

1944.10.19 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.14)

[...] Galiu papasakoti tai, ką pats mačiau. Dabar negaliu tiksliai pasakyti, kokį mėnesį, apie 1941 metų rudenį, policininkai, grasindami ginklu, išvijo mane su kastuvu kasti duobių. Kartu su manimi taip pat buvo išvytas Buivydas Povilas, [...]as Petras, Ričardas Blažys. Iš viso mūsų buvo 18 žmonių. Mes iškasėme milžinišką duobę. Kam ta duobė buvo reikalinga, tiksliai nežinojome. [...] Mūsų, 18 žmonių, nepaleido nuo tos iškastos duobės. Bėgiojo partizanai, ginkluoti šautuvais. Jų pavardžių nežinau, nes jie buvo ne vietiniai gyventojai. Jie mūsų paklausė: *"Žinote, kam iškasėte tą duobę ? Dabar mes jus visus sušaudysime."* Jie mus ilgai laikė prie tos duobės. Pavakary mes pamatėme, kaip baltieji partizanai prie tos duobės atvarė pėsčius žydus. Jų buvo daug, apie 700 žmonių, vyrų, moterų, paauglių ir mažų vaikų. Tarp baltųjų partizanų buvo Marc...us Petras, Kvie...us, Riškus, Krajaus.as ir eilė kitų, kurių pavardžių nežinau, nes jie buvo ne vietiniai. Aš tiksliai mačiau, kaip Marc...us gynė į tą milžinišką duobę žydus. Nurenginėjo nuogus ir po to guldė gyvus žydus į duobę. Paskui į juos paleisdavo šūvius. [...] Aš negalėjau iškęsti to siaubingo vaizdo ir stovėjau kaip apmiręs. Nuo moterų ir vaikų, pusės sklido didžiulis klyksmas. [...] Po to, kai jie sušaudė visus tuos žydus, apie 700 žmonių, mus grasindami ginklu privertė juos užkasti. Mes užkasėme sušaudytus žydus. Po to partizanai mus surinko ir pasivedė apie 30 metrų nuo tos duobės ir pasakė, kad eitume namo ir neatsigręžtume, nes kitaip mus pačius sušaudys. [...]

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Žemiau yra pilni, netaisyti apklausos protokolo vertimai, kurių publikavimo tikslas yra išskirtinai tik istoriniam tyrimui. Į daugelį to meto ideologinių epitetų ir įvardijimų tinklaraščio autorius žiūri kritiškai ir be jokios simpatijos sovietų režimui.

(LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 83-85)

LIUDININKO APKLAUSOS PROTOKOLAS

1968 metų gruodžio 17 d. Kelmės miestas

Valstybės saugumo komiteto [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius, remdamasis Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo tyrimo organų prašymu suteikti teisinę pagalbą išsiaiškinant ir surenkant vokiškųjų nacistinių nusikaltėlių kaltės įrodymus, Tarybų SRS Prokuratūros nurodymu, liudininko vaidmenyje apklausė:

ANDRIUŠKA Mykolas, sūnus Juliaus, gimęs 1919 metais, Lietuvos TSR Kelmės rajono Ganyprovos kaime, lietuvis, TSRS pilietis, vedęs, gyvenantis Kelmės mieste S.Nėries g. 9., dirbantis trikotažo fabrike kūriku

Apklausa pradėta: 14 val. 30 min.

Liudytojui Andriuškai pagal Lietuvos TSR BPK 178 str. reikalavimą išaiškinta jo pareiga papasakoti teisybę, kas jam yra žinoma šia tema, ir yra perspėtas apie atsakomybę pagal Lietuvos TSR BK 189 str. ir 190 str. už atsisakymą arba išsisukinėjimą duoti parodymus ir už tyčinį melagingų parodymų pateikimą.

KLAUSIMAS: Ar mokate rusų kalbą ir ar sutinkate duoti savo parodymus šia kalba ?

ATSAKYMAS: Aš rusų kalbą moku ir sutinku duoti savo parodymus rusų kalba.

KLAUSIMAS: Kur Jūs gyvenote, kuomet vokiškieji fašistai okupavo Lietuvos TSR ?

ATSAKYMAS: Vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos metu aš gyvenau Lietuvos TSR Kelmės mieste.

KLAUSIMAS: Papasakokite viską, kas Jums yra žinoma apie vokiškųjų fašistų įvykdytus nusikaltimus Kelmės rajono teritorijoje 1941-1944 m.m. ?

ATSAKYMAS: Kuomet 1941 metais vokiškieji fašistai okupavo Kelmės valsčiaus teritoriją, tai tada prasidėjo masiniai žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudymai. Man žinoma, kad 1941 metų liepą-rugpjūtį Raseinių apskrities Kelmės valsčiaus teritorijoje buvo įvykdyti masiniai žydų tautybės piliečių sušaudymai dviejose vietose: Kuprės miške, už septynių kilometrų nuo Kelmės miesto, ir žvyro karjere, kuris yra 2,5 km nuo Kelmės miesto centro į Šiaurę. Kas ir kokiomis aplinkybėmis šaudė žydus Kuprės miške aš nemačiau ir nežinau.

Žvyro karjere šaudė žydus du kartus - pirmą kartą 1941 metų liepą, o antrą rugpjūtį. Aš asmeniškai mačiau masinį žydų sušaudymą žvyro karjere rugpjūčio mėnesį. Apie tai ir papasakosiu smulkiau.

1941 metų rugpjūtį, nepamenu dienos, aš ir kiti Kelmės miesto gyventojai policijos viršininko ir policininkų liepimu su kastuvais buvome nusiųsti prie aukščiau minėto žvyro karjero. Tuo metu mūsų su kastuvais buvo apie 15 žmonių. Policijos viršininkas, pavardės nepamenu, nes jis buvo ne vietinis, mums parodė kur ir kokias duobes reikia kasti. Kam reikalingos duobės mums atvirai nesakė, bet iš kalbų mes supratome, kad tose duobėse bus sušaudomi žydai. Po pietų mes pradėjome kasti ir iškasėme 25 metrų ilgio, 3 metrai pločio ir 2-2,5 metrų gylio duobę. Apie 18 val. vietiniai baudėjai iš lietuvių buržuazinių nacionalistų tarpo prie mūsų iškastos duobės atvedė pėsčius didelę žydų tautybės tarybinių piliečių koloną: vyrus, moteris ir vaikus, kurie iki to buvo kalinami Kelmės mieste dviejuose lageriuose, o prieš suėmimą gyveno Kelmės mieste bei kitose Kelmės valsčiaus vietovėse. Aš neskaičiavau, kiek ten iš viso buvo žydų, tačiau vietiniai baudėjai tarpusavyje kalbėjo, kad jie atvedė penkis šimtus žydų. Tuo metu, kada žydai stovėjo netoli iškastos duobės, iš Kelmės miesto pusės trimis lengvaisiais automobiliais atvažiavo vokiečių karininkai - jų buvo devyni ar dešimt, tiksliai nepamenu, žmonių. Visi vokiečių karininkai buvo apsirengę žalsvomis uniformomis, su aukštomis kepurėmis ant galvų, ginkluoti pistoletais. Kelmės mieste vokiečių okupacinės valdžios karinės atstovybės okupacijos metu nebuvo ir iš kur jie atvažiavo prie žvyro karjero aš nežinau. Prie tų vokiečių karininkų, išlipusių iš mašinų, priėjo policininkas vardu Simas, kurį vadino žydų komendantu, ir kažką su jais kalbėjo, bet apie ką aš nesupratau, nes nemoku vokiečių kalbos. Po to Simas grįžo pas vietinius baudėjus, kurie saugojo žydus, ir įsakė pradėti sušaudymą. Baudėjai žydus nedidelėmis grupėmis varė tiesiai į duobę ir, stovėdami ant vieno duobės krašto, juos šaudė. Aš ir kiti piliečiai su kastuvais stovėjome nuo sušaudymo vietos visai netoli ir aiškiai matėme sušaudymą. Kai sušaudė vieną grupę, mums įsakė jų lavonus užkasti plonu žemės sluoksniu, ką mes ir darėme. Po to tokia pat tvarka šaudė antrą, trečią, ketvirtą grupes ir sušaudė visus žydus. Kada vietiniai baudėjai pradėjo šaudyti žydus, vokiečių karininkai kažkur išvažiavo, tačiau po kurio laiko vėl atvažiavo ir stebėjo, kaip vyksta žydų sušaudymas. Žydų šaudymas truko dvi tris valandas ir per tą laiką vokiečių karininkai prie šaudymo vietos atvažiuodavo tris kartus. Tiksliai nepamenu, ar po antro ar trečio vokiečių karininkų atvažiavimo vienas žydas pradėjo bėgti iš šaudymo vietos. Į bėgantį žydą vietiniai baudėjai pradėjo šaudyti, bet negalėjo pataikyti. Tada vienas iš vokiečių karininkų paėmė iš baudėjo šautuvą, šovė į bėgantį žydą ir jį nušovė. Masinio sušaudymo pabaigoje baudėjai pamatė, kad visi sušaudytų žydų lavonai netilps ir privertė mus kasti šalia kitą duobę. Mes iškasėme antrą 12x3x2 metrų dydžio duobę, kurią taip pat užpildė žydų tautybės tarybinių piliečių lavonais. Sušaudomus žydus, kurie turėjo gerenius viršutinius drabužius, vietiniai baudėjai nurenginėjo ir juos šaudė tik su apatiniais drabužiais, o kitus žydus šaudė su viršutiniais drabužiais.

Po to, kai baudėjai sušaudė visus atvestus žydus, o mes užkasėme jų lavonus, mus išleido į namus.

Nors vokiečių karininkai, kurie buvo sušaudymo vietoje, tiesiogiai ir nešaudė žydų (išskyrus tą, kuris nušovė bėgantį žydą), bet iš jų elgesio supratau, kad jie vadovavo tam sušaudymui per policininką Simą.

Daugiau apie vokiškųjų nacistų įvykdytus nusikaltimus Kelmės valsčiuje hitlerinės okupacijos metu aš nieko nežinau.

Apklausos protokolas man yra perskaitytas, mano parodymai užrašyti teisingai, papildyti savo parodymus daugiau neturiu kuo.

Apklausa baigta: 17 val. 30 min.

Apklausė: VSK [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius

(LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 86-88)

LIUDININKO APKLAUSOS PROTOKOLAS

1968 metų gruodžio 18 d. Kelmės miestas

Valstybės saugumo komiteto [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius, remdamasis Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo tyrimo organų prašymu suteikti teisinę pagalbą išsiaiškinant ir surenkant vokiškųjų nacistinių nusikaltėlių kaltės įrodymus, Tarybų SRS Prokuratūros nurodymu, liudininko vaidmenyje apklausė:

MARCINKUS Petras, sūnus Antano, 1917 metų gimimo, gimęs Vorošilovgrade [Luganskas], lietuvis, TSRS pilietis, vedęs, mūrininkas, gyvenantis Kelmės mieste, Birutės g. 15

Apklausa pradėta: 14 val. 05 min.

Liudytojui MARCINKUI pagal Lietuvos TSR BPK 178 str. reikalavimą išaiškinta jo pareiga papasakoti teisybę, kas jam yra žinoma šia tema, ir yra perspėtas apie atsakomybę pagal Lietuvos TSR BK 189 str. ir 190 str. už atsisakymą arba išsisukinėjimą duoti parodymus ir už tyčinį melagingų parodymų pateikimą.

KLAUSIMAS: Ar mokate rusų kalbą ir ar sutinkate duoti parodymus rusų kalba ?

ATSAKYMAS: Aš moku rusų kalbą ir sutinku duoti savo parodymus rusų kalba.

KLAUSIMAS: Kur Jūs gyvenote, kuomet vokiškieji fašistai okupavo Lietuvos TSR ?

ATSAKYMAS: Vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos metu aš gyvenau Lietuvos TSR Kelmės mieste.

KLAUSIMAS: Papasakokite, kas Jums yra žinoma apie vokiečių okupacinės valdžios atstovų įvykdytus nusikaltimus Kelmės valsčiaus teritorijoje 1941-1944 m.m. ?

ATSAKYMAS: Man yra žinoma, kad 1941 metų rugpjūtį, vadovaujant ir betarpiškai dalyvaujant vokiečių okupacinės valdžios atstovams netoli Kelmės miesto, žvyro karjere buvo sušaudyta virš dviejų šimtų žydų tautybės tarybinių piliečių. Pirmomis vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos dienomis vokiečių okupacinės valdžios nurodymu vietiniai baudėjai iš lietuviškųjų

[Įvairūs šaltiniai internete](#)

[gruodžio 2023](#) (1)
[gruodžio 2022](#) (1)
[balandžio 2022](#) (1)
[vasario 2022](#) (1)
[sausio 2022](#) (2)
[lapkričio 2021](#) (1)
[rugsėjo 2021](#) (1)
[rugpjūčio 2021](#) (1)
[liepos 2021](#) (2)
[birželio 2021](#) (1)
[gegužės 2021](#) (2)
[kovo 2021](#) (1)
[vasario 2021](#) (5)
[sausio 2021](#) (2)
[gruodžio 2020](#) (4)
[lapkričio 2020](#) (2)
[spalio 2020](#) (5)
[rugsėjo 2020](#) (2)
[gegužės 2020](#) (5)
[balandžio 2020](#) (2)
[sausio 2020](#) (9)
[gruodžio 2019](#) (12)
[lapkričio 2019](#) (9)
[spalio 2019](#) (7)
[rugsėjo 2019](#) (1)

SEKĖJAI

buržuazinių nacionalistų skaičiaus suėmė visus Kelmės mieste ir apylinkėse gyvenusius žydus ir patalpino juos į netoli bažnyčios esančią daržinę.

Masinio žydų sušaudymo dieną, ryte, man Kelmės miesto policijos viršininkas (pavardės neatsimenu, 1944 metais nušautas tarybinių partizanų) įsakė paimti šautuvą ir padėti vietiniams baudėjams konvojuoti žydus sušaudymui. Aš pabijojau atsisakyti ir paėmęs šautuvą nuėjau prie daržinės. Aš, kartu su policininkais ir kitais vietiniais baudėjais, paėmėme iš tos daržinės didelę grupę žydų ir juos nuvarėme už miesto prie žvyro karjero, 2,5 km nuo Kelmės miesto. Tuo metu jau buvo apie 11-12 val. dienos. Žvyro karjere aš pamačiau iškastą didelę duobę ir prie jos virš dešimt žmonių, kurie iškasė tą duobę. Žydus mes sustabdėme atokiau nuo iškastos duobės. Po kurio laiko į žvyro karjerą trimis lengvaisiais automobiliais atvažiavo vokiečių karininkai žalsvomis uniformomis, bet kokiai kariuomenės rūšiai ar daliai jie priklausė, aš nežinau. Tiksliai dabar neatsimenu, bet atrodo, kad jų buvo aštuoni ar devyni. Tie vokiečių karininkai priėjo prie žydų ir, pakloję ant žemės gabalą audeklo, įsakė žydams ant to audeklo sudėti visas savo vertybes. Žydų tautybės vyrai ir moterys ten metė savo žiedus, rankinius, kišeninius laikrodžius, apyrankes ir kitas vertybes. Po to vokiečių karininkai visas tas vertybes perpylė į maišą ir padėjo jį į savo automobilį. Taip pat žydams buvo įsakyta nusivilkti gerus viršutinius rūbus. Po to vietiniai baudėjai iš pagrindinės grupės atskyrinėjo nedideles grupes žydų, varė juos tiesiai į iškastą duobę ir ten sušaudydavo. Pagrinde žydus šaudė vietiniai baudėjai, vadovaujami tų vokiečių karininkų, bet kartais ir vokiečių karininkai prieidavo prie duobės ir iš pistoletų šaudydavo į žydus - vyrus, moteris, vaikus. Po vienos nedidelės grupės sušaudymo, vokiečiams įsakius, Kelmės miesto gyventojai, kurie iškasė duobę žydų sušaudymui, užkasinėjo sušaudytų žydų kūnus, o po to vėl sušaudymas tęsėsi. Taip nedidelėmis grupėmis tą dieną maždaug per keturias valandas buvo sušaudyta virš dviejų šimtų žydų. Sušaudymo metu vienas žydas nuo duobės pradėjo bėgti, bet vietinis baudėjas ar vienas iš vokiečių karininkų, tiksliai nepamenu, jį nušovė. Masinio sušaudymo metu aš stovėjau sušaudymo vietos apsuptyje netoli duobės, todėl gerai mačiau patį sušaudymo procesą. Sušaudymo pabaigoje paaiškėjo, kad vienos duobės sušaudytų žydų kūnams neužteks, todėl darbininkams buvo įsakyta iškasti dar vieną duobę, kurią taip pat užpildė žydų kūnais. Po paskutinių žydų sušaudymo visi sušaudymo dalyviai grįžo į Kelmės miestą, kur jiems buvo surengtas balius. Tame baliuje dalyvavo ir vokiečių karininkai. Vietiniai baudėjai tarpusavyje kalbėjo, kad vokiečių karininkai atvažiavo iš Raseinių miesto, tačiau aš to patvirtinti negaliu, nes nežinau, iš kur jie iš tikro atvažiavo.

KLAUSIMAS: Ar vokiečių karininkai išvykdavo kur nors masinio žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudymo metu ?

ATSAKYMAS: Kaip atsimenu, tai man atrodo, kad vokiečių karininkai, kurie dalyvavo žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudyme, sušaudymo metu iš sušaudymo vietos nebuvo niekur išvykę.

Apklausos protokolas man yra perskaitytas, mano parodymai užrašyti teisingai, papildyti savo parodymus daugiau neturiu kuo.

Apklausa baigta: 17 val. 25 min.

Apklausė: VSK [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius

(LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 89-90)

LIUDININKO APKLAUSOS PROTOKOLAS

1968 metų gruodžio 18 d. Kelmės miestas

Valstybės saugumo komiteto [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius, remdamasis Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo tyrimo organų prašymu suteikti teisinę pagalbą išsiaiškinant ir surenkant vokiškųjų nacistinių nusikaltėlių kaltės įrodymus, Tarybų SRS Prokuratūros nurodymu, liudininko vaidmenyje apklausė:

MAKARYTĖ Janina, duktė Jono, gimusi 1928 metais, Lietuvos TSR Kelmės rajono Čėsniškės kaime, lietuvė, TSRS pilietė, netekėjusi, darbininkė, gyvenanti Kelmės mieste Jaunosios Gvardijos g. 25-2

Apklausa pradėta: 09 val. 30 min.

Liudytojai Makarytei pagal Lietuvos TSR BPK 178 str. reikalavimą išaiškinta jo pareiga papasakoti teisybę, kas jam yra žinoma šia tema, ir yra perspėtas apie atsakomybę pagal Lietuvos TSR BK 189 str. ir 190 str. už atsisakymą arba išsisukinėjimą duoti parodymus ir už tyčinį melagingų parodymų pateikimą.

KLAUSIMAS: Ar mokate rusų kalbą ir ar sutinkate duoti savo parodymus šia kalba ?

ATSAKYMAS: Aš rusų kalbą moku ir sutinku duoti savo parodymus šia kalba.

KLAUSIMAS: Kas Jums yra žinoma apie vokiečių okupacinės valdžios atstovų įvykdytus nusikaltimus Kelmės valsčiaus teritorijoje 1941-1944 m.m. ?

ATSAKYMAS: Man, kaip Kelmės miesto gyventojai, yra žinoma, kad vokiškos fašistinės okupacijos Lietuvos TSR metu 1941 metais vasarą Kelmės valsčiaus teritorijoje netoli Kelmės, žvyro karjere, ir Kuprės miške buvo sušaudyta labai daug žydų tautybės tarybinių žmonių. Žvyro karjere šaudė du kartus: pirmą kartą liepos mėnesį, o antrą rugpjūčio mėnesį. Kas ir kokiomis aplinkybėmis šaudė žydų tautybės tarybinius piliečius 1941 metais Kuprės miške ir žvyro karjere rugpjūčio mėnesį aš nemačiau ir nežinau.

Aš mačiau vien tik kaip vadovaujami vokiečių karininkų vietiniai baudėjai iš lietuvių buržuazinių nacionalistų tarpo šaudė žydų tautybės piliečius 1941 metų liepos mėnesį žvyro karjere, kuris yra 2,5 km nuo Kelmės miesto.

Tą dieną, apie 10 val. ryto, vietiniai baudėjai pradėjo vesti suimtus žydų tautybės piliečius - vyrus, moteris ir vaikus - iš Kelmės miesto prie aukščiau minėto žvyro karjero, o po kurio laiko iš ten pasigirdo skardūs šūviai. Vedini smalsumo aš ir kiti paaugliai nubėgome žvyro karjero link, kad pažiūrėti, kas ten vyksta, bet prie karjero prieiti mes negalėjome, nes mūsų neleido vietiniai baudėjai. Mes nuėjome į miškelį, kuris yra maždaug 300 metrų nuo žvyro karjero, kur aš įsilipau į vieną pušį. Nuo medžio man buvo matyti, kaip vietiniai baudėjai, atvestus žydus išrengtus varė tiesiai į duobę ir ten juos šaudė. Netoli duobės, pušies paunksmėje stovėjo stalas, už kurio sėdėjo šeši vokiečių karininkai, ginkluoti pistoletais. Ant stalo gulėjo kažkokie popieriai, tačiau kokie tie popieriai, aš nežinau. Kadangi vokiečius mačiau iš tolo, tai jų apibūdinti smulkiau negaliu, tik pastebėjau, kad jie visi buvo su aukštomis kepurėmis, todėl manau, kad jie buvo karininkai. Kas jie tokie ir iš kur atvyko, aš nežinau. Medyje prasėdėjau apie 30 minučių, o po to mane pastebėjo vietiniai baudėjai ir mane nuo jo nuvijo. Aš grįžau namo, kur nuo žvyro karjero girdėjosi šūviai. Masinis žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudymas tęsėsi iki vakaro, bet kiek jų iš viso sušaudė, nežinau.

KLAUSIMAS: Kaip vokiečių karininkai vadovavo žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudymui ?

ATSAKYMAS: Aš mačiau, kuomet vienas iš vokiečių karininkų atsistodavo, tai šaudymas nustodavo ir tol kol jis stovėdavo, vietiniai baudėjai nešaudė, o kai tik vokietis atsisėsdavo, baudėjai vėl pratęsdavo šaudymą. Iš to aš nusprendžiau, kad vokiečių karininkas, sėsdamas už stalo, duodavo komandą vietiniams baudėjams šaudyti tarybinius piliečius.

Apklausos protokolas man yra perskaitytas, mano parodymai užrašyti teisingai, papildyti savo parodymus daugiau neturiu kuo.

Apklausa baigta: 12 val. 30 min.

Apklausė: VSK [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius

(LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 91-93)

LIUDININKO APKLAUSOS PROTOKOLAS

1968 metų gruodžio 19 d. Kelmės miestas

Valstybės saugumo komiteto [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius, remdamasis Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo tyrimo organų prašymu suteikti teisinę pagalbą išsiaiškinant ir surenkant vokiškųjų nacistinių nusikaltėlių kaltės įrodymus, Tarybų SRS Prokuratūros nurodymu, liudininko vaidmenyje apklausė:

KVIETKUS Izidorius, sūnus Leono, gimęs 1905 metais, Lietuvos TSR Kelmės rajono Laižnių kaime [?], lietuvis, TSRS pilietis, vedęs, darbininkas, gyvenantis Kelmės mieste 4-ių Komunarų g. 11

Apklausa pradėta: 11 val. 05 min.

Liudytojui Kvietkui pagal Lietuvos TSR BPK 178 str. reikalavimą išaiškinta jo pareiga papasakoti teisybę, kas jam yra žinoma šia tema, ir yra perspėtas apie atsakomybę pagal Lietuvos TSR BK 189 str. ir 190 str. už atsisakymą arba išsisukinėjimą duoti parodymus ir už tyčinį melagingų parodymų pateikimą.

KLAUSIMAS: Ar mokate rusų kalbą ir ar sutinkate duoti savo parodymus šia kalba ?

ATSAKYMAS: Aš rusų kalbą gerai moku ir sutinku duoti savo parodymus rusų kalba.

KLAUSIMAS: Kur Jūs gyvenote, kuomet vokiškieji fašistai okupavo Lietuvos TSR ?

ATSAKYMAS: Vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos metu aš gyvenau Lietuvos TSR Kelmės mieste.

KLAUSIMAS: Kas Jums yra žinoma apie vokiškųjų fašistų įvykdytus nusikaltimus Kelmės valsčiaus teritorijoje 1941-1944 m.m. ?

ATSAKYMAS: Man yra žinoma, kad vadovaujant ir betarpiškai dalyvaujat vokiškiesiems fašistams 1941 m. liepą netoli Kelmės

miesto, žvyro karjere, buvo sušaudyta virš 200 žydų tautybės tarybinių piliečių. Vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos pradžioje aš apgaulės būdu buvau įtrauktas į lietuvių buržuazinių nacionalistų būrį ir išbuvau jame apie tris mėnesius. 1941 metų liepos mėnesį, dienos nepamenu, apie 10 valandą ryto pas mane į namus atėjo vienas iš to būrio narių ir įsakė prisistatyti pas policijos viršininką. Kuomet aš atėjau prie policijos, ten pamačiau du lengvuosius automobilius, o prie jų šešis ar septynis, tiksliai nepamenu, vokiečių karininkus, vilkinčius rudomis uniformomis. Vokiečius, vilkinčius tokiomis uniformomis, žmonės vadino rudaisiais [originale: рыжими] nacistais. Nei vieno nacisto aš nepažinojau ir iš kur jie atvažiavo aš nežinau.

Policijos viršininkas man įsakė su šautuvu eiti į Kelmės miesto pakraštį, prie daržinės, kurioje buvo laikomi suimti žydų tautybės piliečiai, ir saugoti žydus, kad jie neišsibėgiotų. Tą daržinę su žydais mes saugojome trise. Apie 10 val. 30 min. prie daržinės atėjo vietiniai baudėjai iš lietuvių buržuazinių nacionalistų tarpo - aštuoni ar devyni žmonės. Jie iš daržinės paėmė didelę žydų grupę ir pėsčius nuvarė prie žvyro karjero sušaudymui. Po kurio laiko iš karjero pusės pasigirdo šūviai ir aš supratau, kad šaudo žydus. Po valandos ar daugiau vietiniai baudėjai vėl atėjo ir paėmė antrą grupę, kurią taip pat išvedė sušaudymui. Po to vietiniai baudėjai atėjo dar kartą ir paėmė paskutinius žydus. Tokiu būdu, tą dieną visus žydus iš daržinės išvedė prie žvyro karjero ir ten sušaudė. Vietiniai baudėjai man pasakojo, kad žydus šaudė tiek vietiniai baudėjai, tiek ir vokiečių karininkai, bet aš pats šaudymo vietoje sušaudymo metu nebuvau ir kas ten šaudė nemačiau. Tą dieną šaudė inteligentijos rato vyrus ir moteris, o kiti žydai dar liko ir buvo kitame lageryje netoli Kelmės miesto. Tuos žydus kurį laiką išnaudojo įvairiems darbams, o po to, 1941 metų rugpjūtį ar rugsėjo pradžioje taip pat sušaudė tame pačiame žvyro karjere, bet tuo metu aš nebuvau Kelmės mieste ir kokiomis aplinkybėmis buvo sušaudyti tie žydai aš nežinau.

Kuomet vietiniai baudėjai iš daržinės paėmė paskutinę žydų grupę, aš ir kiti du sargybiniai nuėjome į Kelmę prie policijos pastato. Apie 15 val. prie policijos pastato nuo žvyro karjero pusės privažiavo du lengvieji automobiliai su vokiečių karininkais. Tai buvo tie patys karininkai, kuriuos aš mačiau ryte prieš eidamas saugoti žydų.

Mane pamatęs policijos viršininkas man davė maišą su knygomis ir, pasakęs, kad tos knygos žydiškos, įsakė nunešti į tą vietą, kur sušaudyti žydai, ir ten sudeginti. Aš policijos viršininkui pasakiau, kad knygos nedegs, nes jos yra labai storos. Tada jis man davė vieną butelį benzino ir aš nuėjau. Žvyro karjere jau nebebuvo nei vieno žmogaus, o tik matėsi ilga juosta nesenai iškastos žemės - tai buvo sušaudytų žydų tautybės tarybinių piliečių kapas. Aš iškračiau iš maišo knygas, apliejau jas benzinu, padegiau ir patraukiau namo. Kuomet grįžau į namus, buvo 16 val. 30 min. - laiką atsimenu gerai, nes žmona man pasakė, kad jau tiek laiko, o aš dar be pietų.

Apklausos protokolas man yra perskaitytas, mano parodymai užrašyti teisingai, papildyti savo parodymus daugiau neturiu kuo.

Apklausa baigta: 13 val. 30 min.

Apklausė: VSK [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius

(LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 94-96)

LIUDININKO APKLAUSOS PROTOKOLAS

1968 metų gruodžio 20 d. Kelmės miestas

Valstybės saugumo komiteto [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius, remdamasis Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo tyrimo organų prašymu suteikti teisinę pagalbą išsiaiškinant ir surenkant vokiškųjų nacistinių nusikaltėlių kaltės įrodymus, Tarybų SRS Prokuratūros nurodymu, liudininko vaidmenyje apklausė:

BLAŽYS Ričardas [Richardas], sūnus Juozo, gimęs 1904 metais JAV, lietuvis, TSRS pilietis, vedęs, šaltkalvis, gyvenantis Kelmės mieste Pergalės g. 77

Apklausa pradėta: 9 val. 15 min.

Liudytojui Blažiui pagal Lietuvos TSR BPK 178 str. reikalavimą išaiškinta jo pareiga papasakoti teisybę, kas jam yra žinoma šia tema, ir yra perspėtas apie atsakomybę pagal Lietuvos TSR BK 189 str. ir 190 str. už atsisakymą arba išsisukinėjimą duoti parodymus ir už tyčinį melagingų parodymų pateikimą.

KLAUSIMAS: Ar mokate rusų kalbą ir ar sutinkate duoti savo parodymus šia kalba ?

ATSAKYMAS: Aš rusų kalbą moku ir sutinku duoti savo parodymus šia kalba.

KLAUSIMAS: Kur Jūs gyvenote, kuomet vokiškieji fašistai okupavo Lietuvos TSR ?

ATSAKYMAS: Vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos metu aš gyvenau Lietuvos TSR Kelmės mieste.

KLAUSIMAS: Papasakokite viską, kas Jums yra žinoma apie vokiečių okupacinės valdžios atstovų įvykdytus nusikaltimus Kelmės valsčiaus teritorijoje 1941-1944 m.m. ?

ATSAKYMAS: Man yra žinoma, kad dalyvaujant vokiečių okupacinės valdžios atstovams 1941 metų rugpjūčio mėnesį netoli Kelmės miesto, žvyro karjere, buvo sušaudyta keli šimtai žydų tautybės tarybinių piliečių. Skaičiaus nepamenu, tačiau žinau, kad po pietų vietiniai baudėjai iš buržuazinių nacionalistų skaičiaus mane nusiuntė į žvyro karjerą padirbėti. Ten aš radau kitus Kelmės miesto gyventojus - 10-12 žmonių, kurie kasė duobę, o juos saugojo vietiniai baudėjai. Mane taip pat privertė kasti duobę. Mes iškasėme duobę maždaug 24x3x2 m dydžio. Atėjus 16-17 valandai nuo Kelmės miesto pusės vietiniai baudėjai prie žvyro karjero atvedė didelę koloną žydų tautybės tarybinių piliečių: vyrų, moterų, senelių ir vaikų. Man galutinai tapo aišku, kad mūsų iškastoje duobėje bus šaudomi žydai ir aš nuėjau atokiau nuo duobės. Po kurio laiko prie žvyro karjero atvažiavo vokiečiai žalsvomis uniformomis - jų buvo aštuoni ar devyni, tiksliai nepamenu, žmonių. Iš kur jie atvažiavo ir kokiai kariuomenės rūšiai ar daliai jie priklausė, aš nežinau. Prie tų vokiečių priėjo vietinis baudėjas vardu Simas, kuris atrodo atvyko iš Raseinių ir buvo viršininkas žydams, ir kažką su jais šnekėjo. Po to jis atsitraukė ir vietiniams baudėjams įsakė pradėti žydų sušaudymą. Vietiniai baudėjai nedidelėmis grupėmis varė žydus į duobę ir ten sušaudydavo. Sušaudomus žydus, kurie vilkėjo gerus viršutinius rūbus, vietiniai baudėjai priversdavo nusirengti. Po vienos grupės sušaudymo, sušaudytųjų kūnus užpildavo plonu žemių sluoksniu, o ant jų sušaudydavo antrą grupę. Nuo Kelmės miesto pusės kiti vietiniai baudėjai atvesdavo naujas kolonas su žydais, kuriuos taip pat sušaudydavo. Sušaudymo pabaigoje pamatė, kad vienos duobės neužteks ir įsakė mums iškasti antrą, ką mes ir padarėme. Tą antrą duobę, mažesnę nei pirmoji, taip pat užpildė sušaudytų žydų lavonais. Pasakyti kiek iš viso ten sušaudė žmonių aš negaliu, nes nežinau. Kiek aš mačiau, tai vokiečiai tiesiogiai žydų nešaudė, tačiau iš jų

elgesio buvo matyti, kad jie yra to sušaudymo vadovai, o ne tiesiog stebėtojai. Sušaudymo metu vienas žydas bandė bėgti, tačiau tai jam nepavyko, nes jį bėgantį nušovė. Kažkas sakė, kad jį nušovė vokietis, tačiau aš pats nemačiau, kas jį nušovė, o tik mačiau, kaip jo lavoną pritempė prie duobės.

Po to, kai visi atvesti žydų tautybės tarybiniai piliečiai buvo sušaudyti ir jų lavonai užkasti, mane ir kitus vyrus su kastuvais paleido namo. Kuomet skirstėmės, jau pradėjo temti.

Vietiniai Kelmės miesto gyventojai tarpusavyje kalbėjo, kad tame žvyro karjere žydus šaudė du kartus, tačiau aš sušaudymą mačiau tik vieną kartą.

Šiuo metu žvyro karjere yra sušaudytų žydų tautybės tarybinių piliečių kapas, kurį supa medinė tvora ir viduryje kapo pastatytas paminklas.

Apklausos protokolas man yra perskaitytas, mano parodymai užrašyti teisingai, papildyti savo parodymus daugiau neturiu kuo.

Apklausa baigta: 12 val. 05 min.

Apklausė: VSK [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius

(LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 97-98)

LIUDININKO APKLAUSOS PROTOKOLAS

1968 metų gruodžio 20 d. Kelmės miestas

Valstybės saugumo komiteto [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius, remdamasis Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo tyrimo organų prašymu suteikti teisinę pagalbą išsiaiškinant ir surenkant vokiškųjų nacistinių nusikaltėlių kaltės įrodymus, Tarybų SRS Prokuratūros nurodymu, liudininko vaidmenyje apklausė:

MEŠKAUSKAS Povilas, sūnus Juliaus, gimęs 1907 metais, Lietuvos TSR Anykščių rajono Vajėšių kaime, lietuvis, TSRS pilietis, vedęs, darbininkas, gyvenantis Kelmės mieste Laucevičiaus g. 12.

Apklausa pradėta: 14 val. 05 min.

Liudytojui Meškauskui pagal Lietuvos TSR BPK 178 str. reikalavimą išaiškinta jo pareiga papasakoti teisybę, kas jam yra žinoma šia tema, ir yra perspėtas apie atsakomybę pagal Lietuvos TSR BK 189 str. ir 190 str. už atsisakymą arba išsisukinėjimą duoti parodymus ir už tyčinį melagingų parodymų pateikimą.

KLAUSIMAS: Ar mokate rusų kalbą ir ar sutinkate duoti savo parodymus rusų kalba ?

ATSAKYMAS: Aš rusų kalbą moku ir sutinku duoti savo parodymus šia kalba.

KLAUSIMAS: Kur Jūs gyvenote, kuomet vokiškieji fašistai okupavo Lietuvos TSR ?

ATSAKYMAS: Vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos metu aš gyvenau Lietuvos TSR Kelmės mieste.

KLAUSIMAS: Kas Jums yra žinoma apie vokiečių fašistų įvykdytus nusikaltimus Kelmės valsčiaus teritorijoje 1941-1944 m.m. ?

ATSAKYMAS: Aš žinau, kad vokiečių fašistai dalyvavo masiniame tarybinių piliečių sušaudyme, įvykdytame 1941 metų vasarą netoli Kelmės miesto, žvyro karjere. Koks tada buvo mėnuo ir kelinta diena, dabar jau nepamenu, bet žinau, kad prieš pietus aš, stovėdamas Kelmės miesto gatvėje, mačiau kaip vietiniai baudėjai iš lietuvių buržuazinių nacionalistų tarpo pro bažnyčią vedė žvyro karjero link didelę žydų tautybės tarybinių piliečių grupę - vyrų ir moterų. Žydai ėjo gatvės viduriu, o iš abiejų gatvės kraštų ėjo vietiniai baudėjai. Šalia baudėjų, iš vienos žydų kolonos pusės ėjo du vokiečiai žalsvomis kariškomis uniformomis, ginkluoti, kiek pamenu, automatais, bet dėl šito nesu tikras, nes tiksliai nepamenu. Šie du vokiečiai dalyvavo žydų konvojavime į sušaudymą, nes jie su visa žydų kolona atėjo nuo daržinės, kurioje buvo įkurtas lageris žydams, ir pro bažnyčią su visa kolona ėjo žvyro karjero link. Sušaudymo vietoje aš nebuvau ir nemačiau, kas sušaudė žydus, tačiau mieste sklido kalbos, kad žydus šaudė vietiniai baudėjai dalyvaujant vokiečių fašistams.

Štai ir viskas, kas man yra žinoma apie nusikaltimus, įvykdytus vokiečių fašistų Kelmės valsčiaus teritorijoje vokiškųjų fašistų okupacijos Lietuvos TSR metu.

Apklausos protokolas man yra perskaitytas, mano parodymai užrašyti teisingai, papildyti savo parodymus daugiau neturiu kuo.

Apklausa baigta: 16 val. 25 min.

Apklausė: VSK [KGB] prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius

> *[Sušaudyme dalyvavęs asmuo vardu Simas yra minimas dviejų liudininkų parodymuose, Blažio Richardo ir Andriuškos Mykolo. Nei viename tyrinėtame šaltinyje asmens vardu Simas nėra, juo labiau vadovaujančioje žudynėms rolėje. Iš to galima manyti, kad gavę kvietimus į apklausą, Blažys ir Andriuška buvo susitikę ir sutarė kai kurias klaidinančias parodymų detales. Akivaizdu, kad visi liudytojai vengė minėti konkrečias lietuviškas pavardes, nors jų gal būt to ir neklausinėjo. Visas akcentas buvo nukreiptas į informaciją apie žudynėse dalyvavusius vokiečius.]*

Pradinis puslapis

IŠTRAUKA IŠ KNYGOS "KELMĖS KRAŠTO POLICIJA", BENEDIKTAS MORKAITIS, 2 LEIDIMAS, 2015, ISBN 978-609-8089-49-3

Kelmės policininkų, bėgusių į Vokietiją 1944 metų vasarą, žūtis

Pranas Pipinas (Šukys)
Kelmės policijos vachmistras, ir pasak B.Morkaičio policijos viršininkas 1941 m. vasarą

1944 m. liepos 28 d. Raudonoji armija užėmė Tytuvėnus ir išsidėstė Dubysos rytiniame krante, frontas priartėjo prie Kelmės. Rugpjūčio pradžioje Kelmės valsčiaus policijos viršininkas **P. Zaborskas**, vachmistras **Pranas Šukys [Pipinas]** ir dar 5 policininkai: **Pranciškus Bagučanskis**, **Vladislovas Bartkus**, **Kazimieras Klimavičius**, **Stasys Jokubauskas**, **Vinco sūnus**, ir **Stasys Jokubauskas**, **Stasės sūnus**, visi - uniformuoti ir ginkluoti, automašina išvažiavo į Vokietiją, traukdamiesi nuo Raudonosios armijos užsuko į Šilalę. Tikriausiai jie buvo susitarę su Šilalės, gal ir su kitų aplinkinių valsčių policininkais, norėjusiais kartu važiuoti į Vakarus. Rugpjūčio 3 d. visi važiavo iš Šilalės į Tauragę. Burkėnų kaimo pakraštyje įvyko susišaudymas su pasaloje buvusiais raudonaisiais partizanais ir 13 policininkų buvo nukauti. Tarp jų - ir 7 Kelmės valsčiaus policininkai. Taip pat žuvo dar šeši policininkai iš kitų valsčių.

Visais laikais pasitaikydavo, kad policininkai, kovodami prieš kriminalinius nusikaltėlius, susišaudymuose žūdavo, tačiau daugiausiai jų žūdavo karo ir pokario metais politinėse kovose. Septynių Kelmės valsčiaus policininkų žūtis - tai didžiausia jų netektis Kelmės krašte. Pirmoji apie tai papasakojo Aldona Jokubauskaitė-

Barčiauskienė, nes vienas iš žuvusių buvo jos tėvas Stasys Jokubauskas, Stasės sūnus. Ji nurodė žuvusio policijos vachmistro Prano Šukio dukteris. Pasak Prano Šukio dukterų, Kristinos Šukytės-Pranckuvienės, gimusios 1941 metais, ir Reginos Šukytės-Miglinienės, gimusios 1943 metais, jų tėvas buvo numatęs važiuoti į Drezdeną, kuriame gyveno giminaitė, ten apsistoti ir vėliau atsivežti šeimą. Anot Kristinos Pranckuvienės, jos tėvas Pranas Šukys, susišaudant su raudonaisiais partizanais, buvo sužeistas. Jam pavyko iššokti iš automašinos ir jis bėgo, tačiau rugių lauke kulkos jį pasivijo. Automobilis užsidegė ir kėbule buvę nukauti policininkai apdegė.

Vilniškis Petras Bartkus prisimena, kaip jo vyriausias brolis Vladislovas Bartkus ankstų rytą ruošėsi išvykti į Vakarus. Jo paimti užvažiavo kiti Kelmės valsčiaus policininkai. Po kelių dienų pasklido kalbos, kad sušaudyta Kelmės policija. Daugiau jokių žinių: ar visi žuvo, kur žuvo, ar palaidoti, kur palaidoti ? ...

Iš savo tėvų pokalbių Petras Bartkus sužinojo, kad gal po savaitės ar po dviejų jų vienkiemyje apsilankė policininkas, kuriam pavyko išsigelbėti. Kas jis ir iš kur, - nežinoma. Štai toks buvo jo pasakojimas: "Kai pakliuvome į pasalą, metė granatą, bet nepataikė. Į vairuotojo kabiną pataikė papliūpa iš automato. Tie žuvo iš karto, kiti iššoko iš kėbulo ir puolė slėptis rugiuose. Mes šliaužėme, o tie šaudė papliūpomis. Kur tik rugiai sujuda, ten ir duoda papliūpą. Tas išsigelbėjęs šliaužė pirmas, o brolis Vladislovas - iš paskos. Kartais tyliai pašaukiu: "Vladai", jeigu atsiliepia, tai viskas gerai. Bet po kiek laiko Vladas jau nebeatsiliepė, o tas policininkas peršliaužė rugius, pasiekė mišką ir išsigelbėjo".

Ona Ochotskienė, gimusi 1939 m. ir gyvenanti Tauragės r. Dacijonų kaime, pasakojo, kad 1944 m. vasarą, po susišaudymo, per jų rugius atšliaužė vyriškis ir kelias paras glaudėsi jos tėvų Čarų sodyboje, Burkėnų kaime. Jis buvo rusų tautybės. Gal po 10 metų išsigelbėjęs vyriškis apsilankęs pas Onos Ochotskienės tėvus, tačiau jo pavardė nenustatyta.

Pasak Petro Bartkaus ir Onos Ochotskienės, išsigelbėjo du pasaloje užpulti policininkai. Deja jų nustatyti nepavyko. Manoma, kad 1944 metų vasarą iš Šilalės į Tauragę automašinoje važiavo ne mažiau kaip 15 policininkų.

*B.Morkaičio knygoje "Kelmės krašto policija"
šis asmuo yra įvardijamas kaip Petras Zaborskas,
dirbęs valsčiaus policijos viršininku nuo 1943 m.,
tačiau kiti šaltiniai tam prieštarauja.
Remiantis nuotraukų albumu "Senoji Kelmė",
galima daryti išvadą, jog ši nuotrauka yra buvusio
Kelmės valsčiaus policijos viršininko Antano Matuko.
A.Matukas dirbo policijos viršininku nuo 1934 iki 1940 metų.*

Stasys Jokubauskas g. 1923 m.
Kelmės policininkas

Pranciškus Bagučanskis
Kelmės policininkas

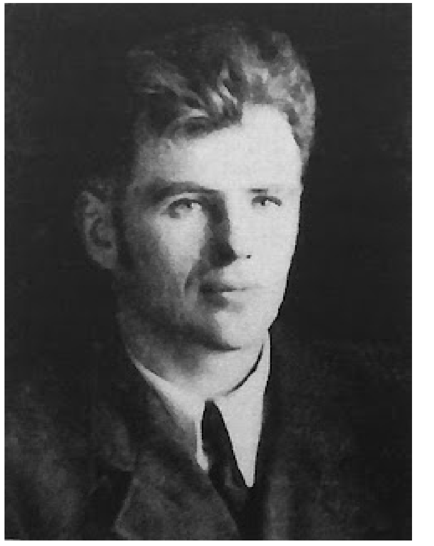
Apie policininkų žūties aplinkybes papasakojo Ona Gedeikienė, gimusi 1926 metais. Tuomet jai buvo 18 metų, ji gyveno ir dabar tebegyvena Andriejaičių kaime, maždaug pusės kilometro atstumu nuo tos vietos, kurioje įvyko susišaudymas. O.Gedeikienė parodė vietą, kurioje buvo nukauti policininkai. Ta vieta yra Burkėnų kaimo pietiniame pakraštyje, prie buvusio vieškelio iš Šilalės pro Burkėnus, Pagramantį į Tauragę, ties sankryža, kurioje kelias atsišakoja į Andriejaičius. Burkėnų kaimas yra Šilalės valsčiuje, apie 6 kilometrų atstumu nuo Šilalės link Tauragės, miškingoje vietovėje. Tuomet toje vietoje pastatų nebuvo. Vieta - lygi, dešinėje (Tauragės kryptimi) prie pat kelio - miškas, kairėje buvo rugių laukas.

Pasak O.Gedeikienės, tai įvyko liepos mėnesio pabaigoje ar rugpjūčio pradžioje, kai dar buvo nenupjauti rugiai, vidudienį. Prieš tai vieškeliu pro tą vietą kelis kartus pirmyn atgal dviračiu pravažiavo ne vietinis, nepažįstamas vyras. Manoma, kad jis turėjo ryšius su raudonaisiais partizanais, kurie ruošėsi pasalai.

Kai įvyko susišaudymas, O.Gedeikienė buvo savo namuose ir girdėjo šūvius. Šaudymas tęsėsi labai trumpai. Pasigirdo keliolika šūvių papliūpų ir viskas nutilo. Vėliau sužinojo, kad, prasidėjus šaudymui, automobilis užsidegė ir sudegė. Policininkai šoko iš automobilio, bėgo per rugius ir čia buvo kulkų pakirsti. Kiek policininkų važiavo auto mašinoje, kiek jų žuvo ir ar kas nors iš jų liko gyvas, - O.Gedeikienė nežino. Girdėjo kalbas, kad buvo nukautas Šilalės valsčiaus policijos nuovados viršininkas, kurio pavardės ji nežino. Jis buvo palaidotas Šilalėje ir prie kapo buvo pasodintas ąžuoliukas, vėliau palaikai buvo

[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]
[Kražiai - Elke Flaks]
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)]
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]
[Įvairūs šaltiniai internete]

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)

Vladislovas Bartkus
Kelmės policininkas

perlaidoti. Medis užaugo, dabar ta vieta - Šilalės miesto centras.

Vėliau paaiškėjo, kad jo pavardė galėjo būti Mintautas. Yra duomenų, kad tame automobilyje galėjo važiuoti ir Kražių valsčiaus policijos viršininkas. Jo likimas nežinomas, pavardė nenustatyta.

Vietos gyventojai sukalė medines dėžes ir palaidojo žuvusius policininkus miške, kelių dešimčių metrų atstumu nuo tos vietos, kurioje jie žuvo.

Rugpjūčio mėnesio pabaigoje policininkų artimieji ir giminaičiai sužinojo apie policininkų žūtį, nuvažiavę į jų žuvimo vietą, palaikus iškasė ir parvežė į Kelmę. Policijos viršininkas P.Zaborskas buvo paliktas toje vietoje, kurioje buvo palaidotas. Kelmėje žuvusiųjų palaikai buvo perkelti į naujus karstus ir pašarvoti vadinamoje liaudies mokykloje (Malūno, dabar - B.Laucevičiaus gatvėje). Rugpjūčio 31 dieną palaidoti Kelmės kapinėse, visi šeši bendrame kape. Kelmės Romos katalikų bažnyčios mirusiųjų metrikų registracijos knyga, įrašai Nr. 139-149 visiems vienodi:
" ... 1944 m. rugpjūčio 3 d. žuvo Pagramančio bažnytkaimyje. Užmuštas per karą".

Žuvimo vieta - Pagramantis čia nurodytas klaidingai. Kaip vėliau paaiškėjo, susišaudymas įvyko Burkėnų kaimo pakraštyje. Policininkų žūtis įgavo platų atgarsį Kelmėje, apie tai žmonės dažnai kalbėdavo.

Kristina Pranckuvienė dar pasakojo, kad tuomet, kai ji jau buvo paaugusi, ne kartą girdėjo pašnibždomis kalbančius senelius Stefaniją ir Edvardą Pipinus, jog policininkus išdavė ir išdaviką seneliai vadino Judu. Išdavystės aplinkybės jai nežinomos. Taip pat ji girdėjo kalbant senelius, kad policininkus nukovė raudonieji partizanai.

Pasalą organizavo ir policininkus nukovė sovietinių partizanų "Keršytojo" būrio grupės, veikusios Šilalės krašte, partizanai. Apie paruoštą pasalą ir susišaudymą su policininkais partizanų grupės vadovai 1947 m. liepos 22 d. surašė atitinkamą aktą. Grupei vadovavo buvęs belaisvis Ivanas Ampilovas ir grupės skyriaus vadas Antanas Leončikas. Grupė sustiprėjo, pasidarė aktyvesnė, kai 1944 metų pavasarį prisijungė prie "Keršytojo" būrio, veikusio Raseinių apskrityje. Grupės partizanai taip pat nušovė dar kelis Šilalės valsčiaus ir Tauragės policininkus (LYA. F. 4 l, ap. 2, b. l,l. 111).

1968 metais laikraščio "Tarybinė Klaipėda" žurnalistas Samuilas Borikas išleido knygelę "Šilalės baladė" apie Šilalės valsčiuje karo metais veikusius tarybinius partizanus. Knygelės 29-tame puslapyje trumpai aprašytas kelyje iš Šilalės į Tauragę važiavusių policininkų sušaudymas: "Tai buvo birželio pradžioje. Ryšininkai broliai Bartkai ir Jagminas pranešė, kad tuo keliu į pasitarimą ar kitu kokiu reikalu važiuos Tauragės apskrities valsčių policijos viršininkai.

SEKĖJAI

Pasala buvo surengta prie Andriejaičių kaimo. Policininkai labai skubėjo - mašina važiavo taip greitai, kad partizanai nespėjo nė iki dešimt suskaičiuoti. Sutarškė automatai ir kulkosvaidžiai ir gerokai praretino policininkų gretas, tačiau jie atkakliai priešinosi, iki paskutinio šovinio. Nudėjo 13 policininkų ... " Jeigu knygelės autoriaus pateikti duomenys atitiko tikrovę, peršasi išvada, kad ne visi policininkai buvo nukauti. Kai kuriems pavyko pasitraukti ir jie liko gyvi, tačiau koks skaičius - nenustatyta.

2008 merais panašiai šį įvykt aprašė ir Šilalės krašto kraštotyrininkas Kazimieras Šetkus straipsnyje, išspausdintame laikraštyje "Šilalės artojas". Ten minimas raudonųjų partizanų susišaudymas ties Andriejaičių kaimu su Tauragės apskrities valsčių policijos viršininkais ir policininkais, automašina vykusiais į Tauragę. "Partizanai tinkamai pasiruošę kovai. Nušovė 13 policininkų, paėmė 2 automatus, 7 šautuvus, 4 automatinius šautuvus ir 13 pistoletų. Susišaudymo įkarštyje partizanai netekę Aleksejaus Lyzino. Pastarasis buvo užkastas netoli tos vietos, kur buvo palaidoti policininkai". Čia dar minima, kad viskas įvyko ties Andriejaičių kaimu. Tai ne klaida, nes nuo įvykio vietos, maždaug už 250 metrų prasideda Andriejaičių kaimas.

Šilalės rajone gyvenantys kraštotyrininkai Klemensas Lovčikas ir Kazimieras Šetkus kitos septynių policininkų žūties netoli Pagramančio nežino. Todėl yra pagrindas manyti, kad tarp 13 žuvusių policininkų prie Burkėnų kaimo buvo ir 7 policininkai iš Kelmės valsčiaus. Šią aplinkybę patvirtina dar viena citata: "Sovietinių šaltinių duomenimis, raudonieji partizanai 1944 metų birželio mėnesį Šilalės - Tauragės kelyje apšaudė mašiną, ją padegė, žuvo 13 policijos nuovados viršininkų ir policininkų, tarp jų - ir P.Zaborskas (1941 metais jis buvo Kaltinėnų valsčiaus, 1943-1944 metais Kelmės valsčiaus policijos nuovados viršininkas" (Šilalės kraštas Nacių Vokietijos okupacijos metais (1941 - 1944) t. 3, 103 p.). Čia paminėta, kad automašina, kurioje važiavo policininkai, buvo padegta ir sudegė. Tai tvirtina ir policininko Prano Šukio dukterys Kristina Pranckuvienė ir Regina Miglinienė.

Neaiškumas yra dėl policininkų žūties datos. Knygoje "Šilalės kraštas" 3 t. parašyta, kad policininkai žuvo 1944 m. birželio mėnesį. Pagal Kelmės Romos katalikų bažnyčios mirusiųjų metrikų registracijos knygą, policininkai žuvo rugpjūčio 3 dieną. Paaiškėjo, kodėl Kelmės policijos viršininkas P. Zaborskas nebuvo parvežtas laidoti į Kelmę. Yra pagrindas manyti, kad jis buvo kilęs iš Kaltinėnų valsčiaus ir tikriausiai palaidotas Kaltinėnų kapinėse, o gal - ir kitose kapinėse.

Kitų penkių žuvusių policininkų pavardės dar nenustatytos, taip pat nežinoma, iš kokių valsčių jie buvo atvykę į Šilalę. Nežinoma, ir kiek iš viso policininkų važiavo tą dieną sunkvežimyje.

1944 m. spalio 6 dieną Raudonoji armija užėmė Kelmę. Po kurio laiko prasidėjo Lietuvos gyventojų trėmimai į Sibirą ir kitus Tolimųjų Rytų rajonus. Prano Šukio žmona su dukterimis gyveno pas savo uošvius Pipinus Kelmėje. Visi baiminosi, kad kaip buvusio vokiečių valdžios policininko šeima gali būti ištremta. Tuo labiau kai sužinojo, jog visi yra įrašyti į tremtinų asmenų sąrašą. Pipinai gyveno dideliame mediniame name ir nuomojo kambarius VRM kareivių įgulos (garnizono) karininkams, kurie kažkaip išgelbėjo Pipinų ir Šukių šeimas nuo tremties. Daug padėjo ir apskrities milicijos viršininkas Vytautas Vetcelis, kuris taip pat nuomojo kambarius Pipinų name.

Kelmės valsčiaus policininkai Vladislovas Bartkus ir Kazimieras Klimavičius buvo nevedę, tačiau Pranciškaus Bagučanskio, Stasio Jokubausko, Vinco s., Prano Šukio ir Stasio Jokubausko, Stasės s. šeimose liko mažamečiai vaikai ir kūdikiai. Nuo aprašytų tragiškų įvykių pragėgo 70 metų, policininkų vaikai suaugo, sukūrė šeimas ir kai kurie jau pasimirė. Pranciškaus Bagučanskio sūnus Antanas Bagučanskis ilgą laiką dirbo vairuotoju Kelmės rajono vykdomajame komitete. Jo gyvenimas baigėsi tragiškai. 1971 metais jis parvažiavo į garažą, tačiau neišjungė variklio ir uždusо išmetamomis dujomis. Dukterys Elena

Bagučanskytė ir Irena Bagučanskytė-Dičiuvienė taip pat jau yra mirusios.

Stasio Jokubausko, Stasės s. vaikai Česlovas ir Aldona Barčiauskienė jau taip pat yra mirę. Kai 1944 m. rugpjūčio 3 d. žuvo Stasys Jokubauskas, Stasės s, jo jauniausias sūnus Algirdas buvo 6 mėnesių kūdikis. Dabar jis pasakojo, kad tėvas buvo muzikantas, tačiau apie tėvo žūties aplinkybes jis nieko nežino.

Prano Šukio dukterys Kristina Pranckuvienė ir Regina Miglinienė apie tėvo žūtį taip pat žino labai mažai. Stasio Jokubausko, Vinco s. vaikus Antaną ir Kęstutį nustatyti nepavyko. Pagal policijos migracinės tarnybos duomenis, Lietuvoje jie neregistruoti.

Prie sankryžos, ties kuria žuvo policininkai, stovi medinis kryžius. Kryžių 1947 metais pastatė Jonas Vydmantas, pokario partizanų ryšininkas. Laikui bėgant, kryžius sunyko. Burkėnų kaimo bendruomenė 1997 metais kryžių atstatė, pašventino. Kryžius mena, jog toje vietoje įvyko žiauri karo laikų tragedija.

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Micha Gutmanas *(1911-1982),*
foto. 1944 m.
Gauta iš Izraelyje gyvenančio
Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

Micha Gutmano autobiografija, parašyta 1969 m. vasario 13 d.

Gauta iš Izraelyje gyvenančio Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno)

Esu gimęs 1911 m. gegužės 18 d. Palangoje, gausioje amatininko šeimoje. 1915 m. tėvas buvo ištremtas į Sibirą, iš kur jis grįžo po Didžiosios Spalio revoliucijos.

1922 m. baigiau Palangos pradžios mokyklą. Iki 1928 m. dirbau kartu su tėvu gintaro tekintoju. 1928 m. nuvykau į Telšius, kur mano vyriausioji sesuo Gita tuomet mokytojavo, ir kuri paruošė mane stoti į gimnaziją. 1929 m. stojau į Jurbarko Žydų gimnaziją, kurią baigiau 1931 m. Tais pačiais metais įstojau į Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Technikos fakultetą. Pragyvenimui pats turėjau užsidirbti iš pamokų ir gausiems užsiėmimams Technikos fakultete neužteko laiko. Todėl 1932/1933 mokslo metų pradžioje perėjau į Ekonomikos fakultetą, kurį baigiau 1937 m. Paskutiniais studijų metais dirbau vertimų biure. Nuo 1937 m. iki 1940 m. dirbau buhalteriu "Baso ir sūnaus" parduotuvėje. Nuo 1940 m. spalio mėn. iki 1941 m. kovo mėn. dirbau vyr. ekonomistu Kauno Odos treste. 1941 m. kovo mėn. buvau perkeltas dirbti į avalynės fabriką "Lituanika", kuriame dirbau iki karo pradžios, t.y. iki birželio 22 d.

Naktį iš birželio 22 d. į 23 d. aš budėjau fabrike, o mano žmona Kauno karo ligoninėje, kur jinai dirbo. Birželio 23 d. aš su žmona nutarėme evakuotis. Tačiau mūsų ešalonas apie Kėdainius buvo subombarduotas, žmona lengvai sužeista. Apie 13 dienų ėjome pėsti ir po daug vargo patekome atgal į Kauną.

Liepos mėn. pirmomis dienomis nuvykau į Palangą, kur gyveno mano tėveliai. Čia sužinojau, kad tėvas buvo hitlerinių budelių

nužudytas dar birželio 27 d.

Motiną pasiėmiau kartu su savimi į Kauną. Rugpjūčio 15 d. kartu su kitais žydų tautybės piliečiais buvome suvaryti į Kauno getą. Tais pačiais metais, spalio 28 d. per t.v. didžiąją akciją IX forte buvo nužudyta mano motina.

Būdamas gete padėjau pabėgti iš Kauno aerouosto, kur dirbau brigadoje iš geto, vienam karo belaisviui vyr. leitenantui komunistui **Hiršfeldui**. Aš padėjau jam susirišti su **Chaimu Jelinu**.

Vėliau dirbant man kartu su visa brigada garaže, Kauno komendantūros darbuotojas vokietis **Gimas**, žinantis, kad mano žmona dirbo geto ligoninėje, perspėjo mane, kad ruošiama rytojaus dienai kažkas baisaus toje ligoninėje. Grįžęs vakare iš darbo į getą aš apie tai pranešiau geto ligoninės vyr. gydytojui **Braunsui**. Jis tučtuojau išrašė iš ligoninės visus ligonius; kitą dieną į ligoninę tikrai buvo įmesta bomba ir ligoninė sudegė.

1943 m. lapkričio 12 d. su minėto vokiečio **Gimo** pagalba aš su žmona pabėgome iš geto. Kurį laiką bastėmės po Raseinių apskritį. Tai vienas, tai kitas vienkiemis mus trumpam priglausdavo. 1943 m. gruodžio mėn. man pavyko susirišti su buvusių karo belaisvių partizanų grupe, vadovaujama kapitonu komunistu **Viktoru Griščenkovu**. 1944 m. balandžio 26 d. įstojau į **Kęstučio vardo partizanų būrį**, kurio vadovas buvo **Bačiulis (Stalinec)** *[Jurgis Baščiulis, slapyvardžiu Stalionis]*. Būryje buvau eiliniu partizanu ir daug kartų dalyvavau operacijose prieš vokiškus okupantus ir baltaraiščius. Mano žmona slapstėsi pas ūkininkus ir suteikdavo pagalbą sužeistiesiems partizanams.

Kestučio būrio vadas
Jurgis Baščiulis (Stalionis)
(iš albumo "Lietuvos partizanai", 1967, Vilnius)

Rugpjūčio 11 d. mes perėjome fronto liniją ir kitą dieną įžengėme į Šiaulius, kur buvusio partizano būrio vado drg. Bačiulio buvau paskirtas dirbti Šiaulių apskrities Komunistų partijos sekretoriaus padėjėju. Nuo 1945 m. dirbau Šiaulių apskrities prokuratūros vyr. tardytoju. Kadangi žmonai, pagal jos specialybę (biologė) tuo metu Šiauliuose darbo neatsirado, tų pačių metų pabaigoje persikėlėme į Vilnių.

Nuo 1946 m. vasario mėn. dirbau LTSR Prekybos ministerijoje Kainų skyriaus vyr. ekonomistu, o nuo 1947 m. liepos mėn. to pat skyriaus viršininku.

Vėliau, dirbant "Liepos 21 d." fabrike, man 1953 m. gegužės mėn. rankoje sprogo gesintuvas ir aš buvau sunkiai kontuzytas. To išvadoje aš palikau nebepagydomu antros grupės invalidu. Po šitos katastrofos aš 6 metus visiškai negalėjau dirbti. Vėliau aš pradėjau dirbti pritaikintus mano sveikatos stoviui darbus. Apie darbą pagal specialybę negali būti kalbos. Šiuo metu aš dirbu Naujosios Vilnios Psichoneurologinėje ligoninėje.

1969.II.13 d.

Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sarašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Iš kairės: Micha Gutmanas, jo sesuo Estera Faitelson (Gutmanaitė), Šmuelis Gutmanas (Michailo brolis, žuvęs 1943 m. prie Alekseevkos, kaunantis 16-os Lietuviškos divizijos gretose). Gauta iš Izraelyje gyvenančio Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]
[Įvairūs šaltiniai internete]

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

Iš dešinės: Michailas Gutmanas, Mania Gutmanienė,
draugė, Cilė Pakelčikaitė (Manės sesuo),
Šmuelis Gutmanas (Michailo brolis, žuvęs 1943 m. prie Alekseevkos,
kaunantis 16-os Lietuviškos divizijos gretose).
Gauta iš Izraelyje gyvenančio Baruch Gutman (Michos Gutmano sūnėno).

PAŽYMĖJIMAS

Nr. 20 Šiauliai, 1945

Šiuo pažymima, kad drg. Gutmanas Mikalas tikrai buvo „Kęstučio“ partizanų būrio nariu nuo 1944 m. IV mėn. 26 d. iki 1944 m. VIII mėn. 12 d. eilinio partizano pareigose.

Pažymėjimas galioja iki 194... m. ... m. ... d.

УДОСТОВЕРЕНИЕ

№ 20 Шяуляй «II» 11 1945

Удостоверяется, что тов. Гутман Михаил действительно от «26» IV 1944 г. до «12» Августа 1944 г. был членом партизанского отряда «Кястутис» и исполнял должность рядового партизана

Удостоверение действительно до «...» ... 194... г.

Būrio vadas
Командир отряда

Būrio komisaras
Комиссар отряда

Kęstučio partizanų būrio nario pažymėjimas
išduotas Michailui Gutmanui.
Pasirašė būrio vadas Baščiulis ir
komisaras Bračas.
Gauta iš Izraelyje gyvenančio
Baruch Gutman (Michailo Gutmano sūnėno)

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
- Kelmė - Jakovas Zakas
- Kelmė - Chaja Rozienė
- Kelmė - Chanan Levin
- Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
- Kelmė - Icchokas Meras
- Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
- Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
- Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
- Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
- Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
- Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
- Kelmė - Dora Šapira-Nydel
- Kelmė - Iserlis Nissan
- Kelmė - Leiba Bretas

Paul Shannon straipsnis "Buvę naciai trokšta ramybės"

(originalas Panama City News Herald 1985 liepos 21 d.)

Former Nazis covet seclusion

PAUL SHANNON
Knight-Ridder Wire

MIAMI — They once shared the simplicity and poverty of peasant life in the small Eastern European villages they called home.

The atrocities of war tore them apart. Some became the tormentors, some the tormented. Some marched prisoners to the trains whose last stop was the extermination camps of the Nazi Holocaust. Some were the men and women on those trains.

Now, 45 years later, they're sharing the condominiums and beachfronts of Florida's cities — the survivors and their accused oppressors, who have traveled to the same places in the sun for the same reasons on very different roads.

This is a story of common roots and conflicting goals, of men and women who survived — in starkly contrasting ways — the horrors of World War II and are now fighting a battle

ST. PETERSBURG BEACH

On a sand spit divided like many other Florida beach towns by a honky-tonk strip and a jumble of aging hotels is a community troubled by allegations.

The U.S. Justice Department says this beach town of 9,000, where elderly couples chat in Lithuanian by small hotel pools and bulletins in churches proclaim upcoming services in a variety of Slavic languages, has had at least four residents who were Nazi collaborators.

"It is like a farce," the Rev. Vytautas Zakaras said. "The only thing (the Justice Department) has accomplished is to pick on the whole community."

As head of the town's Catholic St.Francis Church, Zakaras is considered the leader of the area's 2,000 to 3,000 Lithuanians. He organizes the Slavic-language services, social events and support for one of his regular parishioners, Kazys Palchiauskas, charged by the federal government with being a Nazi collaborator.

"They picked the kindest man. He is so gentle," Zakaras said.

Palchiauskas' treatment of Jews during World War II was less than gentle, Justice Department, investigators say. As mayor of the Lithuanian city of Kaunas, he signed orders that led to the creation of a ghetto for some 20,000 Jews and forced them to wear conspicuous yellow stars, investigators claim in court documents.

[Kelmė - Onos pasakojimas]
[Kelmė - Jurgelis Adomas]
[Kelmė - Alekna Liudas]
[Kelmė - Dovydaitis Pranas]
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)]
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.]
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis]
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)]
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas]
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“]
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"]
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"]
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.]
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“]
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)]
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."]
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“]
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"]
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)]
[Kelmė - Duobkasiai]
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos]
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo]
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)]
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"]
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų]

The federal government wants to deport **Palchiauskas** for not telling immigration officials about what they claim he did 40 years ago. The case now is stalled in federal court in Atlanta because judges are swamped with deportation cases involving Cuban Mariel refugees, said Joseph Lynch, a federal prosecutor.

Palchiauskas, 78, hates to talk about those allegations. He prefers the life of a retired office worker, puttering most mornings in the rock garden around his white cinderblock home. His wife, in a housecoat, helps him pick up leaves and blocks the way of the curious.

"Ask anyone who knows him, my husband is a good man," she said. "They will tell you."

In court, Palchiauskas said he is the victim of a KGB smear campaign.

Zakaras said that Palchiauskas told him, "We didn't know at that time why they were rounding up all the Jews. It was never our thought they would exterminate them."

Like Palchiauskas, retiree **Mecis Paskevicius** has enjoyed the support of St. Petersburg Beach's Lithuanian community.

Paskevicius, a robust 83-year-old who goes by the name **Mike Pasker**, said he has been hounded by federal investigators and, to avoid them, moved five years ago into a high-security condominium protected by locked doors and 24-hour security patrols.

"Why is somebody always investigating me?" he said.

Federal prosecutors say Pasker, a retired electrician, helped in "murder, beatings and extermination" of Jews when he was in the Lithuanian security police during the war. The security police was SS-controlled, Justice Department historians said.

"It's all lies," Pasker said, eating an oatmeal breakfast and gesturing around his eighth-floor apartment, filled with floral print furniture and glossy green plastic plants.

> **"I won't ride in the elevator with him," said Arthur A. Alpert, a retired-U.S. Army colonel who lives a few floors up."He has all the advantages of a free system that he fought against," he said. "That hurts me all the more when I see him walking around. It's like a slap in the face."**

* * *

MIAMI — They once shared the simplicity and poverty of peasant life in the small Eastern European villages they called home. The atrocities of war tore them apart. Some became the tormentors, some the tormented. Some marched prisoners to the trains whose last stop was the extermination camps of the Nazi Holocaust. Some were the men and women on those trains.

Now, 45 years later, they're sharing the condominiums and beachfronts of Florida's cities — the survivors and their accused

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

oppressors, who have traveled to the same places in the sun for the same reasons on very different roads. This is a story of common roots and conflicting goals, of men and women who survived — in starkly contrasting ways — the horrors of World War II and are now fighting a battle of memories and history in such places as Miami, Hollywood and Delray Beach.

Florida, for years the home of one of the nation's largest concentrations of Holocaust survivors, is now the focus of Justice Department efforts to find and deport Nazi collaborators who slipped into this country after World War II without disclosing their ties to the Nazis. The Justice Department says that effort will intensify in coming months. As it does, it is likely to become more common for men such as Irving Kurek, 62, of Delray Beach, a Jewish survivor of a Latvian concentration camp in the city of Riga, to begin reliving the darkest moments of their lives.

Since Kurek heard news reports about Konrads Kalejs, a Latvian emigre arrested in Miami Beach last April and accused of being a guard at the Riga camp, he has been troubled by a recurring nightmare.
"When I close my eyes, I see the same story unfolding as if it were 1945," Kurek said. "I see four people putting on German uniforms, and they are walking in the street like the Germans from the years before."

Anthony Uhlar of Fort Lauderdale also was disturbed when he heard of Kalejs' arrest — but not for Kurek's reason.

Uhlar, a Ukrainian emigre who lambasts deportation efforts by the Justice Department's Office of Special Investigations, has raised money to defend accused Nazis and is critical of the government's reliance on evidence taken from residents of Soviet bloc nations. He says the evidence is fabricated by the Soviet KGB secret police to smear the credibility of the violently anti - Communist emigre groups, from which nearly all of the accused collaborators hail.

"What a shame!" Uhlar said. "The Russians are using Jewish people against us. OSI is playing right into their hands."

Uhlar said he has raised thousands of dollars to defend Bohdan Koziy, a former Fort Lauderdale hotel owner and fellow Ukrainian, against Justice Department allegations that he participated in wartime atrocities. Koziy is now a fugitive. Uhlar holds his mail. This collision of passions has its root in events decades ago in countries thousands of miles from South Florida.

Both the emigres and the Holocaust survivors came here from the Displaced Persons camps that dotted Europe after World War II. In the confusion that followed the war, camps created for refugees from Communist-controlled Eastern Europe and for surviving Jews also became havens for fleeing Nazi collaborators.

Unlike German Nazis, the collaborators from Eastern European villages were difficult for immigration officials to spot. They told officials they were farmers, like most of the other emigres.

As the survivors and emigres grew older, they left established Jewish and ethnic neighborhoods in Northeastern and Midwestern cities, looking for a warm place to spend their
remaining time among their own kind. Florida.

"The defendants are older people, and older people tend to retire to Florida," said Michael Wolf, deputy director of OSI, which handles cases involving alleged Nazi collaborators.

Justice Department records show Florida has become the center of the government's nationwide search for 10,000 suspected Nazi collaborators and war criminals who slipped into the United States from Eastern Europe. Most of those have since died, but the department is pursuing 300 cases and expects to open hundreds more in the next several years.

Eight of the 45 elderly emigres the government has formally accused of taking part in Adolf Hitler's death machine, which killed 6 million European Jews, have lived in Florida — the highest concentration of any state in the nation, records show.

Almost without exception, the accused have been Estonian, Latvian, Lithuanian and Ukrainian emigres who flocked to the United States after the war, along with thousands of survivors. The accused collaborators, however, make up just a tiny percentage of the state's burgeoning emigre communities.

Those communities, numbering about 15,000 residents in South Florida, now are rallying support for the accused and working to end the Justice Department's investigations.

X At the doors of a Miami church holding a Lithuanian language service, a man hands out mimeographed postcards addressed to Florida's members of Congress. Stop the Nazi-hunt, the cards say.

X In a Broward County Ukrainian club, a man solicits contributions for the legal defense of accused Nazi collaborators. Evidence against them was trumped up by the KGB, the man says.

X Under the high ceilings of a Hungarian church in Miami, a deputy bishop works on a resolution condemning the use of tax dollars to hunt for alleged collaborators. He wants community leaders to sign the resolution and send it to the White House.

At the same time, survivors in South Florida are banding together for the opposite purpose.

X A Palm Beach County Holocaust survivor mounts a letterwriting and petition drive in support of the Justice Department's investigations.

X The Anti - Defamation League of B'nai B'rith releases a 40-page report in North Miami that says the campaign to eliminate the investigations is marked by anti-Semitic themes. The report strongly recommends that the hunt for collaborators continue.

X Local survivor groups establish a network that gives investigators quick access to survivors who might help identify accused Nazi collaborators.

The political battle over the Justice Department's investigations is being fought out of sight of most people in South Florida. It is carried out in emigre clubs whose members are linked by bonds of common language and cultures and in equally tight-knit survivor groups that don't welcome outsiders.

The soldiers are old men such as John Paul Najy and Sam Desperak, both in their 70s, who were in Europe during the war. For them, the success of the Justice Department investigations will in part determine how people view the war after they're gone.

For them, it's a matter of how history, will be written.

"Why should the U.S. spend any money for this Nazi hunt? We condemn this effort," said Najy, deputy bishop of the Hungarian Church of the Reformation in Miami.

As chairman of South Florida's Captive Nations Committee, made up of emigre leaders, Najy asked the group to send a resolution calling for an end to the government's hunt for Nazis sent to the nation's elected officials on July 20. That is the day emigres will parade in Miami as part of national ceremonies honoring their homelands, now behind the Iron Curtain. It also is the day they will demonstrate their numbers and remind politicians of the strength of their well-funded political organizations that have operated in the country since the early 1950s.

Special investigations office Deputy Director Wolf said there is no immediate danger of his office folding, but men such as Desperak, an Auschwitz survivor now retired in Delray Beach who is heading a letter-writing and petition drive in support of the Justice Department, are taking no chances.

"The people who are doing these things (to stop the investigations) are hurting the Holocaust movement," Desperak said. The 1,100-member group he heads, Holocaust Survivors of
South Florida, once concentrated on encouraging survivors to give recorded accounts of their experiences. But the effort to abolish OSI has spurred the group into a lobbying campaign of its own.

"We have to do something about this," Desperak said.

The recent B'nai B'rith report was an attempt to do just that — publicize the survivors' position and brand the emigre campaign as anti-Semitic.

"I think one can safely say this (anti-Justice Department) effort has its resonant voice in certain elements in South Florida's emigre community," said Arthur Teitelbaum, the antidefamation league's southernarea director.

"That is very unfair," said Harald Hinno, a Fort Lauderdale man who is president of the Broward Estonian Club. He has contributed money to a legal fund for the defense of Estonians accused of war crimes, saying the Nazi rule was so brutal that people had to collaborate to some extent just to survive.

"The emigres are not anti-Semitic, Hinno said. "We are against things that are not right for our people."

Emigre groups have established national networks to advance their goals. Locally distributed issues of the Ukrainian Echo newspaper appeal for contributions to a Toronto group called the Commission of Inquiry on War Criminals, which fights the Nazi-hunting effort.

Earlier this year, hundreds in Dade County's Lithuanian community converged on St. Peter and Paul Catholic Church to hear a mass in Lithuanian celebrating the 500th anniversary of St. Casimir.

After the mass, churchgoers were handed three postcards by a man standing outside. The cards, which were crudely printed

and riddled with misspellings, were addressed to Sens. Paula Hawkins, Lawton Chiles and the U.S. Attorney General's Office.

"In the name of justice, I am kindly asking you to use your influence so the cooperation between the Soviet KGB and the Office of Special Investigation be ended," the cards stated.

Periodically, the national steering committees of some clubs send South Florida members position papers calling the hunt a smear campaign against emigres. Others, such as the May paper from the Estonian American National Council, contain long commentaries on the blamelessness of collaborators.

"Estonians were not pro-Nazi, but anti-Soviet," the paper states. "Their fight for national survival against Soviet domination led to some inevitable cooperation with German authorities. There was no third alternative at the time."

Survivor groups have established national networks of their own.

Maurice Fonarez, 76, a Latvian Jew also now retired in Delray Beach, is taking direct action to assist the Justice Department. He has appeared as a witness at recent collaborator trials in Germany and has circulated pictures of accused Nazi collaborator Kalejs to 600 other Latvian survivors across the nation. He said he succeeded in finding a witness to testify against Kalejs at upcoming deportation hearings.

The Justice Department's special investigations office, created in 1979 to hunt down suspected Nazi collaborators who lied on visa applications to enter the country after the war, finds itself caught in the middle.

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SARAŠAS

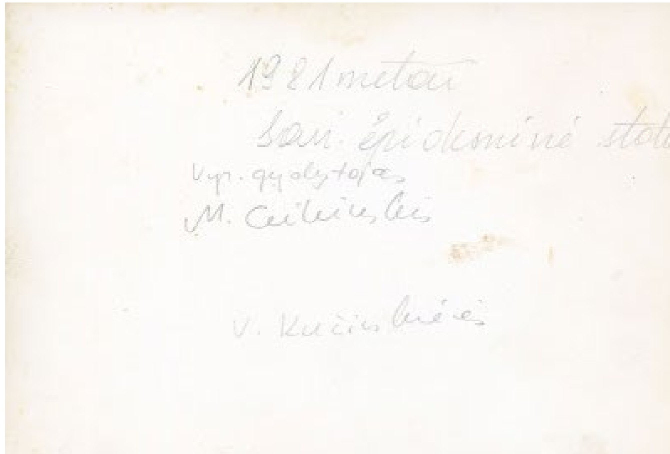
Kelmės miestelio planai su sklypų valdytojų sąrašu

- Kelmės miestelio 1939 m. planas su nuspalvintais sklypais pagal numanomą valdytojo tautybę
- Kelmės miestelio 1939 m. planas (LCVA F.1250 A.4 B.9/312.2)
- Sklypų valdytojų Kelmės miestelio 1939 m. plane sąrašas (LCVA F.1250 A.4 b.9/312.1)
- Kelmės miestelio nežinomos datos planai (LCVA F.1250 A.4 B.9/312.3 ir LCVA F.1250 A.4 B.9/312.4)
- XX a. pradžios Kelmės miestelio centro tikrosios būklės planas (šaltinis: Architektūros ir statybos instituto Urbanistikos sektorius (jo archyvas) (iš knygos "Vakarų Lietuvos miestai ir miesteliai", I knyga, A.Miškinis, 2004 m.)

Žemiau yra nuorodos į ranka braižytas tris Kelmės miesto schemas, kurias pateikė **Jack L Weinstein**, JAV):

- Apytikslė Kelmės miesto prieš karą schema Nr.1 *(Schemą (nežinoma tiksliai, ar originalą, ar tik kopiją) parsivežė į savo namus JAV **Herman Goldstein**, kuomet jis viešėjo Kelmėje 1994 metais. Jo sūnus **Mark Goldstein** patvirtino, kad jo tėvas nėra piešinio autorius. **M. Goldstein** patikslino, kad pas jį ši schema yra su prierašu: "Map of Kelme, Lithuania, showing main streets (Shavier and Tavris) and the Marketplace, with the homes of Jewish families identified (1941). Map provided by **Dr. Merjeres Ceikinskis** following visit in October 1994.". Galimai konsultavo ir šią schemą padėjo nubraižyti Kelmėje gyvenęs **gydytojas Mejeris Ceikinskis**. Piešinyje šalia nupieštų namų yra parašyti maži skaičiai. Kadangi rašoma, kad namai yra identifikuoti, tai iš to galima spręsti, kad autorius kartu su schema atskirame lape surašė ir tų namų buvusių šeimininkų pavardes. Kol kas yra nežinoma, kur yra ir ar išliko šis papildomas namų šeimininkų sąrašas.)*

Kelmės rajono sanitarijos-epidemiologijos stoties kolektyvas, 1981 m.
Centre vyr. gyd. ***Mejeris Ceikinskis***
(šaltinis)

- Apytikslė Kelmės miesto prieš karą schema Nr.2
- Apytikslė Kelmės miesto prieš karą schema Nr.3

- Kelmės karinės aerofotonuotraukos (šaltinis: Lietuvos centrinio valstybės archyvo (LCVA) skaitmenintų aerofotografijų kolekcija iš JAV nacionalinio archyvo National Archives and Records Administration (NARA))

Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai

Šiuo metu buvusioje Kelmės žydų bendruomenės namų vietoje stovi skulptūrų kompozicija "Trys nykštukai"
(šaltinis)

Kelmės miestelio plano eksplikacija 1939.04.17 (LCVA f.1250 a.4 b.9/312.1) : Sheet1

Valdytojų pavardžių ir sklypų numerių sąrašas iš RASEINIŲ apskrities, KELMĖS valsčiaus, KELMĖS miestelio plano EKSPLIKACIJOS

LCVA f.1250 a.4 b.9/312.1

Faktinių sklypų valdytojų pavardės ir vardai	Sklypo Nr.
Preidienė Chaja	1
Kaplanienė Chindė	2
Milneris Abromas-Zelikas	3
Milneris Elijus	4
Oseris Hiles	5
Česnauskas Jonas ir Česnauskienė Marė	6
Peras Leibas	7
Šemetas Pranas	8
Kanovičienė Goldė	9
Novokauskas Antanas ir Novokauskienė Morta	10
Romas Abromas	11
Goldšteinienės Keilės [?] įpėd.	12
Šamė Mejėris	13
Elkanienė Feigė	14
Melomedienė Basė	15
Epšteino Elijaus įpėd.	16
Margolis Šimeonas	17
Notikovienė Hane	18
Margolis Šimeonas	19
Notikovienė Hane	20
Margolis Šimeonas, Notikovienė Hane	21
Šame Orelis-Mendelis; Sepšelio [?] Iciko Šamfero [?] įpėd.	22
Epšteino Elijaus įpėd., Margolis Šimeonas, Notikovienė Hane ir Šamė Orelis-Mendelis	23
Kufas Jankelis	24
Danilovičius Mendelis	25
Movšovičiaus Bencelio įpėd.	26
Melevjanskienė Leja	27
Danilovičius Mendelis	28
Melevjanskienė Leja	29
Eidelmanas Šliomas	30
Bevardė gatvelė	32

SEKĖJAI

Oseris Hiles	33
Milneris Elijus	34
Radionovas Markus ir Radiovienė Ona	35
Kufienė Leja	36
Kufas Ruvelis	37
Glazeris Chaimas-Leizeris	38
Kufas Ruvelis	39
Rolienė Chaja	40
Peras Leiba	41
Rolienė Chaja	42
Kanovičienė Goldė	43
Novokauskas Antanas, Novokauskienė Morta	44
Romas Abromas	45
Javnas Chaimas	46
Šaferas Mauša	47
Bevardis skersgatvis	48
Iserlisas Keifelis [?]	49
Markai Vulfas ir Motelis	50
Šaferas Mauša	51
Markai Vulfas ir Motelis	52
Rožienė Chanomera	53
Icikovičius Leiba	54
Finkelšteinienė Roche	55
Ševelovičius Ševelis	56
Ševelovičius Ševelis, Kacas Notanas	57
Šaferas Abromas ir Ziskindas Mauša	-
Kacas Notanas	58
Ševelovičius Ševelis	59
Šaferas Abromas	60
Ziskindas Mauša	61
Zusmanas Chaito	62
Leibovičius Pinė	63
Danilovičius Jankelis	64
Vigdoras Girša	65
Levinas Judelis	66
Šamės Mendelio įpėd.	67
Vainbergienės Minos įpėd.	68
Elpernas Leo ir Elpernienė Rozė	69
Šochetas Aronas	70
Gurvičas Abromas-Mozė	71
Datas Mejėris	72
Dariaus Girėno gatvė	73

Liaudanskas ir Elijošius	74
Nojikienė Šifra	75
Fridmanienė Brame	76
Zaksas Jankelis	77
Kušelis Dovydas	78
Fartokienė Ester	79
Ceinoris Kazimieras ir Ceinorienė Marijona	80
Šaferas Abromas	81
Saloveičikas Joselis	82
Jachminas Saliamonas-Šleima	83
Šaferas Mauša	84
Chvaidanienė Etta	85
Gothelfas Mauša	86
Joffienė Rive	87
Siauroji gatvelė	88
Mejerovičius Icikas	89
Neimarkienė Rocha	90
Jachnovičius Mauša	91
Bekeris Šepšelis	92
Neihausienė Basė	93
Šacienė Chanė	94
Kaganas Šlioma	95
Braudienė Nechame-Libė	96
Epšteinas Heselis	97
Škiras Icikas	98
Škirienė Nasė	99
Abramavičius Šliomas-Hilleris	100
Leibovičius Abromas	101
Galinas Benas	102
Finkelienė Gittė	103
Petro Ruzgio gatvė	104
Rozenfeldienė Chaja	105
Vainas Joselis-Leiba	106
Joselovičius Icikas	107
Mijasnikas Senderis	108
Ševelovičius Girša	109
Mijasnikas Senderis	110
Ševelovičius Leiba	111
Mijasnikas Senderis, Ševelovičius Leiba ir Girša ir Šimcha Leiba	112
Ševelovičius Leiba	113
Mijasnikas Senderis	114
Šimcha Leiba	115

Mijasnikas Senderis	116
Šimcha Leiba	117
Mijasnikas Senderis	118
Jankeliovas Abromas	119
Kufaitė Šeine	120
Judelevičius Dovydas	121
Jankeliovas Abromas, Kufaitė Šeine, Judelevičius Dovydas, Dauskurdis Juozas	122
Judelevičius Dovydas ir Jankeliovas Abromas	123
Jankeliovas Abromas	124
Dauskurdis Juozas	125
Finkelienė Gittė	126
Kušeliauskas Chackelis	127
Vitkauskienė Michalina	128
Ziskindas Chaimas-Joselis	129
Volpertas Berelis ir Volperto Velvelio įpėd.	130
Šternas Leizeris	131
Šternas Leizeris ir Sandlerienės Hajos įpėd.	132
Sandlerienės Chajos įpėd.	133
Šternas Leizeris	134
Šternas Leizeris ir Kalmanavičaitė Rachilė	135
Kalmanavičaitė Rachilė	136
Sandlerienės Chajos įpėd.	137
Kalmanavičaitė Rachilė	138
Kalmanavičaitė Rachilė	139
Kalmanavičaitė Rachilė ir Šochetas Dovydas	140
Šochetas Dovydas	141
Bekeris Dovydas	142
Bekeris Dovydas ir Abromavičienė Chaja	143
Abromavičienė Chaja-Fruma	144
Fainas Elijasas	145
Leibovičiaus Srolio Abelio įpėd.	146
Fainas Elijasas	147
Leibovičiaus Srolio Abelio įpėd.	148
Bevardė gatvelė	149
Leibovičiaus Srolio Abelio įpėd.	150
Leibovičienė Chanė	151
Braudė Leiba	152
Kirilovičienė Roche Dusė	153
Braudė Leiba	154
Leibovičienė Chanė	155
Eljaševičienė Roze	156
Šmuelio Zacherio įpėd., Milnerienė Freida, Krubelnikas Abromas, Šochetas Zelmanas,	

Elijaševičienė Roze	157
Zacherio Šmuelio įpėd.	158
Milnerienė Freida	159
Krubelnikas Abromas	160
Zacherio Šmuelio įpėd., Kajackienė Šeine, Šochetas Zelmanas ir Zacheris Dovydas	161
Kajackienė Šeinė-Goldė	162
Milnerienė Freida	163
Šochetas Zelmanas	164
Zacheris Dovydas, Zacherio Šmuelio įpėd., Šochetas Zelmanas, Krubelnikas Abromas, Kajackienė Šeinė, Milnerienė Freida, Kaganskis Leiba	165
Šochetas Zelmanas ir Zacherio Šmuelio įpėd.	166
Zacherio Šmuelio įpėd.	167
Zacheris Dovydas	168
Zacheris Dovydas ir Zacherio Šmuelio įpėd.	169
Zacheris Dovydas	170
Kaganskis Leiba ir Kaganskienė Mara [Miriam]	171
Škalos gatvė	31
Vytauto Didžiojo gatvė	172
Susisiekimo Ministerija (Plentas)	173
Berezna Karolis	174
Berezna Karolis ir Januševičienė Juzefa	175
Bucevičiaus Bronislovo įpėd.	176
Hiršovičienė Ittė	177
Kanienė Hana	178
Leibovičius Abromas	179
Dachienė Goldė	180
Pupkinas Judelis-Motelis, Vigdorovičienė Sorė, Pupkinienė Etta, Pupkinaitė Chana	181
Zivo Nochum-Vulfo įpėd.	182
Bironas Jankelis	183
Roze Mendelis	184
Kaplanas Icikas	185
Šapira Šimelis	186
Ošeris Šimelis	187
Mijasnikas Senderis	188
Šabaševičienės Nechamės įpėd.	189
Aperijašas Icikas	190
Kačarginskis Abromas	191
Bironas Urė	192
Bonaitė Basė-Janta	193
Vlado Putvinskio gatvė	194
Šechtinas Judelis, Bakštienė Rachilė	195
Kalmanavičiūtė Rachilė ir Taubė, Šechtinas Judelis, Bakštienė Rachilė	196

Kalmanavičiūtė Rachilė ir Taubė	197
Fridmanienė Paja, Giršovičius Nechemija ir Giršovičienė Šeinė	198
Ratneris Dovydas, Keselis Mordchelis	199
Burbaickis Bencelis-Gavrielius	200
Braude Izraelis	201
Paglinskiai Šeitel ir Jankelis	202
Saulienė Ašnė	203
Braudienė Chaja	204
Saulienė Ašnė	205
Paglinskiai Šeitel ir Jankelis	206
Valsčiaus Savivald žinioje pravaž	207
Levitanas Mordchelis	208
Berkmanienė Intė	209
Zaksas Berelis, Fridmanienė Leja, Fridmanas Leiba, Berkmanienė Intė	210
Fridmanienė Leja ir Fridmanas Leiba	211
Zaksas Berelis	212
Fridmanienė Leja ir Fridmanas Leiba	213
Levinas Leiba	214
Velerienė Dveire	215
Sandlerienės Chanos įpėd.	216
Kelco Šmuelio įpėd.	217
Vineris Icikas	218
Dombus Joselis	219
Musenzonas Chaimas	220
Burbaickis Bencelis-Gavrielius	221
Neimanienė Taubė	222
Neimanienė Taubė, Rozai Chene ir Hene	223
Rozas Chone ir Rozienė Hene	224
Rozas Chone ir Rozienė Hene	225
Šechtinas Judelis ir Šechtinas Joselis	226
Adleris Samuelis	227
Orelis Zelmanas	228
Šneideris Bera-Leiba	229
Fišerienė Malka	230
Petrauskas Jonas (parašyta pastaba "ne žydo")	231
Daninienė Freida	232
Valko Bencelio įpėd.	233
Nemakščių gatvė	234
Vlado Putvinskio gatvė	235
Giršovičius Leiba	236
Levinšteinienė Chaja	237
Gasiūnaitė Marė ir Emilija	238

Lietuvos šaulių sąjungos VII rinkt. (45) Kelmės būrys	239
Keselis Mordchelis	240
Šilienė Agneska	241
Aglinskienė Petronėlė	242
Pikturna Jurgis	243
Pikužienė Ona	244
Urbelienė Petronėlė	245
Šneiderio Antano įpėd.	246
Šiaulio Augustino įpėd.	247
Laurutis Tomas	248
Kalnų gatvė	249
Apejašienė Feigė	250
Sasnauskas Stasys	251
Gečienė Marijona	252
Noreika Liudvikas	253
Glezerienė Černė	254
Urbelis Kazys	255
Urbelis Bronius	256
Fetingis Eduardas ir Fetingienė Alma	257
Kogelis Adomas ir Kogelienė Zuzana	258
Žebrausko Vinco įpėd.	259
Virbickienės Elenos	260
Kogelienės Elžbietos	261
Lipkaus Ivaldo įpėd.	262
Jokubausko Vinco įpėd.	263
[I?]kl sav 259, 260, 261, 262, 263, 248, 247, 246, 245, 244, 243, 242	264
Musnesckas Pranas	265
Norukos [Norkaus?] Jono įpėd.	266
Ancevičiaus Prano įpėd.	267
Kelmės Valsčiaus Savivaldybė [priklausinys]	268
Kelcas Berelis	269
Kelcas Berelis ir Vicikienė [?] Rocha	270
Vicikienė Rocha	271
Kleco Maušos įpėd.	272
Kaplanienė Chaja (užbraukta) ir papildyta - Ceinorius	273
Steponkus Antanas	274
Baranauskas Jonas	275
Veineris Joselis	276
Sokolovienė Agafija	277
Andrulis Antanas	278
Šleimovičiaus Dovydo įpėd.	279
Pieno P B-vė "Džiaugsmas"	280

Šulskis Pranas	281
Kulikovičius [Rulikovičius] Mauša	282
Grigalaitis Juozas	283
Jaffienė Cirė	284
Liaudanskis Juozas	285
Černiauskis Juozas	286
Liaudanskis Juozas	287
Černiauskis Antanas	288
Zeidatis [Zeidatas] Julius	289
Milčius Juozas	290
Račkauskas Antanas	291
Vidmantienė Justina	292
Zeidatienė Emilija	293
Rafanavičius Juozas ir Sebastijonienė Juzė	294
Šalkauskis Albinas ir Šalkauskienė Elžbieta	295
Baranauskienė Elvira ir Baranausko Adolfo įpėd.	296
Efromienės Malvinos įpėd.	297
Račkauskas Antanas	298
Kondratienė Augusta	299
Baranauskienė Elvira	300
Balceraitė Emilija	301
Balceraitė Marija	302
Kražantės gatvė	303
Sutkus Antanas	304
Balcerio Jono įpėd.	305
Efromienės Malvinos įpėd.	306
Razminas Boleslovas	307
Stonienė Liudvika	308
Noreika Robertas	309
Skrinskis Petras	310
Bliskis Pranas	311
Vaišvila Stasys	312
Raseinių gatvė	313
Turgavietė	314
Gražiūno Benedikto įpėd.	315
Kelmanienė Chijena	316
Valdmanas Calelis ir Valdmanienės Dvyros [?] įpėd.	317
Ošerienė Chaja-Itė	318
Kelmonai Zalmonas ir Chjena, Ošerienė Chaja-Itė, Voldmanas Calelis ir Dvijerio [?] įpėd.	319
Kelmonas Zalmonas	320
Ošerienė Chaja-Itė	321
Valdmanas Calelis ir Valdmanienės Dvejirės [?] įpėd.	322

Kelmanienė Chijena	323
Bucevičiaus Bronislovo įpėd.	324
Galavičius [Gabavičius] Juozas	325
Ošerienė Chaja-Itė	326
Murovičius Mordchelis ir Murovičienė Intė	327
Izusio Arono įpėd.	328
Hakienė Sorė	329
Rozenbliumienė Chaja	330
Izusio Arono įpėd.	331
Kaucmano Iciko įpėd.	332
Udvinas Mauša	333
Steponavičiaus Vinco įpėd.	334
Kušeliauskas Šlioma	335
Suralskis Izraelis ir Suralskienė Chana	336
Kelmės Valsčiaus Savivaldybė [priklausinys]	337
Jungbliutas Aleksas	338
Kleco Maušos įpėd.	339
Kaufmano Iciko įpėd. ir Kleco Maušos įpėd.	340
Kleco Maušos įpėd.	341
Milneris Efroimas	342
Milnerienė Freida	343
Matusevičiaus Jono įpėd.	344
Stragauskas Juozas	345
Latkauskas Stasys	346
Švietimo Ministerija	347
Buitkus Antanas	348
Pipinas Edvardas ir Pipinienė Eduarda	349
Bružaitė Ona	350
Pelenius Pranas	351
gatvelė be vardo	352
Guntarsko [Guntarskis] Jono ir Kančiauskienė Veronika	353
Tavoras Pranas	354
Dainauskas Karolis	355
Lankauskas Jonas	356
Karpaitė Antanina	357
Malūno gatvė	358
Miliauskienė Ona	359
Sabaitis Stasys	360
Mangirdas Vincas	361
Augusto Leono įpėd.	362
Arlausko Jono įpėd.	363
Užemeckas Antanas	364

Jonutaičio Prano įpėd.	365
Šemeta Vaclovas	366
Povilaitienė Antanina	367
gatvelė be vardo	368
Marcinkienė Ona	369
Jakštienės Onos įpėd.	370
Jakštienės Onos įpėd.	371
Penikienė Ona	372
Bugavičius Kazys	373
Lukošius Julius	374
Lopata Petras	375
Marcinkus Antanas	376
Steponkevičius Dionyzas	377
Radavičius Stasys	378
Jovarauskienė Kazimiera	379
Gocelkis [Gočelkis] Antanas	380
Razminas Boleslovas	381
Ševelionienė Ksenija	382
Adlerienė Rode	383
Aleknienė Marijona	384
Laurutienė Juzė	385
Hazenbeinienė Marė	386
Podlašas Beras-Irša	387
Rubinšteinas Abromas	388
Puodžiūnienė Irena	389
Gliaudys Simas	390
Telksnys Kazimeras	391
Vaitkus Petras	392
Banienė Zofija ir Banys Matas	393
Ragauskienė Elzbieta	394
Danauskaitė Julija ir Benelienė [?] Ona	395
Brazas Petras	396
Jokūbaitis Pranas	397
Čekas Vincas	398
Sauliūnas Stasys	399
Budraitis Kazys	400
Danauskaitė Julija	401
Ageravičienė Zosė	402
Stungurys Juozas	403
Grišienė Felicija	404
Liaudanskis Juozas	405
Kleinauskaitė Barbora	406

Gurskienė Elena	407
Ševelovienė Ksenija	408
Malūnų gatvė	409
Navicko Prano įpėd.	410
Navickienė Konstancija	411
Šedžio Juozo įpėd.	412
Vaišvyla Stasys	413
Vaišvilo Antano įpėd.	414
Pečkausko Antano įpėd.	415
Pečkauskienė Ona	416
Pralgauskienė Domicelė	417
Pečkauskas Antanas	418

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

Kelmės telefono abonentų sąrašai iš įvairių metų knygų

- Kelmės miesto 1930 metų telefono abonentų sąrašas
- Kelmės miesto 1935 metų telefono abonentų sąrašas
- Kelmės miesto 1938 metų telefono abonentų sąrašas
- Kelmės miesto 1939 metų telefonų abonentų sąrašas
- Kelmės miesto 1940 metų telefono abonentų sąrašas

Telefono abonentų knygų šaltinis

Pradinis puslapis

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Hanos Volpert, gyvenusios Kelmėje, laiškas pusseserėms Jean ir Sophie į JAV

(originalas)

> *Accession Number: 2014.432.1; United States Holocaust Memorial Museum Archives, Washington, DC*
>
> *Gift of Robert Weiss; Robert Weiss discovered this letter in the attic of the Wolpert family home and donated it to the United States Holocaust Memorial Museumin 2014.*

Destination address: **Miss Jean Wolpert, Palisade N.J., 242 Columbia Ave., U.S.A.**

From: **Hannah Wolpert, Kelme, Lithuania**

Kelme, 5/V 1931

Dearest cousins Jean a. Sophie !

Received your nice letter and also the magazine "The Woman's House Companion" *["Woman's Home Companion"]* and send you my best thanks for your kindness. I never pay somethings for the magazines and newspapers. In the last magazine there were very fine stories which I read with great interest and understood them very well. Now, I have your letter before me and will answer all your questions first. I have heard "The blue Angel" with Emil Jannings as a talking picture, the sound was very clear. All the talking pictures we hear mostly in German, except "The Parade of Love" *[The Love Parade]* which I heard in English, but I must say, that I understood very few. Now, we have almost the other week a fine warm weather and after the long dreadful winter spring will arrive. In

Žurnalo "Woman's Home Companion" 1931 metų sausio mėn. numeris

Europe there are also in every towns libraries to sent out books. Also in our small town Kelme there are two libraries a Jewish and a Lithuanish one. I prefer to read books in the Russian and the German languages but from time to time I am also reading Jewish and Hebrew books and every day I am reading a Jewish newspaper. I know very well the Russian and the German classics and the most celebrated European ones. But the most *[? must] [unintelligible]* in Europe have also in *[unintelligible]* light and amusing reading. Have you read the book from Remark ["In West there are no news"](#) and what is your opinion about it ? From your letter I see that we in Europe and you in America spend the time in the same way. But Kelme is a very small town, there are very few young people, especially boys, because they must are emigrating to other countries in search of luck and money. We all are feeling well and I hope that you also are in the best of health. Where do you think to go in the summer ? Have you not desire to visit Lithuania ? It does not cost so much as you think and it will be very interesting for you to see with your own eyes the old home of your parents. And we also will be very glad to make your acquaintance. Please speak about it with your parents, because now is the best time for an excursion. Have you find out something about the duty of cosmetics. I will send you something and am waiting of your answer. I will finish my letter with the best regards to you all.

In love

Hannah

Vertimas į lietuvių kalbą

1931 metų gegužės 5 d., Kelmė

Mielos pusseserės Jana ir Sofija !

Gavau jūsų malonų laišką ir kartu su juo žurnalą "Woman's Home Companion". Esu labai dėkinga už jūsų gerumą. Aš niekuo neatsilyginau jums už žurnalus ir laikraščius. Paskutiniame žurnale buvo labai gražūs pasakojimai, kuriuos skaičiau su dideliu susidomėjimu ir juos labai aiškiai supratau. Šiuo metu prieš save turiu jūsų laišką ir pirmiausia atsakysiu į jūsų užduotus klausimus. Man teko *[žiūrėti ir]* girdėti *kalbantį filmą [įgarsintą]* "The blue Angel" su aktoriumi Emil Jannings. Garsas buvo labai

aiškus. *Kalbančius filmus* daugiausia mes klausomės vokiškai, išskyrus filmą "Meilės paradas", kurį klausiausi angliškai ir turiu prisipažinti, kad labai nedaug supratau. Jau beveik dvi savaites pas mus yra gražūs ir šilti orai ir po ilgos, bjaurios žiemos ateis pavasaris. Europoje kiekviename miestelyje taip pat yra bibliotekos, iš kurių galima pasiimti knygų. Mūsų mažame Kelmės miestelyje taip pat yra dvi bibliotekos, žydų ir lietuvių. Daugiausia skaitau rusų ir vokiečių kalbomis, tačiau kartais skaitau ir žydiškas bei hebrajiškas knygas. Kiekvieną dieną skaitau žydišką laikraštį. Esu labai gerai susipažinusi su rusų ir vokiečių klasikais bei pačiais įžymiausiais Europos autoriais. Visų labiausiai *[neįskaitomai]* Europoje *[neįskaitomai]* šviesą ir džiaugsmingą skaitymą. Ar jūs skaitėte Remarko knygą "Vakarų fronte nieko naujo" ? Kokia būtų jūsų nuomonė apie ją ? Iš jūsų laiško sprendžiu, kad mes Europoje, kaip ir jūs Amerikoje, laiką leidžiame labai panašiai. Tačiau Kelmė yra labai mažas miestelis. Čia labai mažai jaunimo, ypatingai vaikinų, nes jie išvyksta į kitus kraštus ieškoti laimės ir uždarbio. Mes visi jaučiamės gerai ir tikiuosi, kad ir jūs esate geros sveikatos. Kur jūs ruošiatės praleisti šią vasarą ? Ar nenorėtumėte aplankyti Lietuvos ? Kelionė nekainuoja labai daug, kaip jums atrodo. Jums būtų labai įdomu savo pačių akimis pamatyti savų tėvų senus namus. Mes labai džiaugtumėmės susipažinę su jumis. Pakalbėkite, prašau, apie tai su savo tėvais, nes šiuo metu yra pats geriausias laikas viešnagei. Ar jūs sužinojote ką nors apie kosmetikės darbą ? Aš jums atsiųsiu kai ką ir lauksiu atsakymo. Užbaigiu savo laišką su kuo geriausiais linkėjimais jums visiems.

Su meile,

Hannah

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- Kelmės gimnazijos 1940-1941 mokslo metų 9-10 klasių mokinių trimestrų žurnalai (originalo nuotraukos)
- 1940-1941 mokslo metų 9-10 klasių lietuvių ir žydų pažymių vidurkių palyginimas

Kelmės gimnazijos pirmoji abiturientų laida 1941 m.
Šaltinis: http://istorija.jggimnazija.lt/?p=79

Asmenų sąrašas

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir

1942 metų Kelmės gimnazijos abiturientų laida
Šaltinis: http://istorija.jggimnazija.lt/?p=78
Asmenų sarašas

Asmeniniai puslapiai:

Antanas Pocius (Kelmės gimnazijos mokytojas)
Jonas Švėgžda (Kelmės gimnazijos mokytojas)

Pradinis puslapis

- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus
- Įvairūs šaltiniai internete

- gruodžio 2023 (1)
- gruodžio 2022 (1)
- balandžio 2022 (1)
- vasario 2022 (1)
- sausio 2022 (2)
- lapkričio 2021 (1)
- rugsėjo 2021 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės gimnazijos I-os klasės mokinės su mokytoja, 1938 m.
Iš knygos "Senoji Kelmė"

Fryda Freišmonaitė (nužudyta)

Lėja Kušeliovaitė (nužudyta)

Hana Nožnikaitė (nužudyta)

Rachelė Goldblataitė (nužudyta)

Lėja Kelcaitė (nužudyta)

Ruta Kaganskytė (nužudyta)

Chana Medelevičiūtė (išgelbėta)

Kelmės hebrajiškos mokyklos mokiniai su mokytojais ir tėvais, 1938 m., (šaltinis)

- lapkričio 2020 (2)
- spalio 2020 (5)
- rugsėjo 2020 (2)
- gegužės 2020 (5)
- balandžio 2020 (2)
- sausio 2020 (9)
- gruodžio 2019 (12)
- lapkričio 2019 (9)
- spalio 2019 (7)
- rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

Jahuda Meras (nužudytas). Ant jo kelių 6 metų sūnus Icchokas Meras (išgelbėtas)

Gydytojas Kaganskis Lev Arie (nužudytas) (šaltinis)

Goldštein Pessia (nužudyta)

Gydytojo Kaganskio dukra

Tamara Kaganskytė (nužudyta)

Miriam Mer,
gimė 1904 m., nužudyta 1941.07.29
(šaltinis)

Rabinas Geršonas Miadnikas
(nužudytas)

Lozeris Giršovičius, sūnus Nechemijos,
gimė 1909 m., nužudytas 1941 m.
(šaltinis)

Giršovičius Nechemja,
gimė 1880 m., nužudytas 1941 m.
(šaltinis)

Šeinė Sonia Giršovičienė,
gimė 1880 m., nužudyta 1941 m.,
(šaltinis)

Mauša Gothelfas,
nužudytas Šiauliuose
(šaltinis)

Henė Šaferytė,
gimė 1924 m., nužudyta 1941 m.
(šaltinis)

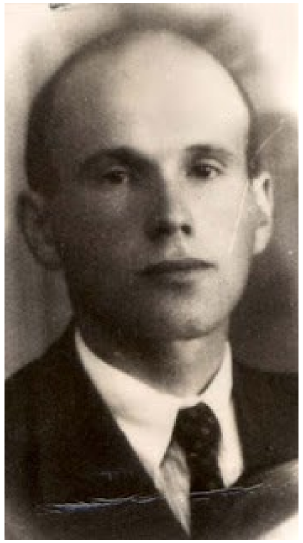
Guta Šaferytė,
gimė 1927 m., nužudyta 1941 m.
(šaltinis)

Jankelis (Jakovas) Šteinas,
gimė 1906 m., nužudytas 1941 m.
(šaltinis)

Chaja Štein,
nužudyta 1941 m.
(šaltinis)

Mauša Solskis,
gimė 1905 m., prapuolė nežinomomis aplinkybėmis
(šaltinis)

Mejeris Gilvičius,
gimė 1906 m., nužudytas 1941 m.
([šaltinis])

Mendelevičių šeima.
Iš kairės: Hinda Mendelevičienė (nužudyta), Frida (nužudyta),

Leizeris (išgelbėtas), Chana (išgelbėta),
Riva (išgelbėta) ir pats
Blekarnės malūnininkas
Mauša-Leiba Mendelevičius (nužudytas).
Fotografuota prieš karą.
(šaltinis)

Iš kairės į dešinę:
Mošė, Emanuelis,
Dovydas ir Chaimas Rozenfeldai.
Nužudyti 1941 m. vasarą. (1931 m.)
(šaltinis)

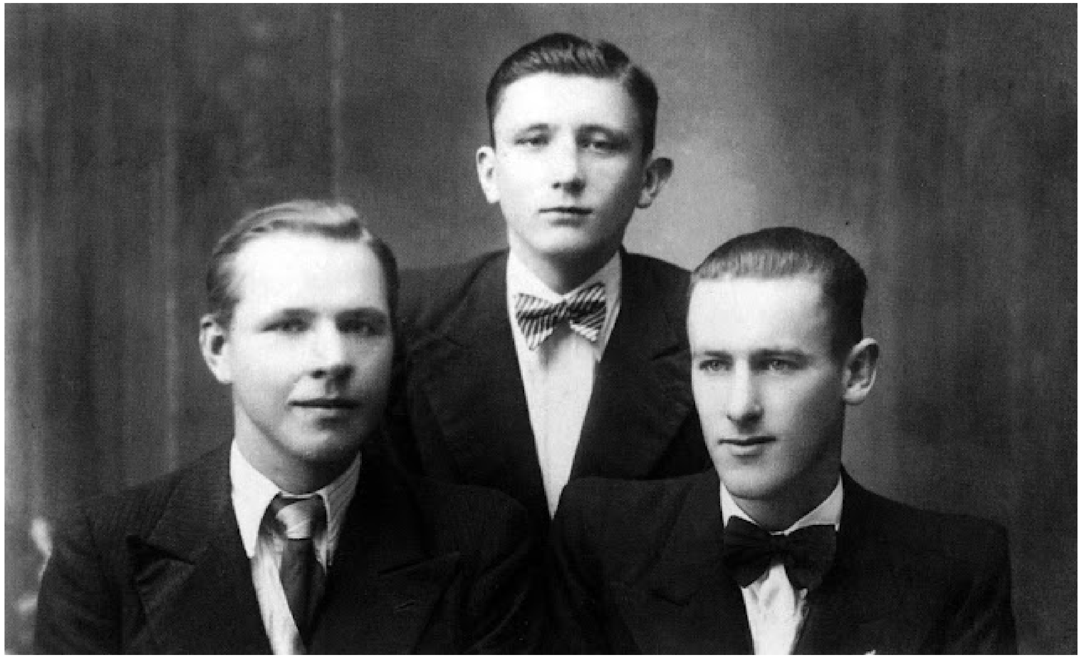
Iš kairės: stovi Margolis Peisė (pusė veido) su savo žmona (suknelė su žirneliais),
pirma sėdi Basė Braudienė (su akinukais),
antra - Basė Jefet su vyru Jefet,
ketvirta sėdi Janina Meraitė, už jos stovi Icchokas Meras (su akiniais),
trečioje eilėje už Icchoko Mero du broliai kelmiškiai Motelis ir Kušelis Finkelšteinai
(Nuotrauka daryta Jefet sūnaus brit milah (krikštynų atitikmuo) proga apie 1952 m.)

Kelmiškiai (iš kairės) Nachmanas ir Moišė Segal su žmonomis. Holokausto vieta Kelmėje po karo.

Holokausto vieta Kelmėje po karo.
Iš kairės pirma eilė:
1. nežinomas
2. Kaganovičienė
3. Kaganovičius
4. Aperjašas
5. Jefedas
Iš kairės antra eilė:
1. Rochale Kac
2. nežinomas
Iš kairės trečia eilė:
1. Moišė Kacas
2. Taibė Segal
3. Nachmanas Segal
4. Pesach Margolis
5. Motė

Iš kairės Stasys Jokubaitis, Stasys Meškauskas, Aleksas Balkys
Kelmės pavasarininkai choristai. Tarpukaris.
(iš knygos "Senoji Kelmė")

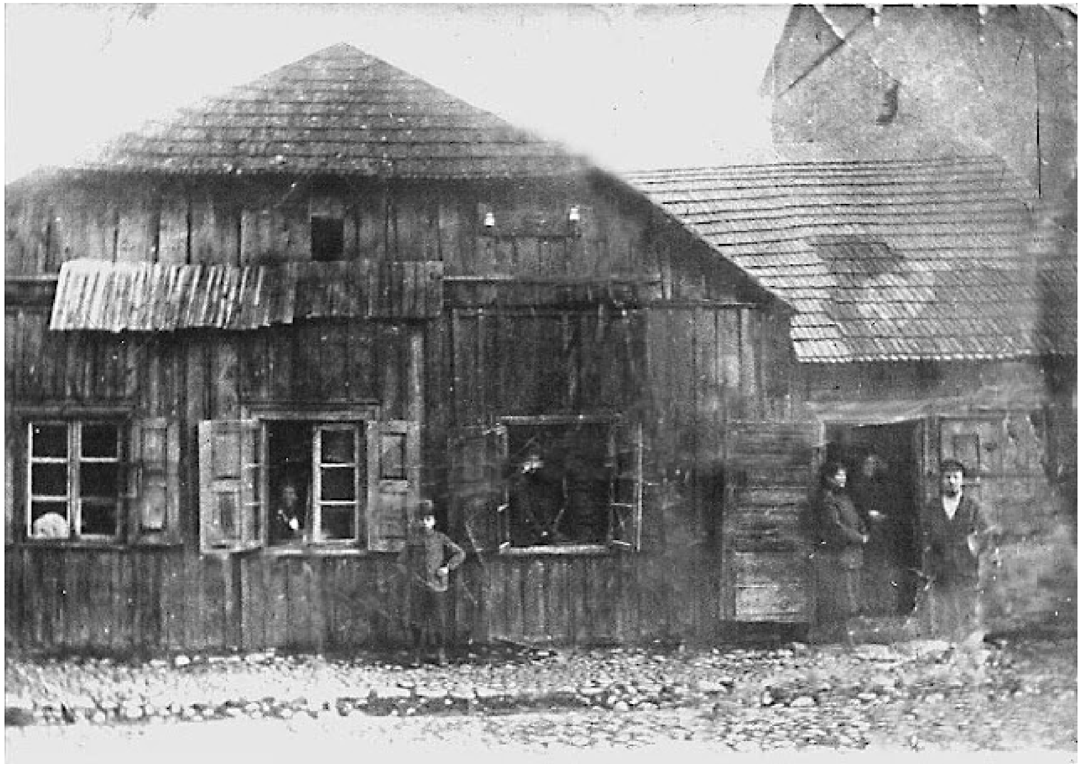
Kelmės pavasarininkai po suvaidintos pjesės "Genovaitė". 1936 m.
Aktoriai: M. Paulauskaitė, V. Kymantas, E. Krajauskaitė, M. Jokubaitis, M. Jurgelytė
S. Narbutaitė, S. Jokubaitis, P. Jankevičius, J. Razminas, kun. K. Šablevičius
(iš knygos "Senoji Kelmė")

Kelmės teismo tarnautojai apie 1935 m.
Iš kairės: pirmas teismo sekretorius Mordosa, raštininkas Mečislovas Lopata,
raštininkas Jonas Ramoška, raštininkas Stasys Ramanauskas,
antstolis Noakas (vokiečių tautybės), raštininkas Vilutis, kunigas- ?, teisėjas Kęstutis Štepšys
(iš knygos "Senoji Kelmė")

Kelmės futbolo komanda:
pirmas iš kairės Liudvikas Gužauskas,
su kamuoliu Alfonsas Jacenkus, toliau Alfonsas Kidula, Pocius. Apie 1937 m.
(iš knygos „Senoji Kelmė")

Namas Kelmėje, kuriame gyveno Velve (Velfke, Wolfie) Mijasnik
(LCVA F.1250 A.4 b.9/312.1, skypo numeris 118, savininkas Mijasnikas Senderis)
Pateikė - Jack L Weinstein (JAV)

Ištrauka iš laiško, kurį parašė **Jack L Weinstein** pusseserė **Noah**:

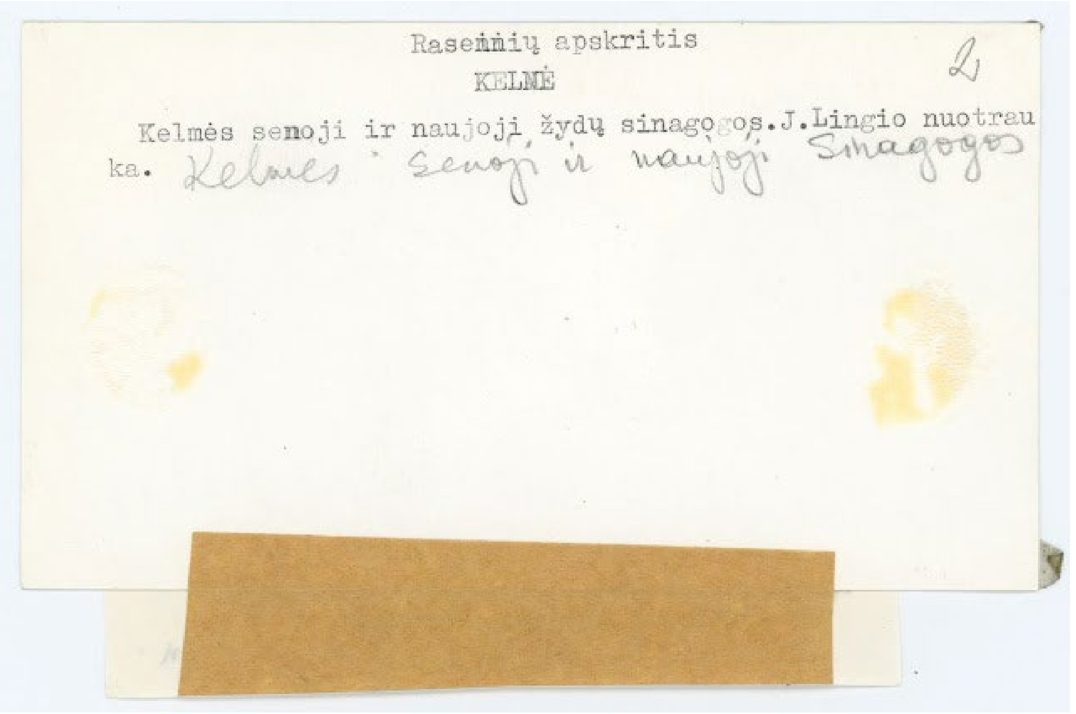
> *Manau, kad tave sudomins ši fotografija, kurią man nesenai davė **Wolfie Massey [Velve Miasnik]** duktė **Susanne Goldin**.*
>
> *Tai yra **Velve (Velfke, Wolfie) Miasnik** ir **Liba Riva Miasnik** namas Kelmėje (**Velve** išvykęs į Pietų Afriką pakeitė savo pavardę į **Massey**, o **Liba Riva** P. Afrikoje ištekėjo už **Goldblatt**). Mano tėvas sakydavo, kad Goldblatt buvo jo dėdė, o Liba Riva Miasnik - jo teta. Wolfie Massey [Velve Miasnik] buvo vienas iš Kelmės žydų ir atvykęs į P. Afriką tęsė savo pradėtas studijas, po kurių įgijo vaistininko profesiją. Jis iš P. Afrikos emigravo į Melburną [Australija], kur prieš kelis metus mirė. Jo žmona iki šiol gyvena netoli mūsų.*
>
> *Įdomu pažymėti, kad Miasnikai buvo mėsininkai ir gyveno šalia **Simcha (Sam)** ir **Hoda Basa Levin.** Taip pat jie buvo Norma ir mano tėvelio Teddy kaimynai. Nežinau ar dvi šeimos gyveno tame pačiame name, o gal buvo vienodi namai šalia vienas kito. Parodyk prašau šią nuotrauką Normai ! Mano tėvelis apsiverkė, kai pamatė tą nuotrauką.*
>
> *Su geriausiais linkėjimais,*
>
> *Noah*

Kelmės naujoji sinagoga

Kelmės žydų senoji ir naujoji sinagogos.
J.Lingio 1938 m.nuotrauka
2 m.

(*šaltinis*)

Raseinių apskritis
KELMĖ
Kelmės senoji ir naujoji žydų sinagogos.J.Lingio nuotrauka.
Kelmės senoji ir naujoji Sinagogos
2

(šaltinis)

Kelmės progimnazijos mokiniai, 1926 m.
Fotografuota iš Šaulių namų balkono.
Tolumoje šalia namo auga vešlus medis, kuris užstoja dvi, medinę ir mūrinę, sinagogas.
(šaltinis)

Kelmės panorama iš evangelikų reformatų bažnyčios, 1937 m.

1947 m. Janina Meraitė (trečioje eilėje šešta iš dešinės)
kartu su gimnazijos bendraklasiais.
Už jų matosi tie patys Kelmės dvaro vartai (bromas),
kuriame kalino Janinos tėvą Jahudą Mer.

„Tarbut“ mokyklos 5 klasės mokiniai
(taip pavadinta knygoje "Kelmė - Išrautas medis").
Reverse užrašyta 1928 m.
(iš bidspirit.com aukciono)

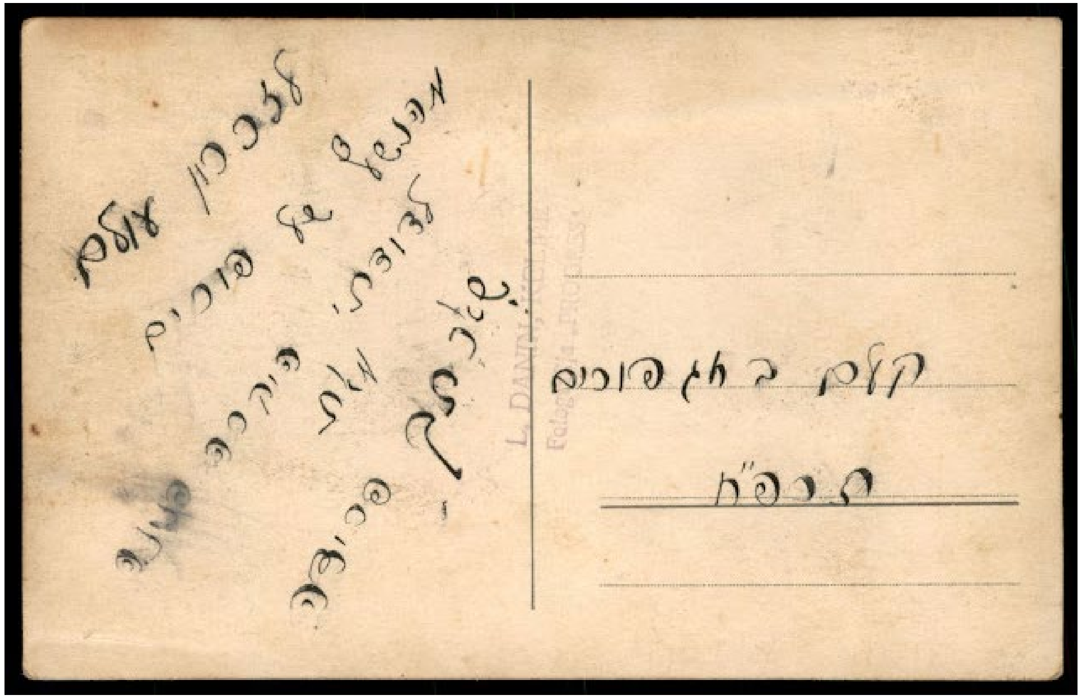
Skautų būrys Kelmėje, 1925 m.
(iš bidspirit.com aukciono)

Betar organizacijos Kelmės būrio nariai, 1933 m.
(šaltinis)

Nuotrauka iš bidspirit.com aukciono.
Aukcione ji pavadinta: "Atvirukas vaizduojantis Purim šventimą Kelmės mieste Lietuvoje, Purim šventė 1928 m."
Ta pati nuotrauka knygoje "Kelmė - Išrautas medis" yra pavadinta:
"Vaidinimas „Romų šokėjai“ „Tarbut“ mokykloje (1928 m.)"
(šaltinis)

Nuotraukos su šokėjais reversas

Žydų jaunimo judėjimo "Pionieriai" Kelmės miestelio nariai (1931 m. sausio 23 d.)

(šaltinis)

Talmud Tora aukštoji rabinų seminarija Kelmėje.
Ji stovėjo prieš Šaulių namus, kitoje Vytauto Didžiojo gatvės pusėje.
(šaltinis)

Talmud Tora aukštoji rabinų seminarija Kelmėje.
Ji stovėjo prieš Šaulių namus, kitoje Vytauto Didžiojo gatvės pusėje.
([šaltinis])

Kelmės Talmud Tora rabinų seminarijos vieta

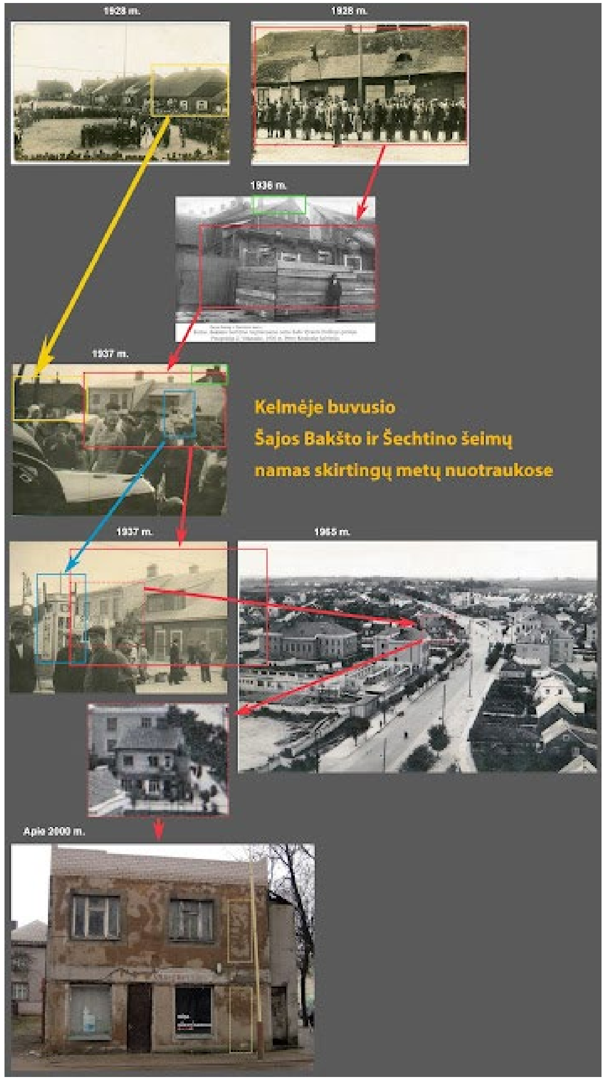
Sunkvežimis šalia Kelmės sinagogų,
Šaltinis: [LIMIS]

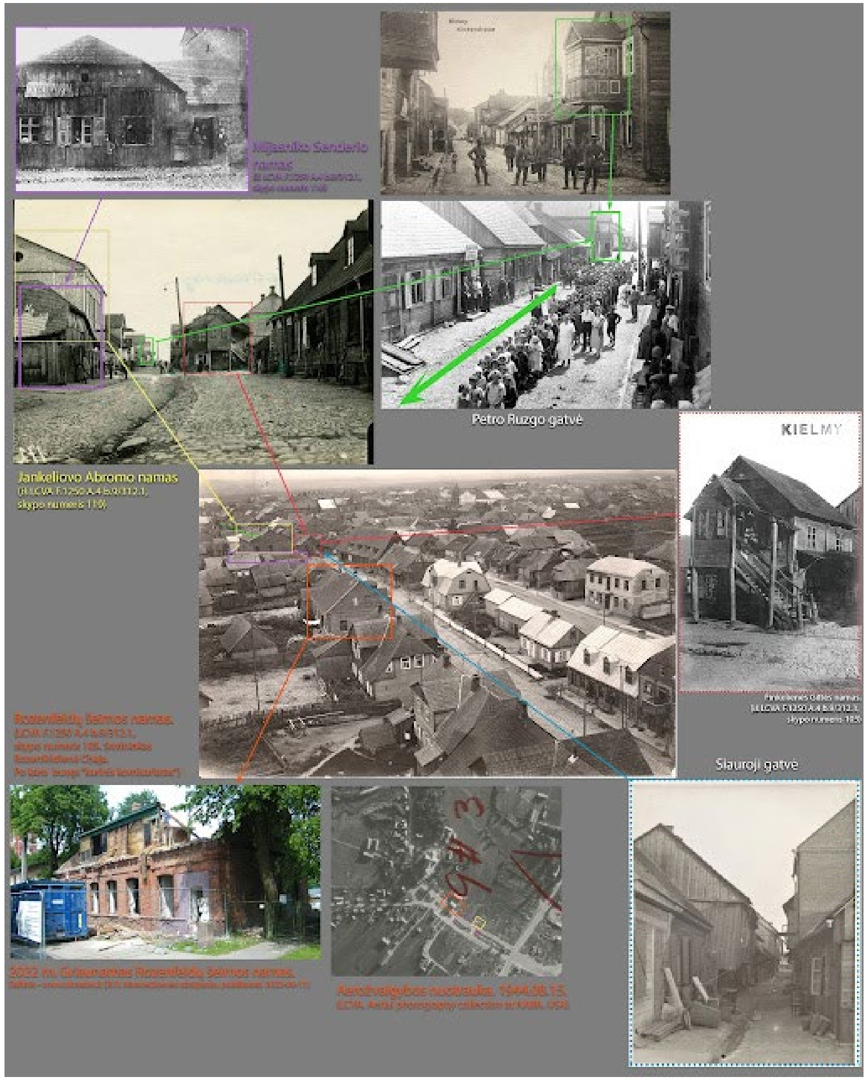
Šaulių būrio rikiuotė Kelmėje, 1928 m. Už jos stovi namas su iškaba:
"Š[ajos] Bakšto įvairių prekių krautuvė"
(namas yra pažymėtas [Nr. 195 1939 metų miesto plane]
su parašytais savininkais
"Šechtinas Judelis, Bakštienė Rachilė"*)*
Šaltinis: [LIMIS]

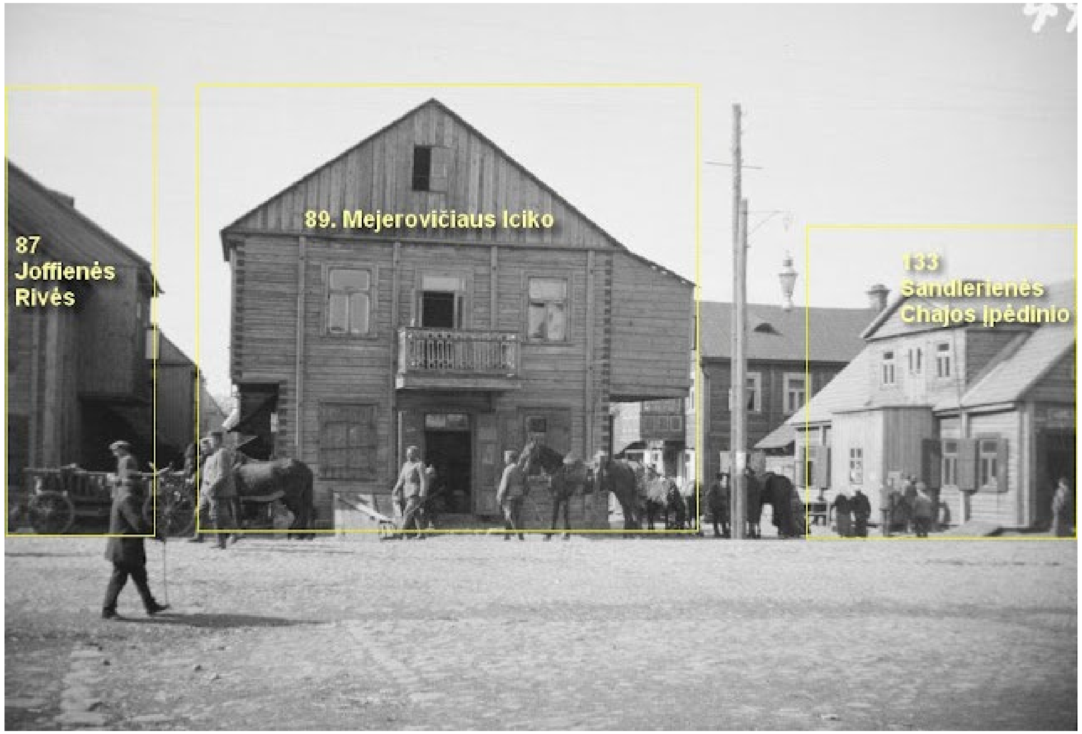

Buvusios Šajos Bakšto ir Judelio Šechtino šeimų parduotuvės vieta

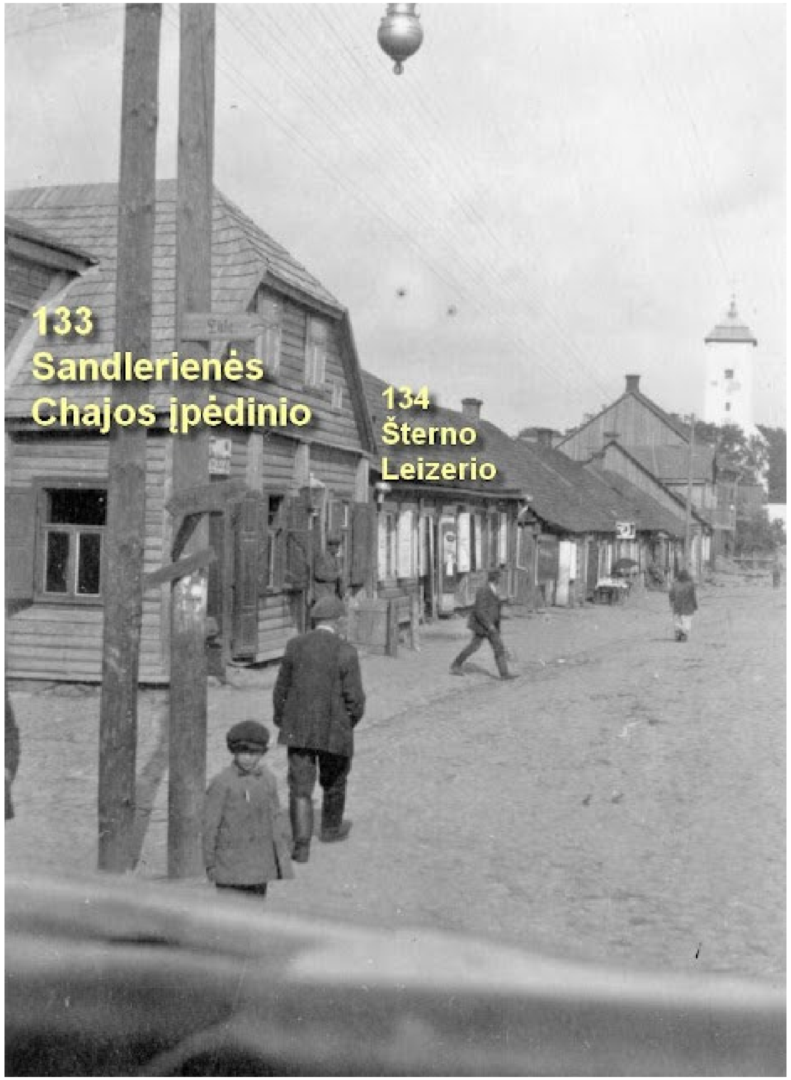

Kelmė. Buvusio Š.Bakšto ir Šechtino šeimų namas skirtingų metų nuotraukose

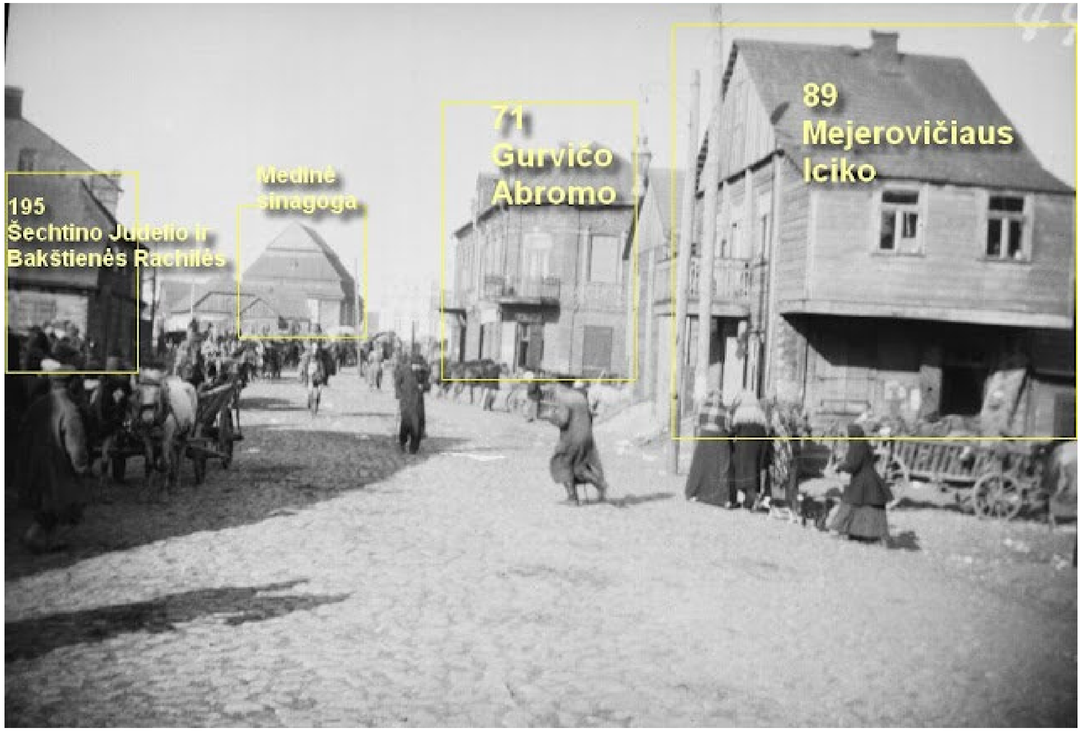

Petro Ruzgo gatvė
Jankeliovo Abromo namas
KIELMY
Šiauroji gatvė

Kelmė. 1915 m.
Pažymėti namų savininkai pagal
[1939 m. miesto planą su savininkų sąrašu](#).
[Šaltinis](#)

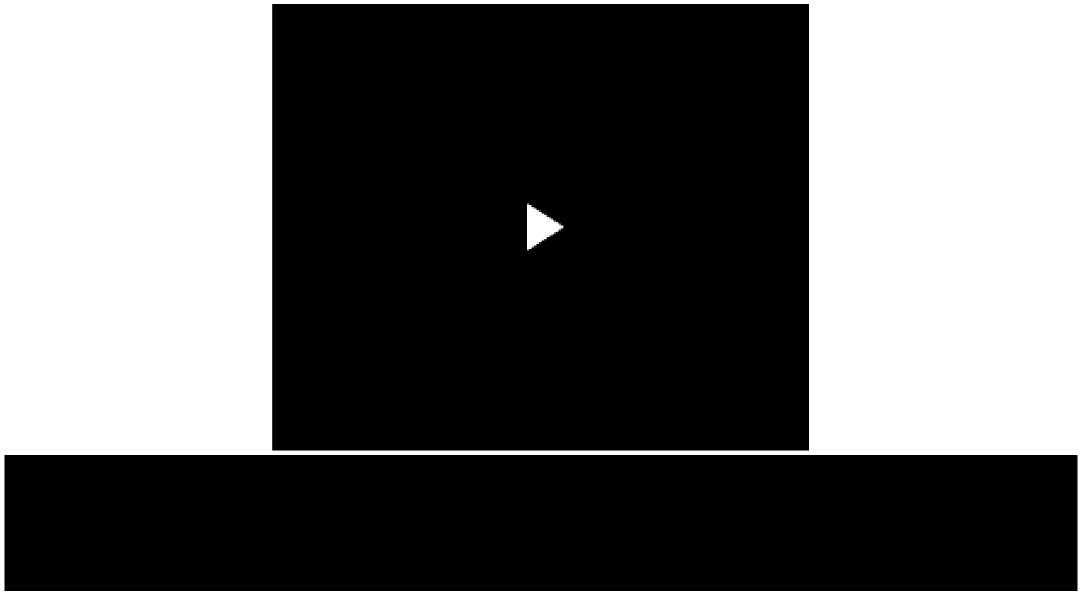
Kelmė. 1915 m.
Pažymėti namų savininkai pagal
1939 m. miesto planą su savininkų sąrašu.
Šaltinis

Kelmė. 1915 m.
Pažymėti namų savininkai pagal
[1939 m. miesto planą su savininkų sąrašu](#).
[Šaltinis](#)

Šiuo metu buvusioje Kelmės žydų bendruomenės namų vietoje stovi skulptūrų kompozicija "Trys nykštukai"
([šaltinis](#))

[Pradinis puslapis](#)

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Lietuvos komunistų partijos centro komiteto laikraštis "Balsas"

"Balsas", 1928 m. Nr.9 (219)

KELMĖ: 8 kovo, tarptautinė moters darbininkės diena pas mus buvo gerai švenčiama. Buvo iškelta keletas vėliavų su obalsiais. Atsišaukimai irgi buvo plačiai paskleisti.

Kelmietis

"Balsas", 1928 m. Nr. 13 (345)

KELMĖ: Dvarininkai kelia galvas. Vietos dvarininkai nujausdami gerai, kad fašistų valdžia jų pusę laiko, susitarė numažinti darbininkams algas ir [samdinariją ?] *[neįskaitomai]*. Senus ir ligonius dvarininkai keičia į padienius sąlyga, kad tie atidirbtų už butą, ganevą, gyvulių šėrimą. Be žemės ūkio darbininkų organizacijos ir kovos prieš fašizmą nėra išganymo.

"Balsas", 1928 m. Nr.15 (397)

KELMĖ: Pas mus įsikūrė parajonio komitetas. Miestelyje yra kelios kuopelės. Kaimuose kuopelės aktingai dirba, o miestely koks tai bailumas viešpatauja. Reikia miestely tą bailumą panaikyti. Tuomet visoj apilinkėj geriau eis darbas.

Darbininkas

"Balsas", 1928 m. Nr. 17 (486)

KELMĖ: Begalinis išnaudojimas. Pas Milnerį vasaros metu dirba 15 darbininkų. Darbininkams mokama po [5 ?] litus, o darbininkėms po [2 ?] litus 50 centų dienai. Darbo diena tęsias nuo saulės užtekėjimo iki sutemsta. Su darbininkėmis Milneris apsieina bjauriausiai ir visaip jas išnaudoja.

Darbininkas

"Balsas", 1930 m. Nr. 2, psl. 45

Kelmės apygarda. Seniau prie organizacijos priklausė vien žydai, labiau smulkiai-buržuazinis elementas. Partijos nariai dirbo bendrose organizacijose [kartu su] komjaunuoliais. Komjaunuoliai dabar jau atskirti nuo partijos narių. Paskutiniu laiku kuopelių skaičius padidėjo. Kelmėj organizuotos kelios lietuvių miesto darbininkų kuopelės (Atskirų tautinių kuopelių negalima kurt. Gal tai ne tautinės kuopelės, o vien kuopelės susidedančios iš vienos tautos darbininkų, dirbančių vienoj vietoj ? Red.) Organizuojasi kuopelės atskiruose miestukuose. Masinis darbas buvo vedamas nepartinių darbininkų pagalba, kurie šaukdavo žemės ūkio darbininkų ir kaimo biednuomenės pasitarimus. Paskutiniu metu Kelmėj pradėta tvarkytis ir žengti pirmyn. N.

"Balsas", 1931 m. Nr. 10 (82) psl. 325

Šiauliuos kariuomenės teismas nuteisė Glesmaną ir Šerą po 1 met. 2 mėn. kiekvieną už nulipinimą Kelmės bažnyčios ir ugnegesių namų komunistų atsišaukimais. [...]

Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštis "Trimitas"

1939 m. balandžio 14 d. Nr. 15

Kelmė. Kovo 30 - balandžio 2 d. pravestas ginklų vajus davė 7900 litų. Po šautuvą aukojo: **J. Demikis**, **L. Šternas**, **E. Milneris**, broliai **Movšovičiai**, **Kelcas-Perjašas**, **M. Šaferis**, **A. Sabockienė**, **kun. Vytuvis**, broliai **Ridzevičiai**. Surinkta iš įstaigų tarnautojų 1639 lt., iš mokytojų ir mokinių 893 lt., dėžutėmis gatvėse 392 lt., ir miestelio gyventojų 2626 lt. ir iš ūkininkų Kelmės apylinkėje 807 lt. Kelmės valsčiaus savivaldybė paaukojo 1250 lt. ir kitos įstaigos 290 litų. Daug kas aukojo po 100 lt., 50 lt. ir mažesnėmis sumomis. Ginklų vajaus komitetas iš surinktų pinigų nutarė apginkluoti Kelmės šaulių kuopą, nuperkant jai šautuvų, šalmų, dujokaukių, šovinių.

Atsižvelgiant, kad Kelmės miestelis nedidelis, po apylinkes rinkta tik Šaulių kuopos ribose, ginklų vajų reikia laikyti labai pavykusiu — gyventojai parodė, kad tautai svarbiu momentu aukų negailima. / **K**

Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštis "Trimitas"

1939 m. rugsėjo 28 d. Nr. 39

Kelmė. (Raseinių r.). Rugsėjo 17 d. moterų šaulių būrio susirinkime sudaryti pirmai pagalbai teikti trys sanitariniai penketukai. Penketukų vadovės šaulės G. Levickaitė, A. Zakutauskaitė ir H. Sliesoraitienė. Visam sanitariniam kadrui vadovauja š. Ridzevičienė. Visos reikalingai pagalbai teikti priemonės jau turimos. Be to, nuo rugsėjo 24 d. prasidėjo visoms šaulėms privalomi pirmosios pagalbos kursai, kuriuose dėsto **Dr. Kaganskis**. Susirinkime buvo platinamas šaulių moterų laikraštis "Šaulė".

/ **Kor.**

Gydytojas Kaganskis Lev Arie (nužudytas 1941 m.)

Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštis "Trimitas"

1940 m. vasario 8 d. Nr. 6

Kelmė. Sausio 28 d. kuopos metiniame susirinkime kuopos vadas ir kiti pareigūnai plačiai pranešė apie praėjusių metų darbus. Priimta 1940 m. sąmata.
Naują tarybą sudaro:
pirm. — **S. Narbutas**, l. e. kuop. vado p.,
A. Lekas [Liakas] — pirm. pav.,
A. Jukna — ižd.,
M. Šileika — šviet. vad. ir
D. Petrauskas — sekr.

Kuopos kiną tvarko š. **A. Vasiliauskas**.
Sporto klubą — š. **V. Mileris**.
Meno kuopelę — š. **L. Alekna**.
Kuopos šaulių namus — š. **J. Sliesoraitis**.
Kelmės visuomenė šauliams visur ir visada padeda ir medžiagiškai paremia.

/ **Šaulys**

*LIAKAS (LEKAS) Albertas.
Nuo 1926 LŠS narys.
Nuo 1937 dirbo Kelmės r. agronomu.*

SEKĖJAI

Šeštadienis, Spalių 30, 1937

ŠYPSENOS

NUOTAIKINGA KELMĒ

Kelmēj nuotaika pakilus,
Nors truputį kiek sušilus,—
Mat, prie šnapso šilta daros
Mažučiukuos restoranuos.

Kodēl vyrams nesušilti,
Vienam kitą nepamilti,
Juk šiandieną—rugiapjūtē
Ir todēl taip turi būti.

Taigi geria ir dainuoja,
Kas rytoj bus—negalvoja,
Kam be reikalo galvoti,
Verčiau linksmai paūlioti.

Jei kalbēt apie draugijas,
Senai miegas jas prarijo,
O jei dar kuri išlikus,—

Nuo 1937 Kelmės šaulių būrio,
1939 šaulių kuopos vadas.
Šaltinis: "Lietuvos kariuomenės karininkai", 9 t.

Vistiek pat jinai nuplikus.

Gyvuliams globoti skyrius
Jau senai nebeįkyrus,
Nors dar iškaba ir liko,
Bet ir ją vargai ištiko.

Tiek vargšelē ji paseno,
Kad visai nusigyveno,
Ir kas eidamas pro šalį,
Perskaityti ją negali.

Verslininkų kaip nebuvo,
Jie senai jau čia pražuvo;
Juos išnaikino užgulęs
Kvapas toks, dvokiąs cibulēs....

Šiaip kelmiečiai nuotaikingi,
Nors kai kam yra skolingi,
Betgi juos nelicituoja,
Ir todēl jie sau ūlioja.

Taipo pat ne be patiekos,
Turi dvi geras aptiekas,
Jei neluptų jos su skūra,
Būtų visiška kultūra.

Dar kelmiškiai jaučia gēdą,
Kad šviesa juos biskį ēdą,
Už elektros apšvietimą,
Daugiau lito iš jų ima.

("Kuntaplis")

Satyrinis eilėraštis publikuotas kairių pažiūrų laikraštyje "LAISVĖ", leistame Brooklyn, New York.

(Nr. 256, 1937 m. spalio 30 d.)

Persitvarkė Kelmės komjaunuoliai

"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 20 d.)

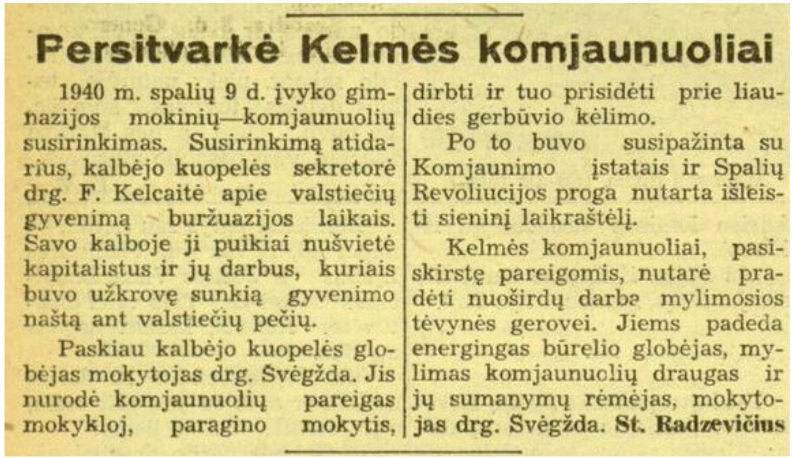
1940 m. spalių 9 d. įvyko gimnazijos mokinių-komjaunuolių susirinkimas. Susirinkimą atidarius, kalbėjo kuopelės sekretorė drg. F.Kelcaitė apie valstiečių gyvenimą buržuazijos laikais. Savo kalboje ji puikiai nušvietė kapitalistus ir jų darbus, kuriais buvo užkrovę sunkią gyvenimo naštą ant valstiečių pečių.

Paskui kalbėjo kuopelės globėjas mokytojas drg. Švėgžda. Jis nurodė komjaunuolių pareigas mokykloj, paragino mokytis, dirbti ir tuo prisidėti prie liaudies gerbūvio kėlimo.

Po to buvo susipažinta su Komjaunimo įstatais ir Spalių Revoliucijos proga nutarta išleisti sieninį laikraštėlį.

Kelmės komjaunuoliai, pasiskirstę pareigomis, nutarė pradėti nuoširdų darbą mylimosios tėvynės gerovei. Jiems padeda energingas būrelio globėjas, mylimas komjaunuolių draugas ir jų sumanymų rėmėjas, mokytojas drg. Švėgžda.

St. Radzevičius

Persitvarkė Kelmės komjaunuoliai

1940 m. spalių 9 d. įvyko gimnazijos mokinių—komjaunuolių susirinkimas. Susirinkimą atidarius, kalbėjo kuopelės sekretorė drg. F. Kelcaitė apie valstiečių gyvenimą buržuazijos laikais. Savo kalboje ji puikiai nušvietė kapitalistus ir jų darbus, kuriais buvo užkrovę sunkią gyvenimo naštą ant valstiečių pečių.

Paskiau kalbėjo kuopelės globėjas mokytojas drg. Švėgžda. Jis nurodė komjaunuolių pareigas mokykloj, paragino mokytis, dirbti ir tuo prisidėti prie liaudies gerbūvio kėlimo.

Po to buvo susipažinta su Komjaunimo įstatais ir Spalių Revoliucijos proga nutarta išleisti sieninį laikraštėlį.

Kelmės komjaunuoliai, pasiskirstę pareigomis, nutarė pradėti nuoširdų darbą mylimosios tėvynės gerovei. Jiems padeda energingas būrelio globėjas, mylimas komjaunuolių draugas ir jų sumanymų rėmėjas, mokytojas drg. Švėgžda. **St. Radzevičius**

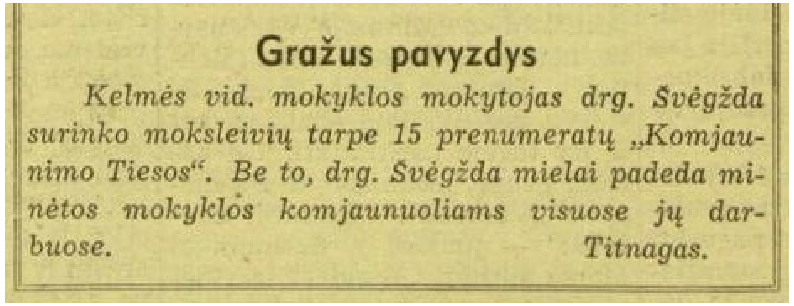
Iškarpa iš laikraščio "Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 20 d.)

Gražus pavyzdys

"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 23 d.)

Kelmės vid. mokyklos mokytojas drg. Švėgžda surinko moksleivių tarpe 15 prenumeratų "Komjaunimo Tiesos". Be to, drg. Švėgžda mielai padeda minėtos mokyklos komjaunuoliams visuose jų darbuose.

Titnagas.

Gražus pavyzdys

Kelmės vid. mokyklos mokytojas drg. Švėgžda surinko moksleivių tarpe 15 prenumeratų „Komjaunimo Tiesos“. Be to, drg. Švėgžda mielai padeda minėtos mokyklos komjaunuoliams visuose jų darbuose.

Titnagas.

Švėgžda Jonas jaunystėje,
LKK, 7 tomas, 360 psl.

ŠVĖGŽDA Jonas gimė 1911 07 12 Juodžių k., Grinkiškio vls., Kėdainių aps. 1928 06 15 baigė Kaišiadorių vid. m-lą, 1937 07 01 - Kauno aukštesn. meno m-lą. 1937 07 07 pašauktas į Lietuvos kariuomenę. 1938 09 27 baigus Karo mokyklą (XIII asp. laida) suteiktas pėst. ats. jaun. leitenanto laipsnis ir paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. **Mokytojavo** Šeduvos „Saulės" prog-joje, **1940 08 - 1941 06 - Kelmės V. Putvio-Putvinskio g-joje**. Vokiečių okupacijos metu 1941 09 01 - 1944 06 mokytojavo Kėdainių aps. Krakių g-joje. 1943 01 įstojo į LLA, buvo Krakių vls. būrio vadas (slap. Tulpė). Kartu su policija dalyvavo akcijose prieš sovietinius diversantus. Sovietų Sąjungai antrą kartą okupavus Lietuvą mokytojavo Šeduvoje, Radviliškio vls., dalyvavo antisovietinėje veikloje. 1945 03 30 suimtas, kalintas Kėdainiuose, 1945 05 28 - 1946 10 03 - lageryje Vorkutoje, Krasnojarsko kr. 1947 12 20 SSRS MGB Ypatingojo pasitarimo nuteistas 8 metams, perkeltas į lagerį Strojka Nr. 501, Tiumenės sr., vėliau į lagerį Oziorlage, Irkutsko sr. Nuo 1953 03 30 tremtyje Sokolovkoje, Šiaurės Kazachstane, kur mokytojavo. 1956 04 17 SSRS Aukščiausiosios tarybos nutarimu paleistas. [...]

LCVA, f.930, ap.2Š, b.257; f.387, ap.6, b.3794; f.1767, ap.3, b.1194; LYA. f.K-1, ap.58, b.b. P-14871; LGG, t.2, d.3. p.127.

(Iš "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 7 tomas, 360 psl.)

Kelmės vidurinės mokyklos moksleiviai kupini padėkos jausmo

"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 23 d.)

1940 m. spalių mėn. 19 d. įvyko Kelmės vidurinės mokyklos moksleivių mitingas pareikšti padėką Tarybų S-gos vyriausybei už nemokamą mokslą.

Mitinge kalbėjo Kelmės vidurinės mokyklos inspektorius drg. Kadeika, Komjaunimo Raseinių apkomo sekretorius drg. Garijonis ir Kelmės vidurinės mokyklos komjaunuolių sekretorius drg. Bilskis. Priimta rezoliucija:

Mes, Kelmės vidurinės mokyklos mokiniai, susirinkę 1940 m. spalių mėn. 19 d. į moksleivių mitingą, džiūgaujame sužinoję, kad esame laisvi nuo mokesčio už mokslą, reiškiame nuoširdžią padėką Aukščiausiam Sovietui, draugui ir mokytojui Stalinui už suteikimą nemokamai siekti mokslo šviesos.

Pasižadame būti vertais tos dovanos, uoliai mokytis, kad būtume naudingi mūsų didžiajai tėvynei, ištikimi Stalino Konstitucijai ir visiems skleisti socializmo šviesą.

(Mūsų speckoro)

Kelmės vidurinės mokyklos moksleiviai kupini padėkos jausmo

1940 m. spalių mėn. 19 d. įvyko Kelmės vidurinės mokyklos moksleivių mitingas pareikšti padėką Tarybų S-gos vyriausybei už nemokamą mokslą.

Mitinge kalbėjo Kelmės vidurinės mokyklos inspektorius drg. Kadeika, Komjaunimo Raseinių apkomo sekretorius drg. Garijonis ir Kelmės vidurinės mokyklos komjaunuolių sekretorius drg. Bilskis. Priimta rezoliucija:

Mes, Kelmės vidurinės mokyklos mokiniai, susirinkę 1940 m. spalių mėn. 19 d. į moksleivių mitingą, džiūgaujame sužinoję, kad esame laisvi nuo mokesčio už mokslą, reiškiame nuoširdžią padėką Aukščiausiam Sovietui, draugui ir mokytojui Stalinui už suteikimą nemokamai siekti mokslo šviesos.

Pasižadame būti vertais tos dovanos, uoliai mokytis, kad būtume naudingi mūsų didžiajai tėvynei, ištikimi Stalino Konstitucijai ir visiems skleisti socializmo šviesą.

(Mūsų speckoro)

"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 25 d.)

Komjaunimo Kelmės organizacija.

Šiuo pasižadame uoliai dalyvauti "Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 130 egz. prenumeratų. (Pasirašo komiteto sekr. pavaduotojas)

Šiauliai „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse pasižadėjo išplatinti 2.500 egzempliorių

„Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynės vyksta pilnu tempu. Redakcija gauna socvaržybų sutartis vis iš kitų vietų. Siandien vėl skelbiam eilę pasižadėjimų iš vietų.

1) **Rietavas.** Siuo pasižadu dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinime ir išplatinti šimtą egzempliorių tarp organizuoto ir neorganizuoto jaunimo.

(Pasirašė L. K. J. S. Rietavo komiteto sekret. D. Liaudanskis).

2) **Komjaunimo Viekšnių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 100 egz. abonentais. (Pasirašo sekretorius).

3) **Komjaunimo Kelmės organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 130 egz. prenumeratų. (Pasirašo komiteto sekr. pavaduotojas).

4) **Mažeikiai.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti, kiek leis sąlygos, o mažiausiai 300 egz. abonentais.

5) **Komjaunimo Telšių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 500 egz. — abonentams. (Parašas).

6) **Komjaunimo Sakių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 500 egz. (Pasirašo sekretorius ir spaudos vedėjas).

7) **Komjaunimo Raseinių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir surinkti 500 abonentų. (Pasirašė: A. Garijonis).

8) **Komjaunimo Telšių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir surinkti 600 egz. abonentams. (Parašas).

9) **Komjaunimo Siaulių apkomas.** Siuo pasižadame dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 1000 egz. — abonentais. (Pasirašė: apkomo spaudos vadovas).

10) **Komjaunimo Siaulių miestkomas.** Siuo pasižadame dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 1.500 egz. abonentams.

11) **Komjaunimo Tauragės apskr. komitetas.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 1.500 egz. abonentams. (Pasirašė: spaudos vadovas).

Mes, Komjaunimo Seinų apskrities organizacijos korespondentų būrelis, šaukiame Komjaunimo Sakių apskr. organizacijos korespondentų būrelį į „Komjaunimo Tiesos" platinimo socialistines lenktynes. Mes, Seinų apskrities komjaunuoliai korespondentai, pasižadam nuo spalių mėn. 24 d. iki lapkričio mėn. 8 d. surinkti 300 prenumeratų, tuo būdu pakeldami prenumeratų skaičių 100%. Pasirašo korespondentai:

Liegus, Prūsakas, Viedraitis, Chvikleris, Breidbordas ir Benderovas.

Komjaunuoliai! Mobilizuokim visas jėgas! Platinkim savo spaudą. Kas dar neįsijungė — tuč tuojau įsijungti į soclenktynes! Kaimus ir miestus turi užtvindyti jaunimo laikraštis — „Komjaunimo Tiesa"!

LLKJS Raseinių apskrities valkomų sekretorių suvažiavimas

1940 m. lapkričio 17 d. Raseinių apkome įvyko Raseinių apskrities valkomų sekretorių suvažiavimas. Iš pranešimų iš valsčių pasirodė, kad dar daugelyj valsčių visai nepatenkinamai pasireiškia komjaunimo organizacijų veikla ir daugelis per praėjusį sekretorių suvažiavimą užsibrėžtų darbų visai neįvykdyti. Vienintelis gerai veikiantis valsčius yra Siluva. Neblogai dar veikia Raseinių ir Kelmės valsčiai. Kiti valsčiai dirba visai nepatenkinamai, ypatingai Simkaičių ir Viduklės valsčiai.

Pasirodo, kad daugelis valkomų sekretorių blogai supranta savo pareigas, neparodo jokios iniciatyvos ir neleidžia pasireikšti eilinių komjaunuolių iniciatyvai. Ypatingai mažai yra nudirbta agitacijos srityj, ir mažai yra išplatinama laikraščių.

Gale buvo priimta sekanti rezoliucija:

„Mes, LLKJS Raseinių apskrities valkomų sekretoriai, susipažinę su mūsų padarytomis klaidomis ir pasiryžę ateityj mūsų darbą pastatyti tinkamai, kaip tai iš mūsų reikalauja komunistų partija, pasižadame:

1. Ryšium su ateinančiais rinkimais į Aukščiausią Tarybų Sąjungos Tarybą iki lapkričio 24 d. kiekviename valsčiuje sudaryti agitbrigadas ir per priešrinkiminį laikotarpį aplankyti visus kaimus, mokyklas ir įmones, kiekvieną kampą, kur tik randasi bent kiek žymesnis žmonių susibūrimas, neatmetus nė pavienių trobų, ir pravesti priešrinkiminę agitaciją.

2. Iki gruodžio 1 d. kiekvienas valsčius turi surinkti mažiausiai 50 naujų „Komjaunimo Tiesos" prenumeratorių ir, kur galima, kuo daugiau išplatinti „Straln".

3. Per lapkričio mėnesį kiekvienoj mokykloj, prie kurios tik yra komjaunimo kuopelė, steigti ar sutvarkyti jau įsisteigusią pionierių organizaciją. Pirmiausia, pritraukus mokytojus prie pionierių auklėjimo darbo. Kiekvienoj mokykloj, kur tik yra pionierių organizacija, iki gruodžio mėnesio išleisti sieninį laikraštį bei organizuoti įvairius saviveiklos būrelius.

4. Iki gruodžio 1 d., kur tik yra komjaunimo organizacija, suruošti politlavinimo kursus, pritraukus kuo daugiau padorių inteligentų bei darbo žmonių.

Komj. A. V.

"Komajunimo Tiesa" 1940 m. lapkričio 21 d.
Raseinių apsk. valsčių komjaunimo komitetų sekretorių suvažiavimas

Raudonoji Gurguolė Kelmėje

"Komjaunimo tiesa" (1940 gruodžio 30 d.)

Gruodžio mėn. 23 dieną į Kelmę atvyko pirma Raudonuoji Gurguolė. Valstiečiai, pasipuošę plakatais, atvežė parduoti savo gaminius ne liaudies išnaudotojams, bet valstybei. Atvažiuojančius valstiečius pasitiko orkestras, kuris juos nulydėjo iki priėmimo punktų. Priėmimo ir atsiskaitymo darbas buvo taip suorganizuotas, kad viskas buvo atlikta per 5 valandas. Gurguolėje dalyvavo 1024 vežimai ir pristatė virš 155.000 kg. javų. Be to, buvo atvežta žirnių, peliuškų, vikių, ančių, vištų ir kt. ūkio gaminių.

Buvo suruoštas valstiečiams mitingas ir parodyta įdomi filma.

Aktyviais gurguolės organizatoriais pasirodė komjaunimas, kuris ne tik ją suorganizavo, bet taip pat aktyviai dalyvavo ir grūdų priėmime. Kooperatyvas darbą pravedė labai gerai.

Sausio mėn. bus suorganizuota dar viena gurguolė. Ji pralenks savo didumu pirmąją.

Alg. Radavičius

Raudonoji Gurguolė Kelmėje

Gruodžio mėn. 23 dieną į Kelmę atvyko pirma Raudonoji Gurguolė. Valstiečiai, pasipuošę plakatais, atvėžė parduoti savo gaminius ne liaudies išnaudotojams, bet valstybei. Atvažiuojančius valstiečius pasitiko orkestras, kuris juos nulydėjo iki priėmimo punktų. Priėmimo ir atsiskaitymo darbas buvo taip suorganizuotas, kad viskas buvo atlikta per 5 valandas. Gurguolėje dalyvavo 1024 vežimai ir pristatė virš 155.000 kg. javų. Be to, buvo atvežta žirnių, peliuškų, vikių, ančių vištų ir kt. ūkio gaminių.

Buvo suruoštas valstiečiams mitingas ir parodyta įdomi filma.

Aktyviais gurguolės organizatoriais pasirodė komjaunimas, kuris ne tik ją suorganizavo, bet taip pat aktyviai dalyvavo ir grūdų priėmime. Kooperatyvas darbą pravedė labai greitai.

Sausio mėn. bus suorganizuota dar viena gurguolė. i pralenks savo didumu pirmąją.

Alg. Radavičius

„PENKTASIS VANDENYNAS"

Direkcijos kino - teatrų „Metropolitain" ir „Aušra" mums praneša, kad dėl didelio pasisekimo filma „Penktasis Vandenynas" prolonguojama dar antrą savaitę.

AR TAIP GALIMA?

Sausio 23 d. į Kelmę buvo atvažiavęs iš Raseinių Komjaunimo Instruktorius V. ir pranešė, kad Kelmės komjaunimo būstinėje įvyks 23 d. 3 val. po p. Kelmės, Saudininkų ir Liolių komjaunuolių susirinkimas. 3 val. į būstinę susirinko keletas komjaunuolių Kelmiškių, Saudininkų 7 ir Liolių 6 nariai, bet instruktorius nieko įdomaus nepranešė, tik pasakė, kad atvažiuos į Saudininkus sausio 24 d. 1 val. po pietų ir įpareigavo komjaunimo Saudininkų organizacijos sekretorių, tą dieną ir valandą sukviesti visus Saudininkų komjaunuolius laukti, nes žadėjo duoti svarbių informacijų. Sausio 24 d. 1 val. visi Saudininkų komjaunuoliai palikę darbą ir nežiūrėdami gilaus sniego susirinko į būstinę ir su pakilusia nuotaika laukėme atvykstančio svečio, bet jis, deja, neatvažiavo. Saudininkų komjaunuoliai, pabuvę 4 val. ir nesulaukę, išsiskirstė, o mūsų gerbiamas svečias atvažiavo 8 val. vakare. Todėl mums neaišku, dėl ko tas bereikalingas jaunimo varginimas ir laiko gaišinimas?

Komj. **Pranas Razminas**

"Komjaunimo Tiesa" (1941 sausio 30 d.)

Susilpnėjo Kelmės komjaunimo veikla

"Komjaunimo tiesa" (1941 sausio 31 d.)

Nors Kelmės komjaunimo viekimui sąlygos ir labai patogios ir palankios, bet kažkodėl silpnai veikiama. Kaip paskelbiamas komjaunimo susirinkimas, tai į susirinkimą ateina 10-15 komjaunuolių, ir tie patys nesilaiko komjaunuoliškos tvarkos, per susirinkimą rūko, kalbasi ir kitokias išdaigas krečia, visi sėdi su kepurėm. Nors Kelmėje yra 38 komjaunuoliai, bet nė vienas

neskaito "Komjaunimo Tiesos".

Komjaunuolis **Razminas**

Susilpnėjo Kelmės komjaunimo veikla

Nors Kelmės komjaunimo veikimui sąlygos ir labai patogios ir palankios, bet kažkodėl silpnai veikiama. Kaip paskelbiamas komjaunimo susirinkimas tai į susirinkimą ateina 10—15 komjaunuolių, ir tie patys nesilaiko komjaunuoliškos tvarkos, per susirinkimą, rūko, kalbasi ir kitokias išdaigas krečia, visi sėdi su kepurėm. Nors Kelmėje yra 38 komjaunuoliai, bet nė vienas neskaito „Komjaunimo Tiesos".

Komjaunuolis **Razminas**

Įvesta tvarka Kelmės vaikų namuose

Kelmės vaikų namų auklėtiniai prieš kurį laiką nusiskundė, kad jie yra netinkamai auklėjami. Namuose dar tebejaučiama senoji auklėjimo dvasia. Auklėtiniai prievarta buvo verčiami lenktis tamsiems prietarams: bučiuoti kryžių, kalbėti poterius ir pan. Tuos, kurie visa tai daryti atsisakydavo, namų vedėja siųsdavo prie sunkaus fizinio darbo, arba kartais prieidavo net prie to, kad „maištininkai" negaudavo valgyti. Svaros ir higieniškumo palaikymu auklėtinių tarpe taip pat niekas nesirūpino.

Vaikų namai labiau priminė vienuolyną negu auklėjimo įstaigą. Sienose kabojo šventųjų paveikslai, tik paskutiniu laiku buvo pasirūpinta įsigyti mūsų vadų portretus.

1941 m. sausio 29 d. į Kelmės vaikų namus atvyko inspekcijos siųstas atstovas, kuris, pamatęs tokį namų tvarkos nenormalumą, ėmėsi iniciatyvos tam padaryti galą. Vaikų namų vedėjams ir auklėtojams buvo suteiktos auklėjimui reikalingos instrukcijos, ir griežtai įsakyta laikytis bendros tvarkos. Manoma, kad po Kelmės vaikų namų inspektavimo, visi dalykai pakryps gerojon pusėn ir tiek auklėjimo, tiek kituose dalykuose bus prisilaikoma to, ko reikalauja Tarybų santvarka.

Prie vaikų namų norima sudaryti priežiūros komisiją, į kurią įeitų LKP(b), LLKJS, organizacijų, mokyklų ir valstiečių atstovai.

Vaikų namų tikslas yra išauklėti tikrus ir susipratusius Tarybų Sąjungos piliečius. Tikime, kad Kelmės vaikų namuose auklėtiniai bus auklėjami bolševikiškai.

Kelmės valkomo sekretorius

PR. KVIETKAUSKAS

"Komjaunimo Tiesa" (1941 vasario 12 d.)
(pasirašė Kelmės valsčiaus komiteto sekretorius Pr. Kvietkauskas)

Komjaunuoliai padeda valstiečiams

"Komjaunimo tiesa" (1941 gegužės 16 d.)

KELMĖ, gegužės 15 d. *(telefonu iš mūsų korespondento)*

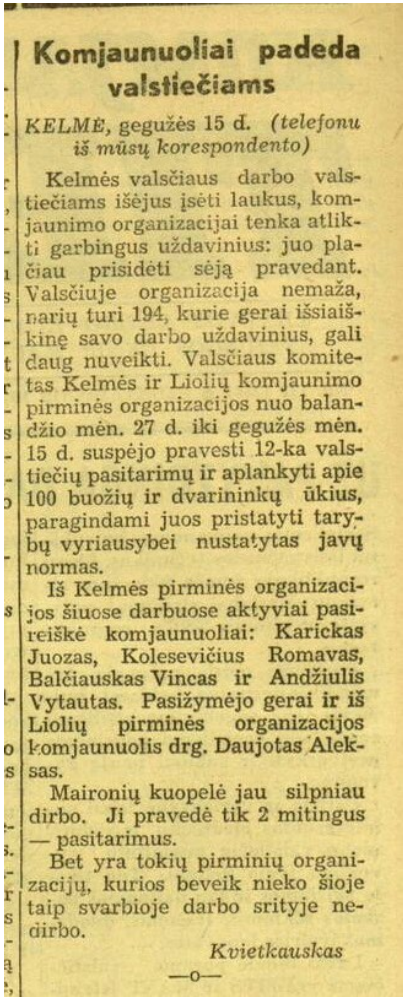
Kelmės valsčiaus darbo valstiečiams išėjus į laukus, komjaunimo organizacijai tenka atlikti garbingus uždavinius: juo plačiau prisidėti sėją pravedant. Valsčiuje organizacija nemaža, narių turi 194, kurie gerai išsiaiškinę savo darbo uždavinius, gali daug nuveikti. Valsčiaus komitetas Kelmės ir Liolių komjaunimo pirminės organizacijos nuo balandžio mėn. 27 d. iki gegužės 15 d. suspėjo pravesti 12-ka valstiečių pasitarimų ir aplankyti apie 100 buožių ir dvarininkų ūkius, paragindami juos pristatyti tarybų vyriausybei nustatytas javų normas.

Iš Kelmės pirminės organizacijos šiuose darbuose aktyviai pasireiškė komjaunuoliai: Karickas Juozas, Kolesevičius Romavas, Balčiauskas Vincas ir Andžiulis Vytautas. Pasižymėjo gerai ir iš Liolių pirminės organizacijos komjaunuolis drg. Daujotas Aleksas.

Maironių kuopelė jau silpniau dribo. Ji pravedė tik 2 mitingus - pasitarimus.

Bet yra tokių pirminių organizacijų, kurios beveik nieko šioje taip svarbioje darbo srityje nedirbo.

Kvietkauskas

Komjaunuoliai padeda valstiečiams

KELMĖ, gegužės 15 d. (telefonu iš mūsų korespondento)

Kelmės valsčiaus darbo valstiečiams išėjus į laukus, komjaunimo organizacijai tenka atlikti garbingus uždavinius: juo plačiau prisidėti sėją pravedant. Valsčiuje organizacija nemaža, narių turi 194, kurie gerai išsiaiškinę savo darbo uždavinius, gali daug nuveikti. Valsčiaus komitetas Kelmės ir Liolių komjaunimo pirminės organizacijos nuo balandžio mėn. 27 d. iki gegužės mėn. 15 d. suspėjo pravesti 12-ka valstiečių pasitarimų ir aplankyti apie 100 buožių ir dvarininkų ūkius, paragindami juos pristatyti tarybų vyriausybei nustatytas javų normas.

Iš Kelmės pirminės organizacijos šiuose darbuose aktyviai pasireiškė komjaunuoliai: Karickas Juozas, Kolesevičius Romavas, Balčiauskas Vincas ir Andžiulis Vytautas. Pasižymėjo gerai ir iš Liolių pirminės organizacijos komjaunuolis drg. Daujotas Aleksas.

Maironių kuopelė jau silpniau dirbo. Ji pravedė tik 2 mitingus — pasitarimus.

Bet yra tokių pirminių organizacijų, kurios beveik nieko šioje taip svarbioje darbo srityje nedirbo.

Kvietkauskas

—o—

Kelmės valsčių mažiausiai tebuvo palietus buržuazinė žemės reforma

"Tarybų Lietuva" (1940 lapkričio 3 d.)

[...] Kelmės valsčiaus matininkas drg. Pr. Povylius ir sako, kad Kelmės valsčiuje dvariukas prie dvariuko. Dėl to į Žemės Fondą Kelmės valsčius davė 7.234 ha žemės, 230 ūkio vienetų.

Kelmės valsčiaus matininkų brigados darbo turėjusios labai daug, o be talkos iš šalies, tai sunku būtų buvę darbus užbaigti iki lapkričio 1 d.

Drg. Povylius pabrėžia, kad Kelmės valsčiuje buvę labai daug ūkių, nepaliestų buržuazinės žemės reformos, ūkiai neturėjo planų, tai kai komisija padaro nutarimą, matininkai tik paskui darbu vykdę. Prašymų žemei gauti buvę paduota per **2000**, patenkinta apie **800**.

Ir Kelmės valsčiuje daugiausia žemės išdalinta mažažemiams. [...]

Kelmėje ir nedarbo klausimas aktualus

"Tarybų Lietuva" (1940 lapkričio 3 d.)

Kelmės profesinės sąjungos pirm. drg. J.Stragauskas sako, kad profsąjungoje jau yra susiorganizavę visa eilė sekcijų: medžio apdirbimo, dažytojų, prekybos įmonių tarnautojų, šaltkalvių, kirpėjų, vežikų ir kt.

Kadangi žemės darbai jau baigti, o pramonės įmonių čia nėra, tai pasitaiko ir bedarbių. Pav., rasiąsis apie 100 žmonių, kuriems darbo parūpinimas būsiąs aktualus.

Profesinė sąjunga visomis išgalėmis tenkinanti dirbančiųjų reikalus.

Lapkričio 7-8 dienos švęsti Kelmės ir apylinkės gyventojai labai rengiąsis. Organizuojami chorai, griežikų kapela etc. [...]

[Toliau pilnas laikraščio tekstas]

Nr. 30 — 1940. XI. 3 TARYBŲ LIETUVA 7

Kelmės valsčių mažiausiai tebuvo palietus buržuazinė žemės reforma

Lengva suprasti, kokią meilę mūsų senieji „patrijotai", tautininkams vadovaujant, puoselėjo lietuviškosios, „patrijotiškosios" dvarininkų klasės plėtimosi atžvilgiu.

Lietuviškajai dvarininkijai kurtis pagalbon ėjo Žemės bankas, Valst. taupomosios kasos, Mokesčių dep-tas, neieškojimas žemės mokesčių ir teismo antstoliai, tarnybos reikalais į dvarus neužsukdami...

Lietuviškųjų „patrijotų" dvareliai dygo prie didesnių miestų, panemuniais, paneriais, padubysiais, prie plentų, bendrai, patogesnėse vietose.

Patogiu rajonu „patrijotiškiems" dvarininkams augti ir steigtis yra Kelmės valsčius, Raseinių apskrityje.

Puikus Tauragės — Šiaulių plentas eina per Kelmę, žemė derlinga, upėmis ir upeliais išraižyta. Taigi ir buvo Kelmės valsčiuje ir kit. Raseinių apskrities šiaurinės pusės valsčiuose pilna dvarų dvariukų.

Kelmės valsčiaus matininkas **drg. Pr. Povylius ir sako, kad Kelmės valsčiuje dvariukas prie dvariuko. Dėl to ir į Žemės Fondą Kelmės valsčius davė 7.234 ha žemės, iš 230 ūkio vienetų.**

Kelmės valsčiaus matininkų brigados darbo turėjusios labai daug, o be talkos iš šalies, tai sunku būtų buvę darbus užbaigti iki lapkričio 1 d.

Drg. Povylius pabrėžia, kad Kelmės valsčiuje buvę labai daug **ūkių, nepaliestų buržuazinės žemės reformos, ūkiai neturėjo planų, tai kai komisija padaro nutarimą, matininkai tik paskui darbus vykdę.**

Prašymų žemei gauti buvę paduota per 2000, patenkinta apie 800.

Dalinamas ir vyskupo Valančiaus dvaras

...rą buvo pirkęs Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius ir į Pakražančio dvarą vyskupas atvažiuodavęs vasaroti.

Dvarą valdė vyskupo Valančiaus sesers sūnus **Berešna.** Tas Berešna su savo bičiuliu Urbonavičium paėmę rangą pastatyti plentą nuo Lauksargio iki Rygos. „Rangovai" gavę 20.000 rublių avanso plento statybos reikalams. Pinigus paėmęs Urbonavičius ir pinigais nešinas pabėgęs į Ameriką. Tekę atsakyti vyskupo Valančiaus giminaičiui Berenšai. Caro „Kazna", ieškodama avanso, pardavus Pakražančio dvarą ir vyskupas Valančius dar turėjęs išmesti kelis tūkstančius rublių, gelbėdamas savo giminaitį Berešną.

Dvarą (500 ha žemės) nupirko Petraitis, o iš Petraičio 1919 metais nupirko Izidorius Filipavičius.

Filipavičiaus biografija įdomi tuo, kad jo tėvas Pakražančio dvare buvęs vysk. Valančiaus giminaičio Berenšos baudžiauninkas. Izidorius Filipavičius 1883 — 1885 metais Paraseinio dvare pas Joniką tarnavęs bernu. Vėliau išvažiavęs į Ameriką, ten kelerius metus pabuvęs ir užsidirbęs pinigų, sugrįžęs Lietuvon nusipirko 33 ha žemės Tedeušavos km., netoli Eržvilko. Pardavęs Tedeušavos km. ūkį Filipavičius nusipirko Pakražančio dvarą. Berešnos baudžiauninkas senis Filipavičius mirė Pakražančio dvare, jo sūnui Izidoriui jau esant Pakražančio dvaro savininku.

Izidorius Filipavičius dvare įsitaisė garinį malūną, milvelį, laikė kumečius ir bernus; kadangi jis vertėsi visokiomis parangomis, tai dvaras buvo apleistas.

Filipavičius senomis kategorijomis ir primityviškai galvodamas, įrodinėja, kad jis pats baudžiauninko sūnus, bernas, savo triusu ir sumanumu įsigijęs turto ir įmonių. Bet jis nesupranta, kad turto negalėjo įsigyti ir neįsigijo savo fiziniu ar intelektualiniu darbu, bet pasinaudojo valiutos infliacija ir žemės spekuliacija, paremta kapitalistine ūkio santvarka.

Tam tikra prasme istorija kartojasi: Filipavičiai baudžiauninkai ir bernai tapo dvaro savininkais, o Filipavičių kumečiai dabar taip pat tampa dvaro sąlyginiais šeimininkais, bet jie žeme nespekuliuos, o ją dirbs.

Rudens darbai Vilniaus apskrityje baigti

Šiais metais valstiečių ūkiuose Vilniaus apskrityje rudens darbai vyko visai normaliai ir dabartiniu metu yra jau baigti. Keliuose dvaruose dėl įvairių gamtos sąlygų liko nenukasta daug bulvių. Pvz., Jašūnų, Turgelių ir Nemenčinės valsčių dvaruose liko nenukasta per 50 ha bulvių. Čia nenukasimo priežastis buvo patys darbininkai, nes jie nenori užmokesčio už darbą pinigais, bet rugiais, o rugiais neįmanoma mokėti, nes pernai buvo daug mažiau jų pasėta kaip kitais metais. Visur rugiai jau įsėti ir beveik jau visose vietose sudygę ir žaliuoja. Šiais metais parceliuojamuose ūkiuose pasėta 20 — 35% daugiau negu pirmykščiais metais. Šiais metais įsėjamų rugių plotas siekia 5.814 ha. Žymiai lėčiau vyksta žemės suarimas. Į tai seniau Vilniaus apskrityje nebuvo visai kreipiama jokio dėmesio. Dabar per agronomus buvo pavaryta didesnė propaganda ir rezultatai žymiai pagerėjo. Kai kuriose vietose stinga žiemai pašaro, todėl daugelyje vietų valstiečiai, kol dar galima, gano gyvulius ražienose ir tik tada jas užaria, kada jas nugano. Jau dabar užarta 65% visų ražiečių. Dvaruose dėl stokos arklių ir inventoriaus (Anovilio valst. ūkių rajone) suarta 45% arimo. Tačiau, jeigu atšils, dar šiais metais numatoma visoje Vilniaus apskrityje suarti iki 80% visos ariamos žemės. Tuo būdu rudens darbai Vilniaus apskrityje yra visiškai pavykę. **Až.**

Ukmergės kultūrinis gyvenimas

Dabar Ukmergėje veikia 3 pilnos valstybinės vidurinės mokyklos, ...

Tarybinės spaudos skaitytojų skaičius jau dabar Ukmergėje yra ...

...daviau ponui, o sau nieko neprigyvenau.

Prekybos reikalai provincijoje

— Su krautuvėmis pas mus Vilkaviškyje tai tikrai netvarka. Štai spalio 16 d. darbininkams skirtą valandą susirinkome į „Žiedo" manufaktūros parduotuvę. Paprašiau marškiniams 3 metrus medžiagos, bet pardavėjas Chazanas man tik 2 metrus sutiko parduoti. Paprašiau gatavus marškinius, atsakė kad nėra. Nėra tai nėra. Pasitraukiau į šalį. Sakiau, ateisiu kitą dieną. Gal šiandien išbaigė. Juk žmonės perka nežmoniškai. Tačiau nespėjau kepurės užsidėti, kai kitas pilietis iš Chazano gavo penkerius skalbiamo šilko marškinius ir dar jam Chazanas šiltas kelnes pasiūlė. Tai, sakykite, kokia čia tvarka. O marškinių pirkėjas visai ne darbininkas ir jis neturėjo tuo metu teisės ką nors pirkti, — ne be pasipiktinimo kalbėjo buv. Starkovskio metalo įmonės darbininkas drg. Merkšaitis.

— **Ne tik su tavim vienu Merkšaiti buvo tokia istorija. Aš pats aiškiausiai mačiau, kaip šioje krautuvėje pažįstamiems Chazanas davė tiek ir tokių medžiagų, kiek tie prašė, o nepažįstamiems atsakė: „Nori pirk — rytoj ir tokios negausi", — kalbėjo metalistas Tačiulauskas.**

— Sakykite, ar gali pardavėjas neduoti medžiagos, jeigu jos krautuvėje yra pakankamai. Štai spalio 16 d. užeinu su žmona į „Žiedo" moteriškų medžiagų skyrių. Tūla moteris paprašo patalų užvalkalams medžiagos. Vienas pardavėjas paduoda, o kita pardavėja atėjus ištraukia užvalkalus moteriškei iš rankų ir kaž kur paslepia. Joki prašymai nepadėjo. O užvalkalams ...

Ir Kelmės valsčiuje daugiausia žemės išdalinta mažažemiams.

KELMĖJE IR NEDARBO KLAUSIMAS AKTUALUS.

Kelmės profesinės sąjungos pirm. drg. J. Stragauskas sako, kad profsąjungoje jau esą susiorganizavę visa eilė sekcijų: medžio apdirbimo, dažytojų, prekybos įmonių tarnautojų, šaltkalvių, kirpėjų, vežikų ir kit.

Kadangi žemės darbai jau baigti, o pramonės įmonių čia nėra, tai pasitaiko ir bedarbių. Pav., Kelmėje rasiąsis apie 100 žmonių, kuriems darbo parūpinimas būsiąs aktualus.

Profesinė sąjunga visomis išgalėmis tenkinanti dirbančiųjų reikalus.

Lapkričio 7 — 8 dienos švęsti Kelmės ir apylinkės gyventojai labai rengiąsis. Organizuojami chorai, griežikų kapela etc.

VYSKUPO VALANČIAUS DVARO VIETININKAI VERTĖSI RANGOMIS LIGŠIOL

Dvyliktame kilometre nuo Kelmės į Tauragės pusę, prie pat plento, yra Pakražančio dvaras; nuo dvaro už pusės kilometro Pakražančio miestelis.

Pasirodo, kad Pakražančio dva-

mokytojų seminarija, amatų mokykla ir 6 pradžios mokyklos. Visas tas mokyklas šiemet lanko per 2.800 mokinių, 350 daugiau negu praeitais metais. Netrukus bus įsteigtas Liaudies universitetas ir 3 nepilnos suaugusių mokyklos. Tas mokyklas lankyti jau užsiregistravo 500 asmenų. 3.000 Ukmergės darbo žmonių yra susibūrę į įvairias profsąjungas, kurių dalis jau turi chorus, orkestrėlius, vaidintojų kuopeles ir skaityklas. Skaityklas turi visos profsąjungos. Profsąjungu būstinėse kiekvieną sekmadienį daromi susirinkimai įvairiais profesiniais klausimais išsiaiškinti, paskaitos konstitucijai aiškinti ir VKP (b) istorijai nagrinėti. Neretai profsąjungos pasirodo ir su menime dalimi. Beveik visos profsąjungos ir stambesnės pramonės įmonės leidžia sieninius laikraščius, kuriuose uoliai bendradarbiauja darb-kai ir darbo inteligentai. Mokyklose organizuojami komjaunimo būreliai, įrengiami Lenino kampeliai, skaityklos ir ruošiamasi leisti sieninius laikraščus. Neseniai įsteigta Ukmergėje meno brigada taip pat greitu laiku žada plačiai pasirodyti; jos choras jau koncertavo Ukmergėje ir turėjo 3 išvykas į apskrities miestelius. Ir visa tai norima įvykdyti Didžiosios Spalio Revoliucijos sukaktį pagerbti, t. y. ligi lapkričio 7 d.

padidėjęs net 4 kartus, palyginus su tuo, kiek seniau čia laikraščių ateidavo. Beje, seniau neveikę viešieji garsiakalbiai dabar yra pilnai išnaudojami. Jais perduodamos Eltos ir Tasso žinios, informacijos, paskaitos ir koncertai.

Nors pats kultūrinimo darbas yra tik organizacinėje stadijoje, užuomazgoje, bet jau minėti faktai duoda daug šviesių vilčių netolimai ateičiai. Sėkmingesniam darbo išvystymui, atrodo, reikėtų ir čia taikyti socijalistinio lenktyniavimo metodus.

A. L.

„Žinosiu, kad neturiu ant savęs pono..."

Smilgiai — 14 km. nuo Šiaulių, vienas iš didesnių dvarų Šiaulių valsčiuje. 153 ha beveik vien dirbamos žemės plotas paskirstyta 17 asmenų, 5 ha su sodyba, palikta būsimai valsčiaus senelių prieglaudai ir 1 ha sporto reikalams.

— Išgyvenau čia 23 metus, — pasakoja seniausias kumetis Kazys Mendelis, — po kelias savaites, kol buvau padieniu, išbūdavau be darbo. Nekartą teko ir pabadauti. Sveikatos ne kiek beturiu, visą ati-

Stebiu jo suvargusias, pūslėtas rankas ir išblyškusį veidą. Tikrai, kas jam beliko, bet nuo dabar baigiasi jo ir tūkstančių kitų tokių pat vargdienių vargai. Jo sūnui Petrui Mendeliui paskirta 7,82 ha žemės.

— Sūnus gauna žemės, — tariu jam, — galėsi pasilsėti, lengviau bus. —

— Kažin? Gal kaip pats sau dar labiau dirbsiu, bet žinosiu, kad dirbu sau, kad neturiu ant savęs pono ir kad nepaliksiu be darbo ir be duonos. Džiaugiuosi, kad nors senatvėje būsiu laisvas, o mano vaikams nereiks taip vargti, kaip vargau aš.

Aplink blaškosi vėjas ir lyja lie-

tus, prie naujai supilto kapčiaus sveikiname Mendelį, linkėdami pasisekimo naujam laisvam gyvenime.

Š. A.

medžiagų kiek nori, — pasakojo kitą atsitikimą metalistas drg. Vaičiulaitis.

Besikalbant su buv. Starkovskio įmonės darbininkais teko daug nusiskundimų išgirsti dėl netvarkos Vilkaviškio manufaktūros prekyboje. Tai lygiai liečia abi manufaktūros krautuves.

J. Kl.

Čekiškės valstiečiams, gavusiems žemę, įteikiami žemės dokumentai

Valstiečių maištas Lietuvoje XIX a. pradžioje

(Pagal Vilniaus valstybinio archyvo dokumentus)

Tačiau Raseinių m. teisme (Vilkija, mat priklausė Raseinių apskričiai) buvo pradėta svarstyti valstiečių skundo byla dėl Zabielų dvarų valdytojų priespaudos. Markus sugrįžo į Lietuvą, kad galėtų dalyvauti toje byloje liudytoju. Jam buvo pavykę iš teisingumo ministerijos gauti įsaką vietos valdžios organams — Markų, kaip liudytoją tokioje svarbioje byloje, apsaugoti nuo skriaudų ir priespaudų. Dar 1824 m. III. 7 d. Lietuvos gubernatorius atmetė grafo Zabielos įgaliotinio prašymą suimti Markų, bet tų pat metų IV. 25 d. didysis kunigaikštis Konstantinas Pavlovičius, kuriam tais laikais priklausė aukščiausioji Lietuvos gubernijų valdžia, įsakė: ‚tuojau pat uždaryti į kalėjimą Markų su visais tais valstiečiais, kurie pasirodys esą jo bendrininkais".

Tačiau ne taip lengva buvo suimti Markų. Kaip matyti iš Raseinių miesto teisėjo Klipenso 1824 m. gegužės 3 d. įteikto Vilniaus pilietiniam gubernatoriui raporto, Vilkijos valstiečiai išvadavo suimtą Markų. Klipensas rašo nuvykęs į Vilkiją su teismo tarėju Bogdanavičium suimti Markaus kartu su pastarojo sūnum Chackeliu, bet Vilkijos miestelio ir visų aplinkinių kaimų valstiečiai, apsiginklavę lazdomis, vėzdais ir kardais, didžiule minia užpuolė namus, kur buvo uždaryti suimtieji, smarkiai sumušė du sargyboje buvusius kareivius, atėmė iš jų durtuvus, sumušė ir išvaikė sargyboje buvusius šimtininkus ir dešimtininkus, išlaužė visas duris ir langus, išsivedė pro langą Markų ir jo sūnų ir išvežė juodu; kur išvežė, teisėjas sakosi nežinąs, tiktai girdėjęs, kad į „Sankt — Peterburgą". Teismo tarėjas dar bandęs sudrausminti valstiečius, bet šie ne tik nepaklausę jo, bet pačiupę į minią, pramušę galvoje kelias dideles žaizdas ir taip sudaužę rankas ir kojas, kad sumuštasis nebegalėjęs valdytis ir su pavojumi gyvybei buvęs parvežtas atgal į Raseinius. Teisėjas rašo, kad ir jam pačiam gresiąs toks pavojus iš įniršusių valstiečių, ir klausia savo vyresnybę, kaip čia įvykdžius duotąjį įsakymą.

Neklusniems valstiečiams numalšinti general - gubernatorius tuojau įsakė nusiųsti į Vilkiją būrį gusarų. Raseinių ispravninkui gen. gubernatorius įsakė ištardyti Vilkijos gyventojus dėl tų įvykių ir „valstiečius, kurie pasirodys esą tuo nusikaltę, apkalus grandinėmis, pasiųsti su patikima gusarų sargyba į Raseinius kalėjiman".

1824 m. gegužės 22 d. Lietuvos gen. gubernatorius pranešė did. kunig. Konstantinui Pavlovičiui, kad Kaune pavyko suimti Markų ir kad jį jau apkaltą grandinėmis išgabeno į Vilnių. Vilkijoje buvo paskirta ypatinga tardomoji komisija, kuri suėmė daug valstiečių. Tardymas vyko labai lėtai. 1825 m. rugsėjo 8 d. Konstantinas Pavlovičius įsakė Lietuvos gen. gubernatoriui greičiau baigti tardymą ir atiduoti kaltinamuosius teismui: „kad greitu ir pavyzdingu nusikaltusiųjų nubaudimu įvarius baimės kitiems valstiečiams iš Lenkijos prijungtose gubernijose, kurie taip pat yra linkę į panašius neklusnumus".

Pagaliau, 1826 m. vasario 18 d. buvo teisiami Markus ir Vilkijos valstiečiai. Žydas Markus buvo kaltinamas paveikęs valstiečius „iškelti neteisėtą bylą valdytojams ir kurstomu susirašinėjimu iš S. — Peterburgo su valstiečiais". Valstietis Lopacinskis buvo kaltinamas buvęs drauge su Markum Petrapilyje. Visa eilė kitų valstiečių buvo kaltinami smurtu atėmę Markų iš sargybos, kėlę maištą prieš dvarą, sumušę karius, sukapoję roges, nupiaustę arkliams karčius ir uodegas ir lazdomis sumušę teismo tarėją. Kažkuris Jonas Levskis buvo kaltinamas maišto metu pavartojęs šaunamąjį ginklą, o kažkuris Juozas Kalkevičius buvo kaltinamas tuo metu, kai jėga vadavo Markų, persirengęs pastarojo žydiškais drabužiais ir su keliais valstiečiais nuėjęs į visai priešingą pusę, negu kad buvęs nuvežtas Markus, „idant apgavus policiją ir paslėpus pėdsakus, kur buvo išvežtas žydas". Du valstiečiai buvo kaltinami rašę maištingųjų valstiečių laiškus Markui į Petrapilį; kažkuris Kornilovičius buvo kaltinamas skaitęs valstiečiams Markaus laiškus; Markaus žmona ir vaikai buvo kaltinami net — ėmę medžiaginę paramą iš valstiečių tuo metu, kai Markus buvo Petrapilyje. Teismas nuteisė Markų su visa jo šeimą ištremti į Sibirą, o valstiečius apkaltus grandinėmis ištremti į Jekaterinoslavo fabriką, į kasyklas ir druskos įmones. Kornilovičius taip pat buvo nuteistas ištremti.

1833 m. Markus iš Tobolsko gubernijos atsiuntė III skyriui dar vieną prašymą, kuriame vėl skundėsi „įvairiomis dvarininko gr. H. Zabielos Vilkijos gyventojams daromomis priespaudomis". Deja, jo nežinota, kad Vilkijos valstiečiai, matyt, neišlaikę skaudžių represijų, jau 1828 m. buvo atšaukę savo bylą prieš grafą Zabielą ir buvo sutikę laikyti save jo baudžiauninkais, nors dėl atšauktosios savo bylos ir buvo savo atšaukiamajame rašte pareiškę, kad „ji ne visiškai taip veltui iškelta, bet dar galinti turėti valstiečiams blogų pasekmių".

Taip liūdnai pasibaigė vienas pirmųjų Lietuvos valstiečių revoliucinių bandymų.

NADEŽDA JAFFE (Vilniuje)

(Pabaiga)

"Tarybų Lietuva" 1940 lapkričio 03 d.

Raseinių apskrities Žemės Ūkio Komisijos

"Tiesa" (1940 rugpjūčio 7 d.)

[...] **Kelmės valsčiaus.** Pirmininkas Juozas Bielskis, Kuršiukų k., nariai: Steponas Paulauskas, Varių *[Varėnų]* k., Kazys Jerulis *[Gerulis, pagal "Kelmės kraštas" 138 psl.]*, Paprūdžio k., Vaclovas Buivydas, Kelmė ir Jonas Šilėnas.[...]

Nuotraukos šaltinis laikraštis "Tiesa" 1940.09.03

Žemės reformos komisija, 1940 m.
(šaltinis Kelmės krašto muziejus)

Nr. 46 TIESA 7

Socialiniai ir sveikatos reikalai

Kauno miesto savivaldybėje

Kauno Miesto Savivaldybės Svei- ... minimumą reikėtų išleisti per metus ... skyr. vedėjas, Darbo, Sveikatos ir

Taip praleidžia vasarą maskviečiai vaikai

Šituose namuose gyvena daugiau kaip 300 vaikų. Vasarai daugelis iš jų išvažinėjo į vasarvietes ir kaimus. ... savo laiką. Yra šaškės ir domino. Vaikai, gyvenantieji namuose, visada žino, kas aikštelėje bus daroma artimiausiomis dienomis. ...

katos skyrius dabartiniu metu krei-pia ypatingą dėmesį į kovą su apkrečiamomis ligomis, būtent, šiltinę, dizenteriją (kruvinąją) ir kit. Tuo tikslu rengiamos pritaikinto turinio paskaitos lietuvių ir žydų kalbomis, talpinami į laikraščius didesni straipsniai, spausdinami atatinkami plakatai, kaip apsisaugoti nuo užkrečiamųjų ligų.

Be to, iš esamų sanitarinių (2) gydytojų, rajoninio gydytojo, ir veterinarijos gydytojo suorganizuotas sanitarinis būrys, kuris iš eilės jau pradėjo tikrinti visas Kauno miesto ir priemiesčių sodybas, maisto produktų parduotuves, mėsos parduotuves ir kitas įvairias įmones, duodami paaiškinimus bei nurodymus, kaip palaikyti švarą, kad negalėtų plėstis epideminėms ligoms. Turgavietės ir viešos išvietės bus ypatingai tikrinamos.

Tinkamai kovoti su epideminėmis ligomis, iš Kauno Miesto Burmistro ir Sveikatos Ministro paprašyti reikiami kreditai.

Dezinfekcijos stočiai buvo numatyta surasti kitur atatinkamas patalpas. Kadangi tinkamų patalpų dezinfekcijos stočiai Kaune nėra, tai nutarta tinkamai atremontuoti esamas patalpas ir įrengti prie jos tinkamesnę pirtį, padidinant vandens rezervuarus ir padauginant dušų skaičių, kad galima būtų jąja kasdien naudotis.

Kapitalistinis režimas paliko daug paliegusių asmenų, kurie kol buvo darbingi, nepajėgė susikrauti senatvei ar ligos atveju turto, nebuvo niekur apdrausti ir dabar jais tenka rūpintis savivaldybėms, iki jų globą organizuos valstybė. Jie iki šiol buvo vadinami beturčiais, dabar jau bus vadinami pensionieriais, ar kaip kitaip, nes beturčių kaip ir turtuolių Lietuvos Sovietų respublikoje nebėra. Yra tik darbo žmonės, kurie bus apdrausti senatvės, ligos, invalidumo ir kitais atvejais. Jie, būdami sveiki ir darbingi, dalį savo uždarbio dės į tam tikrus draudimo fondus, o senatvėje ir nelaimėje iš tų fondų ims ir gyvens taip, kaip gyveno sveiki, jauni ir darbingi būdami. Tai bus jų teisė gauti pakankamą pragyvenimą, o ne kieno nors teikiama malonė. Tačiau dabartiniai likę pensionieriai, kurie iki vakar, dienos vadinosi beturčiais, skiriasi nuo būsimųjų pensionierių tuo, kad jie niekieno ir niekur nebuvo apdrausti ir jiems išlaikyti lėšos turi būti specialiai skiriamos iš savivaldybių ar valstybės iždo. Iki šiol savivaldybėje yra užregistruota apie 2.000 šeimų, kurios vidutiniškai turi po 5 šeimos narius ir jų išlaikymui pagal nustatytą pragyvenimo

apie [illegible] milijonus litų, tačiau turint galvoje, kad daugelis jų yra šelpiami tik laikinai, dėl ligos, dėl nedarbo ar kitų laikinų priežasčių ir kad visus aprūpinus darbu, jų skaičius žymiai sumažės. Liks tik visiški seneliai ir invalidai, kurie negali ir negalės nieko dirbti ir kurių nėra kam išlaikyti. Tokių prisirinks per 1000 asmenų. Jiems pragyvenimo minimumui reikės išleisti per metus apie 1 mil. 300 tūkst. litų. Šiemet savivaldybė savo biudžete atskirų asmenų šelpimui buvo numačiusi tik 143.000 lt., kurie jau beveik visi yra išleisti ir dabar reikės prašyti vyriausybę, kad paskirtų tam reikalui papildomų kreditų.

Jeigu pensionieriais teks rūpintis savivaldybei, tai yra nusistatyta skirti jiems tokias pensijas, kurias gaudami galėtų pragyventi provincijoje, o ne Kaune. Žinoma bus ir tokių, kurie visą amžių yra tik miestuose gyvenę, jokių giminių ar kitų artimų, pas kuriuos galėtų gyventi, neturi, tai tuos reiks laikyti atskiruose pensionuose, kurie numatomi įsteigti netoli Kauno esančiuose dvaruose. Tuo reikalu atitinkamoms įstaigoms yra parašyti raštai.

Pensionierių išlaikymo būdui pensijos dydžiui nustatyti yra sudaryta komisija, kuriai pirmininkauja K. M. S. Socialinio skyriaus vedėja J. Kairytė-Kauneckienė. Komisijos nariais pakviesti K. M. S. Sveikatos Socialės Apsaugos ministerijų atstovai. Pagal tos komisijos nustatytas pensijas, bus sudarytas papildomas š. m. ir ateinančių metų biudžetas. Komisija jau savo darbą pradėjo ir greitai žada baigti.

Šiuo metu, kol nėra naujų šelpimo normų, Socialės Apsaugos skyriaus darbas yra labai sunkus, nes persitvarkęs gyvenimas uždėjo naujas pareigas savivaldybėms ir suteikė naujų teisių globojamiesiems. Todėl senuose Socialės Apsaugos rėmuose negalima išsitekti. Ir todėl iki bus išleistas visai Lietuvai atitinkamas įstatymas, pati savivaldybė ėmėsi iniciatyvos tvarkyti pensionierių klausimą savo jėgomis.

Be to, K. M. S. Socialinio skyriaus vedėja J. Kairytė-Kauneckienė susitarus su gydytoju Š. Matusevičium, žinomu dietetiku, peržiūri pensionierių laikomų pensionuose meniu. Iki šiol pensionieriams valgis buvo nustatomas daugiausiai mėsiškas, mažiau būdavo duodama daržovių ir vaisių, kas turėdavo neigiamos įtakos į pensionierių sveikatą. Dabar norima maistą taip pertvarkyti, kad jis seneliams būtų ko sveikiausias ir nebrangus. Nustatytu maisto meniu galės pasinaudoti ne tik prieglaudose gyveną pensionieriai, bet ir visi kiti, kurie norės ilgiau gyventi ir sveiki būti.

S. D.

Tačiau ir tie, kurie pasiliko mieste, linksmai ir kultūringai praleidžia savo laiką. Leningrado plento namuose Nr. 20 sukurta gera vaikų aikštelė.

Joje nuo ankstyvo pavasario prasidėjo linksmi vaikų žaidimai. Pirmomis birželio dienomis aikštelė oficijaliai buvo atidaryta. Tai buvo stebuklinga šventė namų kieme; joje dalyvavo apie 200 vaikučių.

Tiesą sakant, šituose namuose yra dvi aikštelės: viena augesniems vaikams, antra — mažiesiems. Priešmokyklinio amžiaus vaikams įtaisytas dailus kampelis: čia yra ir smėlynų, ir sūpuoklių, ir suoliukų su stalais. Motinos budėtojos iš tėvų komiteto prižiūri tvarką mažųjų aikštelėje.

Moksleivių aikštelė turtingesnė. Čia yra įvairiausių fizkultūriniams pratimams ir žaidimams. Verta visa tai suminėti, kad žinotų kitų namų valdybos, kurios esti šituo reikalu kraštutinai ekonomiškos ir šykščios. Čia turima: krepšinis, tinklinis, miestiečiai (gorodki) ir kroketas. Fizkultūros miestelyje pastatytos milžiniškos sūpuoklės (gigantskije šagi), trapecijos, didžiosios paprastos supynės ir mažosios supuoklės. Daug ir stalo žaidimų. Jaunieji šachmatininkai gali gauti šachmatus. Tas, kas domisi bilijardu, gali prie šio žaidimo praleisti

stambiomis raidėmis surašytas kalendorinis darbo planas.

Fizkultūrinis miestelis turi savo komandas, kurios treniruojasi. Jaunųjų pijonierių stadijone birželio mėnesį įvyko futbolo rungtynės tarp namų Nr. 20 futbolo komandos ir gretimojo namo futbolininkų. Laimėjo Nr. 20. Rugpiūčio mėnesį numatytos tinklinio rungtynės.

Vaikai žaidžia ne vien tik pačioje aikštelėje namų kieme. Jie daro ekskursijas, kolektyviai lanko kinus ir vaikų teatrus, visi kartu, vieninga šeima, susitelkia Jaunųjų pijonierių stadijone.

Vaikai jau nemaža matė įdomių filmų. Neseniai lankėsi teatre premjeroje „Nuostabioji švilpynė".

Geras oras buvo palankus ekskursijoms rengti. Per šią vasarą jau spėta įvykdyti 11 ekskursijų: į Abramcevą, į Puškinskoje, į Kuskojo, į Visasąjunginę žemės ūkio parodą ir kitas vietas.

Įrengta čia ir kilnojamoji skaitykla. Vaikai rytais susirenka į ratelį ir garsiai skaito įdomią knygą. Čia pat, pedagogui dalyvaujant, perskaityti dalykai apsvarstomi. Veikia ir meninio žodžio ratelis.

Padedant Leningrado rajono meninės saviveiklos namams, sudaryti rankdarbių ir šokių rateliai. 69 berniukai įsirašė į kultūros ir poilsio parko karinį batalijoną.

Tarp vaikų, gyvenančių namuose, atsirado 12 jaunųjų daržininkų sodininkų. Jie, padedami kitų vaikų, išvelėnavo visą kiemą ir prisodino jį gėlių. Sodininkai susikūrė sau nedidelį daržą: čia sirpsta braškės, auga agurkai, žirniai ir pamidorai. Pensininkas F. F. Pobedinskis — mėgėjas sodininkas — vadovauja sodininkų daržininkų rateliui.

Didelis, įdomus ir įvairus darbas dirbamas aikštelėje, labai artimai bendradarbiaujant ir suaugusiems namų gyventojams. Tėvų komiteto nariai draugai Babuškina, Kantorius, Čavkanidzė bei kiti ir namų kultkomisijos nariai draugai Verozubas ir Mailis padėjo daug jėgų tam darbui organizuoti. Didžiulę paramą jiems teikia namų prievaizdas drg. Grošikovas.

145-toji mokykla, kuri pritraukė prie nuolatinio darbo pedagogą drg. Mukidžanianą ir Dusią Saliną, taip pat daug padėjo organizuojant aikštelę.

Taip praleidžia vasaros atostogas Leningrado plento rajono vienų namų vaikai Maskvoje.

Valsčių Žemės Ūkio Komisijos

Kaunas, Elta. 1940 m. liepos 29 dieną **Raseinių** apskrities žemės ūkio komisija sąstate jos pirmininko Balio Baranausko, narių Broniaus Stašaičio, Petro Stoškevičiaus, Raseinių apskr. agronomo Pijaus Pečkaičio ir Raseinių apygardos žemės tvarkytojo Edvardo Butėno svarstė Raseinių apskr. valsčių žemės ūkio komisijų pirmininkų ir narių paskyrimo klausimą.

Raseinių apskrities žemės ūkio komisija nutarė Raseinių apskr. valsčiaus Žemės Ūkio Komisijas paskirti šiame sąstate.

I. Raseinių valsčiaus.

Pirmininkas — Antanas Kovaliauskas, Beržytės k. ir nariai: Jonas Kauneckis, Akštašlyno k., Jonas Jukna, Kengių k., Stepas Kovalenka, Šianlaukio k. ir Jonas Lauraitis, Kazbaraičių k.

II. Šimkaičių valsčiaus.

Pirmininkas — Juozas Zaksas, Medininkų k., nariai: Petras Čepas, Kniečių k., Jonas Bakutis, Kniečių k., Antanas Kauneckas, Naukaimio k. ir Juozas Jakaitis, Pabedirvių I k.

III. Raudonės valsčiaus.

Pirmininkas — Pranas Lukošius, Ambručių k., nariai: Justas Grigas, Pamituvių k., Stasys Šaulys, Pamituvių k., Juozas Jočis, Pamituvių k. ir Antanas Kaklauskas, Raudonės miest.

IV. Girkalnio valsčiaus.

Pirmininkas — Aleksas Altukovas, Mišiūnų k., nariai: Antanas Gustas, Žvirgždžių k., Juozas Stankus, Volų k., Antanas Babičas, Dvareliškių k. ir Alfonsas Montvilas, Girkalnių miest.

V. Kelmės valsčiaus.

Pirmininkas — Juozas Bielskis, Kuršiukų k., nariai: Steponas Paulauskas, Varių k., Kazys Jerulis, Paprūdžio k., Vaclovas Buividas, Kelmė ir Jonas Šilėnas.

VI. Viduklės valsčiaus.

Pirmininkas — Pranas Gapšys, Užumedžių k., nariai: Jonas Pliuškevičius, Viduklės miest., Izidorius Laurinaitis, Ižiniškių k., Izidorius Žyvatkauskas, Alaviniškioų k. ir Jonas Pocius, Latakų k.

VII. Šiluvos valsčiaus.

Pirmininkas — Pranas Spraunis, Šiluvos miest., nariai: Domas Rimkus, Šiluvos miest., Jonas Banys, Maižiškių k., Vladas Vaišvila, Zbarų k. ir Silvestras Semaška, Piktaičių k.

VIII. Betygalos valsčiaus.

Pirmininkas — Vladas Krapikas, Meškapiaunio k., nariai: Kostas Meškauskas, Maskvytų k., Pranas Lukninas, Srautų k., Kazys Burkšaitis, Steponkaimių k. ir Edmundas Račkauskas, Meškapiaunių k.

XII. Kražių valsčiaus

Pirmininkas — Tomas Čekauskis, Akmenų k., nariai: Vladimiras Sabanka, Akmenų dv., Juozas Šemetulskis, Raudiškės k., Romanas Marcinkevičius, Pluščių k. ir Juozas Srelkauskas, Girinių k.

1940 m. liepos 31 d. **Ukmergės** apskr. žemės ūkio komisija, susirinkusi pirmo posėdžio, priėmė apskrities žemės ūkio komisijos sekantį sąstatą, kurį prašo patvirtinti Valstybinės Žemės Ūkio Komisijos. 1. Jurgis Ališauskas — pirmininkas, 2. Liudas Alseika, apygardos žemės tvarkytojas, pavaduotojas, 3. Juozas Markeliūnas, apskrities agronomas, 4. Stasys Vaitkūnas, tarnautojas, sekretorius, 5. Pranas Tričys, ūkininkas, Januškų k., Deltuvos v.

Be to, komisija patvirtino valsčių pristatytus šiuos valsčių žemės ūkio komisijų sąstatus:

I. Balninkų valsčiaus.

Pirmininkas — Justas Stančikas, valsčiaus viršaitis, nariai: Jonas Laurinaitis, Pranas Šedulkis, Petras Narušis, Antanas Stainionis, visi iš Balninkų m.

II. Deltuvos valsčiaus

Pirmininkas — Juozas Kiškis, Bierių k., nariai: Andrius Vinskus, Laibiškių k., Stasys Kazlauskas, Bierių k., Kazys Strelčiūnas, Vareikių k. ir Jonas Petrikas, Varžgalių k.

III. Giedraičių valsčiaus.

Pirmininkas — Stasys Kazlauskas, valsčiaus viršaitis, nariai: Antanas Pelakauskas, Giedraičiai, Edvardas Rudžionis, Mickonių k., Aleksas Mackonis, Kulundžių k. ir Vladas Nareika, Giedraičių m.

VII. Musninkų valsčiaus.

Pirmininkas — Antanas Venzlauskas, Kaukiškių k., nariai: Stasys Visockis, Kernavės m., Jonas Lelys, Kernavos m., Jonas Žukauskas, Pasparių k. ir Stasys Tamašauskas, Daubariškių k.

VIII. Pabalsko valsčiaus.

Pirmininkas — Petras Purlys, Antakalnio III dv., nariai: Zenonas Giedraitis, Pabalsko v. viršaitis, Jonas Davalis, Pašlaičių k., Petras Melnikas, Pašlaičių k. ir Romas Mokšeckas, Vaitkuškių k.

IX. Pagirių valsčiaus.

Pirmininkas — Jonas Lauruška, Maišimų k., nariai: Stasys Aleknavičius, Runeikių k., Ignas Padaiga, Pagirio m., Adomas Dambrauskas, valsčiaus viršaitis ir Stasys Bublinskas, Runeikių k.

Ūkiai, kuriuose reikia komisarų

Kaunas, Elta. Valstybinė Žemės Ūkio Komisija praneša: stambiuose dvaruose, kur žemės ūkio darbai, ypatingai derliaus suėmimas, vykdomi nepatenkinamai, turi būti paskirti komisarai. Stambiuose ūkiuose, net ir dvaruose, kur darbai vyksta visiškai normaliai, komisarų skirti nereikia. Bet jei šiuo momentu būtų pastebėta, kad stambiuose ūkiuose (ne dvaruose) netvarkingai vyksta javų suvalymas, komisarus reikia paskirti. Komisarus skiria ir tvirtina komisija, susidedanti iš apskrities žemės ūkio komisijos pirmininko, kompartijos sekretoriaus ir apskrities agronomo. Komisarus paskyrus, tuojau reikia pranešti Valstybinei Žemės Ūkio Komisijai. Komisarams atlyginimas mokamas iš dvaro sąmatos. Atlyginimą nustato komisija.

Paskyrimai ir atleidimai Švietimo Ministerijoje

Kaunas, Elta. Švietimo ministerio įsakymu

1) Panevėžio valst. berniukų gimnazijos direktorius Jurgis Elisonas nuo šių metų rugpiūčio 15 d. atleistas iš pareigų.

2) Panevėžio valst. berniukų gimnazijos direktorium nuo rugpiūčio 15 dienos paskirtas Tauragės valst. gimnazijos mokytojas Jonas Navasaitis.

3) Raseinių valst. gimnazijos direktorius Jonas Kartanas nuo rugpiūčio 15 dienos atleistas iš pareigų.

4) Raseinių valst. gimnazijos direktorium nuo rugpiūčio 15 dienos paskirtas Linkuvos valst. gimnazijos mokytojas Aleksandras Zujus.

5) Kupiškio valst. gimnazijos direktorius Teodoras Blinstrubas nuo rugsėjo 1 dienos atleistas iš pareigų.

6) Kupiškio valst. gimnazijos direktorium nuo rugsėjo 1 dienos paskirtas tos gimnazijos mokytojas Jonas Šalkauskas.

IX. Tytuvėnų valsčiaus.

Pirmininkas — Antanas Bekeris, Pivoraičių k., nariai. Petras Arkušauskas, Šušiškių k., Mamartas Volbikas, Piragių k., Aleksas Belskis, Skuogalių k. ir Fortunas Vaidolauskas, Tytuvėnų dv.

X. Nemakščių valsčiaus.

Pirmininkas — Rapolas Gedminas, Žalpių dv., nariai: Jonas Marcinkus, Garišių dv., Antanas Gružinskis, Kairiškės dv., Antanas Jocius, Smulkių dv. ir Jurgis Soparnis, Pasuginčių k.

XI. Jurbarko valsčiaus

Pirmininkas — Antanas Pranckaitis, Jurbarko miest., nariai: Antanas Bukauskas, Pažėrių k., Petras Žemaitaitis, Girdžių k., Juozas Lydėkius, Miliškių dv. ir Kazys Pietaraitis, Vajotų k.

IV. Gelvonių valsčiaus.

Pirmininkas — Kazys Čižiūnas, Kulniškių k., nariai: Povilas Kirklys, Gelvonių miest., Kazys Žulys, Gelvonių miest. Bronius Sedaravičius, Gelvonių v. savivaldybės sekretorius ir Augustinas Abyšala, Gelvonių v. viršaitis.

V. Kavarsko valsčiaus.

Pirmininkas — Povilas Čiukšys, Dauginčių k., nariai: Stasys Karvelis, Ribokiškių k., Kazys Žemaitis, Kavarsko miest., Antanas Burbulis, Dauginčių k. ir Aleksas Granickas, Dauginčių k.

VI. Kurklių valsčiaus

Pirmininkas — Viktoras Šapolas, Kurklių miest., nariai: Kostas Milinskas, Kazys Šapolas, s. Tomo, Jonas Rasikas, visi iš Kurklių miesto ir Juozas Paura, Vildžiūnų k.

X. Panoterių valsčiaus.

Pirmininkas — Petras Vildžiūnas, valsčiaus viršaitis, nariai: Kazys Grincevičius, Rukuižų k., Jonas Dargužis, Bukonių k., Juozas Petrauskas, Panoterių m. ir Benediktas Kiškis, Panoterių m.

XI. Sesikų valsčiaus.

Pirmininkas — Feliksas Vanagas, Sesikų m., nariai: Andrius Talakas, Antanas Zilnys, Jonas Straškūnas ir Antanas Klimašauskas, visi iš Sesikų m.

XII. Šešuolių valsčiaus.

Pirmininkas — Stasys Bereznauskas, Valsčiaus viršaitis, nariai: Pranas Giečys, Kuzilų k., Stasys Tuba, Šešuolių m., Modestas Subačius, Kuzilų k. ir Vaclovas Stundys, Vaitkuškių k.

(B. d.)

DĖL KELMĖS V. V. BIBLIOTEKOS

Į Kelmės V. V. biblioteką ateinantieji dienraščiai skaitytojus pasiekia jau pasenę, nes biblioteka — skaitykla atdara ne kasdien, o tik antradieniais, ketvirtadieniais, penktadieniais ir sekmadieniais. Dienraštinės žinios greit senata ir todėl pageidautina, kad skaitykla veiktų kiekvieną dieną.

Kelmė turi apie 4000 gyventojų, per 400 gimnazijos mokinių, daug susipratusių darbininkų. Jie visi nori sekti socialistinės Lietuvos gyvenimą, todėl reikia jiems padėti.

Mokytojas J. Švėgžda

"Tiesa" (1940 spalio 2 d.)

Raudonosios Gurguolės traukė į Kelmę

(Pranešimas telefonu)

Užvakar atsikėlę iš ryto kelmiečiai labai nustebo: į miestelį traukė ilga, ilga vežimų virtinė. Iš tolo raudonai margavo vėliavomis ir šūkais virš tūkstanties vežimų. Tai buvo Kelmės valsčiaus valstiečių Raudonoji Gurguolė, kuri atvežė parduoti į vietinį kooperatyvą 3360 centnerių javų.

Užgrojo atvykęs orkestras, po miestelį pasipylė valstiečių vežimai, miestelyje kilo tikra šventadieninė nuotaika. Valstiečiai tvarkingai atidavė septyniuose priėmimo punktuose atvežtus javus. Tarnautojai dirbo greit ir gerai: per keturias valandas buvo atsverti ir apmokėti visi atvežti grūdai.

Valstiečiai, pardavę savo javus, nuėjo į vietinį kooperatyvą nusipirkti reikalingų prekių. Ir čia jie buvo mielai ir greit aptarnauti.

Po to įvyko valstiečių ir miestelėnų mitingas, kuriame kalbėjo Raseinių apskrities kandidatas į Aukščiausiosios Tarybos deputatus drg. Filipavičius, Kelmės Vykdomojo Komiteto pirmininkas drg. Banys ir kiti.

Po mitingo valstiečiai linksmi ir patenkinti grįžo į kaimus.

"Tiesa" (1940 gruodžio 26 d.)

KELMĖS VALSČIUS PASIRUOŠĘS

Kelmės valsčiuje priešrinkiminis pasiruošimas vyksta pilnu tempu. Darbo valstiečiai darbininkai ir darbo inteligentai, suprasdami šių dienų reikšmę, neatsilieka nuo kitų, bet savo darbu ryžtingai prisideda prie mūsų socialistinės tėvynės kūrimo. Pavyzdžiui: Kelmės valsčiaus valstiečiai suorganizavo raudonąją gurguolę iš 1025 vežimų, kuri savo didingumu pralenkė netik savo apskrities, bet ir kitų apskričių valsčius. Ir šiuo laimėjimu Kelmės valstiečiai neapsiriboja, bet organizuoja antrą dar didesnę Raudonąją Gurguolę.

Be to, diena iš dienos visame valsčiuje vyksta priešrinkiminiai susirinkimai, kuriem nebeužtenka nei agitatorių, nei aktyvistų, nors į darbą įtraukti ir atostogaują studentai, vietos aktyvistai ir mokytojai. Šiandieną agitatoriui nebereikalinga ieškoti klausytojų, bet pati darbo liaudis ieško ir net nepasidalina agitatoriais, kuomet reikia vykti į kelias vietas. Ir kaip gi gali būti šiandieną nemalonus agitatoriaus darbas, kuomet atvykusieji į susirinkimus nebetelpa mokyklų patalpose.

Metus žvilgsnį į rinkimines apylinkes, kurių Kelmės valsčiuje yra 12, matome, kad visos susitvarkę ir pasipuošę. Ir to dar maža. Apylinkės viena su kita lenktyniauja, kad kuo gražiau pasipuoštų rinkimų dienai. Šį darbą daugiausia dirba jaunimas, pina vainikus ir kombinuoja įvairius pagražinimus. Yra apylinkių, kurios rinkimų dienai pasipuošti jau turi nusipynusios net po 80 metrų vainikų.

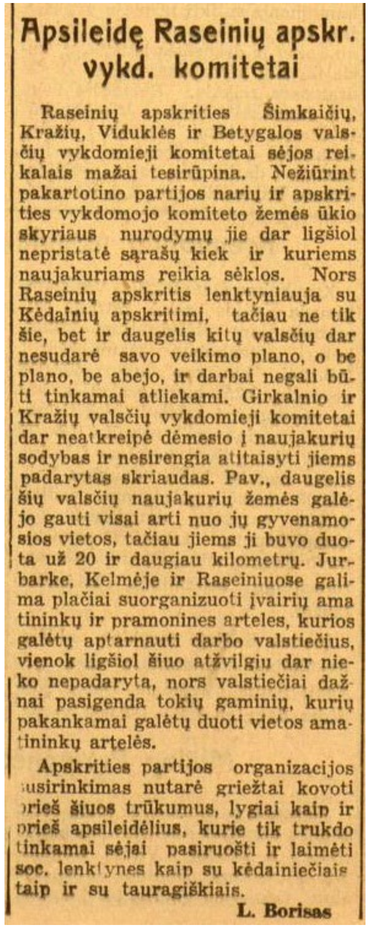
Visi Kelmės valsčiaus dorieji piliečiai su nekantrumu laukia rinkimų dienos, kad galėtų atiduoti savo balsus už išstatytus kandidatus. Visuose susirinkimuose priimamos rezoliucijos, kad mes, kelmiečiai, visi kaip vienas eisime prie rinkimų urnų ir rinksime savo geriausius piliečius į Aukščiausiąją tarybą.

Agit. M. Kuzminskas

"Tiesa" (1941 sausio 9 d.)

Daugelio valsčių žemės ūkio aktyvistai mano, jog ir be propagandos bei išaiškinimo visi valstiečiai aktyviai įsitrauks į sutarties vykdymą. Faktai rodo ką kitą. Raseinių apskrities Kelmės valsčiaus aktyvistai visai pamiršo, jog sutartyje įsipareigota kuo greičiau išvežti naujakuriams miško medžiagą, tačiau jie tuo reikalu su naujakuriais nepravedė jokių pasikalbėjimų ir bendrai jokių priemonių nesigriebė, kad pagreitintų medžiagos orderių gavimą ir jos išvežimą. Dėl menkų formalumų Kelmės valsčiaus naujakurių miško medžiaga pradėta dar tik dabar vežti, kai rogių kelias visai pasibaigė. Marijampolės ir Vilkaviškio apskrityse trūksta kalvių, tačiau vietos žemės ūkio aktyvas neveda tinkamai propagandos, kad ir esamos kalvės nestovėtų be darbo. Su kalviais ir rimoriais nevedami pasitarimai žaliavos gavimo reikalu, taip pat nesitarta, kad iš vienų vie-

"Tiesa" (1941 kovo 28 d.)

Apsileidę Raseinių apskr. vykd. komitetai

Raseinių apskrities Šimkaičių, Kražių, Viduklės ir Betygalos valsčių vykdomieji komitetai sėjos reikalais mažai tesirūpina. Nežiūrint pakartotino partijos narių ir apskrities vykdomojo komiteto žemės ūkio skyriaus nurodymų jie dar ligšiol nepristatė sąrašų kiek ir kuriems naujakuriams reikia sėklos. Nors Raseinių apskritis lenktyniauja su Kėdainių apskritimi, tačiau ne tik šie, bet ir daugelis kitų valsčių dar nesudarė savo veikimo plano, o be plano, be abejo, ir darbai negali būti tinkamai atliekami. Girkalnio ir Kražių valsčių vykdomieji komitetai dar neatkreipė dėmesio į naujakurių sodybas ir nesirengia atitaisyti jiems padarytas skriaudas. Pav., daugelis šių valsčių naujakurių žemės galėjo gauti visai arti nuo jų gyvenamosios vietos, tačiau jiems ji buvo duota už 20 ir daugiau kilometrų. Jurbarke, Kelmėje ir Raseiniuose galima plačiai suorganizuoti įvairių amatininkų ir pramonines arteles, kurios galėtų aptarnauti darbo valstiečius, vienok ligšiol šiuo atžvilgiu dar nieko nepadaryta, nors valstiečiai dažnai pasigenda tokių gaminių, kurių pakankamai galėtų duoti vietos amatininkų artelės.

Apskrities partijos organizacijos susirinkimas nutarė griežtai kovoti prieš šiuos trūkumus, lygiai kaip ir prieš apsileidėlius, kurie tik trukdo tinkamai sėjai pasiruošti ir laimėti soc. lenktynes kaip su kėdainiečiais taip ir su tauragiškiais.

L. Borisas

"Tiesa" (1941 balandžio 10 d.)

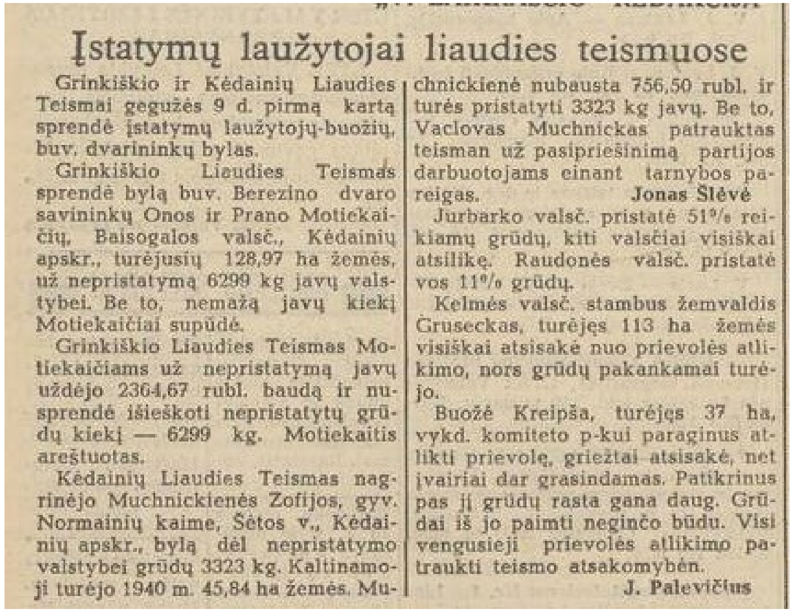
Valstiečiai dėkoja partijai ir vyriausybei už žemę

Raseinių apskrityje iš 12 tik dviejuose valsčiuose, Kelmės ir Kražių, buvo sugaišti žemės pertvarkymo darbai, bet ir čia šiomis dienomis baigti. Raseinių apskrities žemės fonde buvo 41.023 ha, o iki spalio mėn. vidurio dirbo tik 23 matininkai. Vėliau atvyko daugiau matininkų ir darbas paspartėjo.

Kai kuriuose valsčiuose žemę gavusieji jau įvesdinti į skirtuosius sklypus, kiti naujakuriai to džiaugsmingo įvykio dar laukia. Ilgai laukti jau nebeteks.

Spalio 28 d. įvyko iškilmingas

"Vastiečių laikraštis" (1940 lapkričio 6 d.)

Įstatymų laužytojai liaudies teismuose

Grinkiškio ir Kėdainių Liaudies Teismai gegužės 9 d. pirmą kartą sprendė įstatymų laužytojų-buožių, buv. dvarininkų bylas.

Grinkiškio Liaudies Teismas sprendė bylą buv. Berezino dvaro savininkų Onos ir Prano Motiekaičių, Baisogalos valsč., Kėdainių apskr., turėjusių 128,97 ha žemės, už nepristatymą 6299 kg javų valstybei. Be to, nemažą javų kiekį Motiekaičiai supūdė.

Grinkiškio Liaudies Teismas Motiekaičiams už nepristatymą javų uždėjo 2364,67 rubl. baudą ir nusprendė išieškoti nepristatytų grūdų kiekį — 6299 kg. Motiekaitis areštuotas.

Kėdainių Liaudies Teismas nagrinėjo Muchnickienės Zofijos, gyv. Normainių kaime, Šėtos v., Kėdainių apskr., bylą dėl nepristatymo valstybei grūdų 3323 kg. Kaltinamoji turėjo 1940 m. 45,84 ha žemės. Muchnickienė nubausta 756,50 rubl. ir turės pristatyti 3323 kg javų. Be to, Vaclovas Muchnickas patrauktas teisman už pasipriešinimą partijos darbuotojams einant tarnybos pareigas.

Jonas Šlėvė

Jurbarko valsč. pristatė 51% reikiamų grūdų, kiti valsčiai visiškai atsilikę. Raudonės valsč. pristatė vos 11% grūdų.

Kelmės valsč. stambus žemvaldis Gruseckas, turėjęs 113 ha žemės visiškai atsisakė nuo prievolės atlikimo, nors grūdų pakankamai turėjo.

Buožė Kreipša, turėjęs 37 ha, vykd. komiteto p-kui paraginus atlikti prievolę, griežtai atsisakė, net įvairiai dar grasindamas. Patikrinus pas jį grūdų rasta gana daug. Grūdai iš jo paimti neginčo būdu. Visi vengusieji prievolės atlikimo patraukti teismo atsakomybėn.

J. Palevičius

"Vastiečių laikraštis" (1941 gegužės 16 d.)

Eksponatai pasakoja apie kovas
"Tiesa" (1965 sausio 17 d.)

Mokytoją J.Stasiulaitį draugai vadina "direktoriumi" - jis vadovauja rajoniniam kraštotyros muziejui. [...] Negalima nesijaudinant praeiti pro žmonių, kuriuos žvėriškai nužudė fašistiniai grobikai, sąrašus. Paskutinioji pavardė juose pažymėta **1847**-uoju numeriu... Vien tik Kuprės miške okupantai sušaudė daugiau kaip **300** taikių gyventojų. [...] Čia randame **Celinos Bortkevičienės**, dabar gyvenančios Šaltinių tarybiniame ūkyje, nuotrauką. Ši moteris okupacijos metais, rizikuodama savo gyvybe, išslapstė ir užaugino net septynis žydų tautybės vaikus.[...]

EKSPONATAI PASAKOJA APIE KOVAS

KELMĖ („Tiesos" koresp.). Mokytoją J. Stasiulaitį draugai vadina „direktoriumi" — jis vadovauja rajoniniam kraštotyros muziejui. Neseniai kraštotyrininkų pastangomis čia atsira-

do naujas, komunistinių organizacijų Kelmės rajone istorijos skyrius.

Štai kabo portretinės mokytojo Pr. Kabailos ir B. Piliūno nuotraukos — jie vadovavo Užvenčio ir Šaukėnų revoliuciniams komitetams 1918 metais. Kraštotyrininkai nustatė, kas dalyvavo revoliuciniuose komitetuose, užrašė gyvų dalyvių prisiminimus. Kaip brangi relikvija čia saugoma Šaukėnų komunistinės kuopelės, veikusios buržuazijos valdymo metais, raudonoji vėliava. Negalima nesijaudinant praeiti pro žmonių, kuriuos žvėriškai nužudė fašistiniai grobikai, sąrašus. Paskutinioji pavardė juose pažymėta 1847-uoju numeriu... Vien tik Kuprės miške okupantai sušaudė daugiau kaip 300 taikių gyventojų.

Eksponatai pasakoja apie atkaklų liaudies pasipriešinimą fašistiniams okupantams, partizanų kovą. Čia randame darbininkės Celinos Borlkevičienės, dabar gyvenančios Šaltinių tarybiniame ūkyje, nuotrauką. Ši moteris okupacijos metais, rizikuodama savo gyvybe, išslapstė ir užaugino net septynis žydų tautybės vaikus.

Dideli mūšiai vyko, išvaduojant Kelmę. Devyniems Tarybinės Armijos kariams už drąsą juose buvo suteikti Tarybų Sąjungos Didvyrių vardai. Didvyrių nuotraukos ir kiti įdomūs dokumentai dabar šio muziejaus ekspozicijoje.

cijoje.

Atskiras skyrius pasakoja apie socializmo statybą Kelmės rajone, kolūkinio kaimo pirmūnus. Naujajame muziejaus skyriuje yra daugiau kaip du šimtai eksponatų — dokumentų, fotonuotraukų, įvairių daiktų.

"Tiesa" (1965 sausio 17 d.)

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

- Detalus Kelmės ir Kražių apylinkių žemėlapis. 1939 m. (šaltinis)
- Žemėlapis: Reymann´s Special-Karte Nr.C Kelmy 1:200.000
- 1915-1918 metų žemėlapis
- 1915-1918 metų antras žemėlapis
- 1860 metų žemėlapis
- Luokė-Šaukėnai. 1939 m.
- Raseiniai-Betygala. 1939 m.

Pradinis puslapis

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

Knyga apie Kelmės žydus

קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Autoriai: *Batševa Levitan-Krubelnikaitė ir Ida Markus-Krubelnikaitė*

Parsisiųsti

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

LYA f.3377 ap.58 b.635

1941 m. vykdytų žudynių Kelmės mieste vietos nustatymo aktas

(originalas kartu su žudynių Užventyje, Tytuvėnuose ir Padubysyje tyrimų aktais)

[tekstas netaisytas]

Nuorašas

Kelmės rajono, Kelmės miesto ir apylinkių, ir Šaukėnų apylinkės žydų tautybės piliečių sušaudymo 1941 m. liepos 26 d. Kelmės mieste (Kelmės tarybinio ūkio ribose apie 2 km į Šiaurę nuo Kelmės centro) vietos nustatymo

A k t a s Nr. 5 (28)

Kelmės rajonas, Kelmės miestas 1965 m. rugsėjo 27 d.

Mes, LKP Kelmės rajono komiteto sekretorius **Bilbokas Juozas, Juozo** (Kraštotyros Draugijos skyriaus valdybos pirmininkas), Kelmės miesto Darbo Žmonių Deputatų Tarybos vykdomojo komiteto pirmininkas **Turskis Algirdas, Prano**, LKP Kelmės RK instruktorius **Pažarauskas Antanas, Antano s.**, Kelmės miesto gyventoja **Makarytė Janė, Jono**, gyvenanti Kelmėje, Pergalės 83, nustatėme, kad 1941 m. liepos 26 d. čia buvo hitlerininkų ir buržuazinių nacionalistų sušaudyti Kelmės miesto, apylinkių ir Šaukėnų apylinkės žydų tautybės piliečiai: **Udvinas**, **Nochumas**, **Udvinas Rozinas**, **Jofe**, **Boneris** su šeimomis, viso suaugusius, senus ir mažus 483 žmonės.

Faktą apie sušaudymą patvirtina **Turskis Algirdas, Prano**, kuris matė varant į šaudymo vietą iš taip vadinamos žydų mokyklos į masinio žudymo vietą. Girdėjo šaudant, šauksmus ir t.t.

Faktą apie sušaudymą patvirtina **Pažarauskas Antanas, Antano**, kuris matė varant pasmerktuosius į sušaudymo vietą. Girdėjo šaudant, po kelių dienų lankėsi masinio žudymo vietoje.

Faktą patvirtina Kelmės miesto gyventoja **Makarytė Janė, Jono**, kuri varant į šaudymo vietą, laike šaudymo smalsumo dėlei įlipo į medį prie šaudymo vietos ir stebėjo apie pusę valandos, kol buvo išvyta.

Jos parodymu žydų tautybės piliečiai buvo atvaromi į žudymo vietą. Iš **Laukodymo** ir **Gadiliaušiškės** *[Katiliauskiškės dv.]* - vežami pavadomis. Atvarytus grupėmis prie duobės privertė nusirengti. Varė į duobes kurių buvo keturios ir šaudė. Nepaklusniuosius nušaudavo ir po to įmesdavo. Gydytojas **Suralskis** bėgo, ir jį nušovė apie 25 metrai nuo duobės (miežiuose) ir buvo atgabentas ir įmestas į duobę.

Žmogžudžių tarpe buvo: **Marcinkus Petras**, **Razminas Petras**, **Jokubaitis**, **Špukas** ir kt.

Vieta, kurioje buvo sušaudyti žydų tautybės piliečiai viso 483 žmonės **J.Bilboko** nufotografuota ir sustatytas šis aktas.

Sušaudytųjų palaikai randasi šaudymo vietoje, nurodytoje nuotraukoje.

483 žuvusiųjų pavardės nustatytos ir jų sąrašas pridedamas.

Pasirašė:

LKP Kelmės RK sekretorius Kraštotyros draugijos p-kas /J.Bilbokas/
Kelmės miesto DŽDT Vykdomojo komiteto pirmininkas / A.Turskis/
LKP Kelmės RK instruktorius /A.Pažarauskas/
Kelmės miesto gyventoja /Makarytė J./

[Dokumente paminėtas aukų sąrašas archyve yra nerastas. Jį pavyko surasti iš kitų [šaltinių](#).]

[Pradinis puslapis]

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės žydų aukų sąrašas su 483 pavardėmis

Kelmės žydų sušaudymo vietoje esantis paminklas (šaltinis)

Bet kuriam žmogui, besilankančiam karo meto masinių žydų žudynių vietoje Kelmėje, skaičius 483 yra gerai žinomas, nes jis yra iškaltas ant tą vietą žyminčio paminklo. Šį skaičių taip pat galima aptikti tiek tarybinių, tiek šių laikų istoriografijoje. Skaičius 483 reiškia oficialų nustatytą žydų aukų skaičių, tačiau šiandienos tyrėjai abejoja, ar tikrai jis pilnai atspindi tikrovę.

Istorikas Stanislovas Buchoveckas knygoje "Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m." (ISBN 978-609-8037-13-5) rašo: *"Kiek 1941 m. buvo nužudyta Kelmės valsčiaus žydų ? Iš karto reikia pasakyti, kad knygoje "Masinės žudynės Lietuvoje" nurodyta 480 ar 483 aukų statistika yra labai netiksli. Ji pagrįsta XX a. septintojo dešimtmečio LKP Kelmės rajono komiteto trečiojo sekretoriaus, vadovavusio neseniai įsteigtam Kraštotyros draugijos rajono skyriui, atmestinai surinkta medžiaga."* Pasak pačio istoriko, apie tai jam papasakojo šviesios atminties Kelmės žurnalistas Vytautas Pikturna.

Toliau istorikas rašo: *"Gyvas likęs Kelmės žydas mokytojas M. Šafiras [Mykolas (Hiršas-Cvi) Šaferis], liudijęs apie holokausto nusikaltimus, teigė, kad liepos 29 d. buvo sušaudyta apie 1200, o per antrąsias masines žudynes - apie 600 žydų. Šie skaičiai (netgi su nužudytais Vaiguvos žydais) yra kiek per dideli, tačiau artimesni tikrajam prie Kelmės dvaro užkastų aukų skaičiui."* Šis M. Šaferio liudijimas yra paimtas iš 1947 m. birželio 16 d. teismo, kuriame jis dalyvavo kaip liudininkas, posėdžio protokolo. (LYA f.K-1. ap.58, b.15303, l.202-205)

Knygoje "Holokaustas Žemaitijoje" (2016 m., ISBN 978-5-420-01777-7) tyrėjai Aleksandras Vitkus ir Chaimas Bargmanas polemizuoja su S.Buchovecku ir taip pat bando nuspėti daugiau ar mažiau tikrovišką aukų skaičių. Šioje knygoje rašoma: *"Antai LTSR kraštotyros draugijos narių 1965 m. rugsėjo 27 d. surašytas aktas Nr. 5*

(28) "Dėl Kelmės rajono, Kelmės miesto ir apylinkių, ir Šaukėnų apylinkės žydų tautybės piliečių sušaudymo 1941 m. liepos 26 d. Kelmės mieste (Kelmės tarybinio ūkio ribose apie 2 km į šiaurę nuo Kelmės centro) vietos". Šiuo aktu nustatyta, kad sušaudyti 483 piliečiai iš Kelmės ir apylinkių bei iš Šaukėnų miestelio. Aktas buvo siunčiamas Lietuvos TSR ypatingajai valstybinei komisijai nacių žvėriškumams tirti, sudarytai 1944 m. rugpjūčio 13 d.; jos pirmininkas - LKP CK pirmasis sekretorius Antanas Sniečkus."

Tyrėja Genovaitė Erslavaitė knygoje "Masinės žudynės Lietuvoje (1941- 1944) : Dokumentų rinkinys", d. 2, (Vilnius: Mintis,1973) ties Kelmės žydų aukų eilute taip pat įrašė skaičių 483. Tą patį skaičių pakartojo ir Kelmės kraštotyrininkas Vaclovas Rimkus knygoje "Kelmės kraštas". Knygoje "Holokaustas Žemaitijoje" yra pateiktas ir vieno iš liudytojų minėtas apytikslis skaičius: *" ... nors Kario Jagerio ataskaitoje apie nužudytus Kelmės žydus įrašo nėra, liudytojas Andriuška teigė, kad 1941 m. rugpjūtį Kelmės žvyrduobėse sušaudyta apie 500 žydų."*. Tačiau M. Andriuška apklausoje kalbėjo tik apie tos dienos, kada jis kasė duobę, aukų skaičių. Tiksli jo frazė skamba taip: *"Iš viso tą dieną buvo sušaudyta **apie 500** žmonių."* (1947.11.25 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.278-280)). Didžioji dalis aukų, pasak kitų liudijimų, buvo nužudyta 1941 m. liepos mėn. pabaigoje.

Akivaizdu, kad skaičius 483 *keliavo* iš vienos knygos į kitą remiantis tuo vieninteliu 1965 m. rugsėjo 27 dienos komisijos parašytu tyrimo aktu. Štai ištrauka iš šio dokumento: *"[...] nustatėme, kad 1941 m. liepos mėn. 26 d. čia buvo hitlerininkų ir buržuazinių nacionalistų sušaudyti Kelmės miesto, apylinkių ir Šaukėnų apylinkių žydų tautybės piliečiai [...] Viso įskaitant suaugusius, senius ir mažus 483 žmonės [...] 483 žuvusiųjų pavardės nustatytos ir jų sąrašas pridedamas."* (Savo knygoje "Holokaustas Žemaitijoje" tyrėjai Aleksandras Vitkus ir Chaimas Bargmanas parašė, kad jie Lietuvos Ypatingajame Archyve prie šio akto turėjusio būti pridėto pavardžių sąrašo nerado. Ar jis yra iš archyvo kažkur prapuolęs ?)

Išlikusiuose archyviniuose dokumentuose yra ir daugiau liudijimų apie apytikslį aukų skaičių:

- Stanislovo Buhavecko paminėti mokytojo M.Šaferio įvardinti aukų skaičiai yra paimti iš 1947.06.16 d. teismo posėdžio protokolo (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.202-205). Teisme mokytojas liudijo, kad buvo 1200 aukų per pirmąją egzekuciją ir 600 per antrąją. Tačiau S.Buchovecko liko nepaminėta, kad to pačio teismo metu L. Aleknos paklausė, kiek buvo suimta žydų, ir jis atsakė: *"Lageryje buvo **apie du tūkstančius** įkalintų žydų, kuriuos sušaudė "aktyvistai" ir vokiečiai."* L. Alekna užėmė gana svarbias buhalterio pareigas valsčiaus valdyboje ir turėjo galimybę matyti platesnį vaizdą bei gauti tikslesnę informaciją. Atidumas tiksliems skaičiams ir konkretumas yra būtinos buhalterio profesinės savybės, todėl L. Aleknos liudijimas galėtų būti net svaresnis, nei mokytojo M.Šaferio, kuris tuo metu pats buvo suimtasis ir neturėjo galimybės stebėti visų įvykių iš šalies.
- Duobę kasęs Buivydas Povilas kelis kartus apklausose minėjo, kad jis po vienos egzekucijos prie užkasamos duobės esą girdėjęs, kaip iš Raseinių atvykęs A.Grigalavičius klausė policijos viršininko, kiek tą kartą buvo sušaudyta, ir policininkas jam atsakęs, kad - **1300** žmonių. Tai yra tik vienos dienos egzekucijos skaičius. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.94-96, 135-136).
- Vaiguvos baltųjų partizanų būrio narys Užkuris Kazimieras apklausiamas 1947.03.29 nurodė, kad 1941 m. liepos pabaigoje tą pačią dieną kartu su Vaiguvos žydais buvo sušaudyta apie 800-1000 žmonių. (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.46-47).

Aukščiau minėto 483 aukų sąrašo kopiją pavyko rasti ir daugmaž atkurti jame parašytas pavardes. Skaitant dokumentą krenta į akis žmonių surašymo eiliškumas. Asmenys jame yra sugrupuoti pagal gatves, kuriose jie gyveno. Galima numanyti, kad

tyrimo komisijos pakviesti liudininkai, tikriausiai keli išlikę Kelmės žydai, surašė savo tautiečių pavardes pagal gatves, kuriose jie gyveno, ir išvardijo tik tuos asmenis, kuriuos jie konkrečioje gatvėje patys daugiau ar mažiau pažinojo. Didžioji dauguma aukų taip ir liko neįvardinta. Komisija daugiau žinių negavo, todėl ji užtvirtino skaičių 483, kaip oficialų. Tokiu būdu jis atsirado ant paminklo bei pasklido po istorines knygas ir įvairius straipsnius.

[Kelmės žydų aukų sąrašas su 483 pavardėmis]

[Kelmės žydų aukų sąrašo originalo kopija]

Šiuo metu visas surinktas Kelmėje gyvenusių žydų pavardžių katalogas yra laisvai prieinamas https://www.ancestry.com/search/collections/1427/ (peržiūrai gali reikėti atlikti nemokamą registraciją).

Žemiau esanti nuoroda į surašytus duomenis, kuriuos sudarė **Robert Weiss (JAV)** ir yra gauti iš **Jack L Weinstein (JAV)**.
[G-KELME.XLSM]

[Pradinis puslapis]

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės liudijimuose paminėtų žydų sąrašas

(dar pildomas ir tikslinamas)

Liudininkų ir kitų asmenų, pateikusių savo žinias, sutrumpintas žymėjimas:
JZ - Jakovas Zakas;
CR - Chaja Rozienė;
JM - Janina Meraitė-Geršienė;
SB - Stanislovas Buchoveckas (iš knygos "Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m."; sudarė Arūnas Bubnys; ISBN 978-609-8037-13-5);
YL - Lithuania Memorial Book - Yahadut Lita / 4 tomas (2003 m.)

Pavardė	Vardas	Liudininkas arba asmuo pateikęs žinias	Aplinkybių aprašymas liudijimuose	Tolesnė gyvenamoji vieta
ŠAFERIS	HIRŠAS (CVI) (pabėgęs iš Kelmės lagerio pasivadino Mykolu, o vėliau Gari)	-	Jaunuolis, kuris vedė savo gelbėtoją, Liolių miestelio mokytoją Mariją Balilionytę. Daugiau apie tai.	Po karo vedė antrą kartą ir apsigyveno Jonavoje.
Rabinas MOVŠOVIČIUS	DANIELIUS	JZ, YL	Kelmės aukštosios Talmud Toros seminarijos vyriausias rabinas.	nužudytas 1941 m.

[Kelmė - Onos pasakojimas](#)
[Kelmė - Jurgelis Adomas](#)
[Kelmė - Alekna Liudas](#)
[Kelmė - Dovydaitis Pranas](#)
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)](#)
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.](#)
[Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis](#)
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)](#)
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“](#)
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"](#)
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.](#)
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“](#)
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)](#)
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."](#)
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“](#)
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"](#)
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)](#)
[Kelmė - Duobkasiai](#)
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos](#)
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo](#)
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)](#)
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų](#)

Rabinas SADOVSKIS	PESACH	JZ	Kelmės didžiosios jašivos vyriausias rabinas	nužudytas 1941 m.
Rabinas MIADNIKAS	GERŠONAS	YL	Vienas iš Kelmės rabinų	nužudytas 1941 m.
Rabinas PIANKO	ŠLOMO	YL	Kelmės mažosios jašivos vyriausias rabinas.	nužudytas 1941 m.
Rabinas BEINEŠOVIČIUS	KALMANAS	JZ, SB, YL	YL mini kaip vyriausią Kelmės rabiną. SB mini kaip vieną iš Kelmės progimnazijos pedagogų dėsčiusį Mozės tikybą.	nužudytas 1941 m.

Kelmėje įvairiais laikotarpiais gyvenusių žydų sąvadas, sudarytas iš pavardžių rastų archyviniuose dokumentuose, prisiminimų knygų ir kitų šaltinių. Sąvadą sudarė Robert (Bob) Weiss (JAV) ir perdavė publikavimui į https://www.ancestry.com/search/collections/1427

Bendras Bob Weiss sudarytas pavardžių sąrašas

Kelmės žydų aukų sąrašas su 483 pavardėmis

Kelmės žydų aukų sąrašo originalo kopija

Žemiau esanti nuoroda į surašytus duomenis, kuriuos sudarė **Robert Weiss (JAV)** ir yra gauti iš **Jack L Weinstein (JAV)**.
G-KELME.XLSM

Pradinis puslapis

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Basės Bloch liudijimas apie Tytuvėnų žydų išžudymą

Liudijimą užrašė Leiba Koniuchovskis 1947 metais. Yad Vashem centro dokumentų archyve visi L.Koniuchovskio užrašai turi bendrą dokumentų grupės kodą O.71. Šio liudijimo numeris yra 54.

Kai kur tekste asmenų vardai, pavardės, vietovių pavadinimai ir kita svarbi informacija yra tikslingai palikti tokie, kokie jie yra užrašyti angliškame vertime, tam kad vėliau būtų galima juos patikslinti. Šalia originalaus teksto laužtiniuose skliaustuose yra vertėjo patikslinimas, versija arba komentaras.

BASĖS BLOCH, gimusios Tytuvėnuose 1917 metų gegužės 5 d., liudijimas.

Tytuvėnuose ji gyveno iki 1933 metų, iš kur vėliau persikėlė į Šiaulius. Ten ji sulaukė karo pradžios (1941 m. birželio 22 d.) ir Šiaulių geto likvidavimo.

Tytuvėnai yra Raseinių apskrityje, trisdešimt kilometrų nuo Raseinių, aštuoniolika kilometrų nuo Kelmės ir 42 kilometrų nuo Šiaulių. Netoli miestelio yra nutiestas geležinkelis, kuriuo kursuoja traukiniai Raseiniai-Šiauliai ir Raseiniai-Kaunas. Miestelyje gyveno kelios dešimtys žydų šeimų *[J. Boyarin angliškame vertime parašyta 40 šeimų]*. Dauguma jų vertėsi prekyba ir smulkiais amatais. Žydai buvo įkūrę nedideles gamybos įmones. Čia tuo metu jau buvo vieno žydo odų dirbtuvė bei **Kaplano** šeimos keramikos dirbtuvė *[hebraiškame tekste - siuvykla]*. Taip pat buvo ir keletas žydų, kurie dirbo žemę savo ūkiuose.

Basė Bloch

Tytuvėnų miestelis buvo vasaros kurortas, todėl žydai sezono metu turėdavo iš to papildomų pajamų. Miestelyje stovėjo sinagoga, buvo Toros studijų namas *[beit midraš]*, religinė mokyklėlė vaikams bei maža biblioteka.

Lietuviai ir žydai miestelyje sugyveno gerai. Tokie pat santykiai išliko ir sovietų valdžios metais.

Apie įvykius Tytuvėnuose **Basė Bloch** sužinojo būdama Šiaulių gete.

Ponia **MIRIAM HAK** (mergautinė pavardė **FLAYSHMAN [FLEIŠMAN]**) kartu su savo dviem devynių ir dvylikos metų vaikais pabėgo iš Tytuvėnų pas savo brolį į Šiaulius. Tuo pačiu metu į Šiaulius pabėgo ir ponia **KAPLAN**. Jos abi į Šiaulius atvyko maždaug tris savaites prieš likviduojant getą. Šios dvi moterys Basei papasakojo:

Kai vokiečiai užėmė miestelį, lietuviai labai džiaugėsi. Girininkas **RUSECKIS [BRONIUS RUSECKAS]** užėmė viršaičio pareigas. Mokytojas iš **GUDELIAI**, esančių šeši-septyni kilometrai nuo Tytuvėnų, tapo partizanų būrio vadu.

Užėjus vokiečiams maždaug tris savaites žydai gyveno ramiai savo namuose ir laikė atidarytas krautuves. Tuo metu nebuvo paskelbta jokių ypatingų nurodymų dėl žydų ir jiems nereikėjo užsisiūti geltonų lopų. Visa valdžia buvo lietuvių partizanų rankose. Vokiečiai ilgai neužsibuvo miestelyje. Jie tiesiog praėjo pro miestelį ir nužygiavo toliau *[į Rytus]*.

Praėjus trims savaitėms po vokiečių įžengimo į miestelį, policininkai kartu su partizanais suėmė apie 20-25 jaunuolių, vaikinų

ir merginų. Juos kaltino, kad sovietų valdymo metu priklausė komjaunimo organizacijai. Tarp suimtųjų buvo keletas žydų *[J. Boyarin angliškame vertime yra teigiama, kad visi 20-25 suimti asmenys buvo žydai]*. Visi jie buvo išvežti į Raseinių kalėjimą ir tolesnis jų likimas yra nežinomas.

*[Policininko **Stanislovo Nekrašo tardyme** 1950.09.23 d. pažymėta, kad suimta ir išvežta į Raseinių kalėjimą apie 30-40 būtent žydų tautybės asmenų. LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB l.19]*

Tarp suimtųjų buvo **MIRIAM HAK** vyras **MOIŠĖ**. Jo dvylikos metų sūnus nuėjo į Raseinius sužinoti, kur yra tėvas. Vaikas visą dieną vaikščiojo aplink kalėjimą, bet veltui. Apie savo tėvą jis nieko nesužinojo.

Tarp išvežtųjų į Raseinių kalėjimą buvo šie:

1. Batsiuvys **MOIŠĖ HAK**, turėjęs mažą batų krautuvėlę miestelyje.

2. **BERĖ [BERL] HAK**, **MOIŠĖS** brolis. *[1965 m. žudynių tyrimo akte minimas karą išgyvenęs liudytojas Hakas Berelis, Iginovičiaus, 1941 m. Tytuvėnų valsčiaus sekretorius...]*

3. **BENCIJONAS MELAMEDAS**, kuris dirbo miške ir jo 23 metų amžiaus duktė **RIVKĖ [REBEKA]**.

4. Vežėjas **PERECAS BULVA** ir jo dvi dukterys, 17 metų **SORĖ** ir 19-20 metų **RIVKĖ**.

5. **ARČIKAS ZHUS** ir jo brolis **ZIZLAS**.

6. Krautuvininkas **HEKERIS**.

7. **MOIŠĖ KAPLANAS** ir jo du sūnūs.

8. **LEIZERIS DOGONAS** ir jo sūnus, siuvėjas *[kitur - keramikas]*.

9. Siuvėjas *[kitur - keramikas]* **ŠMERL KAPLANAS** ir jo sūnus.

Miriam Hak Basei išvardino visus suimtuosius, bet Basė daugiau jų nebeatsimena.

Jaunesnės Tytuvėnų moterys ir merginos turėjo kiekvieną dieną dirbti. Darbo metu jas saugojo partizanai. Vieną kartą, kuomet moterys šlavė gatvę ir iš grindinio akmenų tarpų ravėjo žolę, pro šalį ėjo miestelio viršaitis ir tarsi liūdnai ištarė: *"Gaila, kad tokios gražios merginos bus nužudytos."*. **ŠMUELIO BENDERIO** duktė **TAIBĖ** grįžo namo ir apie tai papasakojo savo tėvui, kurį visi laikė susigaudančiu politikoje miestelio žmogumi. **ŠMUELIS** tik nusijuokė iš savo dukters parneštos žinios.

Vieną kartą buvęs Smetonos laikų šaulių sąjungos narys **ANTANAS NŪTAUTAS** atėjo į **MIRIAM HAK** namus. Jis Hak šeimai patarė negaišti nei minutės, nesirūpinti savo daiktais ir kiek galima greičiau niekieno nepastebėtiems naktį bėgti iš miestelio į Šiaulius. **NŪTAUTAS** patikino, kad yra ruošiamasi visus miestelio žydus sušaudyti. Jis patarė nepradėti panikuoti, o tyliai išeiti tiesiai į Šiaulius.

MIRIAM HAK nuėjo pas savo seserį **ROKHEL ZHUS** ir viską jai papasakojo. Miriam pradėjo pasakoti, ką sužinojo, ir kitiems miestelio žydams, tačiau jie tik juokdavosi iš jos ir drausmindavo, kad ji neskleistų miestelyje bereikalingą paniką, pridurdami, kad lietuviai neleis to daryti. Tas pats lietuvis nuėjo pas gerą pažįstamą **MEYER HEKER** ir jį taip pat perspėjo, tačiau **MEJERIS** pagalvojo, kad lietuviai paprasčiausiai *"nori pasisavinti jo turtą"*.

Tą pačią dieną, 3 val. nakties, visi išgirdo sunkvežimių burzgimą. Jie privažiavo miestelį ir sustojo jo centre. Buvo girdėti šūksniai grasinantys žydams. Nakties tamsoje girdėjosi beldimas į langus. Netrukus pasigirdo moterų ir vaikų klyksmas ir raudos.

Žydų vaikai vasaros stovykloje Tytuvėnuose, 1939 m. (šaltinis)

Miriam atsiminė **NŪTAUTO** perspėjimą ir jo patarimą. Ji nelaukdama čiupo du savo pusnuogius vaikus ir, partizanams jau besibeldžiant, spruko pro galines duris į lauką. Netoli **MIRIAM HAK** namų buvo Toros studijų namas *[beit midraš]*, kuris stovėjo ant aukšto pamato. Ji su savo dviem vaikais palindo po pamatu ir ten pasislėpė. Iš ten ji girdėjo, kaip šaukė ir klykė pažadintos ir mušte varomos iš savo namų moterys su vaikais. Savo slėptuvėje Miriam kartu su savo pusnuogiais dviem vaikais išbuvo per visą dieną iki sekančios nakties. Apie antrą-trečią valandą nakties ji pabėgo iš miestelio ir nuėjo pas vieną kaimietį. Ten karo pradžioje ji buvo paprašiusi pasaugoti keletą savo daiktų. Pažįstamas ūkininkas pabijojo ją priglausti, tačiau parūpino vežimą, kuriuo nuvežė pabėgėlius į Šiaulius pas Miriam brolį.

Netrukus vietiniai Tytuvėnų žydai, kurie buvo pabėgę į Šiaulius, sužinojo, kad tą lemtingą naktį partizanai išvarė žydus iš jų namų, nuvežė į miestelio pakraštyje esantį mišką (ant Šapiro kalno) ir ankstų rytą visus iki vieno sušaudė. Tai atsitiko 1941 metų rugpjūčio mėnesio antros savaitės pradžioje.

Miriam su savo vaikais pasiekė Šiaulių getą. Ten jie gyveno dideliame nepritekliuje, todėl ji pasiryžo labai drąsiam žygiui. Miriam iš Šiaulių grįžo į Tytuvėnus. Ji buvo palikusi keletą savo daiktų pas miestelio mokytoją **SARAPAS**. Pasiekusi Tytuvėnus, ji nuėjo pas pažįstamą siuvėją **KALESAUSKIENE [KALASAUSKIENĖ]**. Miriam parašė laišką mokytojui, o siuvėja jį nunešė. Laiške ji prašė grąžinti keletą daiktų, atiduodant juos siuvėjai. Mokytojo žmona perdavė siuvėjai keletą daiktų su prašymu, kad Miriam kuo greičiau išvyktų iš miestelio, nes ji negali atsakyti už savo vyrą.

Miriam iš Tytuvėnų nuėjo pas vieną valstietį, kuris taip pat moters prašymu saugojo kelis jos daiktus. Ūkininkas jai grąžino daiktus, bet patarė kuo greičiau išvykti iš kaimo, nes ją išeinančią iš miestelio pastebėjo kaimiečiai ir visi kaime jau žinojo apie Miriam. Moteris paklausė patarimo ir nieko nelaukdama grįžo į Šiaulių getą. Tuo metu buvo 1943 metų pavasaris.

Būdama dvi dienas Tytuvėnuose pas siuvėją, Miriam nuėjo ant Šapiro kalno, kur buvo sušaudyti Tytuvėnų žydai. Grįžusi į Šiaulių getą ji viską papasakojo Basei.

Vėliau Basė kartu su kitais Šiaulių geto žydais buvo išvežta į Štuthofą. Ten ji vėl susitiko su Miriam ir jos dviem vaikais, kuriuos jai pasisekė išgelbėti Šiaulių geto vaikų akcijos metu. Štuthofe Miriam buvo atskirta nuo savo vaikų. Daugiau Basei nebeteko matytis su Miriam.

Liudininkė Basė neteko savo vaikų Šiaulių gete vaikų akcijos metu. Ji turėjo du sūnus,

SEKĖJAI

septynių metų **Eliją** ir penkių metų **Šmuelį**.

Iš miestelio žudikų Basė atsimena:

1. Mokytoją iš **GUDELIAI** kaimo. Ji nepamena jo pavardės.

2. Girininkas **RUSECKIS [BRONIUS RUSECKAS]**.

3. **ANTANAS GEČAS**.

4. Mokytojas **SARAPAS** .

Chveidan Aviva,
g. Tytuvėnuose 1939 m.
(šaltinis)
Knygoje "Holokaustas Žemaitijoje"
(A.Vitkus, Ch.Bargmanas, 2016) rašoma:
"[Tytuvėnų gydytojo Boroko Chveidano]
žmona (stomatologė)
*ir mažametė dukra **Aviva** su kitomis moterimis*
sušaudytos Šafirkalnyje."

Basės Bloch patvirtinimas

Aš, Basė Bloch, savo parašu patvirtinu viską, ką **Leiba Koniuchovskis** surašė ant trijų su puse lapų apie Tytuvėnų žydų išžudymą.

Basė Bloch (parašas)

Liudijimą užrašė inžinierius **Leiba Koniuchovkis** (parašas)

Feldafing, Bavaria

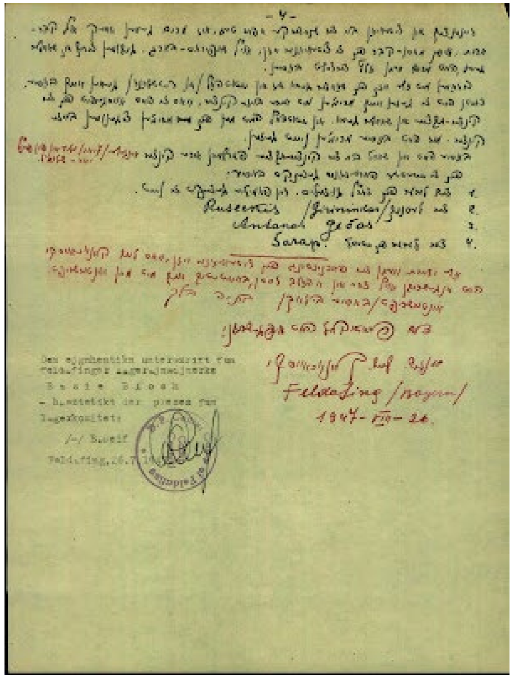
1947 liepos 26 d.

Feldafing stovyklos gyventojos **Basės Bloch** parašą patvirtino stovyklos komiteto pirmininkas

E. Reif (parašas)

1947 liepos 26, Feldafing

[Išversta naudojantis originaliu Leibos Koniuchovskio jidiš dokumentu, Dr. Jonathan Boyarin angliškų bei hebraiškų vertimu esančiu yadvashem.org]

Paskutinis liudijimo puslapis

Žinutė Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštyje "Trimitas"

1940 m. Nr. 25

> **Tytuvėnai.** Birželio 2 d. rinktinės vadas plk. Liormonas aplankė Tytuvėnų šaulių būrį. Iš ryto dalyvavo šaudyme. Visuomenei kartu su šauliais skaitė paskaitą tautos gynimo reikalu. Už gerą veiklą būrio šauliai: **Bronius Ruseckas**, Bronius Petrulis, Bolius Rupša ir **Stasys Gėčius** ***[Gečas]*** pakelti į grandinio laipsnį. Birželio 9 d. Šiluvoje buvo rajoninis prizinis šaudymas. Iš Tytuvėnų būrio dalyvavusių šaudyme 6 šaulių "Geram šauliui" ženklus laimėjo j. psk. Kudžmauskas, j. p. Sirūnas ir grand. Gėčius. / **Š**

[Pradinis puslapis]()

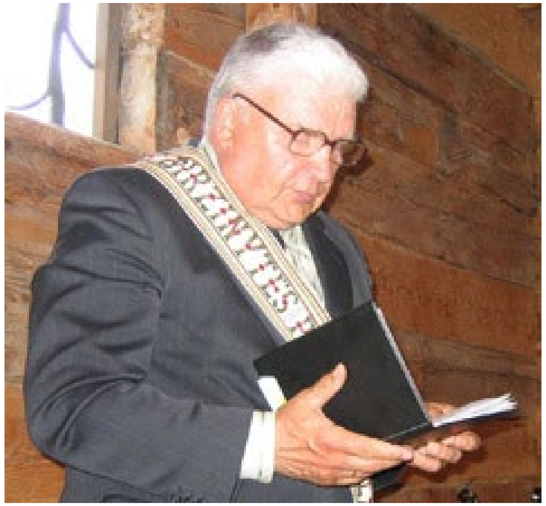
PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Bronius Klimašauskas

Kas sudrumstė pušyno tylą

"Komunistinis žodis", 1967 spalio 26,28 d.d.

(*originalo kopija*)

Bronislovas Klimašauskas (g. 1941.11.19)
šaltinis

ŠŪVIAI MALŪNE

Nuo seno netoli Tytuvėnų, prie geležinkelio stoties burzgė malūnas ir lentpjūvė. Valstiečiai čia atvažiuodavo susimalti grūdgalių kiaulei, susipikliavoti maišelį kviečių ragaišiui, išsipjauti lentelių stogui ar grindims. **Vincas Baltrušaitis**, 1941 metų birželyje ėjęs čia vedėjo pavaduotojo pareigas, pažinojo daugelį klientų, kaip šie pažinojo Vincą, buvusį pirmųjų Tarybų valdžios metų aktyvistą. Susėdę ant maišų ar rąstgalių užtraukti dūmą, ne vienas atvažiavęs, tyliai dūzgiant girnoms ir džeržgiant pjūklui, atverdavo Vincui širdį, klausinėdavo, kas bus toliau. Karas, iki dantų ginkluotos hitlerininkų voros, areštai užplūdo taip staiga ir netikėtai, kad daug kas nesusigaudė, kas laukia ateity. Tokiems V. Baltrušaitis sakė:

- Ne amžinai taip bus. Pamatysit kaip tie rudmarškiniai dums ten, iš kur atėjo. Tik jūs, vyrai, niekam neplepėkit, kad aš taip šneku. Matot, kiek tų šunikų su baltais raiščiais Tytuvėnuose priviso.

Ėjo trečia okupacijos diena, kai, taip besišnekučiuojant, V. Baltrušaitis pamatė nuo miestelio atidrožiančius du baltaraiščius - **Vincą Milių** ir Stanislovą Nekrašą [1]. Ar jie buvo ginkluoti, ar ne, - Vincas iš toli neįžiūrėjo, tačiau kažkoks šiurpulingas jausmas nusmelkė

kūną.

- O ką čia gali žinoti, ko jie nori, - pasiguodė šalia sėdėjusiam **Pranui Bankauskui** [2]. - Žinai, einam užsikelti vartus.

V.Baltrušaičio ausis ir per tas tris dienas jau buvo prisiklausiusi nemaža šiurpių žinių apie okupantus ir jų padlaižius. Girininkas **Bronius Ruseckas**, metęs darbą, daugiausia iš buvusių fašistinės šaulių organizacijos narių organizuoja baltaraiščių būrį, kurie areštuoja buvusius tarybinius naujakurius, komjaunuolius, aktyvistus. **Stasys Gečas**, **Juozas Mockevičius** ir kiti jau sučiupo pažangų tytuvėniškį **Juozą Sebestijoną**, valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininką **Juozą Legecką**, komjaunimo sekretorių **Stepą Kalakauską *[Kulakauskas]***, batsiuvį **Kristopą Savicką**. Jie uždaryti į daboklę, o **Mėčius Šeferis** sėdi vykdomojo komiteto patalpose. Miestelyje ant stulpų pasirodė ranka iškeverzoti rašteliai draudžiantys gyventojus vaikščioti gatvėmis nuo 6 valandos vakaro iki 7 valandos ryto, kviečiantys į pagalbą okupantams. "Be reikalo neslampinės ir Nekrašas su Miliumi", - pagalvojo V. Baltrušaitis.

Netrukus šiedu pradėjo daužyti ir spardyti vartus.

- Ko norit, vyrai?, - paklausė atbėgęs V. Baltrušaitis.

- Koks tavo reikalas ! Įleisk - ir viskas, - anapus vartų šūktelėjo V. Milius su S. Nekrašu, atstatę pistoletus. - Mes dabar valdžia.

V. Baltrušaitis, nujausdamas, kad šis susitikimas geruoju nesibaigs, nutarė, kas bebūtų, neįsileisti ginkluotų, o kol jie išlauš vartus, - pats pabėgti. Tačiau tuo metu trenkė šūvis, po to - antras, trečias ir... Vincas sukniubo, o išsigandęs P. Bankauskas nukūrė į malūną. Išlaužę vartus V. Milius su S. Nekrašu apčiupinėjo kraujuje paplūdusį V. Baltrušaitį ir nulingavo į Tytuvėnus. Pakely jau iš charakteringos barzdos atpažinę priešais atskubantį B. Rusecką, atraportavo:

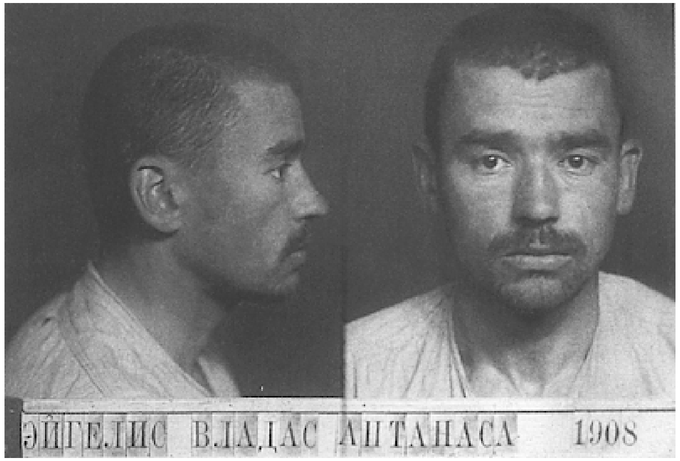
- Tai tą raudonskūrį, kaip sakėt, sutvarkėm. Tik ginklo jo kišenėse neradom.

- Bravo, vyrai. Smagu su tokiais dirbti, - paplojo abiem per pečius B. Ruseckas.

OKUPANTŲ NAGUOSE

Tytuvėnams pati gamta nepašykštėjo grožio. Melsvaakiai ežerai, nepabaigiamą melodiją ošiantis senelis šilas, pušų daina ... Nesužalojo šio grožio atsitraukiantys Tarybines Armijos daliniai. Už tai jau pirmomis hitlerinės okupacijos dienomis pušynų tylą sudrumstė šūviai, žudomų ir vežamų į reicho tarnybą tytuvėniškių klyksmas.

V. Baltrušaičio nužudymas ir pirmieji areštai buvo tik pradžia tolimesniems žvėriškumams. Juk hitlerininkams nuėjo tarnauti buržuazinės padugnės, kurios griežė dantimis prieš Tarybų valdžią už tai, kad ši 1940 metais grąžino žemę tikriesiems šeimininkams - darbo liaudžiai. Toms padugnėms atsirado proga praktiškai pademonstruoti tai, ko išmoko kadaise fašistinės šaulių organizacijos pratybose, kuriems rūpėjo ne žmoniškumas ar sąžiningas darbas, o per nekaltų žmonių kraują įgytas turtas, plėšikavimai. Štai buvęs Gudelių, o vėliau - Ramoniškio mokyklų

[Vladas Eigelis] suimtas 1941 metais ir įkalintas Raseinių kalėjime
(Iš enciklopedijos
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953"
(ISBN 978-9955-415-11-4), 3 tomas, 102 psl.)

mokytojas **Vladas Aigelis [VLADAS EIGELIS]** buržuaziniais metais kurį laiką vadovavo Tytuvėnų šaulių būriui, 1940 metais už antitarybinę veiklą buvo areštuotas. Prasidėjus karui, jis pabėgo iš kalėjimo ir vėl atsirado Tytuvėnuose, netrukus pakeitė **B. Rusecką**, tapo aršiu policininkų vadu.

31 metų vyras **Juozas Mockevičius** vos pasirašyti temokėjo, tačiau ginklą jau buvo uostęs buržuazinėje kariuomenėje ir šaulių būryje. Kai tarp Tytuvėnų pušelių sušmėžavo hitlerininkų uniformos, jam per sunkus pasirodė darbininko - miško ruošėjo darbas geležinkelio stoty ir J.Mockevičius, iš palėpės išsitraukęs šautuvą, užsivilko policininko mundierių. Darbo su šautuvu turėjo tiek, kad nė namų apžiūrėti nebuvo laiko, todėl čia parsivežė tarybinį belaisvį, ukrainietį M. Kudrij ir dar pasitelkdavo po 2-3 sezoninius darbininkus kurie tvarkė policininko ūkį.

Į okupacinės valdžios valsčiaus viršaičio kėdę atsisėdo iš Pavengrių [Pavingrio km.] kaimo kilęs tautininkas, kelių dešimčių hektarų savininkas **Vaclovas Povilaitis**. Jo kišenėse žvangėjo raktai nuo daboklės ir nužudytųjų durų, jis tardavo svarų žodį dalijant nužudytųjų turtą, vaikė iš buvusių buožių žemių tarybinius naujakurius, padėjo organizuoti policininkus apylinkių miškams "šukuoti", ieškant tarybinių partizanų ir karių [3].

Be to, hitlerininkams tarnauti su minėtais B. Rusecku, S. Nekrašu nuėjo tytuvėniškiai **Pranas Valčiukas**, **Benediktas Dabulskis**, **Stasys Gečas** ir kiti. Jie uoliai vykdė visus okupacinės valdžios nurodymus, kurių pirmasis buvo susidoroti su buvusiais tarybiniais aktyvistais. Apšniukštinėję ir išvertę miestelį, prigrūdę valsčiaus daboklę nekaltų žmonių, kurių dalis tuoj buvo išsiųsti į Raseinius, baltaraiščiai pasuko į kaimus.

Ankstų vasaros rytą Mockaičių kaime suburzgė automašina ir sustojo prie namo, kuriame gyveno **Jonas Baranauskas**. 1940 metais šis žmogus dirbo tarybiniu milicininku Raseiniuose. Iš sunkvežimio iššoko baltaraiščiai S. Nekrašas, S. Gečas, J. Mockevičius ir, atstatę ginklus sugarmėjo į vidų.

- Greičiau renkis, bolševike. **Eigelis** kviečia tave papasakoti prisiminimus iš praėjusių laikų.

Trinktelėjo kabinos durelės ir mašina nulingavo į Kiškonius, **Juozo Vaidelausko** sodybos link. Čia pasitaikė nepravažiuojamas kelias, todėl S. Nekrašas, paliepęs draugams pasilikti

[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)]
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]
[Įvairūs šaltiniai internete]

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)

Dabulskis Benius po karo, (šaltinis)

su areštuotu, vienas nukėblino į trobą ir atsivarė jos šeimininką. Paskui buvo areštuotas **Antanas Dargvainis** iš Šukiškių, buvęs Pivoraičių apylinkės tarybos pirmininkas **Aleksas Česnauskas** ir kiti. Tardymas ir daboklė valsčiuje, o įtariamiems aktyvesne tarybine veikla - kelionė į apskritį - Raseinius. Kam pavyko išsisukti, tam ir vėliau hitlerininkų talkininkai nedavė ramybės. Štai **Mėčius Šeferis**, **Kristopas Savickas** ir kiti pirmomis dienomis paspruko iš nacionalistų nagų ir traukėsi su Tarybine Armija į šalies gilumą. Kažkur prie Polocko juos atkirto hitlerininkai. Vėl varginantis kelias į Tytuvėnus, o čia - areštas ir Raseinių kalėjimas.

200 GYVYBIŲ

Svaigus liepos rytas. Medumi kvepia baltais žiedais nusisagsčiusios liepaitės, miestelio gyventojai ruošiasi vesti į ganyklas gyvulius. Stiprus beldimas į duris išsklaido **Stasio Kriaucevičiaus** miegus. Ant slenksčio stovi policininkas **Antanas Volinskis**. Jis čia nevietinis, atkomandiruotas hitlerininkų kažkur nuo Šaukėnų, tačiau jau spėjęs apšilti kojas ir, liežuvį iškišęs, kelintą dieną ginkluotas laksto su draugais po miestelį. Su tokiu geriau neturėti jokio reikalo. Tačiau ginkluotam nepasipriešinsi.

- Jūs areštuotas, - burbuliuoja A. Volinskis S. Kriaucevičiui.

- Imk kastuvą ir marš į mašiną.

S. Kriaucevičius, paklusęs policininko komandai, mašinoje jau randa susodinta daugiau tytuvėniškių - **Bronių Budzinauską**, **Bolių Valčiuką** ir kitus. Iškleręs sunkvežimis nuveža žmones į 28-tą pušyno kvartalą.

- Jeigu nenorit, kad jūsų kauliukai čia supūtų, tai per valandą iškaskit dviejų metrų gylio, šešių - ilgio ir keturių - pločio duobę. Toks fiurerio įsakymas. Tik be kalbų, - įsakė policininkai.

Žmonės drebančiomis rankomis ėmėsi darbo. Kasti ne taip sunku - žemė lengva, smėlis. Ir ne vienas tada pagalvojo, kad tos duobės - ne į gera. Juk štai jau vakar ar užvakar prie valsčiaus stovėjo keli vežimai žmonių, kuriuos saugojo policininkai.

SEKĖJAI

Vežimai nudardėjo link Raseinių ir grįžo tušti. Sako, tuos žmones sušaudė. Kol areštuotieji kasė duobes, policijos būstinėje virė dar didesnis darbymetis. Iš Raseinių atvykęs hitlerinis komendantas **Grigalavičius** su būriu baltaraiščių įsakė suvaryti į sinagogą likusius žydų tautybės piliečius - moteris, vaikus, senelius. Policininkų durtuvai šmižinėjo po visą miestelį. Juos visur lydėjo areštuotųjų aimanos, ašaros, vaikų klyksmas. Tuo tarpu kita žmogžudžių grupė, papildžiusi šovinių atsargas, policijos pastate ramiai gurkšnojo naminę, laukdami komandos žygiuoti į pušyną.

- Be reikalo ponas **Grigalavičius** abejojo, kad mes vieni nesusitvarkysim su žydais, - dėstė, kramtydamas dešrigalį, policininkas **Antanas Nūtautis**. - Susitvarkysim ir nėra ko čia juos tampyti į Raseinius. Kulka į kaktą - ir viskas.

[Apie visai kitokią Antano Nūtauto elgseną liudijo Basė Bloch]

Suvarytiems prie sinagogos tarybiniams piliečiams budeliai liepė išnešti knygas ir sukūrę iš jų laužą pradėjo kruviną egzekuciją. Užlaužę ant galvos rankas, pasmerktieji pagal komandą šoko, o policininkai juos čaižė rimbais, pagaliais.

Pagaliau pas duobkasius atbėgo suplukęs policininkas **S. Gečas** ir suriko:

- Greičiau baigti. Mūsiškiai jau varo.

Iš pušyno tankmės, sunkiai burgzdamas ir krypuliuodamas, išlindo sunkvežimis, prikrautas klykiančių moterų, vaikų, vyrų. "Mes, apie 10 žmonių - **Antanas Jurgaitis**, **B. Ruseckas**, **A. Volinskis**, **J. Mockevičius**, **V. Aigelis [V. EIGELIS]**, **Juozas ir Pranas Valčiukai**, **Benediktas Dabulskis** nuėjom į mišką įkandin mašinos pėsti, - rašo žmogžudys **S. Nekrašas**. - Ten jau buvo iškasta duobė. Pirmiausia nurengdavom nuo atvežtųjų gerus viršutinius drabužius, o paskui būriais po 20 žmonių varėm prie duobės, liepėm šokti į ją ir melstis [4]... O mes, stovėdami ant kranto, atidengdavom ugnį. Sušaudžius vieną būrį, duobkasiai užmesdavo žemėm lavonus. Po to taip antrąjį, trečiąjį, ketvirtąjį. Iš viso tą dieną sušaudėm 150-160 žmonių. Jų likęs turtas buvo dalinamas. Man, pavyzdžiui, teko karvė ir dalis baldų". Komentarų, kaip sakoma, nereikia. Nebent galima pridurti, kad savo "uždarbį" atsiėmė ir kiti policininkai. J. Mockevičius neslepia gavęs keletą patalų, Pr. Valčiukas - patalus ir pagalvę, valsčiaus viršaitis V. Povilaitis - spintą, lovą, komodą ir t.t.

PO MASINIŲ ŽUDYNIŲ

Gyveno Tytuvėnuose plačiai apylinkėje žinomas gydytojas **Chvaidenas**. Mylėjo žmonės jo jautrią širdį, jis mylėjo tytuvėniškius. Pasislėpęs per masines žudynes, gydytojas tikėjosi išlikti gyvas. Bet kur tau !

... Stiprus beldimas į langą vieną naktį pažadino iš miego **Reginą Docienę**. Pašokusi ji pamatė lauke besistaipantį policininką **J. Mockevičių**.

- Išnešk raktus nuo rūsio ir mikliai jį iškraustyk, - be įžangų rėkė J. Mockevičius. - Mes čia tokį paukščiuką patupdysim.

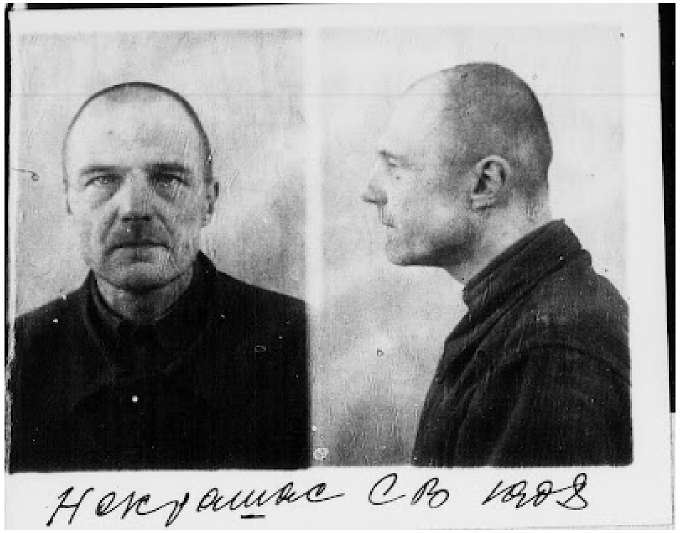
Užsidegusi žibalinį žibintą, R. Docienė atrakino rūsį, o J. Mockevičius atvarė gydytoją, apsiavusį šlepetėm ir, matyt, nespėjusį nė viršutinių rūbų apsivilkti. Įstūmęs **Chvaideną** į rūsį, policininkas pradėjo jį daužyti, reikalaudamas turto. Šis tylėjo, kaip žemė. Nieko neišgavęs, žmogžudys užrakino duris, už traukė dūmą ir nukulniavo į miestą. O anksti rytą jis prisistatė su St. Nekrašu ir išsivarė Chvaideną į pušyną. Su ašarom akyse ant duobės kranto maldavo pasmerktasis pasigailėjimo, tačiau tai nesuminkštino sužvėrėjusių budelių. Juk jie jau buvo tiek ir tiek matę nekaltų žmonių kraujo. J. Mockevičius tuoj įmetė

gydytoją į duobę ir pats pirmas paleido į darbą automatą. Jo įkandin prabilo S. Nekrašo šautuvas. Tie patys ginklai po dienos nutildė ir berniuką *[Calis Senzulis]*, išlikusį nuo masinių žudynių, o S. Nekrašas didžiavosi įsigijęs puspaltį, kuriuo kadaise vaikščiojo gydytojas Chvaidenas.

Tik sušaudę Tytuvėnų šile ir Gečpelkėj apie 200 nekaltų žmonių, hitlerininkai ir jų talkininkai buržuaziniai nacionalistai lengviau atsiduso. Girdi, apylinkės apvalytos nuo bolševikų ir visų kitų, skersakiuojančių į okupantus. Tačiau areštai ir pavieniai šūviai lydėjo visą okupacijos laiką. O nuožmiausi žmogžudžiai S. Nekrašas, Ant. Jurgaitis, prideramai aplaistę savo kruvinus darbus, išbildėjo į frontą padėti Hitlerio kareiviams. J. Mockevičių ir A. Nutautą, kaip nusipelniusius okupantų valdžiai, mielai priėmė apskrities policija. A. Volinskis, J. Raudys ir B. Dabulskis išvyko policininkauti kitur. Kiti iki pat Tarybinės Armijos grįžimo šlaistėsi po miestelį.

VIETOJ EPILOGO

Šiandien Tytuvėnai - vienas gražiausių ne tik rajono, bet ir respublikos miestelių. Visi, kurie čia atvažiuoja pailsėti ir pasisemti jėgų tolesniam darbui, nė žymės neranda skaudžių praeities pėdsakų. Tik pamačius masinių žudynių vietas, nukrečia šiurpas. To, ką hitlerininkai ir vietos buržuaziniai nacionalistai išdarinėjo prieš 26 metus, niekas nepamirš. Prakeiksmas lydi kaltininkus, kurie, vengdami atsakomybės už savo nusikaltimus, įvairiais keliais bandė maskuoti kruvinas pėdas. Apsivilkęs hitlerinio kareivio mundurą, **S. Nekrašas** bandė padėti taisyti pašlijusius fašistinės kariaunos reikalus kažkur prie Ilmenio ežero, tačiau Tarybinei Armijai spaudžiant, pats pateko į nelaisvę, o po karo į Tytuvėnus neišdrįso grįžti - įsitrynė į Latvijos TSR Jelgavos rajono plytų fabriką, kol budri tarybinių žmonių akis jo nesurado ir ten.

Stanislovas Nekrašas, 1950 m.
(LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 KAB, l. 51)

1950 m. žudikas gavo pagal nuopelnus.

Griežtos bausmės susilaukė ir aršus žmogžudys **J. Mockevičius**. O **Ant. Jurgaitis**, praradęs viltį atsigriebti fiurerio armijoje, po karo toliau žudė ir kankino taikius tarybinius gyventojus, kol per susirėmimą su liaudies gynėjais buvo nukautas. Teko atsakyti už nusikaltimus ir **A. Volinskiui**, **S. Gečui**, **B. Ruseckui**, **A. Nutaučiui**, **V. Povilaičiui**, **Pranui ir Juozui Valčiukams** (dabar Pr. Valčiukas, atlikęs bausmę, gyvena Tytuvėnuose, Pievų gatvėje).

Tik **V. Aigelis [V. EIGELIS]**, pasprukęs su hitlerininkais, įsikūrė Čikagoje, **B. Dabulskis** - Kanadoje. Gal ir šiandien jie plepa apie savo "žygdarbius", bando rožinėm spalvom piešti kruvinas piktadarybes. Tačiau tarybiniai žmonės žino tikruosius budelių veidus ir jų kruvinų rankų negali nuplauti nei laikas, nei Atlanto vandenys.

Br. Klimašauskas

Pastabos:

1. **Nekrašas Stanislovas**, sūnus Vinco, gimęs 1908 m., Pamilščio viensėdyje, Tytuvėnų valsčiuje, eigulio šeimoje. Nuo 1932 m. Lietuvos šaulių sąjungos narys. Suimtas 1950 m. rugsėjo 22 d., nuteistas mirties bausme. Sušaudytas 1951 m. balandžio 18 d. Vilniuje. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893/3). Suėmimo metu su žmona Marija Markovna Nekrašas gyveno Latvijoje, Jelgavos raj., Cenu pagasts ir dirbo plytų gamykloje "Spartakas" šaltkalviu. Žmona Marija Markovna Nekrašas, gimusi 1919 metais *Грышкавичи* kaime, *Кривичи* rajone, *Молодечно* apskrityje, Baltarusija (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893/3 l.7). Grįžti atgal;

2. **Bankauskas Pranas**, apie 40 metų, gyvenęs Patytaukio kaime, mirė 1945 metais; (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893/3 BB l.189); Grįžti atgal

3. Buvęs Raseinių apskrities viršininkas Pranas Gužaitis apklausoje liudijo, kad Tytyvėnų valsčiaus viršaičiu kažkuriuo laikotarpiu buvo Stasys Liaugaudis (LYA, f.K-1. ap.58, b.35733, l.144) Grįžti atgal

4. Didžioji dalis straipsnio yra parengta pagal suimtojo S. Nekrašo bylą (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893/3 BB). S.Nekrašo pasakojime apie žudynių detales yra ranka parašytas žodis *ложится* [liet. gultis], o ne žodis *молиться* [liet. melstis]. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893/3 BB l.20,56) Grįžti atgal

Žinutė Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštyje "Trimitas" (1938 m. Nr.23 (566))

> **Tytuvėnai.** Gegužės 15 d. būrys šventė Kariuomenės ir Visuomenės dieną. Organizuotai būrys dalyvavo pamaldose ir kapinėse. Po pamaldų mokyklos kieme įvyko iškilmingas posėdis. Garbės prezidiuman pakvietė svečią savanorį **Rusecką**, rinktinės atst. S. Kazlauską, taut. skyr. pirmininką Starkų, valsčiaus viršaitį, seniūnus ir vietos visuomenės veikėjus. Būrys ta proga gavo šautuvų. G. Kr. Paj. R. komiteto pirmininkas Starkus įteikė 7 šautuvus paaukotus vietos visuomenės, 1 šautuvą įteikė Tytuvėnų girininkijos **girininkas Ruseckas** su eiguliais ir agr. Rimdžius, Tytuvėnų smulkaus kredit. draugijos vardu 1 šautuvą. Visi įteikdami šautuvus perskaitė įteikimo aktus ir pasakė atitinkamas kalbas. Būrio vadas ats. j. ltn. **Eigelis** priėmė šautuvus ir padėkojo visuomenei už auką. Po to reikšmingas momentui pritaikintas kalbas pasakė rinktinės atst. S. Kazlauskas, svečias savanoris Ruseckas ir vietos mokytojas S. Kazlauskas. Po iškilmingo posėdžio šauliai pavaikščiojo miestelio gatvėmis, linksmai dainuodami.
>
> **Šaulys.**

Eigelis Vladas,
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953"
(ISBN 978-9955-415-11-4), 9 tomas, 173 psl.:

Žinutė Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštyje "Trimitas" (1940 m. Nr.6 (142))

> **Tytuvėnai.** Sausio 21 d. būrio metiniame susirinkime būrio vadas mok. Kairaitis pranešė apie būrio 1939 m. veiklą. Tarybos vardu pranešė š. Br. Šulcas. 1930 m būrys įgijo dūdų orkestrui instrumentus ir muziko Patapavičiaus vadovaujamas orkestras per labai trumpą laiką išmoko gana gerai groti. 1939 m. būrys eksploatavo Tytuvėnų vasarvietės maudykles. Priimta 1940 m. sąmata ir darbų planas. Į tarybą išrinkti: K. Dovydaitytė, K. Ivanauskas, V.

Šedys ir **S. Nekrošas**. Į revizijos komisiją: J. Miceika, P. Kudžmauskas ir B. Šulcas. Įsteigtas raitininkų skyrius, kuriam vadovauja K. Ivanauskas.

L. V.

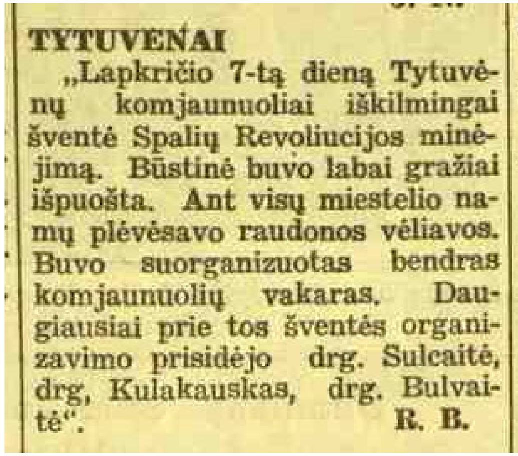
Žinutė Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštyje "Trimitas" (1940 m. Nr.8 (198))

Tytuvėnai. Vasario 2 d. būrys suruošė vakarą. Vaidinta 2 v. komedija "Gavau žmoną". Šauliai B. Rupša ir E. Šafranauskas atliko keletą kupletų. Griežė savas dūdų orkestras. Naująją tarybą sudaro
pirm. pavad. nuov. virš-kas K. Ivanauskas,
sekr. - mok. K. Dovydaitytė,
ižd. — seniūnas V. Šedys ir
šviet. vad. — **S. Nekrošas**.

Šilius

Žinutė laikraštyje "Komjaunimo tiesa" (1940 m. lapkričio 12 d.)

TYTUVĖNAI: "Lapkričio 7-tą dieną Tytuvėnų komjaunuoliai iškilmingai šventė Spalių Revoliucijos minėjimą. Būstinė buvo labai gražiai išpuošta. Ant visų miestelio namų plevėsavo raudonos vėliavos. Buvo suorganizuotas bendras komjaunuolių vakaras. Daugiausia prie tos šventės prisidėjo **drg. Šulcaitė, drg. Kulakauskas, drg. Bulvaitė**". **(R.B.)**

TYTUVĖNAI
„Lapkričio 7-tą dieną Tytuvėnų komjaunuoliai iškilmingai šventė Spalių Revoliucijos minėjimą. Būstinė buvo labai gražiai išpuošta. Ant visų miestelio namų plėvėsavo raudonos vėliavos. Buvo suorganizuotas bendras komjaunuolių vakaras. Daugiausiai prie tos šventės organizavimo prisidėjo drg. Sulcaitė, drg. Kulakauskas, drg. Bulvaitė". R. B.

[Pradinis puslapis]

LYA f.3377 ap.58 b.635 l. 58-59

(tekstas netaisytas)

Kelmės rajono Tytuvėnų miesto tarybinių piliečių sušaudymo 1941 metais birželio mėn. 25 ir liepos *[rugpjūčio]* 12 dienomis Tytuvėnų miške vietos nustatymo

Nuorašas

A k t a s Nr. 2 (26)

Kelmės raj. Tytuvėnų miškas 1965 m. birželio mėn. 9 d.

Mes, LKP Kelmės rajono komiteto sekretorius **Bilbokas Juozas, Juozo**, Tytuvėnų miesto Tarybos vykdomojo komiteto sekretorė Šulskienė Eugenija, Vlado, Tytuvėnų apylinkės Tarybos vykdomojo komiteto pirmininkas Karpinas Kazys, Tadaušo s., Tytuvėnų miesto gyventojai: **Hakas Berelis**, Iginovičiaus, 1941 m. Tytuvėnų valsčiaus sekretorius, Važinskas Lionginas, Juozo s. ir Važinskienė Elena, Kazio s., atvykę į Kelmės rajono Tytuvėnų miesto ribose esantį Tytuvėnų mišką, kuris randasi prie plento Tytuvėnai-Kelmė, šiaurės kryptimi, apie 1 kilometrą nuo miesto gyvenvietės nustatėme, kad 1941 metais birželio mėn. 25 dieną ir rugpjūčio mėn. 12 dieną čia buvo buržuazinių nacionalistų nužudyti gyvenę Tytuvėnų mieste ir apylinkėje žydų tautybės piliečiai: gydytojas **Chveidanas Berelis**, **Kamenecas**, **Dogonas**, **Chava Girsena**, ir t.t., viso apie 140 (pridedami sąrašai).

Faktą apie sušaudymą patvirtina vietos gyventojas Važinskis Lionginas, Juozo, kuris matė vežant mašinomis žydų tautybės piliečius į masinę žudymo vietą. Mašinos atvažiavo nuo miestelio ir įsuko į mišką link šaudymo vietos. Po kiek laiko įsukus į

mišką girdėjosi vežamų žmonių šauksmai ir vėliau šūviai. Gydytoją **Chveidaną** atvedė iš miestelio į mišką **Mockus Juozas** ir **Nekrašas Stasys**. Jį užkasė Tytuvėnų miesto gyventojas Šalkauskas *[Elžbieta Rimulaitienė apklausoje liudijo, kad duobę kasė jos vyras Juozas Rimulaitis]*, kuris buvo pavarytas. Maždaug po savaitės buvau nuėjęs į žudynių vietą ir mačiau vieno lavono neužkastą koją. Žmonės kalbėjo, kad nepilnai užkastas yra žydas **Zelikis** *[Kamenecas Zeliga]*, kuris buvo atvarytas nužudymui po sušaudymo, žymiai vėliau.

Tytuvėnų miesto gyventoja Važinskienė Elena, Kazio, kuri matė kaip nacionalistai vežė žydų tautybės piliečius iš Tytuvėnų miesto į masinio žudymo vietą. Mašinoms pasukus į mišką, girdėjosi šauksmai. Vėliau šūviai. Atsilankius miške matėsi iš sušaudytųjų kapo vieno lavono kojos.

Tytuvėnų miesto gyventojas Karpinas Kazimieras, Tadaušo, kuris tą dieną dirbo lentpjūvėje ir darbo metu apie 11 ar 12 valandą girdėjo šūvius Tytuvėnų miške, o vakare sužinojo, kad buvo sušaudyti Tytuvėnų miesto gyventojai. Po kiek laiko apsilankius miške matėsi nužudymo vietose suverstos žemės kauburas. Masinės žudynės buvo vykdytos dviejose vietose: vienoje vyrai, antroje moterys, seneliai ir vaikai. Atskirai buvo nužudytas gydytojas **Chveidenas** ir **Sendziulis** *[Calis Senzulis]*. Visos keturios šaudymo vietos yra miške ir šiuo metu.

Vieta, kurioje buvo sušaudyti tarybiniai piliečiai, viso apie vienas šimtas keturiasdešimt žmonių (sąrašas pridedamas), J. Bilboko nufotografuota ir sustatytas šis aktas.

Pasirašė:

LKP Kelmės RK sekretorius /Bilbokas/
Tytuvėnų apylinkės Tarybos vykdomojo komiteto pirmininkas (Karpinas)
Tytuvėnų miesto gyventojas (L. Važinskas)
Tytuvėnų miesto Tarybos vykdomojo komiteto sekretorius (Šulskienė)
Tytuvėnų miesto gyventojas (Hakas)
Tytuvėnų miesto gyventojas (E. Važinskienė)

LYA f.3377 ap.58 b.635 l. 60

VOKIŠKŲJŲ OKUPANTŲ IR LIETUVIŠKŲJŲ BURŽUAZINIŲ NACIONALISTŲ NUŽUDYTŲ TYTUVĖNŲ APYLINKĖJE GYVENTOJŲ 1941 metais birželio 25 d.

S Ą R A Š A S

Ramoška Stasys, Prano (gim. 1917 m., VLKJS narys, Tytuvėnų valsč. Vykd. Komiteto sekretorius)
Milius Vincas, Stasio (gim. 1920 m., darbininkas)
Maslauskas Matas (Tytuvėnų valsč. Vykd. Komiteto darbuotojas)
Krygeris, Stasys (Milicijos darbuotojas)
Brazas Vladas (darbininkas)
Kačinskas Mykolas (darbininkas)

Kokšta Adomas (darbininkas)
Andrulis Jonas (naujakūrys)
Šedys Juozas *[arba Julius; iš knygos "Kelmės kraštas", psl. 156]*, Jono (valstietis)
Morkevičius Petras (VLKJS narys, valstietis)
Bielskis Ksaveras (gim. 1910 m., darbininkas)
Vaičekauskas Antanas (valstietis)
Navickas Vladas (lentpjūvės darbininkas)
Navickas Alfonsas (VLKJS narys, lentpjūvės darbininkas)
Pocevičius Antanas, Jurgio (Tytuvėnų valsč. sargas)

Parašai:

Kelmės rajono DŽDT vykdomojo komiteto pirmininkas / A. Murnikovas /
LKP Kelmės RK sekretorius / J. Bilbokas /, "Kraštotyros" skyr. pirmininkas

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Elenos Rimulaitienės atsiminimai apie Tytuvėnų žydų bendruomenės sunaikinimą

Kalbino **Alicija Žukauskaitė** 2009 metų kovo 19 d.

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with **Elena Rimulaitienė**

Accession Number: 1998.A.0221.234 | RG Number: RG-50.473.0234

Visas įrašas: https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn45291

Žinutė laikraštyje "Trimitas" (Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštis-žurnalas)

1940 kovo 28 d. Nr. 13

> **Tytuvėnai.** Ats. plk. Plechavičius leido savo patalpose nemokamai įsteigti būrio štabą. Šauliai už tai dėkingi.
>
> Įsteigtas Kubilių Šaulių skyrius. Skyriaus vadu paskirtas gr. Vasiliauskas. Pumpurų skyriaus vadu paskirtas ats. j. ltn. Lukoševičius.
>
> Būrio šaulys rėmėjas **Z. Kamenecas** jau antrą kartą paaukojo būriui lentų spintoms padaryti. Dabar būrys turės dvi dideles spintas: ginklams ir knygoms.
>
> Kovo 10 d.. būrio susirinkime būrio vadas pranešė apie s-gos atstovų susirinkimą ir priimtus nutarimus.
>
> **Šilius**

Ištrauka iš pokalbio su ponia Elena (laikas 01:14:40)

"**Kamenecas** turėjo malūną. Jį nušovė patį paskutinį. Ten toje vietoje, kurioje liko neužkasta koja. Žmonės kalbėjo, kad jis prašė, siūlė didelius pinigus už tai, kad jį paleistų. Jie *[baltaraiščiai]* pasakė: "Tai bėk." Kuomet jis bėgo, jį ir nušovė. Paskui jį užvilko ant tų, kitų mirusių. Kasė, nedakasė, tai ir paliko ta koja lauke. Kai teta parodė ją, aš užsiėmiau sau už galvos, užsimerkiau ir pradėjau šaukti: *"Teta, nerodyk !"* Po to negalėjau valgyti kelias dienas *[nuo pamatyto tokio vaizdo]*."

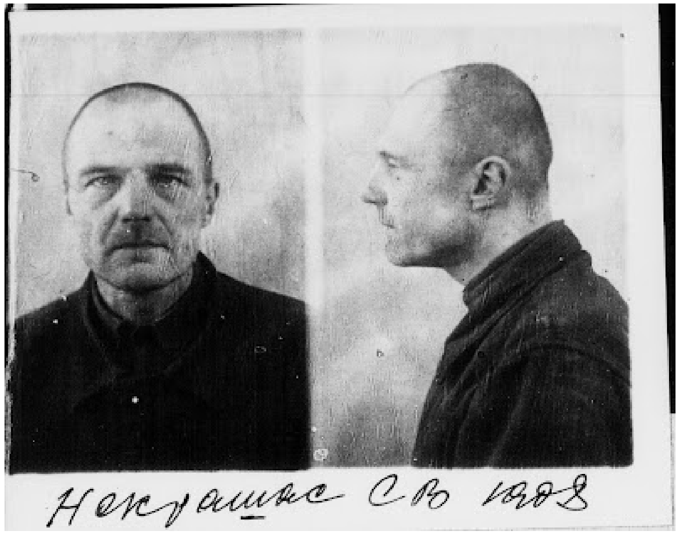
[Pradinis puslapis](#)

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Stanislovas Nekrašas, 1950 m.
(LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 KAB, l. 51)

Nekrašas Stanislovas, sūnus Vinco, gimęs 1908 m., Pamilščio viensėdyje, Tytuvėnų valsčiuje, eigulio šeimoje. Nuo 1932 m. Lietuvos šaulių sąjungos narys. Suimtas 1950 m. rugsėjo 22 d., nuteistas mirties bausme. Suėmimo metu su žmona Marija Markovna Nekrašas gyveno Latvijoje, Jelgavos raj., Cenu pagasts ir dirbo plytų gamykloje "Spartakas" šaltkalviu. Po teismo nuosprendžio sušaudytas 1951 m. balandžio 18 d. Vilniuje. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893/3BB)

Žmona **Marija Markovna Nekrašas**, gimusi 1919 metais *Грышкавичи* kaime, *Кривичи* rajone, *Молодечно* apskrityje , Baltarusija (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893/3 l.7).

1950 m. rugsėjo 23 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.17-20)

[...] Antrą karo dieną, 1941 m. birželio 23 d., pas mane atėjo buvęs Tytuvėnų miestelio gyventojas **Gečas Stanislovas** ir pasakė, kad rusai traukiasi, einam į Tytuvėnus, nes mes iš naujo surašinėjame buvusius Šaulių sąjungos narius, turime ginklų ir laukiame nurodymų dėl tolesnių mūsų veiksmų. Aš sutikau su Gečo pasiūlymu ir nuėjau su juo. Mes nuėjome į buvusios valsčiaus valdybos pastatą. Ten aš radau daug kitų buvusių Šaulių sąjungos narių ir jų suneštų ginklų: šautuvų, kulkosvaidžių, granatų, kuriuos paliko atsitraukiančios Tarybinės Armijos daliniai. Aš, kaip buvęs šaulys, taip pat įsirašiau į tą sąrašą. Tą dieną išbuvau valsčiaus valdyboje kartu su visais įsirašiusiais. Sekančią dieną, birželio 24 d., aš gavau ginklą ir su pertraukomis

išdirbau Tytuvėnuose vokiečių policininku iki 1942 m. kovo mėnesio. 1942 m. balandžio mėnesį, man parašius prašymą, buvau priimtas į Vilniaus rezervinę policiją, gavau policininko uniformą ir atlikau karinį pasirengimą. 1943 m. kovo 25 d. praėjau medicininį patikrinimą ir kartu su policijos batalionu atvykau į Kauną, kur gavau vokišką uniformą ir po 4-5 dienų, to pačio bataliono sudėtyje, išvykau į Rytų frontą prie Leningrado. Rytų fronte kartu su vokiečių daliniais išbuvau iki 1945 metų gegužės mėn. Po to kartu su vokiečių daliniais buvau suimtas Tarybinės Armijos ir iki 1945 liepos 26 d. išbuvau įvairiose karo belaisvių stovyklose Lietuvoje ir Latvijoje. Liepos 26 d. mane kartu su kitais lietuviais, lenkais ir latviais pervedė į karinį statybos batalioną Nr. 13, kuris dislokavosi Rygos priemiestyje. 1946 m. rugsėjo mėnesį iš statybos bataliono demobilizavausi ir pradėjau dirbti plytų fabrike "Spartak", kur iki šiol tebedirbu.

Į Šaulių sąjungą įstojau 1932 metų pradžioje, po to, kai demobilizavausi iš Smetoninės Lietuvos armijos, ir joje išbuvau iki 1940 metų birželio t.y. iki į Lietuvą atėjo sovietų valdžia. Mano praktinė veikla buvo kartu su kitais nariais atlikti nustatytą karinio parengimo programą, mokiausi taktikos, karinio dalinio sudėtyje dalyvaudavau šaudymo pratybose ir manevruose. Taip pat dalyvaudavau lėšų rinkime iš vietinių gyventojų. Lėšos buvo naudojamos ginklų įsigijimui ir organizacijos namų statybai. Kaip organizacijos narys turėjau ir nešiojau atitinkamą uniformą, turėjau man priskirtą šautuvą, kuris buvo saugomas organizacijos štabe. Prieš atliekant karines užduotis, šautuvą man išduodavo į rankas.

Apie *[tarnybos vokiečių policijoje laikotarpį]* aš nuo tyrimo organų nieko neslėpsiu ir pasakysiu visą teisybę. Mano praktinė veikla tarnaujant vokiečių policijoje Tytuvėnų miestelyje, buvo tokia: antrą dieną, kuomet iš naujo įsirašiau į Šaulių sąjungos būrio narius, t.y. birželio 24 d., vokiečių policijos, kaip tokios dar nebuvo. Aš, Nekrašas Stanislovas, ir Milius Vincas (užmuštas) iš Gečo Stasio ir Rusecko Broniaus gavome įsakymą užmušti Baltrušaitį Vincą, kuris tuo metu dirbo Tytuvėnų stoties lentpjūvėje, už tai, kad jis atseit renka ginklus ir ketina juos panaudoti prieš mus ir vokiečius. Aš sutikau atlikti šią užduotį ir gavau rusišką naganą su įdėklu. Įdėklo aš neėmiau, o naganą įsikišau į vidinę kišenę. Mes su Miliumi išėjome pas Baltrušaitį į Tytuvėnų stoties lentpjūvę. Milius turėjo savo ginklą, užsienietiškos markės pistoletą *Montekrist*. Atėję į vietą, radome uždarytus lentpjūvės vartus ir mes Baltrušaičio pareikalavome, kad jis juos atidarytų. Baltrušaitis, būdamas lentpjūvėje kartu su Bankausku Pranu (miręs), vartų mums neatidarė. Mes pradėjome primygtinai reikalauti atidaryti vartus, tačiau Baltrušaitis mums nieko neatsakė. Tuo metu jis dešinę ranką laikė savo kišenėje ir lygtais kažką iš jos ruošėsi ištraukti. Gerai neįsižiūrėjau, tačiau pabijojau, kad jis gali turėti ginklą ir į mus šauti. Aš pro vartus šoviau iš savo nagano į Baltrušaičio pusę. Pro vartų plyšį matėme, kaip po šūvio Baltrušaitis ir Bankauskas pasileido bėgti nuo vartų į atskiras puses. Tada aš iššoviau antrą kartą. Milius taip pat iš *Montekristo* iššovė vieną kartą. Mes įėjome į lentpjūvės kiemą ir radome už maždaug 70 metrų gulintį nebegyvą Baltrušaitį.

Grįžtant atgal į Tytuvėnus, mes sutikome Rusecką Bronių ir pranešėme jam, kad Baltušaitis jau užmuštas. Ruseckas mus už tai pagyrė ir mes visi nuėjome į Tytuvėnus. Baltrušaičio kūną vokiečiai užkasė lentpjūvės kieme ir tik po pusantro mėnesio leido jo našlei Baltrušaitienei Emilijai perlaidoti kitoje vietoje.

Po šio įvykio, praėjus maždaug savaitei, mane paskyrė į policininko pareigas Tytuvėnų miestelyje, išdavė rusišką šautuvą ir aš vykdžiau visus policijos viršininko nurodymus.

Rugpjūčio pabaigoje, tikslios datos dabar neatsimenu, aš kartu su kitais policininkais gavau nurodymą suimti Tytuvėnuose gyvenančius žydų tautybės piliečius. Pirmą suimtųjų grupę, apie 30-40 žmonių, pastotėmis nuvežėme į Raseinius. Kas ir kaip su jais ten atsitiko man yra nežinoma. Antrą dieną atėjo įsakymas, kad daugiau žydų tautybės piliečių į Raseinius nebevežtume, o su jais *tvarkytumėmės* vietoje. Kitą dieną iš Raseinių automašina atvažiavo vokiečių lagerio komendantas **Grigaravičius**. Su juo atvyko būrys ginkluotų policininkų ir pagalbinės policijos narių. Aš kartu su tais policininkais pradėjau

[valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

rinkti iš namų likusius žydų tautybės piliečius ir automašinomis vežti už Tytuvėnų į Pušyno mišką. Ten jau buvo paruošta apie 7 metrų ilgio ir 2-3 metrų pločio duobė. Pirmiausia nuo atvežtų žydų tautybės piliečių nurengdavo gerus viršutinius rūbus, o po to grupėmis, maždaug po 20 žmonių, privesdavo prie duobės, įsakydavo leistis į ją ir gultis dugne. Policininkai, tame tarpe ir aš, Nekrašas Stanislovas, nuo duobės krašto, davus komandą, atidengdavome ugnį į duobėje gulinčius piliečius. Po eilinės grupės sušaudymo, Tytuvėnų gyventojai, kurie kasė duobę, prieidavo ir užmesdavo sušaudytuosius žemėmis. Tokiu pat būdu atvedė ir sušaudė toje pačioje duobėje antrą grupę. Tą dieną man dalyvaujant buvo sušaudyta ir užkasta vienoje duobėje apie 150-160 žmonių. Tikslaus jų skaičiaus nežinau, bet ne mažiau kaip 150 žmonių. Namuose likusi sušaudytųjų nuosavybė buvo padalinta tarp mūsų policininkų. Man, pavyzdžiui, teko karvė ir dalis baldų.

Trečią dieną po šio masinio žydų tautybės piliečių sušaudymo aš, Nekrašas, ir policininkas Mockus Juozas iš Valinsko Antano gavome nurodymą sušaudyti žydų tautybės gydytoją Chveideną, kuris gyveno Tytuvėnų miestelyje. Vykdydami šį nurodymą, mes paėmėme Chveideną *[Chveidanas]* (jis tuo metu jau buvo suimtas), nuvedėme į Pušyno pamiškę ir ten sušaudėme. Chveidenas prašė mūsų nesušaudyti ir paleisti, įtikinėjo, kad apie tai niekas nesužinos, tačiau Mockus nesutiko ir mes jį nušovėme.

Kituose tarybinių piliečių sušaudymuose aš nedalyvavau. Dirbant policijoje, mano pareigos buvo kartu su kitais policininkais patruliavimo metu saugoti miestelį, saugoti grūdų sandėlius ir vykdyti kitus policijos viršininko nurodymus, skirtus tvarkos palaikymui. [...]

1950 m. rugsėjo 26 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.25-30)

[...] Sukilėlių būryje aš išbuvau apie 4 dienas, po to mane iškvietė Tytuvėnų valsčiaus policijos viršininkas Eigelis ir paskyrė mane tarnauti valsčiaus policijoje eilinio policininko pareigose. 1941 m. liepos mėn. viduryje atvyko kadriniai policininkai ir aš buvau perkeltas į pagalbinės policijos būrį, kuriame tarnavau iki 1942 m. kovo mėnesio. 1942 m. kovo mėnesį aš parašiau pareiškimą, kad mane perkeltų į kitą vietovę. Tytuvėnų miestelyje nebenorėjau dirbti, nes ten teko turėti reikalų su man pažįstamais žmonėmis. [...]

Eigelis Vladas,
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953"
(ISBN 978-9955-415-11-4), 9 tomas, 173 psl.:

[...] 1941 m. liepos pradžioje policijos viršininku jau buvo Jurgaitis Antanas, kuris pakeitė Eigelį. Policijos viršininko Jurgaičio nurodymu aš kartu su kitais sukilėliais Geču Stasiu, *Ingbliudu* Romualdu *[Jungbliutas Romualdas, gimęs 1919 m.; iš http://lietuviaisibire.lt]*, Mockumi Juozu suėmėme Baranauską (gyv. MOCKAIČIAI), Vaidelauską *[šioje apklausoje Nekrašas minėjo asmenį pavarde Ivanauskas, tačiau vėlesnėje apklausoje patikslino šio asmens pavardę t.y. Vaidelauskas; ibid. l.72]* (gyv. GUDELIAI, tuo metu apie 17 metų amžiaus) ir Dargvainį Antaną (gyv. ŠUKIŠKIAI), kuriuos mes pristatėme į Tytuvėnus. Vėliau jie buvo paleisti.[...]

[...] 1941 m. birželio mėnesio pabaigoje, policijos viršininko Eigelio nurodymu, aš su Geču Stasiu suėmėme Miknaičių kaimo gyventoją Česnauską, vardo nepamenu, apie 50 metų. Vėliau Česnauskas buvo paleistas.

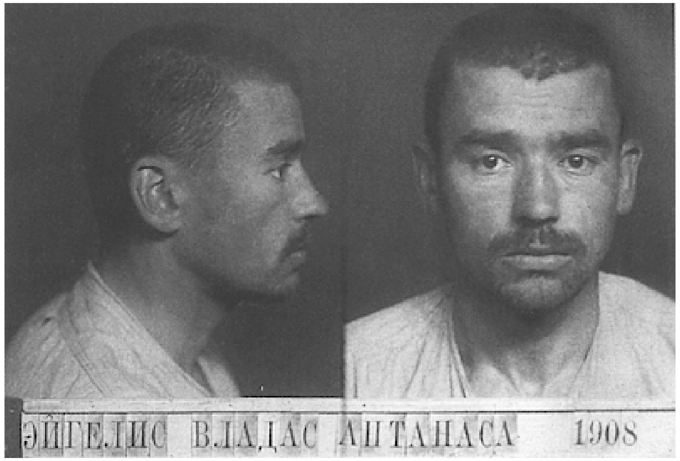
1941 metų liepos pabaigoje ar rugpjūčio pradžioje aš asmeniškai policijos viršininko Jurgaičio nurodymu suėmiau vieną geležinkelietį, pavardės nepamenu, apie 40 metų amžiaus. Jis gyveno netoli Tytuvėnų stoties žydo KAMENEC ZERIGA *[ZELIG, daugiau čia]* [ibid. l.28] name. Tas geležinkelietis buvo išvežtas į Raseinius, o vėliau jį paleido. [...]

1950 m. spalio 12 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)

[...] Tytuvėnų valsčiaus sukilėlių būrį suorganizavo Ruseckas Bronius ir Gečas Stasys. Pirmas kelias dienas, kuomet Tytuvėnų miestelį užėmė vokiečiai, sukilėlių būriui vadovavo tik Ruseckas ir Gečas. Praėjus maždaug savaitei, jau po Tarybinės Armijos atsitraukimo, į Tytuvėnus atvyko Eigelis Vladas, kurį atsiuntė valsčiaus policijos viršininko pareigoms užimti. Eigelis Vladas iš sukilėlių būrio atsirinko būsimus policininkus: mane, Gečą Stasį, Jungbliutą Romualdą ir Mockų Juozą. Nuo tos dienos Ruseckas Bronius, palikęs vadovauti sukilėlių būriui, perėjo su visu būriu į policijos viršininko Eigelio pavaldumą. Praėjus trims savaitėms po Eigelio atvykimo, policijos viršininko pareigas užėmė atvykęs Jurgaitis Antanas, o Eigelis buvo paskirtas vadovauti sukilėlių būriui. Ruseckas Bronius nuo tos dienos tapo sukilėlių būrio vado Eigelio pavaduotoju. Nuo tos dienos iki pat sukilėlių būrio išformavimo Eigelis buvo būrio vadas, o Ruseckas - Eigelio pavaduotojas.[...]

[...] Pirmomis karo dienomis, po Tarybinės Armijos atsitraukimo, Tytuvėnų sukilėlių būryje buvo iki 50 asmenų. Po dviejų savaičių dalis sukilėlių pasitraukė iš būrio, o išformuojant sukilėlių būrį jame buvo likę iki 20 sukilėlių.

Asmeniškai iš Tytuvėnų sukilėlių būrio pažįstu šiuos:

Vladas Eigelis suimtas 1941 metais ir įkalintas Raseinių kalėjime (Iš enciklopedijos "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953" (ISBN 978-9955-415-11-4), 3 tomas, 102 psl.)

1. Eigelis Vladas, tėvo vardo nežinau, apie 30 metų (1941 metais), mokytojas, gimimo vietos nežinau, prieš sovietų valdžios paskelbimą Lietuvoje dirbo mokytoju GUDELIAI, RAMONIŠKĖ Tytuvėnų valsčiuje. Prieš Tėvynės karo pradžią sovietų valdžios organai jį areštavo. Raseinių miestą užėmus vokiečiams, jį iš Raseinių kalėjimo išlaisvino. Nuo 1941 metų birželio pabaigos iki liepos pradžios Eigelis buvo Tytuvėnų valsčiaus policijos viršininkas (apie 3 savaites), o vėliau sukilėlių būrio vadas, iki tol, kol 1941 metų rugsėjo pabaigoje būrį išformavo.

[...] noriu pridurti, kad visi policijos ir sukilėlių veiksmai buvo atliekami tik jo pavedimu. Kuomet Eigelis buvo policijos viršininku, policininkai be jo įsakymo nieko savavališkai nedarė. Kur dabar randasi Eigelis, nežinau. Paskutinį kartą su juo mačiausi 1944 metais, kai buvau trumpam sugrįžęs iš vokiečių armijos atostogoms.

2. Ruseckas Bronius, tėvo vardo nežinau, 40 metų (1941 metais), gimęs Rokiškio rajone. Ruseckas buvo sukilėlių būrio organizatorius ir jo vadas. Pirmą mėnesį - tiesioginis vadovas, o vėliau būrio vado Eigelio Vlado pavaduotojas. Iki sovietų valdžios įsteigimo Lietuvoje, sovietų valdžios metais 1940-1941 m. ir okupacijos metais 1941-1944 m. Ruseckas dirbo girininku. Kur jis šiuo metu yra, nežinau. Paskutinį kartą su juo susitikau 1944 metų balandžio mėnesį.

[...] Ruseckas organizuodavo sukilėlius patruliuoti miestelyje, saugoti areštinę, siųsdavo sukilėlius atlikti visokias policijos viršininko nurodytas užduotis. [...]

3. Gečas Stasys, tėvo vardo nežinau, 30 metų amžiaus (1941 metais), gimęs Tytuvėnų miestelyje. Gečas buvo sukilėlių būrio *[vienas iš]* organizatorius ir vadovas. Vėliau jis kartu su manimi perėjo dirbti į policiją. Rugpjūčio mėnesį jį pašalino iš policijos už tai, kad savinosi ne jam skirtus daiktus. Paskui jį vėl priėmė į būrį ir jame išbuvo iki būrio išformavimo. Kur šiuo metu yra Gečas, aš nežinau. Paskutinį kartą su juo susitikau 194[4] metų balandžio mėnesį. [...] Gečas kartu su Rusecku subūrė ir vadovavo sukilėlių būriui. Aš negaliu pasakyti, ar tuo metu Gečas dalyvavo piliečių suėmimuose, nes, kiek pamenu, jis pats asmeniškai užduočių atlikime nedalyvaudavo, o tik duodavo nurodymus sukilėliams. Tarnybos policijoje metu Gečas Stasys, aš, Jungbliutas ir Mockus suėmėme piliečius *Vaidelauską [originale yra Ivanauskas, tačiau čia pataisyta pagal vėlesnį Nekrašo patikslinimą]*, Baranauską, Dargvainį. 1941 m. liepos mėn. pabaigoje ar rugpjūčio pradžioje Gečas Stasys kartu su savo broliu Gečų Jonu (tuo metu 22 metų) suėmė vieną Tytuvėnų miestelio gyventoją (jo pavardės nepamenu), apie 55 metų (tuo metu), kuris 1940-1941 metais dirbo draudimo agentu *[Šeferis Mėčys]*. Gečas Stasys patruliuodavo miestelio ribose, saugodavo areštinę su suimtais tarybiniais piliečiais.[...]

4. Milius Vincas - eilinis sukilėlis, Tytuvėnų miestelio gyventojas. Kartu su Miliumi aš sušaudžiau Baltrušaitį Vincą. Daugiau apie jo veiklą sukilėlių būryje nežinau. Milių Vincą sušaudė vokiečiai 1941 metų birželio 25 dieną. Tą dieną kažkas nušovė motociklu važiavusį vokiečių karininką. Vokiečiai įkaitais suėmė 12 vyrų ir tuojau pat sušaudė miestelyje. Tarp tų 12 įkaitų atsidūrė šie sukilėliai: Milius Vincas, Ramoška Stasys, Maslauskas Matas, Brazas Vladas, Kokšta Adomas, Kačinskas Mykolas, Krygeris, vardą pamiršau *[Stasys]*. Visi jie buvo Tytuvėnų miestelio gyventojai.[...] *[pilnas sušaudytų 1941 m. birželio 25 d. sarašas]*

5. Valčiukas Juozas, 25 metų amžiaus, ir jo brolis Valčiukas Pranas, 22 metų amžiaus (1941-ais metais) gimę Tytuvėnuose. Būryje jie buvo eiliniai sukilėliai, į būrį įstojo kartu su manimi, buvo apsiginklavę šautuvais, patruliavo miestelio ribose, saugojo areštinę su tarybiniais piliečiais [...]

6. Dabulskis Benediktas, 19 metų amžiaus (1941-ais metais), Tytuvėnų miestelio gyventojas, eilinis sukilėlis, į būrį įstojo pirmomis jo suorganizavimo dienomis. Dabulskis saugojo suimtus tarybinius piliečius, patruliavo miestelio ribose [...]. Po žydų šaudymo Dabulskis Benediktas kažkur išvyko ir 1941 metų rudenį atvažiavo atostogų apsirengęs policininko uniforma (eilinio policininko forma). Jis pats pasakojo, kad dirba Radviliškyje, saugo Tarybinės Armijos karo belaisvių stovyklą. Aš Dabulskio nuo 1941 metų rudens nebemačiau ir, kur jis dabar yra, nežinau.

7. Rupša Bolius, 33 metų (1941 metais), Tytuvėnų gyventojas, eilinis sukilėlis, buvo ginkluotas šautuvu, į būrį įstojo jo suorganizavimo pradžioje, patruliavo miestelio ribose, saugojo areštinę su suimtais tarybiniai piliečiais. Žydų sušaudyme Pušyno miške nedalyvavo. Apie Rupšos Bolio dalyvavimą areštuojant tarybinius piliečius aš nieko nežinau. Kur dabar yra Rupša, aš nežinau. Paskutinį kartą jį mačiau Tytuvėnuose 1944 metų balandžio mėnesį.

8.-9.-10.-11.-12.

8. Bielskis Petras, 28 metų, Tytuvėnų gyventojas.

Dabulskis Benius po karo, (šaltinis)

9. Vaitkus Ildifonsas, 40 metų, (1941 metais), RUTELIAI kaimo gyventojas.

10. Gabrilaitis Pranas (netiksliai), 50 metų (1941 metais), TYTUVĖNĖLIAI kaimo gyventojas.

11. Virbickas Antanas, 50 metų, (1941 metais), PATITAUKIS kaimo gyventojas.

12. Valčiukas, vardo nežinau, 40 metų (1941 metais), LIPINAI [?] kaimo gyventojas.

[8. 9. 10. 11. 12. sunumeruoti asmenys buvo] eiliniai sukilėliai, ginkluoti šautuvais, sukilėlių būryje buvo nuo pirmų jo suorganizavimo dienų iki jo išformavimo, patruliavo miestelio ribose, saugojo areštinę, kurioje buvo laikomi suimti tarybiniai piliečiai. Jie žydų sušaudyme nedalyvavo. Apie jų dalyvavimą areštuojant tarybinius piliečius aš nieko nežinau.

13. Nūtautas Antanas, 45 metų (1941 metais), Tytuvėnų miestelio gyventojas, eilinis sukilėlis, nieko praktiškai būryje nedarė, o tik kurstė jaunus sukilėlius daryti visokius antitarybinius veiksmus, juos įkvėpdavo. Prisimenu, kai sužinojome, kad bus šaudomi žydai ir kai keletas sukilėlių savo kalbomis išreiškė abejonę, ar jie sugebės šaudyti, Nūtautas sukilėlius drąsino pareikšdamas: *"Ko čia baimintis ? Šauk ir viskas. Žydus, svoločius, ir reikia sušaudyti."* Tačiau pats Nūtautas žydų sušaudyme nedalyvavo. [...]

1950 m. spalio 14 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.51-64)

[...] Kaip jau esu sakęs ankstesnėje apklausoje, nuo pirmųjų okupacijos dienų, apie mėnesį, Tytuvėnų policijos viršininku dirbo Eigelis Vladas, apie kurį jau esu davęs parodymus.

1941 metų liepos mėnesį Eigelį pakeitė Jurgaitis Antanas, 42 metų amžiaus (dabartiniu metu), jo gimimo vietos nežinau. Jurgaitį į šį darbą atsiuntė ir jis Tytuvėnų miestelyje išdirbo iki 1943 m. kovo mėn. 1943 m. kovo mėnesį Jurgaitis kartu su

manimi įstojo tarnauti vokiečių armijoje. Aš į komisiją atvažiavau iš policijos rezervo Vilniuje, o Jurgaitis - iš Tytuvėnų. 1944 metų balandžio mėn. Jurgaitis iš vokiečių armijos dezertyravo ir nuo to laiko aš apie jį nieko nežinau.

Būdamas viršininku Jurgaitis vadovavo visos Tytuvėnų valsčiaus policijos veiklai: duodavo nurodymus areštuoti piliečius, juos tardydavo, tyrė įvairius įvykius. [...]

Be manęs, Gečo, Mockaus ir Jungbliuto policijoje dar dirbo eiliniais policininkais Raudys Juozas, 50 metų (tuo metu), kur jis gimęs nežinau, ir Valinskas Antanas, 35 metų amžiaus (dabartiniu metu), kur gimęs nežinau.

Raudys į Tytuvėnus atvažiavo iš vieno Raseinių apskrities valsčiaus, o Valinskas - iš Šaukėnų, Šiaulių apskrityje.

Raudys ir Valinskas vykdė visas policininkų pareigas: patruliuodavo, vykdė kratas piliečių namuose, sulaikydavo piliečius už tvarkos pažeidimus, už naminės degtinės gamybą ir t.t. [...]

1941 metų rugpjūčio mėnesį, tikslios datos neatsimenu, iš Raseinių apskrities policijos atėjo įsakymas suimti ir pristatyti į Raseinius apie 40 žydų. Policijos viršininkas Jurgaitis iškvietė pas save žydų seniūną Geke *[Hakas]*, vardą pamišau, 28 metų amžiaus (tuo metu), ir įsakė pagal jam įduotą asmenų sąrašą pranešti žydams, kad jie atvyktų su maisto produktais kelionei į Raseinius, darbams. Po kurio laiko sąraše nurodyti žydai atvyko į policiją. Policininko Mockaus Juozo vadovaujami, aš - Nekrašas, sukilėliai Dabulskis Benediktas ir Valčiukas Pranas, pastotėmis nuvežėme tą žydų grupę į Raseinius. Raseiniuose mes tuos žydus pristatėme į žydų stovyklą. Tolesnis jų likimas - man nežinomas. Į Tytuvėnus iš tos žydų grupės nei vienas negrįžo, todėl manau, kad jie taip pat buvo sušaudyti, bet nežinau, kur. Žydų stovyklos Raseiniuose komendantas Grigaravičius Mockui ir man įsakė sekančią dieną atvežti visus Tytuvėnų žydus, tačiau mes pareiškėme, kad neturime transporto ir per vieną dieną tai padaryti negalėsime. Kai mes sugrįžome į Tytuvėnus, policijos viršininkas Jurgaitis gavo įsakymą daugiau į Raseinius žydų nebevežti, nes su jais *susitvarkys* vietoje. Kuomet žydų grupė iki 40 asmenų buvo pristatyta į Raseinius, po 5-7 dienų, į Tytuvėnus dviem sunkvežimiais atvažiavo anksčiau minėtas Grigaravičius, o su juos apie 15 sukilėlių. Man išėjus į darbą, apie 7 valandą ryto, atvykę sukilėliai ir sukilėliai iš Tytuvėnų būrio suiminėjo visas žydų šeimas ir varė į sinagogą, šalia kurios stovėjo dvi automašinos. Policijos patalpoje taip pat buvo sukilėliai ir gėrė *samagoną*. Mane taip pat pakvietė išgerti. Netrukus į automašinas buvo susodinti žydai, tame tarpe - vaikai, moterys ir seniai. Pagal duotą Grigaravičiaus komandą, automašinos nuvažiavo į Pušyno mišką. Apie 10 sukilėlių ir policininkų, tame tarpe ir aš, policijos viršininkas Jur...is, Val...as Antanas, Rus...as, Ei...is, Valč...as Pranas, Valč...as Juozas, Da...is Benediktas nuėjome pėsčiomis į šaudymo vietą Pušyno miške.

Kai atėjome į mišką, Grigaravičius maždaug už 100 metrų nuo iškastos sušaudymui duobės įsakė žydams nusirengti iki apatinių rūbų. Po to žydams įsakė eiti prie duobės ir gultis į ją. Iškasta duobė buvo apie 7 metrų ilgio, apie 3 metrų pločio ir maždaug 2 metrų gylio. Po to, kai žydai sugulė duobėje, Grigaravičius davė nurodymą visiems policininkams ir sukilėliams prieiti prie duobės ir šauti. Visi ten buvę sukilėliai ir policininkai, tame tarpe ir aš, priėjome prie duobės ir pradėjome šaudyti į duobėje esančius žydus. Duobę kasė mobilizuoti Tytuvėnų miestelio gyventojai, kurie sušaudymo metu buvo maždaug už 100 metrų nuo duobės. Po pirmos žydų grupės sušaudymo, Grigaravičius tiems piliečiams įsakė užmesti sušaudytų kūnus žemės sluoksniu. Pirmoje grupėje sušaudytų buvo apie 40 žmonių. Po pirmos grupės sušaudymo dviem automašinomis atvežė dar žydų, kuriems taip pat įsakė nusirengti, gultis į duobę, kurioje jie ir buvo sušaudyti. Po to dar du kartus tomis pačiomis dviem automašinomis atvežė žydų, kurie taip pat buvo sušaudyti. Iš viso buvo sušaudyta keturiomis grupėmis apie 160 žmonių, atvežtų keturiais reisais dviem automašinomis t.y. 8 automašinos. *[Transportavimo automobilių, reisų ir aukų galėjo būti mažiau; žr. duobkasių liudijimus]*

Po sušaudymo automašinomis išvežė sušaudytų žydų daiktus, o sukilėliai ir policininkai pėsčiomis grįžo į miestelį.[...]

Iš piliečių, kurie kasė duobę ir užkasinėjo sušaudytus žydus, aš atsimenu Remeikis Petras *[Remeika Petras]*, sūnus Prano, 45 metų amžiaus, Kraucevičius Stasys, 29 metų amžiaus, Valčiukas Bolius, 40 metų amžiaus, visi jie Tytuvėnų gyventojai.

Po sušaudymo, Grigaravičiaus įsakymu, aš pasilikau miške ir prižiūrėjau pilietį Remeikį Petrą ir kitus, kad jie gerai užpiltų ir užmaskuotų duobę, kurioje vyko sušaudymas. Kartu su jais aš grįžau į miestelį.[...]

Grigaravičius, apie 30 metų amžiaus (tuo metu), kur gimęs, nežinau. Jis tarnavo Raseinių apylinkės policijoje, tačiau kokiose pareigose, nežinau. Turėjo vyresniojo vachmistro laipsnį. Žydų šaudymo metu buvo žydų stovyklos Raseiniuose komendantas. [...]

Chveidenas, vardo nežinau, 33 metų amžiaus (tuo metu), pagal profesiją gydytojas, dirbo Tytuvėnų miestelyje. Masinio žydų šaudymo metu Chveidenas pasislėpė. Tą pačią dieną, kai buvo sušaudyti visi žydai, o gal sekančią, jį suėmė policininkai Mockus Juozas ir Valinskas Antanas, tačiau kurioje vietoje jie jį suėmė aš nežinau. Trečią dieną po masinio sušaudymo Jurgaitis Antanas man ir Mockui Juozui įsakė nuvesti Chveideną į Pušyno mišką ir sušaudyti. Dieną aš su Mockumi nuvedėme Chveideną į Pušyno mišką, apie 500 metrų nuo masinės sušaudymo vietos, ir ten jį sušaudėme.

Kas kasė duobę Chveideno sušaudymui, aš nežinau. Tuo klausimu noriu paaiškinti štai ką. Mūsų dviejų su Mockumi tarpe, Mockus buvo vyresnysis. Kai mes vedėme Chveideną sušaudymui, kelią rodė Mockus. Mes atėjome, kai duobė jau buvo iškasta. Jos išmatavimai buvo apie 1,5 metro gylio, apie 1 metro pločio ir maždaug 2 metrų ilgio. Chveidenas prašė jo nesušaudyti, tačiau Mockus Juozas jam įsakė šokti į duobę. Chveidenas nusileido *[į duobę]* ir mes su Mockumi jį sušaudėme. Mockus šaudė iš automato, o aš iš šautuvo. Chveideno kūno mes su Mockumi neužkasėme. Nuėję apie 50 metrų nuo sušaudymo vietos, mes sutikome Rimulaitį Juozą, 50 metų (tuo metu), Tytuvėnų gyventoją. Kur ėjo Rimulaitis, aš nežinau, bet Mockus Juozas jam be jokio paaiškinimo pasakė: *"Eik ten ir užkask. Pasiimsi paltą."* Patikslinu, kad prieš Chveideno sušaudymą jis *[Chveidenas]* nusivilko nuo savęs audinio puspaltį su apykakle, kurį mes palikome sušaudymo vietoje. Po kurio laiko mes patikrinome ir matėme, kad duobė, kurioje buvo sušaudytas Chveidenas, yra užkasta. Taip pat aš mačiau Rimulaitį dėvintį Chveideno paltą. Iš to aš padariau išvadą ir manau, kad duobę iškasė Rimulaitis, ir dėl duobės kasimo tarp Rimulaičio ir Mockaus dar prieš sušaudymą buvo susitarimas. [...]

Jau dirbdamas policininku, 1941 metų liepos mėnesio pradžioje, policijos viršininko Eigelio įsakymu, aš ir Gečas Stasys suėmėme Česnauską ir pristatėme į policiją. Areštavome jį jo namuose, jo žmonos akivaizdoje. Į vienkiemį pas Česnauską mes važiavome arkliu. Mums įsakius jis susiruošė ir mes jį atvežėm į Tytuvėnus. Česnauską mes suėmėme už tai, kad jis 1940-1941 metais buvo apylinkės tarybos pirmininkas. Eigelis Česnauską apklausė, o paskui jis buvo nuvežtas į Raseinius, iš kur po kurio laiko jį paleido.

1941 metų liepos mėnesį, policijos viršininko įsakymu, aš, Gečas, Mockus ir Jungbliutas suėmėme Vaidelauską, Baranauską ir Dargvainį. Areštams mes važiavome automašina, vadovaujami Gečo Stasio. Pirmas buvo areštuotas Baranauskas jo namuose, jo žmonos ir kitų giminaičių akivaizdoje. Su suimtu Baranausku nuvažiavome pas Vaidelauską, kurį radome netoliese jo buto (Vaidelauskas gyveno dvare), kartu su tėvu. Iš Vaidelausko mes nuvažiavome pas Dargvainį. Automašina prie jo vienkiemio privažiuoti negalėjo, todėl ji sustojo ant kelio ir aš vienas nuėjau pas Dargvainį ir atvedžiau jį prie automašinos. Dargvainio arešto metu jo namuose kartu buvo jo sesuo. Baranauską suėmėme už tai, kad jis 1940-1941 metais dirbo milicininku. Vaidelauską suėmėme už tai, kad jis buvo komjaunuolis. Dargvainį suėmėm už tai, kad jis atseit dalyvavo stambių buožių, valdininkų ir kitų išnaudotojų klasės atstovų trėmime. Po to kai policijos viršininkas Dargvainį apklausė, jį tą pačią dieną

paleido. Vaidelauską ir Baranauską nuvežėme į Raseinių kalėjimą, iš kur vėliau jie buvo paleisti.

Geležinkelietį, policijos viršininko įsakymu, aš suėmiau pats vienas, už tai, kad jis atseit dalyvavo stambių buožių ir Smetonos valdininkijos viršūnėlės trėmime. Jis buvo areštuotas savo bute žmonos akivaizdoje. Po arešto šis geležinkelietis buvo nuvežtas į Raseinius, iš kur jis vėliau buvo paleistas.

1950 m. spalio 20 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.65-72)

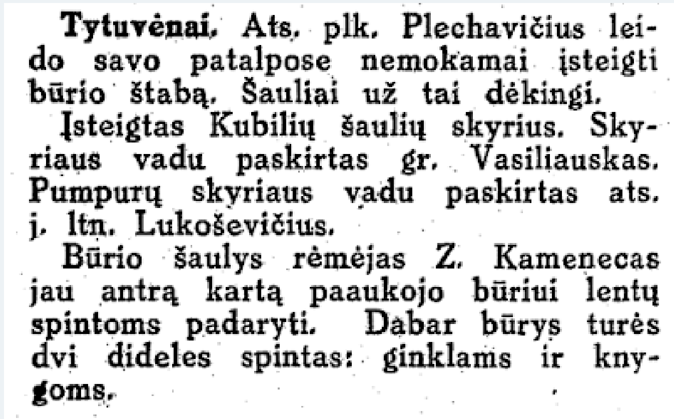
[...] Žydų tautybės piliečius buvusiame Tytuvėnų valsčiuje 1941 metų rugpjūčio mėnesį šaudė dviejose vietose: Pušyno miške ir pelkėje Gečpievė. Apie žydų sušaudymą pelkėje Gečpievė praeitose apklausose aš nepasakojau, nes aš pats toje vietoje sušaudyme nedalyvavau ir apie tą sušaudymą manęs neklausė.

KLAUSIMAS: Ar žydų tautybės piliečių sušaudymas Pušyno miške ir Gečpievės pelkėje vyko tuo pačiu metu ?

Ne, ne tuo pačiu metu. Gečpievės pelkėje sušaudymas vyko maždaug 6-7 dienomis anksčiau nei sušaudymas Pušyno miške, tačiau taip pat 1941 metų rugpjūčio mėnesį.

Pelkėje *Gečpievė* buvo sušaudyta apie 15 žydų, tik vyrų. 1941 metų rugpjūčio mėnesį, tikslios dienos neatsimenu, aš iš vakaro pradėjau patruliavimą Tytuvėnų miestelyje. Savo patruliavimo metu aš užėjau į valsčiaus valdybos pastatą, kuriame buvo policijos viršininkas Jurgaitis Antanas, sukilėlių būrio vadai Ruseckas Bronius, Eigelis Vladas, valsčiaus viršaitis Povilaitis, vardo nežinau, 40 metų amžiaus (tuo metu), Tytuvėnų valsčiaus Pavingrio kaimo gyventojas. Visi jie sėdėjo ir gėrė alų. Paskui mane į valsčiaus valdybos pastatą įėjo Gečas Stasys ir tarė: *"Viskas paruošta".* Išėjęs į gatvę, pamačiau Val..ką Antaną, Ra..į Juozą, Val...ką Praną, Dab...kį Benediktą ir Mo...ų Juozą. Paskui mane iš valsčiaus valdybos pastato išėjo Jur...is, Ru...as, Ei...is ir G...as. Valsčiaus viršaitis Povilaitis pasiliko valsčiaus valdyboje ir suėmimuose bei sušaudyme nedalyvavo. Išėjęs Jur...is įsakė *rinkti* t.y. areštuoti žydus. Ką iš žydų areštuoti, Ju...is nepasakė, tačiau mano išvardinti sukilėliai ir policininkai išsiskirstė po miestelį. Prie manęs priėjo Val...as Antanas su pasiūlymu nueiti, suimti ir atvesti į sinagogą žydą Gekker Mauša *[Hekeris Mauša]*. Pagal tai, kaip elgėsi Ei...is ir visi kiti likusieji, aš supratau, kad visi jau buvo gavę instrukciją ir žinojo, ką daryti. Aš nuėjau pas Gekerį *[Hekeris]*, suėmiau jį ir atvedžiau į paskirtą vietą, sinagogą, kurioje jau buvo visi surinkti. Surinktus žydus, apie 15 žmonių, Val...as Antanas išrikiavo į vorą po keturis eilėje ir įsakė jiems eiti Šiaulių gatve Pušyno miško link. Jur...io įsakymu į mišką nuėjau ir aš. Miške sustojome. Jur...is dalį žydų atskyrė (7-8 žmones), išrikiavo po du ir įsakė eiti keliu, pasak Jur...io, *į stotį*. Man Jur...is įsakė saugoti likusius 7-8 žmones, o kiti - Jur...is, Ei...is, Val...as, G...as, Mo...s, Val...as Pranas, Dab...is ir R...ys nuėjo paskui žydus. Tik tuomet aš supratau, kad tą grupę žydų suėmė ir atvedė į mišką sušaudymui. Po 30 minučių aš ir likusieji žydai išgirdome šūvius. Žydai manęs paklausė, ar tai nuvestuosius šaudo ? Aš jiems atsakiau, kad šaudo stotyje. Tokiu būdu norėjau išsklaidyti saugomų žydų įtarimus. Netrukus po šaudymų pas mane sugrįžo Jur...is, Ei...is, Ru...as, Val...as, R...ys, G...as ir Mo...s. Valč...ko ir Dabul...io nebuvo. Grįžę iš sušaudymo vietos, Jur...is su kitais nusivedė antrą žydų grupę ta pačia kryptimi. Jur...is man taip pat liepė eiti į šaudymo vietą, tačiau aš atsisakiau, nes toje žydų grupėje buvo man gerai pažįstami žydai Gakas *[Hakas]* ir Lazurikas. Aš nenorėjau juos šaudyti. Jur...is ir kiti nuvedė sušaudymui likusius žydus, o aš nuėjau į miestelį. Jau eidamas miesteliu, aš iš pradžių išgirdau grupinę salvę, o vėliau pavienį šūvį. Kai Jur...is kartu su visais mano anksčiau išvardintais sukilėliais ir policininkais grįžo į miestelį, tai papasakojo, kad tarp pirmos ir antros žydų grupių sušaudymų Valč...as ir Dabul...is ėjo į stotį ir atvedė žydą KAMENEC ZERIG *[ZELIG]*, kurį nušovė patį paskutinį. Mano girdėtas pavienis šūvis tai ir buvo tas pats, kuriuo nušovė KAMENEC ZERIG.

Intarpas:

Tytuvėnai. Ats. plk. Plechavičius leido savo patalpose nemokamai įsteigti būrio štabą. Šauliai už tai dėkingi.
Įsteigtas Kubilių šaulių skyrius. Skyriaus vadu paskirtas gr. Vasiliauskas. Pumpurų skyriaus vadu paskirtas ats. j. ltn. Lukoševičius.
Būrio šaulys rėmėjas Z. Kamenecas jau antrą kartą paaukojo būriui lentų spintoms padaryti. Dabar būrys turės dvi dideles spintas: ginklams ir knygoms.

Žinutė laikraštyje "Trimitas" (Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštis-žurnalas)

1940 kovo 28 d. Nr. 13

> **Tytuvėnai.** Ats. plk. Plechavičius leido savo patalpose nemokamai įsteigti būrio štabą. Šauliai už tai dėkingi.
>
> Įsteigtas Kubilių Šaulių skyrius. Skyriaus vadu paskirtas gr. Vasiliauskas. Pumpurų skyriaus vadu paskirtas ats. j. ltn. Lukoševičius.
>
> Būrio šaulys rėmėjas **Z. Kamenecas** jau antrą kartą paaukojo būriui lentų spintoms padaryti. Dabar būrys turės dvi dideles spintas: ginklams ir knygoms.
>
> Kovo 10 d.. būrio susirinkime būrio vadas pranešė apie s-gos atstovų susirinkimą ir priimtus nutarimus.
>
> *Šilius*

Ištrauka iš pokalbio su ponia Elena Rimulaitiene (laikas 01:14:40)

"**Kamenecas** turėjo malūną. Jį nušovė patį paskutinį. Ten toje vietoje, kurioje liko neužkasta koja. Žmonės kalbėjo, kad jis prašė, siūlė didelius pinigus už tai, kad jį paleistų. Jie *[baltaraiščiai]* pasakė: *"Tai bėk."* Kuomet jis bėgo, jį ir nušovė. Paskui jį užvilko ant tų, kitų mirusių. Kasė, nedakasė, tai ir paliko ta koja lauke. Kai teta parodė ją, aš užsiėmiau sau už galvos, užsimerkiau ir pradėjau šaukti: *"Teta, nerodyk !"* Po to negalėjau valgyti kelias dienas *[nuo pamatyto tokio vaizdo]*."

KLAUSIMAS: Anksčiau Jūs sakėte, kad nedalyvavote žydų sušaudyme Gečpievės pelkėje, o dabar pats pasakojate apie savo dalyvavimą tame sušaudyme. Kurie gi parodymai yra teisingi ?

Mano supratimu, dalyvavimas sušaudyme būtų tuomet, jei aš asmeniškai šaudyčiau žydus. Tačiau aš žydų pelkėje nešaudžiau, o tik suėmiau žydą Haką, kartu su kitais policininkais, sukilėliais ir suimtaisiais ėjau į mišką, kuriame saugojau pusę suimtųjų, kol šaudė kitą pusę. Todėl aš iš pradžių ir pasakiau, kad žydų sušaudyme Gečpievės pelkėje nedalyvavau. Jei mano veiksmai reiškia dalyvavimą sušaudyme, tuomet vadinasi aš dalyvavau tame sušaudyme.

Gečpievės pelkėje duobę skirtą žydų šaudymui kasė Valinskas, Mockus, Gečas, Valčiukas, Raudys ir Dabulskis. Tą kartą Tytuvėnų gyventojai nebuvo pasitelkti duobės kasimui.

KLAUSIMAS: Apklausoje vykusioje 1950 m. spalio 14 dieną Jūs pareiškėte, kad liudytojas Rimeikis Petras liudijo netiesą, sakydamas, kad Jūs dalyvavote žydo Leibos [Calis Senzulis] sušaudyme. Apie Jūsų dalyvavimą Leibos sušaudyme parodė ir kiti liudytojai. Prašau pateikti teisingus parodymus šiuo klausimu.

Aš neatsimenu, kad būčiau dalyvavęs žydo Leibos sušaudyme. Po to, kai baigėsi žydų sušaudymas Pušyno miške, tą pačią dieną, kiek aš dabar pamenu, kartu su Mockumi Juozu kažkur ėjau. Atrodo, kad ėjome į Pušyno mišką. Tačiau niekaip negaliu atsiminti, kad tuomet mes su Mockumi sušaudėme žydą Leibą. Jei aš tai tikrai atsiminčiau, tai ir neneigčiau. Juo labiau, kad neigti dalyvavimą vieno žmogaus nužudyme, tuo metu, kai esu prisipažinęs dalyvavęs 150-160 žmonių nužudyme, nėra jokios prasmės. Kartoju, galimai aš su Mockumi sušaudžiau jaunuolį žydą Leibą, tuomet Rimeikis Petras liudija tiesą, bet šito pats atsiminti negaliu. [...]

*[**Pastaba.** Aukščiau esančioje tardymo protokolo dalyje, kaip bebūtų keista, S. Nekrašas kritikuoja patį tardytoją, sakydamas, kad yra nelogiška jį įtarti slėpimu dalyvavus žydų jaunuolio sušaudyme, tuo metu, kai jis jau prisipažino dalyvavęs virš šimto žmonių žudynėse. Atrodo dar keisčiau, kad ši tardytojo kritika buvo užrašyta į patį tardymo protokolą. Laikantis išankstinės nuostatos, jog dauguma sovietų tardymo dokumentų, faktų pateikimo atžvilgiu, yra nepatikimi, nes jie buvo sudaromi klastočių ir manipuliacijų būdu, naudojant prievartą bei fizinį kankinimą, be to, darant prielaidą, kad tardymo protokolai gali būti paruošti iš anksto, su tardytojui reikiamais parodymais, tuomet skaitant šią paskutinę pastraipą, kyla retorinis klausimas: koks tikslas protokoluoti ir gaišti laiką, užrašant šią tardomojo S. Nekrašo kritišką pasisakymą, kuris savo stiliumi labiau tiktų dialogui tarp dviejų žmonių iš kokio nors grožinio kūrinio, nei sausam ir šabloniškam tardymo protokolui ? Nepanašu, kad šiuo atveju tardytojui visiškai nerūpėjo tiesa, kaip tokia, ir kad jis tik mašinaliai atliko sovietinio režimo sraigtelio vaidmenį.]*

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Sut...ius Leonardas, sūnus Juozo, gimęs 1908 m.

1945 m. gegužės 12 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.7068.3 BB l.22-23)

[...] Kuomet areštavo žydus, juos suvarė į Šiluvos valsčiaus Ribukų kaimą. Gr..as Kazys juos t.y. žydus saugojo 3 savaites. 1941 metų rugpjūčio pabaigoje arba rugsėjo pradžioje, tiksliai neatsimenu, mes netoli Lyduvėnų atvarėme žydus, apie 300 žmonių, vyrų, moterų, mažų vaikų ant motinų rankų. Mes juos atvarėme prie iškastos duobės. Juos sustabdėme maždaug už 100 metrų nuo duobės. Pusę žydų atskyrėme, privedėme juos prie duobės, privertėme nusirengti ir salvėmis visus sušaudėme. Po to atvedėme kitą partiją ir tokiu pat būdu juos taip pat sušaudėme. Po sušaudymo susėdome į mašiną ir nuvažiavome į Šiluvą.

Antrą kartą aš dalyvavau žydų sušaudyme Tytuvėnų miestelyje. Sekančią dieną mes, Bu...as Jonas, Gr...as Kazys ir kiti, kurių pavardžių neatsimenu, važiavome į Tytuvėnų miestelį. Kada atvažiavome į Tytuvėnus, pas viršininkus, prie manęs priėjo vienas, jo pavardės nežinau, ir mes su juo nuėjome suimti vieno žydo, kuris dirbo dantų gydytoju *[Galimai minimas gydytojas* ***Barokas Chveidanas****. Tytuvėnų gydytojo Boroko Chveidano žmona buvo stomatologė / "Holokaustas Žemaitijoje" A.Vitkus, Ch.Bargmanas, 2016 m.]*. Kuomet atėjome į jo butą, jo *[gydytojo]* ir jo žmonos neradome. Ten gulėjo gydytojo serganti motina. Mes ją paguldėme į vežimą, su kuriuo ją išvežė, o patys pasilikome daryti *kratą*. Visi likusieji, su kuriais aš atvažiavau, važiavo šaudyti. Aš nežinau, kiek iš viso buvo sušaudyta, nes pats šaudyti nevažiavau, o tik ėjau suimti to gydytojo.[...]

Brazienė Emilija, duktė Jurgio, gimusi 1912 m. Ukmergės rajone

1950 m. rugsėjo 22 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.82-84)

[...] *KLAUSIMAS: Pasakykite, kur yra jūsų pirmasis vyras Baltrušaitis Vincas ?*

Mano pirmą vyrą, Baltrušaitį Vincą, sušaudė baltieji sukilėliai 1941 metų birželio 22 dienos vakare Tytuvėnų stotyje, prie malūno kontoros.

KLAUSIMAS: Už ką Baltrušaitį sušaudė ?

Baltrušaitis tuo metu buvo "ВКП(б)" narys *[Visasąjunginė komunistinė bolševikų partija]*, dirbo malūno ir lentpjūvės direktoriaus pavaduotoju. Jį sušaudė kaip komunistą.

Remeika Pranas, sūnus Adomo, gimęs 1870 m.

1950 m. spalio 17 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.91-99)

[...] Nekrašo Stanislovo antitarybinės veiklos liudininku buvau tik vieną kartą, kada Nekrašas Stanislovas ir Mockus Juozas sušaudė žydą Leibuką *[Calis Senzulis]*. Tai įvyko 1941 metų vasarą, tikslios datos neatsimenu, tą pačią dieną, kada vyko masinis žydų sušaudymas, pagrinde moterų, bet jau po to masinio sušaudymo.

Negaliu pasakyti, ar tuo metu (Leibuko nužudymo dieną) Mockus ir Nekrašas Stanislovas buvo sukilėliai, ar jie jau buvo policininkai. Apie šį faktą noriu paliudyti štai ką:

1941 metų vasarą, tikslios datos nepamenu, sukilėliai ir policininkai surinko beveik visus žydų vyrus ir nugabeno juos į Raseinius. Nežinau apie tų žydų tolesnį likimą, tačiau visi mano, kad ten juos sušaudė. Praėjus kelioms dienoms, sukilėliai ir policininkai suėmė keletą žydų, nuvežė juos į Gečpievę ir ten sušaudė. Praėjus maždaug savaitei, policininkai ir sukilėliai surinko likusius žydus, pagrinde moteris, nuvežė juos į Pušyno mišką ir ten sušaudė. Tų sukilėlių ir policininkų padarytų žvėriškumų liudytoju man neteko būti, todėl aš nežinau, ką tuo metu darė Nekrašas Stanislovas.

Tą dieną, kada Pušyno miške buvo sušaudyta paskutinė žydų grupė, po pietų (masinis sušaudymas pasibaigė iki pietų meto), Tytuvėnų miestelio Pievų gatvėje mane pasitiko Mockus Juozas, kuris išėjo iš sušaudyto žydo Chačkelio namo. Jis mane sustabdė ir įsakė eiti kasti duobės. Tuo metu iš to pačio namo išėjo Nekrašas Stanislovas ir civiliais drabužiais apsirengęs vokietis. Jie abu taip pat priėjo prie manęs. Mockus Juozas tęsė toliau savo nurodymus, jog aš eičiau ir iškasčiau duobę toje vietoje, kurioje ryte sušaudė žydus t.y. į Pušyno mišką. Mockus pareiškė, kad ta duobė yra reikalinga žydo Leibuko *[Calis Senzulis]* sušaudymui, kuris ryte pasislėpė nuo sušaudymo, o dabar yra sulaikytas. Tą patį kalbėjo ir kartu su vokiečiu priėjęs Nekrašas Stanislovas. Aš nenorėjau eiti kasti duobės, todėl atsakiau, kad, kaip aš kasiu duobę, jei neturiu kastuvo. Mockus, Nekrašas ir vokietis tuojau pat pasiuntė kažkurį iš vaikų atnešti kastuvą ir jį atnešė.

Jėga ir grasinimais Mockus su Nekrašu įsakė man eiti į tą vietą, kurioje ryte vyko žydų sušaudymas Pušyno miške, pasirinkti patogią vietą kasimui ir iškasti duobę. Mockus ir Nekrašas man išaiškino, kur vyko sušaudymas. Grasindami sušaudyti, jie privertė mane eiti į mišką. Aš ten suradau tą vietą, kurioje tos pačios dienos ryte sušaudė žydus, ir maždaug už 200 metrų nuo tos vietos iškasiau duobę.

Man dar nepabaigus kasti duobės, dviračiu atvažiavo Nekrašas Stanislovas, patikrino mano darbą ir nuvažiavo atgal. Netrukus Mockus Juozas, ginkluotas automatu, ir Nekrašas Stanislovas, ginkluotas šautuvu, atvedė prie duobės žydą Leibuką ir įsakė jam šokti į duobę. Po to Nekrašas šovė iš šautuvo į Leibuką *[Calis Senzulis]* vieną kartą, o po to Mockus paleido į jį seriją iš savo automato. Taip buvo nužudytas Leibukas. Aš stovėjau už pušies apie 30 žingsnių nuo tos vietos ir mačiau, kaip Nekrašas su Mockumi sušaudė Leibuką. Po sušaudymo Mockus ir Nekrašas nuėjo iš miško, o man įsakė užkasti nužudyto Leibuko kūną. Aš kūną užkasiau ir nuėjau namo. [...]

Aš nežinau, ar Leibukas, tai to žmogaus vardas, ar pavardė. Tytuvėnų miestelyje gyveno žydas Leiba *[Leiba Senzulis]*, apie 50-55 metų. Aš tiksliai nežinau, ar Leiba yra vardas, ar pavardė. Tas žydas turėjo 16-17 metų sūnų, kurį vadino Leibuku *[Calis*

Senzulis]. Jį ir sušaudė Mockus su Nekrašu.

KLAUSIMAS: Galbūt Leibukas ir Chveidenas yra tas pats asmuo ?

Ne, Chveidenas buvo gydytojas, apie 30-33 metų, o Leibukas buvo apie 16-17 metų, beveik dar berniukas. Chveideną irgi sušaudė atskirai, tačiau vėliau negu Leibuką, antrą ar trečią dieną po Leibuko sušaudymo. Chveideną taip pat sušaudė Mockus su Nekrašu. Apie tai pasakojo Rimulaitis Juozas (miręs), kuris jų įsakymu kasė duobę nužudytam Chvaidenui ir už darbą gavo sušaudyto Chveideno vasarinį puspaltį. Apie tai Rimulaitis pats pasakojo kelių Tytuvėnų miestelio gyventojų akivaizdoje. Tų asmenų aš jau nebepamenu. [...]

Leibuko sušaudymo metu Nekrašas ir Mockus buvo neblaivūs, tačiau ne tiek, kad neatsimintų savo veiksmų ir už juos neatsakytų. [...]

Kraucevičius (Kriaucevičius) Stasys, sūnus Kazio, gimęs 1921 m.

1950 m. rugsėjo 23 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.101-103)

[...] 1941 metų rugpjūčio mėn., tikslios datos nepamenu, pas mane į namus atėjo policininkas Valinskas Antanas, suėmė ir įsakė su kastuvu eiti į policijos nuovadą. Kai atėjau į policiją, mane, Budzinauską Bronių, Valčiuką Bolių, Zinkų Vincą, Armoką Vacį, visi jie yra Tutuvėnų gyventojai, man nepažįstami baltieji sukilėliai susodino į sunkvežimį ir nuvežė į Pušyno miško 28 kvartalą. Ten mums baltieji sukilėliai įsakė per valandą iškasti 2 metrų gylio, 6 metrų ilgio ir 4 metrų pločio duobę. Kai duobė buvo iškasta, atvažiavo sunkvežimis su žydų tautybės tarybiniais piliečiais, moterimis ir vaikais. Baltieji banditai jiems liepė nusirengti iki apatinių drabužių ir šokti į duobę. Tuo metu aš nuo duobės buvau už 300 metrų ir asmeniškai mačiau, kaip baltasis sukilėlis Nekrašas Stasys kartu su kitais sukilėliais stovėjo ant duobės krašto ir šaudė iš turėto šautuvo į duobėje esančias moteris su vaikais. Iš viso tą dieną buvo sušaudyta apie 100 žmonių. Po sušaudymo baltieji sukilėliai nuėjo namo, o Nekrašas Stasys pasiliko saugoti mūsų, kol mes užkasinėjome sušaudytųjų kūnus. [...]

1950 m. lapkričio 13 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.104-113)

[...] Tuo metu, kai Nekrašas Stanislovas *[dar]* buvo Tytuvėnuose, jis policininko uniformos nedėvėjo, todėl aš negaliu pasakyti, ar jis tarnavo, ar netarnavo policijoje. Tuo metu jį vadindavo *vokiečių partizanu*, todėl aš manau, kad jis priklausė sukilėlių būriui. [...]

1941 metų rugpjūčio mėnesį Tytuvėnų sukilėlių būrio nariai du kartus vykdė žydų tautybės piliečių sušaudymą. Pirmą kartą Gečpievės pelkėje, kur buvo sušaudyta apie 20 žmonių. Pasak Tytuvėnų gyventojų, tai buvo vieni vyrai. Aš pats šio sušaudymo liudininku nebuvau, todėl konkrečių sušaudymo aplinkybių nežinau. [...]

Praėjus kelioms dienoms po pirmojo sušaudymo, Tytuvėnų sukilėliai antrą kartą šaudė žydų tautybės piliečius Pušyno miške. Aš buvau šio sušaudymo liudininku. Tą kartą sušaudė apie 100 žmonių, tame tarpe du senus vyrus. Likusios buvo moterys su vaikais nuo 2 iki 12-13 metų. Šio sušaudymo aplinkybės yra tokios. Tikslios datos neatsimenu, tačiau tai įvyko 1941 metų rugpjūčio mėnesį. Ankstų rytą pas mane atėjo policininkas Valinskas Antanas ir įsakė ateiti su kastuvu į policiją. Kokiu reikalu - Valinskas nepasakė. Tokiu būdu mus į policiją sukvietė apie 10 žmonių, Tytuvėnų miestelio gyventojų. Mus susodino į automobilį ir, saugomus kelių man nepažįstamų sukilėlių, nuvežė į Pušyno mišką. Ten mums įsakė iškasti 6 metrų ilgio, 4

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

metrų pločio ir 2 metrų gylio duobę, o patys grįžo atgal į miestelį. Maždaug po valandos į mišką atvažiavo aukštas, man nepažįstamas sukilėlis arba policininkas (tiksliai šito nežinau, nes jis dėvėjo civilius drabužius). Jis patikrino ar duobė jau paruošta ir išvažiavo. Prieš tai jis mus įspėjo, kad mes niekur nenueitume. Tuo metu jau buvo šviesu. Po kelių minučių prie duobės atvažiavo automobilis su žydais ir sukilėliais. Dalis sukilėlių prie duobės atėjo pėsčiomis. Aš ir kiti su manimi kasę duobę supratome, kad žydus atvežė sušaudymui. Aplink šaudymo vietą stovėjo sukilėlių sargyba, todėl mes negalėjome iš ten išeiti, o be to tai mums buvo draudžiama. Mes nubėgome nuo duobės 100-150 metrų. Tuo metu šalia automašinos aš pamačiau Ne...šą. Kokiu būdu jis ten atsidūrė, ar atvažiavo automašina, ar atėjo pėsčiomis, aš nemačiau. Sukilėliai žydams įsakė nusirengti ir lipti į duobę. Kai kas lipo sava valia, o kai kuriuos varė jėga. Kuomet visa žydų grupė buvo suvaryta į duobę, aš išgirdau įsakymą jiems gultis duobėje. Po to sukilėliai, tame tarpe Ne...as Stanislovas, Mo...us Juozas, Ru...as Bronius ir kiti man nepažįstami, atsistojo ant duobės krašto ir pradėjo šaudyti į žydus. Sušaudžius pirmą partiją mūsų piliečių grupei įsakė užpilti kūnus žemės sluoksniu. Tokiu pat būdu buvo sušaudytos dar dvi partijos ir Nek...as abu kartus iš šautuvo šaudė žydus. Pasibaigus sušaudymui, visi sukilėliai automašina išvažiavo, išskyrus Nek...šą, kuris pasiliko saugoti mus, kol mes užkasėme duobę, kurioje vyko sušaudymas.

Sekančią dieną po žydų sušaudymo Pušyno miške, dar prieš sutemstant, aš mačiau, kaip sukilėliai Mo...us Juozas ir Ne...as Stanislovas Ežero gatve vedė žydų berniuką Leibą, 15-17 metų amžiaus [Calis Senzulis]. Jie ėjo Pušyno miško link. Mo..us ir Ne...as buvo ginkluoti šautuvais. Po kelių minučių iš tos Pušyno miško pusės, kur Mo..us ir Ne...as nuvedė Leibą, aš išgirdau du šūvius. Vėliau, kalbant apie žydų sušaudymą, Tytuvėnų gyventojas Remeika Pranas pasakojo, kad jis Mo...us ir Ne...o įsakymu kasė Pušyno miške duobę, kurioje jie sušaudė Leibą [Calis Senzulis].

KLAUSIMAS: Patikslinkite, prašau, keliomis automašinomis sukilėliai vežė žydus į sušaudymo vietą Pušyno miške ir kiek tam buvo padaryta reisų.

Sukilėliai vežė žydus sušaudymui į Pušyno mišką viena automašina, į vietą juos atgabeno trimis reisais, be to, pirmos dvi automašinos buvo pilnos, o trečioji - puspilnė. Atitinkamai, žydai buvo sušaudyti trimis partijomis, iš viso apie 100 žmonių.

KLAUSIMAS: Suimtasis Nekrašas Stanislovas tvirtina, kad žydus į sušaudymo vietą Pušyno miške gabeno dviem automašinomis ir atgabeno juos ne trimis, o keturiais reisais. Ar jūs gerai atsimenate, kad žydus vežė viena automašina ir juos atgabeno į sušaudymo vietą trimis reisais ?

Sušaudymo vietoje dar buvo viena lengvoji automašina, tačiau su ja žydų į sušaudymo vietą nevežė. Aš gerai atsimenu ir patvirtinu, kad žydus į sušaudymo vietą gabeno su viena krovinine automašina. Jos markės neatsimenu. Žydai buvo atgabenti į mišką ne keturiais, o trimis reisais. Nekrašas Stanislovas, kaip ir kiti sušaudymo dalyviai, tuo metu buvo stipriai apgirtęs, todėl jis galimai šito ir neatsimena.

KLAUSIMAS: Ar jūs gerai atsimenate, kad žydų berniukas Leiba buvo sušaudytas sekančią dieną po žydų sušaudymo Pušyno miške ?

Šito užtikrintai pasakyti negaliu, nes nuo to laiko jau praėjo daugiau kaip 9 metai. Man kažkodėl įsiminė, kad Leiba [Calis Senzulis] buvo sušaudytas sekančią dieną po masinio sušaudymo Pušyno miške.

KLAUSIMAS: Apklaustas Remeika Pranas paliudijo, kad žydų berniukas Leiba buvo sušaudytas tą pačią dieną, kada vyko masinis žydų sušaudymas Pušyno miške.

Galimai berniuką Leibą sukilėliai Mo...us ir Ne...as sušaudė tą pačią dieną, kada vyko masinis sušaudymas. Kartoju, šito užtikrintai pasakyti negaliu, kad Leiba buvo sušaudytas sekančią dieną po masinio sušaudymo, tačiau tvirtinu, kad Mo...us ir

Ne...as konvojavo Leibą į mišką, nes tą aš asmeniškai pats mačiau. Po kelių minučių iš tos pusės, kur nuvedė Leibą, girdėjau du šūvius. Praėjus kuriam laikui, Remeika Pranas kalbėjo, kad Mo...us ir Ne...as jo akyse užmušė Leibą *[Calis Senzulis]*.

KLAUSIMAS: Ar Ne...as ir Mo...us tuo metu, kai vedė Leibą sušaudyti, buvo blaivūs ?

Iš to, kaip Mo...us ir Ne...as ėjo paskui Leibą, buvo galima suprasti, kad jie buvo stipriai apgirtę. Jei jie neapsimetinėjo girtais, tuomet jie iš tikro buvo stipriai apgirtę. Jie ėjo svyruodami į šonus. [...]

Valčiukas Bolius, sūnus Jono, gimęs 1911 m.

1950 m. rugsėjo 23 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.114-116)

[...] Prieš masinį tarybinių piliečių sušaudymą, pas mane į namus atėjo miestelio seniūnas Šedys *Pranas*, pasitaisau - Šedys Vincas. Šiuo metu jis yra suimtas. Jis manęs paprašė pasiimti kastuvą ir ateiti į policiją. Atėjęs į policiją aš pamačiau Tytuvėnų gyventojus: Kraucevičių Stasį, Budzinauską Bronių, Remeikį Petrą, Armoką Vincą, kurie taip pat turėjo kastuvus. Mus visus nepažįstami baltieji sukilėliai susodino į krovininę mašiną ir nuvežė į Pušyno miško 28 kvartalą. Ten mums įsakė iškasti 2 metrų gylio, 4 metrų pločio ir 6 metrų ilgio duobę. Kai duobė buvo paruošta, privažiavo sunkvežimis su žydų tautybės moterimis ir vaikais, kuriuos saugojo baltieji sukilėliai, Ne...as Stasys, ginkluotas šautuvu, Mo...us Juozas, ginkluotas šautuvu, ir Ru...as Bronius, likusieji man buvo nepažįstami. Baltieji sukilėliai moterims ir vaikams įsakė nusivilkti viršutinius drabužius ir šokti į duobę. Po to baltieji sukilėliai nuo duobės krašto juos šaudė. Šitai aš pats asmeniškai mačiau, nes stovėjau nuo duobės už 100 metrų ir gerai mačiau, kaip Ne...as Stasys iš šautuvo šaudė į duobę. Kuomet baltieji sukilėliai sušaudė su pirma mašina atvežtas moteris ir vaikus, mes juos užbėrėme plonu žemių sluoksniu. Tą patį padarė ir su sekančiomis dviem automašinomis *[atvežtomis moterimis ir vaikais]*. Pasibaigus sušaudymui, Ne...as Stasys mums įsakė užkasti duobę, o pats pasiliko mūsų saugoti. Užkasę sušaudytus kūnus, mes grįžome namo, o Ne...as nuėjo į miestelį. [...]

Vaičekauskas Vaclovas, sūnus Vlado, gimęs 1922 m.

1950 m. spalio 18 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.121-123)

[...] 1941 metų birželio 23 d., antrą karo dieną, sukilėliai Mockus Juozas, Nekrašas Stanislovas, Milius Vincas ir Poškus Kazys (vardas netikslus) vidurį dienos suėmė Kalakauską *[Steponas Kulakauskas]* ir uždarė į areštinę. Aš buvau kieme ir iš už kampo žiūrėjau, kas vyksta gatvėje. Aš mačiau, kaip į paštą, kuriame tuo metu budėjo Kalakauskas Steponas, įėjo Mockus, Nekrašas ir Poškus. Netrukus jie iš pašto išsivedė Kalakauską ir daržais nuvedė į sukilėlių būrio štabą. Tai pamatė ėjęs gatve Milius, kuris prisijungė prie Kalakausko konvojaus. Kalakauskas buvo komjaunimo organizacijos sekretorius, o aš buvau komjaunuolis. Aš pabėgau iš miestelio ir pasislėpiau, nes galvojau, kad ir mane ištiks toks pat likimas. Nuo to laiko aš Kalakausko nebemačiau. Šeštą karo dieną areštavo ir mane. [...]

Rimulaitienė Elžbieta, duktė Kazio, gimusi 1891 m., našlė.

1950 m. spalio 17 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.128-130)

[...] Mano vyras Rimulaitis Juozas, sūnus Adomo, gimęs 1885 metais, mirė 1944 metų rudenį. [...]

Taip, mano vyras Rimulaitis Juozas tikrai 1941 metų vasarą, tikslios datos neatsimenu, kasė duobę Tytuvėnų miesto gyventojo žydų tautybės gydytojo Chveideno sušaudymui. Apie šį įvykį man yra žinoma štai kas. Praėjus kelioms dienoms (tiksliai, kiek dienų, nepamenu) po masinio žydų sušaudymo, 1941 metų vasarą, aš grįžau iš bažnyčios ir man vyras papasakojo, kad man nesant namuose, pas jį atėjo sukilėlis Mockus Juozas ir grasindamas įsakė eiti į mišką ir iškasti duobę. Kai jis iškasė Pušyno miške tą duobę, ten sukilėliai atvedė gydytoją Chveideną ir sušaudė vyro iškastoje duobėje. Iš sukilėlių vyras minėjo tik Mockų. Kas dar buvo kartu su Mockumi, aš nežinau. Vyras man parodė sušaudyto gydytojo Chveideno puspaltį, kurį jam Mockus davė kaip atlygį už darbą. Aš apibariau vyrą už tai, kad jis ėjo kasti duobės ir paėmė sušaudyto Chveideno paltą. Vėliau aš paltą atidaviau *ubagui*. Daugiau apie šį įvykį neturiu ką pasakyti. [...]

Česnauskas Aleksas, sūnus Alekso, gimęs 1896 m.

1950 m. spalio 17 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.131-134)

[...] KLAUSIMAS: Ar tikrai 1941 metais sukilėlių būrio nariai arba vokiečių policija Jus areštavo ?

Taip, 1941 metais buvau suimtas du kartus. Pirmą kartą mane kartu su sūnumi suėmė vokiečiai, tuo metu kai ėjo frontas, tačiau sekančią dieną mus abu paleido. Praėjus maždaug savaitei po to, kai Tytuvėnus užėmė vokiečių kariuomenė, 1941 metų birželio pabaigoje mane suėmė antrą kartą. Suėmė mane Gečas Stasys ir Nekrašas (jo vardo neatsimenu). Tai įvyko anksti ryte mano namuose. Jie nuvežė mane į Tytuvėnus ir uždarė į daboklę. Netrukus mane nuvežė į Raseinius, į kalėjimą. Po 21 dienos mane paleido ir nuo to karto daugiau manęs nesuiminėjo.

KLAUSIMAS: Ar Jus iš Tytuvėnų į Raseinius konvojavo Nekrašas ir Gečas ? Ar jie darė kokius nors žeminančius veiksmus Jūsų atžvilgiu ?

Gečas ir Nekrašas mano atžvilgiu jokių žeminančių veiksmų nedarė. Jie mane konvojavo tik iš mano namų iki Tytuvėnų miestelio. Į Raseinius mane konvojavo sukilėliai Ingbliudas *[Jungbliutas]* Romualdas ir Benys (vardo neatsimenu). *[Šiuo metu]* pirmasis yra suimtas tarybinės valdžios organų, o antrąjį ištrėmė už Lietuvos TSR ribų.

KLAUSIMAS: Už ką Jus sukilėliai suėmė ?

Sukilėliai suiminėjo tarybinius aktyvistus, o aš 1940-1941 metais dirbau Pivoraičių apylinkės tarybos pirmininku. Už tai mane ir suėmė.

Baranauskas Jonas, sūnus Ksavero, gimęs 1917 m.

1950 m. spalio 17 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.135-139)

[...] 1941 metų birželio mėnesį, tikslios dienos neatsimenu, mane suėmė Tytuvėnų sukilėlių būrio nariai už tai, kad aš, prieš užpuolant fašistinei Vokietijai, dirbau milicijos organuose. [...]

[...] Fašistinei Vokietijai užpuolus Tarybų Sąjungą, 1941 metų birželio mėnesį, aš išvykau iš Raseinių, kur tuo metu tarnavau milicijoje, pas savo žmonos tėvą, gyvenusį Tytuvėnų valsčiaus Mockaičių kaime. Praėjus dviem savaitėms po mano atvykimo

pas uošvį Jagminą, po pietų į jo namus automašina atvažiavo sukilėliai Gečas (vardo nežinau), Nekrašas (vardo neatsimenu), Ingbliudas *[Jungbliutas]* (vardo nežinau) ir Mockus (vardo nežinau). Visi jie buvo ginkluoti. Jų vyresnysis buvo Gečas, kuris paklausė manęs, ar aš tarnavau Raseinių milicijoje. Aš atsakiau, kad tarnavau. Po to Gečas pareiškė, kad jie gavo įsakymą mane suimti. Aš susiruošiau. Mane pasodino į automašiną ir mes nuvažiavome į Gudelių kaimą, kur mano minėti sukilėliai suėmė Vaidelauską Juozą, kurį pasodino į automašiną kartu su manimi. Nuo Vaidelausko namų sukilėliai nuvežė iki Gudelių gyventojo Dargvainio (vardo nežinau) namo. Jį taip pat suėmė ir pasodino į automašiną. Mus visus tris nuvežė į Tytuvėnus. Vaidelauską ir mane parą pralaikė daboklėje, o paskui automašina nuvežė į Raseinių kalėjimą. Po dviejų savaičių aš buvau paleistas. Tuo pačiu metu buvo paleistas ir Vaidelauskas. Kai mus atvežė į Tytuvėnus, Dargvainį nuo manęs ir Vaidelausko atskyrė ir jo į Raseinius nevežė. Aš nežinau, kada jį paleido, nes tuo nesidomėjau.

KLAUSIMAS: Ar sukilėliai Jūsų ir kitų suimtųjų atžvilgiu darė kokius nors žeminančius veiksmus ?

Ne, suėmimo metu ir kelyje į Tytuvėnus sukilėliai Gečas, Nekrašas, Ingbliudas *[Jungbliutas]* ir Mockus jokių žeminančių veiksmų mano ir kitų suimtų tarybinių piliečių atžvilgiu nedarė. Į Tytuvėnus vežė jie visi, o iš Tytuvėnų į Raseinius konvojavo Gečas, Mockus ir Nekrašas. Kelyje į Raseinius jie taip pat su mumis elgėsi normaliai. [...]

Vaidelauskas Juozas, sūnus Fortunato, gimęs 1921 m.

1950 m. spalio 18 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.140-142)

[...] Mane suėmė 1941 m. liepos 13 d. Areštuoti atvyko Nekrašas (vardą pamiršau), Mockus (vardo neatsimenu), Gečas Stasys ir Ingbliudas *[Jungbliutas]* Romualdas. Nežinau, ar jie tuo metu buvo policininkai, ar sukilėlių būrio nariai. Arešto metu jie visi vilkėjo civiliais rūbais, buvo ginkluoti ir ant rankovių ryšėjo baltus raiščius. Noriu patikslinti, kad su Geču, Nekrašu, Mockumi ir Ingbliudu dar buvo Sirunas Julius *[Sirunavičius]*, 35 metų (šiuo metu). Jis taip pat buvo ginkluotas šautuvu.

[...] Mane areštavo mano tėvo namuose, Gudelių kaime. Tuo metu aš ten gyvenau. Po pietų atvažiavo automašina ir sustojo apie 200 metrų nuo mano tėvo vienkiemio. Iš jos išlipo sukilėliai Mockus, Nekrašas, Ingbliudas *[Jungbliutas]*, Gečas ir Sirunas *[Sirunavičius]*, kurie atėjo į mano tėvo namus ir man pranešė, kad aš esu areštuojamas. Liepė man susiruošti ir eiti kartu su jais. Negaliu pasakyti, kas iš sukilėlių buvo vyresnysis. Aš susiruošiau ir nuėjau su sukilėliais prie automašinos, kurioje jau sėdėjo suimtas Baranauskas Jonas. Po mano arešto nuvažiavome pas Gudelių kaime gyvenantį Dargvainį Antaną, kurį taip pat areštavo. Mus visus tris nuvežė į Tytuvėnus ir pristatė policijos viršininkui Eigeliui. Dargvainį paleido tą pačią dieną, o mane su Baranausku sekančią dieną išvežė į Raseinių kalėjimą. 1941 metų liepos 29 d. mane kartu su Baranausku iš kalėjimo paleido. [...]

KLAUSIMAS: Už ką Jus suėmė 1941 metų liepos mėnesį ?

Sukilėlių būrio nariai mane suėmė už tai, kad prieš Vokietijai užpuolant Tarybų Sąjungą aš buvau komjaunuolis, dirbau skaityklos vedėju ir dalyvavau stambių buožių ištrėmime.[...]

Trepenskienė Bronė, duktė Felikso, gimusi 1906 m.

1950 m. spalio 18 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.143-146)

[...] KLAUSIMAS: Ar Jūs pažinojote Darkvainį Antaną ?

Jo tiksli pavardė yra Dargvainis. Dargvainį Antaną, Teofilijo sūnų, aš pažįstu. Jis yra mano tikras brolis.[...]

KLAUSIMAS: Ar Dargvainis Antanas buvo suimtas laikinos vokiečių okupacijos metu ?

Taip, vieną kartą jį buvo suėmę. Tikslios datos neatsimenu. Pamenu, kad tai buvo 1941 metų vasarą, netrukus po to, kai vokiečiai užėmė Tytuvėnų valsčių. Brolį suėmė mano namuose, Gudelių kaime, dienos metu. Jo suimti atėjo Nekrašas (vardo nežinau), ir antras, man nepažįstamas. Jie atvažiavo automašina, kurią pastatė už 300-400 metrų nuo mūsų namo. [...] Brolį Dargvainį Antaną nusivedė prie automašinos ir ji nuvažiavo. Tos pačios dienos vakare brolis Dargvainis Antanas sugrįžo namo.

KLAUSIMAS: Ar suėmimo metu Jūsų brolį mušė ?

Ne, nemušė. Nekrašas broliui liepė susiruošti, pranešė, kad jis areštuojamas, ir nuvedė automašinos link. Ar mano brolį mušė kelyje ir miestelyje, aš nežinau.

KLAUSIMAS: Už ką Jūsų brolį Dargvainį Antaną suėmė ?

Aš šito nežinau. Tuo metu sukilėliai suimdavo tarybinius aktyvistus. Kiek aš žinau, mano brolis joks aktyvistas nebuvo. [...]

KLAUSIMAS: Ar Jūsų brolio suėmimo metu Nekrašas buvo sukilėlių būrio narys ar tarnavo policijoje ?

Šito aš nežinau. Nekrašas atėjo suimti brolio vilkėdamas civiliais drabužiais, su ginklu. Tomis dienomis tokius žmones vadindavo *baltaisiais partizanais*, todėl aš ir sakau, kad mano brolį Dargvainį Antaną suėmė sukilėliai. [...]

Kmitas Pranas, sūnus Igno, gimęs 1893 m.

1950 m. spalio 18 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.147-150)

[...] KLAUSIMAS: Ar Jūs pažinojote anksčiau Tytuvėnų miestelyje gyvenusią žydo Leibos šeimą ?

Taip, žydo Leibos *[Leiba Senzulis]* šeimą aš pažinojau. Mes su juo gyvenome vienoje gatvėje, greta. Tarp mūsų namų *[sklypų]* stovėjo pirtis.

KLAUSIMAS: Ar Leiba yra pavardė, ar vardas ?

Šito tiksliai aš negaliu pasakyti. Miestelyje šitą žydą visi vadino Leiba, o ar tai yra vardas, ar pavardė - aš nežinau.

KLAUSIMAS: Ar miestelyje buvo viena šeima pavarde Leiba ?

Taip, viena.

KLAUSIMAS: Išvardinkite žydo Leibos šeimos narius.

Pats Leiba mirė maždaug 1939 metais. Likusius jo šeimos narius sukilėliai ir policininkai sušaudė 1941 metų vasarą. Jei gerai atsimenu, šaudymo metu Leibos šeimos narių buvo 6 asmenys: Leibos žmona, Leibienė, 55 metų, 23 metų sūnus, 17 metų

sūnus, dvi 15-16 ir 18-19 metų dukros ir dar vienas 25 metų sūnus. Leibienė, dvi jos dukros ir du jauniausieji sūnūs buvo sušaudyti 1941 metų vasarą. Vyriausias sūnus kažkokiu tai būdu liko gyvas, tačiau, kur jis šiuo metu yra, aš nežinau.

KLAUSIMAS: Ar Leibienės šeimos nariai buvo sušaudyti visi kartu ?

Pati Leibienė, jos dvi dukros ir 23 metų sūnus buvo sušaudyti kartu. Jauniausią 17 metų sūnų sušaudė vieną, *[atskirai]*, po motinos, seserų ir brolio. Tik neatsimenu, ar tą pačią dieną, ar sekančią.

KLAUSIMAS: Koks buvo jauniausio Leibos sūnaus vardas ?

Miestelyje jį vadindavo Leibukas (t.y. jaunas) *Dovidki*. *[Calis Senzulis]*

KLAUSIMAS: Ką Jūs žinote apie Leibuko Dovidkės nužudymą ?

1941 metų vasarą, tos dienos, kada buvo sušaudyti žydai Pušyno miške, vakare, aš iš miestelio gyventojų sužinojau, kad sukilėliai suėmė pasislėpusį nuo sušaudymo žydą Leibuką Dovidkę ir uždarė į daboklę. Aš nežinau, kas jį suėmė ir kada. Sekančią dieną, taip pat iš miestelio gyventojų sužinojau, kad Leibuką Dovidkę *[Calį Senzulį]* sušaudė sukilėliai Mo...us ir Ne...as. Neatsimenu, kas man apie tai pasakojo, ir nežinau, ar tai yra teisybė.[...]

KLAUSIMAS: Ką Jūs žinote apie žydų sušaudymą Gečpievės miške ?

Tokio miško pavadinimu Gečpievė nėra. Gečpievė yra pelkė, apaugusi dideliais krūmokšniais. Gečpievės pelkėje šaudė žydus. Tai pirmoji sušaudytųjų grupė, kurioje buvo vien tik vyrai. Viso apie 20 žmonių. Aš nežinau, kas juos ten šaudė. Šis sušaudymas vyko maždaug prieš savaitę-pusantros iki sušaudymo Pušyno miške. Tai vyko po to, kuomet suėmė apie 30-40 žydų žmonių ir išvežė į Raseinius.[...]

Pučkis Kazys, sūnus Stasio, gimęs 1889 m. Panevėžio apskrities, Smilgių valsčiaus, Pašakių kaime. Nuo 1926 m. gyvena Tytuvėnų geležinkelio stotyje ir dirba sargu.

1950 m. spalio 18 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.151-153)

[...] Tytuvėnų stotyje gyvena nedaug žmonių, nedaug joje ir dirbančiųjų darbininkų, todėl aš visus juos pažinojau anksčiau ir pažįstu dabar. Neatsimenu tokio įvykio, kad 1941 metais kurį nors iš jų sukilėlių būrio nariai būtų suėmę.

KLAUSIMAS: Ar Jūs pažinojote Tytuvėnų stotyje gyvenusį žydą KAMENEC ZERIGA [ZELIG].

Taip, pažinojau gerai. KAMENECAS buvo malūno ir lentpjūvės savininkas. 1941 metais jis kartu su savo šeimos nariais buvo sušaudytas Pušyno miške.

KLAUSIMAS: Ar kas nors iš geležinkeliečių gyveno Kameneco Zerigo name 1941 metų birželio-liepos mėnesiais ?

Ne, kiek man yra žinoma, 1941 metų birželio-liepos mėnesiais niekas iš geležinkeliečių Kameneco name negyveno. Iki sušaudymo Kamenecas gyveno su žmona ir 5-6 metų dukrele. Jie turėjo tarnų, kurie taip pat gyveno kartu su Zerigo *[Zeligo]*

šeima vienuose namuose.[...]

Nekrašas Stanislovas ir Milius 1941 metų birželio mėnesį sušaudė pilietį Baltrušaitį (vardo nežinau). Jie jį sušaudė Kameneco Zerigo *[Zelig]* malūne, kuris yra Tytuvėnų stotyje, apie 200 metrų nuo mano namo. Noriu pabrėžti, kad aš pats nebuvau Baltrušaičio nužudymo liudininku. Apie tai man papasakojo Bankauskas (vardo nežinau), 50 metų (miręs). Jo akivaizdoje buvo nužudytas Baltrušaitis.[...]

Šeferis Mėčys, sūnus Vlado, gimęs 1924 m., nepartinis, išsilavinimas - 7 klasės, dirba Tytuvėnų rajono "Госстрах" (Valstybinio Draudimo) vyresniuoju inspektoriumi.

1950 m. lapkričio 13 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.154-157)

[...] Mane suėmė už tai, kad 1940-1941 Tarybų valdžios metais buvau ВЛКСМ (komjaunimo) nariu. Pirmą kartą mane suėmė 1941 metų birželio 23 d. vidurdienį. Mane suėmė sukilėlis Jankauskas Antanas (nuteistas), tačiau tą pačią dieną mane išlaisvino pro miestelį besitraukiantis Tarybinės Armijos raitasis dalinys. Po išlaisvinimo pasitraukiau į Rytus, tačiau Polocko rajone mums kelią užkirto vokiečiai ir aš grįžau atgal į Tytuvėnų miestelį. Kai tik aš grįžau namo, tą pačią dieną mane kartu su tėvu vėl suėmė. Po trijų dienų mus su tėvu išvežė į Raseinių kalėjimą, tačiau tą pačią dieną mus, kartu su kitais suimtaisiais, paleido. Iš viso apie 500 žmonių. Tai buvo jau 1941 metų liepos paskutinėmis dienomis. Mane su tėvu suėmė sukilėliai Mockus Juozas, Nekrašas Stanislovas, Gečas Stasys, Valčiukas ir dar vienas ar du sukilėliai, kurių pavardžių neatsimenu. Į Raseinius mus konvojavo Nekrašas Stanislovas, Gečas, Mockus, Dabulskis Benediktas, Valčiukas Pranas. Po to, kai mane paleido iš Raseinių kalėjimo, aš Tytuvėnuose negyvenau, o išėjau į gretimus valsčius ir dirbau pas buožes. 1942 metais manęs pradėjo ieškoti. Suėmė tėvą, kaip įkaitą. Aš buvau privestas atvykti į Raseinius ir pristatyti į *Arbeitsamt* (darbo birža), iš kur buvau išsiųstas į Vokietiją. Ten aš išbuvau iki 1943 metų vasario mėnesio. Po to aš pabėgau ir grįžau atgal į Lietuvą, kur slapsčiausi Šiaulėnų, Šeduvos ir kituose valsčiuose, dirbdamas samdiniu pas buožes...[...]

Dabulskis Benius po karo,
(šaltinis)

KLAUSIMAS: Ar Jūs pažinojote Kalakauską Stepą [Steponas Kulakauskas], kuris 1940-1941 metais dirbo Tytuvėnų pašto viršininku ?

Taip, pažinojau. Kalakauskas tuo pačiu dirbo ir pirminės Tytuvėnų komjaunimo organizacijos sekretoriumi. [...]

Kalakauską Stepą sukilėliai suėmė 1941 metų birželio 23 dieną. Kas suėmė Kalakauską, aš nežinau, nes pats nemačiau ir apie tai su juo nekalbėjau. Mano suėmimo metu Kalakauskas jau buvo suimtas ir uždarytas areštinėje. O mane uždarė vienoje iš valsčiaus valdybos patalpų, kurią naudojo kaip sandėliuką. Raudonarmiečiai mane, Kalakauską ir kitus išlaisvino vienu metu. Su Kalakausku aš traukiausi iki Polocko rajono. Ten mes išsiskyrėme ir apie tolesnį jo likimą aš nežinau. Kalakauskas traukėsi su šeima - žmona ir 7-ų metų dukrele.[...]

Savickas Kristupas, Stasio, gimęs 1910 m.

1950 m. lapkričio 13 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.158-161)

[...] Vokiečių okupacijos metais mane buvo suėmę du kartus. Pirmą kartą mane suėmė sukilėlis Jokubauskas Antanas (nuteistas) 1941 metų birželio 23 dieną. Jis mane nuvedė į areštinę, kurioje tuo metu jau buvo pašto viršininkas ir Tytuvėnų pirminės komjaunimo organizacijos sekretorius Kalakauskas Stepas *[Steponas Kulakauskas]*, žydas Gakas Berlis *[Hakas Berelis]* ir mergina komjaunuolė (jos pavardę pamiršau). Praėjus maždaug valandai po mano suėmimo, pro miestelį ėjo besitraukiantis Tarybinės Armijos dalinys, kuris mus iš areštinės išlaisvino. Tuo pačiu metu iš valsčiaus valdybos pastato buvo išlaisvintas suimtasis komjaunuolis Šeferis Mėčys. Mane suėmė už tai, kad buvau kandidatas į "ВКП(б)" narius *[Visasąjunginė komunistinė bolševikų partija]*. Pasitaisau. Mane suėmė ne vienas Jokubauskas, bet kartu su sukilėliu Geču Stasiu. Po išlaisvinimo aš, Kalakauskas, Šeferis, Gakas *[Hakas]* ir mergina komjaunuolė pasitraukėme kartu su Tarybine Armija į Rytus, tačiau netoli Polocko tolesnis atsitraukimo kelias mums buvo užkirstas ir aš grįžau atgal į Tytuvėnų miestelį. Sugrįžus į Tytuvėnus, mane vėl suėmė policijos viršininkas (pavardės jo nežinau). Po suėmimo mane nuvežė į Raseinius, į kalėjimą, kur suimtas išbuvau 2-3 dienas. Po to mane, kartu su kitais politiniais suimtaisiais, paleido. Iš viso tą dieną paleido apie 400-500 žmonių. Po antrojo suėmimo aš visą laiką gyvenau Tytuvėnų miestelyje. [...]

Akistata Kraucevičius [Kriaucevičius] Stasys ir Nekrašas Stanislovas

1950 m. lapkričio 13 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.162-168)

Kriaucevičius Stasys: [...] 1941 metų rugpjūčio mėnesį (tikslesnės datos nepamenu) Nekrašas Stanislovas kartu su kitais sukilėliais ir policininkais, tytuvėniškiais ir atvažiavusiais iš Raseinių, dalyvavo masiniame žydų tautybės piliečių sušaudyme Pušyno miške, kur buvo sušaudyta apie 100 žmonių, pagrinde moterys ir vaikai. Kartu su kitais Tytuvėnų miestelio gyventojais aš buvau mobilizuotas kasti duobę sušaudymui, o taip pat šaudymo metu užkasinėjau sušaudytųjų kūnus. Aš asmeniškai mačiau, kaip Nekrašas Stanislovas, Mockus Juozas, Ruseckas Bronius ir kiti šaudė žydus. Žydus į šaudymo vietą vežiojo su viena krovinine automašina. Juos atvežė trimis reisais ir šaudė trimis grupėmis. Pirmosios dvi grupės buvo žymiai gausesnės, nei trečia. Po žydų sušaudymo Nekrašas liko sušaudymo vietoje ir saugojo mus, darbininkus, tol, kol mes baigėme užkasti duobę su kūnais.[...]

Nekrašas Stanislovas: [...] Tuo metu *[1941 m. rugpjūčio mėnesį vykusių žudynių Pušyno miške metu]* aš tarnavau Tytuvėnų valsčiaus policijoje eiliniu policininku, tačiau uniformos neturėjau, todėl liudininkas Kraucevičius klaidingai mano, kad aš žydų sušaudymo metu buvau sukilėlių būrio narys.
Tardymų metu aš nurodžiau, kad žydus į sušaudymo vietą vežė dviem automašinomis ir jos atliko 4 reisus. Kadangi šaudymo metu buvau labai girtas, todėl galbūt aš tiksliai neatsimenu, kiek automašinų vežė žydus į sušaudymo vietą: viena ar dvi. Taip pat tiksliai neatsimenu, kiek jos padarė reisų: tris ar keturis. Galimai liudininko Kraucevičiaus parodymai yra tikslesni.[...]

Akistata Šeferis Mėčys ir Nekrašas Stanislovas

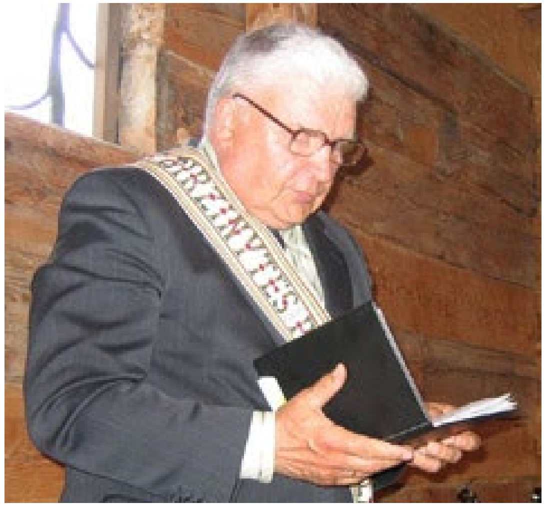
1950 m. lapkričio 14 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.174-179)

Nekrašas Stanislovas: [...] Noriu tik priminti liudininkui Šeferiui, kad jo suėmimo metu aš jau nebebuvau sukilėlių būrio narys, o tarnavau policijoje. Sukilėlių būryje aš buvau tik pirmą savaitę, kai Tytuvėnų miestelį okupavo vokiečiai, apytikriai iki 1941 metų liepos mėnesio pradžios.[...]

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Bronislovas Klimašauskas (g. 1941.11.19)
šaltinis

Apybraiža iš žurnalo "Švyturys" (1964 m.)

Šis straipsnis yra publikuojamas visas be kupiūrų tik išskirtinai įvykių tyrimo tikslais. Tam, kad sutikrinti minimas asmenų pavardes ir aplinkybes su kitais liudijimais. Tinklaraščio autorius kategoriškai atsiriboja nuo straipsnyje įterptos sovietinės politinės propagandos teiginių.

Žmogžudys rado globėjus

Gerbiamoji Redakcija!

Noriu papasakoti apie vieną žmogų, šiuo metu gyvenantį Jungtinėse Amerikos Valstijose. Jo žmona laiškuose iš JAV giria tenykščią santvarką, papročius.

Kas gi tas **J.Budraitis**, taip svetingai priimtas kapitalizmo šalyje ? Tai "nepriklausomos" Lietuvos ūkininko sūnelis, gimęs Kelmės rajone, Vaiguvos apylinkėje, Dimgailių kaime. J. Budraitis 1941 metais įkandin Hitlerio armijos atsikraustė į Liolius. Čia jis buvo paskirtas valsčiaus policijos nuovados viršininku ir tuoj pat iš tų, kurie keturiasdešimtaisiais skersakiavo į Tarybų valdžią, suorganizavo baltaraiščių būrį. Jame buvo lioliškiai **Romanas Volbikas**, **Pranas Bartkus**, **Edvardas Samuilis** ir kiti. Jie suiminėjo nekaltus tarybinius žmones, šaudė komjaunuolius ir komunistus, žydus.
- Vieną 1941 metų birželio dieną, ieškodama sesers Stasės Astrauskienės, užsukau į Liolių bažnyčią, - pasakoja buvusi J.Budraičio tarnaitė **Johana Kvietkauskaitė**. - Stasė tuo metu dirbo sarge-varpininke ir paprašė mane grindims plauti atnešti vandens. Vos spėjus išbėgti iš šventoriaus, pamačiau J.Budraitį ir E.Samuilį, bevarančius pro bažnyčią tris lioliškius žydus **Zefus**. Areštuotiems ant nugarų buvo surištos rankos. Pasivarę kokius 15-20 metrų už šventoriaus, jie juos sušaudė ir suvertė į duobę, iš kurios lioliškiai kasdavo statyboms smėlį.

Panašios scenos buvo dažnos.
Liolių baltaraiščių brigada dalyvavo ir masinėse tarybinių žmonių žudynėse prie Kelmės. Budraitis iš savo pusės "geriausiai padirbėjusiems" dalydavo nužudytųjų turtą.

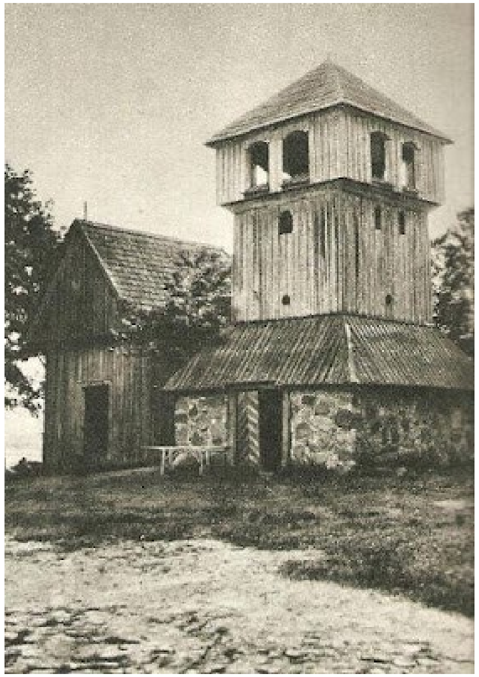
Tik sekmadieniais būdavo poilsis. Tada policijos viršininkas, įsikibęs žmonai į parankę, linguodavo į Liolių bažnyčią.

Tarybinės Armijos pergalingos salvės vis dažniau sudrebindavo Liolių policijos būstinę.

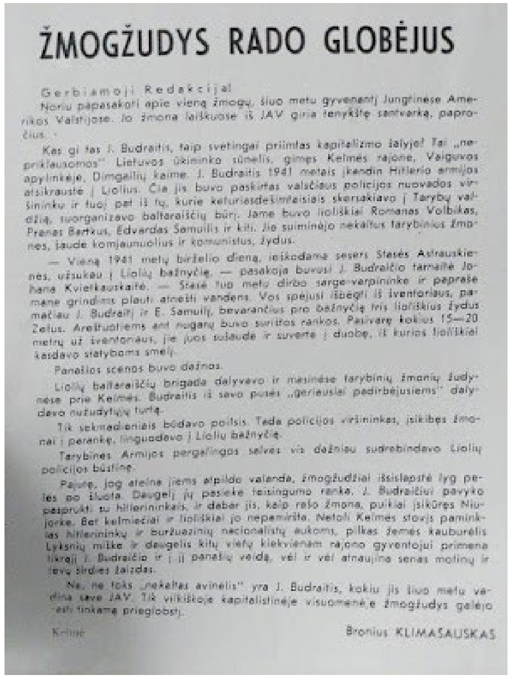
Pajutę, jog ateina jiems atpildo valanda, žmogžudžiai išsislapstė lyg pelės po šluota. Daugelį jų pasiekė teisingumo ranka. J.Budraičiui pavyko pasprukti su hitlerininkais, ir dabar jis, kaip rašo žmona, puikiai įsikūręs Niujorke. Bet kelmiečiai ir lioliškiai jo nepamiršta. Netoli Kelmės stovįs paminklas hitlerininkų ir buržuazinių nacionalistų aukoms, pilkas žemės kauburėlis Lyksnių miške ir daugelis kitų vietų kiekvienam rajono gyventojui primena tikrąjį J.Budraičio ir į jį panašių veidą, vėl ir vėl atnaujina motinų ir tėvų širdies žaizdas.

Ne, ne toks "nekaltas avinėlis" yra J.Budraitis, kokiu jis šiuo metu vadina save JAV. Tik vilkiškoje kapitalistinėje visuomenėje žmogžudys galėjo rasti tinkamą prieglobstį.

Kelmė
Bronius KLIMAŠAUSKAS

Lioliai. Varpinė ir sandėlis, 1939 m.
Autorius: B. Buračas

ŽMOGŽUDYS RADO GLOBĖJUS

Gerbiamoji Redakcija!

Noriu papasakoti apie vieną žmogų, šiuo metu gyvenantį Jungtinėse Amerikos Valstijose. Jo žmona laiškuose iš JAV giria tenykštę santvarką, papročius.

Kas gi tas J. Budraitis, taip svetingai priimtas kapitalizmo šalyje? Tai „nepriklausomos" Lietuvos ūkininko sūnelis, gimęs Kelmės rajone, Vaiguvos apylinkėje, Dimgailių kaime. J. Budraitis 1941 metais įkandin Hitlerio armijos atsikraustė į Liolius. Čia jis buvo paskirtas valsčiaus policijos nuovados viršininku ir tuoj pat iš tų, kurie keturiasdešimtaisiais skersakiavo į Tarybų valdžią, suorganizavo baltaraiščių būrį. Jame buvo lioliškiai Romanas Volbikas, Pranas Bartkus, Edvardas Samuilis ir kiti. Jie suiminėjo nekaltus tarybinius žmones, šaudė komjaunuolius ir komunistus, žydus.

— Vieną 1941 metų birželio dieną, ieškodama sesers Stasės Astrauskienės, užsukau į Liolių bažnyčią, — pasakoja buvusi J. Budraičio tarnaitė Johana Kvietkauskaitė. — Stasė tuo metu dirbo sarge-varpininke ir paprašė mane grindims plauti atnešti vandens. Vos spėjusi išbėgti iš šventoriaus, pamačiau J. Budraitį ir E. Samuilį, bevarančius pro bažnyčią tris lioliškius žydus. Areštuotiems ant nugarų buvo surištos rankos. Pasivarę kokius 15—20 metrų už šventoriaus, jie juos sušaudė ir suvertė į duobę, iš kurios lioliškiai kasdavo statyboms smėlį.

Panašios scenos buvo dažnos.

Liolių baltaraiščių brigada dalyvavo ir masinėse tarybinių žmonių žudynėse prie Kelmės. Budraitis iš savo pusės „geriausiai padirbėjusiems" dalydavo nužudytųjų turtą.

Tik sekmadieniais būdavo poilsis. Tada policijos viršininkas, įsikibęs žmonai į parankę, linguodavo į Liolių bažnyčią.

Tarybinės Armijos pergalingos salvės vis dažniau sudrebindavo Liolių policijos būstinę.

Pajutę, jog ateina jiems atpildo valanda, žmogžudžiai išsislapstė lyg pelės po šluota. Daugelį jų pasiekė teisingumo ranka. J. Budraičiui pavyko pasprukti su hitlerininkais, ir dabar jis, kaip rašo žmona, puikiai įsikūręs Niujorke. Bet kelmiečiai ir lioliškiai jo nepamiršta. Netoli Kelmės stovįs paminklas hitlerininkų ir buržuazinių nacionalistų aukoms, pilkas žemės kauburėlis Lykšnių miške ir daugelis kitų vietų kiekvienam rajono gyventojui primena tikrąjį J. Budraičio ir į jį panašių veidą, vėl ir vėl atnaujina senas motinų ir tėvų širdies žaizdas.

Ne, ne toks „nekaltas avinėlis" yra J. Budraitis, kokiu jis šiuo metu vadina save JAV. Tik vilkiškoje kapitalistinėje visuomenėje žmogžudys galėjo rasti tinkamą prieglobstį.

Kelmė

Bronius KLIMAŠAUSKAS

[Pradinis puslapis](#)

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Jis šaudė į galvas

J. Audronaša

"Komunizmo žvaigždė", Užventis, 1961 vasario 23 d.
(originalo kopija)

Tą tykų birželio rytą **Vacį Urniežių** pažadino iš miego kažkoks neįprastas gaudesys.

Iš vakarų galingai gausdami ir paskui save palikdami juodas tarsi suodys dūmų juostas, skrido lėktuvai. Kai lėktuvai buvo virš galvos, jis aiškiai pamatė didelius juodus kryžius.

"Dabar tai pagyvensiu, aš tiems driskiams parodysiu simpatijas bolševikams"- pagalvojo Urniežius.

Motin, ką nors užkrimsti paruošk, - sukomandavo žmonai.

Užkandęs ir ant pečių užsimetęs švarką, Urniežius patraukė į Šaukėnus. Po kelių dienų šaukėniškiai pamatė Urniežių su šautuvu. Jo akyse blykčiojo keršto ugnelės, kumščiai buvo kietai sugniaužti.

- Vyrai, mes turime didžiajam Reichui tarnauti, nes turime padėti vokiečiams nušluoti nuo žemės paviršiaus bolševikų pakalikus, - riaumojo galvažudžių vadas **Kolokša** *[Užvenčio miestelio advokatas atsargos leitenantas Romualdas Kolokša]*.

- Dabar visus žydų tautybės piliečius, visus komunistus suimti ! - nuaidėjo komanda.

Baltaraiščių būryje išsijuosęs darbavosi **Vacys Urniežius**. Neatsiliko ir jo brolis **Stasys**. Šaukėniškiai dažnai matydavo juos patruliuojant gatvėse, stovint sargyboje prie pasmerktųjų.

Štai ką pasakoja pil. **J. Vaičekauskas**: *"Aš asmeniškai mačiau, kad vokiečių okupacijos metais **Urniežius** saugojo areštuotus, patruliavo, darė kratas ir areštuodavo tarybinius piliečius"*

- Šiandien, vyrai, darbo bus iki kaklo, - vieną rytmetį perspėjo galvažudžių gaujos vadas. Visi sėdo į mašiną ir nubirbė Kurtuvėnų linkui. Užžėlusiu miško keliuku visi baltaraiščiai pasuko į mišką. Miške, berželiais apaugusiame slėnyje, buvo iškasta didelė gili duobė. Štai ką pasakoja galvažudys **Feliksas Venckus**: *"Aš ir kiti stovėjome netoli duobės. Mums atvesdavo po 10 žydų, o mes juos statėme ant duobės kranto veidais į duobę ir šaudėme. Du žmonės vienu metu šaudė į pasmerktąjį: vienas į nugarą, kitas į galvą. Šaudėme iš 5-10 metrų nuotolio. Per dieną sušaudėme apie 300 žydų tautybės piliečių."*

Dar gerokai prieš šaudant, vyrai pradėjo stiprintis. Į šaudymo vietą buvo atgabenta duonos, lašinių ir degtinės. Pasiraitoję rankoves, baltaraiščiai maukė degtinę ir linksmai klegėjo, retkarčiais pasigirsdavo girtų daina.

- Vyrai, į darbą! - vartydamas baltas kaip svogūnus akis, išvapėjo vienas iš baltaraiščių.

Atvažiavo pirmoji mašina su pasmerktaisiais. Stumdydami ir keikdamiesi baltaraiščiai varė pasmerktuosius prie duobės. Čiurkšlėmis liejosi ašaros, baimingai lakstė mažyčių vaikų akutės, o žmogžudžiai darbavosi tarsi kokioje skerdykloje.

Vieni "stiprinosi", kiti - vienas stačias, o kitas priklaupęs taikė vis į naujas aukas. Urniežiui teko stovėti. Jis šaudė į galvas.

- Vienas malonumas - pykšteli į pakaušį, - ciniškai gyrėsi Urniežius. - Taip verkia, o kai pykšteli, viskas nutyla.

Nuaidėjo pakriki šūviai. Tačiau vienas pasmerktasis suakmenėjęs stovi ir negriūva į duobę. Iš galvos plona srovele veržėsi kraujas, nugara nusidažė ryškia raudona spalva. Dar kartą driokstelėjo šūvis, bet pasmerktasis nė iš vietos. Vaclovui iššoko akys ant kaktos. Tarsi pasiutęs šuo pribėgęs tvojo šautuvo buože per galvą. Pasmerktasis nugriuvo.

- Prakeiktasis, apšvirkštė krauju, - valydamas kruvinas rankas, keikėsi jis.

Nuaidėjo padrika salvė. Nugriuvo paskutinės aukos. Baltaraiščiai, užvertę galvas rinkosi į būrį.

Iš duobės pasigirdo duslus balsas. Pakilo į viršų kruvina ranka. Driokstelėjo šūvis ir kraujuota ranka nusviro.

Vėl skambėjo stiklinės. Galvažudžiai linkėjo vieni kitiems sveikatos.

- Čia darbo nebeturime, kas nori toliau pavažiuoti ? - savaitei praėjus, kreipėsi gaujos vadas.

Kartu su kitais 14 galvažudžių pareiškė norą ir Vacys Urniežius.

- Rytoj į Žagarę ! - buvo duota komanda.

Ir taip Vacys Urniežius, Feliksas Venckus ir kiti - viso 15 žmonių atsirado Žagarėje. Mat per mažai kraujo buvo Šaukėnuose, nenumalšino žmogėdrų troškulio. Žagarėje žmogžudžiai, darbavosi net kelias dienas.

Šeimininkai po šaudymo buvo dosnūs. Mat pasmerktuosius išrengdavo, o jų rūbai ir kitas turtas likdavo žmogžudžiams.

Šypsodamasis iki ausų, vilkdavo į namus sušaudytųjų daiktus Urniežius. Žmonės sako, kad jis ištisas valandas iš džiaugsmo ant rankų išnešiodavo kokį daiktą.

Štai jo bendražygis F.Venckus papasakojo: *"Aš gavau sekančius daiktus: švarką, kelnes, paltą, laikrodį ir kitų smulkių daiktų."*

Taip buržuaziniai nacionalistai už kruvinu pasmerktųjų prakaitu permirkusius drabužius pardavinėjo savo sąžinę, žudė nieko nekaltus žmones, kurių karštas kraujas sodriai įmerkė žemę. Iškeitė į pasmerktųjų drapanas savo sąžinę ir Urniežiai.

Yra sakoma, kad valgant apetitas didėja. Kilo apetitas žudyti ir Vaciui Urniežiui. Nuo jo rankos, kaip kalba žmonės žuvo Ramučių kaimo gyventojas **Juozas Domeikis**. Praėjo beveik dvidešimt metų, daug daug vandens nutekėjo Ventos upe, bet **Domeikienės** širdį tarsi replėmis suspaudžia, kai jos ausį pasiekia Urniežiaus vardas.

Uoliai tarnavo Vacys okupantams. Okupacinė valdžia išleido įsakymą lupti kiaulių odą. Mat "geležinei" armijai stigo batų, reikėjo odos. Kai kas nors iš kaimo gyventojų patylomis pjaudavo kiaulę ir odos nenulupdavo, Urniežius sužinojęs išdroždavo:

- Taip ir užrašysim.

Tačiau neilgai teko rašyti. Pergalingų Tarybinės Armijos smūgių remiama, "geležinė" armija bėgo kaip patrakusi. Kai pasigirsdavo kanonada, Vacio veidas apsiniaukdavo. Bijodamas teisėto atpildo už padarytus nusikaltimus, už atimtas gyvybes, Vacys Urniežius išnešė savo kailį. Dabar jis už anapus vandenų, renka trupinius nuo dėdės Samo stalo ir, gal būt, planuoja vėl žudyti žmones bei maišais tempti daiktus - užmokestį už sąžinę. Ne, to jau nebus !

Jūsų laikas pasibaigė, žmogžudžiai!

J. Audronaša

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ramunė pražydo raudonai

Miriam (Marijos) Javnaitės-Voronovos atsiminimai

Alf. Šidlauskas

"Raudonoji vėliava", 1960 spalio 29 d.
(originalus tekstas)

Neseniai "Pergalės" kino teatre žiūrėjau kino filmą "Žvaigždės"... Sėdėjau ir mačiau, kaip mano kaimynė, šluostydama ašaras, kalbėjo savo vyrui "O ! Kiek žydams teko pergyventi..." Iš šio kino filmo visi žiūrovai ėjo namo tylūs, susikaupę. Vadinasi, juos sujaudino pasakojimas apie žydų vargus ir kančias fašizmo siautėjimo metais. Taip, tai labai puikus, teisingas filmas! Tačiau pasakysiu, kad jame tepavaizduota tik maža dalelė tų kančių, kurias teko pergyventi žydams hitlerinės okupacijos laikotarpiu. Štai, kad ir mano gyvenimas...

...Dega fašistų subombarduota Kelmė... Jau seniau girdėjome, kad Hitleris žydų nekenčia. Tik netikėjome vienu - , kad žydai žudomi. Man tada buvo tik 14 metų. Aš galvodavau: kodėl mane reikia nužudyti? Ką aš blogo padariau ?

Kaimynų lietuvių patariami išbėgome iš Kelmės. Atsidūrėme pas mamos giminaičius Šaukėnuose. Manėme, kad čia saugiausiai pergyventi karo baisumus. Bet tai buvo naivi, vaikiška galvosena. Rytojaus dieną ir Šaukėnuose prasidėjo represijos prieš žydus. Visus mus suvarė į šulę. Prie durų sėdėjo, kaip vėliau sužinojau, **Kolokša** *[Užvenčio miestelio advokatas atsargos leitenantas* ***Romualdas Kolokša****]* su savo draugais ir atiminėjo iš suimtųjų vertingesnius daiktus. Apiplėšę mus, žudikai išvarė visus į Šukiškių dvarą. Einant mušė bizūnais ir liepė dainuoti.

Miriam Javnaitė-Voronova

Tačiau niekas iš mūsiškių burnos nepravėrė. Buvome uždaryti daržinėn. Dvi dienas negavome nei duonos, nei vandens. Prie durų priėję baltaraiščiai juokavo: *"Nenusiminkite, lengvesni būsite, mažiau transporto vežant reikės..."*

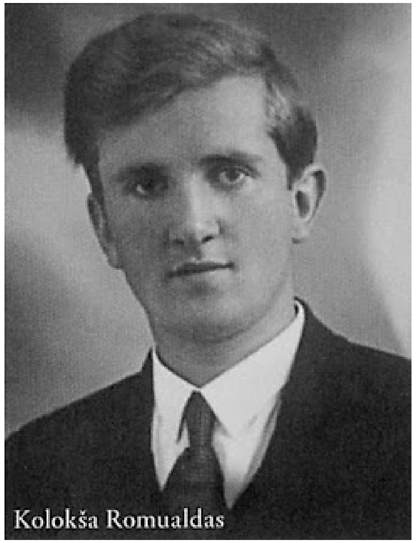
Paskui atskyrė vaikus nuo tėvų. Sakė, kad į pirtį varysią... Mama, mieloji mano mama, brangus tėtuši ! Niekuomet aš daugiau jūsų daugiau nebemačiau... Kuo jūs nusikaltote, kad tie baltaraiščiai jus kartu su šimtais kitų mūsų tautiečių sušaudė tarp Kurtuvėnų ir Šaukėnų prie baltojo kryžiaus!

Tik vėliau aš supratau, kad, man einant kartu su **Frida Niselevičiūte**, girdėjosi baisus tratėjimas... Tai jis atėmė iš manęs ir Fridos, iš šimtų kitų vaikų tėvelius...

Apie savo tėvų mirtį sužinojusi Frida išėjo iš proto. Pamišusi ji bėgiodavo po kaimus ir vis šaukdavo: *"dega dangus, dega... "*

Ir tai buvo tiesa: degė dangus su visais dievais, degė žemė, pasruvusi mūsų tėvų krauju. Tik vieno aš nesupratau: kur gi buvo tie visi mums dievai, kad jie leido žemėj daryti tokius baisius nusikaltimus ! Tylėjo žydų dievas, tylėjo katalikų dievas ant baltojo kryžiaus tarp Kurtuvėnų ir Šaukėnų... O į žemę gėrėsi kraujas.

Prieš vaikų sušaudymo akciją kažkas iš šaukėniškių pranešė mums, kad rytoj išveš ir mus šaudyti. Man pasisekė pabėgti. Tamsi naktis... šalta. Visą naktį aš drebu miškelyje prie Šaukėnų. Ir kita naktis ateina. Ką man toliau daryti, kas

[Kolokša Romualdas](#),
šaltinis:
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 9 tomas.
Visa informacija nurodytame šaltinyje:
"1932 06 18 baigė Kauno "Aušros" berniukų g-ją,

Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

mane priglaus ? Einu naktį į miestelį.

Vieno senuko padedama, aš Pavainiškių kaime įsikūriu pas **Račkauskus**. Jie neseniai buvo palaidoję dukterį, tai gerieji žmonės mane ir aprengė jos rūbais. Kurį laiką slėpiausi ant duonkepio. Tačiau buožės greitai suuodė mano buveinę.

nuo 1940 studijavo VU.
Kilus Vokietijos-SSRS karui Birželio sukilimo dalyvis, Šiaulių aps. Užvenčio vls. vadovavo sukilėlių būriui, kovojo su besitraukiančiais raudonarmiečiais.
LCVA, f. 631, ap. 7, b. 10890; f. 930, ap. 7, b. 8575; LKKAS archyvas. LKK, t. 4, p. 249 "

Vieną dieną ateina pas mus baltaraištis ir sako:

- Kur laikote tą žydišką smarvę ?

Mano laimei, šeimininkams pavyko nugirdyti žudiką ir aš tuo laiku pabėgau į mišką. Girdėjau, kaip keletą kartų kažkas iššovė. Bijodamas savo viršininkų bausmės už žioplumą, baltaraištis šaudė į orą. Tuo būdu buvo vaizduojama, kad pabėgusi žydaitė **Marija Javnaitė** jau sušaudyta. Šeimininkai inscenizavo laidotuves. Tą dieną buvo nudvėsęs jų paršiukas. Jis buvo susuktas į drobulę ir palaidotas pamiškėje. Kaimynai apraudojo jauną žydaitę, kuriai "nepavyko" pabėgti...

Pavainiškių kaime slėpiausi iki to laiko, kai jau minėti karo belaisviai nušovė policininkus **Juodkazį** ir **Čepulį**. Pagaliau vieną rytą pajutome, kad iš visų pusių mūsų kaimus supa hitlerininkai ir vietos policija su šunimis. Račkauskai patarė man bėgti į mišką. Gavusi duonos gabalą ir lašinių brizą, aš išbėgau ir palindau po eglaite pačiame miško pakraštyje. Pasisekė - hitlerininkai neskubėjo į tankumynus... Buvo šalta žiema, o aš iki vakaro beveik nejudėdama pragulėjau su viena suknele. Ir kai vakare atėjo ieškoti manęs Račkauskaitė - aš nebegalėjau atsikelti - pilvas buvo prišalęs prie žemės... Atplėšus, ilgą laiką liko baisi žaizda.

Išlikusi gyva ir truputį apgijusi, aš išėjau ten, kur akys veda, kur kojos neša. Prisilaikydama arčiau bakūžių, alpdama iš bado, pagaliau patekau į Šiaulius ir pažįstamų dėka apsigyvendavau tai pas vieną, tai kitą šiaulietį. Ypač noriu geru žodžiu paminėti **Čepaičius**, mano klasės draugę **Janiną Purvaneckaitę**. Jie man labai daug padėjo.

Paskui vis dėlto patekau į getą, dar vėliau į kalėjimą. Bet iš mirties nagų pavyko kelintą kartą pabėgti.

Ech, norint viską papasakoti, reikėtų storą knygą parašyti. O ir atmintis labai susilpnėjo. Ką čia dar norėjau pasakyti ? Ach, tai apie tą **Kolokšą** ! Kol mirsiu, neužmiršiu šio baisaus žmogžudžio. Štai ką jis padarė su grupe mūsų sugaudytų iš slapstymosi vietų tautiečių.

Tai buvo paskutinėmis hitlerinės okupacijos dienomis. Ties Šaukėnais buržuaziniai nacionalistai atvarė apie penkiolika sugaudytų žydų. **Kolokša** apibrėžė žemėje ratą ir liepė jiems sugulti. Nesuprantantiems paaiškino: "Gulkite taip, kad ramunė išeitų..." Žmonės sugulė... Iš tikrųjų, gavosi kažkas panašaus į ramunę. Tada **Kolokša** pasilipo ant mašinos ir ėmė šaudyti į gulinčius...

Jo "žaidimą" stebėjusiems draugams **Kolokša** paaiškino:

- Na, vyrai, pralošėte penkis litrus degtinės! Aš įrodžiau, kad ramunė gali žydėti raudonai...

Iš "ramunės" lapelių tekėjo kraujas, nudažydamas margąją pievą raudonai. Kažkur netoliese žudikai gėrė laimėtą degtinę. Man atrodė, kad jie geria ne degtinę, bet nužudytųjų kraują...

Alf. Šidlauskas

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

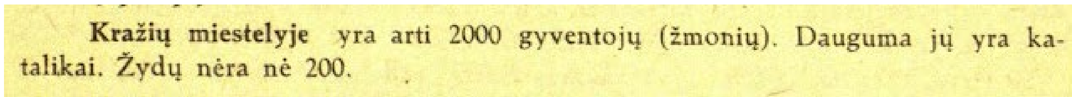
ELKE (JELENA) FLAKS liudijimas apie Kražių žydų iššžudymą

Liudijimą užrašė Leiba Koniuchovskis 1947 metais. Yad Vashem centro dokumentų archyve visi L.Koniuchovskio užrašai turi bendrą dokumentų grupės kodą O.71. Šio liudijimo numeris yra 51.

Kai kur tekste asmenų vardai, pavardės, vietovių pavadinimai ir kita svarbi informacija yra tikslingai palikti tokie, kokie jie yra užrašyti angliškame vertime, tam kad vėliau būtų galima juos patikslinti. Šalia originalaus teksto laužtiniuose skliaustuose yra vertėjo patikslinimas, versija arba komentaras.

Žinutė laikraštyje "Kražių aidai", 1939 m.

"Kražių miestelyje yra arti **2000** gyventojų (**žmonių**). Dauguma jų yra katalikai. Žydų nėra nė **200**".

Kražių miestelyje yra arti 2000 gyventojų (žmonių). Dauguma jų yra katalikai. Žydų nėra nė 200.

Kražių aidai 1939, Nr.1, psl. 15 (šaltinis)

Liudija **ELKE [JELENA] FLAKS**, gimusi 1923 m. balandžio 13 d. Kražių miestelyje, tėvo vardas **YOSL** *[JOSELIS]*, motinos - **GUTL**. 1939 metais ji išvyko į Kauną, kur mokėsi gimnazijoje. Elkes motina, trys seserys, brolis ir visi artimi giminaičiai tuo metu gyveno Kražiuose.

KRAŽIŲ GEOGRAFINĖ PADĖTIS, ŽYDŲ EKONOMINIS BEI KULTŪRINIS GYVENIMAS

Kražiai yra 60 km nuo Šiaulių, 50 km nuo Tauragės ir 18 km nuo Kelmės. Miestelis yra už dešimties kilometrų nuo plataus Žemaičių Kaunas-Klaipėda plento. Pro Kražius teka nedidelė Kražantės upė, kuri įteka į didesnę Dubysos upę. Prieš karą miestelyje gyveno apie 1500 žmonių, iš kurių apie 80 žydų šeimų arba apie 450-500 žydų gyventojų *[toks skaičius yra originaliame jidiš tekste ir vertime į hebrajų kalbą, tačiau J.Boyarin angliškame vertime jis yra padidintas iki 550-600]*. Dauguma žydų vertėsi prekyba, tarpininkavimu bei smulkiais amatais. Kai kurie turėjo automobilį. Nedaugelis iš jų nuomojo žemę ir pragyveno dirbdami ją. Kai kurie gamino šepečius. Didžioji dauguma miestelio žydų buvo neturtingi. Nei viena šeima neturėjo pakankamo pragyvenimo šaltinio, todėl beveik visi iš jų gaudavo papildomai paramą iš giminaičių gyvenančių užsienyje (Amerikoje).

Miestelyje buvo pradinė hebrajiška mokykla, tradicinė religinė mokyklėlė vaikams, biblioteka, du Toros studijų namai (senieji ir naujieji) *[beit midraš]* ir Žydų Liaudies Banko skyrius. Sename Toros studijų name buvo iš medžio išdrožinėta nuostabaus grožio Toros Arka, kuri traukė smalsuolius menininkus ne tik iš Lietuvos, bet ir iš užsienio. Didžioji dauguma žydų jaunimo priklausė sionistų judėjimui.

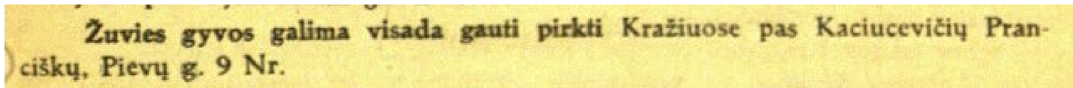
Iki 1934 metų lietuvių požiūris į žydus buvo draugiškas, tačiau, kai Vokietijoje į valdžią atėjo Hitlerio fašistų režimas, miestelyje pradėjo atvirai reikštis antisemitai. Juos jungė lietuviška organizacija pavadinimu "Verslas".

Kražiai buvo tik už 50 km nuo pasienio su Vokietija, todėl, 1941 m. birželio 22 d. prasidėjus karui, žydai neturėjo galimybės pabėgti į Sovietų Sąjungos gilumą.

KARAS TARP NACISTINĖS VOKIETIJOS IR SOVIETŲ SĄJUNGOS

1941 metų birželio 24 dieną, antradienį, į miestelį įžengė vokiečiai. Mūšių metu beveik visas miestelis sudegė. Visi gyventojai išbėgo į gretimus kaimus, miškus bei laukus. Apylinkėje pasibaigus mūšiams, žydai grįžo atgal į miestelį, kuriame jau buvo vokiečiai. Po gaisro išliko tik vienas nesudegęs žydo namas, kuris priklausė mėsininkui **BEN-TSION ITSIKOVITS [BENCIJONAS ICIKOVIČIUS]**. Jis pats su šeima sėkmingai pabėgo į Tarybų Sąjungą. Sugrįžę žydai susibūrė **BENCIJONO** name, kieme bei ūkiniuose pastatuose. Miestelio lietuviai, dideli ir maži, eidavo pasišaipyti ir pagrūmoti žydams, šaukdami: *"Norėjote komunos, štai dabar ir turėkite ją !"*.

Miestelyje užsiliko tik keli vokiečiai. Visa jėga ir valdžia atsidūrė lietuvių rankose. Račius **KAMINSKAS** [BRONIUS KAMINSKAS] nieko nelaukdamas paliko savo darbus ir tapo vietinės gaujos vadu. Trys broliai **BUDRECKIAI**, kurie gyveno keli kilometrai nuo miestelio, kartu su keliasdešimt ginkluotų banditų pasivadinusių *partizanais*, taip pat pasirodė miestelyje. Prieš karą, sovietų valdžios metu, jie slapta dirbo lietuvių fašistinėje organizacijoje. Su vienu iš tų brolių **ELKE FLAKS** mokėsi kartu mokykloje. Vienas iš pagrindinių vadų ginkluotoje lietuvių gaujoje tapo buvęs gimnazistas, o Smetonos valdymo metais tarnavęs policininku, vietinis lietuvis pavarde **KACIUCEVIČIUS** *["(Kražių valsčiaus TDA būrio) Kražių grupei vadovavo buvęs policininkas* ***A. KACUCEVIČIUS****. Iš "Holokaustas Lietuvoje", 2011 m., 264 psl.]*. Jo tėvas buvo žvejys.

Žuvies gyvos galima visada gauti pirkti Kražiuose pas Kaciucevičių Pran-ciškų, Pievų g. 9 Nr.

Žuvies gyvos galima visada gauti pirkti Kražiuose pas Kaciucevičių Pranciškų, Pievų g. 9 Nr.

("Kražių aidai", 1940, Nr.3,psl.27)

Mokytojas iš **Kasčiukų [KASČIUKAI]** kaimo, esančio septyni kilometrai nuo Kražių, ir miestelio audinių pardavėjas tapo pagrindine sudegusio miestelio valdžia. Prie lietuvių sukilėlių greitai prisijungė buvęs Kražių pradinės lietuvių mokyklos vedėjas **KAZYS MATULEVIČIUS**. Sovietų valdžios metu jis buvo suimtas ir uždarytas į Raseinių kalėjimą. Prasidėjus šaudymams ir kilus sąmyšiui, jis iš kalėjimo pabėgo ir grįžo į Kražius kaip *didvyris* ir *kankinys*. Lietuviai jo garbei suorganizavo iškilmingas sutiktuves. Praėjus kelioms dienoms po vokiečių kariuomenės atėjimo, banditai pradėjo reguliuoti miestelio gyvenimą. Jie suėmė visus valstiečius, kuriems sovietų valdžia davė žemės. Tarp tokių buvo žydo **ARONO** šeima: tėvas **ICCHOKAS**, jo žmona **HINDE**, sūnus **BERL** ir dvi dukros **ROKHEL-MALKE** ir **LEJA**. Prieš karą **Icchokas Aronas** nuo seno nuomodavo žemę iš dvarininkų. Jis pats ją dirbdavo ir tokiu būdu daugiau kaip dešimt metų pragyveno. Sovietams dalijant dvarų žemę mažažemiams, Icchokas taip pat gavo jos dalį. Visus valstiečius gavusius žemės banditai vėliau paleido, tačiau žydas **Icchokas** ir jo šešiolikmetis sūnus **Berelis** buvo pakarti Liolių miestelyje. Apie tai papasakojo patys paleisti valstiečiai, kurie tai matė savo akimis.

LAGERIS ŠIUKŠTOS DVARE

Buvęs dvarininko Šiukštos kluonas, kuriame buvo kalinami žydai ([šaltinis](#))

Žydai ilgai neužsibuvo **Bencijono Icikovičiaus** ūkyje. Netrukus juos visus suvarė į turgaus aikštę ir įsakė atiduoti laikrodžius, žiedus, pinigus, auksą, sidabrą ir kitus vertingus daiktus. Už tai mainais ginkluoti lietuviai žydams pažadėjo, kad juos paliks gyvus, o tuos, kurie nesutiks atiduoti - sušaudys. Visas atiduotas žydų auksas, sidabras ir kitos vertybės buvo sukrautos į du didelius krepšius, kuriuos nunešė į policijos nuovadą. Po to visus žydus išrikiavo į koloną ir nuvarė į dvarponio **ŠIUKŠTOS** dvarą, kuris buvo už tilto, miestelio pakraštyje. Tai įvyko 1941 metų liepos 8 d., antradienį. Žydus uždarė į daržinę. Buvo taip siaubingai ankšta, kad net trūko vietos, kur atsigulti miegoti. Kražių žydus ten laikė kelias savaites. Per tą laiką visi vyrai, moterys ir didesni vaikai buvo varomi valyti gatves nuo griuvėsių. Darbų metu juos prižiūrėjo ginkluoti lietuviai, kurie mušė ir kankino žydus. Moralinės kančios buvo ne ką mažesnės nei fizinės. Lietuvių banditai tyčiojosi iš dirbančiųjų, ypatingai prikabiavo prie vyresniųjų. Jie mušė ir tyčiojosi iš jų.

Kartą lietuvių banditai kartu su keliais vokiečiais nuskuto barzdą rabino padėjėjui, *shamesh [lietuviškas atitikmuo - zakristijonas]*, **SHLOYME [ŠLOIMĖ]** ir privertė jį, šokant ir giedant giesmes, bėgti per visą miestelį. Tai lietuviams miestelyje labai patiko. Panašius "spektaklius" ir "pramogas" rengdavo beveik kiekvieną dieną.

> *Iš atskiro lapo parašyto 2004 m. su šio liudijimo patikslinimais ir papildymais, kuriuos pateikė* ***Zalman Sander Kramerman***. "Žmogaus, kuriam nuskuto barzdą, pavardė **ŠLOIMĖ BLACH**. Jis buvo skardininkas ir labai dievobaimingas žmogus."

SEKĖJAI

Daržinėje gyvenimo sąlygos buvo siaubingos. Po visos dienos sunkių darbų iškankinti žydai neturėjo kur pailsėti, trūko vietos, garsiai verkė ir klykė maži vaikai. Valgyti žydams virė karo virtuvėje, kurią atgabeno į dvarą. Maisto davinys buvo menkas ir nepakankamas. Pažįstami valstiečiai jiems atnešdavo valgyti, tačiau už tai prašė didelę kainą. Aplink ūkį sargyboje stovėjo ginkluoti lietuvių žudikai. Už kyšius jie leisdavo savo pažįstamiems mainytis su žydais. Žydai už maistą atiduodavo savo batus bei geresnius drabužius. Būnant tokiose sąlygose viena moteris **BASHE LEYZERIN [BASĖ LEIZERIENĖ]** pagimdė berniuką. Žudikai neleido nei vietoje jai suteikti medicininę pagalbą, nei išvesti pas gydytoją. **BASHE** mergautinė pavardė buvo **TOMOR**. Dvarą iš trijų pusių supo Kražantės upė. Jį saugojo ginkluota sargyba. Žydai be leidimo negalėjo išeiti iš daržinės net išsituštinti. Jie nieko nežinojo, kas vyksta ne tik tolimesnėse vietovėse, bet ir jų pačių miestelyje. Apie pabėgimą nebuvo jokios kalbos. Buvusios kaimynės **MARCINKIENĖ**, **JOVARAUSKIENĖ**, **MOCKIENĖ** ir **KASPARIENĖ** pasakojo, kad jos kelis kartus ateidavo pas uždarytus gete žydus. Moterys kalbėjosi su Elkes motina **GUTL**, kuri lietuvėms skundėsi, kad negauna jokios žinios apie savo dukrą ir vyrą. Valstiečiai Elkei pasigyrė, kad jiems kelis kartus pavyko įkalbėti sargybą leisti nunešti vaikams duonos ir pieno. Niekas nežinojo, kas jų laukia, tačiau visi skundėsi siaubingomis darbo bei gyvenimo daržinėje sąlygomis. Greita ir lengva mirtis daugeliui atrodė kaip išsigelbėjimas, tačiau net ir tai jiems nebuvo lemta.

VYRŲ IR MOTERŲ SUŠAUDYMAS

1941 metų liepos 22 dieną apie 5 val. ryte prie dvaro, kuriame buvo uždaryti žydai, privažiavo sunkvežimis. 6 val. ryto visi žydai buvo išvesti iš daržinės ir išrikiuoti. Vienas iš žudikų, skaitydamas iš anksto paruoštą sąrašą, šaukė kiekvieno vyro, moters ir vaiko vardą pavardę. Jis pranešė, kad visi bus vežami į Žagarę darbams. Ten atseit žydams bus geresnės gyvenimo sąlygos. Elkės motina **GUTL** džiaugsmingai tarė **LEYE ARON**: *"Jau užtektinai čia "prisibuvome" ! Nesvarbu, kur beveš, svarbu tik greičiau ištrūkti iš čia !"*

Lietuviai išrinko sveikiausius bei stipriausius vyrus ir susodino juos į sunkvežimį. Jiems davė kastuvus ir paaiškino, kad Žagarėje turės įkurti vietą likusių žydų apsigyvenimui. Vyrus nuvežė 7 km už miestelio į **KUPRĖS** mišką, 2 km nuo Kelmės-Raseinių plento, ir išlaipino kelis šimtus metrų nuo kelio miške. Jiems buvo įsakyta kasti duobes. Po to lietuvių žudikai vyrus sušaudė. Ūkininkas **BENEDIKTAS**, važiavęs keliu pro šalį, girdėjo šūvius ir siaubingus vyrų riksmus. Grįžęs į Kražius jis tuoj pat apie tai papasakojo likusiems daržinėje žydams. Kai kurie iš jų tiesiog tuo nepatikėjo, o tie kurie patikėjo nieko jau nebegalėjo padaryti. Sunkvežimis važinėjo nuo daržinių iki Kuprės miško tol, kol visi vyrai buvo sušaudyti. Tą pačią dieną lietuvių banditai išvežė ir moteris, kurias taip pat sušaudė Kuprės miške. Geresnius moterų drabužius sunešė į valsčiaus valdybos pastatą, o prastesnius išdalino vietiniams gyventojams, nukentėjusiems nuo gaisro. Geriausius daiktus žudikai pasidalijo tarp savęs. Tuo metu, kai šaudė žydus, *vokiečių nebuvo*.

> **"Sužeistus žydus automatų serijomis pribaigdavo abu vokiečių karininkai. Šaudė ir vairuotojas vokietis. Per žudynes miške buvo ne mažiau kaip keturi vokiečių kariškiai"** (ištrauka iš Stanislovo Buchovecko straipsnio knygoje "Holokaustas Lietuvoje", 2011 m., psl. 269 remiantis F. Vitkaus 1944 m. rugsėjo 19 d. tardymo protokolu LYA f.K-1, ap. 58, b. 42291, l. 12.)

Viską atliko vietiniai lietuviai. **ELKE FLAKS** nežino, kas davė įsakymą žudynėms. Pažįstama lietuvė sakė, kad įsakymas žudyti žydus atėjo iš vokiečių štabo Raseiniuose. Vėliau žudikai prasitarė, kas šaudymo metu vyko:

1. **AYZIK KROM** iš **KRUK** [?], apie šešiasdešimt metų amžiaus, išprotėjo. Jis prie duobės pradėjo dainuoti ir kvatotis;

2. **GABRIEL BANG** mirė didvyriškai. Žudikai turėjo į jį paleisti dvylika šūvių;

3. Moterį **SORE MILNER** prieš nušaunant ištiko širdies smūgis.

4. **ETA URIAŠOVIČ** bandė pabėgti nuo duobės, tačiau ją žudikai pasivijo prie kelio ir nušovė. Pro šalį važiavę kaimiečiai matė jos gulintį kūną.

LAGERYJE LIKĘ NAŠLAIČIAI

Vaikus iki 12 metų banditai paliko daržinėje. Su jais kartu buvo ir keli vyresni, 12-14 metų, vaikai. **LEJA ARON [LEJA ARONAITĖ]** pasakojo, kad atskiriant vaikus nuo motinų, kilo siaubinga panika. Motinos alpo, plėšė nuo savęs plaukus. Jų klyksmas girdėjosi toli nuo daržinių. Žudikai jas mušė ir įtikinėjo, kad vaikai neužilgo taip pat bus nuvežti į Žagarę. Daržinėje liko apie 70 vaikų. Juos prižiūrėti paliko miestelio rabiną **ELIAHU KREMERMAN**, miestelyje gerai žinomą krautuvininką *[turėjo ūkinių geležies prekių krautuvę]* **IZRAEL ZEF** ir kelias jaunas gražias žydaites: **FRIDA ZEF**, **RIVKE ZEF**, **TERNA SHAPIRO**, **BASHE LEYZERIN** (mergautinė pavardė **TOMOR**) kartu su jos dviejų savaičių kūdikiu, **LEYE ARON**, **MALKE NOVIK** ir gydytojas **OŠERIS ŠMIDTAS** su žmona **[ETL]** ir mažamečiu sūnumi **[BENELE]**.

Kražių rabinas
Eliahu Kremerman
(saltinis)

Elkes buvusi mokytoja panelė **PETREŠEVIČIUTĖ [STASĖ PETRUSEVIČIŪTĖ?]** pasakojo, kad tuo metu vyresnius vaikus ir toliau išnaudojo miestelio gatvių valymui, nors jų tėvai jau buvo nužudyti. Mokytoja kalbėjo, kad purvini ir alkani vaikai verkė ilgėdamiesi savo tėvų. Ji vaikus ramino, duodavo šiek tiek pavalgyti.

Iš Tytuvėnų kilusi ir priėmusi katalikų tikėjimą **MASHE KAČIKIENĖ [MARIJA KASČIUKIENĖ?]** pasakojo, kad gatvę šlavusios mergaitės ateidavo pas ją į namus. Moteris sušukuodavo joms plaukus, išskalbdavo jų drabužius ir duodavo muilo, kad jos prie Kražantės galėtų nusiprausti. Keletas miestelio gyventojų gailėjosi nelaimingų vaikų ir bandė išgelbėti pakrikštijant juos. Trys lenkės seserys **KRUKOVSKA**, Kražių kunigas **KAZIMIERAS BUMBULIS** ir keletas netoliese gyvenusių ūkininkų kreipėsi į žudikus su prašymu, kad leistų vaikus pakrikštyti ir atiduoti juos valstiečiams. Tačiau lietuvių žudikai apie tai nenorėjo nei girdėti. Jie vis tiek vaikus laikė daržinėje ir varė į darbus. Rabinas **KREMERMAN** įtikinėjo vyresniuosius vaikus, kad nei vienas jų nedrįstų išduoti žydų tikėjimo, tvirtindamas, kad geriau pasiaukoti ir mirti kankiniais, nei krikštytis. Vaikų tarpe buvo keli 14-15 metų amžiaus, kurie visą tai suprato. Rabinas atkalbinėjo vaikus bėgti pas valstiečius į kaimą ir gelbėtis. Jis skelbė, kad visi, kurie bėgs, išduos savo tautą ir judėjų tikėjimą.

Lietuvis **JONAS VLADIČKA** buvo įsimylėjęs Elkes pusseserę **LEJĄ ARONAITĘ** ir su ja prieš karą draugavo. Jis pradėjo lankyti uždarytą daržinėje Leją. Elkės sesuo **MALKELE** pyko ir šaukė ant Lejos už tai, kad ji susidėjo su lietuviu ir taip išsižadėjo žydų tautos. Leja iš visų jėgų bandė įkalbėti savo jaunesnes pusseseres ir padėti joms, tačiau veltui. Visi našlaičiais tapę vaikai buvo pasiryžę aukotis ir pasitikti savo tėvų likimą.

Lietuviai juos ir toliau varydavo į miestelį dirbti įvairius sunkius darbus. Sugrįžusiais į daržinę vaikais nebuvo kam pasirūpinti, nuprausti ir pavalgydinti. Per trumpą laiką vaikai tapo kaip suaugę. Jie viską suprato ir žinojo, kaip ir ką reikia daryti. Vyresnieji rūpinosi mažaisiais savo broliukais ir sesutėmis, atstodami jiems nužudytus tėvus.

NAŠLAIČIŲ IR JŲ SUAUGUSIŲ GLOBĖJŲ ŽIAURUS NUŽUDYMAS

Penki vaikai dvare ganė gyvulius. Šių vaikų pavardės buvo:

1. **YOSELE YANKELEVITS [JOSEFAS BEN JAKOVAS]** (9 metai) ;
2. **AVROM-HIRSHELE PREIS** (12 metų);
3. **VELFKE LEYZERIN** (12 metų);
4. **ITSELE YANKELEVITS** (12 metų);
5. **ITSHELE ZEF** (14 metų).

Šeštą savaitę po vokiečių užėjimo į Kražius, antradienį, penketas vaikų pamatė, kaip prie kalvos papėdės, šalia **MAJUVKA** miškelio ir apie 300 metrų nuo dvaro daržinės, privažiavo automobilis. Iš jo išlipo keletas vokiečių su fotoaparatais. Jie fotografavo ir tarėsi, kur reikės kasti duobę. Po to, kai vokiečiai išvyko, į tą vietą ginkluoti lietuvių banditai atvarė suimtus lietuvius komunistus ir liepė jiems kasti duobę. Vaikai išgirdo, kaip kasantieji vienas kitam kalbėjo, kad ta duobė bus skirta žydų vaikams esantiems daržinėje. Visi penki pasiryžo bėgti ir pasislėpti miške. To pačio antradienio vidurdienį visi vaikai iš daržinės buvo atvesti prie duobės ir sušaudyti. Egzekuciją vykdė lietuvių policija ir partizanai. Po žudynių prie duobės sugrįžo tas pats automobilis su vokiečiais. Jie išlipo ir nufotografavo nužudytuosius. Penketas vaikų gulėjo netoliese pamiškėje ir viską stebėjo. Jie girdėjo kraupų ir širdį veriantį prie duobės atvestų vaikų verksmą ir klyksmą. Lietuviai vyrai ir moterys, kurie tuo metu dirbo laukuose, taip pat viską matė. Vaikų žudynių liudininkais buvo ir keletas miestelio gyventojų, susirinkusių ir stebėjusių iš nuotolio.

1. Miestelio gyventojai pasakojo, kad **BASHE LEYZERIN [BASĖ LEIZERIENĖ]** prie duobės atėjo ant rankų nešdama savo penkių savaičių kūdikį. Ji glaudė savo sūnelį prie krūtinės ir maldavo žudiką **Kaminską [**BRONIUS KAMINSKAS**]** nužudyti ją kartu su vaiku. Žudikas išplėšė vaikelį iš motinos rankų ir tarytum skudurą sviedė jį tolyn. **BASHE** nualpo. Kaminskas tuojau pat ją nušovė. Viena kaimietė moteris, neiškentusi šio siaubingo vaizdo, pasileido bėgti artyn, norėdama išgelbėti kūdikį, kuris gulėjo ant nužudytų vaikų drabužių. Kaminskas moterį sustabdė ir pagrasino, kad ir ją sušaudys. Jis pasmeigė kūdikį ilgu durklu, pakėlė į orą ir nusviedė į duobę. Apie tai, kas atsitiko Basei ir jos kūdikiu, Elkei pasakojo vietinės miestelio moterys: **KASPARIENĖ**, **MARCINKIENĖ**, **JOVARAUSKIENĖ** ir keletas kitų. Jos asmeniškai matė, kaip buvo šaudomi vaikai.
2. 27 metų amžiaus **TERNA SHAPIRO** kartu su vaikais pabėgo į Medžiokalnio mišką. Vienas iš lietuvių banditų, miestelio kepėjas pavarde **DIRMEIKIS** *[JUOZAS DIRMEIKIS, iš "Holokaustas Lietuvoje", 2011 m., 265 psl.]*, surado ją miške, žiauriai sumušė ir išprievartavo. Jis moterį parvedė iš miško į miestelio areštinę. Ten ji išbuvo lygiai savaitę. Miestelio gyventojai kalbėjo, kad kuomet jie nunešė jai maisto, moteris atsisakė valgyti. Jai buvo *pasimaišęs* protas. Po kurio laiko Terną išvedė iš areštinės ir sušaudė. Niekas iš išsigelbėjusių negali pasakyti, kurioje vietoje moterį sušaudė ir kas tai padarė. **TERNA SHAPIRO** buvo labai graži moteris.
3.

   Kai visus nuvarė prie duobės, rabinas **KREMERMAN** vienoje rankoje laikė savo

Icchokas Dovydas Kremerman,
gimė 1936 m., nužudytas1941 m.
(šaltinis)

mažiausią vaiką *[7 mėnesių sūnų vardu **Dov Barukh**]*, o kitoje knygą *[išgyvenęs rabino sūnus **Zalman Sander Kremerman** mano, kad tai galėjo būti paties rabino Elijo Kremerman parašytos knygos **"Bori Hamispat"** rankraštis]*. Jis tuo metu kažką vaikams skaitė. Žudikai leido rabinui ir vaikams prieš mirtį pasimelsti, o po to liepė jiems nusirengti.

4. Gydytojas **OŠERIS ŠMIDTAS**, jo žmona **ETA** ir jų dviejų metų sūnelis **BENELIS** visų tų įvykių metu buvo savo namuose, kurie po gaisro išliko. Partizanų vadas mokytojas **KAZYS MATULEVIČIUS** užstojo gydytoją ir visai jų šeimai leido būti savo namuose. Kalbėjo, kad **OŠERIS ŠMIDTAS** banditams davė didžiulį kyšį. Kelios dienos prieš sušaudant vaikus, gydytojas su žmona ir vaiku buvo uždaryti į areštinę. Tą pačią dieną, kuomet nužudė vaikus, gydytoją su šeima taip pat nuvedė prie duobės ir sušaudė. Kunigas **KAZIMIERAS BUMBULIS**, kuris su gydytojo šeima gyveno tame pačiame name, nubėgo prie duobės ir maldavo žudikų pasigailėti gydytojo. Jis įtikinėjo, kad **ŠMIDTAS** yra vienintelis miestelio gydytojas ir jis rūpinsis jų visų sveikata, tačiau žudikai vietoje to pasiūlė pačiam kunigui stoti prie duobės ir taip *užimti* gydytojo vietą. Kai gydytoją su žmona ir vaiku atvedė prie duobės, visi kiti vaikai, jaunos mergaitės ir rabinas jau gulėjo negyvi duobėje.
5. **YITSKHOK YANKELEVITSH [ICCHOKAS JENKELEVIČIUS]** pasislėpė pas vieną valstietį ir dirbo jam piemeniu. Kažkas jį paskundė miestelio policijai ir Icchoką areštavo. Išgyvenę vaikai nežino, kur jis prapuolė ir kas jį įskundė.
6. 14-os metų **YITSKHOK ZEF** vienas pats kelis mėnesius klaidžiojo po mišus. Išsigelbėję vaikai pasakojo, kad jam pakriko nervai ir tapo beveik beprotis. Kažkoks kaimietis jį sučiupo ir nuvarė į policiją. Ten vaiką uždarė į areštinę, kurioje Icchokas išbuvo kelias dienas. Vieną dieną žudikas **KAMINSKAS** jį iš areštinės išsivedė ir varė miestelio gatve. Vietiniai žmonės maldavo paleisti vaiką, tačiau **KAMINSKAS** atsakė: *"Aš iš jo padarysiu gerą trąšą, o ant viršaus pasodinsiu medį"*. Žudikas nuvedė Icchoką į žydų kapines ir ten jį nušovė.
7.

   17-os metų **FRIDA ZEF** pasitiko savo mirtį ypač didvyriškai. Kai Fridą ir vaikus nuvedė prie duobės, ji atsisuko į ją mušusius žudikus bei netoliese stovėjusius valstiečius ir tarė: *"Nesitikėkite, kad jūs sunaikinsite mūsų tautą ! Mūsų tauta buvo ir liks amžinai. Ji pergyveno daugelį tokių, kaip jūs, žudikų ! Mes nemirštame, mes iškeliaujame į naują gyvenimą !"*. Ten buvo lietuvis mokinys **KASPERAVIČIUS [ALEKSAS?]**, kuris gerai pažinojo Fridą. Jis taip pat gerai pažinojo ir kelis žudikus. Lietuvis priėjo prie jų ir prikalbino paleisti Fridą nuo duobės. Mergina turėjo galimybę pabėgti ir išlikti gyva, tačiau ji sušuko: *"Aš nesikrikštysiu ir negyvensiu šalia savo tėvų žudikų !"*. Žudikai nuplėšė nuo jos drabužius. Mergina šaukė ant jų: *"Nušaukite mane greičiau ! Aš negaliu žiūrėti į jūsų žudikiškus veidus !"* Visą tai matė ir girdėjo lietuviai valstiečiai. Ten pat aplink stovėjo ir lietuviai komjaunuoliai, kuriuos privertė kasti duobę, o vėliau stebėti žydų vaikų žudynes.

Frida Zef,
nužudyta 1941 m.
(šaltinis)

Penketas gyvulius ganiusių vaikų pabėgo į netoliese esantį miškelį ir iš nuotolio matė, kaip sušaudė jų mažuosius draugus. Iš ten jie pasitraukė į tankesnius miškus. Apie 4-5 dienas jie klaidžiojo miškuose, misdami vien tuo, ką juose pasisekdavo rasti. Vieną dieną pradėjo smarkiai lyti. Sušlapę vaikai, neturėdami kur dėtis, išėjo iš miško ir atėjo į vietinio ruso pavarde **ZINKUS [ZINKO ?]** namus. Iš pradžių valstietis vaikus priėmė svetingai ir net pamaitino, tačiau vėliau vaikai išgirdo, kaip jis pasakė savo žmonai, kad rytoj iš ryto ruošiasi vaikus nuvesti į miestelį ir atiduoti policijai. Nakčiai valstietis vaikus pririšo kaip šunis prie lovos. Kai šeimininkas užmigo gretimame kambaryje, vaikai atsirišo ir paslapčia pabėgo atgal į mišką. Jie išsiskirstė grupelėmis ir klajojo po miškus bei kaimus.

a: MALKE NOVIK buvo kartu su vaikais daržinėje. Ten ji išbuvo neilgai, nes ištrūko su vienu banditu, kuris ją įsimylėjo. Po to ji nuo jo pabėgo ir pasislėpė viename kaime. Malke priėmė krikštą ir ištekėjo už to kaimo lietuvio. Ji liko gyventi su savo vyru net ir po išvadavimo. Kuomet Malke pabėgo iš daržinės, jai buvo 19-a metų.

b: 12-os metų **TAYBELE PERELMAN [TERESĖ PERELMANAITĖ]** ir jos 10-ies metų sesutė **KHANE-SORELE [CHANĖ PERELMANAITĖ-VARKULEVIČIENĖ]** kartu su visais vaikais buvo atvesdintos iš daržinės prie duobės. Tuo metu, kai visiems liepė nusirengti, vaikai pasileido bėgti į visas puses, tačiau juos žudikai sulaikė. **TAYBELE** ir **KHANE-SORELE** pavyko pabėgti ir pasislėpti bulvių lauke. Žudikai ieškojo jų, bet nerado. Valstiečiai žudikams parodė visai priešingą pusę, nei ta vieta, kurioje jos slėpėsi. Po karo dvi seserys nuvedė ir parodė Elkei tiksliai tą vietą, kurioje buvo nužudyti ir užkasti vaikai. Jos papasakojo, kaip pabėgo su keliais kitais vaikais. Taip pat parodė tiltą per Kražantės upę, kurį perbėgusios pasislėpė bulvių lauke. Iš to lauko jos nušliaužė iki netoliese buvusio namo, kuriame gyveno **KRUKOVSKIS [KRUKAS?]**. Vakare jos nubėgo į už kelių kilometrų nuo miestelio esantį kaimą pas valstietę ELENA

JASULAITIENĖ, kuri buvo gera mergaičių mamos (**RIVA PERELMAN**) pažįstama. Moteris priėmė abi mergaites ir paslėpė. Kurį laiką sesutės gyveno pas ją namuose, o vėliau moteris surado atskiras vietas pas patikimus pažįstamus kaimiečius skirtinguose kaimuose. Laikui bėgant joms buvo parūpinti dokumentai, tačiau visą laiką jas prižiūrėjo **Jasulaitienė**. Abi mergaitės išgyveno. Po karo jos pasikrikštijo ir gyveno kaime.

Lea Kramerman,
gimė 1934 m., nužudyta 1941 m.
(šaltinis)

Chana Libe Kremerman,
gimė 1925 m., nužudyta 1941 m.
(šaltinis)

Elke kalbėjosi su abiem seserimis, kai jos lankėsi sekmadienį bažnyčioje ir nuėjo aplankyti **Leją Aronaitę**. Tuo metu Elke svečiavosi pas Leją. Abi merginos papasakojo Elkei viską, ką jos matė, kaip jos išsigelbėjo, ir parodė vietą, kurioje nužudė vaikus. Seserys žinojo, kad jų kilmė yra žydiška, tačiau nebenorėjo turėti nieko bendro nei su žydais, nei su judaizmu. Jos šiek tiek mokėjo jidiš, bet daugiau ta kalba nebenorėjo kalbėti. Elke bandė kalbėti su jomis ir įtikinti vėl prisijungti prie savo tautos. Seserys Elkei paaiškino, kad greitai bus kitas karas ir žydus vėl šaudys. *"Kam mums reikia dar kartą kentėti ?"* Toks buvo jų atsakymas. Šias merginas žydų tauta prarado ir tuo jau buvo *pasirūpinę* jas išgelbėję valstiečiai. Jos netgi bodisi žydais.

c: Prieš karą **LEJA ARONAITĖ** romantiškai draugavo su telefono linijų monteriu lietuviu **JONAS VLADIČKA**. Ilgą laiką apie tai nežinojo nei jos tėvai, nei kiti miestelio žydai. Ją nesušaudė kartu su kitomis moterimis ir kuriam laikui paliko prižiūrėti vaikus daržinėje. Kartą į daržinę atėjo **JONAS VLADIČKA** ir jai pasipiršo. Jonas kvietė Leją eiti su juo, pasikrikštiti ir tekėti už jo. Lėja daug nesvarsčiusi sutiko. Sargyba pažinojo Joną ir leido jam eiti kartu su savo sužadėtine. Leją pakrikštijo ir tuojau pat sutuokė. Lietuviui iškilo rimtų problemų dėl jo žydės žmonos. Pirmais metais jis Leją slėpė kaime. Po kurio laiko jie jau gyveno atvirai. Leja turi du vaikus. Po išvadavimo Elke lankėsi pas Leją namuose. Moteris prisipažino Elkei, kad ji yra nelaiminga, gyvendama su savo lietuviu vyru, kuris yra girtuoklis ir blogai su ja elgiasi. Leja ilgisi savo buvusio žydiško gyvenimo. Ji pasikrikštijo ir ištekėjo tam, kad išsaugotų savo gyvybę. Leja Aronaitė detaliai papasakojo, kaip buvo išžudyti Kražių žydai. Elke ir Leja yra pusseserės.

d: 14-os metų **AVROM-HIRSH PREIS**, patirdamas daug pavojų, klaidžiojo po miškus. Kartą jis užklydo pas Kražiuose gyvenusią **MARCINKIENĖ**. Moteris papasakojo, kas atsitiko **Icchokui Zefui** ir patarė jam kuo greičiau bėgti iš čia į 18-19 km nuo Kražių esantį **UŽVENTIS** miestelį. Kuomet vaikas atėjo į Užventį, jį suėmė lietuvių policininkai ir uždarė į areštinę. Ten gyveno priėmęs krikštą žydas pavarde **ELYE ZIV**, kuris turėjo ryšių policijoje. Jam pavyko **Preis** išlaisvinti ir nusiųsti į Šiaulių getą. **Avrom-Hirsh Preis** pavyko išgyventi. Prieš pat geto likvidavimą jis pabėgo ir slapstėsi pas valstiečius kaime iki kol išvadavo Raudonoji Armija.

e: YOSELE YANKELEVITSH [JOSEFAS BEN JAKOVAS] (9-ių metų) ir **VELFKE LEYZERIN** (11-os metų) visą laiką slapstėsi pas valstiečius kaime. Du vaikai atskirai vienas nuo kito vaikščiojo iš vieno kaimo į kitą, piemenaudami pas įvairius valstiečius. Taip jie išbuvo iki

Rivka Rachelė Kremermanienė, nužudyta 1941 m. (šaltinis)

kol Raudonoji Armija išvadavo.

ITZAK ZAFAF ir **YITZHAK YANKELEVITZ** pražuvo 1941 metais. Trys iš penketo išsigelbėję vaikai išvyko iš Lietuvos ir yra pakeliui į Izraelį.

> *Iš atskiro lapo parašyto 2004 m. su šio liudijimo patikslinimais ir papildymais, kuriuos pateikė **Zalman Sander Kramerman**.* "**JOSEFAS BEN JAKOVAS** atvyko į Izraelį, tarnavo armijoje, sukūrė šeimą, mirė 2000.12.25. **AVROM-HIRSH PREIS** atvyko į Izraelį, tarnavo armijoje ir žuvo. **VELFKE LEYZERIN** atvyko į Izraelį ir gyvena Jaguro kibuce."

LEJA ARONAITĖ su savo lietuviu vyru pasiliko gyventi Kražiuose. **TAYBELE** ir **KHANE PERELMAN** priėmė krikštą ir gyvena kaime.

Štai taip išnyko žydų bendruomenė mažame Kražių miestelyje.

Jasulaitienė Elena (šaltinis)

PABAIGA

Prasidėjus karui 1941 m. birželio 22 d., Elkes tėvas buvo kartu su ja Kaune. Jie abu pabėgo į Tarybų Sąjungą ir tarnavo Raudonosios Armijos Lietuviškoje divizijoje. 1944 metų pabaigoje abu sugrįžo kartu su Raudonąja Armija į Lietuvą. Po demobilizacijos Elke sugrįžo ir išbuvo apie du mėnesius savo gimtame Kražių miestelyje, kuriame vokiečių okupacijos metais išžudė jos artimuosius.

Elke kruopščiai išklausinėjo ir užrašė apie savo giminės ir visų kitų žydų išžudymą Kražiuose. Apie tai jai tiksliai papasakojo išsigelbėję žydai bei pažįstami vietiniai valstiečiai.

Elkes Flaks nužudyti artimieji:

- Elke mama **GUTL**;
- 16-os metų brolis **MOIŠĖ**;
- sesuo **MALKE** (12-os metų);
- sesuo **KHANELE** (10-ies metų);
- sesuo **DVOYRELE** (8-ių metų);
- Elkes močiutė **ROKHL-LEYE FLAKS**;
- Močiutės duktė *[Elkės teta]* **SLOVE LIPMAN** su vyru **DOVID LIPMAN** ir jų trys vaikai: **BROKHELE** (14-os metų), **TZIPELE** (11-os metų), **SORE-GITELE** (pusantrų metų).

Be jų dar kelios dešimtys Elkės giminaičių buvo nužudyti Kražiuose: pusbroliai, pusseserės, dėdės, tetos ir t.t.

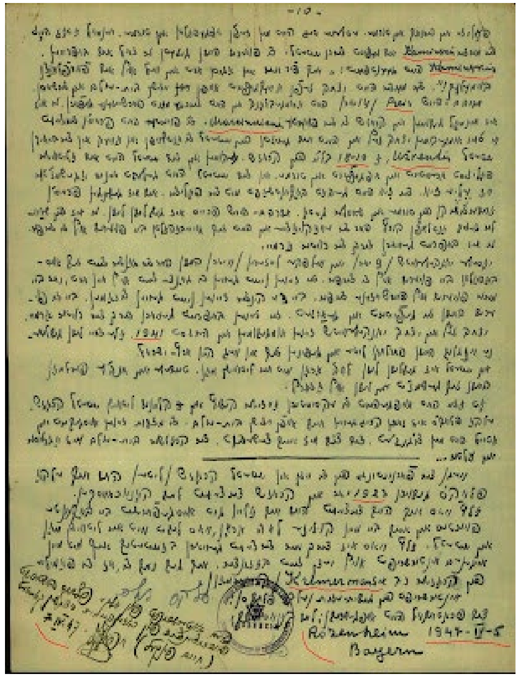
ELKE FLAKS aplankė žydų kapines ir aptiko, kad daug antkapių yra išvartyti, o kai kurie pavogti. Kapinių tvora taip pat yra nuardyta. Kražių žydų kapinės yra didelės ir senos.

Aš, **Elke Flaks**, gimusi Kražiuose 1923 metais, papasakojau **Leibai Koniuchovskiui** apie Kražių žydų išžudymą. Apie visą tai, ką papasakojau, aš sužinojau kruopščiai išklausinėdama visus man pažįstamus valstiečius, taip pat ir savo pusseserę **Leją Aronaitę**, kuri gyvena su savo vyru miestelyje. Savo liudijimą patvirtinu savo parašais ant kiekvieno lapo ir patikslinu, kad Kražių rabino pavardė tikrai buvo **KREMERMAN**.

Liudininkės **Elke Flaks** parašas.

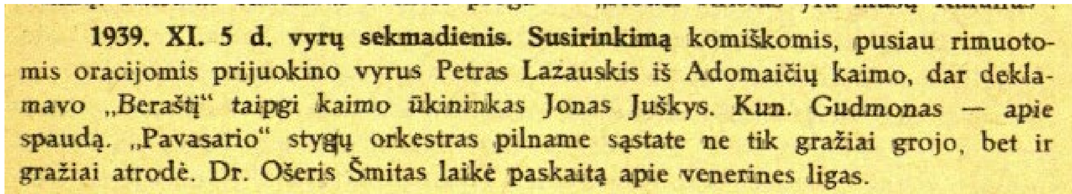
Liudijimą užrašė **Leiba Koniuchovkis,** 1947 m. balandžio 4 d., Rozenheim, Bavaria

Elke Flaks parašą patvirtino Rozenheim Žydų Komiteto pirmininkas **Khayem Finkel**, 1947 m. balandžio 7 d.

Paskutinis liudijimo puslapis

[Išversta naudojantis originaliu Leibos Koniuchovskio jidiš dokumentu, Dr. Jonathan Boyarin anglišku bei hebraišku vertimu esančiu [yadvashem.org]]

1939. XI. 5 d. vyrų sekmadienis. Susirinkimą komiškomis, pusiau rimuotomis oracijomis prijuokino vyrus Petras Lazauskis iš Adomaičių kaimo, dar deklamavo „Beraštį" taipgi kaimo ūkininkas Jonas Juškys. Kun. Gudmonas — apie spaudą. „Pavasario" stygų orkestras pilname sąstate ne tik gražiai grojo, bet ir gražiai atrodė. Dr. Ošeris Šmitas laikė paskaitą apie venerines ligas.

"... Dr. Ošeris Šmitas laikė paskaitą apie venerines ligas."
"Kražių aidai", 1940 m. Nr. 3, psl. 23

[Pradinis puslapis]

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

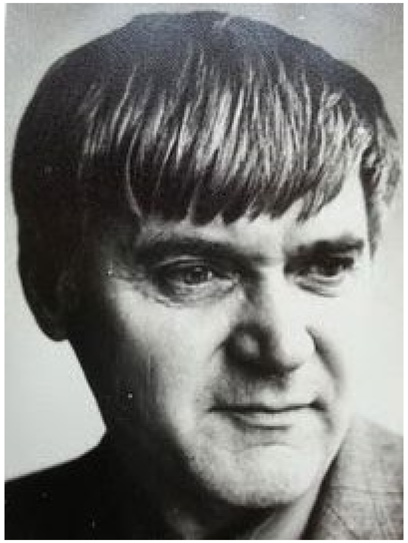
IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

LAF pašaukus

(Ištrauka iš knygos "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-25 d.", pirmoji knyga, sudarė Antanas Martinionis, 1994 m., ISBN 9989-636-04-3)

Vaclovas Rimkus (1929-2013) pedagogas, kraštotyrininkas, Žemaitijos istorinio ir kultūrinio paveldo tyrinėtojas, kraštotyros muziejaus Užventyje įkūrėjas Šaltinis http://lietuvai.lt/wiki/Vaclovas_Rimkus

Prasidėjus Vokietijos-Sovietų Sąjungos karui, jau 1941 m. birželio 23 d. Kražiuose policijos nuovados viršininku buvęs **Pranas Jurevičius** sudarė gerai ginkluotą sukilėlių-partizanų būrį. Tokios grupės buvo kuriamos ir kituose Kražių valsčiaus miesteliuose: Karklėnuose, Pašilėje, Pakražantyje. **Pranas Jurevičius**, išsikvietęs buv. Lietuvos kariuomenės karininką, Galinių pradinės mokyklos vedėją, mokytoją **Vytautą Sakalauską**, pavedė jam tokią partizanų grupę sudaryti ir Galiniuose. Pastarasis ėmėsi skubių organizacinių žygių ir į grupę įstojo septyni vyrai: broliai **Pranas ir Stasys Budreckiai**, **Petras** ir jo brolis **Šemetulskiai**, **Vladas Končius**, **Bolius Adomaitis** ir **Bronius Valiuška**. Grupė apsiginklavo iš panikos apimtų besitraukiančių rusų kareivių gautais šautuvais. Ši partizanų grupė buvo pavaldi Lietuvių aktyvistų fronto (LAF) Kražių valsčiaus partizanų būriui ir veikė Galinių apylinkėse. Galinių partizanai saugojo tiltus, telefono linijas, svarbius pastatus ir kitus strateginius objektus, kad jų nesunaikintų besitraukiantys raudonarmiečiai. Partizanai sulaikė keturis dezertyravusius rusų kareivius, kuriuos vėliau perdavė vokiečių kariuomenei. Be to, grupė areštavo valsčiaus sovietinių kolaborantų aktyvą, apylinkės pirmininką ir sekretorę.

Kražių valsčiaus partizanų štabas buvo pavaldus LAF atstovui, Kražių pradinės mokyklos vedėjui **Kazimierui Matulevičiui**, kuris, atvykęs iš Kauno, koordinavo partizanų veiklą Kražių valsčiuje. **K. Matulevičius** organizavo partizanų grupių sudarymą ir jų apginklavimą, atkūrė Kražių valsčiaus savivaldybę, įsteigė Tautinės darbo apsaugos (TDA) skyrių.

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Pranas Jurevičius,
Kražių policijos nuovados viršininkas
("Kražių aidai", 1939 m. sausis Nr.1)

Kražių valsčiaus LAF štabo viršininkas buvo **Pranas Jurevičius**, kurio pavaduotoju ūkio reikalams dirbo Kražių valsčiaus viršaitis **Stasys Šveikauskas.** Štabo narys tardymo reikalams - buvęs Kražių policijos vachmistras **Leonas Ivoškus-Ivoškevičius**, štabo narys rikiuotės reikalams - mokytojas **Vytautas Sakalauskas**.

Vytautas Sakalauskas gimęs 1919 m. Smolensko gubernijoje. Įgijęs pedagogo specialybę, mokytojavo Kražių valsčiuje. Atsargos leitenantas. 1944 m. jis buvo P. Plechavičiaus vadovaujamos Vietinės rinktinės būrio vadas. Vokiečiams išformavus rinktinę, pateko į vokiečių kariuomenę, tarnavo statybos bataliono būrio vadu. Pabėgęs iš vokiečių kariuomenės, pokario metais **V. Sakalauskas** (**"Strazdo"** slapyvardžiu) buvo Lietuvos laisvės armijos (LLAR) Šiaulių apygardos štabo komendantas. Enkavedistų areštuotas 1951 m., teistas. Iš konclagerio negrįžo.

Politinė Vorkutos konclagerio kalinė kražiškė **Stefanija Baldauskaitė** savo dienoraštyje labai šiltai atsiliepia apie **Vytautą Sakalauską**.

"1941 m. kaitrų liepos popietį supažindino mane su juo. Tai buvo neaukštas, atraitotom rankovėm ir gražiai įdegusiu veidu berniukas. Nevadinu jo vyru, nes nesakytum jį esant aukštesnės kaip penktos klasės berniuką. Tuo tarpu jis buvo atsargos leitenantas, jau ištisus metus mokytojavęs Galiniuose... Norėtų ir svajojęs būti lakūnu ir lenktyniauti su vėjais... Seniūnų, valsčiaus tarnautojų ir ūkininkų atstovų posėdy Vytas tarė drąsų žodį, visus tuo nustebindamas. Ši žinia mane labai nudžiugino, nes jame pamačiau ne tik žmogaus, bet ir karšto lietuvio patrioto idealą..."

Vaclovas RIMKUS

Ištraukos iš istoriko Stanislovo Buchovecko straipsnio "Kražių valsčiaus žydų bendruomenės žūtis 1941 m." knygoje "Holokaustas Lietuvoje. 1941-1944 m."(2011 m.)

psl. 268: "[...] Žudynių išvakarėse, jau pavakary, į Kražius dviem automašinomis atvyko vokiečių karininkai su kareiviais. **P.Jurevičius** gavo įsakymą iškviesti TDA būrio grupių vadus. Šie dar tą patį vakarą susirinko štabe ir gavo vokiečių karininko įsakymą kitą rytą atvykti į Kražius su savo grupių vyrais. Turbūt bent daliai TDA būrio vadovybės buvo pasakyta koks "darbas" laukia kitą dieną. [...]"

psl. 269: "[...] Rytą prie susirinkusių ginkluotų TDA būrio narių iš štabo patalpų išėjo du vokiečių karininkai. Jie suskirstė ginkluotus lietuvius į kelias grupes. Vieni turėjo saugoti getą, kiti - įlaipinti žydus į sunkvežimius, treti - sėdėdami kėbule važiuoti su pasmerktais žmonėmis į žudynių vietą, ketvirti - laukti savo

Vytautas Sakalauskas
šaltinis:
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953"
7 tomas

eilės lydėti žydus kitu reisu. Daugelis tą dieną vokiečiams talkinusių lietuvių nežinojo, kur bus vežami žydai. Ir konvojuotojams, ir žydams buvo pasakyta, kad veš į darbus. Pirmoji žydų grupė (18 vyrų) buvo išvežta V. Sakalausko [*Vincas Sakalauskas*] sunkvežimiu. Nuvažiavus iš Kražių Kelmės plentu apie 10 km, mašiną sustabdė kažkoks vyras, kuris įdavė apie 20 kastuvų. Važiuojantiesiems tapo aišku, kad žydus šaudys. Netrukus sunkvežimis pasuko į gruntkelį ir nuvažiavo giliau į mišką. Čia žydai buvo priversti iškasti pailgą gilią duobę. Tai užtruko maždaug tris valandas. Paskui netoliese buvo parinkta vieta, kur žydams įsakyta nusirengti, ir prasidėjo egzekucija. Vokiečių karininkai davė komandas policijos viršininkui A. Matusevičiui ir V. Ražauskui, paskui - ir vėliau atvykusiam **Vyt. Sakalauskui [Vytautas Sakalauskas]**, o pastarieji įsakinėjo lietuviams. Vokiečiai kartais pagrasindavo automatu ir nenorinčiam stoti į "ugnies poziciją" eiliniam TDA būrio nariui. A. Matusevičius ir Vyt. Sakalauskas taip pat buvo aprėkti nepasitenkinimą kaskart reiškusių vokiečių pareigūnų. [...]"

[Nuoroda į V. SAKALAUSKO parodymus](#)

[Pradinis puslapis](#)

SEKĖJAI

Lyg antrąkart gimusi

Pasakoja buvusi Kražių geto kalinė, K. Požėlos vardo kolūkio kolūkietė Marytė Gerčienė

"Komunistinis žodis", 1966 m. kovo 7 d.
(originalus tekstas)

Šių dienų seniai laukiau. Juk dabar, kaip niekada, vertinamas žmogus, o ypač moteris. Kai suteikiamos įvairios lengvatos, yra lygiateisė su vyrais ir net turi savo šventę - kovo 8-ąją. Gali tu būti lietuvis, gali būti rusas ar žydas - visi lygūs, visų vienodos teisės. Bet, istorija žino laiką, kai žmogų, o ypač moterį laikė panašiu į gyvulį jau vien dėl to, kad jis buvo kitatautis, kad jis norėjo gyventi laisvai, jaustis pilnateisiu. Trūksta žodžių apibūdinti tam, ką teko pergyventi vokiečių okupacijos metu. Ir sunku apie tai kalbėti be ašarų...

Esu kražietė. Miestelyje prieš Didįjį Tėvynės karą, gyvenau kartu su tėvais ir broliu bei seserim. Džiaugėmės, kad 1940 metais atėjusi Tarybų valdžia panaikino tautinę nelygybę, atidavė valdyti kraštą paprastai darbo liaudžiai. Bet štai karas. Vos per Kražius praūžė frontas, miestelyje iš buvusių smetoninės Lietuvos šaulių, dvarponių susiorganizavo ginkluotas policininkų būrys. Vadinome juos paprastai - baltaraiščiais. Jie areštavo ir šaudė buvusius tarybinius aktyvistus, naujakurius, atiminėjo turtą.

Vieną vasaros dieną į turgavietę įsakė susirinkti visiems - miestelio gyventojams - žydų tautybės tarybiniams piliečiams. Ginkluoti baltaraiščiai mus išrikiavo ir liepė padėti po kojomis tai, ką turime. Kas nedavė - iš to plėšte išplėšė. Pamatę ant rankų žiedus, nulupo su oda. Viską surinkę į krepšius, įsakė atnešti iš namų likusius daiktus, drabužius. Juos vėliau valsčiuje išsidalino patys žmogžudžiai, o mus, apie 200 žmonių, vienmarškinius nuvarė į dvarponio Šiukštos daržinę, užsiuvo ant krūtinių ir, nugarų geltonus lopus. Taip prasidėjo nežmoniškų baisybių, žiaurumų dienos.

"Gyvenome" mes, vyrai, moterys, vaikai, blogiau kaip kiaulininke. Net jokio šiaudgalio guoliui nebuvo. Tik vėliau kažkas "susimylėjęs" atvežė iš Šiukštos kluono pelų. Maitindavo vieną kartą per dieną - virintos bulvės, pieno lašelis ir duonos kriaukšlė. O patyčios, mušimai - kiekviename žingsnyje. Getą saugojo ginkluoti baltaraiščiai.

Pabuvome čia savaitę ar daugiau. Ir štai vieną rytą prie geto privažiavo iškleręs sunkvežimis. Žmogžudžiai sumetė į jį kastuvus, liepė ruoštis. Supratome, kas mūsų laukia. Mūsų tarpe buvo viena nėščia moteris, kurią jau kankino gimdymo skausmai. Ją žmogžudžiai, neva dėdamiesi "žmoniški", paliko daržinėje gimdyti su 80-čia vaikų, o tėvus ir suaugusius išvežė į Kūprę, iš kur jie daugiau nebegrįžo. Taip šio miško smėlis priglaudė tėvą, motiną, brolį ir seserį. O man pasisekė pabėgti.

Vaikus gete išlaikė dar apie savaitę. Jų akivaizdoje minėta moteris pagimdė, o paskui, kaip pasakojo pažįstami, buvo sušaudyta prie Medžiokalnio. Jos kūdikį, sako, gyvą įmetė į duobę.

Ypač neregėtu žvėriškumu pasižymėjo **Bronius Kaminskas**. Paspruke nuo mirties, du vaikai visą žiemą išsislapstė pas apylinkės gyventojus. Užuodęs juos, Br. Kaminskas nusivedė ant kapinių ir sušaudė.

Ištrūkusi iš žmogžudžių nagų, aš visą laiką slapsčiausi, kaip kurapka, ėjau per žmones. Patekau į Adomaičius pas gerą, nuoširdų valstietį **Kazimierą Jankauską**, kuris su manimi dalinosi paskutiniu duonos kąsniu. Ir štai kai 1944 metais, po trijų baimės ir žvėriškumų metų, pamačiau tarybinius karius, - pasijutau lyg antrąkart gimusi. Aš vėl tapau žmogum, kuriam atviros visos durys, kuris gali laisvai dirbti, džiaugtis ir mylėti. Už šias didžiąsias teises visų pirma esu dėkinga mūsų santvarkai.

Pradinis puslapis

valdytojų sąrašu

Kelmė - telefono abonentų sąrašai

Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)

Kelmė - gimnazistai

Kelmė - foto albumas

Kelmė - iškarpos iš spaudos

Kelmė - žemėlapiai

Kelmė - lietuvių sąrašas

Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)

Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)

Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)

Kelmė - žydų sąrašas

Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)

Tytuvėnai - Basė Bloch

Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"

Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)

Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė

Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai

Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"

Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"

Kražiai - Elke Flaks

Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"

Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

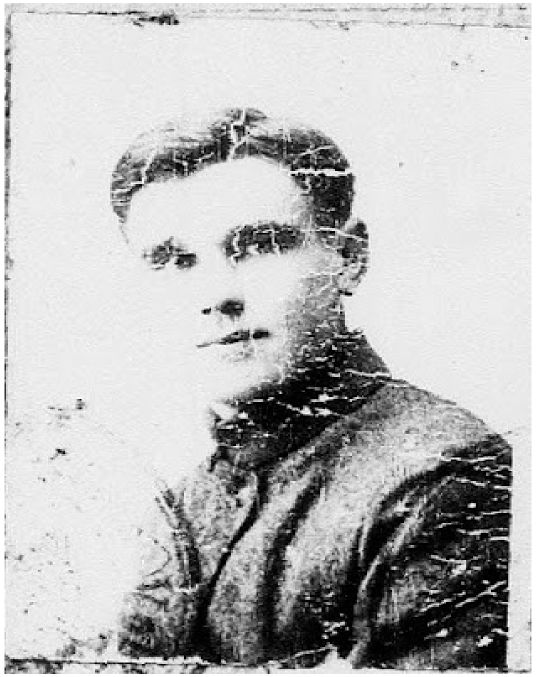
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Užkuris Kazimieras (1908-1952)
Paso nuotrauka, 1928 m.

Užkuris Kazimieras, sūnus Jeronimo, gimęs 1908 m., Vaiguvos valsčiaus Vikraičių kaime

1945.10.17 tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.13-15)

[...] Visus žydus, kuriuos mes suėmėme, virš 70 žmonių, susodinome į vežimus, *[paruoštus]* tam tikslui. Ir aš daviau savo asmeninį arklį su vežimu. Su baltųjų partizanų ir policininkų sargyba juos atvežėme į Kelmę. Visus atvežėme į Kelmės dvarą. Atlikome vardinį patikrinimą *[pagal sąrašą]*. Juos ten saugojo baltieji partizanai. Tuo metu Kelmės žydai buvo uždaryti daržinėje ir jie t.y. Kelmės baltieji partizanai *[juos]* šaudė. Su žydais iš Vaiguvos mes išvažiavome 4 val. ryte ir atvažiavome 6 val. ryte. Tiksliai neatsimenu, apytiksliai 1941 metų liepos mėnesį. [...]

[...] Šaudymas vyko tokia tvarka. *[Viena]* partizanų grupė tik atvesdavo žydus *[prie duobės]* iš jų *[pradinės]* buvimo vietos. Iš vaiguviškių buvo Vaidila Kostas, Radžius Bronius. Kitų nemačiau. Likusieji buvo kelmiškiai baltieji partizanai. Jų pavardžių nežinau. Vesdavo jie ne visą laiką. Jie labai dažnai keisdavosi. Iš pradinės vietos atvesdavo po 5-7 žmones. Tuos žydus, kurie turėjo geresnius drabužius, nurenginėjo. Statė ant iš anksto iškastos didelės duobės krašto, apie 1,5-2 metro atstumu, veidu į duobę, o iš nugaros, apie 15-20 metrų atstumu, šaudė baltieji partizanai. Į vieną žmogų šaudė du partizanai. Vienas - į galvą, antras - į širdies sritį. Tuos, kurie nekrisdavo į duobę, įmesdavo. Aš pats asmeniškai įmečiau į duobę tris sušaudytus žydus. [...]

1947.03.29 tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.46-47)

[...] Šaudymą *[žydų]* vykdė kiti baltieji partizanai, kurių pavardžių dabar neatsimenu. Tą kartą baltieji partizanai sušaudė apie 800-1000 žmonių. Jie buvo atvežti iš 3-4 valsčių. Vien tik iš Vaiguvos valsčiaus buvo atvežta apytiksliai 70-80 žmonių. Sušaudymą vykdė ne tik Vaiguvos, bet ir kitų valsčių baltieji partizanai.[...]

Tomkus Juozas, sūnus Prano, g. 1915 m.

1947.03.27 apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.51-52)

[...] Aš pats asmeniškai mačiau kaip Užkuris ir eilė kitų baltųjų partizanų Vaiguvoje suiminėjo lietuvius ir žydus. Suėmė žydus Luriją, Zaksą ir eilę kitų, kuriuos suvarė į žydams priklausančią bažnyčią. Ten jie išbuvo *[uždaryti]* apytiksliai dvi savaites. Po to juos visus išleido, o po kelių dienų juos vėl visus suėmė. Iš viso buvo suimta apytiksliai 60-70 žmonių. [...]

Jokšas Povilas, sūnus Stanislovo, g. 1890 m.

1945.09.27 apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.22)

[...] 1941 metų birželio 24 d. į Vaiguvą įžengė vokiečiai. Po mėnesio t.y. liepos mėnesio pabaigoje visi Vaiguvos valsčiaus žydai buvo suimti ir man vakare įsakė anksti ryte atvažiuoti į Vaiguvą. Atvažiavau 3:30 ryte. Visi žydai buvo uždaryti name, kurį saugojo ginkluoti baltieji partizanai. Mūsų pastotininkų buvo aštuoni, kiekvienas su pora arklių. Visus žydus susodino ir nuvežė į Kelmę. Vienoje daržinėje buvo kelmiškiai žydai, kuriuos kelmiškiai *[partizanai]* jau šaudė. Mes iki vietos atvažiavome 7:30. Iš karto iš mūsų pastočių pradėjo vesti po dešimt žmonių link šaudymo vietos prie duobių. Pirma dešimt vyrų, paskui dešimt moterų. Šaudyti žydus baltųjų partizanų niekas nevertė, kas norėjo, tas savanoriškai ir šaudė. Iš Vaiguvos baltųjų partizanų savanoriai buvo aštuoni žmonės. Kai tik atvažiavome į vietą, jie tuojau ginkluoti nuėjo prie duobių ir šaudė. [...]

[...] Atvestus prie duobių dešimt žmonių šaudė po penkis, kitus penkis ruošė šaudymui. Nurenginėjo iki apatinių rūbų, atiminėjo daiktus ir brangenybes. Šaudė po du. Vienas šaudė į galvą, kitas - į širdį. Statė veidu į duobę. Šaudė į galvą ir nugarą, kad jie nematytų, iš arti. Po šaudymo gerai išgėrė ir gyrėsi, kad jie sušaudė 80 Vaiguvos žydų. Visus sušaudytų žydų daiktus pasidalino tarp savų ten pat vietoje. Daiktų pririnko labai daug. [...]

1946.07.26 apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.31-32)

[...] Tai buvo 1941 metų liepos mėnuo, tikslios dienos neatsimenu. Vakare man pranešė, kad rytoj anksti ryte aš atvažiuočiau su dviem arkliais į Vaiguvą. Ryte 3:30 valandą aš atvažiavau į Vaiguvą prie mokyklos, kurioje buvo uždaryti žydai. Juos saugojo ginkluoti baltieji partizanai. Suimtieji šaukė ir raudojo. Kuomet suvažiavo 8 pastotys, į kiekvieną susodino po 10 žmonių. Į kiekvieną vežimą atsisėdo po vieną sargybinį iš baltųjų partizanų. Mums įsakė vežti link Kelmės kapinių t.y. prie žydų šaudymo vietos. Neprivažiavus kapinių, mums įsakė sustoti ir ten laukti, o žydus nuvedė į šaudymo vietą. [...]

[...] Prie duobių vesdavo po 10 žmonių. Šaudė po 5 žmones, o *[sekančius]* 5 ruošdavo. Nurengdavo drabužius iki apatinių. Į kiekvieną žydą šaudavo po du žmones, vienas į galvą, antras į nugarą. Po šaudymo paėmė vieną pastotę, į kurią sukrovė užmuštų žydų drabužius ir nuvežė į Kelmę. Kelmėje prie šulinio Užkuris Kazys, Vaidila, Lencius, Radžis, Butkus, Paulauskas ir kiti nusiprausė. Po to jie nuėjo į namą, kuriame buvo paruoštas balius *[buvusi dvaro spirito varykla, o vėliau buvusi progimnazija]*. Po baliaus išsiskirstė į namus ir gyrėsi savo darbu: "Mes *[nesuprantamai užrašytas kiekis]* sušaudėme Vaiguvos žydų. Kiekvienam teko po 10 žmonių." *[Mums]* įsakė niekam nepasakoti apie žydų šaudymą. [...]

1947.04.1 Jokšo Povilo akistata su Užkuriu Kazimieru (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.55-56)

[valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

[...] Kai mes atvežėm žydus į šaudymo vietą už Kelmės, mus sustabdė. Žydus išlaipino iš pastočių, patikrino pagal sąrašą ir nuvedė [...]. Mums liepė laukti. [...] Po kelių minučių mes išgirdome šautuvų šūvius. [...] Mūsų asmeniškai į šaudymo vietą eiti neleido. Kai žydus sušaudė, prie mūsų atėjo baltieji partizanai ir pasiėmė tris pastotes. Jas pakrovė nužudytų drabužiais, bei jų daiktais, nes vedami sušaudyti žydai su savimi turėjo pasiėmę lagaminus. Iki Kelmės baltieji partizanai ėjo pėsčiomis. Kartu su jais ir aš. Tris vežimus su žydų daiktais nuvežė į Kelmę. Ten baltieji partizanai daiktus pasidalijo. Dalį atidavė kelmiškiams, o dalį vaiguviškiams. Po to važiavome atgal į Vaiguvą. Kelyje baltieji partizanai gyrėsi, kad šauniai sušaudė žydus. Iš jų kalbų supratau, kad šaudė po penkis žmones grupėje. Kai mes grįžome į Vaiguvą, daiktus suvertė ant žemės, o mus perspėjo, kad mes niekam nepasakotume apie žydų šaudymą. [...]

1947.06.13 teismo protokolas (Šiauliai) (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.72-74)

liudininkas Jokšas Povilas

[...] 1941 metų liepos mėnesio pabaigoje aš, kartu su kitais gyventojais, buvau paskirtas vežiku. Seniūnas įsakė ūkio vedėjui paskirti 4 pastotes darbui Vaiguvoje. Vežėju buvau paskirtas ir aš. Atvažiavau į Vaiguvą, kur į 8 pastotes susodino po 8-10 žmonių, žydų, kuriuos mes nuvežėme iš Vaiguvos į Kelmę. Kiekvienoje pastotėje buvo po vieną baltąjį partizaną. Vežant reikėjo važiuoti pro Vaiguvos miestelį, tačiau baltieji partizanai mus privertė apvažiuoti miestelį. Kai mes privažiavome *[Kelmės]* kapines, mus pasitiko Kelmės baltieji partizanai. Čia mums įsakė sustoti ir išlaipinti žydus. Žydus išrikiavo po 5 eilėje. Iš viso buvo apie 80-100 žmonių. Išrikiuotą suimtųjų koloną baltieji partizanai nuvedė į sušaudymo vietą. [...] Iš Vaiguvos mes išvažiavome 3:30 valandą, o į šaudymo vietą atvažiavome 7:30. Šaudymas truko nuo 8 valandos ryto iki 9 valandos vakaro. Kai baigėsi šaudymas, baltieji partizanai susirinko prie mūsų vežimų ir partizanas **[Riškus [Kazys]](#)** pasakė, kad mums leidžia pasiimti po vieną paltą. Likusius daiktus baltieji partizanai suvežė į savo būrio štabą Kelmėje ir pasidalino daiktus tarp savų. [...] Kas šaudė aš nežinau, nes šaudymo vietoje nebuvau. Po šaudymo Užkuris atėjo prie mūsų vežimų, atsigulė ant žemės ir pasakė: ***"Nelinkėčiau matyti net savo priešui to, ką šiandien aš mačiau"***.

[Kazys Riškus](#), g. 1903 m,
(apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: [USCIS Genealogy](#))

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

[Istorikas Stanislovas Buchoveckas savo straipsnyje "Kelmės ir Vaiguvos valsčių žydų bendruomenės ir jų žūtis 1941 m." (knyga "Holokaustas Lietuvoje", 2011 m.), aprašydamas Vaiguvos žydų žūtį, teigia, kad šio valsčiaus žydai buvo sunaikinti 1941 m. rugpjūčio mėnesio pabaigoje t.y. antrosios akcijos metu. Jakovo Zako liudijimas, bei aukščiau pateikta eilė LYA dokumentuose išlikusių liudijimų tam prieštarauja ir nurodo, kad vaiguviškiai žydai buvo iššudyti pirmosios akcijos metu t.y. 1941 m. liepos mėn. pabaigoje.]

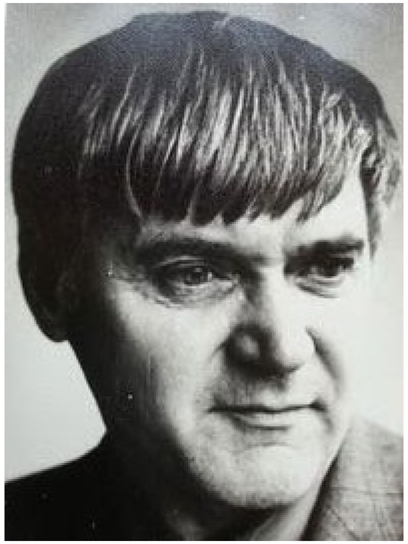
Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Drąsiųjų žingsniai

Iš Vaiguvos komjaunimo istorijos

"Komunistinis žodis", 1964 spalio 10 d.
(originalas)

Vaclovas Rimkus (1929-2013)
pedagogas, kraštotyrininkas,
Žemaitijos istorinio ir
kultūrinio paveldo tyrinėtojas,
kraštotyros muziejaus Užventyje įkūrėjas
Šaltinis http://lietuvai.lt/wiki/Vaclovas_Rimkus

Šlovingieji 1940-ji metai išvadavo Vaiguvos darbo žmones iš dvarininkinės-buožinės priespaudos ir skurdo. Jau pirmomis liepos mėnesio dienomis Užvenčio valsčiaus partorgo J. Grikšto dėka Vaiguvoje buvo sudaryta partinė-kandidatinė grupė, kurios priešakyje buvo Stasys Savickas. Vėliau, atkūrus Vaiguvos valsčių, buvo sudarytas ir komjaunimo valsčiaus komitetas, kurio sekretoriumi dirbo pirmasis komjaunuolis, aktyvistas Nazaras Romanovas. Valsčiaus komjaunimo komiteto sudėtyje buvo Teodoras Romanovas - vyr. pionierių vadovas ir Aleksandras Piliušenko - kasininkas - iždininkas.

Komjaunimo komitetas rūpinosi agitmasiniu darbu jaunimo tarpe, dalyvavo dalijant naujakuriams žemę, rinkiminėse kampanijose skaitė paskaitas kultūrinio darbo klausimais, kalbėjo mitinguose, susirinkimuose, jaunimo vakaruose. Jis buvo iniciatorius likviduojant neraštingumą valsčiuje. Buvo sudaryti beraščių sąrašai, komjaunuoliams paskirstyti kaimai, kur vakarais beraščiai mokėsi skaityti, rašyti. Aktyvui apmokyti prie valkomo veikė seminaras, kuriam vadovavo valsčiaus sekretorius, drg. Čilinskas. Prie Vaiguvos šešių klasių pradinės mokyklos ir kitų valsčiaus mokyklų veikė rusų kalbos vakariniai kursai. Pačioje Vaiguvoje buvo atidaryta pirkia - skaitykla, kurioje jaunimas vakarais skaitydavo laikraščius, mokydavosi tarybinių dainų. Skaityklai vadovavo aktyvi visuomenininkė drg. Gaidauskaitė. Jaunimo kultūriniu gyvenimu rūpinosi ir bibliotekos vedėja Šatkauskienė.

Teodoro Romanovo dėka Vaiguvos, Dubėnų, Pakievės ir Taršiškių pradinėse mokyklose buvo sudarytos pirmosios pionierių organizacijos. Ypač gerai dirbo Dubėnų ir Vaiguvos pradinių mokyklų pionierių organizacijos, kurios Didžiojo Spalio ir Gegužės švenčių proga visuomenei parodė turiningas menines programas, nuoširdžiai rūpinosi aplinkos sutvarkymu, pasiekė gerų rezultatų sporte.

Komjaunimo aktyvistai ypač dažnai skaitė paskaitas, vedė agitacinį darbą Bitikų Mašinų-arklių nuomojimo punkte (MANP) ir Paprūdžių bei Adošiškes žemės ūkio kooperatyvuose - pirmose socialistinėse įmonėse kaime. Vienas geriausių paskaitininkų ir oratorių mitinguose buvo komjaunuolis Jurgis Hormanskis.

S. Savickui išvykus į partinę mokyklą, daugelį sudėtingų politinių klausimų teko spręsti Nazarui Romanovui.

N. Romanovo vadovaujamas komjaunimo valsčiaus komitetas jau 1941 metais gegužės mėnesį į komjaunimo eiles subūrė 28 geriausius jaunuolius. Tai Petras Chomičenko, Povilas Šaltys, Povilas Arlauskas, Vaclovas Hormanskis, Georgijus Romanovas ir daugelis kitų. Komjaunimo organizacija tapo didelis partijos pagalbininkas, sprendžiant socialistinio gyvenimo statybos klausimus valsčiuje.

Tolimesnį komjaunimo darbą sutrukdė 1941 m. birželio mėn. 27 dieną į Vaiguvos valsčių atėjusios hitlerininkų gaujos.

Valsčiaus komjaunimo komiteto darbuotojai ir aktyvistai broliai Nazaras ir Teodoras Romanovai, Aleksandras Piliušenko, Petras Chomičenko, Vaclovas ir Jurgis Hormanskiai, spėjo pasitraukti su Raudonosios Armijos daliniais į Jelgavą, o paskui į šalies gilumą. Jie visi su ginklu rankose kovojo 16-oje Lietuviškoje divizijoje. Mūšiuose prie Oriolo didvyrių mirtimi krito Jurgis Hormanskis, Petras Chomičenko ir Vaclovas Hormanskis. Kovose prie Tulos buvo sunkiai sužeistas Nazaras Romanovas. Veikiai grįžęs į frontą su broliu Teodoru ir Aleksandru Piliušenko, N. Romanovas visą likusį Didžiojo Tėvynės karo laikotarpį mušo fašistinius žvėris ir sulaukė pergalės Vokietijoje. Už nuopelnus tarybinei Tėvynei komjaunuoliai buvo apdovanoti medaliais.

Vokiečiams pasirodžius Vaiguvoje, atgijo vidiniai nacionalistai: **Bajalis**, **Baltrušaitis**, **Andrulis**, **Dilius**, **A. Jankauskas** ir kiti. Jie pradėjo represijas prieš komunistus, komjaunuolius, nekaltus darbo žmones. Buvo žiauriai kankinamas, surišus rankas spygliuota viela, buvęs valsčiaus DŽDT vykdomojo komiteto sekretorius Juozas Kazlauskas - Paulauskas. Josifas Romanovas ir kiti buvę tarybiniai aktyvistai kelis mėnesius turėjo kasdien vakare registruotis valsčiaus policijos nuovadoje.

Okupaciniai žiaurumai ir priespaudos skatino darbo žmones telktis organizuotam pasipriešinimui. Jau 1942 m. pavasarį susikūrė pirmoji pogrindinė partinė organizacija Klapatauskių kaime, vadovaujama Josifo Romanovo. Tų pačių metų vasarą atkurta pogrindinė komjaunimo organizacija. Jai pradžioje priklausė Georgijus Romanovas, Jonas Lapkauskas, Genadijus Romanovas ir Lionia Lapkauskas. Sekretoriumi buvo Jonas Lapkauskas. Jų šeimoje slapstėsi vieno tarybinio karininko žmona, buvo per laikomi persekiojami tarybiniai piliečiai.

Jaunimo organizacijos nariai slapta per radiją klausydavosi Tarybinio informbiuro pranešimų apie padėtį fronte ir tai vėliau per patikimus jaunuolius pranešinėdavo gyventojams, agituodavo jaunimo vakarų metu. Komjaunuoliai platino LLKJS CK atsišaukimus, kuriuos dažnai iš Kauno atveždavo Zigmas Montvilas.

Pradžioje Vaiguvos komjaunuoliai vedė stichinę ginkluotą kovą prieš nacionalistus. Įsigiję iš valsčiaus šautuvus, jie 1942 m. vasarą du kartus apšaudė Užvenčio policininkus. Vieno tokio antpuolio metu buvo mirtinai išgąsdintas Labūnavos dvare įėbavęs Užvenčio valsčiaus viršaitis **V. Francūzevičius** [[Vilhelmas Prancūzevičius](#)] su gausia, iki dantų ginkluota policininkų

palyda. Parbėgę į Užventį, pakalikai paskleidė gandą, kad juos buvo užpuolęs virš šimto žmonių tarybinių desantininkų dalinys. Iš Šiaulių skubiai buvo iškviesti vokiečiai, bet nuvykę į vietą, nieko nerado.

Paprūdžių dvaro savininkui V. Butkui ir baltaraiščiui **Jankauskui**, kurie žiauriai elgėsi su kumečiais ir samdiniais, komjaunuoliai nusiuntė ultimatumus, reikalaudami nutraukti žmonių persekiojimus.

Trūkstant patyrimo konspiraciniame darbe, 1943 m. sausio 7 d. pogrindinę komjaunimo organizaciją ištiko nelaimė. **Policijos viršininkas Bajalis** su sėbrais **Andruliu** ir **Baltrušaičiu** areštavo aktyvų komjaunuolį Georgijų Romanovą. Jis buvo pristatytas į Šiaulius gestapui, bet, trūkstant įrodymų, išvežtas į Latviją, į Kuldigos koncentracijos stovyklą, kur išbuvo iki karo pabaigos.

Vaiguvos komjaunuolių kova prieš okupantus tapo organizuota 1943 m. lapkričio mėn. pradžioje, susikūrus valsčiaus pogrindinei partinei organizacijai kurios sekretoriumi buvo Jonas Lapka iš Dubėnų kaimo. Organizacija jungė 19 [?] partijos narių, kurie dirbo keturiose kuopelėse, organizavo pasipriešinimą okupantams. Komunistų įtakoje valstiečiai pradėjo sabotuoti okupantų pyliavas, kelių taisymą miško vežimą ir t.t.

Komunistai ir komjaunuoliai turėjo daug ryšininkų. Per juos Kęstučio vardo partizanų būriui buvo pranešinėjama apie vokiečių kariuomenės pasirodymą apylinkėse, apie policininkų išvykas. Partizanų grupė, vadovaujama Stasio Vaičiulio (Lukošiaus), gyventojų remiama, plėtė partizaninę kovą Vaiguvos, Šaukėnų ir Kelmės valsčiuose, paralyžiavo okupacinės valdžios darbą.

1943 metų gruodžio mėnesį vokiečiams buvo išduotas ir Šiauliuose sušaudytas Jonas Lapka. Vokiečiai, talkininkaujant Vaiguvos ir Šaukėnų valsčių baltaraiščiams, išvežė į Vokietiją Dubėnų, Levonuvkos ir Lygšelio kaimų valstiečius, uždarydami juos į Ašerslėbinės koncentracijos stovyklą netoli Magdeburgo. Išvežtųjų ūkiai buvo kolonizuoti ukrainiškaisiais nacionalistais. Saksonijoje fašistinio pragaro kančias patyrė Dubėnų kaimo gyventojai: Petras Gvozdas, Ivanas Markulis, Ignas Rybakovas, Maksimas ir Zinaida Titovai, Aleksiejus Charnovas, Vasilijus Titovas ir daugelis kitų. Čia iš bado mirė Olga Rybakovaitė, amerikiečių aviacijos bombardavimo metu žuvo Petras Gvozdas, Aleksandra Titovaitė ir kiti.

Tačiau fašistų represijos nepalaužė Vaiguvos valsčiaus darbo žmonių, jų tikėjimo geita Tarybinės Armijos pergale.

1944 m. spalio mėn. 7 dieną Vaiguva buvo išvaduota. Vadovauti naujam gyvenimui iš pogrindžio išėjo partinė ir komjaunimo organizacijos. Aštrios klasinės kovos sąlygomis, Klapatauskių kaimo komunistai ir komjaunuoliai 1948 m. pavasarį vieni pirmųjų Kelmės apskrityje įkūrė kolektyvinį ūkį, kurį pavadino taip senai svajotos "Laisvės" vardu. Buvęs pogrindininkas Josifas Romanovas buvo išrinktas pirmuoju kolūkio pirmininku, o jo sūnus Georgijus - pirminės komjaunimo organizacijos sekretoriumi. Ši organizacija jungė šešis VLKJS narius, buvo viena iš veikliausių organizacijų apskrityje. Ji pirmoji organizavo komjaunimo-jaunimo grandį, padėjo kolūkio valdybai įvairių kompanijų metu rūpinosi jaunimo politiniu švietimu ir kultūriniu gyvenimu.

Naujo gyvenimo kūrimas pokaryje susidūrė su įnirtingu nacionalistų pasipriešinimu, pareikalavusiu geriausių Vaiguvos sūnų gyvybių.

1945 m. nuo budelių rankų žuvo valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininkas, Didžiojo Tėvynės karo dalyvis vyr. leitenantas Petras Piliušenko. Tų pačių metų rudenį banditai iš pasalų nužudė liaudies gynėją Petrą Deriaginą. Buvęs Vaiguvos valsčiaus komsorgas Vladas Daukšas 1947 m. žuvo nelygioje kovoje su priešais prie Gruzdžių. Tais pačiais metais Kletiškių kaime banditai nužudė Vaiguvos v. milicijos viršininką leitenantą Jakunikovą. Ypač žiauriai banditai susidorojo su Varmėse pjaunančiais šieną trejais liaudies gynėjais broliais Bazinonais ir Škelionu. Jie buvo rasti nukankinti ir pririšti prie medžių, nulupinėtais nagais, nudegintomis kojomis, išraižytomis kaktoje žvaigždėmis...

SEKĖJAI

Minint Vaiguvos išvadavimo dvidešimtmetį Vaiguvos kolūkio komjaunimas ir jaunimas privalo prisiminti, kokios sunkios kovos kaina įgyta teisė mokytis, dirbti, džiaugtis šiandieniniu laimingu gyvenimu.

V. RIMKUS

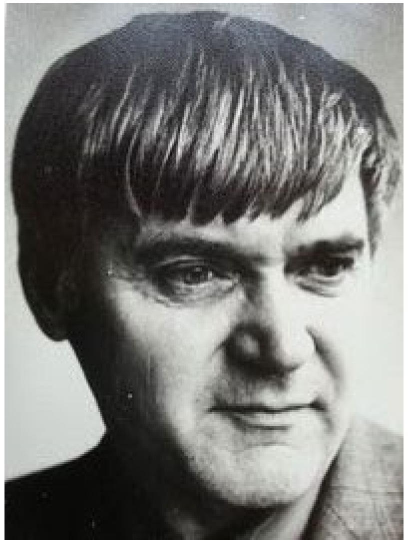
Ištrauka iš Vaclovo Rimkaus straipsnio knygoje "Kelmės kraštas" (1997 m.), psl. 334.

Hitlerinės okupacijos metais Vaiguvos valsčiaus viršaičiu buvo Papilalio dvaro savininkas **Marijonas Goštautas** (vėliau - **Baltrušaitis**). Okupantai likvidavo miestelio žydų bendruomenę, nukankino buvusį sovietinį valsčiaus viršaitį Bernardą Kazlauską, sušaudė gydytojo Gurvičio šeimą. Igną Rybakovą ir jo brolį Anikijų vokiečiai pakorė Šiauliuose. Okupantai 1943 m. į Vokietiją ištrėmė visus Dubėnų kaimo gyventojus rusus. Vaiguvos klebonas kunigas Petras Barkauskas 1943 m. balandžio 5 d. dalyvavo Kaune įvykusioje Lietuvių konferencijoje, sprendusioje Lietuvos savivaldos klausimą.

Pradinis puslapis

Žeberių partizanai

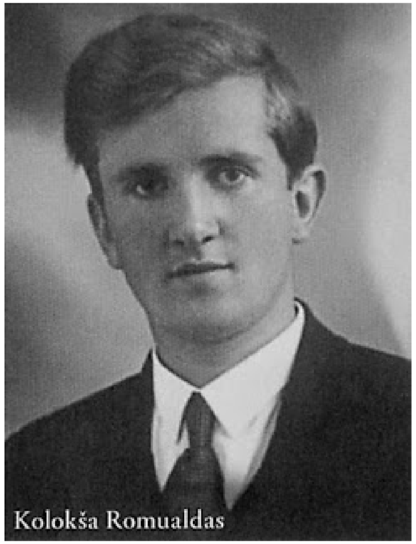
(Ištrauka iš knygos "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-25 d.", pirmoji knyga, sudarė Antanas Martinionis, 1994 m.)

Vaclovas Rimkus (1929-2013) pedagogas, kraštotyrininkas, Žemaitijos istorinio ir kultūrinio paveldo tyrinėtojas, kraštotyros muziejaus Užventyje įkūrėjas Šaltinis http://lietuvai.lt/wiki/Vaclovas_Rimkus

Dabartiniame Kelmės rajone, 2 km į šiaurę nuo Užvenčio, yra senovinis Žeberių kaimas, kuriame gyveno pasiturintys ūkininkai, vadinti "tūzais", skirtingai nuo kaimyninio Dangnietų kaimo "kojinukų" (atseit, neturtingesnių). Valstiečiai gyveno ramiai, nors labai daug dirbo, nestokojo rūpesčių, vargų, sėkmių ir nesėkmių.

Atėjo audringi 1940 metai. Raudonoji armija okupavo Lietuvą. Prasidėjo inteligentijos areštai, vieši susidorojimai su "išnaudotojais". Telšių apskrities viršininkas užventiškis **Domas Rocius**, mieste dienos metu sutikęs buvusį darbdavį, Spyglių dvaro savininką, teisėją **Petrą Liseckį**, visų akivaizdoje nušovė. Užventyje valdžią užgrobė išėję iš palėpių komunistai **Juozas Grikštas**, **Antanas Juozapavičius**, **Terentijus Priščepionka** ir kiti. Jie pradėjo vadinamąją žemės "reformą", apiplėšdami didesnius Užvenčio valsčiaus ūkius Užventyje, Spygliuose, Želviuose, Čekaičiuose, Rapiškiuose ir kitur. Valsčiuje iš teisėtų savininkų atimta 4500 ha žemės. Pagaliau 1941 m. birželio 14-15 d. visų širdis sudrebino pagal Maskvos planą raudonosios armijos ir vietos kolaborantų organizuoto genocido akcija. Areštuotas ir išvežtas visų mylimas Užvenčio pradžios mokyklos mokytojas **Albertas Šliažas**. Išsiųstas į konclagerį Krasnojarsko krašte Užvenčio pašto viršininkas **Gasparas Aleksa**, o jo žmona **Ona**, penkiametė duktė **Vitalija** ir vienuolikmetis sūnus ištremti į Altajaus kraštą. Į Rusijos platybes išsiųsti inžinierius **Kazys Šimkevičius** iš Lapiškių, **Bronislava Babrauskienė** su trimis dukromis iš Užvarnio, **Feliksas Radzevičius** iš Želvių ir keletas kitų žmonių.

Kolokša Romualdas,
šaltinis:
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 9 tomas.
Visa informacija nurodytame šaltinyje:
"1932 06 18 baigė Kauno "Aušros" berniukų g-ją, nuo 1940 studijavo VU.
Kilus Vokietijos-SSRS karui Birželio sukilimo dalyvis, Šiaulių aps. Užvenčio vls. vadovavo sukilėlių būriui, kovojo su besitraukiančiais raudonarmiečiais.
LCVA, f. 631, ap. 7, b. 10890; f. 930, ap. 7, b. 8575; LKKAS archyvas. LKK, t. 4, p. 249 "

1941 m. birželio 22 d. kilęs Vokietijos-Sovietų Sąjungos karas nebuvo netikėtas Lietuvių aktyvistų frontui. Jau pirmosiomis karo dienomis Užvenčio valsčiaus partizanų būrys, vadovaujamas buvusio Lietuvos kariuomenės atsargos leitenanto, advokato **Romualdo Kolokšos**, stojo į ginkluotą kovą prieš besitraukiančius okupantus ir Užvenčio sovietinius darbuotojus. Užvenčio partizanų būryje kovojo užventiškiai **Juozas Čepauskas**, **Vincas Poškus**, **Bronius Zablockis**. Jiems talkino **Jonas Atkočaitis** iš Labūnavėlės kaimo, **Leonardas Bielskis** iš Gorainių, **Stasys Gedrimas** iš Rūdiškių, **Kazys Jancius** iš Želvių, **Vincas Jarutis** iš Dangvietų, **Antanas Lukošius** iš Volungių, **Konstantinas Norkus** iš Kunigiškių ir daug kitų. Iš viso suburta daugiau kaip 50 ginkluotų vyrų.

Į būrį įstojo ir Žeberių kaimo vyrai: ūkininkai **Stanislovas Bružas** ir jo sūnus **Stasys**, **Alfonsas Kučinskas**, **Antanas Mickus**, **Juozapas**, **Kazimieras** ir **Stanislovas Pilipavičiai**, **Jonas** ir **Pranciškus Vasyliai**, broliai **Stanislovas** ir **Vaclovas Venckai**, taip pat pas **Albertą Grigą** dirbęs **Jonas Jankauskas**. Jie sudarė atskirą LAF Užvenčio partizanų būrio Žeberių skyrių. Savo skyrininku žeberiškiai išsirinko **Kazimierą Pilipavičių**.

Jau pirmosiomis karo su Vokietija dienomis Užvenčio partizanai visame valsčiuje užblokavo svarbius raudonarmiečių ir vietinių aktyvistų pasitraukimo į Rusiją kelius. Šiaulių kelią saugoję partizanai **Leonardas Babravskis**, **Alfonsas Darkintis** ir **Mykolas Gališanskis** birželio 26 d. Dvarčiaus girelėje pastebėjo įtartiną slapuką, slenkantį Užvenčio link. Stabdomas jis leidosi bėgti. Teko atidengti ugnį. Paaiškėjo, kad bėgo pas savuosius Žeimelio valsčiaus partorgas **Steponas Juozapavičius**.

Dar prieš tai miestelyje patruliavusi partizanų grupė paėmė į nelaisvę keletą pavienių besitraukiančių sovietinių kareivių, areštavo beveik visą bolševikinę valsčiaus valdžią, milicininkus, komunistinės kuopelės aktyvistus. Buvo areštuotas valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininkas **Aleksas Jašinskis**, milicininkai **Pranas Pocius** ir **Povilas Šimkus**, žemės dalijimo komisijos pirmininkas **Terentijus Priščepionka** bolševikai **Antanas Rimkus**, **Afanasijus Vaškovas**, komjaunuoliai **Antanas Janušas**, **Vytautas Mažeika**, **Juozas Jastrauskas**, valsčiaus vykdomojo komiteto sekretorius **Aleksas Naraneckas**, aktyvistai: **Juozas Norvaišas**, **Križostonas Janušas**, **Petras Jurevičius** ir kiti. Iš viso 17 žmonių. Jie visi buvo tardomi, laikomi valsčiaus daboklėje. Apie **100 Užvenčio bolševikų žydų** buvo uždaryta į getą, įrengtą Užvenčio dvaro barono salyklinėje.

Nuo teisėto atpildo į Rusijos gilumą pabėgo Užvenčio valsčiaus partorgas **Antanas Juozapavičius**, **Steponas Ališauskas**, **Antanas Giedrimas**, **Boleslovas Jadauskas** ir keletas žydų.

1941 m. birželio 29 d. pro Žalakius, Žeberius traukėsi nuo Šlapgirio 14 ginkluotų raudonarmiečių. Jie apsistojo poilsiui Žeberių kaime Mauškalnio papėdėje. Žeberių partizanų grupei davus žinią apie tai aplinkiniams sukilėlių būriams, pirmieji rusų kareivius užpuolė sutelkta ugnimi Viekšnelių (Luokės valsčiaus) partizanai ir Žeberių vyrai: **Jonas Jankauskas**, abu **Stanislovai Bružai**, **Kazimieras Pilipavičius** ir **Vaclovas Venckus** bei Dangvietų kaimo partizanas **Kazimieras Navakauskas**. Susišaudymo

metu buvo nukauti du raudonarmiečiai ir vienas paimtas į nelaisvę. Vėlai atėjus paspirčiai, kitiems rusams pavyko prasiveržti į Užvenčio miškus. Mūšio metu sunkiai sužeisti buvo **Kazimieras Navakauskas** ir **Jonas Jankauskas**.

Nuo pat pirmųjų karo dienų Užvenčio valsčiaus viršaičiu dirbo Lietuvių aktyvistų fronto atsiųstas į šias pareigas **Vilius Prancūzevičius**.

Vaclovas RIMKUS

Komentaras:

> Straipsnyje apie Žeberių partizanus Vaclovas Rimkus praktiškai visus Užvenčio žydus 1941 m. įvardija kaip "bolševikus", įskaitant vaikus bei senelius. Galima tik spėti, kokių minčių ir emocijų pagautas Užvenčio kraštotyrininkas parašė šį sakinį 1994 metais, kuomet dauguma Lietuvos gyventojų buvo apėmęs svaigulys ir euforija dėl iškovotos taip trokštamos laisvės. Vėlesnėse V. Rimkaus publikacijose tokio kategoriškumo jau neberandame.
>
> Citata iš knygos "Holokaustas Žemaitijoje" (A.Vitkus Ch.Bargmanas, 2016 m.): **"1940 m. Užventyje buvo apie 1300 gyventojų. Kitais duomenimis, 1940 m. iš 900 Užvenčio gyventojų 100 buvo žydai (11%). 1941 m. Užvenčio valsčiuje gyveno 30 žydų šeimų."**

Ištrauka iš istoriko Arūno Bubnio skyriaus parašyto knygai "Šiaulių getas: kalinių sąrašai" (2002 m.)

Užventis

XIX a. pabaigoje (1897 m.) Užventyje gyveno 300 žydų, jie sudarė 35% miestelio gyventojų. 1923 metų Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis, Užvenčio valsčiuje gyveno 173 žydai (79 vyrai ir 94 moterys). 1941 metais jų buvo apie 30 šeimų.

Nacių ir sovietų karo pradžioje Užvenčio apylinkėse susitelkusio lietuvių partizanų būrio organizatoriai ir vadai buvo **Vilius Prancūzevičius** (vėliau tapęs Užvenčio valsčiaus viršaičiu) ir advokatas atsargos ltn. **Romualdas Kolokša**. 1941 m. liepos pradžioje būriui priklausė apie 50 aktyvesnių partizanų. Jie buvo ginkluoti šautuvais, pistoletais ir ant rankų ryšėjo baltus raiščius. Pirmosiomis vokiečių okupacijos dienomis partizanų štabo sprendimu buvo suimta ir sušaudyta apie 17 sovietinių aktyvistų.

1941 m. liepos pradžioje, vokiečių valdžiai įsakius, visus Užvenčio žydus partizanai suėmė ir uždarė miestelio pakraštyje, buvusioje spirito varykloje. Suimtųjų stovyklos komendantu buvo paskirtas Užvenčio partizanų būrio vado pavaduotojas **Juozas Čepauskas**.

Žydų sušaudymo išvakarėse Užvenčio partizanai Želvių miške (apie 2 km nuo miestelio) iškasė didelę duobę. Kitos dienos rytą (1941 m. liepos 31-ąją) iš Šiaulių į Užventį atvyko keli vokiečių saugumo policijos karininkai. Jie ėmė vadovauti egzekucijai.

SEKĖJAI

Užvenčio partizanų būrio nariai, sunkvežimiu ir vežimais nuvežę žydus, daugiausia senelius, moteris ir vaikus, į Želvių mišką, čia juos perdavė šaudytojų komandai. Žydus šaudė 17 Užvenčio būrio narių ir keli vokiečių gestapininkai. Žudynėms pasibaigus, duobę užkasė patys žudikai, aukų drabužius sukrovė į vežimą ir parvažiavo į Užventį. Čia partizanai kartu su vokiečių gestapininkais girtavo, o paskui tą pačią dieną apie 20 Užvenčio būrio narių su vokiečiais nuvažiavo į Šaukėnus ir ten sušaudė suimtus vietos žydus.

Liudininkų parodymai apie nužudytų Užvenčio žydų skaičių labai skiriasi - svyruoja nuo 50 iki 150 žmonių. Dažniausiai minimas skaičius - 50-70. Tikriausiai šis skaičius arti tiesos, kadangi 1941 m. liepos 31 d. buvo sušaudyti ne visi Užvenčio žydai. Kelios grupės darbingų žydų 1941 m. vasarą išvežtos į Šiaulius ir Žagarę.

1941 m. rugpjūtį Užvenčio būrys du kartus važiavo į Šiaulius ir dalyvavo konvojuojant, šaudant ir saugant vietos žydus Bubių miške. Per šias dvi akcijas sušaudyta apie 200 Šiaulių žydų. Jų metu Užvenčio būriui vadovavo **R. Kolokša**.

Užvenčio partizanų būrys veikė iki 1941 m. rugsėjo. Vėliau dalis jo narių išsiskirstė po savo ūkius, kiti su būrio vadu **R. Kolokša** stojo tarnauti į Šiaulių policiją.

Paskutinieji Užvenčio žydai (apie 20 žmonių) sušaudyti 1941 m. gruodį Želvių miške.

Po karo sovietų saugumas suėmė apie 20 Užvenčio būrio narių. Jie buvo nuteisti įvairiomis bausmėmis (tarp jų - ir mirtimi).

A. Bubnys

Pradinis puslapis

LIETUVIŲ AKTYVISTŲ FRONTO

UŽVENČIO VALSČIAUS PARTIZANAI (1941 m.)

(Ištrauka iš knygos "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d.", antroji knyga, sudarė Antanas Martinionis, 1995 m., ISBN 9989-636-04-3)

1. **Romualdas Kolokša** - advokatas, atsargos leitenantas, partizanų grupės vadas, g. 1913 m. Roslavlyje (Smolensko sr.)

2. **Jonas Aponkus** - g. 1912 m. Kerbedlaukio k.

3. **Jonas Atkočaitis** - g. 1916 m. Labūnavėlės k.

4. **Leonardas Babrauskis** - g. 1919 m. Užvarmio dvare.

5. **Leonardas Bielskis** - g. 1898 m. Gorainių k.

6. **Stanislovas Bružas** - g. 1895 m. Žeberių k.

7. **Stasys Bružas** - g. 1922 m. Žeberių k.

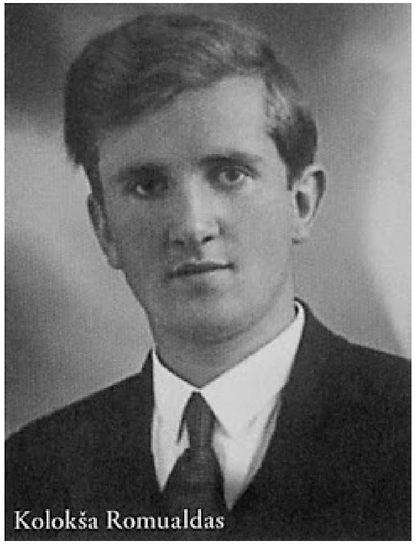
8. **Bronius Butminas** - g. 1905 m. Užventyje

9. **Juozas Čepauskis** - g. 1891 m. Užventyje

10. **Juozas Černiauskas** - g. 1914 m. Daugėnų k.

11. **Albinas Darkintis** - g. 1905 m. Užventyje

12. **Mykolas Gališanskis** - g. 1901 m. Užvarmio k.

Kolokša Romualdas,
šaltinis:
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 9 tomas.
Visa informacija nurodytame šaltinyje:
"1932 06 18 baigė Kauno "Aušros" berniukų g-ją,

13. **Stasys Gedrimas** - g. 1917 m. Rūdiškių k.

14. **Stasys Gedrimas** - g. 1905 m. Šlapgirio k.

15. **Stasys Genys** - g. 1907 m. Dubinių k., Šiaulių r.

16. **Tadas Janavičius** - g. 1909 m. Užventyje

17. **Kazys Jancius** - g. 1913 m. Želvių k.

18. **Bolius Jancius** - g. 1914 m. Želvių k.

19. **Antanas Jankauskas** - g. 1912 m. Vaiguvoje

20. **Izidorius Jankauskas** - g. 1916 m. Vaiguvoje

21. **Jonas Jankauskas** - g. 1920 m. Bambalų k.

22. **Zigmas Jankauskas** - g. 1912 m. Užventyje

23. **Jonas Jankus** - g. 1916 m. Kartoklių k., Šaukėnų valsč.

24. **Vincas Jarutis** - g. 1908 m. Dangvietų k.

25. **Liudas Kalnietis** - g. 1917 m. Daugėnų k.

26. **Alfonsas Kučinskis** - g. 1915 m. Žeberių k.

27. **Antanas Lukošius** - g. 1902 m. Volungių k.

28. **Ignas Lukošius** - g. 1907 m. Minupių k.

29. **Konstantinas Norkus** - g. 1916 m. Kunigiškių k.

30. **Jonas Norvilis** - g. 1906 m. Dangvietų k.

31. **Vaclovas Parimskis** - g. 1914 m. Užventyje

32. **Julius Paulauskas** - g. 1913 m. Šarkių k.

33. **Juozas Pėža** - g. 1895 m. Naikmiškio k.

34. **Domininkas Pilipavičius** - g. 1908 m. Žeberių k.

35. **Kazimieras Pilipavičius** - g. 1900 m. Žeberių k.

36. **Vincas Poškus** - g. 1913 m. Užventyje

37. **Antanas Rimeikis** - g. 1898 m. Volungių k.

nuo 1940 studijavo VU.
Kilus Vokietijos-SSRS karui Birželio sukilimo dalyvis, Šiaulių aps. Užvenčio vls. vadovavo sukilėlių būriui, kovojo su besitraukiančiais raudonarmiečiais.
LCVA, f. 631, ap. 7, b. 10890; f. 930, ap. 7, b. 8575; LKKAS archyvas. LKK, t. 4, p. 249 "

valdytojų sarašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

38. **Povilas Streckis** - g. 1908 m. Žalakių k.

39. **Vincas Streckis** - g. 1911 m. Žalakių k.

40. **Kostas Teresius** - g. 1909 m. Ušnėnų k.

41. **Petras Urbonas** - g. 1902 m. Jungirio k.

42. **Vincas Vaitiekus** - g. 1903 m. Minupių k.

43. **Vytautas Višinskis** - g. 1904 m. Ušnėnų k.

44. **Juozas Vosylius** - g. 1904 m. Žeberių k.

45. **Pranas Vosylius** - g. 1908 m. Žeberių k.

46. **Vincas Vosylius** - g. 1905 m. Žeberių k.

47. **Aleksas Zablockis** - g. 1902 m. Užventyje

48. **Bronius Zablockis** - g. 1904 m. Užventyje

49. **Petras Žebrauskas** - g. 1906 m. Dangvietų k.

50. **Juozas Žadeikis** - g. 1917 m. Daugėnų k.

51. **Pranas Želvys** - g. 1904 m. Želvių k.

52. **Juozas Žymantas** - g. 1902 m. Dangvietų k.

53. **Algirdas Žukas** - g. 1912 m. Raseiniuose

54. **Domas Žukauskas** - g. 1915 m. Volungių k.

Be to, trumpai Užvenčio partizanų būryje veikė **Navakauskas** iš Dangvietų k., **Rimeikis** iš Volungių k., **Vilius Radžius**, **Alfonsas Genys**, **Vaclovas Šalčius**, broliai **Čilinskiai**, **Ablašinskas**, **Armalys**, **Banys**, **Gotautas**, **Mackevičius**, **Petravičius**, **Sakalas** ir kt.

Sudarė **Vaclovas RIMKUS**

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete:

קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis) (Autoriai: Batševa Levitan-Krubelnikaitė ir Ida Markus-Krubelnikaitė)

Arolsen Archives (International Tracing Service – for Displaced Persons and other victims of Nazi persecution)

Arolsen Archives (DP stovyklos žemėlapyje)

JewishGen (Kelmė Database by Bob Weiss)

issigelbejesvaikas.lt (Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus)

DRAUGAS.ORG (JAV laikraščio "Draugas" archyvas)

SPAUDA.ORG (Jungtinis JAV lietuvių spaudos archyvas)

ancestry.com

ancestry.com (Kelmėje gyvenusių (1816-1944) žydų duomenų bazė)

myheritage.com

myheritage.com (Lietuvos žydų įrašų rinkinys iš LitvakSIG, 1795-1940)

Fold3 (Discover your family's military past)

UHMM (Holocaust Survivors and Victims Database)

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Google Books

Valstybės archyvų skaitmeninė skaitykla

Lietuvos ypatingojo archyvo elektroninis pavardžių sąvadas

EAIS Elektroninio archyvo informacinė sistema. Aprašų paieška.

IAPS. INTEGRALI ADMINISTRACINIŲ PASLAUGŲ SISTEMA. Aprašų paieška.

lietuvai.lt (Jungtinių Amerikos Valstijų lietuviai. Biografijų žinynas (2 tomai)

lietuviaisibire.lt (Lietuvos gyventojų tremtys ir kalinimas Sovietų Sąjungoje)

Lietuviškų pavardžių duomenų bazė

Lietuvių pavardžių žodynas (galima atrinkti pavardes iš nurodytos vietovės)

Žydiškų vardų ir pavardžių duomenų bazė

Surnames in Dictionary of German-Jewish Surnames

Yumpu dokumentas su žydų pavardėmis (pateikė YadVashem)

https://www.archives.com/

https://newspaperarchive.com/

https://www.familysearch.org/

familysearch.com (Brazilijos imigracijos kortelės)

NAA (National Archives of Australia)

Australijos laikraščių paieška

Australia Federal Register of Legislation

People search (genealogy, find deceased relatives and locate ancestors)

Jakovo Bunkos paramos fondas. Raseinių apskrities žydų verslininkų sąrašas

Geneology Indexer: 1941 m nacionalizuotų įmonių sąrašas

Geneology Indexer. 1938 m. telefonų knyga.

ARUODAI. Senoviniai Lietuvos vietovardžiai.

LIBRARY of CONGRESS (USA)

LITHUANUS archyvas.

Valstybinis Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus

Staatsarchiv Hamburg

PASŲ ATŽYMOS
www.eilatgordinlevitan.com/index_pix_etc/foreign_passports_1921_1940_fond_377_s1_s121_and_eb1_217.htm

HolocaustNames.lt

genocid.lt (gelbėtojai)

http://lithuaniangenealogy.org/databases/

U.S. Citizenship and Immigration Services (USCIS Genealogy Program)

https://myaccount.uscis.gov/

U.S. NATIONAL ARCHIVES CATALOG

U.S. National Archives and Records Administration

Freedom of Information Act (FOIA)

USC Shoah Foundation

USC Shoah Foundation (Visual History Archive Online)

Lietuvos TSR administracinis-teritorinis suskirstymas 1959 m.

Lietuvos apgyventos vietos : pirmojo visuotinojo Lietuvos gyventojų 1923 m. surašymo duomenys

Įvairūs šaltiniai internete

***

The tombstones of the Jewish cemetery of Kelme Lithuania

Pradinis puslapis

- gruodžio 2023 (1)
- gruodžio 2022 (1)
- balandžio 2022 (1)
- vasario 2022 (1)
- sausio 2022 (2)
- lapkričio 2021 (1)
- rugsėjo 2021 (1)
- rugpjūčio 2021 (1)
- liepos 2021 (2)
- birželio 2021 (1)
- gegužės 2021 (2)
- kovo 2021 (1)
- vasario 2021 (5)
- sausio 2021 (2)
- gruodžio 2020 (4)
- lapkričio 2020 (2)
- spalio 2020 (5)
- rugsėjo 2020 (2)
- gegužės 2020 (5)
- balandžio 2020 (2)
- sausio 2020 (9)
- gruodžio 2019 (12)
- lapkričio 2019 (9)
- spalio 2019 (7)
- rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google"

2023-12-07

Papildytas Kelmės fotoalbumas trimis 1915 metų nuotraukomis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-photo-album.html#:~:text=skirting%C5%B3%20met%C5%B3%20nuotraukose-,Kelm%C4%97.%201915%20m.%0APa%C5%BEym%C4%97ti%20nam%C5%B3%20savininkai%20pagal,-1939%20m.%20miesto

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-12-12

Knyga apie Kelmės žydus

קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Autoriai: *Batševa Levitan-Krubelnikaitė ir Ida Markus-Krubelnikaitė*

Parsisiųsti

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA Google

2022-04-11

Papildymas asmeniniais puslapiais:

Antanas Pocius

Jonas Švėgžda

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-02-07

Papildytas Kazio Riškaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

Romualdas Kolokša

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2021-08-12

[Bronius Kaminskas]

[Senzulių iš Tytuvėnų šeima]

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

[valdytojų sąrašu](#)

[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)

[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)

[Kelmė - gimnazistai](#)

[Kelmė - foto albumas](#)

[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)

[Kelmė - žemėlapiai](#)

[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)

[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)

[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)

[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)

[Kelmė - žydų sąrašas](#)

[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)

[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)

[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)

[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)

[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)

[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)

[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)

[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)

[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)

[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)

[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)

[Kražiai - Elke Flaks](#)

[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)

[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)

[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)

[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)

[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)

[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

V.Rimkus "LAF pašaukus"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

2021-02-05

- V. Rimkus - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (sąrašas)

Stefanija Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-baldauskaite-funeral-of-fatherland.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

2021-01-21

Vaiguva

V.Rimkus, "Drąsiųjų žingsniai", 1964

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-rimkus-steps-of-valiants.html

2021-01-19

Vaiguva

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-lya-k1-ap58-b6038.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google"

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-12-28

Basės Bloch iš Tytuvėnų liudijimas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-bashe-bloch.html

2020-12-17

Tytuvėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-what-disturbed-silence-of.html

Šaukėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/saukenai-he-shot-in-heads.html

2020-12-11

Vaclovas Rimkus - "Siaubingas Birželis"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-horrible-june.html

2020-12-10

Iškarpos iš įvairių laikraščių:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-in-newspapers.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-11-30

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-grave-diggers.html

2020-11-25

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-mendelevich-rescue-story.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-10-28

Šaferis Mykolas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saferas-mykolas.html

2020-10-22

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-alekna-liudas.html

2020-10-20

V. Nartautas "Nuvertę ponų jungą..."

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-nartautas-how-we-overthrowed-yock.html

2020-10-10

Nauji puslapiai:

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-vadeikis-kelme-history-pages.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-you-will-still-be-shot-right-away.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-jewish-organizations-in.html

2020-10-01

Leib Brett atsiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-leib-brett.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2020-09-25

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gintila.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-stasys.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-f3377a55b159psl179-180_3.html

2020-09-24

"Kelmė seniau ir dabar" - straipsnis laikraštyje "Ateitis" (1943 m. rugpjūčio 31 d.)

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-past-and-now.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-05-29

1941 m. vykdytų žudynių Kelmės mieste tyrimo aktas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-investigation-report-1965.html

2020-05-22

Papildytas Roberto Gedvilos puslapis. Pridėti aprašymai apie jo aktyvią veiklą redaguojant ir leidžiant vietinius gimnazijos laikraščius.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Papildytas M.Jokubaičio puslapis jo kūrybos eilėmis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-mykolas.html

2020-05-12

Visa Kelmės pavardžių duomenų bazė nukopijuota iš ancestry.com

ancestry.com : Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944

2020-05-09

Kelmės žydų aukų sąrašas sudarytas tyrimo komisijos 1965 metais.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-arrest-list-83.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-04-27

Istoriko Dov Levin pokalbis su buvusiu Kelmės gyventoju Nissan Iserlis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-iserlis-nissan.html

2020-04-13

Sukurtas Doros Šapiraitės - Nidel prisiminimų puslapis
https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-dora-shapira.html

Atnaujintas lietuvių sąrašas
https://docs.google.com/spreadsheets/u/1/d/e/2PACX-1vQqgfXI_vLSEzg-LNEL6VVbMuDZf3ci4k_y1bihUj4qyDFJvaYmyep4cn145ONsF5tY-MXtvT84kXS0/pubhtml?gid=0&single=true

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-01-31

Paskelbti Batševos Krubelnikaitės prisiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-karabelnik-levitan-bat-sheva.html

2020-01-29

Sukurtas puslapis fotografijoms

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-photo-album.html

2020-01-22

Naujas puslapis skirtas žemėlapiams:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-maps.html

2020-01-15

Sukurtas Aleknavičiaus Vytauto puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-aleknavicius-vytautas.html

2020-01-14

Sukurtas Roberto Gedvilos puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Atnaujintas Petro Špuko puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-spukas-petras.html

2020-01-11

Išverstas Janinos Mer-Gerš liudijimas:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-janina-mer-gresh.html

2020-01-04

Sukurtas Icchoko Mero puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-itzchak-meres.html

2020-01-02

Papildyta Užvenčio kraštotyrininko Vaclovo Rimkaus straipsniu "Fašistų naguose":

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-vaclovas-facistu-naguose.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2019-12-17

Naujas liudijimas, papasakotas Chanan Levin:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chanan-levin.html

2019-12-13

Sukurtas Leono Kaffemano puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-kaffemanas-leonas.html

2019-12-12

Sukurtas Stasio Buzio puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-buzys-stasys.html

2019-12-10

Sukurtas Kelmės policininko Pranciškaus Bagučanskio puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-bagucanskas-pranciskus.html

Sukurtas Kelmės policijos viršininko Petro Zaborsko puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-zaborskas-petras.html

Sukurtas Kelmės policijos viršininko 1941 metų vasarą Prano Pipino puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-pipinas-pranas.html

2019-12-05

Sukurtas puslapis su tekstu apie bėgančių į Vokietiją Kelmės policininkų žūtį 1944 m. vasarą:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-death-of-policemen.html

2019-12-03

Paul Shannon straipsnis "Former Nazis covet seclusion", 1985 m., apie neramų metą tarp emigrantų iš Baltijos ir Ukrainos šalių.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-panama-city-news-herald-jul-21.html

2019-12-02

Sukurtas Povilo Armonavičiaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-armonavicius-povilas.html

Sukurtas Mykolo Jokubaičio puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-mykolas.html

Sukurtas Jurgio Matulevičiaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-matulevicius-jurgis.html

Sukurtas Leono Krajausko puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-krajauskas-leonas.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2019-11-22

Liudijimai papildyti ištrauka iš knygos "Štai jų tikrasis veidas" 1963 m.
Skyrelio autorius P. Sargautas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-sargautas-story.html

2019-11-15

Pridėtas pilnas Kelmės rajoninio laikraščio "Komunistinis žodis" 1957.06.15 Nr.47 straipsnis "Siaubinga vasara":

https://drive.google.com/file/d/15YD8uK_DSCWrHEszwkwQlesRN68CTpkX/view?usp=sharing

2019-11-14

Kelmės telefonų abonentų knygų sąrašas papildytas 1939 metų knygos iškarpa

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-telephone-directories.html

2019-11-10

Papildytas Juozo Česnos puslapis ištrauka iš straipsnio laikraštyje "Komunistinis žodis" (1957 metų birželio 15 d. Nr. 47).

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-cesna-juozas.html

2019-11-07

Sukurtas Adomo Jurgelio puslapis:
https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jurgelis-adomas.html

Sukurtas puslapis apie mūšį prie Biržulio ežero 1941 birželio 25 d.
https://dingonerandu.blogspot.com/p/varniai-birzulis-battle.html

Sukurtas Antano Prekerio puslapis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-prekeris.html

2019-11-06

Sukurtas puslapis Jonui Saliamonui

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saliamonas-jonas.html

2019-11-05

Kelmės liudijimų sąrašas papildytas Onos pasakojimu.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-ona-story.html

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

2019-11-03

Jakovo Zako liudijimas papildytas konsultanto komentaru apie žydų ekonominį ir socialinį gyvenimą.
Įkelta dokumentinė filmuota medžiaga su keliais sugriautos Kelmės kadrais.

Naujesni pranešimai · Pradinis puslapis · Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2019-10-31

Įrašytas Kelmės partizanų (sukilėlių) vado Kazio Riškaus puslapis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

Įrašytas Kelmės viršaičio pono Juozo Čėsnos puslapis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-cesna-juozas.html

Kelmės liudijimų sąrašas papildytas Teresės Čėsnaitės dienoraščiu

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-terese-cesna-diary.html

2019-10-27

Pataisyta netiksliai išversta pastraipa Jakovo Zako liudijime. Dabar ji užrašyta taip:

"Aplamai žydų ekonominė padėtis prieš karą buvo visai patenkinama. Žydai remdavo ir prisidėdavo prie atvykusių mokytis

Toros išminties į Kelmės jašivas iš kitų Lietuvos miestų ir įvairių pasaulio bendruomenių, ypatingai iš Amerikos ir Palestinos, jaunuolių išlaikymo."

2019-10-24

Papildytas Kelmės telefono abonentų sąrašas 1940 metų abonentų knygos iškarpa.

Visi Kelmės abonentų sąrašai.

2019-10-19

Ištaisyta Prano Kasparo pavardė ir papildyta komentaru apie jo tolesnį likimą.

Knygose "Holokaustas Lietuvoje" ir "Holokaustas Žemaitijoje" skirtingai užrašytos Raseinių geto viršininko pavardės. S.Buchovecko ("Holokaustas Lietuvoje") tekste yra A.Grigalavičius, o A.Vitkaus ("Holokaustas Žemaitijoje") - Aleksas Grigaravičius. Laikinai paliktos dvi versijos.

2019-10-16

Jakovo Zako liudijimas papildytas komentaru su dokumentais apie Kelmės apylinkėje veikusį raudonųjų partizanų būrį "Kęstutis" ir jo vadą Viktorą Beglecovą.

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2019-09-23

"dingo nerandu" projekto pradžia.

Naujesni pranešimai

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės gimnazijos abiturientų laida.
Gimnazijoje mokytoju dirbęs
***Antanas Pocius** (centre, vilkintis kariška uniforma)*

POCIUS Antanas gimė 1917 01 01 Janapolio k., Šiluvos vls.. Raseinių aps. 1938 06 14 baigė Raseinių g-ją. Pašauktas į Lietuvos kariuomenę 1939 09 18 baigė Karo mokyklą (XIV asp. laida), suteiktas pėst. ats, jaun. leitenanto laipsnis, mobilizuotas ir paliktas 3 pėst. pulke. 1939 11 20 paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. 1939-41 mokytojavo

prad. m-lose Ukmergės aps. 1939 09 15 įstojo į VDU Filosofijos-teologijos f-to Filosofijos skyrių. 1940 Vilniuje baigė 3 mėn. mokytojų kursus. LŠS narys, nuo 1940 Musninkų šaulių kuopos sporto vadovas. **Nuo 1941 12 01 mokytojavo Kelmės g-joje**, įsitraukė į antinacinę pogrindinę veiklą, dirbo LAF kariniame skyriuje. 1944 VR 310 bataliono karininkas. 1944 gestapo suimtas, kalintas Salaspilyje, Latvijoje, ir Vokietijos koncentracijos stovyklose. 1945 amerikiečių kariuomenės išlaisvintas. Iki 1948 dirbo lietuvių g-joje Miunchene, vėliau Felbacho lietuvių vid. m-loje, kartu pabėgėlių stovyklos švietimo vadovas. Studijavo fiziką ir inžineriją Štutgarto aukštesn. technikos m-loje. 1948 emigravo į JAV, gyveno Bayonne, vėliau Elizabethe, Niū Džersio valst., dirbo *Singer* siuvimo mašinų g-loje. 1955 Niujorko u-te bakalauro laipsniu baigęs inžinerijos studijas dirbo *General Cabel* b-vėje kokybės kontrolės skyriaus vadovu. 1951-54 veikė Lietuvių fronto bičiulių v-boje, vėliau JAV LB Niū Džersio apygardos v-boje. Mirė 2001 08 18 Elizabethe, Niujorko valst.

LCVA, f. 930, ap. 7, b. 19543; f. 762, ap. 2, b. 701, l. 518-519; BLE,t. 23, p. 181; LKKAS archyvas.

(Iš "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 6 tomas, 2006 m., 142-143 psl.)

Antanas Pocius

Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)

Šaltinis "Ateitis" 1951 m. Nr. 6

Pradinis puslapis

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)

gruodžio 2022 (1)

balandžio 2022 (1)

vasario 2022 (1)

sausio 2022 (2)

lapkričio 2021 (1)

rugsėjo 2021 (1)

rugpjūčio 2021 (1)

liepos 2021 (2)

birželio 2021 (1)

gegužės 2021 (2)

kovo 2021 (1)

vasario 2021 (5)

sausio 2021 (2)

gruodžio 2020 (4)

lapkričio 2020 (2)

spalio 2020 (5)

rugsėjo 2020 (2)

gegužės 2020 (5)

balandžio 2020 (2)

sausio 2020 (9)

gruodžio 2019 (12)

lapkričio 2019 (9)

spalio 2019 (7)

rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės gimnazijos 2-oji (1942 m.) abiturientų laida

ŠVĖGŽDA Jonas gimė 1911 07 12 Juodžių k., Grinkiškio vls., Kėdainių aps. 1928 06 15 baigė Kaišiadorių vid. m-lą, 1937 07 01 - Kauno aukštesn. meno m-lą. 1937 07 07 pašauktas į Lietuvos kariuomenę. 1938 09 27 baigus Karo mokyklą (XIII asp. laida) suteiktas pėst. ats. jaun. leitenanto laipsnis ir paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. **Mokytojavo** Šeduvos „Saulės" prog-joje, **1940 08 - 1941 06 - Kelmės V. Putvio-Putvinskio g-joje**. Vokiečių okupacijos metu 1941 09 01 - 1944 06 mokytojavo Kėdainių

Švėgžda Jonas jaunystėje, LKK, 7 tomas, 360 psl.

aps. Krakių g-joje. 1943 01 įstojo į LLA, buvo Krakių vls. būrio vadas (slap. Tulpė). Kartu su policija dalyvavo akcijose prieš sovietinius diversantus. Sovietų Sąjungai antrą kartą okupavus Lietuvą mokytojavo Šeduvoje, Radviliškio vls., dalyvavo antisovietinėje veikloje. 1945 03 30 suimtas, kalintas Kėdainiuose, 1945 05 28 - 1946 10 03 - lageryje Vorkutoje, Krasnojarsko kr. 1947 12 20 SSRS MGB Ypatingojo pasitarimo nuteistas 8 metams, perkeltas į lagerį Strojka Nr. 501, Tiumenės sr., vėliau į lagerį Oziorlage, Irkutsko sr. Nuo 1953 03 30 tremtyje Sokolovkoje, Šiaurės Kazachstane, kur mokytojavo. 1956 04 17 SSRS Aukščiausiosios tarybos nutarimu paleistas. [...]

LCVA, f.930, ap.2Š, b.257; f.387, ap.6, b.3794; f.1767, ap.3, b.1194; LYA. f.K-1, ap.58, b.b. P-14871; LGG, t.2, d.3. p.127.

(Iš "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 7 tomas, 360 psl.)

[Pradinis puslapis](#)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

[Įvairūs šaltiniai internete]

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

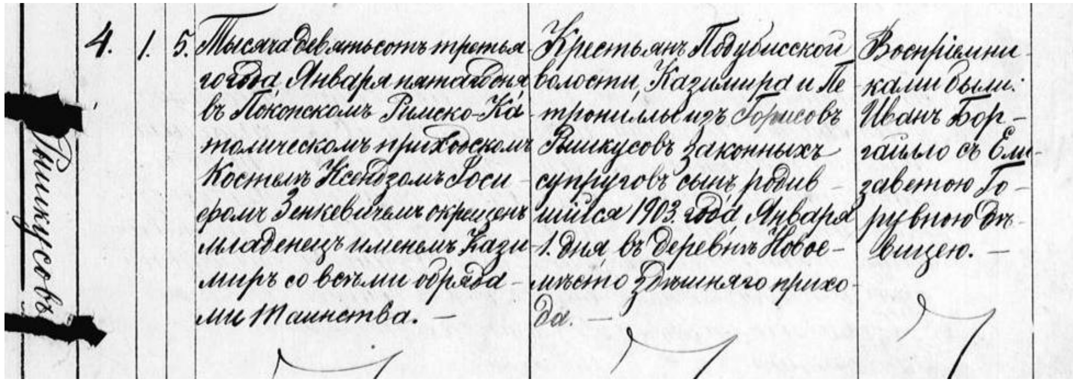
PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kazys Riškus (apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: USCIS Genealogy)

1903 m. sausio 5 d. Pakapės parapijos Romos katalikų bažnyčioje buvo pakrikštytas berniukas vardu **Kazimieras**, gimęs 1903 m. sausio 1 d. Padubysio (Bazilionų) valsčiaus Naujamiesčio kaime **Kazimiero ir Petronėlės (Gorytės) Riškų** šeimoje.

[Kelmė - Onos pasakojimas]
[Kelmė - Jurgelis Adomas]
[Kelmė - Alekna Liudas]
[Kelmė - Dovydaitis Pranas]
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)]
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.]
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis]
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)]
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas]
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“]
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"]
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"]
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.]
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“]
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)]
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."]
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“]
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"]
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)]
[Kelmė - Duobkasiai]
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos]
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo]
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)]
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"]
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų]

Šaltinis Pakapės RKB gimimo metrikų knyga. 1894-1908 m.

* * *

Istorikas Arūnas Bubnys knygoje "Holokaustas Lietuvos provincijoje 1941 metais" (2021 m.) 311 psl. rašo:
*[...] Karo pradžioje buvęs Lietuvos kariuomenės ltn. Gintila organizavo sukilėlių būrį [Kelmėje] ir jam vadovavo. Vėliau vado pareigas iš jo perėmė buvęs Šaulių sąjungos narys **Kazys Riškus**. Būryje buvo apie 50 narių. Sukilėliai ėjo sargybą, suiminėjo pasilikusius komunistus, komjaunuolius, sovietų valdžios pareigūnus ir nespėjusius pasitraukti raudonarmiečius. [...]*

Pasak Jakovo Zako, Kazys Riškus 1941 metais buvo pastovus Kelmės gyventojas ir vertėsi siuvėjo amatu.
*[...] Lietuvių "partizanų" būriui vadovavo **Riškus**, siuvėjas iš Kelmės.[...]*

Iš Adolfo Žemecko tardymo protokolo, 1948 m., Kaunas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3):
*[...] Sukilėlių gaujos vadas buvo Lietuvos armijos leitenantas G...a, kuris 1941 metais išvyko į savo gimtinę netoli Lietuvos pasienio, o jo vietą užėmė **Riškus Kazys**, lietuvis, be karinio laipsnio, kuris prieš karą gyveno Kelmėje ir dirbo siuvėju.[...]*

Marcinkus Petras, 1944 m. lapkričio 20 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l. 12):
*[...] Iš nurodytų asmenų vadu buvo **Kazys Riškus**. Jis skirstė patrulius saugoti žydus ir jų turto. Taip pat vadovavo žydų šaudymui. Jis gyveno Kelmėje. [...]*

Blažys Richardas, 1946.12.27 apklausos protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.128):
*[...] Tarp šaudytojų vokiškųjų lietuvių baudėjų aš atpažinau Kelmės gyventoją Kraja..ką (vardo nežinau), Kelmės gyventoją **Riškus** (vardo nežinau) policininkas, Tura...as (vardo nežinau), Kelmės gyventojas ir daug kitų, kurių pavardžių neatsimenu.[...]*

Blažys Richardas, 1947.10.14 apklausos protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.244-245):
*[...] Iš buvusios pagalbinės policijos narių žinau Kev..is, **Riškus**, Kraj...as, Jakuba...as, Bal...s, Jurg...as Adomas. [...]*
*[...] Vieną kartą mane, kartu su kitais 12 Kelmės gyventojais, policija nuvarė kasti duobę, skirtą žydų šaudymui. Mane išsivedė du policininkai, **Riškus** ir Jurg...as Adomas. Kokį mėnesį mes kasėme duobę neatsimenu. Kasėme naktį. Po to kai iškasėme duobę, mus nuo jos nuvedė 200 metrų atstumu ir privertė laukti, kada policininkai sušaudys atvestus žydus. [...]*

[valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

Šimulis Jonas, 1944.10.19 [apklausos protokolas](#) (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.14):
[...] Pavakary mes pamatėme, kaip baltieji partizanai prie tos duobės atvarė pėsčius žydus. Jų buvo daug, apie 700 žmonių, vyrų, moterų, paauglių ir mažų vaikų. Tarp baltųjų partizanų buvo Marc...us Petras, Kvie...us, ***Riškus****, Krajau..as ir eilė kitų, kurių pavardžių nežinau, nes jie buvo ne vietiniai.[...]*

Šaferis Mykolas Moisevičius, 1946.12.30 [apklausos protokolas](#) (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.152-155):
[...] Iš Kelmės gyventojų, kurie saugojo lagerį-getą buvo Jokub...tis Mykolas, Kelmės gyventojas; Matulev...us Jurgis, Tytuvėnų gyventojas; ***Riškus****, vardo nežinau, iš Kelmės valsčiaus, kaimo neatsimenu; Al...a L...s, Kelmės gyventojas.[...]*

Alekna Liudas, 1944.11.20 [tardymo protokolas](#) (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.44):
[...] Tuo metu, kai varė apylinkės žydus šaudymui, iš Raseinių į Kelmę atvyko Raseinių policijos viršininkas Grigalavičius, kurį aš jau anksčiau pažinojau. Jis seniau Kelmėje dirbo policininku. Jis man pavesdavo vykdyti išparduotos žydų nuosavybės apskaitą. Pinigus priiminėdavo mūsų valsčiaus kasininkas Kan...is Pranas (šiuo metu gyvenantis Preikuruose) iš baltųjų partizanų: ***Riškaus Kazio****, Matul....us Jurgio, Bara...us Vytauto, Jokub...io Mykolo, Ber...s Petro, Kraj...o Leono ir kitų, [...]*

Alekna Liudas, 1946.10.01 [tardymo protokolas](#) (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.104-105):
[...] Dirbdamas valsčiaus buhalteriu aš vedžiau žydų gyventojų turto apskaitą. Pirmomis karo dienomis Kelmėje susiorganizavo sukilėlių būrys, kurio organizatorius buvo G...a (buvęs Lietuvos armijos leitenantas). Būrio nariais buvo Jokub..is, ***Riškus****, Jokub...as, kitų neatsimenu. Iš viso buvo apie 30 žmonių. [...]*

Liudininkas Jokšas Povilas, 1947.06.13 [teismo protokolas](#) (Šiauliai) (LYA, f.K-1, ap.58, b.6038/3BB, l.72-74):
[...] Žydus išrikiavo po 5 eilėje. Iš viso buvo apie 80-100 žmonių. Išrikiuotą suimtųjų koloną baltieji partizanai nuvedė į sušaudymo vietą. [...] Iš Vaiguvos mes išvažiavome 3:30 valandą, o į šaudymo vietą atvažiavome 7:30. Šaudymas truko nuo 8 valandos ryto iki 9 valandos vakaro. Kai baigėsi šaudymas, baltieji partizanai susirinko prie mūsų vežimų ir partizanas ***Riškus*** *pasakė, kad mums leidžia pasiimti po vieną paltą. Likusius daiktus baltieji partizanai suvežė į savo būrio štabą Kelmėje ir pasidalino daiktus tarp savų. [...]*

* * *

Kazys Riškus 1944 metais artėjant frontui pabėgo su vokiečių kariuomene į Vokietiją. Kurį laiką jis gyveno Greven stovykloje *[šaltinis [Arolsen archives](#)]*, nuo 1947 m. apsigyveno Anglijoje, o 1953 m. lapkričio 2 d. atvyko į Niujorką (JAV).

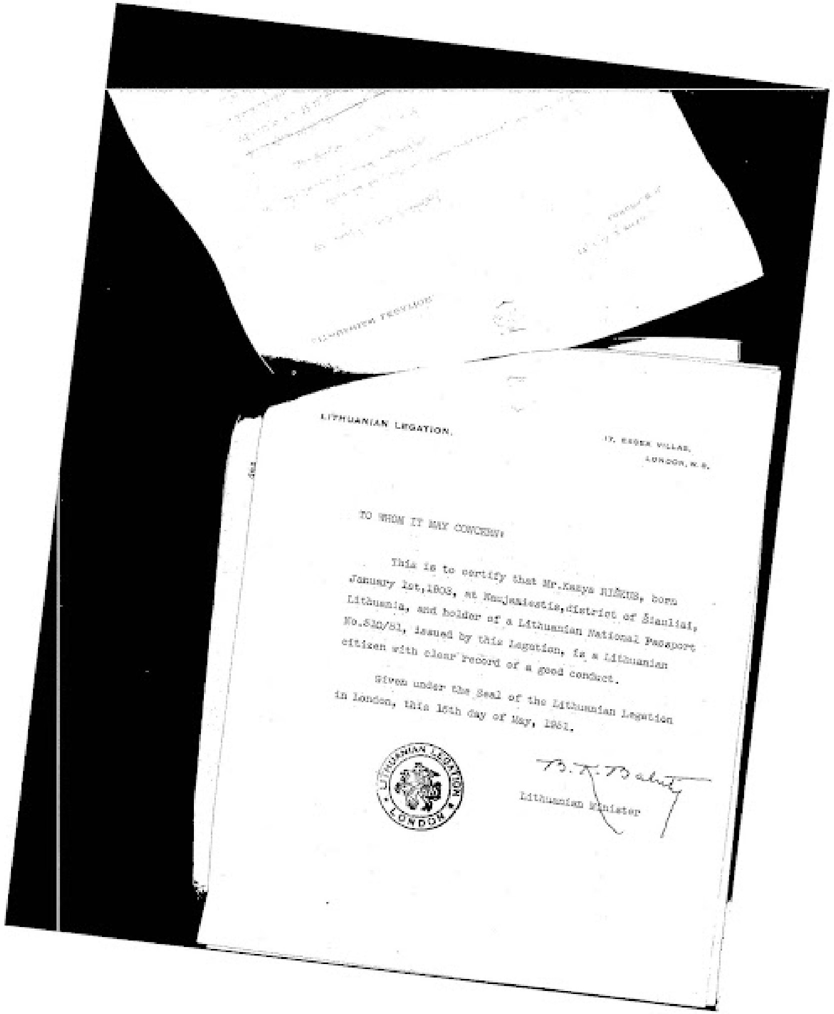
Prieš išvykstant, Kazys Riškus JAV konsului Didžiojoje Britanijoje pateikė įvairius dokumentus.

1951 m. gegužės 15 d. Lietuvos atstovas Londone [Bronius Kazys Balutis](#) raštu patvirtino, kad ponas **Kazys Riškus, gim. 1903 m. Lietuvoje, Šiaulių apskrityje, Naujamiestyje (tėvas - Kazimieras Riškus, motina - Petronėlė Riškuvienė-Gorytė)**, turintis Lietuvos piliečio pasą, suteiktą jam šios atstovybės Londone, yra nepriekaištingos reputacijos Lietuvos pilietis.

[Įvairūs šaltiniai internete]

- gruodžio 2023 (1)
- gruodžio 2022 (1)
- balandžio 2022 (1)
- vasario 2022 (1)
- sausio 2022 (2)
- lapkričio 2021 (1)
- rugsėjo 2021 (1)
- rugpjūčio 2021 (1)
- liepos 2021 (2)
- birželio 2021 (1)
- gegužės 2021 (2)
- kovo 2021 (1)
- vasario 2021 (5)
- sausio 2021 (2)
- gruodžio 2020 (4)
- lapkričio 2020 (2)
- spalio 2020 (5)
- rugsėjo 2020 (2)
- gegužės 2020 (5)
- balandžio 2020 (2)
- sausio 2020 (9)
- gruodžio 2019 (12)
- lapkričio 2019 (9)
- spalio 2019 (7)
- rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

LITHUANIAN LEGATION.

17, ESSEX VILLAS,
LONDON, W.8.

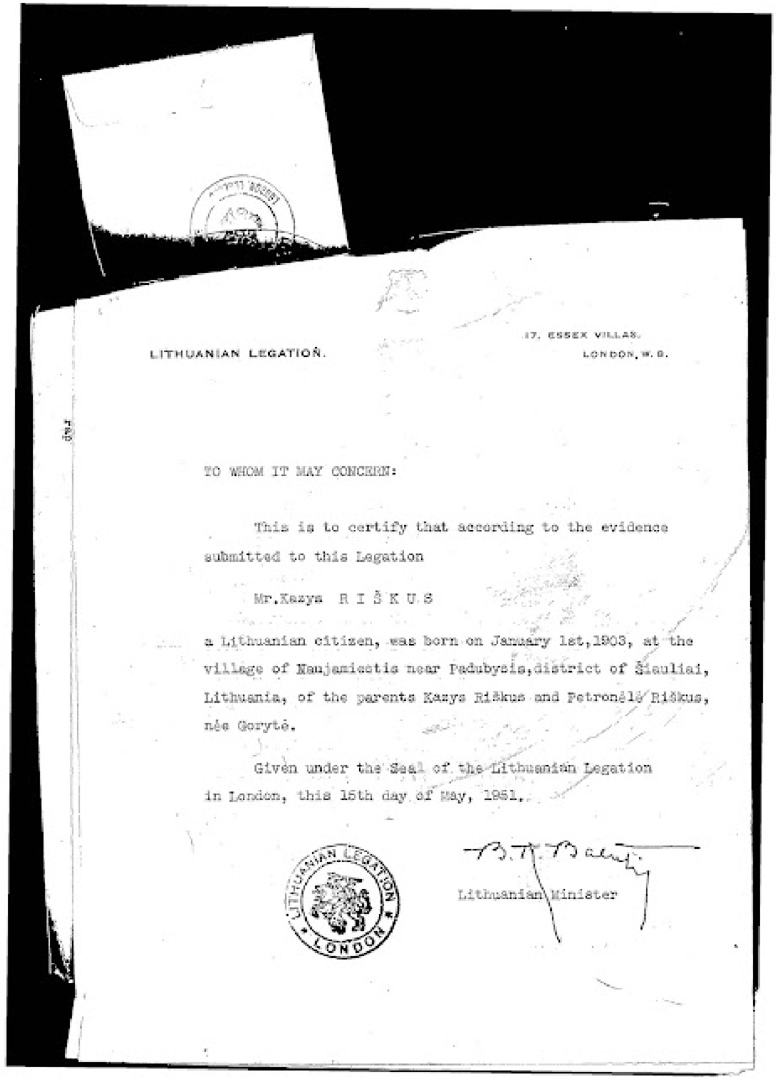
TO WHOM IT MAY CONCERN:

This is to certify that Mr.Kazys RIŠKUS, born January 1st,1803, at Naujamiestis,district of Šiauliai, Lithuania, and holder of a Lithuanian National Passport No.530/51, issued by this Legation, is a Lithuanian citizen with clear record of a good conduct.

Given under the Seal of the Lithuanian Legation in London, this 15th day of May, 1951.

LITHUANIAN LEGATION LONDON

Lithuanian Minister

LITHUANIAN LEGATION.

17, ESSEX VILLAS.
LONDON, W. 8.

TO WHOM IT MAY CONCERN:

This is to certify that according to the evidence submitted to this Legation

Mr.Kazys R I Š K U S

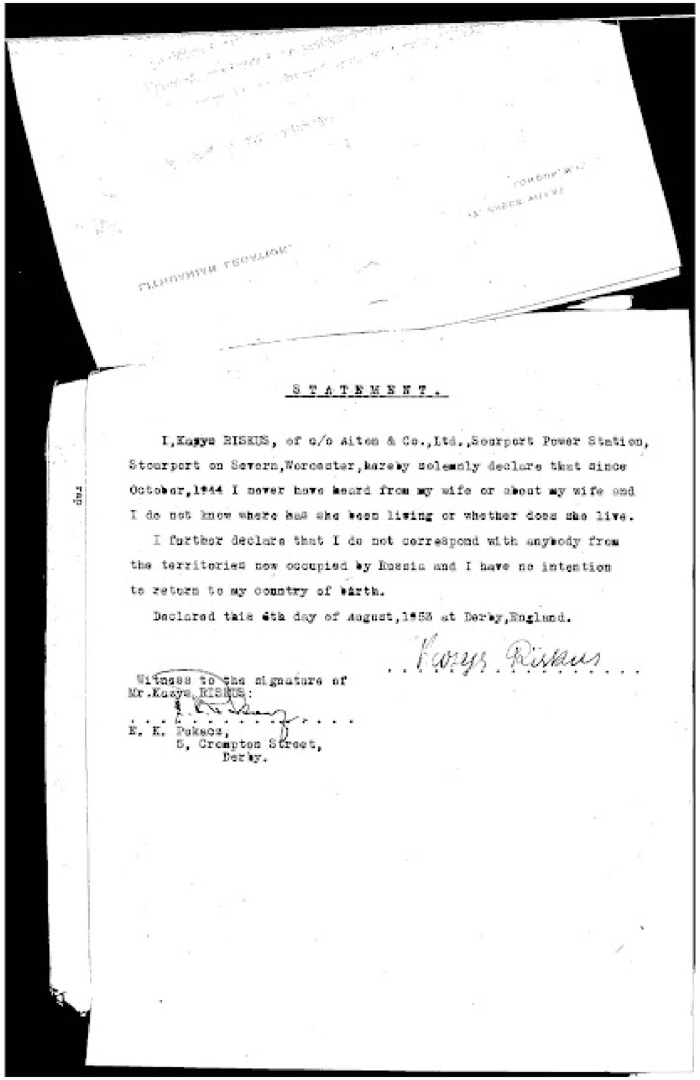
a Lithuanian citizen, was born on January 1st,1903, at the village of Naujamiestis near Padubysis,district of Šiauliai, Lithuania, of the parents Kazys Riškus and Petronėlė Riškus, née Gorytė.

Given under the Seal of the Lithuanian Legation in London, this 15th day of May, 1951.

LITHUANIAN LEGATION LONDON

Lithuanian Minister

1953 m. rugpjūčio 6 d., būdamas **Derby** mieste, Anglijoje, Kazys parašė pareiškimą, kad nuo 1944 metų spalio mėnesio nėra nieko girdėjęs apie Lietuvoje likusią savo žmoną ir nežino, kur šiuo metu ji gyvena. Todėl jis neturi jokių asmeninių ryšių su niekuo iš Rusijos okupuotos teritorijos ir nebeketina sugrįžti į savo gimtinę.

STATEMENT.

I, Kazys RISKUS, of c/o Aiton & Co., Ltd., Sourport Power Station, Stourport on Severn, Worcester, hereby solemnly declare that since October, 1944 I never have heard from my wife or about my wife and I do not know where has she been living or whether does she live.

I further declare that I do not correspond with anybody from the territories now occupied by Russia and I have no intention to return to my country of birth.

Declared this 4th day of August, 1953 at Derby, England.

Kazys Riškus

Witness to the signature of Mr. Kazys RISKUS:

E. K. Pukacz,
5, Crompton Street,
Derby.

1953 m. spalio 6 d. Kazys Riškus pateikė prašymą JAV konsului Didžiojoje Britanijoje suteikti jam imigranto vizą ir atvykelio registraciją. Prašyme jis nurodė, kad yra gimęs **1903 m. (Naujamiestis, Lietuva)**, motina - **Petronėlė Riškus (Gorytė)** (gim. Naujamiestis, Padubysis, Šiauliai, Lietuva), tėvas - **Kazimieras Riškus** (miręs). Iki 1944 m. Kazys Riškus gyveno Lietuvoje, nuo 1944 m. iki 1947 m. - Vokietijoje, o nuo 1947 m. - Didžiojoje Britanijoje. Lietuvoje liko jo žmona Ona Riškuvienė ir duktė Veronika Riškutė. Tame pačiame dokumente yra patvirtinta, kad ponas Riškus atplaukė į Niujorką **1953 m. lapkričio 2 d.** laivu "Queen Mary".

8578609

FOREIGN SERVICE OF THE UNITED STATES OF AMERICA

APPLICATION FOR IMMIGRANT VISA AND ALIEN REGISTRATION

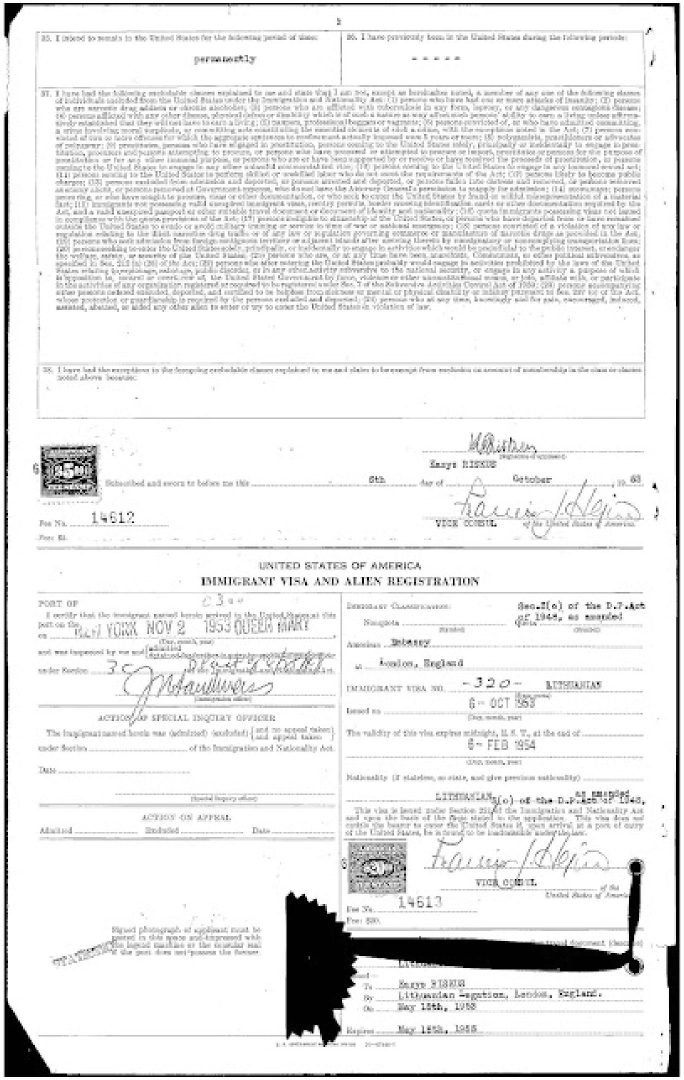
I- 362982

I, the undersigned, being duly sworn, state the following facts regarding myself and hereby make application for an IMMIGRANT VISA and ALIEN REGISTRATION under the Immigration and Nationality Act to the American Embassy .... Consular Section at London, England

1. Family name: RISKUS — Given name: Kazys — Initial:
2. Place and date of birth: January 1st, 1903, Naujamiestis, Lithuania — Age: 50
3. Other names by which I have been known: none
4. Last permanent residence: c/o Alton Co. Ltd., Stourport Power Station, Stourport-on-Severn, Worcs., England.
5. Address in the United States:
6. Name and address of person to whom destined, if any: Frank BASTIS - employer - 3327 South Halsted St., Chicago, Ill.
7. Name and address of nearest relative in home country: Mrs. Petronele RISKUS - mother - Naujamiestis, Nr.Padubysis, Siauliai, Lithuania.
8. Travel documents presented: Lithuanian Passport
9. Hair: grey
10. Eyes: blue
11. Height: 5 ft. 11 in.
12. Weight: 196 lbs.
13. Nationality: Lithuanian
14. Complexion: medium
15. Race: white
16. Ethnic Classification: Lithuanian
17. Sex: M ☒ F ☐
18. Marital status: Married ☒ Single ☐ Widowed ☐ Divorced ☐
19. Occupation: Welder
20. Distinguishing marks: none
21. Languages spoken, read, or written: Lithuanian, some (little) Polish, Russian, English.
22. Intended United States port of entry: New York
23. Final destination: see 6
24. I have (a) through ticket to destination
25. Purpose of going to the United States: To work and take up permanent residence.
26. Places of previous residence: Lithuania from birth to 1944; Germany from 1944 to 1947; G.B. from 1947 to present date
27. Names and places of residence of spouse and minor children:
Wife: Ona RISKUS - in Lithuania, whereabouts not known.
Daughter: Veronika RISKUS - " " " "
28. Name and address of father: Kazys RISKUS - deceased
29. Name and address of mother: Petronele RISKUS, nee GORYTE - see 7
30. I claim to be a displaced person immigrant and my claim is based on the following facts:
Section 3(c) of the Displaced Persons' Act of 1948 as amended, and the Immigration and Nationality Act.
31. Available documents required by the Immigration and Nationality Act are filed herewith and made a part hereof, as follows:
Statement in lieu of birth certificate
Good conduct certificate
Statement regarding whereabouts of wife
32. I have never been: Arrested; convicted; in prison; in an almshouse; treated in an institution, hospital, or other place, for insanity or other mental disease; the beneficiary of a pardon or amnesty, except as hereinafter stated:
- - - - -
33. I have never applied to any American consular officer, either formally or informally, for a visa or other documentation as an immigrant or nonimmigrant, except as hereinafter stated:
- - - - -
I have never been excluded, deported, or removed from the United States at Government expense, except as hereinafter stated:
- - - - -

(Application continued on reverse side)

rap

35. I intend to remain in the United States for the following period of time: permanently

36. I have previously been in the United States during the following periods: - - - - -

38. I have had the exceptions to the foregoing excludable classes explained to me and claim to be exempt from exclusion on account of membership in the class or classes noted above because:

Kazys RISKUS

Subscribed and sworn to before me this 6th day of October, 19 53

Fee No. 14612

VICE CONSUL of the United States of America

UNITED STATES OF AMERICA

IMMIGRANT VISA AND ALIEN REGISTRATION

PORT OF NEW YORK NOV 2 1953 QUEEN MARY

ACTION OF SPECIAL INQUIRY OFFICER

The Immigrant named herein was (admitted) (excluded) {and no appeal taken / and appeal taken} under Section .... of the Immigration and Nationality Act.

Date ....

ACTION ON APPEAL

Admitted .... Excluded .... Date ....

Immigrant Classification: Sec.2(c) of the D.P.Act of 1948, as amended

American Embassy at London, England

IMMIGRANT VISA NO. -320- LITHUANIAN

Issued on 6 - OCT 1953

The validity of this visa expires midnight, E. S. T., at the end of 6 - FEB 1954

Nationality (if stateless, so state, and give previous nationality) LITHUANIAN

VICE CONSUL of the United States of America

Fee No. 14613

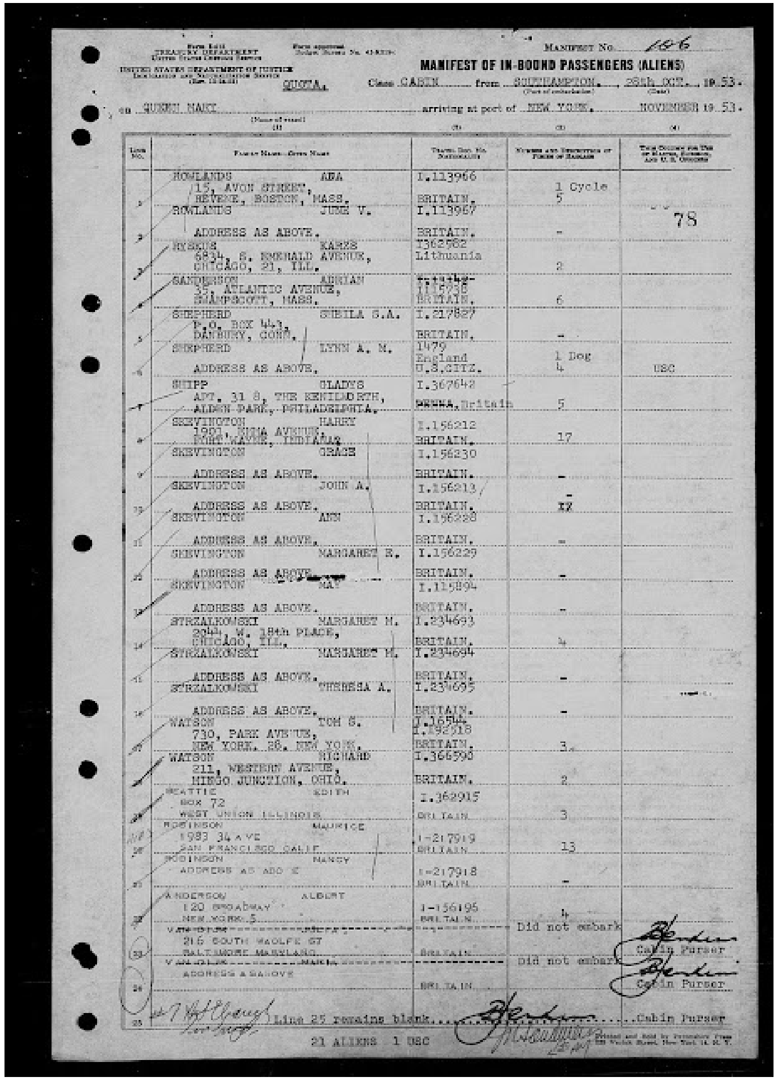
To Kazys RISKUS

By Lithuanian Legation, London, England.

On May 13th, 1953

Expires May 13th, 1955

Laivo "Queen Mary", vykstančio 1953 m. spalio 28 d. iš Southampton (DB) į Niujorką (JAV) keleivių sąraše yra įrašytas keleivis **Riškus Kazys**, vykstantis į **6834, S. Emerald Avenue, Chicago, 21, Ilinojus**. Šiuo adresu Čikagoje gyveno buvęs Kelmės viršaitis Juozas Čėsna.

MANIFEST No. 106

MANIFEST OF IN-BOUND PASSENGERS (ALIENS)

TREASURY DEPARTMENT
UNITED STATES DEPARTMENT OF JUSTICE

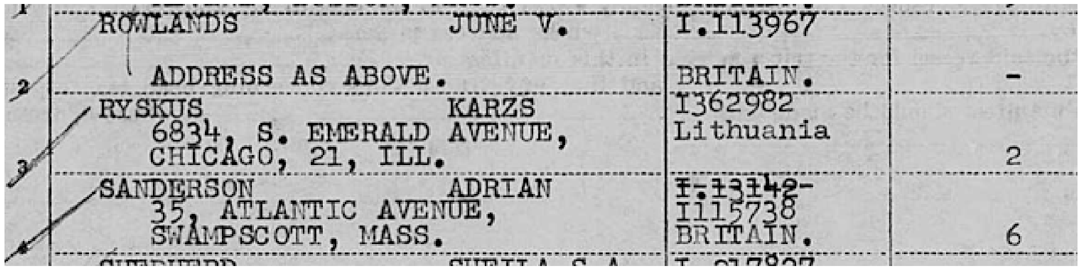
QUOTA. Class CABIN from SOUTHAMPTON, 28th OCT. 19 53.

QUEEN MARY arriving at port of NEW YORK, NOVEMBER 19 53.

Family Name—Given Name	Travel Doc. No. Nationality	Number and Description of Pieces of Baggage	This Column for Use of Masters, Surgeons, and U.S. Officers
ROWLANDS ANA, 15, AVON STREET, REVERE, BOSTON, MASS.	I.113966 BRITAIN.	1 Cycle 5	
ROWLANDS JUNE V., ADDRESS AS ABOVE.	I.113967 BRITAIN.	-	78
RYSKUS KARZS, 6834, S. EMERALD AVENUE, CHICAGO, 21, ILL.	I362982 Lithuania	2	
SANDERSON ADRIAN, 35, ATLANTIC AVENUE, SWAMPSCOTT, MASS.	~~I.13142~~ I115738 BRITAIN.	6	
SHEPHERD SHEILA S.A., P.O. BOX 443, DANBURY, CONN.	I.217827 BRITAIN.	-	
SHEPHERD LYNN A. M., ADDRESS AS ABOVE.	1479 England U.S.CITZ.	1 Dog 4	USC
SHIPP GLADYS, APT. 31 S, THE KENILWORTH, ALDEN PARK, PHILADELPHIA.	I.367642 Britain	5	
SKEVINGTON HARRY, 1901, EMMA AVENUE, FORT WAYNE, INDIANA	I.156212 BRITAIN.	17	
SKEVINGTON GRACE, ADDRESS AS ABOVE.	I.156230 BRITAIN.	-	
SKEVINGTON JOHN A., ADDRESS AS ABOVE.	I.156213 BRITAIN.	-	
SKEVINGTON ANN, ADDRESS AS ABOVE.	I.156228 BRITAIN.	-	
SKEVINGTON MARGARET E., ADDRESS AS ABOVE.	I.156229 BRITAIN.	-	
SKEVINGTON MAY, ADDRESS AS ABOVE.	I.115894 BRITAIN.	-	
STRZALKOWSKI MARGARET M., 2044, W. 18th PLACE, CHICAGO, ILL.	I.234693 BRITAIN.	4	
STRZALKOWSKI MARGARET M., ADDRESS AS ABOVE.	I.234694 BRITAIN.	-	
STRZALKOWSKI THERESA A., ADDRESS AS ABOVE.	I.234695 BRITAIN.	-	
WATSON TOM S., 730, PARK AVENUE, NEW YORK, 28, NEW YORK.	~~I.16544~~ I.192918 BRITAIN.	3	
WATSON RICHARD, 211, WESTERN AVENUE, MINGO JUNCTION, OHIO.	I.366590 BRITAIN.	2	
BEATTIE EDITH, BOX 72, WEST UNION ILLINOIS	I.362915 BRITAIN	3	
ROBINSON MAURICE, 1983 34 AVE, SAN FRANCISCO CALIF	I-217919 BRITAIN	13	
ROBINSON NANCY, ADDRESS AS ABOVE	I-217918 BRITAIN	-	
ANDERSON ALBERT, 120 BROADWAY, NEW YORK 5	I-156195 BRITAIN	4	
216 SOUTH WOLFE ST, BALTIMORE MARYLAND	BRITAIN	Did not embark	Cabin Purser
MARIA, ADDRESS AS ABOVE	BRITAIN	Did not embark	Cabin Purser

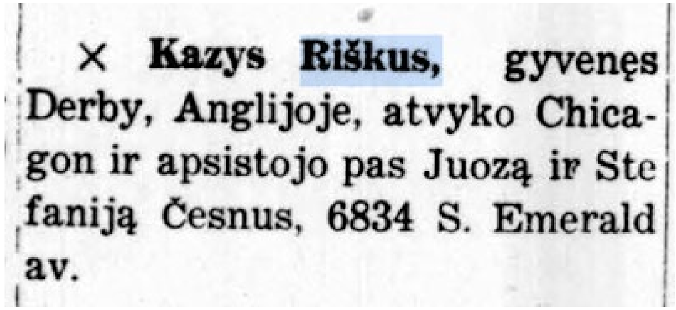
Line 25 remains blank .... Cabin Purser

21 ALIENS 1 USC

ROWLANDS JUNE V. ADDRESS AS ABOVE.	I.113967 BRITAIN.	-
RYSKUS KARZS 6834, S. EMERALD AVENUE, CHICAGO, 21, ILL.	I362982 Lithuania	2
SANDERSON ADRIAN 35, ATLANTIC AVENUE, SWAMPSCOTT, MASS.	~~I.13142~~ I115738 BRITAIN.	6

Čikagos lietuvių laikraštis "Draugas" 1953 m. lapkričio 17 d. paskelbė, kad Kazys Riškus iš Derby miesto Anglijoje atvyko į Čikagą ir pirmam laikui apsigyveno pas tarpukariu ir karo metu buvusį Kelmės viršaitį Juozą Čėsną.

× **Kazys Riškus,** gyvenęs Derby, Anglijoje, atvyko Chicagon ir apsistojo pas Juozą ir Stefaniją Česnus, 6834 S. Emerald av.

Skelbimas laikraštyje "Draugas" (1953.11.17), kad
Kazys Riškus iš Derby miesto Anglijoje
atvyko į Čikagą pas Juozą ir Stefaniją Čėsnas

Ponai Stefanija ir Juozas Čėsnos (JAV)
(šaltinis)

Keli vėlesni dokumentai rodo, kad gyvendamas Čikagoje, ponas Kazys Riškus turėjo atlikti įvairius iš atvykėlių reikalaujamus formalumus, tokius kaip, nuimti pirštų antspaudus ir reguliariai pranešti savo gyvenamąją vietą. Jis kažkodėl nepateikė prašymo JAV pilietybei gauti. Apie jo buvimą Čikagoje liudija dokumentai datuoti 1956 m., 1958 m., 1966 m. ir paskutinis -

1989 m.

Visą K.Riškaus bylą, gautą iš USCIS Genealogy, galima atidaryti čia.

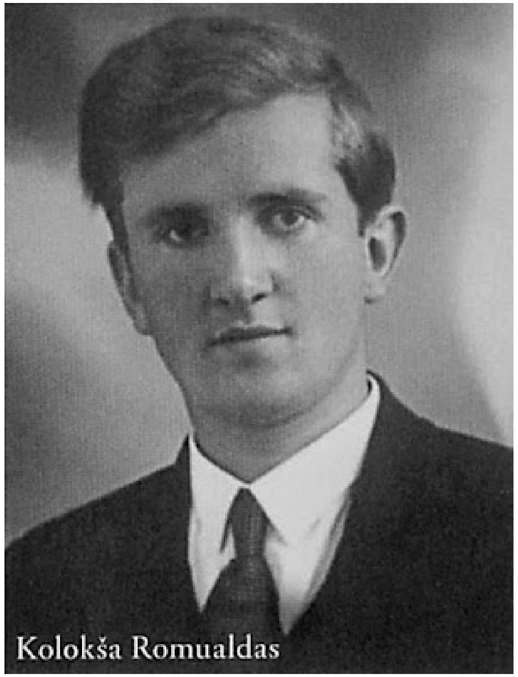
Dabartiniu metu t.y. 2022 m. visi K.Riškaus dokumentai yra USCIS (JAV pilietybės ir imigracijos tarnybos) priežiūroje. Kol kas nėra galimybės, kad ši tarnyba patenkintų gausius interesantų prašymus atsiųsti aiškesnės kokybės asmenų nuotraukas. Tik ji viena nusprendžia, kokios kokybės nuotraukų kopijas ji teikia. Ateityje tokie panašaus senumo dokumentai turėtų būti perduoti į JAV Nacionalinį archyvą, kuris tuomet suteiktų galimybę viešai juos pasiekti ir gauti aiškios kokybės nuotraukas. Šiam tikslui yra naudinga žinoti K.Riškaus atvykelio į JAV registracijos ir tuo pačiu jo bylos archyve numerį **A8578609**.

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Kolokša Romualdas

Romualdas Kolokša - advokatas, atsargos leitenantas, partizanų grupės vadas, g. 1913 m. Roslavlyje (Smolensko sr.)
(Iš Vaclovo Rimkaus sudaryto Užvenčio LAF būrio sąrašo knygoje "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d.", antroji knyga, sudarė Antanas Martinionis, 1995 m., ISBN 9989-636-04-3)

Gimė 1913 02 14 Roslavlyje, Rusijoje. 1932 06 18 baigė Kauno "Aušros" berniukų g-ją. Studijavo VDU Teisių f-to Teisių skyriuje. 1937 07 07 pašauktas į karinę tarnybą, paskirtas į 3 artilerijos pulką. 1938 09 27 baigus Karo mokyklą (XIII asp. laida) suteiktas artilerijos ats. jaun. leitenanto laipsnis ir paleistas į artilerijos karininkų atsargą. 1940 07 25 baigė VDU Teisių f-to Teisių skyrių.

Kilus Vokietijos-SSRS karui Birželio sukilimo dalyvis, Šiaulių aps. Užvenčio vls. vadovavo sukilėlių būriui, kovojo su besitraukiančiais raudonarmiečiais.
LCVA, f. 631, ap. 7, b. 10890; f. 930, ap. 7, b. 8575; LKKAS archyvas. LKK, t. 4, p. 249 (Pagal "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953"; 4,9 tomai.)

Feliksas Vaitkus prie Vytauto Didžiojo muziejaus Kaune. Jo kairėje — advokatas Rapolas Skipitis, jo dešinėje — dr. Al. M. Račkus. Pirmoje eilėje, kairėje stovi studentas Kolokša — Vaitkaus palydovas jo viešnagės Lietuvoje metu (žuvęs per Antrąjį pasaulinį karą). Antroje eilėje, dešinėje stovi žurnalistas J. Paleckis.

Lakūno Felikso Vaitkaus sutikimas Lietuvoje.
... Pirmoje eilėje, kairėje stovi studentas ***Kolokša [Romualdas]*** *- Vaitkaus palydovas jo viešnagės Lietuvoje metu (žuvęs per Antrąjį pasaulinį karą).*
Šaltinis: Čikagos laikraščio "Draugas" priedas (1987 m. gruodžio mėn. 31d.), Nr. 253(48)

Prie Vytauto Didžiojo muziejaus, iš kairės F.Vaitkaus - advokatas R.Skipitis, dešinės - dr. A.Račkus.
Pirmoje eilėje, kairėje stovi studentas ***Kolokša [Romualdas]*** *- Vaitkaus palydovas jo viešnagės Lietuvoje metu (žuvęs per Antrąjį pasaulinį karą).*
Antroje eilėje, dešinėje stovi žurnalistas J. Paleckis.
Kaunas, 1935 m. spalio 4 d.
(šaltinis)

SEKĖJAI

Ta pati nuotrauka, kaip ir viršuje.
Pirmoje eilėje, kairėje stovi studentas ***Kolokša*** *[Romualdas] - Vaitkaus palydovas jo viešnagės Lietuvoje metu (žuvęs per Antrąjį pasaulinį karą).*

*Transatlantinis lakūnas F.Vaitkus svečiuose Zokniuose prie lėktuvo A.120 1935 m. spalio 17 d. Iš kairės: J. Namikas (3), [**Romualdas Kolokša (4)**], M. Garunkštis (5), M. Vaitkienė (7), F. Vaitkus (8), Zoknių įgulos vadas J. Liorentas (9), G. Heidrikis (10), A. Ulpa (11), P. Masys (13)*
Šaltinis: "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 3 tomas

F.Vaitkaus pagerbimas viešbutyje "Lietuva". Kaunas, 1935 m. spalio pradžia.
*[antroje eilėje, antras iš kairės - **Kolokša Romualdas**]*
(šaltinis)

Po priėmimo vakarienės "Pažangos" rūmuose. Kaunas, 1935 m. spalio pradžia.
*[antroje eilėje, pirmas iš kairės - **Kolokša Romualdas**]*

Feliksas Vaitkus Eitkūnų geležinkelio stotyje laukia atvykstančios žmonos Martos, 1935 m. spalio 5 d.
*[ketvirtas iš dešinės - **Kolokša Romualdas**]*

Feliksas ir Marta Vaitkai sutinkami Kauno geležinkelio stotyje, 1935 m. spalio 5 d.
*[už F.Vaitkaus nugaros - **Kolokša Romualdas**]*

Po puotos Karininkų ramovėje, iš kairės:
***Kolokša Romualdas**, A.Gustaitis, F.Vaitkus, M.Vaitkienė, B.Gustaitienė. Kaunas, 1935 m. spalio pradžia.*

F.Vaitkus "Vilniui vaduoti sąjungos" akcijoje - pinigų sąjungai rinkime. 1935 m. spalio 9 d.
*[pirmoje eilėje, antras iš kairės - **Romualdas Kolokša**]*

F. ir M.Vaitkai su Panevėžio mergaičių gimnazijos mokinėmis, 1935 m. spalio 15-16 d.
*[už Vaitkų nugarų - **Romualdas Kolokša**]*

F.Vaitkus su Panevėžio šauliais ir šaulėmis, Šaulių salėje. 1935 m. spalio 15-16 d.
*[ketvirtoje eilėje, pirmas iš kairės - **Romualdas Kolokša**]*

Lakūno Felikso Vaitkaus viešnagė Lietuvoje (1935 m. spalio mėn.)
*(trečias iš kairės, šalia Vaitkienės, **Romualdas Kolokša**)*
Šaltinis: Šiaulių "Aušros" muziejus; https://www.limis.lt/
foto. autorius: Kazimieras Skerstonas

Lakūno Felikso Vaitkaus viešnagė Lietuvoje (1935 m. spalio mėn.)
*(pirmas iš kairės - **Romualdas Kolokša**)*
Šaltinis: Šiaulių "Aušros" muziejus; https://www.limis.lt/
foto. autorius: Kazimieras Skerstonas

Iš kairės: pulk. A.Gustaitis, transatlantinis lakūnas D.Costes, transatlantinis lakūnas F.Vaitkus. Kaunas, 1935 m. spalio 21 d. [antroje eilėje, pirmas iš kairės - ***Romualdas Kolokša****]*

Arūnas Bubnys, "Holokaustas Lietuvos provincijoje 1941 metais" (2021 m., ISBN 978-9986-09-516-3)

395 psl.

1941 m. liepos pabaigoje (pagal kitus šaltinius rugpjūčio mėnesį) Šaukėnų baltaraiščiai ir policininkai miestelio žydus iš pradžių suvarė į miestelio sinagogą ir atėmė iš jų vertingesnius daiktus. Po kelių dienų žydai buvo perkelti į didelę daržinę Šukiškių dvare (1 km nuo Šaukėnų). Po 2-3 dienų Juodlės miške (apie 7,5 km nuo Šaukėnų) baltaraiščių atvaryti miestelio gyventojai iškasė didelę duobę (28x2x2). 1941 m. liepos-rugpjūčio mėnesių sandūroje baltaraiščiai suimtus žydus nuvarė į Juodlės mišką. Čia atvažiavo apie 20 Užvenčio būrio narių (vadovaujami **R. Kolokšos**) ir keli gestapininkai. Žydus nurengė, po to grupėmis (po 10 žmonių) vedė prie griovio ir šaudė. Į kiekvieną auką šaudavo du budeliai. Sužeistus žydus automatų serijomis pribaigdavo vokiečių gestapininkai. Iš viso buvo nužudyta apie 300 (kitur minima 273, 283 nužudytieji) Šaukėnų žydų. Dauguma aukų - vyrai. Sušaudytųjų drabužius nugabeno į policijos būstinę ir dalijo žudikams. Moteris ir vaikus išvežė į Žagarės getą. Šešiolika Šaukėnų būrio narių 1941 m. spalio 2 d. dalyvavo likviduojant Žagarės getą.

ten pat, 398-399 psl.

Nacių ir sovietų karo pradžioje Užvenčio apylinkėse sutelkto lietuvių partizanų būrio organizatoriai ir vadai buvo **Vilius Prancūzevičius** (vėliau tapęs Užvenčio valsčiaus viršaičiu) ir advokatas atsargos ltn. **Romualdas Kolokša** (kitur rašo Kološka). 1941 m. liepos pradžioje būriui priklausė apie 50 aktyvesnių partizanų. Jie buvo ginkluoti šautuvais, pistoletais ir ant rankų ryšėjo baltus raiščius. Po kelių savaičių partizanų būrys buvo reorganizuotas į pagalbinės policijos būrį, žmonės būrio narius dažnai vadindavo baltaraiščiais. Pirmosiomis vokiečių okupacijos dienomis partizanų štabo sprendimu buvo suimta ir sušaudyta apie 17 sovietinių aktyvistų.

1941 m. liepos pradžioje, vokiečių valdžiai įsakius, visus Užvenčio žydus baltaraiščiai suėmė ir uždarė miestelio pakraštyje, buvusioje spirito varykloje. Dienomis žydai buvo varomi šluoti gatvių, valyti išviečių ir dirbti kitus nešvarius darbus. Suimtųjų stovyklos komendantu buvo paskirtas Užvenčio partizanų būrio vado pavaduotojas **Juozas Čepauskas**.

Žydų sušaudymo išvakarėse Užvenčio partizanai Želvių miške (apie 2 km nuo miestelio) iškasė didelę duobę. Kitos dienos rytą (1941 m. liepos 31-ąją; pagal kitus šaltinius liepos 30 d.) iš Šiaulių į Užventį atvyko keli vokiečių saugumo policijos karininkai. Jie ėmė vadovauti egzekucijai. Užvenčio baltaraiščių būrio nariai, sunkvežimiu ir vežimais nuvežę žydus, daugiausia senelius, moteris ir vaikus, į Želvių mišką, čia juos perdavė šaudytojų komandai. Žydus šaudė 17 Užvenčio būrio narių ir keli vokiečių gestapininkai. Žudynėms pasibaigus, duobę užkasė patys žudikai, aukų drabužius sukrovė i vežimą ir parvažiavo i Užventį. Čia baltaraiščiai kartu su vokiečių gestapininkais girtavo, o paskui tą pačią dieną apie 20 Užvenčio būrio narių su vokiečiais nuvažiavo į Šaukėnus ir ten sušaudė suimtus vietos žydus.

Liudytojų parodymai apie nužudytų Užvenčio žydų skaičių labai skiriasi - svyruoja nuo 50 iki 150 žmonių. Dažniausiai minimas skaičius - 50-70. Tikriausiai šis skaičius arti tiesos, kadangi 1941 m. liepos 30-31 d. buvo sušaudyti ne visi Užvenčio žydai. Kelios grupės darbingų žydų 1941 m. vasarą išvežtos į Šiaulius ir Žagarę. 2010 m. žydų bendruomenės lėšomis Želvių miške buvo pastatytas paminklas nužudytiems Užvenčio žydams. Senajame paminkle Holokausto aukoms rašoma, kad šioje vietoje buvo sušaudyti 96 Užvenčio žydai.

Užvenčio būrys 1941 m. rugpjūtį du kartus važiavo į Šiaulius ir dalyvavo konvojuojant, šaudant ir saugant vietos žydus Bubių miške. Per šias dvi akcijas sušaudyta apie 200 Šiaulių žydų. Jų metu Užvenčio būriui vadovavo **R. Kolokša**.

Užvenčio partizanų būrys veikė iki 1941 m. rugsėjo. Vėliau dalis jo narių išsiskirstė po savo ūkius, kiti su būrio vadu R. Kolokša stojo tarnauti į Šiaulių policiją.

Paskutinieji Užvenčio žydai (apie 20 pasikrikštijusių žmonių) sušaudyti 1941 m. gruodžio 8 d. Želvių miške.

"Šiaulių getas: kalinių sąrašai" (Sudarė Irina Guzenberg, Jevgenija Sedova 2002 m., ISBN 9955-9556-0-0)

46 psl.

[Šiaulių] Geto gyventojų pertekliaus ir butų stokos problema iš dalies buvo "sprendžiama" žmonių žudynėmis. Dalis žydų getuose netilpo; pirmosiomis rugsėjo dienomis tuos žydus suvarius į sinagogas bei žydų senelių prieglaudos namus Vilniaus

gatvėje, jie čia buvo suregistruoti, o sąrašai perduoti A. Stankui. Pagal A. Stankaus parodymus, dauguma jų (seneliai ir nedarbingieji) buvo išvežti į Žagarę arba Kužius ir sušaudyti. Rugsėjo 4 d. sinagogas aplankęs komiteto pirmininkas M. Leibavičius jas rado tuščias. Rugsėjo 7-ąją (kituose dokumentuose - 6-ąją) buvusio Užvenčio advokato ltn. **R. Kolokšos** vadovaujamas būrys suėmė 47 žydų vaikų namų auklėtinius su dviem auklėtojais *[A. Katz and Zhenia Karfel]*. Juos nuvežė į mišką ir sušaudė. Rugsėjo 13 dieną į getą įsiveržę policininkai suėmė kelias dešimtis senelių ir taip pat išvežė sušaudyti.

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės policininkas Barkauskas su žmona
Iš knygos "Senoji Kelmė"

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Lietuvos armijos karininkas GINTILA (GINTILAS) Dzislovas

Knygoje „Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.“ (ISBN 978-609-8037-13-5) skyriuje apie 1941 metų vasaros įvykius Kelmėje istorikas Stanislovas Buchoveckas keliose vietose mini Lietuvos armijos kariškį, kuris karo pradžioje ėmėsi organizuoti vietinių sukilėlių būrį. Pirmas šio asmens paminėjimas knygoje yra šitoks:

> "Turima archyvinė medžiaga atskleidžia, kad antrąją Vokietijos-Sovietų Sąjungos karo dieną į Kelmę organizuoti sukilimo veiksmų atvyko (ar buvo čia jau anksčiau) kariškis, veikiausiai - LAF atstovas. Apie susijusius su juo 1941 m. birželio 23 d. įvykius (dar iki gaisro) pokariu tardytas **Povilas Meškauskas** pasakojo: "(...) ėjau su Kelmės parduotuvės vedėju **Juliumi Tyla** ir pakeliui sutikome gimnazijos mokinį **Mykolą Jakubaitį**, kuris mus pakvietė į gimnaziją, kur jau buvo susirinkę 5-6 asmenys, tarp kurių buvo man nepažįstamas Lietuvos kariuomenės leitenantas. Mes turėjom tikslą iškelti lietuvių tautinę vėliavą, bet tai nepavyko, nes per miestelį ėjo Raudonosios armijos daliniai." *[Iš P. Meškausko apklausos protokolo 1945.07.28, LYA, f.K-1. ap.58, b.27740, l.11]*

> "Spontaniškai susidariusios sukilėlių grupės narys **P. Meškauskas** tolesnius birželio 23 d. įvykius apibūdino taip: "Tos dienos vakare dar kartą susitikome gimnazijoje ir leitenantas mums davė po vokišką pistoletą mauzerį ir paskirstė į postus miestelyje, įpareigojęs stebėti Raudonosios armijos dalių judėjimą, kiek ir kur praėjo, ir jam pranešti. Budėjom iki birželio 24 d. ryto, kada vokiečiai ėmė bombarduoti Kelmę, ir mes išsibėgiojome po aplinkinius kaimus. Birželio 25 d. vokiečiai užėmė Kelmę ir mes vėl susirinkome miestelyje. Čia visas mūsų būrys, taip pat ir aš, gavome ant rankovių baltus raiščius, reiškiančius priklausomybę baltiesiems partizanams, ir įpareigojo mus padėti vokiečių-lietuvių policijai." *[šaltinis tas pats]*

Antrą kartą nepažįstamasis kariškis S.Buchovecko paminimas jau su vardu ir pavarde t.y. **Dzislavas Gintalas**.

> "Iš vienos baudžiamosios bylos, atrodo, aiškėja, kas buvo tas leitenantas, pradėjęs organizuoti grupės vietos gyventojų antisovietinius veiksmus dar Raudonosios armijos užnugaryje. Tai kelmiškis **Dzislavas Gintalas**, gal kilęs ne iš miesto, bet iš valsčiaus kaimo ir ne visiems pažįstamas dar ir dėl to, kad gal iki 1940 m. ar kaip karininkas buvo kariuomenėje. Pasak kai kurių parodymų, sukilėlių būrį telkęs **D. Gintalas** dar iki vokiečiams įžengiant į

> Kelmę "organizavo vietinę valdžią", kurią sudarė šio miesto gyventojai **Povilas Meškauskas, Julius Tyla, Aleksas ~~Matulevičius~~** *[Matusevičius]*, **Petras Špukas, Liudas Alekna, Jonas Šulskis**, valsčiaus kaimų ūkininkai **Boleslovas Cibulskis** ir **Steponas Mikalauskas**". *[M. Jakubaičio 1945 m. balandžio 9 d. tardymo protokolas, LYA, f.K-1, ap.58, b.734/3, l.10.]*
>
> *[Knygoje „Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.“ (ISBN 978-609-8037-13-5), psl. 341, istorikas nurašė nuo M.Jokubaičio tardymo protokolo klaidingai Alekso Matusevičiaus pavardę. Vietoje Matusevičius - Matulevičius.]*

Kelmės vid. mokyklos mokytojas **Jonas Vadeikis** rajono laikraštyje „Komunistinis žodis“ (1957 metų birželio 15 d. Nr. 47), straipsnyje "Siaubinga vasara" mini nepažįstamąjį *tipelį*, pasiskelbusį lietuvišku komendantu.

> "Nacionalistinėms gaujoms vadovavo ir vietos „valdžios" branduolį sudarė buvęs viršaitis **Česna** su keliais sėbrais, jų tarpe buvo iš kitur atvykęs kažkoks tipelis, pasivadinęs lietuvišku komendantu ..." *[originalus straipsnis]*

Po karo suimto Kelmės partizano Adolfo Žemecko parodymuose yra aiškiai ir įskaitomai parašyta, kad Lietuvos armijos kariškio pavardė buvo **Gintila**, o ne **Gintalas**, kaip savo straipsnyje rašo istorikas S. Buchoveckas. Taip pat tiksliai **Gintilos** pavardę dviejų tardymų metu įvardija ir Kelmės valsčiaus valdybos buhalteris **Liudas Alekna**.

Prie visų šio Lietuvos armijos kariškio pavardės variantų prisideda ir dar vienas. Teismo išvadoje (1947 sausio 13 d. LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.168-170) ties teisiamojo **Alekso Balkio** kaltinimu yra parašytas toks sakinys:

> "[A. Balkys] 1941 metais ėjo lagerio-geto sargybinio pareigas. 1941 metų rugpjūčio mėnesio laikotarpiu, vykdydamas lagerio viršininko vokiečių armijos kavalerijos leitenanto **GENDILA** nurodymus, išdavinėjo piliečiui Dovydaičiui po 10-12 lageryje laikomų žmonių [elektros] linijos remonto darbams."

Mažai tikėtina, kad koks nors etninis vokietis būtų turėjęs pavardę **Gendila**, kuri, be to, yra labiau panašesnė į jau aukščiau išvardintus lietuviškus variantus **Gintila** ar **Gintalas**. Tikėtina, kad šis netikslus pavardės variantas atsirado po liudininko **Prano Dovydaičio** apklausos. **P. Dovydaitis** dirbo elektomonteriu Kelmėje ir pirmais mėnesiais po karo pradžios jam buvo pavesta atstatyti nutrauktą elektros tiekimą Kelmės mieste. Reikėjo iš naujo pastatyti stulpus ir ištiesti laidus. Tam darbui, pasak pačio Dovydaičio, jam valsčiaus viršaitis (kitame jo liudijime miesto komendantas) liepė panaudoti lageryje laikomus žydus. Elektromonteris rugpjūčio mėnesio laikotarpyje eidavo į lagerį, iš kurio atsivesdavo apie 10-12 suimtųjų. Vienoje apklausoje (1946.12.28 Dovydaičio ir Balkio akistatoje LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.146-148) Dovydaitis liudija, kad atėjus į lagerį, jis kreipdavosi į sargybą, kuri savo ruožtu kreipdavosi į lagerio viršininką **vokietį**, kuris duodavo leidimą paimti žydus į darbą, o 1947.01.13 dienos teismo išvadoje (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.168-170) jau yra patikslinimas, kad to lagerio viršininko pavardė buvo **Gendila** ir kad jis atseit buvo vokiečių armijos kavalerijos leitenantas. Akivaizdu, kad minimas Gendila yra tas pats A. Žemecko ir L. Aleknos įvardintas Lietuvos armijos karininkas **Gintila**. Panašu, kad meistras Dovydaitis apklausos metu sumaišė lagerio viršininko tautybę, su kurio jis neturėjo tiesioginio ryšio. Toliau seka ištrauka iš S.Buchovecko straipsnio knygoje "Holokaustas Lietuvoje. 1941-1944":

> "Tikslesnė Kelmės geto įrengimo data nežinoma. Jis atsirado 1941 m. liepos pradžioje, t. y. anksčiau nei kai kuriuose aplinkiniuose miestuose ir miesteliuose. Getui buvo pritaikyta Kelmės dvaro sodyba, tiksliau, joje stovinti didelė daržinė ir kelios kitos patalpos. Dvaro rūmuose, matyt **[!]**, gyveno geto komendantas vokietis. Jis tik epizodiškai minimas vienoje baudžiamojoje byloje (kai elektros tinklų meistrui reikėjo gauti darbininkų žydų elektros linijų atkūrimo darbams), tačiau kaip tik nuo to vokiečio valios priklausė dvaro daržinėje uždarytų žydų

> padėtis ir kančios."

Išlikęs ne vienas liudytojų parodymas prieštarauja istoriko S. Buchovecko išvadai, kad getas Kelmėje buvo dvaro sodyboje. Visų pirma, analizuojant liudijimus, tarp kurių yra Prano Dovydaičio, Jakovo Zako, Chajos Rozienės bei Janinos Meraitės, galima spręsti, kad pagrindinis lageris-getas buvo ne Gruževskių dvaro teritorijoje, o po gaisro išlikusiose žydo Zundelio Lunco daržinėse, kurios stovėjo pačiame Kelmės mieste netoli katalikų bažnyčios. Pasak Janinos Meraitės, *"Kunigiškių gatvės gale"* t.y. dabartinės Dariaus ir Girėno gatvės pabaigoje. P. Dovydaitis minėjo, kad ši daržinė (-ės) buvo už 0,5 km nuo valsčiaus valdybos. Pati valsčiaus valdyba po visą miesto centrą suniokojusio gaisro buvo laikinai įkurta kažkada buvusiame progimnazijos pastate arba dar anksčiau buvusioje Gruževskių dvaro spirito varykloje, nuo kurios iki miestelio centro yra būtent apie 0,5 km. Kaip liudijo **Liudas Alekna**, prieš pat karą tame pastate buvo *senelių ir invalidų namai*. Zundelio Lunco ūkiniai pastatai galėjo būti kažkur tarp dabartinės J.Smilgevičiaus g. ir Dariaus ir Girėno g. atsišakojimo, priešais katalikų bažnyčią. (Žr. apytikslę miesto schemą). Matomai Gruževskių dvaro daržinė buvo naudojama trumpam, kaip laikinas aukų subūrimo punktas iki juos etapais sušaudant. Apie tai J. Zakas ir liudijo, minėdamas, kad juos antros akcijos dieną perkėlė iš Lunco daržinės į dvaro daržinę. Tą patį liudijo ir Chaja Rozienė. Po nežinia kurio laiko nuo karo pradžios Kelmės dvare iš tiesų apsigyveno vokiečių kolonistas baronas **von Haren**. Štai taip jo atsiradimą aprašo Kelmės mokytojas J.Vadeikis:

> "1942 m. sausio mėnesį per speigus hitlerininkai iškraustė iš likusių nuo gaisro patalpų gimnaziją ir čia įrengė „Soldatenheimą" (kareivių namus) *[turima omenyje Šaulių namus t.y. dabartinės Kelmės savivaldybės pastatas]*. Gimnazijos klasės išsimėtė po likusias nuo gaisro trobas. Tik rudenį grįžo į senas bravaro patalpas *[Gruževskių dvaro pastato papėdėje. Ten pat buvo ir laikina valsčiaus valdyba]*. Pačiame Kelmės dvare savininko teisėmis atsisėdo atsibastęs iš Vokietijos baronas von Hahren *[Haaren]*, kelių karininkų tėvas, būsimasis Kelmės viešpats. Į miestelį ir į apylinkės tuščius ūkius prigužėjo daug vokiškų kolonistų. Protestantų klebonijoje jiems įrengė specialią pigiai parduodamų prekių krautuvę „Nur fur Deutsh" (Tik vokiečiams)."

J.Vadeikio tekstas neleidžia užtikrintai teigti, kad šis vokietis-baronas buvo Kelmėje 1941 metų liepos-spalio mėnesiais. Iš to, kokia eilės tvarka mokytojas J.Vadeikis savo tekste sudėliojo įvykius, galima manyti, kad minimas vokietis-baronas į Kelmę atvyko 1941 m. pabaigoje arba 1942 m. pradžioje, kuomet praktiškai visi Kelmės apylinkės žydai jau buvo nužudyti. Galimai remdamasis liudininko P. Dovydaičio užuomina, kad lagerio komendantas buvo atseit kažkoks *vokietis*, istorikas S. Buchoveckas padarė išvadą, kad tas pats vokietis, kuris apsigyveno dvaro rezidencijoje ištiesų ir *dirigavo* visai Kelmės Holokausto įvykių eigai 1941 metų vasarą, praleisdamas kitame šaltinyje esančią nuorodą (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.168-170), kad to paslaptingojo geto komendanto *vokiečio* pavardė buvo **"Gendila"** arba dar tiksliau Kelmės miesto komendantu pasiskelbęs Lietuvos armijos leitenantas **Gintila**.

Grįžtant prie LGGRTC istoriko S.Buchovecko minimo Lietuvos kariuomenės karininko, dar kartą pakartokime jo teiginį knygoje „Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m." :

> "Iš vienos baudžiamosios bylos, atrodo, aiškėja, kas buvo tas leitenantas, pradėjęs organizuoti grupės vietos gyventojų antisovietinius veiksmus dar Raudonosios armijos užnugaryje. Tai kelmiškis **Dzislavas Gintalas**, gal kilęs ne iš miesto, bet iš valsčiaus kaimo ir ne visiems pažįstamas dar ir dėl to, kad gal iki 1940 m. ar kaip karininkas buvo kariuomenėje. Pasak kai kurių parodymų, sukilėlių būrį telkęs D. Gintalas dar iki vokiečiams įžengiant į Kelmę "organizavo vietinę valdžią" [...]". *[M. Jakubaičio 1945 m. balandžio 9 d. tardymo protokolas, LYA, f.K-1, ap.58, b.734/3, l.10.]*

O štai, kaip to pačio asmens pavardę mini LGGRTC direktorius istorikas A.Bubnys knygoje "Holokaustas Lietuvos provincijoje

[Įvairūs šaltiniai internete](#)

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

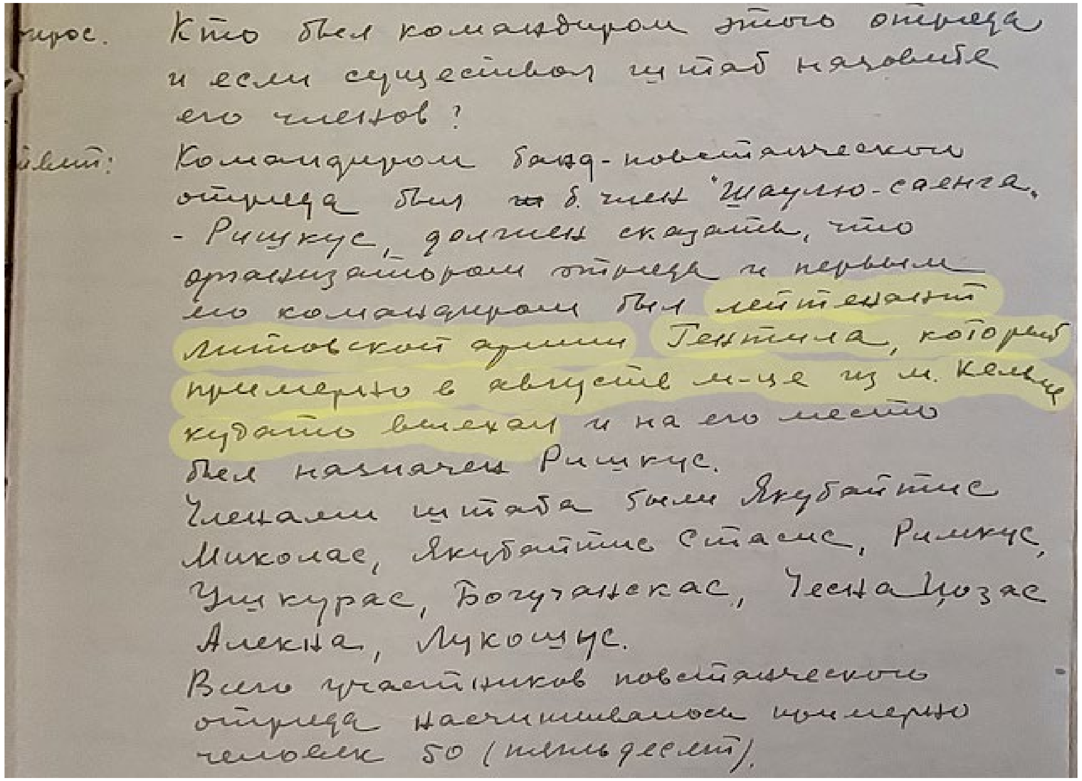
SEKĖJAI

1941 metais" (2021 m., ISBN 978-9986-09-516-3, 312 psl.):

> [...] Dalis žydų drabužių buvo suvežta į valsčiaus savivaldybės pastato vieną kambarį. Raktą nuo šio kambario turėjo baltaraiščių vyresnysis **Gintila**.[...]

Istorikas A. Bubnys šio asmens pavardę parašė taip, kaip ji buvo parašyta tardymo protokoluose t.y. **Gintila**. Akivaizdu, kad S.Buchovecko minimo Dzislavo Gintalo tiksli pavardė yra **Dzislovas Gintila**.

Istorikas S.Buchoveckas knygoje „Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m." (345 psl.) rašo, kad *"[...] atrodo, kad pastarasis [Kazys Riškus] 1941 m. liepos mėn., išvykus ltn.* ***D. Gintalui*** *, ėmėsi vadovauti ginkluotam baltaraiščių būriui. [...]"* D. Gintilos išvykimo iš Kelmės laikas yra labai svarbus, nes iš to galima spręsti, ar jis dar buvo mieste tuo metu, kai vyko masinės žudynės. Priminimui, jos vyko 1941 m. liepos 29 d. ir rugpjūčio 22 d. Tarp visų istoriko nurodytų šaltinių, kuriais jis vadovavosi, yra vienintelis su paminėtu D.Gintilos išvykimo iš Kelmės mėnesiu. Tai suimto [Adolfo Žemecko 1948 m. balandžio 3 d. tardymo protokolas](#) (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.19).

...прос. Кто был командиром этого отряда и если существовал штаб назовите его членов?
...вет: Командиром банд-повстанческого отряда был б. член "Шаулю-саюнга" - Ришкус, должен сказать, что организатором отряда и первым его командиром был лейтенант литовской армии Гентила, который примерно в августе м-це из м. Кельме кудато выехал и на его место был назначен Ришкус.
Членами штаба были Якубайтис Миколас, Якубайтис Стасис, Римкус, Цицкурас, Богуданскас, Чеснаулозас, Алекна, Лукошус.
Всего участников повстанческого отряда насчитывалось примерно человек 50 (пятьдесят).

LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.19 fragmentas

Dokumente yra rašoma: ***"Turiu pasakyti, kad būrio organizatorius ir pirmasis jo vadas buvo Lietuvos armijos leitenantas Gentila, kuris maždaug rugpjūčio mėnesį iš Kelmės miesto kažkur išvyko ir į jo vietą buvo paskirtas Riškus."***

Istorikas S.Buchoveckas savo straipsnyje parašė netiesą t.y., kad D. Gintila iš Kelmės išvyko liepos mėnesį. Galbūt tai jis padarė nesąmoningai dėl neatidumo, o galbūt atvirkščiai - sąmoningai, nes tokiu būdu jis nuo D. Gintilos panaikino pagrindinį rimtą įtarimą t.y. dalyvavimą masinėse žydų žudynėse.

Kazys Riškus,
(apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: USCIS Genealogy)

Pilna pastraipa iš „Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.“ (345 psl.):

> "Į šaudymo vietą žvyrduobėje, už 0,5 km nuo Kelmės dvaro (ir geto), stengtasi atvažiuoti nepastebėtiems. Liepos 29 d. žudynėse svarbiausią budelių vaidmenį atliko atvykę esesininkai ir du vokiečių karininkai, kurie pribaiginėjo sužeistuosius pistoletų šūviais. Iš lietuvių parinktas žudikų dešimtukas atliko besimokančiųjų šaudyti į žmones ir užpilančiųjų žemių ant eilinės sušaudytos žydų partijos vaidmenį. *[čia istorikas susumavo į vieną dešimtuką ir egzekucijos vykdytojus, ir duobkasius, tačiau dokumentuose yra nurodyta, kad vien tik duobkasių buvo mažiausiai 10 žmonių]* Rugpjūčio 22 d. masinėje egzekucijoje vokiečių buvo mažiau. Atrodo, kad tada jiems labiausiai rūpėjo fotografuoti egzekuciją - vaizdus su pasmerktais ir šaudomais žydais bei jų žudikais lietuviais. Tada žudynės vyko iki vėlaus vakaro. Žmonėms naikinti buvo naudojami du kulkosvaidžiai. Vokiečių nurodymu buvo atrinkti net 25 lietuviai, turėję šaudyti prie iškastų duobių arba į jas suvarytus iki apatinių drabužių išrengtus žmones. Remiantis parodymais, tarp žudynių vietoje buvusių ar žudyti savo kaimynus žydus turėjusių Kelmės miesto ar valsčiaus gyventojų buvo **A. Žemeckas**, **M. Jakubaitis**, **S. Jakubaitis**, **K. Riškus** (atrodo, kad pastarasis 1941 m. liepos mėn., išvykus ltn. **D. Gintalui** , ėmėsi vadovauti ginkluotam baltaraiščių būriui), **P. Lukošius**, **A.Jasaitis** ir kiti.
>
> Antrosioms masinėms žudynėms *[1941 m. rugpjūčio 22 d.]* greičiausiai vadovavo iš Raseinių atvykęs A. Grigalavičius *[Grigaravičius Aleksas]*, vienas iš labiausiai nusikaltusių per holokaustą lietuvių Raseinių apskrityje."

Kelmės valsčiaus buhalteris **Liudas Alekna** 1947.10.29 tardymo metu (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.248-255) liudijo, kad *"Niekas iš valsčiaus tarnautojų žydų nuosavybės nepriiminėjo, o daiktus sudėdavo kambaryje, kurio raktą turėjo aktyvistas **Gintila**."*

Visoje 10 tomų enciklopedijoje "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953" (ISBN 978-9955-415-11-4), kurioje gausaus autorių kolektyvo kruopštaus ir ilgamečio darbo dėka yra surinktos žinios praktiškai apie visus buvusius Lietuvos karininkus, yra paminėtas vienintelis karininkas pavarde **Gintila**, o jo vardas yra būtent **Dzislovas**. Šios enciklopedijos 2003 metais išleistame 3-ame tome (185 psl.) yra jo nuotrauka ir trumpas gyvenimo aprašymas:

> **GINTILA (GINTILAS) Dzislovas** gimė 1915 01 12 Jomančių dvare, Rietavo vls., Telšių aps. Mokėsi Kauno jėzuitų g-joje, 1938 baigė Kauno komercinę g-ją. 1938 įstojo į kariuomenę, pasiųstas į Karo mokyklą. 1940 10 01 ją baigė (XV asp. laid.), dėl politinių motyvų karininko laipsnis nesuteiktas, bet paleistas į karininkų atsargą. 1940 Dotnuvoje įstojo į Žemės ūkio akademijos Miškų ūkio sk. 1944 dirbo girininku Kulių, Plungės r., girininkijoje. Sovietų suimtas, bet nesudarius bylos paleistas. 1948 baigė Vilniaus u-to Miškų ūkio sk. Iki 1959 dirbo Visasąjunginio aerofoto miškų tvarkymo susivienijimo Kauno filiale. 1959-61 „Beržo" fabriko direktorius. 1962-75 baldų fabriko „Ąžuolas" techninis vadovas, gamybos skyriaus v-kas, vyr. inžinierius. *[knyga išleista 2003 m.]* [...]. *LKKAS archyvas*.

Tos pačios knygos 386 puslapyje randame pažymėta, kad Karo mokyklos XV laidos aspiranto **Dzislovo Gintilos** specialybė buvo kavaleristas ir, jei ne okupacija, jam būtų oficialiai suteiktas kavalerijos jaunesniojo leitenanto laipsnis. Tuomet aiškėja, kodėl pokarinio teismo dokumente buvo įrašytas sakinys apie *"vokiečių armijos kavalerijos leitenantą"*:

> *"[A. Balkys] 1941 metais ėjo lagerio-geto sargybinio pareigas. 1941 metų rugpjūčio mėnesio laikotarpiu, vykdydamas lagerio viršininko vokiečių armijos kavalerijos leitenanto **GENDILA** nurodymus, išdavinėjo piliečiui Dovydaičiui po 10-12 lageryje laikomų žmonių [elektros] linijos remonto darbams."* (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.168-170)

Teismo protokole paliko tik toks netikslumas: minimas *kavalerijos leitenantas* buvo ne vokiečių armijos, o Lietuvos armijos kavalerijos jaunesnysis leitenantas, kuriam, kaip ir kitiems 284-iems jo bendramoksliams Karo mokykloje, 1940 mokslo metų pabaigoje nebuvo suteiktas oficialus karininko laipsnis.

Iš visų pateiktų šaltinių galima daryti svarią išvadą, kad šis *paslaptingasis* Lietuvos kariuomenės leitenantas arba pasak J. Vadeikio *"iš kitur atvykęs kažkoks tipelis, pasivadinęs lietuvišku komendantu"* iš tiesų buvo svetimas Kelmės krašte, todėl jo vietiniai gyventojai ir nepažinojo, o tai prieštarauja istoriko S. Buchovecko samprotavimui, kad tai turėjo būti vietinis, iš Kelmės

krašto kilęs asmuo.

Knygoje "Lietuvos bajorų palikuoniai" *[sudarytojas Jonas Stankus, 2000 m.]*. Bajorystę pasitvirtinusių asmenų sąraše yra įrašytas **Dzislavas Gintilas** (g. 1915.01.12) iš Žemaitijos bajorų Gintilų giminės, tačiau trumpame šios giminės aprašyme apie Dzislavą Gintilą nėra nieko parašyta plačiau.

Dzislovas Gintila mirė 2005 01 03, palaidotas Kairėnų kapinėse Vilniuje. (LKK 9 tomas)

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

(Iš Alekso Grigaravičiaus bylos atrinkti fragmentai, atskleidžiantys jo ryšį su Kelmės miestu. Taip pat parinktos ištraukos, kurios apibūdina A.Grigaravičiaus asmeninius bruožus bei tolesnį jo likimą po karo.)

Iš suimtojo anketos (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.7-8)

Grigaravičius Aleksas, sūnus Antano

- Gimęs 1904 m., Šakių apskrities, Slavikų valsčiuje, Dūdų kaime *[Juodupėnų (Dudorių) km. pagal "LIETUVOS APGYVENTOS VIETOS. Pirmojo visuotinojo Lietuvos gyventojų 1923 m. surašymo duomenys" (1925 m.)]*;
- Šiuo metu gyvena Šilalės rajone Kiaukų kaime;
- Specialybės neturi;
- Dirba Tauragės apskrities, Šilalės valsčiaus, Kiaukų kaimo pieno surinkimo punkto vedėju;
- Tautybė: lietuvis;
- TSRS pilietis;
- Paso neturi;
- Mažaraštis;
- Buvęs policijos vachmistras;
- Neteistas;
- Priešo okupuotoje teritorijoje gyveno Raseinių mieste, dirbo policijos vachmistru;
- Žodinis portretas: aukštas, vidutiniško sudėjimo, kaklas ilgas, plaukai šviesiai rudi, akys mėlynos, veido forma stačiakampė, kakta aukšta, antakiai išlenkti, nosis stambi ir stora, burna didelė, lūpos storos, smakras tiesus, ausys didelės;
- Neturi mažojo piršto ant dešinės rankos, buvo lengvai sužeistas į kairios kojos pėdą;
- Burną pastoviai laiko pražiojęs;
- Suimtas 1947 metų spalio 2 d.

Grigaravičiaus Aleksas

1947.09.28 tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.14-16)

[...] KLAUSIMAS: Papasakokite savo biografiją.

Gimiau 1904 metais Šakių apskrities, Slavikų valsčiuje, Dūdų kaime nepasiturinčio valstiečio Antano Grigoravičiaus šeimoje. 1912 metais visa šeima persikėlė gyventi į Raseinių apskrities Viduklės miestelį. Ten mano tėvas dirbo pas buožę *Procevičių [pavardė parašyta neaiškiai]* darbininku maždaug iki 1930 metų. Aš nuo pirmų atvykimo į Viduklę dienų išėjau iš tėvo ir pradėjau dirbti pas įvairius valstiečius bei giminaičius jų ūkiuose. 3 metus ganiau gyvulius pas ūkininką Tomą (pavardės nežinau) Viduklės valsčiaus Bagamolų kaime. Viduklės valsčiaus *Pakerūlio [?]* kaime 2-3 metus ganiau gyvulius pas ūkininką Šadauską. Viduklės valsčiaus Antapušinio kaime pas *Griškaitį [?]* 1 metus ganiau gyvulius. Viduklės valsčiaus Pateriškių kaime pas valstietį Letkų 3-4 metus ganiau gyvulius. Tame pačiame kaime pas Kvietkų Rapolą 1 metus ganiau gyvulius. Viduklės valsčiaus Užrudžio kaime pas valstietį Milašauską Petrą 1-2 metus dirbau bernu. Viduklės miestelyje pas buožę *Procevi [? neįskaitomai]* bernu dirbau 3 metus. 1932 metais mane pašaukė į Lietuvos armiją. Iki 1934 metų tarnavau eiliniu kareiviu statybiniame *[rus. сапёрный]* batalione, kurį dislokavo Kaune. 1934 metų balandžio mėnesį iš armijos mane demobilizavo ir aš atvažiavau į Raseinius. Ten apie pusantrų metų dirbau plento Klaipėda-Kaunas tiesime *juodadarbiu*. 1935 metais vedžiau Raseinių gyventoją Tomašaitytę Elžbietą ir iki 1940 metų dirbau Raseinių gimnazijos sargu, o po to autobuso kursuojančio Kaunas-Kryžkalnis konduktoriumi.

1941 metais nuo laikinos vokiečių okupacijos pradžios įstojau tarnauti į Raseinių policiją. 1942 metų pabaigoje mane iš policijos pašalino už tai, kad grasinau nušauti vieną vokiečių žandarą. 1943 metų pabaigoje mane vėl priėmė tarnauti į policiją vachmistru ir dirbau iki tol, kol išvijo vokiečius iš Lietuvos TSR. Po to kai vokiečius išvijo iš Raseinių aš, bijodamas atsakomybės prieš tarybų valdžią už tai, kad tarnavau policijoje, policininko uniformą nusivilkau, užsivilkau civilio drabužius ir išvykau gyventi į Viduklės valsčiaus Lipkiškės kaimą, kur trumpam dirbau prie tilto per Šešuvės upę statyboje. 1944 metų gruodžio mėnesį visiems vyrams buvo įsakyta prisistatyti į registraciją. Aš, bijodamas eiti į Raseinius registruotis, nes čia visi vietiniai gyventojai ir valdžios organai mane pažinojo, nusprendžiau užsiregistruoti Tauragės apskrities Batakių valsčiuje. Aš taip ir padariau, tačiau 1945 metų vasario mėnesį mane areštavo, o tų pačių metų lapkričio mėnesį be teismo buvau išvežtas į Šiaurės-Pečioros lagerį, kur išbuvau iki 1947 metų kovo mėnesio. Paleistas dirbau dabartinėje gyvenamojoje vietoje.[...]

KLAUSIMAS: Kokioms politinėms partijoms arba jaunimo organizacijoms priklausėte Smetonos laiku ir vokiečių valdžios metu ?

Nei Smetonos, nei vokiečių valdžios metais jokioms politinėms partijoms, nei jaunimo organizacijoms niekada nepriklausiau. [...]

Grigaravičiaus Aleksas

1947.10.03 tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.17-19 a.p)

KLAUSIMAS: Kur Jūs gyvenote ir kuo užsiėmėte Lietuvos TSR vokiečių laikinos okupacijos metais ?

Visą laikinos vokiečių okupacijos laikotarpį aš gyvenau Raseinių mieste, Kauno gatvės 9-ame name, priklausiusiame žydui,

kurio pavardės aš neatsimenu *[GOLDBERG]*. Kai 1941 metų birželio mėnesį vokiečiai okupavo Lietuvos TSR, netrukus buvo paskelbtas įsakymas tiems, kurie Smetonos valdžios metais tarnavo policijoje, kad jie privalo prisistatyti į policiją ir pradėti darbą. Aš, kaip buvęs *[originale kirilica parašyta "stary"]* Smetonos režimo metu policininkas, prisistačiau į policiją ir buvau paskirtas kriminalinės policijos vachmistro pareigoms. Maždaug po mėnesio gavau tarnybinį pistoletą.

KLAUSIMAS: Kurie asmenys iš policininkų saugojo žydų lagerį *Getto* ?

Iš viso konvojuje buvo 20-25 žmonių. Konvojuje buvo:

1) aš, Grigaravičius Aleksas, sūnus Antano, konvojaus viršininkas;

2) Jablonskis (vardo nežinau);

3) Lukošius Andrikis (netiksliai);

4) Zdanavičius (vardo nežinau);

5) Gricius (vardo nežinau);

6) Žemaitis Viktoras;

> *Ištrauka iš kitos bylos, kur yra paminėtas **Žemaitis Viktoras***
>
> [Kadangi visi esame kilę iš Kelmės, todėl mes vieni kitus gerai pažįstame. Nusikalstamas veiklas mums įsakė daryti Kelmės policija, kurios viršininku buvo Barkauskas ir jo pavaduotojas Matuzas. Kur jie šiuo metu yra nežinau. Į Kelmę du kartus buvo atvykęs **Žemaitis Viktoras**. Jis lydėjo aukščiausią vadovybę iš Raseinių ir dalyvavo žydų šaudyme. Ankstesnėje apklausoje apie jį aš pasakiau, tai ką žinojau. *(1944 m. lapkričio 20 d. Marcinkaus Petro tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l. 12)*]

7) Klemas Antanas;

8) Tarmanavičius *[TARMAVIČIUS?]* (vardo nežinau);

9) Stauskis (vardo nežinau);

Likusių pavardžių neatsimenu.

Grigaravičiaus Aleksas

1947.10.09 tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.21-22)

KLAUSIMAS: Tyrimas turi duomenų, kad jūs 1941 metų rudenį dalyvavote žydų sušaudyme Raseinių apskrities Kelmės miestelyje. Ar jūs patvirtinate tokius tyrimo duomenis ?

Tokių tyrimo duomenų aš nepatvirtinu. Jokiame žydų šaudyme Raseinių apskrities Kelmės miestelyje aš nedalyvavau, nes Kelmės miestelyje buvau tik vieną kartą. Važiavau komandiruotas policijos viršininko Pilionio parvežti pinigus iš *[Kelmės]*

SEKĖJAI

valsčiaus valdybos.[...]

KLAUSIMAS: Kokiomis aplinkybėmis Jūs buvote sužeistas ?

1941 metų spalio mėnesį aš, policijos viršininko Pilionio įsakymu, važiavau į Betygalą, Raseinių apskrityje, atvežti tris radio imtuvus Raseinių policijai. Neprivažiavęs penkių kilometrų iki miestelio t.y. iki Betygalos, aš sutikau grupę policininkų, kurie buvo girti. Aš vilkėjau civilius rūbus ir jie matomai pamanė, kad aš esu tarybinis aktyvistas. Jie pradėjo į mane šaudyti ir sužeidė į kairią koją. Po sužeidimo mane nugabeno į Raseinius.

Grigaravičiaus Aleksas

1947.10.29 tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.29-33)

KLAUSIMAS: Išvardinkite visus Jums žinomus asmenis, kartu su Jumis tarnavusius Raseinių miesto policijoje laikinos vokiečių Lietuvos TSR okupacijos periodu.

[...]

1. Urbšaitis Kazys, buvęs Lietuvos armijos kapitonas-lakūnas, 39-40 metų, aukštas, gyveno Raseiniuose, buvo policijos viršininkas, masinių žydų žudynių dalyvis Žuveliškių *[Žieveliškės]* kaime, 1943 m. įstojo į vokiečių armiją ir su ja atsitraukė.

2. Policijos viršininko pavaduotoju buvo Juška, vardo nežinau, 40-42 metų, vidutinio ūgio, juodų plaukų, gyveno Raseinių mieste, 1943 metais išvyko gyventi į Kauną, kur jis dabar yra, man nežinoma;

3. Pilionis, vardo nežinau, 40 metų, aukštas, plataus veido, baltų plaukų, dirbo policijos viršininko pavaduotoju, 1944 metais pasitraukė kartu su vokiečių armija.

4. Mockevičius Juozas, 40-42 metų, aukštas, blondinas, rudų akių, pasitraukė su vokiečių armija;

5. Čekavičius Juozas, 42-45 metų, vidutinio ūgio, praplikęs, gyveno Raseinių mieste, dirbo policijoje mašininku, pasitraukė su vokiečių armija;

6. Klimas Antanas, 27 metų, aukštas, blondinas, gyveno Raseinių mieste, tarnavo policijoje vachmistru, kurį laiką buvo geto viršininku Biliūnuose. Pabėgo kartu su vokiečių kareiviais;

7. Stauskas Kazys, 27 metų, aukštas, baltų *[taip parašyta]* plaukų, buvo lagerio *Geto* viršininkas Biliūnuose. Pagal pareigas buvo policijos vachmistru, pabėgo su vokiečiais;

8. Kogelis, vardo nežinau, 37-39 metų, žemas, veidas ir plaukai tamsūs, policijoje dirbo vachmistru, gyveno Raseinių mieste, buvo ginkuotas šautuvu, pabėgo su vokiečiais;

9. Kukeckis, vardo nežinau, tarnavo pagalbinėje policijoje, kurį laiką saugojo žydus Raseinių lageryje *Geto*, kur jis yra dabar, man nežinoma;

10. Jablonskis, vardo nežinau, 30-32 metų, vidutinio ūgio, tamsių plaukų, gyveno Raseinių mieste, dirbo vertėju vokiečių

žandarmerijoje Raseinių mieste. 1944 metais vokiečiai jį areštavo;

11. Ambrazaitis Kazys, 27-29 metų, gyveno Raseinių mieste, vidutinio ūgio, juodų plaukų, tarnavo eiliniu policininku, dalyvavo masiniame žydų šaudyme, pabėgo su vokiečiais.

Be to keletas žmonių tarnavo pagalbinėje policijoje. Jų pavardžių aš nežinau, nes pastarieji atlikinėjo tarnybą nepastoviai, po 2-3 dienas, o po to juos pakeisdavo kiti.

[...]

KLAUSIMAS: Be žydų šaudymo Žuveliškių *[Žieveliškės]* kaime, ar Jūs dalyvavote žydų gyventojų šaudyme kituose valsčiuose ?

ATSAKYMAS: Išskyrus Žuveliškių *[Žieveliškės]* kaime, žydų šaudyme kituose valsčiuose aš nedalyvavau *[pabraukta protokole]*.

KLAUSIMAS: Yra žinoma, kad 1941 metais Jūs dalyvavote žydų šaudyme Kelmės ir Viduklės valsčiuose. Ar tai yra tiesa ?

ATSAKYMAS: Ne, tai yra netiesa. Kelmės ir Viduklės valsčiuose žydų šaudyme aš nedalyvavau. 1941 metų vasarą, policijos viršininko Urbšaičio nurodymu, kartu su jo dviem giminaičiais, kurių pavardžių nežinau, su arkliu važiavau į Kelmės miestelį vien tam, kad pagal Urbšaičio man išduotą įgaliojimą, paimti pinigus iš Kelmės valsčiaus. Tą kartą pagal įgaliojimą man pinigus išdavė kažkoks valsčiaus darbuotojas, jo pavardės nežinau, kokios jo pareigos man nežinoma. Iš viso aš gavau 700-800 rublių, kuriuos perdaviau policijos viršininkui Urbšaičiui. Kalbant apie Viduklės valsčių, tai aš ten nei kartą nesu važiavęs.

KLAUSIMAS: Ką Jūs pažįstate iš policininkų, tarnavusių Kelmės miestelio policijoje laikinos vokiečių okupacijos Lietuvos TSR metu ?

ATSAKYMAS: Dalį Kelmės policijoje okupacijos metu tarnavusių asmenų aš pažįstu tik iš veido, o jų pavardžių nei vieno nežinau.[...]

Kompinskas Šimelis, Šliomo (gim. 1898 m.)

1947.09.29 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.37)

[...] Grigaravičių Aleksą, Antano, aš pažįstu nuo 1938 metų, kaip Raseinių miesto gyventoją. [...]

[...] Man yra žinoma, kad anksčiau mano minėtu laikotarpiu Grigaravičius Aleksas, Antano, gyveno Raseinių mieste, tačiau tikslaus jo adreso nežinojau. 1938 metais, kiek man yra žinoma, jis dirbo Smetonos policijoje eiliniu policininku iki tol, kol Lietuvoje buvo paskelbta tarybų valdžia t.y. iki 1940 m. birželio 15 d.[...]

Lazaris Abromas, sūnus Chaimo, gim. 1908 m., gimęs ir gyvena Raseinių mieste

1947.09.30 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.44)

[...] Taip, Raseinių miesto gyventoją Grigaravičių Aleksą, Antano, aš pažįstu, kaip Raseinių miesto gyventoją nuo 1938 metų. Jis Smetonos režimo metais dirbo policijoje, tačiau nežinau kokios buvo jo pareigos. [...]

Zivas Jakovas, gim. 1898 m.

1947 spalio mėn. apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.48-51)

[...] Zivas Jakovas *[tėvavardis parašytas nesuprantamai]*, gim. 1898 m. Raseinių apskr. Biliūnų dvare, žydų tautybės, [...] , išsilavinimas liaudies mokyklos 4 klasės, gyvena Kaune Kęstučio g. 5a, butas 7, dirba miško pramonės ministerijoje, pardavėju parduotuvėje. [...]

KLAUSIMAS: Ar Jūs pažįstate Raseinių miesto gyventoją Grigaravičių Aleksą, s. Antano. Jei pažįstate, tai kokie Jūsų tarpusavio santykiai ?

ATSAKYMAS: Taip, Grigaravičių aš pažįstu nuo 1941 m. liepos, kaip Raseinių miesto gyventoją. Mudviejų santykiai yra normalūs, asmeninių sąskaitų jam neturiu ir nebuvo. Artimo ryšio su juo neturėjau. [...]

ATSAKYMAS: Aš asmeniškai žinau, kad Grigaravičius nuo 1941 metų liepos pradžios padėjo organizuoti žydų getą, maždaug iki 1941 metų rugpjūčio 15 d. dirbo geto viršininko pavaduotoju, nuo 1941 m. rugpjūčio vidurio dirbo žydų geto viršininku, o kur likusį laiką jis dirbo, aš nežinau.[...]

ATSAKYMAS: Apie išdavikišką Grigaravičiaus veiklą aš asmeniškai žinau štai ką: maždaug 1941 metų liepos 14-15 d. Grigaravičius, būdamas žydų geto viršininko pavaduotoju, atėjo pas mane į namus, tuo metu aš gyvenau Raseinių valsčiaus *Lapatuški* *[Lopetiškių?]* kaime. Su juo buvo du baltieji partizanai (vienas iš jų buvo Kaupis *[Kaupas]*, kito baltojo partizano pavardės aš nežinau) ir penki žydai, kurių pavardės:

Kaplanas, vardo nežinau; Karabelnikas; Va[..]nikas *[nesuprantamai]*; du broliai Lichter. (pastarieji jau buvo laikomi gete).

Grigaravičius ir du baltieji partizanai buvo ginkluoti rusiškais šautuvais, be to Grigaravičius su savimi turėjo pistoletą.

Atėję pas mane į namus, Grigaravičius žydams įsakė iš daržinės išvesti man priklausiusias karves. Po to, kai žydai išvedė pas mane buvusias penkias karves, Grigaravičius kiekvienam jų paskyrė po karvę ir su sargyba nuvarė geto link, kuris buvo už vieno kilometro nuo mano ūkio.

Kitą dieną aš kartu su savo tėvu Ziv Kivelevič nuėjome į getą prašyti, kad Grigaravičius mums grąžintų karves. Atėję į žydų geto vietą ir kreipęsi į Grigoravičių dėl mūsų karvių grąžinimo, pastarasis, pradėjęs šaukti ant mano tėvo ir grasindamas jį sušaudyti, pareiškė: *"Čia tau ne tarybų valdžia".*

Neatgavę karvių, mes grįžome atgal į namus.

Maždaug apie rugpjūčio mėnesio 20 dieną man esant namuose pamačiau, kaip Grigaravičius su dviem baltaisiais partizanais (jų pavardžių nežinau) ginkluoti šautuvais ateina mūsų namų link. Aš išsigandęs nubėgau į daržinę, esančią už maždaug dvidešimties metrų nuo namo, kur pasislėpiau ir stebėjau, kas vyksta. Grigaravičius ir baltaisiais partizanais įėjo į mano namus ir išsivedė mano tėvą, Ziv Kivelievič, 70 metų, ir motiną Ziv Mariją ir nuvarė juos į sušaudymo vietą, kur juos ir sušaudė.

KLAUSIMAS: Koks žydų skaičius buvo gete ?

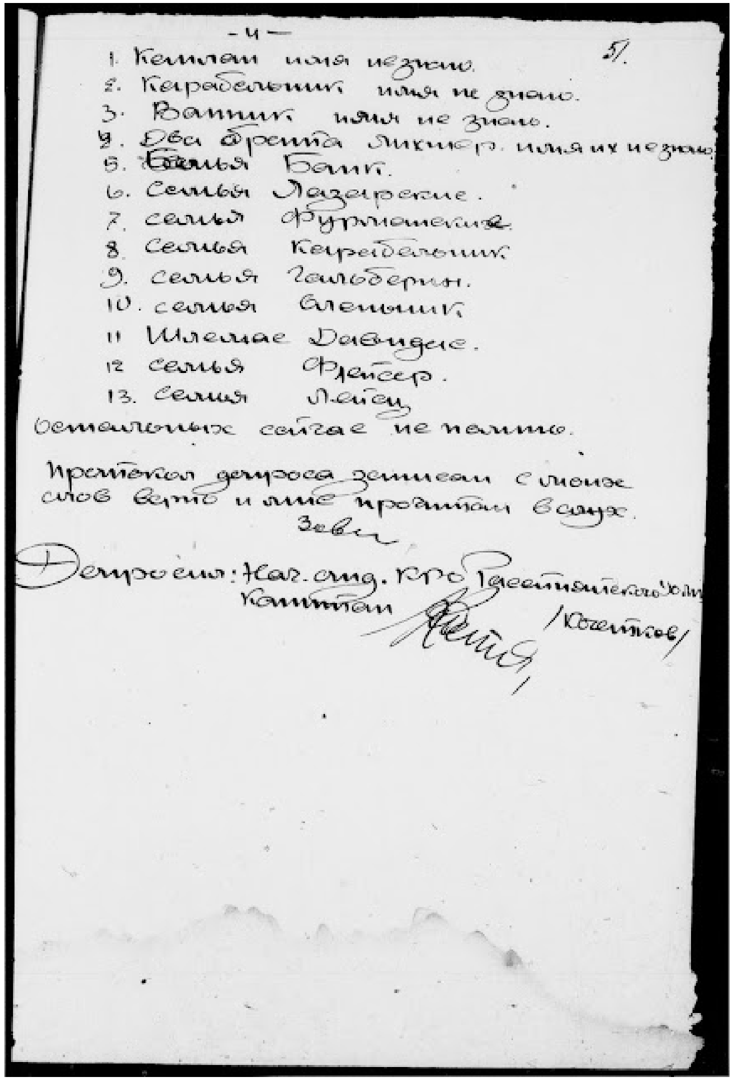
ATSAKYMAS: Nuo geto suorganizavimo momento jame buvo virš dviejų tūkstančių nuo 16 iki 55 metų abiejų lyčių žydų, o 1941 m. rugpjūčio 15 d. jame liko apie 700 žmonių, kurie iš geto buvo paleisti, o likusieji *[iš prieš tai minėto "virš 2000" skaičiaus]* buvo sušaudyti.

1941 metų rugpjūčio 22 d. visur buvo išklijuoti skelbimai, pasirašyti apskrities viršininko Sabačiausko *[A.Sabaliauskas]*, kuriuose rašė, kad visi žydų tautybės asmenys privalo iki 1941 metų rugpjūčio 26 dienos išvykti į Raseinių apskrities Biliūnų dvarą.

Nuvažiavę į Biliūnų dvarą žydai buvo sušaudyti rugpjūčio 27-28 d.

KLAUSIMAS: Išvardinkite žydų tautybės piliečius, kuriuos laikė gete ir buvo sušaudyti.

ATSAKYMAS: Aš pažinojau šiuos žydų tautybės piliečius, kuriuos laikė gete ir sušaudė:

-4- 51.

1. Капитан имя не знаю.
2. Корабельник имя не знаю.
3. Ванник имя не знаю.
4. Два брата Ликнер. имя их не знаю.
5. Семья Банк.
6. Семья Лазаревские.
7. семья Фурманские.
8. Семья Корабельник.
9. семья Гольберг.
10. семья Олешник
11 Шлемас Давидас.
12 семья Флейсер.
13. Семья Лейзу

остальных сейчас не помню.

Протокол допроса записан с моих слов верно и мне прочитан вслух.

Зеви

Допросил: Нач. отд. КРО [illegible]
Капитан /Кочетков/

LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.51

Furmanskytė-Gurvičienė Sara, duktė Berelio, gim. 1922 m.

1947.10.14 apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.52-54)

[...]

KLAUSIMAS: Ar Jūs pažįstate Grigaravičių Aleksą, Antano, gimusį Šakių rajono Dūdų kaime. Jei pažįstate, tuomet, kokie yra judviejų bendri santykiai ?

ATSAKYMAS: Aš asmeniškai pažįstu ne Grigaravičių Aleksą, o **Grigelavičių**, vardo nepamenu, maždaug 40-ties metų, aukšto ūkio, blondiną, pailgo veido, kuris 1938-1939 metais dirbo Raseinių miesto gimnazijoje sargu. Paskelbus Lietuvoje tarybinę valdžią 1940-1941 metais, kurį laiką slapstėsi nuo tarybinės valdžios organų persekiojimo. Smetonos režimo metu buvo lietuvių buržuazinės šaulių organizacijos narys. Laikinos vokiečių okupacijos Lietuvos TSR metu **Grigelavičius** buvo Raseinių žydų lagerio *Geto* viršininku.[...]

[...] 1941 metų liepos 16 d., kuomet Raseinių mieste ir aplinkiniuose valsčiuose gyvenantys žydai buvo suvaryti į žydų lagerį, esantį Raseinių mieste, į kurį buvau pristatyta ir aš, tuomet mes sužinojome, kad žydų *Geto* viršininkas yra Grigelavičius, taip jį vadino visi gete esantys baltieji lietuvių sukilėliai.[...]

Kaltinamojo Grigaravičiaus Alekso, s. Antano, akistata su liudytoja Furmanskytė-Gurvičienė, d. Berelio

1947.10.15 (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.67-68)

[...]

Furmanskytė-Gurvičienė: Akistatos metu prieš mane sėdintį kaltinamąjį aš pažįstu ne Grigaravičiaus pavarde, o kaip **Grigelavičių Aleksą**. Taip jį vadino daugelis Raseinių miesto gyventojų. Laikinos vokiečių okupacijos Lietuvos TSR metu Grigelavičius Aleksas buvo žydų geto Raseinių mieste viršininku.[...]

Grigaravičius Aleksas: Taip, aš patvirtinu, kad daugelis Raseinių miesto gyventojų, be **Grigoravičiaus** pavardės dar mane vadino **Grigelavičiumi**. Tačiau mano tikroji pavardė yra **Grigoravičius**.[...]

Teismo posėdžio protokolas

1947.12.11 (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.93,162)

[...] **Grigoravičiaus Alekso parodymai:**

Smetonos režimo Lietuvoje metais aš gyvenau Raseinių mieste ir septynis mėnesius tarnavau policijoje Kelmės miestelyje. 1941 m. prasidėjus karui aš gyvenau Raseiniuose. 1941 m. birželio mėn. vokiečiai išleido įsakymą visiems buvusiems policininkams prisistatyti į vokiečių komendantūrą. [...]

Iš kaltinamojo nuosprendžio

1947.12.11 (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 SB, l.14)

[...] Grigoravičių Aleksą, sūnų Antano, remiantis BK RTFSR 58-I 'a' str. ir pagal sankcijos išduotos 1947 gegužės 26 d. TSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo "Dėl mirties nuosprendžio panaikinimo" 2 str. įkalinti į pataisos-darbo lagerius DVIDEŠIMT PENKIEMS METAMS /25/ [...]

Iš A.Grigoravičiaus prašymo sumažinti jam skirtą bausmės laiką svarstymo

(LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 SB, l.29)

[...] Laikas: 1960.05.31 Vieta: Irkutskas, pataisos darbų lageris "OZIORNY"

[Bausmės laiko pradžia]: 1946 m. kovo 10 d.

[Bausmės laiko pabaiga]: 1971 m. kovo 10 d.

Charakteristika:

> Grigoravičius A.A. [...] yra įvertintas tik iš teigiamos pusės. Visą laikotarpį dirbo įvairius darbus, į paskirtus darbus žiūri geranoriškai ir juos atlieka kokybiškai, už ką 1953 ir 1955 metais jį 12-tos *selchoz* skyriaus vadovybė buvo paskatinusi, apdovanodama Čiunsko rajono vietos tarybos komiteto ir Čiunsko rajono vykdomojo komiteto garbės raštais. Grigoravičius yra kolektyvo tarybos narys ir visuomeninės drausmės sekcijos narys. Lagerio režimo nėra pažeidęs. 1956 m. kovo 30 d. buvo pervestas į palengvintą sulaikymo režimą su teise pasikviesti šeimą. 1958 m. gruodžio mėnesį už atlikto nusikaltimo sunkumą buvo pervestas į bendrą sulaikymo režimą. Būdamas palengvinto sulaikymo režimo metu su teise gyventi ne zonos ribose, sukūrė šeimą. Turi žmoną ir du vaikus, kuriais jis rūpinasi.
>
> Aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje. Kruopščiai lanko politinius užsiėmimus, skaito laikraščius, žurnalus ir grožinę literatūrą.
>
> Atsakingai elgiasi su visuomenine ir valstybine nuosavybe, aktyviai padeda administracijai išaiškinti drausmės pažeidėjus. Kreipiasi mandagiai, sulaikytųjų tarpe elgiasi pavyzdingai, prie grupuočių nesišlieja. Į pastabas ir patarimus reaguoja teigiamai. Būnant laisvės atėmimo vietoje nuobaudų neturėjo.

[...]

Teismo posėdžio protokolas

(LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 SB, l.34-35)

1961 kovo 9 d., Irkutsko garnizono karinio tribunolo uždaras teismo posėdis Taišeto mieste.

"Teismo pirmininkas skelbia, kad bus nagrinėjamas pataisos darbų lagerio OZIORNY viršininko teikimas, kuris pritartas Taišeto miesto vykdomojo komiteto darbo žmonių deputatų Tarybos, sumažinti bausmės trukmę nuteistajam Grigaravičiui Aleksui, s. Antano, gimusiam 1904 metais, lietuviui, kilusiam iš Lietuvos TSR Šakių rajono Dūdų kaimo. [...]

Pirmininkaujantis suteikė žodį nuteistajam Grigaravičiui, kuris pasisakė:

> - Aš esu nuteistas už tai, kad Lietuvos TSR teritorijos okupacijos metu 1941 metų birželio mėnesį įstojau tarnauti vokiečių policijoje. Mano pareigos buvo: saugoti ir paskirstyti kurą vokiečių aerodrome. Be to, vykdydamas vokiečių vadovybės įsakymą, aš paruošdavau sušaudymui žydų tautybės piliečius. Man dalyvaujant buvo

> sušaudyta 500 žydų tautybės piliečių. Aš pats asmeniškai 1941 metų rugpjūčio mėnesį sušaudžiau tris moteris, kurios bandė išvaduoti savo vyrus iš areštinės.

Į pirmininkaujančio klausimą nuteistasis Grigaravičius atsakė:

> - Taip, aš dalyvavau iš lagerio atrenkant 185 žmones, kurie to pasekoje buvo sušaudyti. Tarnaudamas vokiečių policijoje aš mušiau lageryje uždarytus piliečius. Nelaisvėje esu 15 metų, mano šeima gyvena Taišete.

Pirmininkaujantis suteikė žodį lagerio administracijos atstovui majorui Bugujevui, kuris charakterizavo nuteistąjį Grigaravičių tik teigiamai, pasakydamas, kad jis turi du pagyrimo raštus iš partinių organų, padeda lagerio administracijai įvesti tvarką. Atsižvelgiant į tai, lagerio administracija prašo, remiantis TSRS Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1960 m. balandžio 25 d. įsaku, sumažinti Grigaravičiui bausmę." [...]

Irkutsko garnizono karinio tribunolo teismo nutartis

(LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 SB, l.37)

1960 kovo mėn. 09 d.

[...] Oziorny lagerio administracijos prašymą sumažinti bausmę Grigaravičiui Aleksui, s. Antano, ATMESTI. [...]

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ponas Juozas Čėsna jaunystėje (šaltinis)

Ponas **Juozas Čėsna** gimė 1901 m. liepos 17 d., Gaugarių kaime. Jis buvo Kelmės valsčiaus viršaitis ir tuo pačiu stambus ūkininkas, turėjęs ūkį Raseinių apsk. Kelmės valsčiaus **PREIKURAI** kaime. Lietuvą okupavus sovietams 1940 metais J.Čėsną paliuosavo iš viršaičio pareigų, tačiau prasidėjus Sovietų Sąjungos ir Vokietijos karui 1941 birželio mėnesį jis vėl užėmė Kelmės valsčiaus viršaičio pareigas. Apie J.Čėsnos veiklą pirmais karo mėnesiais liudijo Jakovas Zakas.

Juozo Čėsnos pusbrolis iš mamos pusės (Juozo mama - Juzefa Krajauskaitė) buvo stambus ūkininkas, Kubiliškės dvaro savininkas **Leonas Krajauskas**, gimęs 1912 m. gruodžio 9 d.

Pono J.Čėsnos duktė, panelė Teresė Čėsnaitė, būdama 16 metų, paliko savo dienoraštį, kurį pradėjo rašyti nuo 1944 metų liepos mėnesio ir pabaigė 1949 metų birželį. Jame ji aprašė įvykius, kuomet 1944 metų vasarą artėjant sovietų kariuomenei link Lietuvos, Čėsnų šeima (Juozas su žmona ir penkiais vaikais) bėgo į Vokietiją ir po kelių metų emigravo į JAV.

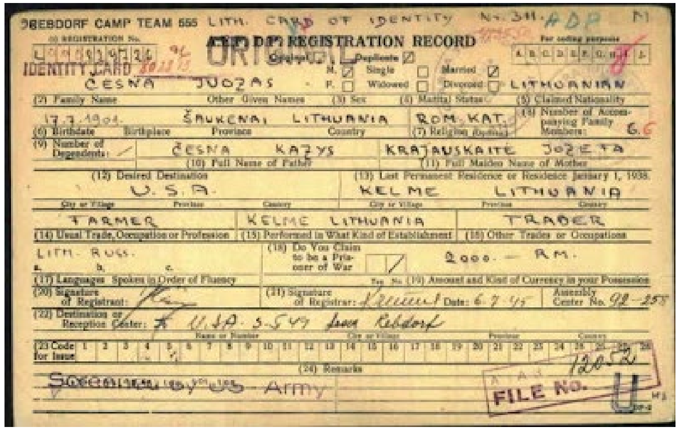
Ištraukos iš Teresės Čėsnaitės dienoraščio.

Pono Juozo Čėsnos ūkis Preikurų kaime
Šaltinis [Teresės Čėsnaitės dienoraštis](#)

Kairėje Kelmės viršaitis Juozas Čėsna,
dešinėje prieškariu buvęs Kelmės policijos viršininkas Antanas Matukas
(1935 m.)
Iš knygos "Senoji Kelmė"

REBDORF CAMP TEAM 555 LITH. CARD OF IDENTITY No. 3H. ADP M

IDENTITY CARD — AEF D.P. REGISTRATION RECORD — ORIGINAL

Original ☐ Duplicate ☑

(2) Family Name: ČESNA — Other Given Names: JUOZAS — (3) Sex: M ☑ — (4) Marital Status: Married ☑ — (5) Claimed Nationality: LITHUANIAN

(6) Birthdate: 17.7.1904 — Birthplace: ŠAUKENAI — Country: LITHUANIA — (7) Religion: ROM. KAT. — (8) Number of Accompanying Family Members: 6

(10) Full Name of Father: ČESNA KAZYS — (11) Full Maiden Name of Mother: KRAJAUSKAITE JOZETA

(12) Desired Destination: U.S.A. — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: KELME LITHUANIA

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: FARMER — (15) Performed in What Kind of Establishment: KELME LITHUANIA — (16) Other Trades or Occupations: TRADER

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: LITH. RUSS. — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession: 2000.— RM.

(20) Signature of Registrant — (21) Signature of Registrar — Date: 6.7.45 — Assembly Center No. 92-255

(22) Destination or Reception Center: USA 3-549 Rebdorf

(23) Code for Issue

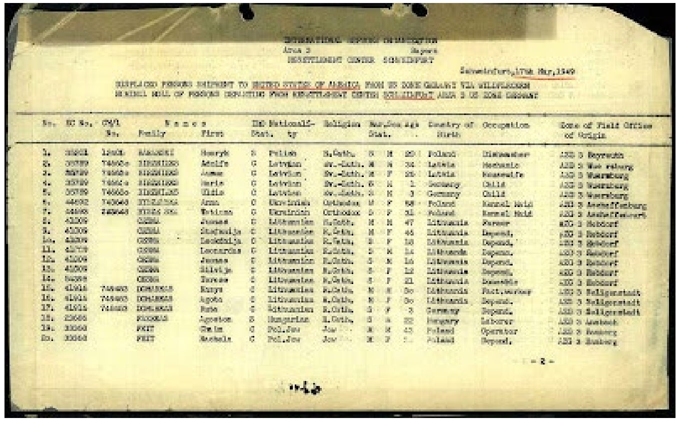
(24) Remarks: Screened by US Army

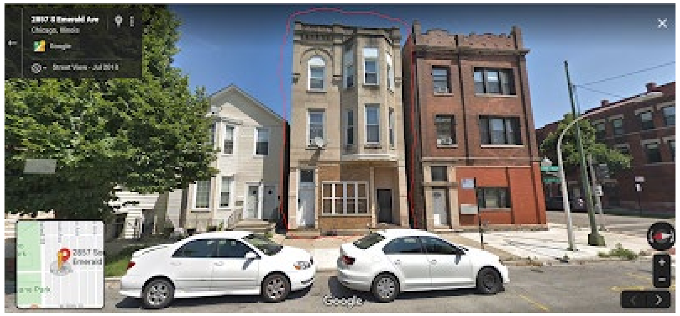
FILE NO. 12052

Juozo Čėsnos registracinė kortelė
pabėgėlių stovykloje Vokietijoje

Ponas Čėsna su šeima iki 1949 metų gyveno **REBDORF** pabėgėlių stovykloje, kuri randasi šalia Eichstätt. 1949 metų gegužės mėnesį visa Čėsnų šeima išvyksta į JAV pas jo žmonos Stefanijos dėdę **STANLEY DANBAR (DANBRAUSKAS)** ir apsigyvena dėdės namuose Čikagoje adresu **2857 So. Emerald Ave., Chicago, 16, Ill (Ilinojus)**.

[Burkėnų kaimo](#)
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)](#)
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (עץ כרות - קלם)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)

Stanley Danbar namas 2857 So. Emerald Ave., Chicago, 16, Ill (Ilinojus). Juose apsigyveno 1949 metais į JAV atvykusi Čėsnų šeima.

Juozas Čėsna dirbo kroviku **Silvercup Bakery** kepykloje. Nors darbas buvo naktinis, tačiau dirbti reikėjo karštyje ir sunkiomis sąlygomis. 1952 spalį jis perėjo į **Nabisco** kompaniją, kurioje išdirbo iki pensijos. Pats darbas buvo toks pats, bet sąlygos čia buvo daug geresnės - darbas dieną, kondicionuojamoje patalpoje.

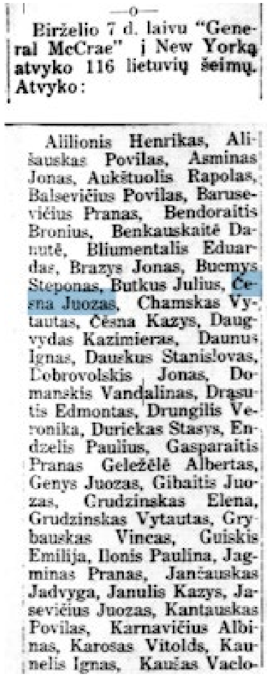
Pirmais Čėsnų namais buvo butas adresu **2857 S. Emerald**, kurį suteikė jų globėjai Stefanijos dėdė Stanley Danbrauskas su žmona Veronika. Pirmą savo namą jie nusipirko praėjus vos metams nuo atvykimo į Ameriką, **1950-ais**, keturių miegamųjų, adresu **6834-36 S. Emerald**. Po penkių metų gyvenimo svetimame krašte ir vargu ar gerai mokėdami svetimą kalbą, **1954-ais**, ponai Čėsnos nusipirko **Lakeside Villa (Beverly Shores Indiana)** *[poilsinė vila ant Mičigano ežero kranto]*, kur jo žmona Stefanija gamino maistą ir rūpinosi lankytojų priėmimu. Vasaros metu kiekvieną dieną, nuo Memorial Day iki Labor Day, ji gamino po tris patiekalus, nežiūrint, kiek tuo metu poilsiaujančių žmonių buvo apsistoję. Šeštadieniais ir sekmadieniais, kada užplūsdavo vienos dienos keliautojai iš Čikagos, reikėdavo paruošti vakarienę net iki šimto žmonių skaičiui. Žiemomis ji siūdavo su savo senoviška, koja minama siuvimo mašina. Vėliau ji įsigijo elektrinę siuvimo mašiną, tačiau senoji vis tiek liko malonesnė, nes ji *dirbo geriau*. Stefanija turėjo *klausą kalboms*. Nuo vaikystės be lietuvių kalbos ji mokėjo rusiškai ir lenkiškai. Ji greitai, atsiradus reikalui, išmoko vokiškai ir angliškai. Juozas ir Stefanija su savo vaikais tapo JAV piliečiais (natūralizavosi).

Bėgant metams jie įsigijo dar keletą namų Čikagoje, kurių nuoma papildydavo šeimos pajamas. Taip pat jie turėjo namą **Beverly Shores, IN (Indianoje)**, o sulaukę pensijos apsigyveno **St. Petersburg Beach, FL (Floridoje)**. Juozas mirė 1987 m. liepos 31 d. sulaukęs 86 metus. Stefanija mirė 2000 m. gegužės 27 d. sulaukusi 97 metus.

Ponas Čėsna aktyviai dalyvavo keliose lietuvių organizacijose: buvo Lietuvių Katalikų Susivienijimo 163 kp prezidentu, Vytauto Didžiojo Šaulių Rinktinės tarybos narys, Tautininkų organizacijoje ir kitose.

[[1985 m. straipsnis News Herald laikraštyje. St. Petersburg gyventojams neduoda ramybės JAV Teisingumo Departamentas](#).]

Kelmėje iki šiol atsimenama apie jos buvusį viršaitį Juozą Čėsną, kaip apie žmogų, kuris karštai mylėjo savo gimtą kraštą bei jos žmones. Šiandien JAV gyvenantys J.Čėsnos giminaičiai visada yra laukiami svečiai ir priimami su didele pagarba bei dėkingumu.

—o—

Birželio 7 d. laivu "General McCrae" į New Yorką atvyko 116 lietuvių šeimų. Atvyko:

Alilionis Henrikas, Ališauskas Povilas, Asminas Jonas, Aukštuolis Rapolas, Balsevičius Povilas, Barusevičius Pranas, Bendoraitis Bronius, Benkauskaitė Danutė, Bliumentalis Eduardas, Brazys Jonas, Bucmys Steponas, Butkus Julius, Čėsna Juozas, Chamskas Vytautas, Čėsna Kazys, Daugvydas Kazimieras, Daunus Ignas, Dauskus Stanislovas, Dobrovolskis Jonas, Domanskis Vandalinas, Drasutis Edmontas, Drungilis Veronika, Duriekas Stasys, Endzelis Paulius, Gasparaitis Pranas Geležėlė Albertas, Genys Juozas, Gibaitis Juozas, Grudzinskas Elena, Grudzinskas Vytautas, Grybauskas Vincas, Guiskis Emilija, Ilonis Paulina, Jagminas Pranas, Jančauskas Jadvyga, Janulis Kazys, Jasevičius Juozas, Kantauskas Povilas, Karnavičius Albinas, Karosas Vitolds, Kaunelis Ignas, Kaušas Vaclo-

Skelbimas laikraštyje "Keleivis" (1949.06.08) kur paminimas Čėsnų atvykimas į JAV

Taip pat Kelmės gyventojų atmintyje išliko ir kiek kitokie to meto prisiminimai, kuriuos su tiems laikams būdingais ideologiniais epitetais Kelmės mokytojas Jonas Vadeikis aprašė rajono laikraštyje „**Komunistinis žodis**“ **(1957 metų birželio 15 d. Nr. 47)**.

„Ginkluotoms vakarų grobikų gaujoms nusidanginus į rytus, jų užnugaryje ėmė siautėti buožės ir jų pakalikai, - rašoma laikraštyje. - Užsisiuvę ant rankovių baltus skudurus su juodais suktais kryžiais, ginkluoti šautuvais bei pistoletais, jie siautė po kaimus, suiminėjo nekaltus darbo žmones, kurių nė vienas nebuvo tikras gyvas sulaukti rytojaus. Netrukus visi Kelmėje išlikę rūsiai, taip pat ir dvaro bokštas buvo kimšte prikimšti suimtų darbo žmonių.

Nacionalistinėms gaujoms vadovavo ir vietos „valdžios" branduolį sudarė buvęs viršaitis **Čėsna** su keliais sėbrais, jų tarpe buvo iš kitur atvykęs kažkoks tipelis, pasivadinęs lietuvišku komendantu, ir vietinis kunigas **Šniukšta**. Jų įkvėpti nacionalistai, darė žvėriškiausias niekšybes, kankino ir žudė suimtuosius. Išlikusioje nuo gaisro vienoje daržinėje buvo laikoma daug nekaltų išbadėjusių žmonių, kurie, telefono vielų rimbais plakami, buvo varinėjami griuvėsių tvarkyti.

Kelmės mokytojas
Jonas Vadeikis (1903-1982)

Nuvykę į kaimus, kur buvo išbėgę nuo gaisro kitų tautybių žmonės, lietuviškieji nacionalistai juos kankino, gąsdino, šaudė ties galvomis, klikdė jų vaikus, reikalaudami auksinių daiktų. Jų rankomis buvo iššaudyta už Kelmės, Preikurų kaimo link, keli tūkstančiai žmonių - daugiausia moterų, senukų ir vaikų. Jų tarpe žuvo geriausi Kelmės gydytojai. Šios baisios žudynės vyko dviem etapais: liepos ir rugpjūčio mėnesiais. Tokios pat kruvinos žudynės vyko ir Kuprės pušyne. Būdinga, kad budeliai buvo prigirdyti degtine, lietuviškieji nacionalistai prisikimšo kišenes prisiplėštų auksinių laikrodžių, žiedų ir kitokių brangenybių, o jų vadovai prisigrobtą turtą gabenosi ištisais vežimais.“ *[pilnas straipsnis]*

SEKĖJAI

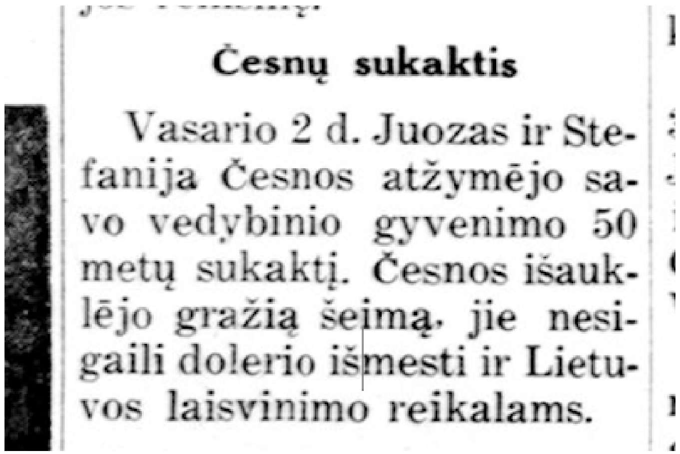

Ponai Stefanija ir Juozas Čėsnos
(šaltinis)

Iš knygos "Senoji Kelmė"

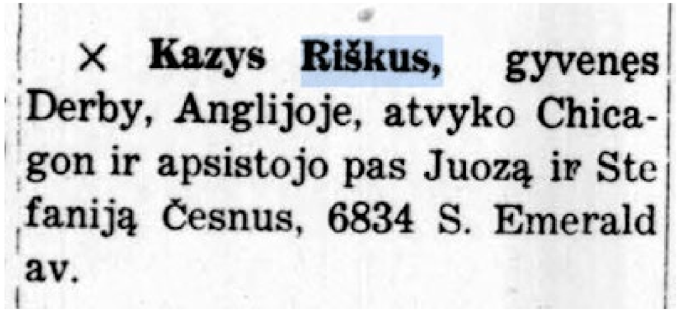
Čėsnų šeima prie Kūčių stalo dalinasi kalėdaičiais.
Iš kairės: ponia Stefanija Čėsnienė, jos teta (tėvo sesuo) ponia Stanislava Rimšienė (1881 - 1962) ir buvęs Kelmės viršaitis ponas Juozas Čėsna.
([šaltinis](#))

Česnų sukaktis

Vasario 2 d. Juozas ir Stefanija Česnos atžymėjo savo vedybinio gyvenimo 50 metų sukaktį. Česnos išauklėjo gražią šeimą, jie nesigaili dolerio išmesti ir Lietuvos laisvinimo reikalams.

Skelbimas laikraštyje "Keleivis" (1964.02.12) apie
Juozo ir Stefanijos Čėsnų vestuvių sukaktį

× Kazys Riškus, gyvenęs Derby, Anglijoje, atvyko Chicagon ir apsistojo pas Juozą ir Stefaniją Česnus, 6834 S. Emerald av.

Skelbimas laikraštyje "Draugas" (1953.11.17) apie tai,
kad pas ponus Čėsnas iš Anglijos atvyko ir buvo svetingai priimtas buvęs Kelmės partizanų (sukilėlių) būrio
vienas iš aktyviausių ir vadovaujančių narių
ponas Kazys Riškus

Kazys Riškus,
(apie 1951-1953 m.)
(šaltinis: USCIS Genealogy)

A.†A.
JUOZAS ČĖSNA

Gyveno St. Petersburg Beach, Floridoje, anksčiau gyveno Chicagoje, Marquette Parko apylinkėje.

Mirė 1987 m. liepos 31 d., 1:20 val. p.p. sulaukęs 86 m. amžiaus.

Gimė Lietuovje. Amerikoje išgyveno 38 m.

Pasiliko dideliame nuliūdime žmona Stefanija (Dambrauskaitė); dukterys Aldona Čėsnaitė ir Silvija Wenta, jos vyras Joseph; sūnūs Juozas, jo žmona Sophie ir Leonardas; 10 anūkų; 5 proanūkai; brolis kan. Nikodimas Čėsna (Kaune); pusbrolis Leonas Krajauskas; velionio žmonos pusbrolis kun. Antanas Bertašius ir kiti giminės, draugai bei pažįstami.

Velionis buvo a.a. Teresės Mildažienės tėvas.

Priklausė Lietuvių Šaulių sąjungos Vytauto Didžiojo rinktinei.

Kūnas pašarvotas antradienį nuo 3 iki 9 v.v. Petkaus Marquette koplyčioje, 2533 W. 71 St.

Laidotuvės įvyks trečiadienį, rugpjūčio 5 d. Iš koplyčios 10 val. ryto bus atlydėtas į Švč. M. Marijos Gimimo parapijos bažnyčią, kurioje įvyks gedulingos pamaldos už velionio sielą. Po pamaldų bus nulydėtas į Šv. Kazimiero lietuvių kapines.

Nuoširdžiai kviečiame visus gimines, draugus ir pažįstamus dalyvauti šiose laidotuvėse.

Nuliūdę žmona, dukterys ir sūnūs.

Laidotuvių direkt. Donald A. Petkus. Tel. 476-2345.

Liūdnai žiniai atėjus, kad mielas prietelius, parapietis ir Kelmės viršaitis

A.†A.
JUOZAS ČĖSNA

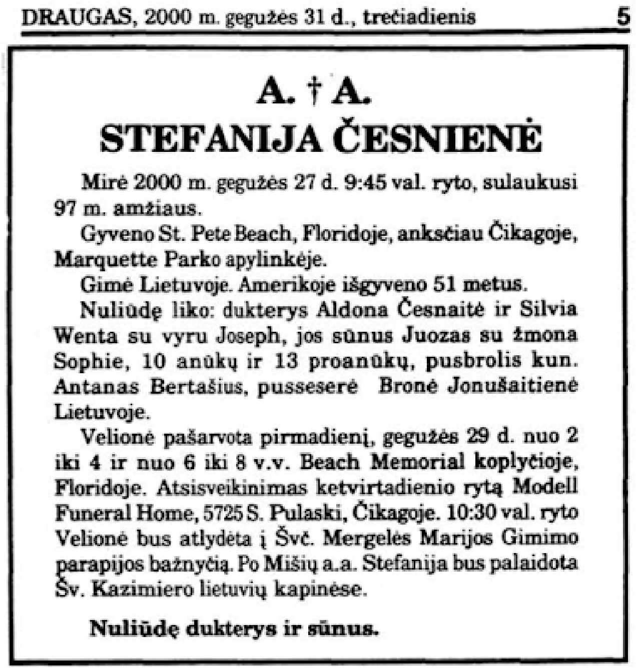
iškeliavo į Anapilį. Jo žmonai STEFANIJAI, dukroms ALDONAI, SILVIJAI, sūnums JUOZUI ir LEONARDUI bei jų šeimoms, broliui kan. NIKODEMUI (Kaune), kolegai kun. ANTANUI BERTAŠIUI ir kitiems giminėms reiškiu užuojautą, kartu liūdžiu ir už jį aukoju šv. Mišių auką.

Kun. Romanas Klumbys

Skelbimai laikraštyje "Draugas" (1987.08.-04 ir 1987.08.14) apie pono Čėsnos mirtį.
Tarp liūdinčių asmenų ir Juozo Čėsnos pusbrolis ***Leonas Krajauskas***

Viršaičio Juozo Čėsnos pusbrolis
Leonas Krajauskas
(iš albumo "Senoji Kelmė")

DRAUGAS, 2000 m. gegužės 31 d., trečiadienis 5

A. † A.
STEFANIJA ČESNIENĖ

Mirė 2000 m. gegužės 27 d. 9:45 val. ryto, sulaukusi 97 m. amžiaus.

Gyveno St. Pete Beach, Floridoje, anksčiau Čikagoje, Marquette Parko apylinkėje.

Gimė Lietuvoje. Amerikoje išgyveno 51 metus.

Nuliūdę liko: dukterys Aldona Česnaitė ir Silvia Wenta su vyru Joseph, jos sūnus Juozas su žmona Sophie, 10 anūkų ir 13 proanūkų, pusbrolis kun. Antanas Bertašius, pusseserė Bronė Jonušaitienė Lietuvoje.

Velionė pašarvota pirmadienį, gegužės 29 d. nuo 2 iki 4 ir nuo 6 iki 8 v.v. Beach Memorial koplyčioje, Floridoje. Atsisveikinimas ketvirtadienio rytą Modell Funeral Home, 5725 S. Pulaski, Čikagoje. 10:30 val. ryto Velionė bus atlydėta į Švč. Mergelės Marijos Gimimo parapijos bažnyčią. Po Mišių a.a. Stefanija bus palaidota Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse.

Nuliūdę dukterys ir sūnus.

Skelbimas laikraštyje "Draugas" (2000.05.31) apie ponios Čėsnienės mirtį

[Pradinis puslapis](#)

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Leonas Krajauskas,
Kubiliškės dvaro savininkas, apie 1935 m.
(iš knygos "Senoji Kelmė")

Ponas **Leonas Krajauskas** (g. 1912 m. gruodžio 9 d.) buvo stambus Kelmės valsčiaus ūkininkas, Kelmės šaulių būrio narys. Kubiliškės dvare jis turėjo 180 hektarų žemės (jo kaimynas buvo **Maušas Gelmanas**, šalimais turėjęs ūkį **Laukodumos** kaime). Pono Krajausko pusbrolis iš tėvo pusės buvo Kelmės valsčiaus viršaitis **Juozas Čėsna** (J.Čėsnos mama Juzefa Krajauskaitė-Čėsnienė - Leono Krajausko tėvo sesuo).

Lietuvos Šaulių Sąjungos laikraštis "Trimitas"
1938 m. birželio 2 d. Nr. 22

Kelmė. Gegužės 15 d. Kariuomenės ir Visuomenės šventės proga Kelmės visuomenė apdovanojo valsčiaus ribose esančius šaulių būrius ginklais. Iš surinktų aukų miesto ir kaimo gyventojų nupirkta 11 šautuvų. Iš jų 7 šaut. padovanojo Kelmės šaulių būriui, o Liolių, Saudininkų, Graužikų ir Šaltinių būriams — po vieną šautuvą. Be to, vardinius ginklus įteikė vietos šaulių būriui: valsčiaus savivaldybė - kulkosvaidį, š. **L. Krajauskas - parabelį**, o Smulkaus Kr. D-ja, Žemės Ūkio Kooperatyvas, Sm. Kr. D-jos tarnautojai, **D-ras Žemaitis** ir provizorius Demikis - po vieną šautuvą. / **R**

Vaclovas Rimkus knygoje "Kelmės kraštas" rašo apie pono **Krajausko** rezistencinę veiklą pirmos okupacijos metais:

"1940 m. rugpjūčio mėnesį į buvusią Kelmės šaulių kino salę slapta susirinko buvę Ramoniškės dvaro savininkas

> **Krajauskas**, policijos nuovados viršininkas **Matukas**, jaunalietuvių skyriaus vadas **Juozas Rimkus**, šaulių būrio vadas **Jurgilas** ***[Jurgelis Adomas? (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.244)]*** bei pradinės mokyklos mokytojas **Stasys Latkauskas**, Kelmės rajono agronomas **Albertas Lekas** *[šaulių kuopos Kelmėje vadas nuo 1939 m. sausio 10 d. ("Trimitas", 1939 m. Nr. 3)]*, pienininkas **Grigalavičius**, **Šliageris** iš Jagminiškės, **Petravičius**, **Prekeris**, **Janavičius**, **Kareiva**, **Ragauskas**, **Mockus**, **Pukelis**, **Čižinauskas**, **Litvinas**, **Galemanas**.
>
> Pasitarimą vedęs **Krajauskas** priminė nepriklausomybės netektį, artėjantį karą, kvietė ginkluotis ir naikinti sovietinius kolaborantus, boikotuoti valdžios nutarimus. Pasitarimo dalyviai buvo susekti, tačiau jiems pavyko prasilaužti per milicininkų užkardą. Vėliau Kelmės valsčiuje enkavedistai surado 3 slaptus ginklų sandėlius, kai kuriuos rezistentus areštavo."

[[Šio įvykio daug detalesnis aprašymas liudininko V.Nartauto straipsnyje](#)]

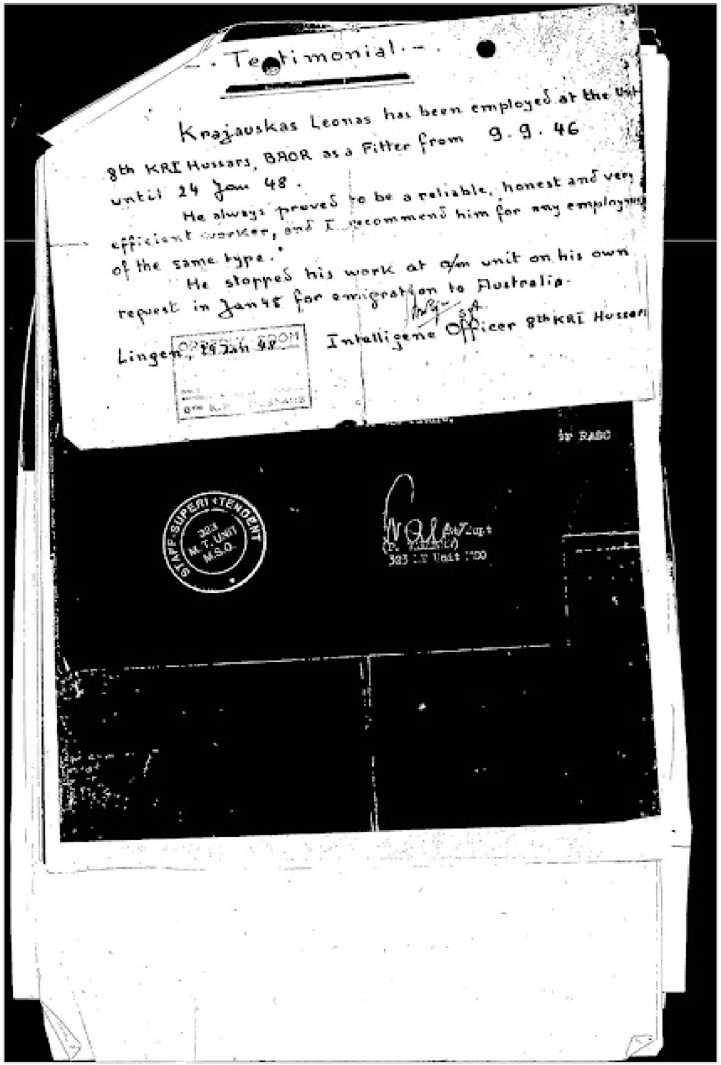
Vokiečių okupacijos metais jis [L.Karjauskas] užėmė pagalbinės policijos viršininko pareigas (iš "Kelmės krašto policija", Benediktas Morkaitis, 2-leid., 2015). Savo pavaduotoju jis turėjo **Edmundą Juknevičių** iš Gaštynų kaimo.

Vieną epizodą iš to meto pono Krajausko veiklos yra aprašęs Kelmės žurnalistas P. Sargautas savo apybraižoje ["Nepasislėpsite ir už vandenyno"](#).

> Bet štai Kelmės pusėje pasirodė grupė žmonių. Tai buvo varomi pirmieji pasmerktieji mirti: vyrai, moterys, seneliai ir vaikai. Juos varė iš visų pusių apsupę automatais ir šautuvais ginkluoti buržuaziniai nacionalistai. Jų priekyje, užvertęs galvą, šypsodamasis žengė pagalbinės policijos vadas Kubiliškių kaimo dvarponis Krajauskas.
>
> Buržuazijos valdymo metais jis turėjo 180 hektarų žemės, laikydavo samdinius ir, žiauriai juos išnaudodamas, krovėsi turtus.
>
> 1940-1941 metais Tarybų valdžia jo dvarą išdalijo naujakuriams. Užtat, kai Tarybų Lietuvą okupavo hitlerininkai, jis su didžiausiu įniršiu išvaikė visus naujakurius, atėmė derlių ir kitą jų turtą. Ir vėl jo laukuose plušėjo bernai ir mergos, tik jiems dar į pagalbą buvo atvaryti karo belaisviai. O pats Krajauskas išėjo šaudyti tarybinių žmonių.
>
> Šalia Krajausko žengė jo dešinioji ranka - Edmundas Juknevičius iš Gaštynų kaimo. Tai irgi stambaus buožės sūnelis.

Artinantis frontui, 1944 metais ponas Krajauskas su vokiečių kariuomene pasitraukė į Vokietiją ir kelis metus kartu su žmona Petronėle gyveno britų zonoje Vokietijoje.

1948 m. Britanijos Armijos pareigūnas parašė asmens charakteristiką, kurioje liudija, kad ponas Krajauskas nuo 1946.09.09 iki 1948.01.24 dirbo Britanijos Karališkame Airių husarų dalinyje mechaniku. Šiuo laikotarpiu jis įrodė, kad yra patikimas, sąžiningas ir labai efektingas darbuotojas. Jį galima rekomenduoti bet kuriam panašiam darbdaviui. Ponas Krajauskas savo noru atsisakė šio darbo, nes planavo išvykti į Australiją.

Testimonial.

Krajauskas Leonas has been employed at the Unit 8th KRI Hussars, BAOR as a Fitter from 9.9.46 until 24 Jan 48.

He always proved to be a reliable, honest and very efficient worker, and I recommend him for any employment of the same type.

He stopped his work at a/m unit on his own request in Jan 48 for emigration to Australia.

Lingen, 24 Jan 48

Intelligence Officer 8th KRI Hussars

L. Krajausko charakteristika,
1948, Lingen, Vokietija
https://first.uscis.gov/

1951 m. MSO (Mixed Service Organization) pareigūnas L.Krajauskui parašė tokią charakteristiką:

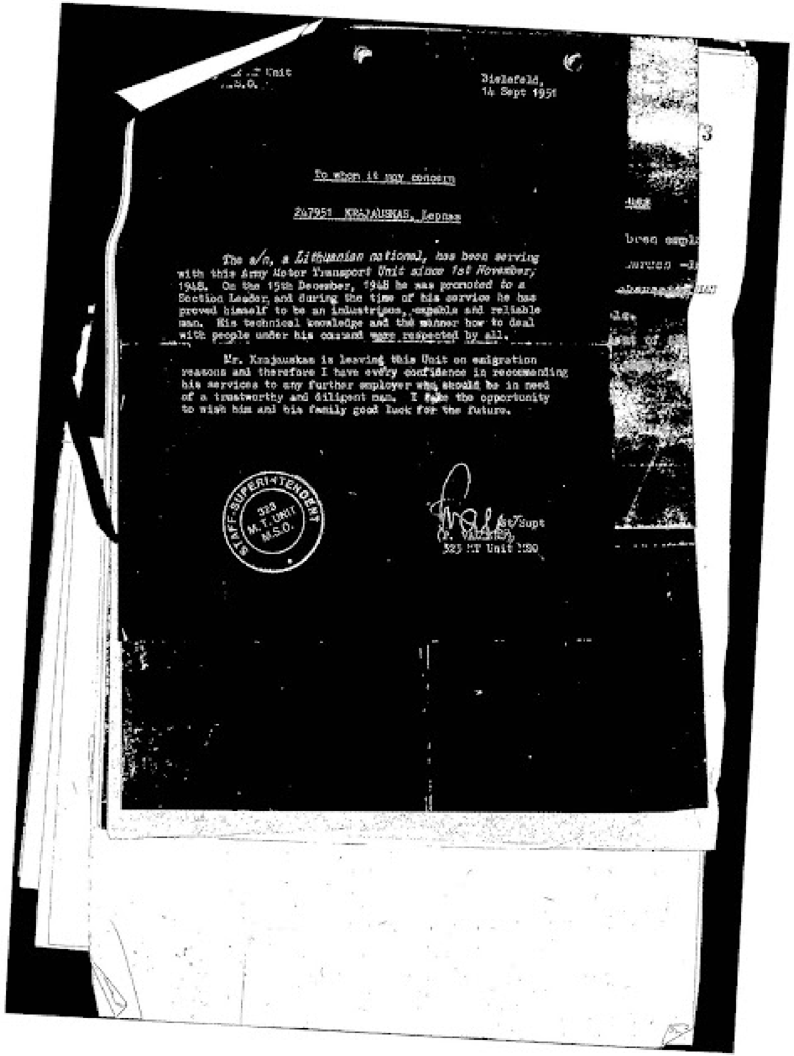
> "L. Krajauskas, lietuvis, nuo 1948 m. lapkričio 1 d. tarnavo Armijos Motorizuotame Transporto dalinyje. Nuo 1948 m. gruodžio 15 d. jis buvo paaukštintas pareigose į grupės vadovus. Savo tarnybos metu jis įrodė esąs stropus, sumanus ir patikimas žmogus. Visi labai vertino jo technines žinias ir gebėjimą bendrauti su savo pavaldiniais.

[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]
[Įvairūs šaltiniai internete]

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

Ponas Krajauskas palieka dalinį, nes ketina emigruoti. Todėl aš be jokios abejonės rekomenduoju šį asmenį bet kokiam darbdaviui, kuriam bus reikalingas toks patikimas ir uolus žmogus. Ta proga norėčiau palinkėti jam ir jo šeimai sėkmės ateityje."

... MT Unit
M.S.O.

Bielefeld,
14 Sept 1951

To whom it may concern

247951 KRAJAUSKAS, Leonas

The a/n, a Lithuanian national, has been serving with this Army Motor Transport Unit since 1st November, 1948. On the 15th December, 1948 he was promoted to a Section Leader, and during the time of his service he has proved himself to be an industrious, capable and reliable man. His technical knowledge and the manner how to deal with people under his command were respected by all.

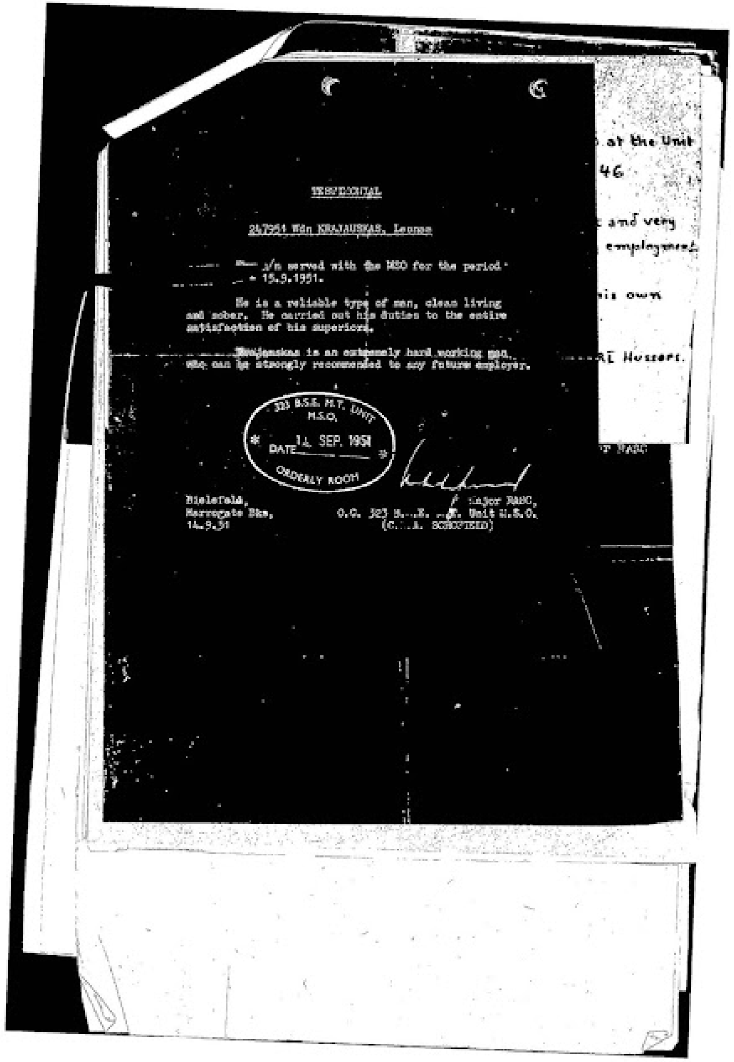
Mr. Krajauskas is leaving this Unit on emigration reasons and therefore I have every confidence in recommending his services to any further employer who should be in need of a trustworthy and diligent man. I take the opportunity to wish him and his family good luck for the future.

STAFF SUPERINTENDENT 323 M.T. UNIT M.S.O.

St/Supt
323 MT Unit MSO

L.Krajausko charakteristika,
pateikta 1951.09.14, Bielefeld,Vokietija
https://first.uscis.gov/

1951 m. prieš išvykstant Krajauskų porai iš Vokietijos, MSO (Mixed Service Organization) pareigūnas L.Krajauskui parašė asmens charakteristiką, kurioje jis apibūdinamas, kaip patikimas, tvarkingas ir negeriantis žmogus. Pavestas vadovų užduotis atlikdavo nepriekaištingai. Ten pat, teigiama, kad ponas Krajauskas yra ypatingai sugebantis dirbti sunkius darbus ir jį galima drąsiai rekomenduoti bet kuriam darbdaviui ateityje.

TESTIMONIAL

247951 Wdn KRAJAUSKAS, Leonas

... s/n served with the MSO for the period ... - 15.9.1951.

He is a reliable type of man, clean living and sober. He carried out his duties to the entire satisfaction of his superiors.

Krajauskas is an extremely hard working man who can be strongly recommended to any future employer.

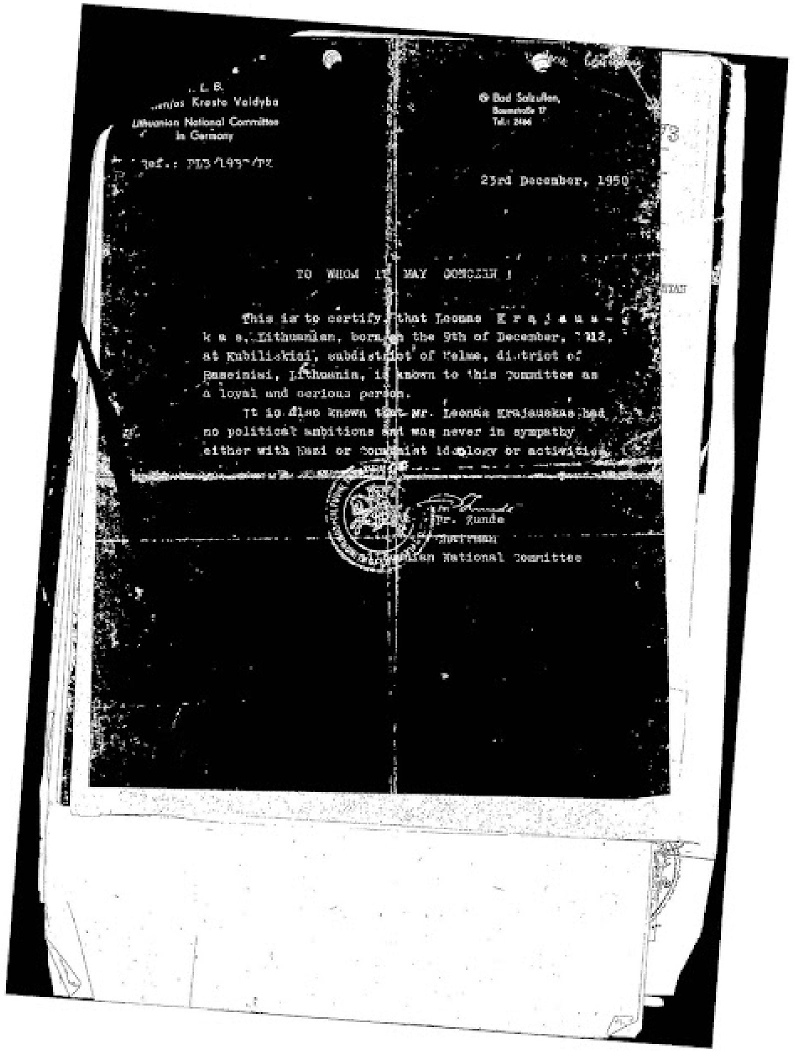
323 B.S.E. M.T. UNIT M.S.O.
DATE 14 SEP. 1951
ORDERLY ROOM

Bielefeld,
Harrogate Bks,
14.9.51

Major RASC,
O.C. 323 B...E. ..T. Unit M.S.O.
(C...A. SCHOFIELD)

L.Krajausko charakteristika,
pateikta 1951.09.14, Bielefeld,Vokietija
https://first.uscis.gov/

1950 m. Vokietijos lietuvių bendruomenės Krašto valdybos pirmininkas Pranas Zundė pažymoje liudija, kad ponas Krajauskas, gimęs 1912 m. gruodžio 9 d., Lietuvoje, Raseinių apskrityje, Kelmės valsčiuje, Kubiliškėje, yra žinomas, kaip ištikimas ir rimtas žmogus. Taip pat teigia, kad ponas Krajauskas neturi jokių politinių ambicijų ir niekada nesimpatizavo nei nacių, nei komunistų ideologijoms bei jų veiklai.

L. B.
...enijos Krasto Valdyba
Lithuanian National Committee
in Germany

Bad Salzuflen,
Telf.: 2466

Ref.: [illegible]

23rd December, 1950

TO WHOM IT MAY CONCERN !

This is to certify, that Leonas K r a j a u s k a s, Lithuanian, born on the 9th of December, 1912, at Kubiliskiai, subdistrict of Kelme, district of Raseiniai, Lithuania, is known to this Committee as a loyal and serious person.

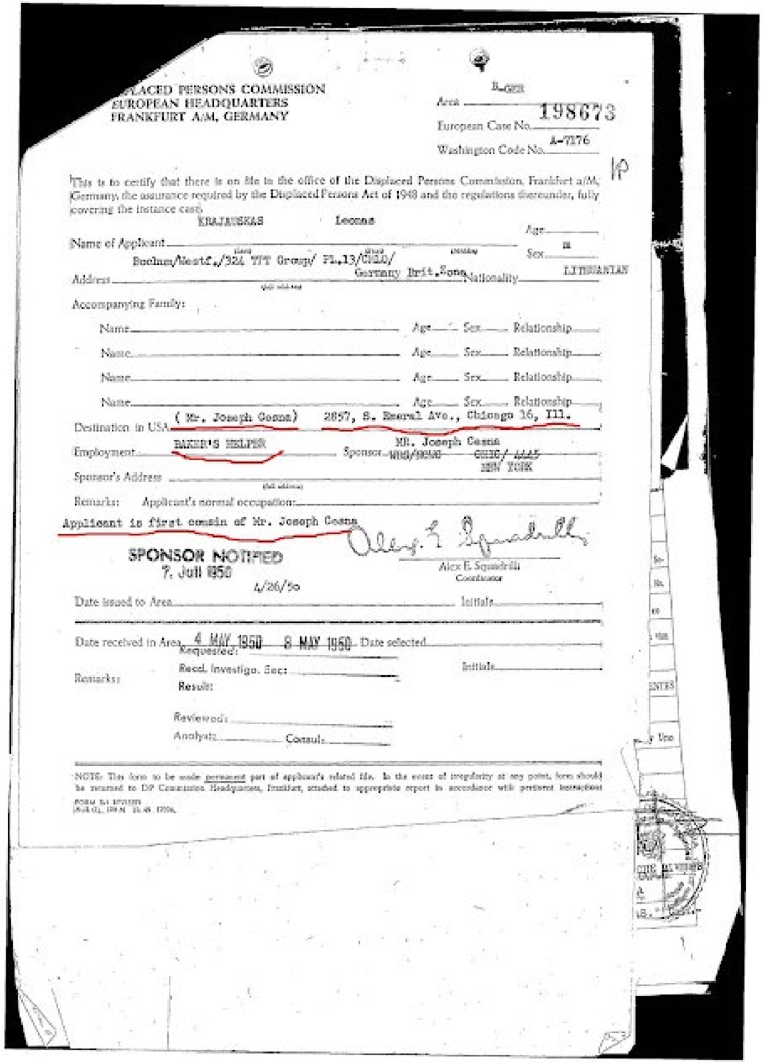
It is also known that Mr. Leonas Krajauskas had no political ambitions and was never in sympathy either with Nazi or Communist ideology or activities.

Pr. Zunde
Chairman
Lithuanian National Committee

Lietuvių Bendruomenės Vokietijoje Komiteto pažyma, 1950 m.
https://first.uscis.gov/

1950 m. ponas Krajauskas pildė dokumentus emigracijai į JAV. Juose jis nurodė, kad svečioje šalyje jį parems jo pusbrolis

Juozas Čėsna, gyvenantis Čikagoje ir dirbantis kepykloje pagalbiniu darbininku.

DISPLACED PERSONS COMMISSION
EUROPEAN HEADQUARTERS
FRANKFURT A/M, GERMANY

Area B-GER
European Case No. 198673
Washington Code No. A-7176

This is to certify that there is on file in the office of the Displaced Persons Commission, Frankfurt a/M, Germany, the assurance required by the Displaced Persons Act of 1948 and the regulations thereunder, fully covering the instance case.

Name of Applicant KRAJAUSKAS Leonas Age Sex M
Address Bochum/Westf./324 TTT Group/ Pl.13/CHILD/ Germany Brit. Zone Nationality LITHUANIAN

Accompanying Family:
Name Age Sex Relationship
Name Age Sex Relationship
Name Age Sex Relationship
Name Age Sex Relationship

Destination in USA (Mr. Joseph Cesna) 2857, S. Emeral Ave., Chicago 16, Ill.
Employment BAKER'S HELPER Sponsor MR. Joseph Cesna NEW YORK
Sponsor's Address
Remarks: Applicant's normal occupation:
Applicant is first cousin of Mr. Joseph Cesna

SPONSOR NOTIFIED
7. Juli 1950

4/26/50

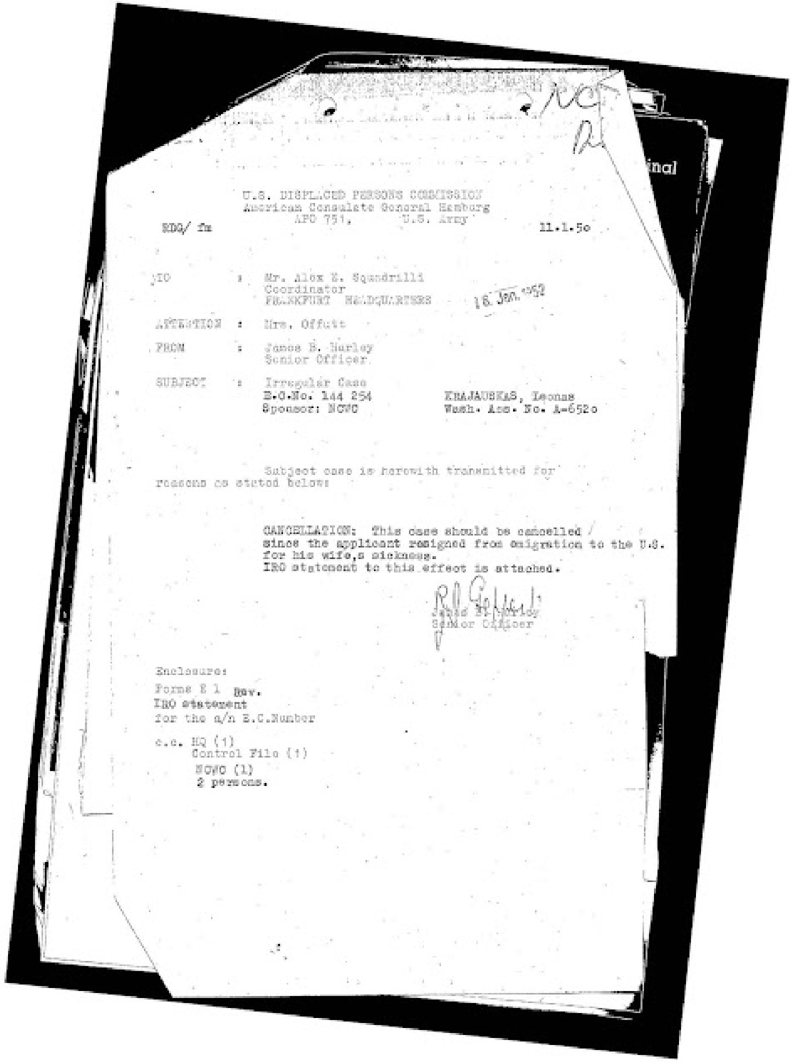
Alex E. Squadrilli
Coordinator

Date issued to Area Initials
Date received in Area 4 MAY 1950 8 MAY 1950 Date selected
Requested:
Remarks: Recd. Investig. Sec: Initials
Result:
Reviewed:
Analyst: Consul:

NOTE: This form to be made permanent part of applicant's related file. In the event of irregularity at any point, form should be returned to DP Commission Headquarters, Frankfurt, attached to appropriate report in accordance with pertinent instructions.

https://first.uscis.gov/

1950 m. ponas Krajauskas sustabdė pasiruošimą emigruoti į JAV, nes susirgo jo žmona Petronėlė.

U.S. DISPLACED PERSONS COMMISSION
American Consulate General Hamburg
APO 751, U.S. Army

RDG/ fm 11.1.5o

TO : Mr. Alex E. Squadrilli
Coordinator
FRANKFURT HEADQUARTERS

18 Jan. 1952

ATTENTION : Mrs. Offutt

FROM : James B. Hurley
Senior Officer

SUBJECT : Irregular Case
E.C.No. 144 254 KRAJAUSKAS, Leonas
Sponsor: NCWC Wash. Acc. No. A-652o

Subject case is herewith transmitted for reasons as stated below:

CANCELLATION: This case should be cancelled since the applicant resigned from emigration to the U.S. for his wife,s sickness.
IRO statement to this effect is attached.

James B. Hurley
Senior Officer

Enclosure:
Forms E 1 Rev.
IRO statement
for the a/n E.C.Number

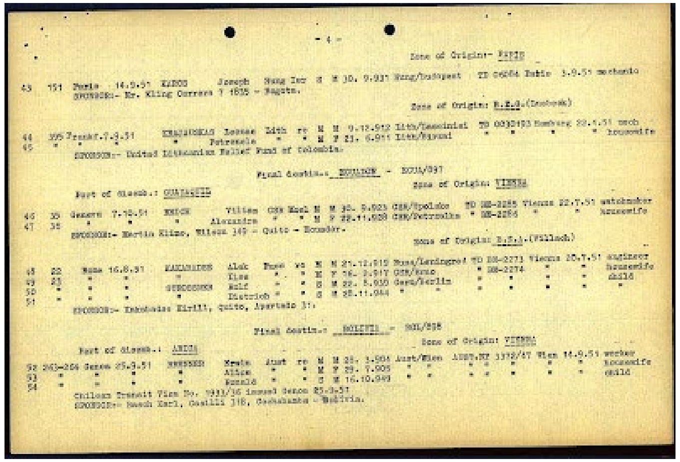
c.c. HQ (1)
Control File (1)
NCWC (1)
2 persons.

https://first.uscis.gov/

Apie pono Krajausko turto likimą po karo knygoje "Kelmės kraštas" Vaclovas Rimkus rašo:

> "Kartu su žemės reforma buvo atkuriamos ir naujai steigiamos mašinų - traktorių stotys (MTS) bei mašinų - arklių nuomojimo punktai (MANP). Jau 1944 m. pabaigoje buvusiame Pagojo dvare prie Kelmės buvo atkurta MTS, kurios direktoriumi paskirtas Mina Tiškovas, agronomu - Vytautas Kraniauskas. Stotis pradžioje vadinosi Raseinių pirmąja MTS. Ji aptarnavo Raseinių apskrities didelės dalies naujakurius žemės ūkio technika ir ūkio padargais. Stotis per 2-

3 mėnesius įsteigė 7 MANP: Vaitaičių (Kelmės vls.), Kletiškės, Jauniškės ir Pašilės (Kražių vls.), Johampolės (Tytuvėnų vls.), Kairiškės (Nemakščių vls.), Žaiginio (Šiluvos vls.). 1949 m. Kletiškės MANP buvo pertvarkyta į Kražių MTS, kuriai vadovavo Stasys Andrijauskas. Pagojuje buvusi MTS (mašinų - traktorių stotis) iš žemės ūkio fondų apsirūpino žemės ūkio mašinomis ir technika, iš **Krajausko Kubiliškės dvaro** atsivežė 13 žemės ūkio padargų. Žemės ūkio komisija jai perdavė 2 traktorius, 4 javapjoves, 30 plūgų ir kitą smulkų inventorių. Jau 1945 m. pavasarį Raseinių MTS su savo MANP aptarnavo 968 naujakurių ūkius, apsėjo 6846 ha žemės."

- 4 -

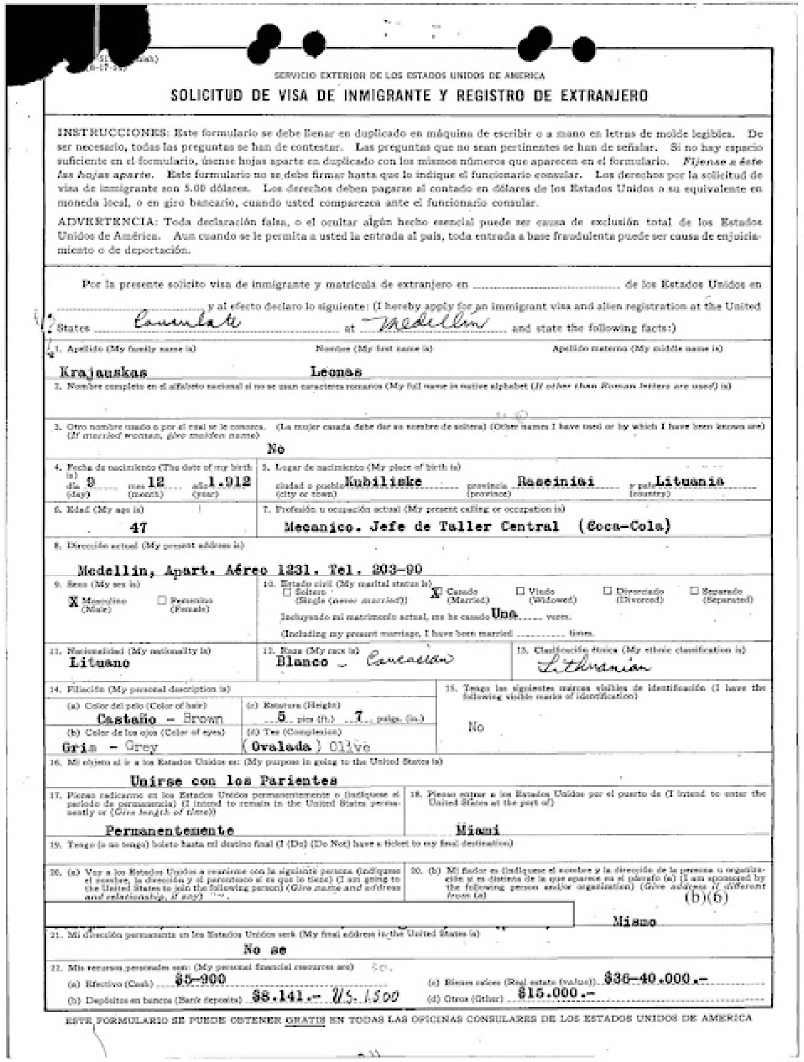
SPONSOR:- United Lithuanian Relief Fund of Colombia.

Keleivių sąrašas laive "USO DI MARE" (1951.11.05)
https://arolsen-archives.org/

1951 metų lapkričio 05 d. ponas Krajauskas, kartu su savo žmona ponia **Petronėle Krajauskiene** (g. 1911 birželio 23 d.) iš Genujos miesto (Italija) laivu "USO DI MARE" išplaukė į Buenaventurą (Kolumbija).

Kolumbijoje Cali mieste Leonas Krajauskas dirbo Coca-Cola fabrike produkcijos vedėju. Vėliau buvo perkeltas atsakingom pareigom į Coca-Cola firmos centrą Medellin mieste. *[Laikraštis "Dirva", 1959.01.05, "Kolumbijos lietuviai"]*

Leono Krajausko prašymas išduoti imigracijos į JAV vizą (1960 m.)

SERVICIO EXTERIOR DE LOS ESTADOS UNIDOS DE AMERICA

SOLICITUD DE VISA DE INMIGRANTE Y REGISTRO DE EXTRANJERO

INSTRUCCIONES: Este formulario se debe llenar en duplicado en máquina de escribir o a mano en letras de molde legibles. De ser necesario, todas las preguntas se han de contestar. Las preguntas que no sean pertinentes se han de señalar. Si no hay espacio suficiente en el formulario, úsense hojas aparte en duplicado con los mismos números que aparecen en el formulario. *Fíjense a éste las hojas aparte.* Este formulario no se debe firmar hasta que lo indique el funcionario consular. Los derechos por la solicitud de visa de inmigrante son 5.00 dólares. Los derechos deben pagarse al contado en dólares de los Estados Unidos o su equivalente en moneda local, o en giro bancario, cuando usted comparezca ante el funcionario consular.

ADVERTENCIA: Toda declaración falsa, o el ocultar algún hecho esencial puede ser causa de exclusión total de los Estados Unidos de América. Aun cuando se le permita a usted la entrada al país, toda entrada a base fraudulenta puede ser causa de enjuiciamiento o de deportación.

Por la presente solicito visa de inmigrante y matrícula de extranjero en .... de los Estados Unidos en .... y al efecto declaro lo siguiente: (I hereby apply for an immigrant visa and alien registration at the United States Consulate at Medellin and state the following facts:)

1. Apellido (My family name is): Krajauskas — Nombre (My first name is): Leonas — Apellido materno (My middle name is):
2. Nombre completo en el alfabeto nacional si no se usan caracteres romanos (My full name in native alphabet (*If other than Roman letters are used*) is)
3. Otro nombre usado o por el cual se le conoce. (La mujer casada debe dar su nombre de soltera) (Other names I have used or by which I have been known are) (*If married woman, give maiden name*): No
4. Fecha de nacimiento (The date of my birth is): día (day) 9 mes (month) 12 año (year) 1.912
5. Lugar de nacimiento (My place of birth is): ciudad o pueblo (city or town) Kubiliske provincia (province) Raseiniai y país (country) Lituania
6. Edad (My age is): 47
7. Profesión u ocupación actual (My present calling or occupation is): Mecanico. Jefe de Taller Central (Coca-Cola)
8. Dirección actual (My present address is): Medellin, Apart. Aéreo 1231. Tel. 203-90
9. Sexo (My sex is): X Masculino (Male) ☐ Femenino (Female)
10. Estado civil (My marital status is): ☐ Soltero (Single (*never married*)) X Casado (Married) ☐ Viudo (Widowed) ☐ Divorciado (Divorced) ☐ Separado (Separated). Incluyendo mi matrimonio actual, me he casado Una veces. (Including my present marriage, I have been married ...... times.)
11. Nacionalidad (My nationality is): Lituano
12. Raza (My race is): Blanco – Caucasian
13. Clasificación étnica (My ethnic classification is): Lithuanian
14. Filiación (My personal description is): (a) Color del pelo (Color of hair): Castaño – Brown; (b) Color de los ojos (Color of eyes): Gris – Grey; (c) Estatura (Height): 5 pies (ft.) 7 pulgs. (in.); (d) Tez (Complexion): (Ovalada) Olive
15. Tengo las siguientes marcas visibles de identificación (I have the following visible marks of identification): No
16. Mi objeto al ir a los Estados Unidos es: (My purpose in going to the United States is): Unirse con los Parientes
17. Pienso radicarme en los Estados Unidos permanentemente o (indíquese el período de permanencia) (I intend to remain in the United States permanently or (*Give length of time*)): Permanentemente
18. Pienso entrar a los Estados Unidos por el puerto de (I intend to enter the United States at the port of): Miami
19. Tengo (o no tengo) boleto hasta mi destino final (I (Do) (Do Not) have a ticket to my final destination)
20. (a) Voy a los Estados Unidos a reunirme con la siguiente persona (indíquese el nombre, la dirección y el parentesco si es que lo tiene) (I am going to the United States to join the following person) (*Give name and address and relationship, if any*)

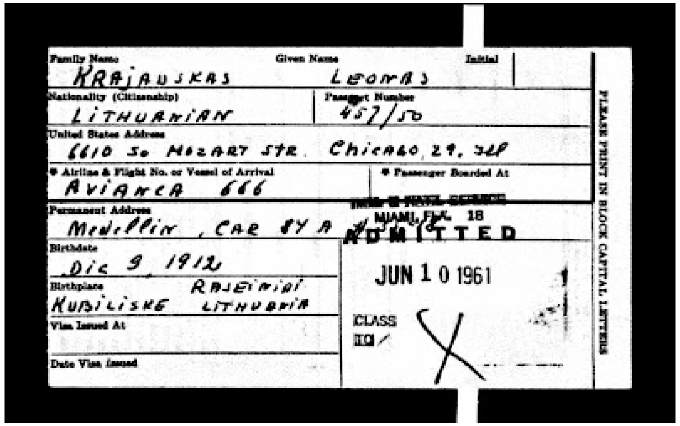
20. (b) Mi fiador es (indíquese el nombre y la dirección de la persona u organización si es distinta de la que aparece en el párrafo (a)) (I am sponsored by the following person and/or organization) (*Give address if different from (a)*) (b)(6) Mismo
21. Mi dirección permanente en los Estados Unidos será (My final address in the United States is): No se
22. Mis recursos personales son: (My personal financial resources are) (a) Efectivo (Cash) $5-900 (b) Depósitos en bancos (Bank deposits) $8.141.- US. 1500 (c) Bienes raíces (Real estate (value)) $36-40.000.- (d) Otros (Other) $15.000.-

ESTE FORMULARIO SE PUEDE OBTENER GRATIS EN TODAS LAS OFICINAS CONSULARES DE LOS ESTADOS UNIDOS DE AMERICA

https://first.uscis.gov/

1961 m. birželio 10 d. L. Krajauskas iš Kolumbijos kartu su žmona išvyko nuolatiniam apsigyvenimui į JAV adresu **6610 So. Mozart str. Čikaga 29, Ilinojus**.

Atvykęs į Čikagą nuo 1961 m. liepos 8 d. pradėjo dirbti Coca-Cola

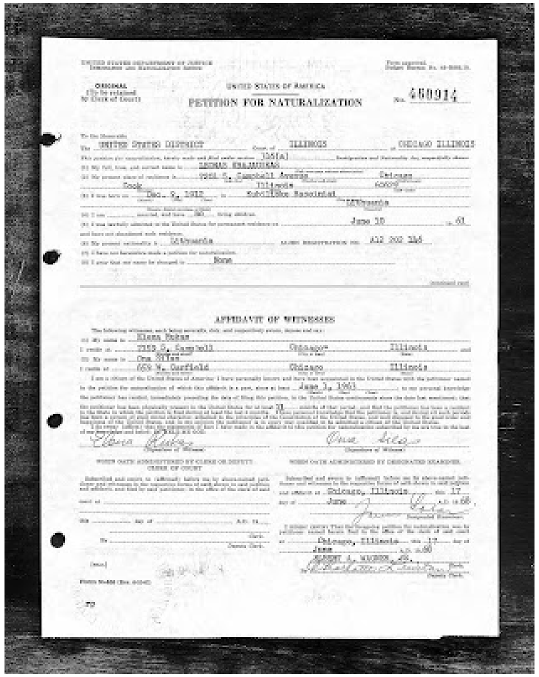

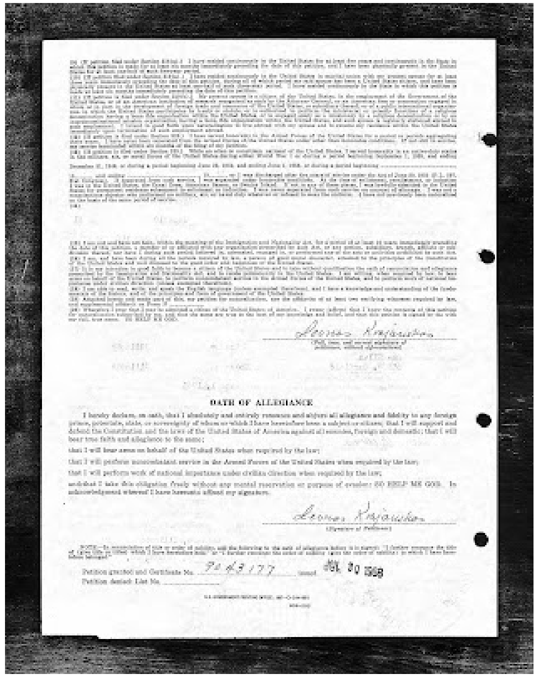
Family Name: KRAJAUSKAS
Given Name: LEONAS
Initial:
Nationality (Citizenship): LITHUANIAN
Passport Number: 457/50
United States Address: 6610 So MOZART STR. CHICAGO, 29, ILL
Airline & Flight No. or Vessel of Arrival: AVIANCA 666
Passenger Boarded At:
Permanent Address: Medellin, CAR 84 A
Birthdate: Dic 9 1912
Birthplace: KUBILISKE RASEINIAI LITHUANIA
Visa Issued At:
Date Visa Issued:
MIAMI, FLA. 18
ADMITTED
JUN 10 1961
CLASS
PLEASE PRINT IN BLOCK CAPITAL LETTERS

L. Krajausko skrydžio iš Kolumbijos į Majamį (Florida) bilietas. Nurodyta gimimo vieta - Kubiliškė.

Bottling Co. (730 S. Jefferson, Chicago) gamykloje mechaniku.

1968 m. birželio 17 d. Leonas Krajauskas, gyvendamas 7201 S. Campbell Avenue Chicago Illinois 60629, pateikė prašymą JAV valstybei dėl natūralizacijos.

THE UNITED STATES OF AMERICA

TO BE FORWARDED TO
IMMIGRATION AND NATURALIZATION SERVICE

CERTIFICATE OF NATURALIZATION

No. 9043177

Petition No. 460914

DUPLICATE

Personal description of holder as of date of naturalization: Date of birth December 9, 1912 sex male; complexion fair color of eyes blue color of hair brown height 5 feet 6 inches; weight 155 pounds; visible distinctive marks none

Marital status married Country of former nationality Lithuania

I certify that the description above given is true, and that the photograph affixed hereto is a likeness of me.

Leonas Krajauskas
(Complete and true signature of holder)

UNITED STATES OF AMERICA
NORTHERN DISTRICT OF ILLINOIS } ss:

Be it known, that at a term of the District Court of The United States held pursuant to law at Chicago on July 30, 1968 the Court having found that LEONAS KRAJAUSKAS then residing at 7201 S. Campbell Avenue, Chicago, Illinois 60629 intends to reside permanently in the United States (when so required by the Naturalization Laws of the United States), had in all other respects complied with the applicable provisions of such naturalization laws, and was entitled to be admitted to citizenship, thereupon ordered that such person be and (s)he was admitted as a citizen of the United States of America.

In testimony whereof the seal of the court is hereunto affixed this 30 day of July in the year of our Lord nineteen hundred and sixty-eight

Seal

ELBERT A. WAGNER, JR.
Clerk of the U. S. District Court.
By [signature] Deputy Clerk.

IT IS A VIOLATION OF THE U. S. CODE (AND PUNISHABLE AS SUCH) TO COPY, PRINT, PHOTOGRAPH, OR OTHERWISE ILLEGALLY USE THIS CERTIFICATE.

DEPARTMENT OF JUSTICE

Leono Krajausko JAV pilietybės dokumentas, 1968 m.
https://first.uscis.gov/

A. † A.

STEPONUI KRAJAUSKUI

Lietuvoje mirus, jo broliui LEONUI ir PETRUTEI reiškiame nuoširdžią užuojautą.

Wentų ir Mildažių šeimos

1977 gruodžio 28 dienos lietuvių išeivių laikraštyje "Draugas" Kelmės viršaičio Juozo Čėsnos vaikai (Wentų ir Mildažių šeimos) užjaučia Leoną ir Petronėlę Krajauskus, Lietuvoje mirus Leono broliui Steponui Krajauskui.

Apie 1996 metus ponų Krajauskų gyvenamoji vieta buvo **1003 W Water St, New Buffalo, Michigan, 49117-1049**. Tai yra apie 20 km nuo Juozo Čėsnos vilos ant Mičigano ežero kranto **Beverly Shores, Indianoje**.

W Water st, New Buffalo, Michigan

Link savo gyvenimo saulėlydžio ponai Krajauskai persikėlė gyventi į Saint Petersburg miestą Floridoje, ten pat kur gyveno ir ponai Čėsnos. Jų adresas buvo **5967 Terrace Park Dr N Apt 211, Saint Petersburg, FL**. Jų, apie 100 kv./m, butas buvo 1977 metų statybos name, kuris randasi uždarame ir saugomame namų kvartale, specialiai pritaikytame žmonėms virš 55 metų amžiaus. Butas yra 4 kambarių, su dvejais miegamaisiais ir dviem voniomis.

Ponia Petronėlė Krajauskienė mirė 2001 m. birželio 4 d. 90 metų.
Ponas Leonas Krajauskas mirė 2007 m. lapkričio 20 d. 95 metų.

Namų kvartalas (Five Towns Retirement Community) yra specialiai pritaikytas pagyvenusiems žmonėms išėjusiems į pensiją. Jame yra įvairūs klubai, biliardo, fizkultūros salės, 6 atviri baseinai iš kurių 4 - šildomi, apsauga, teniso kortai, daug galimybių socialinei veiklai bendruomenėje ir kitokių patogumų bei pramogų.

[1985 m. straipsnis News Herald laikraštyje. St. Petersburg gyventojams neduoda ramybės JAV Teisingumo Departamentas.]

TERRACE PARK OF
FIVE TOWNS

Ištrauka iš K. Klastausko straipsnio "Iš pabėgėlio atsiminimų" (JAV lietuvių laikraštis "Naujienos" / 1975-02-04 ir 1975-02-05 numeriai)

[...] Atvyko į Kolumbiją ir "gyvenimo universitetą baigęs inžinierius". Tai Leonas Krajauskas su žmona. Jis Lietuvoje buvo ūkininkas, bet jau tais laikais, kada dar motociklas ir automobilis buvo didelė retenybė, jau Krajauskas Žemaitijos keliais lakstė motorizuotas *[žr. Šmuelio Cholozino pasakojimą, kuriame minimas Krajauskas, važiavęs į žydų suėmimo akciją motociklu]*. Jis pats, matomai įgimto gabumo, pats susitvarkydavo senus motociklus ir ūkį buvo sumotorizavęs.

Tokio prigimto išsilavinimo jis atvyko į Kolumbiją. Greit kibo prie darbo. Bandė dirbti automobilių taisymo dirbtuvėse, bet čia atlyginimas buvo toks ubagiškas, kad sunkiai galėjo pragyventi. Pasitaikė, kad tuo laiku vienas turtingas kolumbietis statė pirmąjį Medelline barzdai skusti peiliukų įmonę. Mašinos buvo užpirktos užsienyje ir atvyko inžinierius jas įmontuoti. Reikėjo rasti prityrusį mechaniką, kuris padėtų prie montavimo ir paskiau vadovautų mašinų priežiūrai ir produkcijai. Kaip tik tam darbui pasisiūlė L. Krajauskas, kuris savo gyvenime nebuvo matęs tokių modernių įrengimų. Įmontavus fabriką, Krajauskas liko jame vadovauti. Reikia stebėtis, kad Krajauskas ne tik gerai vedė produkciją, bet net pagerino savais išradimais, taip, kad peiliukai išėjo pirmos rūšies. Bet kaip paprastai kolumbiečiai turtuoliai nenorėjo brangiai mokėti už darbą ir Krajauskas pradėjo ieškoti naujo darbo.

Buvo kitas inžinierius Vytautas Mačiulaitis, kuris buvo ne tik techniką studijavęs, bet buvęs aviacijos lakūnas mechanikas. Jis tuojau gavo darbo Coca Cola centriniame fabrike techniko vadovo darbą. Dėka jo L. Krajauskas gavo pas jį darbą mechanikos dirbtuvės vedėju. Čia jis parodė savo gabumus, taip, kad buvo siuntinėjamas į kitus miestus prižiūrėti Coca Colos fabrikų produkciją ir padaryti pagerinimus.

[...] L. Krajauskas dėl nepalankių politinių sąlygų [?] Kolumbijoje išemigravo į Chicagą, kur tuojau gavo Coca Cola įmonėje techniko darbą ir šiandien tebedirba. Tai didelė retenybė pasitaikanti gyvenime, kad tik "gyvenimo universitetą" baigę pralenktų net patyrusius inžinierius. [...]

Nuoroda į pilną L.Krajausko dokumentų rinkinį

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Iš Marcinkaus Petro tardymo protokolų

1944 m. spalio 19 d. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l. 9-10)

[...] Gimiau 1917 metais Luganske, Jekaterinoslavskajos gubernijoe. Mano tėvas buvo darbininkas. Dirbo Luganske šachtose. Tėvui aš buvau vienintelis sūnus. 1920 metais mes iš Jekaterinoslavskajos gubernijos persikėlėme gyventi į Lietuvą. Tėvas įsidarbino pas žydų prekybininkus. Kai paaugau, aš taip pat įsidarbinau pas žydus Kelmės miestelyje. 1939 metais buvau pašauktas tarnybai Lietuvos armijoje. 1940 metais užėjus sovietams 5 mėnesius tarnavau sovietų armijoje. Po to kartu su Raudonąja Armija buvau išvežtas netoli Minsko. Mus apsupo ir aš patekau į vokiečių nelaisvę. Būdamas vokiečių belaisviu Tauragėje taisiau kelius. Nelaisvėje išbuvau ne daugiau trijų dienų. Po to išvykau ir įsidarbinau paprastu darbininku Kelmės linų fabrike. [...]

1944 m. lapkričio 20 d. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l. 12)

[...] Iš nurodytų asmenų vadu buvo Kazys Riškus. Jis skirstė patrulius saugoti žydus ir jų turto. Taip pat vadovavo žydų šaudymui. Jis gyveno Kelmėje. [...]

Kazys Riškus,
(apie 1951-1953 m.)

(šaltinis: USCIS Genealogy)

Žemiau yra pilnas, netaisytas apklausos protokolo vertimas, kurio publikavimo tikslas yra išskirtinai tik istoriniam tyrimui. Į daugelį to meto ideologinių epitetų ir įvardijimų tinklaraščio autorius žiūri kritiškai ir be jokios simpatijos sovietų režimui.

LIUDININKO APKLAUSOS PROTOKOLAS (LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 86-88)

1968 metų gruodžio 18 d. Kelmės miestas

Valstybės saugumo komiteto *[KGB]* prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius, remdamasis Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo tyrimo organų prašymu suteikti teisinę pagalbą išsiaiškinant ir surenkant vokiškųjų nacistinių nusikaltėlių kaltės įrodymus, Tarybų SRS Prokuratūros nurodymu, liudininko vaidmenyje apklausė:

MARCINKUS Petras, sūnus Antano, 1917 metų gimimo, gimęs Vorošilovgrade *[Luganskas]*, lietuvis, TSRS pilietis, vedęs, mūrininkas, gyvenantis Kelmės mieste, Birutės g. 15

Apklausa pradėta: 14 val. 05 min.

Liudytojui MARCINKUI pagal Lietuvos TSR BPK 178 str. reikalavimą išaiškinta jo pareiga papasakoti teisybę, kas jam yra žinoma šia tema, ir yra perspėtas apie atsakomybę pagal Lietuvos TSR BK 189 str. ir 190 str. už atsisakymą arba išsisukinėjimą duoti parodymus ir už tyčinį melagingų parodymų pateikimą.

KLAUSIMAS: Ar mokate rusų kalbą ir ar sutinkate duoti parodymus rusų kalba ?

ATSAKYMAS: Aš moku rusų kalbą ir sutinku duoti savo parodymus rusų kalba.

KLAUSIMAS: Kur Jūs gyvenote, kuomet vokiškieji fašistai okupavo Lietuvos TSR ?

ATSAKYMAS: Vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos metu aš gyvenau Lietuvos TSR Kelmės mieste.

KLAUSIMAS: Papasakokite, kas Jums yra žinoma apie vokiečių okupacinės valdžios atstovų įvykdytus nusikaltimus Kelmės valsčiaus teritorijoje 1941-1944 m.m. ?

ATSAKYMAS: Man yra žinoma, kad 1941 metų rugpjūtį, vadovaujant ir betarpiškai dalyvaujant vokiečių okupacinės valdžios atstovams netoli Kelmės miesto, žvyro karjere buvo sušaudyta virš dviejų šimtų žydų tautybės tarybinių piliečių. Pirmomis vokiškųjų fašistų Lietuvos TSR okupacijos dienomis vokiečių okupacinės valdžios nurodymu vietiniai baudėjai iš lietuviškųjų buržuazinių nacionalistų skaičiaus suėmė visus Kelmės mieste ir apylinkėse gyvenusius žydus ir patalpino juos į netoli bažnyčios esančią daržinę.

Masinio žydų sušaudymo dieną, ryte, man Kelmės miesto policijos viršininkas (pavardės neatsimenu, 1944 metais nušautas tarybinių partizanų) įsakė paimti šautuvą ir padėti vietiniams baudėjams konvojuoti žydus sušaudymui. Aš pabijojau atsisakyti ir, paėmęs šautuvą, nuėjau prie daržinės. Aš, kartu su policininkais ir kitais vietiniais baudėjais, paėmėme iš tos daržinės didelę grupę žydų ir juos nuvarėme už miesto prie žvyro karjero, 2,5 km nuo Kelmės miesto. Tuo metu jau buvo apie 11-12 val. dienos. Žvyro karjere aš pamačiau iškastą didelę duobę ir prie jos virš dešimt žmonių, kurie iškasė tą duobę. Žydus mes sustabdėme atokiau nuo iškastos duobės. Po kurio laiko į žvyro karjerą trimis lengvaisiais automobiliais atvažiavo vokiečių karininkai žalsvomis uniformomis, bet kokiai kariuomenės rūšiai ar daliai jie priklausė, aš nežinau. Tiksliai dabar neatsimenu,

bet atrodo, kad jų buvo aštuoni ar devyni. Tie vokiečių karininkai priėjo prie žydų ir, pakloję ant žemės gabalą audeklo, įsakė žydams ant to audeklo sudėti visas savo vertybes. Žydų tautybės vyrai ir moterys ten metė savo žiedus, rankinius, kišeninius laikrodžius, apyrankes ir kitas vertybes. Po to vokiečių karininkai visas tas vertybes perpylė į maišą ir padėjo jį į savo automobilį. Taip pat žydams buvo įsakyta nusivilkti gerus viršutinius rūbus. Po to vietiniai baudėjai iš pagrindinės grupės atskyrinėjo nedideles grupes žydų, varė juos tiesiai į iškastą duobę ir ten sušaudydavo. Pagrinde žydus šaudė vietiniai baudėjai, vadovaujami tų vokiečių karininkų, bet kartais ir vokiečių karininkai prieidavo prie duobės ir iš pistoletų šaudydavo į žydus - vyrus, moteris, vaikus. Po vienos nedidelės grupės sušaudymo, vokiečiams įsakius, Kelmės miesto gyventojai, kurie iškasė duobę žydų sušaudymui, užkasinėjo sušaudytų žydų kūnus, o po to vėl sušaudymas tęsėsi. Taip nedidelėmis grupėmis tą dieną maždaug per keturias valandas buvo sušaudyta virš dviejų šimtų žydų. Sušaudymo metu vienas žydas nuo duobės pradėjo bėgti, bet vietinis baudėjas ar vienas iš vokiečių karininkų, tiksliai nepamenu, jį nušovė. Masinio sušaudymo metu aš stovėjau sušaudymo vietos apsuptyje netoli duobės, todėl gerai mačiau patį sušaudymo procesą. Sušaudymo pabaigoje paaiškėjo, kad vienos duobės sušaudytų žydų kūnams neužteks, todėl darbininkams buvo įsakyta iškasti dar vieną duobę, kurią taip pat užpildė žydų kūnais. Po paskutinių žydų sušaudymo visi sušaudymo dalyviai grįžo į Kelmės miestą, kur jiems buvo surengtas balius. Tame baliuje dalyvavo ir vokiečių karininkai. Vietiniai baudėjai tarpusavyje kalbėjo, kad vokiečių karininkai atvažiavo iš Raseinių miesto, tačiau aš to patvirtinti negaliu, nes nežinau, iš kur jie iš tikro atvažiavo.

KLAUSIMAS: Ar vokiečių karininkai išvykdavo kur nors masinio žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudymo metu ?

ATSAKYMAS: Kiek atsimenu, tai man atrodo, kad vokiečių karininkai, kurie dalyvavo žydų tautybės tarybinių piliečių sušaudyme, sušaudymo metu iš sušaudymo vietos nebuvo niekur išvykę.

Apklausos protokolas man yra perskaitytas, mano parodymai užrašyti teisingai, papildyti savo parodymus daugiau neturiu kuo.

Apklausa baigta: 17 val. 25 min.

Apklausė: VSK *[KGB]* prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos tyrimų skyriaus tyrėjas kapitonas Petruškevičius

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Mykolas Jokubaitis,
(iš Vytauto Didžiojo Universiteto
Medicinos fakulteto medicinos skyriaus studento liudijimo,
išduoto 1942.10.14)
(šaltinis LYA f.K-1, ap.58, b.734/3)

Jokubaitis Mykolas, sūnus Stasio, gimė 1920 m. rugsėjo 29 d.,
suimtas 1945.04.09,
sušaudytas 1946.04.23 (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.95)

1942 metų Kelmės gimnazijos abiturientų laida
Šaltinis: [http://istorija.jggimnazija.lt/?p=78]
Pridėtame abiturientų laidos [asmenų sąraše] yra įrašytas Mykolas Jokubaitis.

Jakovas Zakas savo liudijime apie tragiškus įvykius Kelmėje 1941 metų vasarą minėjo gimnazijos mokinį [Mykolą Jokubaitį], kaip aktyvų dalyvį žydų žudime.

[Šaferis Hiršas (Mykolas)]:
*"Iš Kelmės gyventojų, kurie saugojo lagerį-getą buvo **Jokubaitis Mykolas**, Kelmės gyventojas; Matulevičius Jurgis, Tytuvėnų gyventojas; Riškus, vardo nežinau, iš Kelmės valsčiaus, kaimo neatsimenu; Alekna Liudas, Kelmės gyventojas."*

Iš [Janinos Meraitės] atsiminimų:
*"Mūsų stovyklos niekas pastoviai nesaugojo, tačiau buvo įsakyta jokiomis aplinkybėmis neišeiti už lagerio ribų, kitaip laukė mirties bausmė. Kartais į lagerį dviračiais atvažiuodavo lietuvių aktyvistai ir, visus surinkę drauge, plėšdavo iš mūsų vertingesnius daiktus. Jie ėmė visus mūsų drabužius, išskyrus tuos, kuriuos turėjome apsivilkę. Todėl, vos tik pamatę, kad atvažiuoja ginkluoti vyrai, tuojau pat skubėdavome užsivilkti kuo daugiau drabužių ant savęs. Kas iš mūsų turėdavo, užsivilkdavo net žieminius paltus. Jie grobė pinigus, brangenybes ir su kiekvienu apsilankymu ieškojo, ką dar galima būtų pasiimti. Aktyvistai šaipėsi ir žemino mus. Ypatingai bijojome Jurgio Matulevičiaus iš Tytuvėnų ir **Mykolo Jokubaičio**."*

*"Netikėtai vieškelyje pasirodė vežimas, kuriame sėdėjo maždaug aštuoni ginkluoti vyrai. Vežime matėsi sukrauta nedidelė drabužių krūva, o prie vežimo šono buvo pririštas blizgantis vaikiškas vežimėlis. Jis priklausė Imberių šeimai. Vežimėlis buvo tuščias. Kai vežimas privažiavo arčiau, vyrai iššoko iš jo ir priėjo prie daržinės. Jų veidai buvo išraudę nuo degtinės. Tarp jų aš pastebėjau **Mykolą***

covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (עץ כרות - קלם)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

__Jokubaitį__ ir Stepona Mikalauską. Žvilgtelėjau į tuščią vaikišką vežimėlį ir staiga man pasidarė viskas aišku. Jie nužudė kūdikį, jo motiną, mūsų motiną ir visus kitus. Tą akimirką mane užplūdo begalinės nevilties ir bejėgiškumo jausmas. Aš užsidengiau akis ir, klykdama nesavu balsu, pasileidau bėgti per visą daržinę iki galinės jos sienos. Atsirėmusi į lentas, daužiau jas kumščiais, kol suvokiau, kad palikau savo mažą brolį vieną kitame daržinės gale. "Ką gali žinoti, ką tie žudikai yra sugalvoję toliau daryti?" - šmėstelėjo mintis. Iš visų jėgų nubėgau prie brolio, stvėriau nedidelį mūsų ryšulėlį su drabužiais ir kartu su juo grįžome į daržinės galą. Ten buvo šiaudų krūva, kurioje manėme įsikasus pasislėpti. Tuomet mus pastebėjo __Jokubaitis__ ir, nutaisęs angelišką šypseną, išblaškė mano baimę tardamas, kad dabar nebėra ko mums bijoti ir kad nieko blogo man nepadarys ir nieko iš manęs neatims."

1945 m. balandžio 13 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)

[...]
1942 baigė Kelmės gimnaziją ir vieną kursą Kauno medicinos universiteto.
[...]
Iki vokiečių Lietuvos okupacijos aš gyvenau Raseinių apskrities, Kelmės valsčiaus, Kelmės mieste, kur mokiausi gimnazijoje. 1941 metų birželio mėnesio pradžioje dėl sveikatos man davė išeiginių. Norėdamas truputį užsidirbti, įsidarbinau į "Lino" fabriką apskaitininku. Prieš tris dienas iki ateinant vokiečiams, Kelmėje pradėjo organizuotis vietinė valdžia. Vietinės valdžios organizatoriumi buvo Lietuvos kariuomenės leitenantas Gintalas Dzislavas *[Dzislovas Gintila]*, Kelmės m. gyventojas. Vietinę valdžią sudarė šie asmenys:

1. Meškauskas Povilas, Kelmės m. gyventojas
2. Tyla Julius, Kelmės m. gyventojas
3. Matusevičius Aleksas, Kelmės m. gyventojas *[Knygoje „Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.“ (ISBN 978-609-8037-13-5), psl. 341, istorikas Stanislovas Buhoveckas šią pavardę parašė klaidingai, kaip Matulevičius Aleksas]*
4. Cibulskis Bolius, Mešklydžiai kaimo gyventojas
5. Mikalauskas Stepas, [Kupsčiai arba Rupščiai] kaimo gyventojas
6. Špukas Petras, Kelmės m. gyventojas
7. Alekna Liudas, Kelmės m. gyventojas (šiuo metu areštuotas)
8. Šulskis Jonas, Kelmės m. gyventojas

Visi mano išvardinti asmenys į Lietuvą atėjus vokiečiams buvo aktyvistai, vokiečių valdžios baudžiamųjų organų bendrininkai. Tą pačią dieną, kai vokiečiai užėmė Kelmę, aš įstojau į aktyvistų būrį ir aktyviai dalyvavau sovietų partinio aktyvo areštuose. Aš asmeniškai suėmiau Kelmės m. gyventoją Trepenskį (dabar jis tarnauja iztrebitelių *[stribų]* būryje Kelmėje), Kelmės m. gyventoją Marčinauską. Dalyvavau pil. Marčinausko tardyme.

1941 metų liepos mėnesio pradžioje, pagal aktyvistų būrio vado Gintilo nurodymą, mes pradėjome masinį žydų gyventojų suėmimą. Į reidus ir žydų areštus mes vykome 4-5 žmonių grupėmis. Mūsų atliktos dviejų savaičių operacijos metu buvo suimta daugiau kaip 200 žmonių. Po šios operacijos rugpjūčio mėnesio pradžioje aš dalyvavau reiduose, areštuose, konfiskavau suimtųjų nuosavybę ir ėjau žydų lagerio "geto" sargybinio pareigas. 1941 metų liepos mėnesio pabaigoje į Kelmę atvažiavo du vokiečiai, kurie davė nurodymą atlikti lageryje laikomų žydų sušaudymą. Jų nurodymu iš mūsų aktyvistų būrio buvo atrinkti dešimt žmonių žydų gyventojų sušaudymui. Toje grupėje buvo šie asmenys:
1. Mikala.skas Stepas, [Kupsčiai arba Rupščiai] kaimo gyventojas (grupės vadas)

[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]
[Įvairūs šaltiniai internete]

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

2. Mat.Ievičius Jurgis, Kelmės m. gyventojas
3. Kraja.skas Leonas, Kelmės valsčiaus Kuršukai k. gyventojas
4. Bog.čanskis Pranas, Kelmės m. gyventojas (užmuštas).
5. Vil.mas (vardo nežinau), Kauno miesto gyventojas, buvo atvykęs į Kelmės valsčiaus Česniškė kaimą pas savo giminaičius
6. Al.knavičius Vytautas, Kelmės gimnazijos mokinys, Kelmės valsčiaus Graužikų kaimo (dvaro) gyventojas
7. La.rinaitis Petras, Kelmės m. gyventojas (mirė)

Kitų asmenų pavardžių nežinau, nes jie buvo iš kito valsčiaus. Mano išvardinta grupė vykdė pirmos žydų partijos sušaudymą už dviejų kilometrų nuo Kelmės. Pirmos žydų partijos sušaudymo dieną aš budėjau lageryje. 9 valandą ryto aš baigiau budėjimą, nuėjau į sargybos patalpą, ten išgėriau alaus ir nuėjau žiūrėti, kaip šaudo žydus. Atėjęs į šaudymo vietą, aš ten pamačiau du vokiečius, kurie iš pistoletų pribaiginėjo sušaudytuosius, o po to prie duobės atvedė 5 žmones žydus, juos apieškojo atsuktus nuo duobės į priešingą pusę, davė į juos salvę iš šautuvų ir taip tęsėsi iki dienos 3-ios valandos. Tą dieną aš šaudyme nedalyvavau.

Antrą žydų grupę šaudė praėjus dviem savaitėms t.y. 1941 metų rugpjūčio mėn. viduryje. Tą kartą aš pats asmeniškai dalyvavau sušaudyme. Apie 8 valandą ryto Grigalavičius *[Aleksas Grigaravičius]*, Kelmės policijos viršininkas Barkauskas ir Kelmės valsčiaus viršaitis Čėsna Juozas atrinko 25 žmones sušaudymo vykdytojus. Į tą skaičių pakliuvau ir aš. Apie 10 valandą ryto mes atvykome į sušaudymo vietą, kurioje jau buvo atvesti iš 7 lagerių žydų gyventojai. Sušaudymui vadovavo Grigalavičius, kuris nurodė sušaudomus atskirti į grupes po 30 žmonių. Pastaruosius prieš sušaudymą nurenginėjo, o po to guldė į duobę veidu žemyn vienas šalia kito. Sušaudymo dalyviai stovėjo išilgai duobės iš vienos pusės ir šaudė iš šautuvų, taikydamiesi į galvą ir nugarą. Tarp sušaudomų buvo vyrai, moterys, vaikai. Sušaudymą vykdė nuo 10 valandos ryto iki 11 valandos nakties ir kuomet atvažiavo paskutinė mašina su žmonėmis juos privertė sėstis į duobę, o po to mes davėme į juos keletą salvių nesitaikydami ir tuojau pat užpilinėjome juos žemėmis. Iš viso tą dieną mes sušaudėme apie 700 žmonių. Antros grupės sušaudymo dalyvius aš žinau šiuos:

1. Jasa.tis Aleksas, Kelmės m. gyventojas
2. Merk.lis Juozas, Kelmės valsčiaus Malioriškė kaimo gyventojas (užmuštas)
3. Olb.kas Romualdas [Romanas Volb.kas], Kelmės valsčiaus Liolių gyventojas (mirė)
4. Klev.nis Petras, Kelmės m. gyventojas (mirė)
5. Jok.bauskas Stasys, Kelmės m. gyventojas (užmuštas)
6. Barac.vičius Vytautas, Kelmės m. gyventojas
7. Tura.skis Liudas, Kelmės m. gyventojas
8. R.škus Kazys, Kelmės m. gyventojas
9. Cib.lskis Bolius, Mešklydžiai kaimo gyventojas
10. Kokl.s Liudas, Kelmės m. gyventojas
11. Lev.ckas, Cibulskio svainis, su kuriuo gyveno viename name
12. Aš, Jokubaitis Mykolas, Stasio sūnus

Ir mano aukščiau išvardinti 1-os žydų partijos sušaudymo dalyviai.
Likusių asmenų aš nežinau, nes jie buvo iš kitų apskričių ir valsčių.
[...]

1945 m. balandžio 28 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.13-14)

[...]

KLAUSIMAS: Kaip Jūs gavote dokumentus svetima pavarde ?

ATSAKYMAS: Pirmą kartą aš gavau dokumentą 1944 metų gruodį iš Andriuškevičiaus Zigmo, gyvenančio Šiaulių apskrities, Padubysio valsčiaus, Mančių kaime. Slėpdamasis pas Andriuškevičių, aš pas jį radau namų ūkio knygą, kurioje radau dokumentą su Stabinsko Severino pavarde. Aš jo paklausiau, kieno tai dokumentas ? Andriuškevičius man pasakė, kad jį jam davė vienas mokytojas ir pasiūlė dokumentą man. Aš pasinaudojau Andriuškevičiaus pasiūlymu ir paėmiau dokumentą, kurio vardu pas jį gyvenau. Antrą dokumentą gavau girininkijoje. Užėjęs pas girininkijos Šaukėnų miestelyje direktorių Mikulskį, paprašiau jo darbo. Pastarasis man pažadėjo įtaisyti į darbą kontoroje ir išdavė man pažymą Marcinausko Jono, sūnaus Stasio pavarde. Girininkijoje pradirbau dvi savaites ir iš ten išėjau pas Andriuškevičių, pas kurį gyvenau naudodamasis girininkijoje gauta pažyma. Trečią dokumentą t.y. karinio komisariato pažymą dėl atleidimo nuo karinės prievolės iki *[neįskaitoma]* Čimieliaus Antano, sūnaus Antano, pavarde, gavau nuo žmonos kartu su laišku, kurį man atnešė nepažįstama moteris.

KLAUSIMAS: Pasakykite pas ką Jūs gyvenote nuo 1944 metų rugpjūčio ?

ATSAKYMAS: Iki 1944 metų lapkričio mėnesio aš slėpiausi pas įvairius piliečius po dvi-tris dienas. Nuo 1944 metų lapkričio mėnesio iki 1945 metų vasario 4-os dienos slėpiausi pas pilietį Andriuškevičių, o nuo 1945 metų vasario mėnesio slėpiausi pas Klikną Joną, gyvenantį Šiluvos valsčiaus, Zakeliškių kaime, kuris prisidėjo randant man slėptuvę ir taip pat maisto produktais. Pas Klikną aš slėpiausi iki mano suėmimo dienos *[karo metu tame pačiame Zakeliškių kaime Kaušaičių šeimoje slėpėsi žydų mergaitės Batševa ir Ida Krubelnikaitės, Dora Šapiraitė, Frida ir Rivka Mendelevičiūtės, Lėja Kelcaitė]*. Besislapstant pas Andriuškevičių pas mane ateidavo žmona ir jos sesuo Jadvyga Peldavičiūtė, kurios atnešdavo man maisto ir baltinius. Besislapstant pas Klikną, matytis su žmona ir jos seserimi neišeidavo. Iš jų gaudavau tik laiškus, kuriuos man atveždavo Klikna.

KLAUSIMAS: Papasakokite tų laiškų turinį.

ATSAKYMAS: Laiškuose žmona ir jos sesuo man rašė apie naujienas namuose, apie padėtį frontuose ir tuo pačiu man rašė, kad aš truputį pakentėčiau iki karo pabaigos, o jos man padės.

[...]

1945 m. birželio 20 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.15)

[...]

1941 metais, atėjus vokiečiams į Kelmę, aš suėmiau kooperatyvo vedėją Marčinauską Joną - komunistą, ir Kelmės linų fabriko gaisrininkų komandos viršininką Trepenskį - komunistą. Po pastarųjų suėmimo, aš pristačiau juos į policiją.

KLAUSIMAS: Kodėl Jūs stojote į kovą prieš sovietų valdžią vokiečių okupacijos periodu ?

ATSAKYMAS: Aš stojau į kovą prieš sovietų valdžią todėl, kad aš buvau nepatenkintas sovietų valdžia. Būdamas priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, su tikslu ją nuversti, aš 1941 metų rugpjūčio mėnesį savanoriškai įstojau į tarnybą policijoje, kurioje dirbau iki 1942 metų sausio mėnesio. Į policiją aš įstojau turėdamas tikslą su ginklu rankose kovoti prieš sovietų valdžią. Aš norėjau, kad Lietuva būtų nepriklausoma. Tuo tikslu aš aktyviai dalyvavau sušaudant žydų gyventojus, suminėjau partinį sovietų aktyvą.

KLAUSIMAS: Kokios Jūs norėjote nepriklausomos Lietuvos ir kaip Jūs suprantate Lietuvos nepriklausomybę ?

ATSAKYMAS: Aš, kaip jau minėjau, buvau priešiškai nusiteikęs prieš sovietų valdžią, palaikiau Smetonos šalininkus ir norėjau, kad Lietuvos nepriklausomybė būtų tokia, kokia ji buvo prie Smetonos režimo. Lietuvos nepriklausomybę aš suprantu taip, kuomet Lietuvoje nėra sovietų, ir kad visose organizacijose ir valdyme dirbtų tik lietuviai, kaip prie vokiečių.

KLAUSIMAS: Kiek žmonių Jūs sušaudėte 1941 metų rugpjūčio mėnesį iš partinio sovietų aktyvo ir žydų gyventojų ?

ATSAKYMAS: Kiek žmonių sušaudžiau iš žydų gyventojų aš skaičiaus neatsimenu, nes dalyvavau jų sušaudyme nuo 11 valandos ryto iki 10 valandos vakaro. Iš viso tą dieną buvo sušaudyta maždaug 1500 žmonių. Sušaudyme dalyvavo apie 35

žmonės, tame tape ir aš. Partinio sovietų aktyvo aš nešaudžiau.
[...]

1945 m. birželio 21 d. tardymo protokolas 1945.06.21 (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.16)
[...]
Apie 1944 metų gruodžio 20 d. aš iš žmonos pusbrolio Andriuškevičiaus Zigmo, Padubysio valsčiaus, Mančių kaimo gyventojo, gavau dokumentą vieno Padubysio valsčiaus, Pašilės pradinės mokyklos mokytojo Stabinskas Severinas pavarde. Tą dokumentą Andriuškevičius paėmė iš jo tam, kad perduoti jį man, nes Andriuškevičius gerai žinojo, kad aš slapstausi be dokumentų. Be to, Andriuškevičius turėjo su reikalais važiuoti į Šiaulius ir taip pat neturėjo jokių dokumentų. Tuo metu buvo neįmanoma kur nors vykti be dokumentų. Andriuškevičius su Stabinsko dokumentu turėjo važiuoti į Šiaulius, bet jis neišvažiavo ir dokumentą perdavė man.

Antrą dokumentą Nr.207 Čimieliaus Antano, sūnaus Antano, vardu man perdavė pagyvenusi moteris, kurios pavardės, vardo ir tėvavardžio aš nežinau (bendrai su ja susitikau pirmą kartą). Pastaroji atėjo pas pilietę Kliknienę į Šiluvos valsčiaus, Zakeliškių kaimą. Tuo metu aš slėpiausi pas Kliknienę. Ta pilietė atėjusi pas Kliknienę paklausė apie mane. Pastaroji įėjo į kambarį ir perspėjo mane būti atsargiam ir pasakė, kad manęs teiraujasi kažkokia moteris. Ji su ja pasikalbėsianti ir, jei viskas gerai, ji mane pakvies. Po kelių minučių Kliknienė mane pakvietė išeiti iš kambario ir pakalbėti su ta moterimi. Pokalbio metu ji man perdavė ryšuliuką, susuktą į laikraštį. Ji pati atsisveikino su manimi ir išėjo. Kai aš išvyniojau laikraštį, ten radau minėtą dokumentą Nr. 207 ir laišką nuo žmonos. Laiške žmona rašė, kad ji siunčia dokumentą ir dabar bus galimybė slapstytis. Aš tada supratau, kad ši moteris atėjo paprašius mano giminaičiams.
[...]
1944 metų spalio mėnesį fronto linija sustojo palei Padubysį. Aš tuo metu gyvenau (slėpiausi) Kelmės mieste. Kuomet raudonoji armija pradėjo puolimą prieš vokiečių kariuomenę, aš iš Kelmės bandžiau išvykti į Vokietiją. Tuo metu raudonoji armija pasistūmėjo į priekį ir aš, kada priėjau prie fronto linijos, pereiti į Vokietijos teritoriją nesiryžau. Dėl to aš buvau priverstas grįžti atgal, bet į Kelmę aš nebegrįžau. Maždaug nuo 1944 metų spalio 15 d. iki 1944 metų gruodžio 15 d. slapsčiausi pas žmonos [pus]brolį Andriuškevičių Zigmą, Mančių kaime...
[...]

1945 m. birželio 13 d. tardymo protokolas 1945.06.13 (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.20-21)
[...]
Policijoje aš tarnavau nuo 1941 metų rugpjūčio mėnesio iki 1942 metų sausio mėnesio, po ko, prasidėjus pamokoms gimnazijoje, išėjau iš policijos ir įsidarbinau į gimnaziją mokytoju.
Savo darbo policijoje metu aš pats asmeniškai suėmiau ir pristačiau į policiją 2 komunistus: Marčinauską Igną, kuris dirbo Kelmės kooperatyvo vedėju, ir Trepenskį Joną, kuris dirbo Kelmės linų fabrike gaisrininkų komandos viršininku. Jie abu praleido kalėjime apie 3 mėnesius, po to juos kažkodėl paleido. Be to, 1941 metų rugpjūčio mėnesį aš asmeniškai dalyvavau žydų areštuose, o po to jų sušaudyme. Tuomet per dieną mes sušaudėme iki 1500 žmonių, žydų: vyrų, moterų, senelių ir vaikų. Aš asmeniškai šaudžiau žydus iš rusiško pusiau automatinio šautuvo. Nors specialiai neskaičiavau, tačiau manau, kad aš užmušiau ne mažiau 25 žydų, tame skaičiuje moterų, senelių ir vaikų. Šiai operacijai, kurią tuomet vadino žydų šaudymu, mums buvo suteiktas neribotas šovinių kiekis ir todėl šovinių negailėtume. Žydus šaudėme karjere už 2 km nuo Kelmės. Žydus atvesdavo ir grupuodavo, priversdavo gultis į duobę veidu žemyn ir šaudėme jiems į nugarą. Šaudyme be manęs dar dalyvavo apie 30-40 žmonių, policininkų, kuriuos jau esu išvardinęs praeituose tardymuose. Kur jie yra dabar, man nėra žinoma.

KLAUSIMAS: Kodėl Jūs bandėte išvažiuoti į Vokietiją su atsitraukiančia iš Lietuvos vokiečių armija ?
ATSAKYMAS: Aš save laikiau kaltu prieš sovietų valdžią, kaip žydų sušaudymo dalyvis, ir tam, kad išvengti bausmės, besitraukiant vokiečių armijai iš Lietuvos, aš bandžiau išvažiuoti su savo žmona Jokubaitiene Birute ir jos seserimi Peldavičiūte Jadvyga į Vokietiją, tačiau pervažiuoti sieną mums nepavyko ir mes buvome priversti grįžti į namus t.y. Kelmės miestą. Aš tam neprieštaravau. Galvojau, kad namuose mane greitai suras sovietų valdžios organai ir patrauks atsakomybei, todėl nusprendžiau slapstytis. Mano žmonos sesuo, Peldavičiūtė Jadvyga, man patarė pasislėpti pas jos pusbrolį Andriuškevičių Zigmą, gyvenantį Šiaulių apskrities, Padubysio valsčiaus, Mančių kaime. Taip aš ir padariau t.y. nuvežiau savo žmoną ir seseris į kaimą už 15 km nuo Kelmės, o pats nuėjau pas Andriuškevičių, pas kurį slėpiausi su kita pavarde iki 1945 metų sausio mėnesio. Nuo 1945 metų sausio 10 d. slėpiausi pas Klikną Joną, gyvenantį Raseinių apskrities, Šiluvos valsčiaus, Zakeliškių kaime, kur ir buvau sulaikytas.
[...]

Adolfo Žemecko 1948 m. balandžio 18 d. tardymo protokolas
(LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.32-33)
[...]
KLAUSIMAS: Ar jūs dalyvavote septynių tarybinių žydų tautybės piliečių sušaudyme Kelmės žydų kapinėse ?
ATSAKYMAS: Septynių tarybinių žydų tautybės piliečių sušaudyme Kelmėje aš nedalyvavau.
KLAUSIMAS: Ar pažinojote Kelmės gyventoją **Judelevičiūtę** ?
ATSAKYMAS: Taip, pažinojau. 1939 metais aš su **Judelevičiūte** kartu mokiausi Kelmės gimnazijoje. Ji žydų tautybės.
KLAUSIMAS: Ar žinote, kur dabar yra **Judelevičiūtė** ?
ATSAKYMAS: Aš žinojau, kad **Judelevičiūtė**, kuomet mokėsi gimnazijoje, draugavo su **Jokubaičiu Mykolu**. 1941 metų vasarą **Jokubaitis Mykolas Judelevičiūtę** sušaudė. Apie tai jis papasakojo Jokubaičiui Stasiui ir kitiems draugams. Aš nežinau, už ką jis ją sušaudė.
[...]

Peldavičiūtė Janina, duktė Mykolo, g. 1913 m.
(tuo metu dirbo Kelmės pieno perdirbimo bendrovėje "Džiaugsmas" kasininke)

1945 m. birželio 22 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.28-29)
[...]
KLAUSIMAS: Papasakokite, kuo užsiėmė Jūsų svainis Jokubaitis, kai Lietuvos TSR okupavo vokiečiai ?
ATSAKYMAS: Vokiečių okupacijos metu aš Jokubaitį *[Mykolą]* mažai pažinojau, nes jis vedė mano seserį *[Birutė Peldavičiūtė-Jokubaitienė]* tik 1943 m. gruodžio mėnesį. Kuo Jokubaitis užsiėmė vokiečių okupacijos metu aš nežinau.
KLAUSIMAS: Kas suteikė pagalbą Jokubaičiui slapstytis ?
ATSAKYMAS: Jam teikė pagalbą slapstytis Klikna Jonas, pas kurį Jokubaitis slėpėsi, ir aš. Jokubaičiui aš parašiau laišką. Be to, dėl slapstymosi aš jam gavau dokumentus *[du žodžiai neįskaitomi]* ir tą dokumentą per seserį Birutę perdaviau jam. Dokumentą Nr.207 su Čimieliaus vardu aš pavogiau iš siuvėjos Kelmėje Grišaitės Aleksandros, kuriai kažkoks pilietis atnešė perdaryti kitelį. Aš, kuomet atėjau pas ją, kitelio kišenėje pastebėjau vyro dokumentą, kurį pavogiau, žinodama, kad šis dokumentas padės mano svainiui Jokubaičiui slapstytis.
[...]

1945 m. liepos 13 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.32)

[...]

Mano svainis Jokubaitis, atsitraukiant vokiečių kariuomenei iš Lietuvos, kartu su savo žmona Birute bandė išvykti į Vokietiją, o kartu su jais ir mano sesuo Jadvyga, bet pereiti sieną jiems nepavyko ir buvo priversti grįžti atgal. Tačiau namo grįžo tik mano seserys Birutė ir Jadvyga, o Jokubaitis, bijodamas, kad jį sovietų valdžios organai areštuos ir bus patrauktas atsakomybėn už padarytus nusikaltimus, pradėjo slapstytis.

[...]

Peldavičiūtė Jadvyga, duktė Mykolo, g. 1904 m. gruodžio 28 d.

1945 m. birželio 29 d. tardymo protokolas 1945.06.29 (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.40-41)

[...]

Namų šeimininkė, iš tarnautojų šeimos, tėvas prekiavo, turėjo savo parduotuvę. Tėvas miręs, motina Peldavičienė Teodora.

[...]

KLAUSIMAS: Papasakokite savo autobiografiją ?

ATSAKYMAS: Aš, Peldavičiūte Jadvyga, Mykolo, gimiau 1904 metų gruodžio 28 dieną tarnautojo-prekybininko šeimoje. 1925 metais dėl ligos nebaigiau 7 *[neaiškiai]* klasių ir iki 1937 metų dirbau namuose, padėjau motinai. 1937 metais įsidarbinau pardavėja aludėje Šiauliuose. Po to perėjau dirbti pas kitą šeimininką ir dirbau iki 1940 metų. 1940 metais įsidarbinau Telšių aerodromo valgykloje bufetininke. Okupacijos metu buvau namuose, niekur nedirbau. Kai Lietuvą išvadavo raudonoji armija, taip pat niekur nedirbau iki suėmimo dienos.

KLAUSIMAS: Papasakokite, kaip Jūs susipažinote su Jokubaičiu ir kokie judviejų santykiai ?

ATSAKYMAS: Aš Jokubaitį pažįstu nuo 1943 metų birželio mėnesio, kuomet Jokubaitis draugavo su mano seserimi. O dabar jis yra mano sesers vyras. Asmeniniai santykiai tarp mūsų buvo geri. Sąskaitų su juo neturiu *[pretenzijų jam neturiu]*.

[...]

KLAUSIMAS: Kodėl Jūs bėgote iš namų ir kur norėjote vykti ?

ATSAKYMAS: Kuomet raudonoji armija išvadavo Lietuvą ėjo vokiečių propaganda, kad raudonieji sušaudys, kars. Tada labai daug gyventojų pradėjo bėgti, tame tarpe ir aš su seserimi Peldavičiūte Birute, Mykolo, bei Jokubaičiu Mykolu, Stasio, į Vokietijos šalį. Netoli Sartininkų [?] kaimo aš pradėjau įkalbinėti, kad mes grįžtume atgal. Jokubaitis nenorėjo grįžti, bet aš jį įkalbėjau ir mes grįžome į Vaiguvą. Aš jam pasakiau vietą, kur jis galės pasislėpti. Pas pusbrolį Andriuškevičių Zigmą, Alfonso, kuris gyveno Šiaulių apskrities Mančių kaime. Kur Jokubaitis ir nuėjo, o mes su seserimi grįžome namo į Kelmę, kur iki šiol ir gyvename.

[...]

1945 m. liepos 14 d. tardymo protokolas 1945.07.14 (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.43)

[...]

...aš jam [Jokubaičiui] gavau svetimus dokumentus. Kokie tie buvo dokumentai, aš nepamenu, bet jie buvo Klevinio pavarde. Dokumentą man gavo, kokiu būdu nežinau, siuvėja iš Kelmės Grišaitė Aleksandra, kurią aš mažai pažįstu, bet girdėjau, kad ji okupacijos metu pas save slėpė žydus nuo vokiečių persekiojimo. Aš jos paprašiau man gauti svetimą dokumentą, bet nepasakiau, kokiam tikslui. Ji, nesidomėdama, kodėl man prisireikė svetimo dokumento, gavo man dokumentą Klevinio pavarde ir perdavė man. Kokiu būdu ji gavo tą dokumentą, aš nežinau ir nesidomėjau. Padėkojau ir išėjau.

[...]

Jokubaitienė (Peldavičiūtė) Birutė, duktė Mykolo, g. 1923 m.

1945m. balandžio mėn. tardymo protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.48-49)

[...]
Šeimoje 2 asmenys. Duktė Meilė, 2 mėnesiai.
Nuo 1941 m. iki 1943 m. dirbo Kelmės kooperatyve pardavėja.
[...]
KLAUSIMAS: Pasakykite, kas su Jūsų vyru savanoriškai išvyko į Vokietiją. Pasakykite jų vardus, pavardes ir kuo šie piliečiai užsiėmė vokiečių okupacijos Lietuvos TSR metu.
ATSAKYMAS: Su mano vyru į Vokietiją išvyko šie piliečiai: Ragauskas Liudvikas, Laukodumos gyventojas, Kazaitis? Vytautas, ...šei? gyventojas ir jo antras brolis Kazaitis?, vardo nežinau. Jokubaitis, vardo nežinau, iš Pučkoriškė kaimo, Jokubauskio Algirdo sūnus, 28 metų. Antras sūnus Edvardas, 20 metų.
[...]

Trepenskis Jonas, Benedikto sūnus, g. 1895 m.

Apklausos protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.55-56)

[...]
mažaraštis, kelių tiesimo darbininkas
[...]
KLAUSIMAS: Jūs patyrėte represijas okupacijos metu ?
ATSAKYMAS: Taip, vokiečių okupacijos Lietuvos teritorijos metu aš buvau areštuotas 1941 metų liepos mėnesio viduryje. Po to praleidau 18 dienų Raseinių kalėjime, iš kur buvau pervestas į tarybinių piliečių lagerį Radviliškyje, Šiaulių apskrityje.
KLAUSIMAS: Už ką Jūs buvote represuotas okupacijos metu ?
ATSAKYMAS: Aš buvau represuotas už tai, kad sovietų valdžios Lietuvoje metu aš aktyviai dalyvavau sovietų organų darbe, vykdant partijos ir sovietų valdžios renginius.
KLAUSIMAS: Kiek laiko Jūs išbuvote lageriuose ?
ATSAKYMAS: Lageriuose aš išbuvau 7 mėnesius.
KLAUSIMAS: O po to ?
ATSAKYMAS: Po trijų bandymų pabėgti aš maždaug 1942 metų kovo mėnesį pabėgau ir slapsčiausi Kelmės valsčiaus teritorijoje.
KLAUSIMAS: Kas jus areštavo ?
ATSAKYMAS: Mane areštavo Jokubaitis Mykolas. Su juo buvo Jurgilas Adomas *[Jurgelis Adomas]*.
KLAUSIMAS: Papasakokite detalesnes savo arešto aplinkybes.
ATSAKYMAS: Prasidėjus karui, aš su kitais asmenimis bandžiau evakuotis į Sovietų Sąjungos gilumą, tačiau man tai nepavyko. Nusigavus tik iki Latvijos, teko grįžti atgal į Kelmės miestą. Į Kelmę atvykau 1941 metų liepos mėnesio viduryje ir tą pačią naktį savo bute buvau areštuotas. Kaip jau sakiau, mane areštavo Jokubaitis Mykolas. Jis atėjo naktį kartu su Jurgilu. Kiekvienas buvo ginkluoti pistoletu ir šautuvu. Areštavę, iš pradžių mane nuvedė į policiją, o po to uždarė patalpoje, kurioje buvo laikomi suimtieji, ir ant durų užrašė: *"Komunistams galas"*.
[...]

1945 m. rugsėjo 18 d. teismo proceso protokolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.71-77)
[...]
Aš, Jokubaitis Mykolas, sūnus Stasio, g. 1920 m., gimęs Kelmės mieste, vėliau valsčiaus, Raseinių apskrityje, Lietuvos TSR, darbininkų šeimoje, ... , studentas *[pabraukta protokole]*, išsilavinimas vidurinis, vedęs, iki arešto gyveno Raseinių apskrities, Šiluvos valsčiaus, Zakeliškių kaime.
[...]

* * *

LAIŠKAI:

Peldavičiūtės Janinos laiškas Jokubaičiui Mykolui (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.119-16)

Mūsų mielasis,

Sveikiname Tave su Velykų šventėmis ir linkime Tau daugiau vyriško pasitikėjimo ir vilties, tikėk ir lauk, nors aš žinau, kaip tai sunku yra, bet vis dėlto venk kiek galėdamas tos melancholijos.
Rusams fronte sekasi blogai, patys kareiviai pasakojo, vokiečiai jiems kažkokiu tai būdu atveria jiems pelkes po kojomis ir jie taip skęsta be galo. Tu pats rašei savo eilėrašty: *"Užšalo širdys garsiems diplomatams, jie veda ir veda žmoniją prie galo"*, tikrai atrodo liūdnas vaizdas, kenčia visa žmonija, visas pasaulis, bet ilgai toks įtempimas nebus, patys komunistai dabar sako, kad vyrus iš miškų vežame, kad kaip reikės bėgti negautumėm iš užpakalio, taigi nenusiminkime ir kantriai kentėkime, nes be Dievo Valios mums ir plaukas nuo galvos nenukrenta.
Todėl visada pasiduokime Jo valiai ir didžiausiame varge nesijaudinkime, nes atėjo tokios dienos, karo metai ir kenčia milijonai. Mūsų giminės iš Rusijos jau mums atsiuntė tris laiškus, jie yra gyvi ir prašo jiems atsiųsti pinigų.
Gertrūdą palaidojome. Ji vargšė savo skausmus ypatingai aukoja už Jokubaičius.
Taigi gyvenk, raminkis, nebūk kaip baili mergaitė, nes nuo likimo nepabėgsi, taigi nereikia per daug rūpintis. Visada atsimink, kad visi kenčia, nes užėjo kentėjimų metai, atpildo metai.
Kiek galėdamas saugokis ten būdamas, o tavo gaspadoriaus mes nepaliksime skolingi.
Dėkoju Tau už paveikslą, aš esu pieninėje ir manau, kad niekur nekels mane ir tikiu, kad ir mus niekas nejudins.

Lik sveikas
Su Dievu
Janė

Peldavičiūtės Janinos laiškas Jokubaičiui Mykolui (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.119-18)

Norėčiau labai daug rašyti, bet man atrodo, kad vis tiek teks greitai laisvai pasimatyti, o tik dabar pakentėti, tai nesistebėk, kad nerašau arba labai mažai teparašau.
Tavo Birutės nieks kol kas neskriaudžia ir reikia tikėtis, kad neskriaus, nes ir kam ji reikalinga boba su vaiku. Specialistus tai gal būt ir veš, nes žmonių visur trūksta. Į Sibirą negirdėjome, kad vežtų, jei veža, tai į Vilniaus kraštą ir Klaipėdos kraštą. O

išvažiuoti į kitą kraštą tai yra geras daiktas, nieks į tave nešnairuos, nieks ant tavęs nepyks, o čia tai visako pasitaiko, žinoma nuo girtų ir kvailių tie žvilgsniai mums tenka. Iš NKVD pažįstu kelis ir jie man nebaisūs, atrodo žmoniški, kad jie man būtų ir nežmoniški, vis vien aš jų neišsigąsčiau, nes ne pas jų amžinybė, ir tu niekada nieko nebijok ir turėk vilties.
Dažymo darbų man pasitaiko, tik su maliava kiek sunkiau. Pragyventi irgi užtenka. Pieninėje tarnautojai geri, ypatingai geras buhalteris, nes duoda man laisvo laiko dažymo darbams. Matutytė Regina jau po metrikacijos su Binkausku Stepu. Vargšelė dabar dreba dėl vyro kiekviena minutė, nes jis buvo šaulys. Jie važiuos į Kauną gyventi. Rudaitytė Ona irgi stingsta iš baimės, nes jos sesuo buvo šaulė. Taigi švarios šeimos Kelmėje nėra, nei vienos, tai mano manymu reikia visus išvežti ant perauklėjimo.
Taigi nieko nebijokime ir drąsiai kovokime su gyvenimu, nes gyvenimas yra kova, gyvenimas yra drama ir rolė tau yra aukščiausiojo įduota. Vaidinkime drąsiai ir gerai, kad ir tragedijas tenka vaidinti nesirūpinkime dėl to...

Birutės-Matildos Jokubaitienės-Peldavičiūtės laiškas Jokubaičiui Mykolui (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.119-9)

Mielas Pupyti !!!

Labai esu patenkinta ir linksma kad tu esi patenkintas. būki linksmutis. Daug nerašau nes Jonis labai neturi laiko tai daug nerašau, tik kas svarbiausia. Ta sprafke yra pati geriausia ir jinai galioja iki karo pabaigos. Būk ramus. Aš klausiau Olytės [Aleksandra Grišaitė?] ir kapeliono, tai sakė tikrai gera yra ir būk ramus. Tamulis yra grįžęs iš fronto. Jis pasakojo, kad rusai tikrai baiges ir greit karas baigesi, nereikės nei metų laiko, greit bus baigtas karas. labai skubu net laišką tavo greit apgraibom perskaičiau. vežimas sustabdytas, tikrai žinau. Mangirdas grįžo tėvas tas senis. Tai Pupuk esame visi sveiki ir tavo mama yra sveika ir Rima sveika. O mano Meilutė tai tikrai jau šiandien pradėjo kalbėti, žiopčioja kai karosas. labai dikta ir į tave labai panaši, tikras tėvelis. Pupyti tavo laišką skaitysiu atidžiai vakare, nes dabar tai tas įeina, tai tas ir negali visko tau parašyti. Savo draugams niekada nieko nesakau ir aš paleidau pliatkas, kad tave yra matę anglų pusėje, vienas vokietis. O kas, nesakau. vis esu gudri. kai šunelis akušerė yra mūsų [pažiūri?]. yra ponia bet jos pavardės nežinau nebuvo patogu klausti. gavau ir červonus ir 5 [červonus?] nuo Jono, aną kartą. Tai Pupuk tik Olytė *[Aleksandra Grišaitė]* sako svarbiausia, kad niekam nepasirodytum. tai yra svarbiausia. ir kapelionas tai patarė. tegu pakenčia sako ir niekam o niekam nesirodyti. tai yra svarbiausias reikalas kad nei vienas žmogus nematytų iš tos apylinkės. tai baigiu. būk linksmas. tau linkėjimai, aleliujas ir gražių margučių nudažyti linkim visi. Janikės nebuvo dar tai neparašyti negalėjo tau.

Sudie tavo Birutė

Birutės-Matildos Jokubaitienės-Peldavičiūtės laiškas Jokubaičiui Mykolui (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.119-12~15)

Sveikas Pupyti !

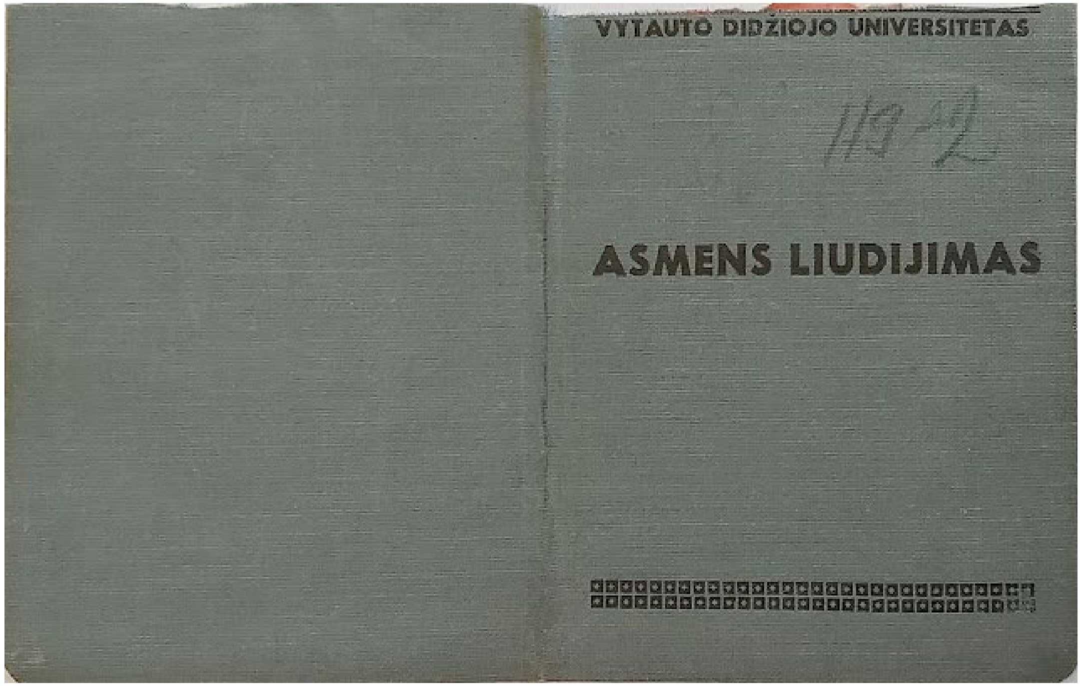
Labai laukiau iš tavęs atsakymo, labai pasiilgau tavęs beprotiškai, kai tik pagalvoju, tuojau verkiu, negaliu susilaikyti.
Pas mus kol kas yra gerai, visi sveiki, valgyti dar turiu. Meilutė sveika, gražiai auga, kaip uogytė pavasary noksta ant saulutės. Jai niekas dar nerūpi, nei kur tėtyti, nei mamutė. Dar jai nieko nereikia.
Jadvygą dažnai varo į darbą, buvo prie javų praeitą savaitę 3 d. Šiandien buvo prie gatvių šlavimo. O manęs niekas nevarinėja dar, turbūt ir nevarinės, nes aš turiu pasisekimą prie vyresnių, ne prie tų piemenų. Visas varo ponias prie darbo. Ir Šukienė

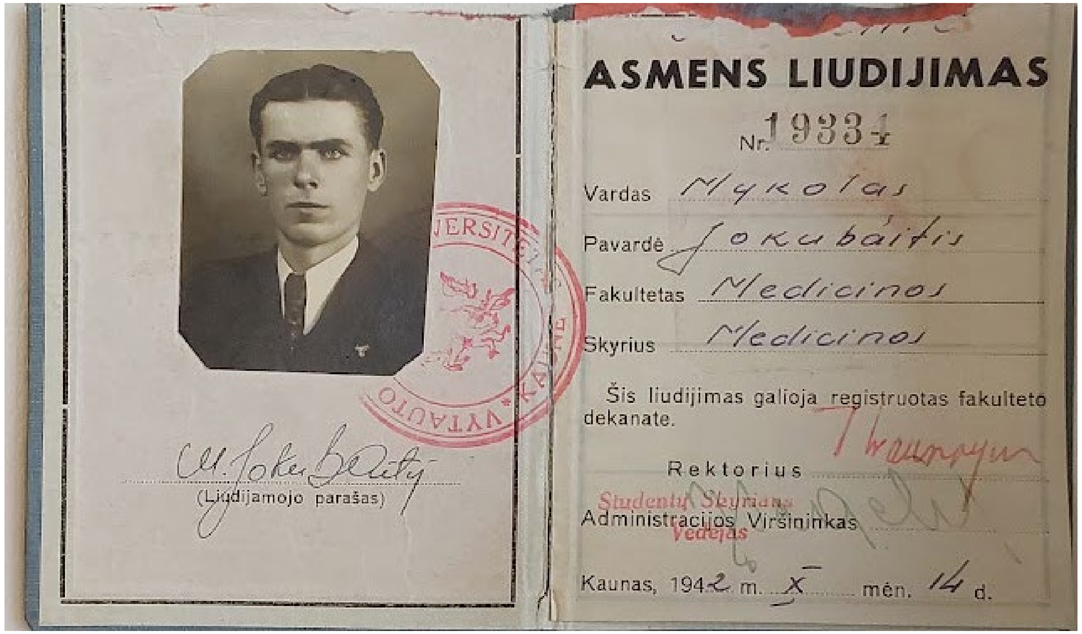
[Prano Pipino-Šukio žmona?], ir Sabickienė, ir Stefa, ir Stasė, ir kitus darbininkus. Apie karą, tai bus galas ir greit, nes jau rusai baigia pražūti Vokietijoje. Patys vyresnieji kad vokietis turi tokį ginklą, kur rusai užeina tik kasa apkasus ir ten sulipa, o ant ryto visi negyvi daros. jog vokietis išleidžia vandenį ir prigeria rusai.
Kaip su atėjimu pas tave neprižadu nes bijau eiti Pupuk. ir neįmanoma pagalvok jog vaikutis laikomas prie manęs, kaip aš galiu palikti, o karvės pieną dar bijau duoti tegu paūgės. tai kai bus šiltesnis oras ateisiu kaip nors ar su mažyle ar viena juk aš tavęs daugiau pasiilgau. Abu pagalvokim jog mes vis tiek dar neilgai turim. Visi jau vyrai yra išėję į karą, o tu dar ne. tai [?] aš negaliu atsidėkoti Dievului dar ne kalėjime ir galima kentėti tai Pupyti kentėkime. dar paskui galės sužinoti jog aš nebūnu per šventes tai bus blogiau. nepasidarykime sau blogumų, ar ne tiesa. Jadvyga gal kada ateis, o prieš šventes, tai ne. ir nesužinotų kur esi. tai Pupyti kentėk. dušytis mano gerasis. kentėk angelėli mano Velykų džiaugsmas. būk kantrus.
Yra grįžęs Mangirdas Julius, Vidraitis ir dar aukštas toks berankis vokietis. apie Stasiuką pasakojo Julius jog buvęs dar per Kalėdas ir jau buvo sužeistas vieną kartą bet sveikas, jog gulėjo ligoninėje, bet pasveiko. jis dabar yra fronte. tai Julius pasakojo Stefutei. O Mangirdas niekur nesikiša, nes jis žino, jog gegužės mėnuo atneš permainą ir tikrai jis sako tyla ir Mešk[?] tai pasakojo buvo parvažiavus Rožanskio sesuo tai sakė.
Genutė turi sūnų buvau kaip tik šiandien aplankyti. ir Vaciuką prieš Velykas. išvažiuoja į Vilnių ir Slažinsks ir Šumoks. juos paskyrė į Vilniaus kraštą. Pas mus dar vežimo nėra. bet kol kas aš esu namuose nes dar yra ir kiti kur tikrai turėtų pasišalinti. kalbėjau su Ruku ir kitais tai tikrai sako jog tik jei veš vyrus į Vilniaus kraštą į Klaipėdos bet moterų nejudina. bet Olytė *[Aleksandra Grišaitė]* sako jog man neslėptis nes neveš. ir dar Šiauliuos *[neaiškiai?]* šeimų neveža tik vyrus į Vilniaus kraštą. Ragauskas važiuoja į Lenkiją bet iš Lenkijos juos išveš į Sibirą. tai yra tikrai nes grįžo (grįžę iš Vilniaus taip pasakoja)... *[transkripcija nebaigta, nes tekstas yra labai sunkiai įskaitomas]*

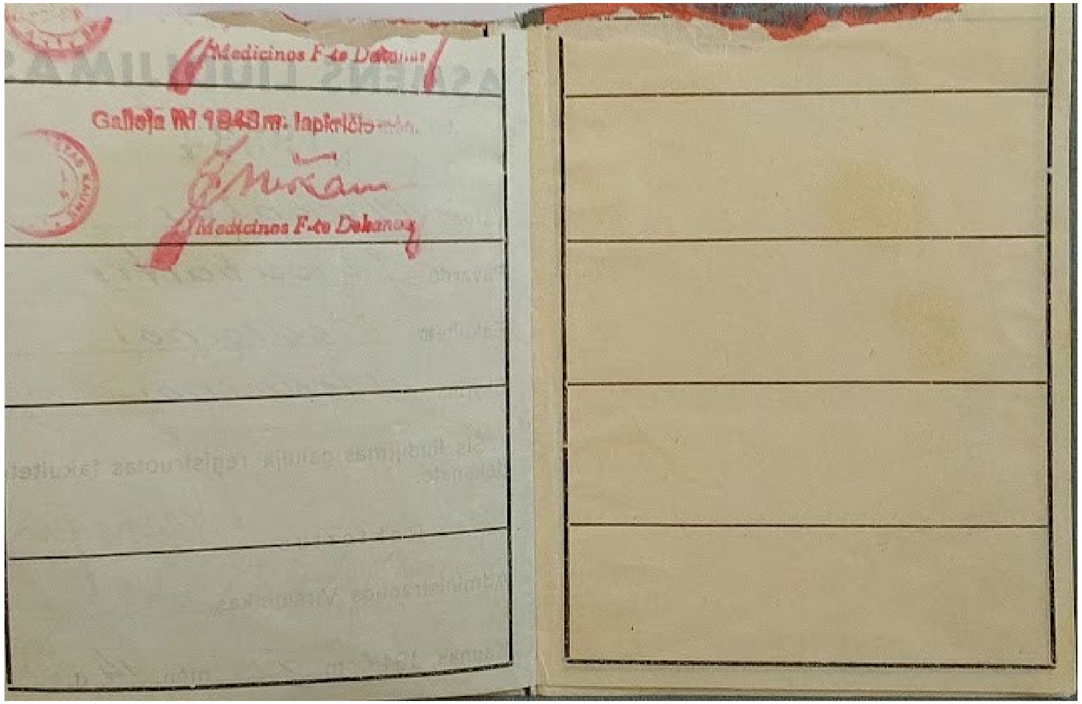
> *[Komentaras: Birutė Peldavičiūtė-Jokubaitienė su mažamete dukra Meile (Meilute) buvo ištremtos į Sibirą. Po kurio laiko jos jaunystės draugas Aukštinaitis Juozas parsivežė iš Sibiro Birutės dukrą, kuri apsigyveno pas jos seseris Peldavičiūtes. Kartą Birutės duktė su kitais vaikais nuėjo prie Kražantės upės, užlipo ant ledo lyties ir nuskendo. Pati Birutė dar ilgai buvo tremtyje.]*

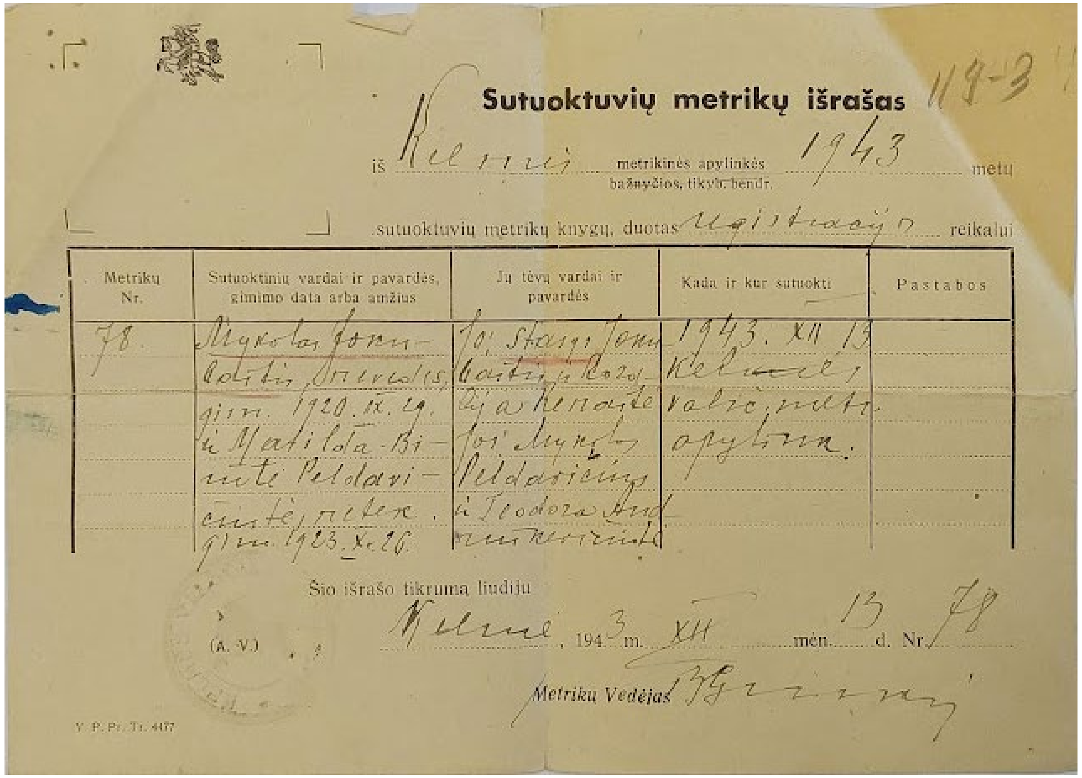
Laiškų Mykolui Jokubaičiui originalų nuotraukos

Kelmės rajono savivaldybės Žemaitės viešoji biblioteka
Apie tautodailininkę Janiną Peldavičiūtę

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
ASMENS LIUDIJIMAS

ASMENS LIUDIJIMAS
Nr. 19334
Vardas Mykolas
Pavardė Jokubaitis
Fakultetas Medicinos
Skyrius Medicinos
Šis liudijimas galioja registruotas fakulteto dekanate.
Rektorius
Studentų Skyriaus Vedėjas
Administracijos Viršininkas
Kaunas, 1942 m. X mėn. 14 d.
(Liudijamojo parašas)
VYTAUTO ... UNIVERSITETAS ... KAUNE

Medicinos F-to Dekanas
Galioja iki 1943 m. lapkričio
Medicinos F-to Dekanas

Sutuoktuvių metrikų išrašas

iš Kelmės metrikinės apylinkės / bažnyčios, tikyb. bendr. 1943 metų

sutuoktuvių metrikų knygų, duotas registracijai reikalui

Metrikų Nr.	Sutuoktinių vardai ir pavardės, gimimo data arba amžius	Jų tėvų vardai ir pavardės	Kada ir kur sutuokti	Pastabos
78.	Mykolas Jokubaitis, ..., gim. 1920. IX. 29. ir Matilda-Birutė Peldavičiūtė, ..., gim. 1923. X. 26.	Jo: Stasys Jokubaitis ir Kazlija Kenaitė. Jos: Mykolas Peldavičius ir Teodora Andruškevičiūtė	1943. XII 13 Kelmės valsč. metr. apylinkėj.	

Šio išrašo tikrumą liudiju

(A. V.) Kelmė, 1943 m. XII mėn. 13 d. Nr. 78

Metrikų Vedėjas [signature]

V. P. Pr. Tr. 4477

119-4

Telef. 18 Nr.

Garinė pieninė

Kelmės Pieno Perdirbimo B-vė „Džiaugsmas"

Kelmės p. p. b-vė
Kelmė 1945 I. 9.

Молочный завод
Кельмы, 1945 I. 9.

Pažymėjimas

Pažymima, kad drg. Peldavičiūtė Janė dirba Kelmės p. p. b-vėje eidama kasininkės pareigas.

Pažymėjimas galioja iki 1945 metų balandžio mėn. 1 dienos.

Удостоверение

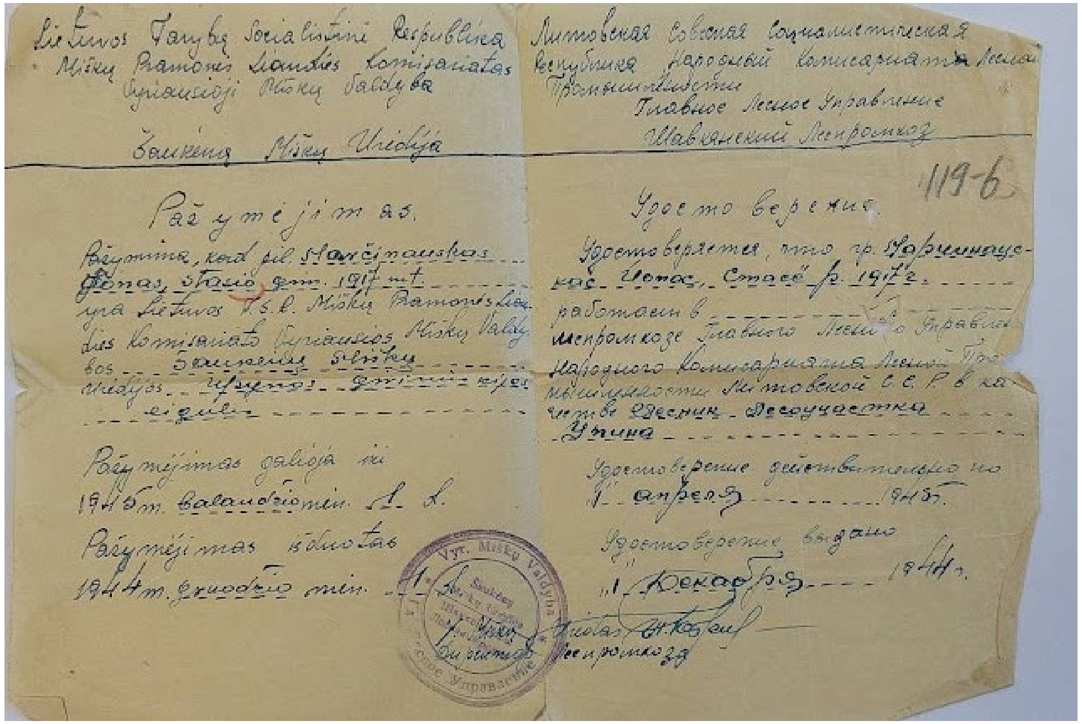
Удостоверяется, что тов. Пелдавичуте Иане является Кельмы молочного кооператива касиром.

Удостоверение действительно до 1945 г. апреля первого дня.

Džiaugsmas

Direktorius
Директор

Vyr. buhalteris
Глав. бухгалтер

Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika
Miškų Pramonės Liaudies Komisariatas
Vyriausioji Miškų Valdyba

Šaukėnų Miškų Urėdija

Pažymėjimas.

Pažymima, kad pil. Stančinauskas Jonas, Stasio gim. 1917 m. t. yra Lietuvos T. S. R. Miškų Pramonės Liaudies Komisariato Vyriausios Miškų Valdybos Šaukėnų Miškų urėdijos eiguliu.

Pažymėjimas galioja iki 1945 m. balandžio mėn. 1 d.

Pažymėjimas išduotas 1944 m. gruodžio mėn. 1 d.

Литовская Советская Социалистическая Республика Народный Комиссариат Лесной Промышленности
Главное Лесное Управление
Шавкянский Леспромхоз

119-6

Удостоверение

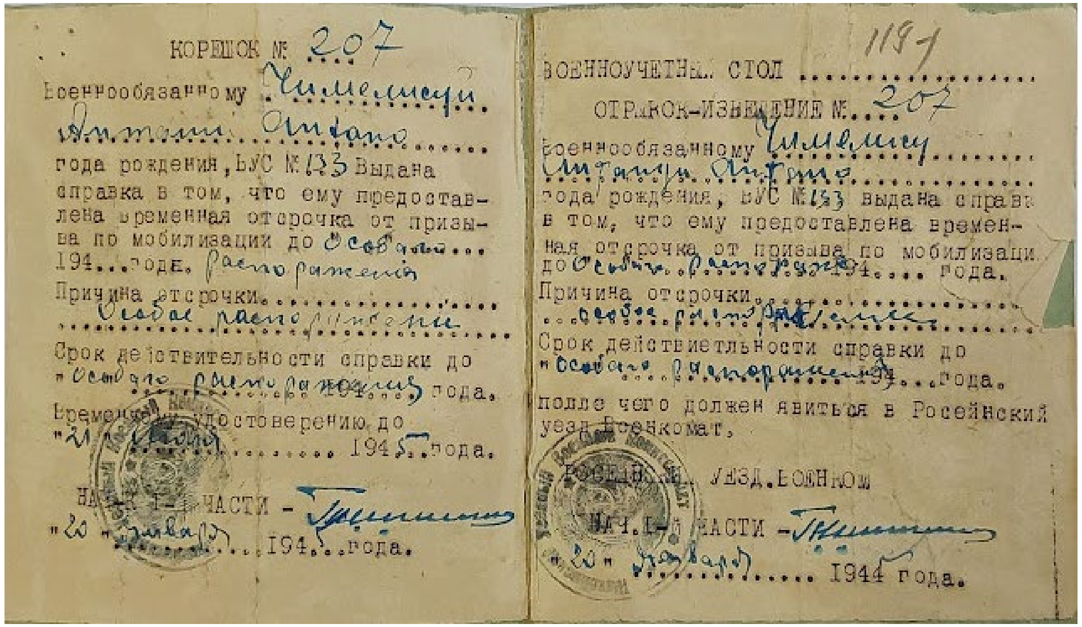
Удостоверяется, что гр. Станчинаускас Ионас Стасё р. 1917 г. работает в леспромхозе Главного Лесного Управления Народного Комиссариата Лесной Промышленности Литовской С.С.Р. в качестве объездчика лесоучастка.

Удостоверение действительно по 1 апреля 1945 г.

Удостоверение выдано 1 декабря 1944 г.

Vyr. Miškų Valdyba Šaukėnų ... Лесное Управление

Директор Леспромхоза

КОРЕШОК № 207

Военнообязанному Чимелиса Антони Антано года рождения, ВУС № 133 выдана справка в том, что ему предоставлена временная отсрочка от призыва по мобилизации до Особого 194... года. распоряжения

Причина отсрочки. Особое распоряжение

Срок действительности справки до „Особого распоряжения" 194... года.

Временному удостоверению до „21" ... 1945 года.

НАЧ. 1-й ЧАСТИ -

„20" января 194... года.

1191

ВОЕННОУЧЕТНЫЙ СТОЛ ...

ОТРЫВОК-ИЗВЕЩЕНИЕ № 207

Военнообязанному Чимелису Антанас Антано года рождения, ВУС № 133 выдана справка в том, что ему предоставлена временная отсрочка от призыва по мобилизации до Особого распоряжения 194... года.

Причина отсрочки. Особое распоряжение

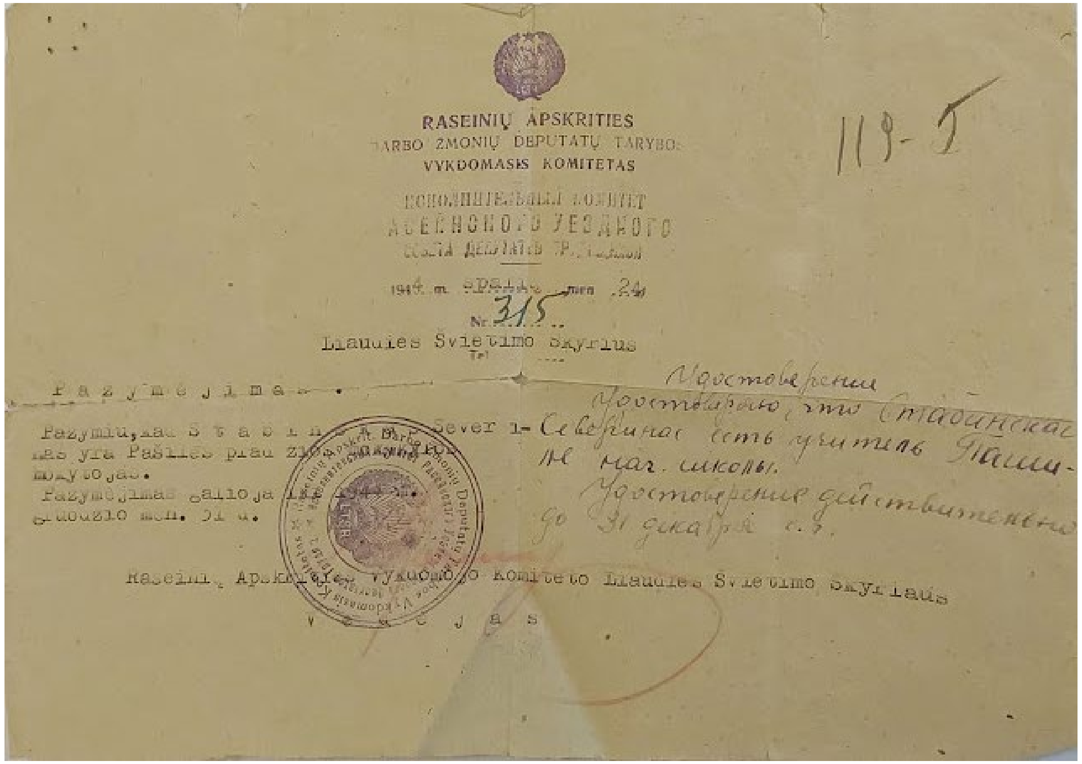
Срок действиетльности справки до „Особого распоряжения" 194... года.

после чего должен явиться в Росейнский уезд Военкомат.

РОСЕЙНСКИЙ УЕЗД. ВОЕНКОМ

НАЧ. 1-й ЧАСТИ -

„20" января 1944 года.

RASEINIŲ APSKRITIES
DARBO ŽMONIŲ DEPUTATŲ TARYBOS
VYKDOMASIS KOMITETAS

Liaudies Švietimo Skyrius

Pažymėjimas.

Pažymiu, kad S t a b i n ... Sever i-
nas yra Pašilės prad. ... mokytojas.
Pažymėjimas galioja iki 194... gruodžio mėn. 31 d.

Raseinių Apskrities Vykdomojo Komiteto Liaudies Švietimo Skyriaus
V ... ė j a s

* * *

Knygoje "Kelmės kraštas" (1997 m.), skyriuje "Laisvoje Lietuvoje", kraštotyrininkas Vaclovas Rimkus rašo:

> [Kelmės] progimnazijoje veikė keli dalykiniai būreliai, iš kurių aktyviausias buvo mokytojos Angelės Vilutytės 1936 m. kovo 25 d. įkurtas literatų būrelis. Nuo 1937 m. pradžios jam vadovavo lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas Antanas Stabingis. Būrelyje dalyvavo apie 40 jaunųjų literatų 1938-1939 mokslo metais jo valdybą sudarė: pirmininkė Stefa Baldauskaitė, vicepirmininkas Vladas Tamašauskas, sekretorė Emilija Stumbrytė, iždininkas Antanas Sartorius ir įvairių reikalų vedėjas Robertas Gedvila . Buvo kelios sekcijos: savo kūrybos (vadovė - Janina Babrauskaitė), dramos (vadovė - Emilija Stumbrytė) ir tautosakos (vadovas - Vytautas Butkus).
>
> Literatų būrelis leido daugiatiražinį, iliustruotą laikraštėlį "Žvilgsnis į gyvenimą" (vyriausioji redaktorė - Stefa Baldauskaitė). Pirmasis didelio formato 16 puslapių mašinėle spausdintas šio laikraštėlio numeris išėjo 1938 m. lapkričio 15 d. Iki okupacijos išleisti 5 laikraštėlio numeriai. Čia buvo išspausdinti Stefos Baldauskaitės eilėraščiai "Jaunatvei", "Žmogui", "Vilnius" ir kiti, apysaka "Pakelės beržėlio pasipasakojimai", vasaros įspūdžiai "Prie putojančios Baltijos", **Mykolo Jokubaičio** eilės **"Ruduo"**, **"Praeitis"**, **"Vasaros svajonės"**, M.Valeškaitės "Kadais ... ", K.Kančiausko "Pasaka", "Vakaras prie jūros", B.Kvietelaičio "Eik ramybėje", T.Žadeikytės novelė "Tėvo dalia", L.Karpio vaizdelis "Rudens vėjui ūžiant" ir kiti. Be to laikraštyje buvo humoreskų, kupletų, mokyklos kronikos,

literatūrinių straipsnių.

/.../

Savos kūrybos sekcija susirinkimuose skaitė referatus, aptarinėjo savo sukurtus eilėraščius, apsakymus, noveles, rengė literatūrinius vakarus. 1939 m. literatūros vakare savo kūrybos eilėraščius skaitė S.Baldauskaitė ir **M.Jokubaitis**, noveles - E.Stumbrytė ir R.Gedvila. Šiame vakare savo kūrybą skaitė Šiaulių berniukų gimnazijos atstovai, skaitovai padeklamavo žinomų poetų eilių, saviveiklininkai padainavo, paskambino kanklėmis, gitara, pagrojo smuiku. 1939 m. rudenį Kelmės literatai dalyvavo Žemaitijos moksleivių vakare Švėkšnoje. 1940 m. vasario 20 d. būrelio susirinkime nagrinėta valstybinės premijos laureato Bernardo Brazdžionio kūryba.

Mykolo Jokubaičio eilės išspausdintos pirmame "Žvilgsnis į gyvenimą" numeryje, išleistame 1938 m. lapkričio 15 d.

Ruduo

Štai rudens diena išaušo,

Ji tokia niūri...

Nebečiulba jau lakštutė,

Nebečiulba ji...

Saulutė tik slenka į žiemius,

Jos veidą šaltą tik regi;

Keliai purvais apsiklostė,

Vėl vėjo dainą tegirdi.

Žvarbus rudens vėjas

Dainą traukia žiauriai,

O štai jau į pietus traukia

Didžiuliai gervių būriai.

Medžiai, per vasarą žaliavę,

Lapus meta žemyn,

O niūrios rudens dienos

Kas dieną eina trumpyn.

Vakaro svajonės

Kaip gera yr' svajoti

Tyliajam vakare,

Kada viskas užmiega

Tamsos nykume ...

Tada mintys sklaidos

Tarp gimtų laukų...

Ir saldūs atminimai

Banguoja tarpe jų...

Vaizduotėj tyliai slenka

Bakūžė sena.

Kur mano močiutė

Gyvena viena...

Tik ten mano svajonės

Tikra paguoda...

Tik ten mano jaunystė

Prabėgo, kaip diena...

Tame pačiame laikraštėlio numeryje, redakcijos skiltyje, yra toks M.Jokubaičio eilių įvertinimas:

> **M. J-čiui.** Du spausdiname, trečią persiuntėm Kelmės "Atžalynui". Rašyk daugiau, laukiame. Pageidaujame beletristikos.

Mėnesiniame Lietuvos moksleivių žurnale "Ateitis" Nr.4 (1939-1940 m. lapkričio mėn.) yra žinutė:

> /.../ Gimnazijoj jau įsisteigė šaulių būriai. Šaulėm mergaitėm vadovauja mok. J. Mockienė, o berniukam mokyt. ats. j. leit. J. Rusas. Tarybą sudaro: pirm. - A. Ralys VII kl., sekr. - Alf. Petkevičius (VI kl.), švietimo vad. - B. Kvieteleitis (VII kl.) ir ižd. - St. Pocius (VI kl.) Kontrolės komisiją sudaro pirm. - **M. Jokubaitis** (IV kl.), nariai - Alf. Žalpis (III kl.) ir L. Gružauskas (II kl.) /.../
>
> Pranešimą pasirašė **Robė *[Robertas Gedvila]***

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

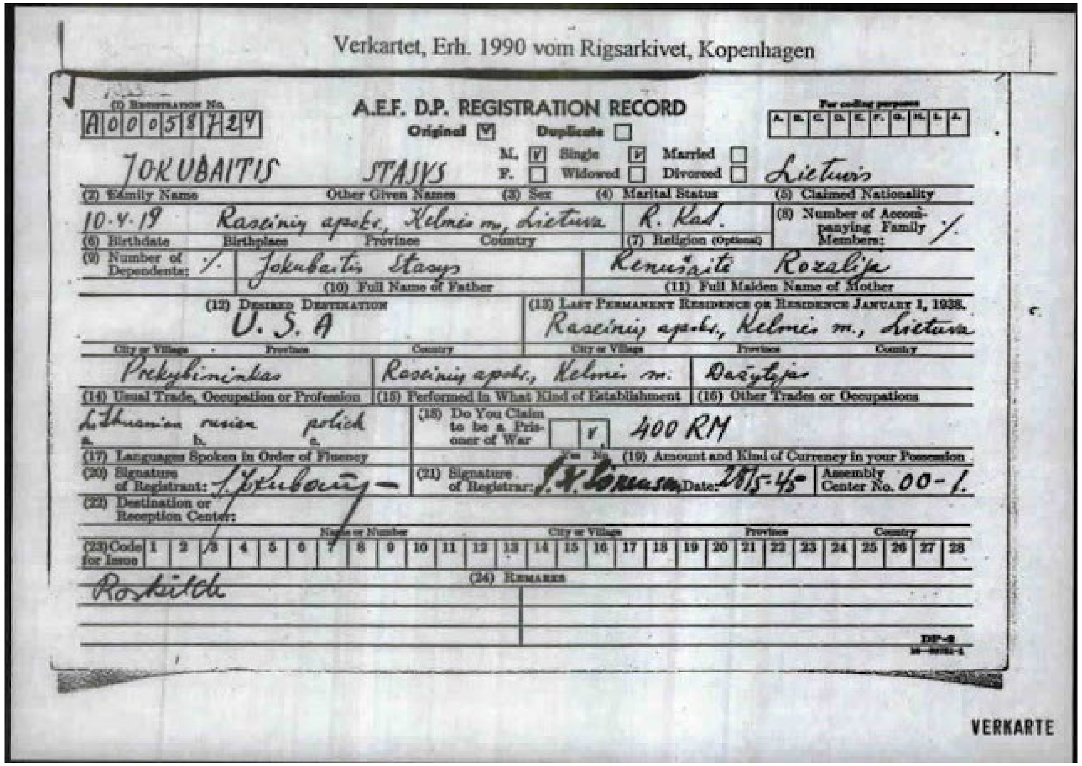
Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Stasys Jokubaitis, Kanada,
("Tėviškės žiburiai", 2009.01.20)

Stasys Jokubaitis gimė 1919 m. balandžio 10 d. Kelmės mieste. Turėjo jaunesnį brolį Mykolą Jokubaitį (g. 1920 m.). 1937 metais, būdamas 18 metų, įstojo į Lietuvos šaulių sąjungos Kelmės Vlado Pūtvio šaulių būrį. Karo pabaigoje pasitraukė į Vokietiją. Kurį laiką Stasys buvo pabėgėlių stovykloje Danijoje, iš kur 1950 metais išvyko į Kanadą.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Verkartet, Erh. 1990 vom Rigsarkivet, Kopenhagen

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

(1) Registration No. A00058724

Original [X] Duplicate [ ]

(2) Family Name: JOKUBAITIS — Other Given Names: STASYS

(3) Sex: M. [X] — (4) Marital Status: Single [X]

(5) Claimed Nationality: Lietuvis

(6) Birthdate: 10.4.19 — Birthplace / Province / Country: Raseinių apskr., Kelmės m., Lietuva

(7) Religion (Optional): R. Kat.

(8) Number of Accompanying Family Members: /

(9) Number of Dependents: /

(10) Full Name of Father: Jokubaitis Stasys

(11) Full Maiden Name of Mother: Renušaitė Rozalija

(12) Desired Destination: U. S. A

(13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Raseinių apskr., Kelmės m., Lietuva

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: Prekybininkas

(15) Performed in What Kind of Establishment: Raseinių apskr., Kelmės m.

(16) Other Trades or Occupations: Dažytojas

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: a. Lithuanian b. rusian c. polish

(18) Do You Claim to be a Prisoner of War: No

(19) Amount and Kind of Currency in your Possession: 400 RM

(20) Signature of Registrant: [signature]

(21) Signature of Registrar: [signature] — Date: 28/5-45 — Assembly Center No. 00-1.

(22) Destination or Reception Center:

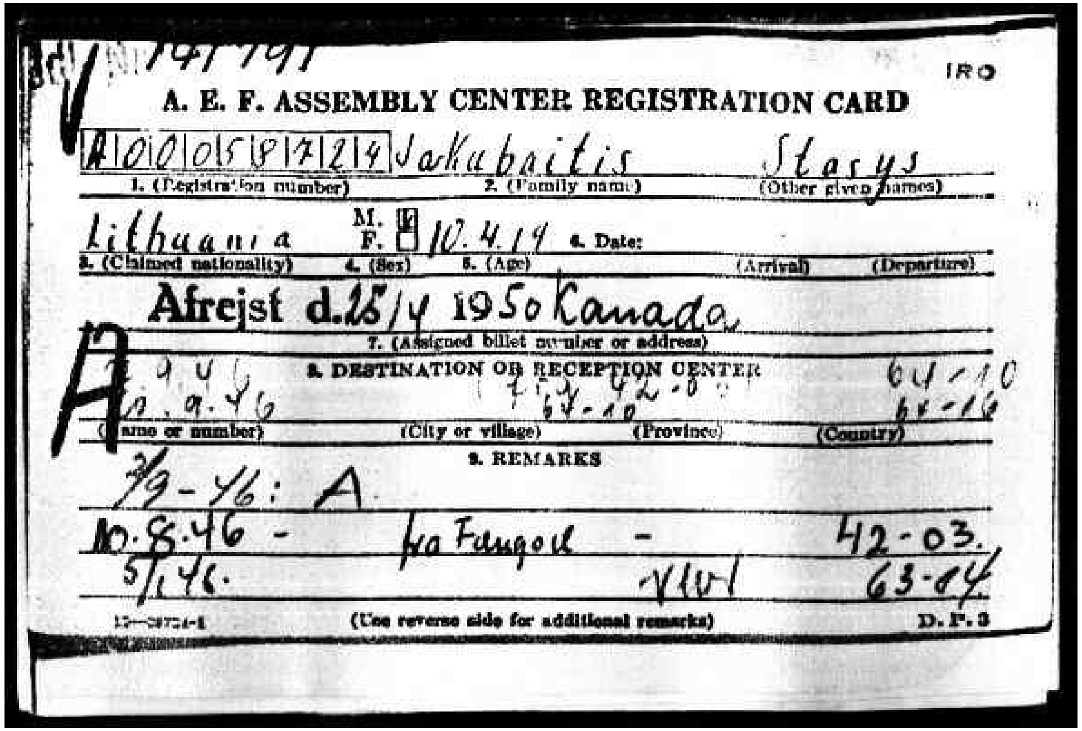
(23) Code for Issue: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

(24) Remarks: Roskilde

DP-2

VERKARTE

Stasio Jokubaičio registracinė kortelė užpildyta 1945 metais, Roskilde, Danija.

IRO

A. E. F. ASSEMBLY CENTER REGISTRATION CARD

A0005872 4	Jakubaitis	Stasys
1. (Registration number)	2. (Family name)	(Other given names)

Lithuania	M. ☒ F. ☐	10.4.19	6. Date:	
3. (Claimed nationality)	4. (Sex)	5. (Age)	(Arrival)	(Departure)

Afrejst d. 25/4 1950 Kanada

7. (Assigned billet number or address)

8. DESTINATION OR RECEPTION CENTER

(Name or number)	(City or village)	(Province)	(Country)

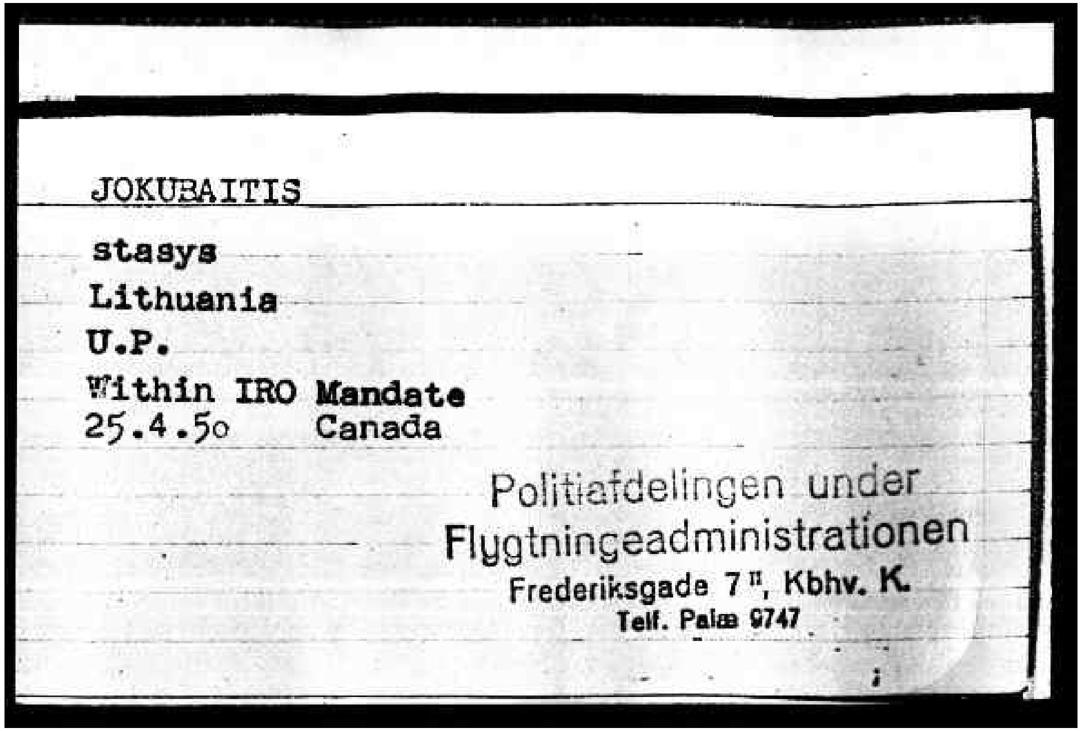
9. REMARKS

3/9-46: A

10.8.46 - ka Fangoel - 42-03.

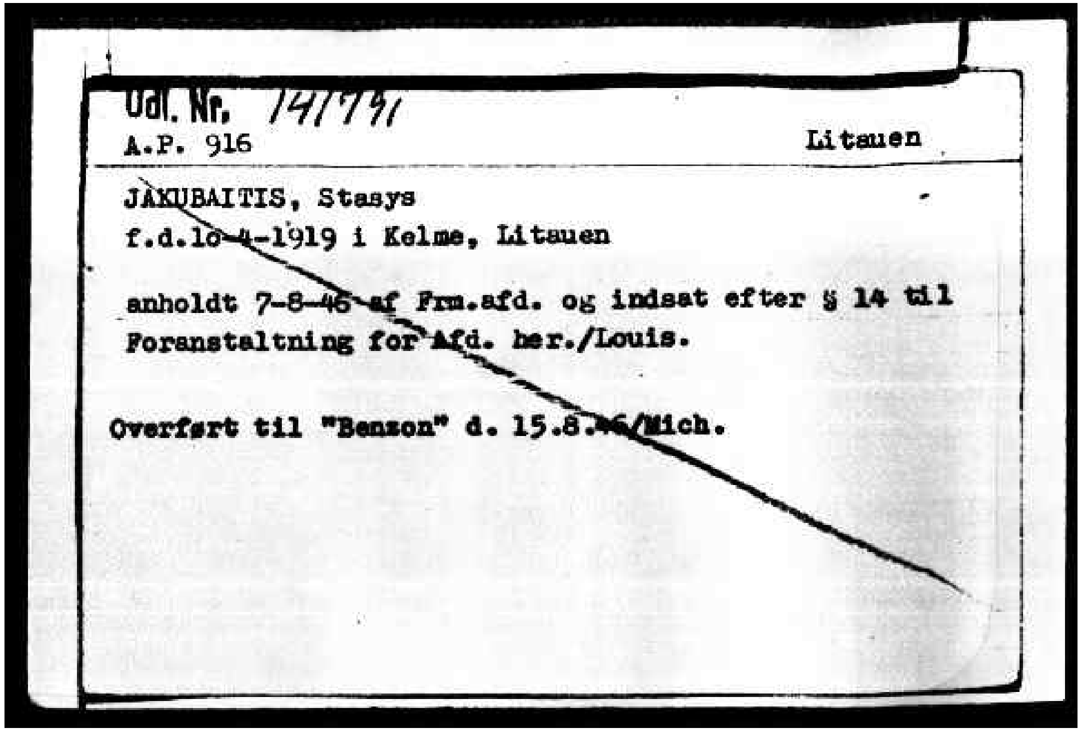
5/1 46. 63-04

(Use reverse side for additional remarks) D. P. 3

JOKUBAITIS
stasys
Lithuania
U.P.
Within IRO Mandate
25.4.50 Canada

Politiafdelingen under
Flygtningeadministrationen
Frederiksgade 7 II, Kbhv. K.
Telf. Palæ 9747

Udl. Nr. 141791
A.P. 916 Litauen
JAKUBAITIS, Stasys
f.d.10-4-1919 i Kelme, Litauen
anholdt 7-8-46 af Frm.afd. og indsat efter § 14 til
Foranstaltning for Afd. her./Louis.
Overført til "Benzon" d. 15.8.46/Mich.

Straipsnis, atspausdintas laikraščio "Naujienos" keturiuose numeriuose (Nr. 1984-05-05, Nr. 1984-05-08, Nr. 1984-05-09, Nr. 1984-05-10), skirtas Stasio Jokubaičio 65 metų sukaktuvių proga.

KANADOS NAUJIENOS

Pagerbė visuomenės veikėją Stasį Jokubaitį 65 metų gimtadienio ir 45 metų visuomeninės ir šauliškos veiklos proga.

Pagerbimo pokylis įvyko balandžio 7 d. Toronto Lietuvių Namuose 7 val. vakare. Jį suruošė Stasio Jokubaičio draugai. Pokylyje dalyvavo 160 svečių. Minėjimą atidarė rengėjų komiteto vardu V. Štačkus, pakviesdamas kun. A. Simanavičių, OFM, palaiminti stalą. Svečiai vaišinosi A. Gataveckienės paruoštais karštais valgiais. Vaišes laikinai nutraukė Toronto miesto burmistro Arthur Ceggleton sveikinimo kalba, nes jis, turėdamas daug įsipareigojimų, turėjo tuoj išvykti. Vėliau V. Štočkus pakvietė š. V. Pečiulį pasakyti pagrindinę kalbą, kuris supažindino svečius su 65 metų gimtadienį švenčiančiu St. Jokubaičiu.

Stasys Jokubaitis yra gimęs 1919 m. balandžio 10 d. Žemaitijoje, Kelmės mieste. Yra baigęs gimnaziją ir kooperacijos kursus verslo administravime, iš prigimties yra gabus organizatorius ir talentingas kalbėtojas. Taip pat, iš pat jaunų dienų, dar būdamas pradžios mokykloje, pradėjo galvoti apie svetimtaučių *[žydų]* užgrobtą prekybą. Stasys Jokubaitis, būdamas iš jaunystės sumanus, su žemaitišku užsispyrimu pradeda organizuoti mokykloje krautuvę, kooperatyvo pagrindu. Gavęs pritarimą iš mokyklos vedėjo, sukvietė vyresnių skyrių mokinių susirinkimą ir įsteigė nuosavą lietuvišką kooperatyvinę

SEKĖJAI

krautuvę. Mokiniai atnešė iš tėvų po vieną litą, kas sudarė gražią 70 litų pradžią. Kelmės kooperatyvo valdyba tokiam mokinių užmojui pritarė ir davė kreditan rašomos medžiagos, daug pigesne kaina, kaip svetimtaučiai *[žydai]* kad imdavo. Vėliau, kai jau Stasys buvo baigęs gimnaziją ir susipažinęs su verslu, tvarkydamas mokyklos kooperatyvo krautuvę, gavo tuojau darbą Kelmės kooperatyve, pasiekdamas vėliau ir vedėjo pareigų.

St. Jokubaitis taip pat mėgo ir muziką. Lankydamas gimnaziją ėmė ir muzikos pamokas. St. Jokubaitis 1937 metais, būdamas tik 18 metų su tėvo sutikimu, įstojo į Kelmės Lietuvos šaulių Sąjungą Vlado Pūtvio šaulių būrį. Kai Kelmės šauliai įsigijo dūdų orkestro instrumentus, tai Stasys, būdamas to orkestro pats stipriausias muzikantas, perėmė ir to orkestro vadovavimą.

Jau 47 metai, kaip jis yra šaulys ir jau 18 metų vadovauja Vlado Pūtvio šaulių kuopai Toronte. St. Jokubaitis, 1940 m. rusams okupavus Lietuvą, komunistų buvo įtartas palaikąs ryšius su Lietuvos laisvės kovotojų pogrindžiu. Tuojau pat buvo areštuotas ir išvežtas į Raseinių sunkiųjų darbų kalėjimą. Ten jam teko patirti žiaurius NKVD tardymus, panaudojant ir fizinę jėgą, kad prisipažintų prie nepagrįstų kaltinimų. Vėliau, kaip reikalingas orkestrui vadovas ir kooperatyvui tarnautojas, iš kalėjimo buvo išleistas, bet turėjo kas savaitę registruotis milicijoje.

Prieš rusų-vokiečių karą pasišalino iš darbovietės ir slapstėsi, kad nebūtų išvežtas į Sibirą.

> *[Retorinis klausimas. Ar 1941 metų Lietuvai kritiškai svarbiu laiku t.y. 1941 m. Birželio sukilime St. Jokubaitis niekaip nepasižymėjo ir apie tai nebuvo ką parašyti ?]*

Antrą kartą rusams okupuojant Lietuvą, Stasys Jokubaitis pasitraukė į Vokietiją, o karui pasibaigus atsidūrė Danijoje. Dar esant rusams okupuotoje Danijos Borholmo saloje, Stasys susipažinęs su danais intelektualais bei spaudos darbuotojais, suorganizavo per Kopenhagos radiją lietuvišką transliaciją. Po karo per penkis Danijoje išgyventus metus buvo tik vienintelį kartą, per radiją padarytas pareiškimas, kad Lietuvą okupavo rusai. Danai užtai iš rusų susilaukė daug priekaištų. Kada Danijoje lietuviai buvo suvežti į vieną pabėgėlių stovyklą, vadinamą Nymindegab, tai jų ten buvo iš viso apie 2,000. Čia jis vėl ėmėsi darbo ir suorganizavo didelį chorą, tautinių šokių grupę, orkestrą, vaidybos būrelį ir lietuvių futbolo komandą. Šie visi kultūriniai vienetai labai išpopuliarino lietuvius ir Lietuvos vardą visoje Danijoje.

1950 metais S. Jokubaitis atvyko į Kanadą ir įsidarbino Hamiltono mieste. Tais pačiais metais suorganizavo lietuvišką orkestrą — "Aidas", ir surengė keletą koncertų. 1952 m. Stasys persikėlė gyventi į didžiausią Kanados lietuvių koloniją - Torontą. Čia irgi suorganizavo labai pajėgų orkestrą "Trimitą". Gyvendamas Toronte sukūrė šeimą ir abu įsijungė į lietuvišką organizacinį bei visuomeninį gyvenimą. Užaugino dukrą Danutę, kuri be akcento kalba lietuviškai. Priklauso Vlado Pūtvio šaulių kuopai ir dalyvauja lietuviškoje veikloje. St. Jokubaitis, SA 236 kuopos veikėjo Jurgio Strazdo paragintas įstojo į SLA 236 kuopą. Jis, dirbdamas kaip generalinis organizatorius, į SLA kuopą yra įrašęs virš 200 narių. Reikia pripažinti, kad, dėka S. Jokubaičio atliktų darbų, dar ir šiandien SLA 236 kuopa Toronte yra gyva.

St. Jokubaitis 1956 metais suorganizavo ir pastatė pirmąjį muzikinį veikalą Toronte — operetę "Viengungiai". Jis dirbo ir Toronto Lietuvių bendruomenės valdyboje. Tuo laiku jis suorganizavo labai sėkmingą lėšų telkimą sportininkų išvykai į Australiją. Be to, jis suorganizavo Toronto lietuvių keletos autobusų išvyką demonstracijoms į New Yorką, prie Pasaulio Jungtinių Tautų. Toronte tik atsisteigus šaulių organizacijai, Stasys nuo 1955 metų įsijungė į jos eiles. Perėmus S.Jokubaičiui Toronto Vlado Pūtvio šaulių kuopos pirmininkavimą, jis labai pagyvino tos kuopos, ir bendrai Kanados šaulių, veiklą. Jau 18 metų jis yra Toronto Vlado Pūtvio šaulių kuopos pirmininku. Jis yra ir Kanados šaulių rinktinės pradininkas, jos organizatorius

ir pirmasis pirmininkas. Ilgą laiką yra buvęs Lietuvos šaulių S-gos Tremtyje centro valdyboje. Jo pastangų dėka buvo įkurti šaulių daliniai Hamiltone, St. Catharines ir Sudburyje. Be to jis yra aplankęs veik visus šaulių dalinius Kanadoje. Už veiklą ir nuopelnus Šaulių Sąjungai yra apdovanotas šaulių medaliu ir šaulių žvaigždės ordinu. Pasaulio Estų Laisvės Kovotojų Sąjunga Stasį Jokubaitį yra apdovanojusi sidabro medaliu. Taip pat St. Jokubaitis buvo vienas iniciatorių organizuojant Pabaltiečių, t. y. estų, latvių ir lietuvių karines - patriotines organizacijas į bendrą junginį — Baltic Veterans League in Canada.

Šaltinis "Naujienos" (1984-04-21/24)

S. Jokubaitis prieš 20 metų įsijungė į Kanados politinę liberalų organizaciją. Dalyvaudamas šios organizacijos įvairiuose suvažiavimuose, turėjo progos susipažinti su pačiais aukščiausiais Kanados krašto valdžios pareigūnais - ministeriais. Ne kartą yra dalyvavęs ministerių rengtuose priėmimuose. S. Jakubaitis nesitenkino vien taurę šampano ar vyno kartu su ministeriu išgerti ir grįžti iš suvažiavimų namo. Jis tuose renginiuose ministerių priėmimuose iškeldavo ir Lietuvos okupaciją ir prašė moralinės bei diplomatinės paramos, esant progai priminti rusams, kad Lietuva yra okupuota. Stasiui Jokubaičiui taip veikiant, pasisekė įtikinti Kanados krašto valdžios ministerius, kad reikia daugiau atkreipti dėmesio į pabaltiečių reikalavimus, liečiančius rusų neteisėtą okupaciją. Stasys Jokubaitis, gavęs palankų ministerių pritarimą, tuojau kreipiesi į Užsienio reikalų ministerį p. M. Sharp, kaipo vieną kompetetingiausią ministerį, pareikšti Kanados valdžios vardu nuomonę apie rusų Pabaltijo valstybių okupaciją. St. Jokubaits gavęs iš ministerio sutikimą, jam pareiškė, kad didelė reikšmė būtų, jei ministeris atvažiuotų į Torontą, kur būtų sušaukta Pabaltijo valstybių buvę piliečiai ir spaudos atstovai. Toje konferencijoje ministeris turėtų progos susipažinti plačiau su nelegalia rusų okupacija Pabaltijo valstybių ir išgirsti jų pageidavimus. Ministeris pritarė šiam planui, o dėl galutinio išsiaiškinimo ir datos nustatymo paprašė Stasį Jokubaitį atvykti į Ottawą.

Stasys Jokubaitis 1972 metų pavasarį kartu žmona Marija ir jaunute dukrele Danute išvyko į Ottawą aplankyti ministerį p.Sharp, kur tikėjosi susitarti dėl atvykimo į Torontą datos. Atvykęs į Ottawą, St. Jokubaitis nuėjo į Parlamento rūmus ir suradęs ministerio M. Sharp kabinetą, kreipėsi į sekretorę, prašydamas gauti leidimą pasimatyti su ministeriu. Sekretorė pasakė, kad ministeris daugiau vizitorių nebepriima ir paprašė atvykti ryt dieną. S. Jokubaitis pakartotinai kreipėsi į sekretorę ir paprašė, kad ministeriui pasakytų, jog yra atvykęs Stanley Jokubaitis iš Toronto ir nori pasimatyti. Sutikimas buvo gautas ir St. Jokubaitis, gerai nusiteikęs įėjo į ministerio kabinetą. Pasisveikinęs, kaip su artimu pažįstamu, Jokubaitis pareiškė, ko jis pas ministerį atvyko ir priminė, kad kartu yra atvažiavusi ir jo žmona su dukryte. Ministeris M. Sharp apsidžiaugė ir pareiškė, kad greit baigs raštinėje darbą ir norės pamatyti Jokubaičio žmoną bei dukrelę. Be to, jis pakvietė visą šeimą nuvykti su juo į restoraną ir papietauti, kur bus aptarta detalės ir ir data dėl atvykimo į Torontą. St.Jokubaitis vakarieniaudamas su ministeriu M. Sharp susitarė, kad ministeris atvažiuos į Torontą 1972 metais birželio mėn. *[neįskaitomai]* dieną. Stasys Jokubaitis, aptaręs su Kanados Užsienio reikalų ministeriu jo atvykimo datą, džiaugsmingai atsisveikino ir grįžo į Torontą organizuoti politinius debatus, liečiančius pabaltiečius: lietuvius, latvius ir estus bei nelegalią rusų okupaciją. Sutartą dieną Kanados Užsienio reikalų ministeris atvyko į Torontą, kur Stasys Jokubaitis asmeniškai pasitiko ir atlydėjo į jau vykstančią konferenciją Prisikėlimo parapijos patalpose. Tai pirmas atsitikimas, kada Stasio Jokubaičio pastangomis pavyko iškviesti Kanados Užsienio reikalų ministerį M.Sharp atvirai aptarti rusų neteisėtą Lietuvos okupaciją. Ta proga galėjo pasinaudoti latviai ir estai, išreikšdami ir jiems rusų daromas

skriaudas.

Stasys Jokubaitis yra gerai žinomas kanadiečių tarpe. Jis palaiko artimas pažintis su Kanados ministeriais, parlamentarais, Toronto miesto valdytojais, ypač su dabartiniu prielankiu burmistru p. A. Eggleton, aldermanais ir kitais pareigūnais. Labai reikšmingas jo nuopelnas yra tas, kad jis vienam iš Toronte esančių parkų išrūpino pavadinimą "Park Lithuania". Jam už tai priklauso visų Toronto lietuvių padėka ir pagarba.

Stasys Jokubatis kol įvykdė ir suorganizavo šiuos didelius darbus, sugaišo šimtus valandų laiko ir išleido šimtus dolerių kelionėms apmokėti. Jis tą lietuvių ir Lietuvos garsinimo darbą atliko su pasišventimu ir savo lėšomis, prisimindamas rusų pavergtą ir kankinamą gimtą kraštą - Lietuvą.

Man giliai širdyje pasiliko Stasio Jokubaičio žodžiai, pasakyti 1977 m. švenčiant vedybų 25 metų sukaktį Toronto Lietuvių Namuose. Jis pakeltu balsu, išreikšdamas padėką atsilankiusiems svečiams į vedybų sukaktį, pareiškė: "Aš, žmona ir duktė Dana - mes esame "Lietuva", ir visi susijungę kartu būkime "Lietuva". Taip, kur liečiam pavergtos Lietuvos laisvinimo reikalai, ten dalyvauja ir Stasys Jokubaitis su šeima.

Kada prasidėjo sveikinimo kalbos, V. Štočkus vadovavimą perdavė Danai Jokubaitytei. Žodžiu sveikino Lietuvos generalinis konsulas dr. Jonas Žmuidzinas, Estijos gener. konsulas I. Heinsoo, Latvijos general. konsulas dr. E. Upeniks, Toronto miesto burmistras A. Eggleton ir iš Ottawos parlamentaras J. Elis. Jis savo sveikinimo kalboje pasakė, kad jau laikas, kad pabaltiečiai turėtų Ottawoje (Senate) atstovą, senatorių, o toks galėtų būti St. Jokubaitis. Toliau sveikino Ontario provincijos parlamento atstovas T. Ruprecht ir J. Breithaupt, VLIKo vicepirmininkas V. Jokubaitis, Kanados Šaulių Rinktinės astt. Ig. Petrauskas, Vl. Pūtvio šaulių kuopos - V. Stačkus, Sudburio šaulių kuopos — J. Labuckienė, St. Catherines Povilo Lukšio Šaulių kuopos pirm. A. Šetkus, iš Clevelando — šaulys J. Mulolis, Toronto SLA 263 kuopos pirm. J. Dambaras, KLB. Toronto apylinkės valdybos kun. A. Simanavičius, OFM., Amerikos krašto L. B-nės vicepirm. K. Žiedonis (iš Klivelando), Toronto miesto aldermanas B. Grys, Toronto "Vytis", sporto klubo P. Berneckas, Estų karo veteranų vardu - A. Jurs. Raštu sveikino šie Kanados valdžios ministeriai: C. Caccia, J. Chretien, D. J. Johnson, M. MacGuigan ir J. C. Mundo bei Ontario provincijos min. N. G. Leluk; Šaulių S-gos pirm. K. Milkovaitis; Pasaulio Estų Laisvės Kovotojų S-ga; visuomenininkai J. ir B. Strazdai, iš Toronto; dr. L. K. Uleckai, S. V. Aušrotai ir Galdikų šeima, iš Los Angeles, U.S.A. Sveikino daug giminių iš okupuotos Lietuvos ir nemažai, draugų iš Kanados bei U.S.A.

Dažnai spaudoje yra rašoma, kad reik mylėti Lietuvą iš tolo. Stasys Jokubaitis yra vienas iš tų aktyviųjų veikėjų, kuris myli Lietuvą iš tolo, ir su pasišventimu dirba savo gimto krašto iš Sovietų okupacijos išvadavimui. Kanados valdžios atstovai dažnai etninių grupių tautinių švenčių minėjimuose pareiškia šitaip: "Kas gerbia savo gimto krašto tradicijas, ir kovoja už į gimto krašto laisvės atgavimą, tas yra geresnis ir už Kanados pilietį."

Stasys Jokubaitis visiems pagerbimo rengėjams ir svečiams už atsilankymą ir dovanas išreiškė padėką anglų bei lietuvių kalbomis. Jis anglų kalba pareiškė padėką savo tėvams, kurie jam dar būnant jaunam, įkvėpė tėvynės meilę. Baigdamas padėkos kalbą lietuviškai, pasižadėjo ir toliau, kur tik bus reikalingas, kovos už Lietuvos laisvę, visuomet prisidės darbu. Už tą jo pažadą svečiai jam audringai plojo.

Programą atliko gabios akordeonistės — D. Pargauskaitė ir N. Bernotienė.

Tik trumpais bruožais padariau Stasio Jokubaičio 45 metų visuomeninės ir šauliškos veiklos apžvalgą; jam minim 65 m. amžių.

Tai yra tik dalinis už jo darbus "atlyginimas" tik atspausdintas šiame dienraštyje. Naujienose, kurių jis jau virš 20 metų kaip yra prenumeratorius. Ilgiausių Metų, Stasy !

(J. Šarapnickas)

Iš A. Žemecko 1948 balandžio 14 d. tardymo protokolo (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3 l.23-26)

[...] Sukilėlių gaujos vadas buvo Lietuvos armijos leitenantas Gintila, kuris 1941 metais išvyko į savo gimtinę netoli Lietuvos pasienio, o jo vietą užėmė Riškus Kazys, lietuvis, be karinio laipsnio, kuris prieš karą gyveno Kelmėje ir dirbo siuvėju. Jokubaitis Mykolas, 25-26 metų amžiaus, prieš karą gyveno Kelmėje, **Jokubaitis Stasys**, vyresnysis **Mykolo Jokubaičio** brolis, prieš karą kartu su broliu gyveno Kelmėje, Jasaitis Aleksas, prieš karą gyveno Kelmėje, Matulevičius Jurgis, gimęs 1925 metais Raseinių apskrities Tytuvėnų valsčiuje, prieš karą gyveno Kelmėje ir mokėsi gimnazijoje, Rimkus Jonas, prieš karą gyveno Kelmėje, Lukošius Petras, pagyvenęs asmuo, buvęs Kelmės priešgaisrinės komandos viršininkas, Grigalavičius, Užkuras, Cibulskis ir kiti. Kur šie visi mano išvardinti asmenys yra dabar, aš nežinau.[...]

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

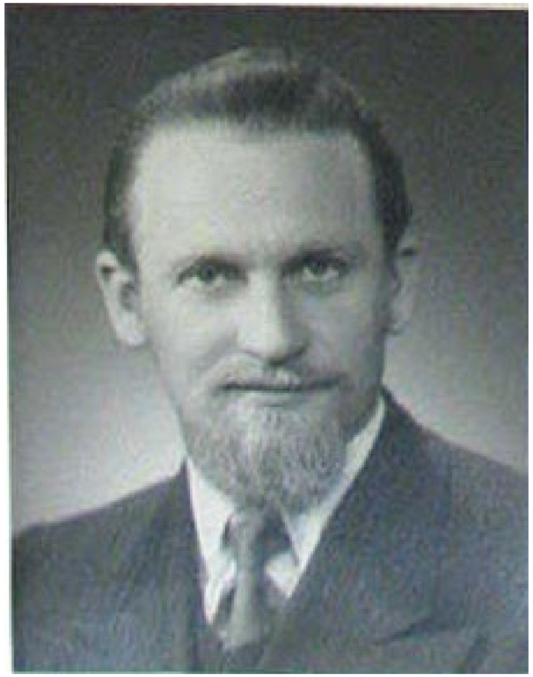
Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

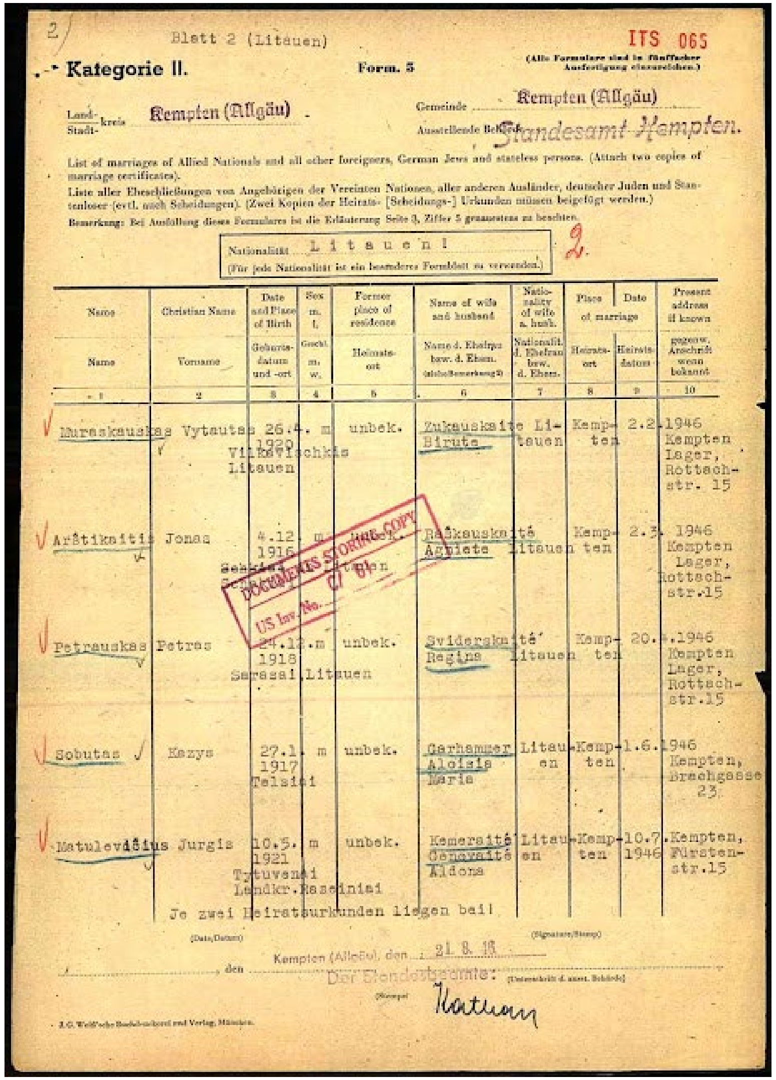

Jurgis Matulevičius, apie 1955 m., Adelaide, Australija
https://recordsearch.naa.gov.au/

Jurgis Matulevičius, stovyklos Vokietijoje dokumentuose deklaravęs, kad gimė 1921 m. gegužės 10 d., Kelmės gimnazijos moksleivis, kilęs iš Tytuvėnų.

1944 metais, artėjant sovietų armijai link Kelmės, Jurgis pabėgo į Vokietiją, o iš ten kartu su žmona Genovaite Aldona Kemeraite, anksčiau gyvenusia Klaipėdoje, į Australiją.

Apie jį savo apybraižoje "Kruvini siuntiniai" aprašė žurnalistas Vytautas Pikturna. Taip pat jį savo veiklos aprašyme paminėjo Adomas Jurgelis, kaip karo išvakarėse iš Kelmės į Pavandenę atvykusį gimnazistą **Jurgį Matulą**, turėjusį svarbių ryšių sukilėlių (LAF) organizacijoje.

2)

Blatt 2 (Litauen)

ITS 065

Kategorie II. **Form. 5**

(Alle Formulare sind in fünffacher Ausfertigung einzureichen.)

Land-/Stadt-kreis Kempten (Allgäu)

Gemeinde Kempten (Allgäu)

Ausstellende Behörde Standesamt Kempten.

List of marriages of Allied Nationals and all other foreigners, German Jews and stateless persons. (Attach two copies of marriage certificates).

Liste aller Eheschließungen von Angehörigen der Vereinten Nationen, aller anderen Ausländer, deutscher Juden und Staatenloser (evtl. auch Scheidungen). (Zwei Kopien der Heirats- [Scheidungs-] Urkunden müssen beigefügt werden.)

Bemerkung: Bei Ausfüllung dieses Formulares ist die Erläuterung Seite 3, Ziffer 5 genauestens zu beachten.

Nationalität Litauen!
(Für jede Nationalität ist ein besonderes Formblatt zu verwenden.)

2.

Name / Name	Christian Name / Vorname	Date and Place of Birth / Geburtsdatum und -ort	Sex m. f. / Geschl. m. w.	Former place of residence / Heimatsort	Name of wife and husband / Name d. Ehefrau bzw. d. Ehem.	Nationality of wife a. husb. / Nationalit. d. Ehefrau bzw. d. Ehem.	Place of marriage / Heiratsort	Date of marriage / Heiratsdatum	Present address if known / gegenw. Anschrift wenn bekannt
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Muraskauskas	Vytautas	26.4.1920 Vilkavischkis Litauen	m	unbek.	Zukauskaite Birute	Litauen	Kempten	2.2.1946	Kempten Lager, Rottachstr. 15
Arštikaitis	Jonas	4.12.1916 [illegible] Litauen	m	unbek.	Raškauskaitė Agniete	Litauen	Kempten	2.3.1946	Kempten Lager, Rottachstr.15
Petrauskas	Petras	24.12.1918 Sarasai Litauen	m	unbek.	Sviderskaitė Regina	Litauen	Kempten	20.4.1946	Kempten Lager, Rottachstr.15
Sobutas	Kazys	27.1.1917 Telsiai	m	unbek.	Garhammer Aloisia Maria	Litauen	Kempten	1.6.1946	Kempten, Brechgasse 23
Matulevičius	Jurgis	10.5.1921 Tytuvenai Landkr. Raseiniai	m	unbek.	Kemeraitė Genovaitė Aldona	Litauen	Kempten	10.7.1946	Kempten, Fürstenstr.15

Je zwei Heiratsurkunden liegen bei!

DOCUMENTS STORING COPY 07 61 US Inv. No.

(Date/Datum) (Signature/Stamp)

Kempten (Allgäu), den 21. 8. 46

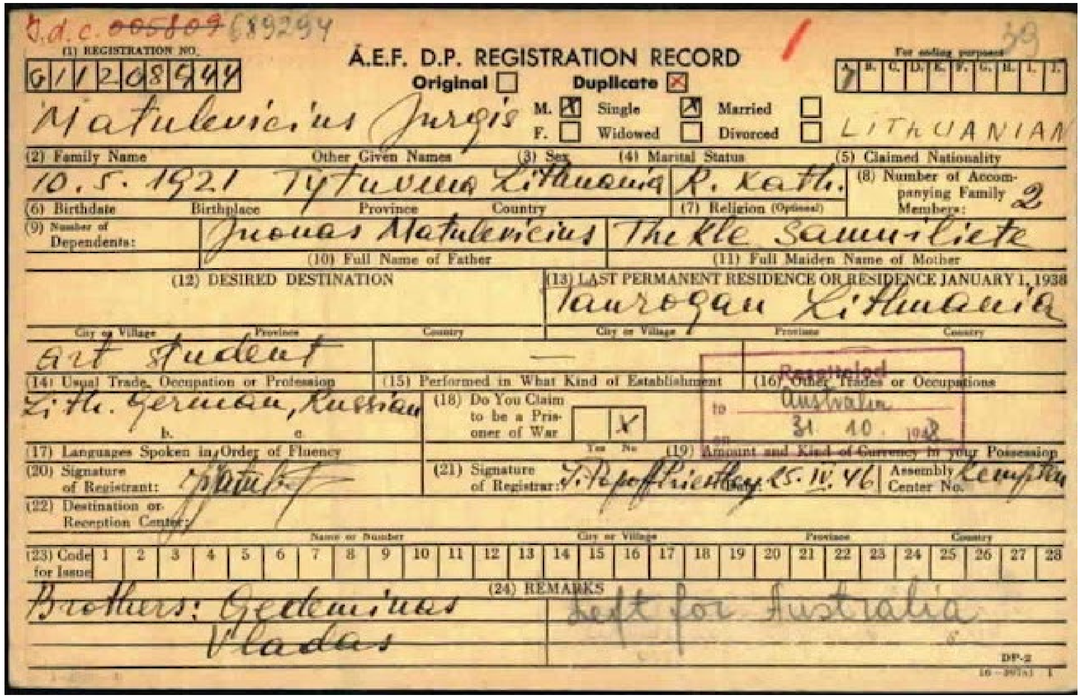
den

Der Standesbeamte: (Unterschrift d. ausst. Behörde)

(Stempel)

J. G. Weiß'sche Buchdruckerei und Verlag, München.

Kempten (Allgäu) stovyklos Vokietijoje
registracinis lapas (1946 metai).
Sąraše yra Jurgio Matulevičiaus iš Tytuvėnų ir
jo draugės Kemeraitės Genovaitės Aldonos pavardės.

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

Original ☐ Duplicate ☒

(1) Registration No. 6/1/208944

(2) Family Name: Matulevičius — Other Given Names: Jurgis — (3) Sex: M. ☒ — (4) Marital Status: Single ☒ — (5) Claimed Nationality: LITHUANIAN

(6) Birthdate: 10.5.1921 — Birthplace: Tytuvena — Country: Lithuania — (7) Religion: R. kath. — (8) Number of Accompanying Family Members: 2

(9) Number of Dependents: — (10) Full Name of Father: Jonas Matulevičius — (11) Full Maiden Name of Mother: Thekle Samuiliete

(12) Desired Destination: — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Taurogau Lithuania

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: art student — (15) Performed in What Kind of Establishment: — — (16) Other Trades or Occupations: Resettled to Australia on 31. 10. 1948

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: Lith. German, Russian — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War: No ☒

(20) Signature of Registrant: [signature] — (21) Signature of Registrar: [signature] 25. IV. 46 — Assembly Center No.: Kempten

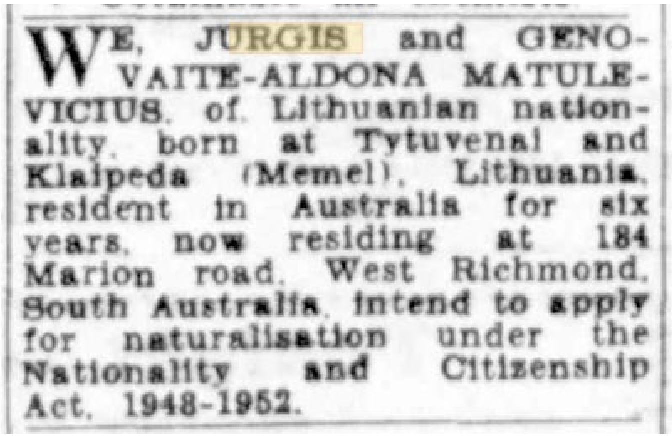
(22) Destination or Reception Center:

(23) Code for Issue: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

(24) Remarks: Brothers: Gedeminas, Vladas — Left for Australia

DP-2

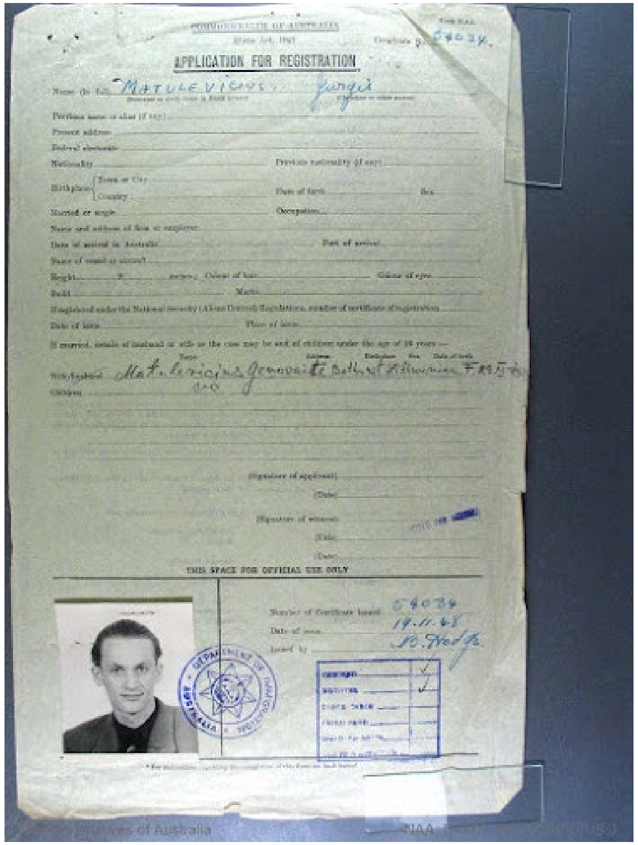
Jurgio Matulevičiaus registracijos kortelė
Vokietijos pabėgėlių stovykloje.
Joje pažymėta, kad J. Matulevičius 1948.10.31 dieną jau buvo išvykęs į Australiją.
*Asmens užsiėmimo laukelyje pažymėta - **studijuojantis dailininkas**.*

WE, JURGIS and GENOVAITE-ALDONA MATULEVICIUS, of Lithuanian nationality, born at Tytuvenai and Klaipeda (Memel), Lithuania, resident in Australia for six years, now residing at 184 Marion road, West Richmond, South Australia, intend to apply for naturalisation under the Nationality and Citizenship Act, 1948-1952.

Jurgis ir Genovaitė Aldona Matulevičiai
Australijos laikraštyje "The News, Adelaide"
1954 m. lapkričio 19 d. paskelbė,
jog nori teikti prašymą Australijos pilietybei gauti (natūralizuotis).

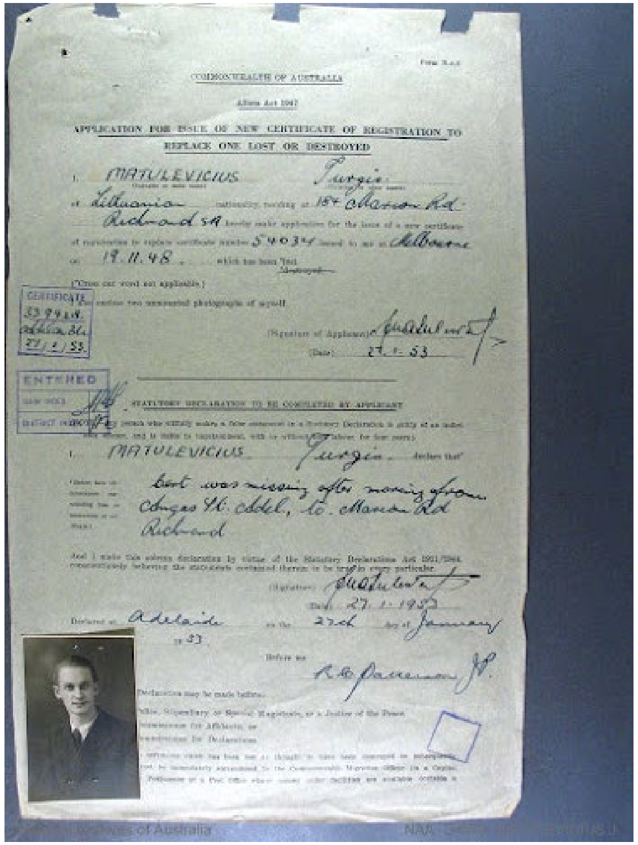
SEKĖJAI

APPLICATION FOR REGISTRATION

MATULEVICIUS Jurgis

THIS SPACE FOR OFFICIAL USE ONLY

Jurgio Matulevičiaus pateikta paraiška, apie 1948, Australija
https://recordsearch.naa.gov.au/

COMMONWEALTH OF AUSTRALIA

APPLICATION FOR ISSUE OF NEW CERTIFICATE OF REGISTRATION TO REPLACE ONE LOST OR DESTROYED

I, MATULEVICIUS Jurgis

of Lithuania nationality, residing at 184 Marion Rd Richmond SA hereby make application for the issue of a new certificate of registration to replace certificate number 540334 issued to me at Melbourne on 19.11.48, which has been lost

CERTIFICATE 539418 Adelaide 27/1/53

ENTERED

STATUTORY DECLARATION TO BE COMPLETED BY APPLICANT

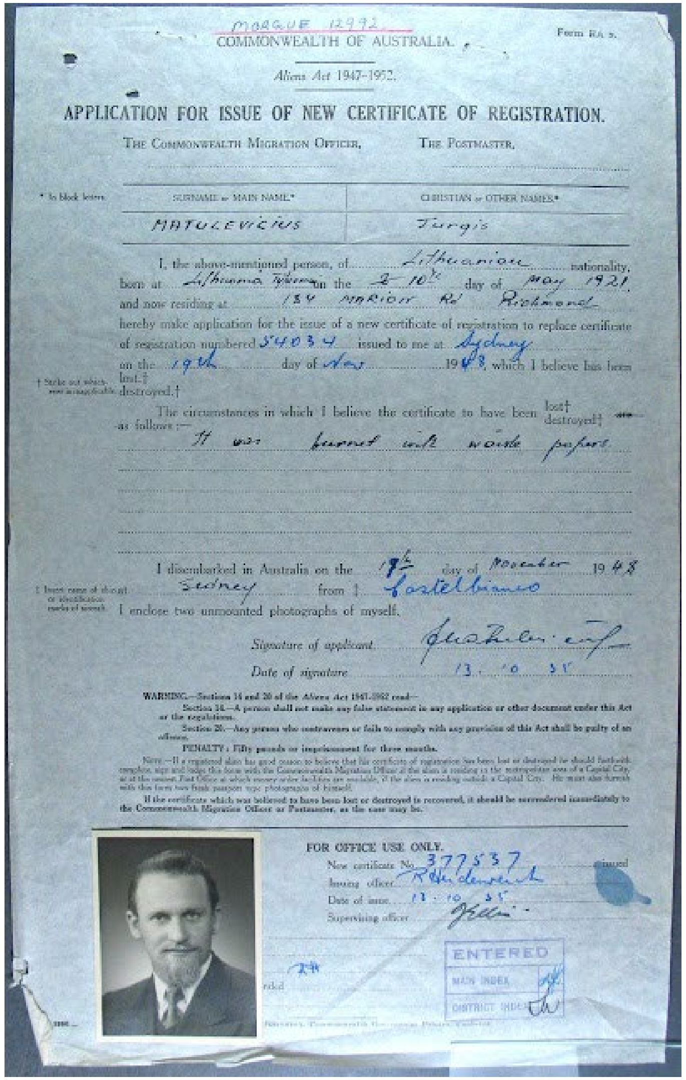
I, MATULEVICIUS Jurgis declare that

Lost was missing after moving from Angas St. Adel. to Marion Rd Richmond

Declared at Adelaide on the 27th day of January 1953

Before me R.G. Paterson J.P.

Jurgio Matulevičiaus pateikta paraiška,
apie 1953 m., Australija
https://recordsearch.naa.gov.au/

MORGUE 12992

COMMONWEALTH OF AUSTRALIA.

Form RA 9.

Aliens Act 1947–1952.

APPLICATION FOR ISSUE OF NEW CERTIFICATE OF REGISTRATION.

THE COMMONWEALTH MIGRATION OFFICER, THE POSTMASTER,

SURNAME or MAIN NAME.*	CHRISTIAN or OTHER NAMES.*
MATULEVIČIUS	Jurgis

* In block letters.

I, the above-mentioned person, of Lithuanian nationality, born at Lithuania on the 2-10th day of May 1921, and now residing at 184 Marion Rd Richmond hereby make application for the issue of a new certificate of registration to replace certificate of registration numbered 54034 issued to me at Sydney on the 19th day of Nov 1948, which I believe has been lost.† destroyed.†

The circumstances in which I believe the certificate to have been lost† destroyed† are as follows:— It was burned with waste papers

I disembarked in Australia on the 19th day of November 1948 Sydney from ‡ Castelbianco

I enclose two unmounted photographs of myself.

Signature of applicant.

Date of signature 13. 10. 55

† Strike out which-ever is inapplicable.

‡ Insert name of ship or identification marks of aircraft.

WARNING.—Sections 14 and 20 of the *Aliens Act* 1947–1952 read—

FOR OFFICE USE ONLY.

New certificate No. 377537 issued

Issuing officer

Date of issue 13. 10. 55

Supervising officer

ENTERED

MAIN INDEX

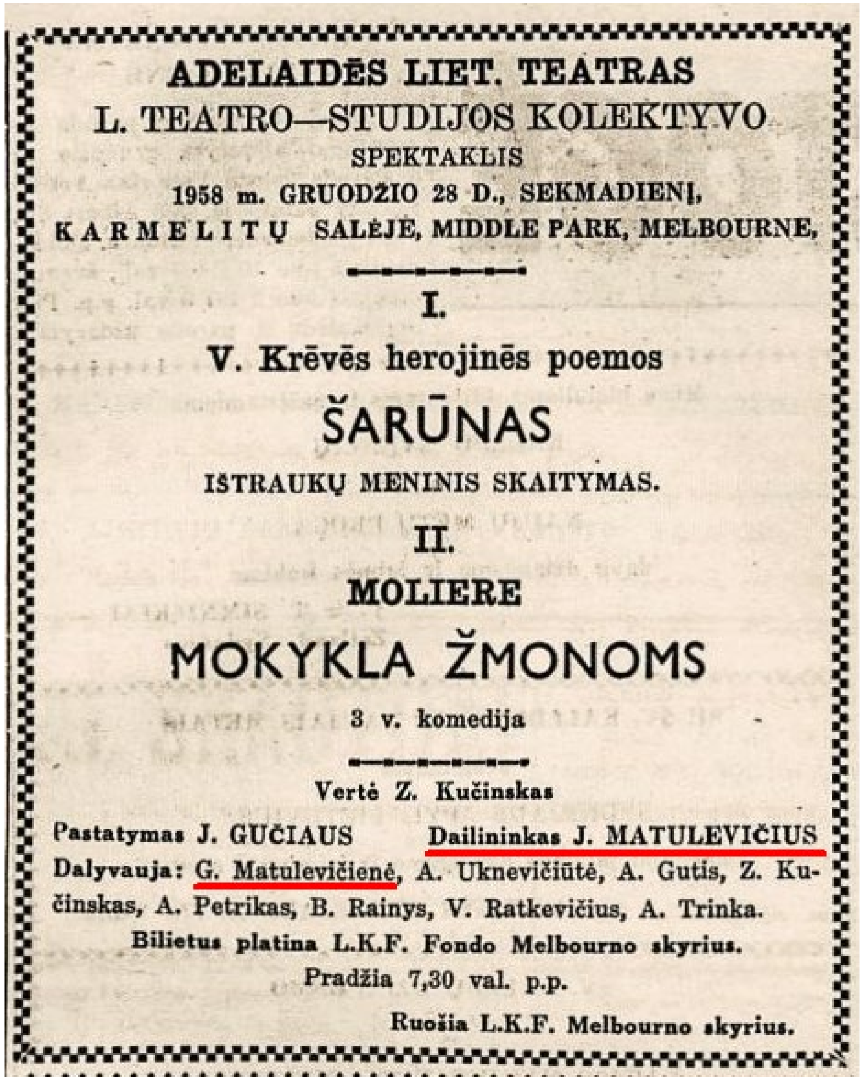
DISTRICT INDEX

Jurgio Matulevičiaus prašymas išduoti
naujus registracijos dokumentus,
nes senieji buvo "sudeginti kartu su šiukšlėmis"
(1955 m.)
https://www.naa.gov.au/

Tuo metu ponai Matulevičiai gyveno adresu **184 Marion rd. West Richmond, South Australia**

Vėliau Jurgis ir Genovaitė išsiskyrė.

ADELAIDĖS LIET. TEATRAS

L. TEATRO—STUDIJOS KOLEKTYVO

SPEKTAKLIS

1958 m. GRUODŽIO 28 D., SEKMADIENĮ,

KARMELITŲ SALĖJE, MIDDLE PARK, MELBOURNE,

I.

V. Krėvės herojinės poemos

ŠARŪNAS

IŠTRAUKŲ MENINIS SKAITYMAS.

II.

MOLIERE

MOKYKLA ŽMONOMS

3 v. komedija

Vertė Z. Kučinskas

Pastatymas J. GUČIAUS Dailininkas J. MATULEVIČIUS

Dalyvauja: G. Matulevičienė, A. Uknevičiūtė, A. Gutis, Z. Kučinskas, A. Petrikas, B. Rainys, V. Ratkevičius, A. Trinka.

Bilietus platina L.K.F. Fondo Melbourno skyrius.

Pradžia 7,30 val. p.p.

Ruošia L.K.F. Melbourno skyrius.

Adelaidės lietuvių teatro skelbimas.

Dekoracijų dailininkas J. Matulevičius.

Šaltinis: laikraštis "Mūsų pastogė" (Nr. 51-2 (505-6) 1958 m. gruodžio 22 d.)

— ★ —

Jurgis Matulevičius. **Mėgėjas. Gerai paišo. Tapo peizažus. Jo dekoracijos Moljerio "Mokykla žmonoms" buvo gerai įvertintos net australų spaudoj. Buvo Teatro - Studijos administratorium.**

Šaltinis: laikraštis "Mūsų pastogė" (Nr. 37 (906) 1966 m. rugsėjo 19 d.)

Sėdi iš kairės į dešinę: V. Patašius, J. Matulevičius, G. Matulevičienė, R. Arlauskas ir turnyro vadovas P. Lukošiūnas. Stovi V. Vilčinskas, V. Marčiulaitis, Kinčinas, J. Kraulaidys, M. Šertvytis, R. Baranauskas, J. Žilinskas, A. Markevičius ir V. Opulskis.

1963 m. vykusios XIII lietuvių sporto šventės tarpklubinės
Australijos šachmatų pirmenybių dalyviai ir rungtynių mecenatai
J. Matulevičius ir G. Matulevičienė Adelaidėje
Šaltinis: laikraštis "Mūsų pastogė" (Nr. 6 (720) 1963 m. vasario 13 d.)

Ištrauka Australijos lietuvių bendruomenės savaitraščio "Mūsų pastogė" (Nr. 6 (720) 1963 m. vasario 13 d.); straipsnis "Šachmatų dienos Adelaidėje":

> *... Pasibaigus žaibo turnyrui visi turnyro dalyviai buvo gražiai pavaišinti pas šachm. mecenatus **G. ir J. Matulevičius**. Ponai Matulevičiai dovanojo prizus 5 vietoms už žaibo turnyrą, Melburno ir Sydnėjaus komandoms už 2 ir 3 v. ir geriausiam turnyro žaidėjui A. Arlauskui. Visiems dovanas teikė maloni šeimininkė **G. Matulevičienė**, kurią dalyviai išsirinko šachmatų Karaliene ...*

Laikraštyje "Commonwealth Gazette" buvo skelbiami Australijos Darbo Departamento (Department of Works) statybų užsakymų konkursai. Keleto meto numeriuose pažymėta, kad Jurgis Matulevičius, gyv. Richmond, (galimai jo įkurta bendrovė) apsiimdavo atlikti numatytus statybų darbus.

1953 m. atliko užsakymą "Leigh Creek.Prefabricated aluminium Post Office." už £10 291
1953 m. - "Mount Gambier. Erection of timber - framed hydrogen generator shelter" už £438
1954 m. - "St. Marys. Prefabricated telephone exchange." už £7 402
1956 m. atliko užsakymą "Salisbury. Alterations and additions." už £1 075
1956 m. - "Adelaide Torrens Training Depot. Alterations." už £44 594
1956 m. - "Port Lincoln. Erect brick residence." už £5 341
1958 m. - "Edinburgh Airfield.—Provision of messing facilities" už £5 710
1963 m. atliko užsakymą "Keith North.—Erect building" už £18 120
1963 m. - "Murray Bridge.—Erect telephone exchange" už £67 094

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Jakovas Zakas savo liudijime mini savo vaikystės draugą gimnazistą Špuką.

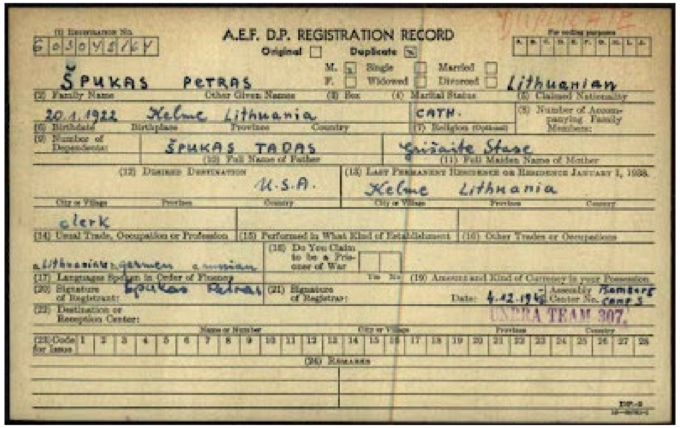
Kelmės J.Graičiūno gimnazijos istorijai skirtame puslapyje, 1941 metų laidos abiturientų saraše yra asmuo pavarde Špukas Petras. Prie gimnazijos moksleivių sąrašo yra pateikta nuotrauka iš 1941 metų laidos abiturientų susitikimo po 40 metų t.y. 1981 metais, tačiau nuotraukoje Petro Špuko nerastume, nes jis tuo metu jau ilgą laiką gyveno JAV (matyt publikuojamas sąrašas buvo sudarytas, tiesiog perrašant abiturientų pavardes iš 1941 metų mokyklos dokumentų).

Petrą Špuką mini ir istorikas S. Buchoveckas knygoje "Holokaustas Lietuvoje", kaip asmenį, kuris 1941 metų antroje pusėje dalyvavo vietinės valdžios veiksmuose.

- Ponas Petras Špukas, gimė 1922 m. sausio 20 d. Kelmėje (tėvas Tadas Špukas, mama Stasė Grišaitė);
- Janina Meraitė prisimena, kaip aukštas, šviesių plaukų jaunuolis pavarde Špukas, ginkluotas ir užsirišęs ant rankovės baltą raištį, išsivedė jos tėvą iš Naudvario į Kelmę (savo JAV pilietybės prašyme Petras Špukas pažymėjo, kad yra 188 cm ūgio, rudų plaukų ir mėlynų akių);
- Jakovas Zakas keliose savo liudijimo vietose minėjo savo vaikystės draugą gimnazistą Špuką;
- 1944 metais ponas Petras pasitraukė kartu su vokiečių armija į Vokietiją ir gyveno Bamberg pabėgėlių (DP) stovykloje;
- 1947 m. gruodžio 23 d. Petras vedė Eleną, kilusią iš Kauno;
- 1950 m. vasario 6 d. ponai Špukai išplaukė iš Vokietijos Bremerhaven uosto į Bridgeport uostą (JAV);
- 1950 m. vasario 19 d. jie išsilaipino JAV žemėje;
- 1960 m. balandžio 12 d. Petras Špukas padavė prašymą JAV pilietybei gauti. Prašyme jis pasivadino **Peter Spukas**;
- Nuo 1969 m. gyveno netoli Čikagos, Glen Ellyn, Illinojaus valstijoje;
- Paskutinis Petro Špuko gyvenamosios vietos adresas buvo: **2 N 264 Bernice, Glen Ellyn, 60137, IL**;
- 2005 m. vasario 17 d. ponas Petras Špukas mirė.

Laurinavičius Feliksas, g. 1909 m.

1948 m. liepos 18 d. apklausos protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.27740/3, l.13-14,48)
[...]
1941 metais 10 val. ryte į mano butą atėjo: Meškauskas, **Špukas**, du ginkluoti vokiečiai ir dar du apsirengę civiliais drabužiais, kurių aš nepažįstu. Ten tarp jų buvęs policijos leitenantas išsitraukė pistoletą ir paklausė: "Žydų yra ?" Pas mane namuose jokių pašalinių nebuvo, todėl atsakiau, kad nėra. Jie manimi nepatikėjo ir visi šešiese pradėjo kambariuose ir ant aukšto daryti kratą. Atlikę kratą ir patikrinę dokumentus, jie nieko įtartino mano namuose nerado. Po to jie nuėjo daryti kratos pas mano kaimynę Kancienę.
[...]

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

Original / Duplicate

ŠPUKAS PETRAS — M. — Single — Lithuanian

20.1.1922 Kelme Lithuania — CATH.

ŠPUKAS TADAS — Grižaite Stase

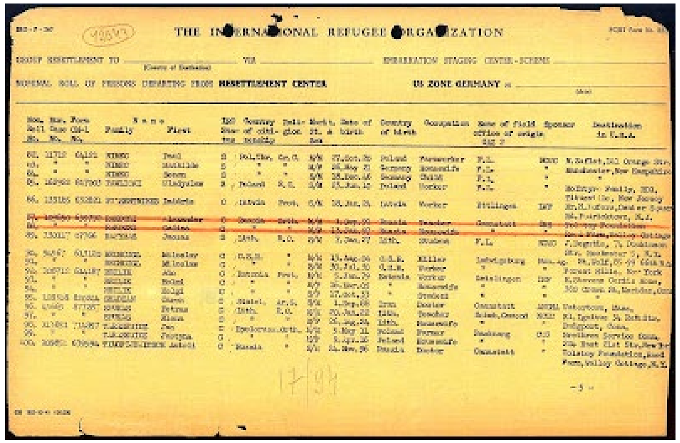
U.S.A. — Kelme Lithuania

clerk

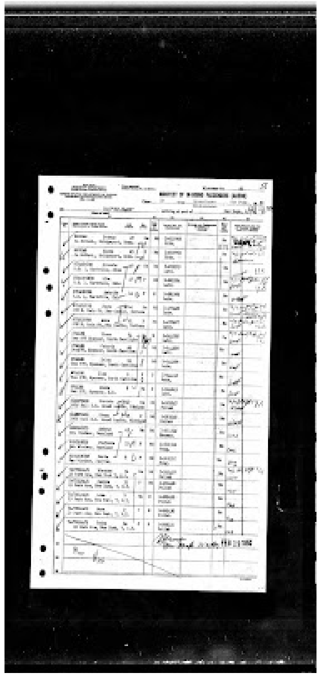
Lithuanian, german, russian

Špukas Petras — Date: 4.12.194[illegible] — UNRRA TEAM 307

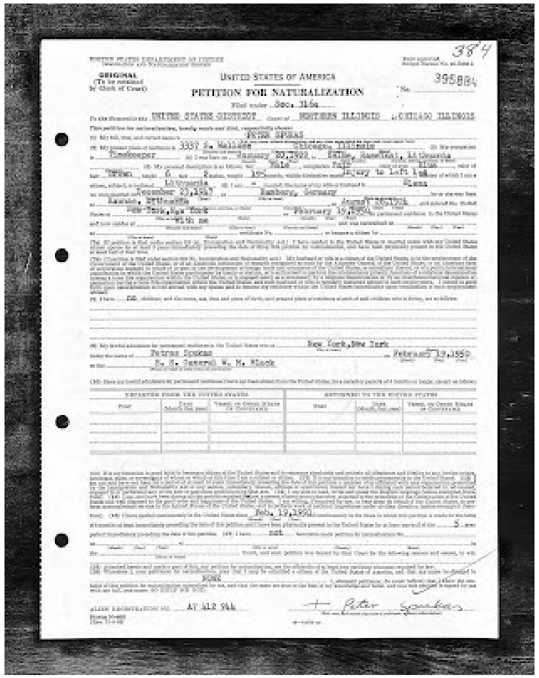
Petro Špuko registracinė kortelė pabėgėlių stovykloje Vokietijoje

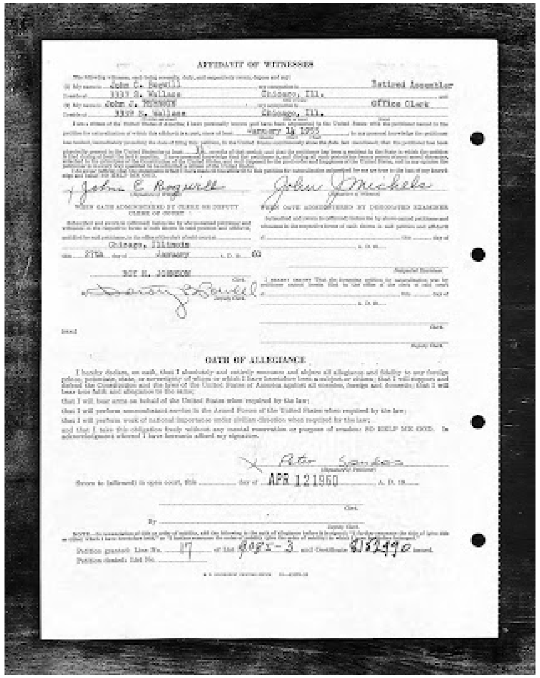

THE INTERNATIONAL REFUGEE ORGANIZATION

Iš pabėgėlių stovyklos išvykstančiųjų į JAV sąrašas

Išvykstančiųjų į JAV įlaipinimo į laivą sąrašas

Petro Špuko prašymas JAV pilietybei gauti (natūralizacijai) (abi pusės)

Petras Spukas
in the U.S., Social Security Applications and Claims Index, 1936-2007

No image
Text-only collection

Add alternate information
Report issue

Name:	Petras Spukas [Peter Spukas]
Gender:	Male
Race:	White
Birth Date:	20 Jan 1922
Birth Place:	Kelme Raseim, Soviet Union
Death Date:	17 Feb 2005
Father:	Tadas Spukas
Mother:	Stella Grisaite
SSN:	040286177
Notes:	Feb 1950: Name listed as PETRAS SPUKAS; 01 Mar 2005: Name listed as PETER SPUKAS

Save & create tree Cancel

Petro Špuko įrašas JAV socialinio draudimo prašymų banke

Petro Špuko namas adresu 2 N 264, Bernice, Glen Ellyn, 60137, Illinois

SEKĖJAI

Elena ir Petras Spukas, gyvenantys Glen Ellyn, IL, mums aukoja 40 dol., kuriuos siunčia kartu su „Draugo" pokylio laimėjimų bilietėliais. Nuoširdžiausiai dėkojame!

Skelbimas laikraštyje "Draugas" (2001.07.18)

DRAUGAS, 2005 m. vasario 22 d., antradienis 5

A † A

PETRAS SPUKAS

Mirė 2005 m. vasario 17 d., sulaukęs 83 metų amžiaus. Gyveno Glen Ellyn, IL.

Gimė Kelmėje, Lietuvoje.

Giliame nuliūdime liko: žmona Elena, švogerka Aldona Veinsreideris, dukterėčia Linda Woodrum ir šeima, Rūta Kleinaitis su dukromis, Viota Rodvigues su šeima, sūnėnas Algis Puodžius su šeima; Lietuvoje dvi seserys Regina Barzdaitienė ir sūnus su šeima, Teresė Spukaitė; du sūnėnai Kęstas ir Gedas Spukai su šeimomis.

Velionis buvo pašarvotas sekmadienį, vasario 20 d. nuo 3 v. p.p. iki 7 v.v. Petkus Lemont laidojimo namuose, 12401 S. Archer Ave., Lemont, IL.

Laidotuvės įvyko pirmadienį, vasario 21 d. 10 v. ryto.

Nuliūdę artimieji

Skelbimas laikraštyje "Draugas" (2005.02.22)

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SARAŠAS

1942 metų Kelmės gimnazijos abiturientų laida
Šaltinis: http://istorija.jggimnazija.lt/?p=78

Pridėtame asmenų sąraše yra paminėtas Leonas Kaffemanas.

Chaja Rozienė savo liudijime apie tragiškus įvykius 1941 metų vasarą minėjo Kelmės gimnazijos mokinį Kaffemaną. Kelmės gimnazijos 1940-1941 mokslo metų 9-10 klasių mokinių trimestrų žurnale yra įrašytas mokinys Leonas Kaffemanas (gim. 1922 m.). Taip pat Leono Kaffemano pavardė minima byloje LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.12.

Istorikas Stanislovas Buchoveckas knygoje "Holokaustas Lietuvoje, 1941-1944" (2011 m.) 350 psl. rašo:

> [...] Dar nepavyko aptikti žinių apie žydo **F. Kafemano**, kuris XIX a. pabaigoje valdė 200 ha Gaštynų dvarą (6 km nuo

> Kelmės), palikuonio (turbūt sūnaus) vaidmenį 1941 m. vasaros įvykiuose. Mat šis asmuo (be vardo) buvo įrašytas į Lietuvos žydų Izraelyje asociacijos sudarytą "Melamedo sąrašą" tarp Raseinių apskrities nusikaltėlių, dalyvavusių vykdant holokausto veiksmus. [...]

S.Buchoveckas, kaip šaltinį padėjusį padaryti tokią išvadą, papildomai nurodė jau šiuo metu neveikiančią nuorodą į Kelmės Jono Graičiūno gimnazijos oficialų puslapį internete, kuriame kažkada buvo straipsnis apie Kelmės krašte seniau gyvenusius žydus. Matomai tame tekste buvo paminėtas stambus žemvaldys **F.Kafemanas** ir ten pat jam priskirta žydiška tautybė. Ieškant pirminių šaltinių, iš kur galėjo atsirasti ši klaidinanti informacija, aptinkame Kelmės krašto istoriko Vaclovo Rimkaus straipsnį ["Savita etninė grupė"](#), publikuotą laikraštyje „Komunistinis žodis“, 1988 m. birželio 11 d. Jame V. Rimkus dėsto, kad:

> [...] Carizmo metais buvo ir keli stambūs žemvaldžiai žydai. 1889 m. L. Gordonas turėjo 260 ha Kotlovščiznos (dabar-Katiliškė, Kražių apylinkėje) dvarą, **F. Kafemanas** valdė netoli Kelmės 200 ha Gaštynų [dvarą] [...]

V.Rimkus, ruošdamas savo straipsnį, lengva ranka, matomai tik pagal tai, kad Kafemano pavardė yra nebūdinga etniniams lietuviams, priskyrė Gaštynuose gyvenusiai Kaffemanų šeimai žydišką kilmę. Toliau ši klaidinga išvada nukeliavo į kitus šaltinius, kuriais, kaip patikimais, pasirėmė ir istorikas S.Buchoveckas, rašydamas solidų darbą apie Holokaustą Kelmės krašte.

Apie Kafemanų šeimos visai ne žydišką kilmę, detaliau patyrinėjusi, aprašė Kelmės krašto muziejaus muziejininkė Laima Šimkutė.

Leonas Kaffemanas, Bogdano Kaffemano (1881-1969) sūnus, buvo kilęs iš senos ir turtingos Kaffemanų giminės, kuri dokumentuose pažymėta, kaip lenkiškos kilmės. Jai priklausė Gaštynų dvaras, esantis apie 6,5 km į vakarus nuo Kelmės. Muziejininkė Laima Šimkutė laikraštyje "Bičiulis" glaustai aprašė šios šeimos istoriją. Pasak muziejininkės, Leono Kaffemano tėvas Bogdanas, 1940 m. Lietuvą okupavus sovietams, išvyko pas savo seserį į Lenkiją. Vėliau, 1956 metais, į Lenkiją atvyko žmona ir jų vaikai – Leonas, Liucija ir Viktoras.

[[pilnas Laimos Šimkutės straipsnis](#)]

[Pradinis puslapis](#)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės gimnazijos pirmoji abiturientų laida 1941 m.
Šaltinis: http://istorija.jggimnazija.lt/?p=79

Pridėtame asmenų sąraše yra Butkus Juozas-Vytautas.

Jakovas Zakas savo liudijime apie tragiškus įvykius 1941 metų vasarą Kelmėje minėjo gimnazijos dešimtos klasės mokinį **Vytautą Butkų**.

Šio asmens pavardė randasi ir Kelmės gimnazijos 1940-1941 mokslo metų 9-10 klasių mokinių **trimestrų žurnale**.

Apie Vytauto Butkaus rezistencinę veiklą rašė Vaclovas Rimkus knygoje "Kelmės kraštas":

> "Jau 1940-1941 mokslo metų pradžioje Kelmės gimnazijos abiturientas **Liudas Karpis** is su artimiausiu klasės draugu vaiguviškiu **Vytautu Butkumi** atvirai pasikalbėdavo apie okupaciją. Jie sumanė mokykloje kurti pasipriešinimo okupantams trejetukų grandinę. Šiam sumanymui vykdyti pasikvietė ir patriotę literatę **Stefą Baldauskaitę**. Jų pastangomis pavyko sukurti 3 pirmuosius rezistentų trejetukus. Liudo Karpio trejetukas slaptuose susirinkimuose aptarė savo veiklos būdus ir konspiraciją. Pirmiausia nusprendė per sovietinę spalio revoliucijos šventę Kelmėje iškelti tautinę vėliavą. Baldauskaitė iš mokytojos **Juditos Mockienės** gavo vėliavą, o Karpis lapkričio 7 išvakarėse ją iškėlė virš gimnazijos stogo. Šventės organizatoriai tautinę vėliavą pastebėjo tik prasidėjus mitingui. Kilo didžiulis sąmyšis. Vėliava buvo nukabinta, tačiau šio sąmyšio kaltininko rasti nepavyko."
>
> "1940 m. gruodžio pradžioje vėl prasidėjo areštų banga. Gruodžio 4 d. areštuoti Kelmės gimnazijos moksleiviai **Liudas Karpis, Vytautas Butkus, Eugenijus ir Eduardas Jokubauskai**. Jie kalinti Raseinių kalėjime. Suimtuosius kaltino lietuviškos trispalvės vėliavos iškėlimu. Prasidėjus karui, Eugenijus Merkys išvežtas į Sibirą, o **L. Karpiui, V. Butkui** ir **vienam Jokubauskui** pavyko iš kalėjimo pabėgti ir taip išvengti mirties, nes buvo nuteisti sušaudyti. Kartu su gimnazistais pabėgo ir Raseiniuose įkalintas mirtininkas **Liudvikas Ragauskas** iš Kelmės valsčiaus Laukodumos kaimo."

[Vytauto Butkaus draugo Liudo Karpio laiškas, kuriame jis aprašė 1940-1941 metų įvykius.]

[Pradinis puslapis]

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Robertas Gedvila po karo partizanų būryje

Gedvila Robertas, s. Antano, gimė 1922.04.15 Kelmėje, mirė 1997.03.17 Panevėžyje.

Knygoje "Kelmės kraštas" (1997 m.), skyriuje "Laisvoje Lietuvoje", kraštotyrininkas Vaclovas Rimkus rašo:

[Kelmės] progimnazijoje veikė keli dalykiniai būreliai, iš kurių aktyviausias buvo mokytojos Angelės Vilutytės 1936 m. kovo 25 d. įkurtas literatų būrelis. Nuo 1937 m. pradžios jam vadovavo lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas Antanas Stabingis. Būrelyje dalyvavo apie 40 jaunųjų literatų 1938-1939 mokslo metais jo valdybą sudarė: pirmininkė Stefa Baldauskaitė, vicepirmininkas Vladas Tamašauskas, sekretorė Emilija Stumbrytė, iždininkas Antanas Sartorius ir įvairių reikalų vedėjas **Robertas Gedvila** . Buvo kelios sekcijos: savo kūrybos (vadovė - Janina Babrauskaitė), dramos (vadovė - Emilija Stumbrytė) ir tautosakos (vadovas - Vytautas Butkus).
/.../
Savos kūrybos sekcija susirinkimuose skaitė referatus, aptarinėjo savo sukurtus eilėraščius, apsakymus, noveles, rengė literatūrinius vakarus. 1939 m. literatūros vakare savo kūrybos eilėraščius skaitė S.Baldauskaitė ir M.Jokubaitis, noveles - E.Stumbrytė ir **R.Gedvila**. Šiame vakare savo kūrybą skaitė Šiaulių berniukų gimnazijos atstovai, skaitovai padeklamavo žinomų poetų eilių, saviveiklininkai padainavo, paskambino kanklėmis, gitara, pagrojo smuiku. 1939 m. rudenį Kelmės literatai dalyvavo Žemaitijos moksleivių vakare Švėkšnoje. 1940 m. vasario 20 d. būrelio susirinkime nagrinėta valstybinės premijos laureato Bernardo Brazdžionio kūryba.
/.../
1939 m. vasario mėn. Kelmės religininkų būrelis surengė gedulingą minėjimą vasario 12 d. mirusio popiežiaus Pijaus XI garbei. Minėjimą pradėjo kapelionas kun. K.Statkevičius. S.Baldauskaitė skaitė referatą "Pijui XI ir auklėjimas", V.Tamašauskas - "Pijaus XI darbai Lietuvai", **R.Gedvila** - "Pijus XI ir jo asmenybė". S.Baldauskaitė

[Kelmė - Onos pasakojimas](#)
[Kelmė - Jurgelis Adomas](#)
[Kelmė - Alekna Liudas](#)
[Kelmė - Dovydaitis Pranas](#)
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)](#)
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.](#)
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis](#)
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)](#)
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“](#)
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"](#)
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.](#)
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“](#)
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)](#)
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."](#)
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“](#)
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"](#)
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)](#)
[Kelmė - Duobkasiai](#)
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos](#)
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo](#)

perskaitė savo eilėraštį "Pijui XI mirus", religininkės I.Vilijošytė, B.Pociūtė ir E.Mockutė padeklamavo eilėraščių, choras pagiedojo giesmių. Religinio auklėjimosi būrelis išleido 6 daugiatiražinio laikraštėlio ["Kelmės atžalynas"](#) numerius. Jį redagavo **Robertas Gedvila**. Laikraštėlyje buvo S.Baldauskaitės eilėraštis "Rudenį" bei rašinys "Didysis karalius", A.Ralio rašinys "Moterystė ir auklėjimas" , E.Čyžaitės novelė "Bažnyčioje" ir kt. Laikraštėlyje atsispindėjo religininkų būrelio veikla, buvo esperanto kalbos kampelis, klausimų ir atsakymų skiltis, kupletų, humoreskų. Leidinėlis - sąsiuvinio formato, 32 puslapių, iliustruotas.

Ateities spinduliai
1938-1939. Nr .7. P.215
[šaltinis](#)

Ištrauka iš Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro [puslapio](#):

> Robertas Gedvila dalyvavo 1941 m. birželio sukilime. 1945 m. už tai buvo suimtas ir išsiųstas į lagerį. Dirbo Belomor kanalo statybose. 1946 m. pabėgo ir grįžo į Lietuvą. Prisijungė prie partizanų. Pradžioje buvo eilinis partizanas, slap. Remigijus, vėliau tapo Kęstučio apygardos, Birutės rinktinės štabo operatyvinio – informacinio skyriaus viršininku. Nuo 1948 m. liepos buvo Kęstučio apygardos štabo nariu, operatyvinio skyriaus viršininku (tuomet naudojo slap. „Sidabras“). Vėliau tapo Kęstučio apygardos štabo viršininku ir apygardos vado pavaduotoju. 1949 m. birželio 8 d. per operaciją buvo suimtas. Po kankinimo ir tardymo pasidavė ir sutiko išduoti apygardos vadavietę. Išdavystės pasekmė - žuvo Kęstučio apygardos vadas Aleksas Miliulis – Algimantas, Neptūnas bei štabo nariai Steponas Venckaitis – Girėnas ir Albertas Norkus – Linksmutis. R. Gedvilą norėta verbuoti agentu smogiku, tačiau dėl jo išsišifravimo tų planų atsisakyta. Jis nuteistas 25 metams lagerio, tiesa netrukus bausmė buvo sumažinta iki 10 metų lageryje, o 1953 metais, po beveik trejų metų kalinimo jis buvo paleistas. Po paleidimo užverbuotas.
>
> Šaltiniai: Baudžiamoji byla, LYA, f. K-1, ap. 58, b. 35231/3

[Apie Robertą Gedvilą Visuotinėje Lietuvių Enciklopedijoje.](#)

Ištrauka iš Vaclovo Rimkaus straipsnio knygoje "Kelmės kraštas":

> "Į partizanų gretas prasiskverbdavo MGB palaužti ir užverbuoti agentai. Vienas tokių buvo Kelmės gimnazijos auklėtinis Robertas Gedvila. Jis dar vokiečių laikais ateidavo į gimnaziją užsirišęs baltą raištį ir per petį užsikabinęs šautuvą. Buvo kalbama, kad jis prisidėjęs prie žydų šaudymo. Paskui mokytojavo Kelmės gimnazijoje. Vokiečiams traukiantis, kažkur dingo. Kelmės apylinkėse vėl pasirodė 1947 m., tapo partizanu, pasižymėjo, pateko net į

Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sarašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)

vadovybę. Vėliau paaiškėjo, kad dėl jo kaltės partizanus apsupdavo ir sunaikindavo. Jo klasės draugė Emilija Stumbrytė *[Valančienė]* rašė: "... Kas buvo Robertas? Viešpatie, koks siaubas! Juk Robertas Gedvila išdavė apie 300 žmonių saugumui. Na ir **Birutė** kentėjo lageryje, ir Alius *[Aleksas Miliulis – Algimantas]* per jį žuvo. Ir namų savo per jį netekome". Vėliau R.Gedvilą "suėmė". Pasivadinęs Stasiu Kuzma, jis vaikščiojo po kalėjimo kameras, įkalbinėjo kalinius prisipažinti, kad būtų sumažinta bausmė, nes saugumas ir taip viską žinąs."

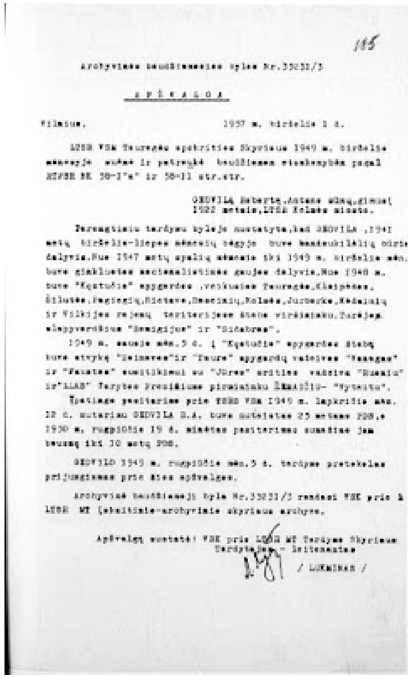
Pastaba: *Emilijos Stumbrytės-Valančienės paminėta Birutė galimai yra Mykolo Jokubaičio, vieno iš žiauriausių žydų žudynių dalyvių žmona, Birutė-Matilda Peldavičiūtė-Jokubaitienė (g. 1923 m.). Ji kartu su savo mažamete dukrele Margarita (g.1945 m.) buvo ištremtos prie Laptevo jūros.*

Vincas Gurskis (1931 - 2006).
šaltinis

Ištrauka iš Vinco Gurskio prisiminimų knygos "Mūsų jaunystės aukos", 1992 m.

"Dar vokiečių okupacijos metais į gimnaziją ateidavo baltą raištį su svastika ant rankos užsirišęs ir per petį užsikabinęs šautuvą Robertas Gedvila. Pasakojo, kad jis prisidėjęs ir prie žydų šaudymo. Paskui buvo mūsų mokytojas. Vokiečiams traukiantis, jis kažkur dingo, o po karo (apie 1947 m.) pasirodė Kelmėje. Ieškojo galimybių įsigyti dokumentus arba patekti pas partizanus. Tapo partizanu, neblogai užsirekomendavo, pakliuvo į vadovybę. Įtartinomis aplinkybėmis susekus jų bunkerį Tauragės miškuose, Gedvila sušuko:
- Vyrai, pasiduokim! - ir pats metęs ginklą iškėlė rankas.
Kažkas iš bunkerio draugų paleido į jį automato seriją ir sužeidė.
Atsidūręs kalėjime, kaip pasakojo sėdėjusieji su Gedvilu vienoje kameroje, šis gaudavęs šūsnis popieriaus, rašomąsias priemones ir ištisas dienas rašydavo "memuarus", o prirašytus lapus perduodavo savo globėjams. Prasidėjo masiniai areštai, dėl kurių, matyt, sugaišo ir maniškiai tardytojai.
Būdamas nelegalioj padėty, Gedvila susitikdavo su seserimi, apie kurią dažnai sukinėdavosi saugumo darbuotojai. Tai buvo įtartina. Vėliau teko girdėti, kad kartą atėjusią į pasimatymą partizanai ją sulaikė, tardė ir ji nebegrįžo. O Gedvila po arešto apsigyveno Kaune (kur man mokantis nebuvo leista net laikinai prisiregistruoti), dirbo meistru stiklo fabrike ir niekas negirdėjo, kad jis būtų buvęs teistas."

185

Archyvinės baudžiamosios bylos Nr.35031/3

APŽVALGA

Vilnius. 1957 m. birželio 1 d.

LTSR VSM Tauragės apskrities Skyriaus 1949 m. birželio mėnesyje suėmė ir patraukė baudžiamon atsakomybėn pagal RTFSR BK 58-1"a" ir 58-11 str.str.

GEDVILĄ Robertą, Antano sūnų, gimusį 1922 metais, LTSR Kelmės mieste.

Peržiūrėtoje teismo byloje nustatyta, kad GEDVILA, 1941 metų birželio-liepos mėnesių bėgyje buvo baltaraiščių būrio dalyvis. Nuo 1947 metų spalių mėnesio iki 1949 m. birželio mėn. buvo ginkluotos nacionalistinės gaujos dalyvis. Nuo 1948 m. buvo "Kęstučio" apygardos, veikusios Tauragės, Klaipėdos, Šilutės, Pagėgių, Raseinių, Kelmės, Jurbarko, Kėdainių ir Vilkijos rajonų teritorijose štabo viršininku. Turėjo slapyvardžius "Remigijus" ir "Sidabras".

1949 m. sausio mėn. 3 d. į "Kęstučio" apygardos štabą buvo atvykę "Žemaičių" ir "Tauro" apygardų vadai "Vasaras" ir "Faustas" susitikimui su "Jūros" srities vadu "Rimantu" ir "LLAS" Tarybos Prezidiumo pirmininku ŽEMAIČIU- "Vytautu".

Ypatingo pasitarimo prie TSRS VSM 1949 m. lapkričio mėn. 12 d. nutarimu GEDVILA R.A. buvo nuteistas 25 metams PDS, o 1950 m. rugpjūčio 19 d. minėtas pasitarimas sumažino jam bausmę iki 10 metų PDS.

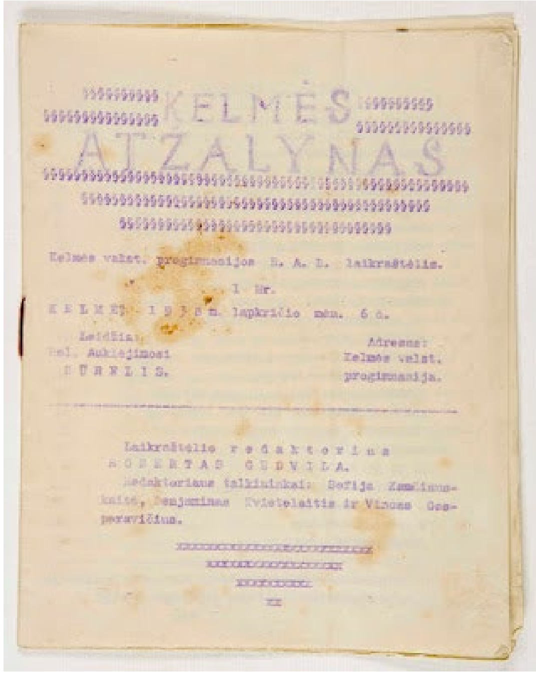
GEDVILO 1949 m. rugpjūčio mėn. 3 d. teismo protokolas prijungiamas prie šios apžvalgos.

Archyvinė baudžiamoji byla Nr.35031/3 randasi VSK prie LTSR MT Įskaitinio-archyvinio skyriaus archyve.

Apžvalgą sustatė: VSK prie LTSR MT Tardymo Skyriaus Tardytojas - leitenantas

/ LUKMINAS /

KGB pažyma apie Robertą Gedvilą

KELMĖS ATŽALYNAS

Kelmės valst. progimnazijos [illegible] laikraštėlis.

1 Nr.

KELMĖ 1938 m. lapkričio mėn. 6 d.

Leidžia: Mel. Auklėjimosi BŪRELIS.

Adresas: Kelmės valst. progimnazija.

Laikraštėlio redaktorius ROBERTAS GEDVILA.

Redaktoriaus talkininkai: Sofija Zemdinus-kaitė, Benjaminas Kvietelaitis ir Vincas Gesperavičius.

Robertas Gedvila Kelmės valst. progimnazijos laikraštėlio "Kelmės atžalynas" redaktorius
Šaltinis: [europeana.eu](#)

Pridėtame [asmenų sąraše](#) yra Gedvila Robertas.

SEKĖJAI

Kelmės gimnazijos pirmoji abiturientų laida 1941 m.
Šaltinis: http://istorija.jggimnazija.lt/?p=79

[Pradinis puslapis]

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Iš Benedikto Morkaičio knygos "Kelmės krašto policija" (2015 m.)

Nuo 1943 metų Kelmės valsčiaus policijos viršininkas buvo Petras Zaborskas, atkeltas iš Kaltinėnų. Pastarasis savo karjerą policijoje pradėjo dar prieš karą. *"1941 metais, karui prasidėjus, Šilalės krašte susikūrė gausūs sukilėlių (aktyvistų) būriai. Kaltinėnų sukilėlių būryje buvo 48 vyrai. Jiems vadovavo Kaltinėnų policijos viršininkas P. Zaborskas ... "* (Šilalės kraštas, t. 3. Kazys Misius, Nacizmo ir bolševizmo laikotarpis 1940-1953. 58 p.).

Petras Zaborskas žuvo 1944 metų rugpjūčio pradžioje, kartu su kitais policininkais bėgdamas į Vokietiją. Apie tai plačiau skaityti čia.

Iš suimto Povilo Meškausko bylos (LYA, f.K-1, ap.58, b.27740/3, l.32)
[...]
Kai 1944 metais vokiečiai pradėjo trauktis, aš iš policijos viršininko Zaborskis *[Zaborskas]* nupirkau rusišką šautuvą ir 27 kovinius šovinius už 1600 markių.
[...]

* * *

[Liolių policininkas Kazys Stonys tardyme liudijo, kad bent nuo 1943 metų Kelmės policijos viršininku dirbo asmuo pavarde Poškus (LYA f.K-1 ap.58 b.22516/3 l.11-12.)]

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Pranas Pipinas (Šukys) g. 1915 m. Kelmės policijos vachmistras

APIE PRANĄ PIPINĄ (ŠUKĮ) INFORMACIJĄ PATEIKIA BENEDIKTAS MORKAITIS SAVO KNYGOJE "KELMĖS KRAŠTO POLICIJA" (2015)

Pirmojo Kelmės sovietinės milicijos būrio vadas Vladas Nartautas savo atsiminimuose rašė, kad pirmasis policijos nuovados viršininkas Kelmės valsčiuje, kai vokiečių kariuomenė užėmė Kelmę, buvo Pranas Pipinas (vėliau jis - Pranas Šukys B.M.).

Benediktas Morkaitis savo knygoje patikslina, kad Kelmės valsčiaus policijoje buvo vachmistras Pranas Šukys, gimęs 1915 m. Vachmistras - Vokietijoje ir kai kuriose Europos valstybėse karinis puskarininkių laipsnis. P.Šukys buvo atsakingas už radijo ir kitas ryšio priemones. Prano Šukio pavardė iš prigimties buvo Pipinas, nes jo tėvai buvo Edvardas Pipinas ir Stefanija Pipinienė (jie - mano krikštatėviai B.M.), tačiau dėl šios pavardės Pranas Pipinas buvo nešvankiai pravardžiuojamas, todėl pavardę pakeitė ir tapo Šukiu.

Apie asmeninius ryšius tarp bendratautiečių, net jiems būnant skirtingose barikadų pusėse, V. Nartautas rašė: "vietinis vokietis Pipinas, su kuriuo jaunystėje draugavau, vokiečių okupacijos metais Kelmėje dirbo policijos viršininku. Pipinas žinojo, kad aš buvau čekistas tačiau jis trukdė policininkams terorizuoti mano gimines ir išvežti darbams į Vokietiją mano brolius ir seseris."

Iš kitos pusės, po karo likimas Pipinų šeimai irgi susiklostė gana palankiai. B. Morkaitis rašo: "1944 m. spalio 6 dieną Raudonoji armija užėmė Kelmę. Po kurio laiko prasidėjo Lietuvos gyventojų trėmimai į Sibirą ir kitus Tolimųjų Rytų rajonus. Prano Šukio žmona su dukterimis gyveno pas savo uošvius Pipinus Kelmėje. Visi baiminosi, kad kaip buvusio vokiečių valdžios policininko šeima gali būti ištremta. Tuo labiau kai sužinojo, jog visi yra įrašyti į tremtinų asmenų sąrašą. Pipinai gyveno dideliame

mediniame name ir nuomojo kambarius VRM kareivių įgulos (garnizono) karininkams, kurie kažkaip išgelbėjo Pipinų ir Šukių šeimas nuo tremties. Daug padėjo ir apskrities milicijos viršininkas Vytautas Vetcelis, kuris taip pat nuomojo kambarius Pipinų name."

Pranas Pipinas žuvo 1944 metų rugpjūčio pradžioje, kartu su kitais policininkais bėgdamas į Vokietiją. Apie tai aprašyta smulkiau čia.

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Stasys Jokubauskas, Stasės sūnus, g. 1923 m. Kelmės valsčiaus policininkas

Žuvo 1944 metų rugpjūčio pradžioje, kartu su kitais policininkais bėgdamas į Vokietiją. Apie tai plačiau skaityti čia.

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Antanas Matukas
Kelmės policijos nuovados viršininkas 1934-1940 m.

Knygoje "Kelmės krašto policija" (B.Morkaitis, 2015 m.) klaidingai nurodyta, kad viršutinėje nuotraukoje yra asmuo pavarde P. Zaborskas. Pažiūrėjus į nuotrauką apačioje iš albumo "Senoji Kelmė", matyti tas pats asmuo policininko uniforma sėdintis šalia Kelmės viršaičio Juozo Čėsnos. Po nuotrauka albume "Senoji Kelmė" yra prierašas, kad ji yra fotografuota 1935 metais.

Toje pačioje knygoje "Kelmės krašto policija" ir kituose šaltiniuose yra rašoma, kad iki 1940 m. Kelmės policijos nuovados viršininku dirbo **Antanas Matukas**.

Antanas Matukas su Kelmės viršaičiu Juozu Čėsna, 1935 m.

Lietuvos Šaulių sąjungos laikraštis-žurnalas "Trimitas"
1936 m. liepos 30 d. Nr. 31

> Šaulių Sąjungos vadas patvirtino pareigose šiuos būrių vadus: [...] šaulį **Antaną Matuką** XI Raseinių rinkt. 45 Kelmės būrio vadu [...]

Lietuvos Šaulių sąjungos laikraštis-žurnalas "Trimitas"
1936 m. gruodžio 3 d. Nr. 49

> Kelmė. Lapkričio 21 d. vakare, Šauliai susirinko manevrų, Šaulių "Vlado Putvinskio" namuose skambėjo šaulių dainos. Pasižiūrėta filmos apie Didįjį karą. Sekmadienį jau 3 val. šauliai išžygiavo. Manevrams vadovavo j. ltn. J. Rusas, raudoniesiems — j. ltn. A. Mackevičius, mėlyniesiems — š. būrio vadas **Matukas**. Tarpininkais buvo j. ltn. Rusas ir j. ltn. **Eigelis.** Po manevrų paminėtas kariuomenės įsikūrimas parade dalyvavo rinkt. vado pad. ltn. Bitvinskas. Šaulės moterys pavargusius šaulius pavaišino gardžiais kopūstais.

Sal. Bieliauskas

Pradinis puslapis

(1941 m.) - Sudarė V. Rimkus
Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

IŠTRAUKA IŠ KNYGOS "KELMĖS KRAŠTO POLICIJA", BENEDIKTAS MORKAITIS, 1 LEIDIMAS, 2014, ISBN 978-609-8089-26-4

Povilas Armonavičius

Apie tai, kaip 1940 metų antroje pusėje buvo įsteigta sovietinė milicija Kelmėje:

"Užventiškis, istorijos mokytojas Vaclovas Rimkus rašė: "Vietoje policijos buvo sudaryta liaudies milicija. Kelmės valsčiaus milicijos viršininku paskirtas - Povilas Armonavičius, būrio vadas buvo Vladas Nartautas, milicininkai - Chaimas Kaganovičius, Juozas Čekavičius, Petras Račkauskas, Kvietkauskas , Trepenskis, Galibrodskis [Aharonas Galibrodskis ?], Kanovičius, Putvinskas, Butkus, Baravykas, Apočkinas, Šimkus, Barakauskas , Rudaitis, broliai Pečkauskai ir kiti". Taip pat milicijoje dirbo lioliškis Stasys Buzys.

V. Nartautas teigė, kad 1940 metais birželio mėnesį, po to kai Lietuvoje buvo atkurta tarybų valdžia, Kelmės valsčiuje buvo organizuotas 40 vyrų milicijos būrys. Milicijos viršininku buvo paskirtas Povilas Armonavičius. Kas buvo kiti milicininkai, V. Nartautas išvardijo tuos pačius asmenis, kurie paminėti aukščiau. Naujoji milicija nušalino tuo metu dirbusią policiją. 1940 metų spalio mėnesį P. Armonavičius ir V. Nartautas buvo pervesti dirbti į Raseinius. Kelmės milicijos viršininku tapo iš Raseinių atkeltas Juozas Palubeckis.

Povilas Armonavičius gimė 1907 merais Biržų mieste. Jaunystėje įsijungė į darbininkų judėjimą prieš išnaudojimą ir diktatūrą. 1936 metais jis jau buvo komunistų partijos narys ir Kelmėje dalyvavo pogrindinėje veikloje. 1940 metais P. Armonavičius paskiriamas Kelmės valsčiaus darbininkų ir valstiečių milicijos viršininku. Šiose pareigose jis dirbo iki

1940 metų spalio mėnesio, po to buvo pasiųstas dirbti į apskrities centrą - Raseinius.

Prasidėjus karui P. Armonavičius įsijungė į partizaninį judėjimą prieš vokiškąją okupaciją. Jo vadovaujamas partizanų būrys 1941- 1942 metais veikė Tytuvėnų valsčiaus Eimančių ir aplinkiniuose kaimuose. Kaip Lietuvos partizaninio judėjimo štabo pasiuntinys nuo 1943 metų spalio dalyvavo partizanų būrio „Keršytojas", veikusio Raseinių ir Tauragės apskrityse, veikloje. Po karo iki 1945 metų dirbo Kelmės valsčiaus partorgu. Vėliau kino direkcijoje, kelių tarnyboje. 1954 metais Povilas Armonavičius staiga mirė."

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ištrauka iš knygos „Štai jų tikrasis veidas“ (sudarė T. Butkus, 1963 m.)

[...] Pirmaisiais Tarybų valdžios metais Kelmės miestelyje galima buvo sutikti milicininką Stasį Buzį. Karui prasidėjus, Stasys Buzys iš Kelmės kažkur dingo. Vieni kalbėjo, kad jis žuvo besikaudamas prieš hitlerininkus, kiti,- kad pasitraukė į šalies gilumą. Tačiau iš tikrųjų buvo kitaip. Tuo tarpu, kai vieni jo buvę bendradarbiai kovėsi Tėvynės karo frontuose, kiti sėdėjo kalėjimuose arba buvo sušaudyti, Buzys gyveno Lioliuose. 1941 metų gruodžio mėnesio pabaigoje jis pradėjo dirbti Šienlaukio geležinkelio stotyje. Nuo 1942 metų iki 1943 metų sausio mėnesio Buzys buvo komandiruotas į Panerius, o vėliau, grįžęs, gavo paaukštinimą. [...] **(P. Sargautas)**

Apie brolius Stasį ir Boleslovą Buzius aprašė Vincas Gurskis savo prisiminimų knygoje "Mūsų jaunystės auka", 1992 m.

"Tuo tarpu vyko kitų draugų areštai ir tardymai.
Į gimnaziją buvo atėję dirbti du broliai Buziai, mažo išsilavinimo žmonės, buvę Lietuvos kariuomenės puskarininkiai. Vienas dėstė karinį parengimą *[Stasys]*, kitas - kūno kultūrą. Pas pastarąjį, Boleslovą Buzį *[buvusį Liolių policininką]*, gyveno klasės draugas Petras Eitmantis. Kalbėjo, kad mokytojas už kažkokį nusikaltimą buvęs lageryje, o dabar namie siuvėjavęs. (Šis amatas jam, tiesą pasakius, sekėsi geriau negu mokytojavimas). Tokių mokytojų direktorius, žinoma, ir nebūtų priėmęs, bet po to, kai buvo areštuotas ankstesnis kūno kultūros mokytojas V. Eitmantis (už politinius prasižengimus), direktorius nebegalėjo prieštarauti tokiai kandidatūrai. Buzys žinojo, kas lankėsi pas Petrą, su kuo jis draugavo. Petras buvo areštuotas, pas jį rastas „Laisvės varpas". Buzys aplankė Petrą ir arešto namuose (nors nieko prie suimtųjų paprastai neprileisdavo), teiravosi - gal ką reikia įspėti, kad pasislėptų... "

Vincas Gurskis (1931 - 2006).
šaltinis

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

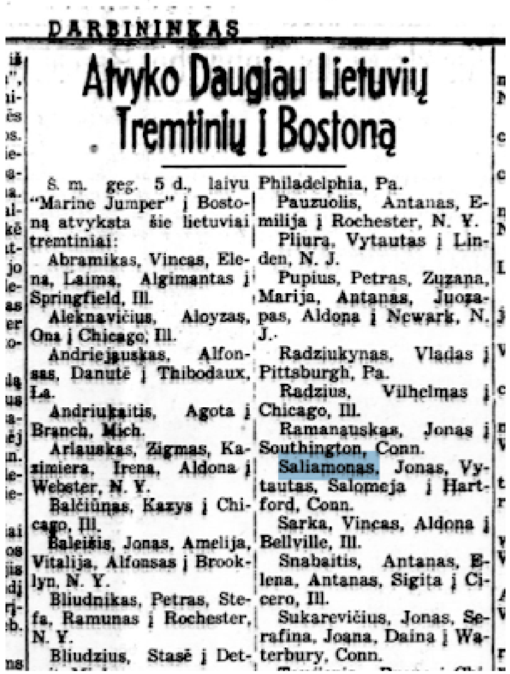
...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Jonas Saliamonas
(gimė 1893 spalio 20 d.,
mirė 1970 birželio 1 d., 76 metų)

DARBININKAS

Atvyko Daugiau Lietuvių Tremtinių Į Bostoną

Š. m. geg. 5 d., laivu "Marine Jumper" į Bostoną atvyksta šie lietuviai tremtiniai:

Abramikas, Vincas, Elena, Laima, Algimantas į Springfield, Ill.

Aleknavičius, Aloyzas, Ona į Chicago, Ill.

Andriejauskas, Alfonsas, Danutė į Thibodaux, La.

Andriukaitis, Agota į Branch, Mich.

Arlauskas, Zigmas, Kazimiera, Irena, Aldona į Webster, N. Y.

Balčiūnas, Kazys į Chicago, Ill.

Baleišis, Jonas, Amelija, Vitalija, Alfonsas į Brooklyn, N. Y.

Bliudnikas, Petras, Stefa, Ramunas į Rochester, N. Y.

Bliudzius, Stasė į Det-

Philadelphia, Pa.

Pauzuolis, Antanas, Emilija į Rochester, N. Y.

Pliura, Vytautas į Linden, N. J.

Pupius, Petras, Zuzana, Marija, Antanas, Juozapas, Aldona į Newark, N. J.

Radziukynas, Vladas į Pittsburgh, Pa.

Radzius, Vilhelmas į Chicago, Ill.

Ramanauskas, Jonas į Southington, Conn.

Saliamonas, Jonas, Vytautas, Salomeja į Hartford, Conn.

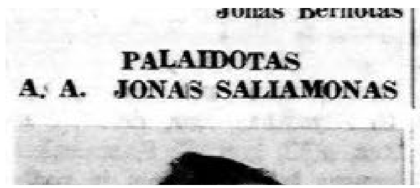
Sarka, Vincas, Aldona į Bellville, Ill.

Snabaitis, Antanas, Elena, Antanas, Sigita į Cicero, Ill.

Sukarevičius, Jonas, Serafina, Joana, Daina į Waterbury, Conn.

Pranešimas laikraštyje
"Darbininkas" (1949-05-06), kad Saliamonų šeima
atvyko į JAV Hartfordą, Konektikuto valstija

Ištrauka iš nekrologo Jonui Saliamonui, atspausdinto laikraščio "DRAUGAS" 1970 birželio 29 d. numeryje

PALAIDOTAS
A. A. JONAS SALIAMONAS

PALAIDOTAS A. A. JONAS SALIAMONAS Birželio 13 d. po sunkios ligos Šv. Pranciškaus

ligoninėje (St. Francis Hospital) mirė Jonas Saliamonas, 76 metų amžiaus. Buvo pašarvotas Karlono - Molloy koplyčioje. Jo kūną grabe gaubė daug gėlių. Sekmadienio vakare 7:30 vai. į koplyčią buvo atvykęs Šv. Trejybės lietuvių parapijos klebonas kun. J.Matutis ir su susirinkusiais sukalbėjo sopulingąją dalį rožančiaus. Pirmadienio rytą velionies kūnas buvo atlydėtas į šv. Trejybės lietuvių parapijos bažnyčią ir čia už a. a. Jono sielą buvo atlaikytos gedulingos šv. Mišios ir kitos pamaldos. Šv. Mišias aukojo klebonas kun. J. Matutis, asistuojamas dviejų kunigų. Giedojo muz. J. Petkaitis. Po to buvo nulydėtas į šv. Benedikto kapines ir ten palaidotas. Jonas Saliamonas kilęs nuo Kelmės. Raseinių apskr. 1923 m. vedė Salomėją Šimulytę. Buvo atėjęs į jos ūkį, 80 ha (198 akrai), į žentus. A. a. Jonas Saliamonas ir šiame krašte gražiai gyveno. Hartfrode turėjo gražius dviejų aukštų namus. Galėjo dar abu su žmona dalintis sava ir vaikų laime. Deja, mirtis neklausia nei apie turtą, nei apie laimę. Ilsėkis, Jonai, ramybėje. Tesuteikia tau Viešpats amžinąją šviesą. (Jonas Bernotas)

2002 m. gegužės 6 d., Hartford, Connecticut, sulaukusi 96 metų mirė mūsų brangi mama ir Močiutė

A. † A

SALOMĖJA SALIAMONIENĖ

Gimė Lietuvoje, Graužų vienkiemyje, Kelmės rajone, Raseinių apskrityje. Į Ameriką atvyko 1949 m.

Nuliūdę liko: duktė dr. Regina S. Čiurlys, sūnus Vytautas Saliamonas, penki anūkai ir keturi proanūkai.

Liūdinti šeima

Nekrologas Salomėjai Saliamonienei laikraštyje "Draugas" (2002-05-29)

Birželio 13 d. po sunkios ligos Šv. Pranciškaus ligoninėje (St. Francis Hospital) mirė Jonas Saliamonas, 76 metų amžiaus. Buvo pašarvotas Karlono - Molloy koplyčioje. Jo kūną grabe gaubė daug gėlių. Sekmadienio vakare 7:30 val. į koplyčią buvo atvykęs Šv. Trejybės lietuvių parapijos klebonas kun. J. Matutis ir su susirinkusiais sukalbėjo sopulingąją dalį rožančiaus.

Pirmadienio rytą velionies kūnas buvo atlydėtas į Šv. Trejybės lietuvių parapijos bažnyčią ir čia už a. a. Jono sielą buvo atlaikytos gedulingos šv. Mišios ir kitos pamaldos. Šv. Mišias aukojo klebonas kun. J. Matutis, asistuojamas dviejų kunigų. Giedojo muz. J. Petkaitis. Po to buvo nulydėtas į Šv. Benedikto kapines ir ten palaidotas.

Jonas Saliamonas kilęs nuo Kelmės, Raseinių apskr. 1923 m. vedė Salomėją Šimulytę. Buvo atėjęs į jos ūkį, 80 ha (198 akrai), į žentus. Gyveno gerai. Užaugino sūnų Vytautą ir dukterį Reginą. Sūnus ir duktė, su tėvais atvykę į šį kraštą, baigė aukštuosius mokslus. Sūnus Vytautas Saliamonas yra inžinierius ir dirba Saratogoj (St. Francisco priemiestis), Califor-

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Hartford, CT

Mirties metinės

Salomėja Saliamonienė

Gegužės 17 d., šeštadienį, šv. Mišių auka Holy Trinity bažnyčioje Hartford, CT, buvo prisiminta **Salomėja Saliamonienė**, brangi mamytė, močiutė ir prosenelė, kuri mirė 2002 m. gegužės 6 d. Hartforde, sulaukusi 96 metų amžiaus. Po mišių draugai ir pažįstami buvo susirinkę velionės namuose, kur duktė dr. Regina Saldaitis-Čiurlienė surengė vaišes. Velionė buvo žemaitė – Salomėja Šimulytė – gimusi 1905 m. rugsėjo 28 d., Graužų vienkiemyje prie Kelmės, Raseinių apskrityje. Vienturtė duktė šeimoje. Gimnaziją pradėjo lankyti Kražiuose, vėliau Šiauliuose, iš kur persikėlė į Kelmės progimnaziją. Ištekėjo už Jono Saliamono, įsikūrė tėviškės ūkyje ir buvo pažangūs ūkininkai. Užaugino du vaikus: dukrą Reginą ir sūnų Vytautą. Su šeima atvyko į Ameriką 1949 m. Salomėja mokėjo daug kalbų, buvo linkusi į literatūrą, štai net ištrauka iš jo poezijos:

Prabėgo laikas kaip nebuvęs,
Ir niekas jo nesugrąžins,
Smagių dienų jaunystės,
Daugiau jau niekas neprimins...

Rėmė lietuvišką spaudą ir daug skaitė.

Nuliūdime liko duktė dr. Regina Saldaitis-Čiurlienė, anūkė dr. Danutė Saldaitis; sūnus Vytautas Saliamonas, 4 anūkai ir 4 proanūkiai.

D. S.

Skelbimas laikraštyje "Draugas" (2003-06-15) apie S.Saliamonienės mirties metines

Užaugino sūnų Vytautą ir dukterį Reginą. Sūnus ir duktė, su tėvais atvykę į šį kraštą, baigė

aukštuosius mokslus. Sūnus Vytautas Saliamonas yra inžinierius ir dirba Saratogoj (St. Francisco priemiestis), Californijoje, augina tris vaikus, o duktė dr. Regina Saliamonaitė - Saldaitienė yra dantų gydytoja ir turi savo kabinetą New Yorke; augina dukterį, kuri yra jau 14 metų amžiaus.

A. a. Jonas Saliamonas ir šiame krašte gražiai gyveno. Hartfrode turėjo gražius dviejų aukštų namus. Galėjo dar abu su žmona dalintis sava ir vaikų laime. Deja, mirtis neklausia nei apie turtą, nei apie laimę.

Ilsėkis, Jonai, ramybėje. Tesuteikia tau Viešpats amžinąją šviesą. **Jonas Bernotas**

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

ČIURLYS **Regina** (**Salemonaitė**, Saldaitis, Ciurlys; g. 1925 m. vasario 15 d. Graužuose, Kelmės vls., Raseinių aps.), dantų gydytoja. Medicinos daktarė (1950). 1944 pasitraukė į Vokietiją. 1944-50 studijavo Tubingeno un-te, įgijo gydytojo diplomą ir apgynė doktoratą. Vėliau persikėlė į JAV, 1957 baigė Niujorko un-tą, NY, įgijo gydytojo odontologo diplomą.1957-58 stažavo City Memorialo ligoninėje Niujorke. 1958-94 vertėsi priv. praktika. 1958-96 Amerikos odontologų d-jos narė, 1951-91 Lietuvių dantistų d-jos narė. Priklauso LDGD (1991-96 Niujorko sk. sekretorė), JAV LB, Tautos fondui.

(iš "JAV lietuviai", 1998 m., 1 tomas)

Pradinis puslapis

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Antanas Prekeris,
1948 m., Australija
(šaltinis)

Antanas Prekeris

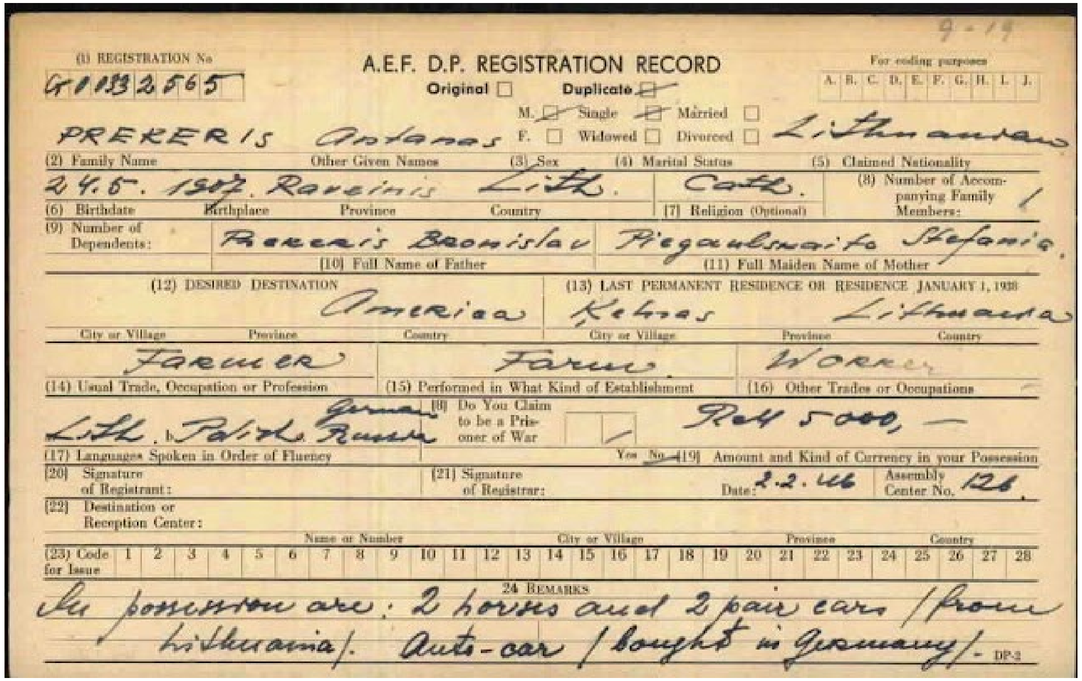
buvęs Verpenos dvaro savininkas

"1912 m. Verpenos dvarą nupirko iš Lenkijos atvykęs kažkoks Targovskis. Vėliau dvaras atiteko rusui Beriozovui ir galiausiai - **Prekeriui**." *(Vaclovas Rimkus, "Kelmės kraštas", 1997 m., 247 psl.)*

"1940 m. rugpjūčio mėnesį į buvusią Kelmės šaulių kino salę slapta susirinko buvę Ramoniškės dvaro savininkas Krajauskas, policijos nuovados viršininkas Matukas, jaunalietuvių skyriaus vadas Juozas Rimkus, šaulių būrio vadas Jurgilas *[Jurgelis Adomas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.244)]* bei pradinės mokyklos mokytojas Stasys Latkauskas, Kelmės rajono agronomas Albertas Lekas, pienininkas Grigalavičius, Šliageris iš Jagminiškės, Petravičius, **Prekeris**, Janavičius, Kareiva, Ragauskas, Mockus, Pukelis, Čižinauskas, Litvinas, Galemanas.

Pasitarimą vedęs Krajauskas priminė nepriklausomybės netektį, artėjantį karą, kvietė ginkluotis ir naikinti sovietinius kolaborantus, boikotuoti valdžios nutarimus. Pasitarimo dalyviai buvo susekti, tačiau jiems pavyko prasilaužti per milicininkų užkardą. Vėliau Kelmės valsčiuje enkavedistai surado 3 slaptus ginklų sandėlius, kai kuriuos rezistentus areštavo." *(Vaclovas Rimkus, "Kelmės kraštas", 1997 m., 143 psl.)*

[Detaliau apie šį susirinkimą Vlado Nartauto straipsnyje]

(1) REGISTRATION No. G01332565

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

Original ☐ Duplicate ☐

For coding purposes A. B. C. D. E. F. G. H. I. J.

PREKERIS Antanas — M. ☒ Single ☒ Married ☐ F. ☐ Widowed ☐ Divorced ☐ — Lithuanian

(2) Family Name — Other Given Names — (3) Sex — (4) Marital Status — (5) Claimed Nationality

24.5.1907. Raveinis Lith. Cath. 1

(6) Birthdate — Birthplace — Province — Country — (7) Religion (Optional) — (8) Number of Accompanying Family Members:

(9) Number of Dependents: Prekeris Bronislav — Piegaulskaite Stefania

(10) Full Name of Father — (11) Full Maiden Name of Mother

(12) DESIRED DESTINATION America — (13) LAST PERMANENT RESIDENCE OR RESIDENCE JANUARY 1, 1938 Kelmas Lithuania

City or Village — Province — Country — City or Village — Province — Country

Farmer — Farm — Worker

(14) Usual Trade, Occupation or Profession — (15) Performed in What Kind of Establishment — (16) Other Trades or Occupations

Lith. Polish German Russian — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War — RM 5000, —

(17) Languages Spoken in Order of Fluency — Yes No — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession

(20) Signature of Registrant: — (21) Signature of Registrar: — Date: 2.2.46 — Assembly Center No. 126

(22) Destination or Reception Center:

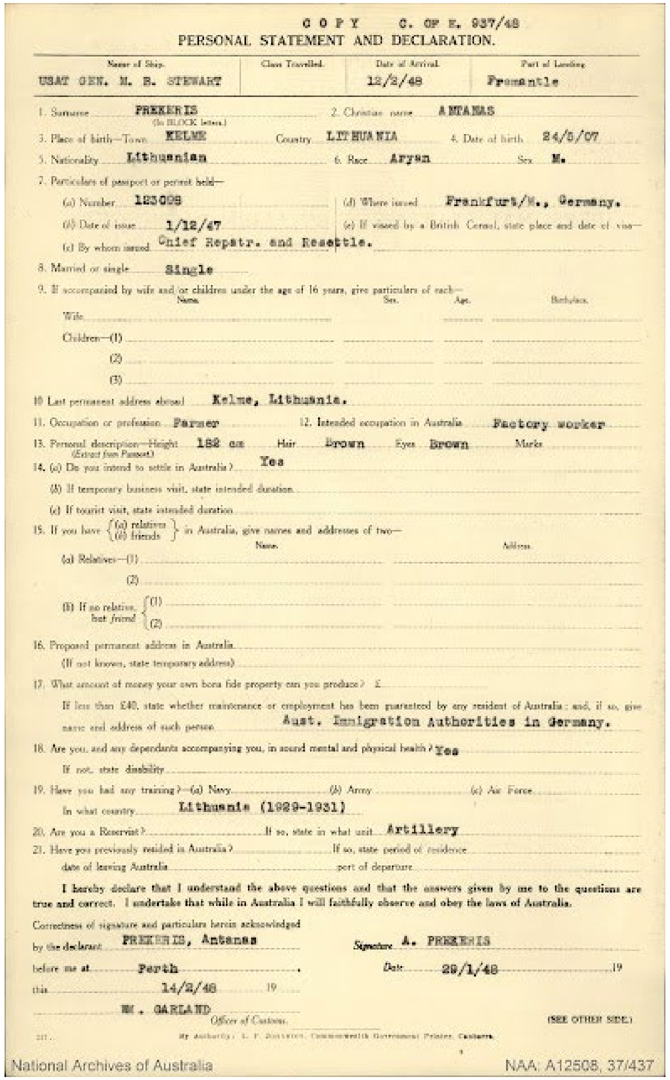
Name or Number — City or Village — Province — Country

(23) Code for Issue 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28

24 REMARKS

In possession are: 2 horses and 2 pair cars (from Lithuania). Auto-car (bought in Germany). DP-2

Prekerio Antano (g. 1907.05.24) iš Kelmės
registracinė kortelė pabėgėlių stovykloje Vokietijoje.
Turimas turtas: 5000 RM, 2 arkliai, 2 vežimai (iš Lietuvos),
1 automobilis (pirktas Vokietijoje)

COPY C. OF E. 937/48

PERSONAL STATEMENT AND DECLARATION.

Name of Ship.	Class Travelled.	Date of Arrival.	Port of Landing.
USAT GEN. M. B. STEWART		12/2/48	Fremantle

1. Surname (In BLOCK letters) PREKERIS 2. Christian name ANTANAS
3. Place of birth—Town KELME Country LITHUANIA 4. Date of birth 24/5/07
5. Nationality Lithuanian 6. Race Aryan Sex M.
7. Particulars of passport or permit held—
   (a) Number 123008 (d) Where issued Frankfurt/M., Germany.
   (b) Date of issue 1/12/47 (e) If visaed by a British Consul, state place and date of visa—
   (c) By whom issued Chief Repatr. and Resettle.
8. Married or single Single
9. If accompanied by wife and/or children under the age of 16 years, give particulars of each— Name. Sex. Age. Birthplace.
   Wife
   Children—(1)
   (2)
   (3)
10. Last permanent address abroad Kelme, Lithuania.
11. Occupation or profession Farmer 12. Intended occupation in Australia Factory worker
13. Personal description—Height (Extract from Passport) 182 cm Hair Brown Eyes Brown Marks
14. (a) Do you intend to settle in Australia? Yes
   (b) If temporary business visit, state intended duration
   (c) If tourist visit, state intended duration
15. If you have {(a) relatives (b) friends} in Australia, give names and addresses of two— Name. Address.
   (a) Relatives—(1)
   (2)
   (b) If no relative, but friend (1)
   (2)
16. Proposed permanent address in Australia (If not known, state temporary address)
17. What amount of money your own bona fide property can you produce? £
   If less than £40, state whether maintenance or employment has been guaranteed by any resident of Australia; and, if so, give name and address of such person. Aust. Immigration Authorities in Germany.
18. Are you, and any dependants accompanying you, in sound mental and physical health? Yes
   If not, state disability
19. Have you had any training?—(a) Navy (b) Army (c) Air Force
   In what country Lithuania (1929-1931)
20. Are you a Reservist? If so, state in what unit Artillery
21. Have you previously resided in Australia? If so, state period of residence
   date of leaving Australia port of departure

I hereby declare that I understand the above questions and that the answers given by me to the questions are true and correct. I undertake that while in Australia I will faithfully observe and obey the laws of Australia.

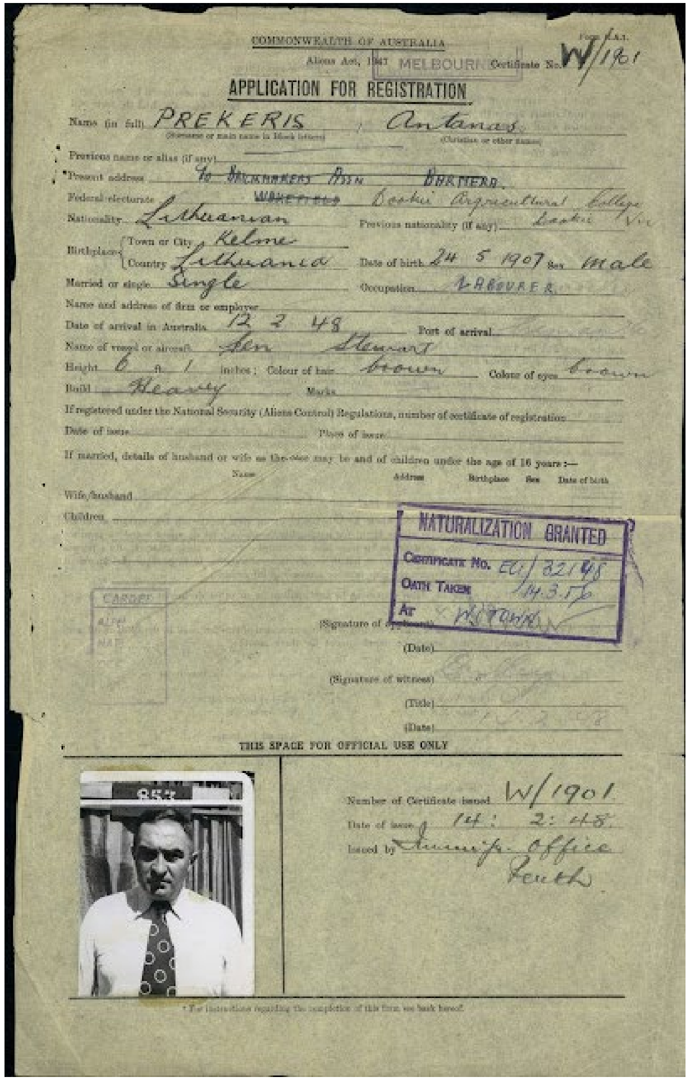
Correctness of signature and particulars herein acknowledged by the declarant PREKERIS, Antanas Signature A. PREKERIS
before me at Perth. Date 29/1/48 19
this 14/2/48 19
M. GARLAND
Officer of Customs. (SEE OTHER SIDE.)

National Archives of Australia NAA: A12508, 37/437

Antano Prekerio iš Kelmės
imigracijos į Australiją deklaracija, 1948 m.
([šaltinis](#))

[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]
[Kražiai - Elke Flaks]
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)]
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]
[Įvairūs šaltiniai internete]

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)

COMMONWEALTH OF AUSTRALIA

Aliens Act, 1947 MELBOURNE Certificate No. W/1901

APPLICATION FOR REGISTRATION

Name (in full) PREKERIS, Antanas
(Surname or main name in block letters) (Christian or other names)

Previous name or alias (if any)

Present address ~~c/o Bricklayers Assn Burnerd~~

Federal electorate ~~Wakefield~~ Dookie Agricultural College Dookie Vic

Nationality Lithuanian Previous nationality (if any)

Birthplace: Town or City Kelme; Country Lithuania Date of birth 24 5 1907 Sex Male

Married or single Single Occupation LABOURER

Name and address of firm or employer

Date of arrival in Australia 12 2 48 Port of arrival

Name of vessel or aircraft Gen Stewart

Height 6 ft. 1 inches; Colour of hair brown Colour of eyes brown

Build Heavy Marks

If registered under the National Security (Aliens Control) Regulations, number of certificate of registration

Date of issue Place of issue

If married, details of husband or wife as the case may be and of children under the age of 16 years:—

Name Address Birthplace Sex Date of birth

Wife/husband

Children

NATURALIZATION GRANTED
Certificate No. EC/32148
Oath Taken 14.3.56
At

(Signature of applicant)

(Date)

(Signature of witness)

(Title)

(Date) 12.2.48

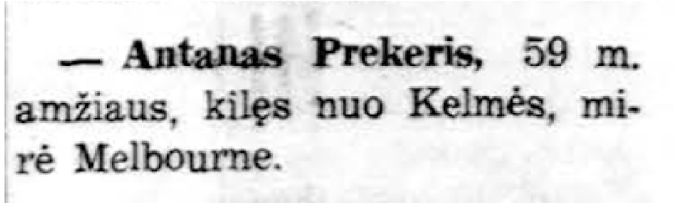
THIS SPACE FOR OFFICIAL USE ONLY

Number of Certificate issued W/1901
Date of issue 14: 2: 48
Issued by Immig. Office Perth

* For instructions regarding the completion of this form see back hereof.

Antano Prekerio iš Kelmės prašymas registracijai, 1948 m., Australija
(*[šaltinis]*)

SEKĖJAI

— **Antanas Prekeris,** 59 m. amžiaus, kilęs nuo Kelmės, mirė Melbourne.

Skelbimas laikraštyje "Draugas" (1966-08-05), kad Antanas Prekeris mirė Melburne

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

Kelmės valsčiaus policininkas
Pranciškus Bagučanskis, Felikso, g. 1913 m.

Žuvo 1944 metų rugpjūčio pradžioje, kartu su kitais policininkais bėgdamas į Vokietiją. Apie tai plačiau skaityti čia.

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Vladislovas Bartkus
Kelmės valsčiaus policininkas.
Igno sūnus, gimęs 1918 m.
Kelmės valsčiuje Beržyniškės kaime.

Žuvo 1944 metų rugpjūčio pradžioje, kartu su kitais policininkais bėgdamas į Vokietiją. Apie tai plačiau skaityti čia.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

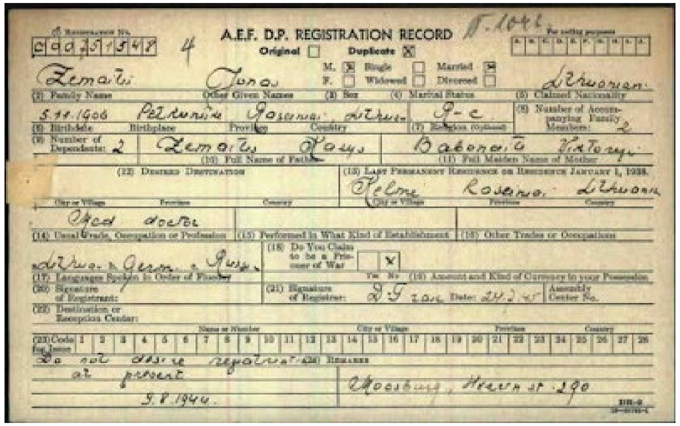
TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmės gydytojas Jonas Žemaitis (gim. 1906 lapkričio 5 d. Petkūniškių km.) kartu su žmona Ona ir sūnumi Gediminu 1944 metais kartu su vokiečių kariuomene pasitraukė į Vokietiją. Ten jiems 1945 metais gimė antras sūnus. 1949 metais visa Žemaičių šeima iš Vokietijos išvyko į JAV.

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

Original ☐ Duplicate ☒

Zemaitis | Jonas | M. ☒ | Married ☒ | Lithuanian
(2) Family Name | Other Given Names | (3) Sex | (4) Marital Status | (5) Claimed Nationality

5.11.1906 | Petkuniskis | Rosenai | Lithuania | R-c
(6) Birthdate | Birthplace | Province | Country | (7) Religion (Optional) | (8) Number of Accompanying Family Members: 2

(9) Number of Dependents: 2 | Zemaitis Juozas | Babonaite Viktorija
(10) Full Name of Father | (11) Full Maiden Name of Mother

(12) Desired Destination | (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Kelme, Rosenai, Lithuania

Med. doctor
(14) Usual Trade, Occupation or Profession | (15) Performed in What Kind of Establishment | (16) Other Trades or Occupations

Lithuan., Germ., Russ.
(17) Languages Spoken in Order of Fluency | (18) Do You Claim to be a Prisoner of War: No ☒ | (19) Amount and Kind of Currency in your Possession

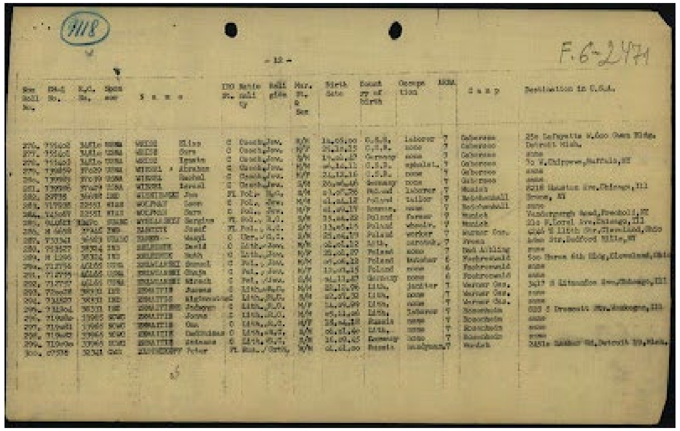
(20) Signature of Registrant: | (21) Signature of Registrar: | Date: 24.2.45 | Assembly Center No.

(22) Destination or Reception Center:

(23) Code for Issue

Do not desire repatriation at present
(24) Remarks
9.8.1944.
Moosburg, Haven st. 290

Gydytojo Jono Žemaičio
DP stovyklos Vokietijoje
registracinė kortelė

1949 metų pavasario pabaigoje
gydytojo Jono Žemaičio šeima
(žmona Ona ir du jų sūnūs) iš Vokietijos DP stovyklos
išvyko į JAV

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Eigelis Vladas, gimęs 1908 m. lapkričio 28 d., istorijos mokytojas, Tytuvėnų sukilėlių būrio vadas ir laikinas Tytuvėnų policijos viršininkas.

Iš enciklopedijos "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953" (ISBN 978-9955-415-11-4), 3 tomas, 102 psl.:

EIGELIS Vladas gimė 1908 11 28 Naujasodžio k., Utenos vis, ir aps. 1929 baigė Utenos „Saulės“ mokytojų seminariją. Mokytojavo Gudelių pradinėje m-loje. 1930 11 07 pašauktas į tarnybą Lietuvos kariuomenėje. 1931 10 29 baigė Karo mokyklą (VI asp, laid,), suteiktas pėstininkų ats. jaun. leitenanto laipsnis. Nuo 1927 Šaulių sąjungos narys, nuo 1935 08 29 XI šaulių rinktinės 23 būrio vadas, 1940 Užpelkių (Šiaulių aps,) pradinės m-los mokytojas, nuo 1940 03 06 VII šaulių rinktinės Užpelkių būrio vadas. 1941 Ramoniškių (Raseinių aps,) pradinės m-los vedėjas. 1941 05 29 suimtas, kalintas Raseiniuose. Prasidėjus karui išlaisvintas. Žmona - Kristina Šivickaitė.

LCVA, f. 561, ap. 2, b. 4440; f. 930, ap. 5, b. 584; LGG, t. 1, p. 257.

Iš enciklopedijos "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953" (ISBN 978-9955-415-11-4), 9 tomas, 173 psl.:

> "1928-1930 mokytojavo Utenos aps. Plutiškių, 1931-1937 - Raseinių aps. Tytuvėnų vls. Gudelių prad. m-lose, nuo 1937 Raseinių aps. Ramoniškių prad. m-los vedėjas. Karo pab. pasitraukė į Vakarus, vėliau emigravo į JAV. Mirė 1971 01 21, palaidotas Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse Čikagoje. Žmona - Kristina Šivickaitė (1912, susituokė 1936).
>
> *LCVA, f. 391, ap. 1, b. 1150; f . R-762, ap. 2, b. 674, l. 24-25; LYA, f. K-1, ap. 58, b.b. P-5024; LKKAS archyvas; LKK, t.3, p.*

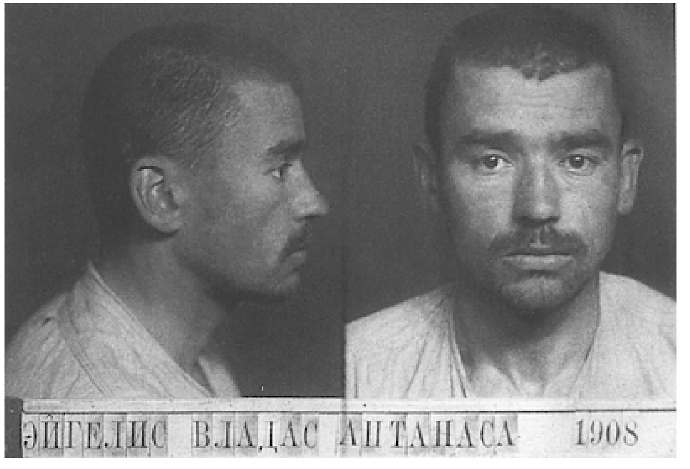
102."

S. Nekrašo 1950 m. spalio 12 d. tardymo protokolas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)

[...] Tytuvėnų valsčiaus sukilėlių būrį suorganizavo Ruseckas Bronius ir Gečas Stasys. Pirmas kelias dienas, kuomet Tytuvėnų miestelį užėmė vokiečiai, sukilėlių būriui vadovavo tik Ruseckas ir Gečas. Praėjus maždaug savaitei, jau po Tarybinės Armijos atsitraukimo, į Tytuvėnus atvyko **Eigelis Vladas**, kurį atsiuntė valsčiaus policijos viršininko pareigoms užimti. **Eigelis Vladas** iš sukilėlių būrio atsirinko būsimus policininkus: mane, Gečą Stasį, Jungbliutą Romualdą ir Mockų Juozą. Nuo tos dienos Ruseckas Bronius, palikęs vadovauti sukilėlių būriui, perėjo su visu būriu į policijos viršininko **Eigelio** pavaldumą. Praėjus trims savaitėms po Eigelio atvykimo, policijos viršininko pareigas užėmė atvykęs Jurgaitis Antanas, o Eigelis buvo paskirtas vadovauti sukilėlių būriui. Ruseckas Bronius nuo tos dienos tapo sukilėlių būrio vado Eigelio pavaduotoju. Nuo tos dienos iki pat sukilėlių būrio išformavimo Eigelis buvo būrio vadas, o Ruseckas - Eigelio pavaduotojas.[...]

[...] Pirmomis karo dienomis, po Tarybinės Armijos atsitraukimo, Tytuvėnų sukilėlių būryje buvo iki 50 asmenų. Po dviejų savaičių dalis sukilėlių pasitraukė iš būrio, o išformuojant sukilėlių būrį jame buvo likę iki 20 sukilėlių.

Asmeniškai iš Tytuvėnų sukilėlių būrio pažįstu šiuos:

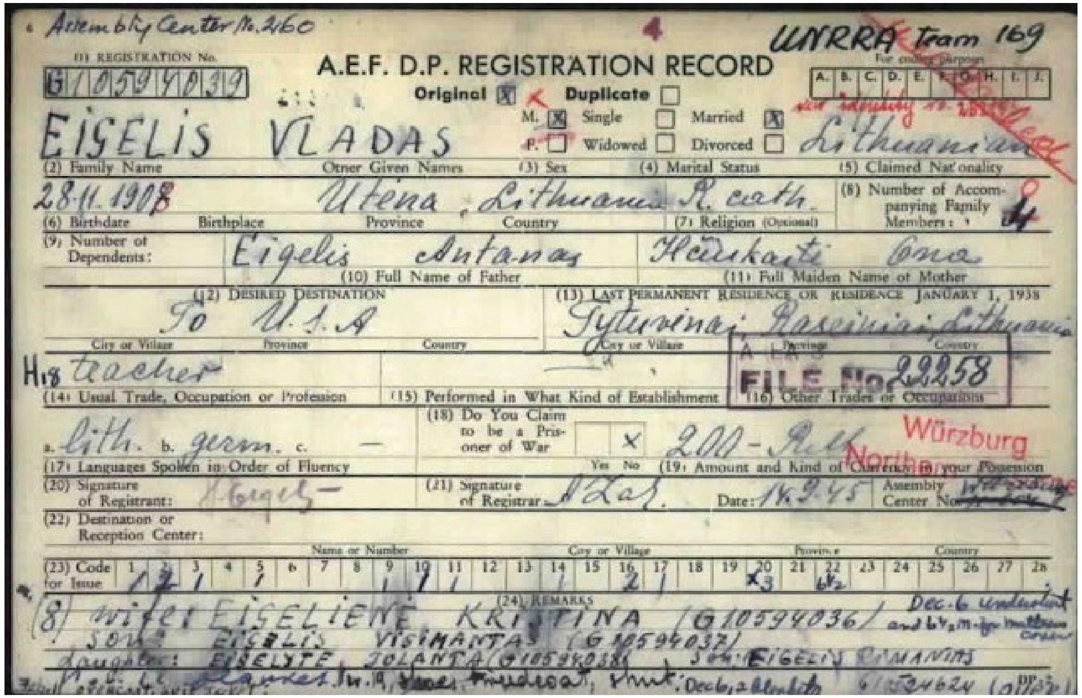

Vladas Eigelis suimtas 1941 metais ir įkalintas Raseinių kalėjime (Iš enciklopedijos "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953" (ISBN 978-9955-415-11-4), 3 tomas, 102 psl.)

1. **Eigelis Vladas**, tėvo vardo nežinau, apie 30 metų (1941 metais), mokytojas, gimimo vietos nežinau, prieš Sovietų valdžios paskelbimą Lietuvoje dirbo mokytoju GUDELIAI, RAMONIŠKĖ Tytuvėnų valsčiuje. Prieš Tėvynės karo pradžią Sovietų valdžios organai jį areštavo. Raseinių miestą užėmus vokiečiams, jį iš Raseinių kalėjimo išlaisvino. Nuo 1941 metų birželio pabaigos iki liepos pradžios Eigelis buvo Tytuvėnų valsčiaus policijos viršininkas (apie 3 savaites), o vėliau sukilėlių būrio vadas, iki tol, kol 1941 metų rugsėjo pabaigoje būrį išformavo.

[...] noriu pridurti, kad visi policijos ir sukilėlių veiksmai buvo atliekami tik jo pavedimu. Kuomet **Eigelis** buvo policijos viršininku, policininkai be jo įsakymo nieko savavališkai nedarė. Kur dabar randasi Eigelis, nežinau. Paskutinį kartą su juo mačiausi 1944 metais, kai buvau trumpam sugrįžęs iš vokiečių armijos atostogoms. [...]

- [valdytojų sąrašu]
- [Kelmė - telefono abonentų sąrašai]
- [Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)]
- [Kelmė - gimnazistai]
- [Kelmė - foto albumas]
- [Kelmė - iškarpos iš spaudos]
- [Kelmė - žemėlapiai]
- [Kelmė - lietuvių sąrašas]
- [Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)]
- [Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)]
- [Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)]
- [Kelmė - žydų sąrašas]
- [Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)]
- [Tytuvėnai - Basė Bloch]
- [Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"]
- [Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)]
- [Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė]
- [Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)]
- [Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai]
- [Tytuvėnai - lietuvių sąrašas]
- [Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]
- [Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]
- [Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]
- [Kražiai - Elke Flaks]
- [Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
- [Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
- [Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)]

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

Assembly Center No. 260 — UNRRA Team 169

(1) Registration No. 6105940039 — Original [X] Duplicate [ ]

(2) Family Name: EIGELIS — Other Given Names: VLADAS — (3) Sex: M. [X] — (4) Marital Status: Married [X] — (5) Claimed Nationality: Lithuanian

(6) Birthdate: 28.11.1908 — Birthplace: Utena — Country: Lithuania — (7) Religion: R. cath. — (8) Number of Accompanying Family Members: 4

(10) Full Name of Father: Eigelis Antanas — (11) Full Maiden Name of Mother: Heučkaitė Ona

(12) Desired Destination: To U.S.A. — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Tytuvėnai, Raseiniai, Lithuania

FILE No 22258

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: His teacher

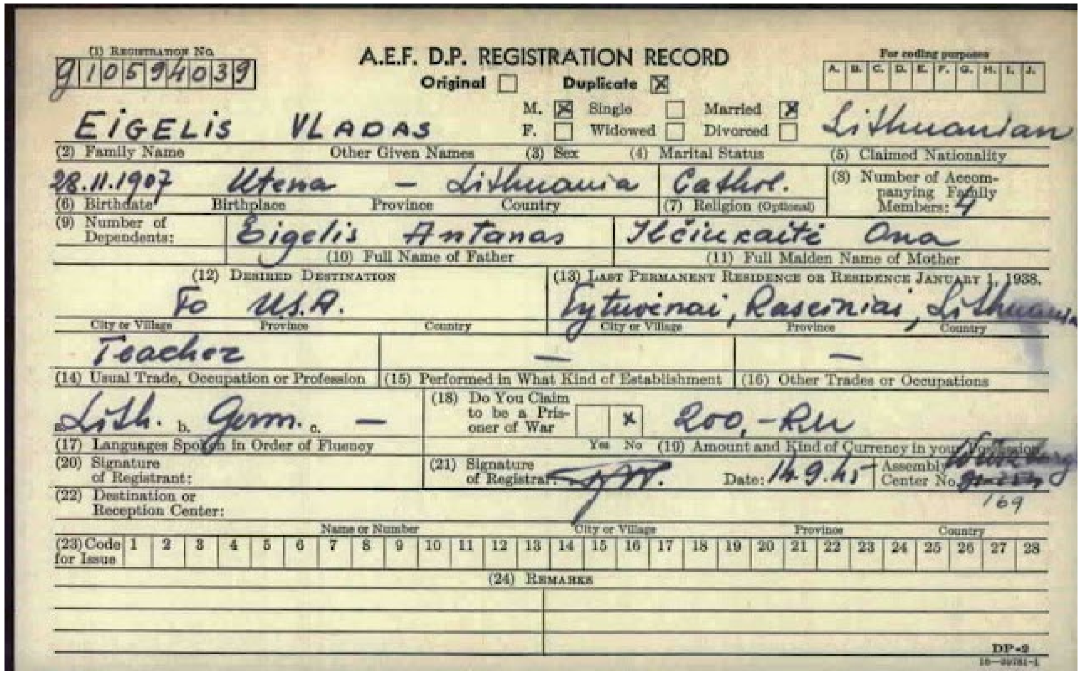
(17) Languages Spoken in Order of Fluency: a. lith. b. germ. c. —

(18) Do You Claim to be a Prisoner of War: No [X] — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession: 200 - RM

Würzburg North

(20) Signature of Registrant — (21) Signature of Registrar — Date: 14.9.45

(24) Remarks: wife: EIGELIENĖ KRISTINA (G10594036) — son: EIGELIS VISIMANTAS (G10594037) — daughter: EIGELYTĖ JOLANTA (G10594038) — son: EIGELIS RIMANTAS

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

(1) Registration No. 9105940039 — Original [ ] Duplicate [X]

(2) Family Name: EIGELIS — Other Given Names: VLADAS — (3) Sex: M. [X] — (4) Marital Status: Married [X] — (5) Claimed Nationality: Lithuanian

(6) Birthdate: 28.11.1907 — Birthplace: Utena — Country: Lithuania — (7) Religion: Cathol. — (8) Number of Accompanying Family Members: 4

(10) Full Name of Father: Eigelis Antanas — (11) Full Maiden Name of Mother: Ilčiukaitė Ona

(12) Desired Destination: To U.S.A. — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Tytuvėnai, Raseiniai, Lithuania

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: Teacher — (15) — — (16) —

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: a. Lith. b. Germ. c. —

(18) Do You Claim to be a Prisoner of War: No [X] — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession: 200,- RM

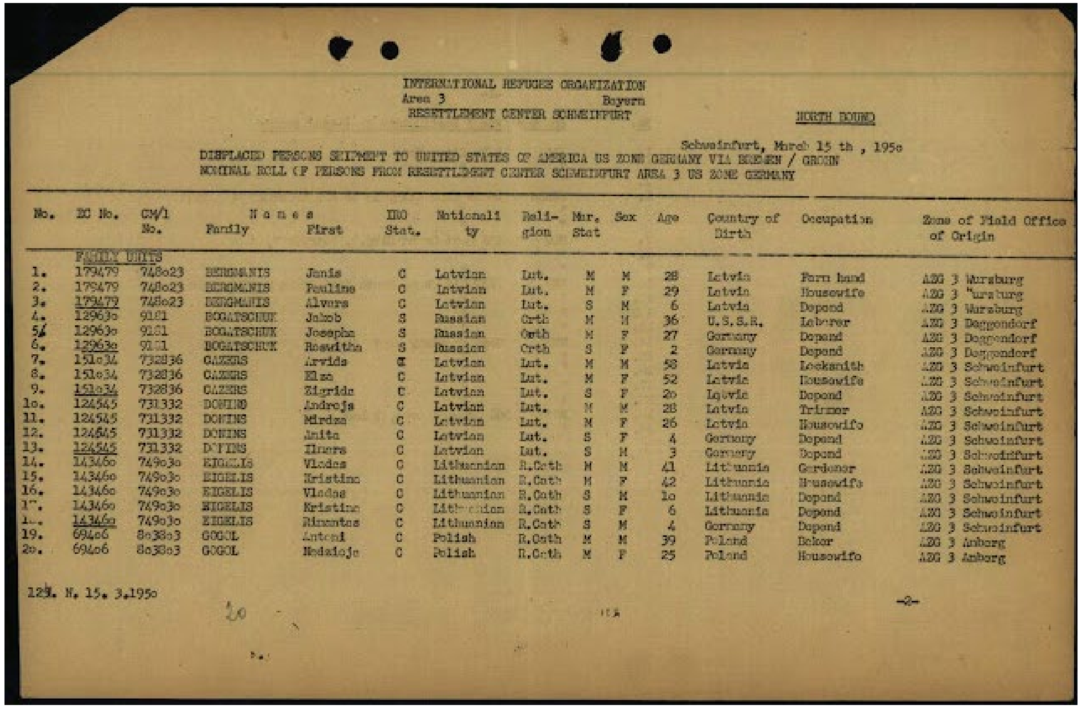
(21) Signature of Registrar — Date: 14.9.45 — Assembly Center No.: Würzburg 169

(24) Remarks

DP-2

Eigelio Vlado registracinės kortelės pabėgėlių stovykloje Vokietijoje

SEKĖJAI

INTERNATIONAL REFUGEE ORGANIZATION
Area 3 Bayern
RESETTLEMENT CENTER SCHWEINFURT

NORTH BOUND

Schweinfurt, March 15 th , 1950

DISPLACED PERSONS SHIPMENT TO UNITED STATES OF AMERICA US ZONE GERMANY VIA BREMEN / GROHN
NOMINAL ROLL OF PERSONS FROM RESETTLEMENT CENTER SCHWEINFURT AREA 3 US ZONE GERMANY

No.	EC No.	CM/1 No.	Names Family	First	IRO Stat.	Nationality	Religion	Mar. Stat	Sex	Age	Country of Birth	Occupation	Zone of Field Office of Origin
FAMILY UNITS													
1.	179479	748023	BERGMANIS	Janis	C	Latvian	Lut.	M	M	28	Latvia	Farm hand	AZG 3 Wurzburg
2.	179479	748023	BERGMANIS	Pauline	C	Latvian	Lut.	M	F	29	Latvia	Housewife	AZG 3 Wurzburg
3.	179479	748023	BERGMANIS	Alvars	C	Latvian	Lut.	S	M	6	Latvia	Depend	AZG 3 Wurzburg
4.	129630	9181	BOGATSCHUK	Jakob	S	Russian	Orth	M	M	36	U.S.S.R.	Laborer	AZG 3 Deggendorf
5.	129630	9181	BOGATSCHUK	Josepha	S	Russian	Orth	M	F	27	Germany	Depend	AZG 3 Deggendorf
6.	129630	9181	BOGATSCHUK	Roswitha	S	Russian	Orth	S	F	2	Germany	Depend	AZG 3 Deggendorf
7.	151034	732836	CAZERS	Arvids	C	Latvian	Lut.	M	M	58	Latvia	Locksmith	AZG 3 Schweinfurt
8.	151034	732836	CAZERS	Elza	C	Latvian	Lut.	M	F	52	Latvia	Housewife	AZG 3 Schweinfurt
9.	151034	732836	CAZERS	Zigrida	C	Latvian	Lut.	S	F	20	Latvia	Depend	AZG 3 Schweinfurt
10.	124545	731332	DONINS	Andrejs	C	Latvian	Lut.	M	M	28	Latvia	Trimmer	AZG 3 Schweinfurt
11.	124545	731332	DONINS	Mirdza	C	Latvian	Lut.	M	F	26	Latvia	Housewife	AZG 3 Schweinfurt
12.	124545	731332	DONINS	Anita	C	Latvian	Lut.	S	F	4	Germany	Depend	AZG 3 Schweinfurt
13.	124545	731332	DONINS	Ilmars	C	Latvian	Lut.	S	M	3	Germany	Depend	AZG 3 Schweinfurt
14.	143460	749030	EIGELIS	Vladas	C	Lithuanian	R.Cath	M	M	41	Lithuania	Gardener	AZG 3 Schweinfurt
15.	143460	749030	EIGELIS	Kristina	C	Lithuanian	R.Cath	M	F	42	Lithuania	Housewife	AZG 3 Schweinfurt
16.	143460	749030	EIGELIS	Vladas	C	Lithuanian	R.Cath	S	M	10	Lithuania	Depend	AZG 3 Schweinfurt
17.	143460	749030	EIGELIS	Kristina	C	Lithuanian	R.Cath	S	F	6	Lithuania	Depend	AZG 3 Schweinfurt
18.	143460	749030	EIGELIS	Rimantas	C	Lithuanian	R.Cath	S	M	4	Germany	Depend	AZG 3 Schweinfurt
19.	69406	803803	GOGOL	Antoni	C	Polish	R.Cath	M	M	39	Poland	Baker	AZG 3 Amberg
20.	69406	803803	GOGOL	Nedziela	C	Polish	R.Cath	M	F	25	Poland	Housewife	AZG 3 Amberg

12?. N. 15. 3.1950 -2-

1950 m. išvykstančių į JAV asmenų sąrašas su įrašyta Eigelių šeima

Pranešame giminėms, draugams ir pažįstamiems, kad 1971 m. sausio 21 d., 5 val. ryto, po sunkios ir ilgos ligos mirė mūsų mylimas vyras, tėvas, senelis ir brolis, mokytojas

A. + A. VLADAS EIGELIS

Gyveno 7216 S. Fairfield Ave., Chicago, Illinois.
Gimė Lietuvoje.

Kūnas bus pašarvotas penktad., 6 val. vak. Petkaus Marquette koplyčioje, 2533 W. 71st Street.

Laidotuvės įvyks pirmad., sausio 25 d. iš koplyčios 9 val. ryto bus atlydėtas į Švč. M. Marijos Gimimo parapijos bažnyčią, kurioje įvyks gedulingos pamaldos už velionies sielą. Po pamaldų Kūnas pašarvotas Petkaus Marquette koplyčioje, 2533 W. 71st Street.

Nuoširdžiai kviečiame visus gimines, draugus ir pažįstamus dalyvauti šiose laidotuvėse.

Nuliūdę lieka: žmona Kristina (Sivickaitė), duktė Jolanda Aleksiūnas, žentas Ksaveras, 2 sūnūs: Vladas, marti Nancy, ir Rimantas, marti Aušrinė, 3 dukraitės Diana, Renata ir Erika, ir kiti giminės, draugai ir pažįstami.

Lietuvoje liko brolis Petras su šeima.

Laid. direkt. Donald Petkus, Tel. 476-2345

Žinutė JAV laikraštyje "Draugas" (1971-01-23)

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

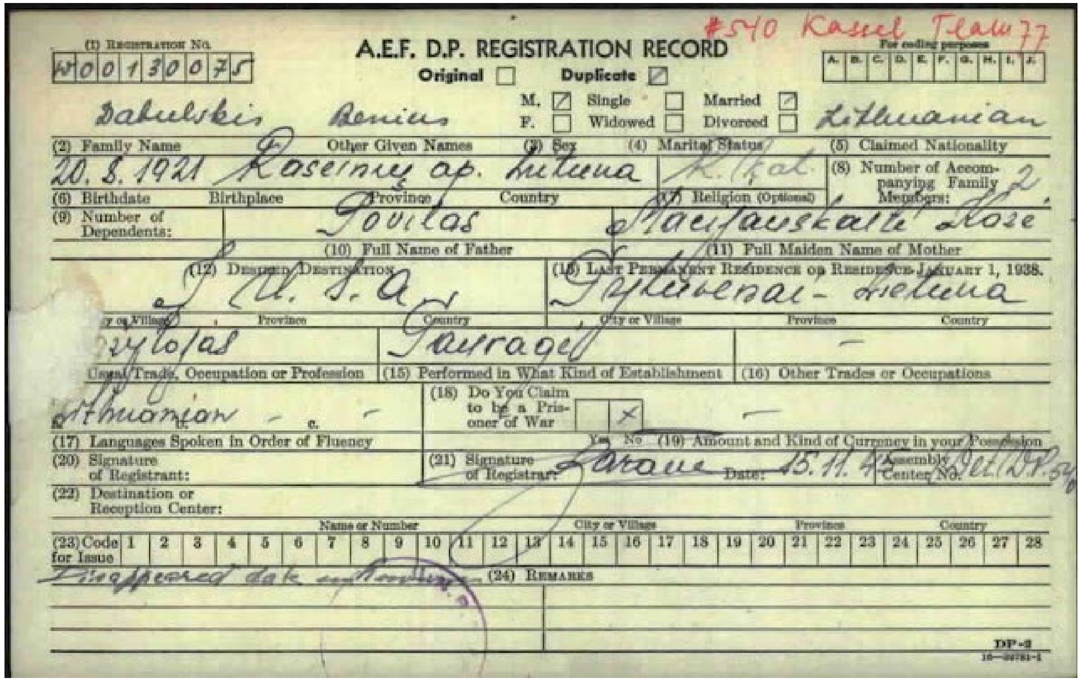
Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Dabulskis Benius po karo,
(šaltinis)

Dabulskis Benediktas (Benius), gimęs 1921 m., Tytuvėnų sukilėlių-partizanų būrio narys.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

#540 Kassel Tlalu 77

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

(1) Registration No. W00130075

Original ☐ Duplicate ☒

(2) Family Name: Dabulskis — Other Given Names: Benius — (3) Sex: M. ☒ F. ☐ — (4) Marital Status: Single ☐ Married ☒ Widowed ☐ Divorced ☐ — (5) Claimed Nationality: Lithuanian

(6) Birthdate: 20. 8. 1921 — Birthplace: Raseiniu ap. — Province — Country: Lietuva — (7) Religion (Optional): R. Kat. — (8) Number of Accompanying Family Members: 2

(9) Number of Dependents — (10) Full Name of Father: Povilas — (11) Full Maiden Name of Mother: Stanjauskaite Roze

(12) Desired Destination: U. S. A. — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Tytuvenai – Lietuva

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: Vytolas — (15) Performed in What Kind of Establishment: Tauragė — (16) Other Trades or Occupations: —

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: Lithuanian — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War: No — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession: —

(20) Signature of Registrant — (21) Signature of Registrar — Date: 15. 11. 45 — Assembly Center No.

(22) Destination or Reception Center

(23) Code for Issue: 1–28

(24) Remarks: Disappeared date unknown

DP-2

Dabulskio Beniaus registracinė kortelė pabėgėlių stovykloje Vokietijoje
([šaltinis](#))

[Burkėnų kaimo](#)

[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)](#)

[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)

[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu](#)

[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)

[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)

[Kelmė - gimnazistai](#)

[Kelmė - foto albumas](#)

[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)

[Kelmė - žemėlapiai](#)

[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)

[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)

[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)

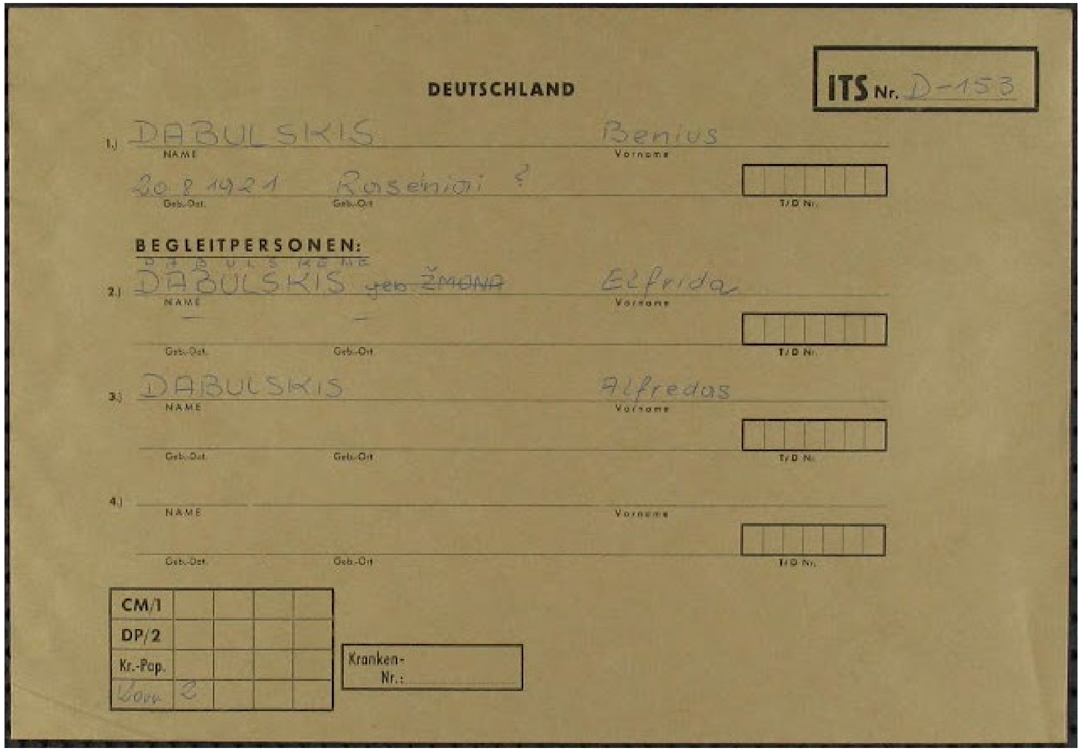
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)

[Kelmė - žydų sąrašas](#)

[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)

[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)

[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža](#)

DEUTSCHLAND

ITS Nr. D-153

1.) DABULSKIS — Benius
NAME — Vorname
20 8 1921 — Rosehiai ?
Geb.-Dat. — Geb.-Ort — T/D Nr.

BEGLEITPERSONEN:

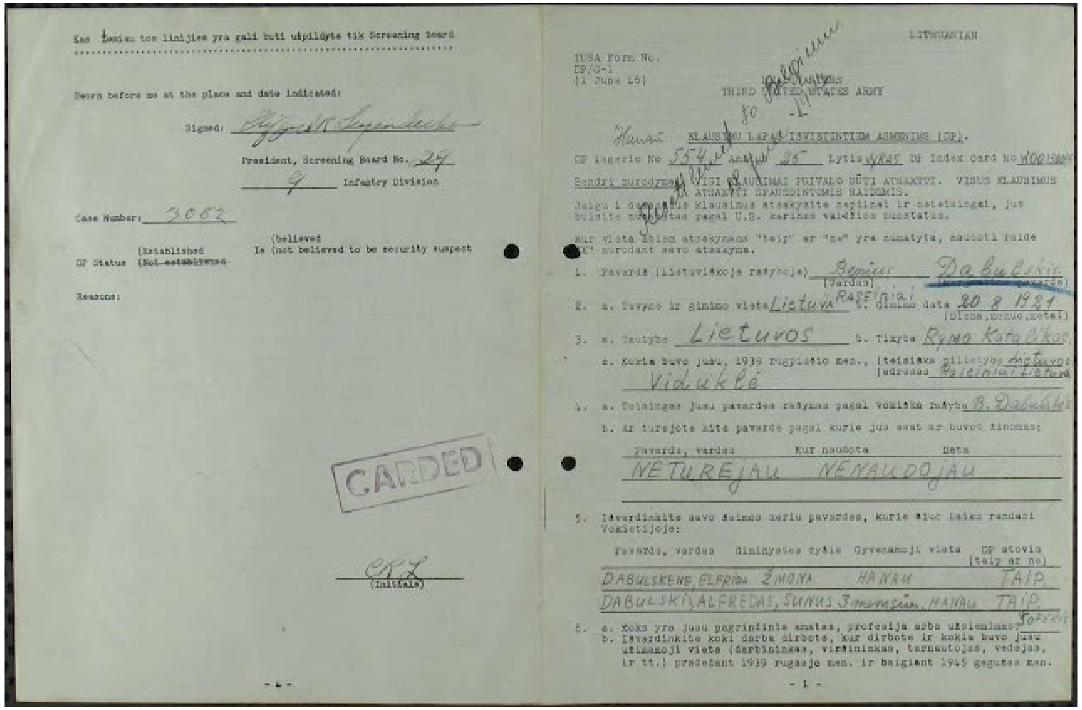
2.) DABULSKIS geb ŽMONA — Elfrida
NAME — Vorname
Geb.-Dat. — Geb.-Ort — T/D Nr.

3.) DABULSKIS — Alfredas
NAME — Vorname
Geb.-Dat. — Geb.-Ort — T/D Nr.

4.)
NAME — Vorname
Geb.-Dat. — Geb.-Ort — T/D Nr.

CM/1				
DP/2				
Kr.-Pap.				
Dow.	2			

Kranken-Nr.:

Sworn before me at the place and date indicated:

Signed:

President, Screening Board No. 24

9 Infantry Division

Case Number: 3062

DP Status (Established / Not established) Is (believed / not believed) to be security suspect

Reasons:

CARDED

- 4 -

LITHUANIAN

USFA Form No. DP/S-1

THIRD UNITED STATES ARMY

KLAUSIMŲ LAPAS IŠVIETINTIEMS ASMENIMS (DP).

1. Pavardė — Benius — Dabulskis

2. a. Tėvynė ir gimimo vieta — Lietuva, Raseiniai — b. Gimimo data — 20 8 1921

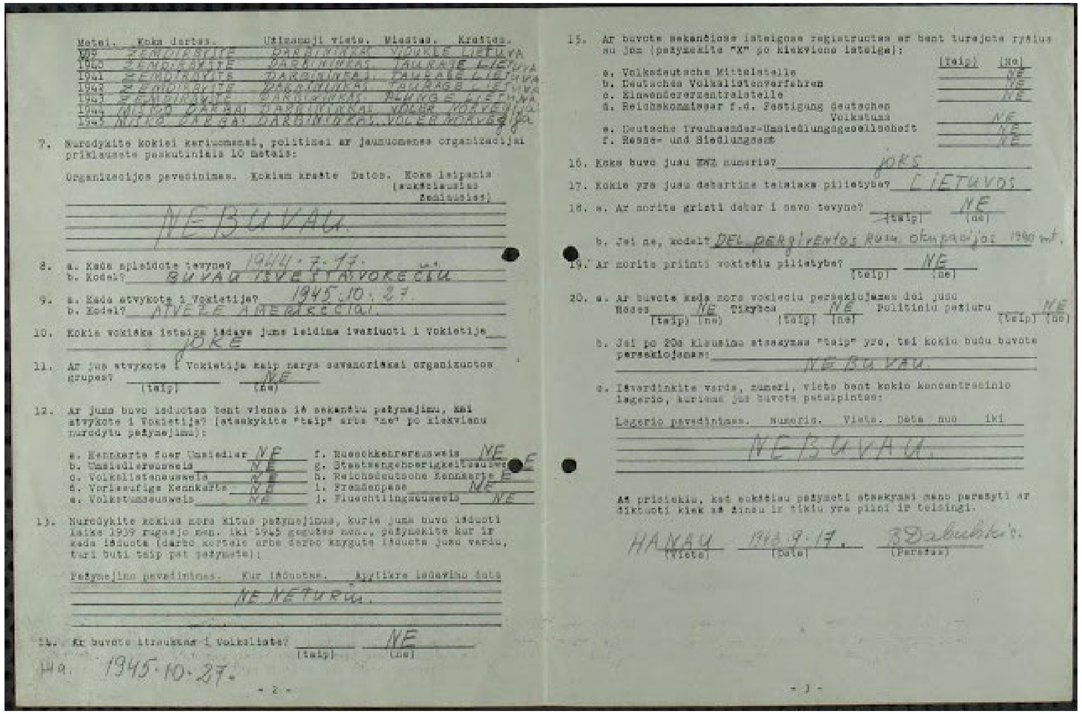
3. a. Tautybė — Lietuvos — b. Tikyba — Rymo Katalikas

4. a. Teisingas jūsų pavardės rašymas — B. Dabulskis

b. ... — NETURĖJAU — NENAUDOJAU

5. ... DABULSKIENĖ, ELFRIDA — ŽMONA — HANAU — TAIP
DABULSKIS, ALFREDAS, SŪNUS 3 mėnesių — HANAU — TAIP

- 1 -

Metai. Koks darbas. Užimamoji vieta. Miestas. Kraštas.
1939 ŽEMDIRBYSTĖ DARBININKAS VIDUKLĖ LIETUVA
1940 ŽEMDIRBYSTĖ DARBININKAS TAURAGĖ LIETUVA
1941 ŽEMDIRBYSTĖ DARBININKAS TAURAGĖ LIETUVA
1942 ŽEMDIRBYSTĖ DARBININKAS TAURAGĖ LIETUVA
1943 ŽEMDIRBYSTĖ DARBININKAS PLUNGĖ LIETUVA
1944 MIŠKO DARBAI DARBININKAS VOLER NORVEGIJA
1945 MIŠKO DARBAI DARBININKAS VOLER NORVEGIJA

7. Nurodykite kokiai kariuomenei, politinei ar jaunuomenės organizacijai priklausėte paskutiniais 10 metais:
Organizacijos pavadinimas. Kokiam krašte. Datos. Koks laipsnis (aukščiausias žemiausias)
NEBUVAU.

8. a. Kada apleidote tėvynę? 1944.7.17.
b. Kodėl? BUVAU IŠVEŠTAS VOKIEČIŲ

9. a. Kada atvykote į Vokietiją? 1945.10.27.
b. Kodėl? ATVEŽĖ AMERIKIEČIAI.

10. Kokia vokiška įstaiga išdavė jums leidimą įvažiuoti į Vokietiją JOKE

11. Ar jūs atvykote į Vokietiją kaip narys savanoriškai organizuotos grupės? (taip) NE (ne)

12. Ar jums buvo išduotas bent vienas iš sekančių pažymėjimų, kai atvykote į Vokietiją? (atsakykite "taip" arba "ne" po kiekvienu nurodytu pažymėjimu):
a. Kennkarte fuer Umsiedler NE
b. Umsiedlerausweis NE
c. Volkslistenausweis NE
d. Vorlaeufige Kennkarte NE
e. Volkstumsausweis NE
f. Rueckkehrerausweis NE
g. Staatsangehoerigkeitsausweis NE
h. Reichsdeutsche Kennkarte NE
i. Fremdenpass NE
j. Fluechtlingsausweis NE

13. Nurodykite kokius nors kitus pažymėjimus, kurie jums buvo išduoti laike 1939 rugsėjo mėn. iki 1945 gegužės mėn., pažymėkite kur ir kada išduota (darbo kortelė arba darbo knygutė išduota jūsų vardu, turi būti taip pat pažymėta):
Pažymėjimo pavadinimas. Kur išduotas. Apytikrė išdavimo data
NE NETURIU.

14. Ar buvote įtrauktas į Volksliste? (taip) NE (ne)

Ha. 1945.10.27.

- 2 -

15. Ar buvote sekančiose įstaigose registruotas ar bent turėjote ryšius su jomis (pažymėkite "X" po kiekviena įstaiga):
(Taip) (Ne)
a. Volksdeutsche Mittelstelle NE
b. Deutsches Volkslistenverfahren NE
c. Einwandererzentralstelle NE
d. Reichskommissar f.d. Festigung deutschen Volkstums NE
e. Deutsche Treuhaender-Umsiedlungsgesellschaft NE
f. Rasse- und Siedlungsamt NE

16. Koks buvo jūsų EWZ numeris? JOKS

17. Kokia yra jūsų dabartinė teisiška pilietybė? LIETUVOS

18. a. Ar norite grįžti dabar į savo tėvynę? (taip) NE (ne)
b. Jei ne, kodėl? DĖL PERGYVENTOS RUSŲ OKUPACIJOS 1940 m.

19. Ar norite priimti vokiečių pilietybę? (taip) NE (ne)

20. a. Ar buvote kada nors vokiečių persekiojamas dėl jūsų
Rasės (taip) NE (ne) Tikybos (taip) NE (ne) Politinių pažiūrų (taip) NE (ne)
b. Jei po 20a klausimo atsakymas "taip" yra, tai kokiu būdu buvote persekiojamas: NEBUVAU.
c. Išvardinkite vardą, numerį, vietą bent kokio koncentracinio lagerio, kuriame jūs buvote patalpintas:
Lagerio pavadinimas. Numeris. Vieta. Data nuo iki
NEBUVAU.

Aš prisiekiu, kad sekančiu pažymėti atsakymai mano parašyti ar diktuoti kiek aš žinau ir tikiu yra pilni ir teisingi.

HANAU (Vieta) 1946.9.17. (Data) B.Dabulskis (Parašas)

- 3 -

([šaltinis](#))

Žinutė Kanados laikraštyje "Tėviškės žiburiai" (1950-05-25)

Į KANADOS LIETUVIUS KREIPIASI

Norėdami kaip nors išsprukti iš vargingų anglies kasyklų, gręžia savo akis į Kanadą ir prašo gerų lietuvių pagalbos įvažiavimo sunkumams nugalėti B. Dabulskis su žmona. Abu jauni ir sveiki. Laiške rašo: "Dėl darbo nesvarbu, koks bebūtų, visur galiu dirbti, nes per trejus metus darbo anglies kasyklose esu kietai užsigrūdinęs fiziniai. Buto atžvilgiu irgi tas pats, nes buvę tremtiniai esame jį turėję, bet buvo daug dienų, kuomet teko po atviru dangum praleisti ne tik dienas, bet ir naktis, lyjant, ant skudurų pundelio"....
Gal atsirastų, kas galėtų šiems jauniems tvirtiems žmonėms pagelbėti?
Prašom parašyti jiems šiuo adresu:
B. Dabulskis, rue des Acacinas 55, Hensias (H), Belgique.

SEKĖJAI

Žinutė Kanados laikraštyje "Tėviškės žiburiai" (1982-12-09)

BENIUS DABULSKIS, ALGOMA
plieno įmonės vieno skyriaus prižiūrėtojas, yra patyręs medžiotojas ir šiemet tą pačią dieną nušovė du kanadiškus briedžius: Jo žmona yra buvusi Norvegijos pilietė, gražiai kalba lietuviškai, o jauniausia dukrelė Zuzana yra pavyzdinga šeštadieninės lietuvių mokyklos mokinė.

Skyrelis Kanados laikraštyje "Tėviškės žiburiai" (1988-01-19)

Dabulskis Benius su žmona Elfrid ([šaltinis])

A. a. BENIUS DABULSKIS, 66 m.
amžiaus, mirė 1987 m. gruodžio 29 d. Plummer Memorial ligoninėje. Po pamaldų St. Jerom's šventovėje palaidotas Holy Sepulchre kapinėse.
Benius, kaip ir daugelis jaunų vyrų, artėjant Raudonajai armijai į Lietuvą, 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Įjungtas į darbo kuopas, atsidūrė Norvegijoje. Ten susipažino ir vedė norvegę Alfredą, kuri greitai ir gana gerai išmoko lietuviškai kalbėti. Pasibaigus karui, keletą metų dirbo anglies kasyklose Belgijoje. 1951 m. atvyko į Kanadą. Sault Ste. Marie dirbo prie statybos ir vėliau "Algoma" plieno fabrike.
Dabulskiai išaugino gausią šeimą - sūnų ir septynias dukteris. Tai buvo labai gabus, nepaprasto darbštumo vyras. Darbas jam buvo lyg ir pramoga. Pats pasistatė namą mieste ir du puikius vasarnamius prie Superior ežero. Uoliai dalyvavo su šeima apylinkės lietuvių parengimuose, buvo susipratęs lietuvis. Laidotuvėse dalyvavo jo pusbrolis A. Laurinaitis iš Toronto, visi apylinkės lietuviai ir labai gausus būrys jo draugų bei pažįstamų
kanadiečių.

A. V.

S.Nekrašo tardymo protokolas 1950.09.26 (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.25-30)

[...] 6. Dabulskis Benediktas, 19 metų amžiaus (1941-ais metais), Tytuvėnų miestelio gyventojas, eilinis sukilėlis, į būrį įstojo pirmomis jo suorganizavimo dienomis. Dabulskis saugojo suimtus tarybinius piliečius, patruliavo miestelio ribose [...]. Po žydų sušaudymo **Dabulskis Benediktas** kažkur išvyko ir 1941 metų rudenį atvažiavo atostogų apsirengęs policininko uniforma (eilinio policininko forma). Jis pats pasakojo, kad dirba Radviliškyje, saugo Tarybinės Armijos karo belaisvių stovyklą. Aš Dabulskio nuo 1941 metų rudens nebemačiau ir, kur jis dabar yra, nežinau. [...]

S.Nekrašo tardymo protokolas 1950.10.14 (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.51-64)

[...] 1941 metų rugpjūčio mėnesį, tikslios datos neatsimenu, iš Raseinių apskrities policijos atėjo įsakymas suimti ir pristatyti į Raseinius apie 40 žydų. Policijos viršininkas Jurgaitis iškvietė pas save žydų seniūną Geke **[Hekeris]**, vardą pamišau, 28 metų amžiaus (tuo metu) ir įsakė pagal jam įduotą asmenų sąrašą pranešti žydams, kad jie atvyktų su maisto produktais kelionei į Raseinius, darbams. Po kurio laiko sąraše nurodyti žydai atvyko į policiją. Policininko Mockaus Juozo vadovaujami, aš - Nekrašas, sukilėliai **Dabulskis Benediktas** ir Valčiukas Pranas, pastotėmis nuvežėme tą žydų grupę į Raseinius. Raseiniuose mes tuos žydus pristatėme į žydų stovyklą. Tolesnis jų likimas - man nežinomas. Į Tytuvėnus iš tos žydų grupės nei vienas negrįžo, todėl manau, kad jie taip pat buvo sušaudyti, bet nežinau, kur. [...]

S.Nekrašo tardymo protokolas 1950.10.20 (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.65-72)

[...] Pelkėje Gečpievė buvo sušaudyta apie 15 žydų, tik vyrų. 1941 metų rugpjūčio mėnesį, tikslios dienos neatsimenu, aš iš vakaro pradėjau patruliavimą Tytuvėnų miestelyje. Savo patruliavimo metu aš užėjau į valsčiaus valdybos pastatą, kuriame buvo policijos viršininkas Jurgaitis Antanas, sukilėlių būrio vadai Ruseckas Bronius, Eigelis Vladas, valsčiaus viršaitis Povilaitis, vardo nežinau, 40 metų amžiaus (tuo metu), Tytuvėnų valsčiaus Pavingrio kaimo gyventojas. Visi jie sėdėjo ir gėrė alų. Paskui mane į valsčiaus valdybos pastatą įėjo Gečas Stasys ir tarė: "Viskas paruošta." Išėjęs į gatvę, pamačiau Valinską Antaną, Raudį Juozą, Valčiuką Praną, **Dabulskį Benediktą** ir Mockų Juozą. Paskui mane iš valsčiaus valdybos pastato išėjo Jurgaitis, Ruseckas, Eigelis ir Gečas. Valsčiaus viršaitis Povilaitis pasiliko valsčiaus valdyboje ir suėmimuose bei sušaudyme nedalyvavo. Išėjęs Jurgaitis įsakė *rinkti* t.y. areštuoti žydus. Ką iš žydų areštuoti, Jurgaitis nepasakė, tačiau mano išvardinti sukilėliai ir policininkai išsiskirstė po miestelį. Prie manęs priėjo Valinskas Antanas su pasiūlymu nueiti, suimti ir atvesti į sinagogą žydą Gekker Mauša **[Hekeris Mauša]**. Pagal tai, kaip elgėsi Eigelis ir visi kiti likusieji, aš supratau, kad visi jau buvo gavę instrukciją ir žinojo, ką daryti. Aš nuėjau pas Gekerį **[Hekeris]**, suėmiau jį ir atvedžiau į paskirtą vietą, sinagogą, kurioje jau buvo visi surinkti. Surinktus žydus, apie 15 žmonių, Valinskas Antanas išrikiavo į vorą po keturis eilėje ir įsakė jiems eiti Šiaulių gatve link Pušyno miško. Jurgaičio įsakymu į mišką nuėjau ir aš. Miške sustojome. Jurgaitis dalį žydų atskyrė (7-8 žmones), išrikiavo po du ir įsakė eiti keliu, pasak Jurgaičio, *į stotį*. Man Jurgaitis įsakė saugoti likusius 7-8 žmones, o kiti - Jurgaitis, Eigelis, Valinskas, Gečas, Mockus, Valčiukas Pranas, **Dabulskis** ir Raudys nuėjo paskui žydus. Tik tuomet aš supratau, kad tą grupę žydų suėmė ir atvedė į mišką sušaudymui. Po 30 minučių aš ir likusieji žydai išgirdome šūvius. Žydai manęs paklausė, ar galbūt šaudo nuvestuosius. Aš jiems atsakiau, kad šaudo stotyje. Tokiu būdu norėjau išsklaidyti saugojamų žydų įtarimus. Netrukus po šaudymų pas mane sugrįžo Jurgaitis, Eigelis, Ruseckas, Valinskas, Raudys, Gečas ir Mockus. Valčiuko ir **Dabulskio** nebuvo. Grįžę iš sušaudymo vietos, Jurgaitis su kitais nusivedė antrą žydų grupę ta pačia kryptimi. Jurgaitis man taip pat liepė eiti į šaudymo vietą, tačiau aš atsisakiau, nes toje žydų grupėje buvo man gerai pažįstami žydai Gakas **[Hakas]** ir Lazurikas. Aš nenorėjau juos šaudyti. Jurgaitis ir kiti nuvedė sušaudymui likusius žydus, o aš nuėjau į miestelį. Jau eidamas miesteliu, aš iš pradžių išgirdau grupinę salvę, o vėliau pavienį šūvį. Kai Jurgaitis kartu su visais mano anksčiau išvardintais sukilėliais ir policininkais grįžo į miestelį, tai papasakojo, kad tarp pirmos ir antros žydų grupių sušaudymų Valčiukas ir **Dabulskis** ėjo į stotį ir atvedė žydą KAMENEC ZERIG [ZELIG], kurį nušovė patį paskutinį. Mano girdėtas pavienis šūvis tai ir buvo tas pats, kuriuo nušovė KAMENEC ZERIG [ZELIG].

KLAUSIMAS: Anksčiau Jūs sakėte, kad nedalyvavote žydų sušaudyme Gečpievės pelkėje, o dabar pats pasakojate apie savo dalyvavimą tame sušaudyme. Kurie gi parodymai yra teisingi ?

Mano supratimu, dalyvavimas sušaudyme būtų tuomet, jei aš asmeniškai šaudyčiau žydus. Tačiau aš žydų pelkėje

nešaudžiau, o tik suėmiau žydą Hekerą, kartu su kitais policininkais, sukilėliais ir suimtaisiais ėjau į mišką, kuriame saugojau pusę suimtųjų, kol šaudė kitą pusę. Todėl aš pradžioje ir pasakiau, kad žydų sušaudyme Gečpievės pelkėje nedalyvavau. Jei mano veiksmai reiškia dalyvavimą sušaudyme, tuomet aš dalyvavau tame sušaudyme.
Gečpievės pelkėje duobę skirtą žydų šaudymui kasė Valinskas, Mockus, Gečas, Valčiukas, Raudys ir **Dabulskis**. Tą kartą Tytuvėnų gyventojai nebuvo pasitelkti duobės kasimui. [...]

Šeferio Mėčiaus apklausa 1950.11.13 (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.154-157)

[...] Kai tik aš grįžau namo, tą pačią dieną mane vėl suėmė, kartu su tėvu. Po trijų dienų mus su tėvu išvežė į Raseinių kalėjimą, tačiau tą pačią dieną mus, kartu su kitais suimtaisiais, paleido. Iš viso apie 500 žmonių. Tai buvo jau 1941 metų liepos paskutinėmis dienomis. Mane su tėvu suėmė sukilėliai Mockus Juozas, Nekrašas Stanislovas, Gečas Stasys, Valčiukas ir dar vienas ar du sukilėliai, kurių pavardžių neatsimenu. Į Raseinius mus konvojavo Nekrašas Stanislovas, Gečas, Mockus, **Dabulskis Benediktas**, Valčiukas Pranas. [...]

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Straipsnis laikraštyje The Day, New London Conn, 1976 spalio 14 d.

Hartford man accused of Nazi war atrocities

HARTFORD (AP) - A 73-year-old man facing deportation for allegedly persecuting and killing hundreds of Jews during World War II says he doesn't know what the government is talking about. And a neighbor says he can't believe the charges are true.

Bronius Kaminskas, who lives in a New Britain Avenue apartment, has been ordered by the U.S. Immigration and Naturalization Service to appear at a hearing Nov. 15 and explain why he should not be deported.

The agency began deportation proceedings in Washington on Wednesday against Kaminskas and two other men. Officials said the case marked the first time the government has tried to deport accused war criminals who came to the United States as refugees.

The government charges listed wartime atrocities the three allegedly committed on behalf of Nazi Germany.

Hartford man accused of Nazi war atrocities

Police Log

Cider Pumpkins Gourds Apples SCOTT'S FARM MARKET

School board meets tonight

Liz Ray debuts

Francis X. Fudd submerges from R.I. political scene

Hare Krishna leaders indicted

Selectmen review proposals to end intersection hazard

Agency goes to court to acquire buildings

Sale Save 10-20% on popular area rugs.

Birth reports

CLASSIFIED RATES

Pier 1

WATERFORD SHOPPING PLAZA BOSTON POST RD. & CLARK LANE

Mummy identified as Queen Tiy

Kaminskas was charged with participating in shooting about 60 children near the Medziolkalnis Woods *[Medžiokalnis, Kražiai]* in Lithuania in September 1941.
He also was charged with participating in shooting about 200 Jews near Bilum Estate in Lithuania and with helping to choose another 400 Jews slated for execution at the Kupras Woods *[Kuprės miškas]* in the summer of 1941.

Kaminskas also known as Bruno, told the Hartford Courant in broken English he didn't know what the government was talking about.

A family who lives nearby and asked not to be identified said they and Kaminskas were confused by the charges and added they were concerned about legal expenses for his deportation hearing.

One member of the family, to whom Kaminskas had brought the government papers a few days earlier, had acted as an interpreter before government attorneys. The family said Kaminskas has worked as a wagon master in his native Lithuania

and he said he did not serve in the German army.

A neighbor, James Mellom, said Kaminskas lives quietly by himself and rides his bicycle around the neighborhood collecting material to make toys for children.

Mellom told The Hartford Morning Line that Kaminskas once fixed his lawnmower and did other odd jobs for neighbors.

"I can't imagine that the charges are true," Mellom said. "I lived in Germany after the war and I've seen war criminals. I'm sure he never could have ordered the killing of anybody."

The other two charged along with the Connecticut man are Boleslavs Maikovskis, 72, of Mineola, N.Y., and Karlis Detlavs, 65, of Baltimore, Md. Kaminskas' show cause appearance is scheduled for New Britain Superior Court before an immigration judge.

Another of his neighbors said Kaminskas had been living in the $20 a-week apartment for about 10 years and had no relatives or close friends. One person described him as shy and said Kaminskas never talked politics.

The government said he arrived in the United States in 1947 at New York and was granted permanent alien status.

Vertimas:

73 metų pagyvenusiam vyrui, įtariamam Antrojo Pasaulinio karo metais persekiojant ir žudant šimtus žydų, gresia deportacija. Jis pats sakosi, kad niekaip nesupranta, kodėl jį valdžia persekioja. Jo kaimynas stebisi ir negali patikėti tokiais kaltinimais.

Bronius Kaminskas, kuris gyvena bute New Britain Avenue, privalo JAV Imigracijos ir Naturalizacijos tarnybos nurodymu prisistatyti į teismą lapkričio 15 dieną ir paaiškinti, kodėl jis neturėtų būti išsiųstas iš JAV.

Trečiadienį Vašingtone prasidėjo Kaminsko ir dar dviejų asmenų deportacijos procedūros. Pareigūnai pareiškė, kad tai yra pirmas kartas, kuomet tarnybos bando deportuoti kaltinamus karo nusikaltėlius, kurie į JAV atvyko kaip pabėgėliai. Pareikštuose kaltinimuose yra išvardinti karo meto žiaurumai, kuriuos esą šie trys asmenys įvykdė Nacių Vokietijos valdžios nurodymu.

Kaminskas yra kaltinamas dalyvavimu sušaudant apie 60 vaikų netoli Medžiokalnio miškelio Lietuvoje 1941 metų rugsėjo mėnesį. Jis taip pat yra kaltinamas dalyvavimu sušaudant apie 200 žydų netoli Bilum *[?]* dvaro Lietuvoje ir padedant atrinkti kitus 400 žydus, kurie buvo sušaudyti Kuprės miške 1941 metų vasarą.

Kaminskas, pasivadinęs Bruno vardu, Hartford Courant žurnalistui laužyta anglų kalba sakė, kad jis nesupranta, apie ką valdžia šneka.

Netoliese gyvenanti šeima ir norėjusi būti neįvardinta pasakė, kad jie, kaip ir pats Kaminskas, yra šokiruoti tokių kaltinimų, ir pridūrė, kad jie pergyvena dėl jo laukiančių teisminių išlaidų.

Vienas tos šeimos narys, kuriam Kaminskas nunešė ir parodė iš tarnybų gautus dokumentus, tarpininkavo prieš valdžios teisininkus kaip Kaminsko vertėjas. Šeima sakė, kad Kaminskas dirbo vežimų meistru *[račiumi]* savo gimtoje Lietuvoje ir jis sakosi, kad niekada netaranavo vokiečių armijoje.

[Kražių gyventoja Elke Flaks taip pat liudijo, kad kražiškis Kaminskas buvo račius.]

Kaimynas, James Mellom, sako, kad Kaminskas pats sau gyvena ramiai ir dviračiu važinėjasi po apylinkę rinkdamas įvairias medžiagas, iš kurių jis gamina žaislus vaikams. Mellom pridūrė The Hartford Morning Line žurnalistui, kad vieną kartą Kaminskas jam pataisė žoliapjovę, o ir kitiems kaimynams neatsisakydavo padėti atsitiktiniuose darbuose.

"Aš negaliu patikėti, kad tokie kaltinimai galėtų būti tiesa," sakė Mellom. "Po karo aš gyvenau Vokietijoje ir esu matęs karo nusikaltėlius. Aš esu įsitikinęs, kad jis niekada nebūtų galėjęs liepti ką nors nužudyti."

Kartu su šiuo asmeniu iš Konektikuto yra kaltinami dar du: Boleslavs Maikovskis, 72 metų amžiaus, iš Mineola, N.Y., ir Karlis Detlavs, 65 metų amžiaus iš Baltimore, Md.

Kaminsko pasirodymas numatytas Naujosios Britanijos aukštesniajame teisme prieš imigracijos teisėją.

Kitas kaimynas pasakojo, kad Kaminskas gyvena nuomojamame bute už 20 dolerių savaitei jau maždaug 10 metų. Jis neturi nei giminių, nei artimų draugų, yra drovus ir niekada nėra šnekėjęs ko nors politinėmis temomis.

Tarnybos tvirtina, kad jis į JAV atvyko 1947 metais iš New York'o ir jam buvo suteiktas pastovaus svetimšalio statusas.

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

kun. Vilhelmas Prancūzevičius (Francūzevičius)

Kunigas apvogė savo viernuosius.

(Laiškas iš Lietuvos.)

"Keleivio" skaitytojas S. S—tis Detroite gavo nuo savo tėvų iš Lietuvos šitokį laišką:

"Šiandien turėdamas nors trumpą valandėlę laiko sumaniau parašyti kelis žodelius savo mylimam sunui Jurgiui. Taigi, aš, tėvelis, sveikinu tamstą ir velinu kuogeriausios laimės tamstos darbuose. Taipgi tariu širdingą ačių už laikraštį 'Keleivį,' kurį aš jau skaitau...

"O dabar pasiųsk į 'Keleivį' pranešimą apie kunigą Prancuzevičių, kad jis nuvažiavęs Amerikon kartais nepradėtų tenai aukų rinkti.

"Kunigas Prancuzevičius

pavogė Baisogalos parapijos ukio ratelio apie 35,000 litų pinigų, prie to da prisiskolino daug iš žmonių, ir pabėgo. Žmonės dabar aimanuoja ir ješko dvasiško tėvelio, bet kur jis yra, niekas nežino.

"Jisai išėjo į kunigus kartu su Janušu, kuris dabar randasi Amerikoje, kur ir dabar vadina save ar kunigu, ar kitokiu šaltberniu. Galimas todel daiktas, kad ir kunigas Prancuzevičius, apvogęs čia savo parapijonus, bėgs į Ameriką.

"Šitas vagis yra vidutinio ugio, geltonų plaukų ir neturi dešinės akies obuolio, tai kartais įsideda stiklinę akį, o kartais akinius nešioja."

(Rašytojo pavardės neskelbiam, kad Lietuvos kunigai jam kartais neatkeršytų už pranešimą šitokių faktų.—Red.)

JAV laikraštis "Keleivis" (1924-07-02)

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Laiškai iš Lietuvos.

Tik iš "Keleivio" sužinojo apie kun. Prancuzevičiaus vagystes.

P. Bartkevičius Montelloj gavo nu savo giminių iš Užvenčio laišką, kur tarp kita ko rašoma:

"Gavome nuo jusų, brangus Petrai, laikraštį 'Keleivį,' už ką sakome širdingą ačiu. Labai malonu buvo skaityti. Radome įdomių naujienų, o labiausia apie Lietuvos kunigą Prancuzevičių, kuris apvogęs savo parapijonus pabėgo. Čia mes tokių naujienų visai nebuvome girdėję. Da kartą sakome jums, Petrai, ačiu už tokį gerą laikraštį ir prašytume daugiau prisiųsti, kaip pats perskaitot ir jums jau nebereikalingas."

JAV laikraštis "Keleivis" (1924-09-03)

× **Naujai dekoruota** sav. V. Prancūzevičiaus ir J. Sabukonio užeiga „Karčiama ružava" — Meister Brau, esanti 2532 W. 47th St. Netrukus įvyks grand opening.

JAV laikraštis "Draugas" (1953-09-08)

STIPRĖJA ANTIRELIGINĖ KAMPANIJA

OKUPUOTA LIETUVA. — Kova prieš religiją Lietuvoje ir visoje sovietijoje pastaruoju metu sustiprinta ir čia ne paskutinę vietą užima vis gausesni leidiniai.

Vilniaus radijas rugsėjo 8 d. plačiai nupasakojo apie politinės literatūros leidyklos neseniai išleistą E. Žemaičio parašytą leidinį "Dvidešimtojo amžiaus inkvizitoriai". Leidinyje iškelta Lietuvoje buvusi "ypatinga valstybės globa" dvasininkams, bažnyčios vykdyta kova prieš Sovietų Sąjungą, kom. partijos šmeižimas.

Toliau leidinyje išdėstytas kunigų bendradarbiavimas su Lietuvoje buvusiais partizanais, kunigų "talka vokiškiems fašistams" ir nesiekiant apibendrinti visų kunigų Lietuvoje "piktadarybių", paimti keli pavyzdžiai iš Žemaitijos rajonų. Esą, pasiremta archyviniais dokumentais, bylų parodymais.

Leidinyje plačiai nupasakota kunigų Prancūzevičiaus, A. P. Janušaičio veikla okupacijos metais. Iškeliama tai, kad Lietuvoje dvasininkai, drauge su "buržuaziniais nacionalistais" aštriai kovojo prieš "liaudies valdžią", atseit prieš bolševikinį režimą. (E.)

17,000 naujų palapinių

FT. LEWIS Wash. — Septyniolika tūkstančių naujų palapinių sekantį mėnesį bus pastatyta Fort Lewis armijos vietovėje, atliekant karines mankštas. Tai pirmos tokios didelės karinės mankštos nuo Korėjos karo.

JAV laikraštis "Draugas"
(1961-09-25)

Visa knyga "XX amžiaus inkvizitoriai", Edmundas Žemaitis, 1961 m.

spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

A. † A. Kun. Vilius Francuzevičius

Gyveno Šv. Šeimos Viloje, 123 St. Lemont, Ill.

Mirė lapkričio 4 d., 1963, 7:15 vakare, sulaukęs 74 m.

Gimė Lietuvoje. Kilo iš Šiaulių apskrities, Pavandenio parapijos, Lauriškės dvare. Amerikoje išgyveno 14 m.

Pasiliko dideliame nuliūdime Lietuvoje brolis Zenonas, jo žmona Bronė, ir sūnus Ričardas. Amerikoje — brolio žmonos sesuo Zuli Paul ir jos sūnus Eugene, kr. sūnus Vilius Radžius, jo žmona Adolfina, Viliaus sesuo Valė Radavičiūtė ir daug draugų.

Kūnas pašarvotas L. Bukausko kopl. 10821 So. Michigan Ave.

Laidotuvės įvyks ketvirt. lapkričio 7 d., iš kopl., 10:30 val. ryto bus atlydėtas į Visų Šventųjų parap. bažnyčią, kurioje įvyks ged. pamaldos už velionies sielą. Po pamaldų bus nulydėtas į Šv. Kazimiero kapines.

Nuoširdžiai kviečiame visus: gimines, draugus ir pažįstamus, dalyvauti laidotuvėse.

Nuliūdę: Brolis Zenonas, jo žmona Bronė ir sūnus Ričardas, ir kiti giminės.

Laid. direkt. L. Bukauskas, Tel. CO 4-2228.

JAV laikraštis "Draugas"
(1963-11-06)

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

kun. Šantaras Stanislovas,
1937-1943 m. Renavo ir Užvenčio parapijų klebonas
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 7 tomas

ŠANTARAS Stanislovas gimė 1909 01 25 Plaštakos k., Balninkų vls., Ukmergės aps. Mokėsi Ukmergės g-joje. 1934 baigė Telšių kunigų seminariją, įšventintas į kunigus. Tarnavo vikaru Plungės parapijoje. 1934 09 06 paskirtas eiti 4 art. pulko Plungėje vicekapeliono pareigas. Nuo 1935 11 01 tarnavo 6 pėst. pulko vicekapelionu. 1936 11 01 iš tarnybos atleistas. 1937-43 Renavo ir Užvenčio parapijų klebonas, 1944 Tryškių klebonas. 1944 pasitraukė į Vokietiją, kunigavo Oberelsbacho, Viurcburgo, Zeligenštato, Darmštato lietuvių pabėgėlių stovyklose. 1945-46 studijavo Viurcburgo u-to Teologijos f-te. 1950 emigravo į JAV, gyveno Čikagoje. 1955-60 Čikagos aps. BALF'o p-kas, 1961-64 JAV LB tarybos narys ir Kultūros fondo p-kas. Mirė 1976 06 19 Čikagoje, palaidotas Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse.

LCVA, f.930, ap.5, b.2623; BLE, t.29, p.342; LKKAS archyvas.

(Iš "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 7 tomas, 256 psl.)

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

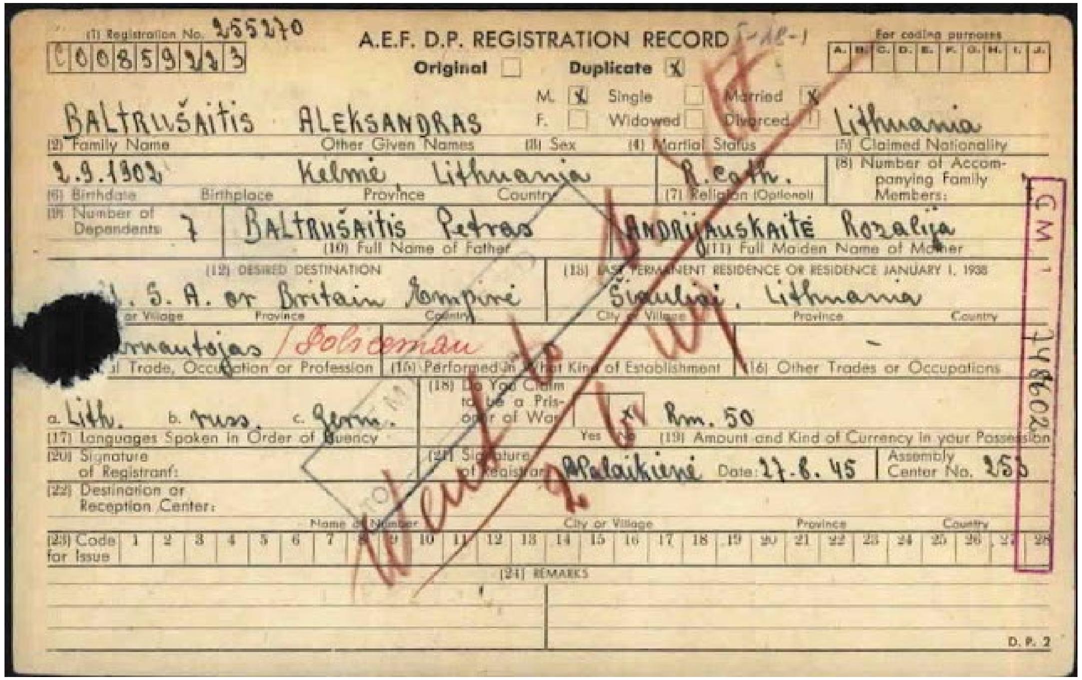
Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google"

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

(1) Registration No. 255270 — 00859223
Original [ ] Duplicate [X]

(2) Family Name: BALTRUŠAITIS — Other Given Names: ALEKSANDRAS — (3) Sex: M. [X] — (4) Marital Status: Married [X] — (5) Claimed Nationality: Lithuania

(6) Birthdate: 2.9.1902 — Birthplace: Kelmė — Country: Lithuania — (7) Religion (Optional): R.cath.

(9) Number of Dependents: 7 — (10) Full Name of Father: BALTRUŠAITIS Petras — (11) Full Maiden Name of Mother: ANDRIJAUSKAITĖ Rozalija

(12) Desired Destination: U.S.A. or Britain Empire — (13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Šiauliai, Lithuania

(14) Usual Trade, Occupation or Profession: tarnautojas / Policeman — (16) Other Trades or Occupations: –

(17) Languages Spoken in Order of Fluency: a. Lith. b. russ. c. Germ. — (18) Do You Claim to be a Prisoner of War: No — (19) Amount and Kind of Currency in your Possession: Rm. 50

(20) Signature of Registrant — (21) Signature of Registrar: Palaikienė — Date: 27.8.45 — Assembly Center No. 258

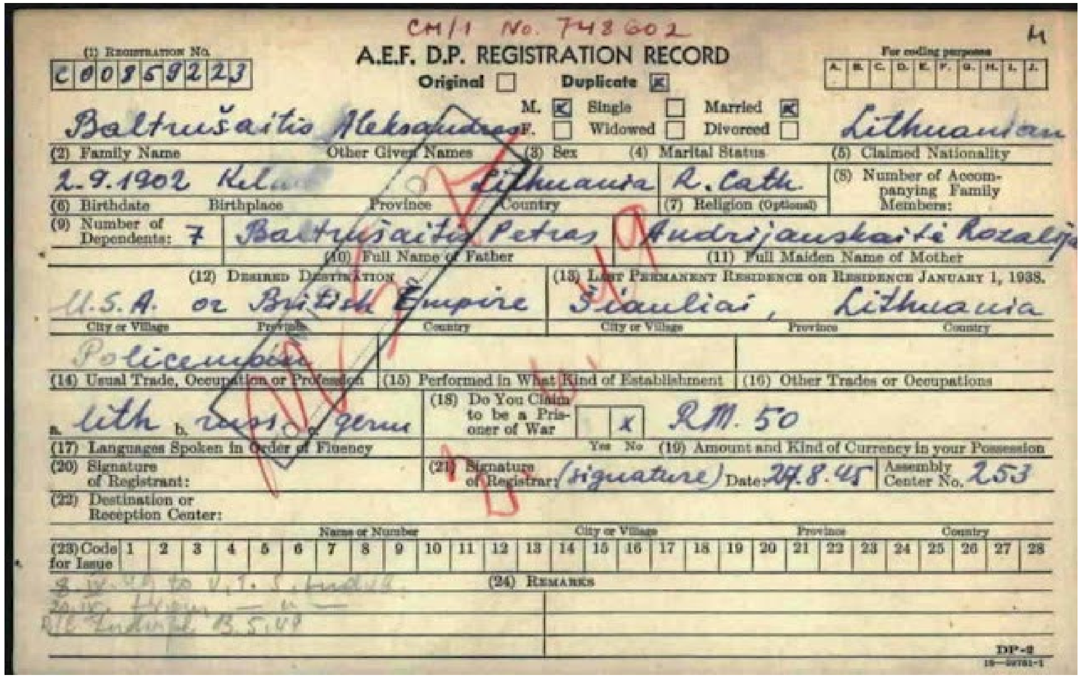
(22) Destination or Reception Center:

(23) Code for Issue

(24) REMARKS

D. P. 2

Baltrušaitis Aleksandras, tarnautojas-policininkas
(DP stovyklos Vokietijoje registracinė kortelė)
(šaltinis)

CM/1 No. 748602

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

(1) Registration No. C00859223

Original ☐ Duplicate ☒

(2) Family Name: Baltrušaitis — Other Given Names: Aleksandras
(3) Sex: M. ☒ F. ☐
(4) Marital Status: Single ☐ Married ☒ Widowed ☐ Divorced ☐
(5) Claimed Nationality: Lithuanian
(6) Birthdate: 2.9.1902 — Birthplace: Kel... — Province — Country: Lithuania
(7) Religion (Optional): R. Cath.
(8) Number of Accompanying Family Members:
(9) Number of Dependents: 7
(10) Full Name of Father: Baltrušaitis Petras
(11) Full Maiden Name of Mother: Audrijauskaitė Rozalija
(12) Desired Destination: U.S.A. or British Empire
(13) Last Permanent Residence or Residence January 1, 1938: Šiauliai, Lithuania
(14) Usual Trade, Occupation or Profession: Policeman
(15) Performed in What Kind of Establishment
(16) Other Trades or Occupations
(17) Languages Spoken in Order of Fluency: a. lith b. russ. c. germ
(18) Do You Claim to be a Prisoner of War: Yes ☐ No ☒
(19) Amount and Kind of Currency in your Possession: RM. 50
(20) Signature of Registrant:
(21) Signature of Registrar: (signature) Date: 27.8.45
Assembly Center No. 253
(22) Destination or Reception Center:
(23) Code for Issue 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28
(24) Remarks

DP-2

(šaltinis)

Pradinis puslapis

covet seclusion"

Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu

Kelmė - telefono abonentų sąrašai

Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)

Kelmė - gimnazistai

Kelmė - foto albumas

Kelmė - iškarpos iš spaudos

Kelmė - žemėlapiai

Kelmė - lietuvių sąrašas

Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)

Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)

Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)

Kelmė - žydų sąrašas

Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)

Tytuvėnai - Basė Bloch

Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"

Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)

Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė

Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai

Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"

Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"

Kražiai - Elke Flaks

Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"

Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Ištrauka iš Stanislovo Buchovecko tyrimo knygoje "Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m." [sudarė Arūnas Bubnys]. - Vilnius Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, ISBN 978-609 -8037-13-5

"1923 m. gyventojų surašymo metu Kelmės valsčiuje būta **14 711** žmonių, iš jų - **1599** žydai. Raseinių apskrityje Kelmės miestas buvo trečia pagal gyventojų žydų skaičių gyvenvietė (po Raseinių ir Jurbarko miestų). 1937 m. vasario mėn. vietinio masto surašymo duomenimis, Kelmėje buvo **3599** gyventojai: **2225** lietuviai, **1302** žydai, **44** vokiečiai, **28** rusai. Tad JAV išleistos „Lietuvių enciklopedijos" duomenys, kad 1939 m. iš 3705 Kelmės gyventojų „arti 2000 buvo žydai", yra klaidinantys. Mat 1940 m. ir su atbėgusiais iš Klaipėdos žydais šios tautybės gyventojų skaičius, palyginti su 1937 m. duomenimis, negalėjo labai padidėti (dėl emigracijos ir kt.). O sovietmečiu (1940-1941) nebuvo tikslesnės gyventojų ir jų tautinės priklausomybės apskaitos. Klaidinga Kelmėje ir valsčiuje gyvenusių žydų proporcija tarp visų gyventojų ir padidintas jų skaičius mieste pateko į nemažą dalį kitų tekstų (įskaitant ir interneto svetaines) ir leidinių Lietuvoje ir užsienyje. Lietuvių sovietinės enciklopedijos šios klaidos išvengė, nes, kaip minėta, jos Kelmei skirtuose savo straipsniuose apie žydus nerašė, tarsi jų mieste nebūta. Kelmėje 1939-1940 m. galėjo gyventi apie **1350** žydų, valsčiuje - kiek daugiau nei **1400**. Iki 1940 m. nemažai Kelmės žydų išvyko gyventi į kitas šalis."

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Žydų ekonominė padėtis prieš sovietų okupaciją 1940 m. ir Antrąjį Pasaulinį karą buvo patenkinama. Kelmės žydų bendruomenė remdavo Kelmės ješivas. Žydai atvykdavo mokytis Toros ir Talmudo išminties iš viso pasaulio. Neturtingų jaunuolių išlaikymu ir maitinimu rūpinosi vietiniai žydai, tai buvo jų garbės reikalas.

1940 metais Lietuvą okupavus sovietams, naujoji valdžia nacionalizavo visas gamyklas ir fabrikus, kurių daugumos savininkai buvo žydai. Nacionalizuotų krautuvių ir ūkių valdytojais buvo paskirti komisarai. Visos sionistinės partijos ir organizacijos buvo uždraustos, o hebrajiškos mokyklos - uždarytos. Religinių institucijų veikla tapo labai suvaržyta. Sutriko prekių pasiūla, todėl staiga ėmė augti kainos. Ant vidurinės klasės, kurios didžioji dalis buvo žydai, pečių užgriuvo sunkiausia naujos situacijos našta. Palaipsniui krito pragyvenimo lygis, todėl kai kurie pradėjo dairytis papildomo uždarbio šaltinių: kas nusipirko arklį ir vežimą, kas siuvimo mašiną, kas - audimo stakles.

Šaltinis: https://www.jewishgen.org/yizkor/lithuania5/lit5_060.html#f1

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Ištrauka iš Stanislovo Buchovecko tyrimo knygoje "Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m." [sudarė Arūnas Bubnys]. - Vilnius Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, ISBN 978-609 -8037-13-5

"Kelmėje buvo penkios sinagogos ir maldos namai. 1936 m. Raseinių apskrities viršininko įstaigos dokumente minimos tik keturios. Kiekviena jų turėjo išrinktą valdybą, kurią tvirtino Švietimo ministerijos Kultūros reikalų departamento direktorius. Gali būti, kad vienoje miesto žydų religinių įstaigų rinkimai nevyko. Mat valsčiaus savivaldybėje 1937 m. buvo užfiksuota, kad „Kelmėje yra penkios sinagogos [įskaitant maldos namus. - S. B.] ir žydų rabinų seminarija". Mieste buvo dar kelios žydų švietimo įstaigos, teikiančios bendrąjį išsilavinimą. Pavyzdžiui, Kelmės 2-ojoje valstybinėje pradžios mokykloje buvo trys mokinių komplektai (vedėjas **Avsiejus Mejerovičius**). Dalykų buvo mokoma hebrajų kalba. 1940 m. pavasarį, kai dirbo trys mokytojai (vienam iš jų algą mokėjo mokinių tėvų komitetas, kitiems dviem - Švietimo ministerija), mokėsi 75 mergaitės ir tik 2 berniukai. Kiti 67 žydų berniukai mokėsi konfesinėje mokykloje, kurią baigę įgydavo keturių skyrių pažymėjimą. Paskutiniais nepriklausomybės laikų mokslo metais lietuviškose valsčiaus pradžios mokyklose mokėsi tik žydų mergaitės (6 - Kelmės miesto V. Pūtvio mokykloje, po vieną - Liolių ir Saudininkų). Kelmės progimnazijoje 1938 m. pabaigoje tarp 208 mokinių buvo 18 žydų (4 berniukai ir 14 mergaičių), iš 15 pedagogų - 2 žydai (rabinas **Kalmanas Beinešovičius** ir prancūzų kalbos mokytoja **Hana Bermantaitė**)."

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ištrauka iš Stanislovo Buchovecko tyrimo knygoje "Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m." [sudarė Arūnas Bubnys]. - Vilnius Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, ISBN 978-609 -8037-13-5

> "Matyt, veikiami dar iki 1940 m. Lietuvos okupacijos žinomų faktų apie žydų diskriminavimą ir persekiojimus nacių valdomoje Vokietijoje ir jos užimtuose kraštuose (tokios informacijos 1940-1941 m. Sovietų Sąjungoje buvo mažai dėl draugystės su nacių Vokietija pasirašius 1939 m. Molotovo- Ribbentropo paktą), bet pirmiausia turbūt vildamiesi "šviesesnio rytojaus" kai kurie vargingiau gyvenantys žydai 1940 m. birželio mėn. Lietuvą okupuojančią bolševikų kariuomenę Kelmėje pasitiko su gėlėmis. Komunistai pogrindininkai su sovietų kareiviais stadione surengė mitingą. Vietinių žmonių liaudies šventės ir dėkingumo bolševikams įspūdį turėjo sustiprinti po mitingo vykęs raudonarmiečių koncertas, kurį savo vadovybės įsakymu privalėjo surengti į Kelmę atvykęs aukštesnis okupacinės kariuomenės karininkas. Tačiau netrukus daugelis ir tų žydų bei lietuvių, kurie palankiai sutiko ant sovietų šautuvų durtuvų atneštas permainas, turėjo jei ne nusivilti, tai bent jau išsigąsti šio įprastą gyvenimą ir žmonių santykius keičiančio volo."

*toliau, remdamasis **Zofijos Kančiauskaitės-Kuprienės** atsiminimais, rašytais 1965 m., Stanislovas Buchoveckas daro išvadą:*

> "Atrodo, kad net 1940 m. birželio mėn. ne tiek daug Kelmės žydų džiaugėsi Raudonosios armijos kareivių rodomais kino filmais ir koncertais. Nesiveržė Kelmės jaunuoliai žydai ir į komjaunimą. Tarp penkių komjaunuolių , kurie sovietų okupacijos mokslo metais lankė baigiamąsias gimnazijos klases (po 1940 m. rudenį švietimo ministro Antano Venclovos įvykdytos švietimo "reformos", kuria siekta aukštesnį mokslą priartinti prie sovietinio dešimtmetės mokyklos modelio, 1941 m. Lietuvos gimnazijas baigė ir dešimtos, ir devintos klasės mokiniai), tebuvo viena žydaitė. Tai **Frida Kelcaitė** (ar Klecaitė), kuriai vyresnieji kolaborantai buvo įpiršę gimnazijos komsorgės pareigas. Kiti keturi 1941 m. abiturientai komjaunuoliai - lietuviai."

Vaclovas Rimkus knygoje "Kelmės kraštas" (1997 m.) patikslina Kelmės komjaunimo narių sudėtį:

> "Moksleiviams perauklėti buvo kuriamos pionierių organizacijos; jos veikė Kelmėje, Užventyje, Beinoravoje, Kolainiuose, Lygšilyje, Vaiguvoje, Pakėvyje. Tačiau jų nebuvo Pašilėnuose, Minupiuose, net Šaukėnuose."

*toliau, remdamasis **Emilijos Stumbrytės-Valančienės (g.1921 m.)** atsiminimais, Vaclovas Rimkus rašo:*

"Komjaunimo organizacija buvo įkurta tik Kelmės vidurinėje mokykloje, ji buvo negausi. Organizacijai priklausė baigiamųjų klasių moksleiviai **Mauša Boneris**, **Taiba Bakštaitė**, **Frida Kelcaitė**, **Eugenija Bielskytė**, **Zigmas Bielskis** ir dar vienas kitas. Be to, Kelmės vidurinėje mokykloje veikė politizuoti aviamodelizmo ir fizkultūrininkų būreliai. Moksleiviams buvo skaitomos politinės ir ateistinės paskaitos, organizuojami politinio švietimo rateliai. Tarp klasių vyko socialistinis lenktyniavimas už geriausią mokymosi pažangumą, politinį išprusimą."

Keletas tuometinės spaudos iškarpų

TIESA

PIRMIEJI PROPAGANDININKAI

Apie partinę organizaciją, kuri neišskirstyta kuopelėmis

Darbo inteligentija išvien su visais darbo žmonėmis

"Tiesa" 1940.09.03
Šaltinis: www.epaveldas.lt

Lietuvos Komunistų partijos CK organo "Tiesa" 1940 rugsėjo 03 d. numeryje paskelbta trumpa žinutė "KELMĖ: Komjaunuolių vakaras":

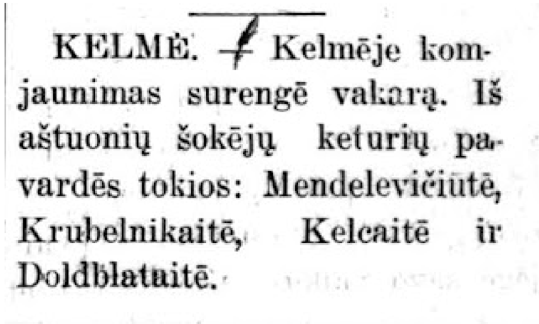
"Kelmės komjaunimas surengė vakarą miesto salėje. Seniau per vakarus visuomet beveik tuščia būdavosi salė, dabar buvo pilna žmonių. Vakaras atidarytas sovietiškomis dainomis (k. a.: "Katiuša" ir "Jeigu karas rytoj"), kurias išpildė II-jo ulonų pulko III eskadrono choras ir orkestras. Paskiau eilėraščiai ir melodeklamacijos. Reikia pažymėti, kad "Laisvės daina", padainuota drg. Dakteriui vedant ir "Draugystė", padainuota drg. Leonavičiui vedant labai patiko publikai , kuri juos apdovanojo ovacijomis. Liaudies šokiai taip pat buvo lydimi smarkių ovacijų. Šoko komjaunuolės **Barkauskaitė**, **Matutytė**, **Bielskytė**, **Jonaitė**, **Krubelnikaitė**, **Mendelevičiūtė**, **Kelcaitė L.** ir **Goldblataitė R.**

Po to publika linksminosi iki vėlaus vakaro. Šoko ir prie staliukų sėdėjo karininkai, kareiviai, darbininkai, tarnautojai (inteligentijos, deja, buvo labai maža) lietuviai, žydai, lenkai - negirdėt jokio pajuokiamo žodžio, jokio pasityčiojimo, iš kitos tautybės žmogaus."

Po kelių savaičių Čikagoje Amerikos lietuvių leistame laikraštyje "DRAUGAS" 1940 rugsėjo 30 d. numeryje 229 buvo paskelbta žinutė, kuri rėmėsi aukščiau parašyta žinute iš tarybinio laikraščio, tačiau išvardino tik šokėjas su žydiškomis pavardėmis, o keturių lietuvių merginų pavardžių neskelbė:

"KELMĖ: Kelmėje komjaunimas surengė vakarą. Iš aštuonių šokėjų, keturių pavardės tokios: **Mendelevičiūtė**, **Krubelnikaitė**, **Kelcaitė** ir **Doldblataitė** *[Goldblataitė]*."

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai

KELMĖ. — Kelmėje komjaunimas surengė vakarą. Iš aštuonių šokėjų keturių pavardės tokios: Mendelevičiutė, Krubelnikaitė, Kelcaitė ir Doldblataitė.

Pilnas laikraščio numeris.

Persitvarkė Kelmės komjaunuoliai

"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 20 d.)

1940 m. spalių 9 d. įvyko gimnazijos mokinių-komjaunuolių susirinkimas. Susirinkimą atidarius, kalbėjo kuopelės sekretorė drg. **F.Kelcaitė** apie valstiečių gyvenimą buržuazijos laikais. Savo kalboje ji puikiai nušvietė kapitalistus ir jų darbus, kuriais buvo užkrovę sunkią gyvenimo naštą ant valstiečių pečių.

Paskui kalbėjo kuopelės globėjas mokytojas drg. Švėgžda. Jis nurodė komjaunuolių pareigas mokykloj, paragino mokytis, dirbti ir tuo prisidėti prie liaudies gerbūvio kėlimo.

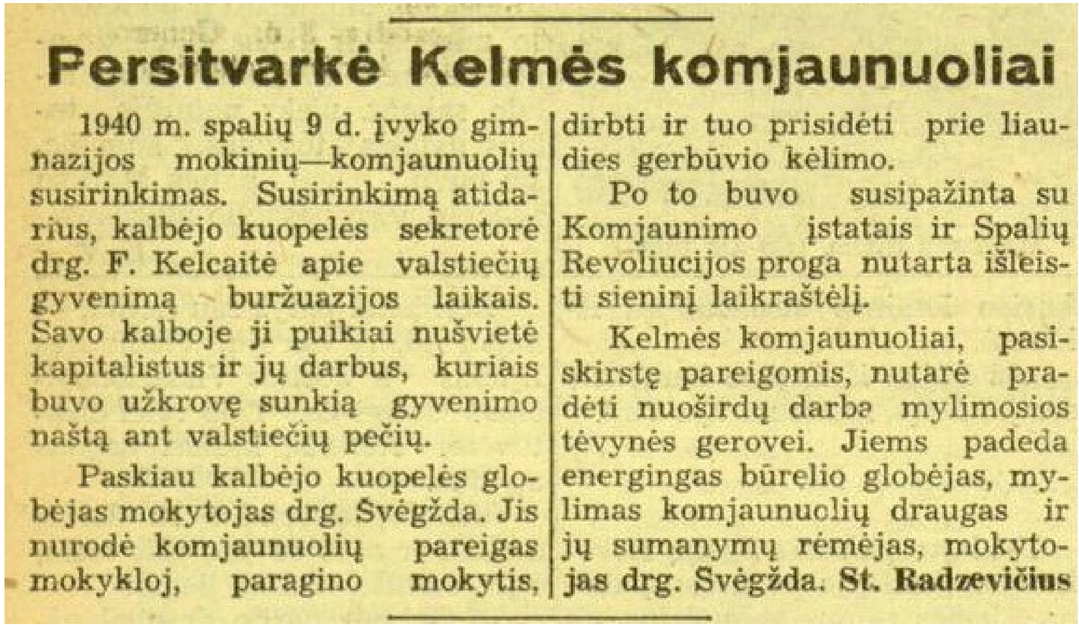
Po to buvo susipažinta su Komjaunimo įstatais ir Spalių Revoliucijos proga nutarta išleisti sieninį laikraštėlį.

Kelmės komjaunuoliai, pasiskirstę pareigomis, nutarė pradėti nuoširdų darbą mylimosios tėvynės gerovei. Jiems padeda energingas būrelio globėjas, mylimas komjaunuolių draugas ir jų sumanymų rėmėjas, mokytojas drg. Švėgžda.

St. Radzevičius

[(1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)
[Įvairūs šaltiniai internete](#)

[gruodžio 2023](#) (1)
[gruodžio 2022](#) (1)
[balandžio 2022](#) (1)
[vasario 2022](#) (1)
[sausio 2022](#) (2)
[lapkričio 2021](#) (1)
[rugsėjo 2021](#) (1)
[rugpjūčio 2021](#) (1)
[liepos 2021](#) (2)
[birželio 2021](#) (1)
[gegužės 2021](#) (2)
[kovo 2021](#) (1)
[vasario 2021](#) (5)
[sausio 2021](#) (2)
[gruodžio 2020](#) (4)
[lapkričio 2020](#) (2)
[spalio 2020](#) (5)
[rugsėjo 2020](#) (2)
[gegužės 2020](#) (5)
[balandžio 2020](#) (2)
[sausio 2020](#) (9)
[gruodžio 2019](#) (12)
[lapkričio 2019](#) (9)
[spalio 2019](#) (7)

Persitvarkė Kelmės komjaunuoliai

1940 m. spalių 9 d. įvyko gimnazijos mokinių—komjaunuolių susirinkimas. Susirinkimą atidarius, kalbėjo kuopelės sekretorė drg. F. Kelcaitė apie valstiečių gyvenimą buržuazijos laikais. Savo kalboje ji puikiai nušvietė kapitalistus ir jų darbus, kuriais buvo užkrovę sunkią gyvenimo naštą ant valstiečių pečių.

Paskiau kalbėjo kuopelės globėjas mokytojas drg. Švėgžda. Jis nurodė komjaunuolių pareigas mokykloj, paragino mokytis, dirbti ir tuo prisidėti prie liaudies gerbūvio kėlimo.

Po to buvo susipažinta su Komjaunimo įstatais ir Spalių Revoliucijos proga nutarta išleisti sieninį laikraštėlį.

Kelmės komjaunuoliai, pasiskirstę pareigomis, nutarė pradėti nuoširdų darbą mylimosios tėvynės gerovei. Jiems padeda energingas būrelio globėjas, mylimas komjaunuolių draugas ir jų sumanymų rėmėjas, mokytojas drg. Švėgžda. **St. Radzevičius**

Iškarpa iš laikraščio "Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 20 d.)

Iš [Jakovo Zako](#) liudijimo:

> Jauna mergina **FRIDA KELCAITĖ** *[[žinutė Čikagos laikraštyje DRAUGAS](#)]* sovietų režimo metu priklausė komunistinio jaunimo judėjimui *[komsomol]*. Karui prasidėjus, ji pabėgo į netoliese esantį Laukuvos miestelį. Lietuviai ją atpažino ir pargabeno atgal į Kelmę, į partizanų vadavietę, kuri buvo įkurta lietuviškoje gimnazijoje *[buvusioje Kelmės dvaro spirito varykloje, vėliau ten pat buvusioje progimnazijoje, o dar vėliau prieš karą, pasak [Liudo Aleknos](#), ten buvo įsteigti senelių ir neįgaliųjų globos namai.]*. Tą dieną Jakovas Zakas su draugu **EMANUELIS ROZENFELDAS** plovė gimnazijos klases. Du lietuviai, gimnazijos dešimtos klasės mokiniai, buvę **FRIDA** bendramoksliai, **MYKOLAS JOKUBAITIS** ir **VYTAUTAS BUTKUS** žiauriai sumušė ją ir, nuvarę prie Kelmės dvaro esančios žvyrduobės, nušovė. Prieš nužudant jie leido jai surūkyti cigaretę. Po šio savo "herojiško" darbo žudikai gyrėsi saviškiams.

Gražus pavyzdys

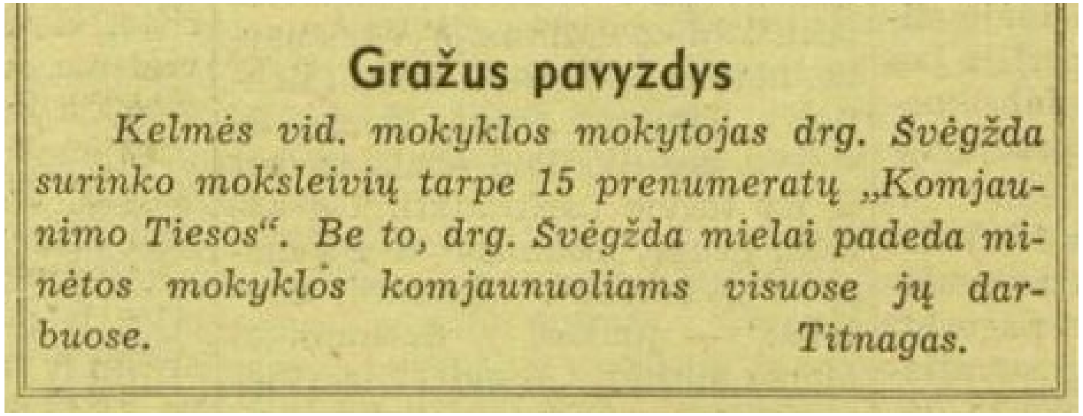
"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 23 d.)

Kelmės vid. mokyklos mokytojas drg. Švėgžda surinko moksleivių tarpe 15 prenumeratų "Komjaunimo Tiesos". Be to, drg. Švėgžda mielai padeda minėtos mokyklos komjaunuoliams visuose jų darbuose.

Titnagas.

[rugsėjo 2019](1)

SEKĖJAI

Gražus pavyzdys

Kelmės vid. mokyklos mokytojas drg. Švėgžda surinko moksleivių tarpe 15 prenumeratų „Komjaunimo Tiesos". Be to, drg. Švėgžda mielai padeda minėtos mokyklos komjaunuoliams visuose jų darbuose.

Titnagas.

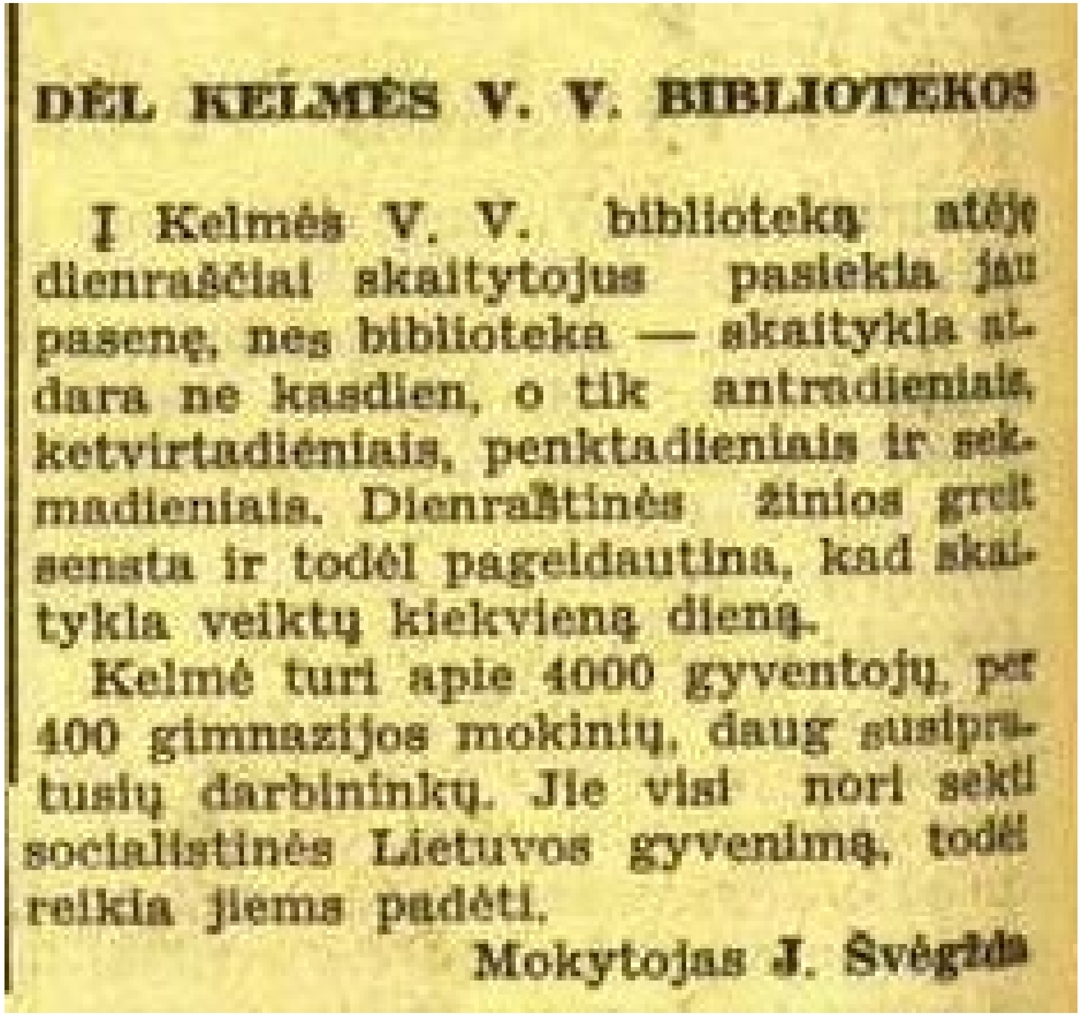

Švėgžda Jonas jaunystėje, LKK, 7 tomas, 360 psl.

ŠVĖGŽDA Jonas gimė 1911 07 12 Juodžių k., Grinkiškio vls., Kėdainių aps. 1928 06 15 baigė Kaišiadorių vid. m-lą, 1937 07 01 - Kauno aukštesn. meno m-lą. 1937 07 07 pašauktas į Lietuvos kariuomenę. 1938 09 27 baigus Karo mokyklą (XIII asp. laida) suteiktas pėst. ats. jaun. leitenanto laipsnis ir paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. **Mokytojavo** Šeduvos „Saulės" prog-joje, **1940 08 - 1941 06 - Kelmės V. Putvio-Putvinskio g-joje**. Vokiečių okupacijos metu 1941 09 01 - 1944 06 mokytojavo Kėdainių aps. Krakių g-joje. 1943 01 įstojo į LLA, buvo Krakių vls. būrio vadas (slap. Tulpė). Kartu su policija dalyvavo akcijose prieš sovietinius diversantus. Sovietų Sąjungai antrą kartą okupavus Lietuvą mokytojavo Šeduvoje, Radviliškio vls., dalyvavo antisovietinėje veikloje. 1945 03 30 suimtas, kalintas Kėdainiuose, 1945 05 28 - 1946 10 03 - lageryje Vorkutoje, Krasnojarsko kr. 1947 12 20 SSRS MGB Ypatingojo pasitarimo nuteistas 8 metams, perkeltas į lagerį Strojka Nr. 501, Tiumenės sr., vėliau į lagerį Oziorlage, Irkutsko sr. Nuo 1953 03 30 tremtyje Sokolovkoje, Šiaurės Kazachstane, kur mokytojavo. 1956 04 17 SSRS Aukščiausiosios tarybos nutarimu paleistas. [...]

LCVA, f.930, ap.2Š, b.257; f.387, ap.6, b.3794; f.1767, ap.3, b.1194; LYA. f.K-1, ap.58, b.b. P-14871; LGG, t.2, d.3. p.127.

(Iš "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 7 tomas, 360 psl.)

DĖL KELMĖS V. V. BIBLIOTEKOS

Į Kelmės V. V. biblioteką ateję dienraščiai skaitytojus pasiekia jau pasenę, nes biblioteka — skaitykla atdara ne kasdien, o tik antradieniais, ketvirtadieniais, penktadieniais ir sekmadieniais. Dienraštinės žinios greit sensta ir todėl pageidautina, kad skaitykla veiktų kiekvieną dieną.

Kelmė turi apie 4000 gyventojų, per 400 gimnazijos mokinių, daug susipratusių darbininkų. Jie visi nori sekti socialistinės Lietuvos gyvenimą, todėl reikia jiems padėti.

Mokytojas J. Švėgžda

"Tiesa" (1940 spalio 2 d.)

Kelmės vidurinės mokyklos moksleiviai kupini padėkos jausmo

"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 23 d.)

1940 m. spalių mėn. 19 d. įvyko Kelmės vidurinės mokyklos moksleivių mitingas pareikšti padėką Tarybų S-gos vyriausybei už nemokamą mokslą.

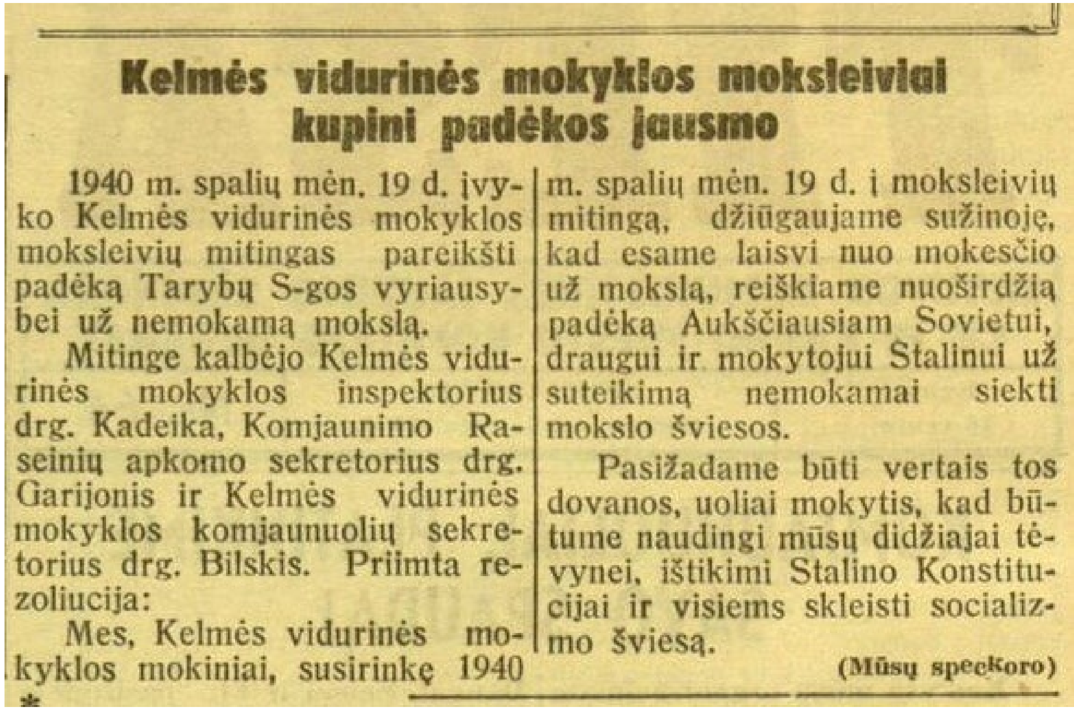
Mitinge kalbėjo Kelmės vidurinės mokyklos inspektorius drg. Kadeika, Komjaunimo Raseinių apkomo sekretorius drg. Garijonis ir Kelmės vidurinės mokyklos komjaunuolių sekretorius drg. Bilskis. Priimta rezoliucija:

Mes, Kelmės vidurinės mokyklos mokiniai, susirinkę 1940 m. spalių mėn. 19 d. į moksleivių mitingą, džiūgaujame sužinoję, kad

esame laisvi nuo mokesčio už mokslą, reiškiame nuoširdžią padėką Aukščiausiam Sovietui, draugui ir mokytojui Stalinui už suteikimą nemokamai siekti mokslo šviesos.

Pasižadame būti vertais tos dovanos, uoliai mokytis, kad būtume naudingi mūsų didžiajai tėvynei, ištikimi Stalino Konstitucijai ir visiems skleisti socializmo šviesą.

(Mūsų speckoro)

Kelmės vidurinės mokyklos moksleiviai kupini padėkos jausmo

1940 m. spalių mėn. 19 d. įvyko Kelmės vidurinės mokyklos moksleivių mitingas pareikšti padėką Tarybų S-gos vyriausybei už nemokamą mokslą.

Mitinge kalbėjo Kelmės vidurinės mokyklos inspektorius drg. Kadeika, Komjaunimo Raseinių apkomo sekretorius drg. Garijonis ir Kelmės vidurinės mokyklos komjaunuolių sekretorius drg. Bilskis. Priimta rezoliucija:

Mes, Kelmės vidurinės mokyklos mokiniai, susirinkę 1940 m. spalių mėn. 19 d. į moksleivių mitingą, džiūgaujame sužinoję, kad esame laisvi nuo mokesčio už mokslą, reiškiame nuoširdžią padėką Aukščiausiam Sovietui, draugui ir mokytojui Stalinui už suteikimą nemokamai siekti mokslo šviesos.

Pasižadame būti vertais tos dovanos, uoliai mokytis, kad būtume naudingi mūsų didžiajai tėvynei, ištikimi Stalino Konstitucijai ir visiems skleisti socializmo šviesą.

(Mūsų speckoro)

"Komjaunimo tiesa" (1940 spalio 25 d.)

Komjaunimo Kelmės organizacija.

Šiuo pasižadame uoliai dalyvauti "Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 130 egz. prenumeratų. (Pasirašo komiteto sekr. pavaduotojas)

Šiauliai „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse pasižadėjo išplatinti 2.500 egzempliorių

„Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynės vyksta pilnu tempu. Redakcija gauna socvaržybų sutartis vis iš kitų vietų. Šiandien vėl skelbiam eilę pasižadėjimų iš vietų.

1) **Rietavas.** Siuo pasižadu dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinime ir išplatinti šimtą egzempliorių tarp organizuoto ir neorganizuoto jaunimo.

(Pasirašė L. K. J. S. Rietavo komiteto sekret. D. Liaudanskis).

2) **Komjaunimo Viekšnių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 100 egz. abonentais. (Pasirašo sekretorius).

3) **Komjaunimo Kelmės organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 130 egz. prenumeratų. (Pasirašo komiteto sekr. pavaduotojas).

4) **Mažeikiai.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti, kiek leis sąlygos, o mažiausiai 300 egz. abonentais.

5) **Komjaunimo Telšių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 500 egz. — abonentams. (Parašas).

6) **Komjaunimo Šakių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 500 egz. (Pasirašo sekretorius ir spaudos vedėjas).

7) **Komjaunimo Raseinių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir surinkti 500 abonentų. (Pasirašė: A. Garijonis).

8) **Komjaunimo Telšių organizacija.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir surinkti 600 egz. abonentams. (Parašas).

9) **Komjaunimo Siaulių apkomas.** Siuo pasižadame dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 1000 egz. — abonentais. (Pasirašė: apkomo spaudos vadovas).

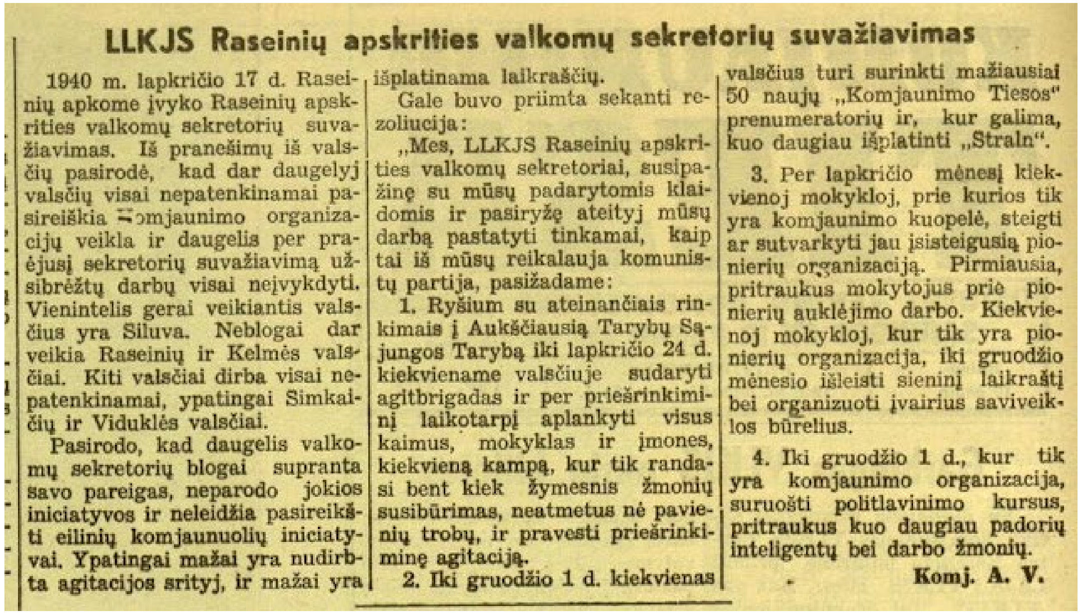
10) **Komjaunimo Siaulių miestkomas.** Siuo pasižadame dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 1.500 egz. abonentams.

11) **Komjaunimo Tauragės apskr. komitetas.** Siuo pasižadame uoliai dalyvauti „Komjaunimo Tiesos" platinimo soclenktynėse ir išplatinti 1.500 egz. abonentams. (Pasirašė: spaudos vadovas).

Mes, Komjaunimo Seinų apskrities organizacijos korespondentų būrelis, šaukiame Komjaunimo Šakių apskr. organizacijos korespondentų būrelį į „Komjaunimo Tiesos" platinimo socialistines lenktynes. Mes, Seinų apskrities komjaunuoliai korespondentai, pasižadam nuo spalių mėn. 24 d. iki lapkričio mėn. 8 d. surinkti 300 prenumeratų, tuo būdu pakeldami prenumeratų skaičių 100%. Pasirašo korespondentai:

Liegus, Prūsakas, Viedraitis, Chvikleris, Breidbordas ir Benderovas.

Komjaunuoliai! Mobilizuokim visas jėgas! Platinkim savo spaudą. Kas dar neįsijungė — tuč tuojau įsijungti į soclenktynes! Kaimus ir miestus turi užtvindyti jaunimo laikraštis — „Komjaunimo Tiesa"!

LLKJS Raseinių apskrities valkomų sekretorių suvažiavimas

1940 m. lapkričio 17 d. Raseinių apkome įvyko Raseinių apskrities valkomų sekretorių suvažiavimas. Iš pranešimų iš valsčių pasirodė, kad dar daugelyj valsčių visai nepatenkinamai pasireiškia komjaunimo organizacijų veikla ir daugelis per praėjusį sekretorių suvažiavimą užsibrėžtų darbų visai neįvykdyti. Vienintelis gerai veikiantis valsčius yra Siluva. Neblogai dar veikia Raseinių ir Kelmės valsčiai. Kiti valsčiai dirba visai nepatenkinamai, ypatingai Simkaičių ir Viduklės valsčiai.

Pasirodo, kad daugelis valkomų sekretorių blogai supranta savo pareigas, neparodo jokios iniciatyvos ir neleidžia pasireikšti eilinių komjaunuolių iniciatyvai. Ypatingai mažai yra nudirbta agitacijos srityj, ir mažai yra išplatinama laikraščių.

Gale buvo priimta sekanti rezoliucija:

„Mes, LLKJS Raseinių apskrities valkomų sekretoriai, susipažinę su mūsų padarytomis klaidomis ir pasiryžę ateityj mūsų darbą pastatyti tinkamai, kaip tai iš mūsų reikalauja komunistų partija, pasižadame:

1. Ryšium su ateinančiais rinkimais į Aukščiausią Tarybų Sąjungos Tarybą iki lapkričio 24 d. kiekviename valsčiuje sudaryti agitbrigadas ir per priešrinkiminį laikotarpį aplankyti visus kaimus, mokyklas ir įmones, kiekvieną kampą, kur tik randasi bent kiek žymesnis žmonių susibūrimas, neatmetus nė pavienių trobų, ir pravesti priešrinkiminę agitaciją.

2. Iki gruodžio 1 d. kiekvienas valsčius turi surinkti mažiausiai 50 naujų „Komjaunimo Tiesos" prenumeratorių ir, kur galima, kuo daugiau išplatinti „Straln".

3. Per lapkričio mėnesį kiekvienoj mokykloj, prie kurios tik yra komjaunimo kuopelė, steigti ar sutvarkyti jau įsisteigusią pionierių organizaciją. Pirmiausia, pritraukus mokytojus prie pionierių auklėjimo darbo. Kiekvienoj mokykloj, kur tik yra pionierių organizacija, iki gruodžio mėnesio išleisti sieninį laikraštį bei organizuoti įvairius saviveiklos būrelius.

4. Iki gruodžio 1 d., kur tik yra komjaunimo organizacija, suruošti politlavinimo kursus, pritraukus kuo daugiau padorių inteligentų bei darbo žmonių.

Komj. A. V.

"Komajunimo Tiesa" 1940 m. lapkričio 21 d.
Raseinių apsk. valsčių komjaunimo komitetų sekretorių suvažiavimas

Raudonoji Gurguolė Kelmėje

"Komjaunimo tiesa" (1940 gruodžio 30 d.)

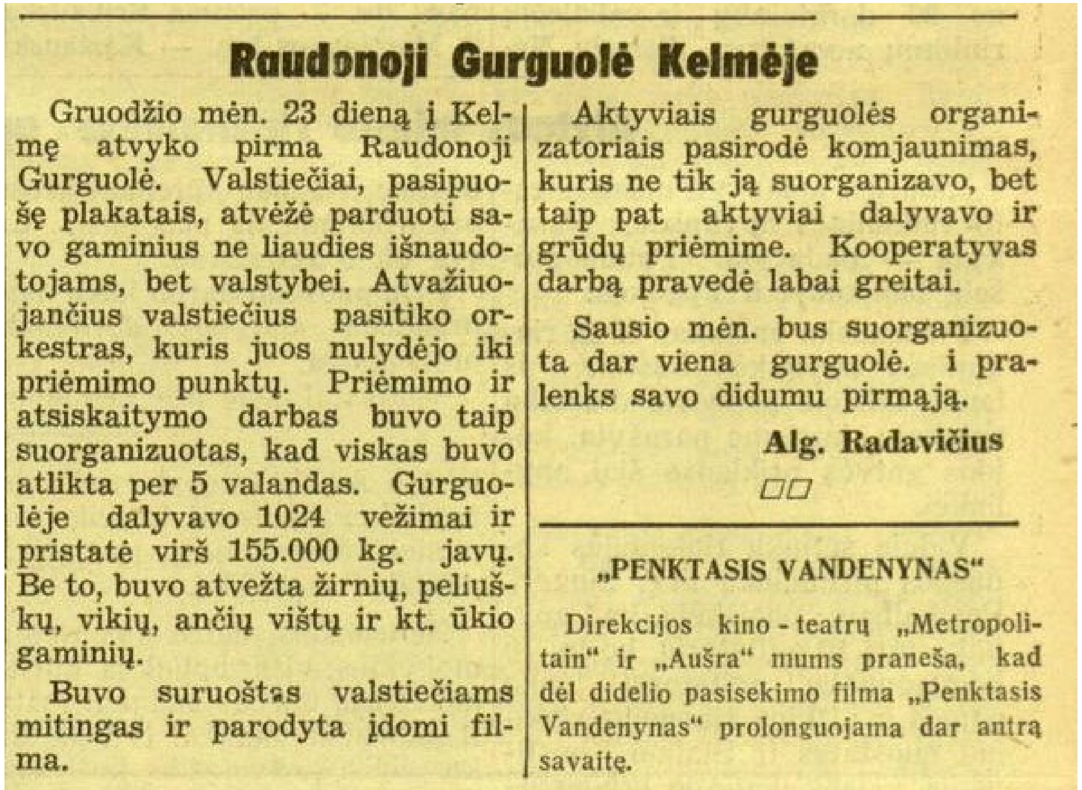
Gruodžio mėn. 23 dieną į Kelmę atvyko pirma Raudonuoji Gurguolė. Valstiečiai, pasipuošę plakatais, atvežė parduoti savo gaminius ne liaudies išnaudotojams, bet valstybei. Atvažiuojančius valstiečius pasitiko orkestras, kuris juos nulydėjo iki priėmimo punktų. Priėmimo ir atsiskaitymo darbas buvo taip suorganizuotas, kad viskas buvo atlikta per 5 valandas. Gurguolėje dalyvavo 1024 vežimai ir pristatė virš 155.000 kg. javų. Be to, buvo atvežta žirnių, peliuškų, vikių, ančių, vištų ir kt. ūkio gaminių.

Buvo suruoštas valstiečiams mitingas ir parodyta įdomi filma.

Aktyviais gurguolės organizatoriais pasirodė komjaunimas, kuris ne tik ją suorganizavo, bet taip pat aktyviai dalyvavo ir grūdų priėmime. Kooperatyvas darbą pravedė labai gerai.

Sausio mėn. bus suorganizuota dar viena gurguolė. Ji pralenks savo didumu pirmąją.

Alg. Radavičius

Raudonoji Gurguolė Kelmėje

Gruodžio mėn. 23 dieną į Kelmę atvyko pirma Raudonoji Gurguolė. Valstiečiai, pasipuošę plakatais, atvėžė parduoti savo gaminius ne liaudies išnaudotojams, bet valstybei. Atvažiuojančius valstiečius pasitiko orkestras, kuris juos nulydėjo iki priėmimo punktų. Priėmimo ir atsiskaitymo darbas buvo taip suorganizuotas, kad viskas buvo atlikta per 5 valandas. Gurguolėje dalyvavo 1024 vežimai ir pristatė virš 155.000 kg. javų. Be to, buvo atvežta žirnių, peliuškų, vikių, ančių vištų ir kt. ūkio gaminių.

Buvo suruoštas valstiečiams mitingas ir parodyta įdomi filma.

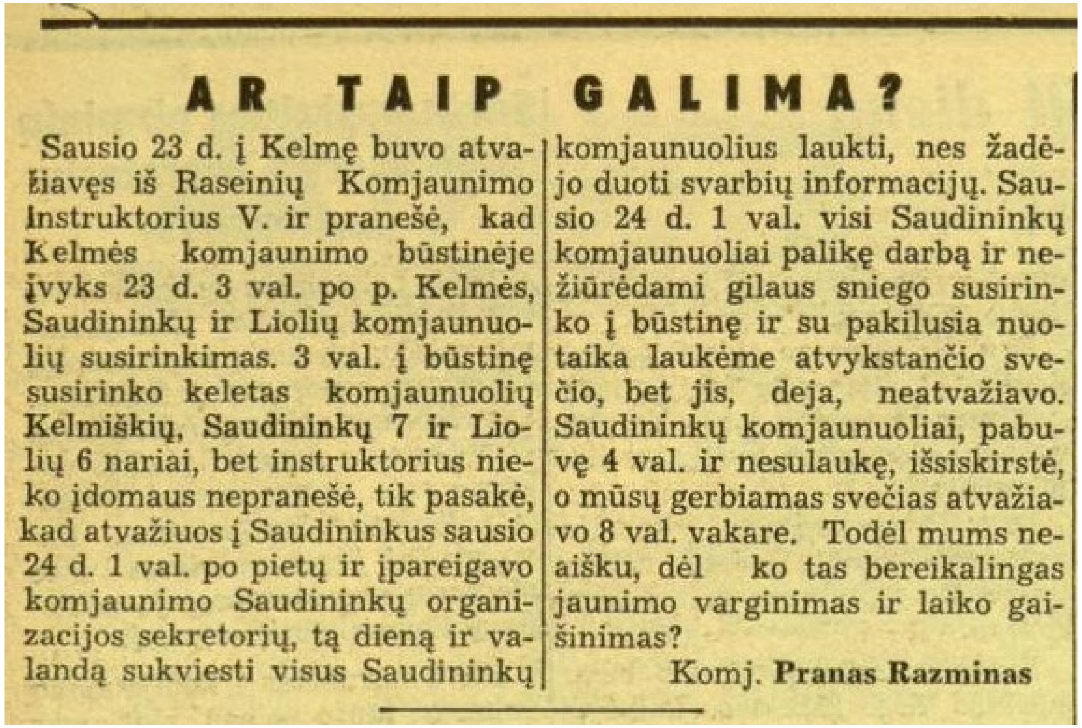
Aktyviais gurguolės organizatoriais pasirodė komjaunimas, kuris ne tik ją suorganizavo, bet taip pat aktyviai dalyvavo ir grūdų priėmime. Kooperatyvas darbą pravedė labai greitai.

Sausio mėn. bus suorganizuota dar viena gurguolė. i pralenks savo didumu pirmąją.

Alg. Radavičius

„PENKTASIS VANDENYNAS“

Direkcijos kino - teatrų „Metropolitain“ ir „Aušra“ mums praneša, kad dėl didelio pasisekimo filma „Penktasis Vandenynas“ prolonguojama dar antrą savaitę.

AR TAIP GALIMA?

Sausio 23 d. į Kelmę buvo atvažiavęs iš Raseinių Komjaunimo Instruktorius V. ir pranešė, kad Kelmės komjaunimo būstinėje įvyks 23 d. 3 val. po p. Kelmės, Saudininkų ir Liolių komjaunuolių susirinkimas. 3 val. į būstinę susirinko keletas komjaunuolių Kelmiškių, Saudininkų 7 ir Liolių 6 nariai, bet instruktorius nieko įdomaus nepranešė, tik pasakė, kad atvažiuos į Saudininkus sausio 24 d. 1 val. po pietų ir įpareigavo komjaunimo Saudininkų organizacijos sekretorių, tą dieną ir valandą sukviesti visus Saudininkų komjaunuolius laukti, nes žadėjo duoti svarbių informacijų. Sausio 24 d. 1 val. visi Saudininkų komjaunuoliai palikę darbą ir nežiūrėdami gilaus sniego susirinko į būstinę ir su pakilusia nuotaika laukėme atvykstančio svečio, bet jis, deja, neatvažiavo. Saudininkų komjaunuoliai, pabuvę 4 val. ir nesulaukę, išsiskirstė, o mūsų gerbiamas svečias atvažiavo 8 val. vakare. Todėl mums neaišku, dėl ko tas bereikalingas jaunimo varginimas ir laiko gaišinimas?

Komj. **Pranas Razminas**

"Komjaunimo Tiesa" (1941 sausio 30 d.)

Susilpnėjo Kelmės komjaunimo veikla

"Komjaunimo tiesa" (1941 sausio 31 d.)

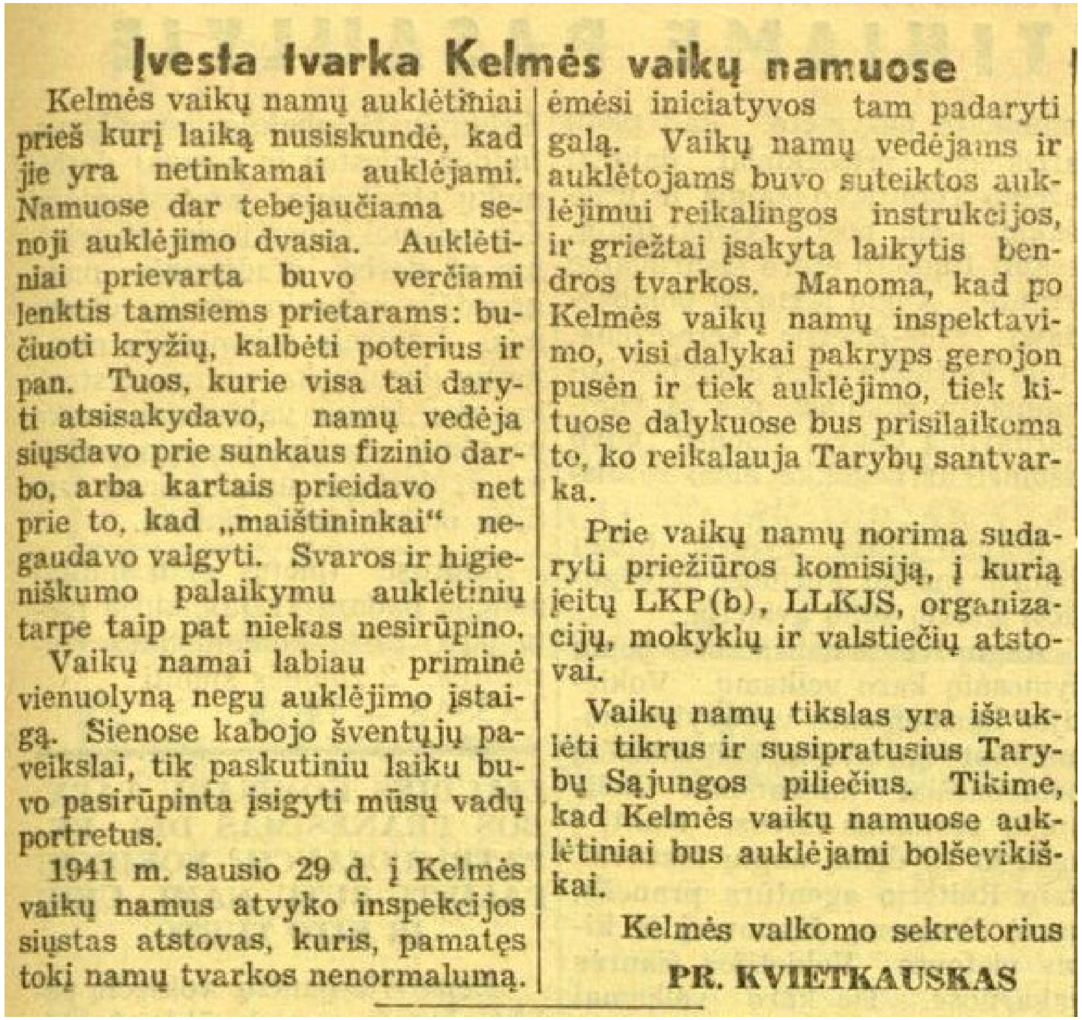
Nors Kelmės komjaunimo viekimui sąlygos ir labai patogios ir palankios, bet kažkodėl silpnai veikiama. Kaip paskelbiamas komjaunimo susirinkimas, tai į susirinkimą ateina 10-15 komjaunuolių, ir tie patys nesilaiko komjaunuoliškos tvarkos, per susirinkimą rūko, kalbasi ir kitokias išdaigas krečia, visi sėdi su kepurėm. Nors Kelmėje yra 38 komjaunuoliai, bet nė vienas neskaito "Komjaunimo Tiesos".

Komjaunuolis **Razminas**

Susilpnėjo Kelmės komjaunimo veikla

Nors Kelmės komjaunimo veikimui sąlygos ir labai patogios ir palankios, bet kažkodėl silpnai veikiama. Kaip paskelbiamas kom jaunimo susirinkimas tai į susirinkimą ateina 10—15 komjaunuolių, ir tie patys nesilaiko komjaunuoliškos tvarkos, per susirinkimą, rūko, kalbasi ir kitokias išdaigas krečia, visi sėdi su kepurėm. Nors Kelmėje yra 38 komjaunuoliai, bet nė vienas neskaito „Komjaunimo Tiesos".

Komjaunuolis **Razminas**

Įvesta tvarka Kelmės vaikų namuose

Kelmės vaikų namų auklėtiniai prieš kurį laiką nusiskundė, kad jie yra netinkamai auklėjami. Namuose dar tebejaučiama senoji auklėjimo dvasia. Auklėtiniai prievarta buvo verčiami lenktis tamsiems prietarams: bučiuoti kryžių, kalbėti poterius ir pan. Tuos, kurie visa tai daryti atsisakydavo, namų vedėja siųsdavo prie sunkaus fizinio darbo, arba kartais prieidavo net prie to, kad „maištininkai" negaudavo valgyti. Svaros ir higieniškumo palaikymu auklėtinių tarpe taip pat niekas nesirūpino.

Vaikų namai labiau priminė vienuolyną negu auklėjimo įstaigą. Sienose kabojo šventųjų paveikslai, tik paskutiniu laiku buvo pasirūpinta įsigyti mūsų vadų portretus.

1941 m. sausio 29 d. į Kelmės vaikų namus atvyko inspekcijos siųstas atstovas, kuris, pamatęs tokį namų tvarkos nenormalumą, ėmėsi iniciatyvos tam padaryti galą. Vaikų namų vedėjams ir auklėtojams buvo suteiktos auklėjimui reikalingos instrukcijos, ir griežtai įsakyta laikytis bendros tvarkos. Manoma, kad po Kelmės vaikų namų inspektavimo, visi dalykai pakryps gerojon pusėn ir tiek auklėjimo, tiek kituose dalykuose bus prisilaikoma to, ko reikalauja Tarybų santvarka.

Prie vaikų namų norima sudaryti priežiūros komisiją, į kurią įeitų LKP(b), LLKJS, organizacijų, mokyklų ir valstiečių atstovai.

Vaikų namų tikslas yra išauklėti tikrus ir susipratusius Tarybų Sąjungos piliečius. Tikime, kad Kelmės vaikų namuose auklėtiniai bus auklėjami bolševikiškai.

Kelmės valkomo sekretorius
PR. KVIETKAUSKAS

"Komjaunimo Tiesa" (1941 vasario 12 d.)
(pasirašė Kelmės valsčiaus komiteto sekretorius Pr. Kvietkauskas)

Komjaunuoliai padeda valstiečiams

"Komjaunimo tiesa" (1941 gegužės 16 d.)

KELMĖ, gegužės 15 d. *(telefonu iš mūsų korespondento)*

Kelmės valsčiaus darbo valstiečiams išėjus į laukus, komjaunimo organizacijai tenka atlikti garbingus uždavinius: juo plačiau prisidėti sėją pravedant. Valsčiuje organizacija nemaža, narių turi 194, kurie gerai išsiaiškinę savo darbo uždavinius, gali daug

nuveikti. Valsčiaus komitetas Kelmės ir Liolių komjaunimo pirminės organizacijos nuo balandžio mėn. 27 d. iki gegužės 15 d. suspėjo pravesti 12-ka valstiečių pasitarimų ir aplankyti apie 100 buožių ir dvarininkų ūkius, paragindami juos pristatyti tarybų vyriausybei nustatytas javų normas.

Iš Kelmės pirminės organizacijos šiuose darbuose aktyviai pasireiškė komjaunuoliai: Karickas Juozas, Kolesevičius Romavas, Balčiauskas Vincas ir Andžiulis Vytautas. Pasižymėjo gerai ir iš Liolių pirminės organizacijos komjaunuolis drg. Daujotas Aleksas.

Maironių kuopelė jau silpniau dribo. Ji pravedė tik 2 mitingus - pasitarimus.

Bet yra tokių pirminių organizacijų, kurios beveik nieko šioje taip svarbioje darbo srityje nedirbo.

Kvietkauskas

Komjaunuoliai padeda valstiečiams

KELMĖ, gegužės 15 d. (telefonu iš mūsų korespondento)

Kelmės valsčiaus darbo valstiečiams išėjus įsėti laukus, komjaunimo organizacijai tenka atlikti garbingus uždavinius: juo plačiau prisidėti sėją pravedant. Valsčiuje organizacija nemaža, narių turi 194, kurie gerai išsiaiškinę savo darbo uždavinius, gali daug nuveikti. Valsčiaus komitetas Kelmės ir Liolių komjaunimo pirminės organizacijos nuo balandžio mėn. 27 d. iki gegužės mėn. 15 d. suspėjo pravesti 12-ka valstiečių pasitarimų ir aplankyti apie 100 buožių ir dvarininkų ūkius, paragindami juos pristatyti tarybų vyriausybei nustatytas javų normas.

Iš Kelmės pirminės organizacijos šiuose darbuose aktyviai pasireiškė komjaunuoliai: Karickas Juozas, Kolesevičius Romavas, Balčiauskas Vincas ir Andžiulis Vytautas. Pasižymėjo gerai ir iš Liolių pirminės organizacijos komjaunuolis drg. Daujotas Aleksas.

Maironių kuopelė jau silpniau dirbo. Ji pravedė tik 2 mitingus — pasitarimus.

Bet yra tokių pirminių organizacijų, kurios beveik nieko šioje taip svarbioje darbo srityje nedirbo.

Kvietkauskas

—o—

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
- Kelmė - Jakovas Zakas
- Kelmė - Chaja Rozienė
- Kelmė - Chanan Levin
- Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
- Kelmė - Icchokas Meras
- Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
- Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
- Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
- Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
- Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
- Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
- Kelmė - Dora Šapira-Nydel
- Kelmė - Iserlis Nissan
- Kelmė - Leiba Bretas

TIESA

PIRMIEJI PROPAGANDININKAI

Apie partinę organizaciją, kuri neišskirstyta kuopelėmis

Darbo inteligentija išvien su visais darbo žmonėmis

"Tiesa" 1940.09.03
Šaltinis: www.epaveldas.lt

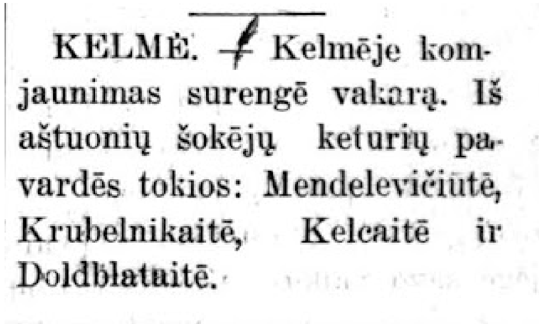
Lietuvos Komunistų partijos CK organo "Tiesa" 1940 rugsėjo 03 d. numeryje paskelbta trumpa žinutė "KELMĖ: Komjaunuolių vakaras":

"Kelmės komjaunimas surengė vakarą miesto salėje. Seniau per vakarus visuomet beveik tuščia būdavosi salė, dabar buvo pilna žmonių. Vakaras atidarytas sovietiškomis dainomis (k. a.: "Katiuša" ir "Jeigu karas rytoj"), kurias išpildė II-jo ulonų pulko III eskadrono choras ir orkestras. Paskiau eilėraščiai ir melodeklamacijos. Reikia pažymėti, kad "Laisvės daina", padainuota drg. Dakteriui vedant ir "Draugystė", padainuota drg. Leonavičiui vedant labai patiko publikai , kuri juos apdovanojo ovacijomis. Liaudies šokiai taip pat buvo lydimi smarkių ovacijų. Šoko komjaunuolės **Barkauskaitė**, **Matutytė**, **Bielskytė**, **Jonaitė**, **Krubelnikaitė**, **Mendelevičiūtė**, **Kelcaitė L.** ir **Goldblataitė R.**

Po to publika linksminosi iki vėlaus vakaro. Šoko ir prie staliukų sėdėjo karininkai, kareiviai, darbininkai, tarnautojai (inteligentijos, deja, buvo labai maža) lietuviai, žydai, lenkai - negirdėt jokio pajuokiamo žodžio, jokio pasityčiojimo, iš kitos tautybės žmogaus."

Po kelių savaičių Čikagoje Amerikos lietuvių leistame laikraštyje "Draugas" (1940 rugsėjo 30 d. Nr. 229) buvo paskelbta žinutė, remiantis aukščiau parašyta skiltimi iš tarybinio laikraščio "Tiesa", tačiau ten išvardino tik šokėjas-komjaunuoles su žydų tautybės pavardėmis, o keturių lietuvių komjaunuolių merginų pavardžių neskelbė:

"KELMĖ: Kelmėje komjaunimas surengė vakarą. Iš aštuonių šokėjų, keturių pavardės tokios: **Mendelevičiūtė, Krubelnikaitė, Kelcaitė ir Doldblataitė** ***[Goldblataitė]***."

KELMĖ. — Kelmėje komjaunimas surengė vakarą. Iš aštuonių šokėjų keturių pavardės tokios: Mendelevičiūtė, Krubelnikaitė, Kelcaitė ir Doldblataitė.

[Kitų keturių šokėjų pavardės ***"kažkodėl"*** *liko nepaminėtos.]*

Pilnas laikraščio "Draugas" numeris.

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google"

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
- Kelmė - Jakovas Zakas
- Kelmė - Chaja Rozienė
- Kelmė - Chanan Levin
- Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
- Kelmė - Icchokas Meras
- Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
- Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
- Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
- Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
- Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
- Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
- Kelmė - Dora Šapira-Nydel
- Kelmė - Iserlis Nissan
- Kelmė - Leiba Bretas

Vincas Gurskis (1931 - 2006).
šaltinis

Apie tai, kaip pirmosiomis vokiečių okupacijos dienomis Kelmės valsčiuje kūrėsi policija, Kelmės rajono laikraštyje „Bičiulis" rašė kelmietis, politinis kalinys ir tremtinys Vincas Gurskis - Šarūnas:

"O paskui kažkas išdalijo vyrams baltus raiščius su juodomis svastikomis, suantspauduotus vokiečių komendantūros antspaudais. Jie turėjo daryti tvarką. Na ir „tvarkė". Pirmiausia tuos, kurie visaip stengėsi įtikti atėjūnams iš Rytų ir garsiausiai rėkė apie šviesią Stalino saulę. Keliolika jų sušaudė Kražantės slėnyje, netoli žydų kapinių. Gal ir be teismo. [žiūrėti komentarą žemiau] O vėliau kai kurie ėmėsi niekuo nekaltų žydų. Kelmės klebonas kun. A. Vytuvis šokosi gelbėti nors vaikų, daug jų išdalijo šeimoms. Todėl apie kai kuriuos „baltaraiščius" pasklido negeros kalbos... Susikūrė sava policija, pasidabinusi lietuviškomis, dar ikikarinemis uniformomis... " *(Bičiulis, 1996 m., nr.14-17).*

Šiek tiek daugiau detalių V. Gurskis pateikia ir knygoje "Laisvės kovų archyvas, 19" (1996 m.)

"Prasidėjusi Lietuvos "vadavimo" epocha tęsėsi toliau, tik dabar atėjo kiti "išvaduotojai". Tiesa, šie buvo kiek malonesnės išvaizdos. Švariau apsirengę, atsiraitę rankoves, kaukšėdami kaustytais batais, be didesnių kautynių jie žengė į griuvėsiais ir pelenais pavirtusią Kelmę. O paskui kažkas išdalijo vyrams baltus raiščius su juodomis svastikomis, suantspauduotus vokiečių komendantūros antspaudais. Jie turėjo daryti tvarką. Susikūrė sava policija, pasidabinusi lietuviškomis, dar ikikarinėmis uniformomis, susikūrė valsčiaus savivaldybė, kuri stengėsi visaip apgaudinėti naujuosius "išvaduotojus": be kontrolės gyventojams dalijo maisto korteles, parūpindavo daugiau negu priklauso talonų (tada vadintų "taškais") pramoninėms prekėms pirkti išdavinėjo kitokius gyventojams naudingus dokumentus."

* * *

Komentaras

Rezistentas sovietų režimui Vincas Gurskis savo atsiminimuose aprašė įvykius Kelmės mieste pirmomis vokiečių okupacijos dienomis. Jis liudijo, kad keliolika žmonių buvo sušaudyti "Kražantės slėnyje, netoli žydų kapinių". Apie keliolikos suimtųjų sušaudymą 1941 metų liepos mėnesio pradžioje prie Kelmės žydų kapinių taip pat liudijo ir Jakovas Zakas.

Knygoje "Kelmė - išrautas medis" yra pateiktos šios sušaudytųjų pavardės:

BENJEMINAS PUPKINAS;
MAUŠA ŠAFERIS;
ŠLEIMĖ ir ICIKAS ŠAMESAI;
JOSELIS JUDELEVIČIUS;
ZALMANAS ORELIS;
HIRŠAS LEVINAS;
LEIBA PODLESAS;
ROZENFELDAS;
MAUŠA UDVINAS;
PERAZAS;
TARTEKAS

Kaip matyti iš pavardžių, visos jos yra išskirtinai žydų tautybės asmenų.

Vincas Gurskis sušaudytuosius apibūdino kaip tuos,*"kurie visaip stengėsi įtikti atėjūnams iš Rytų ir garsiausiai rėkė apie šviesią Stalino saulę"* t.y. atvirai lojalius sovietų valdžiai. Iš pačio V.Gurskio sakinio galima numanyti, kad jam šis mirties nuosprendis bendrai moraliai yra pateisinamas, tik su viena išlyga - nebuvo įvykdyta teismo procedūra. *"Gal ir be teismo"*, apgailestauja liudininkas. Jei turėtume tik tiek žinių apie šį įvykį, galėtume daryti išvadą, kad Kelmėje, kaip kolaborantai su sovietų valdžia, buvo suimti tik žydai, o lietuvių arba nepagavo, arba tokių tarp jų nei vieno nebuvo. Tačiau tokią prielaidą paneigia kitų liudininkų prisiminimai.

Štai ką 1945 metais apklausos metu liudijo kelmiškis **Juozas Karpavičius**, Antano, g. 1902 m. Apklausos protokolas 1945.04.12 (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.55-56).
"Dirbu kooperatyve batų pardavėju. [...] aš buvau aktyvistas, taip mane vadino, komunistu, ir kelis kartus teko surinkimuose kalbėti. 1941 metais mane areštavo kaip komunistą. Tokių kaip aš buvo labai daug. Mus atvarė į aikštę Kelmėje, iš kurios suvarė į daržinę. [...] mus po to išvežė į Raseinius."

Karpavičiaus pavardė ne kartą yra minima ir Vlado Nartauto prisiminimuose:

*"Pirmieji naujo gyvenimo šaukliai Kelmėje buvo pogrindininkai - komunistai **Petraitis** [P. Petraitis iš "Sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d.", 2 knyga, sud. A. Martinionis, ISBN 9989-636-04-3, 1995 m., p. 137], **Bielskis**, **P. Armonavičius**, **Karpavičiai** ir kiti."*

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

*"Partijos komiteto pavedimu teko organizuoti darbininkų ir tarnautojų profsąjungą. Pirmininku buvo išrinktas **Stragauskas**. Jis dirbo ir valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininku. Naujiems darbuotojams teko staiga spręsti daugybę įvairiausių klausimų. Pirmiausia rūpėjo išsaugoti turtą. Tam buvo paskirti komisarai. Man teko būti krautuvių ir bankų komisaru. Linų fabriko komisaras buvo **Druktenis**, pieninės - **Dagys**, malūnų - **Butkus**, įmonių ir dirbtuvių - **Karpavičius**, kooperatyvo - **Sruogis**, elektrinės - **Baravikas** ir batsiuvių dirbtuvių **Karpavičius**."*

*"Didelį darbą teko atlikti kaimuose. Vietoj seniūnijų organizavome apylinkes. Stambesnėse gyvenvietėse, bažnytkaimiuose, dvaruose vyko mitingai, į kuriuos susirinkdavo pagyvenę darbininkai, samdiniai, kumečiai ir jaunimas. Oratoriais daugiausiai buvo **Petraitis**, **P. Armonavičius**, **Stragauskas**, **Karpavičius** ir aš. Dvaruose ir gyvenvietėse organizavome aktyvistų grupes ir būrius."*

*"1940 metų liepos 21 d. Lietuvos Respublikos seimas priėmė nutarimą dėl Lietuvos Tarybų Respublikos įsijungimo į broliškų Tarybų Sąjungos tautų šeimą. Ta proga į Kauną iš visų respublikos miestų, apskričių ir valsčių suvažiavo atstovai - delegatai nuo darbininkų, valstiečių ir inteligentijos. Kelmės valsčiaus delegaciją sudarė **Petraitis**, **Bielskis**, **P. Armonavičius**, **Karpavičius**, **Stragauskas**, **Digrevičienė**, **Bielskytė**. Teko dalyvauti ir man. Šimtatūkstantiniame mitinge visi vienbalsiai pritarė seimo nutarimui prisijungti prie Tarybų Sąjungos broliškų tautų. Tuomet buvo išrinkta 120 atstovų delegacija su J. Paleckiu priešakyje vykti į Maskvą, prašyti, kad Tarybų Lietuvą priimtų į Tarybų Sąjungos broliškų tautų šeimą."*

Raseinių apskrities Žemės Ūkio Komisijos "Tiesa" (1940 rugpjūčio 7 d.)
[...] Kelmės valsčiaus. Pirmininkas Juozas Bielskis, Kuršiukų k., nariai: Steponas Paulauskas, Varių [Varėnų] k., Kazys Jerulis [Gerulis, pagal "Kelmės kraštas" 138 psl.], Paprūdžio k., Vaclovas Buivydas, Kelmė ir Jonas Šilėnas.[...]

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

Nuotrauka patalpinta "Tiesa" 1940.09.03

Vlado Nartauto liudijime vedantieji ir pagrindiniai sovietų valdžios įgyvendintojai Kelmėje buvo daugumoje lietuviai. Jei, pasak Vinco Gurskio, Kelmės sukilėliai 1941 metų vasarą prie Kražantės įvykdė mirties bausmę sovietų kolaborantams ir tarp pavardžių nėra nei vienos lietuviškos, tai pagrįstai kyla klausimas. Ar tikrai šie žmonės buvo sušaudyti išskirtinai už kolaboravimą su sovietais ?

Kaip matome, **Juozas Karpavičius**, sovietų kolaborantas, sukilėlių buvo suimtas su visais (ir žydais, ir lietuviais), pasėdėjo daržinėje Kelmėje, iš kurios jį su kitais lietuvių kolaborantais išvežė į Raseinių kalėjimą. Pasak jo, *"tokių kaip aš buvo labai daug"*.

Iš Mykolo Jokubaičio tardymo protokolo 1945 m. balandžio 13 d. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)
[...]Tą pačią dieną, kai vokiečiai užėmė Kelmę, aš įstojau į aktyvistų būrį ir aktyviai dalyvavau sovietų partinio aktyvo areštuose. Aš asmeniškai suėmiau Kelmės m. gyventoją ***Trepenskį*** *(dabar jis tarnauja iztrebitelių [stribų] būryje Kelmėje), Kelmės m. gyventoją Marčinauską. Dalyvavau pil. Marčinausko tardyme.[...]*

Iš Mykolo Jokubaičio tardymo protokolo 1945 m. birželio 20 d. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.15)
[...]1941 metais, atėjus vokiečiams į Kelmę, aš suėmiau kooperatyvo vedėją Marčinauską Joną - komunistą, ir Kelmės linų fabriko gaisrininkų komandos viršininką Trepenskį - komunistą. Po pastarųjų suėmimo, aš pristačiau juos į policiją.[...]

Iš pačio Jono Trepenskio apklausos protokolo (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.55-56)
[...]
KLAUSIMAS: Jūs patyrėte represijas okupacijos metu ?
ATSAKYMAS: Taip, vokiečių okupacijos Lietuvos teritorijos metu aš buvau areštuotas 1941 metų liepos mėnesio viduryje. Po to praleidau 18 dienų Raseinių kalėjime, iš kur buvau pervestas į tarybinių piliečių lagerį Radviliškyje, Šiaulių apskrityje.
KLAUSIMAS: Už ką Jūs buvote represuotas okupacijos metu ?
ATSAKYMAS: Aš buvau represuotas už tai, kad sovietų valdžios Lietuvoje metu aš aktyviai dalyvavau sovietų organų darbe, vykdant partijos ir sovietų valdžios renginius.
KLAUSIMAS: Kiek laiko Jūs išbuvote lageriuose ?
ATSAKYMAS: Lageriuose aš išbuvau 7 mėnesius.
KLAUSIMAS: O po to ?
ATSAKYMAS: Po trijų bandymų pabėgti aš maždaug 1942 metų kovo mėnesį pabėgau ir slapsčiausi Kelmės valsčiaus teritorijoje.[...]

Kaip matome, sovietų kolaborantas Jonas Trepenskis Kelmės sukilėlių buvo suimtas, tačiau jam radikalus nuosprendis mirtimi ne tik, kad nebuvo įvykdytas, o netgi jis turėjo galimybę tris kartus bandyti bėgti iš suėmimo vietos, kol galų gale jam tai pavyko. Tuo tarpu šitokios "prabangos" didžioji dauguma sukilėlių suimtų žydų absoliučiai neturėjo.

Daugiau apie lietuvių sovietų kolaborantų likimą galima sužinoti iš Tytuvėnų vietovėje sukilėlių suimtų lietuvių apklausų po karo.

Česnauskas Aleksas, sūnus Alekso, gimęs 1896 m.
1950 m. spalio 17 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.131-134)
[...] KLAUSIMAS: Ar tikrai 1941 metais sukilėlių būrio nariai arba vokiečių policija Jus areštavo ?
Taip, 1941 metais buvau suimtas du kartus. Pirmą kartą mane kartu su sūnumi suėmė vokiečiai, tuo metu kai ėjo frontas, tačiau sekančią dieną mus abu paleido. Praėjus maždaug savaitei po to, kai Tytuvėnus užėmė vokiečių kariuomenė, 1941 metų birželio pabaigoje mane suėmė antrą kartą. [...]. Tai įvyko anksti ryte mano namuose. Jie nuvežė mane į Tytuvėnus ir uždarė į daboklę. Netrukus mane nuvežė į Raseinius, į kalėjimą. Po 21 dienos mane paleido ir nuo to karto daugiau manęs nesuiminėjo.
KLAUSIMAS: Už ką Jus sukilėliai suėmė ?
Sukilėliai suiminėjo tarybinius aktyvistus, o aš 1940-1941 metais dirbau Pivoraičių apylinkės tarybos pirmininku. Už tai mane ir suėmė.

Baranauskas Jonas, sūnus Ksavero, gimęs 1917 m.
1950 m. spalio 17 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.135-139)
[...] 1941 metų birželio mėnesį, tikslios dienos neatsimenu, mane suėmė Tytuvėnų sukilėlių būrio nariai už tai, kad aš, prieš užpuolant fašistinei Vokietijai, dirbau milicijos organuose. [...]
*[...] Fašistinei Vokietijai užpuolus Tarybų Sąjungą, 1941 metų birželio mėnesį, aš išvykau iš Raseinių, kur tuo metu tarnavau milicijoje, pas savo žmonos tėvą, gyvenusį Tytuvėnų valsčiaus Mockaičių kaime. [...] Mane pasodino į automašiną ir mes nuvažiavome į Gudelių kaimą, kur mano minėti sukilėliai suėmė **Vaidelauską Juozą**, kurį pasodino į automašiną kartu su manimi. Nuo Vaidelausko namų sukilėliai nuvežė iki Gudelių gyventojo **Dargvainio** (vardo nežinau) namo. Jį taip pat suėmė ir pasodino į automašiną. Mus visus tris nuvežė į Tytuvėnus. Vaidelauską ir mane parą pralaikė daboklėje, o paskui automašina nuvežė į Raseinių kalėjimą. Po dviejų savaičių aš buvau paleistas. Tuo pačiu metu buvo paleistas ir Vaidelauskas. Kai mus atvežė į Tytuvėnus, Dargvainį nuo manęs ir Vaidelausko atskyrė ir jo į Raseinius nevežė. Aš nežinau, kada jį paleido, nes tuo nesidomėjau.*

Vaidelauskas Juozas, sūnus Fortunato, gimęs 1921 m.
1950 m. spalio 18 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.140-142)
[...] Sukilėlių būrio nariai mane suėmė už tai, kad prieš Vokietijai užpuolant Tarybų Sąjungą aš buvau komjaunuolis, dirbau skaityklos vedėju ir dalyvavau stambių buožių ištrėmime.[...]
*[...] Mane areštavo mano tėvo namuose, Gudelių kaime. Tuo metu aš ten gyvenau. Po pietų atvažiavo automašina ir sustojo apie 200 metrų nuo mano tėvo vienkiemio. Iš jos išlipo sukilėliai [...], kurie atėjo į mano tėvo namus ir man pranešė, kad aš esu areštuojamas. Liepė man susiruošti ir eiti kartu su jais. Negaliu pasakyti, kas iš sukilėlių buvo vyresnysis. Aš susiruošiau ir nuėjau su sukilėliais prie automašinos, kurioje jau sėdėjo suimtas **Baranauskas Jonas**. Po mano arešto nuvažiavome pas Gudelių kaime gyvenantį **Dargvainį Antaną**, kurį taip pat areštavo. Mus visus tris nuvežė į Tytuvėnus ir pristatė policijos viršininkui Eigeliui. Dargvainį paleido tą pačią dieną, o mane su Baranausku sekančią dieną išvežė į Raseinių kalėjimą. 1941 metų liepos 29 d. mane kartu su Baranausku iš kalėjimo paleido.[...]*

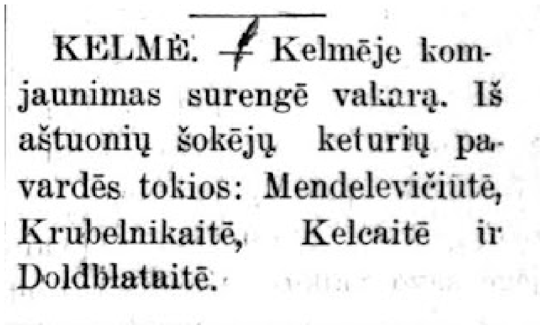
Šeferis Mėčys, sūnus Vlado, gimęs 1924 m.
1950 m. lapkričio 13 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.154-157)
[...] Mane suėmė už tai, kad 1940-1941 Tarybų valdžios metais buvau ВЛКСМ (komjaunimo) nariu. Pirmą kartą mane suėmė 1941 metų birželio 23 d. vidurdienį. Mane suėmė sukilėlis Jankauskas Antanas (nuteistas), tačiau tą pačią dieną mane išlaisvino pro miestelį besitraukiantis Tarybinės Armijos raitasis dalinys. Po išlaisvinimo pasitraukiau į Rytus, tačiau Polocko rajone mums kelią užkirto vokiečiai ir aš grįžau atgal į Tytuvėnų miestelį. Kai tik aš grįžau namo, tą pačią dieną mane kartu su tėvu vėl suėmė. Po trijų dienų mus su tėvu išvežė į Raseinių kalėjimą, tačiau tą pačią dieną mus, kartu su kitais suimtaisiais, paleido. Iš viso apie 500 žmonių.

Tai buvo jau 1941 metų liepos paskutinėmis dienomis.[...]

Savickas Kristupas, Stasio, gimęs 1910 m.
1950 m. lapkričio 13 d. apklausa (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.158-161)
[...] Mane suėmė už tai, kad buvau kandidatas į "ВКП(б)" narius [Visasąjunginė komunistinė bolševikų partija]. [...] Po suėmimo mane nuvežė į Raseinius, į kalėjimą, kur suimtas išbuvau 2-3 dienas. Po to mane, kartu su kitais politiniais suimtaisiais, paleido. Iš viso tą dieną paleido apie 400-500 žmonių. Po antrojo suėmimo aš visą laiką gyvenau Tytuvėnų miestelyje. [...]

Apie vieną iš brolių **Karpavičių** liudijo Nissan Iserlis. Pastarasis pasakojo apie savo partizaninę veiklą vokiečių okupacijos metais Kelmės apylinkėse ir paminėjo *"garsų partizaną Karpavičių"*:
DL: Ar jūsų būrys buvo pavadintas Kęstučio vardu ?
NI: Taip, ir ten be to buvo vienas garsus partizanas pavarde ***Karpavičius****. Taip pat buvo ir daugiau, tik aš nebeprisimenu jų pavardžių. Buvo daug lietuvių komunistų, kurie priklausė partijai dar karo pradžioje.*

1940 metų vasaros pabaigoje Kelmės miesto salėje įvyko sovietų valdžią propaguojantis renginys su menine programa, kurios metu šoko komjaunuolės Barkauskaitė, Matutytė, Bielskytė, Jonaitė, Krubelnikaitė, Mendelevičiūtė, Kelcaitė L. ir Goldblataitė R.
Perduodant šią žinutę į JAV, lietuviai savo tautiečių pavardes ištrynė, akcentuodami tik žydaičių dalyvavimą.

KELMĖ. — Kelmēje komjaunimas surengē vakarą. Iš aštuonių šokējų keturių pavardēs tokios: Mendelevičiūtē, Krubelnikaitē, Kelcaitē ir Doldblataitē.

Apie vakarėlį daugiau čia.

Šie ne vienetiniai liudijimai rodo, kaip skirtingai Kelmės sukilėliai vertino ir baudė žydų kolaborantus, palyginus su lietuvių kolaborantais. Suimti žydai netrukus buvo sušaudyti, o lietuviai, neilgai pasėdėję kalėjime, paleisti. Vėliau su kai kuriais paleistaisiais lietuviais vietinė valdžia bei vokiečiai netgi turėjo problemų, nes šie prisijungė prie partizaninio pogrindžio, o pokaryje kai kas tapo stribu. Visos sukilėlių žudymo motyvacijos neišeina paaiškinti vien tik kaip kovą su sovietų valdžia ir jų kolaborantais. Tai labiau panašu į nacionalinį, tautinį "valymo" vajų nuo svetimtaučių arba "talką", pasinaudojus išsivadavimo iš sovietų okupacijos pretekstu. Žymusis LAF atsišaukimas taip ir buvo pavadintas „Talka Lietuvai atstatyti“. V. Gurskis, rašydamas apie keliolikos asmenų sušaudymą prie Kražantės, galėjo patikslinti, kad jie buvo išskirtinai tik žydai, tačiau tą nutylėjo. Skirtumas tarp atvirai sovietams lojalių ir likusių žydų buvo tik tuo, kad antrieji turėjo galimybę pagyventi keliomis savaitėmis ilgiau už pirmuosius. Ko negalima pasakyti apie lietuvių kolaborantus, kurių šansai išgyventi po "talkos" buvo nepalyginamai didesni.

Sukilimo Kelmėje ir aplinkiniuose miesteliuose rezultatas buvo toks, kad kulkos į galvas buvo iššautos daugiausia žydams (vaikams, moterims, seneliams), o ne Raudonosios armijos kariams ar kolaborantams. Citata iš "Lietuvių tautos sukilimas. 1941 m. birželio 22-28 d." (2011 m.) psl. 339: "Kelmėje sukilėlių būriui priklausė maždaug 50 asmenų. Kražių valsčiuje veikė net keli sukilėlių būriai. Manytina, kad Raseinių apskrityje veikę sukilėlių būriai buvo suformuoti ir pradėjo veikti jau pasitraukus Raudonosios armijos daliniams."

Dar vieną Kelmės sukilėlių motyvacijos niuansą liudijo kelmiškis Pranas Dovydaitis.

Kelmės elektros stoties elektromonteris **Pranas Dovydaitis**, g. 1883 m. 1946 metais apklausos metu liudijo (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.139-140):
[...] Alekna Liudas 1941 metais dirbdamas valsčiaus valdyboje buhalteriu turėjo glaudų ryšį su Kelmės valsčiaus viršaičiu, vokiečių vietininku, Čėsna. Alekna ir Čėsna iš Kelmės gyventojų suorganizavo baltųjų partizanų būrį. Čėsna, Alekna, Riškus 1941 metų rugpjūčio mėnesį sukvietė valsčiaus valdyboje visus būrio narius. Aš su darbo reikalais tą dieną užėjau į valsčiaus valdybą, kur Čėsna, Riškus ir Alekna davė Marcinkui ir kitiems baltųjų partizanų būrio nariams nurodymus, iš kokių kaimų rinkti žydų tautybės piliečius. Kaip dabar atsimenu, Čėsna dar sakė, kad reikia visų pirma imti turtingesnius žydus. [...]

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Marius Ivaškevičius kalbina Dovid Katz

2017 kovo 20 d., Vilnius

Šaltinis: https://youtu.be/lC-VmPvRIsw?t=519

[...]

Klausimas: *Norėčiau paliesti vieną temą ir paklausti apie 1941 metų rugpjūčio įvykius. Žinant, kad žmonės buvo vedami iš sinagogos prie masinių žudynių duobių nužudymui, man kyla klausimas, kodėl niekas nesipriešino ir nebandė bėgti ?*

Dovid Katz: Aš negaliu atsakyti tiksliai apie Molėtus, bet galiu atsakyti apibendrintai. Tiksliai apie Molėtus aš nežinau.

Klausimas: *Molėtų atvejis yra tik vienas iš pavyzdžių.*

Dovid Katz: Aš visada esu pasiruošęs išsakyti savo požiūrį, nežiūrint į tai, kad jis galbūt yra nepopuliarus ir ekscentriškas.

Marius Ivaškevičius: *Dovidai, ką Jūs galvojate apie tų dienų tragiškus įvykius Molėtuose ir tikėtina tokius pats kituose miesteliuose, net galbūt ištisai visoje Rytų Europoje. Kodėl žydai nebandė apsiginti, bėgti, kovoti ?*

Dovid Katz: Nuostabus klausimas, į kurio atsakymą aš paskyriau visą savo gyvenimą. Pradėkime nuo to, kad jei mes gilinamės į tai, kas atsitiko Vilniaus gete, Kauno gete, Varšuvos gete, o konkrečiai į juose vykusius pasipriešinimo judėjimus, kurie, tarp kitko, buvo labai narsūs ir keliantys susižavėjimą, turime vis tik suprasti, kad priešinosi tik labai nedidelė žydų dalis, kurie buvo atitolę nuo religijos ir įsitraukę į to meto modernius žydų politinius judėjimus, tokius kaip sionizmas, socializmas, mokymasis dirbti žemės ūkyje. Tačiau iš visų žydų, tokių buvo labai nedaug. Dauguma žydų buvo kilę iš labai senos, tūkstantmetės aškenazių žydų religinės tradicijos. Šiandien mums labai sunku suprasti, taip pat net ir šiuolaikiniams žydams sunku patikėti ir suprasti savo senelius, prosenelius ar pro prosenelius, gyvenusius toje aškenazių kultūrinėje dirvoje. Net kai kuriuos šiuolaikinius žydus aš vis dar truputį stebinu savo pasakojimais apie seniau gyvenusius jų protėvius. Kalbant apie to meto žydus, visų pirma reikia pasakyti, kad jie absoliučiai ir tvirtai tikėjo į *pažadėtą rojų*, *pomirtinį gyvenimą* ir *mirusiųjų prisikėlimą*, kad gyvenimas po mirties yra daug svarbesnis, nei dabartinis. Tai iš tiesų buvo jų gilus tikėjimas, o ne vien tik posakis, kad *aš tikiu*. Šiandien mums, išauklėtiems klasikinėje kultūroje, tai yra labai sunku suvokti, kaip tuomet buvo ir kaip kai kuriais

atvejais yra net dabar, suvokti, kad tikėjimas gali būti toks tvirtas. Mirties sąvoka jidiš ir hebrajų kalbose yra išreiškiama fraze *"alkidish hashem"* *[netiksli transkripcija]*, kuri reiškia, kad savo mirtimi šventinu Dievo vardą t.y. šventa būti nužudytam dėl to, kad *esu žydas*. Žinoma, viduramžiuose tai turėjo visai kitą reikšmę *[žydas vis tik galėjo tais laikais išgelbėti savo gyvybę pasikrikštydamas]*. Viduramžiuose, kuomet vyko kryžiaus žygiai, tas, kas mirdavo *"alkidish hashem"*, galėjo didvyriškai pareikšti, kad aš nesikrikštysiu, nes ne krikštas mane išgelbės *[amžinam gyvenimui]*, o tik mirtis už tai, kad esu žydas, ir tas, kuris yra nužudomas dėl to, kad yra žydas ir iki paskutinės minutės tvirtai tiki Dievu, *keliauja tiesiai į Rojų*. Didžiajai daliai žydų, kurie ėjo link žvyrduobių, (tai aš esu išgirdęs iš keleto mano kalbintų žmonių, kurie pakeliui tuo metu pabėgo) didžiausią baimę kėlė ne pati mirtis, o tai, ar jie prieš juos nušaunant galės sukalbėti maldą *"Sh'ma Yisroel Hashem Elokeinu Hashem Echad..."* *[Klausyk, o Izraeli, Viešpats yra mūsų Dievas, Viešpats vienatinis...]*.

> Baltarusijoje man teko girdėti apie kelis atvejus, kuomet miestelio rabinas įkalbinėjo žudikus, kad visi jo gentainiai prieš nušaunant turėtų galimybę sukalbėti maldą. Vokiečiai su tuo sutikdavo: *"O, žinoma, žinoma, be problemų !"* *[žudikams toks prašymas nekėlė jokių nepatogumų]*. Šiandien mes sunkiai suprantame šią seną kultūrą.

Sekanti priežastis. Ši gilios tradicijos aškenazių kultūra, kurioje buvo toks gilus tikėjimas pomirtiniu gyvenimu, įsitikinimas, kad savo mirtimi šlovini Dievo vardą ir tada keliauji į Rojų, buvo viena iš pasyviausių ir neagresyviausių kultūrų visoje pasaulio istorijoje. Jie net neturėjo savigynos plano, kaip koncepcijos. Vėlyvuose XIX a. dešimtmečiuose, po pogromų Ukrainoje, kuomet atsirado įvairūs modernūs žydų judėjimai: socialistai, sionistai, komunistai, anarchistai, tam tikri savigynos būriai, kurie buvo pasiruošę duoti atkirtį. Visi tie naujų pažiūrų žydai, tarp daugumos žydų buvo matomi, kaip einantys prieš tradicijas ir jų buvo mažuma. Šiandien mes juos matome didvyriais, kurie nenusileido, bet kovėsi. Taigi, buvo neįtikėtinas pasyvumas ir įsitikinimas, kad toks yra mūsų likimas ir todėl mes turime mirti.

Be to, yra dar vienas ir daug žemiškesnis paaiškinimas. Daugelyje vietų Baltijos kraštuose ir kitur vokiečiai tikslingai organizuodavo, prieš tai labai gerai išstudijavę, tam tikras sąlygas. Jie suprato, kad jei iš žmonių atimti net kelioms dienoms maistą, vandenį ir sąlygas įprastam tualetui, tai po kurio laiko jie pradės patys maldauti mirties, prašysis būti nušauti. 8000 žydų nužudytų Švenčionėlių poligone 1941 metų spalio mėnesį buvo laikomi uždaryti barakuose be maisto, vandens ir be sąlygų tualetui apie 7-10 dienų. Tos 10 dienų papildomai prie visų kitų aspektų pridėjo dar ir fiziologinį aspektą, kuris buvo visos strategijos papildoma dalis. O aškenazių pasyvumas ir absoliutus tikėjimas į pomirtinį gyvenimą tik dar labiau viską sustiprino.

[...]

(laužtiniuose skliaustuose yra vertėjo patikslinantys komentarai)

[Pradinis puslapis](#)

valdytojų sąrašu

Kelmė - telefono abonentų sąrašai

Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)

Kelmė - gimnazistai

Kelmė - foto albumas

Kelmė - iškarpos iš spaudos

Kelmė - žemėlapiai

Kelmė - lietuvių sąrašas

Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)

Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)

Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)

Kelmė - žydų sąrašas

Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)

Tytuvėnai - Basė Bloch

Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"

Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)

Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė

Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai

Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"

Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"

Kražiai - Elke Flaks

Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"

Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ištrauka iš Šiaulių apskrities laikraščio "TĖVYNĖ" Nr.5 1941.08.03

Kaip atrodo rusų sudeginta Kelmė

Kelmės negalima pažinti. Visas miestelio centras ir kai kur pakraščiai išdegę. Griuvėsiai primena daugiau apleistą kapinyną, kur nesilanko joks žmogus, negu čia buvusį miestą. Jei anksčiau šiam miestely buvo kad ir menkas žmonių judėjimas, tai dabar tik kur ne kur pasirodo žmogus. Kelmiečių pasakojimu, miestelis taip degęs, jog liepsnų pašvaistę buvę galima matyti net už keliasdešimt kilometrų.

Gal būtų Kelmė išlikusi sveika, jei ties ja nebūtų buvę pravestos rusų gynimosi linijos, iš kurių, vokiečiams žygiuojant, "nenugalimieji" priešinosi ir, neatsilaikę, bėgdami kaip palaida banda, padegė, nors gyventojų buvo maldaujami to nedaryti. Be šių nuostolių, raudonieji neapsiėjo ir be žmonių aukų, nors patiems kas minutę grėsė mirtis. Jie pagrobė tūlą Budraitį Kazį, gyv. paskutiniu laiku Kelmėje, ir jį Kelmės Pušyne sušaudė. Pakely nužudė ir daugiau aktyvesnių vyrų.

Vokiečiams išvijus bolševikus iš Kelmės, imta organizuoti būtiniausios įstaigos. Šiuo laiku jau veikia valsčiaus valdyba, paštas, kooperatyvas, duonos kepykla ir pieninė.

****

Žmonių išvežimo epidemijos metu, raudonieji barbarai, patarnaujant vietos žydams ir jų pakalikams, iš Kelmės valsčiaus išvežė net 13 šeimų.

Štai jų sąrašas:

1. Ats. kap. Prielgauskas, gyv. Girdžiogalos dv.;
2. Ats. kap. Liaudanskis, gyv. Biliškių dv.;
3. J.Liaudanskis, 82 m. amž., gyv Biliškių dv.;
4. J.Mockus, gyv. Naudvario dv.;

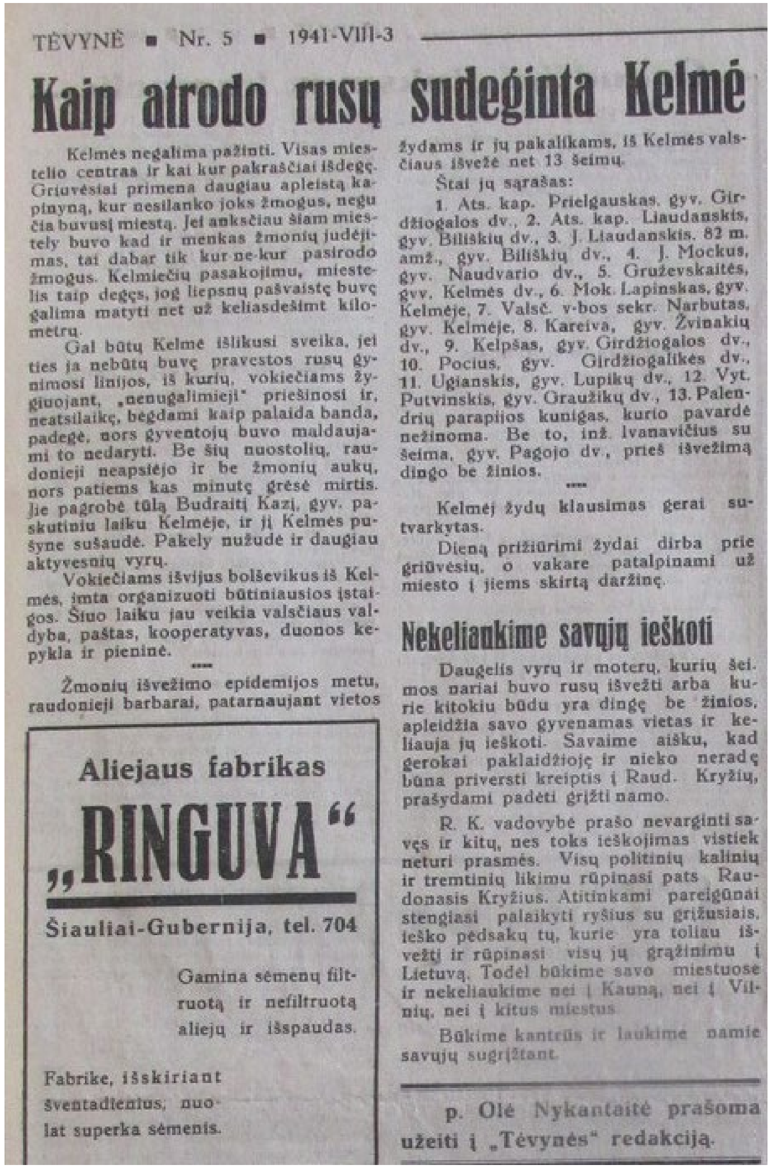
Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

5. Gruževskaitės, gyv. Kelmės dv.;
6. Mok. Lapinskas, gyv. Kelmėje;
7. Valsč. v-bos sekr. Narbutas, gyv. Kelmėje;
8. Kareiva, gyv. Žvinakių dv.;
9. Kelpšas, gyv. Girdžiogalos dv.;
10. Pocius, gyv. Girdžiogalikės dv.;
11. Ugianskis, gyv. Lupikų dv.;
12. Vyt. Putvinskis, gyv. Graužikų dv.;
13. Palendrių parapijos kunigas, kurio pavardė nežinoma;

Be to, inž. Ivanavičius su šeima, gyv. Pagojo dv., prieš išvežimą dingo be žinios.

****

Kelmėj žydų klausimas gerai sutvarkytas.
Dieną prižiūrimi žydai dirba prie griūvėsių, o vakare patalpinami už miesto į jiems skirtą daržinę.

TĖVYNĖ ■ Nr. 5 ■ 1941-VIII-3

Kaip atrodo rusų sudeginta Kelmė

Kelmės negalima pažinti. Visas miestelio centras ir kai kur pakraščiai išdegę. Griuvėsiai primena daugiau apleistą kapinyną, kur nesilanko joks žmogus, negu čia buvusį miestą. Jei anksčiau šiam miestely buvo kad ir menkas žmonių judėjimas, tai dabar tik kur-ne-kur pasirodo žmogus. Kelmiečių pasakojimu, miestelis taip degęs, jog liepsnų pašvaistę buvę galima matyti net už keliasdešimt kilometrų.

Gal būtų Kelmė išlikusi sveika, jei ties ja nebūtų buvę pravestos rusų gynimosi linijos, iš kurių, vokiečiams žygiuojant, „nenugalimieji" priešinosi ir, neatsilaikę, bėgdami kaip palaida banda, padegė, nors gyventojų buvo maldaujami to nedaryti. Be šių nuostolių, raudonieji neapsiėjo ir be žmonių aukų, nors patiems kas minutę grėsė mirtis. Jie pagrobė tūlą Budraitį Kazį, gyv. paskutiniu laiku Kelmėje, ir jį Kelmės pušyne sušaudė. Pakely nužudė ir daugiau aktyvesnių vyrų.

Vokiečiams išvijus bolševikus iš Kelmės, imta organizuoti būtiniausios įstaigos. Šiuo laiku jau veikia valsčiaus valdyba, paštas, kooperatyvas, duonos kepykla ir pieninė.

\----

Žmonių išvežimo epidemijos metu, raudonieji barbarai, patarnaujant vietos žydams ir jų pakalikams, iš Kelmės valsčiaus išvežė net 13 šeimų.

Štai jų sąrašas:

1. Ats. kap. Prielgauskas, gyv. Girdžiogalos dv., 2. Ats. kap. Liaudanskis, gyv. Biliškių dv., 3. J. Liaudanskis, 82 m. amž., gyv. Biliškių dv., 4. J. Mockus, gyv. Naudvario dv., 5. Gruževskaitės, gyv. Kelmės dv., 6. Mok. Lapinskas, gyv. Kelmėje, 7. Valsč. v-bos sekr. Narbutas, gyv. Kelmėje, 8. Kareiva, gyv. Žvinakių dv., 9. Kelpšas, gyv. Girdžiogalos dv., 10. Pocius, gyv. Girdžiogalikės dv., 11. Ugianskis, gyv. Lupikų dv., 12. Vyt. Putvinskis, gyv. Graužikų dv., 13. Palendrių parapijos kunigas, kurio pavardė nežinoma. Be to, inž. Ivanavičius su šeima, gyv. Pagojo dv., prieš išvežimą dingo be žinios.

\----

Kelmėj žydų klausimas gerai sutvarkytas.

Dieną prižiūrimi žydai dirba prie griūvėsių, o vakare patalpinami už miesto į jiems skirtą daržinę.

Aliejaus fabrikas

„RINGUVA"

Šiauliai-Gubernija, tel. 704

Gamina sėmenų filtruotą ir nefiltruotą aliejų ir išspaudas.

Fabrike, išskiriant šventadienius, nuolat superka sėmenis.

Nekeliaukime savųjų ieškoti

Daugelis vyrų ir moterų, kurių šeimos nariai buvo rusų išvežti arba kurie kitokiu būdu yra dingę be žinios, apleidžia savo gyvenamas vietas ir keliauja jų ieškoti. Savaime aišku, kad gerokai paklaidžioję ir nieko neradę būna priversti kreiptis į Raud. Kryžių, prašydami padėti grįžti namo.

R. K. vadovybė prašo nevarginti savęs ir kitų, nes toks ieškojimas vistiek neturi prasmės. Visų politinių kalinių ir tremtinių likimu rūpinasi pats Raudonasis Kryžius. Atitinkami pareigūnai stengiasi palaikyti ryšius su grįžusiais, ieško pėdsakų tų, kurie yra toliau išvežti ir rūpinasi visų jų grąžinimu į Lietuvą. Todėl būkime savo miestuose ir nekeliaukime nei į Kauną, nei į Vilnių, nei į kitus miestus.

Būkime kantrūs ir laukime namie savųjų sugrįžtant.

p. Olė Nykantaitė prašoma užeiti į „Tėvynės" redakciją.

Skyrelis Lietuvos Aktyvistų Fronto Šiaulių skyriaus leidžiamame laikraštyje Tėvynė (Nr.5 1941 rugpjūčio 3 d.)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

PROVINCIJOS BENDRADARBIAI RAŠO

GRAŽIAI SUTVARKYTI ŽUVUSIŲ KARIŲ KAPAI

Lioliai. Liolių — Kelmės keliu vykstant daug matyti per šį karą žuvusių karių, daugiausia sovietų, kapų. Visi kapai gražiai sutvarkyti, aptverti štakietų tvorelėmis. Šiuo gražiu pavyzdžiu turėtų pasekti visi gyventojai. Karių kapus reikėtų visur gražiai sutvarkyti.

ATSTATOMI KARO APGRIAUTI PASTATAI

Kelmė. Šio karo metu Kelmės miestelis ypač daug nukentėjo. Centre neliko nė vieno nesugriauto pastato. Ir miestelio pakraščiuose nemaža pastatų smarkiai apgriauta. Šiuo metu mažiau apgriautus gyvenamuosius pastatus eilė Kelmės gyventojų jau baigia atsiremontuoti ir netrukus juose galės apsigyventi.

PANEVĖŽIO NAUJIENOS

— Panevėžyje yra kelios valgyklos, kurios gerai ir greit aptarnauja svečius. Ypatingai geru susitvarkymu pasižymi miesto savivaldybės valgykla. Čia atėjusiam pavalgyti niekuomet nereikia stoti eilėn kortelės nusipirkti. Be to, Panevėžyje prie kiekvieno viešbučio svetainė, kurioje keleivis gali gauti pavalgyti.

— Iš Panevėžio žydai jau išgyvendinti. Miestas daro daug švaresnį vaizdą. Panevėžyje aštresnės butų bei viešbučių stokos nejaučiama.

— Ypatingas susidomėjimas Panevėžyje pastebimas knygomis ir laikraščiais. Geresnės knygos knygynuose baigiamos išpirkti. Z.

BOLŠEVIKAI NUŽUDĖ IR SAVO „DRAUGĄ"

Juozapavą. Į Juozapavos bažnytkaimį (Kuršėnų vls.) vokiečių kariuomenė įžengė ir išlaisvino iš bolševikinio teroro birželio 26 d. Tačiau pasitraukdami bolševikai tą dieną spėjo nužudyti 5 lietuvius. 3 žuvo įvykusių kautynių metu. Pažymėtina, kad iš Juozapavos pasitraukdami bolševikai nužudė ir vietos buv. komjaunimo sekretorių su žmona, kuris ypač garbino sovietišką santvarką. Artėjant vokiečių kariams bolševikai kalbamam komjaunimo sekretoriui davė šautuvą ir liepė eiti kovoti su vokiečiais. Šiam atsisakius, — vietoje durtuvais subadė. J. K.

SKELB[...]

Vilniaus gt., maždaug tarp Akių Ligoninės ir Savivaldybės vaistinės, **pamestas rankinis baltas laikrodis.** Radusieji prašomi grąžinti Kragaitei. Šiauliai, Vilniaus 231. Grąžinusiam gerai atlyginsiu.

Pavenčių cukraus fabrikui tuojau reikalinga MAŠININKĖ(AS) gerai mokanti vokiečių kalbą. Rašant didelis greitis nereikalingas. Atlyginimas iki Rb. 600,– mėnesiui. Su prašymu arba asmeniškai kreiptis į Pavenčių cukraus fabriką.

Pavenčių cukraus fabrikas (1).

1) Zeis'o teodolitą,
2) Zeis'o nivelyrą,
3) Antmometrą,
4) Pantografą,
5) Rulętes (drobines) 20 mtr.

Pasiūlyti Šiaulių miesto Savivaldybei, miesto matavimo daliai. (2.)

Pavenčių cukraus fabrikas praneša, kad praėjusiais metais gamyboje dirbę darbininkai-ės, šių metų gamybos sezonui bus registruojami spalio 3 d. nuo 9 val. ryto iki 14 val. fabriko darbininkų poilsio na-

Laikraštis TĖVYNĖ Nr.14 1941 rugsėjo 26 d.

"**Kelmė.** Šio karo metu Kelmės miestelis ypač daug nukentėjo. Centre neliko nė vieno nesugriauto pastato. Ir miestelio pakraščiuose nemaža pastatų smarkiai apgriauta. Šiuo metu mažiau apgriautus gyvenamuosius pastatus eilė Kelmės gyventojų jau baigia atsiremontuoti ir netrukus juose galės apsigyventi."

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
Kelmė - Jakovas Zakas
Kelmė - Chaja Rozienė
Kelmė - Chanan Levin
Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
Kelmė - Icchokas Meras
Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
Kelmė - Šmuelis Chalozinas
Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
Kelmė - Dora Šapira-Nydel
Kelmė - Iserlis Nissan
Kelmė - Leiba Bretas

Reginos Musneckienės straipsnio "Ar Kelmėje sušaudyti žydai kitokie ?" (kelmes.krastas.lt) 2015 liepos 28 d. ištrauka:

(straipsnio kopija)

[...] Žydų Taibės ir Icchoko Šapirų šeima netoli Kelmės esančiame Graužų kaime buvo prisiglaudusi pas savo draugus vietos ūkininkus, tikėdamasi, kad čia pavyks išlikti. Tačiau ūkininkų kaimynai juos įskundė. Ūkininkų tarnaitei pavyko išgelbėti tik du Šapirų vaikus Dorą ir Juozą. Ji iššoko su vaikais pro langą ir pabėgo į mišką. Tarybiniais laikais toje vietoje, kur prie eglės buvo atvaryti ir sušaudyti penki žmonės, aptikta žmonių kaulų. Suaugęs Šapirų sūnus Juozas ten padarė kapavietę ir pastatė paminklą. Dabar prie kapavietės patekti būtų galima nebent malūnsparniu. Žemę susigrąžino Amerikoje gyvenantys jos savininkų palikuonys ir išnuomojo vietos ūkininkui. Ūkininkas aplink aria, sėja javus ir kukurūzus. Jokio privažiavimo prie kapavietės nėra. Norėdami pasiekti žydų šeimos sušaudymo vietą artimieji patenka į ūkininko nemalonę. [...]

Reginos Musneckienės straipsnio "Iš Izraelio - knyga apie žydus" (kelmes.krastas.lt) 2017 lapkričio 23 d. ištrauka:

(straipsnio kopija)

Kelionės pas išsigelbėjusią tetą

[...] Kelmiškė tautodailininkė Kornelija Lopetienė kasmet po porą kartų skrenda į Izraelį aplankyti savo tetos Doros Šapyro. Vokiečių okupacijos metais Šapyrų, Zilbergų ir Rozinfeldų giminė slapstėsi netoli Kelmės esančiame Graužų kaime. Didelė žydų bendruomenė vylėsi, jog miške esančioje ūkininko sodyboje naciai jų neras.

Rozinfeldai gyveno Kelmės centre, name, kuriame tarybiniais metais įsikūrė karinis komisariatas.

Tačiau vieną dieną žydai buvo surasti ir miške, namas buvo apsuptas. Jame slapstęsi žmonės buvo išvaryti į mišką ir sušaudyti. Tik dviem mažiems Šapyrų vaikams Dorai ir Juozukui pavyko iššokti pro trobos langą ir pabėgti. Vaikai šiaip ne taip atėjo į

Kelmę. Čia slapstėsi bažnyčioje ir pas gerus žmones, kol sulaukė vokiečių okupacijos pabaigos.

K. Lopetienės tėvas Juozas Šapyro gyveno ir mirė Lietuvoje, jo sesuo Dora šiuo metu gyvena Izraelyje.

Sušaudytų žydų kapavietė dabar atsidūrė ūkininko žemėje. Paminklinis akmuo pastatytas jų artimųjų rūpesčiu.

Savivaldybė jau daugelį metų neišsprendžia problemos, kad ši Holokaustą menanti vieta būtų įamžinta. Prie jos sunku net prieiti. Privažiuoti neįmanoma. [...]

Pradinis puslapis

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Polia ir Moisiejus Museliai liudijo apie žydų grupės pabėgimą iš Kauno geto į Kelmės apylinkę

(Visas tekstas)

Kauno geto pasipriešinimo dalyvis Moisiejus Muselis, kaip ir kiti geto kaliniai, kiekvieną ankstų rytą išvykdavo į privalomuosius darbus ir sugrįždavo vėlai vakare. Moisiejus Muselis buvo paskirtas automechanikų brigados vyresniuoju — kolonenleiteriu. Ši brigada dirbo vokiečių policijos garaže, Kęstučio g. Nr. 43, remontavo vokiečių automobilius. Į darbą ir atgal šios brigados darbininkus sunkvežimiu dažniausiai veždavo tas pats vairuotojas Ignas Šepetys. Jis suprato sunkią žydų padėtį, užjautė ir buvo pasirengęs padėti. Dar 1942-ųjų pradžioje atsitiko netikėtas dalykas: nepažįstamas kunigas, priėjęs prie brigadoje dirbusio inžinieriaus Michailo Gutmano, pasiūlė pagalbą: sakėsi norintis gelbėti žydų inteligentus, kuriuos vokiečiai išžudė pirmiausia, ir kvietė atvažiuoti į Kelmės kleboniją, žadėjo slėpti iki karo pabaigos. Visa tai Michailas Gutmanas papasakojo Moisiejui Museliui, prašydamas jį suorganizuoti automobilį ir nuvežti jį su žmona, žmonos seserimi ir draugų Kopelevičių pora į Kelmę. M. Gutmanas siūlė važiuoti į Kelmę slapstytis ir Moisiejui Museliui su žmona Polia. Kadangi M. Muselis jau ne kartą buvo siųstas į kaimus pirkti maisto produktų tiek savo brigados darbininkams, tiek vokiečiams, vadovavusiems remonto darbams, tad ir šį kartą gavo leidimą paimti sunkvežimį. Taip 1943-ųjų spalio 25 d. 7—ių žmonių grupė atsidūrė Kelmėje. Juos kvietusio kunigo Kelmėje jie nerado, tačiau atvykėlius labai šiltai priėmė klebonas Alfonsas Radzvilas. Jis pažadėjo surasti žmones, kurie sutiktų priimti bėglius. Alfonso Radzvilo ramumas, svetingumas ir drąsa suteikė geto kaliniams viltį, kad jie patikimose rankose. Tačiau net klebonui Alfonsui Radzvilui nebuvo taip paprasta surasti prieglobstį 7 žmonėms. Kitą rytą viena šeima sutiko priimti 2 žmones, o likusiems Alfonsas Radzvilas pasiūlė kantriai laukti, kol suras patikimus žmones. Vairuotojui įkalbinėjant, Moisiejus Muselis su žmona nusprendė grįžti į Kauno getą, likusieji 5 pasiliko. Klebonas Alfonsas Radzvilas surado prieglobstį visiems, nors nebuvo lengva, keletą kartų reikėjo keisti vietas, tačiau išgyveno visi.

Moisiejui ir Poliai Museliams su kita žydų grupe pavyko nuvažiuoti pas girininką Mykolą Šimelį, kur jie laimingai sulaukė karo pabaigos. Apie šį humanišką kunigo Alfonso Radzvilo poelgį, gelbstint penkių nepažįstamų žydų gyvybes, muziejui parašė Izraelyje gyvenantys Polia ir Moisiejus Museliai.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

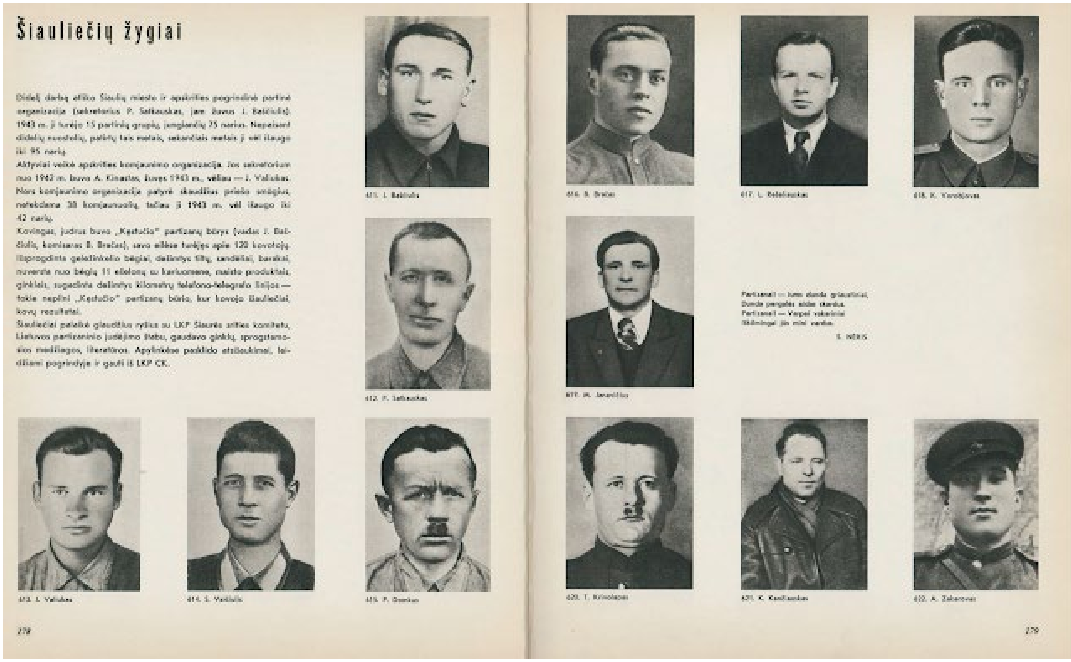
Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Michailas Gutmanas savo autobiografijoje rašė, kad buvusių karo belaisvių partizanų grupei vadovavo Raudonosios Armijos kapitonas **Viktor Griščenkov**, tačiau tokio asmens pavardė nėra minima nei P. Štaro knygoje "Partizaninis judėjimas Lietuvoje" (1966 m., Vilnius), nei to paties autoriaus sudarytame albume "Lietuvos partizanai" (1967 m., Vilnius), nei "Kestučio" partizanų būrio komisaro Benedikto Bračo prisiminimų knygoje "Šuolis per geležinkelį" (1962 m.).

Ištrauka iš albumo "Lietuvos partizanai" (1967 m.) (178 psl.):

> **Šiauliečių žygiai**
>
> Didelį darbą atliko Šiaulių miesto ir apskrities pogrindinė partinė organizacija (sekretorius P. Satkauskas, jam žuvus J. Baščiulis). 1943 m. ji turėjo 15 partinių grupių, jungiančių 75 narius. Nepaisant didelių nuostolių, patirtų tais metais, sekančiais metais ji vėl išaugo iki 95 narių.
>
> Aktyviai veikė apskrities komjaunimo organizacija. Jos sekretorium nuo 1942 m. buvo A. Kinastas, žuvęs 1943 m., vėliau - J. Valiukas. Nors komjaunimo organizacija patyrė skaudžius priešo smūgius, netekdama 38 komjaunuolių, tačiau ji 1943 m. vėl išaugo iki 42 narių.
>
> Kovingas, judrus buvo „Kęstučio" partizanų būrys (vadas J. Baščiulis, komisaras B. Bračas), savo eilėse turėjęs apie 120 kovotojų. Išsprogdinta geležinkelio bėgiai, dešimtys tiltų, sandėliai, barakai, nuversta nuo bėgių 11 ešelonų su kariuomene, maisto produktais, ginklais, sugadinta dešimtys kilometrų telefono-telegrafo linijos - tokie nepilni „Kęstučio" partizanų būrio, kur kovojo šiauliečiai, kovų rezultatai.
>
> Šiauliečiai palaikė glaudžius ryšius su LKP šiaurės srities komitetu, Lietuvos partizaninio judėjimo štabu, gaudavo ginklų, sprogstamosios medžiagos, literatūros. Apylinkėse pasklido atsišaukimai, leidžiami pogrindyje ir gauti iš LKP CK.

Šiauliečių žygiai

Didelį darbą atliko Šiaulių miesto ir apskrities pogrindinė partinė organizacija (sekretorius P. Šatkauskas, jam žuvus J. Bačiulis). 1943 m. ji turėjo 15 partinių grupių, jungiančių 75 narius. Nepaisant didelių nuostolių, patirtų tais metais, sekančiais metais ji vėl išaugo iki 95 narių.

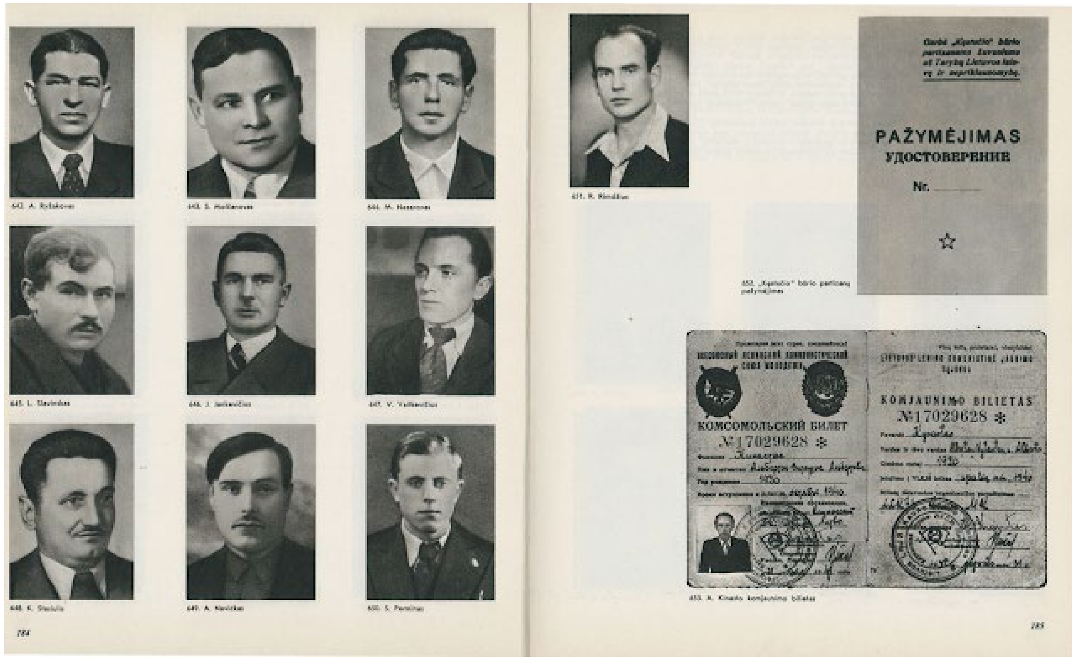
Aktyviai veikė apskrities komjaunimo organizacija. Jos sekretorium nuo 1942 m. buvo A. Kinartas, žuvęs 1943 m., vėliau — J. Valiukas. Nors komjaunimo organizacija patyrė skaudžius priešo smūgius, netekdama 38 komjaunuolių, tačiau ji 1943 m. vėl išaugo iki 42 narių.

Kovingas, judrus buvo „Kęstučio" partizanų būrys (vadas J. Bačiulis, komisaras B. Bračas), savo eilėse turėjęs apie 120 kovotojų. Išsprogdinta geležinkelio bėgiai, dešimtys tiltų, sandėliai, barakai, nuversta nuo bėgių 11 ešelonų su kariuomene, maisto produktais, ginklais, sugadinta dešimtys kilometrų telefono-telegrafo linijos — tokie nepilni „Kęstučio" partizanų būrio, kur kovojo šiauliečiai, kovų rezultatai.

Šiauliečiai palaikė glaudžius ryšius su LKP Šiaurės srities komitetu, Lietuvos partizaninio judėjimo štabu, gaudavo ginklų, sprogstamosios medžiagos, literatūros. Apylinkėse paskleido atsišaukimai, leidžiami pogrindyje ir gauti iš LKP CK.

- valdytojų sarašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Keli puslapiai iš Evaldo Veteikio diplominio darbo "Šiauliai ir Didysis Tėvynės karas 1941-1945" / 1973 m. (šaltinis www.epaveldas.lt)

[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)

[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

[Įvairūs šaltiniai internete](#)

[gruodžio 2023](#) (1)

[gruodžio 2022](#) (1)

[balandžio 2022](#) (1)

[vasario 2022](#) (1)

[sausio 2022](#) (2)

[lapkričio 2021](#) (1)

[rugsėjo 2021](#) (1)

[rugpjūčio 2021](#) (1)

[liepos 2021](#) (2)

[birželio 2021](#) (1)

[gegužės 2021](#) (2)

[kovo 2021](#) (1)

[vasario 2021](#) (5)

[sausio 2021](#) (2)

[gruodžio 2020](#) (4)

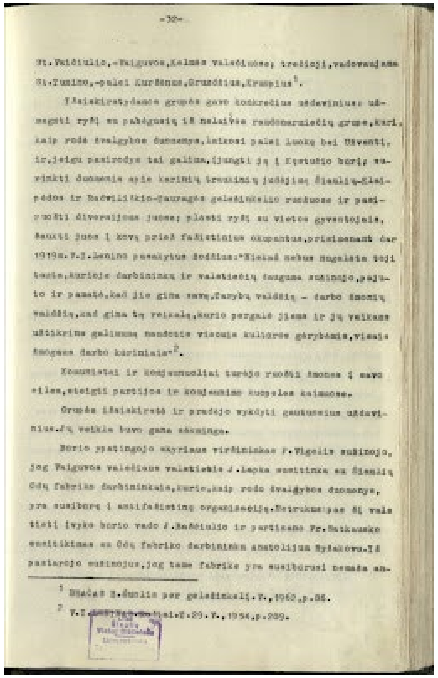
[lapkričio 2020](#) (2)

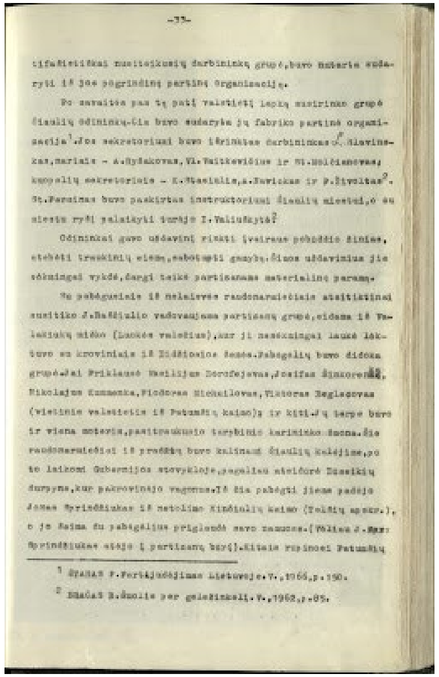
[spalio 2020](#) (5)

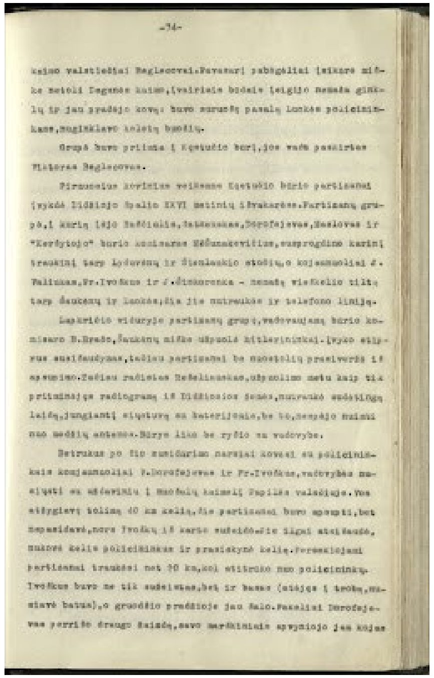
[rugsėjo 2020](#) (2)

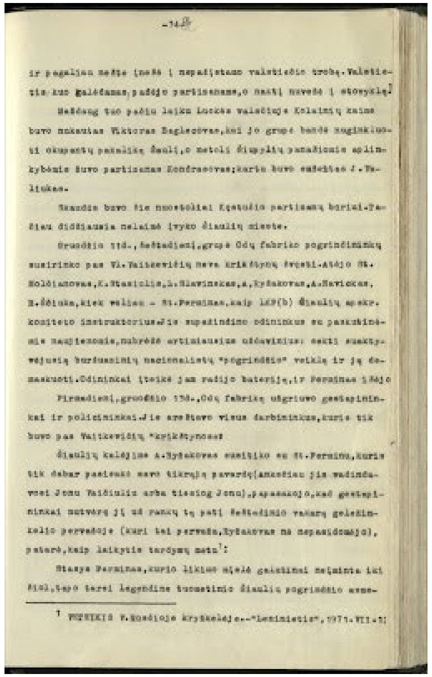
[gegužės 2020](#) (5)

[balandžio 2020](#) (2)

SEKĖJAI

Pradinis puslapis

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Ištrauka iš Evaldo Veteikio diplominio darbo "Šiauliai ir Didysis Tėvynės karas 1941-1945" / 1973 m. (šaltinis www.epaveldas.lt)

-58-

tankines kovos priemones, užminavo svarbiausias prieigas. Atsižvelgiant į praretėjusias divizijos šaulių gretas, o taip pat į spėjamą priešo puolimo pobūdį, pagrindinis vaidmuo Šiaulių gynyboje buvo skiriamas artilerijai, paruoštai veikti tiesiu taikymu.

Pagrindinę Šiaulių puolimo operaciją hitlerininkai pradėjo rugpjūčio 16-ąją, sutelkę 7 tankų (jų tarpe ir garsiąją "Didžioji Vokietija") ir 3 pėstininkų divizijas (apie 800 tankų).[1] Pirmąjį smūgį priešas nukreipė iš Kelmės rajono šiaurės kryptimi. Tirštos tankų grandys (net po 40 tankų 1 km ruože) sugebėjo pralaužti kitų Tarybinės Armijos dalių gynybą ir užėmė Kuršėnus. Plėsdamas prasiveržimą, priešas puolė ir sekančią dieną, o rugpjūčio 18-ąją pasiekė Dausiškių-Gytarų liniją, suėjo į sąlytį su Lietuviškosios divizijos pulkais ir, nepasikliaudamas pramušti jų gynybą iš įsibėgėjimo, puolimą sustabdė. Be abejo, tai tebuvo atokvėpis prieš naują, dar įnirtingesnį šuolį. Virš Šiaulių pakibo rimtas priešo įsiveržimo pavojus. Lietuviškoji divizija buvo pasiruošusi neatiduoti miesto, jai į pagalbą skubėjo V gvardijos tankų armijos (gen. ltn. V. Volskis) dalys, tačiau, atsižvelgiant į galimus netikėtumus, neseniai susikūrusios tarybinės įstaigos evakavosi į Radviliškį.

Rugpjūčio 18-osios rytą divizijos pozicijas puolė pikiruojantieji "junkersai". Juos sekė sutelkta artilerijos ugnis. "Visa ginamoji pozicija skendėjo bombų ir sviedinių sprogimų viesule, prisimena plk. V. Motieka. – Stebint mūšio lauką iš sekyklos, atrodė, kad nuo tokios pašėlusios ugnies neišvengiamai turėsime didelių nuostolių, ir mūsų gynimosi pajėgumas žymiai susilpnės.

---

[1] KARVELIS V. Tarybų Lietuvos išvadavimas. – Hitlerinė okupacija Lietuvoje. V., 1961, p. 391

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

"1939 m. antižydiškų nuotaikų augimas pastebėtas Kelmėje. Vasario 12 d. šiauliečiai kalviai Kazys ir Stasys Ščeponavičiai ir Kostas Laurinavičius, apsisvaiginę alkoholiu, vaikščiojo gatvėmis ir užkabinėjo žydus, tris iš jų sumušė. Šiauliečius, jau važiuojančius namo autobusu, policija sulaikė, chuliganams tačiau įnirtingai besipriešinant. Tačiau stebėtojai lietuviai policijai nepadėjo, o dar tvarkdarius ir iškoliojo, išvadindami policininkus žydų bernais. *[VSD Šiaulių apygardos 1939 m. vasario 17 d . biuletenis Nr . 25 / / CVA. F. 378. Ap. 5. B. 4421. T. 2. L. 483]*

Šis chuliganizmo atvejis kitiems pasitarnavo pavyzdžiu - kovo 3 d. Kelmėje jau septyni vietos lietuviai, linkę į chuliganizmą, apkumščiavo septynis vietos žydus. Trims iš brutaliausiai pasielgusių lietuvių iškeltos bylos, kaltieji nubausti piniginėmis baudomis po 1000 ar 500 litų, arba po 20 parų arešto. Saugumui atrodė, kad tai organizuotos muštynės, nes buvo susirinkę apie 100 žmonių, tačiau, kadangi iš minios prie žydų mušimo niekas neprisidėjo, policijai įsikišus, stebėtojai greitai išsiskirstė. Tačiau kitą dieną du tipai sumušė Simoną Jakubovitz, devyniolikos metų Palestinos pilietį, atvykusį į Kelmę studijuoti rabinų seminarijoje. Vaikinui sužalota galva, abu mušeikos, 20 ir 25 metų amžiaus, nubausti l mėnesio areštu. *[57 VSD ir krim. Policijos Šiaulių apygardos 1939 kovo 6 d . biuletenis Nr. 36 // CVA. F. 378. Ap.5. B. 4421. T. 2. L. 460-461]*

Apskritai visuomenėje kartas nuo karto prasiveržavo antižydiškos nuotaikos, pagrįstai keldamos ištisų miestelių žydų bendruomenių nerimą dėl ateities. Žydų ištiestą ranką atstumiantis įvykis 1939 m. buvo jų geros valios ignoravimas Jurbarke, gyventojams suaukojus pinigų Ginklų fondui. Vietos žydai norėjo, kad jų atstovas būtų pakviestas į kooperacijos ir Jūros dienos šventę, kurios metu už surinktas lėšas Jurbarko skyriaus šauliams turėjo būti įteikti 46 šautuvai . Prieš šventę Žydų karių sąjungos Jurbarko skyriaus pirmininkas Izaokas Fridmanas atsiklausė rengėjų, kokia forma jis galėtų dalyvauti ceremonijoje, kaip turi elgtis žydų organizacijos, tačiau šie pasakė, kad jie atsiklaus valdžios. Vėliau paaiškinta, kad iš Kauno pasiūlyta žydams nedalyvauti šventėje. Žydai teisėtai pasipiktino, nes iš 3000 surinktų litų ginklams vien Jurbarko žydai suaukojo 50-60 proc. visos šios sumos. Lojaliausi Lietuvos valstybei žydai piktai kalbėjo, kad, kuomet reikia pinigų ginklams pirkti, jie yra reikalingi, kai reikia ginklus iškilmingai įteikti - žydų nebereikia. Tuo tarpu dalis lietuvių jautėsi lyg ir patenkinti, kad žydai nedalyvavo šventėje, kalbėta, *,"kad nors kartą lietuviai padarė šventę be žydų"*, - pastebėjo saugumo valdininkai. *[VSD ir krim . policijos Šiaulių apygardos 1939. VIII.19 d . biuletenis// CVA. F. 378. Ap. 5. 13. 4421. T. 1. L. 181]*

Tuo tarpu chuliganiški išpuoliai vis pasitaikydavo, antižydiškas chuliganiškas akcijas inspiruodavo vietiniai antisemitai. 1939 m. rugpjūčio 17 d. Mažeikiuose, Ventos paplūdimyje, apie 20 vaikėzų aplaidė akmenimis besimaudančius žydus - chuliganų tarpe

buvo gimnazistų, tarnautojų vaikų. Juos sukurstė mokesčių inspekcijos tarnautojas Burneckas. *[VSD ir krim. policijos Šiaulių apygardos 1939. VIll. 18 d . biuletenis / / CVA. F. 378. Ap. 5. B. 4421. T. 1. L. 184]*

Ar šie faktai buvo tipiški, kasdieniški visai Lietuvai? Jokiu būdu ne. Ir šie, paminėtieji, buvo surinkti tik iš Lietuvos slaptųjų tarnybų suvestinių, apie juos rašyti spaudoje neleido cenzūra. Tai daugiau išimtys, prie jų dar galima pridėti keliolika namų ištepliojimą dažais, raginančių nepirkti pas žydus. Chuliganiški veiksmai, kaip matėme, neretai buvo skatinami verslininkų, kurie konkuravo su žydų verslininkais, tačiau tenka daryti išvadą, kad nors ir nemasiniai, ir nekasdieniai tie lietuvių nacionalistų ar paprastų chuliganų veiksmai įnešdavo pagrįsto nerimo žydų bendruomenėse, liudijo, kad antisemitizmas turi savo šalininkų, kurie imasi ir fizinių veiksmų prieš žydus, kad viešos antižydiškų akcijų prevencijos nėra, o chuliganai ir antisemitai suvaldomi tik jėgos struktūrų, t.y. valstybinės valdžios organų veiksmų dėka, tokie įvykiai bylojo, kad tam tikra pikta, agresyvi srovė prieš žydus egzistuoja.

Suprantama, kad buvo atvejų, kai į tokius ar panašius faktus reaguodavo ir žydai, tai paprastai buvo susiję su jų antipatijomis diktatūroms, fašizmui. 1936 m. lapkričio 15 d. Kaune, Laisvės Alėjoje esančioje kavinėje greta staliuko, už kurio vaišinosi Petras Gavėnas ir žydų tautybės Jakovas Muleris, netoliese prisėdo du italai. Išgėręs J. Muleris pradėjo šūkauti, kad nebūtų dainuojamos itališkos dainos, kad jos būtų lietuviškos, kad nereikia ir Musolinio, kuris yra kiaulė ir jam reikia padaryti "šneit" (atseit - papjauti). Italų kamivojažierius Argenziano Arpidi, išklausęs viską, ką dėstė Muleris, įsiutęs smogė jam kėde, kliuvo ir Mulerio sugėrovui Gavėnui. Kavinėje įsiplieskė muštynės, Muleris svaidė kėdes į italus. Abu karštakošiai Arpidi ir Muleris - policijos buvo suimti ir nugabenti į policijos nuovadą. *[VSD 1936.XJ.15 d. biuleteni s Nr. 274 // CVA. F. 378. Ap.10. 13. 88a. T. 2. L. 419]*

Kartais keltos bylos ir politikuojantiems žydams . Tauragėje 1939 m. lapkritį prekybininkui Berui Benjaminovičiui iškelta byla už Lietuvos ir lietuvių tautos įžeidimą, kai pašte jis (tiesa, nepasakyta dokumente, kokiame kontekste) pranašo tonu pareiškė: "Kas tik kovos su žydais , tai tas ir žus. Taip žuvo Lenkija, žus Vokietija ir Lietuva. Tą parūpins žydai". *[VSD ir krim. policijos Šiaulių apygardos 1940 m. vasario 5 d . biuletenis / / CVA. F. 378. Ap. 5. B. 4421. T. l. L. 166.]*

Neabejotina, kad Lietuvos mokykla buvo persunkta krikščioniškos dvasios ir mokė mylėti artimą savo, bet neatrodo, kad į jaunus moksleivių protus visuotinai buvo apeliuojama, kad tie artimieji yra čia pat, visai šalia lietuvių šeimų gyvenę kaimynai žydai, kurie tačiau nebuvo krikščionys. Akivaizdu, kad svaresnių priemonių, auklėjant jaunimą tolerancijos žydams dvasia, stokota, spauda tuos konfliktus nutylėdavo arba juos išimdavo visa apimanti Smetonos režimo cenzūra. Tai leido sklisti gandams, kuriuose žydai buvo nepalankiai traktuojami. Žydų ramybės garantas buvo ir juos gynė Lietuvos valstybė, kurios vykdomoji valdžia, policija, saugumas ir aukštieji režimo ešelonai, gyvybiškai suinteresuoti piliečių sutarimu ir ramybe, laiku ir greitai nutraukdavo prasidėjusius konfliktus, nesusipratimus, inspiruotas antižydiškas akcijas. Dėl to antižydiškai nusiteikę asmenys neretai koliojo vykdančius savo pareigas policininkus už "prožydiškumą", neretai "kliūdavo" už tolerantišką politiką žydų atžvilgiu ir prezidentui A. Smetonai, kurį antisemitai neretai pravardžiuodavo "žydų karaliumi".

Lietuvos valstybės politika, neleidusi engti tautinių mažumų ir skatinusi jų kultūrinę raidą, apskritai buvo palanki žydų mažumai, finansavo jų mokyklas, stabdė antisemitines užmačias, kurių, kaip ir kitose valstybėse, antisemitizmo pasitaikydavo, jis pasireikšdavo buitinio nacionalizmo formomis. Tačiau visuomenėje tarp žydų ir lietuvių egzistavo nematoma siena. Amžininkas, rašytojas J. Josadė ją apibūdino taip:

> **" ... žydai ir lietuviai gyveno šalia vienas kito, daugelyje miestelių toje pačioje gatvėje, dažnai - viename name -**

visa tai juos turėjo artinti, tačiau nesuartino: kitokios buvo kalbos, kultūros, religijos, papročiai, o svarbiausia - visiškai skirtinga buvo psichologija , t.y. nervų jautrumas, reagavimas į gyvenimo reiškinius, temperamentas ir dar daug kas."

[Jokūbas Josadė. Laiškai dukrai į Izraelį // Lietuvos rytas (Vilnius). 1993 m. lapkričio 3 d. Nr. 213]

Kauno gatvėse žydai vaikai karo išvakarėse jautė antižydiškas nuotaikas. Zevas Birgeris prisimena, kad lietuvių jaunimo aplinka rodėsi jam nedraugiška, netrūko jaunuolių išsišokimų prieš žydų studentus, o jam su broliu neretai vaikštant gatvėje kažkas staiga sušukdavo: "Žydas!" ir vaikėzai puldavo juos. Reikėdavo priešintis mušeikoms arba pabėgti. *[Zev Birger. No Time for patience. My Road from Kaunas to Jerusalem. - New York : Newmarket Pres s, 1999, p.17]*

Autorius pastebi, kad antisemitizmas nebuvo Lietuvoje valstybinė politika, jo nebuvo ir spaudoje, nesimatė tarp valdžios oficialiųjų sluoksnių. Tačiau žemutiniuose sluoksniuose, tarp paprastų žmonių antižydiškumas buvo paplitęs, jis buvo motyvuojamas religiniais jausmais, nebuvo gerų kontaktų ir tarp miesto žydų ir kaimo žmonių lietuvių."

Ištrauka iš knygos **"ŽYDAI, LIETUVIAI IR HOLOKAUSTAS", Alfonsas Eidintas, 2002, ISBN 5-415-01640-6**

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmiškis
(Cvi Hiršas) Gari Šaferis

Šaferų šeima prieš karą Kelmėje turėjo geležies dirbinių parduotuvę. Karo metu iš visos šeimos išsigelbėjo tik jaunuolis **Cvi Hiršas (Mykolas) Šaferis** (g. 1917 m.). Išgyventi jam padėjo mokytoja **Marija Balilionytė-Šaferienė**. Kai kurie Kelmės gyventojai dar pamena po karo Liudo Giros gatvėje gyvenusią šią inteligentišką, šviesios atminties mokytoją ir istoriją, kodėl ji turėjo tokią pavardę. O istorija susiklostė taip.

Marija Balilionytė mokytojavo Lioliuose. Prasidėjus karui ši moteris rizikuodama gyvybe savo namuose slėpė jauną Cvi Hiršą Šaferą. Jausdamas didelį dėkingumą, jaunuolis pasipiršo ir vedė žymiai vyresnę savo gelbėtoją su visomis katalikų apeigomis, žinoma, prieš tai pats priėmęs krikštą ir pasivadinęs Mykolu. Apie šią drąsią ir neeilinę moterį kol kas yra žinoma tik tiek, kad ji gimė apie 1900 metus, 1917 metais buvo St. Peterburge ir savo akimis matė bolševikų perversmą, bėgusi nuo neramumų ir atsidūrusi Latvijoje, pabaigė mokslus ir visą savo amžių pašventė pedagogo darbui. Ji buvo labai apsišvietusi moteris, laisvai skaitė prancūziškai ir vokiškai. Kelmės gyventojai ją atmena, kaip miesto šviesuolį. Marija mirė apie 1982 m. Savo pageidavimu kūną po mirties atidavė Kauno medicinos institutui.

Kurį laiką Mykolas Šaferis dirbo Liolių mokyklos direktoriumi ir mokė vaikus rusų bei vokiečių kalbų. Po karo pora išsiskyrė. Mykolas (Cvi Hiršas) Šaferis vedė kitą moterį, taip pat mokytoją, su kuria susilaukė keturių vaikų. Šaferų šeima persikėlė gyventi į Jonavos rajoną.

Ištrauka iš išverstos į anglų kalbą knygos "Kelm – 'Ets Karut" ("Išrautas medis")

> "The Shaffer family was also the owners of a metal supply store. This was a respected and Zionistic family, which belonged to the Betar movement. Fruma, their daughter, was a well known beauty, who married and lived in Kovno. During the Nazi occupation, she and her small daughter, were put into the ghetto there. She tried to escape, but was caught, brought to the Gestapo and shot. Tzvi Shaffer is the only survivor of that family. During the war, he hid with a woman in Lal (Leoliaye). She was a teacher in the local school. She made great efforts to hide and protect Tzvi. This woman, a daughter of a distinguished Lithuanian family of the past, hid Tzvi in her house, and endangered her life for him. Tzvi felt obligated to her, so he converted and married her in a Catholic ceremony. After the war, he divorced his wife and married another teacher in the school where he worked. He lives there today and has sons and daughters. Tzvi never wanted to return to Judaism, although the Jewish Bible was always on his table, and he enjoyed reading and quoting from it. One of his daughters is a doctor, and has expressed a desire to visit Israel many times."

(šaltinis)

Pradinis puslapis

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

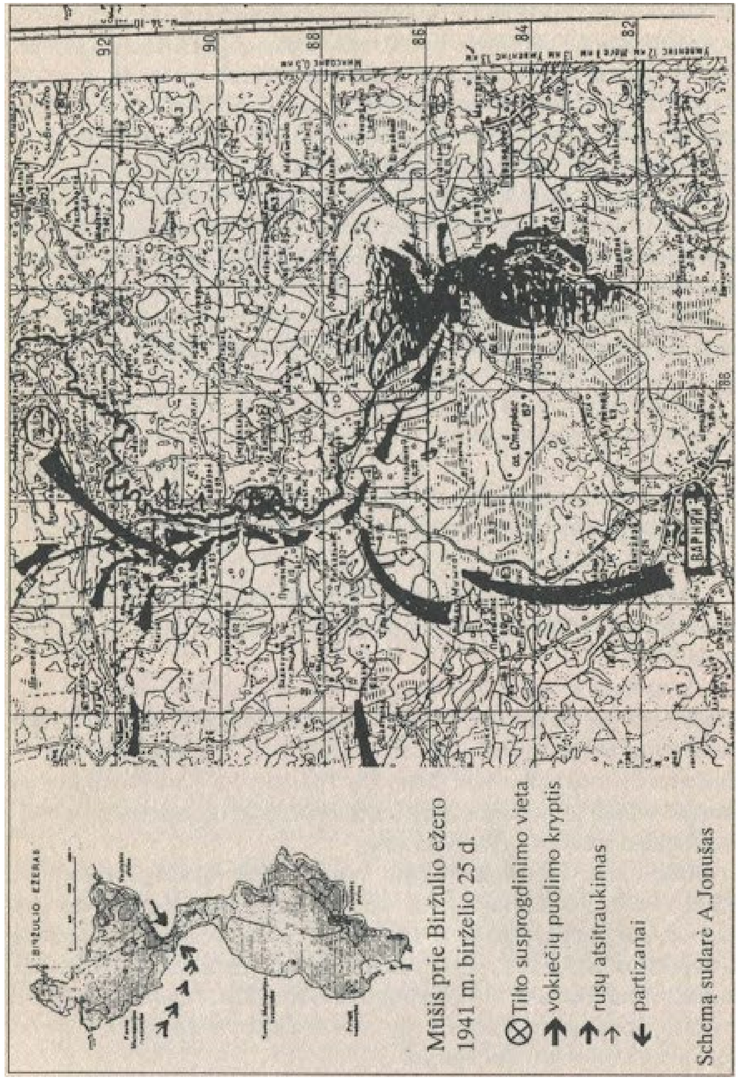
Alfredas Jonušas
1941 M. BIRŽELIO 25 D. MŪŠIS PRIE BIRŽULIO EŽERO

[šaltinis ISSN 1392-0421 LAISVĖS KOVŲ ARCHYVAS Nr. 25, Kaunas, 1999]

1941 m. birželio 22 d., sekmadienį, Telšių apskrityje pasklido žinia: prasidėjo karas. Vokiečių kariuomenė pagrindiniais keliais visu smarkumu veržėsi į Rytus.

Pirmadienį, birželio 23 d., žemaičiai išgirdo, kad Kaune sudaryta Laikinoji Lietuvos Vyriausybė, raginanti atsargos karininkus, buvusius šaulių vadus, organizuoti partizanų būrius, naikinti visais Lietuvos keliais bėgančius nenubaustus bolševikus. Telšių aps. Pavandenėje Antanas Andriuška skubiai sudarė 15 partizanų būrį, kuris, birželio 25 d., pastojo kelią besitraukiantiems rusų armijos daliniams.

Rusų armija vengė didžiųjų kelių, kuriais veržėsi vokiečių kariuomenė. Klaišių miške ties Žarėnais rusai buvo bombarduojami lėktuvų. Apsupti tamsoje rusų daliniai susikovė tarpusavyje. Jie traukėsi pro Kegų kaimą Janapolės miestelio link. Vokiečių kariuomenė besitraukiantiems lipo ant kulnų, o jiems išlindus iš Pušinės miško ties Eidžiutų kaimu, pakliuvo į vokiečių artilerijos apšaudymą. Rusų kariuomenė veržėsi link vienintelio tilto per Virvytės upę ties Janapole.

Jau antrą karo dieną susikūrė Janapolės partizanų būrys: Jonas Kumža, Jonas Želvys, Juozas Gustys, Povilas Bagdonas. Jonas Kumža nupjovė telefono stulpus ir komunistai neteko ryšio. Povilas Bagdonas, Juozas Gustys su draugais surinko akmenims sprogdinti skirtą medžiagą, vadinamą abonitu, ir paruošė paketą tilto sprogdinimui. Vietiniai gyventojai pranešė apie per Pušinės mišką artėjančius rusų dalinius ir Jonas Želvys (buvęs sprogdintojas) su Juozu Gusčiu, padedant draugams, išsprogdino pagrindinį medinį tiltą per Virvytę. Kitu tiltu ties Padvariais sunku buvo pravažiuoti net ir vienu arkliu pakinkytu vežimu.
Rusų kariuomenė su tankais, šarvuočiais, sunkiaisiais pabūklais negalėjo įveikti stačių Virvytės krantų ir atsidūrė gerai matomi ant Žąsogalos kalno įsikūrusiems vokiečių žvalgams, kurie koregavo vokiečių artilerijos ugnį.

Rusų daliniai metėsi Varnių link, vokiečių jau užimtų, tad jiems liko vienintelis kelias į rytus per Virvytę, tekančią per labai klampų Biržulio ežerą. Jo siauriausioje vietoje veikė keltas, galintis perkelti ir sunkią techniką. Šioje vietoje rusus pasitiko Antano Andriuškos, Juozo Gečo ir Adomo Jurgelio vadovaujami partizanai, prieš tai likvidavę kelto sargybą, nukirtę 180 m ilgio lyną, skirtą kelto kėlimui, ir surengę pasalą. Rusų kariuomenė buvo suvaryta į pleištą ir bandė įvairiomis priemonėmis (plaustais, baidarėmis, arkliais) keltis per pelkėtą ežerą, bet juos pasitiko žemaičių ugnis. Mūšis truko apie valandą, kol baigėsi partizanų šoviniai, ir jie, netekę vieno žuvusio - Miksodžio kaimo gyventojo Petro Milevičiaus, su dviem sužeistais pasitraukė.

Povilas Bagdonas girdėjo, kad prie Biržulio dar žuvo Kinderis ir Bagdonas.

Sunku dabar tiksliai nustatyti kiek žuvo rusų, pvz. tardytojas Sablinas klausė A.Jurgelio: "Ar tu nušovei viršilą ir leitenantą?" 1950 m. kovo 1 d. tardymo metu suimtas Varnių policijos viršininkas Petras Mėčius tvirtino, kad policijos ir TDA (Tautos Darbo Apsaugos) būrio, vadovaujamo Prano Venckaus, Varnių valsčiuje buvo suimta daugiau kaip penki šimtai besislapstančių raudonosios armijos kariškių. Pagal Povilo Bagdono prisiminimus, vien lengvųjų ginklų pririnko ir suvežė į Janapolės mokyklą pilnas klases ir kiemą. Daug ginklų sutaisė ir perrinko senukas laikrodininkas Bidva. Sunkiuosius pabūklus, tankus, šarvuočius, sunkvežimius surinko patys vokiečiai. Daug technikos ir ginklų nuskendo klampiose Biržulio (dabar nusausinto draustinio) pelkėse. Kai kurias lengvas mašinas ir net sunkvežimį žiemos metu išsikėlė ir parsitempė į daržines vietiniai gyventojai, o kai kurie ir dabar pasakoja apie paskendusį tanką.

Kas tie narsuoliai, stoję į akiplėšišką kovą prieš reguliariosios armijos dalinius? Visi jie vietiniai gyventojai, nutarę neleisti Lietuvos okupantams ir jų talkininkams nebaudžiamiems pasitraukti. Skaitant suimtųjų A.Bagdono, A.Jurgelio, P.Mėčiaus tardymo protokolus, paaiškėja, kad tai: iš **Pavandenės miestelio broliai Antanas ir Povilas Andriuškos, Adomas Jurgelis, broliai Kazys ir Juozas Pociai, Alfonsas Bagdonas, Juozas Gečas iš Pakalniškių k., Antanas Tomaševičius iš Žvirzdžių k., broliai Petras ir Juozas Mėčiai iš Pareškečio k., Petras Aukštikalnis iš Burbiškiu k., Petras Milevičius iš Miksodžio k., Petras Aleksandravičius iš Burbiškio k., Benas Buklys iš Dvarvičių k., Bronius Tekorius iš Nagirbių k.**

Vietinių gyventojų pasakojimu, prasiveržę rusų kareiviai elgėsi kaip sužvėrėję: degino sodybas, žudė sutiktus žmones ir tik dėl skubos nepadarė daugiau nusikaltimų, tačiau atsigriebė sugrįžę 1944 m.: "Smerš" ir NKVD kariuomenė sudegino mūšyje dalyvavusių sodybas, jų šeimos buvo ištremtos. Pirmiausia specialus dalinys sudegino Bagdonų, Andriuškų, prie Varnių - Rupšplaukių, Nevardėnuose - Antanavičių, Radžiu sodybas.

Koks tolimesnis partizanų likimas? Povilas Andriuška su broliais Jonu ir Vladu ir seseria Bene žuvo miškuose, P.Milevičius žuvo mūšyje, **J.Mėčius pasitraukė į Vakarus**. Suimti Alfonsas Bagdonas, Adomas Jurgelis, vėliau Petras Mėčius.

Dar reikėtų paminėti tuo metu Varnių vls. Žogių k. Kazio ir Stasio Vaišių, Petro Vasiliausko iš Mediškių k., Vacio Tolčiaus ir Antano Jankausko iš Žogių k., Juozo Baškio iš Kaubrių k. ataką naktį ir 40-50 rusų kareivių posto likvidavimą.

Žemaičių partizanų kovas Varnių rajone galima prilyginti Žemaičių kovoms prieš kryžiuočius, tik šį kartą priešas buvo iš Rytų...

Š.: LYA saugomų baudžiamųjų bylų tardymo protokolai:
Juozo Karpio tardymo protokolas, 1944 10 25;
Povilo Martinkaus, 1944 H 09;
Povilo Mikniaus, 1944 11 10;
Alfonso Bagdono, 1945 01 06; Adomo Jurgelio, 1945 02 25; Adomo Jurgelio, 1945 03 05; Petro Mėčiaus, 1950 03 01.

Povilo Bagdono, gyv.Telšiuose, kario-savanorio, atsiminimai 1999

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Senzulių šeima prieškariu
(šaltinis)

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Leiba ir Frida Senzuliai prieškariu gyveno Tytuvėnuose Kelmės gatvėje Nr. 14, turėjo nedidelį ūkelį ir augino dešimt vaikų. Šeimos galva ir sūnūs buvo įvaldę staliaus amatą ir juo vertėsi. Tėvas Leiba mirė 1938 metais. Visus šeimoje vyriškos giminės asmenis pagal tėvo vardą lietuviai vadino Leibukais. Naciams okupavus Lietuvą, pirmoji masinių žudynių akcija Tytuvėnuose įvyko 1941-ųjų liepos 23-iąją. Tą dieną buvo nužudyta 19 žydų jaunuolių, tarp jų ir du vyresnieji Leibos ir Fridos Senzulių sūnūs Šmuelis ir Icchakas. Jauniausias vaikas buvo **Calis Senzulis**. Jis buvo sušaudytas sekančią dieną po masinių žudynių Pušyno miške. Vienas iš Leibos vaikų, Josifas-Leizeris Senzulis, išsigelbėjo (detaliau čia). Josifas emigravo į Izraelį 1979 metais ir mirė Izraelyje 2005 m.

Pradinis puslapis

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Vytautas Sakalauskas
šaltinis:
"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953"
7 tomas

SAKALAUSKAS Vytautas Aleksandras gimė 1919 04 28 Čujos k., Smolensko gub., Rusijoje. 1923 su tėvais grįžo į Lietuvą, gyveno Šiauliuose. 1938 06 18 baigė Šiaulių berniukų g-ją. 1938 07 08 pašauktas į Lietuvos kariuomenę. 1939 09 18 baigus Karo mokyklą (XIV asp. laida) suteiktas pėst. ats. jaun. leitenanto laipsnis, kaip mobilizuotas paliktas karo tarnyboje, paskirtas į 6 pėst. pulką. 1939 11 21 paleistas į pėstininkų karininkų atsargą. LŠS narys, 1940-41 Kražių vls. Galinių prad. m-los vedėjas. Kilus Vokietijos-SSRS karui 1941 Birželio sukilimo Kražių vls. dalyvis. Kražių LAF štabo narys rikiuotės reikalams, 1944 VR būrio vadas. Vokiečiams išformavus VR pateko į vokiečių kariuomenę ir būrio vadu tarnavo statybos batalione. Pasitraukęs iš vokiečių kariuomenės buvo LLA Šiaulių apygardos štabo komendantas (slap. Sakalas). 1944 traukėsi į Vakarus. 1945 rusų okupacinėje zonoje Vokietijoje suimtas, išvežtas į Uchtą Komijoje. 1947 paleistas. 1951 01 25 vėl suimtas, 1952 04 12 sušaudytas.

LCVA, f.930, ap.2S, b.22; f.556. ap.1, b.597, l.76; f.R-762. ap.2, b.707, l.514; LGG, t.2, d.2, p.970; LKKAS archyvas.

(Šaltinis "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 7 tomas, 26 psl.)

Iš V. SAKALAUSKO parodymų

(Ištrauka iš knygos "Masinės žudynės Lietuvoje", 1 dalis, 1965 m.)

SAKALAUSKAS Vytautas, Felikso, gimęs 1919 m. Rusijos TFSR, Smolensko srityje. 1939—1941 m. Galinių k. (dabar

Kelmės raj.) pradžios mokyklos vedėjas. Nuo 1944 m. vasario mėn. iki 1944 m. rugpjūčio mėn.— Plechavičiaus vietinės rinktinės būrio vadas. Nuo 1944 m. lapkričio mėn. iki 1945 m. vasario mėn. — vokiečių armijos statybos bataliono būrio vadas. Nuo 1944 m. liepos mėn. — LLA Šiaulių apygardos štabo komendantas "Strazdo“ slapyvardžiu.

1951 m. sausio 26 d.

Karui prasidėjus, aš gyvenau Kelmės valsčiuje, Galinių kaime. Kai vokiečių kariuomenė įžygiavo į Raseinių apskritį, maždaug birželio mėn. 27—28 d., valsčiaus centre — Kražiuose nacionalistai sudarė būrį, kurio organizatoriumi ir vadu buvo **Jurevičius**, buvęs Kražių valsčiaus policijos nuovados viršininkas.

Pranas Jurevičius,
Kražių policijos nuovados viršininkas
("Kražių aidai", 1939 m. sausis Nr.1)

Būrio organizavimo dieną **Jurevičius** pas mane, į Galinių kaimą, atsiuntė pasiuntinį, buvusį policininką, per kurį prašė atvykti į Kražių miestelį. Tą pačią dieną atvykau pas **Jurevičių**, kuris man papasakojo, kad Kražių valsčiuje organizuojamas būrys, kurio uždavinys — palaikyti tvarką, t. y. užkirsti kelią bet kokiems gyventojų veiksmams, nukreiptiems prieš vokiečių valdžią. Jurevičius man, kaip buvusiam Lietuvos buržuazinės kariuomenės karininkui, pasiūlė tokią grupę organizuoti Galinių kaime ir jai vadovauti; ji būsianti pavaldi Kražių valsčiaus "partizanų“ būriui ir vykdysianti visus jo štabo paliepimus.

Įtraukti į būrį Jurevičius rekomendavo šaulių organizacijos narius, asmenis, anksčiau tarnavusius Lietuvos buržuazinėje policijoje ir kariuomenėje, bei kitus asmenis, priešiškus Tarybų valdžiai. Su Jurevičiaus pasiūlymu sutikau ir užtikrinau jį, kad jo duotą uždavinį įvykdysiu. Grįžęs iš Jurevičiaus, Galinių kaime ėmiau organizuoti "partizanų“ grupę. Aplankiau visus Jurevičiaus nurodytų kategorijų asmenis ir siūliau jiems savanoriškai stoti į būrį. Iš savanorių, pareiškusių pageidavimą stoti į būrį, įtraukiau septynis Galinių kaimo gyventojus.

Aš turėjau pistoletą, kurį pirkau dar prieš karą, 1941 metų pradžioje. Kiti mano grupės dalyviai dažniausiai buvo ginkluoti šautuvais, kuriuos jie įsigijo, traukiantis Tarybinei Armijai; daug ginklų liko apkasuose, kur vyko kautynės.

Pirmomis mūsų būrio veiklos dienomis Kražių valsčiaus "partizanų“ būrio štabo paliepimu suiminėjome Galinių kaimo tarybinius aktyvistus. Mano vadovaujama grupė, man įsakius, areštavo tris tarybinius aktyvistus: apylinkės pirmininką (pavardės neatsimenu), apylinkės sekretorių (pavardės neatsimenu) ir dar vieną tarybinį aktyvistą, kuris dirbo valsčiaus vykdomajame komitete, o gyveno Galinių kaime. Pastarasis buvo atvarytas į Kražius, į būrio štabą, o vėliau perduotas vokiečių valdžiai; apylinkės pirmininką ir sekretorių paleidau. Be to, mano grupė sulaikė keturis atsilikusius nuo savo dalinių Tarybinės Armijos karius. Visi jie buvo perduoti vokiečių valdžios organams.

Pirmomis liepos mėnesio dienomis su trim man pavaldžiais "partizanais“ atvykau į Kražių miestelį, į būrio štabą, gauti tolesnių nurodymų. Atvykus "partizanų" būrio vadas Jurevičius surinko visą būrį ir paskelbė vokiečių valdžios potvarkį apie visų žydų

[valdytojų sąrašu](#)
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai](#)
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)](#)
[Kelmė - gimnazistai](#)
[Kelmė - foto albumas](#)
[Kelmė - iškarpos iš spaudos](#)
[Kelmė - žemėlapiai](#)
[Kelmė - lietuvių sąrašas](#)
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)](#)
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)](#)
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)](#)
[Kelmė - žydų sąrašas](#)
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)](#)
[Tytuvėnai - Basė Bloch](#)
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"](#)
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)](#)
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė](#)
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)](#)
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai](#)
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas](#)
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"](#)
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"](#)
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"](#)
[Kražiai - Elke Flaks](#)
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"](#)
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)](#)
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)](#)
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"](#)
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"](#)
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus](#)

tautybės piliečių, gyvenančių Kražių miestelyje, masinį areštą. "Partizanai“, vykdydami tą potvarkį, ėmė areštuoti žydus, ir per tris—keturias valandas visi Kražių miestelio žydai buvo suimti ir uždaryti didelėje daržinėje. Iš viso buvo areštuota apie 250 žmonių.

1951 m. vasario 1 d.

Aš buvau Raseinių apskrities Kražių miestelio baudžiamojo būrio [*Pastaba iš knygos: "Šiuo atveju - ginkluoto LAF būrio. Baudžiamasis būrys kaltinamųjų ir liudininkų parodymuose gali dar reikšti ir ypatingą būrį arba policinį batalioną."*] štabo narys rikiuotės reikalams. Baudžiamojo būrio štabas buvo suorganizuotas 1941 metų birželio mėnesį. Štabo organizatorius ir viršininkas buvo Kražių valsčiaus policijos punkto vedėjas. Jo pavaduotojas ūkio reikalams buvo Kražių valsčiaus seniūnas **Šveikauskas**. Štabo narys tardymo reikalams buvo **Ivaškevičius**. Tas štabas buvo pavaldus "aktyvistų“ štabo atstovui **Kaziui Matulevičiui**, kuris kaip tik tuo metu atvyko iš Kauno. Štabo narių pasitarime, kuriame ir aš dalyvavau, **Matulevičius** mums iškėlė uždavinį padėti vokiečiams ir apsiginkluoti.

Kazį Matulevičių pažinojau nuo 1939 metų gruodžio mėnesio, kaip valsčiaus mokyklos vedėją, nes buvau jam pavaldus darbe. Tuo laiku dirbau Galinių kaimo mokyklos vedėju. Jis pats man sakėsi, jog buvęs Raseinių apskrities Kražių valsčiaus nacionalistinių organizacijų vadovas, vadovavęs "Jaunajai Lietuvai", šaulių sąjungai ir buvęs vienas iš fašistinės tautininkų partijos vadovų. 1940 metais **Kazį Matulevičių** sulaikė NKVD organai ir pasodino į Kauno kalėjimą, bet kažkaip jis sugebėjo greit pabėgti, vėliau vėl buvo suimtas, 1941 metais vokiečių iš ten išlaisvintas. Apie tai Matulevičius pats man asmeniškai pasakojo, kai 1941 metų birželio mėnesį grįžo iš Kauno kalėjimo.

Jurevičius 1940 metais, dar iki Tarybų valdžios įkūrimo Lietuvoje, tarnavo viršininku Kražių valsčiaus policijos nuovadoje, o prie Tarybų valdžios — Kražių milicijoje. Po dalyvavimo baudžiamojoje veikloje prieš žydus ir tarybinius aktyvistus dėl asmeninių sąskaitų ir vaidų su Matulevičiumi jis išsikėlė į Raseinių apskritį, Nemakščių miestelį, ir tarnavo ten policijos punkto vedėju.

Šveikauskas iki Tarybų valdžios įkūrimo buvo Kražių valsčiaus viršaitis, stambus dvarininkas (turėjo 70 ha žemės, vėjo malūną). Jo žinioje buvo nužudytų žydų asmeniniai daiktai, jis saugojo štabo seife auksą ir tarybinius pinigus.

Ivaškevičius, gimęs Kelmės apskrityje, buvęs policijos vachmistras. Kai Kelmės valsčiaus miške buvo šaudomi žydai, jis šaudė juos. Tai vyko, man dalyvaujant. **Ivaškevičius**, kaip štabo narys tardymo reikalams, Kražių policijoje tardė partinius ir tarybinius aktyvistus.

Aš, būdamas štabo nariu rikiuotės reikalams, baudžiamojo būrio štabo viršininko **Jurevičiaus** pavestas, iš priešiškų Tarybų valdžiai asmenų Kražių valsčiaus Galinių kaime suorganizavau "partizanų“ grupę. Grupę sudarė šie asmenys: broliai **Pranas ir Stasys Budreckiai**. 1941 metais Pranas Budreckis gyveno Galinių kaime pas savo tėvą ir dirbo ūkyje. Jo antrasis brolis, Stasys Budreckis, gyveno savarankiškai; jis turėjo 26 ha žemės, porą arklių, tris karves ir vieną darbininką. 1938 metais jo namuose buvo pradžios mokykla, kurioje tada dirbau. 1941 metais gyvenau Stasio Budreckio namuose. 1941 metais abu broliai Budreckiai Kelmės miške šaudė žydus. Be to, Stasys Budreckis kartu su banditais **Šemetulskiais** ir **Broniumi Valiuška** netoli Kražių miestelio sušaudė tarybinį aktyvistą **Žilėną**, gyvenusį Kražių valsčiuje, Galinių kaime.

Paskutinį kartą su Budreckiais susitikau 1944 metais, prieš išvykdamas į Plechavičiaus armiją. Broliai **Šemetulskiai**, Petras, buvęs Lietuvos buržuazinės kariuomenės grandinis, kito brolio vardo nežinau, — gimę Kražių valsčiaus Kuprių kaime. Abu

broliai Šemetulskiai priklausė mano suorganizuotai Galinių kaime baudėjų grupei ir 1941 metų liepos mėnesį kartu su broliais Budreckiais, mano vadovaujami, aktyviai šaudė žydus Kelmės miške.

Be jų, mano grupėje buvo trys buožės: **Končius**, **Valiuška** ir **Adomaitis**, kurie irgi suiminėjo tarybinius aktyvistus ir šaudė žydus.

Vladas Končius, gimęs 1919 metais Kražių valsčiaus Kuprių kaime. 1941 metų vasarą mano nurodymu **Vladas Končius** kartu su **Pranu Budreckiu** ir **Boliu Adomaičiu** areštavo apylinkės sekretorių **Šimkų** ir dvi valandas išlaikė suimtą.

Bolius Adomaitis, Lietuvos buržuazinės kariuomenės grandinis, gimęs 1915 ar 1916 metais Kražių valsčiaus Akmenių kaime. 1941 metų vasarą kartu su broliais Budreckiais, Šemetulskiais ir Valiuška Kelmės miške šaudė žydus.

Kai Kražių miestelio baudėjų būrys nustojo veikti, Adomaitis su Pranu Budreckiu įstojo į Kražių pagalbinę policiją ir tarnavo pagalbiniais policininkais.

Bronius Valiuška, gimęs Kražių valsčiuje, turėjo 85 ha žemės ir samdinių. Visi baudžiamojo būrio nariai nešiojo baltus raiščius. Baltus raiščius reikėjo nešioti todėl, kad baudžiamojo būrio narių nesulaikytų vokiečių kariuomenės daliniai. Ant baltų raiščių buvo trys raidės "TDA“. Tai reiškė "Tautinio darbo apsauga“. Raiščius iš Kauno atvežė **Matulevičius**.

1941 metų vasarą, dar iki žydų sušaudymo, į "partizanų“ štabą atvažiavo keli feldfebeliai iš SS dalinių. Apie tai man pasakė **Jurevičius**. Tada jis man papasakojo, kad atvažiavusieji įsakė surinkti visus žydus ir organizuoti getą.

Mano pareiga buvo kontroliuoti žydų areštus ir savo grupės narių jėgomis saugoti suimtųjų turtą. Todėl, pasibaigus areštams, aš įsakiau **Pranui Budreckiui**, **Končiui** ir **Adomaičiui** saugoti Kražių miestelyje esančią daržinę su žydams priklausančiu turtu.

ADSR fondas, r. 19, l. 7—11, 17—23.

Pradinis puslapis

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google"

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
- Kelmė - Jakovas Zakas
- Kelmė - Chaja Rozienė
- Kelmė - Chanan Levin
- Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
- Kelmė - Icchokas Meras
- Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
- Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas
- Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
- Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
- Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
- Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
- Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
- Kelmė - Dora Šapira-Nydel
- Kelmė - Iserlis Nissan
- Kelmė - Leiba Bretas

2022-12-12

Knyga apie Kelmės žydus

קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Autoriai: *Batševa Levitan-Krubelnikaitė ir Ida Markus-Krubelnikaitė*

Parsisiųsti

2022-04-11

Papildymas asmeniniais puslapiais:

Antanas Pocius

Jonas Švėgžda

2022-02-07

Papildytas Kazio Riškaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

Romualdas Kolokša

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

valdytojų sąrašu

Kelmė - telefono abonentų sąrašai

Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)

Kelmė - gimnazistai

Kelmė - foto albumas

Kelmė - iškarpos iš spaudos

Kelmė - žemėlapiai

Kelmė - lietuvių sąrašas

Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)

Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)

Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)

Kelmė - žydų sąrašas

Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)

Tytuvėnai - Basė Bloch

Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"

Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)

Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė

Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai

Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"

Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"

Kražiai - Elke Flaks

Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"

Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-04-11

Papildymas asmeniniais puslapiais:

Antanas Pocius

Jonas Švėgžda

2022-02-07

Papildytas Kazio Riškaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

2022-01-13

Michailas Gutmanas

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2022-01-03

Romualdas Kolokša

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-02-07

Papildytas Kazio Riškaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

Romualdas Kolokša

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

Romualdas Kolokša

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

[Įvairūs šaltiniai internete]

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-12-12

Knyga apie Kelmės žydus

קלם - עץ כרות (Kelmė - Išrautas medis)

Autoriai: *Batševa Levitan-Krubelnikaitė ir Ida Markus-Krubelnikaitė*

Parsisiųsti

2022-04-11

Papildymas asmeniniais puslapiais:

Antanas Pocius

Jonas Švėgžda

2022-02-07

Papildytas Kazio Riškaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

Romualdas Kolokša

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2022-04-11

Papildymas asmeniniais puslapiais:

Antanas Pocius

Jonas Švėgžda

2022-02-07

Papildytas Kazio Riškaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

[Romualdas Kolokša]

2021-11-26

[Grigaravičius Aleksas]

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

2021-08-12

[Bronius Kaminskas]

[Senzulių iš Tytuvėnų šeima]

[Naujesni pranešimai] [Pradinis puslapis] [Senesni pranešimai]

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SARAŠAS

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

V.Rimkus "LAF pašaukus"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

Naujesni pranešimai   Pradinis puslapis   Senesni pranešimai

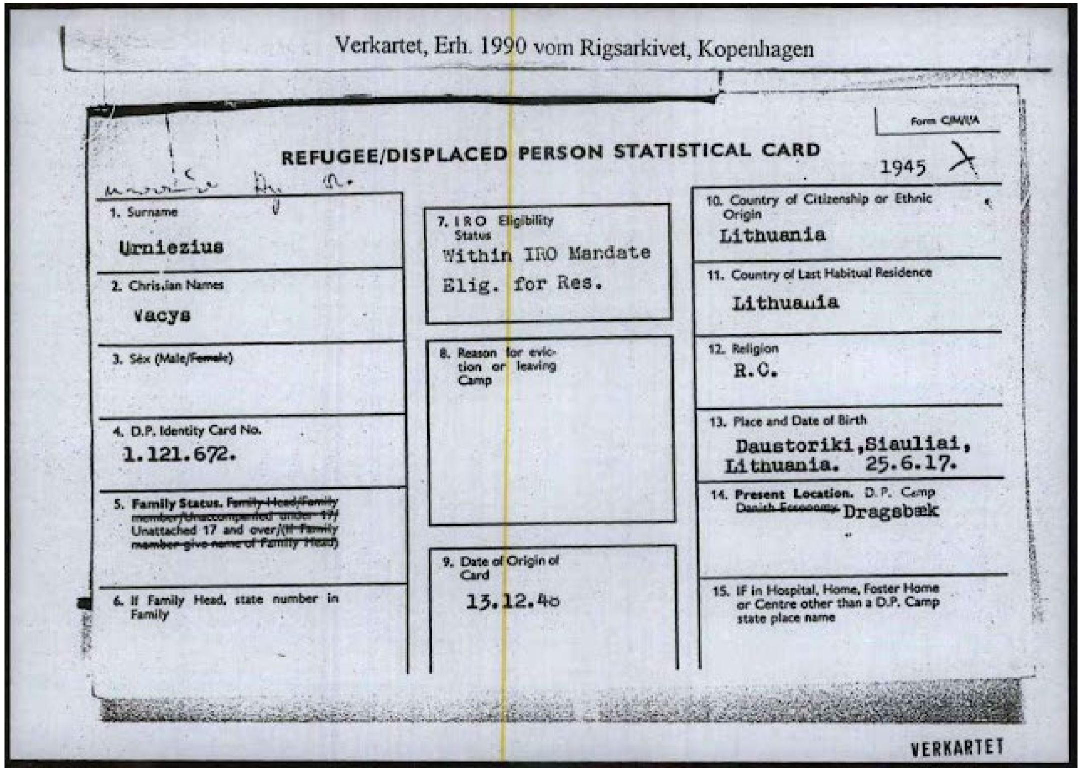
Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Urniežius Vacys, gimęs 1917 birželio 25 d., Vaiguvos valsčiaus Daustorių dv., Šaukėnų pagalbinės policijos būrio narys.

Verkartet, Erh. 1990 vom Rigsarkivet, Kopenhagen

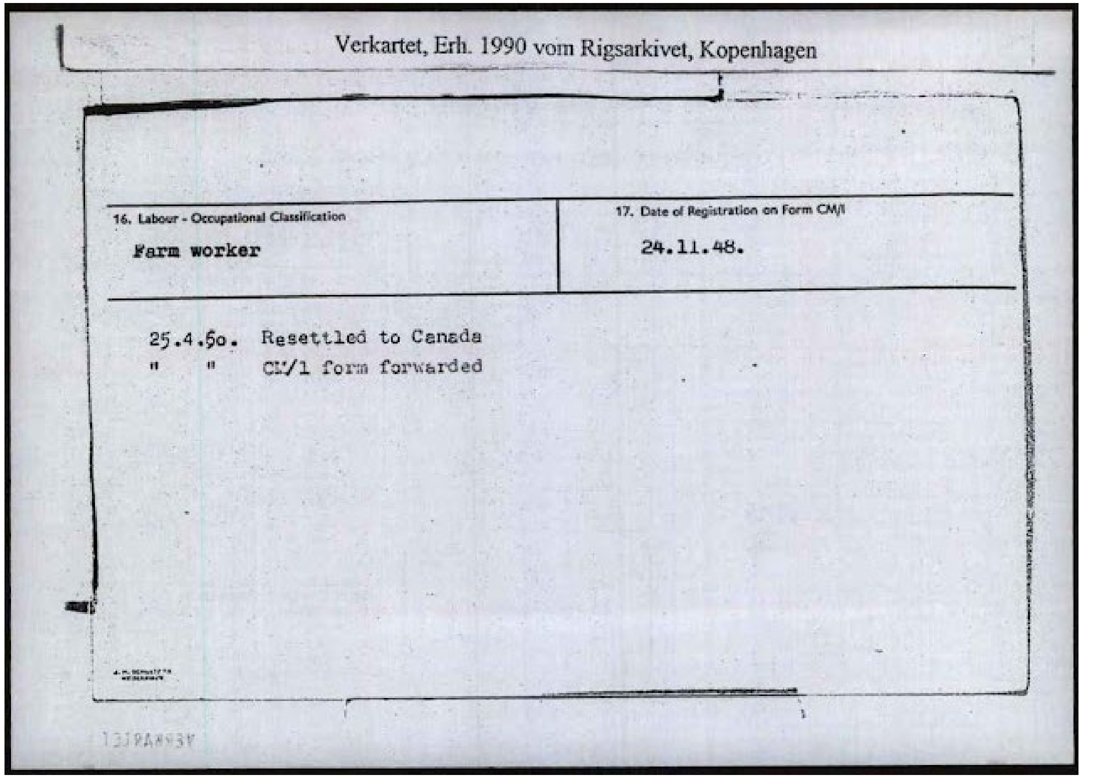
REFUGEE/DISPLACED PERSON STATISTICAL CARD

Form CM/I/A

1945

1. Surname: Urniezius
2. Christian Names: Vacys
3. Sex (Male/Female)
4. D.P. Identity Card No.: 1.121.672.
5. Family Status. ~~Family Head/Family member/Unaccompanied under 17/~~ Unattached 17 and over/~~(If Family member give name of Family Head)~~
6. If Family Head, state number in Family
7. IRO Eligibility Status: Within IRO Mandate Elig. for Res.
8. Reason for eviction or leaving Camp
9. Date of Origin of Card: 13.12.46
10. Country of Citizenship or Ethnic Origin: Lithuania
11. Country of Last Habitual Residence: Lithuania
12. Religion: R.C.
13. Place and Date of Birth: Daustoriki, Siauliai, Lithuania. 25.6.17.
14. Present Location. D.P. Camp ~~Danish Economy~~ Dragsbæk
15. If in Hospital, Home, Foster Home or Centre other than a D.P. Camp state place name

VERKARTET

Verkartet, Erh. 1990 vom Rigsarkivet, Kopenhagen

16. Labour - Occupational Classification: Farm worker
17. Date of Registration on Form CM/I: 24.11.48.

25.4.50. Resettled to Canada
" " CM/1 form forwarded

Urniežiaus Vaciaus pabėgėlių stovyklos reg. kortelė
([šaltinis])

Nekrologas Vaciui Urniežiui, išspausdintas "The Winnipeg Free Press", 2000 lapkričio 16 d., Winnipeg, Manitoba, Kanada *(šaltinis myheritage.lt)*

Vacys Urniezius Peacefully on Friday, November 10, 2000, Vacys (Bill), age 83 years, beloved husband of Helen passed away at the Central Park Lodge, 70 Poseidon Bay. Vacys was born June 25, 1917 in Lithuania and immigrated to Canada in 1950. He was employed for 25 years with Boise Cascade as a lumberer. He was involved with the Lithuanian Club in Winnipeg and was a member of St. Casimers Church, where he was involved with the Lithuanian Pavillion. Besides his wife Helen, he is survived by his children, Raymond (Susan), Sonia (Stan), Leonard (Cheryl) and Daniel (Silvia), 11 grandchildren and one great-granddaughter. Cremation has taken place. Funeral service will beheld on Saturday, November 18 at 11:00 a.m. at Knysh Funeral Chapel, 1020 Main St. Private family interment at Waverley Memorial Gardens. The family would like to express their heartfelt thanks to Linda and Noreen for taking such good care of Bill over the last three years. In lieu of flowers, if friends so desire, donations may be made in his memory to the Manitoba Alzheimer Society. Knysh Funeral Chapel 582-0973

Published in the Winnipeg Free Press on November 16, 2000

covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Žinutė Kanados laikraštyje "Tėviškės žiburiai" (2001-01-23)

A.a. VACYS URNIEŽIUS, sulaukęs 83 m. amžiaus, mirė 2000 m. lapkričio 10 d. Gedulines pamaldas Knysh laidotuvių koplyčioje atnašavo kun. A. Degutis, OMI. Palaidotas Waverley Memorial Gardens kapinėse. Liūdi žmona Elena, duktė Sonia ir sūnūs Raimondas, Leonardas ir Danielius su šeimomis.

*Vacio Urniežiaus gyvenimo epizodą aprašė **straipsnyje**.*

Pradinis puslapis

Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)

gruodžio 2022 (1)

balandžio 2022 (1)

vasario 2022 (1)

sausio 2022 (2)

lapkričio 2021 (1)

rugsėjo 2021 (1)

rugpjūčio 2021 (1)

liepos 2021 (2)

birželio 2021 (1)

gegužės 2021 (2)

kovo 2021 (1)

vasario 2021 (5)

sausio 2021 (2)

gruodžio 2020 (4)

lapkričio 2020 (2)

spalio 2020 (5)

rugsėjo 2020 (2)

gegužės 2020 (5)

balandžio 2020 (2)

sausio 2020 (9)

gruodžio 2019 (12)

lapkričio 2019 (9)

spalio 2019 (7)

rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
Kelmė - Jakovas Zakas
Kelmė - Chaja Rozienė
Kelmė - Chanan Levin
Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
Kelmė - Icchokas Meras
Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
Kelmė - Šmuelis Chalozinas
Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
Kelmė - Basė Icikson-Bekerman
Kelmė - Dora Šapira-Nydel
Kelmė - Iserlis Nissan
Kelmė - Leiba Bretas

2022-01-13

Michailas Gutmanas

2022-01-03

Romualdas Kolokša

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- [valdytojų sąrašu]
- [Kelmė - telefono abonentų sąrašai]
- [Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)]
- [Kelmė - gimnazistai]
- [Kelmė - foto albumas]
- [Kelmė - iškarpos iš spaudos]
- [Kelmė - žemėlapiai]
- [Kelmė - lietuvių sąrašas]
- [Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)]
- [Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)]
- [Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)]
- [Kelmė - žydų sąrašas]
- [Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)]
- [Tytuvėnai - Basė Bloch]
- [Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"]
- [Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)]
- [Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė]
- [Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)]
- [Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai]
- [Tytuvėnai - lietuvių sąrašas]
- [Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]
- [Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]
- [Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]
- [Kražiai - Elke Flaks]
- [Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
- [Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
- [Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)]
- [Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]
- [Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]
- [Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

V.Rimkus "LAF pašaukus"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

2021-02-05

- V. Rimkus - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (sąrašas)

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SARAŠAS

2022-01-03

Romualdas Kolokša

2021-11-26

Grigaravičius Aleksas

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

V.Rimkus "LAF pašaukus"

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

2021-02-05

- V. Rimkus - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (sąrašas)

Stefanija Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-baldauskaite-funeral-of-fatherland.html

2021-01-21

Vaiguva

V.Rimkus, "Drąsiųjų žingsniai", 1964

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-rimkus-steps-of-valiants.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-09-03

Pabaigtas Šmuelio Chalozino ir Dov Levin pokalbio vertimas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chalozin-and-dov-levin-1965.html

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

valdytojų sąrašu
Kelmė - telefono abonentų sąrašai
Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
Kelmė - gimnazistai
Kelmė - foto albumas
Kelmė - iškarpos iš spaudos
Kelmė - žemėlapiai
Kelmė - lietuvių sąrašas
Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
Kelmė - žydų sąrašas
Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
Tytuvėnai - Basė Bloch
Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
Kražiai - Elke Flaks
Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

V.Rimkus "LAF pašaukus"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

2021-02-05

- V. Rimkus - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (sąrašas)

Stefanija Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-baldauskaite-funeral-of-fatherland.html

2021-01-21

Vaiguva

V.Rimkus, "Drąsiųjų žingsniai", 1964

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-rimkus-steps-of-valiants.html

2021-01-19

Vaiguva

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-lya-k1-ap58-b6038.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-01-21

Vaiguva

V.Rimkus, "Drąsiųjų žingsniai", 1964

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-rimkus-steps-of-valiants.html

2021-01-19

Vaiguva

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-lya-k1-ap58-b6038.html

2020-12-28

Basės Bloch iš Tytuvėnų liudijimas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-bashe-bloch.html

2020-12-17

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Tytuvėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-what-disturbed-silence-of.html

Šaukėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/saukenai-he-shot-in-heads.html

2020-12-11

Vaclovas Rimkus - "Siaubingas Birželis"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-horrible-june.html

2020-12-10

Iškarpos iš įvairių laikraščių:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-in-newspapers.html

2020-11-30

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-grave-diggers.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

V.Rimkus "LAF pašaukus"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

2021-02-05

- V. Rimkus - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (sąrašas)

Stefanija Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-baldauskaite-funeral-of-fatherland.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google"

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-12-28

Basės Bloch iš Tytuvėnų liudijimas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-bashe-bloch.html

2020-12-17

Tytuvėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-what-disturbed-silence-of.html

Šaukėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/saukenai-he-shot-in-heads.html

2020-12-11

Vaclovas Rimkus - "Siaubingas Birželis"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-horrible-june.html

2020-12-10

Iškarpos iš įvairių laikraščių:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-in-newspapers.html

2020-11-30

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-grave-diggers.html

2020-11-25

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-mendelevich-rescue-story.html

2020-10-28

Šaferis Mykolas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saferas-mykolas.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

V.Rimkus "LAF pašaukus"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

2021-02-05

- [V. Rimkus - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (sąrašas)]

Stefanija Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-baldauskaite-funeral-of-fatherland.html

2021-01-21

Vaiguva

V.Rimkus, "Drąsiųjų žingsniai", 1964

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-rimkus-steps-of-valiants.html

2021-01-19

Vaiguva

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-lya-k1-ap58-b6038.html

[Naujesni pranešimai] [Pradinis puslapis] [Senesni pranešimai]

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

[Įvairūs šaltiniai internete]

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2020-11-30

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-grave-diggers.html

2020-11-25

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-mendelevich-rescue-story.html

2020-10-28

Šaferis Mykolas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saferas-mykolas.html

2020-10-22

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-alekna-liudas.html

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2020-10-20

V. Nartautas "Nuvertę ponų jungą..."

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-nartautas-how-we-overthrowed-yock.html

2020-10-10

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-vadeikis-kelme-history-pages.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-you-will-still-be-shot-right-away.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-jewish-organizations-in.html

2020-10-01

Leib Brett atsiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-leib-brett.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

valdytojų sąrašu

Kelmė - telefono abonentų sąrašai

Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)

Kelmė - gimnazistai

Kelmė - foto albumas

Kelmė - iškarpos iš spaudos

Kelmė - žemėlapiai

Kelmė - lietuvių sąrašas

Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)

Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)

Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)

Kelmė - žydų sąrašas

Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)

Tytuvėnai - Basė Bloch

Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"

Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)

Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė

Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai

Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"

Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"

Kražiai - Elke Flaks

Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"

Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-02-05

Stefanija Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-baldauskaite-funeral-of-fatherland.html

2021-01-21

Vaiguva

V.Rimkus, "Drąsiųjų žingsniai", 1964

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-rimkus-steps-of-valiants.html

2021-01-19

Vaiguva

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-lya-k1-ap58-b6038.html

2020-12-28

Basės Bloch iš Tytuvėnų liudijimas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-bashe-bloch.html

2020-12-17

Tytuvėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-what-disturbed-silence-of.html

Šaukėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/saukenai-he-shot-in-heads.html

2020-12-11

Vaclovas Rimkus - "Siaubingas Birželis"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-horrible-june.html

2020-12-10

Iškarpos iš įvairių laikraščių:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-in-newspapers.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-10-28

Šaferis Mykolas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saferas-mykolas.html

2020-10-22

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-alekna-liudas.html

2020-10-20

V. Nartautas "Nuvertę ponų jungą..."

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-nartautas-how-we-overthrowed-yock.html

2020-10-10

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-vadeikis-kelme-history-pages.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-you-will-still-be-shot-right-away.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-jewish-organizations-in.html

2020-10-01

Leib Brett atsiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-leib-brett.html

2020-09-25

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gintila.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-stasys.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-f3377a55b159psl179-180_3.html

2020-09-24

"Kelmė seniau ir dabar" - straipsnis laikraštyje "Ateitis" (1943 m. rugpjūčio 31 d.)

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-past-and-now.html

Naujesni pranešimai   Pradinis puslapis   Senesni pranešimai

valdytojų sąrašu

Kelmė - telefono abonentų sąrašai

Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)

Kelmė - gimnazistai

Kelmė - foto albumas

Kelmė - iškarpos iš spaudos

Kelmė - žemėlapiai

Kelmė - lietuvių sąrašas

Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)

Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)

Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)

Kelmė - žydų sąrašas

Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)

Tytuvėnai - Basė Bloch

Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"

Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)

Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė

Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai

Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"

Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"

Kražiai - Elke Flaks

Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"

Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-01-19

Vaiguva

https://dingonerandu.blogspot.com/p/vaiguva-lya-k1-ap58-b6038.html

2020-12-28

Basės Bloch iš Tytuvėnų liudijimas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-bashe-bloch.html

2020-12-17

Tytuvėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-what-disturbed-silence-of.html

Šaukėnai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/saukenai-he-shot-in-heads.html

- Kelmė - Onos pasakojimas
- Kelmė - Jurgelis Adomas
- Kelmė - Alekna Liudas
- Kelmė - Dovydaitis Pranas
- Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
- Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
- Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
- Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
- Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
- Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
- Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
- Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
- Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
- Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
- Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
- Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
- Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
- Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
- Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
- Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
- Kelmė - Duobkasiai
- Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
- Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
- Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
- Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
- Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2020-12-11

Vaclovas Rimkus - "Siaubingas Birželis"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-horrible-june.html

2020-12-10

Iškarpos iš įvairių laikraščių:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-in-newspapers.html

2020-11-30

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-grave-diggers.html

2020-11-25

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-mendelevich-rescue-story.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2020-09-25

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gintila.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-stasys.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-f3377a55b159psl179-180_3.html

2020-09-24

"Kelmė seniau ir dabar" - straipsnis laikraštyje "Ateitis" (1943 m. rugpjūčio 31 d.)

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-past-and-now.html

2020-05-29

1941 m. vykdytų žudynių Kelmės mieste tyrimo aktas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-investigation-report-1965.html

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2020-05-22

Papildytas Roberto Gedvilos puslapis. Pridėti aprašymai apie jo aktyvią veiklą redaguojant ir leidžiant vietinius gimnazijos laikraščius.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Papildytas M.Jokubaičio puslapis jo kūrybos eilėmis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-mykolas.html

2020-05-12

Visa Kelmės pavardžių duomenų bazė nukopijuota iš ancestry.com

ancestry.com : Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944

2020-05-09

Kelmės žydų aukų sąrašas sudarytas tyrimo komisijos 1965 metais.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-arrest-list-83.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

[valdytojų sąrašu]

[Kelmė - telefono abonentų sąrašai]

[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)]

[Kelmė - gimnazistai]

[Kelmė - foto albumas]

[Kelmė - iškarpos iš spaudos]

[Kelmė - žemėlapiai]

[Kelmė - lietuvių sąrašas]

[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)]

[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)]

[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)]

[Kelmė - žydų sąrašas]

[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)]

[Tytuvėnai - Basė Bloch]

[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"]

[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)]

[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė]

[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)]

[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai]

[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas]

[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]

[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]

[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]

[Kražiai - Elke Flaks]

[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]

[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]

[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)]

[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]

[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]

[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-11-30

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-grave-diggers.html

2020-11-25

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-mendelevich-rescue-story.html

2020-10-28

Šaferis Mykolas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saferas-mykolas.html

2020-10-22

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-alekna-liudas.html

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2020-10-20

V. Nartautas "Nuvertę ponų jungą..."

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-nartautas-how-we-overthrowed-yock.html

2020-10-10

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-vadeikis-kelme-history-pages.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-you-will-still-be-shot-right-away.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-jewish-organizations-in.html

2020-10-01

Leib Brett atsiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-leib-brett.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google"

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-05-29

1941 m. vykdytų žudynių Kelmės mieste tyrimo aktas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-investigation-report-1965.html

2020-05-22

Papildytas Roberto Gedvilos puslapis. Pridėti aprašymai apie jo aktyvią veiklą redaguojant ir leidžiant vietinius gimnazijos laikraščius.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Papildytas M.Jokubaičio puslapis jo kūrybos eilėmis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-mykolas.html

2020-05-12

[Kelmė - Onos pasakojimas]
[Kelmė - Jurgelis Adomas]
[Kelmė - Alekna Liudas]
[Kelmė - Dovydaitis Pranas]
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)]
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.]
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis]
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)]
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas]
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“]
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"]
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"]
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.]
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“]
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)]
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."]
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“]
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"]
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)]
[Kelmė - Duobkasiai]
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos]
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo]
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)]
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"]
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų]

Visa Kelmės pavardžių duomenų bazė nukopijuota iš ancestry.com

[ancestry.com : Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944]

2020-05-09

Kelmės žydų aukų sąrašas sudarytas tyrimo komisijos 1965 metais.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-arrest-list-83.html

2020-04-27

Istoriko Dov Levin pokalbis su buvusiu Kelmės gyventoju Nissan Iserlis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-iserlis-nissan.html

2020-04-13

Sukurtas Doros Šapiraitės - Nidel prisiminimų puslapis
https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-dora-shapira.html

Atnaujintas lietuvių sąrašas
https://docs.google.com/spreadsheets/u/1/d/e/2PACX-1vQqgfXl_vLSEzg-LNEL6VVbMuDZf3ci4k_y1bihUj4qyDFJvaYmyep4cn145ONsF5tY-MXtvT84kXS0/pubhtml?gid=0&single=true

[Naujesni pranešimai] [Pradinis puslapis] [Senesni pranešimai]

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-10-28

Šaferis Mykolas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saferas-mykolas.html

2020-10-22

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-alekna-liudas.html

2020-10-20

V. Nartautas "Nuvertę ponų jungą..."

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-nartautas-how-we-overthrowed-yock.html

2020-10-10

Nauji puslapiai:

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-vadeikis-kelme-history-pages.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-you-will-still-be-shot-right-away.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-jewish-organizations-in.html

2020-10-01

Leib Brett atsiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-leib-brett.html

2020-09-25

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gintila.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-stasys.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-f3377a55b159psl179-180_3.html

2020-09-24

"Kelmė seniau ir dabar" - straipsnis laikraštyje "Ateitis" (1943 m. rugpjūčio 31 d.)

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-past-and-now.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

[Įvairūs šaltiniai internete]

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-04-27

Istoriko Dov Levin pokalbis su buvusiu Kelmės gyventoju Nissan Iserlis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-iserlis-nissan.html

2020-04-13

Sukurtas Doros Šapiraitės - Nidel prisiminimų puslapis
https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-dora-shapira.html

Atnaujintas lietuvių sąrašas
https://docs.google.com/spreadsheets/u/1/d/e/2PACX-1vQqgfXl_vLSEzg-LNEL6VVbMuDZf3ci4k_y1bihUj4qyDFJvaYmyep4cn145ONsF5tY-MXtvT84kXS0/pubhtml?gid=0&single=true

2020-01-31

Paskelbti Batševos Krubelnikaitės prisiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-karabelnik-levitan-bat-sheva.html

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

2020-01-29

Sukurtas puslapis fotografijoms

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-photo-album.html

2020-01-22

Naujas puslapis skirtas žemėlapiams:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-maps.html

2020-01-15

Sukurtas Aleknavičiaus Vytauto puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-aleknavicius-vytautas.html

2020-01-14

Sukurtas Roberto Gedvilos puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-09-25

Nauji puslapiai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gintila.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-stasys.html

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-f3377a55b159psl179-180_3.html

2020-09-24

"Kelmė seniau ir dabar" - straipsnis laikraštyje "Ateitis" (1943 m. rugpjūčio 31 d.)

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-past-and-now.html

2020-05-29

1941 m. vykdytų žudynių Kelmės mieste tyrimo aktas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-investigation-report-1965.html

[Kelmė - Onos pasakojimas]
[Kelmė - Jurgelis Adomas]
[Kelmė - Alekna Liudas]
[Kelmė - Dovydaitis Pranas]
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)]
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.]
[Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis]
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)]
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas]
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara"]
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"]
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"]
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"]
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai", 1967 m.]
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos"]
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)]
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."]
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys"]
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"]
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)]
[Kelmė - Duobkasiai]
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos]
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo]
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)]
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"]
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų]

2020-05-22

Papildytas Roberto Gedvilos puslapis. Pridėti aprašymai apie jo aktyvią veiklą redaguojant ir leidžiant vietinius gimnazijos laikraščius.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Papildytas M.Jokubaičio puslapis jo kūrybos eilėmis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-mykolas.html

2020-05-12

Visa Kelmės pavardžių duomenų bazė nukopijuota iš ancestry.com

ancestry.com : Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944

2020-05-09

Kelmės žydų aukų sąrašas sudarytas tyrimo komisijos 1965 metais.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-arrest-list-83.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-01-31

Paskelbti Batševos Krubelnikaitės prisiminimai

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-karabelnik-levitan-bat-sheva.html

2020-01-29

Sukurtas puslapis fotografijoms

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-photo-album.html

2020-01-22

Naujas puslapis skirtas žemėlapiams:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-maps.html

2020-01-15

[Kelmė - Onos pasakojimas](#)
[Kelmė - Jurgelis Adomas](#)
[Kelmė - Alekna Liudas](#)
[Kelmė - Dovydaitis Pranas](#)
[Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)](#)
[Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.](#)
[Kelmė - Teresės Čėsnaitės dienoraštis](#)
[Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)](#)
[Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“](#)
[Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"](#)
[Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"](#)
[Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"](#)
[Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.](#)
[Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“](#)
[Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)](#)
[Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."](#)
[Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“](#)
[Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"](#)
[Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)](#)
[Kelmė - Duobkasiai](#)
[Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos](#)
[Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo](#)
[Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)](#)
[Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"](#)
[Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų](#)

Sukurtas Aleknavičiaus Vytauto puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-aleknavicius-vytautas.html

2020-01-14

Sukurtas Roberto Gedvilos puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Atnaujintas Petro Špuko puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-spukas-petras.html

2020-01-11

Išverstas Janinos Mer-Gerš liudijimas:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-janina-mer-gresh.html

Naujesni pranešimai   Pradinis puslapis   Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SARAŠAS

Kelmės gimnazijos 1944 metų 4-oji laida
Šaltinis: http://istorija.jggimnazija.lt/?p=82

Janina Meraitė Geršienė savo atsiminimuose apie tragiškus įvykius 1941 metų vasarą minėjo juose dalyvavusį gimnazijos mokinį Vytautą Aleknavičių.

Pridėtame 1944 metais baigusių gimnaziją asmenų sąraše yra - Aleknavičius Vytautas-Alfonsas.

Pradinis puslapis

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

2020-05-29

1941 m. vykdytų žudynių Kelmės mieste tyrimo aktas.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-investigation-report-1965.html

2020-05-22

Papildytas Roberto Gedvilos puslapis. Pridėti aprašymai apie jo aktyvią veiklą redaguojant ir leidžiant vietinius gimnazijos laikraščius.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Papildytas M.Jokubaičio puslapis jo kūrybos eilėmis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-mykolas.html

2020-05-12

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Visa Kelmės pavardžių duomenų bazė nukopijuota iš ancestry.com

ancestry.com : Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944

2020-05-09

Kelmės žydų aukų sąrašas sudarytas tyrimo komisijos 1965 metais.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-arrest-list-83.html

2020-04-27

Istoriko Dov Levin pokalbis su buvusiu Kelmės gyventoju Nissan Iserlis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-iserlis-nissan.html

2020-04-13

Sukurtas Doros Šapiraitės - Nidel prisiminimų puslapis
https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-dora-shapira.html

Atnaujintas lietuvių sąrašas
https://docs.google.com/spreadsheets/u/1/d/e/2PACX-1vQqgfXl_vLSEzg-LNEL6VVbMuDZf3ci4k_y1bihUj4qyDFJvaYmyep4cn145ONsF5tY-MXtvT84kXS0/pubhtml?gid=0&single=true

Naujesni pranešimai   Pradinis puslapis   Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2019-12-17

Naujas liudijimas, papasakotas Chanan Levin:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-chanan-levin.html

2019-12-13

Sukurtas Leono Kaffemano puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-kaffemanas-leonas.html

2019-12-12

Sukurtas Stasio Buzio puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-buzys-stasys.html

2019-12-10

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Sukurtas Kelmės policininko Pranciškaus Bagučanskio puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-bagucanskas-pranciskus.html

Sukurtas Kelmės policijos viršininko Petro Zaborsko puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-zaborskas-petras.html

Sukurtas Kelmės policijos viršininko 1941 metų vasarą Prano Pipino puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-pipinas-pranas.html

2019-12-05

Sukurtas puslapis su tekstu apie bėgančių į Vokietiją Kelmės policininkų žūtį 1944 m. vasarą:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-death-of-policemen.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

gruodžio 2023 (1)
gruodžio 2022 (1)
balandžio 2022 (1)
vasario 2022 (1)
sausio 2022 (2)
lapkričio 2021 (1)
rugsėjo 2021 (1)
rugpjūčio 2021 (1)
liepos 2021 (2)
birželio 2021 (1)
gegužės 2021 (2)
kovo 2021 (1)
vasario 2021 (5)
sausio 2021 (2)
gruodžio 2020 (4)
lapkričio 2020 (2)
spalio 2020 (5)
rugsėjo 2020 (2)
gegužės 2020 (5)
balandžio 2020 (2)
sausio 2020 (9)
gruodžio 2019 (12)
lapkričio 2019 (9)
spalio 2019 (7)
rugsėjo 2019 (1)

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2020-01-22

Naujas puslapis skirtas žemėlapiams:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-maps.html

2020-01-15

Sukurtas Aleknavičiaus Vytauto puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-aleknavicius-vytautas.html

2020-01-14

Sukurtas Roberto Gedvilos puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-gedvila-robertas.html

Atnaujintas Petro Špuko puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-spukas-petras.html

2020-01-11

Išverstas Janinos Mer-Gerš liudijimas:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-janina-mer-gresh.html

2020-01-04

Sukurtas Icchoko Mero puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-itzchak-meres.html

2020-01-02

Papildyta Užvenčio kraštotyrininko Vaclovo Rimkaus straipsniu "Fašistų naguose":

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-rimkus-vaclovas-facistu-naguose.html

[Naujesni pranešimai] [Pradinis puslapis] [Senesni pranešimai]

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SARAŠAS

2019-11-22

Liudijimai papildyti ištrauka iš knygos "Štai jų tikrasis veidas" 1963 m.
Skyrelio autorius P. Sargautas

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-sargautas-story.html

2019-11-15

Pridėtas pilnas Kelmės rajoninio laikraščio "Komunistinis žodis" 1957.06.15 Nr.47 straipsnis "Siaubinga vasara":

https://drive.google.com/file/d/15YD8uK_DSCWrHEszwkwQlesRN68CTpkX/view?usp=sharing

2019-11-14

Kelmės telefonų abonentų knygų sąrašas papildytas 1939 metų knygos iškarpa

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-telephone-directories.html

2019-11-10

Papildytas Juozo Čėsnos puslapis ištrauka iš straipsnio laikraštyje "Komunistinis žodis" (1957 metų birželio 15 d. Nr. 47).

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-cesna-juozas.html

2019-11-07

Sukurtas Adomo Jurgelio puslapis:
https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jurgelis-adomas.html

Sukurtas puslapis apie mūšį prie Biržulio ežero 1941 birželio 25 d.
https://dingonerandu.blogspot.com/p/varniai-birzulis-battle.html

Sukurtas Antano Prekerio puslapis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-prekeris.html

2019-11-06

Sukurtas puslapis Jonui Saliamonui

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saliamonas-jonas.html

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2019-12-10

Sukurtas Kelmės policijos viršininko 1941 metų vasarą Prano Pipino puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-pipinas-pranas.html

2019-12-05

Sukurtas puslapis su tekstu apie bėgančių į Vokietiją Kelmės policininkų žūtį 1944 m. vasarą:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-death-of-policemen.html

2019-12-03

Paul Shannon straipsnis "Former Nazis covet seclusion", 1985 m., apie neramų metą tarp emigrantų iš Baltijos ir Ukrainos šalių.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-panama-city-news-herald-jul-21.html

2019-12-02

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Sukurtas Povilo Armonavičiaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-armonavicius-povilas.html

Sukurtas Mykolo Jokubaičio puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jokubaitis-mykolas.html

Sukurtas Jurgio Matulevičiaus puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-matulevicius-jurgis.html

Sukurtas Leono Krajausko puslapis:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-krajauskas-leonas.html

Naujesni pranešimai   Pradinis puslapis   Senesni pranešimai

[valdytojų sąrašu]
[Kelmė - telefono abonentų sąrašai]
[Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)]
[Kelmė - gimnazistai]
[Kelmė - foto albumas]
[Kelmė - iškarpos iš spaudos]
[Kelmė - žemėlapiai]
[Kelmė - lietuvių sąrašas]
[Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)]
[Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)]
[Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)]
[Kelmė - žydų sąrašas]
[Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)]
[Tytuvėnai - Basė Bloch]
[Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"]
[Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)]
[Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė]
[Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)]
[Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai]
[Tytuvėnai - lietuvių sąrašas]
[Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"]
[Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"]
[Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"]
[Kražiai - Elke Flaks]
[Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"]
[Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)]
[Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)]
[Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"]
[Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"]
[Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus]

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2019-10-31

Įrašytas Kelmės partizanų (sukilėlių) vado Kazio Riškaus puslapis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

Įrašytas Kelmės viršaičio pono Juozo Čėsnos puslapis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-cesna-juozas.html

Kelmės liudijimų sąrašas papildytas Teresės Čėsnaitės dienoraščiu

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-terese-cesna-diary.html

2019-10-27

Pataisyta netiksliai išversta pastraipa Jakovo Zako liudijime. Dabar ji užrašyta taip:

"Aplamai žydų ekonominė padėtis prieš karą buvo visai patenkinama. Žydai remdavo ir prisidėdavo prie atvykusių mokytis

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Toros išminties į Kelmės jašivas iš kitų Lietuvos miestų ir įvairių pasaulio bendruomenių, ypatingai iš Amerikos ir Palestinos, jaunuolių išlaikymo."

2019-10-24

Papildytas Kelmės telefono abonentų sąrašas 1940 metų abonentų knygos iškarpa.

Visi Kelmės abonentų sąrašai.

2019-10-19

Ištaisyta Prano Kasparo pavardė ir papildyta komentaru apie jo tolesnį likimą.

Knygose "Holokaustas Lietuvoje" ir "Holokaustas Žemaitijoje" skirtingai užrašytos Raseinių geto viršininko pavardės. S.Buchovecko ("Holokaustas Lietuvoje") tekste yra A.Grigalavičius, o A.Vitkaus ("Holokaustas Žemaitijoje") - Aleksas Grigaravičius. Laikinai paliktos dvi versijos.

2019-10-16

Jakovo Zako liudijimas papildytas komentaru su dokumentais apie Kelmės apylinkėje veikusį raudonųjų partizanų būrį "Kęstutis" ir jo vadą Viktorą Beglecovą.

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

[Įvairūs šaltiniai internete]

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2019-11-14

Kelmės telefonų abonentų knygų sąrašas papildytas 1939 metų knygos iškarpa

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-telephone-directories.html

2019-11-10

Papildytas Juozo Čėsnos puslapis ištrauka iš straipsnio laikraštyje "Komunistinis žodis" (1957 metų birželio 15 d. Nr. 47).

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-cesna-juozas.html

2019-11-07

Sukurtas Adomo Jurgelio puslapis:
https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-jurgelis-adomas.html

Sukurtas puslapis apie mūšį prie Biržulio ežero 1941 birželio 25 d.
https://dingonerandu.blogspot.com/p/varniai-birzulis-battle.html

Sukurtas Antano Prekerio puslapis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-prekeris.html

2019-11-06

Sukurtas puslapis Jonui Saliamonui

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-saliamonas-jonas.html

2019-11-05

Kelmės liudijimų sąrašas papildytas Onos pasakojimu.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-ona-story.html

2019-11-03

Jakovo Zako liudijimas papildytas konsultanto komentaru apie žydų ekonominį ir socialinį gyvenimą.
Įkelta dokumentinė filmuota medžiaga su keliais sugriautos Kelmės kadrais.

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

2019-09-23

"dingo nerandu" projekto pradžia.

Naujesni pranešimai

Pradinis puslapis

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

Kelmė - V. Rimkus - "Siaubingas Birželis"
Kelmė - Jakovas Zakas
Kelmė - Chaja Rozienė
Kelmė - Chanan Levin
Kelmė - Janina Meraitė Geršienė
Kelmė - Icchokas Meras
Kelmė - Batševa Krubelnikaitė-Levitan
Kelmė - Leiba Koniuchovskis apie Basią Braudienę
Kelmė - Šmuelis Chalozinas
Kelmė - Šmuelis Chalozinas ir Dov Levin (1965 m.)
Kelmė - Šmuelio Chalozino liudijimas apie Meškauskų šeimą (2006 m.)
Kelmė - Liba Chalozinaitė-Gitlin
Kelmė - Fruma Miasnikaitė-Amit
Kelmė - Basė Ickson-Bekerman
Kelmė - Dora Šapira-Nydel
Kelmė - Iserlis Nissan
Kelmė - Leiba Bretas

2019-10-31

Įrašytas Kelmės partizanų (sukilėlių) vado Kazio Riškaus puslapis

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-riskus-kazys.html

Įrašytas Kelmės viršaičio pono Juozo Čėsnos puslapis.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-cesna-juozas.html

Kelmės liudijimų sąrašas papildytas Teresės Čėsnaitės dienoraščiu

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-terese-cesna-diary.html

2019-10-27

Pataisyta netiksliai išversta pastraipa Jakovo Zako liudijime. Dabar ji užrašyta taip:

"Aplamai žydų ekonominė padėtis prieš karą buvo visai patenkinama. Žydai remdavo ir prisidėdavo prie atvykusių mokytis

Toros išminties į Kelmės jašivas iš kitų Lietuvos miestų ir įvairų pasaulio bendruomenių, ypatingai iš Amerikos ir Palestinos, jaunuolių išlaikymo."

2019-10-24

Papildytas Kelmės telefono abonentų sąrašas 1940 metų abonentų knygos iškarpa.

[Visi Kelmės abonentų sąrašai.](#)

2019-10-19

Ištaisyta Prano Kasparo pavardė ir papildyta komentaru apie jo tolesnį likimą.

Knygose "Holokaustas Lietuvoje" ir "Holokaustas Žemaitijoje" skirtingai užrašytos Raseinių geto viršininko pavardės. S.Buchovecko ("Holokaustas Lietuvoje") tekste yra A.Grigalavičius, o A.Vitkaus ("Holokaustas Žemaitijoje") - Aleksas Grigaravičius. Laikinai paliktos dvi versijos.

2019-10-16

Jakovo Zako liudijimas papildytas komentaru su dokumentais apie Kelmės apylinkėje veikusį raudonųjų partizanų būrį "Kęstutis" ir jo vadą Viktorą Beglecovą.

[Naujesni pranešimai](#) [Pradinis puslapis](#) [Senesni pranešimai](#)

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google"

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

2021-02-09

V. Rimkus "Žeberių partizanai"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/uzventis-rimkus-partisans-of-zeberiai.html

V.Rimkus "LAF pašaukus"

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kraziai-rimkus-laf-called.html

2021-02-05

- V. Rimkus - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (sąrašas)

Stefanija Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio.

https://dingonerandu.blogspot.com/p/kelme-baldauskaite-funeral-of-fatherland.html

Naujesni pranešimai   Pradinis puslapis   Senesni pranešimai

valdytojų sąrašu

Kelmė - telefono abonentų sąrašai

Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)

Kelmė - gimnazistai

Kelmė - foto albumas

Kelmė - iškarpos iš spaudos

Kelmė - žemėlapiai

Kelmė - lietuvių sąrašas

Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)

Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)

Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)

Kelmė - žydų sąrašas

Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)

Tytuvėnai - Basė Bloch

Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"

Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)

Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė

Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)

Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai

Tytuvėnai - lietuvių sąrašas

Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"

Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"

Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"

Kražiai - Elke Flaks

Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"

Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)

Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)

Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"

Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"

Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

Įvairūs šaltiniai internete

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

Pranešimai apie atnaujinimus (2022 m.) | Susisiekti | download copy

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „ Google

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-08-12

Bronius Kaminskas

Senzulių iš Tytuvėnų šeima

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

Naujesni pranešimai Pradinis puslapis Senesni pranešimai

- valdytojų sąrašu
- Kelmė - telefono abonentų sąrašai
- Kelmė - Hanos Volpert (Hannah Wolpert) laiškas (1931 m.)
- Kelmė - gimnazistai
- Kelmė - foto albumas
- Kelmė - iškarpos iš spaudos
- Kelmė - žemėlapiai
- Kelmė - lietuvių sąrašas
- Kelmė - Išrautas medis (קלם - עץ כרות)
- Kelmė - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. rugsėjo 27 d.)
- Kelmė - žydų aukų sąrašas (483)
- Kelmė - žydų sąrašas
- Kelme, Lithuania, Records Index, 1816-1944 (ancestry.com)
- Tytuvėnai - Basė Bloch
- Tytuvėnai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Kas sudrumstė pušyno tylą"
- Tytuvėnai - Žudynių vietos nustatymo aktas (1965 m. birželio 9 d.)
- Tytuvėnai - Elena Rimulaitienė
- Tytuvėnai - Nekrašas Stanislovas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3BB)
- Tytuvėnai - Įvairūs liudijimai
- Tytuvėnai - lietuvių sąrašas
- Lioliai - B. Klimašauskas - Apybraiža "Žmogžudys rado globėjus"
- Šaukėnai - J. Audronaša - Apybraiža "Jis šaudė į galvas"
- Šaukėnai - Alfonsas Šidlauskas - "Ramunė pražydo raudonai"
- Kražiai - Elke Flaks
- Kražiai - V. Rimkus "LAF pašaukus"
- Kražiai - "Lyg antrąkart gimusi" (Marytės Gerčienės prisiminimai)
- Vaiguva - Užkurio Kazimiero byla (LYA f.K-1, ap.58, b.6038/3BB)
- Vaiguva - V. Rimkus "Drąsiųjų žingsniai"
- Užventis - V.Rimkus - "Žeberių partizanai"
- Užventis - LAF Užvenčio valsčiaus partizanai (1941 m.) - Sudarė V. Rimkus

SEKĖJAI

...dingo, nerandu.

Žemė nepriklauso žmonėms - žmonės priklauso žemei.

TRANSLATE

IEŠKOTI

PATOBULINTA „Google“

PUSLAPIŲ SĄRAŠAS

2021-07-13

Hanos Volpert iš Kelmės laiškas pusseserėms į JAV, 1931 m.

2021-07-02

Dabulskis Benius

Eigelis Vladas

Urniežius Vacys

Jokubaitis Stasys

2021-06-17

Tytuvėnai, Nekrašas Stanislovas

Tytuvėnai, įvairūs liudijimai

2021-05-07

Kelmė - Onos pasakojimas
Kelmė - Jurgelis Adomas
Kelmė - Alekna Liudas
Kelmė - Dovydaitis Pranas
Kelmė - Šaferis Hiršas (Mykolas)
Kelmė - Policijos raportas apie Chalozinų suėmimą Kelmėje 1943 m.
Kelmė - Teresės Česnaitės dienoraštis
Kelmė - S. Baldauskaitė - Ištraukos iš dienoraščio (1940 m. liepa - 1941 m. spalis)
Kelmė - A. Vitkus ir Ch. Bargmanas
Kelmė - J. Vadeikis - Straipnis „Siaubinga vasara“
Kelmė - Vyt. Pikturna - Apybraiža "Kruvini siuntiniai"
Kelmė - P. Sargautas - Apybraiža "Nepasislėpsite ir už vandenyno"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Fašistų naguose"
Kelmė - V. Rimkus - Straipsnis "Savita etninė grupė"
Kelmė - J. Vadeikis - „Kelmės istorijos puslapiai“, 1967 m.
Kelmė - V. Rimkus - „Kelmės žydų draugijos“
Kelmė - Stasys Laucius - "Kelmė seniau ir dabar" (1943 m.)
Kelmė - V. Nartautas - "Nuvertę ponų jungą..."
Kelmė - V. Laucius - apybraiža „Tave vis tiek tuojau sušaudys“
Kelmė - V.Morkūnienė - "Trys iš sušaudytos giminės"
Kelmė - Žemecko Adolfo tardymo protokolo nuorašas (f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
Kelmė - Duobkasiai
Kelmė - 1968 metais vykusios liudininkų apklausos
Kelmė - B. Morkaitis - Policininkų žūtis prie Burkėnų kaimo
Micha Gutmanas - autobiografija (1969 m.)
Paul Shannon - The article "Former Nazis covet seclusion"
Kelmė - 1939 m. miestelio planas su sklypų

Istoriko Dov Levin pokalbis su kelmiškiu Šmueliu Chalozinu įrašytas 1965 m. sausio 9 d. Izraelyje

2021-05-05

Kelmės miestelio 1939 m. planas.

2021-03-31

Elke Flaks liudijimas apie Kražių žydų žudynes.

2021-02-24

Elenos Rimulaitienės atsiminimai:

https://dingonerandu.blogspot.com/p/tytuvenai-elena-rimulaitiene.html

Naujesni pranešimai | Pradinis puslapis | Senesni pranešimai

Kelmės rajono, Kelmės miesto ir apylinkių, ir Šaukėnų apylinkės žydų tautybės piliečių sušaudymo 1941 m. liepos 26 d. Kelmės mieste (Kelmes tarybinio ūkio ribose apie 2 km į Šiaurę nuo Kelmės centro) vietos nustatymo aktas Nr. 5 (28)

1965 m. rugsėjo 27 d.

LYA, f. 3377, ap. 58, b. 635

Originalo kopija

Šaltinis	Nr.	Pavardė	Vardas	Tėvo/motinos vardas	Gatvė	Lytis		Amžius	Užsiėmimas	Žinios apie likusius gyvus giminaičius
View Record	1	Udvinas	Nachumas	Maušo	Kapų g-vė	vyr.		42	malūnininkas	Yra giminės Pietų Afrikoje
View Record	2	Udvinienė	Nechama		"	mot.		40	namų šeimininkė	
View Record	3	Udvinaitė	Estera	Nochumo	"	mot.		14	mokinė	
View Record	4	Udvinaitė		Nochumo	"	mot.		10	mokinė	
View Record	5	Udvinas	Mauša	Leibo	Vytauto g-vė	vyr.		65	malūnininkas	
View Record	6	Udvinienė	Feiga-Riva	Jakovo	"	mot.		60	namų šeimininkė	
View Record	7	Udvinaitė	Sorė	Maušo	"	mot.		20		
View Record	8	Udvinas	Joselis	Maušo	"	vyr.		38	prekybininkas	
View Record	9	Udvinienė			"	mot.		55	namų šeimininkė	
View Record	10	Udvinaitė			"	mot.		6		
View Record	11	Udvinas			"	vyr.		8		
View Record	12	Udvinas	Kapelis	Maušo	"	vyr.		37	prekybininkas	
View Record	13	Udvininenė	Pesė		"	mot.		37	namų šeimininkė	
View Record	14	Udvinaitė		Kapelio	"	mot.		12	mokinė	
View Record	15	Rozinas	Geršonas	Judelio	Kapų g-vė	vyr.		45	Žemės Ūkio banko buhalteris	Yra sesuo Izraelyje
View Record	16	Rozinienė	Dora?		"	mot.		45	namų šeimininkė	Yra giminių Pietų Afrikoje
View Record	17	Rozinaitė	Riva	Mendelio	"	mot.		40	namų šeimininkė	
View Record	18	Rozinaitė	Rocha	Mendelio	"	mot.		43	namų šeimininkė	
View Record	19	Rozinaitė		Rivos vyriau ?	"	mot.				
View Record	20	Rozinaitė		Rivos duktė	"	mot.		4		
View Record	21	Benješas	Dovydas	Azrielio	Vytauto g-vė	vyr.		29	knygrišys	Brolis Izraelyje
View Record	22	Benješas	Maušas	Azrielio	"	vyr.		25	knygrišys	"
View Record	23	Benješaitė	Šeinė	Azrielio	"	mot.		38	namų šeimininkė	"
View Record	24	Joffė	Mendelis		"	vyr.		50	prekybininkas	
View Record	25	Joffienė	Riva		"	mot.		55	namų šeimininkė	
View Record	26	Suralskis	Izraelis		"	vyr.		60	gydytojas	
View Record	27	Suralskienė			"	mot.		60	namų šeimininkė	
View Record	28	Boneris	Šmuelis	Leizario	"	vyr.		45	pardavėjas	
View Record	29	Bonerienė			"	mot.		42	namų šeimininkė	

View Record	30	Boneris	Izraelis	Šmuelio	"	vyr.		17	mokinys	
View Record	31	Boneris	Mauša	Šmuelio	"	vyr.		15	mokinys	
View Record	32	Mejerovičius	Icikas	Leibo	"	vyr.		45	batsiuvys	Sūnus gyvena Šiauliuose
View Record	33	Mejerovičienė			"	mot.		45	namų šeimininkė	
View Record	34	Mejerovičius	Tanchumas	Iciko	"	vyr.		20	mokinys	
View Record	35	Mejerovičiūtė	Taibė	Iciko	"	mot.			mokinė	
View Record	36	Kaplanskis	Judelis		"	vyr.		48	mėsininkas	
View Record	37	Kaplanskienė	?idė	Abromo	"	mot.		45	namų šeimininkė	
View Record	38	Bermanas	Avromas		"	vyr.		50	nuomodavo žemę ir apdirbdavo ją	
View Record	39	Bermanienė			"	mot.		48	namų šeimininkė	
View Record	40	Mordchelevičius	Mauša	Aiziko	"	vyr.		20	mokinys	
View Record	41	Mordchelevičius	Ziselis	Aiziko	"	vyr.		29	audėjas-amatininkas	
View Record	42	Mordchelevičius	Jakovas	Aiziko	"	vyr.		40	audėjas-amatininkas	
View Record	43	Bakštas	Šaja		"	vyr.		45	prekybininkas	Turi Anglijoje
View Record	44	Bakštienė	Rachel	Leizerio	"	mot.		45	dantų gydytoja	Pietų Afrikoje
View Record	45	Bakštaitė	Taibė	Šajos	"	mot.		18	mokinė	
View Record	46	Meras	Jehuda	Mendelio	Vytauto g-vė	vyr.		45	banko buhalteris	Sūnus Vilniuje, dukt?
View Record	47	Merienė	Mirjama		"	mot.		37	namų šeimininkė	
View Record	48	Kaganskis	Leiba		"	vyr.		45	gydytojas	brolis Kaune
View Record	49	Kaganskienė	Mirjam		"	mot.		40	akušerė	
View Record	50	Kaganskaitė	Ruta	Leibos	"	mot.		17	mokinė	
View Record	51	Kaganskaitė	Tamara	Leibos	"	mot.		11	mokinė	
View Record	52	Kaganas	Giršas	Orelio	"	vyr.		38	dantų technikas	
View Record	53	Kajackis	Kušelis		"	vyr.		50	stalius	
View Record	54	Kajackienė			"	mot.		50	namų šeimininkė	
View Record	55	Braudė	Bencelis	Leibos	"	vyr.		50	stalius	
View Record	56	Braudienė		Mote-Leibos	"	mot.	apie	48	namų šeimininkė	
View Record	57	Braudė		Bencelio	"	vyr.		16	mokinys	
View Record	58	Braudaitė	Froma	Bencelio	"	mot.		18	mokinė	
View Record	59	Prazienė	Rochė		"	mot.	apie	69	siuvėja	
View Record	60	Prazas	Icikas	Izraelio	"	vyr.	apie	27	mėsininkas	
View Record	61	Prazaitė	Taigė?	Izraelio	"	mot.	apie	34	namų šeimininkė	
View Record	62	Prazas	Tevje	Izraelio	"	vyr.	apie	25	mėsininkas	
View Record	63	Leibovičienė	Chava		"	mot.	apie	58	namų šeimininkė	
View Record	64	Imberis	Rachmilis	Maušo-Iciko	"	vyr.	apie	45	prekybininkas	Brolis Vilniuje
View Record	65	Imberienė	Chana	Bomcho?	"	mot.	apie	45	siuvėja	
View Record	66	Imberis			"	vyr.			mokinys	

View Record	67	Imberaitė			"	mot.			mokinė	
View Record	68	Šnaiderytė			"	mot.		35	pardavėja	
View Record	69	Šnaideris	Jakovas		"	vyr.		30	batsiuvys	
View Record	70	Šnaideris			"	vyr.		32	aulininkas	
View Record	71	Abramavičius	Helmanas	Kapelio	"	vyr.			kepurininkas	
View Record	72	Abramavičiūtė	Eta		Vytauto g-vė	mot.		33	namų šeimininkė	
View Record	73	Abramavičiūtė	Mina		"	mot.		26	siuvėja	
View Record	74	Judelevičius	Joselis		"	vyr.		35	prekybininkas	
View Record	75	Bekeris	Dovydas		"	vyr.		38	virvių pynėjas	
View Record	76	Bekerienė			"	mot.		40	namų šeimininkė	
View Record	77	Bekeris	Mauša		"	vyr.		34	virvių pynėjas	
View Record	78	Bekerienė	Rachilė		"	mot.		30	namų šeimininkė	
View Record	79	Šechtinas	Joselis		"	vyr.		60	kepėjas	
View Record	80	Šechtinienė			"	mot.		60	namų šeimininkė	
View Record	81	Šechtinas	Judelis	Joselio	"	vyr.		36	kepėjas	
View Record	82	Šechtinaitė	Chasia	Joselio	"	mot.		27	siuvėja	
View Record	83	Šternas	Leizeris		"	vyr.		43	prekybininkas	sūnus Vilniuje
View Record	84	Šternienė	Goldė		"	mot.		40	namų šeimininkė	"
View Record	85	Gurvičius	Izraelis	Maušo	Putvinskio g-vė	vyr.		52	prekybininkas	sesuo Izraely
View Record	86	Gurvičienė			"	mot.		45	gydytoja	
View Record	87	Gurvičius	Ezra	Maušo	"	vyr.		50	prekybininkas	sesuo Izraely
View Record	88	Gurvičienė			"	mot.		35	dantų gydytoja	sesuo Vilniuje
View Record	89	Šochetas	Arturas	Chaimo	"	vyr.		45	prekybininkas	
View Record	90	Šochetienė			"	mot.		40	namų šeimininkė	
View Record	91	Elpernas	Leiba	Judelio	"	vyr.			buhalteris	sūnus Kaune
View Record	92	Elpernienė	Roza	Zelmano	"	mot.			namų šeimininkė	
View Record	93	Šamesas	Šleimė-Icikas	Mendelio	"	vyr.		46	mėsininkas	
View Record	94	Šamesienė	Fruma		"	mot.		45	namų šeimininkė	
View Record	95	Šamesas	Abromas	Šleimė-Iciko	"	vyr.		21	elektromonteris	
View Record	96	Šamesas	Teodoras	Šleimė-Iciko	"	vyr.		15	mokinys	
View Record	97	Šamesaitė	Taibė		"	mot.		17	siuvėja	
View Record	98	Šamesaitė	Roizė	Mendelio	Putvinskio g-vė	mot.		44	pardavėja	
View Record	99	Levinas	Judelis		"	vyr.		65	siuvėjas	
View Record	100	Levinas	Icikas	Judelio	"	vyr.		39	siuvėjas	
View Record	101	Levinienė			"	mot.		65	namų šeimininkė	
View Record	102	Vigdoras	Leiba-Giršas		"	vyr.		65	kepėjas	
View Record	103	Vigdoraitė	Slava	Leibos-Giršo	"	mot.		40	namų šeimininkė	

View Record	104	G?uzdienė	Rochė		"	mot.		45	namų šeimininkė	
View Record	105	Zusmanas	Abelis		Vytauto g-vė	vyr.		30	darbininkas	
View Record	106	Zusmanaitė	Bliuma		"	mot.		27	siuvėja	
View Record	107	Šabaševičius	Gabrielius		Putvinskio g-vė	vyr.		65	viešbučio šeimininkas	sūnus Izraely
View Record	108	Šabaševičius	Fišelis		"	vyr.	apie	40	dirbo viešbutyje	
View Record	109	Šabaševičienė	Estera		"	mot.	apie	30	namų šeimininkė	
View Record	110	Ošeris	Simonas		"	vyr.	apie	58	ūkininkas	
View Record	111	Vinikaitė	Henė		"	mot.	apie	47	namų šeimininkė	
View Record	112	Miasnikas	Sanderis		"	vyr.	apie	60	mėsininkas	duktė Šiauliuose
View Record	113	Miasnikienė			"	mot.	apie	58	namų šeimininkė	
View Record	114	Lošerienė	Beilė		"	vyr.	apie	55	pieno pardavėja	
View Record	115	Lošerytė	Sara		"	mot.	apie	24	Siuvėja	
View Record	116	Movšovičius	Danielius		"	vyr.	apie	55	rabinas	
View Record	117	Movšovičienė	Bliuma		"	mot.	apie	55	namų šeimininkė	
View Record	118	Abramovičienė			"	mot.	apie	55	siuvėja	
View Record	119	Rubikovičius	Elchonas	Maušo	"	vyr.	apie	31	prekybininkas	sesuo Pietų Afrikoje
View Record	120	Rubikovičienė	Lėja		"	mot.	apie	25	namų šeimininkė	
View Record	121	Leibovičius	Abromas		"	vyr.	apie	34	prekybininkas	
View Record	122	Leibovičienė	Mina	Senlo?	"	mot.	apie	29	namų šeimininkė	
View Record	123	Ignalis			Putvinskio g-vė	vyr.	apie	50	stogdengys	
View Record	124	Ignalienė			"	mot.	apie	50	siuvėja	
View Record	125	Šapiro	Icikas		Naudvario kaimas	vyr.	apie	44	valstietis-malūninkas	Duktė Kaune
View Record	126	Šapirienė	Taibė	Šeino	"	mot.	apie	46	namų šeimininkė	Šilalės raj.
View Record	127	Zilbergytė	Ana	Šeino	"	mot.	apie	44		
View Record	128	Giršovičius	Leiba	?	Putvinskio g-vė	vyr.	apie	65	muilo dirbtuvės savininkas	
View Record	129	Giršovičienė			"	mot.	apie	58	namų šeimininkė	
View Record	130	Beinaševičius	Kalmanas		"	vyr.	apie	52	Kelmės miesto rabinas	
View Record	131	Beinaševičienė	Rachel	Iciko	"	mot.	apie	55	namų šeimininkė	
View Record	132	Openheimas	Bendofas	Iciko	"	vyr.	apie	52		
View Record	133	Lifšicienė	Sorė	Iciko	"	mot.	apie	50	mokytoja	
View Record	134	Lifšicas			"	vyr.		11	mokinys	
View Record	135	Lifšicas			"	vyr.		9	mokinys	
View Record	136	Volkas	Mauša	Berelio	"	vyr.	apie	48	vežikas	Duktė Pagėgiuose
View Record	137	Volkienė			"	mot.	apie	46	namų šeimininkė	
View Record	138	Volkaitė		Maušo	"	mot.		10	mokinė	
View Record	139	Volkas	Bencijonas	Maušo	"	vyr.		12	mokinys	
View Record	140	Kleinas	Mauša		"	vyr.	apie	35	batsiuvys	sesuo Kaune

View Record	141	Kleinienė			"	mot.	apie	37	namų šeimininkė	
View Record	142	Daninienė	Freidė	Lazario	"	mot.	apie	64	viešbučio savininkė	
View Record	143	Kelcaitė	Lėja		"	mot.	apie	50	siuvėja	
View Record	144	Šmulovičius	Mejeris		"	mot.	apie	29	pardavėjas	
View Record	145	Adberis ?			"	vyr.	apie	55	kepėjas	
View Record	146	Adberienė ?			"	mot.	apie	53	kepėja	
View Record	147	Adberytė ?	Chaja		"	mot.	apie	26	siuvėja	
View Record	148	Braudė	Simonas		"	vyr.	apie	54	autobusų savininkas	
View Record	149	Braudė	Icikas	Simono	Putvinskio g-vė	vyr.	apie	18	šoferis	
View Record	150	Braudė	Bencijonas	Simono	"	vyr.		16	mokinys	
View Record	151	Braudaitė	Rochilė	Simono	"	mot.		13		
View Record	152	Kelmanienė	Taubė		"	mot.		65	viešbučio savininkė	anūkas Vilniuje
View Record	153	Kelmanaitė	Gita	Šmuelio	"	mot.	apie	40		brolis Izraelyje
View Record	154	Kelmanaitė	Benė	Šmuelio	"	vyr.	apie	37		"
View Record	155	Kelmanaitė	Mina	Šmuelio	"	mot.	apie	36		"
View Record	156	Mendelevičius (Mendelovičius)	Mauša-Leiba		Bliekarnės km.	vyr.	apie	53	valstietis-malūnininkas	sūnus Vilniuje
View Record	157	Mendelevičienė (Mendelovičienė)	Hinda	Šmuelio	"	mot.	apie	45	namų šeimininkė	Šiauliuose
View Record	158	Mendelevičiūtė (Mendelovičiūtė)	Frida	Maušo	"	mot.	apie	28	siuvėja	
View Record	159	Burbaickis	Benčelis	Iciko	Putvinskio g-vė	vyr.		38	prekybininkas	
View Record	160	Burbaickienė			"	mot.	apie	38	namų šeimininkė	
View Record	161	Musenzonas	Chaimas	Geršono	"	vyr.	apie	58	rabinas	
View Record	162	Musenzonienė	Šeinė		"	mot.	apie	58	namų šeimininkė	
View Record	163	Karabelnikas (Krubelnikas)	Ruvenas	Avromo	"	vyr.	apie	40	mėsininkas	dukterys Izraelyje
View Record	164	Karabelnikienė (Krubelnikienė)	Liba		"	mot.	apie	40	namų šeimininkė	"
View Record	165	Karabelnikaitė (Krubelnikaitė)	Chindė	Ruveno	"	mot.		6		"
View Record	166	Karabelnikas (Krubelnikas)	Icchokas	Ruveno	"	vyr.		4		"
View Record	167	Šteinas	Jankelis		"	vyr.	apie	38	amatininkas-sodininkas	
View Record	168	Furmanskis	Motelis	Orelio	"	vyr.	apie	30	fotografas	
View Record	169	Furmanskienė			"	mot.	apie	27	namų šeimininkė	
View Record	170	Furmanskaitė	Černa	Orelio	"	mot.	apie	27	siuvėja	
View Record	171	Furmanskis	Jankelis	Orelio	"	vyr.	apie	25		
View Record	172	Orelis	Zalmanas		"	vyr.	apie	55	odininkas	

View Record	173	Orelienė			"	mot.	apie	55	namų šeimininkė	
View Record	174	Orelis	Benjeminas	Zalmano	Putvinskio g-vė	vyr.	apie	28	odininkas	
View Record	175	Orelis	Mauša	Zalmano	"	vyr.	apie	26	odininkas	
View Record	176	Orelytė	Mirijam	Zalmano	"	mot.	apie	25	siuvėja	
View Record	177	Giršovičius	Nechemja		"	vyr.	apie	55	prekybininkas	duktė Vilniuj
View Record	178	Giršovičienė	Sonia	Leibo-Iciko	"	mot.	apie	55	namų šeimininkė	
View Record	179	Giršovičius	Lozeris	Nechemijos	"	vyr.		31	psichiniai nesveikas	
View Record	180	Kalmonovičiūtė	Rachilė	Pacelio ?	"	mot.	apie	44		
View Record	181	Kalmonovičiūtė	Taibė	Pacelio ?	"	mot.	apie	40		
View Record	182	Silickis			"	vyr.	apie	40		
View Record	183	Silickienė	Cipė	Bencelio	"	mot.	apie	48	prekybininkė	
View Record	184	Šmulovičius	Šmuelis		Turgaus aikštė	vyr.	apie	60	kepėjas	
View Record	185	Šmulovičienė	Asmė		"	mot.	apie	60	kepėja	
View Record	186	Levitanas	Motelis		"	vyr.	apie	55	prekybininkas	
View Record	187	Levitanienė			"	mot.	apie	55		
View Record	188	Paglinskis	Jankelis		"	vyr.	apie	45	kepėjas	
View Record	189	Paglinskienė		Bencelio	"	mot.	apie	45	namų šeimininkė	
View Record	190	Paglinskis		Jankelio	"	vyr.		14	mokinys	
View Record	191	Paglinskis	Bencijonas	Jankelio	"	vyr.		12	mokinys	
View Record	192	Senzulis			"	vyr.	apie	40	prekybininkas	
View Record	193	Senzulienė	Chanė ?	Abelio	"	mot.	apie	40	namų šeimininkė	
View Record	194	Fridmanas	Leiba		"	vyr.	apie	40	prekybininkas	
View Record	195	Fridmanienė	Jenta	Berelio	"	mot.	apie	40	namų šeimininkė	
View Record	196	Zaksas	Benjeminas	Berelio	"	vyr.	apie	34	skudurų supirkėjas	
View Record	197	Fridmanaitė			"	mot.		12	mokinė	
View Record	198	Fridmanaitė			"	mot.		13	mokinė	
View Record	199	Veleris	Mendelis		"	vyr.	apie	43	prekybininkas	
View Record	200	Velerienė			Turgaus aikštė	mot.	apie	40	namų šeimininkė	
View Record	201	Levinas	Leiba		"	vyr.	apie	60	mėsininkas	sūnus Izraelyje
View Record	202	Levinienė			"	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	203	Ošerienė	Ita?		"	mot.	apie	60	prekybininkė	
View Record	204	Ošerytė			"	mot.	apie	40		
View Record	205	Mejerovičius	Motelis		"	vyr.	apie	65	laikrodininkas	
View Record	206	Mejerovičienė	Jankė		"	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	207	Šajavičius	Mauša	Dovydo	"	vyr.	apie	50	naftos prod. pardavėjas	
View Record	208	Šajavičienė	Dveirė		"	mot.	apie	50		
View Record	209	Šajavičius	Dovydas	Maušo	"	vyr.	apie	12	mokinys	

View Record	210	Šajavičiūtė	Bela?	Dovydo	"	mot.	apie	52		
View Record	211	Ošeris	Jakovas		"	vyr.	apie	55	dailidė	Duktė ir sūnus Pietų Afrikoje
View Record	212	Ošeris	Mauša	Jakovo	"	vyr.	apie	28	siuvėjas	
View Record	213	Ošeris	Jaselis		"	vyr.	apie	54	dailidė	Sūnus Vilniuje
View Record	214	Ošerienė	Rachilė		"	mot.	apie	50	namų šeimininkė	
View Record	215	Rozenbliumas			"	vyr.	apie	50	prekybininkas	
View Record	216	Rozenbliumienė	Chaja		"	mot.	apie	50	namų šeimininkė	
View Record	217	Ošerytė	Lėja	Jakovo	"	mot.	apie	36	namų šeimininkė	
View Record	218	Kanfmanienė			Raseinių g-vė	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	219	Kanfmanas	Boruchas	Iciko	"	vyr.	apie	34	valstietis	
View Record	220	Kanfmanaitė	Judita	Iciko	"	mot.		32	pardavėja	
View Record	221	Kanfmanaitė	Hinda	Iciko	"	mot.		26	pardavėja	
View Record	222	Kanfmanaitė	Nesa	Iciko	"	mot.		24	siuvėja	
View Record	223	Kanfmanas	Jakovas	Iciko	"	vyr.		29	laikrodininkas	
View Record	224	Kanfmanienė			"	mot.		24	namų šeimininkė	
View Record	225	Kanfmanaitė		Jakovo	Raseinių g-vė	mot.	3 mėn	0.25		
View Record	226	Šidelskis	Šmuelis	Peisecho	"	vyr.		34	tarnautojas	
View Record	227	Šidelskienė	Dveirė	Iciko	"	mot.		30	namų šeimininkė	
View Record	228	Milneris	Efroimas		"	vyr.	apie	55	odos dirb. savininkas, žemės savininkas	
View Record	229	Milnerienė	Freida		"	mot.	apie	55		
View Record	230	Solskis	Mauša		"	vyr.	apie	34	valstietis	
View Record	231	Solskienė	Šeinė	Jefroimo	"	mot.	apie	30	namų šeimininkė	
View Record	232	Milneris	Refoil-Ošeris	Efroimo	"	vyr.	apie	34	tarnautojas	
View Record	233	Milnerienė			"	mot.	apie	35		
View Record	234	Podlesas	Berė-Hiršas		"	vyr.	apie	60	odininkas	
View Record	235	Podlesaitė	Bdanė		"	mot.	apie	55	namų šeimininkė	
View Record	236	Rubikavičius	Mauša-Hiršas	Iciko	"	vyr.	apie	80	pirklys	duktė ?koje
View Record	237	Rubikavičienė	Civija		"	mot.	apie	60		
View Record	238	Abromavičiūtė			"	mot.	apie	57		
View Record	239	Telemas	Leiba		"	vyr.	apie	52	vilnų karšyklos savininkas	
View Record	240	Telemienė	Taibė		"	mot.	apie	52	namų šeimininkė	
View Record	241	Veineris	Joselis		"	vyr.	apie	45		
View Record	242	Veinerienė			"	mot.	apie	40		
View Record	243	Veinerytė			"	mot.		10	mokinė	
View Record	244	Veinerytė			"	mot.		13	mokinė	
View Record	245	Karabelnikas	Mauša-Meilach		"	vyr.		55	mėsininkas	
View Record	246	Milerytė	Ester	Šajos	Putvinskio g-vė	mot.		22	siuvėja	

View Record	247	Milerytė	Mirjam	Šajos	"	mot.		27	pardavėja	
View Record	248	Milerytė	Chaja	Šajos	"	mot.		28	siuvėja	
View Record	249	Mileris	Izraelis	Šajos	Putvinskio g-vė	vyr.		37	pardavėjas	
View Record	250	Milerienė	Lėja		"	mot.		65	namų šeimininkė	
View Record	251	Karabelnikas (Krubelnikas)	Abromas		Raseinių g-vė	vyr.		70	mėsininkas	
View Record	252	Šajevičius	Šleima		Vytauto g-vė	vyr.	apie	45		
View Record	253	Šajevičienė	Henė		"	mot.	apie	45		
View Record	254	Imberis	Izraelis	Maušo-Iciko	Bažnyčios g-vė	vyr.	apie	36	batsiuvys	
View Record	255	Leibovičienė	Jenta	Mauša-Iciko	"	mot.	apie	28	namų šeimininkė	
View Record	256	Leibovičius		Abromo	"	vyr.		6		tėvas Vilniuje
View Record	257	Leibovičius		Abromo	"	vyr.		3		
View Record	258	Volpertas	Faivelis	Vulfo	"	vyr.	apie	40	prekybininkas /san. higienos parduotuvė/	
View Record	259	Volpertas	Berelio		"	vyr.	apie	65		
View Record	260	Chonolovičius			"	vyr.				
View Record	261	Chonolovičienė	Fruma	Berelio	"	mot.		34		
View Record	262	Ziskindas	Chaimas-Joselis		"	vyr.	apie	60	batsiuvys	
View Record	263	Ziskindienė			"	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	264	Ziskindaitė	Cipa		"	mot.	apie	29	siuvėja	
View Record	265	Ziskindaitė	Pašė		"	mot.	apie	26	pardavėja	
View Record	266	Finkelis	Mendelis		"	vyr.	apie	46	prekybininkas	
View Record	267	Finkelienė			"	mot.	apie	45	namų šeimininkė	
View Record	268	Finkelytė		Mendelio	"	mot.	apie	16	mokinė	
View Record	269	Finkelytė		Mendelio	"	mot.	apie	14	mokinė	
View Record	270	Jankelovas	Abromas		"	vyr.	apie	48	prekybininkas	
View Record	271	Jankelovienė			"	mot.	apie	46	namų šeimininkė	
View Record	272	Jankelovaitė	Liuba	Abromo	"	mot.	apie	17	mokinė	
View Record	273	Jankelovaitė	Sara	Abromo	"	mot.	apie	13	mokinė	
View Record	274	Leibaitė ?	Henė		"	mot.	apie	28	siuvėja	
View Record	275	Bekeris	Šabsas		"	vyr.	apie	45	prekybininkas	
View Record	276	Bekerytė		Šabsojo	Bažnyčios g-vė	mot.		9	mokinė	
View Record	277	Bekerienė	Sara	Chaimo-Šmuelio	"	mot.	apie	47	namų šeimininkė	
View Record	278	Bekerytė		Šabsojo	"	mot.		14	mokinė	
View Record	279	Jachnovičijus	Mauša		"	vyr.	apie	57	prekybininkas	
View Record	280	Jachnovičijienė	Michla		"	mot.	apie	57	namų šeimininkė	
View Record	281	Tartakas	Dovydas		"	vyr.	apie	48	prekybininkas /batų pard./	
View Record	282	Tartakienė	Ester		"	mot.	apie	52	namų šeimininkė	
View Record	283	Kanas	Šleimė		"	vyr.	apie	60	prekybininkas	

View Record	284	Kanienė			"	mot.	apie	57	namų šeimininkė	
View Record	285	Kanaitė		Šleimės	"	mot.		26		
View Record	286	Kanaitė		Šleimės	"	mot.		20		
View Record	287	Naihauzas	Izraelis		"	vyr.	apie	58	prekybininkas	
View Record	288	Naihauzienė			"	mot.	apie	58	namų šeimininkė	
View Record	289	Naihauzaitė	Nechama	Izraelis	"	mot.		25	studentė	
View Record	290	Naihauzas		Izraelio	"	vyr.		20		
View Record	291	Naihauzas		Izraelio	"	vyr.		18		
View Record	292	Šacienė			"	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	293	Šacaitė	Dveira		"	mot.		26		
View Record	294	Šacaitė	Roza		"	mot.		26	siuvėja	
View Record	295	Šacas			"	vyr.	apie	56	mokytojas, prekybininkas	
View Record	296	Abromovičius	Šleimė-Hibel		"	vyr.		56	mokytojas	
View Record	297	Abromovičienė			"	mot.	apie	54	namų šeimininkė	
View Record	298	Abromovičiūtė		Šleimė-Hibelio	"	mot.		30		
View Record	299	Abromovičiūtė		Šleimė-Hibelio	"	mot.		26	siuvėja	
View Record	300	Abromovičius	Samsonas		"	vyr.		24	dvas. seminarijos mokinys	
View Record	301	Milneris	Abromas		"	vyr.	apie	36	valstietis	
View Record	302	Milnerienė			"	mot.	apie	36	namų šeimininkė	
View Record	303	Gelmanas	Mauša		Bažnyčios g-vė	vyr.	apie	45	valstietis	
View Record	304	Gelmanienė			"	mot.	apie	43	namų šeimininkė	
View Record	305	Gelmanas	Faivelis	Maušo	"	vyr.		18	mokinys	
View Record	306	Gelmanaitė			"	mot.		15	mokinė	
View Record	307	Gelmanienė	Berta	Noacho	"	mot.		63	namų šeimininkė	
View Record	308	Gelmanas	Noachas	Simono	"	vyr.		30	skardininkas	
View Record	309	Berelovičiūtė	Ida	Noacho	"	mot.	apie	72		
View Record	310	Ševelovičius	Hiršas	Leibo	"	vyr.		40	mėsininkas	
View Record	311	Ševelovičienė			"	mot.	apie	40	namų šeimininkė	
View Record	312	Ševelovičiūtė		Hiršo	"	mot.		10	mokinė	
View Record	313	Ševelovičiūtė	Mina	Leibo	"	mot.	apie	20		
View Record	314	Golibrodskienė	Chava	Leibo	Turgaus aikštė	mot.	apie	30	namų šeimininkė	Vyras gyvena Šiauliuose
View Record	315	Golibrodskaitė	Chaja	Aromo	"	mot.	apie	13	mokinė	Tėvas gyvena Šiauliuose
View Record	316	Golibrodskaitė	Paja	Aromo	"	mot.	apie	15	mokinė	"
View Record	317	Golibrodskis		Aromo	"	vyr.	apie	4		"
View Record	318	Ševelevičius		Leibo	Bažnyčios g-vė	vyr.	apie	24		
View Record	319	Vainas	Joselis		"	vyr.	apie	60	batsiuvys	
View Record	320	Vainienė			"	mot.	apie	58	namų šeimininkė	

View Record	321	Vainas	Hiršas	Joselio	"	vyr.		20		
View Record	322	Rozenfeldas	Nechemija		"	vyr.	apie	50	pirklys	
View Record	323	Rozenfeldienė	Chana	Meinės	"	mot.	apie	48	namų šeimininkė	
View Record	324	Rozenfeldas	Chaimas	Nechemijos	"	vyr.		20	elektros monteris	
View Record	325	Rozenfeldas	Meinė	Nechemijos	"	vyr.		15	mokinys	
View Record	326	Fleišeris	Šmuel-Mejeris		"	vyr.	apie	70	prekybininkas	
View Record	327	Fleišerienė			"	mot.	apie	66		
View Record	328	Zakas	Azrielis	Hiršo	"	vyr.	apie	56	prekybininkas	
View Record	329	Zakienė	Sara	Abramo	Bažnyčios g-vė	mot.	apie	50	namų šeimininkė	
View Record	330	Zakas	Vulfas	Azrielio	"	vyr.		15	mokinys	
View Record	331	Zakas	Simonas	Azrielio	"	vyr.		17	mokinys	
View Record	332	Markovičienė			"	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	333	Markovičius	Mejeris	Abromo	"	vyr.		35	tarnautojas	
View Record	334	Markovičiūtė		Abromo	"	mot.		37		
View Record	335	Markovičius	Mauša	Abromo	"	vyr.		20	dvas. seminarijos mokinys	
View Record	336	Karė	Šleimė		Škalos g-vė	vyr.		52	kaminkrėtys	Žmona Kaune son. pa? Kacas
View Record	337	Movšovičienė			"	mot.		60	namų šeimininkė	
View Record	338	Movšovičius	Jankelis	Bencelio	"	vyr.		28	limonado f-kelio sav.	
View Record	339	Movšovičienė			"	mot.		27	namų šeimininkė	
View Record	340	Breneris	Pinchas		"	vyr.		55	pienininkas	
View Record	341	Breneris		Pincho	"	vyr.		20	mokinys	
View Record	342	Brenerytė	Malka	Pincho	"	mot.		19	namų šeimininkė	
View Record	343	Ziskindas		Mauša	"	vyr.		55	batsiuvys	
View Record	344	Ziskindas	/paauglys/	Maušo ?	"	vyr.				
View Record	345	Ziskindas		Maušo ?	"	vyr.				
View Record	346	Ziskindas		Maušo ?	"	vyr.				
View Record	347	Ziskindaitė		Maušo	"	mot.				
View Record	348	Ziskindaitė		Maušo	"	mot.				
View Record	349	Ziskindaitė		Maušo	"	mot.				
View Record	350	Markas	Vulfas		"	vyr.		60	batsiuvys	
View Record	351	Markienė			"	mot.		60	namų šeimininkė	
View Record	352	Markas	Icikas	Vulfo	"	vyr.		27	aulininkas	
View Record	353	Markas		Vulfo	Škalos g-vė	vyr.		25		
View Record	354	Movšovičius	Judelis	Bencelio	"	vyr.		34	dirbo limonado f-kelyje	
View Record	355	Movšovičienė	Rachel	Vulfo	"	mot.		28	namų šeimininkė	
View Record	356	Goldšteinaitė	Pesė	Arono	"	mot.		42	[banko tarnautoja], buhalterė	
View Record	357	Šimjackis	Ice-Motė		"	vyr.		65	vežikas	sūnus Pietų Afrikoje

View Record	358	Šimjackienė	Belė		"	mot.		65	namų šeimininkė	----"----
View Record	359	Šimjackis	Dovydas	Ico-Motės	"	vyr.		24		brolis Pietų Afrikoje
View Record	360	Šimjackaitė	Malka	Ico-Motės	"	mot.		26		----"----
View Record	361	Preidienė	Chaja		"	mot.		55	limonado f-kelio šeim.	
View Record	362	Preidas	Mendelis	Izraelio	"	vyr.		34	dirbo f-kelyje	
View Record	363	Preidas	Chone	Izraelio	"	vyr.		28	---"----	
View Record	364	Cvikas	Elja-Micha		Kražių g-vė	vyr.		65	pienininkas	
View Record	365	Gilvičius	Mejeris		Nemakščių g-vė	vyr.		30	parduotuvės komisaras	
View Record	366	Gilvičienė			"	mot.		60		
View Record	367	Gilvičaitė			"	mot.		38		
View Record	368	Luncas	Zundelis	Bencelio	Kražių g-vė	vyr.		65	valstietis	
View Record	369	Luncienė	Gitė		"	mot.		65	namų šeimininkė	
View Record	370	Luncas	Boruchas	Zundelio	"	vyr.			valstietis	
View Record	371	Chackelevičiutė			"	mot.		45	siuvėja	
View Record	372	Chackelevičiutė			"	mot.		42	siuvėja	
View Record	373	Kufas	Ruvinas		"	vyr.		40	siuvėjas	
View Record	374	Kufienė			"	mot.		40	namų šeimininkė	
View Record	375	Rolis	Chackelis		"	vyr.		58	valstietis	
View Record	376	Rolienė			"	mot.		55	namų šeimininkė	
View Record	377	Rolis	Icikas	Chackelio	"	vyr.		26	pienininkas	
View Record	378	Rolis	Bencelis	Chackelio	"	vyr.		24		
View Record	379	Rolis		Chackelio	"	vyr.		17	mokinys	
View Record	380	Romienė	Risol		Kražių g-vė	mot.		70	namų šeimininkė	Kaune anūkė
View Record	381	Romas	Bimjinas Abromas	Maušo	"	vyr.		37		brolis, sesuo Pietų Afrikoje
View Record	382	Javne	Chajimas	Joselio	"	vyr.		43	gaisrininkas	duktė Šiauliuose
View Record	383	Javnienė	Sara		"	mot.		40	namų šeimininkė	---"----
View Record	384	Šaferis	Mauša	Joselio	"	vyr.		55	prekybininkas, nuo 19?? m. buhalteris	sūnus Jonavos raj.
View Record	385	Šaferienė	Merė [Miriam]		"	mot.		55	namų šeimininkė	---"----
View Record	386	Šaferis	Icikas	Maušos	"	vyr.		21		brolis Jonavos raj.
View Record	387	Šaferytė	Henė	Maušos	"	mot.		17	mokinė	---"----
View Record	388	Šaferytė	Gita [Guta]	Maušos	"	mot.		14	mokinė	---"----
View Record	389	Finkelšteinienė			"	mot.		65	namų šeimininkė	sūnus Kelmėje, vyra...
View Record	390	Finkelšteinienė			"	mot.		45	"	Nehauma? tėvas
View Record	391	Finkelšteinaitė		Kušelio	"	mot.			mokinė	
View Record	392	Šnaideris	Jankelis	Borucho	"	vyr.		55	aulininkas	
View Record	393	Šnaideris	Judelis	Borucho	"	vyr.		51	batsiuvys	
View Record	394	Šnaideris	Chane	Borucho	"	vyr.		55	tarnautojas	

View Record	395	Ševelovičienė			"	mot.		65		
View Record	396	Dubčanskis			"	vyr.			mokytojas	
View Record	397	Iserbisas	Keifė		"	vyr.		65	prekybininkas	sūnus Izraelyje
View Record	398	Iserbisienė			"	mot.		65	prekybininkė	---"----
View Record	399	Iserbisas	Mauša	Keifės	"	vyr.		25	mokinys	brolis Izraelyje
View Record	400	Kacas	Nochumas		"	vyr.		60	mokytojas	
View Record	401	Kacienė	Libė		"	mot.		60	kepėja	
View Record	402	Kacas	Isz-ejer ?	Nochumo	"	vyr.		28	mokytojas	
View Record	403	Rozas	Mauša-Beras		Nemakščių g-vė	vyr.	apie	60		
View Record	404	Rozienė	Sara-Malka		"	mot.	apie	58		
View Record	405	Rozaitė	Rachilė	Maušo-Bero	"	mot.				
View Record	406	Rozas		Maušo-Bero	Nemakščių g-vė	vyr.				
View Record	407	Ošeris	Hiršas	Joselio	Turgaus aikštė	vyr.	apie	27		
View Record	408	Ošeris	Mauša	Joselio	"	vyr.	apie	32		
View Record	409	Ošerienė	Rivka		"	mot.	apie	32		
View Record	410	Ošeris, s. (paauglys)			"	vyr.				
View Record	411	Ošeraitė, d.			"	mot.				
View Record	412	Ošeris, s.			"	vyr.				
View Record	413	Chaitonienė			Kražių g-vė	mot.				
View Record	414	Morgnšternas	Honach		"	vyr.	apie	45		
View Record	415	Morgnšternienė	Jeta		"	mot.	apie	43		
View Record	416	Morgnšternas	Mauša		"	vyr.		18	mokinys	
View Record	417	Datienė			"	mot.	apie	65	prekyb. / popieriaus pard.	
View Record	418	Gothelfas	Mauša		"	vyr.	apie	60	prekybininkas	
View Record	419	Gothelfienė			"	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	420	Jachminas			"	vyr.	apie	60	buhalteris	
View Record	421	Jachminienė			"	mot.	apie	60	namų šeimininkė	
View Record	422	Jachminaitė	Chanė, Anė ?		"	mot.		27	siuvėja	
View Record	423	Jachminas	Marcelis		"	vyr.		23	dvas. seminarijos mokinys	
View Record	424	Izusas	Icikas	Arijės	"	vyr.	apie	45	siuvėjas	
View Record	425	Izusienė			"	mot.	apie	45	Namų šeimininkė	
View Record	426	Zaksas	Jankelis		"	vyr.	apie	65	prekybininkas	
View Record	427	Zaksienė			"	mot.	apie	62	namų šeimininkė	
View Record	428	Levjašaitė		Joselio	"	mot.	apie	44		
View Record	429	Noikas	Icikas		"	vyr.	apie	34	prekybininkas	
View Record	430	Noikienė	Šifra	Joselio	"	mot.	apie	29	namų šeimininkė	
View Record	431	Kelcas	Berelis	Šmuelio	Nemakščių g-vė	vyr.	apie	43	šoferis	

View Record	432	Kelcienė	Chaja		Nemakščių g-vė	mot.	apie	45	namų šeimininkė	
View Record	433	Kelcatė	Frida	Berelio	"	mot.	apie	18	mokinė	teta Kaganavičienė
View Record	434	Kelcaitė	Lėja	Berelio	"	mot.	apie	16	mokinė	
View Record	435	Kelcas	Preida	Šmuelio	"	vyr.	apie	30	tarnautojas	
View Record	436	Glezarytė	Mina		"	mot.	apie	24		
View Record	437	Glezarienė			"	mot.	apie	60		
View Record	438	Ladovskis	Herel		Putvinskio g-vė	vyr.		28	tarnautojas	
View Record	439	Abromavičienė			"	mot.				
View Record	440	Abromavičius	Beinis	Leizerio	"	vyr.	apie	36	mėsininkas	
View Record	441	Abramavičius		s. Leizerio	"	vyr.	apie	34	mėsininkas	
View Record	442	Abromavičius	Chonė	Leizerio	"	vyr.		30	mokytojas	
View Record	443	Abromavičius	Abromas	Leizerio	"	vyr.	apie	40	mėsininkas	
View Record	444	Jubaras	Jankelis	Maušo-Iciko	Raseinių g-vė	vyr.	apie	48	batsiuvys	
View Record	445	Jubarienė			"	mot.	apie	46	namų šeimininkė	
View Record	446	Imbaras		s. Jankelio	"	vyr.	apie	16		
View Record	447	Imbaras		s. Jankelio	"	vyr.		15		
View Record	448	Kuševlevskis	Chacė		Bažnyčios g-vė	vyr.			valstietis	
View Record	449	Kuševlevskienė			"	mot.			namų šeimininkė	
View Record	450	Kuševlevskis		s. Chacės	"	vyr.			mokinys	
View Record	451	Kuševlevskis		s. Chacės	"	vyr.			mokinys	
View Record	452	Kuševlevskis		s. Chacės	"	vyr.			mokinys	
View Record	453	Kuševlevskaitė		d. Chacės	"	mot.			mokinė	
View Record	454	Kuševlevskaitė		d. Chacės	"	mot.			mokinė	
View Record	455	Icikzonienė	Chaja	Bencelio	Putvinskio g-vė	mot.	apie	46		
View Record	456	Icikzonaitė	Golda	Šimeno	"	mot.	apie	26		
View Record	457	Icikzonaitė		d. Šimeno	"	mot.		21		
View Record	458	Icikzonas		s. Šimeno	"	vyr.		17		
View Record	459	Vaineris	Parecas		Vytauto g-vė	vyr.	apie	50	kepėjas	
View Record	460	Vainerienė		d. Bencelio	"	mot.	apie	45	namų šeimininkė	
View Record	461	Vainerytė		d. Pareco	"	mot.		20		
View Record	462	Vaineris		s. Pareco	"	vyr.				
View Record	463	Melas	Mauša	Aromo	Nemakščių g-vė	vyr.	apie	60		
View Record	464	Melienė	Reizė		"	mot.	apie	58		
View Record	465	Melas		s. Aromo	"	vyr.			mokinys	
View Record	466	Melas		s. Aromo	"	vyr.			mokinys	
View Record	467	Melaitė		d. Aromo	"	mot.			mokinė	
View Record	468	Mergeliasas	Meinė	Joselio	Bažnyčios g-vė	vyr.	apie	42	vežikas	

View Record	469	Mergeliaskienė			"	mot.	apie	42	siuvėja	
View Record	470	Mergeliasas	Šmuelis	Joselio	"	vyr.	apie	40	krovėjas	
View Record	471	Mergeliasienė			"	mot.	apie	38	namų šeimininkė	
View Record	472	Danilevičius	Jankelis	Mendelio	Škalos g-vė	vyr.	apie	45	siuvėjas	
View Record	473	Danilevičienė			"	mot.	apie	43	namų šeimininkė	
View Record	474	Danilevičius	Mendelis		"	vyr.	apie	60		
View Record	475	Elkanas	Maksas		"	vyr.	apie	38	aulininkas	
View Record	476	Dombas	Joselis		Nemakščių g-vė	vyr.	apie	80		
View Record	477	Dombienė			"	mot.	apie	56		
View Record	478	Dombas		s. Joselio	"	vyr.				
View Record	479	Dombas		s. Joselio	"	vyr.				
View Record	480	Dombaitė		d. Joselio	"	mot.				
View Record	481	Dombaitė		d. Joselio	"	mot.				
View Record	482	Milvjanskienė			Škalos g-vė	mot.	apie	55		
View Record	483	Milvjanskaitė	Hinda	Peisacho	"	mot.	apie	25	-	

Sąrašo apibendrinimai:

Viso vyrų:	**235**
Viso moterų:	**248**
Lytis nenustatyta:	**0**
Vaikai iki 7 metų	**8**
Nuo 7 iki 15 metų	**31**
Nuo 16 iki 21 metų	**35**
Nuo 22 iki 29 metų	**59**
Nuo 30 iki 39 metų	**65**
Nuo 40 iki 49 metų	**99**
Nuo 50 iki 59 metų	**80**
Nuo 60 iki 79 metų	**65**
Virš 80 metų	**2**
Nėra duomenų	**39**
Viso:	**483**

G: KELME ARREST LIST - JUNE 1941

Surname	Given Name	Father	Mother's Name	Age	Occupation, Comments	Registration#	Page#
Udvin	Nokhum			about 42	miller. b. South Africa	1	1
Udvin	Nekhama			about 40	homemaker. b. South Africa	2	1
Udvin	Ester	Nokhum	Nekhama	14	student. b. South Africa	3	1
Udvin	(f)	Nokhum	Nekhama	10	student. b. South Africa	4	1
Udvin	Moisha	Leib		about 65	miller. b. South Africa	5	1
Udvin	Feiga-Riva	Yakov		about 60	homemaker. b. South Africa	6	1
Udvin	Mere	Moisha	Feiga-Riva	about 29?	b. South Africa	7	1
Udvin	Josel	Moisha	Feiga-Riva	about 38	tradesman. b. South Africa	8	1
Udvin	(f)			about 55	homemaker. b. South Africa	9	1
Udvin	(f)			6	b. South Africa	10	1
Udvin	(m)			8	b. South Africa	11	1
Udvin	Kopel	Moisha	Feiga-Riva	about 37	tradesman. b. South Africa	12	1
Udvin	Pese			about 37	homemaker. b. South Africa	13	1
Udvin	(f)	Kopel	Pesa	about 12	student. b. South Africa	14	1
Rosin	Gershon	Judel		about 45	bookkeeper, Z.U.Bank	15	1
Rosin	(f)			about 4	homemaker, b. South Africa	16	1
Rosin	Riva	Mendel		about 40	homemaker, b. South Africa	17	1
Rosin	Rokha	Mendel		about 43	homemaker, b. South Africa	18	1
Rosin	(m)			-	b. South Africa	19	1

Rosin	(f)		Riva	4	b. South Africa	20	1
Beniash	David	Azriel		about 29	bookbinder. brother in Israel	21	2
Beniash	Moshe	Azriel		about 25	bookbinder. brother in Israel	22	2
Beniash	????	Azriel		about 38	homemaker. brother in Israel	23	2
Joffe	Hershel			about 50	tradesman	24	2
Joffe	Riva			about 55	homemaker	25	2
Suralsky	Israel			about 60	doctor	26	2
Suralsky	(f)			about 60	homemaker	27	2
Boner	Shmuel	Leizer		about 45	salesman	28	2
Boner	(f)			about 42	homemaker	29	2
Boner	Izroel	Shmuel		17	student	30	2
Boner	Moisha	Shmuel		15	student	31	2
Meierovich	Itzik	Leib		about 45	shoemaker, son lives in Siauliai	32	2
Meierovich	(f)			about 45	homemaker	33	2
Meierovich	Tankhum	Itzik		about 20	student	34	2
Meierovich	Toibe	Itzik		3	student (?)	35	2
Kaplan	Yudel			about 48	butcher	36	2
Kaplan	Eide	Abrom		about 45	homemaker	37	2
BERMAN	Avrom			about 50		38	2
BERMAN	(f)			about 48	homemaker	39	2
Mordkhelevich	Moishe	Aizik		about 20	student	40	2

Mordkhelevich	Zisel	Aizik		about 29	weaver, land surveyer	41	2
Mordkhelevich	Jakov	Aizik		about 40	weaver, land surveyer	42	2
Baksht	Shaya			about 45		43	2
Baksht	Rakhel	Leizer		about 45		44	2
Baksht	Taibe	Shaya		about 18		45	2
Mer	Yehuda	Mendel		about 45	bank accountant. son Vilnius Doctor	46	3
Mer	Miriam			37	homemaker. son Vilnius Doctor	47	3
Kagansky	Leiba			about 45	doctor. Brother in Kaunas	48	3
Kagansky	Miri			about 40	midwife	49	3
Kagansky	Ruta	Leibe	Miry	17	student	50	3
Kagansky	Tamara	Leibe	Miry	11	student	51	3
Kagan	Girsha	Srol?		about 38	dental technician	52	3
Kayatsk	Kushel			50	joiner/carpenter	53	3
Kayatsk	(f)			50	homemaker	54	3
Braude	Bentzel	Leibe		50	joiner/carpenter	55	3
Braude	(f)-Leibe			about 48	homemaker	56	3
Braude	(m)	Bentzel		16	student	57	3
Braude	Froma	Bentzel?		18	student	58	3
Praz	Roche			about 69	seamstress	59	3
Praz	Itzik	Izrael		about 27	butcher	60	3
Praz	Taige?	Izrael		about 34	homemaker	61	3

Praz	Tevya	Izrael		about 25	butcher	62	3
Leibovich	Khava			about 58	homemaker	63	3
Imber	Rakhmiel	Moisha-Itzik		about 45	tradesman. brother in Vilnius	64	3
Imber	Khana	Romkho?		about 45	seamstress	65	3
Imber	(m)	Rakhmiel?		-	student	66	3
Imber	(f)	Rakhmiel?		-	student	67	3
Shneider	(f)			about 35	saleswoman	68	3
Shneider	Jakov			about 30	shoemaker	69	3
Shneider	(m)			about 32	bootmaker	70	3
Abramovich	Helman	Kopel		-	capmaker	71	3
Abramovich	Eta			33	homemaker	72	4
Abramovich	Mina			26	seamstress	73	4
_adelevich	Yosel			35	tradesman	74	4
Itzkov	Dovid			38	rope braider	75	4
Itzkov	(f)			40	homemaker	76	4
Itzkov	Moisha			34	rope braider	77	4
Itzkov	Rakhil			30	homemaker	78	4
Shekhtin	Josel			60	baker	79	4
Shekhtin	(f)			60	homemaker	80	4
Shekhtin	Judel	Josel		36	baker	81	4
Shekhtin	Khasia	Josel		27	seamstress	82	4

Shtern	Leizer			43	tradesman. son in Vilnius	83	4
Shtern	Golde			40	homemaker. son in Vilnius	84	4
Gurvich	Izrael	Moisha		52	tradesman. sister in Israel	85	4
Gurvich	(f)			45	Doctor	86	4
Gurvich	Ezra	Moisha		50	tradesman. sister in Israel	87	4
Gurvich	(f)			35	dentist. sister in Vilnius	88	4
Shokhet	Artur	Khayim		45	tradesman	89	4
Shokhet	(f)			40	homemaker	90	4
Elpern	Leiba	Judel		?	accountant. son in Kaunas	91	4
Elpern	Roza	Zelman		?	homemaker. son in Kaunas	92	4
Shames	Shleime-Itzik	Mendel		46	butcher	93	4
Shames	Fruma			45	homemaker	94	4
Shames	Abrom	Shleime-Itzik		21	electrician	95	4
Shames	Teodor	Shleime-Itzik		15	student	96	4
Shames	Taibe			17	student	97	4
Shames	Roize	Mendel		44	saleswoman	98	5
Levin	Judel			65	tailor	99	5
Levin	Itzik	Judel		39	tailor	100	5
Levin	(f)			65	homemaker	101	5
Vigdor	Leiba-Girsh			65	baker	102	5
Vigdor	Slava	Leiba-Girsh		40	homemaker	103	5

Gruzd?	Rokhe			45	homemaker	104	5
Zusman	Abel			30	laborer	105	5
Zusman	Bluma			27	seamstress	106	5
Shabashevich	Gabriel			65	family hotel. son in Israel	107	5
Shabashevich	Fishel			about 40	hotel worker	108	5
Shabashevich	Ester			about 30	homemaker	109	5
Osher	Simon			about 58	farmer	110	5
Vinik	Hene?			about 47	homemaker	111	5
Miasnik	Sander			about 60	butcher	112	5
Miasnik	(f)			about 58	homemaker	113	5
Losher?	Beile			about 55	dairy seller	114	5
Losher?	Sara			about 24	seamstress	115	5
Movshovich	Daniel			about 55	Rabbi	116	5
Movshovich	Bliuma			about 55	homemaker	117	5
Abramovich	(f)			about 55	seamstress	118	5
Rubikovich	Elkhon	Moishe		31	tradesman. sister in South Africa	119	5
Rubikovich	Leya			25	homemaker	120	5
Leibovich	Abrom			34	tradesman	121	5
Leibovich	Mina?	?		29	homemaker	122	5
Ignal	(m)			about 50	roofer	123	6
Ignal	(f)			about 50	seamstress	124	6

Shapiro	Itzik			about 44	farmer-miller. daughter in Kaunas G. Sileli	125	6
Shapiro	Taibe	Bein?		about 46	homemaker	126	6
Zilberg	Ana	Bein?		about 44		127	6
Girshovich	Leiba	Selik		about 65	soap factory owner	128	6
Girshovich	(f)			about 58	homemaker	129	6
Beinashovich	Kalman			52	Kelme city Rabbi	130	6
Beinashovich	Rachel	Itzik		55	homemaker	131	6
Openheim	Bendof	Itzik		52		132	6
Lifshitz	Mere	Itzik		50	teacher	133	6
Lifshitz	(m)			11	student	134	6
Lifshitz	(m)			9	student	135	6
Valk	Moisha	Berel		about 48	drayman. daughter in Pagegiue?	136	6
Volk	(f)			about 46	homemaker	137	6
Volk	(f)	Moisha?		10	student	138	6
Volk	Bentzion	Moisha		12	student	139	6
Klein	Moisha			about 35	shoemaker. sister in Kaunas	140	6
Klein	(f)			about 37	homemaker	141	6
Danin	Freida?	Lazar		about 64	hotel proprietor	142	6
Keltz	Leya			about 50	seamstress	143	6
Shmulovich	Sheya			about 29	salesman	144	6
Adber?	(m)			about 55	baker	145	6

Adber?	(f)			about 53	baker	146	6
Adber?	Khaya			about 26	seamstress	147	6
Braude	Simon			54	autobus repaiman?	148	6
Braude	Itzik	Simon		18	chauffer	149	7
Braude	Bentzion	Simon		16	student	150	7
Braude	Rokhila	Simon		13	-	151	7
Kelman	Taube			about 65	hotel proprietor. grandchild in Vilnius	152	7
Kelman	Gita	Shmuel		40	brother in Israel	153	7
Kelman	Bene	Shmuel		37	brother in Israel	154	7
Kelman	Mina	Shmuel		36	brother in Israel	155	7
Mendelevich (Mende	Moisha-Leiba			53	farmer-miller. son in Vilnius, siauliai	156	7
Mendelevich (Mende	Hinda	Shmuel		45	homemaker	157	7
Mendelevich (Mende	Frida	Moisha		28	seamstress	158	7
Burbaitsky	Benchel	Itzik		38	tradesman	159	7
Burbaitsky	(f)			about 38	homemaker	160	7
Musenzon	Khayim	Geshen?		about 58	Rabbi	161	7
Musenzon	Sheina			about 58	homemaker	162	7
Karabelnik	Ruven	Avrom		about 40	butcher. daughters in Israel	163	7
Karabelnik	Liba			about 40	homemaker. daughters in Israel	164	7
Karabelnik	(Yitzkhak?)	Ruven		4		165	7
Karabelnik	(Hinde?)	Ruven		6		166	7

Shtein	Yankel				about 38	artisan, gardner	167	7
Furmansky	Motel	Orel			about 30	photographer	168	7
Furmansky	(f)				about 27	homemaker	169	7
Furmansky	Tzerna	Orel			about 27	seamstress	170	7
Furmansky	Yankel	Orel			about 25	-	171	7
Orel	Zalman				about 55	tanner	172	7
Orel	(f)				about 55	homemaker	173	7
Orel	Benjamin	Zalman			28	tanner	174	8
Orel	Moisha	Zalman			26	tanner	175	8
Orel	Miriam	Zalman			25	seamstress	176	8
Girshovich	Nekhemya				55	tradesman. daughter in Vilnius	177	8
Girshovich	Sonia	Leibe-Itzik			55	homemaker	178	8
Girshovich	Lozer	Nekhemya			31	mentally ill	179	8
Kalmanovich	Rakhil	Buseli?			about 44	-	180	8
Kalmanovich	Taibe	Buseli?			about 40	-	181	8
Silitzky	(m)				about 40	-	182	8
Silitzky	Tzipa	Bentzel			about 48	tradesman	183	8
Smulovich	Shmuel				about 60	baker	184	8
Smulovich	Asme				about 60	baker	185	8
Levitan	Motel				about 55	tradesman	186	8
Levitan	(f)				about 55	-	187	8

Paglinsky	Jankel			about 45	baker	188	8
Paglinsky	(f)	Bentzel		about 45	homemaker	189	8
Paglinsky	(m)	Jankel		14	student	190	8
Paglinsky	Bentziyon	Jankel		12	student	191	8
Senzul	(m)			about 40	tradesman	192	8
Senzul	Kh?	Abel		about 40	homemaker	193	8
Fridman	Leiba			about 40	tradesman	194	8
Fridman	Yenta	Berel		about 40	homemaker	195	8
Zaks	Benyamin	Berel		about 34	rag buyer	196	8
Fridman	(f)			about 12	student	197	8
Fridman	(f)			about 13	student	198	8
Veler	Mendel			about 43	tradesman	199	8
Veler	(f)			about 40	homemaker	200	9
Levin	Leiba			about 60	butcher. son in Israel	201	9
Levin	(f)			about 60	homemaker. son in Israel	202	9
Osher	Ita			about 60	tradesman	203	9
Osher	(f)			about 40	-	204	9
Meierovich	Motel			about 65	watchmaker	205	9
Meierovich	Janke			about 60	homemaker	206	9
Shayavich	Moishe	David		about 50	petroleum product salesman	207	9
Shayavich	Dveira			about 50	-	208	9

Shayavich	David	Moisha		about 12	student	209	9
Shayavich	Bela?	David		about 52	-	210	9
Osher	Jakov			about 55	carpenter	211	9
Osher	Moisha	Jakov		about 28	tailor	212	9
Osher	Josel			about 54	carpenter. son in Vilnius	213	9
Osher	Rakhile			about 50	homemaker	214	9
Rosenblium	(m)			about 50	tradesman	215	9
Rosenblium	Khaya			about 50	homemaker	216	9
Osher	Leya	Jakov		about 36	homemaker	217	9
Kanfman	(f)			about 60	homemaker	218	9
Kanfman	Borukh	Itzik		34	farmer	219	9
Kanfman	Judit	Itzik		32	saleswoman	220	9
Kanfman	Hinda	Itzik		26	saleswoman	221	9
Kanfman	Nesa	Itzik		24	seamstress	222	9
Kanfman	Jakov	Itzik		29	watchmaker	223	9
Kanfman	(f)			24	homemaker	224	9
Kanfman	(f)	Jakov		3 months	-	225	10
Shidelsky	Shmuel	Peisakh		34	office worker	226	10
Shidelsky	Dveire	Itzik		30	homemaker	227	10
Milner	Efroim			about 55	leather goods proprietor	228	10
Milner	Freida			about 55	-	229	10

Solsk(y?)	Moisha			about 34	farmer	230	10
Solsk(y?)	Sheine	Efroim (Milner		about 30	homemaker	231	10
Milner	Refoil-Osher	Efroim		34	office worker	232	10
Milner	(f)			about 35	-	233	10
Podles	Bere-Hirsh			about 60	tanner	234	10
Podles	Bdana			about 55	homemaker	235	10
Rubikavich	Mosha-Hirsh	Itzik		about 80	trader	236	10
Rubikavich	Tzivia			about 60	-	237	10
Abromavich	(f)			about 57	-	238	10
Telem	Leiba			about 52	?	239	10
Telem	Taibe			about 52	homemaker	240	10
Veiner	Josel			about 45	-	241	10
Veiner	(f)			about 40	-	242	10
Veiner	(f)			about 10	student	243	10
Veiner	(f)			about 13	student	244	10
Karabelnik	Mosha-Meilakh/Elimel			about 55	butcher	245	10
Miller	Ester	Shaye		about 22	seamstress	246	10
Miller	Milyam (Miriam?)	Shaye		about 27	saleswoman	247	10
Miller	Khaya	Shaye		about 28	seamstress	248	10
Miller	Izrael	Shaye		37	salesman	249	10
Miller	Leya			65	homemaker	250	11

Karabelnik	Abram			70	butcher	251	11
Shayevich	Shleima			about 45	-	252	11
Shayevich	Hene			about 45	-	253	11
Imber	Izrael	Moishe-Itzik		about 36	shoemaker	254	11
Leibovich	Yenta	Moishe-Itzik		about 28	homemaker	255	11
Leibovich		Abram		about 6	father in Vilnius	256	11
Leibovich		Abram		about 3	father in Vilnius	257	11
Wolpert	Faivel	Volf		about 40	tradesman. sanitary hygiene shop	258	11
Wolpert	Berel			about 65	-	259	11
Chonolevich	(m)			-	-	260	11
Chonolevich	Fruma	Berel (Volpert		34	-	261	11
Ziskind	Khayim-Josel			about 60	shoemaker	262	11
Ziskind	(f)			about 60	homemaker	263	11
Ziskind	Tzipa			about 29	seamstress	264	11
Ziskind	Peshe			about 26	salesperson	265	11
Finkel	Mendel			about 46	tradesman	266	11
Finkel	(f)			about 45	homemaker	267	11
Finkel	(f)	Mendel		about 16	student	268	11
Finkel	(f)	Mendel		about 14	student	269	11
Jankelev	Abram			about 48	tradesman	270	11
Jankelev				about 46	homemaker	271	11

Jankelev	Liuba	Abram		about 17	student	272	11
Jankelev	Sara	Abram		about 13	student	273	11
Leib_____	Hene			about 28	seamstress	274	11
Beker	Shabsai			about 45	tradesman	275	11
Beker	(f)	Shabsai		9	student	276	12
Beker	Sara	Khayim-Shune		about 47	homemaker	277	12
Beker		Shabsai		14	student	278	12
Jakhnovichi	Moisha			about 57	tradesman	279	12
Jakhnovichi	Michla			about 57	homemaker	280	12
Tartak	Dovid			about 48	shoemaker shop	281	12
Tartak	Ester			about 52	homemaker	282	12
Ran	Shleime			about 60	tradesman	283	12
Ran	(f)			about 57	homemaker	284	12
Ran	(f)	Shleime		about 26	-	285	12
Ran	(f)	Shleime		about 26	-	286	12
Neihauz	Izrael			about 58	tradesman	287	12
Neihauz	(f)			about 58	homemaker	288	12
Neihauz	Nekhama	Izrael		25	student	289	12
Neihauz	(m)	Izrael?		20	-	290	12
Neihauz	(m)	Izrael?		18	-	291	12
Shatz	(f)			about 60	homemaker	292	12

Shatz	Dveira			about 26	-	293	12
Shatz	Roza			about 26	seamstress	294	12
Shatz	(m)			about 56	teacher, tradesman	295	12
Abromovich	Shleime-Hibel			about 56	teacher	296	12
Abromovich	(f)			about 54	homemaker	297	12
Abromovich	(f)	Shleime-Hibel		about 30	-	298	12
Abromovich	(f)	Shleime-Hibel		about 26	seamstress	299	12
Abromovich	Samson			24	theological seminary student	300	12
Milner	Abram			about 36	farmer	301	12
Milner	(f)			about 36	homemaker	302	12
Gelman	Moisha			about 45	farmer	303	13
Gelman	(f)			about 43	homemaker	304	13
Gelman	Faivel	Moisha		18	student	305	13
Gelman	(f)			15	student	306	13
Gelman	Berta	Noakh		63	homemaker	307	13
Gelman	Noakh	Simon		30	tinsmith	308	13
Berelovich	Ida	Noakh		about 72	-	309	13
Shevelovich	Hirsh	Leibe		about 40	butcher	310	13
Shevelovich	(f)			about 40	homemaker	311	13
Shevelovich	(f)	Hirsh		10	student	312	13
Shevelovich	Gina	Leibe		about 20	-	313	13

Golibrodsky	Khava	Leibe		about 30	homemaker. husband living	314	13
Golibrodsky	Khaya	Arom		about 13	student. father in Siauliai?	315	13
Golibrodsky	Paya	Arom		about 15	student	316	13
Golibrodsky	(m)	Arom		about 4	-	317	13
Shevelevich	(m)	Leibe		about 24	-	318	13
Vain/Wein?	Josel			about 60	shoemaker	319	13
Vain/Wein?	(f)			about 58	homemaker	320	13
Vain/Wein?	Hirsh	Josel		20	-	321	13
Rozenfeld	Nekhemia			50	trader, dealer	322	13
Rozenfeld	Khana	Meine		about 48	homemaker	323	13
Rozenfeld	Khayim	Nekhemia		20	electrician	324	13
Rozenfeld	Meine			15	student	325	13
Fleisher	Shmuel-Meyer			about 70	tradesman	326	13
Fleisher	(f)			about 66	-	327	13
Zak	Azriel	Hirsh		about 56	tradesman	328	13
Zak	Sara	Abram		about 50	homemaker	329	14
Zak	Vulf	Azriel		15	student	330	14
Zak	Simon	Azriel		17	student	331	14
Markovich	(f)			about 60	homemaker	332	14
Markovich	Meier	Abrom		about 35	office worker	333	14
Markovich	(f)	Abrom		about 37	-	334	14

Markovich	Moishe	Abrom		about 20	theological seminary student	335	14
Kare	Shleime			52	chimney sweep	336	14
Movshovich	(f)			60	homemaker	337	14
Movshovich	Jankel	Bentzel		28	soft-drink factory owner	338	14
Movshovich	(f)			27	homemaker	339	14
BRENNER	Pinkhas			55	milkman	340	14
BRENNER	(m)	Pinkhas		20	student	341	14
BRENNER	Malka	Pinkhas		19	homemaker	342	14
Ziskind	Moisha			55		343	14
Ziskind	(m)	Moisha?		-	shoemaker	344	14
Ziskind	(m)	Moisha?		-	-	345	14
Ziskind	(m)	Moisha?		-	-	346	14
Ziskind	(f)	Moisha		-	-	347	14
Ziskind	(f)	Moisha		-	-	348	14
Ziskind	(f)	Moisha		-	-	349	14
Mark	Vulf			60	Shoemaker	350	14
Mark	(f)			60	homemaker	351	14
Mark	Itzik	Vulf		27	bootmaker	352	14
Mark	(m)	Vulf		25	-	353	15
Movshovich	Judel	Bentzel		34	worker in soft-drink factory	354	15
Movshovich	Rakhel	Vulf		28	homemaker	355	15

Goldshtein	Pese	Aron		42	bookkeeper	356	15
Shimyatzki	Itze-Mote			65	drayman. son in South Africa	357	15
Shimyatzki	Bele?			65	homemaker	358	15
Shimyatzki	Dovid	Itze-Mote		24	brother in South Africa	359	15
Shimyatzki	Malka	Itze-Mote		26	brother in South Africa	360	15
Preid	Khaya			55	owner of soft-drink factory	361	15
Preid	Mendel	Izrael		34	soft-drink factory worker	362	15
Preid	Khone	Izrael		28	soft-drink factory worker	363	15
Tzvik(a?)	Elye-Mikha			65	milkman	364	15
Gilvich	Meyer			30	shop commisar	365	15
Gilvich	(f)			60	-	366	15
Gilvich	(f)			58	-	367	15
Luntz	Zundel	Bentzel		65	farmer	368	15
Luntz	Gite			65	homemaker	369	15
Luntz	Borukh	Zundel		33	farmer	370	15
Khatzkelevich	(f)			45	seamstress	371	15
Khatzkelevich	(f)			42	seamstress	372	15
Kuf	Ruvin			40	tailor	373	15
Kuf	(f)			40	homemaker	374	15
Rol	Khatzkel			58	farmer	375	15
Rol	(f)			55	homemaker	376	15

Rol	Itzik	Khatzkel		26	milkman	377	15
Rol	Bentzel	Khatzkel		24	milkman	378	15
Rol	(m)	Khatzkel		17	student	379	15
Rom	Reisel			70	homemaker	380	16
Rom	Khayim?-Abrom	Moishe		37	brother, sister in South Africa	381	16
Yavne	Khayim	Josel		43	fireman. daughter in Siauliai	382	16
Yavne	Sara			40	homemaker. daughter in Siauliai	383	16
Shafer	Moisha	Josel		55	tradesman, accountant. son in Jonave d.	384	16
Shafer	Mere			55	homemaker. son in Jonave d.	385	16
Shafer	Itzik	Moisha		21	student. brother in Jonava d.	386	16
Shafer	Hene	Moisha		17	student. brother in Jonava d.	387	16
Shafer	Gita	Moisha		14	student. brother in Jonava d.	388	16
Finkelshtein	(f)			65	homemaker. Son is Kelmer	389	16
Finkelshtein	(f)			45	homemaker. father in Kaunas	390	16
Finkelshtein	(f)	Kushel		-	student	391	16
Shnaider	Jankel	Borukh		53	bootmaker	392	16
Shnaider	Judel	Borukh		51	shoemaker	393	16
Shnaider	Khana	Borukh		55	employee	394	16
Shevelevich	(f)			65		395	16
Dubchansky	(f)			-	teacher	396	16
Iserbis	Keife			65	tradesman. son in Israel	397	16

Iserbis	(f)			65	tradeswoman. son in Israel	398	16
Iserbis	Moisha	Keife		25	student. brother in Israel	399	16
Katz	Nokhum			60	teacher	400	16
Katz	Libe			60	baker	401	16
Katz	Itz-Eyer	Nokhum		28	teacher	402	16
Roz	Moisha-Ber			about 60		403	16
Roz	Sora-Molka			about 58		404	16
Roz	Rokhile	Moisha-Ber		-		405	16
Roz	(m)	Moisha-Ber		-		406	17
Osher	Hirsh	Josel		about 27		407	17
Osher	Moishe	Josel		about 32		408	17
Osher	Rivka			about 32		409	17
Osher	(m)			-		410	17
Osher	(f)			-		411	17
Osher	(m)			-		412	17
Chaiton	(f)			-		413	17
Morgenshtern	Henakh			about 45		414	17
Morgenshtern	Yeta			about 43		415	17
Morgenshtern	Moisha			18	student	416	17
Dat	(f)			about 65	paper salesperson	417	17
Gothelf	Moisha			about 60	tradesman	418	17

Gothelf	(f)			about 60	homemaker	419	17
Jakhmin	(m)			about 60	accountant	420	17
Jakhmin	(f)			about 60	homemaker	421	17
Jakhmin	?ane			27	seamstress	422	17
Jakhmin	Marcel			23	theological seminary student	423	17
Izus	Itzik	Ariye		about 45	tailor	424	17
Izus	(f)			about 45	homemaker	425	17
Zaks	Jankel			about 65	tradesman	426	17
Zaks	(f)			about 62	homemaker	427	17
Levyash	(f)	Josel		about 44		428	17
Noik	Itzik			about 34	tradesman	429	17
Noik	Shifra	Josel		about 29	homemaker	430	17
Keltz	Berel	Shmuel		about 45	chauffeur	431	17
Keltz	Khaya			about 45	homemaker	432	18
Keltz	Frida	Berel		about 18	student	433	18
Keltz	Leya	Berel		about 16	student	434	18
Keltz	Preida	Shmuel		about 30	office worker	435	18
Glezar	Mina			about 24		436	18
Glezar	(f)			about 60		437	18
Ladevsky	Herel			28	office worker	438	18
Abromavich	(f)			-		439	18

Abromavich	Beinis	Leizar		about 36	butcher	440	18
Abromavich	(m)	Leizar		about 34	butcher	441	18
Abromavich	Khona	Leizar		about 30	teacher	442	18
Abromavich	Abram	Leizar		about 40	butcher	443	18
Jubar	Jankel	Moishe-Itzik		about 48	shoemaker	444	18
Jubar	(f)			about 46	homemaker	445	18
Imbar	(m)	Jankel		about 16		446	18
Imbar	(m)	Jankel		about 15		447	18
Kushelevsky	Khatze			-	farmer	448	18
Kushelevsky	(f)			-	homemaker	449	18
Kushelevsky	(m)	Khatze		-	student	450	18
Kushelevsky	(m)	Khatze		-	student	451	18
Kushelevsky	(m)	Khatze		-	student	452	18
Kushelevsky	(f)	Khatze		-	student	453	18
Kushelevsky	(f)	Khatze		-	student	454	18
Itzikzon	Khaya	Bentzel		about 46		455	18
Itzikzon	Golda	Shimon		about 26		456	18
Itzikzon	(f)	Shimon		21		457	18
Itzikzon	(m)	Shimon		17		458	18
Vainer	Paretz			about 50	baker	459	19
Vainer	(f)	Bentzel		about 45	homemaker	460	19

Vainer	(f)	Paretz		20		461	19
Vainer	(m)	Paretz		-		462	19
Mel	Moisha	Arom		about 60		463	19
Mel	Reise			about 58		464	19
Mel	(m)	Arom		-	student	465	19
Mel	(m)	Arom		-	student	466	19
Mel	(f)	Arom		-	student	467	19
Mergelias (Margolis)	Meine	Josel		about 42	dreyman	468	19
Mergelias (Margolis)	(f)			about 42	seamstress	469	19
Mergelias (Margolis)	Shmuel	Josel		about 40	loader	470	19
Mergelias (Margolis)	(f)			about 38	homemaker	471	19
Danilevich	Jankel	Mendel		about 45	tailor	472	19
Danilevich	(f)			about 43	homemaker	473	19
Danilevich	Mendel			about 60		474	19
Elkan	Maks			about 38	bootmaker	475	19
Domb	Josel			80		476	19
Domb	(f)			56		477	19
Domb	(m)	Josel		-		478	19
Domb	(m)	Josel		-		479	19
Domb	(f)	Josel		-		480	19
Domb	(f)	Josel		-		481	19

Milviansky	(f)			about 55		482	19
Milviansky	Hinda	Peisakh		about 25		483	19

Link to source	Source	Name/surname	Birth Date	Occupation:	Father
View Record	1816 Census, Family #1	Itzko Sadinsky			Rubin
View Record	1816 Census, Family #10	Yosel Khayimko			Berk
View Record	1816 Census, Family #11	Itzko Rom			Dovid
View Record	1816 Census, Family #11	Dovid Rom			Itzik
View Record	1816 Census, Family #12	Shmul-Izrael Dovidowitch			
View Record	1816 Census, Family #12	Khatzkiel Furmansky			Abrom
View Record	1816 Census, Family #12	Dovid-Khayim Furmansky			Peisakh
View Record	1816 Census, Family #13	Leizer Gurvitch			Yosel
View Record	1816 Census, Family #13	Movshe-Shimel Ufa			Shlom
View Record	1816 Census, Family #14	Yankel Kantor			Leib
View Record	1816 Census, Family #15	Dovid Luria			Shimel
View Record	1816 Census, Family #15	Shimel Luria			Ovsei
View Record	1816 Census, Family #15	Khatzkiel Shtchur			Zavel
View Record	1816 Census, Family #16	Eliyash-Hirsh Broida	1802		Leiba
View Record	1816 Census, Family #16	Fruma Broida	1809		Leiba
View Record	1816 Census, Family #16	Leia Broida	1781		
View Record	1816 Census, Family #16	Zlotka Yankelovitch	1811		Leiba
View Record	1816 Census, Family #16	Leiba Broida	1779		Meier
View Record	1816 Census, Family #16	Shmul Yankelovitch	1798		
View Record	1816 Census, Family #16	Zlatka Broida	1801		Leiba
View Record	1816 Census, Family #16	Shmul	1798		Yankel
View Record	1816 Census, Family #17	Leiba Ufa			Movsh
View Record	1816 Census, Family #18	Itzko Jak			Aizik
View Record	1816 Census, Family #19	Hirsh Bliz			Eliyash
View Record	1816 Census, Family #2	Hirsh-Dovid Zaks			Rafal
View Record	1816 Census, Family #2	Benyamin Zaks			Leib
View Record	1816 Census, Family #20	Dworka Broda	1761		
View Record	1816 Census, Family #20	Hirsh Broda	1757		Yosel
View Record	1816 Census, Family #20	Yankel-Jona Broda	1782		Hirsh
View Record	1816 Census, Family #20	Rokha Broda	1784		
View Record	1816 Census, Family #21	Iser Kurtchan			Leizer
View Record	1816 Census, Family #21	Marek Keus			Shmul
View Record	1816 Census, Family #22	Afroim Wolpart	1770		Aizik
View Record	1816 Census, Family #22	Rokhla Wolpart	1777		

View Record	1816 Census, Family #23	Abel-Dovid Yankelovitch			
View Record	1816 Census, Family #23	Chayim Abrokh			Yankel
View Record	1816 Census, Family #23	Orel Abrokh			Meier
View Record	1816 Census, Family #23	Juda-Abel Abrokh			Yankel
View Record	1816 Census, Family #24	Malka Wolpart	1802		
View Record	1816 Census, Family #24	Leiba Wolpart	1803		Nakhman
View Record	1816 Census, Family #24	Kheina Wolpart	1805		Nakhman
View Record	1816 Census, Family #24	Rivka Wolpart	1815		Nakhman
View Record	1816 Census, Family #24	Nakhman Wolpart	1779		Irliash?
View Record	1816 Census, Family #24	Tzivka Jofa	1814		Zelman
View Record	1816 Census, Family #24	Zelman Jofa	1796		Leiba
View Record	1816 Census, Family #24	Shymkha-Aizik Wolpart	1812		Nakhman
View Record	1816 Census, Family #24	Etka Wolpart	1781		
View Record	1816 Census, Family #24	Zelman Jofa			Leib
View Record	1816 Census, Family #24	Etka Jofa	Abt		
View Record	1816 Census, Family #25	Meier Itzkovitch			Dovid
View Record	1816 Census, Family #26	Etka Wolpart	1812		Yankel
View Record	1816 Census, Family #26	Meier-Zalkind Wolpart	1798		Yankel
View Record	1816 Census, Family #26	Yankel Wolpart	1779		Ershal
View Record	1816 Census, Family #26	Zalkind Wolpart	1811		Yankel
View Record	1816 Census, Family #26	Kheina Wolpart	1801		Yankel
View Record	1816 Census, Family #26	Menukha Wolpart	1778		
View Record	1816 Census, Family #26	Rivka Wolpart	1798		
View Record	1816 Census, Family #27	Izroel Zif	1794		Shymel
View Record	1816 Census, Family #27	Khana Zif	1803		Shymel
View Record	1816 Census, Family #27	Mera Zif	1781		
View Record	1816 Census, Family #27	Rivka Zif	1815		Shymel
View Record	1816 Census, Family #27	Shimel Zif	1779		Wolf
View Record	1816 Census, Family #28	Yankel Gurvitch			Meier
View Record	1816 Census, Family #28	Abel Gurvitch			Movsh
View Record	1816 Census, Family #29	Berel Zakhar			Shmul
View Record	1816 Census, Family #29	Marek-Mendel Zakhar			Nachman
View Record	1816 Census, Family #3	Yankel Zaks			Itzik
View Record	1816 Census, Family #3	Aizik Zaks			Abrom
View Record	1816 Census, Family #3	Itzko Zaks			Tevel

View Record	1816 Census, Family #3	Abrom-Khatzkiel Zaks			Itzik
View Record	1816 Census, Family #3	Hirsh Zaks			Orel
View Record	1816 Census, Family #30	Zundel-Nochum Biransky			Eliyash
View Record	1816 Census, Family #30	Movsha Biransky			Eliyash
View Record	1816 Census, Family #31	Liber Pinia			Yudel
View Record	1816 Census, Family #32	Kushel Ziv	1761		Reuvel
View Record	1816 Census, Family #32	Orel Zeba			Berel
View Record	1816 Census, Family #33	Yankel-Benzion Katz			Eliyash
View Record	1816 Census, Family #33	Itzko-Izroel Katz			Hirsh
View Record	1816 Census, Family #34	Shloma-Getzel Jofa			Mark
View Record	1816 Census, Family #35	Faibush-Getzel Beneger			Mendel
View Record	1816 Census, Family #36	Shuel-Movsha Sus			Mark
View Record	1816 Census, Family #37	Shimshek-Marek Zioman?			Aizik
View Record	1816 Census, Family #38	Berel-Afroim Maltzer			Leib
View Record	1816 Census, Family #39	Eliyash-Movsha Gurvitch			Yosel
View Record	1816 Census, Family #4	Wolf-Hirsh Zaks			Orel
View Record	1816 Census, Family #4	Wolf Zaks			Yankel
View Record	1816 Census, Family #40	Orel-Dovid Katz			Dovid
View Record	1816 Census, Family #40	Yankel-Eliyash Katz			Dovid
View Record	1816 Census, Family #41	Kiva-Hirsh Liptzich			Hilel
View Record	1816 Census, Family #41	Izrael-Jekiva Liptzich			Yosel
View Record	1816 Census, Family #41	Yankel-Jona Liptzich			Yosel
View Record	1816 Census, Family #42	Abel-Leiba Orelovitch			
View Record	1816 Census, Family #43	Abrom-Movsha Shimmel			Shuel
View Record	1816 Census, Family #43	Leiba Kopel			Aizik
View Record	1816 Census, Family #44	Leiba Katz			Hillel
View Record	1816 Census, Family #44	Leiba Kutcher			Yankel
View Record	1816 Census, Family #44	Judel-Nekhemiyash Khaita			
View Record	1816 Census, Family #44	Dovid Khaita			Shai
View Record	1816 Census, Family #44	Yosel Khaita			Yankel
View Record	1816 Census, Family #44	Hirsh Khaita			Yosel
View Record	1816 Census, Family #45	Chayim-Rafal-Movsha Kutcher			Leib
View Record	1816 Census, Family #46	Leiba-Chayim Kutcher			Wolf
View Record	1816 Census, Family #46	Itzko-Sender Keitzer			Leib
View Record	1816 Census, Family #47	Chayim Laikhry			Izrail

View Record	1816 Census, Family #48	Shaia Tzimbak			Pinsuch
View Record	1816 Census, Family #49	Notel Glos			Leib
View Record	1816 Census, Family #5	Kalman-Boruch-Hertz Novtelovitch			
View Record	1816 Census, Family #5	Yankel Zaks			Hershel
View Record	1816 Census, Family #5	Eliyash-Tevel Zaks			Hershel
View Record	1816 Census, Family #50	Leiba Kheimar			Yosel
View Record	1816 Census, Family #51	Eliyash Ravtchin			Itzik
View Record	1816 Census, Family #52	Zelman Shloma			Yankel
View Record	1816 Census, Family #52	Kushel Berman			Rubin
View Record	1816 Census, Family #53	Aizik Novtelovitch			
View Record	1816 Census, Family #53	Aizik Mlinkovitch			Hirsh
View Record	1816 Census, Family #54	Wolf Davka			Mark
View Record	1816 Census, Family #55	Meier Dovidowsky			Shlom
View Record	1816 Census, Family #56	Hirsh-Sokhor Jospe			Fauvel
View Record	1816 Census, Family #56	Lazar-Ovsei Osher			Orel
View Record	1816 Census, Family #57	Meier-Abrom Galgut			Movsh
View Record	1816 Census, Family #58	Movsha Biransky			Hirsh
View Record	1816 Census, Family #59	Abel-Orel Itzkovitch			
View Record	1816 Census, Family #6	Gershon Wolpart	1756		Aizik
View Record	1816 Census, Family #6	Sorka Wolpart	1762		
View Record	1816 Census, Family #60	Yankel Shmulovitch			
View Record	1816 Census, Family #61	Chayim-Leiba Peisakhovitch			
View Record	1816 Census, Family #7	Marek Rubinovitch			Wolf
View Record	1816 Census, Family #8	Hlavna-Hirsh Leibovitch			
View Record	1816 Census, Family #8	Azriel Grizen			Ruvel
View Record	1816 Census, Family #9	Movsha-Meier Jofa			Leib
View Record	1816 Census, Family #9	Avzar Reish			Abrom
View Record	1816 Census, Family #9	Meier Marko			Hillel
View Record	1816 Census, Family #9	Makhno Klas			Ovsei
View Record	1816 Census, Family #9	Leiba Jofa			Getzel
View Record	1839 Hilkhot R. Alfas	Meir Broida			Arye-Leib
View Record	1839 Hilkhot R. Alfas	Shalom-Tuvia			
View Record	1839 Hilkhot R. Alfas	Nakhman Rappaport			
View Record	1839 Hilkhot R. Alfas	Yekhezkel		haRav	
View Record	1839 Hilkhot R. Alfas	Yisroel-Iser			Eliezer

View Record	1839 Hilkhot R. Alfas	Eliezer			Yehuda
View Record	1839 Hilkhot R. Alfas	Yoel			Mordekhai
View Record	1839 Shvil HaYashar	Yekhezkel			
View Record	1839 Shvil HaYashar	Nakhman Rappaport			
View Record	1839 Shvil HaYashar	Moshe		Mv	Dov-Ber
View Record	1839 Shvil HaYashar	Eliezer			Yehuda
View Record	1839 Shvil HaYashar	Yisroel-Iser			Eliez
View Record	1839 Shvil HaYashar	Shalom-Tuvia			
View Record	1839 Shvil HaYashar	Yoel			Mordekhai
View Record	1841 Ateret Shaul	Pinkhos			Yakov
View Record	1841 Ateret Shaul	Moshe			Yehuda
View Record	1841 Ateret Shaul	Yitzkhak Sheimes			
View Record	1841 Ateret Shaul	Yehuda-Yosef			Elia
View Record	1841 Ateret Shaul	Meir Broida			Arye-Leib
View Record	1841 Ateret Shaul	Elia			Shabbasai
View Record	1841 Ateret Shaul	Arye-Leib			Meir
View Record	1841 Ateret Shaul	Meir			Nakhman
View Record	1841 Ateret Shaul	Shabbasai			Dov-Ber
View Record	1841 Ateret Shaul	Tuvia			Yitzkhak
View Record	1841 Ateret Shaul	Yitzkhak Katzenelen			M.
View Record	1841 Ateret Shaul	Nakhman Katz		haCohen	Y.
View Record	1841 Ateret Shaul	Yisroel Broida			Menakhem
View Record	1841 Ateret Shaul	M.-Aharon Berman			Leib
View Record	1841 Ateret Shaul	Yekhezkel		haRav	
View Record	1841 Ateret Shaul	Sh(lomo)-Zalman			Yona
View Record	1841 Ateret Shaul	Dov-Ber			Nakhman
View Record	1841 Ateret Shaul	Reuven-Tzvi			Eliezer
View Record	1841 Ateret Shaul	Meir			A. (Arye?)-Leib
View Record	1841 Ateret Shaul	Y.-Isaak			Nakhman
View Record	1841 Ateret Shaul	Eliezer Katz		haCohen	Yehuda-Leib
View Record	1841 Ateret Shaul	Tzvi			Aharon
View Record	1841 Ateret Shaul	Yehuda-Leib			Borukh
View Record	1841 Ateret Shaul	Elia-Mendel			Alexander
View Record	1841 Ateret Shaul	Tzvi			Borukh-Bendet
View Record	1841 Ateret Shaul	Eliezer			Y. (Yehuda?)

View Record	1841 Ateret Shaul	Betzalel			Moshe
View Record	1841 Ateret Shaul	Avraham			Y. (Yisroel?)-Iser
View Record	1841 Ateret Shaul	Meir			Yakov
View Record	1841 Ateret Shaul	Dov-Ber Meirovitz			
View Record	1841 Ateret Shaul	Yona			Sh.-Zalman
View Record	1851 Census, Family #1	Mendel-Chayim Jakub			Kalman
View Record	1851 Census, Family #1	Kalman-Wolf Jakub			Nochum
View Record	1851 Census, Family #10	Roche-Dine Gurvitch	1838		Leizerovitch
View Record	1851 Census, Family #11	Khiena Jakub			
View Record	1851 Census, Family #12	Hirsh Bind?			
View Record	1851 Census, Family #13	Menukha Gows?			
View Record	1851 Census, Family #14	Pesya Kaplan			
View Record	1851 Census, Family #16	Goda Dantzig			
View Record	1851 Census, Family #17	Rivka Gurvitch	1839		Yekhiel-Getzel
View Record	1851 Census, Family #17	Feiga Gurvitch	1846		Yekhiel-Getzel
View Record	1851 Census, Family #17	Basya Gurvitch	1833		
View Record	1851 Census, Family #18	Gena-Khaya Gelda			Meierovitch
View Record	1851 Census, Family #19	Eta Sander			Shibovitch
View Record	1851 Census, Family #2	Leib-Nochum Mendelzon			Efroim
View Record	1851 Census, Family #20	Girsha-Boruch Liptzik			
View Record	1851 Census, Family #21	Sheina Rom			
View Record	1851 Census, Family #22	Kuna Shlomka			Yankelovitch
View Record	1851 Census, Family #22	Sheina Shlomka			Yankelovitch
View Record	1851 Census, Family #23	Sora-Gida Leikhter			Shmulovitch
View Record	1851 Census, Family #24	Rocha Bendshel?			
View Record	1851 Census, Family #25	Sora-Leia Zusman			
View Record	1851 Census, Family #26	Sora-Rivka Ber			Kopel
View Record	1851 Census, Family #28	Tziza Raffe			Chayimovitch
View Record	1851 Census, Family #29	Yokhevya ? Khayimo			Itzik
View Record	1851 Census, Family #3	Ber-Auzer Leibovitch			Shmul
View Record	1851 Census, Family #30	Khaya-Basia Leib			Shevel-Yankel
View Record	1851 Census, Family #31	Enta Dantzig			Movsh-Wolf
View Record	1851 Census, Family #32	Khaya-Wita Khayimo			Movsh
View Record	1851 Census, Family #33	Roda Javko			Sender
View Record	1851 Census, Family #34	Khana-Freida Furman			Kopel

View Record	1851 Census, Family #35	Shloma-Boruch Shwarts			
View Record	1851 Census, Family #36	Ita Peisakh			Leib
View Record	1851 Census, Family #37	Sora Ziskind			
View Record	1851 Census, Family #37	Beila Ziskind			Izroel-Zalkind
View Record	1851 Census, Family #39	Boida? Blokh			Berel
View Record	1851 Census, Family #4	Abrom-Sender Itzkovitch			Zalman
View Record	1851 Census, Family #40	Basya Bruk			Leizer
View Record	1851 Census, Family #42	Tzirla Getzel?			Boruch
View Record	1851 Census, Family #44	Rokha Felsh?			Yankel
View Record	1851 Census, Family #5	Movsha-Chonen Faivish			Mendel
View Record	1851 Census, Family #6	Faivus-Shmuel Leib			Mendel
View Record	1851 Census, Family #7	Abrom-Leizer Ovseiovitch			Aizik
View Record	1851 Census, Family #8	Orel-Meier Velvelovitch			Shmul
View Record	1851 Census, Family #9	Dobra Zaks	1847		Yankel-Ovsiei
View Record	1851 Census, Family #9	Pesya Zaks	1842		Yankel-Ovsiei
View Record	1851 Census, Family #9	Ginda Zaks	1844		Yankel-Ovsiei
View Record	1851 Census, Family #9	Khana Zaks	1821		
View Record	1851 Census, Family #9	Yankel-Ovsiei Zaks			
View Record	1864 Census	Khatzkiel Luria			Srol
View Record	1872 Hamagid pg. 299	Eli Broida			
View Record	1872 Hamagid pg. 299	Moshe Broida			
View Record	1872 Hamagid pg. 299	Yosef Broida			
View Record	1873 Census	Srol Movshowitch?	1852		Leib?
View Record	1873 Census	Mordkhe Movshowitch	1847		Ruvel-Srol
View Record	1873 Census	Kustzel ? Movshowitch?	1847		Leib
View Record	1873 Census	Itzik Zelik			Leib
View Record	1873 Census	Yankel Zelik			Leib
View Record	1873 Census	Ber Zelik			Leib
View Record	1873 Census	Dovid Getzel			Abrom
View Record	1873 Census	Leib Zelik			Yosel
View Record	1873 Census	Movsha Furman			Yankel
View Record	1873 Census	Leizer Getzel			Abrom
View Record	1874 Census	Feiga Gurvitch			Mortchel
View Record	1874 Census	Tevel Izrailovitch			Khanan
View Record	1874 Census	Jauzel? Ber			Kopel-Leib

View Record	1874 Census	Shloma-Zelik Meier			Leizer
View Record	1874 Census	Rivka-Giril? Meierovitch			Mosh
View Record	1874 Census	Iser Wigdal?			Abrom
View Record	1874 Census	Khaya Kaplan			Zusman
View Record	1874 Census	Beila Wolpert			Judel-Shmul
View Record	1874 Census	Abrom Wigdal?			Iser
View Record	1878 Panevezys Marriages, Mar	Yosel Neviazhsky			Avraham-Yitzkhak
View Record	1878 Panevezys Marriages, Mar 15	Eida-Rochel Maizel			Yehuda
View Record	1878 Panevezys Marriages, Mar 15	Tuvia Borukh Broida			Borukh
View Record	1878 Panevezys Marriages, Mar 18	Braina-Hinda Broida			Borukh
View Record	1895 Vsia Rossia	Ziv		2 Grocery Shops	
View Record	1897 Census	Abrom Shereshevsky			
View Record	1897 Census	Khana Ziv	1886		Meier
View Record	1897 Census	Ginda Ziv	1880		Meier
View Record	1897 Census	Tauba Ziv	1892		Meier
View Record	1897 Census	Movsha Ziv	1888		Meier
View Record	1897 Census	Mendel Ziv	1882		Meier
View Record	1897 Census	Riva Ziv	1877		Meier
View Record	1897 Census	Meier Ziv	1850		Abel
View Record	1897 Census	Khaya Ziv	1853		Abrom
View Record	1897 Census	Fruma Shereshevsky	1830		Yankel
View Record	1897 Census	Dovid Danin			Leizer
View Record	1897 Census	Hersh Taitushsky			
View Record	1897 Census	Ruvel Hirshovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Oren Operiyash			Yankel
View Record	1897 Census	Dovid-Leib Hirshovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Sisel? Hirshovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Gedal Smuilovitch			Nekhem
View Record	1897 Census	Khaya-Leia Abromovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Mortkhel Brawde			Sender
View Record	1897 Census	Frade-Riva Abromovitch			Yankel
View Record	1897 Census	Yankel Danin			Leizer
View Record	1897 Census	Pesya Burbaitsky			Movsh
View Record	1897 Census	Sora-Diva Furman			Mortkhel
View Record	1897 Census	Tzalel Levin			Abrom Dovidovitch

View Record	1897 Census	Sender-Aron Reikhman			Hirsh
View Record	1897 Census	Basya Zaks			Yankel
View Record	1897 Census	Malka Danin			Dovid
View Record	1897 Census	Rokhla Reikhman			Mortkhel
View Record	1897 Census	Hersh-Leizer Reikhman			Yankel
View Record	1897 Census	Yankel Zaks			Mortkhel
View Record	1897 Census	Leizer Danin			Lozer
View Record	1897 Census	Benka-Tzirya Abromovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Beila-Raizla Makht			Yudel
View Record	1897 Census	Liba Hirshovitch			Bentzel
View Record	1897 Census	Paya Hirshovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Mortkhel-Zelik Zaks			Yosel
View Record	1897 Census	Mordukh Getzov			Josel
View Record	1897 Census	Khatzkiel Makht			Orel
View Record	1897 Census	Sora-Sheina Shteinberg			Movsh
View Record	1897 Census	Pesya-Khaya Furman			
View Record	1897 Census	Abrom-Abel Taitushsky			Mikhel
View Record	1897 Census	Movsha Burbaitsky			Eliyash
View Record	1897 Census	Movsha-Leizer Hirshovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Golda Burbaitsky			Uri
View Record	1897 Census	Riva Hirshovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Meilakh Hirshovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Gedana (Bedana?) Hirshovitch			Josel
View Record	1897 Census	Yosel Abromovitch			Abrom
View Record	1897 Census	Sora-Nekha Abromovitch			Yosel
View Record	1897 Census	Nekhemy Smuilovitch			Shlem
View Record	1897 Census	Liudmila Limont			Osip
View Record	1897 Census	Leizer-Ber Hirshovitch			Nekhem
View Record	1897 Census	Khaya-Leia Operiyash			
View Record	1897 Census	Yosel Hirshovitch			Nekhem
View Record	1897 Census	Ginda Burbaitsky			Movsh
View Record	1897 Census	Aizik Danin			Leizer
View Record	1897 Census	Sora Levin			Ick
View Record	1897 Census	Freida Smuilovitch			Hirsh
View Record	1897 Census	Sheina? Taitushsky			Ruvel

View Record	1897 Hamelitz pg. 123	Dvora Broida			
View Record	1898 Hamelitz pg. 112	Sarah Mordekhelovitz			Moshe Broida
View Record	1898 Hamelitz pg. 112	Yitzkhak Mordekhelovitz			
View Record	1898 Hamelitz pg. 112	Sarah Broida			Moshe Broida
View Record	1899 Hamelitz #56	Zev (Wolf?) Wolpert			
View Record	1899 Hamelitz pg. 56	Shmuel Broida			(Moshe Broida)
View Record	1899 VR II (Suvorin), pg. 1080	Leiba Broida		Textiles, Haberdashery	Srol
View Record	1899 VR II (Suvorin), pg. 1081	Abrom Gurvich		Textiles, Haberdashery	Lipman
View Record	1899 VR II (Suvorin), pg. 1081	Gentz. Katzenelen		Textiles, Haberdashery	Shaul
View Record	1899 VR II (Suvorin), pg. 1083	Moshe-Abraham Yoselovich		Textiles, Haberdashery	Berel
View Record	1902 Hamelitz #229	Dov Wolpert			
View Record	1903 Vsia Rossia	Movsha-Eliyash Rom		Steam mill (melnitsa)	Shalom
View Record	1903 Vsia Rossia	Shmuel Wolpert		Haberdashery Shop	Yosel
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Ruvel Shapiro		Salt	Shmuel
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Zlata Berson		Haberdashery	Movsh (Braude)
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Girsh Terespolskii		Haberdashery	Itsyk
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Hirsh Braude		Shoe Shop	Leib
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Raf Grinberg		Grocery	Movsh
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Elian? Yanovek?		Bread	Peisakh
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Sora-Reiza Preis		Bakery	Binyam(in)
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Leib Braude		grocery in Shileli	Boruch
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Shmuel?-Dov Vigdorovich		Fabrics	Itsyk
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Nikl Zubova		Beer	Nikl
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Abr-Mois/Avraham-Moshe Gurvich		Fabrics	Berel
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Liba Lipshits		Pharmacy	Sholom
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Zelman Ziv		Grocery	Gilel
View Record	1903 Vsia Rossiya col. 605-7	Itsik Bukh		Grocery	Girsh
View Record	1905 Jews in Russo-Japanese War	Yakov Mal/Mel			
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	U. Kaufman		Bread	I.
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Reiza Kalmanovich		Flour	Bentz
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Leon Gelpern		Grocery	Yudel
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Hinda Fleisher		Fabrics	Izroel
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Pesa Godgelf		Leather	Girsh
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Velvel Berson		Haberdashery	Zusm
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Reiza Wolpert		Pharmacy Goods	Khayim

View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Girsh Kaplan		Fabrics	Abrom
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	R Burbaitskaya		Grocery	E
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Itsik Bukh		Hardware	Girsh
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	R. Leizer		Pharmacy	L.
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Khaya Vigdorovich		Fabrics	Abr
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Mois Gurvich		Fabrics	Berel
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Hirsh Braude		Haberdashery	Leib
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Raf Grinberg		Grocery	
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	Sheina-Leibov Tirshovich		Hardware	
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	S (Sarah?) Mordkhelovikh		Grocery	M (Moshe Braude?)
View Record	1911-12 Vsia Rossiya, Rossienskii uezd	M Odvin		Flour	Ya
View Record	1913 Likorot Navahredok	Leib Heilperin			
View Record	1913 Likorot Navahredok	Shlomo-Zalman			Je...(Yona?)
View Record	1913 Likorot Navahredok	Elihu Fein			Yerakhmiel
View Record	1913 Likorot Navahredok	Moshe-Yitzkhak Vitshik			
View Record	1922 Marriage Doc 45353	Rivka Fruman			Note? Leib?
View Record	1922 Marriage Doc 45353	Benzion Broida			Leib?
View Record	1922 Marriage Doc 45354	Rokhel-Zierna Odvin			R. Moshe
View Record	1922 Marriage Doc 45354	Yitzkhak Aizikovitch			Yisroel Menakhem
View Record	1922 Marriage Doc 45360	Rivka Weiner			Eliezer
View Record	1922 Marriage Doc 45360	Shimeun-Yosef Milner			Yeshaya-Ber
View Record	1922 Marriage Doc 45361a	Ette Weinberg			Moshe
View Record	1922 Marriage Doc 45361a	Henikh Morgenstern			Khayim-Eliyahu
View Record	1922 Marriage Doc 45361b	Reizel-Pere Teidik			Meier Leib
View Record	1922 Marriage Doc 45361b	Aharon Kaplan			Leib-Yerukhem
View Record	1922 Marriage Doc 45362	Ette Vigdorovitz			Shmuel
View Record	1922 Marriage Doc 45362	Binyamin-Feifel Meshtzeri?			Yehuda
View Record	1922 Marriage Doc 45363	Reizel-Pere Seidik			Meier-Leib
View Record	1922 Marriage Doc 45363	Aharon Kaplan			Leib-Yerukhem
View Record	1922 Marriage Doc 45364	Avraham-Yakov Yerinstein?			Yekhiel
View Record	1922 Marriage Doc 45364	Tove Milner			Moshe
View Record	1922 Marriage Doc 45365	Betzalel-Yona Zal			Avraham
View Record	1922 Marriage Doc 45365	Batya Kook?			Feive-Yehudim
View Record	1922 Marriage Doc 45366	Henikh Morgenstern			Khayim-Eliyahu
View Record	1922 Marriage Doc 45366	Ette Weinberg			Moshe

View Record	1922 Marriage Doc 45367	Rivka Weiner			Eliezer
View Record	1922 Marriage Doc 45367	Shimeun-Yosef Milner			Ber
View Record	1922 Marriage Documents	Shimshon Khveidan		Witness	
View Record	1922 Marriage Documents	Kalman Beinashovich		Rabbi, Gaon	
View Record	1923 Marriage Doc 45347	Yakov Danielovitz			Menakhem-Mendel
View Record	1923 Marriage Doc 45347	Esther Konif			Moshe-Yitzkhak
View Record	1923 Marriage Doc 45348				R. Moshe
View Record	1923 Marriage Doc 45348	Leib			R. Pesakh
View Record	1923 Marriage Doc 45349	Hillel			Shalom Yitzkhak
View Record	1923 Marriage Doc 45350	Aharon-Dov Roitman			Tzvi
View Record	1923 Marriage Doc 45350	Sarah/Sora-Liebe Kapel			Tzvi
View Record	1923 Marriage Doc 45351	Dov or Dr. Maghid			Bendet
View Record	1923 Marriage Doc 45351	Gisa Srolovitz			Moshe
View Record	1923 Marriage Doc 45352	Eliyahu Kremerman			Aba
View Record	1923 Marriage Doc 45352	Rivka-Rokhel Rotman			Yitzkhak-Dovid
View Record	1923 Marriage Doc 45355	Moshe Korstein			Leib
View Record	1923 Marriage Doc 45355	Khaya-Leah Nokhumovitz?			Yitzkhak-Nakhum
View Record	1923 Marriage Doc 45356	Khaya-Liebe Zakher? Sakir?			Shmuel
View Record	1923 Marriage Doc 45356	Yehoshua Pisetzner			Eliezer
View Record	1923 Marriage Doc 45357	Shifra			Kirdil?
View Record	1923 Marriage Doc 45357	Shmuel-Yakov Broder?			Eliezer
View Record	1923 Marriage Doc 45359	Basya Tarshish			Zelik
View Record	1923 Marriage Doc 45359	Efroyim Garber			Moshe
View Record	1923 Marriage Doc 45371	Yerakhmiel Halevi			Moshe-Yitzkhak
View Record	1923 Marriage Doc 45371	Khaya			Alexander
View Record	1924 Marriage Doc 45346	Khaya-Shonna Hayman			Shimon
View Record	1924 Marriage Doc 45346	Abromovitz			Shlomo-Yitzkhak
View Record	1924 Marriage Doc 45358	Liba			R. Borukh?
View Record	1924 Marriage Doc 45358	Menakhem-Mendel			Shabsai
View Record	1924 Marriage Doc 45368	Mishl? Kaplan			Gershon
View Record	1924 Marriage Doc 45368	Khanah-Beile Ral			Shmuel-Dovid
View Record	1924 Marriage Doc 45369	Leib-Shaul Hak			Kalman
View Record	1924 Marriage Doc 45369	Sarah-Dina Strik			R. Tzvi
View Record	1924 Marriage Doc 45372	Menakhem-Shlomo Gordon?			Moshe
View Record	1924 Marriage Doc 45372	Khaya Pekish			Yitzkhak

View Record	1924 Marriage Doc 45373	Rivka Br---			? Eliezer
View Record	1924 Marriage Doc 45373	Yakov			Zalman Gershon
View Record	1924 Marriage Doc 45374	Meine Misheglot?			Yosef
View Record	1924 Marriage Doc 45374	Ida-Lifshe Paz			Avraham
View Record	1924 Marriage Doc 45375	Zerakh-Yehuda			Zalman-Eliezer
View Record	1924 Marriage Doc 45375	Beile-Hinde Kushel			Zeev-Dovid
View Record	1924 Marriage Doc 45376	Khaya-Ana Kaf			Moshe-Yitzkhak?
View Record	1924 Marriage Doc 45376	Turyliek? Abromovitch			
View Record	1928 Postcard (Jack Weinstein)	L. Danin		Photographer	
View Record	1941 Arrest List #001	Nokhum Udvin	1899	Miller	
View Record	1941 Arrest List #002	Nekhama Udvin	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #003	Ester Udvin	1927	Student	Nokhum, Nekhama
View Record	1941 Arrest List #004	(F) Udvin	1930	Student	Nokhum, Nekhama
View Record	1941 Arrest List #005	Moisha Udvin	1876	Miller	Leib
View Record	1941 Arrest List #006	Feiga-Riva Udvin	1881	Homemaker	Yakov
View Record	1941 Arrest List #007	Mere Udvin	1921		Moisha, Feiga-Riva
View Record	1941 Arrest List #008	Josel Udvin	1903	Tradesman	Moisha, Feiga-Riva
View Record	1941 Arrest List #009	(F) Udvin	1886	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #010	(F) Udvin	1935		
View Record	1941 Arrest List #011	(M) Udvin	1933		
View Record	1941 Arrest List #012	Kopel Udvin	1904	Tradesman	Moisha, Feiga-Riva
View Record	1941 Arrest List #013	Pese Udvin	1904	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #014	(F) Udvin	1929	Student	Kopel, Pesa
View Record	1941 Arrest List #015	Gershon Rosin	1896	bookkeeper, Z.U.Bank	Judel
View Record	1941 Arrest List #016	(F) Rosin	1896	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #017	Riva Rosin	1901	Homemaker	Mendel
View Record	1941 Arrest List #018	Rokha Rosin	1898	Homemaker	Mendel
View Record	1941 Arrest List #019	(M) Rosin			
View Record	1941 Arrest List #020	(F) Rosin	1937		Riva
View Record	1941 Arrest List #021	David Benyesh	1912	Bookbinder	Azriel
View Record	1941 Arrest List #022	Moisha Benyesh	1916	Bookbinder	Azriel

View Record	1941 Arrest List #023	Sheina Benyesh	1903	Homemaker	Azriel
View Record	1941 Arrest List #024	Hershel Joffe	1891	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #025	Riva Joffe	1886	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #026	Israel Suralsky	1881	Doctor	
View Record	1941 Arrest List #027	(F) Suralsky	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #028	Shmuel Boner	1896	Salesman	Leizer
View Record	1941 Arrest List #029	(F) Boner	1899	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #030	Izroel Boner	1924	Student	Shmuel
View Record	1941 Arrest List #031	Moisha Boner	1926	Student	Shmuel
View Record	1941 Arrest List #032	Itzik Meyerovich		Shoemaker	Leib
View Record	1941 Arrest List #033	(F) Meyerovich		Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #034	Tankhum Meyerovich		Student	Itzik
View Record	1941 Arrest List #035	Toibe Meyerovich		Student	Itzik
View Record	1941 Arrest List #036	Yudel Kaplan	1893	Butcher	
View Record	1941 Arrest List #037	Eide Kaplan	1896	Homemaker	Abrom
View Record	1941 Arrest List #038	Avrom Berman			
View Record	1941 Arrest List #039	(F) Berman		Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #040	Moishe Mordkhelevich	1921	Student	Aizik
View Record	1941 Arrest List #041	Zisel Mordkhelevich	1912	Weaver, Land Surveyer	Aizik
View Record	1941 Arrest List #042	Jakov Mordkhelevich	1901	Weaver, Land Surveyer	Aizik
View Record	1941 Arrest List #043	Shaya Baksht			
View Record	1941 Arrest List #044	Rakhel Baksht			Leizer
View Record	1941 Arrest List #045	Taibe Baksht			Shaya
View Record	1941 Arrest List #046	Yehuda (?) Mer	1896	Bank Accountant	Mendel
View Record	1941 Arrest List #047	Miriam Mer	1884	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #048	Leiba Kagansky	1896	Doctor	
View Record	1941 Arrest List #049	Miry Kagansky	1901	Midwife	
View Record	1941 Arrest List #050	Ruta Kagansky	1924	Student	Leibe, Miry
View Record	1941 Arrest List #051	Tamara Kagansky	1930	Student	Leibe, Miry
View Record	1941 Arrest List #052	Girsha Kagan	1903	Dental Technician	Srol?
View Record	1941 Arrest List #053	Kushel Kayatsk	1891	Joiner/Carpenter	
View Record	1941 Arrest List #054	(F) Kayatsk	1890	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #055	Bentzel Braude	1891	Joiner/Carpenter	Leibe
View Record	1941 Arrest List #056	(f)-Leibe Braude	1893	Homemaker	

View Record	1941 Arrest List #057	(M) Braude	1925	Student	Bentzel
View Record	1941 Arrest List #058	Froma Braude	1927	Student	Bentzel?
View Record	1941 Arrest List #059	Roche Praz	1872	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #060	Itzik Praz	1914	Butcher	Izrael
View Record	1941 Arrest List #061	Taige? Praz	1907	Homemaker	Izrael
View Record	1941 Arrest List #062	Tevya Praz	1916	Butcher	Izrael
View Record	1941 Arrest List #063	Khava Leibovich	1883	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #064	Rakhmiel Imber	1896	Tradesman	Moisha-Itzik
View Record	1941 Arrest List #065	Khana Imber	1895	Seamstress	Romkho?
View Record	1941 Arrest List #066	(M) Imber		Student	Rakhmiel?
View Record	1941 Arrest List #067	(F) Imber		Student	Rakhmiel?
View Record	1941 Arrest List #068	(F) Shneider	1906	Saleswoman	
View Record	1941 Arrest List #069	Jakov Shneider	1911	Shoemaker	
View Record	1941 Arrest List #070	(M) Shneider	1909	Bootmaker	
View Record	1941 Arrest List #071	Helman? Abramavich		Capmaker	Kapel
View Record	1941 Arrest List #072	Eta Abramavich	1908	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #073	Mina Abramavich	1915	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #074	Yosel _Adelevich	1906	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #075	Dovid Itzkov	1903	Rope Braider	
View Record	1941 Arrest List #076	(F) Itzkov	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #077	Moisha Itzkov	1907	Rope Braider	
View Record	1941 Arrest List #078	Rakhil Itzkov	1911	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #079	Josel Shekhtin	1881	Baker	
View Record	1941 Arrest List #080	(F) Shekhtin	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #081	Judel Shekhtin	1905	Baker	Josel
View Record	1941 Arrest List #082	Khasia Shekhtin	1914	Seamstress	Josel
View Record	1941 Arrest List #083	Leizer Shtern	1898	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #084	Golde Shtern	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #085	Izrael Gurvich	1889	Tradesman	Moisha
View Record	1941 Arrest List #086	(F) Gurvich	1896	Doctor	
View Record	1941 Arrest List #087	Ezra Gurvich	1891	Tradesman	Moisha
View Record	1941 Arrest List #088	(F) Gurvich	1906	Dentist	
View Record	1941 Arrest List #089	Artur Shokhet	1896	Tradesman	Khayim
View Record	1941 Arrest List #090	(F) Shokhet	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #091	Leiba Elpern		Accountant	Judel

View Record	1941 Arrest List #092	Roza Elpern		Homemaker	Zelman
View Record	1941 Arrest List #093	Shleime-Itzik Shames	1895	Butcher	Mendel
View Record	1941 Arrest List #094	Fruma Shames	1896	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #095	Abrom Shames	1920	Electrician	Shleime-Itzik
View Record	1941 Arrest List #096	Teodor Shames	1926	Student	Shleime-Itzik
View Record	1941 Arrest List #097	Taibe Shames	1924	Student	
View Record	1941 Arrest List #098	Roize Shames	1897	Saleswoman	Mendel
View Record	1941 Arrest List #099	Judel Levin	1876	Tailor	
View Record	1941 Arrest List #100	Itzik Levin	1902	Tailor	Judel
View Record	1941 Arrest List #101	(F) Levin	1876	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #102	Leiba-Girsh Vigdor	1876	Baker	
View Record	1941 Arrest List #103	Slava Vigdor	1901	Homemaker	Leiba-Girsh
View Record	1941 Arrest List #104	Rokhe Gruzd?	1896	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #105	Abel Zusman	1911	Laborer	
View Record	1941 Arrest List #106	Bluma Zusman	1914	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #107	Gabriel Shabashevich	1876	Family Hotel	
View Record	1941 Arrest List #108	Fishel Shabashevich	1901	Hotel Worker	
View Record	1941 Arrest List #109	Ester Shabashevich	1911	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #110	Simon Osher	1883	Farmer	
View Record	1941 Arrest List #111	Hene? Vinik	1894	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #112	Sander Miasnik	1881	Butcher	
View Record	1941 Arrest List #113	(F) Miasnik	1883	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #114	Beile Losher?	1886	Dairy Seller	
View Record	1941 Arrest List #115	Sara Losher?	1917	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #116	Daniel Movshovich	1886	Rabbi	
View Record	1941 Arrest List #117	Bliuma Movshovich	1886	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #118	(F) Abramovich	1886	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #119	Elkhon Rubikovich	1910	Tradesman	Moishe
View Record	1941 Arrest List #120	Leya Rubikovich	1916	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #121	Abrom Leibovich	1907	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #122	Mina? Leibovich	1912	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #123	(M) Ignal	1891	Roofer	
View Record	1941 Arrest List #124	(F) Ignal	1891	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #125	Itzik Shapiro	1897	Farmer-Miller	
View Record	1941 Arrest List #126	Taibe Shapiro	1895	Homemaker	Bein

View Record	1941 Arrest List #127	Ana Silber	1897		Bein
View Record	1941 Arrest List #128	Leiba Girshovich	1876	Soap Factory Owner	Selik
View Record	1941 Arrest List #129	(F) Girshovich	1883	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #130	Kalman Beinashovich	1889	Kelme city Rabbi	
View Record	1941 Arrest List #131	Rachel Beinashovich	1886	Homemaker	Itzik
View Record	1941 Arrest List #132	Bendof Openheim	1889		Itzik
View Record	1941 Arrest List #133	Mere Lifshitz	1891	Teacher	Itzik
View Record	1941 Arrest List #134	(M) Lifshitz	1930	Student	
View Record	1941 Arrest List #135	(M) Lifshitz	1932	Student	
View Record	1941 Arrest List #136	Moisha Valk	1893	Drayman	Berel
View Record	1941 Arrest List #137	(F) Volk	1895	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #138	(F) Volk	1931	Student	Moisha?
View Record	1941 Arrest List #139	Bentzion Volk	1929	Student	Moisha
View Record	1941 Arrest List #140	Moisha Klein	1906	Shoemaker	
View Record	1941 Arrest List #141	(F) Klein	1904	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #142	Freida? Danin	1877	Hotel Proprietor	Lazar
View Record	1941 Arrest List #143	Leya Keltz	1891	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #144	Sheya Shmulovich	1912	Salesman	
View Record	1941 Arrest List #145	(M) Adber?	1886	Baker	
View Record	1941 Arrest List #146	(F) Adber?	1888	Baker	
View Record	1941 Arrest List #147	Khaya Adber?	1915	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #148	Simon Braude	1887	Autobus	
View Record	1941 Arrest List #149	Itzik Braude	1923	Chauffeur	Simon
View Record	1941 Arrest List #150	Bentzion Braude	1925	Student	Simon
View Record	1941 Arrest List #151	Rokhila Braude	1928		Simon
View Record	1941 Arrest List #152	Taube Kelman	1876	Hotel Proprietor	
View Record	1941 Arrest List #153	Gita Kelman	1901		Shmuel
View Record	1941 Arrest List #154	Bene Kelman	1904		Shmuel
View Record	1941 Arrest List #155	Mina Kelman	1905		Shmuel
View Record	1941 Arrest List #156	Moisha-Leiba Mendelevich		Farmer-Miller	
View Record	1941 Arrest List #157	Hinda Mendelevich		Homemaker	Shmuel
View Record	1941 Arrest List #158	Frida Mendelevich	1913	Seamstress	Moisha
View Record	1941 Arrest List #159	Benchel Burbaitsky	1903	Tradesman	Itzik
View Record	1941 Arrest List #160	(F) Burbaitsky	1903	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #161	Khayim Musenzon	1883	Rabbi	Geshen?

View Record	1941 Arrest List #162	Sheina Musenzon	1883	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #163	Ruven Karabelnik	1901	Butcher	Avrom
View Record	1941 Arrest List #164	Liba Karabelnik	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #165	(F) Karabelnik	1937		Ruven
View Record	1941 Arrest List #166	(F) Karabelnik	1935		Ruven
View Record	1941 Arrest List #167	Yankel Shtein	1903	Artisan, Gardner	
View Record	1941 Arrest List #168	Motel Furmansky	1911	Photographer	Orel
View Record	1941 Arrest List #169	(F) Furmansky	1914	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #170	Tzerna Furmansky	1914	Seamstress	Orel
View Record	1941 Arrest List #171	Yankel Furmansky	1916		Orel
View Record	1941 Arrest List #172	Zalman Orel		Tanner	
View Record	1941 Arrest List #173	(F) Orel		Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #174	Benjamin Orel		Tanner	Zalman
View Record	1941 Arrest List #175	Moisha Orel		Tanner	Zalman
View Record	1941 Arrest List #176	Miriyam Orel		Seamstress	Zalman
View Record	1941 Arrest List #177	Nekhemya Girshovich	1886	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #178	Sonia Girshovich	1886	Homemaker	Leibe-Itzik
View Record	1941 Arrest List #179	Lozer Girshovich	1910		Nekhemya
View Record	1941 Arrest List #180	Rakhil Kalmanovich	1897		Buseli?
View Record	1941 Arrest List #181	Taibe Kalmanovich	1901		Buseli?
View Record	1941 Arrest List #182	(M) Silitzky	1901		
View Record	1941 Arrest List #183	Tzipa Silitzky	1893	Tradesman	Bentzel
View Record	1941 Arrest List #184	Shmuel Smulovich	1881	Baker	
View Record	1941 Arrest List #185	Asme Smulovich	1881	Baker	
View Record	1941 Arrest List #186	Motel Levitan	1886	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #187	(F) Levitan	1886		
View Record	1941 Arrest List #188	Jankel Paglinsky		Baker	
View Record	1941 Arrest List #189	(F) Paglinsky		Homemaker	Bentzel
View Record	1941 Arrest List #190	(M) Paglinsky		Student	Jankel
View Record	1941 Arrest List #191	Bentziyon Paglinsky		Student	Jankel
View Record	1941 Arrest List #192	(M) Senzul	1901	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #193	Kh? Senzul	1901	Homemaker	Abel
View Record	1941 Arrest List #194	Leiba Fridman	1901	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #195	Jenta Fridman	1901	Homemaker	Berel
View Record	1941 Arrest List #196	Benyamin Zaks	1907	Rag Buyer	Berel

View Record	1941 Arrest List #197	(F) Fridman	1929	Student	
View Record	1941 Arrest List #198	(F) Fridman	1928	Student	
View Record	1941 Arrest List #199	Mendel Veler	1898	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #200	(F) Veler	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #201	Leiba Levin	1881	Butcher	
View Record	1941 Arrest List #202	(F) Levin	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #203	Ita Osher	1881	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #204	(F) Osher	1901		
View Record	1941 Arrest List #205	Motel Meierovich	1876	Watchmaker	
View Record	1941 Arrest List #206	Janke Meierovich	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #207	Moishe Shayavich	1891	Petroleum Product Salesman	David
View Record	1941 Arrest List #208	Dveira Shayavich	1891		
View Record	1941 Arrest List #209	David Shayavich	1921	Student	Moisha
View Record	1941 Arrest List #210	Bela? Shayavich	1889		David
View Record	1941 Arrest List #211	Jakov Osher	1886	Carpenter	
View Record	1941 Arrest List #212	Moisha Osher	1913	Tailor	Jakov
View Record	1941 Arrest List #213	Josel Osher	1887	Carpenter	
View Record	1941 Arrest List #214	Rakhile Osher	1891	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #215	(M) Rosenblium	1891	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #216	Khaya Rosenblium	1891	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #217	Leya Osher	1905	Homemaker	Jakov
View Record	1941 Arrest List #218	(F) Kanfman	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #219	Borukh Kanfman	1907	Farmer	Itzik
View Record	1941 Arrest List #220	Judit Kanfman	1909	Saleswoman	Itzik
View Record	1941 Arrest List #221	Hinda Kanfman	1915	Saleswoman	Itzik
View Record	1941 Arrest List #222	Nesa Kanfman	1917	Seamstress	Itzik
View Record	1941 Arrest List #223	Jakov Kanfman	1912	Watchmaker	Itzik
View Record	1941 Arrest List #224	(F) Kanfman	1917	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #225	(F) Kanfman	1941		Jakov
View Record	1941 Arrest List #226	Shmuel Shidelsky	1907	Office Worker	Peisakh
View Record	1941 Arrest List #227	Dveire Shidelsky	1911	Homemaker	Itzik
View Record	1941 Arrest List #228	Efroim Milner	1886	Leather Goods Proprietor	
View Record	1941 Arrest List #229	Freida Milner	1886		
View Record	1941 Arrest List #230	Moisha Solsk(y?)	1907	Farmer	
View Record	1941 Arrest List #231	Sheine Solsk(y?)	1911	Homemaker	Efroim (Milner)

View Record	1941 Arrest List #232	Refoil-Osher Milner	1907	Office Worker	Efroim
View Record	1941 Arrest List #233	(F) Milner	1906		
View Record	1941 Arrest List #234	Bere-Hirsh Podles	1881	Tanner	
View Record	1941 Arrest List #235	Bdana Podles	1886	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #236	Mosha-Hirsh Rubikavich	1861	Trader	Itzik
View Record	1941 Arrest List #237	Tzivia Rubikavich	1881		
View Record	1941 Arrest List #238	(F) Abromavich	1884		
View Record	1941 Arrest List #239	Leiba Telem	1889		
View Record	1941 Arrest List #240	Taibe Telem	1889	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #241	Josel Veiner	1896		
View Record	1941 Arrest List #242	(F) Veiner	1901		
View Record	1941 Arrest List #243	(F) Veiner	1931	Student	
View Record	1941 Arrest List #244	(F) Veiner	1928	Student	
View Record	1941 Arrest List #245	Mosha-Meilakh Karabelnik	1886	Butcher	
View Record	1941 Arrest List #246	Ester Miller	1919	Seamstress	Shaye
View Record	1941 Arrest List #247	Milyam? Miller	1914	Saleswoman	Shaye
View Record	1941 Arrest List #248	Khaya Miller	1913	Seamstress	Shaye
View Record	1941 Arrest List #249	Izrael Miller	1904	Salesman	Shaye
View Record	1941 Arrest List #250	Leya Miller	1876	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #251	Abram Karabelnik	1871	Butcher	
View Record	1941 Arrest List #252	Shleima Shayevich	1896		
View Record	1941 Arrest List #253	Hene Shayevich	1896		
View Record	1941 Arrest List #254	Izrael Imber	1905	Shoemaker	Moishe-Itzik
View Record	1941 Arrest List #255	Yenta Leibovich	1913	Homemaker	Moishe-Itzik
View Record	1941 Arrest List #256	Leibovich	1935		Abram
View Record	1941 Arrest List #257	Leibovich	1938		Abram
View Record	1941 Arrest List #258	Faivel Volpert	1901	Tradesman. Sanitary Hygiene	Volf
View Record	1941 Arrest List #259	Berel Volpert	1876		
View Record	1941 Arrest List #260	(M) Chonolevich			
View Record	1941 Arrest List #261	Fruma Chonolevich	1907		Berel (Volpert?)
View Record	1941 Arrest List #262	Khayim-Josel Ziskind	1881	Shoemaker	
View Record	1941 Arrest List #263	(F) Ziskind	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #264	Tzipa Ziskind	1912	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #265	Peshe Ziskind	1915	Salesperson	
View Record	1941 Arrest List #266	Mendel Finkel	1895	Tradesman	

View Record	1941 Arrest List #267	(F) Finkel	1896	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #268	(F) Finkel	1925	Student	Mendel
View Record	1941 Arrest List #269	(F) Finkel	1927	Student	Mendel
View Record	1941 Arrest List #270	Abram Jankelev	1893	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #271	Jankelev	1895	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #272	Liuba Jankelev	1924	Student	Abram
View Record	1941 Arrest List #273	Sara Jankelev	1928	Student	Abram
View Record	1941 Arrest List #274	Hene Leib____	1913	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #275	Shabsai Beker	1896	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #276	(F) Beker	1932	Student	Shabsai
View Record	1941 Arrest List #277	Sara Beker	1894	Homemaker	Khayim-Shunel
View Record	1941 Arrest List #278	Beker	1927	Student	Shabsai
View Record	1941 Arrest List #279	Moisha Jakhnovichi	1884	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #280	Michla Jakhnovichi	1884	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #281	Dovid Tartak	1893	Shoemaker Shop	
View Record	1941 Arrest List #282	Ester Tartak	1889	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #283	Shleime Ran	1881	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #284	(F) Ran	1884	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #285	(F) Ran	1915		Shleime
View Record	1941 Arrest List #286	(F) Ran	1915		Shleime
View Record	1941 Arrest List #287	Izrael Neihauz	1883	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #288	(F) Neihauz	1883	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #289	Nekhama Neihauz	1916	Student	Izrael
View Record	1941 Arrest List #290	(M) Neihauz	1921		Izrael?
View Record	1941 Arrest List #291	(M) Neihauz	1923		Izrael?
View Record	1941 Arrest List #292	(F) Shatz	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #293	Dveira Shatz	1915		
View Record	1941 Arrest List #294	Roza Shatz	1915	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #295	(M) Shatz	1885	Teacher, Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #296	Shleime-Hibel Abromovich	1885	Teacher	
View Record	1941 Arrest List #297	(F) Abromovich	1887	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #298	(F) Abromovich	1911		Shleime-Hibel
View Record	1941 Arrest List #299	(F) Abromovich	1915	Seamstress	Shleime-Hibel
View Record	1941 Arrest List #300	Samson Abromovich	1917	Theological Seminary Student	
View Record	1941 Arrest List #301	Abram Milner	1905	Farmer	

View Record	1941 Arrest List #302	(F) Milner	1905	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #303	Moisha Gelman	1896	Farmer	
View Record	1941 Arrest List #304	(F) Gelman	1898	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #305	Faivel Gelman	1923	Student	Moisha
View Record	1941 Arrest List #306	(F) Gelman	1926	Student	
View Record	1941 Arrest List #307	Berta Gelman	1878	Homemaker	Noakh
View Record	1941 Arrest List #308	Noakh Gelman	1911	Tinsmith	Simon
View Record	1941 Arrest List #309	Ida Berelovich	1869		Noakh
View Record	1941 Arrest List #310	Hirsh Shevelovich	1901	Butcher	Leibe
View Record	1941 Arrest List #311	(F) Shevelovich	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #312	(F) Shevelovich	1931	Student	Hirsh
View Record	1941 Arrest List #313	Gina Shevelovich	1921		Leibe
View Record	1941 Arrest List #314	Khava Golibrodsky	1911	Homemaker	Leibe
View Record	1941 Arrest List #315	Khaya Golibrodsky	1928	Student	Arom
View Record	1941 Arrest List #316	Paya Golibrodsky	1928	Student	Arom
View Record	1941 Arrest List #317	(M) Golibrodsky	1937		Arom
View Record	1941 Arrest List #318	(M) Shevelevich	1917		Leibe
View Record	1941 Arrest List #319	Josel Vain/Wein?	1881	Shoemaker	
View Record	1941 Arrest List #320	(F) Vain/Wein?	1883	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #321	Hirsh Vain/Wein?	1921		Josel
View Record	1941 Arrest List #322	Nekhemia Rozenfeld	1891	Trader, Dealer	
View Record	1941 Arrest List #323	Khana Rozenfeld	1893	Homemaker	Meine
View Record	1941 Arrest List #324	Khayim Rozenfeld	1921	Electrician	Nekhemia
View Record	1941 Arrest List #325	Meine Rozenfeld	1926	Student	
View Record	1941 Arrest List #326	Shmuel-Meyer Fleisher	1871	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #327	(F) Fleisher	1875		
View Record	1941 Arrest List #328	Azriel Zak	1885	Tradesman	Hirsh
View Record	1941 Arrest List #329	Sara Zak	1891	Homemaker	Abram
View Record	1941 Arrest List #330	Vulf Zak	1926	Student	Azriel
View Record	1941 Arrest List #331	Simon Zak	1924	Student	Azriel
View Record	1941 Arrest List #332	(F) Markovich	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #333	Meyer Markovich	1906	Office Worker	Abrom
View Record	1941 Arrest List #334	(F) Markovich	1904		Abrom
View Record	1941 Arrest List #335	Moishe Markovich	1921	Theological Seminary Studer	Abrom
View Record	1941 Arrest List #336	Shleime Kare	1889	Chimney Sweep	

View Record	1941 Arrest List #337	(F) Movshovich	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #338	Jankel Movshovich	1913	Soft-Drink Factory Owner	Bentzel
View Record	1941 Arrest List #339	(F) Movshovich	1914	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #340	Pinkhas Brenner	1886	Milkman	
View Record	1941 Arrest List #341	(M) Brenner	1921	Student	Pinkhas
View Record	1941 Arrest List #342	Malka Brenner	1922	Homemaker	Pinkhas
View Record	1941 Arrest List #343	Moisha Ziskind			
View Record	1941 Arrest List #344	(M) Ziskind	1886	Shoemaker	Moisha?
View Record	1941 Arrest List #345	(M) Ziskind			Moisha?
View Record	1941 Arrest List #346	(M) Ziskind			Moisha?
View Record	1941 Arrest List #347	(F) Ziskind			Moisha
View Record	1941 Arrest List #348	(F) Ziskind			Moisha
View Record	1941 Arrest List #349	(F) Ziskind			Moisha
View Record	1941 Arrest List #350	Vulf Mark	1881	Shoemaker	
View Record	1941 Arrest List #351	(F) Mark	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #352	Itzik Mark	1914	Bootmaker	Vulf
View Record	1941 Arrest List #353	(M) Mark	1916		Vulf
View Record	1941 Arrest List #354	Judel Movshovich	1907	Worker In Soft-Drink Factory	Bentzel
View Record	1941 Arrest List #355	Rakhel Movshovich	1913	Homemaker	Vulf
View Record	1941 Arrest List #356	Pese Goldshtein	1899	Bookkeeper	Aron
View Record	1941 Arrest List #357	Itze-Mote Shimyatzki	1876	Drayman	
View Record	1941 Arrest List #358	Bele? Shimyatzki	1876	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #359	Dovid Shimyatzki	1917		Itze-Mote
View Record	1941 Arrest List #360	Malka Shimyatzki	1915		Itze-Mote
View Record	1941 Arrest List #361	Khaya Preid	1886	Owner Of Soft-Drink Factory	
View Record	1941 Arrest List #362	Mendel Preid	1907	Soft-Drink Factory Worker	Izrael
View Record	1941 Arrest List #363	Khone Preid	1913	Soft-Drink Factory Worker	Izrael
View Record	1941 Arrest List #364	Elye-Mikha Tzvik(a?)	1876	Milkman	
View Record	1941 Arrest List #365	Meyer Gilvich	1911	Shop Commisar	
View Record	1941 Arrest List #366	(F) Gilvich	1881		
View Record	1941 Arrest List #367	(F) Gilvich	1883		
View Record	1941 Arrest List #368	Zundel Luntz	1876	Farmer	Bentzel
View Record	1941 Arrest List #369	Gite Luntz	1876	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #370	Borukh Luntz	1908	Farmer	Zundel
View Record	1941 Arrest List #371	(F) Khatzkelevich	1896	Seamstress	

View Record	1941 Arrest List #372	(F) Khatzkelevich	1899	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #373	Ruvin Kuf	1901	Tailor	
View Record	1941 Arrest List #374	(F) Kuf	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #375	Khatzkel Rol	1883	Farmer	
View Record	1941 Arrest List #376	(F) Rol	1886	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #377	Itzik Rol	1915	Milkman	Khatzkel
View Record	1941 Arrest List #378	Bentzel Rol	1917	Milkman	Khatzkel
View Record	1941 Arrest List #379	(M) Rol	1924	Student	Khatzkel
View Record	1941 Arrest List #380	Reisel Rom	1871	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #381	Khayim?-Abrom Rom	1904		Moishe
View Record	1941 Arrest List #382	Khayim Yavne	1898	Fireman	Josel
View Record	1941 Arrest List #383	Sara Yavne	1901	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #384	Moisha Shafer	1886	Tradesman, Accountant	Josel
View Record	1941 Arrest List #385	Mere Shafer	1886	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #386	Itzik Shafer	1920	Student	Moisha
View Record	1941 Arrest List #387	Hene Shafer	1924	Student	Moisha
View Record	1941 Arrest List #388	Gita Shafer	1927	Student	Moisha
View Record	1941 Arrest List #389	(F) Finkelshtein	1876	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #390	(F) Finkelshtein	1896	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #391	(F) Finkelshtein		Student	Kushel
View Record	1941 Arrest List #392	Jankel Shnaider	1888	Bootmaker	Borukh
View Record	1941 Arrest List #393	Judel Shnaider	1890	Shoemaker	Borukh
View Record	1941 Arrest List #394	Khana Shnaider	1886	Employee	Borukh
View Record	1941 Arrest List #395	(F) Shevelevich	1876		
View Record	1941 Arrest List #396	(F) Dubchansky		Teacher	
View Record	1941 Arrest List #397	Keife Iserbis	1876	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #398	(F) Iserbis	1876	Tradeswoman	
View Record	1941 Arrest List #399	Moisha Iserbis	1916	Student	Keife
View Record	1941 Arrest List #400	Nokhum Katz	1881	Teacher	
View Record	1941 Arrest List #401	Libe Katz	1881	Baker	
View Record	1941 Arrest List #402	Itz-eyer Katz	1913	Teacher	Nokhum
View Record	1941 Arrest List #403	Moisha-Ber Roz	1881		
View Record	1941 Arrest List #404	Sora-Molka Roz	1883		
View Record	1941 Arrest List #405	Rokhile Roz			Moisha-Ber
View Record	1941 Arrest List #406	(M) Roz			Moisha-Ber

View Record	1941 Arrest List #407	Hirsh Osher	1914		Josel
View Record	1941 Arrest List #408	Moishe Osher	1909		Josel
View Record	1941 Arrest List #409	Rivka Osher	1909		
View Record	1941 Arrest List #410	(M) Osher			
View Record	1941 Arrest List #411	(F) Osher			
View Record	1941 Arrest List #412	(M) Osher			
View Record	1941 Arrest List #413	(F) Khaiton			
View Record	1941 Arrest List #414	Honakh Morgenshtern	1896		
View Record	1941 Arrest List #415	Yeta Morgenshtern	1898		
View Record	1941 Arrest List #416	Moisha Morgenshtern	1923	Student	
View Record	1941 Arrest List #417	(F) Dat	1876	Paper Salesperson	
View Record	1941 Arrest List #418	Moisha Gothelf	1881	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #419	(F) Gothelf	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #420	(M) Jakhmin	1881	Accountant	
View Record	1941 Arrest List #421	(F) Jakhmin	1881	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #422	?Ane Jakhmin	1914	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #423	Marcel Jakhmin	1918	Theological Seminary Student	
View Record	1941 Arrest List #424	Itzik Izus	1896	Tailor	Ariye
View Record	1941 Arrest List #425	(F) Izus	1896	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #426	Jankel Zaks	1876	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #427	(F) Zaks	1879	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #428	(F) Levyash	1897		Josel
View Record	1941 Arrest List #429	Itzik Noik	1907	Tradesman	
View Record	1941 Arrest List #430	Shifra Noik	1912	Homemaker	Josel
View Record	1941 Arrest List #431	Berel Keltz	1896	Chauffeur	Shmuel
View Record	1941 Arrest List #432	Khaya Keltz	1896	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #433	Frida Keltz	1923	Student	Berel
View Record	1941 Arrest List #434	Leya Keltz	1925	Student	Berel
View Record	1941 Arrest List #435	Preida Keltz	1911	Office Worker	Shmuel
View Record	1941 Arrest List #436	Mina Glezar	1917		
View Record	1941 Arrest List #437	(F) Glezar	1861		
View Record	1941 Arrest List #438	Herel Ladevsky	1913	Office Worker	
View Record	1941 Arrest List #439	(F) Abromavich			
View Record	1941 Arrest List #440	Beinis Abromavich	1905	Butcher	Leizar
View Record	1941 Arrest List #441	(M) Abromavich	1907	Butcher	Leizar

View Record	1941 Arrest List #442	Khona Abromavich	1911	Teacher	Leizar
View Record	1941 Arrest List #443	Abram Abromavich	1901	Butcher	Leizar
View Record	1941 Arrest List #444	Jankel Jubar	1893	Shoemaker	Moishe-Itzik
View Record	1941 Arrest List #445	(F) Jubar	1895	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #446	(M) Imbar	1925		Jankel
View Record	1941 Arrest List #447	(M) Imbar	1926		Jankel
View Record	1941 Arrest List #448	Khatze Kushelevsky		Farmer	
View Record	1941 Arrest List #449	(F) Kushelevsky		Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #450	(M) Kushelevsky		Student	Khatze
View Record	1941 Arrest List #451	(M) Kushelevsky		Student	Khatze
View Record	1941 Arrest List #452	(M) Kushelevsky		Student	Khatze
View Record	1941 Arrest List #453	(F) Kushelevsky		Student	Khatze
View Record	1941 Arrest List #454	(F) Kushelevsky		Student	Khatze
View Record	1941 Arrest List #455	Khaya Itzikzon	1895		Bentzel
View Record	1941 Arrest List #456	Golda Itzikzon	1915		Shimon
View Record	1941 Arrest List #457	(F) Itzikzon	1920		Shimon
View Record	1941 Arrest List #458	(M) Itzikzon	1924		Shimon
View Record	1941 Arrest List #459	Paretz Vainer	1891	Baker	
View Record	1941 Arrest List #460	(F) Vainer	1896	Homemaker	Bentzel
View Record	1941 Arrest List #461	(F) Vainer	1921		Paretz
View Record	1941 Arrest List #462	(M) Vainer			Paretz
View Record	1941 Arrest List #463	Moisha Mel	1881		Arom
View Record	1941 Arrest List #464	Reise Mel	1883		
View Record	1941 Arrest List #465	(M) Mel		Student	Arom
View Record	1941 Arrest List #466	(M) Mel		Student	Arom
View Record	1941 Arrest List #467	(F) Mel		Student	Arom
View Record	1941 Arrest List #468	Meine Mergelias	1899	Drayman	Josel
View Record	1941 Arrest List #469	(F) Mergelias	1899	Seamstress	
View Record	1941 Arrest List #470	Shmuel Mergelias	1901	Loader	Josel
View Record	1941 Arrest List #471	(F) Mergelias	1903	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #472	Jankel Danilevich	1896	Tailor	Mendel
View Record	1941 Arrest List #473	(F) Danilevich	1898	Homemaker	
View Record	1941 Arrest List #474	Mendel Danilevich	1881		
View Record	1941 Arrest List #475	Maks Elkan	1903	Bootmaker	
View Record	1941 Arrest List #476	Josel Domb	1861		

View Record	1941 Arrest List #477	(F) Domb	1885		
View Record	1941 Arrest List #478	(M) Domb			Josel
View Record	1941 Arrest List #479	(M) Domb			Josel
View Record	1941 Arrest List #480	(F) Domb			Josel
View Record	1941 Arrest List #481	(F) Domb			Josel
View Record	1941 Arrest List #482	(F) Milviansky	1886		
View Record	1941 Arrest List #483	Hinda Milviansky	1916		Peisakh
View Record	1943 List of Survivors in	Zalman/Zalmanas Alpern/Elpernas		Lithuanian Jew	
View Record	1943 List of Survivors in	Taiba Alpern/Elperiene		Lithuanian Jew	
View Record	1943 List of Survivors in	Izkhak/Isak Alpern/Elpernas		Lithuanian Jew	
View Record	1946 Survivors List-Germany	Mausche (Moshe?) Kleinberg			
View Record	1946 Survivors List-Germany	Khana Blocher			
View Record	1946 Survivors List-Germany	Smuels Sapiro			
View Record	1946 Survivors List-Germany	Leibe Zal			
View Record	1946 Survivors List-Germany	Zalman Krimerman			
View Record	1946 Survivors List-Italy	Wolf Landsman			
View Record	1946 Survivors List-Italy	Zalman Kremerman			
View Record	1946 Survivors List-Italy	Saul Ziskind			
View Record	1946 Survivors List-Italy	Luba Chalozin			
View Record	1946 Survivors List-Italy	Leah Adler			
View Record	1946 Survivors List-Italy	Dawid Oszer			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Reuven Aperiash			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Batya Braude(ne)			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Hinda Kalman(iene)			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Miriam Javna(ite)			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	A. Aperiash			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Moshe Janorver (Yanover?)			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Eliezer Mendelovitz			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Rivka Mendelovitz			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Rachel Liebowitz			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Genia Melcene			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Sheva Naiman(iene)			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Dvora Miasnik(ene)			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Ch. and son Rose(ne)			
View Record	1946 Survivors List-Lithuania	Reuben Liebowitz			

View Record	1946 Survivors List-Lithuania	M. Melcene			
View Record	1949 Khurban Vilne, #67	Goldshtein			
View Record	1962 Kaunas Phone Book	T. Braude			G.
View Record	1962 Kaunas Phone Book	M. Braude			Ch.
View Record	1962 Kaunas Phone Book	R. Volperaite			N.
View Record	Bank Application #105	Isaak-Moisei Javno			Abrom
View Record	Bank Application #109	Ruvel Shapiro			Shmuel-Itzik
View Record	Bank Application #117	Moine Bacorin			Mordkhel
View Record	Bank Application #119	Hersh-Yankel Oppenheim			Mikhel
View Record	Bank Application #13	Abrom-Leizer Ziv	1874		Shmul
View Record	Bank Application #131	Sora Kaplan			Abrom
View Record	Bank Application #135	Khaya-Sora Fridman			Abel
View Record	Bank Application #14	Shmul Jospe			Nokhum
View Record	Bank Application #145	Khayim Sluzberg			Moisei
View Record	Bank Application #147	Etta Odvin			Yankel
View Record	Bank Application #160	Borukh Gurvitch			Abrom
View Record	Bank Application #17	Yankel Gurvitch			Movsha
View Record	Bank Application #181	Borukh Segal			Tevel
View Record	Bank Application #184	Eliyash-Movsha Plotnik			Yosel
View Record	Bank Application #2	Isaak Leizer			Aaron
View Record	Bank Application #214	Rafil Oppenheim			Jakov
View Record	Bank Application #221	Khaya Karmel			Nekhem
View Record	Bank Application #225	Rebeka Levin			Leizer
View Record	Bank Application #234	Lazar Levitan			Shmul
View Record	Bank Application #235	Shlema Katz			Leizer
View Record	Bank Application #238	Movsha-Leib Kremer			Hirsh
View Record	Bank Application #242	Alta Burbaitsky			Hirsh
View Record	Bank Application #245	Samuil Gilman			Itzik
View Record	Bank Application #25	Grigori Leizer			Aaron
View Record	Bank Application #26	Paulina Leizer			Aaron
View Record	Bank Application #284	Reveka (Rebeka?Rivka?) Gafanovitch			Nakhman
View Record	Bank Application #285	Berek Baitz			Leiba
View Record	Bank Application #286	Sheina-Eta Abromovitch			Dovid
View Record	Bank Application #293	Hirsh Braude	1864	merchant 2nd Guild	Leibe
View Record	Bank Application #296	Yosel Goldberg			Borukh

View Record	Bank Application #3	Peisakh Yanover			Eliyash
View Record	Bank Application #304	Abrom-Movsha Kaplan			Leiba
View Record	Bank Application #318	Zaivush? Ber Tavsha			Shmul
View Record	Bank Application #342	Faivel-Yosel Yankelevitch			Yankel
View Record	Bank Application #343	Stefania Rom	1881		Dovid
View Record	Bank Application #351	Gutel Kaplan			Leiba
View Record	Bank Application #362	Simkha Zak			Hirsh
View Record	Bank Application #370	Khayim Fridman			Freidel
View Record	Bank Application #371	Leiba Rom			Movsha
View Record	Bank Application #379	Freida Goldberg			Yokhel
View Record	Bank Application #389	Yankel-Leiba Abromovitch			Dovid
View Record	Bank Application #409	Yankel Levin			Abrom
View Record	Bank Application #419	Gutel Kushel			Tsemakh
View Record	Bank Application #420	Rokha Kushel			Yosel
View Record	Bank Application #425	Yankel-Nakhum Kesler			Hirsh
View Record	Bank Application #428	Movsha Tomashev			Aleksander
View Record	Bank Application #434	Yosel Kopel			Dovid
View Record	Bank Application #444	Basya Maizel			Nokhum
View Record	Bank Application #457	Albert Leizer			Isaak
View Record	Bank Application #458	Khana-Feiga Per	1889		Abrom
View Record	Bank Application #461	Menakhim-Meier Maskeleison			Moisei
View Record	Bank Application #466	Sofia Leizer			Isaak
View Record	Bank Application #474	Feiga Bukh			Itzik
View Record	Bank Application #48	Abrom Taitushsky			Mikhel
View Record	Bank Application #499	Yosel Kapul			Dovid
View Record	Bank Application #66	Movsha Jerman			Hirsh
View Record	Bank Application #78	Etta Odvin			Yankel
View Record	Bank Application #83	Benzel Lein			Leiba
View Record	Citizenship Papers-R. Weiss	Moses Wolpert	1 Jul 1852		Meir
View Record	Etz Karut pp.	Berkman			
View Record	Etz Karut pp.	Batya Beckerman-Isaakson			
View Record	Etz Karut pp.	Vituts Berchvitchius			
View Record	Etz Karut pp.	Shpoks			
View Record	Etz Karut pp.	Henya Odvin			
View Record	Etz Karut pp.	Movshe Gurvitz			

View Record	Etz Karut pp.	Yitzkhak Broida			
View Record	Etz Karut pp. 107	Marchikus			
View Record	Etz Karut pp. 156	Tamkaina			
View Record	Etz Karut pp. 6,137	Elkhanan Stern			
View Record	Etz Karut pp. 6,137	Eliezer Stern			
View Record	Etz Karut pp.10	Shoshana Berkman			
View Record	Etz Karut pp.10	Ezra Gurvitz			
View Record	Etz Karut pp.10	Isserlis			
View Record	Etz Karut pp.10	Naihaus			
View Record	Etz Karut pp.10	Dat			
View Record	Etz Karut pp.10	Yitzkhak Yefet			
View Record	Etz Karut pp.10,11	Riva Yofeh			
View Record	Etz Karut pp.10,21,32,52,74,75,127	Broida			
View Record	Etz Karut pp.10,74	Paya Fridland			
View Record	Etz Karut pp.100	Leiba Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.100	Eliezer Mendelovitz			
View Record	Etz Karut pp.100,112,113	Leib Koniukhovski			
View Record	Etz Karut pp.101	Korn			
View Record	Etz Karut pp.102	Movshe-Hillel Rose			
View Record	Etz Karut pp.102	Mikhya Rose			
View Record	Etz Karut pp.102	Khava Vigodski			
View Record	Etz Karut pp.102,113,115,126,135,143,147	BatSheva Levitan-Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.104	Miriam Miller?			
View Record	Etz Karut pp.104	Gita Pur			
View Record	Etz Karut pp.104	Avraham Meierovitz			
View Record	Etz Karut pp.104	Shaya Ploshkers			
View Record	Etz Karut pp.104	Motel Pur			
View Record	Etz Karut pp.104	Haska Pur			
View Record	Etz Karut pp.105	Hinda Rose			
View Record	Etz Karut pp.105	Hersh Rose			
View Record	Etz Karut pp.105	Moshe-Leib Mendelovitz			
View Record	Etz Karut pp.105	Khanan Rose			
View Record	Etz Karut pp.105	Henya Rose			
View Record	Etz Karut pp.106	Mendel Rose			
View Record	Etz Karut pp.107	Pipinus			

View Record	Etz Karut pp.107	Barshnis			
View Record	Etz Karut pp.107	Nagar			
View Record	Etz Karut pp.107	Pinks			
View Record	Etz Karut pp.107	Adumus Yorgotus			
View Record	Etz Karut pp.107	Yokovitus Pliksis			
View Record	Etz Karut pp.107	Shravrav			
View Record	Etz Karut pp.107	Kalmai			
View Record	Etz Karut pp.107	Yokovoakus Yosh			
View Record	Etz Karut pp.107	Koglus			
View Record	Etz Karut pp.107	Kapmns			
View Record	Etz Karut pp.107	Yekhezkel Rul			
View Record	Etz Karut pp.108	Yitzkhak Gelz			
View Record	Etz Karut pp.108	Velvel Gelz			
View Record	Etz Karut pp.108	Yosef Gelz			
View Record	Etz Karut pp.108	Batya Gelman			
View Record	Etz Karut pp.108	Luntz			
View Record	Etz Karut pp.109	Hershele Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.11	Gothelf			
View Record	Etz Karut pp.11	Tartak			
View Record	Etz Karut pp.11	Tzvi Shafer			
View Record	Etz Karut pp.11	Fruma Shafer			
View Record	Etz Karut pp.11	Zak			
View Record	Etz Karut pp.11,12,118,119,123	Valk			
View Record	Etz Karut pp.11,12,14	Rovikovitz			
View Record	Etz Karut pp.11,12,55,151	Rozenfeld			
View Record	Etz Karut pp.11,32	Meierovitz			
View Record	Etz Karut pp.11,52,61	Gelman			
View Record	Etz Karut pp.11,59,82,86,92	Emanuel Rozenfeld			
View Record	Etz Karut pp.11,73,118	Shafer			
View Record	Etz Karut pp.11,92	Movshe Rozenfeld			
View Record	Etz Karut pp.110,111	Hershel Rose			
View Record	Etz Karut pp.114	Leib Kanyukhovski			
View Record	Etz Karut pp.114	Sheitel Paglinsky			
View Record	Etz Karut pp.115	Yerakhmiel Litvin			
View Record	Etz Karut pp.115	Mendel Mer			

View Record	Etz Karut pp.115	Miriam Litvin			
View Record	Etz Karut pp.115,119	Rozen			
View Record	Etz Karut pp.116	Yosef (Yishke) Shapira			
View Record	Etz Karut pp.117-121	Pesya Goldshtein			
View Record	Etz Karut pp.118	Osher			
View Record	Etz Karut pp.118	Ruth Kaganski			
View Record	Etz Karut pp.118	Mira Goldblatt			
View Record	Etz Karut pp.118	Tamar Kaganski			
View Record	Etz Karut pp.118	Henya Shafer			
View Record	Etz Karut pp.119	Imber			
View Record	Etz Karut pp.119,121	Golibrotzki			
View Record	Etz Karut pp.12	Akiva Isserlis			
View Record	Etz Karut pp.12	Sarah Isserlis			
View Record	Etz Karut pp.12	Movshe Valk			
View Record	Etz Karut pp.12	Shaina-Yafa Isserlis (Zack)			
View Record	Etz Karut pp.12,141	Salmons			
View Record	Etz Karut pp.12,157,158	Nissan Isserlis			
View Record	Etz Karut pp.12,29,37,38,57,63,66,124,150	Grozhevski			
View Record	Etz Karut pp.12,54-59,63-4,79-86,91-101,109	Yakov Zak			
View Record	Etz Karut pp.12,79	Azriel Zak			
View Record	Etz Karut pp.121	Yanina-Niyula Orblita			
View Record	Etz Karut pp.122	Yons Aligerds			
View Record	Etz Karut pp.122	Yohana			
View Record	Etz Karut pp.122	Orvleena			
View Record	Etz Karut pp.122	Sankeena			
View Record	Etz Karut pp.123	Dinosks			
View Record	Etz Karut pp.123	Tarshe			
View Record	Etz Karut pp.123	Sankeina			
View Record	Etz Karut pp.123	Orblis			
View Record	Etz Karut pp.123	Hersh Shafer			
View Record	Etz Karut pp.123,131	Dovele Shapira			
View Record	Etz Karut pp.124	Orbleina			
View Record	Etz Karut pp.125	Yitzkhak Garsh			
View Record	Etz Karut pp.127	Vituts Eitmantis			
View Record	Etz Karut pp.128	Eitmantis			

View Record	Etz Karut pp.128	Karlitus			
View Record	Etz Karut pp.129	Hersh Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.129	Damnskina			
View Record	Etz Karut pp.129	Khaya Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.13	Pinkhos der milkheker			
View Record	Etz Karut pp.13	Yehudis Dimant			
View Record	Etz Karut pp.13	Malka Dimant			
View Record	Etz Karut pp.13	Golda Kanovitz			
View Record	Etz Karut pp.13	Yakov Dimant			
View Record	Etz Karut pp.13	Movshovitz			
View Record	Etz Karut pp.13	Yonah Dimant			
View Record	Etz Karut pp.13,21,33	Ida Mer			
View Record	Etz Karut pp.13,23,24	Ephrayim Milner			
View Record	Etz Karut pp.13,31	Leib Gershovitz			
View Record	Etz Karut pp.13,36	Yosef Dimant			
View Record	Etz Karut pp.13,36	Dimant			
View Record	Etz Karut pp.13,74	Frid			
View Record	Etz Karut pp.130	Aitmantis			
View Record	Etz Karut pp.131	Alana Koshitz			
View Record	Etz Karut pp.131	Julia Koshitz			
View Record	Etz Karut pp.132	Koshitz			
View Record	Etz Karut pp.132	Grishita			
View Record	Etz Karut pp.132,133	Olita			
View Record	Etz Karut pp.134	Menakhem-Mendel Levinski			
View Record	Etz Karut pp.134	Yitzkhak Levinski			
View Record	Etz Karut pp.134	Avraham Tchernekhovski			
View Record	Etz Karut pp.134	Shaina Levinski			
View Record	Etz Karut pp.135	Sandoskina			
View Record	Etz Karut pp.135	Dudik Beckerman			
View Record	Etz Karut pp.136	Mina Beckerman			
View Record	Etz Karut pp.137	Mordekhai Stern			
View Record	Etz Karut pp.137	Ze'ev Dimant			
View Record	Etz Karut pp.137	Fish			
View Record	Etz Karut pp.139	Kagnovitz			
View Record	Etz Karut pp.139	Khaya Stern			

View Record	Etz Karut pp.139	Dovid Stern-Kokhav			
View Record	Etz Karut pp.14	Khayim Yinbar			
View Record	Etz Karut pp.14	Mordkhelovitz			
View Record	Etz Karut pp.14	Lazer/Eliezer Danin			
View Record	Etz Karut pp.14	Bere der kaimenkerer			
View Record	Etz Karut pp.14	Katzerginski			
View Record	Etz Karut pp.14,18,19,32	Yinbar			
View Record	Etz Karut pp.140	Ida Markus-Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.141	Salnonita			
View Record	Etz Karut pp.142	Aharon Amit			
View Record	Etz Karut pp.142	Leah			
View Record	Etz Karut pp.142	Yair Amit			
View Record	Etz Karut pp.143	Khaviva-Leiba Gitlin-Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.143	Etel Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.143	Leibel Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.143, 156	Baltroks			
View Record	Etz Karut pp.143,154-5,159	Aharon Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.146	Movshe Gitlin-Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.146	Pinkhos Gitlin			
View Record	Etz Karut pp.146	Pesya-Rivka Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.146	Yakov Gitlin-Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.147	Faivel Karbalnik?			
View Record	Etz Karut pp.147	Freida Karbalnik?			
View Record	Etz Karut pp.147	Henya Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.147	Rokhel Karbalnik?			
View Record	Etz Karut pp.147	Henya Meletz			
View Record	Etz Karut pp.147	Shlomo Karbalnik?			
View Record	Etz Karut pp.147	Henya Meletz-Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.147	Menukha Karbalnik?			
View Record	Etz Karut pp.147,148	Meier Meletz			
View Record	Etz Karut pp.148	Aharon Klatz			
View Record	Etz Karut pp.148	Rokhel Drucker			
View Record	Etz Karut pp.148,149	Yehudis Meletz			
View Record	Etz Karut pp.149	Khana Meletz			
View Record	Etz Karut pp.149	Esther Meletz			

View Record	Etz Karut pp.149	Aharon Barak			
View Record	Etz Karut pp.15	Smiatzki			
View Record	Etz Karut pp.15	Ketzerleckh			
View Record	Etz Karut pp.15	Margolis			
View Record	Etz Karut pp.15	Aharon Golibrotzki			
View Record	Etz Karut pp.15	Itzik der musikant			
View Record	Etz Karut pp.15	Avraham Afriash			
View Record	Etz Karut pp.15,16,74,82	Kaplan			
View Record	Etz Karut pp.15,21,22	Afriash			
View Record	Etz Karut pp.150	Dora-Duba Naidel-Shapira			
View Record	Etz Karut pp.150	Anna Gilberg			
View Record	Etz Karut pp.150	Taiva Gilberg			
View Record	Etz Karut pp.150	Mazyunai			
View Record	Etz Karut pp.150-152	Khana Rozenfeld			
View Record	Etz Karut pp.150,152	Yosef Shapira			
View Record	Etz Karut pp.151	Salmones			
View Record	Etz Karut pp.151	Zilberg			
View Record	Etz Karut pp.151	Zaklishka			
View Record	Etz Karut pp.151	Koshitis			
View Record	Etz Karut pp.151	Stefania			
View Record	Etz Karut pp.151,152	Satsia			
View Record	Etz Karut pp.152	Inga Shapira			
View Record	Etz Karut pp.154	Lotzimba			
View Record	Etz Karut pp.154-6	Yitzkhak-Hirsh Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.155	Altroks			
View Record	Etz Karut pp.156	Parnatzkos			
View Record	Etz Karut pp.156	Klimas			
View Record	Etz Karut pp.156	Tzhuks			
View Record	Etz Karut pp.156	Damanskis			
View Record	Etz Karut pp.156	Sima Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.156	Mashkosks			
View Record	Etz Karut pp.157	Yafa Isserlis			
View Record	Etz Karut pp.157	Anna-Anska			
View Record	Etz Karut pp.157	Gutman			
View Record	Etz Karut pp.157	Yisroel Leibovitz			

View Record	Etz Karut pp.158	Valtzchuks			
View Record	Etz Karut pp.159	Khana Zilberg			
View Record	Etz Karut pp.16	Kamber			
View Record	Etz Karut pp.16	Movshe Kaplan			
View Record	Etz Karut pp.16	Yankele der kizik			
View Record	Etz Karut pp.16	Khaya-Leah Kaplan			
View Record	Etz Karut pp.16,17	Zelig Sorlski		Doctor	
View Record	Etz Karut pp.16,17	Arye Kaganski			
View Record	Etz Karut pp.17	Gatz (Getz?)			
View Record	Etz Karut pp.17	Bakst			
View Record	Etz Karut pp.17	Gurvitz			
View Record	Etz Karut pp.17	Movshe der feltzer			
View Record	Etz Karut pp.17	Wolpert			
View Record	Etz Karut pp.17	Ziv		Doctor	
View Record	Etz Karut pp.17,18	Hayman			
View Record	Etz Karut pp.17,32,81	Morgenstern			
View Record	Etz Karut pp.17,58,119,121	Tayvele Bakst			
View Record	Etz Karut pp.18	Alperin			
View Record	Etz Karut pp.18	Pupa-Penina Alperin			
View Record	Etz Karut pp.18	Arye Disintzig			
View Record	Etz Karut pp.18	Jabotinski			
View Record	Etz Karut pp.18	Pupa-Penina Katz			
View Record	Etz Karut pp.18,19	Hayman Tayva			
View Record	Etz Karut pp.18,19,35	Zalman Alperin			
View Record	Etz Karut pp.18,20	Anna Hayman			
View Record	Etz Karut pp.19	Naftali Yinbar			
View Record	Etz Karut pp.19	Tiger			
View Record	Etz Karut pp.19	Yitzkhak Alperin			
View Record	Etz Karut pp.19	Taub			
View Record	Etz Karut pp.19	Movshe Yinbar			
View Record	Etz Karut pp.19	Pupa Yinbar			
View Record	Etz Karut pp.19	Beti Alperin			
View Record	Etz Karut pp.19	Rosa Alperin			
View Record	Etz Karut pp.19-22,35,115	Yehuda Mer			
View Record	Etz Karut pp.19,20	Mer			

View Record	Etz Karut pp.19,36,69	Rokhel Yanbar			
View Record	Etz Karut pp.20-2,52,62,92,96,100, 114,133,1	Batya Broida			
View Record	Etz Karut pp.20,115	Yonina Grash-Mer			
View Record	Etz Karut pp.20,22,58,115,122,123,125	Yitzkhak Mer			
View Record	Etz Karut pp.20,22,58,60,115,125	Yonina Mer			
View Record	Etz Karut pp.20,34	Shub			
View Record	Etz Karut pp.20,34	Movshe Gold			
View Record	Etz Karut pp.20,34	Rivka Dofchinski			
View Record	Etz Karut pp.20,34	Mufsha			
View Record	Etz Karut pp.20,34	Meier Katz			
View Record	Etz Karut pp.21	Popkin			
View Record	Etz Karut pp.21	Shabshevitz			
View Record	Etz Karut pp.21	Neiman			
View Record	Etz Karut pp.21,52	Klatz			
View Record	Etz Karut pp.22	Reuven Afriash			
View Record	Etz Karut pp.22	Berel Klatz			
View Record	Etz Karut pp.22	Gilvitz			
View Record	Etz Karut pp.22	Rokhel Broida			
View Record	Etz Karut pp.22,158	Khaya Gilvitz			
View Record	Etz Karut pp.22,57,81	Fraida Klatz			
View Record	Etz Karut pp.22,90,91,131,158	Leah Klatz			
View Record	Etz Karut pp.22,90,91,131,158	Frieda Mendelovitz			
View Record	Etz Karut pp.23	Berman Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.23	Gisa Odvin			
View Record	Etz Karut pp.23	Ze'ev Saraf			
View Record	Etz Karut pp.23	Silber			
View Record	Etz Karut pp.23,115	Nakhum Odvin			
View Record	Etz Karut pp.23,24,103-107,116	Zundel Luntz			
View Record	Etz Karut pp.23,24,35,52,58,60,105,113.115,	Shimon Osher			
View Record	Etz Karut pp.23,24,55-62,67	Yakov Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.23,24,58,60,63,73,93,105,108,1	Movshe Gelman			
View Record	Etz Karut pp.23,52,60,135	Yekhezkel Koshlavski			
View Record	Etz Karut pp.23,55	Movshe Odvin			
View Record	Etz Karut pp.24	Khaina Osher			
View Record	Etz Karut pp.24	Mikhleh Milner			

View Record	Etz Karut pp.24	Miriam Osher			
View Record	Etz Karut pp.24,27	Refael-Asher Milner			
View Record	Etz Karut pp.24,60,61,89,104,108	Berman			
View Record	Etz Karut pp.24,60,63,89,90	Borukh Luntz			
View Record	Etz Karut pp.26	Eliezer-Eliyahu Fridman			
View Record	Etz Karut pp.27	Yisroel Salanter			
View Record	Etz Karut pp.27	Arye-Leib Frumkin			
View Record	Etz Karut pp.27	Tzvi-Hirsh Broida			
View Record	Etz Karut pp.27	Mar Tavriski			
View Record	Etz Karut pp.27	Eliyakim Goldberg			
View Record	Etz Karut pp.27	Note-Tzvi Finkel			
View Record	Etz Karut pp.27	Khayim Kharif			
View Record	Etz Karut pp.27	Menakhem Frid			
View Record	Etz Karut pp.27	Getzil-HaLevi Horovitz			
View Record	Etz Karut pp.27-29,42,44,45,47	Simkha-Zisel Ziv		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.27,42	Tzvi-Yakov Oppenheim			
View Record	Etz Karut pp.27,42	Eliezer Gutman		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.27,42	Eliezer Gordon		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.27,42,84	Kalman Beinashovich		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.28	Miadnik			
View Record	Etz Karut pp.28	Dag			
View Record	Etz Karut pp.28,29,46,48	Daniel Movshovitz			
View Record	Etz Karut pp.28,48	Gershon Miadnik			
View Record	Etz Karut pp.30	Shmolovitz			
View Record	Etz Karut pp.30	Zalman Karmarman			
View Record	Etz Karut pp.30,31,48	Eliyahu Karmarman			
View Record	Etz Karut pp.30,46,48,49	Shlomo Fianko		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.30,48	Pesakh Sadovski			
View Record	Etz Karut pp.31	Eliezer Levin			
View Record	Etz Karut pp.31	Etel Shokhet			
View Record	Etz Karut pp.31	Leiba Vantizorski Kaplan			
View Record	Etz Karut pp.31	Tavriski			
View Record	Etz Karut pp.31,33	Lis			
View Record	Etz Karut pp.31,33	Levin			
View Record	Etz Karut pp.32	Levinski			

View Record	Etz Karut pp.32	Koiffman			
View Record	Etz Karut pp.32	Yankelvitz			
View Record	Etz Karut pp.32,46	Yisroel Stam		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.32,53	Rose			
View Record	Etz Karut pp.32,72	Stern			
View Record	Etz Karut pp.33	Likhtenstein			
View Record	Etz Karut pp.33	Shokhet			
View Record	Etz Karut pp.33	Akiva Vankotzker			
View Record	Etz Karut pp.33	Valski			
View Record	Etz Karut pp.33,74	Pas			
View Record	Etz Karut pp.34	Okun			
View Record	Etz Karut pp.34	Yofah		Doctor	
View Record	Etz Karut pp.34	Movshe Natash			
View Record	Etz Karut pp.34	Gershovitz			
View Record	Etz Karut pp.34	Nakhum Finkel			
View Record	Etz Karut pp.34	Antiorski			
View Record	Etz Karut pp.34	Piuntik			
View Record	Etz Karut pp.34	Mosnitski			
View Record	Etz Karut pp.34,36	Khaviva Neiman			
View Record	Etz Karut pp.34,72	Fridman			
View Record	Etz Karut pp.35	Khanan Abromovitz			
View Record	Etz Karut pp.35	Eliezer Fridman			
View Record	Etz Karut pp.35,117	Meier Gilvitz			
View Record	Etz Karut pp.36	Khanina Dimant			
View Record	Etz Karut pp.36	Khaya Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.36	Sarah Danin			
View Record	Etz Karut pp.36	Rivka Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.36	Yehuda Mark			
View Record	Etz Karut pp.36	Venkotzker			
View Record	Etz Karut pp.36	Eliezer Borveitzki			
View Record	Etz Karut pp.36	Borukh Neiman			
View Record	Etz Karut pp.36	Rokhel Danin			
View Record	Etz Karut pp.36	Rokhel Odvin			
View Record	Etz Karut pp.36	Rokhel Zaks			
View Record	Etz Karut pp.36	Movshe Shekhtin			

View Record	Etz Karut pp.36	Penina Dimant			
View Record	Etz Karut pp.36	Dessler			
View Record	Etz Karut pp.36	Yosef Rul			
View Record	Etz Karut pp.36	Tziporah Zaks			
View Record	Etz Karut pp.36	Penina Alperin			
View Record	Etz Karut pp.36	Rokhel Tzvick			
View Record	Etz Karut pp.36,70	Fruma Leibovitz			
View Record	Etz Karut pp.36,72	Dovid Fridman			
View Record	Etz Karut pp.36,72	Lehman			
View Record	Etz Karut pp.38	Yakov Ben Shlomo			
View Record	Etz Karut pp.38	Yakov Khayat			
View Record	Etz Karut pp.38,39	Aharon Khayat			Dovid
View Record	Etz Karut pp.39	Yekhezkel		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.41	Sudarski		Doctor	
View Record	Etz Karut pp.42	Khatzkeleh			
View Record	Etz Karut pp.42	Eliyakum-Getzel-HaLevi Horovitz			
View Record	Etz Karut pp.42	Yitzkhak Horovitz			
View Record	Etz Karut pp.43	Avraham-Baal-Hadegel Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.44	Yisroel Broida		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.45	Moshe Darshan		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.45,46	Zelig/Zeligel Tarshish		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.46	Peretz Tarshish		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.46	Lupian		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.47	Yisroel		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.47	Eliyahu-Dov Dessler		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.47	Reuven-Dov Dessler		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.47	Gedalia Dessler		Rabbi	
View Record	Etz Karut pp.48,49	Eliyahu Lupian			
View Record	Etz Karut pp.49	Reuven-HaSabal			
View Record	Etz Karut pp.49	Mendel de peah			
View Record	Etz Karut pp.49	Yosel der bord			
View Record	Etz Karut pp.5	Yakov Imber			
View Record	Etz Karut pp.5	Drucker			
View Record	Etz Karut pp.5	Shaikah Fridman			
View Record	Etz Karut pp.5	Avrasha Leibovitz			

View Record	Etz Karut pp.5	Yakov Danilvitz			
View Record	Etz Karut pp.5	Eliezer Danin			
View Record	Etz Karut pp.5	Imber			
View Record	Etz Karut pp.5	Leibe the tailor			
View Record	Etz Karut pp.5	Yudel			
View Record	Etz Karut pp.5,11,36,72	Ziskind			
View Record	Etz Karut pp.5,127	Fruma Broida			
View Record	Etz Karut pp.5,13	Orel			
View Record	Etz Karut pp.5,6,22	Benzion Broida			
View Record	Etz Karut pp.50,104	Masha Milner			
View Record	Etz Karut pp.51	Bayal de koil			
View Record	Etz Karut pp.51,104	Berel Milner			
View Record	Etz Karut pp.52	Efriash			
View Record	Etz Karut pp.52, 143	Avraham Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.52,89	Avraham Berman			
View Record	Etz Karut pp.53,103	Baniash			
View Record	Etz Karut pp.53,116	Shapira			
View Record	Etz Karut pp.54,81,104,115	Movshe Baniash			
View Record	Etz Karut pp.55	Tartak			
View Record	Etz Karut pp.55	Yitzkhak Shamash			
View Record	Etz Karut pp.55	Shlomo Shamash			
View Record	Etz Karut pp.55	Leib Podels			
View Record	Etz Karut pp.55,154	Yisroel Gutman			
View Record	Etz Karut pp.55,81,104,155	Binyamin Orel			
View Record	Etz Karut pp.55,82	Hershel Levin			
View Record	Etz Karut pp.55,82	Movshe Shafer			
View Record	Etz Karut pp.55,82	Zalman Orel			
View Record	Etz Karut pp.55,82	Yosef Yudelovitz			
View Record	Etz Karut pp.55,82	Binyamin Popkin			
View Record	Etz Karut pp.56	Mordekhai Meierovitz			
View Record	Etz Karut pp.57	Miklos Yokovitis			
View Record	Etz Karut pp.58	Yankosks			
View Record	Etz Karut pp.58	Shamash			
View Record	Etz Karut pp.58	Grozhevski			
View Record	Etz Karut pp.58,60,63,72,100-112	Khaya Rose			

View Record	Etz Karut pp.6	Khanah Stern			
View Record	Etz Karut pp.6	Meier-Mordecai Stern			
View Record	Etz Karut pp.6	Abromovitch			
View Record	Etz Karut pp.6	Yosef Maliviansky			
View Record	Etz Karut pp.6	Movshe Siegel			
View Record	Etz Karut pp.6	Dovid Stern			
View Record	Etz Karut pp.6,7	Golda Stern			
View Record	Etz Karut pp.60,61	Mendelovitz			
View Record	Etz Karut pp.61,104,105	Koshlavski			
View Record	Etz Karut pp.61,62,143,154	Sarah-Raiza Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.62	Hinda Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.62	Yitzkhak Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.62	Khaviva Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.62, 140	Liyuba			
View Record	Etz Karut pp.62,129	Baltroks			
View Record	Etz Karut pp.62,156	Etta-Bluma Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.62,67,68,100,140,141,145,156,1	Malka Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.62,67,68,100,140,141,145,156,1	Tzipa Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.62,87,92,140	Yisroel Nakhumovitz			
View Record	Etz Karut pp.62,92,105,140,156,157	Mina Leibovitz			
View Record	Etz Karut pp.62,93-100,145-6,154	Shmuel Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.62,94,100,143-6,155	Sima Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.62,94,95,96,129,157-9	Hersh Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.63,123	Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.63,93,108,109	Sarah Gelman			
View Record	Etz Karut pp.67	Hershele Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Movshe-Elimelekh Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.67	Movshe Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Yosef Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.67	Yosef Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Rokhel Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Sheina Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Noakh Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Yehuda Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.67	Ze'ev Karbalnik			

View Record	Etz Karut pp.67	Esther Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Sarah Osher			
View Record	Etz Karut pp.67	Shimon Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.67,157,159	Dovid Osher			
View Record	Etz Karut pp.67,68,94,99,123,126-9,140,158	Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.68	Shmuel-Yakov Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Khayim Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Reuven Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Movshe-Beryl Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Tzipa (Tzipora) Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Sarah-Malka Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Eedel Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Noah Rose			
View Record	Etz Karut pp.68	Rokhel Rose			
View Record	Etz Karut pp.68,8,36	Adler			
View Record	Etz Karut pp.69	Zelda Karnovitz			
View Record	Etz Karut pp.69	Esther Karnovitz			
View Record	Etz Karut pp.69	Tzila Yanbar			
View Record	Etz Karut pp.69	Shaina Yanbar			
View Record	Etz Karut pp.69	Pupa Yanbar			
View Record	Etz Karut pp.69	Naftali/Tulya Yanbar			
View Record	Etz Karut pp.69	Movshe Yanbar			
View Record	Etz Karut pp.69	Yisroel Karnovitz			
View Record	Etz Karut pp.69	Leiba Yanbar			
View Record	Etz Karut pp.69,134	Karnovitz			
View Record	Etz Karut pp.7	Finkel			
View Record	Etz Karut pp.7	Yosef Revel			
View Record	Etz Karut pp.7	Shekhtin			
View Record	Etz Karut pp.7	Yerakhmiel Imber			
View Record	Etz Karut pp.7	Kaufman			
View Record	Etz Karut pp.7,32	Yanklov			
View Record	Etz Karut pp.7,54,87,100,113	Khanan Levin			
View Record	Etz Karut pp.7,8	Vigdor			
View Record	Etz Karut pp.7,8,53-60,63,80,93,104,109,117	Zunde Luntz			
View Record	Etz Karut pp.70	Ezra Lavee /Leibovitz			

View Record	Etz Karut pp.70	Leibovitz			
View Record	Etz Karut pp.70	Meier-Mordecai Meierovitz			
View Record	Etz Karut pp.70	Hillel Shavlovitz			
View Record	Etz Karut pp.70	Batya Rose			
View Record	Etz Karut pp.70	Ezra Leibovitz			
View Record	Etz Karut pp.70	Frank?			
View Record	Etz Karut pp.70	Eeta Frank?			
View Record	Etz Karut pp.70	Solovechik			
View Record	Etz Karut pp.70	Yehuda Solovechik			
View Record	Etz Karut pp.70	Iser Solovechik			
View Record	Etz Karut pp.71	Khana Khaitun			
View Record	Etz Karut pp.71	Leiba Kabaiden			
View Record	Etz Karut pp.71	Yitzkhak Hefner			
View Record	Etz Karut pp.71	Khaitun			
View Record	Etz Karut pp.71	Rokhel Khaitun			
View Record	Etz Karut pp.71	Tama Khaitun			
View Record	Etz Karut pp.71,134	Hefner			
View Record	Etz Karut pp.72	Pesya Ziskind			
View Record	Etz Karut pp.72	Eeta Ziskind			
View Record	Etz Karut pp.72	Golda Fridman			
View Record	Etz Karut pp.72	Reuven Zundel			
View Record	Etz Karut pp.72	Khayim Zundel			
View Record	Etz Karut pp.72	Khaya Ziskind			
View Record	Etz Karut pp.72-3	Bryna Fridman			
View Record	Etz Karut pp.72-3	Yeshayahu Fridman			
View Record	Etz Karut pp.72,105	Kabaiden			
View Record	Etz Karut pp.73	Avraham Shafer			
View Record	Etz Karut pp.73	Movshe-Eliezer Kaf			
View Record	Etz Karut pp.73	Yitzkhak Sakir			
View Record	Etz Karut pp.73	Sakir			
View Record	Etz Karut pp.73	Kaf			
View Record	Etz Karut pp.73	Pesya Fridman			
View Record	Etz Karut pp.74	Khasya Frid			
View Record	Etz Karut pp.74	Paktor			
View Record	Etz Karut pp.74	Mendel Frid			

View Record	Etz Karut pp.74	Khanan Frid			
View Record	Etz Karut pp.74	Yitzkhak Levin			
View Record	Etz Karut pp.74	Khana Kaplan			
View Record	Etz Karut pp.74,75,134	Yona Broida			
View Record	Etz Karut pp.75	Markovitz			
View Record	Etz Karut pp.75	Avraham Markovitz			
View Record	Etz Karut pp.75	Khaya Markovitz			
View Record	Etz Karut pp.75	Berta Markovitz			
View Record	Etz Karut pp.75	Shimon Broida			
View Record	Etz Karut pp.75	Meier Markovitz			
View Record	Etz Karut pp.75,76	Sarah Markovitz			
View Record	Etz Karut pp.79	Miller			
View Record	Etz Karut pp.8	Miriam Goldblatt			
View Record	Etz Karut pp.8	Paglinsky			
View Record	Etz Karut pp.8	Miriam Yavner			
View Record	Etz Karut pp.8	Malka Goldblatt			
View Record	Etz Karut pp.8	Hindele Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.8	Dumav			
View Record	Etz Karut pp.8	Mal			
View Record	Etz Karut pp.8	Khayim Yavner			
View Record	Etz Karut pp.8	Shalom Yavner			
View Record	Etz Karut pp.8,12,16,22,32,57,60	Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.8,13,53	Podels			
View Record	Etz Karut pp.8,18	Reuven Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.8,20,34	Esther Vigdor			
View Record	Etz Karut pp.8,55	Praz			
View Record	Etz Karut pp.8,57,62,92,140,145,156,157	Lieba Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.8,62,73	Yitzkhak Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.8,67,73	Avraham Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.8,68	Esther Adler			
View Record	Etz Karut pp.8,68	Leah Adler			
View Record	Etz Karut pp.8,9,70	Shavlovitz			
View Record	Etz Karut pp.81	Shimon Shavlovitz			
View Record	Etz Karut pp.82	Shlomo-Yitzkhak Shamash			
View Record	Etz Karut pp.82	Shmuel Shamash			

View Record	Etz Karut pp.82,103	Yisroel-Leib Podels			
View Record	Etz Karut pp.83	Kopel Odvin			
View Record	Etz Karut pp.83	Yons Kreibis			
View Record	Etz Karut pp.83	Emanuel Margolis			
View Record	Etz Karut pp.83	Kalman Sher			
View Record	Etz Karut pp.83	Tuvya Rozenfeld			
View Record	Etz Karut pp.83	Velvel Sher			
View Record	Etz Karut pp.83	Yeshayahu Bakst			
View Record	Etz Karut pp.83	Shmuel Margolis			
View Record	Etz Karut pp.85	Shpoks			
View Record	Etz Karut pp.85,113,115,116,118	Kaganski			
View Record	Etz Karut pp.86	Yokovitis			
View Record	Etz Karut pp.86	Berchvitchius			
View Record	Etz Karut pp.87-100,105,109,143,154	Yakov Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.87,106	Hersh/Hershel Shablovitz			
View Record	Etz Karut pp.89	Giosks			
View Record	Etz Karut pp.89	Eeda Kaplan			
View Record	Etz Karut pp.89	Yozis Marklis			
View Record	Etz Karut pp.89	Devorah Berman			
View Record	Etz Karut pp.89	Yudel Kaplan			
View Record	Etz Karut pp.89	Katoshiska			
View Record	Etz Karut pp.89,90	Kriosks			
View Record	Etz Karut pp.9	Sarah/Sora Miasnik			
View Record	Etz Karut pp.9	Grishita			
View Record	Etz Karut pp.9	Rokhel Zilberman			
View Record	Etz Karut pp.9,11	Yefet			
View Record	Etz Karut pp.9,140	Alexander Miasnik			
View Record	Etz Karut pp.9,140	Fruma Amit-Miaznik			
View Record	Etz Karut pp.9,142	Rokhel Miasnik			
View Record	Etz Karut pp.9,142	Liyuba Miasnik			
View Record	Etz Karut pp.9,20,35	Tziporah Miasnik			
View Record	Etz Karut pp.9,57,62,126-129,156	Ida Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.9,62,133,156	BatSheva Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.9,62,92,100	Fruma/Frumka Miasnik			
View Record	Etz Karut pp.9,62,92,140	Devorah Miasnik			

View Record	Etz Karut pp.90	Miklos Yishinskis			
View Record	Etz Karut pp.90,100,131,151	Rivka Mendelovitz			
View Record	Etz Karut pp.91	Yokha Gilvitz			
View Record	Etz Karut pp.91	Monika Milner			
View Record	Etz Karut pp.91,96	Hershke Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.92	Vera Bakst			
View Record	Etz Karut pp.92	Taiva Shapiro			
View Record	Etz Karut pp.92	Katz			
View Record	Etz Karut pp.92,150	Anna Zilberg			
View Record	Etz Karut pp.93,100	Batya Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.93,100	Eeta Karbalnik			
View Record	Etz Karut pp.94	Kaspriena			
View Record	Etz Karut pp.94	Rozhinishkis			
View Record	Etz Karut pp.94-7,100,145-6,157,159	Yitzkhak Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.94,146	Khana Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.94,96	Valtchukes			
View Record	Etz Karut pp.94,98,142	Khana Peletz			
View Record	Etz Karut pp.95,145	Hershel Khalozin			
View Record	Etz Karut pp.97	Dolnitzki			
View Record	Etz Karut pp.97	Kaplioshnik			
View Record	Etz Karut pp.97	Shadis			
View Record	Etz Karut pp.97	Victor			
View Record	Etz Karut pp.97	Mikhael Gutman			
View Record	Etz Karut pp.98	Olinskis			
View Record	Etz Karut pp.98	Fruman			
View Record	H	Moshe			Dov-Ber M
View Record	H	Shmuel			Y. M
View Record	H	Yehuda-Leib			Y.-Kh. M
View Record	Ilana-DeKhayei (Tree of Life)	Yisroel Broida			Meir
View Record	Ilana-DeKhayei (Tree of Life)	Meir Broida		Ab	Yosef
View Record	Ilana-DeKhayei (Tree of Life)	Menachem-Nakhum Broida			Yisroel
View Record	Ilana-DeKhayei (Tree of Life)	Yisroel Broida			Menachem-Nakhum
View Record	Kelme Birth Register	Hirsh/Girsh			Shauel/Soyel
View Record	Kelme Birth Register	Moshe/Movsha Leipzig/Leipchick			Leib
View Record	Kelme Birth Register	Shaul-Mordekhai/Soyel-Mordkhel			Yitzkhak

View Record	Kelme Birth Register	Aide-Leah	25 Apr 1869		Shlomo, Gele ?
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel			Yosef/Yosel
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel-Moshe			Mordekhai/Mordkhel
View Record	Kelme Birth Register	Moshe-Aharon			Mordekhai/Mordkhel
View Record	Kelme Birth Register	Yonah/Yoinel			Wolf
View Record	Kelme Birth Register	Zevulun Lipshitz			Borukh
View Record	Kelme Birth Register	Yakov/Yankel	6 Jan 1869		Yitzkhak/Itzik, Sorah-Rivka
View Record	Kelme Birth Register	Nekhemyah-Hirsh/Girsha	3 Nov 1869		Yitzkhak/Itzik, Feiga
View Record	Kelme Birth Register	Avraham-Moshe/Abrom-Movsha Milner	7 Oct 1865		Aizik, Sorah/Sore-Leah
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom Zaks/Zaksha	12 Mar 1865		Yitzkhak/Itzik, Hinde-Leah
View Record	Kelme Birth Register	Kalman			Yehuda/Yudel
View Record	Kelme Birth Register	Moshe/Movsha			Ber/Berel
View Record	Kelme Birth Register	Sheine-Leah	13 Oct 1865		Matisya/Matish, Ette
View Record	Kelme Birth Register	Leizer-Ber Hirshowitz			Nekhemiyahu/Nekhemya
View Record	Kelme Birth Register	Yisroel/Sroil			Yitzkhak/Itzik
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak Grad		Moyel	
View Record	Kelme Birth Register	Khana-Leah	1 Feb 1865		Shmuel-Khayim, Gitl
View Record	Kelme Birth Register	Beila Meierson	6 Oct 1896		Moses, Sorah/Sore
View Record	Kelme Birth Register	Moshe/Movsha Zorka/Zharko			Shlomo
View Record	Kelme Birth Register	Eedel	15 May 1869		Moshe-Aharon, Rokhel
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik			Yakov/Yankel
View Record	Kelme Birth Register	Gita-Toiva Lipshitz	6 Jun 1869		Zevulun, Freida
View Record	Kelme Birth Register	Dovid Pinkus		Moyel	
View Record	Kelme Birth Register	Zalmen-Mordekhai	23 Mar 1869		Leizer, Sorah-Rivkah
View Record	Kelme Birth Register	Borukh	21 Jul 1865		Hirsh/Girsh, Irle
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel-Khayim			Yakov/Yankel

View Record	Kelme Birth Register	Eliyahu/Eliyash			Yisroel
View Record	Kelme Birth Register	Gershon Kelman ?			Borukh ?
View Record	Kelme Birth Register	Yosef/Yosel Krom			Wolf
View Record	Kelme Birth Register	Frieda	29 Mar 1869		Moshe/Movsha, Khanah/Khane
View Record	Kelme Birth Register	Leib	19 Sep 1869		Abba/Abel, Peshe
View Record	Kelme Birth Register	Freide Sowlon ?	6 Nov 1865		Avraham/Abrom, Khasa
View Record	Kelme Birth Register	Khana Furman	12 May 1865		Yakov/Yankel, Sorah/Sore
View Record	Kelme Birth Register	Wolf Mikhelowitz			Nakhum
View Record	Kelme Birth Register	Iser Shalel/Shalelsky	14 Jan 1865		Avraham/Abrom, Mina
View Record	Kelme Birth Register	Zelik	23 Nov 1869		Abba/Abel-Khayim, Sheina-Peshe
View Record	Kelme Birth Register	Avraham-Yitzkhak Lestz ?	5 Dec 1869		Elyu/Elyash, Rokhel
View Record	Kelme Birth Register	Yakov-Nosen/Yankel-Noshen Reikhman	25 Feb 1869		Yitzkhak/Itzik, Sheina
View Record	Kelme Birth Register	Leib-Wolf	19 Apr 1869		Yonah/Yoinel, Hinde/Ginda
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel			Mordekhai/Mordkhel
View Record	Kelme Birth Register	Leizer-Yosef/Yosel Abromowitz	13 Nov 1869		Yakov/Yankel, Ette
View Record	Kelme Birth Register	Yisroel/Sroil	30 Mar 1869		Feitl, Beila
View Record	Kelme Birth Register	Sheina-Tcherna	27 May 1869		Feivish/Feivel, Khana
View Record	Kelme Birth Register	Leah Zorka/Zharko	28 Dec 1865		Moshe/Movsha, Toive
View Record	Kelme Birth Register	Dvora/Dvoire	30 Dec 1865		Shmuel, Eeta
View Record	Kelme Birth Register	Zelik			Leizer
View Record	Kelme Birth Register	Hillel Zaks	23 Feb 1869		Meier, Genese/Gineshe
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak Yospe			Lipman
View Record	Kelme Birth Register	Leizer	19 Jun 1869		Yosef/Yosel, Simkhah

View Record	Kelme Birth Register	Leizer	3 Feb 1865		Srol, Gutl
View Record	Kelme Birth Register	Lipman			Mendl
View Record	Kelme Birth Register	Tankhum/Tankhel			Yehoshue/Hovsha
View Record	Kelme Birth Register	Meier Goldberg			Hirsh/Girsh
View Record	Kelme Birth Register	Wolf Krom			Yosef/Yosel
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom-Yitzkhak	4 Oct 1869		Euzer, Khaya-Roize
View Record	Kelme Birth Register	Moshe/Movsha-Leizer			Meier
View Record	Kelme Birth Register	Leizer Rafel	18 Nov 1865		Moshe/Movsha, Dvorah/Dvoire
View Record	Kelme Birth Register	Ber			Yosef/Yosel
View Record	Kelme Birth Register	Frumah-Hinde/Ginde	6 Jul 1865		Feivish, Eete
View Record	Kelme Birth Register	Feivish			Shlomo
View Record	Kelme Birth Register	Yisroel/Sroil-Mikhel	21 Oct 1869		Shmuel, Sorah-Eeta
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom			Yakov/Yankel
View Record	Kelme Birth Register	Euzer			Yosef/Yosel
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik			Yakov/Yankel
View Record	Kelme Birth Register	Moshe/Movsha			Osher
View Record	Kelme Birth Register	Khazkel/Khatskel			Note/Notel
View Record	Kelme Birth Register	Yakov/Yankel			Ber/Berel
View Record	Kelme Birth Register	Khanah-Roze/Roize Slomowitz	1 Dec 1865		Avraham/Abrom, Rokhel
View Record	Kelme Birth Register	Khaya-Leah Kelman ?	29 Nov 1869		Gershon, Liba
View Record	Kelme Birth Register	Khayah-Sorah/Sore Krom	29 Jul 1869		Wolf, Leah
View Record	Kelme Birth Register	Elyu/Elyash Lestz ?			Leib
View Record	Kelme Birth Register	Avraham-Ber Leib	5 Jun 1865		Yakov-Shaul/Yankel-Shoyel, Khayah
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak Melamed			Dovid
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom Sowlon ?			Yakov/Yankel
View Record	Kelme Birth Register	Elya/Elyash			Ber/Berel
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom Itzikowitz			Zalman
View Record	Kelme Birth Register	Wolf			Yitzkhak/Itzik

View Record	Kelme Birth Register	Hirsh/Girsh	3 Mar 1869		Yakov/Yankel, Hode/Gode
View Record	Kelme Birth Register	Gershon/Gershel Sher			Shlomo
View Record	Kelme Birth Register	Hene-Rosa	15 Dec 1869		Mendel, Khaya
View Record	Kelme Birth Register	Feivish/Feivel			Mordekhai/Mordkhel
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik			Reuven/Ruvel
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom Slomowitz			Leib
View Record	Kelme Birth Register	Benzion/Bensel Rom			Moshe/Movsha
View Record	Kelme Birth Register	Leah-Rivka Zemledetze/Zemledelich	1 Jan 1865		Shmuel, Pelte
View Record	Kelme Birth Register	Rokhel-Shifra	8 May 1865		Shmuel, Mina
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel			Pesakh/Peshekh
View Record	Kelme Birth Register	Meier-Ber	2 Nov 1869		Shalom, Henya/Gene
View Record	Kelme Birth Register	Matis/Matish			Nokhum/Noshel
View Record	Kelme Birth Register	Dovid			Yishmiyahu/Shaya
View Record	Kelme Birth Register	Yosef/Yosel	17 Feb 1869		Ber, Mikhla
View Record	Kelme Birth Register	Eber-Shmuel Rodkin			Ber/Berel
View Record	Kelme Birth Register	Dovid-Mikhal	25 Jun 1869		Yosef/Yosel, Basya/Basha
View Record	Kelme Birth Register	Beinish Rosental			Fishel
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom	7 Sep 1869		Zelik, Beila
View Record	Kelme Birth Register	Shaul-Lazer/Soyel-Lozer	19 Jul 1869		Hirsh/Girsh, Kheiena/Khiena
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel-Yosef	16 Jan 1869		Yisroel, Gute
View Record	Kelme Birth Register	Borukh-Yisroel/Sroil Lipshitz	6 Jun 1869		Zevulun, Freida
View Record	Kelme Birth Register	Mehukhah Leipzig/Leipchick	4 Feb 1869		Moshe/Movsha, Mikhla
View Record	Kelme Birth Register	Nese/Nesha	29 Jun 1869		Matis/Matish, Ette
View Record	Kelme Birth Register	Yosef/Yosel			Leizer
View Record	Kelme Birth Register	Yenta	1 Apr 1869		Avraham/Abrom, Khasa/Khasha

View Record	Kelme Birth Register	Shmuel Zemledetze/Zemledelich			Mikhael/Mikhoel
View Record	Kelme Birth Register	Zevulun Itzikowitz	2 Mar 1865		Avraham/Abrom, Liba
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom			Yakov/Yankel
View Record	Kelme Birth Register	Hirsh/Girsh Bliz			Elyah/Eliyash
View Record	Kelme Birth Register	Yonah/Yoinel			Zalman
View Record	Kelme Birth Register	Sorah-Leah	6 Mar 1865		Shmuel-Moshe/Movsha, Keile
View Record	Kelme Birth Register	Elka-Roda	6 Nov 1869		Zelik, Sorah/Sore
View Record	Kelme Birth Register	Golde-Leah	7 Aug 1869		Mordekhai/Mordkhe, Rokhel/Rokhe
View Record	Kelme Birth Register	Aharon/Arel-Feivish	15 Jul 1869		Wolf, Mere
View Record	Kelme Birth Register	Golda	2 Oct 1869		Lozer, Gisa
View Record	Kelme Birth Register	Aizik			Wolf
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel-Yitzkhak	1 Sep 1869		Moshe/Movsha, Mere
View Record	Kelme Birth Register	Yakov Merzow		Mohel	
View Record	Kelme Birth Register	Mendel			Avraham/Abrom
View Record	Kelme Birth Register	Khana-Rivkah	12 Jun 1869		Yonah/Yonel, Leah
View Record	Kelme Birth Register	Shalom			Ber/Berel
View Record	Kelme Birth Register	Abba/Abel-Khayim			Feivish/Feivel
View Record	Kelme Birth Register	Gita-Tisha	20 Jan 1869		Avraham/Avrom, Shoshe/Sose
View Record	Kelme Birth Register	Yehoshue/Hovsha	2 Apr 1865		Tankhum/Tankhel, Feige
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik Krom	18 Sep 1865		Yosef/Yosel, Khanah-Eete
View Record	Kelme Birth Register	Mikhael	1 Oct 1869		Wolf, Breina
View Record	Kelme Birth Register	Tzvia	25 Jun 1865		Yosef-Hillel/Yosel-Gilel, Tzerne
View Record	Kelme Birth Register	Hirsh/Girsh			Borukh
View Record	Kelme Birth Register	Leib	23 Nov 1869		Abba/Abel-Khayim, Sheina-Peshe

View Record	Kelme Birth Register	Meier-Borukh?	1 Nov 1869		Abba/Abel, Libe
View Record	Kelme Birth Register	Yisroel/Israel-Dovid	4 Nov 1869		Mendl, Khana-Dvora/Dvoira
View Record	Kelme Birth Register	Leizer			Yosef/Yosel
View Record	Kelme Birth Register	Frieda-Leah Eelman/Ilman?	9 Nov 1869		Avraham/Abrom, Dvorah/Dvoira
View Record	Kelme Birth Register	Yakov-Yosef/Yankel-Yosel	11 Jan 1869		Shaul-Mordekhai/Soyel-Mordkhel, Ester
View Record	Kelme Birth Register	Peshe	15 Dec 1869		Elya/Elyash, Khana-Feiga
View Record	Kelme Birth Register	Hirsh/Girsh			Yakov/Yankel
View Record	Kelme Birth Register	Gershon Wolpert			Meier-Zalkind
View Record	Kelme Birth Register	Shlomo-Yuda Sher	14 Oct 1869		Gershon/Gershel, Bluma
View Record	Kelme Birth Register	Eiga Bliz	15 Mar 1865		Hirsh/Girsh, Mikhle
View Record	Kelme Birth Register	Feivish	9 Aug 1865		Wolf, Mere
View Record	Kelme Birth Register	Abba/Abel			Yosef/Yosel
View Record	Kelme Birth Register	Iser/Isher	14 Aug 1865		Moshe/Movsha-Leizer, Khaya-Mere
View Record	Kelme Birth Register	Wolf	2 Sep 1865		Aizik, Leah
View Record	Kelme Birth Register	Hirsh Rokhel		Midwife	
View Record	Kelme Birth Register	Ette-Rose	13 Apr 1865		Yitzkhak/Itzik, Feige
View Record	Kelme Birth Register	Mordekhai-Benzion/Mordkha-Benchel Wolpert	5 Dec 1865		Gershon, Mina
View Record	Kelme Birth Register	Khana-Eshe	21 Aug 1869		Shmuel, Mikhla
View Record	Kelme Birth Register	Gita	8 May 1869		Yitzkhak/Itzik, Pera
View Record	Kelme Birth Register	Aizik Milner			Avraham/Abrom
View Record	Kelme Birth Register	Zundl-Aizik/Itzik Kesler	20 May 1869		Yakov/Yankel-Nakhum, Eeta
View Record	Kelme Birth Register	Abel Kurzon		Mohel	
View Record	Kelme Birth Register	Yakov/Yankel Furman			Benzion/Benchel

View Record	Kelme Birth Register	Moshe/Movsha-Leizer Margalit	25 Feb 1869		Feivish/Feivel, Dvorah/Dvoire-Rivka
View Record	Kelme Birth Register	Wolf			Yitzkhak/Itzik
View Record	Kelme Birth Register	Zelik			Yisroel/Abrom
View Record	Kelme Birth Register	Yakov/Yankel-Nakhum Kesler			
View Record	Kelme Birth Register	Yisroel			Yehuda/Yudel
View Record	Kelme Birth Register	Shaya-Leib	1 Jun 1869		Khazkel/Khatskel, Dvorah/Dvoire
View Record	Kelme Birth Register	Khasa-Leah Rosental	9 Jan 1865		Beinish, Hinde
View Record	Kelme Birth Register	Feitl			Avraham/Avrom
View Record	Kelme Birth Register	Dovid			Zalman
View Record	Kelme Birth Register	Aharon-Leizer Zaks			Reuven/Ruvel
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik	29 Sep 1869		Hirsh/Girsh, Tzvia
View Record	Kelme Birth Register	Rokhel-Leah Hirshowitz	27 Aug 1865		Leizer-Ber, Beile-Sarah/Sore
View Record	Kelme Birth Register	Leizer			Dovid
View Record	Kelme Birth Register	Hinda Rodkin	28 Jun 1869		Eber-Shmuel, Feiga
View Record	Kelme Birth Register	Rokhel-Sorah/Rokhe-Sore	2 Sep 1869		Yakov/Yankel, Khaya
View Record	Kelme Birth Register	Kayla Melamed	29 Nov 1869		Yitzkhak/Itzik, Mere
View Record	Kelme Birth Register	Abba/Abel			Zalman
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik			Reuven/Ruvel
View Record	Kelme Birth Register	Meier Zaks			Leizer
View Record	Kelme Birth Register	Eete-Rivka Kuf	30 Jun 1865		Hirsh/Girsh, Feige-Hanne/Gane
View Record	Kelme Birth Register	Srol			Yehuda/Yudel
View Record	Kelme Birth Register	Shlomo			Kopel
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom Shalel/Shalelsky			Beinish/Benyas
View Record	Kelme Birth Register	Etta-Rivkah Sher	14 Oct 1869		Gershon/Gershel, Bluma
View Record	Kelme Birth Register	Feivish/Feivel Margalit			Yosef/Yosel
View Record	Kelme Birth Register	Fruma Segal ?	30 Oct 1869		Aharon/Orel-Naftali, Teme

View Record	Kelme Birth Register	Zundel/Zhundel	1 May 1865		Feivish/Feivel, Dvorah/Dvoira
View Record	Kelme Birth Register	Yakov/Yankel-Meier Zaks	7 Apr 1865		Aharon-Leizer, Dvorah/Dvoira
View Record	Kelme Birth Register	Yakov/Yankel Abromowitz			Leizer
View Record	Kelme Birth Register	Nakhum Mikhelowitz	23 Oct 1865		Wolf, Dvorah/Dvoire
View Record	Kelme Birth Register	Matisya/Matish			Nosen/Noshel
View Record	Kelme Birth Register	Mendel			Shimeun/Shimel
View Record	Kelme Birth Register	Khaya-Shifra	6 Mar 1869		Lipman, Peshe
View Record	Kelme Birth Register	Yosef/Yosel			Mendel
View Record	Kelme Birth Register	Shmuel			Pesakh/Peysakh
View Record	Kelme Birth Register	Avraham/Abrom Eelman/Ilman?			Noakh
View Record	Kelme Birth Register	Leizer	26 Nov 1865		Dovid, Khiene
View Record	Kelme Birth Register	Shabsai/Shebshel Rom	16 Feb 1869		Benzion/Bensel, Rokhel/Rokhe
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak-Moshe/Itzik-Movsha	22 Jun 1865		Kalman, Khayah
View Record	Kelme Birth Register	Mordekhai			Shmuel
View Record	Kelme Birth Register	Yudel-Meier	19 Feb 1869		Dovid, Mina
View Record	Kelme Birth Register	Yakov/Yankel			Feivish/Feivel
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik Reikhman			Hirsh/Girsh
View Record	Kelme Birth Register	Brokhah	20 Nov 1869		Eliyahu/Eliyash, Nekhamah
View Record	Kelme Birth Register	Khaya-Mere Goldberg	7 Apr 1869		Meier, Sheina
View Record	Kelme Birth Register	Feivish/Feivel			Zundel/Zhundel
View Record	Kelme Birth Register	Yosef-Hillel/Yosel-Gilel			Mordechai/Mordkhel
View Record	Kelme Birth Register	Wolf			Yitzkhak
View Record	Kelme Birth Register	Moshe/Movsha Rafel			Hirsh/Girsh
View Record	Kelme Birth Register	Yitzkhak/Itzik Avraham/Abrom			Hirsh/Girsh
View Record	Kelme Birth Register	Yokhe-Dushe?	1 Nov 1869		Yisroel/Sroil, Bashe
View Record	Kelme Birth Register	Yakov-Shaul/Yankel-Shoyel Leib			Ber/Berel
View Record	Kelme Birth Register	Yisroel/Srol Ziv/Zhiv		Mohel	

View Record	Kelme Birth Register	Lozer			Hillel/Gil
View Record	Kelme Birth Register	Wolf		Mohel	Moshe
View Record	Kelme Birth Register	Hirsh/Girsh Kuf			Avraham/Abrom
View Record	Kelme Birth Register	Rokhel	29 Sep 1865		Leizer, Basya/Basha
View Record	Kelme Birth Register	Mendel-Yakov/Yankel Yospe	10 Feb 1865		Yitzkhak/Itzik, Zippe-Roze/Roize
View Record	Khayim Solovechik	Khayim Solovechik			
View Record	Kovne Birth Register	Avraham Broido	22 Mar 1898		Rivka
View Record	Kovne Birth Register	Roiza Sadow			Mendl
View Record	Kovne Birth Register	Avraham-Shmuel Zaks			Zisel
View Record	Kovne Birth Register	Dovid Milner			Aizik
View Record	Kovne Birth Register	Yisroel/Sroil Girsh			Khayim
View Record	Kovne Birth Register	Liba Milner	14 Dec 1898		Dovid, Frieda
View Record	Kovne Birth Register	Frieda		Girsh	Yehoshe/Ovsei
View Record	Kovne Birth Register	Ester Zaks			Meier
View Record	Kovne Birth Register	Reuven Zaks	7 Nov 1907		Avraham-Shmuel, Ester
View Record	Kovne Birth Register	Toiva Zaks	7 Nov 1907		Avraham-Shmuel, Ester
View Record	Kovne Birth Register	Ester Zaks?		Zaks	Meier
View Record	Kovne Birth Register	Pesakh/Peysakh Girsh	14 Dec 1907		Yisroel/Sroil, Frieda
View Record	Kovne Birth Register	Frida Milner			Hirsh/Girsh
View Record	Kovne Birth Register	Leib Kelman	11 Jun 1898		Khava
View Record	Kovne Birth Register	Dovid-Reuven Sadow	7 Mar 1907		Yakov/Yankel, Roiza-Mende
View Record	Kovne Birth Register	Frieda			Hirsh
View Record	Kovne Birth Register	Reuven-Yitzkhak/Ruvel-Itzik Kelman			
View Record	Kovne Birth Register	Roiza Arenson			Mendl
View Record	Kovne Birth Register	Khava Kelman			Shmuel
View Record	Kovne Birth Register	Yakov Sadow			Pesakh
View Record	Kovne Birth Register	Frieda Girsh			Yehoshe/Ovsei
View Record	Kovne Birth Register	Rivka/Riva Broido			Yosef/Yosel
View Record	Kovne Birth Register	Avraham/Abrom Kof?			Hirsh/Girsh
View Record	Kovne Birth Register	Basya			Yuda/Yudel

View Record	Kovne Birth Register	Shaina Shakhnowsky			Moshe/Movsha
View Record	Kovne Birth Register	Reuven/Rubin Rabinowitz			Man
View Record	Kovne Birth Register	Mina-Malkhah			Feibush
View Record	Kovne Birth Register	Shmuel/Samuiel Kof?	14 Aug 1875		Avraham/Abrom, Mina-Malkhah
View Record	Kovne Birth Register	Hirsh Rabinowitz	11 Dec 1875		Reuven/Rubin, Basya
View Record	Kovne Birth Register	Eliezer/Leizer-Meier Broida			Tuvia/Tuviash
View Record	Kovne Birth Register	Rivkah Broida	18 Jan 1875		Eliezer-Meier, Shaina
View Record	L	A.-Abeli			Moshe Z
View Record	Marriage Certificate-R. Weiss	Tzipa Kohan	1840		Berel
View Record	Marriage Certificate-R. Weiss	Efroyim Wolpert	1839		Movsha
View Record	Marriage Certificate-R. Weiss	Khaya-Lea/Clara Wolpert	30 Oct 1873		Efrayim, Tzipa
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 203	Sadovsky		mashgiakh, Yeshiva Ketana	
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 203	Doniyel Movshovitz			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 203	Eliyohu Lupian		founder, Yeshiva Ketana	
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 203	Eliyohu Kremerman			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 203	Simkha-Zissel Ziv			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 203	Gershon Miednik		Principal, Talmud Torah	
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 203	Shlomo Pianko		head, Yeshiva Ketana	
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 204	Tzvi-Yakov Oppenheim			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 204	Nakhum-Zeev Ziv			Simkha-Zissel
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Eliezer Gordon			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Leib Ziegler			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Yekhezkel/Khatzkel			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Yitzkhok Horwitz			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Kalman Beinashovich			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Eliezer Gutman			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Moshe-Yitzkhak Darshan			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 205	Elyokim-Getzel Horvitz			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 206	Zeligel Tarshish			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 206	Kushelevsky			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 206	Reuven the bather			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 206	Mende the peiah			

View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 206	Moshe Gelman			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 206	Reuven the porter			
View Record	Oshry, Annihilation of Lith Jewry, pg. 206	Zundel Luntz			
View Record	Page of Testimony	Chayim Wolpert	1931		Moshe, Roza
View Record	Page of Testimony	Wolf (Zev?) Wolpert	1922		Moshe, Roza
View Record	Page of Testimony	Paya/Paja Yavne	1878		Avraham
View Record	Page of Testimony	Anna Wolpert	1902		Wolf, Raizel
View Record	Page of Testimony	Leah Wolpert	1900		Wolf, Raizel
View Record	Page of Testimony	Moshe Wolpert	1896		Wolf, Raizel
View Record	Page of Testimony	Moshe-Borukh Braude	1875		
View Record	Page of Testimony	Paya/Paja Braude			Avraham
View Record	Page of Testimony	Zalman Braude			
View Record	Page of Testimony	Nechama-Lieba Braude			Simkha-Zisel
View Record	Passenger Arrival Record-R. Weiss	Kopel Walpert	1891		Moshe-Leib
View Record	Passenger Arrival Record-R. Weiss	Gutel Walpert	1893		Moshe-Leib
View Record	Passenger Arrival Record-R. Weiss	Ischer-Jankel Walpert			Moshe-Leib
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	Borukh Broida			Yakov
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	Yekhiel		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	BatSheva			Hillel
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	Shmuel Ragoler			Yakov
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	Hillel			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	Leah			Eliah
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	Yitzkhak			Yehudah
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489	Eliyah Ragoler			Yakov
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Moshe-Eliyahu Rom			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Pesakh Yanover			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Eliezer-Ber Hirshovitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Faivel Getz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Ber-Menashe Abromovitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	M. K. Beresnevitchius			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Meier Kalmanovitz			

View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Shlomo Rom			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1896 List	Avraham-Moshe Hurvitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1909	Yosef-Reuven Shnitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1909	Zelig Cohen			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Meier Mordekhovitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Refael Grinberg			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Aizik Mordekhovitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Eliyahu Lapian			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Yakov-Meier Smulevitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Shmuel Zakher			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Benzion Oshri			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Mordekhai Levitan			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Tzvi Broda			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Moshe-Yitzkhak Vitshik			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Nakhum-Zev Ziv			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 489-1913 List	Nakhum-Zev Stam			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 490	Simkha-Zisel Ziv-Broida	1824		Yisroel
View Record	Yiddishe Shtet pg. 490-1913 List	Yosef Goldberg			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 490-1913 List	Meier Leibovitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 490-1913 List	Abraham Abromovitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 490-1913 List	Menakhem Dagilevitz			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Eliyakim-Getzel Hurvitz		Rabbi	Yitzkhak
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Yekhezkel		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Kalman Beinashovich	1893	Rabbi	Yekhezkal
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Tzvi-Yakov Openheim	1854	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Eliezer Gordon	1840	Rabbi	Avraham-Shmuel
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Eliezer Gutman	1772	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Tzvi Broida			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 491	Yisroel-Yehosha Segal		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Eliyahu Hoshnitzer		Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Shlomo Fianko	1887	Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Eliyahu Lupian	1878	Rosh Yeshiva	Yakov
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Daniel Movshovitz	1887	Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Tzvi-Hirsh Broda	1865	Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Shmuel-Yakov Peker	1863	Rosh Yeshiva	Yisroel

View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Yerukhem Leibovitz	1874	Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Shabtai Garb (Grab?)		Rosh Yeshiva	Yitzkhak
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Pesakh Sadovsky		Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Yitzkhak Hurvitz		Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Eliezer Levin, Halevi		Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Yakov-Meier Smulevitsh		Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Moshe-Yitzkhak Darshan			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Note-Tzvi-Hirsh Finkel		Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Gershon Miednik		Principal	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 492	Eliyahu-Dov Leizerovitz		Rosh Yeshiva	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Aharon Broida	1843	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Yekhiel-Mikhl Hovsha	1845	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Arye-Leib Frumkin	1845	Rabbi	Shmuel
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Shmuel Kelmer	1797		
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Yekhezkel Luntz	1731		Meier
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Moshl Kelmer	1812		
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Meier Luntz	1709		
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Eliyahu Ragoler			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 493	Mordekhai Rabinovitsh			
View Record	Yiddishe Shtet pg. 494	Yoel-Yitzkhak Katzenelenboigen	Abt	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 494	Eliyakim-Yehudah Goldberg	1855	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 494	Yehuda Zaks	1860	Rabbi	Meier-Ber
View Record	Yiddishe Shtet pg. 494	Khayim-Yekhiel Oshri	1871	Rabbi	Yitzkhak-Mordekhai Kelmer
View Record	Yiddishe Shtet pg. 494	Shmuel-Yakov Rabinovitz	1857	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 494	Arye-Leib Broida		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 494	Mordekhai Ziskind		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 495	Yosef-Avigdor Kesler	1885	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 495	Eliezer-Yehuda Finkel	1881	Rabbi	Note-Tzvi-Hirsh
View Record	Yiddishe Shtet pg. 495	Eliyahu-Eliezer Dessler	1891	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 495	Eliezer-Eliyahu Fridman	1857	Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 495	Arye-Leib Gordon	1845	Rabbi, Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 495	Adolf Kurlander	1816	Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 495	Yosef-Tuvia		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 496	Yehoshe Fridman		Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 496	Shifra Weiss	1889	Writer	

View Record	Yiddishe Shtet pg. 496	Reuven Khasman	1895	Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 496	Kh. L. Simon	1896	Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 496	Zevulun Levin	1877	Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 496	Leib/Leibele Khasid (Zigler)	1824	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 496	Avraham-Mordekhai Shimanov		Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Nakhum-Zev Ziv	1846	Rabbi	Simkha-Zisel
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Zelig Tarshish	1862	Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Meier Shuster		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Khayim-Shaul Luntz		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Binyamin-Zev Tarshish		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Shalom Ziv		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Yosef Broida		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Yisroel Ziv-Broida		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Tzvi-Yakov Sobol		Writer	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Yehuda-Leib Levintal		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Rafael Grinberg		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Shmuel-Yitzkhak Shapiro		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Arye-Leib Gordon		Writer	Shlomo
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Reuven Pupka		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Rafael-Zev Zaks		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Dov-Moshe Abromovitz		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Yosef Eliyash		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Borukh Broida		Rabbi	Yakov
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Mikhal Geimer		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Avraham-Menakhem Mann		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Moshe-Zalman Tarshish		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Avraham Yavneh		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Avraham Hurvitz		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Avraham Zeltzer		Rabbi	
View Record	Yiddishe Shtet pg. 497	Shlomo Lamden		Rabbi	

Valdytojų pavardžių ir sklypų numerių sąrašas iš RASEINIŲ apskrities, KELMĖS valsčiaus, KELMĖS miestelio plano EKSPLIKACIJOS

LCVA f.1250 a.4 b.9/312.1

Faktinių sklypų valdytojų pavardės ir vardai	Sklypo Nr.
Preidienė Chaja	1
Kaplanienė Chindė	2
Milneris Abromas-Zelikas	3
Milneris Elijus	4
Oseris Hiles	5
Česnauskas Jonas ir Česnauskienė Marė	6
Peras Leibas	7
Šemetas Pranas	8
Kanovičienė Goldė	9
Novokauskas Antanas ir Novokauskienė Morta	10
Romas Abromas	11
Goldšteinienės Keilės [?] įpėd.	12
Šamė Mejėris	13
Elkanienė Feigė	14
Melomedienė Basė	15
Epšteino Elijaus įpėd.	16
Margolis Šimeonas	17
Notikovienė Hane	18
Margolis Šimeonas	19
Notikovienė Hane	20
Margolis Šimeonas, Notikovienė Hane	21
Šame Orelis-Mendelis; Sepšelio [?] Iciko Šamfero [?] įpėd.	22
Epšteino Elijaus įpėd., Margolis Šimeonas, Notikovienė Hane ir Šamė Orelis-Mendelis	23
Kufas Jankelis	24
Danilovičius Mendelis	25

Movšovičiaus Bencelio įpėd.	26
Melevjanskienė Leja	27
Danilovičius Mendelis	28
Melevjanskienė Leja	29
Eidelmanas Šliomas	30
Bevardė gatvelė	32
Oseris Hiles	33
Milneris Elijus	34
Radionovas Markus ir Radiovienė Ona	35
Kufienė Leja	36
Kufas Ruvelis	37
Glazeris Chaimas-Leizeris	38
Kufas Ruvelis	39
Rolienė Chaja	40
Peras Leiba	41
Rolienė Chaja	42
Kanovičienė Goldė	43
Novokauskas Antanas, Novokauskienė Morta	44
Romas Abromas	45
Javnas Chaimas	46
Šaferas Mauša	47
Bevardis skersgatvis	48
Iserlisas Keifelis [?]	49
Markai Vulfas ir Motelis	50
Šaferas Mauša	51
Markai Vulfas ir Motelis	52
Rožienė Chanomera	53
Icikovičius Leiba	54
Finkelšteinienė Roche	55
Ševelovičius Ševelis	56

Ševelovičius Ševelis, Kacas Notanas	57
Šaferas Abromas ir Ziskindas Mauša	-
Kacas Notanas	58
Ševelovičius Ševelis	59
Šaferas Abromas	60
Ziskindas Mauša	61
Zusmanas Chaito	62
Leibovičius Pinė	63
Danilovičius Jankelis	64
Vigdoras Girša	65
Levinas Judelis	66
Šamės Mendelio įpėd.	67
Vainbergienės Minos įpėd.	68
Elpernas Leo ir Elpernienė Rozė	69
Šochetas Aronas	70
Gurvičas Abromas-Mozė	71
Datas Mejėris	72
Dariaus Girėno gatvė	73
Liaudanskas ir Elijošius	74
Nojikienė Šifra	75
Fridmanienė Brame	76
Zaksas Jankelis	77
Kušelis Dovydas	78
Fartokienė Ester	79
Ceinoris Kazimieras ir Ceinorienė Marijona	80
Šaferas Abromas	81
Saloveičikas Joselis	82
Jachminas Saliamonas-Šleima	83
Šaferas Mauša	84
Chvaidanienė Etta	85

Gothelfas Mauša	86
Joffienė Rive	87
Siauroji gatvelė	88
Mejerovičius Icikas	89
Neimarkienė Rocha	90
Jachnovičius Mauša	91
Bekeris Šepšelis	92
Neihausienė Basė	93
Šacienė Chanė	94
Kaganas Šlioma	95
Braudienė Nechame-Libė	96
Epšteinas Heselis	97
Škiras Icikas	98
Škirienė Nasė	99
Abramavičius Šliomas-Hilleris	100
Leibovičius Abromas	101
Galinas Benas	102
Finkelienė Gittė	103
Petro Ruzgio gatvė	104
Rozenfeldienė Chaja	105
Vainas Joselis-Leiba	106
Joselovičius Icikas	107
Mijasnikas Senderis	108
Ševelovičius Girša	109
Mijasnikas Senderis	110
Ševelovičius Leiba	111
Mijasnikas Senderis, Ševelovičius Leiba ir Girša ir Šimcha Leiba	112
Ševelovičius Leiba	113
Mijasnikas Senderis	114
Šimcha Leiba	115

Mijasnikas Senderis	116
Šimcha Leiba	117
Mijasnikas Senderis	118
Jankeliovas Abromas	119
Kufaitė Šeine	120
Judelevičius Dovydas	121
Jankeliovas Abromas, Kufaitė Šeine, Judelevičius Dovydas, Dauskurdis Juozas	122
Judelevičius Dovydas ir Jankeliovas Abromas	123
Jankeliovas Abromas	124
Dauskurdis Juozas	125
Finkelienė Gittė	126
Kušeliauskas Chackelis	127
Vitkauskienė Michalina	128
Ziskindas Chaimas-Joselis	129
Volpertas Berelis ir Volperto Velvelio įpėd.	130
Šternas Leizeris	131
Šternas Leizeris ir Sandlerienės Hajos įpėd.	132
Sandlerienės Chajos įpėd.	133
Šternas Leizeris	134
Šternas Leizeris ir Kalmanavičaitė Rachilė	135
Kalmanavičaitė Rachilė	136
Sandlerienės Chajos įpėd.	137
Kalmanavičaitė Rachilė	138
Kalmanavičaitė Rachilė	139
Kalmanavičaitė Rachilė ir Šochetas Dovydas	140
Šochetas Dovydas	141
Bekeris Dovydas	142
Bekeris Dovydas ir Abromavičienė Chaja	143
Abromavičienė Chaja-Fruma	144
Fainas Elijasas	145

Leibovičiaus Srolio Abelio įpėd.	146
Fainas Elijasas	147
Leibovičiaus Srolio Abelio įpėd.	148
Bevardė gatvelė	149
Leibovičiaus Srolio Abelio įpėd.	150
Leibovičienė Chanė	151
Braudė Leiba	152
Kirilovičienė Roche Dusė	153
Braudė Leiba	154
Leibovičienė Chanė	155
Eljaševičienė Roze	156
Šmuelio Zacherio įpėd., Milnerienė Freida, Krubelnikas Abromas, Šochetas Zelmanas, Elijaševičienė Roze	157
Zacherio Šmuelio įpėd.	158
Milnerienė Freida	159
Krubelnikas Abromas	160
Zacherio Šmuelio įpėd., Kajackienė Šeine, Šochetas Zelmanas ir Zacheris Dovydas	161
Kajackienė Šeinė-Goldė	162
Milnerienė Freida	163
Šochetas Zelmanas	164
Zacheris Dovydas, Zacherio Šmuelio įpėd., Šochetas Zelmanas, Krubelnikas Abromas, Kajackienė Šeinė, Milnerienė Freida, Kaganskis Leiba	165
Šochetas Zelmanas ir Zacherio Šmuelio įpėd.	166
Zacherio Šmuelio įpėd.	167
Zacheris Dovydas	168
Zacheris Dovydas ir Zacherio Šmuelio įpėd.	169
Zacheris Dovydas	170
Kaganskis Leiba ir Kaganskienė Mara [Miriam]	171
Škalos gatvė	31
Vytauto Didžiojo gatvė	172
Susisiekimo Ministerija (Plentas)	173

Berezna Karolis	174
Berezna Karolis ir Januševičienė Juzefa	175
Bucevičiaus Bronislovo įpėd.	176
Hiršovičienė Ittė	177
Kanienė Hana	178
Leibovičius Abromas	179
Dachienė Goldė	180
Pupkinas Judelis-Motelis, Vigdorovičienė Sorė, Pupkinienė Etta, Pupkinaitė Chana	181
Zivo Nochum-Vulfo įpėd.	182
Bironas Jankelis	183
Roze Mendelis	184
Kaplanas Icikas	185
Šapira Šimelis	186
Ošeris Šimelis	187
Mijasnikas Senderis	188
Šabaševičienės Nechamės įpėd.	189
Aperijašas Icikas	190
Kačarginskis Abromas	191
Bironas Urė	192
Bonaitė Basė-Janta	193
Vlado Putvinskio gatvė	194
Šechtinas Judelis, Bakštienė Rachilė	195
Kalmanavičiūtė Rachilė ir Taubė, Šechtinas Judelis, Bakštienė Rachilė	196
Kalmanavičiūtė Rachilė ir Taubė	197
Fridmanienė Paja, Giršovičius Nechemija ir Giršovičienė Šeinė	198
Ratneris Dovydas, Keselis Mordchelis	199
Burbaickis Bencelis-Gavrielius	200
Braude Izraelis	201
Paglinskiai Šeitel ir Jankelis	202
Saulienė Ašnė	203

Braudienė Chaja	204
Saulienė Ašnė	205
Paglinskiai Šeitel ir Jankelis	206
Valsčiaus Savivald žinioje pravaž	207
Levitanas Mordchelis	208
Berkmanienė Intė	209
Zaksas Berelis, Fridmanienė Leja, Fridmanas Leiba, Berkmanienė Intė	210
Fridmanienė Leja ir Fridmanas Leiba	211
Zaksas Berelis	212
Fridmanienė Leja ir Fridmanas Leiba	213
Levinas Leiba	214
Velerienė Dveire	215
Sandlerienės Chanos įpėd.	216
Kelco Šmuelio įpėd.	217
Vineris Icikas	218
Dombus Joselis	219
Musenzonas Chaimas	220
Burbaickis Bencelis-Gavrielius	221
Neimanienė Taubė	222
Neimanienė Taubė, Rozai Chene ir Hene	223
Rozas Chone ir Rozienė Hene	224
Rozas Chone ir Rozienė Hene	225
Šechtinas Judelis ir Šechtinas Joselis	226
Adleris Samuelis	227
Orelis Zelmanas	228
Šneideris Bera-Leiba	229
Fišerienė Malka	230
Petrauskas Jonas (parašyta pastaba "ne žydo")	231
Daninienė Freida	232
Valko Bencelio įpėd.	233

Nemakščių gatvė	234
Vlado Putvinskio gatvė	235
Giršovičius Leiba	236
Levinšteinienė Chaja	237
Gasiūnaitė Marė ir Emilija	238
Lietuvos šaulių sajungos VII rinkt. (45) Kelmės būrys	239
Keselis Mordchelis	240
Šilienė Agneska	241
Aglinskienė Petronėlė	242
Pikturna Jurgis	243
Pikužienė Ona	244
Urbelienė Petronėlė	245
Šneiderio Antano įpėd.	246
Šiaulio Augustino įpėd.	247
Laurutis Tomas	248
Kalnų gatvė	249
Apejašienė Feigė	250
Sasnauskas Stasys	251
Gečienė Marijona	252
Noreika Liudvikas	253
Glezerienė Černė	254
Urbelis Kazys	255
Urbelis Bronius	256
Fetingis Eduardas ir Fetingienė Alma	257
Kogelis Adomas ir Kogelienė Zuzana	258
Žebrausko Vinco įpėd.	259
Virbickienės Elenos	260
Kogelienės Elžbietos	261
Lipkaus Ivaldo įpėd.	262
Jokubausko Vinco įpėd.	263

[I?]kl sav 259, 260, 261, 262, 263, 248, 247, 246, 245, 244, 243, 242	264
Musnesckas Pranas	265
Norukos [Norkaus?] Jono įpėd.	266
Ancevičiaus Prano įpėd.	267
Kelmės Valsčiaus Savivaldybė [priklausinys]	268
Kelcas Berelis	269
Kelcas Berelis ir Vicikienė [?] Rocha	270
Vicikienė Rocha	271
Kleco Maušos įpėd.	272
Kaplanienė Chaja (užbraukta) ir papildyta - Ceinorius	273
Steponkus Antanas	274
Baranauskas Jonas	275
Veineris Joselis	276
Sokolovienė Agafija	277
Andrulis Antanas	278
Šleimovičiaus Dovydo įpėd.	279
Pieno P B-vė "Džiaugsmas"	280
Šulskis Pranas	281
Kulikovičius [Rulikovičius] Mauša	282
Grigalaitis Juozas	283
Jaffienė Cirė	284
Liaudanskis Juozas	285
Černiauskis Juozas	286
Liaudanskis Juozas	287
Černiauskis Antanas	288
Zeidatis [Zeidatas] Julius	289
Milčius Juozas	290
Račkauskas Antanas	291
Vidmantienė Justina	292
Zeidatienė Emilija	293

Rafanavičius Juozas ir Sebastijonienė Juzė	294
Šalkauskis Albinas ir Šalkauskienė Elžbieta	295
Baranauskienė Elvira ir Baranausko Adolfo įpėd.	296
Efromienės Malvinos įpėd.	297
Račkauskas Antanas	298
Kondratienė Augusta	299
Baranauskienė Elvira	300
Balceraitė Emilija	301
Balceraitė Marija	302
Kražantės gatvė	303
Sutkus Antanas	304
Balcerio Jono įpėd.	305
Efromienės Malvinos įpėd.	306
Razminas Boleslovas	307
Stonienė Liudvika	308
Noreika Robertas	309
Skrinskis Petras	310
Bliskis Pranas	311
Vaišvila Stasys	312
Raseinių gatvė	313
Turgavietė	314
Gražiūno Benedikto įpėd.	315
Kelmanienė Chijena	316
Valdmanas Calelis ir Valdmanienės Dvyros [?] įpėd.	317
Ošerienė Chaja-Itė	318
Kelmonai Zalmonas ir Chjena, Ošerienė Chaja-Itė, Voldmanas Calelis ir Dvijerio [?] įpėd.	319
Kelmonas Zalmonas	320
Ošerienė Chaja-Itė	321
Valdmanas Calelis ir Valdmanienės Dvejirės [?] įpėd.	322
Kelmanienė Chijena	323

Bucevičiaus Bronislovo įpėd.	324
Galavičius [Gabavičius] Juozas	325
Ošerienė Chaja-Itė	326
Murovičius Mordchelis ir Murovičienė Intė	327
Izusio Arono įpėd.	328
Hakienė Sorė	329
Rozenbliumienė Chaja	330
Izusio Arono įpėd.	331
Kaucmano Iciko įpėd.	332
Udvinas Mauša	333
Steponavičiaus Vinco įpėd.	334
Kušeliauskas Šlioma	335
Suralskis Izraelis ir Suralskienė Chana	336
Kelmės Valsčiaus Savivaldybė [priklausinys]	337
Jungbliutas Aleksas	338
Kleco Maušos įpėd.	339
Kaufmano Iciko įpėd. ir Kleco Maušos įpėd.	340
Kleco Maušos įpėd.	341
Milneris Efroimas	342
Milnerienė Freida	343
Matusevičiaus Jono įpėd.	344
Stragauskas Juozas	345
Latkauskas Stasys	346
Švietimo Ministerija	347
Buitkus Antanas	348
Pipinas Edvardas ir Pipinienė Eduarda	349
Bružaitė Ona	350
Pelenius Pranas	351
gatvelė be vardo	352
Guntarsko [Guntarskis] Jono ir Kančiauskienė Veronika	353

Tavoras Pranas	354
Dainauskas Karolis	355
Lankauskas Jonas	356
Karpaitė Antanina	357
Malūno gatvė	358
Miliauskienė Ona	359
Sabaitis Stasys	360
Mangirdas Vincas	361
Augusto Leono įpėd.	362
Arlausko Jono įpėd.	363
Užemeckas Antanas	364
Jonutaičio Prano įpėd.	365
Šemeta Vaclovas	366
Povilaitienė Antanina	367
gatvelė be vardo	368
Marcinkienė Ona	369
Jakštienės Onos įpėd.	370
Jakštienės Onos įpėd.	371
Penikienė Ona	372
Bugavičius Kazys	373
Lukošius Julius	374
Lopata Petras	375
Marcinkus Antanas	376
Steponkevičius Dionyzas	377
Radavičius Stasys	378
Jovarauskienė Kazimiera	379
Gocelkis [Gočelkis] Antanas	380
Razminas Boleslovas	381
Ševelioviene Ksenija	382
Adlerienė Rode	383

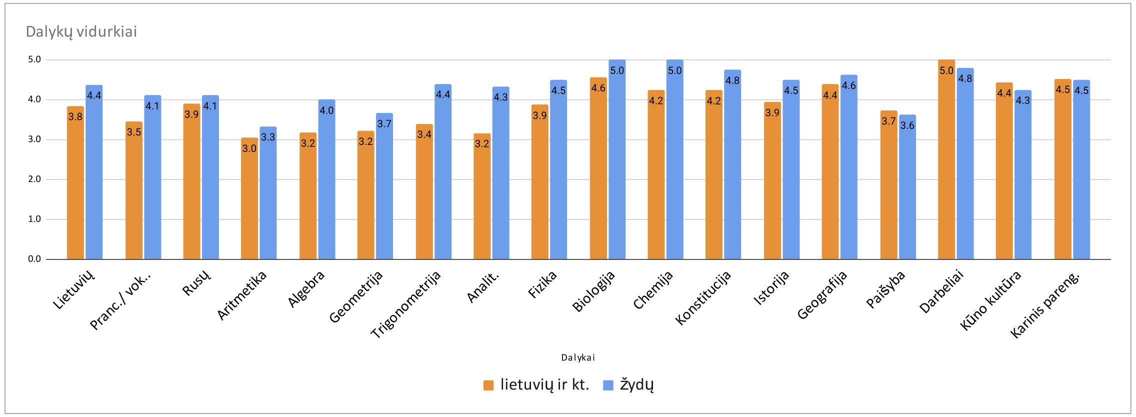
Aleknienė Marijona	384
Laurutienė Juzė	385
Hazenbeinienė Marė	386
Podlašas Beras-Irša	387
Rubinšteinas Abromas	388
Puodžiūnienė Irena	389
Gliaudys Simas	390
Telksnys Kazimeras	391
Vaitkus Petras	392
Banienė Zofija ir Banys Matas	393
Ragauskienė Elzbieta	394
Danauskaitė Julija ir Benelienė [?] Ona	395
Brazas Petras	396
Jokūbaitis Pranas	397
Čekas Vincas	398
Sauliūnas Stasys	399
Budraitis Kazys	400
Danauskaitė Julija	401
Ageravičienė Zosė	402
Stungurys Juozas	403
Grišienė Felicija	404
Liaudanskis Juozas	405
Kleinauskaitė Barbora	406
Gurskienė Elena	407
Ševelionienė Ksenija	408
Malūnų gatvė	409
Navicko Prano įpėd.	410
Navickienė Konstancija	411
Šedžio Juozo įpėd.	412
Vaišvyla Stasys	413

Vaišvilo Antano įpėd.	414
Pečkausko Antano įpėd.	415
Pečkauskienė Ona	416
Pralgauskienė Domicelė	417
Pečkauskas Antanas	418

Kelmės vidurinės mokyklos 9-10 klasių mokinių pažymių vidurkiai

per 1940.09.01 - 1941.08.30 mokslo metų laikotarpį

Tautybė		Lietuvių	Pranc./ vok..	Rusų	Aritmetika	Algebra	Geometrija	Trigonometrija	Analit. geometrija	Fizika	Biologija	Chemija	Konstitucija	Istorija	Geografija	Paišyba	Darbeliai	Kūno kultūra	Karinis pareng.
lietuvių ir kt.		**3.8**	**3.5**	**3.9**	**3.0**	**3.2**	**3.2**	**3.4**	**3.2**	**3.9**	**4.6**	**4.2**	**4.2**	**3.9**	**4.4**	**3.7**	**5.0**	**4.4**	**4.5**
žydų		**4.4**	**4.1**	**4.1**	**3.3**	**4.0**	**3.7**	**4.4**	**4.3**	**4.5**	**5.0**	**5.0**	**4.8**	**4.5**	**4.6**	**3.6**	**4.8**	**4.3**	**4.5**

Kelmės vidurinės mokyklos IX-os klasės elgesio ir mokslo pažangumui pažymėti

Trimestrų Žurnalas

1940 m. rugsėjo 1 d. - 1941 m. rugpjūčio 30 d.

Nr.	Pavardė ir vardas	Pavėlavo ir praleido	Kalbos ir literatūra			Matematika					Benrojo lavinimo dalykai											Elgimasis	Stropumas	Pedagogų tarybos sprendimas*[iš originalo užpildyti ne visi įrašai]*	Pastabos*[iš originalo užpildytos ne visos pastabos]*
			Lietuvių	Prancūzų	Rusų	Aritmetika	Algebra	Geometrija	Trigonometrija	Analit. geometrija	Fizika	Biologija	Chemija	Konstitucija	Istorija	Geografija	Paišyba	Darbeliai	Kūno kultūra	Karinis pareng.	Dainavimas				
1	**Butkutė Aldona** Tautybė *lietuvė* Tikyba - Gimęs 1923 sausio 1 d.	0 9	3	3	3	3	4	3			4	5	4	4	4	4	4	5	4		4	5	17		
2	**Čyžas Leonas** Tautybė *lietuvis* Tikyba - Gimęs 1923 sausio 10 d.	1 0	4	3	5	3	4	3			4	5	4	5	5	5	4	-	5	5	5	5	6		
3	**Dijokas Kazys** Tautybė *lietuvis* Tikyba - Gimęs 1925 lapkričio 7 d.	0 5	4	5	4	3	3	4			4	5	4	5	5	5	4		5	5	5	5	7		
4	**Javnaitė Miriam** Tautybė *žydė* Tikyba - Gimęs 1923 kovo 15 d.	0 26	4	4	4	3	3	3			3	5	5	5	4	4	4	4	4	-	4	5	8		
5	**Gedvila Izidorius** Tautybė *lietuvis* Tikyba - Gimęs 1923 sausio 2 d.	1 10	5	5	5	5	5	5			5	5	5	4	5	5	4	-	5	5	5	5	3		
6	**Jasikaitė Liuda** Tautybė *lietuvė* Tikyba - Gimęs 1921 gegužės 25 d.	0 0	4	3	4	3	4	3			4	5	5	4	3	5	3	5	4		4	5	9		
7	**Jakubauskas Eduardas** Tautybė *lietuvis*	0	3	3	3	3					3	4	3	4	3	3	4	-	5	4	5	5	14		

Nr.	Mokinys																							
7	Tikyba: - Gimęs: 1924 spalių 10 d.	4	3	3	3	3					3	4	3	4	3	3	4	-	3	4	3	3	14		
8	**Jokubaitis Mykolas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1920 rugsėjo 29 d.	0 28	5	3	3	3	3	3			4	5	4	5	4	4	5	-	5	5	5	5	4		
9	**Lydeika Povilas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1924 birželio 15 d.	1 5	5	4	4	3	3	3			4	4	4	5	5	5	3	-	4	5	5	5	10		
10	**Kaffemanas Leonas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1922 rugsėjo 9 d.	1 30	3	2	3	3	3	3			3	3	3	3	3	3	4	-	4	4	4	-5	15	Elgesys sumažintas iki penkių su minusu už vėlavimasi į pamokas. Elgesys sumažintas III-tr. iki keturių už nedrausmingumą. Pataisa iš prancūzų k. (L.Jurkūnaitė)	1941 m. rugpjūčio 27 d. prancūzų kalbos pataisą išlaikė patenkinamai.***[pastaba: antrosios žydų masinės žudynės įvyko 1941 m. rugpjūčio 22 d.]***
11	**Kirkickas Bronius** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1923 sausio 2 d.	2 15	3	2	3	3					4	4	4	4	3	3	3	-	3	3	3	-5	21		
12	**Mackevičius Stasys** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1922 rugpjūčio 14 d.	1 24	3	3	3	2					3	4	4	4	4	3	3	-	5	4	3	5	23		
13	**Metelica Leonas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1922 lapkričio 5 d.	1 3	3	4	3	3	3	3			3	4	4	4	4	4	3	-	5	3	4	5	16		
14	**Radzevičius Steponas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1921 rugsėjo 1 d.	1 0	4	5	5	3	3	4			5	5	5	5	5	5	4	-	5	5	5	5	2		
15	**Rozenfeldas Emanuelis** Tautybė: *žydas* Tikyba: - Gimęs: 1923 gegužės 20 d.	2 16	4	5	5	3	4	3			4	5	5	5	4	4	4	-	4	5	5	5	13	Elgesys sumažintas iki penkių su minusu už pastovų kalbėjimasi pamokų metu.	
16	**Siparytė Aldona** Tautybė: *lietuvė* Tikyba: - Gimęs: 1923 liepos 28 d.	0 4	3	3	3	3	3	3			3	5	3	4	3	3	4	5	5	-	3	5	19		
17	**Paulavičiūtė Jadvyga** Tautybė: *lietuvė* Tikyba: - Gimęs: 1921 spalių 10 d.	0 5	3	3	4	3	4	3			3	4	4	4	3	3	3	5	4	-	5	5	11		
18	**Šaferytė Henė** Tautybė: *žydė* Tikyba: - Gimęs: 1923 gruodžio 20 d.	0 13	5	5	5	4	5	5			5	5	5	5	5	5	4	5	5	-	5	5	1		
19	**Šidlauskaitė Kristina** Tautybė: *lietuvė* Tikyba: - Gimęs: 1923 gruodžio 6 d.	1 23	3	3	4	3	3	3			4	5	4	4	4	4	3	5	5	-	5	5	18		
20	**Šimkevičius Antanas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1922 vasario 2 d.	1 6	4	3	4	3	3	3			5	4	4	4	4	4	4	-	4	4	5	5	12		
21	**Tilvikas Vytautas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1924 balandžio 28 d.	0 12	3	3	3	3	3	2			3	4	4	4	4	4	3	-	5	5	5	5	22	pataisa iš geometrijos	1941 m. rugpjūčio 28 d. geometrijos pataisą išlaikė patenkinamai.***[pastaba: antrosios žydų masinės žudynės įvyko 1941 m. rugpjūčio 22 d.]***
22	**Narkevičiūtė Gabrielė** Tautybė: *lietuvė* Tikyba: - Gimęs: 1924 rugsėjo 21 d.	1 5	3	3	3	2	3	3			3	4	5	5	3	4	4	5	5	-	5	5	20		
23	**Gudaitis Antanas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1922 balandžio 1 d.	0 0	4	5	4	4	5	5			5	4	5	5	4	4	4	-	5	-	4	5	5	Elgesys sumažintas trečiame trimestre iki penkių su minusu už nedrausmingumą.	
24	**Gelmanaitė Sorė** Tautybė: *žydė* Tikyba: - Gimęs:	- -	-	-	-	-	-	-			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
	Lukminaitė Elena	-																							

25	Tautybė: *lietuvė* Tikyba: - Gimęs:	- -	-	-	-	-	-	-			-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
26	**Lešinskas Augustinas** Tautybė: *lietuvis* Tikyba: - Gimęs: 1922 balandžio 1 d.	0 0	2	2	3	3	3	2			3	3	4	4	3	3	4		5	5	4	5	-	Elgesys sumažintas už nesilaikymą mokyklos tvarkos. Pasiūlyta išstoti iš vidurinės mokyklos.	1941 m. rugpjūčio 26 - 28 d. matematikos, prancūzų ir lietuvių kalbos pataisas išlaikė patenkinamai.***[pastaba: antrosios žydų masinės žudynės įvyko 1941 m. rugpjūčio 22 d.]***

Kelmės vidurinės mokyklos IX-os klasės elgesio ir mokslo pažangumui pažymėti

Trimestrų žurnalas

1940 m. rugsėjo 1 d. - 1941 m. rugpjūčio 30 d.

Nr.	Pavardė ir vardas	Konstitucija	Kalbos ir literatūra			Matematika					Benrojo lavinimo dalykai											Elgimasis	Stropumas	Pedagogų tarybos sprendimas***[iš originalo užpildyti ne visi įrašai]***	Pastabos***[iš originalo užpildytos ne visos pastabos]***
			Lietuvių	Vokiečių	Rusų	Aritmetika	Algebra	Geometrija	Trigonometrija	Analit. geometrija	Fizika	Kosmografija	Biologija	Chemija	Istorija	Geografija	Paišyba	Darbeliai	Kūno kultūra	Karinis pareng.	Dainavimas				
1	**Bakštaitė Taiba** Tautybė: *žydų* Tikyba: Mozės Gimęs: 1923 XII 22 d.	5	4	4	4		4		4		5	5	5	5	4	5	3	5	4			5			
2	**Baracevičius Juozas** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1922 IX 24 d.	5	3	3	3		3		3		3	4	4	3	3	4	3		4	5		5			
3	**Barzdaitis Benediktas** Tautybė: Tikyba: Gimęs: 1924 m.	5	5	3	5		3		3		3	4	5	4	4	5	3		4	5		5			
4	**Bitytė Tersė** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1924 m. gruodžio 3 d.	4	4	5	4		3		3		4	4	5	5	4	5	4	5	5	-		5			
5	**Boneris Mauša** Tautybė: *žydų* Tikyba: Mozės Gimęs: 1926 m. liepos 12 d.	5	4	4	5		4		5		5	5	5	5	5	5	3	-	3	-		5			
6	**Buškus Petras** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1923 m. birželio 29 d.	4	4	3	4		3		4		4	5	5	5	5	4	3	-	4	5		5			
7	**Dambrauskas Jeronimas** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1923 m. sausio 1 d.	5	5	4	4		4		5		5	5	5	5	5	5	4	-	4	4		5			
8	**Gudmonas Zigmas** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1922 m. sausio 3 d.	5	4	4	4		3		3		4	5	5	5	4	5	4	-	-	-		5			
9	**Ivanavičiūtė Leonija, Kipro** Tautybė: Tikyba: Gimęs: 1923 m. vasario 22 d.	5	3	3	4		3		3		4	5	4	4	3	5	4	5	4	-		5			
10	**Kančiauskaitė Zosė** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1921 m. liepos 13 d.	5	4	4	5		3		4		5	5	5	5	5	5	4	5	4	-		5			
11	**Kasparaitė Stasė** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1921 m. vasario 18 d.	4	3	3	3		3		3		3	4	4	4	3	4	3	5	4	-		5			
12	**Kasparavičius Vincas** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1922 m. balandžio 6 d.	4	5	4	5		3		3		3	4	5	5	4	5	4		4	5		5			
13	**Masiulis Stasys** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat. Gimęs: 1923 m. liepos 15 d.	5	4	3	4		3		3		3	4	4	4	5	5	4		5	5		5			
14	**Norkus Povilas** Tautybė: *lietuvių* Tikyba: Rym. kat.	4	4	3	4		3		3		3	4	4	4	3	5	3		4	5		5			

	Gimęs 1922 m. balandžio 18 d.																								
15	**Paulavičius Vytautas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Rym. kat. Gimęs 1922 m. balandžio 18 d.	4	3	3	4		3		3		4	5	4	4	3	5	3		4	4		5			
16	**Petkevičius Alfonsas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Rym. kat. Gimęs 1922 m. sausio 2 d.	5	5	4	4		3		3		5	5	5	5	5	5	5		5	5		5			
17	**Radavičius Algirdas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Rym. kat. Gimęs 1924 m. rugsėjo 2 d.	5	5	3	4		3		4		5	5	5	4	4	4	4		5	5	4	5			
18	**Šalkauskas Antanas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Rym. kat. Gimęs 1923 m. sausio 1 d.	5	5	3	5		3		3		5	5	5	5	5	5	5		4	5		5			
19	**Špukas Petras** Tautybė Tikyba Gimęs 1921 m.	5	3	2	3		3		3		3	4	4	4	3	5	4		5	5		5			
20	**Valeškaitė Marija** Tautybė *lietuvių* Tikyba Rym. kat. Gimęs 1919 m. gruodžio 20 d.	5	4	3	3		3		3		4		5	5	5	2	5	5				5			
21	**Vilijošytė Ieva** Tautybė *lietuvių* Tikyba Rym. kat. Gimęs 1923 m. vasario 3 d.	5	4	4	4		3		3		4	5	5	4	4	5	4	5	4			5			
22	**Valinčius Bronius** Tautybė Tikyba Gimęs	4	3	2	3		3		3		4	5	5	4	3	4	5		4	4		5			1941 m. rugpjūčio 27 d. vokiečių kalbos pataisą išlaikė gerai (4)***[pastaba: antrosios žydų masinės žudynės įvyko 1941 m. rugpjūčio 22 d.]***

Kelmės vidurinės mokyklos X-os klasės elgesio ir mokslo pažangumui pažymėti

Trimestrų žurnalas

1940 m. rugsėjo 1 d. - 1941 m. rugpjūčio 30 d.

Nr.	Pavardė ir vardas	Tikyba	Kalbos ir literatūra			Matematika					Benrojo lavinimo dalykai											Elgimasis	Stropumas	Pedagogų tarybos sprendimas***[iš originalo užpildyti ne visi įrašai]***	Pastabos***[iš originalo užpildytos ne visos pastabos]***
			Lietuvių	Vokiečių	Rusų	Aritmetika	Algebra	Geometrija	Trigonometrija	Analit. geometrija	Fizika	Kosmografija	Biologija	Konstitucija	Istorija	Geografija	Paišyba	Darbeliai	Kūno kultūra	Karinis pareng.	Dainavimas				
1	**Ambraziejus Algirdas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1921 m. liepos 14 d.		5	5	5	5	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	4				5	5			
2	**Anfimovaitė Kotryna** Tautybė Tikyba Gimęs 1920 m. gruodžio 6 d.		4	4	5		2		3	3	4	5	5	4	5	5	3	5	4			5			1941 m. rugpjūčio 29 d. algebros pataisą išsilaikė patenkinamai
3	**Baldauskaitė Stefanija** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1923 m. gegužės 17 d.		5	4	5		3		4	4	4	5	5	4	5	5	4	5	5		4	5			
4	**Barkauskaitė Genovaitė** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1922 m. lapkričio 12 d.		4	4	4		3		4	3	4	4	5	4	3	5	3	5	5		5	5			
5	**Bielskytė Eugenija** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. kovo 7 d.		4	3	4					3	3	4	4	5	5	5	3	5	5			5			
6	**Bielskis Zigmas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1921 m. vasario 11 d.		4	4	4		3		4	3	5	5	5	5	5	5	4		5	5		5			
7	**Boneris Izraelis** Tautybė *žydų* Tikyba Gimęs 1924 m. rugsėjo 9 d.		5	5	5		5		5	5	5	5	5	5	5	5	4		4	4		5			

8	**Butkus Vytautas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. birželio 10 d.		4	3	3					3	3	4	5	4	4	5	3		3	4	5	5			
9	**Čyžaitė Eugenija** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1922 m. sausio 16 d.		4	4	5		3		3	3	3	4	5	3	3	5	4	5	5			5			
10	**Daraškevičiūtė Galė** Tautybė Tikyba Gimęs 1921 m. birželio 13 d.		3	4	5		3		3	3	5	5	5	4	3	5	4	5	5			5			
11	**Gedvila Robertas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1922 m. balandžio 15 d.		4	4	4		4		4	3	4	4	5	3	4	5	4		4	5		5			Pažymėjimą gavau (parašas)
12	**Goldblataitė Miriama** Tautybė *žydų* Tikyba Gimęs 1921 m. birželio 27 d.		5	5	5		4		5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5		5	5			
13	**Jankauskaitė Jadvyga** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1922 m. gegužės 3 d.		4	4	5		3		4	3	5	5	5	5	5	5	4	5	5		5	5			
14	**Jurgaitis Jonas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1919 m. vasario 6 d.		3	3	4		3		3	3	3	5	4	4	4	4	4		4	5		5			
15	**Karpis Liudas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. balandžio 15 d.		3	3	3					4	4	3	4	3	3	3	3		4	4		5			
16	**Kelcaitė Frida** Tautybė *žydų* Tikyba Gimęs 1922 m. kovo 2 d.		4	5	4		3		3	3	4	4	5	3	4	4	3	5	5		5	5			
17	**Kvietelaitis Benjaminas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. kovo 13 d.		5	4	5		4		4	3	5	5	5	5	5	5	5		5	5		5			
18	**Lukminaitė Elena** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. lapkričio 23 d.		5	5	5		3		4	3	4	5	5	4	5	5	4	5	5			5			
19	**Merkys Eugenijus** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1917 m. spalio 20 d.		5	3	4					3	4	4	4	4	4	3	3		3	4		5			
20	**Radavičius Vladas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1921 m. rugsėjo 10 d.		4	4	3		2		3	3	3	5	4	5	5	4	3		4	4	4	5			1941 m. rugpjūčio 28 d. algebros pataisą išlaikė patenkinamai[***pastaba: antrosios žydų masinės žudynės įvyko 1941 m. rugpjūčio 22 d.]***
21	**Ralys Algirdas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1921 m. rugpjūčio 5 d.		5	5	5		4		5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	5	5			
22	**Stabinskaitė Jadvyga** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1919 m. birželio 7 d.		3	3	3		3		3	2	3	4	5	3	2	3	3	5	4			5			
23	**Santorius Andrius** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. kovo 3 d.		4	4	4					3	4	4	3	3	3	5	3			4	5	5			
24	**Stumbrytė Emilija** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1921 m. kovo 12 d.		5	4	4		3		4	3	4	4	5	3	3	5	4	5	4			5			
25	**Tamašauskas Vaclovas** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. sausio 18 d.		4	3	4		3		3	3	4	5	5	3	4	4	4		5	4	4	5			

26	**Ulevičiūtė Adelė** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1918 m. sausio 7 d.		3	3	3		3		3	3	3	3	4	3	3	4	3	5	4			5			
27	**Ulevičiūtė Juzė** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1920 m. liepos 4 d.		3	3	3		3		3	3	4	4	5	3	3	4	3	5	4			5			
28	**Žygaitė Valerija** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1921 m. kovo 4 d.		4	4	5		3		3	3	4	5	4	4	3	5	3	5	4			5			
29	**Gerliakaitė Aldona** Tautybė Tikyba Gimęs 1925 m. sausio 21 d.		4	4	5		3		4	3	5	5	5	5	5	4	4	5	5			5			
30	**Gerliakas Vytautas** Tautybė Tikyba Gimęs 1923 m. vasario 27 d.		4	4	4		3		3	3	4	5	5	5	5	5	5		4	4		5			
31	**Ivanovičius Jurgis** Tautybė Tikyba Gimęs 1918 m. liepos 26 d.		3	3	4		4		4	4	5	5	5	4	5	4	4		4	4		5			
32	**Babrauskaitė Janina** Tautybė *lenkų* Tikyba Gimęs 1921 m. spalio 1 d.		3	4	4		3		3	3	3	4	4	3	2	5	3	5	4			5			
33	**Klibaitė Laimė** Tautybė *lietuvių* Tikyba Gimęs 1921 m. lapkričio 2 d.		4	4	5		2		3	3	3	4	5	3	3	4	4	5	5			5			1941 m. rugpjūčio 29 d. algebros pataisą išlaikė patenkinamai***[pastaba: antrosios žydų masinės žudynės įvyko 1941 m. rugpjūčio 22 d.]***

Liudijimuose ir kituose šaltiniuose paminėtų lietuvių sąrašas

**** Lentelėje parašytos asmenų veiklos nėra įrodyto fakto pareiškimas, o minimo asmens veiklos aprašymas liudijimo kontekste.***

Liudininkų ir kitų asmenų, pateikusių savo žinias, sutrumpintas žymėjimas:

JZ	Jakovas Zakas;
CR	Chaja Rozienė;
JM	Janina Mer Geršienė;
BŠK	Batševa Krubelnikaitė;
DŠ	Dora Šapiraitė
BI	Basė Icikson
FM	Fruma Miejašnik
LC	Liba Chalozinaitė
ŠC	Šmuelis Chalozinas
NI	Nissan Iserlis
BB	Basė Bloch
SB	Stanislovas Buchoveckas („Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.“ [sudarė Arūnas Bubnys] ISBN 978-609-8037-13-5);
AV-CB	Aleksandras Vitkus ir Chaimas Bargmanas („Holokaustas Žemaitijoje“ ISBN 978-5-420-01777-7);
AB	Arūnas Bubnys ("Holokaustas Lietuvos provincijoje 1941 metais", 2021, ISBN 9789986095163)
LKK	"Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953" (ISBN 978-9955-415-11-4)
TČ	Teresė Česnaitė;
O	Kelmės valsčiaus gyventoja Ona;
JV	Jonas Vadeikis („Siaubinga vasara“, Kelmės rajono laikraštis „Komunistinis žodis“, 1957.06.15 Nr. 47);
PS	Petras Sargautas (straipsnių rinkinys „Štai jų tikrasis veidas“, sudarė T. Butkus, 1963 m.);
VP	Vyt. Pikturna (straipsnių rinkinys „Štai jų tikrasis veidas“, sudarė T. Butkus, 1963 m.);
BM	Benediktas Morkaitis („Kelmės krašto policija“, 2015 m., ISBN 978-609-8089-49-3);
VN	Vladas Nartautas (cituotas knygoje „Kelmės krašto policija“, 2015 m., ISBN 978-609-8089-49-3);
VR	Vaclovas Rimkus (straipsnių rinkinys „Kelmės kraštas“, 1997 m.);
	Vaclovas Rimkus („Fašistų naguose“, „Komunistinis žodis“, 1967.09.02);
	Vaclovas Rimkus („Drąsiųjų žingsniai“, „Komunistinis žodis“, 1964.10.10);
BK	Bronius Klimašauskas („Kas sudrumstė pušyno tylą“, „Komunistinis žodis“, 1967.10.26-28);
	Bronius Klimašauskas („Žmogžudys surado globėjus“, "Švyturys", 1964 m.);
VG	Vincas Gurskis ("Mūsų jaunystės aukos", 1992 m.)
	Vincas Gurskis ("Laisvės kovų archyvas - 19", 1996 m.)
KA65	Kelmės žydų žudynių vietos nustatymo aktas (1965.09.27) LYA f.3377 ap.58 b.635
EV	Emilija Stumbrytė-Valančienė
AŽ	Adolfas Žemeckas (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, f.3377, ap.55, b.159, l.179-180)
AUD	J.Audronaša (Apybraiža "Jis šaudė į galvas", 1961.02.23)
MG	Marytė Gerčienė ("Lyg antrąkart gimusi")

MJV	Marija Javnaitė-Voronova ("Ramunė pražydo raudonai")
ŽE	Edmundas Žemaitis ("XX amžiaus inkvizitoriai", 1961 m.)
ALZ	Alekna Liudas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
LMP	Lopata Mečislovas, s. Petro (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
MPA	Marcinkus Petras, s. Antano (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303; LYA, f.K- 1. ap.46, b.1269)
DP	Dovydaitis Pranas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
ŠM	Šafiras Mykolas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
ŠJP	Šimulis Jonas, s. Petro (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
BR	Blažys Richardas, s. Juozo (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
BVM	Baura Vladas, s. Mėčiaus (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
BP	Buivydas Povilas, s. Leono (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303)
JPS	Jokšas Povilas, s. Stanislovo (LYA, f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
UŽK	Užkuris Kazimieras, s. Jeronimo (LYA, f.K-1. ap.58, b.6038/3BB)
GA	Grigaravičiaus Alekso byla (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB/SB)
TRP	Trepenskis Jonas (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3)
JKM	Jokubaičio Mykolo byla (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3)
VM	Vita Morkūnienė ("Trys iš sušaudytos giminės", 2002.03.18, "Šiaulių kraštas")
KGŽ	Kelmės gimnazijos žurnalai
EF	Elke (Jelena) Flaks
KIM	"Kelmė - Išrautas medis"; Ida Krubelnikaitė-Markus ir Batševa Krubelnikaitė-Levitan, 1993 m.

	Pavardė	Vardas	Gimimo metai	Liudininkas arba asmuo pateikęs žinias	Aplinkybių aprašymas liudijimuose	Tolesnis likimas / gyvenamoji vieta
	?	STEFA		JM	Gyveno netoli Gruževskių dvaro. Kalbėjo su pasivaikščioti išvestais kalinamais žydų vaikais.	
	ALEKNA	LIUDAS, sūnus Zigmo	1908	AB, JZ, SB, DP, ŠM, BR, JKM, AŽ	Gimė 1908 m., Kelmės valsčiaus Piliukų kaime. Šaulių sąjungos narys nuo 1932 iki 1940 m. Karo metu dirbo buhalteriu Kelmės valsčiaus valdyboje. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.17, 86-89, 128, 139-140, 152-155); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12); (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)	Suimtas 1944 m., nuteistas 7 metams priverstinų darbų Komijoje. Iš įkalinimo vietos grįžo. 1990 m. reabilituotas.
	ALEKNAVIČIUS	VYTAUTAS		JM, JKM	Kelmės valsčiaus Graužikų kaimo (dvaro) gyventojas, Kelmės gimnazijos mokinys. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	
a	**ALŪZAS**	JONAS		TČ	Juozo Česnos bendrakeleivis bėgant iš Lietuvos į Vokietiją 1944 metų vasarą.	Vokietija, JAV ?
	ANDRIUŠKA	MYKOLAS		AV-CB	Buvo priverstas kartu su kitais 12-15 žmonėmis kasti duobes žudynėms Dirvoniukų kaime.	
	ANDRIUŠKEVIČIUS	ZIGMAS		JKM	Šiaulių apskrities, Padubysio valsčiaus, Mančių kaimo gyventojas, pas kurį 1944 metų pabaigoje slapstėsi Mykolas Jokubaitis	
	ANDRIUŠKEVIČIUS (ANDRIUŠKA)			SB, UŽK	Vadovavo Vaiguvos sukilėlių būriui. Kilęs iš Vaiguvos valsčiaus, Skroblujos palivarko. (LYA, F.K-1, Ap.58, B.6038/3BB, l.8,9,28)	
	ANDRULIS	ALEKSANDRAS, s. Prano	1916	UŽK, JPS, VR	Vaiguvos partizanų būrio narys. (LYA, F.K-1, Ap.58, B.6038/3BB, l.13-15, 22,31)	Vokietija

	ANTANAITIS			BM	"1944 m. rugsėjo mėnesį Kelmės valsčiaus policijos viršininkas buvo Antanaitis." (B.Morkaitis "Kelmės krašto policija")	
	ARMONAVIČIUS	POVILAS	1907	JZ, BM	1936 metais jis jau buvo komunistų partijos narys ir Kelmėje dalyvavo pogrindinėje veikloje. 1940 metais P. Armonavičius paskiriamas Kelmės valsčiaus darbininkų ir valstiečių milicijos viršininku. Šiose pareigose jis dirbo iki 1940 metų spalio mėnesio, po to buvo pasiųstas dirbti į apskrities centrą - Raseinius. Prasidėjus karui P. Armonavičius įsijungė į partizaninį judėjimą prieš vokiškąją okupaciją. Po karo iki 1945 metų dirbo Kelmės valsčiaus partorgu.	Mirė Lietuvoje 1954 m.
	AUGUSTIS	VINCAS	1914	BM	Kelmės valsčiaus policininkas.	
	BABENSKIS	M.		BM	"Nuo 1939 m. Kelmės nuovados viršininku dirbo iš Betygalos atkeltas M. Babenskis ir manomai dirbo iki sovietų okupacijos 1940 metais."	
	BABRAUSKAS			O	Seniūnas [?]	
	BAGUČANSKAS	PRANCIŠKUS, Felikso sūnus	1913	BM, JKM, AŽ	Kelmės valsčiaus policininkas. Aktyvus 1941 m. vasaros įvykių Kelmėje dalyvis. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12); (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)	Žuvo 1944 m. susišaudymo su raudonaisiais partizanais metu.
	BAJALIS			VR	Vaiguvos policijos nuovados viršininkas	Vokietija, Australija [?]
	BAKUTIS			BM	Kelmės valsčiaus policininkas	
	BALILIONYTĖ - ŠAFIRIENĖ	MARIJA	apie 1900		Mokytoja iš Liolių, kuri karo metais slėpė jaunuolį Mykolą (Cvi) Šafirą, o vėliau už jo ištekėjo.	Gyveno Kelmėje, mirė 1982 m.
	BALSYS [BALSIS?]	PRANAS		JZ	Ūkininkas, gyvenęs AUKŠTMIŠKIS kaime. Dvi savaites slėpė Jakovą Zaką. Išeinančiam į kitą vietą Jakovui Balsys davė šautuvą, šovinių ir pistoletą.	
	BALTRUKAS			BŠK, LC, ŠC	Perdavė mergaitėms Idai ir Batševai Krubelnikaitėms jų senelės ETTA BLUMA šukas. Palaikė draugiškus santykius su savo kaimynais Chalozinais. Žudynių dieną pranešė apie jiems gresiantį pavojų.	
*	**BALTRUŠAITIS**	ALEKSANDRAS	1902	SB, VR	Istorikas S.Buchaveckas teigia, kad A.Baltrušaitis buvo Vaiguvos policijos viršininkas (iš Dubėnų kaimo), veiksmų prieš žydus organizatorius. Pasak jo, darbus atlikti pavesdavo Vaiguvos viršaičiui ir seniūnui. V.Rimkus A. Baltrušaitį mini, ne kaip policijos viršininką, o kaip ėjusį Vaiguvos valsčiaus viršaičio pareigas, po M.Goštauto. V. Rimkus teigia, kad Vaiguvos policijos viršininkas buvo BAJALIS. Pats A.Baltrušaitis DP stovyklos Vokietijoje registracinėje kortelėje deklaravo, kad prieš pasitraukimą į Vokietiją Lietuvoje tarnavo policininku.	Vokietija, JAV. Mirė 1954 m. (Grand Rapids, Kent County, Michigan, United States)
	BARACEVIČIUS	VYTAUTAS		JZ, MPA, ALZ, JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.15303, l.12,44); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	
	BARČAUSKAS	JONAS		JZ	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. JZ: "Iš GINEIKIŲ kaimo."	
*	**BARKAUSKAS**			AB, JZ, MPA, ALZ, DP, BR, BVM, JKM	Kelmės policijos nuovados viršininkas 1941 metų antroje pusėje. JZ taip pat mini, kaip Kelmės policijos viršininką. Ūkininkas iš KOCHINISKIS [KAKONIŠKĖ] kaimo, esančio 5 km nuo Kelmės. Buvęs policininkas A.Smetonos valdymo metu. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.10, 11, 17, 248-255, 86-89, 226-228); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	
	BARTKEVIČIUS	JUOZAS		CR	1944 metų liepos pradžioje Chaja Rozienė, pabėgusi iš Šiaulių geto, 60 km pėsčiomis nuėjo pas Bartkevičių ir ten slėpėsi iki išvadavimo.	
	BARTKUS	STASYS		JZ	Gyveno netoli Kelmės žydų kapinių ir Jakovui Zakui paliudijo apie 11 kapinėse sušaudytų vyrų, atvestų iš Zundelio Lunco stovyklos.	
	BARTKUS	PRANAS		PS	Ūkininkas, kuris išdavė kaimyną ŠIMKŲ, slėpusį žydų berniuką. Suradę berniuką, baltaraiščiai jį netoliese nušovė.	

	BARTKUS	VLADISLOVAS, Igno sūnus	1918	BM	Kelmės valsčiaus policininkas, gimęs Kelmės valsčiaus Beržyniškės kaime.	Žuvo 1944 m. susišaudymo su raudonaisiais partizanais metu.
	BAŠČIULIS (slapyvardis STALIONIS)	JURGIS		NI, VR, ŠC	Šiaulių ir Kelmės apylinkėse veikusio Kęstučio vardo raudonųjų partizanų būrio vadas.	po karo buvo Telšių apskrities komunisų partijos sekretorius
	BAURA	VLADAS, s. Mėčiaus	1919		Buvo priverstas kasti duobę. 1947.08.19 Apklausa (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l. 226-228) "1941 metų vasarą, kokią dieną dabar neatsimenu, policininkai, o tiksliau policijos viršininkas Barkauskas įsakė man važiuoti su jais kasti duobės. <...> Ba...ys Aleksas - Kelmės gyventojas ginkluotas vokišku šautuvu, taip pat dalyvavo konvojavime žydų gyventojų. Po to kai didelė partija žydų gyventojų buvo sušaudyta, aš kreipiausi į policijos viršininką, kad man leistų pasiimti vieną porą batų nuo sušaudytų. B...ys trenkė man ir pareiškė, kad mane patį reikia sušaudyti, o ne batus duoti."	
	BEREŠNA	PETRAS		CR, MPA, ALZ	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. CR: "Dailidė iš Kelmės." (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.10,12,44)	
	BLAŽYS	RICHARDAS	1904		Buvo priverstas kartu su kitais 12-15 žmonėmis kasti duobes žudynėms. (LYA, f. K-1. ap.58, b.15303, l.17,128,244-245)	
*	**BRAZAS**	VEČISLOVAS	1919	PS, BM	PS apybraižoje paminėtas su pirma vardo raide "V". BM knygoje BRAZAS MIEČIUS minimas, kaip Kelmės valsčiaus policininkas.	Vokietija, JAV, mirė 2007 m. (4732 W 99th Pl, Oak Lawn Illinois 60453-4008, USA)
*	**BUDRAITIS**	JUOZAS		BM, BK, PS	BM - "Lioliuose policijos vadas buvo Juozas Budraitis."	Vokietija, JAV
	BUIVYDAS	POVILAS	1904	PS, AŽ	Neužilgo po maždaug dešimties žydų sušaudymo Kelmės žydų kapinėse prie Kražantės upės, su su Mangirdu Vincu nuėjo ten ir nepilnai atkasė vieną iš duobių, kad sužinoti, ką sušaudė. Po to duobę vėl užkasė. Atpažino vieną iš sušaudytų. Po kurio laiko buvo priverstas kartu su kitais 12-15 žmonėmis kasti duobes žudynėms žvyrduobėse už Dvaro. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.15-16); (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.49-51)	
	BURAKAS			BM, VR	Šaukėnų valsčiaus policijos nuovados viršininkas.	
	BUTKUS	VYTAUTAS	1920	JZ, VR, KGŽ, JPS	Kelmės gimnazijos dešimtos klasės mokinys kilęs iš Vaiguvos. Vaiguvos partizanų būrio narys. (LYA, F.K-1, Ap.58, B.6038/3BB, l.22, 31)	Suimtas 1952 m. Nusižudė kalėjime. (iš Liudo Karpio laiško V.Rimkui, 1991 m., Palanga)
	BUTKUS ir BUTKIENĖ	JONAS ir VERONIKA		JZ, VM	Ūkininkai, gyvenęs GEDVAINIAI kaime. Slėpė dvi Chalozinų dukras. Viena iš jų buvo LIBA CHALOZINAITĖ. Taip pat septynis mėnesius slėpė jauną merginą iš Laukuvos LĖJA KELCAITĖ. Slėpė tris Blekarnės malūno savininko Mendelevičiaus vaikus: Rivą, Chaną ir Leizerį. Riva Mendelevičiūtė po karo ištekėjo už Jono ir Veronikos sūnaus Rapolo Butkaus.	Jonas Butkus mirė 1963 metais, Veronika Butkienė mirė 1970-aisiais
	BUTMINAS [BUTMĖNAS]			VR, ŽE	Mokyklos sargas, Užvenčio pagalbinės policijos būrio narys	Žuvo pagautas stribų
	BŪZYS	STASYS		BM, PS, VG	Liolių policininkas. BM rašo, kad S.Būzys taip pat dirbo ir Kelmės tarybinėje milicijoje 1940-ais metais.	
	BŪZYS	BOLESLOVAS		PS, VG	Liolių policininkas.	Suimtas 1945 m., išvežtas į Komiją, tolesnis likimas nežinomas.
	ČEPAIČIAI			MJV	M. Javnaitė: "Ypač noriu geru žodžiu paminėti Čepaičius, mano klasės draugę Janiną Purvaneckaitę. Jie man labai daug padėjo."	

	ČEPAUSKAS	JUOZAS		VR	Užvenčio LAF būrio vienas iš organizatorių	Pasitraukė į Vokietiją, tačiau buvo grąžintas į Lietuvą ir teisiamas. Po bausmės atlikimo gyveno Kaune.
*	**ČĖSNA**	JUOZAS	1901	AB, JZ, CR, TČ, JV, PS, MPA, ALZ, DP, BP, LMP, JKM, AŽ	Kelmės valsčiaus viršaitis, ūkininkas, turėjęs ūkį PREIKURŲ kaime, esančiame apie 5 km nuo miesto. Dirbo viršaičiu A.Smetonos valdymo metu ir prasidėjus karui grįžo į šias pareigas. Aktyvus okupacinės vokiečių valdžios politikos įgyvendintojas Kelmėje 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l. 12,15,44,248-255, 86-89, 118-119, 132, 135-136, 139-140, 146-148); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12); (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20).	Vokietija, JAV. Mirė 1987 m. liepos 31 d. būdamas 86 metų.
	CIBULSKIS	BOLESLOVAS	1913	SB, AŽ, JKM	Mešklydžiai kaimo gyventojas. Istoriko S.Buchovecko paminėtas kaip Kelmės vietinės valdžios narys. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	
	ČIMIELIUS	ANTANAS	1916	VR	Vaclovas Rimkus rašo: "Kelmės parapijos vikaras kun. Antanas Čimielius per savo ryšininkus siuntinėjo partizanams maistą, medikamentus, maldaknyges , teikė religinius patarnavimus. 1945 m. liepos 19 d. Virtukų miške jis laikė pamaldas, pasakė pamokslą. Už tai buvo suimtas ir nuteistas 10 metų lagerio."	1945 m. suimtas, mirė lageryje, Komijoje.
	DAINAUSKAS	JUOZAS		JM	Icchoko Mer gelbėtojas ir globėjas. Rado gatvėje beverkiantį Icchoką ir parsivedė jį į savo namus.	
	DAINAUSKAS	PETRAS		JM	Dainauskų sūnus, Icchoko Mer užtarėjas ir sergėtojas.	
	DAINAUSKIENĖ	BRONISLAVA		JM	Icchoko Mer globėja ir jo antroji mama.	
	DAMANSKAITĖ	STANISLAVA		DŠ	Šapirų šeimos tarnaitė. Išgelbėjo Šapirų vaikus, Dorą ir Jozefą.	
	DAMANSKAS (DAMANSKIS)			JZ, FM, ŠC	Ūkininkas iš BERŽINIŠKĖ kaimo esančio 8-9 km nuo Kelmės. Savo ūkyje slėpė MINA LEIBOVIČ. Už tai jis iš Minos gavo vertingų daiktų. Po savaitės Damanskis Miną įskundė policijai, kuri buvo suimta jo paties namuose ir mirtinai sumušta. Miną užkasė ūkininko lauke. Vėliau Damanskis kūną iškasė ir perlaidojo savo kaimyno lauke. Ten pat, pas Damanskį slėpėsi BASĖ BRAUDIENĖ, DVORA MIEJAŠNIK su dukra FRUMA, CIPA KARABELNIK ir dar kelios moterys. Jas ūkininkas taip pat išdavė Kelmės policijai.	
	DARGVAINIS	POVILAS		BM	Vaiguvos valsčiaus policininkas, kilęs iš Šiaulaičių kaimo.	
	DARGVAINIS	IGNAS ?		BM	Vaiguvos valsčiaus policininkas, kilęs iš Šiaulaičių kaimo.	Vokietija, Australija ?
	DARKINTIS	ALBINAS		VR	Užvenčio pagalbinės policijos būrio narys	
	DILIUS [DILYS]			VR	Vaiguvos pagalbinės policijos būrio narys	
	DIJOKAS	JUOZAS		PS	Buvo priverstas kartu su kitais 12-15 žmonėmis kasti duobes žudynėms Dirvoniukų kaime.	
	EITMANTIS	VYTAUTAS		BŠK	Suplanuotų žudynių dieną, būdamas konvojuojančių lietuvių būryje, paleido iš Chalozinų ūkio į laisvę seseris Idą ir Batševą Krubelnikaites. Vėliau, kartu su kunigu, padėjo joms surasti globėjus.	
	GAJAUSKAS			JZ	Ūkininkas iš PAKARČEMIS (5 km nuo Kelmės). Pastote vežė žydus iš KATILIAUŠKIŠKĖ ūkio. Siūlė begti savo kaimynui AWRAHAM BERMAN. Šis atsisakė, nenorėdamas palikti nėščios žmonos DWORA.	
	GEDRIMAS	STASYS	1917	JZ, VR	Užvenčio LAF būrio narys iš Rūdiškių kaimo. Po karo buvo suimtas ir vežant iš Vaiguvos į Šiaulius jį Jakovas Zakas nušovė.	1944 m. Jakovas Zakas jį suėmė ir savavališkai nušovė
	GEDVILA	ROBERTAS	1922	JM, VR, VG, KGŽ	Kelmės LAF narys. JM liudija, kad Gedvila saugojo Kelmės dvaro brome uždarytą jos tėvą Jahudą Mer.	1945 m. suimtas ir išsiųstas į lagerį, 1946 m. pabėgo ir partizanavo. Vėliau jį užverbavo MGB. Mirė 1997 m. Panevėžyje.

*	GINTILA (GINTILAS)	DZISLOVAS	1915	AB, SB, AŽ, ALZ, DP, LKK (3,9 tomai), JKM	Prasidėjus karui, suorganizavo sukilėlių-partizanų būrį Kelmėje ir iki kažkurios 1941 m. rugpjūčio mėn. dienos jam vadovavo. Jam rugpjūčio mėnesį išvykus iš Kelmės, būrio vado pareigas perėmė Kazys Riškus. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.86-89, 104-105, 248-255); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12); (LYA, f.K-1, ap. 58, b.9594/3, l.18-20)	1944 dirbo girininku Kulių, Plungės r., girininkijoje. Sovietų suimtas, bet nesudarius bylos paleistas. 1948 baigė Vilniaus u-to Miškų ūkio sk. Iki 1959 dirbo Visasąjunginio aerofoto miškų tvarkymo susivienijimo Kauno filiale. 1959-61 „Beržo“ fabriko direktorius. 1962-75 baldų fabriko „Ąžuolas“ techninis vadovas, gamybos skyriaus v-kas, vyr. inžinierius. Mirė 2005 01 03, palaidotas Kairėnų kapinėse Vilniuje.
	GIRKANTAS			JZ	Ūkininkas, gyvenęs PAKĖVUKAI kaime. Dviem dienom priglaudė Jakovą Zaką su Frumanu iš Šiaulių.	
	GOŠTAUTAS	MARIJONAS		SB, VR	Papilalio dvaro savininkas, vokiečių okupacijos pradžioje buvo Vaiguvos valsčiaus viršaitis. Vėliau jį pakeitė A. Baltrušaitis.	
	GRAŽYS				Kelmės pašto viršininkas. (iš laikraščio "Tėvynė")	
	GRIBAS	BRONIUS		PS	Buvo priverstas kartu su kitais 12-15 žmonėmis kasti duobes žudynėms.	
	GRIGARAVIČIUS (GRIGALAVIČIUS)	ALEKSAS, sūnus Antano	1904	AB, SB, AV-CB, VN, BK, AŽ, ALZ, BP, BR, GA, JKM	Prieš karą 7 mėnesius dirbo policinku Kelmėje. Prasidėjus karui gyveno Raseiniuose. 1941 metų vasarą iš Raseinių kartą ar kelis kartus vyko į Kelmę "komandiruotės" reikalais. Raseinių geto viršininkas, policijos vachmistras, Aleksas Grigalavičius vadovavo antroms žudynėms. BK mini kaip iš Raseinių atvykusį komendantą Grigalavičių. VN prisiminimuose rašė, kad 1940 metais vienas iš Kelmės valsčiaus policininkų buvo Grigaravičius, kuris buvo vienas iš LAF organizatorių Kelmėje (kartu su Krajausku). Taip pat minimas (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.15-16, 17, 44, 248-255); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12); (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)	1947 m. nuteistas 25 metams priverstinių darbų Irkutske. Viduryje paskirtos bausmės laiko sulaukė palengvinto režimo, kurio metu sukūrė šeimą bei susilaukė dviejų vaikų.
	GRIŠAITĖ	ALEKSANDRA (OLYTĖ)	1899	BŠK	Batševos Krubelnikaitės globėja.	
	IVOŠKUS-IVOŠKEVIČIUS	LEONAS		BM, VR	Kražių valsčiuje policijos nuovadoje dirbo vachmistras Leonas Ivoškis-Ivoškevičius. Po karo buvo partizanas. VR: "(LAF) Štabo narys tardymo reikalams - buvęs Kražių policijos vachmistras Leonas Ivoškus-Ivoškevičius"	Žuvo 1947 m. birželio 3 d.
	JANAVIČIUS	TADAS		VR, ŽE	Užvenčio pagalbinės policijos būrio narys	1943 m. raudonieji partizanai paėmė į nelaisvę ir sušaudė.
	JANKAUSKAS	ANTANAS		JZ, KIM	Ūkininkas iš NORUIŠIAI kaimo.Šis neeilinio aukšto ūgio ir stambaus kūno sudėjimo ūkininkas, pasižymėjo progresyviu, plačiu, inovatorišku mąstymu bei liberaliomis pažiūromis. Skirtingai nei kiti ūkininkai, jis drąsiai skolinosi lėšas ir investavo į naujovišką bei našią žemės ūkio techniką. Knygoje "Kelmė - Išrautas medis", 59 psl., aprašoma, kad A. Jaunkausko ūkyje 14 žydų buvo įdarbinti kasti durpes. Prieš pirmą žydų žūdynių akciją 1941 m. liepos 29 d. Jankauskui buvo įsakyta grąžinti žydų darbininkus atgal į Kelmę. Po įvykdytų žudynių paaiškėjo, kad visi pas ūkininką dirbę žydai liko nesušaudyti, nes A. Jankauskas, prieš perduodant darbininkus, pasirūpino, kad jie vėliau grįžtų pas jį toliau dirbti. Dėja, tačiau antrųjų žudynių metu (1941 m. rugpjūčio 22 d.) šie 14 vyrų buvo sušaudyti kartu su likusiais Kelmėje ir jos apylinkėse žydais.	

	JANKAUSKAS	KAZIMIERAS		MG	Išsigelbėjusi kražiškė Marytė Gerčienė: "Patekau į Adomaičius pas gerą, nuoširdų valstietį Kazimierą Jankauską, kuris su manimi dalinosi paskutiniu duonos kąsniu."	
	JANKAUSKAS	LIUDAS	1921	BM	Liolių policininkas	
	JANKAUSKAS	ALFONSAS		BM	Liolių policininkas	
	JANKAUSKAS	A.		VR	Vaiguvos pagalbinės policijos būrio narys	
	JARUTIS			EŽ	Užvenčio pagalbinės policijos būrio narys	
*	**JASAITIS**	ALEKSAS	1919	SB, PS, AŽ, JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. Kilęs iš Verpenos. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	Vokietija. Toliau nežinoma.
	JASINSKAS	MYKOLAS		JZ	Savo ūkyje slėpė jauną merginą iš Laukuvos LEA KELC [KELCAITĖ], JAKOVĄ ZAKĄ, JAKOVĄ ir SARĄ REIZL CHALOZINUS.	
	JOKUBAITIS	MYKOLAS	1920	JZ, SB, PS, BM, VR, JM, KA65, KGŽ, AŽ, MPA, ALZ, ŠM, BP	Dešimtos klasės gimnazistas. Dalyvavo sušaudant bendramokslę FRIDA KELC [KELCAITĖ]. Dalyvavo žydų konvojavime į žudynių vietą ir žudyme. PS mini brolius Jokubaičius. BM 1-ame knygos "Kelmės krašto policija" leidime mini Mykolą Jokubaitį kaip Kelmės valsčiaus policininką, o 2-ame knygos leidime jau policininką Stasį Jokubaitį. VR mini, kaip pasižymėjusį dideliu žvėriškumu. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.12,44, 15-16, 248-255, 152-155)	Sovietų teistas, sušaudytas 1946.01.23
*	**JOKUBAITIS**	STASYS	1919	CR, SB, PS, BM, AŽ	PS ir AŽ mini brolius Jokubaičius. BM 1-ame knygos "Kelmės krašto policija" leidime mini Mykolą Jokubaitį kaip Kelmės valsčiaus policininką, o 2-ame knygos leidime jau policininką Stasį Jokubaitį. CR mini, kaip Jokubaitį Feliksą. (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)	Vokietija, Kanada. Mirė 2008 metų lapkričio 30 dieną Toronte
	JOKUBAUSKAS	STASYS, Vinco sūnus	1916	CR, BM, DP, BP, BVM, JKM	BM: "Kelmietė Zosė Žalpytė - Jokubauskienė, gimusi 1922 metais, minėjo Jokubauską, dirbusį vairuotoju policijoje Smetonos ir vokiečių laikais . Gali būti, kad tai Stasys Jokubauskas, gimęs 1916 metais." (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l. 86-89, 94-96, 251, 226-228)	Žuvo 1944 m. susišaudymo su raudonaisiais partizanais metu.
	JOKUBAUSKAS	STASYS, Stasės sūnus	1923	CR, BM, DP, BP, BVM, JKM	BM mini du Jokubauskus Stasius, bet ne giminaičius. Abu buvo Kelmės valsčiaus policininkai. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.86-89, 94-96, 251, 226-228); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	Žuvo 1944 m. susišaudymo su raudonaisiais partizanais metu.
	JOKUBONAS			JM	Gimnazijos mokinys iš Kelmės. Konvojavo žydus iš dvaro daržinės į žudynių vietą.	
*	**JUKNEVIČIUS**	EDMUNDAS		PS, BM	Pasak Petro Sargauto, kilęs iš GAŠTYNŲ kaimo, turtingo ūkininko sūnus. Ši pavardė yra paminėta vienintelėje P. Sargauto apybraižoje "Nepasislėpsite ir už vandenyno", kuria rėmėsi ir Benediktas Morkaitis, tačiau ji neaptinkama nei viename kitame iki šiol tyrinėtame šaltinyje. Tikrai žinoma, kad Gaštynų kaime gyveno t.y. Gaštynų dvarą valdė turtinga Kafemanų šeima, kurios vienas iš palikuonių liudijimuose yra paminėtas, kaip 1941 metų antros pusės įvykių Kelmėje aktyvus dalyvis.	
	JURGELIS	ADOMAS, sūnus Juozapo	1906	JZ, CR, PS, VR, ALZ, BR, VN, TRP	Gimė 1906 m. Vlado Nartauto ir LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.244-245, 248-255 minėtas kaip Jurgilas Adomas, šaulių sąjungos Kelmės būrio vadas, vėliau LAF atstovas Pavandenėje. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.55-56)	Suimtas 1944 m., kalėjo Permės sr., žuvo lageryje. 1990 m. reabilituotas.
*	**KAFFEMANAS (tarmiškai Kafemonas arba Kapemonas)**	LEONAS	1922	CR, KGŽ, MPA	Kelmės gimnazijos vyresnių klasių mokinys. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.12)	
	KAMINSKAS	BRONIUS		MG, EF, SB	Kražių pagalbinės policijos būrio narys	JAV
	KARALAITIS	JONAS		BŠK, EV	Kirpėjas iš Kelmės. Būdamas vežamų žydų konvojuojančiu, paleido mergaites Idą ir Batševą Krubelnikaites.	

	KARPAVIČIUS	JUOZAS	1902	NI, VR	Kelmėje dirbo batsiuviu (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.55). Apklausos protokolas 1945.04.12 (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.55-56) "Dirbu kooperatyve batų pardavėju.<...> aš buvau aktyvistas (taip mane vadino), komunistu ir kelis kartus teko surinkimuose kalbėti. 1941 metais mane areštavo, kaip komunistą. Tokių, kaip aš, buvo labai daug. Mus atvarė į aikštę Kelmėje iš kurios suvarė į daržinę. Vienas iš senų pažįstamų buvo Alekna. Apie Alekną daugiau nieko nežinau, nes mus po to išvežė į Raseinius." NI: "Kęstučio" raudonųjų partizanų būrio narys. VR apie Kelmės delegaciją pasiųstą į mitingą Kaune pasveikinti Lietuvos prijungimą prie Tarybų Sąjungos: "...Kelmės valsčiaus delegacija, kurią sudarė Eugenija Bielskytė, Povilas Armonavičius, Vladas Nartautas, Juozas Stragauskas, Jonas Bielskis, P.Petraitis, Digrevičienė, Karpavičius." VR apie 1940-1941 m. Kelmės valdžią: "Kelmės valsčiaus partorgu dirbo pogrindininkas P.Petraitis, valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininku Jonas Bielskis, profsąjungų pirmininku - Stragauskas, milicijos viršininku Povilas Armonavičius, bankų ir krautuvių komisaru -V. Nartautas, linų fabriko komisaru - Druktenis, pieninės - Dagys, malūnų - Butkus, įmonių ir dirbtuvių - Karpavičius, kooperatyvo - Sruogis, elektrinės - Baravykas, batsiuvių dirbtuvių - Karpavičius.	
	KASPARAS	PRANAS	1905	JZ	Ūkininkas gyvenęs už 1,5 kilometro nuo VAIGUVA. Aktyvus 1941 m. Birželio sukilimo dalyvis Vaiguvoje.	Suimtas 1944 m., kalėjo Komijoje, žuvo lageryje
	KASPARIENĖ			JZ	Vlado Urbelio uošvienė, gyvenusi BERŽINIŠKĖ kaime 8 kilometrai nuo Kelmės. Dvi savaites slėpė Jakovą Zaką tol, kol jo nepastebėjo kaimynai. Taip pat slėpė CHALOZINŲ šeimos narius.	
	KAUŠAITĖ	ELENA		BŠK	Viena iš Kaušienės, priglaudusios Idą ir Batševą Krubelnikaites, dukterų.	
	KAUŠAITĖ	JULIJA		BŠK	Viena iš Kaušienės, priglaudusios Idą ir Batševą Krubelnikaites, dukterų.	
	KAZLAUSKAS	ANTANAS		JZ	Stambus ūkininkas, turėjęs ūkį 6 km nuo Kelmės USTRONĖ [NAVASTRONĖ] kaime. Geras Jakovo Zako tėvo pažįstamas. Pas jį Jakovo tėvas paliko pasaugoti savo daiktus. Jakovas dalį daiktų pasiėmė, o dalį paliko kaip padėką. Slėpė SIMĄ CHALOZINAITĘ, kuri būdama puikia siuvėja, pas ūkininką siuvo aplinkiniams kaimynams įvairius dailius drabužius.	
	KLEVINIS	PETRAS		JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.734/3, l.9-12)	1945 metų byloje pažymėtas, kaip miręs
	KLIKNA	JONAS		JKM	Šiluvos valsčiaus, Zakeliškių kaimo gyventojas, pas kurį 1945 metų pradžioje slėpėsi Mykolas Jokubaitis	
	KLIMAS			JZ	Ūkininkas gyvenęs VANAGINĖ kaime. Pas jį Jakovą Zaką ir EMMANUEL ROSENFELD nuvežė darbams.	
	KLIMAS			ŠC	Padėjo išsigelbėti Chalozinų šeimai.	
a	**KLIMAVIČIUS**	BRONIUS ?		PS	PS apybraižoje paminėtas vardu Bronius.	
	KLIMAVIČIUS	KAZIMIERAS, Juozo sūnus	1918	BM	Kelmės policininkas.	Žuvo 1944 m. susišaudymo su raudonaisiais partizanais metu.
	KOKLIS	LIUDAS		JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.734/3, l.9-12)	
a	**KOGELIS**	J.		CR	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą.	

*	[KOLOKŠA](#)	ROMUALDAS	1913	AUD, VR, MJV, LKK (9 t.)	Užvenčio miestelio advokatas, atsargos leitenantas, LAF būrio vadas. Iš enciklopedijos "Lietuvos kariuomenės karininkai, 1918-1953", 9 tomas: "1932 06 18 baigė Kauno "Aušros" berniukų g-ją, nuo 1940 studijavo VU. Kilus Vokietijos-SSRS karui Birželio sukilimo dalyvis, Šiaulių aps. Užvenčio vls. vadovavo sukilėlių būriui, kovojo su besitraukiančiais raudonarmiečiais. LCVA, f. 631, ap. 7, b. 10890; f. 930, ap. 7, b. 8575; LKKAS archyvas. LKK, t. 4, p. 249 "	Galimai žuvo karo metu
	KOREIVA	JONAS		JZ	Gyveno DIRVONIUKAI kaime. Sargybiniai atrinko belaisvius gilinti Kareivos ūkyje esančio prūdo, tačiau buvo nuvesti kasti prie žvyrduobės, o po to sušaudyti. Pas Koreivą Zako tėvas, ISRAEL ZAK, ir dėdė, WELWEL ELIASHEWICZ, buvo palikę vertingų daiktų pasaugojimui. Vėliau Jakovas Zakas turėjo jėga iš ūkininko daiktus atsiimti. Kerštaudamas Koreiva pasiskundė Kelmės policijai.	
*	[KRAJAUSKAS](#)	LEONAS	1912	JZ, O, PS, BM, VR, MPA, ALZ, VN, ŠJP, BP, BR, JKM	Turtingas ūkininkas iš KUBILIŠKĖ kaimo, kuris randasi šalia Laukodumos. Šaulių sąjungos narys. BM mini kaip pagalbinės policijos viršininką. VR mini kaip rezistentą sovietų valdžiai 1940-1941 metais. VN aprašė kaip Kelmės LAF aktyvistų būrio organizatorių. "Baltųjų partizanų" būrio Kelmėje vienas iš vadovavusių narių. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303BB l.12,14,17,44,94-96,128,135-136); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	Vokietija, Kolumbija, JAV. Mirė 2007 m. lapkričio 20 d. būdamas 95 metų
	KRANKEVIČIUS			BM	Šaukėnų valsčiaus policininkas.	
	KULEVIČIŪTĖ	STEFANIJA		DŠ	Doros Šapiraitės ir Jozefo Šapira tetos, Chanos Rozenfeldienės, ūkvedė, kuri kartu su Damanskaite Stanislava padėjo Šapirų vaikams išsigelbėti.	
	KULIŠAUSKAS	JUOZAS	1922	BM	Kražių valsčiaus policininkas, gimęs 1922 merais Petrališkės kaime. Dar vokiečių okupacijos metais iš policijos jis pasitraukė. Po karo įsidarbino Šiaulių miesto milicijoje, tačiau KGB jį demaskavo ir teismas nuteisė 25 m. laisvės atėmimo bausme.	1947 m. nuteistas 25 metams, kalėjo Komijoje.
	kun. MACIJAUSKAS	POLIKARPAS	1891	JZ, VR	KOLAINIŲ miestelio kunigas. Viena iš jo išgelbėtų buvo BASĖ BRAUDIENĖ. Priėmė pas save Jakovą Zaką ir Šmuelį Chaloziną. Įvertintas Pasaulio Tautų Teisuolio vardu. V. Rimkus rašo: "Kelmės gydytojas Dalnickis, kelmiškė žydė Basė Braudienė, Rachilė Zakutaitė bei keli karo belaisviai prieglobstį rado pas Kolainių benediktinių vienuolyno rektorių kunigą Polikarpą Macijauską".	
	KVIETKUS	IZIDORIUS	1905	PS, MPA, ŠJP, BP, LMP	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.15303, l.12,14, 15-16, 33; LYA, f.K- 1. ap.46, b.1269, l. 91-93)	1968 m. apklausos metu gyveno Kelmės mieste
	KYBARTAS	VACYS		BM	Kelmės valsčiaus policininkas	
	LAURINAITIS	PETRAS		JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.734/3, l.9-12)	1945 m. byloje pažymėta, kad miręs
	LEGANTAS			JM	Michalinos Legantienės vyras. Karštai nekentė visų žydų, grasindavo pats nužudyti mažąjį Icchoką.	
	LEGANTIENĖ	MICHALINA		JM	Buvusi Mer šeimos tarnaitė. Parsivedė dvare uždarytus Icchoką ir Janiną į savo namus. Slėpė ir globojo Icchoką Merą.	
	LENCIUS	KOSTAS		JPS	Vaiguvos partizanų būrio narys (LYA, F.K-1, Ap.58, B.6038/3BB l.22,31,54)	suimtas
	LEVICKAS			SB, PS, JKM	Baltaraištis (partizanas), gyveno kaiminystėje su Vlado Petrošiaus šeima, kuri slėpė keliolika žydų, bet jų neišdavė. Cibulskio Boleslovo svainis, su kuriuo gyveno viename name. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	
	LIANDSBERGAS [LENDZBERGAS]	IPOLITAS ?	1904 ?	JZ, NI	Dvarininkas, gyvenęs BUTKIŠKĖ [KATILIŠKĖ] kaime. Slėpė penkias žydes: Gutmano žmoną su seserimi, dvi Chalozinaites ir Jakovo Zako seserį Šeiną Zakaitę-Iserlienę. Padėdavo raudoniesiems partizanams. Liandzbergo ūkyje partizanai ruošdavo sprogmenis, kuriuos jie naudodavo diversijoms prieš vokiečių valdžią ir kariuomenę.	

	LOPATA	MEČISLOVAS , sūnus Petro	1914	CR, JM, DP	Kelmės teisme dirbo raštininku, o vėliau teismo antstoliu. 1936-1940 m. šaulių sąjungos narys. Ragino, kad Janina ir Icchokas Mer prieš žudynes grįžtų iš savo gelbėtojų namų atgal į lagerį (kitame Janinos pasakojime - tiesiai į dvaro daržinę, iš kurios vėliau vesdavo į egzekucijos vietą). Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą.(LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.86-89, 139-140, 143)	1944 m. nuteistas 7 m. priverstinių darbų. 1990 m. reabilituotas.
a	**LUKOŠIUS**	PETRAS		SB, AŽ	Buvęs Kelmės priešgaisrinės komandos viršininkas. Kelmės partizanų būrio narys. (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)	
	MACIJAUSKAS	JUOZAS-JONAS		JZ	Ūkininkas, gyvenęs PAKĖVUKAI kaime (kun. Polikarpo Macijausko brolis). Slėpė 15 metų CHANA PELC iš Telšių. Vėliau Chana ištekėjo už Jakovo Zako.	
	MALINAUSKAS			BM	Kelmės valsčiaus policininkas, po karo dirbęs Kelmės raj. "Švyturio" kolūkyje.	
	MARCINKUS	PETRAS, sūnus Antano	1917	CR, PS, KA65, DP, ŠJP, BP	Gimęs 1917 m. Luganske, Jekaterinoslavskajos gubernijoje. Nuo 1920 m. gyveno Lietuvoje, Kelmės miestelyje ir dirbo pas žydus. Priklausė Lietuvos šaulių sąjungai. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303 l.9,11,14, 15-16, 24-25, 86-89, 94-96, 132, 135-136, 139-140; LYA, f. K- 1. ap. 46, b. 1269, l. 86-88)	1944 m. nuteistas 10 m. priverstinų darbų. 1968 m. apklausos metu gyveno Kelmės mieste. 1990 m. reabilituotas.
a	**MATUKAS**	ANTANAS		TČ, BM, VN, VR	TČ mini buvusį Kelmės policijos viršininką Matuką. BM rašo, kad Kelmės nuovados viršininku buvo paskirtas iš Panevėžio atvykęs A. Matukas. Antanas Matukas viršininku tapo 1934 m. gegužės 15 d. ir išbuvo juo iki 1939 m., kai buvo perkeltas į Linkuvos nuovados viršininkus. Kelmietė Zosė Žalpytė - Jokubauskienė, gimusi 1922 metais, teigė, kad ji prisimena Kelmės policijos viršininką Matuką, kuris vokiečių okupacijos metais dirbo Šiaulių policijoje. VN savo prisiminimuose rašo, kad tuo metu, kai susibūrė sovietų milicija 1940 m., buržuazinės policijos viršininkas buvo Matukas ir iš jo perėmė visus tarnybinius dokumentus bei archyvus. Buvęs Kelmės šaulių būrio vadas nuo 1936 m.	
	MATULEVIČIUS	JURGIS	1921	JZ, VP, VR, JM, AŽ, ALZ, ŠM, JKM	VP apybraižoje minimas kaip Kelmės gimnazijos moksleivis iš Tytuvėnų. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b. 15303, l.44, 152-155); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12); (LYA, f.K-1, ap.58, b. 9594/3, l.18-20)	Vokietija, Australija
	MATUSEVIČIUS	ALEKSAS		JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.734/3, l.9-12)	
a	**MAURAGIS**			PS, BP	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.15303 l.15-16)	
*	**MERKELIS**	JUOZAS		JZ, ALZ, JKM	Kelmės valsčiaus Malioriškė kaimo gyventojas. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.44, 248-255); (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	1945 metų byloje pažymėtas, kaip užmuštas
	MEŠKAUSKAS	POVILAS, sūnus Juliaus	1907	JZ, SB, JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. Kelmės kooperatyvo parduotuvės kasininkas. SB paminėtas kaip Kelmės sukilėlių grupės ir vietinės valdžios narys. (LYA, f.K-1, ap.58, b.27740/3)	Suimtas, kalėjo lageryje. 1968 m. apklausos metu gyveno Kelmės mieste.
	MEŠKAUSKAS	PRANAS		JZ, ŠC	Kalvis gyvenęs GAŠTYNAI kaime esančiame 6 km nuo Kelmės. Savo ūkyje slėpė ZUNDELIS LUNCAS, MOIŠĖ GELMANAS, Gelmano du sūnus ir dukterį SARA GELMAN. Kažkuris kaimynas Meškauską įskundė "partizanams", žydai buvo suimti ir sušaudyti. Padėjo išsigelbėti Chalozinų šeimai.	
	MIKALAUSKAS	STEPONAS		JZ, SB, JM, JKM	[Kupsčiai; Rupščiai] kaimo gyventojas. SB paminėtas kaip vietinės valdžios narys. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	
	NUTAUTAITĖ	BRONĖ		JZ	Jakovo Zako gera pažįstama, padėjusi jam atsiimti tėvo ir dėdės daiktus iš JONO KOREIVOS.	

	NUTAUTAS	MYKOLAS		JZ	Mažažemis ūkininkas iš SIRVIDUKAI kaimo, esančio už 8 km nuo Kelmės. Gyveno labai senoje bei mažytėje trobelėje. Pragyvenimui prisidurdavo talkininkaudamas pas turtingesnius kaimynus. Slėpė Jakovo Zako ir Hiršo Chalozino atvestą MANKA MILNER, kuri po dienos išėjo iš jo namų pati, nes tobelėje buvo fiziškai labai mažai vietos ją priglausti.	
	PELDAVIČIŪTĖ	JADVYGA, duktė Mykolo	1904		1944 metų antroje pusėje bandė evakuotis iš Lietuvos į Vokietiją kartu su Mykolu Jokubaičiu, tačiau, nepavykus pereiti fronto linijos, grįžo į Kelmę. Padėjo slapstytis Mykolui Jokubaičiui. Po suėmimo ir apklausų 1945 m. buvo paleista. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.40-41)	
	PELDAVIČIŪTĖ	JANINA, duktė Mykolo	1913		Sovietų valdžios represuota 1945 m. už laišką, parašytą besislapstančiam Mykolui Jokubaičiui, kuriame rašė apie raudonosios armijos nesėkmes fronte (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.32)	
	PELDAVIČIŪTĖ JOKUBAITIENĖ	BIRUTĖ, duktė Mykolo	1923		Mykolo Jokubaičio žmona. Sovietų valdžios represuota kartu su mažamete dukra Meile.	
a	**PENIKAS**			CR	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą.	
	PETRAUSKAS	VINCAS		JZ, VR	Kasparo Prano kaimynas, gyvenęs netoli Vaiguvos. Slėpė ICHAKĄ CHALOZINĄ su dviem jo seserimis. Papasakojo Jakovui Zakui, kad Kasparas nušovė vaikinuką pavarde KACAS. VR rašė: "Vaiguvos apylinkių ūkininkas Vincas Petrauskas rėmė besislapstančius nuo vokiečių teroro asmenis. Pas jį apie metus gyveno karo belaisvis rusas Nikalojus Lemeščenka, kurį laiką slapstėsi žydų Chalozinų, Izrelskių, Fromanų šeimos."	
*	**PIKTURNA**	JONAS		JZ	Dirbo elektromonteriu. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą.	
	PIPINAS (ŠUKYS)	PRANAS		CR, VN, BM	CR mini kaip šaltkalvį iš Kelmės. Pirmojo sovietinės milicijos būrio Kelmėje vadas Vladas Nartautas mini Praną Pipiną, kaip pirmąjį Kelmės valsčiaus policijos viršininką, vokiečiams užėmus miestą 1941 metų vasarą. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą.	Žuvo 1944 m. susišaudymo su raudonaisiais partizanais metu. Palaidotas Kelmės miesto kapinėse.
	POCIUS	VIKTORAS		VR	Šaukėnų pagalbinės policijos būrio narys	
	PRANCKUS			ŠC	Padėjo išsigelbėti Chalozinų šeimai.	
	FRANCŪZEVIČIUS (PRANCŪZEVIČIUS)	VILHELMAS	1889	ŽE, VR	Kunigas, Užvenčio LAF būrio organizatorius, viršaitis.	Mirė 1963 m. JAV
	PURVANECKAITĖ	JANINA		MJV	Marija Javnaitė-Voronova: "Ypač noriu geru žodžiu paminėti Čepaičius, mano klasės draugę Janiną Purvaneckaitę. Jie man labai daug padėjo".	
	PREKERIS	ANTANAS	1907	TČ, VR	Verpenos dvaro sąvininkas, Juozo Česnos bendrakeleivis bėgant iš Kelmės į Vokietiją 1944 metų vasarą.	Vokietija, Australija [?]
	RAČKAUSKAI			MJV	Marija Javnaitė-Voronova: "Vieno senuko padedama, aš Pavainiškių kaime įsikūriu pas Račkauskus."	
	RAKAUSKAS	KAZIMIERAS	1900	JZ	Ūkininkas iš GANYPROVA kaimo slėpė pas jį atėjusią MANKA MILNER.	1951 m. ištremtas į Krasnojarsko kr. Iš tremties grįžo.
	RAVINSKAS			JZ	Ūkininkas, gyvenęs SIRVIDUKAI kaime. Apie mėnesį slėpė JAKOVĄ ir SARĄ REIZL CHALOZINUS.	
	RADŽIUS	BRONIUS		UŽK, JPS	Vaiguvos partizanų būrio narys. (LYA, F.K-1, Ap.58, B.6038/3BB, l.13-15,22,60)	Suimtas 1944 m.
	RAZMINAS	PETRAS		KA65	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą.	

*	[RIŠKUS]	KAZYS	1903	AB, JZ, CR, SB, PS, BM, AŽ, MPA, ALZ, DP, ŠM, ŠJP, BR, LMP, JSP, JKM	Dirbo siuvėju Kelmėje, buvęs Šaulių sąjungos narys. Iš Kelmės išvykus sukilėlių būrio organizatoriui ir vadui D.Gintilai, iš jo perėmė būrio vado pareigas. Daugelyje šaltinių minimas, kaip "baltųjų partizanų" būrio vadas Kelmės žydų žudynių pačiame įkarštyje 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.12,14, 33, 44,104-105, 86-89, 128, 139-140, 143, 152-155, 244-245); (LYA, f.K-1. ap. 58, b.734/3, l.9-12); (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)	Vokietija, UK, JAV
	SADAUSKIENĖ?			BI	Gelbėjo Basią Icikson	
	ŠADYS [SADYS?]	PRANAS		JZ	Ūkininkas, slėpęs pabėgėlius iš Kauno geto MICHAEL GUTMAN su žmona, žmonos seserimi ir mokytoją iš ŠAKIAI.	
	[SALIAMONAITĖ]	REGINA	1925	FM	Ūkininko Jono Saliamono duktė. Įkalbino aktyvistus paleisti gimnazijos rūsyje įkalintą savo bendramokslę Frumą Miejašnik ir parsivedė ją į savo tėvų ūkį Graužų kaime.	Vokietija, JAV
	[SALIAMONAS]	JONAS	1893	JZ, DŠ, FM	Turtingas ūkininkas iš GRAUŽAI kaimo apie 3 kilometrai nuo Kelmės. Savo ūkyje slėpė EMANUEL ROZENFELD su broliu MOSZE bei dviem tetomis ANA ZYLBERG ir TAJBE SHAPIRA [ŠAPYRO]. Pas jį pabėgėliai buvo paslėpę savo daiktus. Po dviejų savaičių, kažkam pranešus, policininkai pabėgėlius surado, visus sušaudė ir užkasė Saliamono valdoje. Saliamonas padėjo išsigelbėti Frumai Miejašnik.	Vokietija, JAV
	ŠALKAUSKAS	ANTANAS		JZ	Ūkininkas, slėpęs pabėgėlius iš Kauno geto: gydytoją DOLNICKI su žmona ir KAPELUSHNIK sutuoktinius.	
*	[SAMUILIS]	EDVARDAS		BM, BK	BM - Liolių policijos viršininko Juozo Budraičio pavaduotojas.	
	SANKIENĖ	ZOFIJA		JM	Urbelienės prašoma ir savo dukros Teresės įkalbėta, sutiko priglausti Janiną ir Icchoką savo ūkyje.	
	SANKUTĖ-TOLIUŠIENĖ	TERESĖ		JM	Įkalbėjo savo mamą, Zofiją, priglausti pas save Janiną ir Icchoką.	
	ŠIDLAUSKAS			JZ, DP	Pasak JZ, Šidlauskas, vokiečių kilmės lietuvis, buvo viršaičio Juozo Čėsnos pavaduotojas. Pasak elektromonterio Prano Dovydaičio, Šidlauskas buvo Kelmės valsčiaus valdybos sekretorius (LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l.239-240).	
	ŠIMULIS	JONAS	1896		Buvo priverstas kartu su kitais 12-15 žmonėmis kasti duobes žudynėms. (LYA, f. K-1. ap.58, b.15303, l.13,14)	
	SIRUNAVIČIUS [SIRUNAS]	BRONISLAVAS		TČ	Juozo Čėsnos ūkvedys. Prižiūrėjo Čėsnos ūkį tuo metu, kai Čėsna dirbo viršaičiu Kelmėje.	
a	[ŠPUKAS]	PETRAS	1921	JZ, CR, SB, JM, KA65, KGŽ, JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. Dešimtos klasės gimnazistas, Jakovo Zako vaikystės draugas. SB paminėjo kaip vietinės valdžios narį. JM liudija, kad Špukas suėmė jos tėvą Jahudą Mer. (LYA, f.K-1. ap.58, b. 734/3, l.9-12)	Vokietija, JAV. Mirė 2005 metais JAV.
	ŠTABOKAS	DOMINYKAS	1888	JZ	Kalvis Dominykas Štabokas gyveno Gaštynuose netoli Licinavos kaimo. Pas jį Chalozinai buvo atvežę įvairius savo ūkio daiktus pasaugojimui. Papasakojo Šmueliui Chalozinui apie netoliese pasislėpusį Jakovą Zaką ir taip padėjo dviems draugams susitikti. Dominykas Štabokas turėjo sūnų Stanislovą, gimusį 1922 m. Stanislovas buvo beveik vienmetis su Šmueliu Chalozinu ir Jakovu Zaku, todėl tikėtina, kad ir jis kartu su savo tėvu aktyviai padėjo savo kaimynams žydams.	Mirė 1948 m.
	ŠTABOKAS	STANISLOVAS	1922	JZ	Dominykas Štabokas turėjo sūnų Stanislovą, gimusį 1922 m. Stanislovas buvo beveik vienmetis su Šmueliu Chalozinu ir Jakovu Zaku, todėl tikėtina, kad ir jis kartu su savo tėvu aktyviai padėjo savo kaimynams žydams.	Mirė 1996 m.
	STONIS	KAZYS, sūnus Simono	1899	PS	Gimęs 1899 m. Raseinių apsk. Buvo Liolių partizanų būrio narys. PS apybraižoje paminėti du broliai Stoniai. (LYA, f.K-1, ap.58, b.22516.3)	Suimtas 1946 m., nuteistas 20 m. priverstinių darbų Komijoje, likimas nežinomas
	STRADUMSKIS [STRADOMSKIS?]			JZ	Ūkininkas, gyvenęs UŽKALNIAI kaime netoli Kražių. Pranešė Jakovui Zakui, kad iš Kražių išvijo vokiečius.	

	STRECKIS			VR	Užvenčio pagalbinės policijos būrio narys	
	ŠULSKIS	JONAS		SB, JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.734/3, l.9-12)	
	TAMKIENĖ ?			ŠC	Padėjo išsigelbėti Chalozinų šeimai.	
	TAMKUS [TOMKUS?]	KAZYS		VP	Kelmės pagalbinės policijos būrio narys, Jurgio Matulevičiaus bendražygis.	
*	**TYLA**	JULIUS		JZ, SB, PS, JKM	Kelmės kooperatyvo parduotuvės vedėjas. SB paminėtas kaip Kelmės vietinės valdžios narys. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą.	
	TREPENSKIS	JONAS, sūnus Benedikto	1895		Kelmės linų fabriko gaisrininkų komandos viršininkas, buvo suimtas 1941 metų vasarą už aktyvų dalyvavimą sovietų valdžios Kelmėje organizaciniuose veiksmuose (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.55-56)	
	TURAUSKIS	LIUDAS		JKM	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap. 58, b.734/3, l.9-12)	
	ULINSKAS			JZ	Ūkininkas, gyvenęs GORAINIAI kaime. Slėpė pabėgėlius iš Šiaulių geto FRUMAN su žmona, vaiku ir uošviene.	
	URBELIENĖ UNIKAUSKIENĖ	PETRONĖLĖ		JM	Savo namuose slėpė Janiną Meraitę.	
	URBELIS	VLADAS		JZ	Ūkininkas iš PAKARČEMIS kaimo. 12 dienų slėpė Jakovą Zaką. Papasakojo apie žydų sušaudymą Saliamono ūkyje.	
	URBELIS			JM	Urbelienės Petronėlės vyras, kartu su žmona slėpė Janiną Meraitę.	
	URNIEŽIUS	STASYS		AUD	Šaukėnų pagalbinės policijos būrio narys	
	URNIEŽIUS	VACYS	1917	AUD, VR	Šaukėnų pagalbinės policijos būrio narys	Kanada. Mirė 2000.11.10
	UŽKURIS	KAZIMIERAS, sūnus Jeronimo	1908	JPS, AŽ	Vaiguvos partizanų būrio narys, dalyvavęs ir Kelmės sukilėlių būrio veikloje (LYA, F.K-1, Ap.58, B.6038/3BB, l.13-15,22,31); (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3, l.18-20)	Suimtas 1945.10.22, nuteistas 20 metų privarstinių darbų, žuvo įkalinimo vietoje 1952.05.13.
	VAIDILA	KOSTAS		SB, UŽK, JPS	Vaiguvos partizanų būrio narys. (LYA, F.K-1, Ap.58, B.6038/3BB, l.13-15, 22, 31,54)	suimtas
	VALČIUKAS	POVILAS		JZ, CR, LC, ŠC	Ūkininkas, gyvenęs OBŠKALNIS kaime. Virš metų slėpė JAKOVĄ ir SARĄ REIZL CHALOZINUS specialiai tam savo name įrengtoje slėptuvėje.	
	VALČIUKIENĖ	ANTANINA		JZ	Kartu su vyru Povilu Valčiuku slėpė Chalozinų šeimos tėvus.	
	VENCKUS	FELIKSAS		AUD,VR	Šaukėnų pagalbinės policijos būrio narys	
a	**VOLBIKAS [OLBIKAS]**	ROMANAS [ROMUALDAS]		BK, JKM	Liolių pagalbinės policijos būrio narys. Aktyvus 1941 m. vasaros įvykių Kelmėje dalyvis. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	1945 metų byloje pažymėtas, kaip miręs.
	VALINSKAS	ANTANAS		BK	Tytuvėnų policininkas. Į Tytuvėnus atvyko iš Šiaulių apskrities Šaukėnų miestelio. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.51-64)	Suimtas po karo.
	VYTUVIS	ANTANAS	1873		Kelmės klebonas.	Mirė 1949 m.
	VILIMAS				Kauno miesto gyventojas, buvo atvykęs į Kelmės valsčiaus Česniškė kaimą pas savo giminaičius. Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. (LYA, f.K-1. ap.58, b.734/3, l.9-12)	
	ZABORSKAS	PETRAS		BM	BM mini, kaip Kelmės valsčiaus policijos viršininką nuo 1943 m. Liolių policininkas Kazys Stonys apklausoje liudijo, kad bent nuo 1943 metų Kelmės policijos viršininku dirbo kitas asmuo, pavarde Poškus (LYA f.K-1 ap.58 b. 22516/3 l.11-12.)	Žuvo 1944 m. susišaudymo su raudonaisiais partizanais metu.
	ZAKARAS			JZ, ŠC	KAZIMIERO RAKAUSKO kaimynas. Šmuelis Chalozinas savo prisiminimuose (publikuoti http://issigelbejesvaikas.lt/content.php?id=8030) mini kaimietį Zachariją, kuris išdavinėjo policijai besislapstančius žydus.	

a	**ŽEMAITIS**	JONAS	1906	JZ, JM	Kelmės gydytojas. Atleido nuo darbo MOIŠĘ BENIAŠĄ, kuris buvo išsinarinęs koją. Gyveno Petro Ruzgio g-vėje 17 (pagal 1938 m. tel. knygą). Knygų serijos "LAISVĖS KOVŲ ARCHYVAS" Nr. 17 psl. 45 yra NKVD Raseinių skyriaus pažyma, kurioje rašoma, jog Kelmės gydytojas Jonas Žemaitis "1944m. pabėgo su vokiečiais". Buvęs Šaulių Sąjungos Kelmės būrio narys. ("Trimitas", 1937 m. Nr. 45)	Vokietija, JAV
	ŽEMAITIS	VIKTORAS		MPA, GA	Iš Raseinių į Kelmę kartu su Aleksu Grigaravičiumi atvykęs "akcijos" dalyvis (LYA, f.K-1. ap.58, b.8092/3 BB, l.17-19 a.p; LYA, f.K-1. ap.58, b.15303, l. 12)	
	ŽEMECKAS	ADOLFAS	1925	SB	Aktyvus "baltųjų partizanų" būrio Kelmėje narys 1941 m. vasarą. Kilęs iš Kelmės valsčiaus Biliškių kaimo. (LYA, f.K-1, ap.58, b.9594/3)	Suimtas 1948 m. 1948 m. birželio 21 d. nuteistas 25 m. pataisomųjų darbų lagerio.

Liudijimuose ir kituose šaltiniuose paminėtų lietuvių susijusių su įvykiais Tytuvėnuose sąrašas

**** Lentelėje parašytos asmenų veiklos nėra įrodyto fakto pareiškimas, o minimo asmens veiklos aprašymas liudijimo kontekste.***

Liudininkų ir kitų asmenų, pateikusių savo žinias, sutrumpintas žymėjimas:

BB	Basė Bloch
SB	Stanislovas Buchoveckas („Holokaustas Lietuvoje 1941-1944 m.“ [sudarė Arūnas Bubnys] ISBN 978-609-8037-13-5);
AV-CB	Aleksandras Vitkus ir Chaimas Bargmanas („Holokaustas Žemaitijoje“ ISBN 978-5-420-01777-7);
AB	Arūnas Bubnys "Holokaustas Lietuvos provincijoje 1941 metais", 2021, ISBN 9789986095163
BM	Benediktas Morkaitis („Kelmės krašto policija“, 2015 m., ISBN 978-609-8089-49-3);
VR	Vaclovas Rimkus (straipsnių rinkinys „Kelmės kraštas“, 1997 m.);
	Vaclovas Rimkus („Fašistų naguose“, „Komunistinis žodis“, 1967.09.02);
	Vaclovas Rimkus („Drąsiųjų žingsniai“, „Komunistinis žodis“, 1964.10.10);
BK	Bronius Klimašauskas („Kas sudrumstė pušyno tylą“, „Komunistinis žodis“, 1967.10.26-28);
	Bronius Klimašauskas („Žmogžudys surado globėjus“, "Švyturys", 1964 m.);
SN	Stanislovas Nekrašas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB)

Pavardė	Vardas	Gimimo metai	Liudininkas arba asmuo pateikęs žinias	Aplinkybių aprašymas liudijimuose	Tolesnis likimas / gyvenamoji vieta
ARMOKAS	VACYS			Buvo priverstas kasti duobę masinei egzekucijai Pušyne. (LYA, f.K-1, ap.58, b. 35893.3 BB l.101-103)	
BALTRUŠAITIS	VINCAS		SN	Tytuvėnų lentpjūvės direktoriaus [Z. Kameneco?] pavaduotojas, LKP narys.	Sukilėlių nušautas 1941 m. birželio mėn. 22 d. vakare, lentpjūvėje.
BANKAUSKAS	PRANAS		SN	Baltrušaičio Vinco nužudymo lentpjūvėje liudininkas. (LYA, f.K-1, ap.58, b. 35893/3 BB l.189)	mirė 1945 metais
BARANAUSKAS	JONAS, sūnus Ksavero	1917		Prieš karą sovietų valžios metais tarnavo milicininku Raseiniuose. Pirmomis karo dienomis sukilėlių suimtas, o vėliau paleistas. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l. 135-139)	
BIELSKIS	PETRAS		SN	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	
BUDZINAUSKAS	BRONIUS		BK	Tytuvėnų pušyne buvo priverstas kasti duobę masinei egzekucijai. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.101-103)	
ČESNAUSKAS	ALEKSAS, sūnus Alekso	1896		1940-1941 metais dirbo Pivoraičių apylinkės tarybos pirmininku. Karo pradžioje sukilėlių suimtas, įkalintas Raseinių kalėjime, iš kur vėliau buvo paleistas. (LYA, f. K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.131-134)	
DABULSKIS	BENEDIKTAS (BENIUS)	1921	SN, BK	Eilinis Tytuvėnų sukilėlių būrio narys. Į būrį įstojo pirmomis jo suorganizavimo dienomis. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.25-30, 41-50, 51-64, 65-72, 51-64)	Norvegija, Belgija, Kanada. Mirė 1987 m. gruodžio 29 d. Sault Sainte Marie, Algoma District, Ontario, Canada

EIGELIS	VLADAS	1908	SN, BK, BB	Mokytojas, dirbo Gudelių, Ramoniškio mokyklose, atsargos jaunesnysis leitenentas. Prieš karą buvo Lietuvos Šaulių Sąjungos narys ir kurį laiką vadovavo Tytuvėnų šaulių būriui. Sovietų valdžios metais buvo areštuotas. Raseinių miestą užėmus vokiečiams, jį iš Raseinių kalėjimo išlaisvino. Nuo 1941 metų birželio pabaigos iki liepos pradžios V. Eigelis buvo Tytuvėnų valsčiaus policijos viršininkas (apie 3 savaites). Iš Eigelio policijos viršininko pareigas perėmė atvykęs Jurgaitis Antanas, o pats V. Eigelis užėmė Tytuvėnų sukilėlių būrio vado pareigas, iki tol, kol 1941 metų rugsėjo pabaigoje būrį išformavo. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	Vokietija, JAV. Mirė 1971.01.21 Čikagoje.
GEČAS	STASYS		SN, BK	Prieš karą buvo Tytuvėnų šaulių būrio narys ("Trimitas" 1940 m. Nr.25). Karo pirmomis dienomis kartu su Broniumi Rusecku Tytuvėnų miestelyje suorganizavo sukilėlių būrį. Vėliau perėjo dirbti į Tytuvėnų pagalbinę policiją. Rugpjūčio mėnesį, apkaltintas vagyste, buvo pašalintas iš policijos. Vėliau vėl priėmė į būrį ir jame išbuvo iki būrio išformavimo rugsėjo pabaigoje. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	Suimtas po karo.
GRIGALAVIČIUS (GRIGARAVIČIUS)	ALEKSAS, sūnus Antano	1904	AB, SB, AV-CB, VN, BK, AŽ, ALZ, BP, BR	Prieš karą Kelmėje 7 mėnesius dirbo policinku. Karo metu gyveno Raseiniuose. 1941 metų vasarą iš Raseinių kartą ar kelis kartus vyko į Kelmę "komandiruotės" reikalais. Raseinių geto viršininkas, policijos vachmistras, Aleksas Grigalavičius vadovavo antroms (1941 m. rugpjūčio 22 d.) žudynėms Kelmėje. BK mini kaip iš Raseinių į Tytuvėnus organizuoti masinę egzekuciją atvykusį komendantą Grigalavičių. VN prisiminimuose rašė, kad 1940 metais vienas iš Kelmės valsčiaus policininkų buvo Grigalavičius. Taip pat minimas LYA, f.K-1. ap.58, b. 15303, l.15-16, 17, 44, 248-255	
JUNGBLIUTAS	ROMUALDAS	1919	SN	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.25-30)	
JURGAITIS	ANTANAS		SN, BK	1941 m. liepos mėn. pradžioje iš V. Eigelio perėmė Tytuvėnų policijos viršininko pereigas ir jose dirbo iki 1943 m. kovo mėn.	Po karo nušovė stribai.
KALASAUSKIENĖ			BB	Siuvėja gyvenusi Tytuvėnuose, trumpam priglaudė MIRIAM HAK ir padėjo susigrąžinti jos daiktus iš mokytojo SARAPO.	
KMITAS	PRANAS, sūnus Igno	1893		Leibos Senzulio kaimynas (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.147-150)	
KRAUCEVIČIUS (KRIAUCEVIČIUS)	STASYS, sūnus Kazio	1921		Buvo priverstas kasti duobę masinei egzekucijai Pušyne. (LYA, f.K-1, ap.58, b. 35893.3 BB l.101-103)	
KULAKAUSKAS	STEPONAS			Tytuvėnų komjaunimo organizacijos sekretorius. Pirmomis karo dienomis sukilėlių buvo suimtas, o po kelių dienų iš daboklės išvaduotas Raudonosios Armijos. Su žmona ir 7-ių metų dukra 1941 m. birželio pabaigoje pasitraukė į Rytus. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.154-157)	
LIAUGAUDIS	STASYS		P.Gužaitis	Buvęs Raseinių apskrities viršininkas Pranas Gužaitis apklausoje liudijo, kad Tytyvėnų valsčiaus viršaičiu kažkuriuo laikotarpiu buvo Stasys Liaugaudis (LYA, f.K-1. ap.58, b.35733, l.144)	
MILIUS	VINCAS		SN, BK	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	Sušaudė vokiečiai 1941 m. birželio 25 d.
MOCKUS (MOCKEVIČIUS)	JUOZAS		SN, BK	Tytuvėnų sukilėlių, o vėliau pagalbinės policijos būrio narys.	Po karo suimtas ir galimai sušaudytas.
NEKROŠAS	STANISLOVAS	1908	BK	Tytuvėnų šaulių būrio tarybos narys. ("Trimitas", 1940 m. Nr.6 ir 8). Prasidėjus karui 1941 m. Tytuvėnų sukilėlių, o vėliau pagalbinės policijos būrio narys.	Suimtas Latvijoje 1950 m.. Nuteistas sušaudyti.
NUTAUTAS	ANTANAS		SN, BK, BB	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys. Perspėjo MIRIAM HAK ir MEYER HEKER šeimas apie artėjančias žudynes ir patarė jiems bėgti į Šiaulius. (LYA, f.K-1, ap. 58, b.35893.3 BB l.41-50)	Suimtas po karo.

POVILAITIS	VACLOVAS		SN, BK	Pasak Br.Klimašausko, iš Pavengrių kaimo kilęs tautininkas, Tytuvėnų valsčiaus viršaitis. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.65-72) (Buvęs Raseinių apskrities viršininkas Pranas Gužaitis apklausoje liudijo, kad Tytyvėnų valsčiaus viršaičiu buvo Stasys Liaugaudis (LYA, f.K-1. ap.58, b.35733, l.144))	Suimtas po karo.
RAUDYS	JUOZAS		SN	Tytuvėnų policininkas. Į Tytuvėnus atvažiavo iš vieno Raseinių apskrities valsčiaus. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.51-64)	
REMEIKA	PRANAS, sūnus Adomo	1870		Buvo priverstas iškasti duobę, kurioje sušaudė Calį Senzulį. (LYA, f.K-1, ap.58, b. 35893.3 BB l.91-99)	
REMEIKIS	PETRAS			Buvo priverstas kasti duobę masinei egzekucijai Pušyne. (LYA, f.K-1, ap.58, b. 35893.3 BB l.114-116)	
RIMULAITIS	JUOZAS, sūnus Adomo	1885		Buvo priverstas iškasti duobę, kurioje sušaudė Tytuvėnų gydytoją Boruchą Chveideną. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.128-130)	Mirė 1944 metų rudenį
RUPŠA	BOLIUS		SN	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys nuo pat būrio suorganizavimo pradžios. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	
RUSECKAS	BRONIUS	1907	SN, BK, BB	Gimė Rokiškio rajone, buvęs Tytuvėnų šaulių būrio narys, girininkas. Karo pirmomis dienomis kartu su Geču Stasiu suorganizavo Tytuvėnų sukilėlių būrį ir jam vadovavo V. Eigeliui esant policijos viršininko pareigose. 1941 m. liepos mėn. pradžioje V. Eigelis perėmė sukilėlių būrio vado pareigas, o B. Ruseckas tapo jo pavaduotoju. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50), ("Trimitas" 1937 m. Nr.4, 1940 m. Nr.25)	Suimtas1947 m., mirė lageryje Irkutsko sr.
SAVICKAS	KRISTUPAS, sūnus Stasio	1910		Sukilėliai suėmė, kaip kandidatą į komunistų partiją. Po kelių dienų Raudonoji Armija išlaisvino ir kartu su Kulakausku Steponu, Haku Bereliu, Šeferiu ir viena mergina komjaunuole bėgo į Rytus. Prie Polocko kelią užtvėrė puolanti vokiečių armija ir teko sugrįžti atgal į Tytuvėnus, kur netrukus vėl buvo suimtas ir išvežtas į Raseinių kalėjimą. Po 2-3 dienų iš Raseinių kalėjimo buvo paleistas. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.158-161)	
ŠEFERIS	MĖČYS, sūnus Vlado	1924		Sukilėliai suėmė kaip komjaunuolį. Po kelių dienų Raudonoji Armija išlaisvino ir kartu su Kulakausku Steponu bėgo į Rytus. Prie Polocko kelią užtvėrė puolanti vokiečių armija ir teko sugrįžti atgal į Tytuvėnus, kur netrukus vėl buvo suimtas ir išvežtas į Raseinių kalėjimą. Po kurio laiko iš Raseinių kalėjimo buvo paleistas. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.154-157)	
VAIČEKAUSKAS	VACLOVAS, sūnus VLADO	1922		Tytuvėnų komjaunimo organizacijos narys. Pirmą karo savaitę sukilėlių suimtas. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.121-123)	
VAIDELAUSKAS	JOZAS, sūnus Fortunato	1921		Komjaunimo organizacijos narys, skaityklos vedėjas. 1941 m. liepos 13 d. sukilėlių suimtas, o vėliau 1941 metų liepos 29 d. iš Raseinių kalėjimo paleistas. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.140-142)	
VAITKUS	ILDIFONSAS		SN	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys nuo pat būrio suorganizavimo pradžios. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	
VALČIUKAS	BOLIUS, sūnus Jono	1911	SN, BK	Tytuvėnų Pušyne buvo priverstas kasti duobę masinei egzekucijai. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.114-116)	
VALČIUKAS	PRANAS		SN, BK	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys nuo pat jo suorganizavimo pradžios. (LYA, f. K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	Suimtas po karo.
VALČIUKAS	JUOZAS		SN, BK	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys nuo pat jo suorganizavimo pradžios. (LYA, f. K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	Suimtas po karo.
VALINSKAS	ANTANAS		SN, BK	Tytuvėnų policininkas. Į Tytuvėnus atvyko iš Šiaulių apskrities Šaukėnų miestelio. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.51-64)	Suimtas po karo.
VIRBICKAS	ANTANAS		SN	Tytuvėnų sukilėlių būrio eilinis narys nuo pat būrio suorganizavimo pradžios. (LYA, f.K-1, ap.58, b.35893.3 BB l.41-50)	

ZINKUS	VINCAS			Buvo priverstas kasti duobę masinei egzekucijai Pušyne. (LYA, f.K-1, ap.58, b. 35893.3 BB l.101-103)	